

CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIORE ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE
BORUSSICAE

CONTINUATA.

IOANNES ZONARAS.

TOMUS II.

BONNAE
IMPENSIS ED. WEBERI
MDCCCXLIV.

IOANNIS ZONARAE

A N N A L E S

EX RECENSIONE

MAURICII PINDERI.

TOMUS II.

BONNAE
IMPENSIS ED. WEBERI
MDCCCXLIV.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ

ΧΡΟΝΙΚΟΝ.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ P I 313
ΧΡΟΝΙΚΟΝ. W II 3

LIBER SEPTIMUS.

1. *Αἰνείας* μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἀφίκετο πρὸς Ἀβορρίγινας, οἱ πρώην τὴν χώραν ᾤκουν καθ' ἣν ἡ Ρώμη πεπλίσται, Λατίνου τοῦ Φαίνου τότε τὴν τούτων ἀρχὴν ἔχοντος, καὶ προσέσχε Λαυρέντιω κατὰ τὸν Νουμικίον ποταμόν, ἔνθα κατὰ 5 τι δὴ θεοπρόπιον λέγεται παρασκευάζεσθαι ποιήσεσθαι τὴν κατοίκησιν. ὃ δὲ τῆς χώρας ἄρχων Λατίνος ἀπέργε τῷ Αἰνείᾳ τὴν ἐν τῇ χώρᾳ καθίδρυσιν. καὶ συμβαλὼν ἠτιᾶται· εἶτα δι' ὄνειράτων φανέντων ἄμφοϊν καταλλάττονται· καὶ τῆς κατοικήσεως αὐτῶ

Codices ABC consentire cum P (Parisiensi editione) putandi sunt, ubi eorum dissensus non annotatur. 1 *Αἰνείας* — p. 5 v. 21 ἀπόγονοι Dionis excerptum Valesianum 3. ἀφίκετο hoc loco AB, post Ἀβορρίγινας PW, om C. 3 τοῦ τοῦ φαίνου A. 4 Λαυρέντιῳ potius, et p. 14 v. 15 Λαυρέντιῳ. 7 εἶτα — καταλλάττονται om A. 8 κατοικίας AB.

FONTES. Cap. 1. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Valesianum 3, Tzetsae schol. in Lycophronis Alexandrae v. 1232. (excerpta autem Valesiana, Peiresciana et Ursiniana numeris Reimarianis indicamus.) Plutarchi Romulus, c. 3—6.

ΙΟΑΝΝΙΣ ΖΩΝΑΡΑΕ
ΑΝΝΑΛΕΣ.

1. Aeneas post Troianum bellum ad Aborigines venit, qui eam regionem, in qua Roma sita est, olim tenuerunt, Latino Fauni filio regnante; et Laurenti iuxta fluvium Numicium appulit, ubi ex oraculo quodam, ut fertur, considere volebat. quod eius loci rex Latinus prohibiturus commisso praelio vincitur. deinde per sompia, quae uterque viderat, reconciliati sunt; ac Latius, concesso habitandi loco, filiam

παραχωρεῖ, καὶ τὴν θυγατέρα Λαουινίαν εἰς γάμον ἐκδίδωσιν. ἔνθα πόλιν ὁ Αἰνείας οἰκοδομήσας ἀνόμασε Λαουίνιον· ἣ τε χώρα Λάτιον ἐπεκλήθη καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐκεῖ Λατίνοι προσηγορεύθησαν.

- B** Ῥουτούλι δὲ ὁμοροῦντες τῇ χώρᾳ ἐκ πόλεως Ἀρδέας ὁρ-5 μώμεκοι, καὶ πρόσθεν δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς Λατίνους, καὶ τότε πόλεμον ἤρατο, ἐπαρήγοτος αὐτοῖς καὶ Τούρνου ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς καὶ τῷ Λατίνῳ προσηκόντος, ὃς δι' ὀργῆς τὸν Λατίνον πεποίητο διὰ τὸν Λαουίνιας γάμον· ἐκεῖνῳ γὰρ ἡ κόρη προωμολόγητο. μάχης οὖν γενομένης πίπτουσιν ὁ τε Τούρνος καὶ ὁ Λα-10 τίνος, τὴν δὲ νίκην ὁ Αἰνείας κεκόμιστο καὶ τὴν τοῦ πενθεροῦ βασιλείαν. μετὰ δὲ τινα χρόνον συμμαχίας ἐκ Τυρσηῶν οἱ Ῥουτούλοι τυχόντες ἐπῆλθον τῷ Αἰνεῖᾳ, καὶ τὸν πόλεμον νενικήκασιν· ἀφανῆς δὲ ὁ Αἰνείας γενόμενος (οὔτε γὰρ ζῶν ὤφθη ἔτι οὔτε μὴν τεθνεώς) ὡς θεὸς παρὰ Λατίνοις τετιμητο. ἐντεῦ-15
- C**θεν καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ σφετέρου γένους ἀρχηγῆτος νενόμισται, καὶ Αἰνειάδαι καλεῖσθαι ἀρχοῦσι. τὴν δὲ τῶν Λατίνων ἀρχὴν ὁ ἐκείνου υἱὸς Ἀσκάνιος διεδέξατο, ὃς οἴκοθεν συνείπετο τῷ πατρὶ· οὐδέπω γὰρ ἐκ τῆς Λαουίνιας παῖδα ἐγείνατο, ἔγκνον δ' αὐτὴν καταλέλοιπε. τὸν δὲ Ἀσκάνιον κατακλείσαντες οἱ πολέμοι ἐπο-20 λούρκον· νυκτὸς δ' οἱ Λατίνοι αὐτοῖς ἐπιθέμενοι τὴν τε πολιορκίαν ἔλυσαν καὶ τὸν πόλεμον.

Χρόνον δὲ διεληλυθότες πληθυνθέντες οἱ Λατίνοι τὴν μὲν

1 λαουινίαν B, qui mox λαουίνιον et sic ubique: C λατινίαν.
12 τυρσηῶν A. 15 τετιμῆται B. 20 καταλέλοιπε A, κα-
τελέλοιπε PW.

Laviniam Aeneae in matrimonium collocat. de cuius nomine urbem a se conditam Aeneas Lavinium nominat: regio Latium, populus Latini appellati.

Rutulii gens finitima, urbe Ardea oriundi, ante infensi Latinis, tum quoque bellum intulerunt, adiuvante Turno viro illustri, cognato Latini, cui ob Laviniae nuptias iratus erat, sibi prius desponsae. pugna inita et Latinus et Turnus cadunt; Aeneas et victoriam et soceri regnum adipiscitur. aliquanto post Rutulli adscitis Tyrrhenorum auxiliis Aeneam vicerunt: qui cum neque vivens neque mortuus usquam videretur, a Latinis pro deo cultus est. hinc et Romanae gentis auctor perhibetur, et Aeneadem appellationem honorificam sibi ducunt. Aeneae in regno Latinorum Ascarius filius, Troia patrem secutus, successit: necdum enim filium ei Lavinia pepererat, praegnans relicta. cum Ascanium hostes obsiderent, Latini eos noctu adorti et obsidionem et bellum propulsarunt.

Aliquo tempore post, abundante Lavinii multitudine, plerique eo

πόλιν τὸ Λαοῦνιον οἱ πλείονες ἐκλελοίπασιν, ἑτέραν δ' ἐν ἀμει-
 νονι χώρᾳ ἀντιποδόρησαν, ἣν Ἄλβαν ἐκ τῆς λευκότητος, καὶ W II 4
 ἀπὸ τοῦ μήκους Λογγᾶν ἐπωνόμασαν· εἰποῖεν ἂν Ἑλληνες
 λευκὴν καὶ μακρὰν. Ἀσκανίου δὲ τελευτήσαντος οἱ Αὐτῶ- D
 νοι τὸν ἐκ τῆς Λαοῦνίας τεχθέντα τῷ Αἰνεῖα υἱὸν εἰς τὴν βασι-
 λείαν προειμήσαντο τοῦ Ἀσκανίου παιδός, διὰ τὸν πάππον τὸν
 Αὐτῶνον τοῦτον προκρίναντες, Σιλοῦϊον κεκλημένον. ἐκ Σιλοῦτου
 δὲ ἐτέχθη Αἰνεῖας, ἕξ Αἰνείου δὲ Αὐτῶνος ἐγένετο, Αὐτῶνον δὲ
 διεδέξατο Πάστις. Τιβεριῖνος δ' ἄρξας μετέπειτα ἐν ποταμῷ
 10 καλῶμενῷ Ἀλβούλῳ πεσὼν διεφθάρη· ὃς δὴ ποταμὸς Τίβερις
 ἕξ ἐκείνου μετωνομάσθη, ῥέων διὰ τῆς Ῥώμης καὶ ὦν τῇ πόλει
 πολυαρκέστατος καὶ Ῥωμαίοις ἐς τὰ μάλιστα χρησιμώτατος. ἐκ-
 γογος δὲ τοῦ Τιβεριῖνου Ἀμούλιος, ὃς ὑπερφρονήσας καὶ θεοῦν
 ἑαυτὸν τολμήσας, ὡς βροντάς τε ταῖς βρονταῖς ἐκ μηχανῆς ἀντε- P I 314
 15 πάγειν καὶ ἀνταστράπτειν ταῖς ἀστραπαῖς ἐνοκῆπτειν τε κερανοῦς,
 διεφθάρη, τῆς λήμης παρ' ἧ τὰ αὐτοῦ βασιλεία ἴδρυτο ἐπιρ-
 ρεύσεως αἰφνίδιον καὶ καταποτισάσης κἀκείνον καὶ τὰ βασιλεία.
 Ἀουεντῖνος δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐν πολέμῳ ἀπέθανε.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Λαοῦνίου καὶ Ἀλβανῶν· τὰ δὲ τῶν
 20 Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐσχῆκασι τὸν Νομίτορά τε καὶ τὸν Ἀμούλιον, οἳ
 Ἀουεντῖνον μὲν ἐγένοντο υἱοὶ, τοῦ δ' Αἰνείου ἀπόγονοι. τῆς
 γούν ἐν Ἀλβῇ βασιλείας κατὰ διαδοχὴν περιελθούσης αὐτοῖς, νειμα-

2 χώρῳ BC. καὶ om A. 5 τεχθέντα. add AB. 8 αἰνεῖας
 ἐτέχθη AB. 9 Πάστις] Tzetzes Κάπυς. πάστις cum P habent
 AB et omnes Ducangii codices, κάδις CW. eius loco apud Diony-
 sium hi quattuor ponuntur Ἄλβας Κάπετος Κάπυς Κάλπετος, apud
 Livium *Alba Atys Capys Capetus*. 14 τολμήσας om A.
 18 Ἀουεντῖνος et mox Ἀουεντῖνον PW. 20 νομίτωρά, et sic
 ubique, A. 21 post Αἰνείου PW add δ', om AC. τῆς γούν —
 p. 7 v. 2 παρῆγετο Plutarchi Romulus, c. 3—6, paucis mutatis.

relicto urbem aliam in loco meliore condiderunt. quam a colore ac situ
 Albam Longam appellaverunt. Ascanio defuncto Latini Silvium, Aeneae
 ex Lavinia filium, in regno propter avi Latini memoriam filio Ascanii
 praetulerunt. Silvius Aeneam creat, is deinde Latinum, Latino succes-
 sit Paastis [Capys]. Tiberinus, qui post regnavit, in fluvio Albula sub-
 mersus est: qui fluvius Romam perfluens, et urbi ad plurimos usus op-
 portunus atque utilissimus, ab illo Tiberis nomen accepit. e Tiberini
 posteris ortus est Amulius, homo superbus seque pro deo venditare
 ausus: qui cum machinis quibusdam tonitrua tonitribus fulgura fulguri-
 bus referret ac fulmina iacularetur, subita inundatione paludis, ad quam
 habitabat, periiit, una cum regia demersus. Aventinus filius eius in bello
 caecus est.

Atque haec de Lavinio et Albanis: Romani vero ortum duxerunt
 a Numitore et Amulio, Aventini nepotibus, Aeneae posteris. ad quos
 cum Albani regni successio pertineret, regnum et pecuniam dividere

σθαι ταύτην ἠθέλησαν καὶ τὰ χρήματα. τοῦ Ἀμουλίου τοίνυν
 ἰδίᾳ μὲν τὰ χρήματα θέντος ἰδίᾳ δέ γε τὴν βασιλείαν, καὶ ἔξ
 B ἀμφοῖν τὸν ἀδελφὸν προτρεψαμένον ὁ πρὸς βουλῆς αὐτῶ ἐπιλέξα-
 σθαι, τὴν βασιλείαν ἔλετο ὁ Νομίτωρ, ἅτε καὶ πρεσβύτερος
 ἀδελφός· λαβὼν δὲ τὰ χρήματα ὁ Ἀμούλιος, καὶ δύνανται ἐκ 5
 τούτων περιβαλλόμενος, καὶ τὴν βασιλείαν ἀφείλετο. Θυγατὸς
 δὲ τῷ Νομίτωρι οὖσης, δεδιὼς μὴ παῖδες ἔξ αὐτῆς γένοιντο καὶ
 κατεξασταῖεν αὐτοῦ, ἔφρασε τῆς Βοστίας ἐκείνη ἀπέδειξεν, ἀγα-
 μον διὰ τοῦτο καὶ παρθένον διὰ βίου μέλλουσαν ἔσεσθαι. ἡ δὲ
 κούσση ἐφωράθη μετέπειτα ὑπὸ Ἄρεος ὡς μυθεύεται, ὑπ' ἀν- 10
 θρώπων δὲ πάντως τινός. εἰρχθη οὖν διὰ τοῦτο ἵνα μὴ λάθῃ
 τεκοῦσα. καὶ ἔτεκε διδύμους παῖδας μεγάλους τε καὶ καλοῖς. μᾶλ-
 λον δὲ φοβηθεὶς ὁ Ἀμούλιος ἐκέλευσε τὰ βρέφη ῥιφθῆναι. καὶ ὁ
 C παρασῶραν δὲ τὴν σκάφην τὸ φεῦμα εἰς τινα χῶρον κατήνεγκε 15
 μαλθακόν· ἔνθα κειμένοις τοῖς βρέφεσι λύκαιναν ἱστοροῦσι προσι-
 οῦσαν θηλὴν παρέχειν αὐτοῖς, καὶ ὄρνιν δρυοκολάπτῃν παρεῖναι
 ταῦτα ψωμιζόντα καὶ φυλάττοντα. ἐκεῖ δὲ κείμενα τὰ βρέφη
 λαθῶν ἀφείλετο τις Ἀμουλίου συνοφορβὸς Φανστοῦλος καλούμενος·
 καὶ παρὰ τῆς ἐκείνου ἐτρόφησαν γυναικός, ἧ ὄνομα Λαρεντία· 20
 καὶ ὁ μὲν Ῥωμόλος ὁ δ' ἕτερος Ῥώμος ἐκλήθησαν. τινὲς δὲ
 μὴ λύκαιναν εἶναι φασὶ τὴν τῶν παιδῶν τροφόν, ὃ καὶ πιθανώ-
 τερον ἢ ἀληθέστερον μάλιστα, ἀρχὴν δὲ τὸν λόγον οὕτω λαβεῖν.
 λούπας καλοῦσι Ῥωμαῖοι τὰς τε λυκαίνας καὶ τὰς ἑταίρας· πορ-

1 καὶ τὰ] κατὰ BW.

2 καὶ om A.

13 δὲ] οὖν AB.

14 τῷ AB, ἐν τῷ PW.

19 φαιστοῦλος AB, etiam p. 8 v. 3

et 12, sed φανστοῦλον p. 10 v. 10. Plutarchi codices φαιστοῦλος.

20 λαυρεντία B, qui mox λαρεντία. 22 τὴν τῶν παιδῶν φασὶ A.

voluerunt. Amulius igitur regno seorsim posito ac pecunia itidem, optione fratri alterius utrius data, cum Numitor ut natus maior regnum elegisset, ipse pecunia accepta comparatisque copiis etiam regnum sibi vindicavit. Numitoris filiae, veritas ne ex ea nati filii contra se insurgerent, cum eam Vestalem legisset, perpetua virginitate spem partus adimit. sed post compressa a Marte, ut fabulantur, ab homine utique aliquo, et in custodiam data ne fetum clam ederet, gemellos magnos et elegantes peperit. qua re magis territus Amulius infantes exponi iussit, quos minister alveo impositos in Tiberim fluvium abiicit. sed alveo in locum mollem delato lupam ferunt infantibus mammas praebuisse, et picam Martium custodem accessisse, qui eis bolos in ora ingesserit, infantes illic sitos Faustus Amulii subulcus clam sublatis uxori Larentiae educandos dedit; alterumque Romulum, alterum Remum appellavit. quidam asserunt (idque probabilius atque adeo verius est) non lupam eorum

νεωμένη δ' ἡ Λαρεντία ἢ τοὺς παῖδας ἐθρέψατο, καὶ λούπα D
διὰ τοῦτο καλουμένη, χώρῳ τῷ μύθῳ παρέσχετο.

2. Ἀἰξανόμενοι δὲ Θυρκοῖδες ἦσαν καὶ ἀνδράδεις ἀκρο-
τεροι· ὁ δὲ Ῥωμύλος ἐθέκει συνέσει διακροσώτερος καὶ ἡγεμονικὸς
5 μάλλον τὴν φύσιν ἢ πειθαρχικὸς. γενομένης δὲ πατε πρὸς τοὺς
Νομίτορος βουκόλους ταῖς τοῦ Ἀμουλλῶ διαφορᾶς, συγκόπτουσιν
αὐτοὺς οἱ ὀμάλμοτες καὶ τῆς ἀγέλης σχοιῆν ἀποπέμνονται μοῖραν.
μόνῳ δὲ τῷ Ῥώμῳ μεθ' ἡμέρας σὺν ὀλίγοις ἄλλοις βαδίζοντι οἱ
τοῦ Νομίτορος βουκόλοι λοχίσαντες συνέλαβον αὐτὸν καὶ ἀπήγα-
10 γον πρὸς Νομίτορα· καὶ ὃς πρὸς Ἀμούκιον ἐλθὼν ἐδέετο τυχεῖν
δίκης, ἀδελφὸς ὢν καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ὕβρισμένος. ὁ P I 315
δὲ παραδίδωσι τῷ Νομίτορι τὸν Ῥώμῳ ὡς βούλοιο χρῆσασθαι.
ὃς οἶκοι ἐλθὼν καὶ τὸν νεανίσκον ὄρων ὑπερφέροντα μεγέθει καὶ
ῥώμῃ, καὶ τὸ θαρραλέον αὐτοῦ καὶ ἀδούλωτον τῆς ψυχῆς θαν- W II 5
15 μάζων, ἀνέκρινεν ὅστις εἴη καὶ ὅθεν γένοιτο, φωνῇ πραεῖα. ὁ
δὲ θυρῶν ἔλεγεν ὡς "δίδυμοι μὲν ἐσμεν ἀδελφοί, γοναὶ δὲ ἡμῶν
ἀπόρρητοι λέγονται καὶ τροφαὶ καὶ τιθηγήσεις θανμασιώτεραι,
θηροῖς καὶ οἰωνοῖς τραφέντων παρὰ τὸν μέγαν ποταμὸν ἐν σκάφῃ
τινὶ κειμένων, ἣ ἔτι σώζεται, χαλκοῖς ὑποζώμασι γραμμῶν
20 ἀμυδρῶν ἐγκεχαραγμένων". B

4 διαφορώτατος A. 5 ποτε om C. 6 τοῖς] τῆς C.
8 μεθ' ἡμέρας om A Plutarchus; qui mox μετ' ὀλίγων, vulgo μετ'
ὀλίγον. 16 μὲν add A.

FONTES. Cap. 2. Plutarchi Romulus, c. 6—8.

nutricem fuisse, sed Larentiam vulgato corpore lupam vocatam locum
fabulae dedisse.

2. Cum primum adolevit aetas, ambo animosi et fortes evaserunt;
sed Romulus ingenio praestare visus, et ad imperandum quam ad ob-
temperandum aptior habitus est. exorta igitur inter Numitoris et Amulii
pastores rixa fratres illos caedunt et magnam armenti partem abigunt.
paulo post Numitoris pastores Remum cum paucis aliis ambulantem ex
insidiis adorti ad Numitorem pertrahunt: qui Amulium fratrem precatus
eat ut sibi ius suum tribueretur, ab illius domesticis insigni affecto in-
iuria. is Numitori Remum ad supplicium dedit. qui domum regressus,
cum adolescentem magnitudine et robore praestantem videret, eiusque
fidentiam et minime servilem indolem miraretur, leni voce quis et unde
natus esset rogat. ille interritus respondet: se geminos fratres esse,
natales suos arcanos, nutritionem et alimoniam mirabiles memorari,
ferarum et volucrum ministerio, cum iuxta magnum flumen iacerent in
alveo, qui adhuc exstaret aereis laminis devinctus, obscuris litteris in-
cisus.

Ὁ μὲν οὖν Νομίτωρ τοῖς τε λόγοις τοῦ Ῥώμου καὶ τῇ ὄψει πρὸς ἔννοιαν τῆς ἐκθέσεως τῶν τῆς θυγατρὸς ἐτήγετο παιδῶν, ὃ δὲ Φαυστοῦλος τὴν τοῦ Ῥώμου μαθὼν σύλληψιν τὸν μὲν Ῥωμύλον βοηθεῖν παρεκάλει, τότε σαφῶς διδάξας αὐτὸν περὶ τῆς γενέσεως (πρότερον γὰρ ὑπηνίτητο ὡστ' αὐτοὺς μὴ μικροφρονεῖν), ὃ αὐτὸς δὲ τὴν σκάφην κομίζων ἐχώρει πρὸς τὸν Νομίτορα σπουδῆς καὶ δέους μεστός. τοῖς δὲ περὶ τὰς πύλας τοῦ Ἀμουλλίου φρουροῖς ὑφορώμενος, καὶ ταραττόμενος περὶ τὰς ἀποκρίσεις, οὐκ ἔλαθε τὴν σκάφην τῷ χλαυδίῳ περικαλύπτων. ὑπολαβόντες δὲ κλοπιαῖόν τι φέρειν αὐτόν, εἰς μέσον τὴν σκάφην προήγαγον.¹⁰ ἔτυχε δὲ τις παρῶν ἐκεῖ τῶν τὰ παιδάρια ἐκθεμένων· ὃς τὴν σκάφην γνωρίσας, δραμῶν φράζει τῷ Ἀμουλλῷ. καὶ ὁ Φαυστοῦλος ἀνακρινόμενος παρὰ τοῦ βασιλικῶς σώζεσθαι μὲν τοὺς παῖδας κατέθετο, πόρρω δὲ τῆς Ἀλβης νέμοντας εἶναι· τὴν δὲ σκάφην πρὸς τὴν Ἰλιαν κομίζειν τὴν τῶν παιδῶν μητέρα, ποθοῦσαν ἰδεῖν.¹⁵ τεταραγμένος δὲ τούτοις Ἀμούλιος ἄνδρα πρὸς τὸν Νομίτορα πέπομφε πυνθανόμενος εἴ τι μάθοι περὶ τῶν παιδῶν ὡς περιόντων.

D ἦν δὲ τῶν φίλων ὁ πεμφθεὶς τῷ Νομίτορι. ἀπελθὼν οὖν καὶ ἐν περιπλοκαῖς τοῦ Ῥώμου εὐρηκῶς τὸν Νομίτορα, παρεθάρυνέ τε καὶ μὴ μέλλειν αὐτοῖς συνεβούλευε καὶ αὐτὸς δὲ συνέπραττεν. ἄρτι²⁰ δὲ καὶ ὁ Ῥωμύλος ἐγγὺς ἦν, χεῖρα συγχῆν ἀγροικικὴν ἐπαγόμενος·

2 ἀνήγετο A. 7 τοῖς δὲ — ὄφορώμενος om B. 8 πρὸς τὰς ἀποκρίσεις Plutarchus vulgo. 9 χλαυδίῳ BW, χλαυδίῳ Plutarchus. 14 τῆς Ἀλβης] τοῦς ἄλβης A. 18 τοῦ νομίτωρος A. Plutarchus ἄνδρα .. τοῦ Νομήτορος φίλον .. ἐπεμψε.

Numitori ex Remi verbis et vultu tetigit animum memoria filiorum filiae qui expositi fuissent: Faustus autem Remi captivitate cognita Romulum ad opem fratri ferendam hortatur, aperteque docet ut nati essent (nam prius per ambages id significarat, ne humilibus essent animis); ipse cum alveo ad Numitorem territus properat. cum autem custodibus aedium Amulli suspectus esset, et in responsonibus vacillaret, et alveum veste tegere satageret, latere illos non potuit, quin eum furtivi aliquid ferre opinati alveum in medium proferrent. tum autem ibi quidam eorum aderat qui pueros exposuerant; qui alveo agnito ad Amulium accurrit et rem nuntiat. Faustus a rege interrogatus pueros incolumes esse respondit, sed procul ab Alba pecudes pascere: alveum vero se afferre Iliae puerorum matri, eum videre desideranti. his turbatus Amulius quendam ad Numitorem mittit percontatum an superstites esse pueros audivisset. is vero, quem miserat, Numitoris amicus erat. qui cum senem in Remi amplexu invenisset, eis animos addidit et rem maturare eos iussit, atque ipse etiam adiumento fuit. iam Romulus quoque aderat in proximo cum magna agrestium manu, ad quem civium

καὶ τῶν πολιτῶν δὲ αὐτῷ οὐκ ὀλίγοι προσήεσαν μίσει τοῦ Ἀμου-
λου. ὃς οὕτω τῶν πραγμάτων συνενεχθέντων οὐδὲν οὔτε πράξας
οὔτε βουλευσας σωτήριον ἀηρέθη.

3. Ῥωμύλος μέντοι καὶ Ῥώμος τὴν τῆς Ἀλβης ἡγεμονίαν
5 τῷ μητροπάτορι νείμαντες, καὶ τῇ μητρὶ τιμὴν κρείουσαν, καθ' ἑαυτοὺς εἶναι ἔκριναν (οὔτε γὰρ ἠέλχοντο ἄρχεσθαι), καὶ πόλιν P I 316
ἀναστήσασαι ἔνθα προεγράψασαν ἤθελον. ὠρμημένοι δὲ πρὸς τὴν
τῆς πόλεως δόμησιν διαφορὰ συνέβη τοῖς ἀδελφοῖς περὶ τε τῆς
ἀρχῆς καὶ περὶ τῆς πόλεως, καὶ διὰ μάχης ἐχώρησαν, ἐν ἧ ὁ
10 Ῥώμος ἀπέθανεν. ἕτερος δὲ λόγος ἔχει ὡς τοῦ Ῥωμύλου ἤδη
τάφρον ὑρύντοντος ἢ τῆς πόλεως εἶναι προτειχισμα ἕμιλλε, πῆ μὲν
ἀπέργε τὸ ἔργον ὁ Ῥώμος πῆ δὲ ἐχλεύαζε· καὶ τέλος διαλλόμενον
αὐτὴν ὡς εὐεπιχειρητον οἱ μὲν Ῥωμύλου πατάξαντος οἱ δ' ἑτέρου
15 φρον τολμήσαντα διελθεῖν παρὰ τὰς συνήθεις ὁδοὺς, θανατοῦσθαι.
Ὁ δὲ Ῥωμύλος θάψας τὸν ἀδελφὸν ᾤκιζε τὴν πόλιν, καὶ
βοῦν ἄρρενα συζεύξας θηλεῖα, καὶ ἀρότρῳ ἕννιν χαλκῆν ἐμβάλων, B
αὐτὸς μὲν αὐλακα βαθεῖαν κυκλοτερεῇ περιέγραψεν, οἱ δ' ἐπόμε-
νοι τὰς βύλους, ἃς ἀνίστη τὸ ἄροτρον, εἴσω πάσας τῆς αὐλακος
20 περιέστρεφον. καὶ ὅπου μὲν ἕμιλλε τὸ τεῖχος ἀνίστασθαι, καθὼς
εἴρηται ἢ αὐλαξ ἐτέμητο, ἔνθα δὲ πύλας στήσαι διανοοῦντο,

10 τάφρον ἤδη AB. 11 ἕμιλλε εἶναι προτειχισμα AB. 12 δὲ]
δὲ γε AB. 13 πατάξαντος BC, κατάξαντος PW. 14 ὅθεν —
θανατοῦσθαι non leguntur apud Plutarchum. 18 περιέγραψε
A, περιέγραψεν PW. 21 δὲ om A.

FOENTES. Cap. 3. *Plutarchi Romulus*, c. 9—17, nonnullis ex
Dione potissimum additis: excerptum Valerianum 3, Tzetzae schol.
in Lycophronis Alexandrae v. 1232.

quoque non pauci odio Amulii se contulerant. hoc rerum statu Amulius,
nihil salutaris consilii operisve molitus, occiditur.

3. Romulus et Remus, Albana re Numitori avo permessa et iusto
honore matri habito, suo more vivere (neque enim ferebant imperium)
decreverunt; et urbem, quo in loco educati essent, condere voluerunt.
eam rem aggressis fratribus discordia incessit de principatu et de
urbe; ortaque pugna Remus occiditur. alia fama est, Romulo fossam
fodiente in munimentum urbis, Remum id opus partim prohibuisse
partim derisisse, ac denique transsilisse ut superatu facilem, eaque
de causa vel a Romulo vel ab alio ictum cecidisse, unde receptum
sit, qui fossam castrorum praeter solitas vias transierit, capite plecti.

Romulus fratre sepulto urbem condidit, et tauro vaccae iuncto
aereoque vomere aratro inserto ipse sulcum profundum in orbem terrae
impressit: qui sequebantur, glebas ab aratro eversas omnes intra sul-
cum reposuerunt. atque ubi murus extruendus erat, sulcus, ut dictum

διάλειμμα ἐπιουόντο τῆς αὐλακος, τὸ ἄροτρον ἀνέχοντες ὑπερθεν. πᾶν μὲν γὰρ τεῖχος νομίζουσι ἱερὸν· τὰς δὲ πόλεις εἴπερ ἤγγητο ἱεράς, οὐκ ἦν τὰ μὲν δι' αὐτῶν εἰσάγειν τὰ δὲ ἀποπέμπειν τῶν ἀναγκαίων καὶ μὴ καθαρῶν.

Ἡ δὲ κτίσις τῆς πόλεως ταύτης ἡμέρα τετέλεστο τῇ πρὸ ἐν-
δεκα καλανῶν Μαΐων, ἣ ἂν εἴη εἰκοστὴ Ἀπριλλίου· καὶ τὴν
W Π 6 ἡμέραν ταύτην ἑορτάζουσι Ῥωμαῖοι, γενέθλιον τῆς πατρίδος ὀνο-
C μάζοντες. ὀκτωκαίδεκα δ' εἶναι Ῥωμῆος ἐνιαυτῶν ἀναγέγρα-
πται ὅτε τὴν Ῥώμην συνώκισεν. ἔκτισε δὲ αὐτὴν περὶ τὴν τοῦ
Φαυστοῦλου οἴκησιν· ὠνόμαστο δ' ὁ χώρος Παλάτιον. 10

Κτισθείσης μέντοι τῆς πόλεως, ὅσον μὲν ἐν ἡλικίᾳ στρα-
τευσίμῳ πλήθος ἐτύγχανεν, εἰς στρατιωτικὰ διεῖλε συντάγματα
(ἕκαστον δὲ σύνταγμα πεζῶν τρισχιλίων ἦν καὶ τριακοσίων ἵππέων,
ἐκλήθη δὲ λεγαὶν, ὅτι λογάδες ἦσαν ἐκ πάντων οἱ μάχιμοι), τοῖς
δ' ἄλλοις δῆμῳ ἐκέχρητο. καὶ τὸν δῆμον ποπούλους ὠνόμασεν· 15
ᾧθεν καὶ παρὰ ταῖς βίβλοις ταῖς νομικαῖς ποπούλαρῖα κέκληται ἡ
D δημοτικὴ ἀγωγή. τῶν μέντοι περιφανεστέρων γένει τε καὶ συνέ-
σει καὶ βίον αἰρέσει ἑκατὸν ἀπέδειξε βουλευτάς, πατρικίους ὀνο-
μάσας αὐτούς· τὸ δὲ λοιπὸν σύστημα σενάτων προσηγόρευσεν, ὃ
ἐστὶ γερούσια. πατρικίῳ μέντοι οἱ βουλευταὶ ἐπεκλήθησαν ἢ ὅτι 20

3 ταυτῶν A. 6 ἢ ἂν εἴη μᾶλλον εἰκοστὴ ἀπριλλίῳ A. haec
non leguntur apud Plutarchum. 8 ὀκτωκαίδεκα — 10 Παλάτιον
Dionis excerptum Valesianum 3. 10 cf. lib. 10 cap. 32, pag. 533
c edit. Paris. 12 κλήθει BCW. "Regii et Colb. κλήθος, at-
que ita emendavimus" DUALPICIUS. 16 ᾧθεν — 17 ἀγωγή
Plutarchi verbis addita sunt. 19 λοιπὸν] sic libri mss: PW
σφῶν λοιπὸν. σφῶν recens adscriptum margini C. Plutarchus καὶ
αὐτούς μὲν πατρικίους, τὸ δὲ σύστημα σενάτων προσηγόρευσεν.
σέναγον C.

est, ductus fuit: ubi vero portas exstruere instituerunt, aratro sursum elato sulcum interruperunt. nam omnem murum sanctum censent: si vero portas etiam sanctas censerent, non utique res necessarias et immundas per eas vel inferre vel efferre liceret.

Urbs aedificatio undecimo Kal. Maias, hoc est vigesimo Aprilis est absoluta: qui dies Romanis festus est et patriae natalis appellatur. eo tempore memorant Romulum 18 annorum fuisse. condidit autem urbem eo in loco ubi Faustulus habitabat, qui locus Palatium dicebatur.

Urbe perfecta, qui militari aetate erant, eos in legiones, inde dictas quod bello apti ex omnibus legerentur, distribuit: reliqui pepuli nomine censebantur. unde apud iureconsultos popularis actio vocata. habebat autem tum legio ter milenos pedites et trecentenos equites. ex illustrioribus genere prudentia et instituto vitae centum creat senatores, quos patricios nominavit, coetum senatum. senatores porro appellati fuere patricii sive quod ingenorum liberum patres essent, seu potius

παίδων ἦσαν γνησίων πατέρες, ἢ μᾶλλον ὅτι αὐτοὶ πατέρας ἐαυ-
 τῶν ἀποδεικνύειν ἠδύνατο ἕκαστος ἐκ γένους ὄντες γνωρίζουσι, ἢ
 ἀπὸ τῆς πατρωνίας· οὕτω δ' ἐκάλουν τὴν προστασίαν· πάτρωνας
 γὰρ τοὺς κηδεμονικοὺς καὶ βοηθητικοὺς προσηγόρευον. μάλιστα
 5 δ' ἂν τις καταστοχάσαιτο τῆς τοῦ Ῥωμύλου διαβολῆς, εἰ οἴοιτο
 διὰ τῆς κλήσεως ταύτης ἐμφαίνειν χρῆναι τοὺς πρώτους καὶ δυνα-
 τωτάτους τῆς πόλεως πατρικῆ κηδεμονίᾳ κήδεσθαι τῶν ταπεινο- P I 317
 τέρων, ἅμα δὲ καὶ τὸν δῆμον ἐνάγειν διὰ τῆς τῶν πατρικίων
 προσηγορίας εἰς τὸ μὴ ἄχθεσθαι ταῖς τῶν κραιπτόνων τιμαῖς ἀλλ'
 10 ἐθνοικῶς διακεῖσθαι, νομίζοντας πατέρας αὐτοὺς καὶ προσαγο-
 ρεύοντας.

Πολλῶν δὲ τῇ πόλει ἐνοικισθέντων ὧν ἄλλοι γυναῖξι συνε-
 ζεύγνυτο, φροντὶς τῷ Ῥωμύλῳ ἐγένετο ἵνα κάκεῖνοι γυναῖκας
 ἐαυτοῖς συνοικίσωσι. σύγκλυδες δὲ καὶ ἕξ ἀπόρων ὄντες καὶ ἀφα-
 15 κῶν, ὑπερωρῶντο πρὸς κήδος παρὰ τῶν γειτνιώντων ἐθνῶν. βού-
 λεται τοῖσιν ἕξ ἀρπαγῆς λαβεῖν γυναῖκας τοὺς πολέτας αὐτοῦ, καὶ
 κηρύσσει θυσίαν καὶ ἀγῶνα καὶ θέαν μέλλειν ἐπιτελεῖν παθηγυρι-
 κήν, ὡς βωμοῦ εὐρημένου θεοῦ καινοῦ. καὶ πολλοὶ συνῆλθον. B
 αὐτὸς δὲ προὐκάζητο μετὰ τῶν ἀρίστων, ἀλουργίδι κεκοσμημένος·
 20 δέδωκε δὲ τῷ δῆμῳ τῆς ἐπιχειρήσεως σύμβολον τὴν τῆς ἀλουργίδος
 διάπτυσιν καὶ αὐθις ταύτης περιβολήν. οὗ γενομένου σπασάμε-
 νοι τὰ ξίφη μετὰ βοῆς ὤρησαν καὶ ἤρπαζον τὰς θυγατέρας τῶν
 Σαβίνων παρθένους, οὐ μέντοι γυναῖκας τινῶν.

3 πατρωνίας Plutarchus.

οὕτως ABC.

8 καὶ om A.

14 δὲ] γὰρ AC.

15 ὑπερωρῶντο Plutarchus.

γειτνιώντων AC, γειτνιώντων PW.

βουλεύεται AB.

17 τελεῖν A.

quod patres suos demonstrare possent, nobili quisque ortus genere, sive a patrocínio et ope ferenda. verum is proxime ad Romuli mentem accedere videri queat qui eum nomine patriciorum significare voluisse crediderit, principibus et potentissimis civitatis humiliores patria cura complectendos esse; simulque plebem eo perducere studuisse, ne superiorum honoribus invideret, sed faveret potius iis quos patres et putaret et appellaret.

Cum autem in civitatem multi recepti essent caelibes, Romulo curae fuit ut illi quoque uxores nanciscerentur. sed quia convenae ob stirpem inopem atque obscuram a vicinis populis spernebantur, consilium inquit rapti parandi coniuges suis civibus: et rem divinam indorumque celebritatem indicit, quasi ara novi dei inventa esset. quo cum multi convenissent, ipse cum optimatibus praesidens purpura conspicuus eam populo tesseram dedit ut, cum purpura explicasset ac rursus complicasset, rem aggredierentur. quo facto strictis ensibus et cum clamoribus impetu facto Sabinorum filias virgines, nullas autem uxores, rapiebant.

Τολμηθείσης δὲ τῆς ἀρπαγῆς οἱ Σαβῖνοι, πολλοὶ καὶ πολεμικοὶ ὄντες καὶ κόμας ἀτειχίστους οἰκοῦντες διὰ τὸ μέγα φρονεῖν ὡς Λακεδαιμονίων ἄποικοι, πρεσβείαν πρὸς τὸν Ῥωμύλον πεποιήνται, λῦσαι τὸ τῆς βίας ἔργον ζητοῦντες, πειθοῖ δὲ καὶ νόμῳ πράττειν τοῖς γένεσι φίλλαν καὶ οἰκειότητα. τοῦ δὲ Ῥωμύλου τὰς μὲν 5 C κόρας μὴ προϊέμενον, ἀξιοῦντος δὲ τὴν κοινωνίαν δέχεσθαι τοὺς Σαβίνους, οἱ μὲν ἄλλοι βουλευόμενοι διέτριβον, Ἄκρων δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Καινηριτῶν, θυμοειδῆς ἀνὴρ καὶ πολεμικώτατος, προεξανέστη καὶ μετὰ πολλῆς ἐχάρει δυνάμει ἐπὶ τὸν Ῥωμύλον. ἑμοῦ δὲ γεγονότες ἀλλήλους προὔκαλοῦντο μάχεσθαι, ἀτρεμοῦντων 10 τῶν στρατευμάτων. τῆς γοῦν μονομαχίας ἀμφοῖν γενομένης καταβάλλει μὲν ὁ Ῥωμύλος τὸν Ἄκρωνα, τρέπεται δὲ καὶ τὸ ἐκείνου στρατεύμα μάχης συγκροτηθείσης· καὶ τὴν πόλιν αἰρεῖ, οὐ μέντοι τοὺς ἐν αὐτῇ κακόν τι διέθετο, ἀλλ' ἢ μόνον ἐκέλευσε τὰς οἰκίας κατελόντας ἀκολουθεῖν εἰς Ῥώμην αὐτῶ, ὡς πολλὰς ἐσομένους 15 καὶ τῶν ἴσων ἀξιοθησομένους.

D Εἶτα καὶ ἄλλοι τῶν Σαβίνων τοῖς Ῥωμαίοις ἐμαχέσαντο καὶ ἠττήθησαν. ἐπὶ τούτοις οἱ λοιποὶ τῶν Σαβίνων τὸν Τάτιον στρατηγὸν ἀποδείξαντες ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐστράτευσαν καὶ τὸ Καπιτώλιον εἶλον προδεδωμένον ὑπὸ Ταρπητᾶς τῆς θυγατρὸς τοῦ φρου- 20 W Π 7 ράρχου. ἐκείνη γὰρ ἐφ' ὕδωρ κατελθούσα συνελήφθη καὶ ἤχθη πρὸς Τάτιον, καὶ ἀνεπίεσθη προδοῦναι τὸ ἔρμα, τῶν χρυσῶν

8 καινηριτῶν C, Καινηριτῶν Plutarchus. 10 γεγονότες AC, γε-
 γονότες PW. προὔκαλοῦντο A Plutarchus, προεκαλοῦντο PW.
 11 μονομαχίας] μοναρχίας A. 14 τοὺς add AB. 15 κατε-
 λόντες A. 18 στρατηγὸν τὸν τάτιον AB. 20 προδίδο —,
 reliquis litteris erasis et recens suppletis, B. 21 ἐκείνη —
 22 Τάτιον non habet Plutarchus.

Ob id facinus Sabini, populosa gens et bellicosa, quaeque ob animorum magnitudinem, ut Laedaemoniorum colonos par est, pagos sine muris incolebat, per legatos a Romulo petierunt ut, violentia rescissa, voluntate et lege amicitia inter ipsos et affinitas contraheretur. Romulo vero puellas non reddente, sed postulante ut Sabini coniugia probarent, aliis consultando tempus trahentibus, Acron Caeninensium rex, vir iracundus et bellicosissimus, prior armis arreptis magnas copias contra Romulum ducit. cum ambo in propinquo essent, uterque alterum ad pugnam provocat, quiescentibus exercitiibus. in eo singulari certamine Romulus Acronem obruncat, commissoque praefio eius exercitum fundit fugatque, urbem capit, neque tamen cives alia clade afficit quam quod dirutis aedibus se Romam sequi iussit, cives futuros et aequo jure usuros.

Deinde etiam aliis Sabinis Romanos bello aggressis et superatis, demum reliqui Tatius duce creato Romae bellum intulerunt, et Capitolium a Tarpeia, eius qui arci praeerat filia, proditum ceperunt. quae cum aquam petitum extra moenia ivisset, ad Tatiam perducta persuaderi

βραχιονιστήρων ξρασθεῖσα οὖς ἐν ταῖς ἀριστεραῖς ἐφόρουν χερσὶν οἱ Σαβῖνοι, καὶ μισθὸν ὑπὲρ τῆς προδοσίας αὐτοὺς λαβεῖν ἀπαίτησασα. ὀνυθεμένου δὲ τοῦ Τατίου νύκτωρ μίαν πύλην ἀνοίξασα τοὺς Σαβίνους ἐδέξατο. εἰσελθὼν δὲ ὁ Τάτιος ἐκέλευσε τοὺς ὑπὲρ αὐτὸν ὄσα ἐν ταῖς ἀριστεραῖς χερσὶν ἔφερον δίδόναι αὐτῇ, καὶ πρῶτος αὐτὸς τὸν βραχιονιστήρα τῇ Ταρπητῇ ἐπέρριψε καὶ τὸν θυρεὸν. πάντων δὲ ὁμοίως ποιούντων βαλλομένη τε τῆ χρυσῶ καὶ καταχωσθεῖσα τοῖς θυρεοῖς ὑπὸ πλήθους καὶ βάρους ἀπέθανεν.

10 Ἔργω οὖν οὗτος ἐποίησεν ὁ λόγος ὕστερον εἶπον ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντίγονος· ὁ μὲν γὰρ προδοσίαν ἔφη φιλεῖν, προδότην δὲ μισεῖν· ὁ δὲ Ἀντίγονος προδιδόντας μὲν ἀσπασίως εἶπε προσεῖσθαι, προδεδωκῶσι δὲ ἀπεχθάνεσθαι.

4. Ληφθείσης δὲ τῆς ἀκρας ὑπὸ τῶν Σαβίνων, μάχη 15 καρτερὰ συνεργάγη μέσον αὐτῶν καὶ Ῥωμαίων, ἐν ᾗ πολλοὶ μὲν Β ἔπεσον, ὁ δὲ Ῥωμῆλος ἐπλήγη λῆθρ τὴν κεφαλὴν. ἔτι δὲ μάχεσθαι παρασκευαζομένους τοὺς Σαβίνους ἐπέσχον αἱ ἤρπασμένα θνηγατέρες αὐτῶν, ἄλλοθεν ἄλλαι μετὰ βοῆς καὶ ὀλοαυγμοῦ ὀφθεῖσαι αὐτοῖς, αἱ μὲν νήπια πρὸς ταῖς ἀγκύλαις κομψύουσαι, αἱ δὲ 20 τὴν κόμην προῖσχόμεναι λελυμένην, πᾶσαι δὲ ἀνακαλούμεναι τοῖς φιλάτοις ὀνόμασι ποτὲ μὲν τοὺς Σαβίνους ποτὲ δὲ τοὺς Ῥωμαίους. ἐπεκλάσθησαν οὖν οἱ ἐναντίοι καὶ διέστησαν αὐταῖς ἐν μέσῳ στήνας τῆς παρατάξεως, καὶ κλαυθμὸς ἅμα διὰ πάντων ἐχώρει. δια-

1 βραχιονιστήρων A. 2 λαβεῖν αὐτοὺς A. 12 προδιδόντας AC, προδιδόντος PW. 17 ἠεπαγμέναι BW. 18 ἀλαυγμοῦ Plutarchus.

FONTES. Cap. 4. Plutarchi Romulus, c. 18—29.

sibi sivit ut arcem proderet: Sabinosque, aureas armillas quas laevo brachio habebant pacta, noctu una porta accipit. Tatius ingressus suos quicquid laeva gestarent Tarpeiae dare iussit, et ipse prius armillam et scutum in eam coniecit. quod cum omnes facerent, auri scutorumque multitudinem oppressa exspirat.

Hic igitur re ipsa declaravit, quod Caesar et Antigonus post sermone usurparunt: nam alter se proditorem amare, proditores odisse, alter eos qui prodant benigne admittere, qui prodiderint se aversari dixit.

4. Arce a Sabinis capta pugna vehemens inter eos et Romanos exarsit, in qua multi ceciderunt, Romulus lapide caput ictus est. Sabinos vero ad urgendum praelium paratos raptae ipsorum filiae inhibuerunt, aliae aliunde cum clamore et ululatu progressae, partim infantes in ulnis gestantes, partim passum capillum praetendentes, omnes vero suavissimis nominibus nunc Sabinos nunc Romanos inquamantes. movit ea res hostes, ut dirempta acie mulieres in medio stare paterentur, nemine non plorante. ac

λεχθέντων δὲ τῶν γυναικῶν συνήλθον εἰς λόγους οἱ ἡγεμόνες καὶ συνέθεντο τῶν μὲν γυναικῶν αἰ βούλονται τοῖς ἔχουσι συνοικεῖν, παντὸς ἔργου καὶ πάσης λατρείας πλήρ ταλασίας ἀφαιρέμενας, οικεῖν δὲ τὴν πόλιν Ῥωμαίους καὶ Σαβίνους κοινή, καὶ καλεῖσθαι αὐτὴν Ῥώμην ἐπὶ Ῥωμύλῳ, Κυρίτας δὲ Ῥωμαίους ἐπὶ τῇ Τατίου πατρὶδι Κυρίτα, βασιλεύειν δὲ κοινή καὶ στρατηγεῖν ἀμφοτέρους. ὁ δὲ τόπος ἐν ᾧ τὰς συνθήκας ἔθεντο καλεῖται κομίτιον, τόπος δηλαδὴ συνελεύσεως· κόμμιε γὰρ Ῥωμαίοις τὸ συνελθεῖν λέγεται. προσκατελέχθησαν δὲ τοῖς πατρικίοις ἐκ τῶν Σαβίνων ἑτεροὶ ἑκατόν. ἐβουλευόντο δὲ οἱ βασιλεῖς οὐκ εὐθὺς ἐν κοινῷ μετ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἑκάτερος πρότερον ἰδίᾳ μετὰ τῶν ἑκατόν· ἔτα εἰς τὸ αὐτὸ πάντες συνήγοντο.

D Ἔπει δὲ πέμπτῳ τοῦ Τατίου Ῥωμύλῳ συμβασιλεύειν, συγγενεῖς αὐτοῦ πρόβησι καθ' ὁδὸν ἐντυχόντες εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λαυρέντιου βαδίζουσιν ἐπιχειροῦν ἀφαιρεῖσθαι βίᾳ τὰ χρήματα ἃ ἐπήγοντο, καὶ μὴ προϊεμένους ἀλλ' ἀμενομένους ἀνείλον. ὁ μὲν οὖν Ῥωμύλος κολάζεσθαι τοὺς ἀδικήσαντας ἐψηφίζετο, ὁ δὲ Τάτιος ἐξέκρουε καὶ παρήγε· καὶ τοῦτο μόνον ἐπῆρξεν αἰτίων σφίσι διαφορᾶς ἐμφανοῦς. οἱ δὲ τῶν ἀνηρημένων οικεῖοι μὴ τυχάνοντες δικῆς, ἐν Ἀλβανῷ θύοντα μετὰ Ῥωμύλον τὸν Τατίον προσπειθόντες κτινῶν· τὸν δὲ Ῥωμύλον ὡς δίκαιον ἄνδρα οὖν

2 τῶν om C. 3 ἀφαιρέμενας Plutarchus, ἀφαιρέμενα A, ἀφαιρέμενα PW. 5 ἐπὶ Ῥωμύλῳ C, ἀπὸ Ῥωμύλου W. 6 Κυρίτα om Plutarchus. 7 κομίτιον] haec similiter Dio, exc. Vatic. 3, sed suppletus ex Plutarcho. 13 τατίου Ῥωμύλου συμβασιλεύοντος A. 17 κολάζεσθαι AB, κολάσαι PW: Plutarchus δεῖν φέρετο κολάζεσθαι. 20 Ἀλβανῷ PW, Λαβινίῳ Plutarchus cum Dionysio Halicarnassensi et Livio.

mulierum verbis adducti duces colloquio habito pepigerunt ut matronae quae vellent apud maritos manerent omnis operis omnisque ministerii praeterquam lanificii immunes, et Sabini aequo iure cum Romanis viverent, ipsaque urbs a Romulo Roma, populus Quirites a Curibus Tatii patria vocaretur, et ambo regnum ac militare imperium consociarent. locus in quo foedus ictum est a coeundo comitium appellatur. ex Sabinis centum in patricios lecti sunt. reges vero non statim communiter, sed cum suis uterque centum patribus seorsim deliberabant: deinde in locum unum omnes congregabantur.

Anno quinto Tatii cum Romulo regnantis propinqui regis Tatii Laurentium legatos Romam itaros in itinere spoliare aggressi, repugnantes et se suaque defendentes occiderunt. ac Romulo iniurios puniendos esse decernente, Tatio poenam eludente et differente, reges hac una in re aperte dissenserunt. caesorum propinqui iure negato Tatium in Albano cum Romulo sacrificantem concursu facto interfecerunt, Romulum ut

εδφημιας προέπεμψαν. οὐ μὴν ἐτάραξε τοὺς Σαβίλους ὁ φόβος
 τοῦ ἄρχοντος σφῶν, ἀλλ' οἱ μὲν εὐνοία τῇ πρὸς Ῥωμόλον, οἱ P I 319
 δὲ φόβῳ τῆς δυνάμειος εἰκόντες διετέλουν. εἶτα λοιμὸς ἐμπέπτει
 τῇ Ῥάμῃ θανάτους αἰφνιδίους ἀνθρώποις ἐπιφέρων νόσων χωρὶς,
 5 καὶ ἀφορία καρπῶν καὶ θρεμμάτων ἀγονία· ὕσθη δὲ καὶ σταγῶ-
 σιν αἵματος ἢ πόλις. ὁμοια δὲ καὶ τοῖς Λαυρεντοῖς συνέβαινεν.
 ἐδόκει τοῖσιν διὰ τὸν Τατίου φόβον καὶ τοὺς παρὰ τῶν Σαβίων
 ἀνηρημένους πρέσβεις ποιηλατεῖν τὰς πόλεις δαιμόνιον μήνιμα.
 ἐκδοθέντων δὲ τῶν φονέων καὶ κολασθέντων ἐλώθησαν τὰ δεινά.
 10 Ῥωσσημένιον δὲ τῶν πραγμάτων Ῥωμαῖοι οἱ μὲν ἀσθενέ-
 στεροι τῶν προσοικῶν ἵπέκλυτον, οἱ δυνατοὶ δὲ οὐκ ἔβοντο δειν B
 περιορᾶν ἀλλὰ κολούειν τὴν αὔξησιν. πρῶτοι δὲ Τυρρητῶν W II 8
 Οὐήιοι ἀρχὴν ἐποιήσαντο πολέμου. συμβαλόντες σὺν καὶ πολλοὺς
 ἀποβαλόντες ὁμολογίαν ἐποίησαντο καὶ φίλιαν ἐπὶ ἐνικτωδὸς ἐκα-
 15 τόν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἀρίστων παρέσχον εἰς ὁμηρίαν πενή-
 κοντα.

Ἐθριάμβευσεν σὺν τούτοις νικήσας Ῥωμόλος. εἶτα ἐπιρ-
 θεις κατὰ παραλόγοις εὐτυχίαις καὶ βαρύτερῳ φρονήματι χρώμενος
 ἐξίστατο τοῦ δημοτικοῦ καὶ παρήλλαττε καὶ εἰς ἐπαχθῆ μοναρχίαν
 20 καὶ ληποῦσαν ἀπὸ τοῦ σχήματος· ἐμῶτον ἐσχημάτιζεν. ἀλουργῆ μὲν
 γὰρ ἐνεδέετο χιτῶνα καὶ τήβεννον ἠμπύσχετο περιπόφυρον καὶ
 πεδίλοις ἐκέχρητο ἐρυθροῖς καὶ ἐν θρόνῳ ἀνακλίτῳ καθήμενος C

2 σφῶν ἄρχοντος A. 4 Ῥάμῃ] πόλις A. 12 κολούειν C
 Plutarchus, καλοῖσιν PW. 13 οὐήιοι ABC. 19 ἐξίστα B.
 21 ἐνεδέετο A: Plutarchus ἐνεδύετο. ἠμπύσχετο A, ἐμπύσχετο
 B, ἠμπύσχετο PW. καὶ πεδίλοις ἐκέχρητο ἐρυθροῖς om Plu-
 tarchus.

virum iustum laudibus prosequentes. Sabinos sui ducis caedes non tur-
 bavit. quo minus partim benevolentia erga Romanum, partim eius poten-
 tiae metus, parentem. deinde Romae pestilentia laboratum, hominibus
 sine morbis repente morientibus, ac sterilitate agrorum et pecudum; et
 sanguinea guttae depluerunt. cum Laurentibus etiam similia accidis-
 sent, opus fuit, numen caedis Tatii et legatorum, quos Sabini truci-
 dasset, exigere poenas. homicidis ad supplicium deditis mala illa de-
 miserunt.

Crescentibus Romanorum viribus, ex finitimis populis imbecilliores
 cedebant: potentibus vero non omnivendum esse ratus, sed incrementa
 prohibenda, primis Tyrrhenorum Veientes occupant bellum facere. con-
 gressi multis amissis pactione iudicatis in centum annos impetrarunt,
 quinquaginta ex optimatibus obsidibus datis.

His superatis Romulus triumphavit; atque inde mirandis successibus
 elatior et gravior factus, relicta mutataque populari consuetudine se ad
 odiosae et molestae monarchiae habitum conformavit, tunicam purpuream
 et togam praetertam induere et rubris calceis uti solitus, et in sollo re-

ἐχορημάτιζεν· ἦσαν δὲ περὶ αὐτὸν αἰεὶ καὶ τῶν νέων συχνοί, οὓς Κέλερος προσηγόρευεν, ὃ κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων διάλεκτον δηλοῖ τοὺς ταχεῖς, καὶ πρόσθεν ἐβάδιζον ἕτεροι βακτηρίας τὸν ὄχλον ἀνείργοντες, ὑπεζωσμένοι ἱμάντας, ὥστε συνδεῖν οὓς κελευσθῶσιν. 5

Ἐπεὶ δὲ Νομίτορος τοῦ πάππου αὐτοῦ ἐν Ἄλβη τελευτήσαντος, Ῥωμύλω προσηκούσης τῆς βασιλείας, αὐτὸς εἰς μέσον ἔθηκε τὴν πολιτείαν δημαγωγῶν, καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἀπεδείκνυεν ἄρχοντα τοῖς Σαβίνοις, ἠρέθισε τοὺς ἐν Ῥώμῃ δυνατοὺς ἀβασίλευτον D ζητεῖν καὶ αὐτόνομον πολιτείαν. οὐδὲ γὰρ οἱ καλούμενοι πατρι-10 κιοὶ πραγμάτων μετέχον, ἀλλ' ὄνομα καὶ σχῆμα ἦν αὐτοῖς, ἔθους ἕνεκα μᾶλλον ἢ γνώμης ἀθροισμένοις εἰς τὸ βουλευτήριον· εἶτα Ῥωμύλου πρῶτοντος ἠκροῦντο σιγῇ, καὶ τὸ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ δεδομένον ἐκείνῳ μαθεῖν πλέον ἔχοντες τῶν λοιπῶν ἀπηλλάττοντο. ὅθεν ἐδόκει τὴν γερούσιαν προφηλακίζειν· διὰ αὐτῆ ὑποπτος ἔδοξε 16 μετ' ὀλίγον ἀφανοῦς γενομένου Ῥωμύλου. λέγεται γὰρ ἐκκλησίαν ἀγόντος αὐτοῦ περὶ τὸ καλούμενον Αἰγὸς Ἐλας τοῦ μὲν ἡλίου πρῶτος ἐπιλεπεῖν, νύκτα δὲ κατασχεῖν βροντίας τε δεινὰς συμβῆναι καὶ πνοὰς ἀνέμων ζάλην ἐλαυνούσας. ἐν δὲ ταύτῃ τὸν μὲν ὄχλον. P I 320 φεύγειν, τοὺς δὲ δυνατοὺς συστραφεῖν μετ' ἀλλήλων. τῆς δ' 20 ἐν τῷ ἄερί ταραχῆς λωφησάσης καὶ αὐθις πολλῶν ὁμοῦ γενομένων ζητῆσθαι τὸν βασιλέα· τοὺς δὲ δυνατοὺς οὐκ εἶν ἐξετάζειν περὶ

2 προσηγόρευεν A. τῶν om BC. 4 κελευσθῆναι C.
9 σαβίνοις etiam Plutarchi codices: Xylander Ἄλβανοῖς. 13 πρῶτοντος] προσεάττοντος Plutarchus. 14 μαθεῖν A, μαθῶν PW.
16 ἀφανοῦς μετ' ὀλίγον A. 19 ἐλαυνούσας] ἀγούσας A.
20 φυγεῖν Plutarchus.

clinatus respondere; multosque iuvenes, quos Celeres vocabat, semper iuxta se habuit, et lictores ante se, baculis turbam summoventes et lora gerentes quibus vincirent homines iusai a rege.

Ut autem avo Numitore mortuae Albanique regno ad ipsum pertinente rem publicam ad conciliandos populi animos libertate donavit, et quotannis principem Sabinis designavit, Romani proceres ad cupiditatem popularis liberaeque rei publicae sunt incitati. neque enim patriciorum ulla erat in rebus gerendis auctoritas, sed nomen duntaxat et habitum regi accommodabant, cum consuetudinibus potius ergo quam sententiae dicendae causa in curiam vocati Romalium decernentem taciti audirent, nulla re superiores caeteris nisi quod, quae ille decrevisset, primi audiebant. ea re cum dignitatem senatus imminuere videretur, ac paulo post in terris esse desiisset, patres suspitione haud caruerunt, nam cum ad Caprae paludem contionem haberet, factur obsecrato sole nox exstitiisse cum horrendis tonitribus et procellis. interea turbam diffugisse, proceres vero sese conglobasse. tempestate sedata populoque rursus con-

αὐτοῦ, τιμᾶν δὲ παρακελεύεσθαι πᾶσι καὶ σέβασθαι Ῥωμύλον ὡς ἀνηραπισμένον εἰς θεούς, καὶ θεὸν ἐσόμενον σφίσι ἀντὶ χρηστοῦ βασιλέως.

Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ πεπεισμένοι τοῖς λόγοις ἀπηλλάττοντο ἔλπισι χρησταῖς αἰωρούμενοι, ἔτιοι δὲ ἐν ὑπονοιαῖς τοὺς πατρικίους πεπολήντο καὶ ἐτάραττον ὡς τὸν δῆμον ἀβέλτερα πείθοντας, αὐτοὺς τοῦ βασιλέως γεγονότας ἀντόχειρας. καὶ πρῶτα μὲν ἄν παρέρσχον τοῖς δυνατοῖς, εἰ μὴ τις τῶν ἐπιπέων Ἰούλιος Πρόκλος, B γένει τε δοκιμώτατος καὶ ἤθει χρηστός καὶ Ῥωμύλῳ πιστός, εἰς 10 ἄγορὰν ἔλθων ἐνόρκως εἶπεν ὡς ὀφθαίη Ῥωμύλος αὐτῷ καλὸς καὶ μέγας ὡς οὔποτε πρόσθεν καὶ ὄπλοις λαμπροῖς κεκοσμημένος καὶ φλέγουσι, καὶ ὡς αὐτὸς μὲν πύθοιτο "τί δὴ παθῶν ὦ βασιλεῦ ἡμᾶς μὲν ἐν αἰταις πεπολήκας πονηραῖς, πᾶσαν δὲ τὴν πόλιν ἐν πένθει προλλέλοιπας"; ἐκεῖνος δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείβοιτο "θεοὺς 15 ἔδοξεν ὦ Πρόκλε τοσοῦτον χρόνον ἡμᾶς γενέσθαι μετ' ἀνθρώπων, αὐθις δ' οὐρανὸν οἰκεῖν, ἐκεῖθεν ὄντας. ἀλλὰ χεῖρε καὶ φράζε Ῥωμαίοις ὅτι σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ἀσκούντες ἐπὶ πλείστον C δυνάμειος ἀνθρωπίνης ἀφίξονται. ἐγὼ δὲ ὑμῖν εὐμενῆς ἔσομαι Κυρῖνος." ταῦτα διὰ τε τὸν ἄρχον τοῦ λέγοντος καὶ τὸν τρόπον 20 πιστὰ Ῥωμαίοις ἔδοξε τοσοῦτον ὡς μὴ τινα ἀντειπεῖν, πάσης δὲ ἀφαιμένους ὑποψίας τε καὶ διαβολῆς εὔχεσθαι Κυρῖνῳ καὶ Θεοκλυτεῖν. ταύτην δὲ τὴν ἐπιωνυμίαν φασὶ τῷ Ῥωμύλῳ γενέσθαι ἢ

2 ἀνηραπισμένον A Plutarchus; ἀνηραπισμένον PW. 6 ἐτάραττον AC Plutarchus, ἐταράττοντο PW. 8 [ἐπιπέων] Plutarchus πατριμίων. 11 ὡς] καὶ ὡς A. 15 ἡμᾶς μετ' ἀνθρώπων γενέσθαι χρόνον AB. 22 φησὶ A.

gregato quaesitum esse Romulum, sed potentes de eo quaeri vetuisse atque omnes hortatos esse ut eum ad deos raptum venerarentur et colerent, deum pro bono rege futurum.

Ac vulgus his verbis acquievit, spe bona praeditum: quidam autem suspectos habuere patres et exagitaverunt, ut qui vulgo inane commentum persuaderent, cum ipsi Romulum discerpsissent. atque si negotium facessissent potentibus, nisi Proculus Iulius eques, et genere et moribus probatissimis ac Romulo fidus, pro contione iureiurando affirmasset, Romulum sibi augustiorem solito in armis splendidis atque fulgentibus apparuisse, seque illum percontatum esse, quamobrem senatum in atrocibus criminibus, civitatem in luttum coniecisset. eum vero respondiisse, diis ita visum ut tantum temporis inter mortales esset, atque in caelum, unde venisset, revertetur. abiret ac nuntiaret Romanis, si modestiam et rem militarem colerent, ad summum humanae potentiae fastigium adscenduros: se vero eis propitium fore Quirinum. haec dicenti tum ob ius iurandum tum ob auctoritatem viri tanta fides fuit, ut nemo refragaretur, omnique suspicione et calumnia amota Quirino vota facerent, numine eius invocato. hoc autem cognomentum Romulo factum tradunt vel ob

διε τοὺς πολίτας Κυρίτας ὠνόμαζον, ἢ διε τὴν αἰχμὴν ἢ τὸ δόρυ
 W Π 9 κυρίον ἐκάλον οἱ παλαιοί· ὡς οὖν ἀρήϊόν τινα τὸν Ῥωμόλον ἢ
 αἰχμητὴν θεὸν ὀνομασθῆναι Κυρίον. λέγεται δὲ τέσσαρα μὲν
 D ἕτη καὶ πεντήκοντα βιωῖναι, ὕδου δ' ἐπὶ τριακοστῷ βασιλεύων
 ἐνιαυτὸν ἕξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι. 5

5. Τούτων δὲ περὶ τὸν Ῥωμόλον συμβεβηκότων βασιλευ-
 σθαι μὲν ἰδοῦμαι πᾶσιν, ἕρις δὲ τις καὶ στάσις ἐφύετο τοῖς ἐν
 Ῥώμῃ οὐκ ὑπὲρ ἀνδρὸς μόνον ἡγεμονεύοντος, ἀλλὰ καὶ πότερον
 τῶν γενῶν παρεῖξει τὸν ἄρξοντα. τοῖς τε γὰρ μετὰ Ῥωμόλου
 πρώτοις συνοικίσασι τὴν πόλιν οὐκ ἀνεκτὸν ἰδοῦμαι, παρ' αὐτῶν
 προσληφθέντας τοὺς Σαβίνους εἰς πολιτείαν, ἄρχειν τῶν δεξαμέ-
 νων βιάζεσθαι· οἱ Σαβίνοι δὲ ἐτέρωθεν, διὰ τοῦ Τατίου θανόν-
 τος μόνον εἶσαν τὸν Ῥωμόλον ἄρχειν, ἕξ ἑαυτῶν ἤξιον αἰρε-
 P I 321 σθῆναι τὸν ἄρξοντα.

Ἡρίον μὲν οὖν οὕτω τὰ μέρη ἐκάτερα, μετιώρου δ' ἐπὶ 15
 τούτοις ὄντος τοῦ πολιτεύματος οἱ πατρίκιοι πεντήκοντα καὶ ἑκα-
 τὸν ὄντες ἕταξαν ἕκαστον ἐν μέρει τοῖς βασιλικαῖς παρασήμοις
 κοσμούμενον θύειν τε τοῖς θεοῖς καὶ χρηματίζειν, ἕξ μὲν τῆς
 νκτὸς ὥρας, ἕξ δὲ τῆς ἡμέρας. ἢ γὰρ διανομὴ τῶν καιρῶν

3 κυρίον] κύριον Plutarchus ex emendatione Dacerii: nam libri
 κυρίον. 4 ὕδου ἐπὶ τριακοστὸν A. 8 ἡγεμονεύοντος
 A, ἡγεμονεύοντος PW. 9 Ῥωμόλον W, Ῥωμόλον P. 10 συνοικί-
 κησαι A. 12 δ' C. 14 ἄρξοντα] βασιλεύοντα C. 16 πεν-
 τήκοντα καὶ ἑκατὸν] paulo supra ducenti, ex Plutarchi Romulo.
 19 post ἡμέρας quae apud Plutarchum addita leguntur, Κυρίον
 vel Κυρίον καὶ Τατίον, ea delenda esse ex hoc loco patet.

FONTES. Cap. 5. Plutarchi Numa, c. 2—8 et 14—21.

cives qui Quirites appellabantur, vel ab hasta quam veteres quirim vo-
 catarunt: Quirinum igitur Romulum appellatum esse ut bellicosum vel ut
 deum hastatum. fertur annos vixisse 54, et anno regni 38 e conspectu
 hominum sublatus esse.

5. Cum haec Romulo accidissent, regem quidem volebant omnes,
 sed Romanorum animos certamen et seditio versabat non de viro tan-
 tum qui principatu potiretur, sed etiam de gente, ultra principem praer-
 beret. nam et Romanis, primis urbis cum Romulo conditoribus, non
 ferendum videbatur ut Sabini, in civitatem adsciti, regnum sibi in eos,
 a quibus recepti essent, per vim vindicarent; et Sabini ex altera parte
 contendebant, quia Tatius mortuo Romulum regnare solum passi essent,
 sui corporis regem creandum esse.

Factionibus inter sese ita certantibus, cum civitas sine imperio,
 exercitus sine duce esset, patricii numero 150 inter se constituerunt ut
 singuli per vices regis insignibus ornati et diis immolarent et iura dice-
 rent, senis horis noctu et totidem interdium. haec enim temporum distri-

κατὰ τὸ ἴσον ἐκάστου καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας καλῶς ἔχειν ἐδόκει
καὶ πρὸς τοὺς ἀρχομένους αὐτούς· ἀφήρει γὰρ τὸν φθόνον ἢ τα-
χίστη τῆς ἔξουσίας ἀπέθραυξε, ὁρώντων τῶν ἀρχομένων τῆς αὐτῆς
ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς τὸν αὐτὸν ἰδιώτην ἐκ βασιλείως γινόμενον. B
5 οἶδα μὲν οὖν καὶ ἕτερά τινα περὶ τῆς τοιαύτης εἰρημμένα ἀρχῆς,
ἀλλ' αὐτὸς τῷ πιθανωτέρῳ ἐθέμην. τὸ δὲ σχῆμα τῆς ἀρχῆς
τοῦτο μεσοβασιλεία τοῖς Ῥωμαίοις ἠνόμαστο.

Ἄλλὰ καὶ οὕτως ἐξ ὑπονομίας ἐφύοντο θόρυβοι, ὑποπτεο-
μένων τῶν πατρικίων εἰς ὀλιγαρχίαν τὴν πολιτείαν περιουστῶν καὶ
10 μὴ βούλεσθαι βασιλεύεσθαι· ἐκ δὲ τούτου κατεστρατοῦσαν. ὁμο-
νοησάντων δὲ πάντων αἰρεθῆναι τὸν βασιλεύσοντα, οἱ Σαβίνοι
τοῖς Ῥωμαίοις προτέροις τὴν αἵρεσιν ἔδοσαν· οἱ δ' ἐκ Σαβίνων
ἐίλοντο Νομίαν Πομπήλιον, ἄνδρα γνώριμον ὄντα πᾶσι δι' ἀρετὴν.
στελλονται γοῦν πρὸς ἐκείνον ἐκ Ῥώμης πρόσβεις· οὐ γὰρ ἐν τῇ C
16 Ῥώμῃ μετώκιστο, ἀλλ' ἐν Σαβίνοις ἦν καὶ πόλιν ὄκει τὴν Κυρι-
τῶν, πατρὸς ὧν Πομπωνίου ἀνδρὸς εὐδοκίμου, πᾶσαν ἀρετὴν
φύσει τε καὶ παιδείᾳ ἐξησκημένος. ὄθεν καὶ ὄνομα μέγα καὶ
δόξαν εἶχεν, ὡς καὶ Τάτιον τὸν τῷ Ῥωμύλῳ συμβασιλεύσαντα
κηδεστὴν αὐτὸν ἐπὶ Τατιά θάλασσαν τῇ θυγατρὶ, ἣν μίαν ἐκείνος
20 ἐγένεατο· ἢ δέκα ἐπὶ τρισὶν ἐνιαυτοῦς τῷ Νομίᾳ συνοικήσασα με-
τήλλαξε τὴν ζωὴν. ὁ δὲ Νομίᾳς ἐκλείπων τὰς ἐν ἄσπευ διατριβὰς,
ἀγροφυλεῖν τὰ πολλὰ καὶ διατρίβειν ἤθελεν ἐν λιμνώσει καὶ ἄλσει.

1 κατὰ] καὶ A. 5 οἶδα — 6 ἐθέμην Plutarchi verbis addita.
7 τοῖς om AB. 11 βασιλεύοντα A. 13 ὄντα ἄνδρα γνώρ. A.
15 τὴν AC, τῶν PW. 17 καὶ tertium om B. 21 ἐκλείπων
Plutarchus.

butio propter aequabilitatem et ipsis magistratibus et populo commoda videbatur; et celerrimus magistratu abitus invidiae minimum habebat, cum subditi eundem eodem die eademque nocte et regem et privatum cernerent. haud nos praeterit, de hac imperii forma, quae interregnum Romanis dicebatur, alia quoque iactata esse: ego vero ea sum secutus quae mihi probabiliora videbantur.

Nihilominus tamen res invidia turbatae sunt, cum patricios paucorum arbitrio rem publicam subicere, unius regnum aspernari suspicarentur. sed tumultu sedato cum omnes regem creandum esse consensissent, ac Sabini eius eligendi potestatem Romanis detulissent, Numam Pompiliium, cuius incerta virtus apud omnes erat, electum per legatos arcessiverunt. neque enim Romam transmigraverat, sed Curibus Sabinis habitabat, patre natus Pomponio probato viro, omni genere virtutis et natura et disciplina excultus. unde tantum nomen et gloriam consecutus fuit, ut Tatius Romuli regis collega Tatiam ei filiam unicam desponderet: quae cum ei annos 13 nupta fuisset, vitam cum morte commutavit. Numa vero relicta urbana vita ruri plerumque in pratis et lucis degere malebat.

D Ἦκον οὖν ἀπὸ Ῥώμης οἱ πρόσβεις καλοῦντες ἐπὶ τὴν βασιλειαν αὐτὸν ἦδη τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀνύοντα· ὃ δὲ ἀπέλιπατο. οἱ πρόσβεις δ' ἐνέκειντο, πάντα τρόπον πείσειν αὐτὸν μηχανώμενοι, καὶ δεόμενοι μὴ τὴν πόλιν αὐθις εἰς στάσις ἐμβαλεῖν καὶ ἐμφύλιον πόλεμον, οὐκ ὄντος ἑτέρου πρὸς ὃν ἄμφω τὰ μέρη συννεύ- 5 σουσιν. ἰδίᾳ μέντοι καὶ ὁ πατὴρ παρεκίνει τὸν Νομᾶν δέξασθαι τὴν ἀρχὴν ὡς θεῖον δῶρον καὶ ὑπηρεσίαν θεοῦ καὶ πράξεων καλῶν καὶ μεγάλων ἀνδρὶ φρονίμῳ τε καὶ χρηστῷ ἐσομένην αἰτίαν, σύνδεσμόν τε τῇ πατρίδι καὶ παντὶ τῷ Σαβίνων ἔθνει ἐθνοῦς τε καὶ φίλας πρὸς πόλιν δυνατὴν καὶ ἀκμάζουσαν. 10

P I 322 Τούτοις ἐνδεδικώς ὁ Νομᾶς θύσας τοῖς θεοῖς προῆγεν εἰς Ῥώμην· ὑπήντα δὲ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος εὐφημοῦντες καὶ χαίροντες. ἐπεὶ δὲ κατέστησαν εἰς τὴν ἀγοράν, προσφερομένων αὐτῷ τῶν βασιλικῶν παρασῆμων, ἐπισχεῖν κελύσας ἔφη δεῖσθαι καὶ θεοῦ τὴν βασιλειαν ἐμπεδοῦντος αὐτῷ. ἄνεισιν οὖν εἰς τὸ Κα- 15 πιτώλιον, καὶ θύσας, οὕτω τε τὴν βασιλικὴν ἀναλαβῶν ἐσθῆτα, κατέβαινε.

W II 10 Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν πρῶτον μὲν τὸ τῶν τριακοσίων διέλυσε σύστημα, οὗς περὶ τὸ σῶμα εἶχε Ῥωμῶλος αἰ· οὐ γὰρ δεῖν ἀπιστεῖν πιστεύουσιν ἔλεγεν, οὐδὲ βασιλευῖν ἀπιστούντων 20 B ἤξιον· εἶτα τὴν πόλιν ἐκ σκληρᾶς καὶ πολεμικῆς ἐπιχειρεῖ μαλακωτέραν ποιῆσαι καὶ εἰρηρικωτέραν. ἀνθρωποειδῆ τε καὶ ζωό-

15 θεοῦ ABC Plutarchus, τοῦ Θεοῦ PW. 16 τε AC, δὲ PW.
19 ἡμῶλος εἶχεν A.

Cum Roma legati ad eum venissent, 40 aetatis annum agentem, regnum quod offerebant recusavit. sed illi instabant et nihil non ad persuadendum adhibebant, orantes ne civitatem denno in seditionem et bellum intestinum coniceret: neque enim esse alium in quem ambae partes consentirent. pater quoque seorsim Numam hortatus est ut principatum acciperet tanquam divinum donum et numinis obsequium, quique viro bono et prudenti honestas magnasque res gerendi occasionem praeberet, et vinculum futurus esset quo patria et omnis Sabinorum natio benevolentia et amicitia cum urbe potenti et florente iungerentur.

His Numae victo et re divina peracta Romam proficiscenti senatus populisque Romanus cum laetis acclamationibus obviam egrediuntur. cum in forum deducto insignia regni afferrentur, differri ac de se regni firmandi causa deum consuli iussit: re divina in Capitolio peracta, indutaque veste regia, descendit.

Principatu suscepto, primum trecentos illos quos Romulus ad custodiam corporis semper habuerat amovit: nec enim decere iis diffidere qui ipsi fiderent, neque diffidentibus imperandum esse. deinde urbem e dura et bellicosa mitiorem et pacis amantiorem reddere aggressus est.

μορφον εικόνα θεοῦ ἀνιστᾶν Ῥωμαίοις ἀπέληξεν· ὅθεν οὐδ' ἦν παρ' αὐτοῖς οὔτε γραπτὸν οὔτε πλαστὸν εἶδος θεοῦ, ἐν ἑκατὸν δὲ πρὸς ἑβδομήκοντα ἔτεσι ναῶν αὐτοῖς ἀνεγειρομένων οὐδὲν ἔμμορφον ἐποίουν ἀφίδρυμα, ὡς οὔτε ὄσιον ἀφομοιοῦν τοῖς χεῖροσι τὰ 5 βελτίονα, οὔτε ἐφάπτεσθαι ἄλλως θεοῦ δυνατὸν ἢ νοήσει. καὶ τὰς θυσίας δὲ ἀναιμάκτους ποιεῖσθαι ἐθέσπισε δι' ἀλφίτων τε καὶ σπονδῆς· δεῖν γὰρ τοὺς θεοὺς, εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης φύλακας ὄντας, φόνου καθυροὺς εἶναι· μήτε δὲ ἀκούειν τι τῶν C θεῶν μήτε ὄραν ἐν παρέργῳ καὶ ἀμελῶς, ἀλλὰ σχολῆν ἄγοντας 10 ἀπὸ τῶν ἄλλων καὶ προσέχοντας τὴν διάνοιαν ὡς πράξει μεγίστη τῇ περὶ τὴν εὐσέβειαν. ἐκ δὲ τούτων καὶ ἄλλων πλειόνων, αἷ διὰ τὸ πλήθος παρήκαμεν, διάθεσιν πρὸς τὸ θεῖον τοῖς τότε ἀνθρώποις ἕξ ἐθισμοῦ ὁ Νομᾶς ἐνεποίησεν. αὐτὸν δὲ οὕτω φησὶν εἰς τὸ θεῖον ἀνηρτηῆσθαι ταῖς ἐλλίσιν, ὥστε προσαγγελλίας αὐτῷ 15 θύοντί ποτε γινομένης ὡς ἐπέρχονται πολέμιοι, μειδιάσαι καὶ εἰπεῖν "ἐγὼ δὲ θύω." καὶ τὴν χώραν δὲ ἦν αἰχμῇ Ῥωμύλος ἐκτίησατο διένειμεν οὗτος τοῖς ἀπόροις τῶν πολιτῶν, ἀφαιρῶν ἕξ D αὐτῶν τὴν ἀπορίαν, ὡς ἀνάγκη τῆς ἀδικίας ποιητικῆν, καὶ τρέπων εἰς γεωργίαν, ὡς ταύτης ἑξημερούσης τὸν δῆμον καὶ δριμύν 20 εἰρήνης δυναμένης ἐμποιεῖν ἔρωτα.

λέγεται δὲ καὶ τὸν Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον παρ' αὐτοῦ τοῖς μῆσι προστεθῆναι, δωδεκάμηνον κατὰ τὸν τῆς σελήνης δρόμον νομοθετήσαντος λογιζέσθαι τὸν ἐνιαυτόν, δεκάμηνον

13 δὲ] γὰρ A.
17 ὁστος om C.

15 γινομένης A, γενομένης PW Plutarchus.
21 Ἰαννουάριον PW. φεβρουάριον B.

edixitque ne imaginem dei vel humana vel alterius animantis forma erigerent. itaque annis 170, quamvis templa conderent, nullum tamen in eis neque pictum neque fictum simulacrum collocarunt: quod nefas esset praestantiores deterioribus similes facere, neque deus aliter nisi mente comprehendi posset. victimas incruentas farris et libationis civibus suis edixit: deos enim pacis et iustitiae custodes a caede pueros esse oportere. neque divini quicquam obiter et negligenter audiendum aut videntum praecipit, sed otium agendum a caeteris rebus, et religioni ut rei maximae animos intendendos. his rationibus et aliis pluribus, quas ob multitudinem praetermisimus, civium suorum animos ad pietatem assuefecit. ipse autem spem suam ita in deo collocasse fertur, ut cum ei aliquando sacrificanti hostium adventus nuntiaretur, subridens dixerit "ego vero sacrifico." agrum a Romulo bello partum inter inopes cives distribuit, ut inopiam scelerum parentem tolleret, et agricultura ferum populum domaret, quae acrem pacis amorem in animis excitare posset.

Feruntur ab eo Ianuarius et Februarius reliquis mensibus adiecti esse, et annus ad cursum lunae in 12 menses descriptus, cum 10 ante

πρόσθεν ὄντι, ὡς ἐνίοις τῶν βαρβάρων τρίμηνον, καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀρκάσι μὲν τετράμηνον, τοῖς δὲ Ἀκαρναῦσιν ἐξάμηνον. Αἰγυπτίοις δὲ μηνιαῖος ἦν ὁ ἐνιαυτός, εἶτα τετράμηνος· διὸ καὶ ἀρχαιότατοι δοκοῦσιν εἶναι, καίτοι μὴ ὄντες, πληθὸς ἀμύχανον
P I 523 ἐτῶν ἐπὶ ταῖς γενεαλογίαις εἰσάγοντες, ἅτε δὴ τοὺς μῆνας εἰς 5
 ἐτῶν τιθέμενοι ἀριθμὸν. καὶ τὸν Ἰανουάριον δὲ Νομᾶς εἰς ἀρχὴν
 τοῦ ἔτους ἀπένειμεν.

Οὗτω δὲ δικαιοσύνη καὶ εὐσεβεῖα συνεθίσαντος τὸ ὑπήκοον, ἐξήρητο πάντῃ τὰ τοῦ πολέμου. οὐ γὰρ μόνον ὁ Ῥωμαίων δῆμος ἡμέρωτο τῇ τοῦ βασιλέως εὐνομίᾳ καὶ πραότητι, ἀλλὰ καὶ τὰς 10 κύκλω πόλεις ἀρχὴ μεταβολῆς ἔλαβε, καὶ πόθος εἰσερρῆ πάντας εἰρήνης καὶ τοῦ δικαίου, γῆν φυτεύειν καὶ τέκνα τρέφειν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ σέβεσθαι θεούς. οὔτε γὰρ πόλεμος οὔτε στάσις οὔτε νεωτερισμὸς περὶ πολιτείας ἰσθόρηται Νομᾶ βασιλεύοντος, οὐδ'
B ἐπ' ἐκείνον ἔχθρα τις ἢ φθόνος ἢ σύστασις ἀνδρῶν καὶ ἐπιβουλὴ 15
 δι' ἔρωτα βασιλείας γενέσθαι ποι ἀναγέγραπται. Θυγατέρα δ' ἐσχηκώς Πομπιλίαν, Μαρκίῳ ταύτην ἐξέδοτο· ἐξ ἧς Μάρκιος Ἄγκος θυγατριδοῦς ἐτέχθη αὐτῷ, ὃς μετὰ Τοῦλλον Ὀστίλιον ἐβασίλευσε. τοῦτον πενταετῆ καταλιπὼν ὁ Νομᾶς ἐτελεύτησεν, κατὰ μικρὸν ὑπὸ γήρωσ καὶ νόσου μαλακῆς ἀπομαραινόμενος, 20

2 ἀρκανάσιν C. 6 Ἰαννουάριον W. 9 πάντῃ AB, παντε-
 λῶς Plutarchus, πάντα PW. 10 πραότητι A Plutarchus, τῇ
 πραότητι PW. 14 πόλεις C, πολιτείας Plutarchus. 15 ἔχθρα
 τις ἢ φθόνος AB Plutarchus, τις φθόνος ἢ ἔχθρα PW. στάσις
 A: Plutarchus σύστασις. καὶ] ἢ C. 18 θυγατριδῆς AC.
 20 κατὰ] καὶ C. ἀπομαραινόμενος A.

mensium habitus esset; ut apud nonnullos barbaros trimestris habetur, et inter Graecos apud Arcades 4, apud Acarnanes 6 mensium. apud Aegyptios vero menstruus fuit annus, deinde quadrimestris: unde antiquissimi falso habentur, cum in genealogiis inexplicabilem annorum numerum recenseant, quippe mensibus annorum loco positis. Ianuarium vero Numa caput anni esse voluit.

Cum ad institiam et pietatem subditos ita consuefecisset, omnes bellorum motus conquieverunt. neque enim populus Romanus duntaxat aequitate et mansuetudine regis factus est humanior, sed et circumcirca finitimas civitates, mutatis moribus, pacis et iustitiae, colendae terrae, liberos in tranquillitate educandi deosque venerandi cupido cepit. neque enim bellum aut seditio aut novarum rerum studium Numa regnante exstitit: neque etiam invidia, inimicitia aut conspiratio atque insidiae ex cupiditate regni contra Numam comparatae usquam memorantur. filiam Pompiliam Marcio despondit, ex qua ei Ancus Marcius nepos est genitus, qui post Tullum Hostilium regnavit. quo Numa quinquenni relicto

χρόνον τριετή τοῖς ὀγδοήκοντα προσβιώσας, βασιλεύσας ἔτη ἐπὶ τρισὶ τεσσαράκοντα.

6. Τοῦ δὲ Νομᾶ τελευτήσαντος καὶ μηδένα καταλιπόντος διάδοχον, Ὅστιλλιος Τοῦλλος ἤρθε παρὰ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς. ὃς τὰ πλείστα τῶν τοῦ Νομᾶ χλευάσας ἤθῶν, τὸν Ῥωμύλον ἐξήλωσε, καὶ πρὸς μάχας αὐτὸς τε ὄρμα καὶ τὸν δῆμον ἤρθεζεν. ἀρπαγῆς γοῦν γενομένης παρὰ Ῥωμαίων ἐξ Ἀλβανῶν, ὤρμησαν πρὸς μάχην ἑκάτεροι· πρὸ δὲ τοῦ συμβαλεῖν καταλλάγησαν, καὶ ἐς μίαν πόλιν ἀμφοῖν ἐδόκει συνοικῆσαι τοῖς γένεσιν. ἑκάστου δὲ τῆς οἰκείας ἐχομένου, καὶ τὸ ἕτερον εἰς ταύτην ἀξιοῦντος μεταναστεῦσαι, ἀπέστησαν τοῦ σκοποῦ. εἶτα περὶ τῆς ἡγεμονίας διηρέθησαν· ὡς δὲ οὐδεὶς τῶ ἑτέρῳ παρεχώρει αὐτῆς, ἀγωνισασθαι συνέθεντο περὶ τῆς ἀρχῆς. οὔτε δὲ τοῖς στρατοπέδοις ὄλοις ἐδόκει μαχέσασθαι, οὔτε μὴν μονομαχίᾳ κρινέσθαι. ἦσαν δὲ παρ' ἀμφοῖν τριῖνυμοὶ ἀδελφοί, ἐκ μητέρων γεγονότες διδύμων, ἰσθμικῆς τε καὶ ἰσοπαλεῖς τὴν ἰσχύν· ἐκαλοῦντο δὲ οἱ μὲν τῶν Ῥωμαίων Πονπλιοράτιοι, οἱ δὲ τῶν Ἀλβανῶν Κουριάται. τούτους εἰς μάχην προεβάλοντο, παρ' οὐδὲν τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν συγγένειαν θέμενοι. οἱ δὲ ὀπλισάμενοι καὶ ἐν τῷ μεταίχιμῳ τῶν στρατοπέδων ἀντιπαραταξάμενοι θεοῦς τε ὁμογνίους ἀνεκαλοῦντο καὶ συνεχῶς ἀνέβλεπον πρὸς τὸν ἥλιον.

1 τριετή] Plutarchus οὐ πολὺν. πρὸς τοῖς ὀγδ. βιώσας A : Plutarchus τοῖς ὀγδ. προσβιώσας. 7 γενομένης A. παρὰ om A. 10 τὸ] τὸν A. 12 παρεχώρουν AC. 15 δὲ om C. τριῖνυμοὶ A. 17 πονπλιοράτιοι libri omnes.

Fontes. Cap. 6. *Dionis Historias Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum 21. Plutarchi Numa, c. 22 extr.*

decessit, cum paulatim senio et leni morbo defecisset. vixit annos 83, regnavit 43.

6. Numa sine successore defuncto Tullus Hostilius a senatu populoque Romano rex electus, institutis Numae plerisque derisis Romulum magis eat aemulatus, ad bella et ipse propensus et populi concitator. cum igitur forte evenisset ut Romani ex Albano agro praedas egissent, uterque populus ad bellum spectavit: sed ante congressum reconciliati pepigerunt ut unam urbem incolerent, utroque autem suam defendente et ut in eam migraretur postulante, id consilium repudiarunt. post etiam de principatu orta controversia, cum neuter alteri cederet, convenit ut inter se dimicarent; non totis copiis, neque singulari certamine. sed erant apud utrosque tergemini fratres gemellis orti matribus nec aetate nec viribus dispares, quorum Romani P. Horatii, Albani Curiatii vocabantur: eos ad pugnam destinant, non habita ratione cognationis. qui armati et in medio duorum exercituum instructi deos patrios invocant et assidue solem intuiti sunt. inter se congressi,

συμβαλόντες δὲ ποτὲ μὲν ἀθρόοι ποτὲ δὲ καὶ καθ' ἕνα ἐμάχοντο. τέλος δὲ τῶν μὲν Ῥωμαίων τῶν δύο πεσόντων, τῶν δὲ Ἀλβανῶν **P I 32A** ἀπάντων τρωθέντων, ὁ Ὀράτιος ὁ κατάλοιπος, ὅτι τοῖς τρισὶν ἅμα, εἰ καὶ ἄτριτος ἦν, οὐκ ἠδύνατο ἀντιτάξασθαι, ἐνέκλινεν, ὡς ἂν διώκοντες αὐτὸν σκεδασθῶσι· κάπειδῆ πρὸς τὴν δίωξιν 5 διεσπάρησαν, ἐκάστῳ ἐπιτιθέμενος ἅπαντας διεχρήσατο. κἀντεῦθεν τετίμητο· ὅτι δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν προσαπέκτεινεν, ὄλοφρομένην ἐπεὶ τὰ τῶν ἀνεψιῶν σκύλα ἑώρα φέροντα τὸν Ὀράτιον, φόνου ἐκρίθη· εἰς δὲ τὸν δῆμον ἐκκλητὸν αἰτήσας ἀφείδη.

Οἱ δὲ Ἀλβανοὶ τότε μὲν ὑπήκοοι τῶν Ῥωμαίων ἐγένοντο, **10** ὕστερον δὲ τὰς συνθήκας ἀθετήσαντες, καὶ ὡς ὑπήκοοι πρὸς συμμαχίαν κληθέντες, μεταθέσθαι δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης ἐπιχειρήσαντες καὶ συνεπιθέσθαι Ῥωμαίοις, **B** γνωσθέντες ἐκολάσθησαν· καὶ πολλοὶ μὲν ἐκτάνθησαν καὶ ὁ αὐτῶν ἐξηγούμενος **Μέτιος**, οἱ ἄλλοι δὲ μετανάστασιν ἔπαθον, **15** καὶ ἡ πόλις αὐτῶν Ἀλβα κατεσκάφη, πεντακῆσιά ποῦ ἔτη Ῥωμαίοις νομισθεῖσα μητρόπολις.

Πρὸς μὲν οὖν τοὺς πολεμίους ὁ Τοῦλλος κράτιστος ἔδοξε, τοῦ θείου δὲ παρημέλει. νόσου δ' ἐνσηψάσης λοιμώδους καὶ αὐτὸς νοσήσας εἰς δεισιδαιμονίαν ἀπέκλινεν· ἐσχηκέναι μέντοι **20** τοῦ βίου λέγεται τέλος καταφλεχθεὶς ὑπὸ κερανῶν, ἧ ἐπιβουλεύεις ὑπὸ **Μαρκίου Ἀγκου**, ὃς θνηγατριδοῦς ἐτύγχανεν, ὡς εἶρηται, τοῦ **Νομῆ**. ἐβασίλευσε δὲ Ῥωμαίων ἔτη δύο ἐπὶ τριάκοντα.

9 ἐς AB. αἰτήσας] ζητήσας A. 18 Πρὸς — 20 νοσήσας
Dionis excerptum Peirescianum 21. τοῖς πολεμίους A. 20 εἰς
δεισιδαιμονίαν — 21 κερανῶν Plutarchi Numa, c. 22 extr. 21 κα-
ταφλεγείς A: Plutarchus καταφλεχθεὶς. 22 θνηγατριδῆς AC.

alias conferti alias singulatim dimicarunt. tandem duobus Romanis prostratis et Albanis omnibus vulneratis, Horatius superstes, cum quamvis integer tribus par esse non posset, capessit fugam, ut persequendo segregarentur. quo facto singulos aggressus omnibus interfectis insigni victoria potitur. quia vero sororem quoque interfecerat, ob visa in humeris ipsius consobrinorum spolia lamentantem, caedis actus est reus; sed provocatione ad populum facta absolutus.

Albani tum Romanorum imperium subierunt. post pactis violatis cum, ut subditi ad belli societatem evocati, pugnae tempore se ad hostes conferre et in Romanos impetum facere voluisse comperti essent, multi occisi sunt et dux eorum Mettius: caeteri Romam migrare iussi, Alba diruta, quae ad annos 500 Romanorum fuerat metropolis.

Tullus bellator optimus, sed numinis cultor negligens, cum in pestilentia ipse quoque aegrotasset, ad superstitionem deflexit. dicitur fulmine conflagrasse, aut Anci Marcii insidiis, nepotis Numae ut dictum est, periisse. regnavit annos 32.

7. Ἐπεὶ δὲ Ὀστίλλιος ἐτελεύτησε, διεδέξατο τὴν βασιλείαν C ὁ Μάρκιος, παρ' ἐόντων τῶν Ῥωμαίων ταύτην λαβών. ἦν δὲ τὴν χεῖρα οὐκ ἄρτιος· τὴν γὰρ ἀγκύλην πεπήρωτο, ὄθεν καὶ Ἄγκος ἐπώνυμον ἔσχηκεν. ἐπικικῆς δὲ ἂν ἠναγκάσθη μεταβαλέσθαι, καὶ πρὸς στρατείας ἐτρέπετο. οἱ γὰρ λοιποὶ Λατῖνοι, διὰ τε τὸν τῆς Ἄλβης ὄλεθρον, καὶ περὶ ἑαυτῶν δεδοικότες μὴ τι πάθωσιν ὁμοιον, δι' ὀργῆς μὲν εἶχον Ῥωμαίους, ἕως δὲ περιτὴν ὁ Τοῦλλος, δεδιότες ἐκείνον ὡς μάχιμον, συννεστέλλοντο. τὸν δὲ Μάρκιον ἐπετίθετον ἠγησάμενοι διὰ τὸ εἰρηναῖον τῆς γνώμης, 10 τῇ τε χώρᾳ ἐπῆλθον καὶ αὐτὴν ἐληθσαντο. συνεῖς δ' ἐκείνος εἰρήνης εἶναι τὸν πόλεμον αἴτιον, ἐπιτίθεται τοῖς ἐπιθεμένοις καὶ ἀντημόνατο, καὶ πόλεις εἶλεν αὐτῶν, ὧν μίαν κατέσκαψεν, καὶ πολλοῖς τῶν ἀλόντων ὡς αἰχμαλώτοις ἐχρήσατο, καὶ ἐς τὴν Ῥώ- D μῃν δὲ συχνὸς ἐτέρους μετώπισεν. ἀξαναμένων δὲ τῶν Ῥω- 15 μαίων καὶ τῆς χώρας σφισι προστιθεμένης οἱ πλησιόχωροι ἤχθοντο καὶ ἑαυτοὺς Ῥωμαίους ἐξεπολέμωσαν· ὄθεν αὐτῶν Φιδηνάτας μὲν πολιορκίᾳ ἐκράτησαν, Σαβίνους δ' ἐκάκωσαν, αὐτοῖς τε προσπεσόντες ἐσκαδασμένοις καὶ τὸ σφῶν ἐλόντες στρατόπεδον, ἐτέρους δ' ἐκφοβήσαντες εἰρηνεύειν καὶ ἄκοντας παρεσκευάσαν. καὶ ἐπὶ

1 "Ἐπεὶ δ' Ὀστίλλιος ἐτελεύτησε] ita etiam alter e codd. Reg., at alter pro his verbis habet διεδέξατο δὲ αὐτὴν ὁ Μάρκιος" DUCANCIUS. δ' A. 3 ἀγκύλην C. 5 στρατείας C. 10 συνεῖς — 12 ἀντημόνατο Dionis excerptum Vaticanum 6. 11 ἐπιτιθεμένοις A. 12 ἀντημόνατο AC, ἀντιμόνατο PW. 14 ἀβανόντων C. 19 εἰρηνεύειν AC.

FONTES. Cap. 7. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum 6, Scriptorum veterum novae collectionis ab Angelo Maio editae vol. 2 p. 139.

7. Mortuo Tullo regnum a Romanis Marcio est delatum: qui ob vitium manus, quod cubitum flectere non poterat, Anci cognomentum habuit. is cum leni esset ingenio, necessario ad bella gerenda se contulit. nam reliqui Latini tum ob Albae excidium tum similis cladis metu irati quidem Tullo superstite Romanis erant, sed virum strenuum metuentes iras reprimebant; Marcium vero ob pacis studium iniuriis opportunum esse rati, praedas ex agris egerunt. ille vero gnarus pacis causam esse bellam, invadit eos a quibus invadebatur, atque ulciscitur; urbes expugnat, quarum unam evertit, et captivis, quos multos ceperat, pro mancipiis utitur, multos etiam in civitatem Romanam mittit. Romani, cum finitimi potentiam eorum et dicionem crescere aegre ferentes se hostes professi essent, Fidenas obsidione ceperunt, Sabinos affixerunt, dispersos aggressi, et castris eorum captis, alios terrore iniecto vel in-

τούτοις Μαρκίῳ ἐπέλιπε τὸ βιώσιμον, εἴκοσιν ἐνιαυτοὺς καὶ τέσσαρας ἄρξαντι, καὶ πολλὴν τοῦ θείου κατὰ τὸν πάππον Νομῶν ποιουμένην τὴν ἐπιμέλειαν.

- W Π 12 8. Λούκιος δὲ Ταρκύνιος τὴν ἀρχὴν φεικίωσατο, ὃς Δη-
 P I 325 μαράτου μὲν ἦν παῖς Κορινθίου, φηγόντος δὲ καὶ εἰς πόλιν 5
 Τυρσηνίδα Ταρκυνίαν ἐγκατοικήσαντος ἕξ αὐθιγενοῦς γυναικὸς
 ἐκείνῳ ἐτέχθη, Λουκούμων ὀνομασθεὶς. πολλὰ μέντοι πατρό-
 θεν διαδεξάμενος, ὅτι μὴ τῶν πρωτείων παρὰ τῶν Ταρκυνησίων
 ὡς ἔπληυς κατηξίωτο, πρὸς τὴν Ῥώμην μεταναστεύει, τῇ πόλει
 καὶ τὴν κλῆσιν συμμεταθέμενος, καὶ μετωνομάσθη Λούκιος 10
 Ταρκύνιος ἐκ τῆς πόλεως ἐν ἧ παρώκει. λέγεται δὲ μετοικιζόμε-
 νου ἀετὸς καταπτὰς ἀρπάσαι τὸν πῖλον ὃν εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς,
 καὶ μετεωρισθεὶς καὶ κλάγξας ἐπὶ πολὺ, αὐθις αὐτὸν ἐφαρμόσαι
 τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ, ὡς ἐντεῦθεν μηδὲν ἐλπῖσαι μικρὸν καὶ προ-
 θύμως τῇ Ῥώμῃ ἐγκατοικῆσαι· ὄθεν τοῖς πρώτοις οὐ μετὰ πολλὰ 15
 B συνηρίθμητο. τῷ τε γὰρ πλούτῳ χρώμενος ἀφειδέστερον, συνέσει
 τε καὶ εὐτραπέλλῃ τοὺς δυνατοὺς οἰκειούμενος, ἐς τοὺς ἐδπατρί-
 δας καὶ τὴν βουλήν κατελέχθη παρὰ Μαρκίου, καὶ στρατηγὸς
 ἀπεδείχθη, καὶ τὴν τῶν παιδῶν ἐκείνου ἐπιτροπείαν καὶ τῆς βα-
 σιλείας πεπίστευτο. ἐδείκνυε γὰρ ἑαυτὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, χρημιά- 20

2 "καὶ πολλὴν — ἐπιμέλειαν] desunt haec verba in codd. Reg. et Colb." Δυσκλῆσις. 6 ταρκυνίαν C, Ταρκυνίαν PW. 8 Ταρκυνησίων PW. 9 Ῥώμην] πόλιν C, τῶν Ῥωμαίων in margine add rec. man. τῇ πόλει add ABC. 16 τῷ τε γὰρ πλούτῳ — p. 27 v. 9 ἡ ὑπόληψις Dionis excerptum Peirescianum 22. τς A, δὲ PW.

ΦΟΝΤΕΣ. Cap. 8. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum 22.*

vitos pacem servare coegerunt. his rebus gestis Marcus mortem obiit, anno regni 24, exemplo avi religiosus deorum cultor.

8. L. Tarquinius Demarati Corinthii exsulis, qui Tarquinius Tyrheniae urbem migrarat, ex indigena muliere filius, Lucumon vocatus, regnum sibi vindicavit. is cum amplum patrimonium suscepisset, nec tamen ut advena a Tarquiniensibus ad summos honores eveheretur, Romam migrat, mutatoque nomine ab urbe in qua habitarat L. Tarquinius appellatur. fertur autem, cum sedem mutaret, aquila devolasse, raptoque pileo quem capite gerebat subvolasse, ac magno clangore edito eundem capiti apte reposuisse: unde nihil humile animo conceperit, et alacriter Romae consederit; ubi non multo post in primis est numeratus. nam cum opibus haud parce uteretur, prudentia et urbanitate potentioribus sibi conciliatis, a Marcio in patricos et senatum lectus est et dux exercitus designatus, credita etiam liberorum et regni tutela. nam se bonum virum praebat, pecuniam egentibus impertiebat, rogan-

των τε τοῖς δεομένοις μεταδιδούς καὶ ἑαυτὸν ἔτοιμον παρέχων εἴ τις δέοιτο αὐτοῦ εἰς βοήθειαν· φαῦλον δέ τι οὗτ' ἔπραττεν οὗτ' ἔλεγεν οὐδενί. καὶ εἴ τι πρὸς τινῶν εὖ ἔπασχεν, ἔξῃρε τὸ γινόμενον, εἰ δέ τι καὶ ἐπαχθέστερον αὐτῷ γένοιτο, ἢ οὐδ' ἄλλο βύλλετο τὸ λυποῦν ἢ καὶ φανύσας παρελογίζετο, οὐ μόνον τε οὐκ ἡμόνετο τὸν λελυπηκότα ἀλλὰ καὶ ἐδηργέτει. τούτοις αὐτὸν τε τὸν Μάρκιον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐχειρώσατο, καὶ δόξαν ἀνδρός C ἐκτήσατο σοφοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ.

Ἄλλ' οὐ προσέμεινε μέχρι τέλους αὐτῷ ἢ ὑπόληψις. τοῦ 10 Μαρκίου γὰρ τελευτήσαντος κακῶς περὶ τοὺς ἐκείνου διετέθη δύο υἱεῖς, καὶ τὴν βασιλείαν ἐσφετερίσατο. τῆς τε γὰρ βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τοὺς τοῦ Μαρκίου παῖδας χειροτονεῖν μελλόντων, ἐκείνος τῶν βουλευτῶν τε τοὺς δυνατωτάτους μετέηλθε, καὶ τοὺς 15 ὀρφανοὺς πόρρω ποιπέμψας εἰς Θήραν, οἷς τε εἶπε καὶ οἷς ἔπραξεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ψηφισασθαι παρεσκεύασεν, ὡς ἀνδρωθεῖσιν αὐτὴν δῆθεν τοῖς παισὶν ἀποδώσοντι. ἔγκρατῆς δὲ καταστάς τῶν πραγμάτων οὕτω τοὺς Ῥωμαίους δίδετο ὥστε D μηδέποτε ἐθελήσειν ἀνθελέσθαι τοὺς παῖδας ἐκείνου· καὶ τὰ μειράκια δὲ πρὸς ῥαστώνην ἐθίζων τὰς τε ψυχὰς αὐτῶν καὶ τὰ σώ- 20 ματα σὸν χάριτι δῆ τινα ἔφθειρε. δεδιὼς δὲ καὶ οὕτως ἔχων, ἰσχνὸν ἑαυτῷ ἐν τῷ συνεδρίῳ περιεποιήσατο. τοὺς γὰρ φίλους αὐτῷ ἐκ τοῦ δήμου διαχειμένους περὶ διακοσίους ἕς τοὺς εἴπα- τρίδας ἐνέγραψε καὶ τοὺς βουλευτάς, καὶ οὕτω τὴν τε γερούσιαν

6 ἡμόνετο A, ἡμόνατο PW Dionis exc. 14 προπέμψας AB.
18 ἐθελήσας C. 19 δὲ om C. 20 δὲ] γὰρ C. 21 φίλους C.
22 διακοσίους] Dionysius Halicarnassensis Ant. 3 67 ἐκατόν. toti-
dem Livius 1 35. 23 τοὺς add ABC.

tibus libenter forebat opem, malum faciebat dicebatve nemini: accepta beneficia exaggerabat, offensas vel dissimulabat vel extenuans oblivioni mandabat: eos a quibus laesus esset adeo non ulcisceretur, ut etiam beneficiis demereretur. his moribus et Marcium ipsum et regio amicos sibi devinxit, existimationem viri boni et sapientis consecutus.

Kam vero existimationem non perpetuo conservavit. Marcii namque defuncti duobus filiis iniquum se praebuit, erepto regno. quod cum illis senatus populusque delaturus esset, ipse senatoribus potentissimis sibi adiunctis et adolescentibus procul ad venationem ablegatis nihil non et dixit et fecit donec regnum impetrasset, id se pueris, ubi adolevis- sent, redditurum professus. rerum autem potitus Romanos ita tractavit, ut regio adolescentibus nunquam ipsi praelaturi essent: quorum animos et corpora assuetudine ignaviae per benignitatis speciem corruptit. cum autem eos etiam sic metueret, suas opes in concilio auxit, 200 ex plebe amicis in patricios et senatores lectis: quo pacto et senatum et plebem

ἕφ' ἑαυτὸν καὶ τοὺς πολλοὺς ἐποίησατο. καὶ τὴν στολὴν πρὸς τὸ μεγαλοπρεπέστερον ἤμειψεν· ἣ δὲ ἦν ἱμάτιον καὶ χιτῶν δλοπόρφυρα καὶ χρυσοπάστα, στέφανός τε λίθων χρυσοδέτων καὶ P I 326 σκῆπτρον δίφρος τε ἐλεφάντινος, οἷς καὶ μετὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ οἱ τὴν αὐτοκράτορα ἔχοντες ἡγεμονίαν ἐχρήσαντο. καὶ τε-5 θρίππῳ ἐν τοῖς ἐπινικίοις ἐπόμπησε, καὶ ῥαβδούχους διὰ βίου δώδεκα ἔσχε.

Πάντως δὲ καὶ ἄλλα πλείω ἐκαινοτόμησεν ἄν, εἰ μὴ τις Ἄττος Ναούϊος τὰς φυλάς αὐτὸν βουληθέντα μετακοσμήσαι πεκάλυκεν, ὃς οἰωνιστῆς ἦν οἷος οὐχ ἕτερος γέγονε. τοῦτον 10 ἐνυβρίσαι, διὰ τὴν ἐναντίωσιν ὀργισθεὶς, καὶ τὴν τέχνην ἐξουθενῆσαι διεμελέτησεν ὁ Ταρκύνιος. λαβὼν οὖν ἐν τῷ κόλπῳ ἀκόνην τε καὶ ξυρόν, ἐς τὸν δῆμον παρῆλθεν, ἔχων ἐν νῶ τμηθῆναι τῷ ξυρῷ τὴν ἀκόνην, πρῶγμα τῶν ἀδυνάτων· εἰπὼν τε B ὅσα ἐβούλετο, ἐπεὶ Ἄττος ἀντέλεγεν ἐντονώτατα, μηδὲν ὑφιέμε-15 νος “εἰ μὴ φιλονεικῶς ἀντιλέγεις” ἔφη “ἀλλ’ ἀληθῆ λέγεις, ἐπὶ πάντων τούτων ἀπόκριναί μοι εἰ ὃ κατὰ νοῦν ἔχω ποιῆσαι γενήσεται.” ὁ δὲ Ἄττος αὐτοῦ που οἰωνισάμενος παραντίκα “καὶ W II 13 πᾶν γε” εἶπεν “ὦ βασιλεῦ ὃ διανοῆ ἔσται ἐπιτελές.” “οὐκοῦν” ἔφη “τὴν ἀκόνην ταύτην λαβὼν τῷ ξυρῷ τούτῳ διάτεμε· τούτο 20 γὰρ γενέσθαι διανεγῆμαι.” ὁ δὲ ἔλαβέ τε αὐτὴν εὐθὺς καὶ διέκοψε. θανμάσας δὲ ὁ Ταρκύνιος ἄλλας τε τιμὰς ἐκείνῳ

4 ἐλεφάντινα AC, fortasse rectius. μετὰ A, οἱ μετὰ PW.
 5 αὐτοκράτορα ABC, αὐτοκράτορος PW. 9 αὐτῶν A. 10 πε-
 κάλυκεν] πεποίηκεν C. 11 ὑβρίσαι AB. 14 τε om C.
 16 ἀντιλέγεις B. 17 ἀπόκριναί AC, ἀπόκριτέ PW. εἰ] εἰς C,
 om A. 22 διέκοψε] διέτεμε B. δὲ] τε A.

subegit. habitum etiam magnificentiorem sumpsit, tunicam et vestem purpuream auro distinctam, coronam auream gemmis ornatam, sceptrum et sellam eburneam: quibus et secuti reges et imperatores quoque Romanorum sunt usi. victis hostibus, quadrigis magnifice est investus. lictores per omnem aetatem 12 habuit.

Omnino etiam alia innovaturus fuit, nisi ei tribus mutato Attus Navius augur praestantissimus obstitisset. ei cum ob adversationes iratus illudere et artem eludere studeret, cotem et novaculam in sinu gestans ad populum prodit, id animo agitans ut eos novacula discinderetur, quod fieri nequaquam posset. cumque dixisset quae voluerat, Atto acerrime adversante ac minime cedente, “nisi” inquit “adversandi studio refragaris, et vera dicis, coram omni populo mihi respondeto, num id quod in animo habeo possit fieri.” cum ille in augurio rem statim expertus, profecto futuram dixisset, “atqui hoc animo agitavi” inquit, “te novacula cotem discissurum.” tum illum haud canctanter discidisse cotem ferunt. id admiratus Tarquinius tum alios honores Atto

παρέσχε, καὶ χαλκῆς εἰκόνας ἤξιωσε, καὶ οὐδὲν ἔτι τῆς πολιτείας ἠλλοίωσε, πρὸς πάντα τε τῷ Ἄττῳ συμβούλῳ ἐκέχρητο. C

Μαχεσόμενος δὲ Λατίνοις ἀποστατήσασιν, ἔπειτα καὶ Σαβίνοις ἐς τὴν Ῥωμᾶδα ἐμβαλοῦσι συμμαχομένοις ὑπὸ Τυρσηνῶν, ὁ ἀπάντων ἐκράτησε. τῶν δὲ τῆς Ἑστίας ἱερείων, ἃς παρθενεύειν διὰ βίου νενόμισται, φωράσας τινὰ συμφθαρεῖσαν ἀνδρῖ, ὑπόγειών τινα κατασκευάσας ὑποδρομὴν προμήκη, κλίτην τε θεῖς ἐν αὐτῇ καὶ λύχρον καὶ τράπεζαν σιτίων ὑπόπλειων, ἐκεῖ τὴν φθαρεῖσαν προπεμπομένην ἐκόμισε, καὶ ζῶσαν εἰσαγαγὼν ἐγκατακό- 10 δόμησε. καὶ οὕτω τὰς τὴν παρθενίαν μὴ τηρησάσας τῶν ἱερείων ἕξ ἐκείνου τιμωρεῖσθαι κεκράτηκεν· οἱ δὲ ταύτας αἰσχύνοντες εἰς ξύλον τὸν ἀσθέντα δίκρον ἐμβάλλονται ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ μετὰ τοῦτο γυμνοὶ αἰκίζόμενοι ἀποψύχουσιν.

Ἐπέθεντο μὲντοι τῷ Ταρκυνίῳ οἱ τοῦ Μαρκίου παῖδες, D 15 ἐπεὶ μὴ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς παρεχώρει, ἀλλὰ τινὰ Τούλλιον τεχθέντα οἱ ἕξ αἰχμαλωτίδος προῆγε πάντων· ὃ δὴ μάλιστα τοὺς εὐπατριδας ἐλύπει. ὣν τινὰς προσεταιρισάμενοι αὐτῷ ἐπεβούλευσαν, δύο τινὰς χωριτικῶς ἐσταλμένους, ἀξίνας καὶ δρεπάνους ὀπλισμένους, αὐτῷ ἐπιδέσθαι παρασκευάσαντες. οἱ ἐπεὶ μὴ 20 ἀγοράζοντι τῷ Ταρκυνίῳ ἐνέτυχον, ἐπὶ τὰς θύρας τῶν βασιλείων ἤκον, ἀλλήλοις δῆθεν διαμαχόμενοι, καὶ οἱ ἐς ὄψιν ἐλθεῖν ἐδέοντο. καὶ τυχόντες τούτου εἰς λόγους ἀλλήλοις ἀντικατέστησαν, καὶ

2 συμβούλῳ τῷ Ἄττῳ AB. 3 μαχεσόμενοι A. 4 εἰς A.
 συμμαχομένου A. 18 χωριτικῶς A. 19 ἐσταλμένους C.
 19 ὀπλισμένους A, ὀπλισμένους PW. 21 ἐλθεῖν-εἰς ὄψιν A.

habuit, tum aeneam statnam erexit, et rei publicae ordine non mutato consiliis eius usus est ad omnia.

Latinorum defectionem comperit: Sabinos, qui Tyrrhenis adiutoribus in Romanum agrum impressionem fecerant, superavit. unam e Vestalibus, quibus perpetua servanda est virginitas, a quodam stupratam, in subterraneo specu oblongo excavato, ibique lectulo lucerna et mensa cibariis plena collocatis, sollemniter eo deductam, viventem obstruxit. et sic ab illo tempore de incestis Vestalibus poenas sumi receptum est: qui vero illas violarint, collo furcae in foro inserto nudi flagris caeduntur donec exspirarint.

Caeterum Marcii liberi, cum regnum eis non restitueret sed Tullium quendam sibi natum omnibus anteferet, idque patricii quoque aegerrime paterentur, quibusdam illorum adscitis insidias ei parant, subornatis duobus qui agrestium more ascitis et falcibus armati eum aggrederentur. qui cum Tarquinium in foro non invenissent, ad regias fores venerunt, inter sese rixantes et se ad regem admitti postulant.

δικαιολογουμένῳ τῷ ἐνὶ προσέχοντα τὸν Ταρκύνιον ὁ ἕτερος κα-
P I 327 τειργάσατο.

‘Ο μὲν οὖν Ταρκύνιος τοιοῦτον ἔσχε τέλος, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ βασιλεύσας ἐνιαυτούς, (9) τὴν δὲ τῆς Ῥώμης βασιλείαν ὁ Τούλλιος διεδέξατο, συνεργίᾳ τῆς τοῦ Ταρκυνίου γυναικὸς ὁ Τανακῦλιδος. τοῦτον δὲ γυνὴ τις Ὀκρισίᾳ κυλουμένη, Σερούτου Τουλλίου ἀνδρὸς Λατίνου ἐνέτειρα ἐν τῷ πολέμῳ ἄλουσα καὶ τῷ Ταρκυνίῳ ἐξαιρεθεῖσα, τέτοκεν, ἢ ἐγκύμων οἰκοθεν οὔσα ἢ συλλαβοῦσα μετὰ τὴν ἄλωσιν· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρω. οὗτος ἐς παιδᾶς ἤδη τελῶν ἐπὶ δίφρῳ μεθ’ ἡμέραν κατέδουρε, καὶ πῦρ 10 ἀπὸ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς πολὺ ἐδόκει ἐξάλλεσθαι. ὅπερ ἰδὼν ὁ B Ταρκύνιος διὰ σπουδῆς ἤγε τὸν παῖδα, καὶ εἰς ἡλικίαν ἀφιγμένον τοῖς ἐπιπατρίδαις καὶ τῇ γεροσσίᾳ συνέταξε.

Συλληφθέντων οὖν τῶν τοῦ Ταρκυνίου φονέων, μαθοῦσα ἢ ἐκείνου γυνὴ καὶ ὁ Τούλλιος τὴν παρασκευὴν τῆς ἐπιβουλῆς, 15 οὐ φανερὸν αὐτίκα τῶν τοῦ Ταρκυνίου θάνατον ἔθεντο, ἀλλ’ ἀνελόμενοι αὐτὸν ὡς ἐτι ζυμπνέοντα ἐθεράπευον δῆθεν, κὰν τούτῳ πίστει ἀλλήλοις ἔδοσαν ὥστε τὸν Τούλλιον τὴν ἀρχὴν εἰληφότα τοῖς παισὶν αὐτῆς ἀνδρωθεῖσιν ἐκοτῆναι τυτύτης. ἐπεὶ δὲ τὸ πλη- 20 θος συνδραμὸν ἐθορύβει, προκύψουσα ἐκ τῶν ὑπερώων ἡ Τανα-

4 “ἐνιαυτούς] addunt Reg. et Colb. οὐ μὲν τῆς βασιλείας οἱ τοῦ Μαρκίου παῖδες ἐδράξαντο, ἀλλ’ ὁ Τούλλιος ταύτην ἔσχε τῇ συνεργίᾳ etc.” Ducangetius. 6 Σερούτου] ἐκουρίου BC et Ducangetii codices, ἐπαρίου A. “lego σεβρίου: nisi forte σπουρίου rectius legitur” Wolfius. idem fere Ducangius. 9 γὰρ ABCW, γὰρ καὶ P. 10 δίφρου BW. 11 πολὺ om A. 18 ἀλλήλων B. 20 συνδραμὸν C ut videtur, συνδραμῶν PW.

FOENTES. Cap. 9. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: fragmentum libri secundi apud grammaticum περὶ συντάξεως ἰν Immanuelis Bekkeri Anecdotis gr. p. 139 v. 17.

quo impetrato cum invicem dicerent, rex in alterum causam dicentem intentus ab altero occiditur.

Hic Tarquinii fuit exitus, cum annos 38 regnasset: (9) regnum autem Romanorum Tullius opera Tanaquilis, Tarquinii uxoris, est adeptus. hunc Ocrisia quaedam Servii Tullii Latini coniunx bello capta et Tarquinio tradita, sive domo uterum ferens sive post captivitatem gravida facta (utrumque enim fertur), peperit. ei puero interdiu in sella dormienti magnam e capite flammam emicuisse tradunt; qua visa a Tarquinio diligenter sit educatus et per aetatem in patricos et senatum lectus.

Tarquinii percussoribus comprehensis uxor eius et Servius comperitis insidiis mortem regis principio celant, sublatumque tanquam adhuc viventem se curare simulant; et interim paciscuntur ut Tullius regno filii, ubi adoleverint, cedat. concursu autem multitudinis ac tumultu exorto Tanaquil ex superiore parte aedium populum bono animo esse

κύλις "μη φοβείσθε" ἔφη· "ὁ γὰρ ἀνὴρ μου καὶ ζῆ καὶ ὑμῖν μετ' ὀλίγον δεσφύσεται. ἵνα δὲ αὐτός τε σχολάζων ὑγιασθῆ καὶ μή τι τοῖς πράγμασιν ἐκ τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας εἴη ἐμπόδιον, C
Τουλλῶ κατὰ γε τὸ παρὸν τὴν τῶν κοινῶν ἐπιτρέψει διοίκησιν." 5 εἶπεν ἐκείνη ταῦτα· οἱ δὲ τὸν Τοῦλλιον οὐκ ἀκουσίως ἐδέξαντο· ἀγαθὸς γὰρ ἀνὴρ ἐδόκει.

Ἐγχειρισθεὶς οὖν ἐκείνος τὴν τῶν κοινῶν οἰκονομίαν, τὰ πλείω κατ' ἐντολὰς δῆθεν διώκει τοῦ Ταρκυνίου. ὡς δ' ἐν πᾶσιν ἑώρα πειθαρχοῦντας αὐτῷ, τοὺς αὐτόχειρας τοῦ Ταρκυ- 10 νίου πρὸς τὴν γερούσιαν παρήγαγε, διὰ τὴν ἐπιβουλήν τάχα· ἔτι γὰρ ζῆν ἐκείνον προσεποιεῖτο. καὶ οἱ μὲν καταψηφισθέντες ἀπέθανον, οἱ δὲ τοῦ Μαρκίου υἱοὶ φοβηθέντες εἰς Οὐλοόσκους W II 14 κατέφυγον. κακείνος τότε τὸν τε θάνατον τοῦ Ταρκυνίου ἐξέφηγε καὶ φανερῶς τῆς βασιλείας ἐπιέληπτο. καὶ πρῶτον μὲν τοὺς τοῦ D 15 Ταρκυνίου παῖδας προδύβαλλετο ὡς αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτροπέων, εἶτα πρὸς Θεραπείαν τοῦ δήμου ἐτρέπετο, ὡς ῥᾶστα μᾶλλον τὸν ὄμιλον ἢ τοὺς εὐπατρίδας ὑποποιήσιμος, χρήματά τε αὐτοῖς ἐδίδου καὶ γῆν ἐκάστω προσένειμε καὶ τοὺς δούλους ἐλευθεροῦσθαι καὶ φιλετεύσθαι παρισκέυασεν. ἀχθομένων δ' ἐπὶ 20 τοῦτοις τῶν θνατῶν, ἔταξέ τινα τοὺς ἐλευθερωθέντας τοῖς ἐλευθερώσασιν σφῶς ἀνθυπουργεῖν. ὡς δὲ χαλεπῶς εἶχον οἱ εὐπατρίδαι αὐτῷ, καὶ διεθρόουν ἄλλα τε καὶ ὅτι μηδεὶς αὐτὸν ἐλομέ-

2 τε om A. 11 γὰρ om C. 12 οὐλοόσκους AB, οὐαλίσκους codex Colb., Οὐολόσκους PW, quae infra Οὐολούσκους. 13 τότε post θάνατον B. τοῦ Ταρκυνίου — πρῶτον μὲν om A. 19 φυλετεύσθαι] φυλάττεσθαι C. 22 ἀπέφ om B.

iubet: maritum enim suum vivere, propediem ipsum eos visuros. ut autem per otium curari possit, neque tamen rerum administratio eo aegrotante langueat, interim Tullio munia regis mandasse. quae cum dixisset, Tullium ob virtutis opinionem haud inviti admisert.

Is suscepta rei publicae procuratione pleraque se de Tarquinii facere sententia simulabat. cumque sibi populum in omnibus dicto audientem esse cerneret, percussores Tarquinii ad senatum adducit, propter insidias scilicet illi structas: nam eum adhuc vivere simulabat. et illos quidem capitis damnatos occidit: Marcii autem filii metu ad Volscos confugerunt. ac tum demum ille Tarquinii mortem palam fecit aperteque regnum tenuit. et primum prae se tulit se tutorio nomine filiorum Tarquinii principatum administraturum: deinde ad plebis animos conciliandos conversus, quod ea facilius quam patres cessura esset, pecuniam distribuit, agros singulis assignavit, et servos manumittendos et in tribus referendos curavit. quae cum potentes aegre ferrent, constituit ut liberti patronis quaedam officia vicissim praestarent. patriciis autem ei succensentibus, et praeter alia illud quoque dicentibus, eum

P I 328 **ου** τὴν ἀρχὴν ἔχει, συναγαγὼν τὸν δῆμον ἐδημηγόρησε· καὶ πολλὰ ἐπαγωγὰ διαλεχθεὶς αὐτῷ οὕτω διέθετο, ὡς αὐτίκα πῦσαν αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἐπαρηφύασθαι. ὁ δὲ αὐτοὺς ἀμειβόμενος ἄλλα τε ἐφιλοτιμήσατο καλεῖς τὸ συνέδριόν τινος αὐτῶν ἐνέγραψεν· οἱ πάλοι μὲν ἐν πλείστοις ἤττον ἔφερον τῶν ἐπατριδῶν, 5 τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος, πλὴν τῆς μεσοβασιλείας καὶ τινῶν ἱεροσυνῶν, τῶν ἴσων μετεῖχον τοῖς ἐπατριδαῖς, καὶ διέφερον ἄνευ τῶν ὑποδημάτων οὐδέν. τοῖς γὰρ ἐπατριδαῖς τὰ ὑποδήματα B ἀστρικά καὶ τῇ τε ἐπαλλαγῇ τῶν ἱμάντων καὶ τῷ τύπῳ τοῦ γράμματος ἐκεκδόμεντο, ἔν' ἐκ τούτων δοκοῖεν ἀπὸ τῶν ἑκατῶν ἀν- 10 δρῶν τῶν κατ' ἀρχὰς βουλευσάντων κατιέναι. τὸ γράμμα δὲ ῥῶ φασιν εἶναι, ἣ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑκατῶν ἐκείνων ἀνδρῶν δηλωτικὸν ὄν, ἣ ὡς τοῦ τῶν Ῥωμαίων κατάρχον ὄνοματος.

Τὸν μὲν οὖν ὄμιλον οὕτως ὁ Τούλλιος ὤκειώσατο, δείσας δὲ μὴ τις στάσις συμβῆ, τὰ πλείστα καὶ ἰσχυρότατα τῶν κοινῶν 15 τοῖς δυνατωτέροις ἐπέτερεψε· καὶ οὕτω σφίσιν αὐτοῖς συνεφρόνησαν καὶ τὸ δημόσιον διήγαγον ἄριστα. καὶ πολέμους δὲ τινος πρὸς τε τοὺς Οὐιέντας καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς Τυρσηνοὺς ἐπολέμησεν, ἐν οἷς οὐδὲν ἐπράχθη συγγράμματος ἄξιον. τοὺς Λατίνους δ' ἐπὶ μᾶλλον Ῥωμαίοις βουλευθεὶς οἰκειώσασθαι, νεῶν τινα 20 ἐκ χρημάτων κοινῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ κατασκευάσαι πέπεικε. καὶ τοῦτον ἀνέθεσαν τῇ Ἀρτέμιδι. περὶ δὲ τῆς νεωκορίας αὐτοῦ διε-

6 καὶ τινῶν] καὶ τῶν A. 9 ἀστρικά AC. καὶ prius del. 10 ἑκατῶν] ῥ A. 15 κοινῶν, ut videtur, C. 16 αὐτοῖς A, αὐτοὶ PW. 18 τοὺς τουρσηνοὺς B. 21 πέπεικε AB, κεκόρηκε PW.

nemine auctore potiri rerum, apud plebem convocata verba fecit, multaque ei grata locutus effecit ut statim integrum sibi regnum ab ea diceretur. pro quo ut gratiam referret, cum alia plebi donavit, tum nonnullos eorum in senatum legit, qui cum olim plurimis rebus deteriore condicione essent quam patricii, progressu temporis, interregno et sacerdotiis quibusdam exceptis, par cum illis ius obtinuerunt, neque praeter calceos quicquam ab illis diversum habuerunt. nam patricii calceos urbanos gestarunt et corrigiarum implexione et forma litterae adornatos, ut a centum primis senatoribus orti esse viderentur. litteram autem fuisse tradunt R, sive quod ea apud Graecos centenarium numerum significet, sive quod prima nominis Romani sit littera.

Plebe sic conciliata, veritus Tullius ne qua seditio oriretur, plurima et maxima quaeque negotia opulentissimis mandavit. sic inter sese consentientes rem publicam optime gesserunt. bella quaedam cum Veientibus et caeteris Tyrrhenis omnibus gessit, in quibus nihil accidit memoratu dignum. cum autem Latinos magis etiam Romanis devincere cuperet, auctor fuit ut communibus sumptibus Romae fanum Dianae

φέροντο. κὰν τούτῳ Σαβίνος ἀνὴρ βοῦν ἤγε περικαλλῆ πρὸς τὴν Ῥώμην, ὡς ἔκ τινος χρημοῦ θύσων αὐτὴν τῇ Ἀρτέμιδι. ὁ δὲ χρησμός τὸν ἐκείνην θύσαντα ἔλεγε τὴν πατρίδα ἐπαυξήσειν. τοῦτο δὲ τις τῶν Ῥωμαίων μαθὼν προσῆλθεν αὐτῷ καὶ πρότερον εἶπε δεῖν ἐν τῷ ποταμῷ ἀγνισθῆναι, καὶ εἰπὼν ἔπεισε, καὶ πείσας ἔλαβε τὴν βοῦν ὡς φυλάξων, καὶ λαβὼν ἔθυσεν. ἐκφῆραντος δὲ τοῦ Σαβίνου τὸ λόγιον οἱ Λατῖνοι καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ προστασίας τοῖς Ῥωμαίοις ἐξέστησαν καὶ ἐς τὰλλα ὡς κρείττονας σφῶν ἐτίμων αὐτούς.

- 10 Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ὁ Τουλλίος δὲ τοῖς Ταρκύνιοις τὰς θυγατέρας συνήκισε, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῖς ἀποδώσειν ἐπαγγελάμενος ἄλλοτε ἄλλο τι προφασισζόμενος ἀνεβάλλετο. οἱ δὲ οὐδὲν ἕγιές ἐφρόνουν, ἀλλὰ ἤχθοντο. ὁ δ' ἐν οὐδενὶ λόγῳ τούτους πεποιήτο, καὶ τοὺς Ῥωμαίους πρὸς τὸ δημοκρατικὸν ἐτήγε καὶ 15 τὸ ἐλεύθερον. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τούτοις ἤσχαλλον οἱ Ταρκύνιοι. ἀλλ' ὁ μὲν νεώτερος, κὰν ἐχαλέπαιεν, ἔφερον, τῷ δὲ τῷ χρόνῳ προήκοντι οὐκέτι τοῦ Τουλλίου ἐδόκει ἀνέχεσθαι. ἐπεὶ δὲ μὴ συνευδοκοῦσαν εὔρισκε τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ὁμαίμονα, αὐτὸς μὲν τὴν γυναῖκα, τὸν δ' ἀδελφὸν διὰ τῆς γυναικὸς ἐκείνου φαρμάκοις P I 329 20 ἀνείλε, καὶ συναφθεῖς τῇ συνεύῳ τοῦ ἀδελφοῦ, τῷ Τουλλίῳ σὺν αὐτῇ ἐπεβούλευε. καὶ πολλοὺς τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν εὐπατριδῶν αἰτίας ἔχοντας κατὰ τοῦ Τουλλίου πείσας συνάρουσαι οἱ,

7 Σαβίνου] λατίνου B. καὶ] ἐκ A. 8 κρείττονα PW.
 11 ἐπαγγελάμενος A, ἐπαγγελλόμενος PW. 16 τῷ alterum
 add AB. 19 τὸν δ' ἀδελφόν — ἀνείλε e Dionis libro secundo, Bekkeri Anecd. p. 139 v. 17. 20 ἀνείλε] διέφθειρε
 AB: Dio ἐξεργάσατο.

facerent. sed cum de antistite controversia esset, Sabinus quidam bovem insignem ex oraculo Dianae immolaturus adduxit. cecinerant enim vates, qui eam immolasset, patriae suae opes ancturum esse. quo Romanus quidam cognito illi persuasit ut vivo prius flumine perfunderetur, atque ipse interim acceptam bovem, tanquam asservaturus, mactavit. oraculo vulgato Latini Romanis et templi patrocinio cesserunt et aliis in rebus ut praestantioribus honorem habuerunt.

Atque haec hactenus: Tullius autem cum Tarquinii filias suas despondisset, ac regnum se eis redditurum pollicitus alias aliud causando procrastinaret, illi moram aegre ferentes male cogitabant. quod rege nihil curante, sed Romanos ad democratiam et libertatem magis assuefaciente, Tarquinii magis etiam indignabantur. ac iunior eam molestiam concoquebat, sed natu maior Tullium diutius non ferens, quia uxorem et fratrem suum conatum non probare videbat, uxorem suam ipse, fratrem per illius uxorem veneno tollit; ductaque fratris coniuge, illa adiutrice Tullio insidiatur. et cum multis senatoribus ac patriciis, quibus invidus erat Tullius, conspiratione inita, ex improviso

ἔξυπνωταίως μετ' αὐτῶν εἰς τὸ συνέδριον παραγέγονεν, ἐπομένης αὐτῷ καὶ τῆς γυναικὸς Τούλλιας· καὶ πολλὰ μὲν εἶπε τῆς τοῦ πατρὸς ἀξίας τοὺς παρόντας ἀναμιμνήσκων, πολλὰ δ' ἀπέσκωψε πρὸς τὸν Τούλλιον. ἐπεὶ δ' ἐκείνος ταῦτα μαθὼν ἐπέστη σπουδῆι,
 W II 15 καὶ τι δὴ καὶ ἐφθίγγετο, συνήρπασεν αὐτὸν καὶ ἐξάρας ὥστε κατὰ 5
 B τῶν πρὸ τοῦ βουλευτηρίου ἀναβαθμῶν. καὶ ὁ μὲν, ταραχθεὶς πρὸς τὴν τοῦ Ταρκυνίου τόλμαν καὶ ὅτι οὐδὲ τις αὐτῷ ἐπεκοθήρησεν, οὐτ' εἶπεν ἔτι οὐδὲν οὐτ' ἐποίησε· Ταρκύνιος δὲ τὴν τε βασιλείαν εἰδοὺς παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβε, καὶ πέμψας τινὰς τὸν Τούλλιον κομιζόμενον οἴκαδε διεκρήσατο. ἡ δὲ θυγάτηρ ἐκείνου 10 τὸν ἄνδρα ἐν τῷ βουλευτηρίῳ καταφιλήσουσα καὶ βασιλεία προσωγορεύουσα καὶ ἀπιόουσα πρὸς τὰ βασίλεια τὸ ὄχημα κατὰ τοῦ νεκροῦ τοῦ πατρὸς ὡς εἶχεν ἐπήλασεν.

Οὕτω μὲν οὖν ὁ Τούλλιος ἤρξε καὶ οὕτως ἀπέθανε βασιλεύ-
 C σης τέσσαρας ἐνιαυτοὺς ἐπὶ τεσσαράκοντι, (10) ὁ Ταρκύνιος δὲ 15 τὴν βασιλείαν παρεληφὼς δορυφόρους κατὰ Ῥωμύλων ἑαυτῷ περὶστῆσεν, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτοῖς καὶ ἀκουρῶν καὶ ἀγοράων ἐπέχρητο. ἔξ ὧν γὰρ αὐτὸς εἰς τὸν κηδεστήν καὶ ἡ γυνὴ πρὸς τὸν πατέρα ἐποίησαν, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐδέδεξαν. ἐπεὶ δὲ ὡς τυραννῆσων παρεσκευάσατο, τοὺς δυνατωτάτους τῶν 20

7 τοῦ om A. 9 ἔλαβε παρὰ τῆς βουλῆς B. 11 ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τὸν ἄνδρα AB. 13 ἀπὴλ. A. 14 οὖν om C. 17 καὶ tertium om A. 20 ἐπεὶ δὲ — p. 35 v. 15 προσφύροντο ἅπασι Dionis excerptum Peirescianum 23. τυραννῆσων AC, τυραννίσων PW.

FONTES. Cap. 10. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum 23: fragmentum libri secundi in Imm. Bekkeri Aneodotis p. 155 v. 1.*

curiam ingreditur, etiam Tullia uxore comitante; multaque locutus eos qui aderant patriae dignitatis commonefecit, Tullium autem multis probris affectit. qui cum re nuntiata celeriter advenisset ac loqui coepisset, Tarquinius senem medium arripit, elatumque e curia in inferiorem partem per gradus deiecit. ille ad Tarquinii audaciam, eoque magis quod ab omnibus destitutus esset, consternatus nihil amplius neque dixit neque fecit; Tarquinius vero statim regnum a patribus accepit, et per quosdam Tullium domum se recipientem sustulit. cuius filia maritum in curia deoscalata regem salutavit, atque in regiam abiens per patris carpentum carpentam egisse fertur.

Sic Tullius rem publicam administravit, sic vitam finit, cum annos 44 regnasset: (10) Tarquinius vero regno suscepto Romuli mo e armatis corpus circumsepsit, quibus et noctu et intardiu domi et feris usus est. nam quod ipse erga socerum, uxor erga patrem ita se gessissent, timuit ne a se ipso adversus se exemplum caperetur. iam quia metus

βουλευτῶν καὶ τῶν ἄλλων συλλαμβάνων ἐκτίλλουεν, οἷς μὲν αἰτίαν εἶχεν ἐπενεγκεῖν φανερώως ἀναιρῶν, οὓς δὲ λάθρᾳ ἐνόους δὲ γε καὶ ὑπερώριζεν. οὐ γὰρ τοὺς τῷ Τούλλῳ προσκειμένους μόνους δὲ ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸς τὴν μοναρχίαν συνυραμένους αὐτῷ προσά-
 5 πώλλυε, καὶ οὕτω τὸ κράτιστον τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐπιπέδος ἀνά-
 λωσε. μισεῖσθαι τε ὑπὸ παντὸς τοῦ δήμου ἐπίστευε· διὸ οὐδὲ ἀντικαθίστη τὸ παράπαν ἀντὶ τῶν ἀπολλυμένων τινάς, ἀλλὰ καὶ τὴν γεροσσίαν καταλύσαι παντελῶς ἐπιχειρήσας οὐτὲ ἀντεισηγεν ἐς αὐτὴν οὐδένα οὐτὲ τοῖς οὖσιν ἐπεκόλου τι λόγου ἄξιον. συν-
 10 κάλει μὲν γὰρ αὐτούς, οὐ μὴν ὥστε τι τῶν ἀναγκαίων συνδιο-
 κεῖν, ἀλλ' ἵνα δήλη αὐτῶν ἡ βραχύτης γίνετο ἅπασι, κἀντεῦ-
 θεν καταφροσίντο· τὰ δὲ πλείστα καθ' ἑαυτὸν ἢ καὶ μετὰ τῶν πλείων ἔκραττε. δυσπρόσιτός τε καὶ δυσπροσῆγορος ἦν, καὶ τῇ ἑπεροσίᾳ καὶ τῇ ὠμότητι δμοίως ἐχρήτο πρὸς ἅπαντας, καὶ P I 330
 15 τυραννικώτερον αὐτός τε καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ προσεφέροτο ἅπασι. διὰ ταῦτα δὲ καὶ τοὺς δοροφόρους ἀπόπτους ἔχων, ἐκ τῶν Λα-
 τίνων προσηταιρίσατο δοροφορικόν, καὶ ἐς τὰς τῶν Ῥωμαίων τάξεις Λατίνους ἐνέμιξεν, ἵνα οἱ μὲν Λατῖνοι ἰσομοιρίας τοῖς Ῥω-
 μαίοις τεχόντες εὐνοίαν αὐτῷ ἐντεῦθεν ὀφειλωσι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι
 20 ἦτιον ἐκφοβῶσιν αὐτόν, μηκέτι κατὰ σφῶς ὄντες ἀλλὰ τοῖς Λα-
 τίνους συναπλιτεύοντες.

Γαυστίνοις δὲ μάχην συνῆψε, καὶ κακῶς μὲν ἠγωνισάτο, δόλῳ δὲ αὐτούς ἐχειρώσατο. αὐτομολῆσαι γὰρ αὐτοῖς Σέξτω

13 δυσπρόσιτός] δυσπρόσοδός Dionis exc.

16 δὲ om A.

regnum tutandum erat, potentissimos senatores et cives comprehensos occidebat, alios palam, quibus aliquid crimini dare poterat, alios clam: nonnullos in exsilium mittebat. neque vero Tullii studiosos duntaxat sed etiam tyrannidis suae adiutores perdidit. ita optimis quibusque senatorii et equestris ordinis sublati cum se omni populo invisum esse crederet, statuit nullos in patres legere, sed senatum penitus tollere aggressus neque utrum senatorem substituit, neque cum iis qui restabant quicquam quod alicuius momenti esset communicavit. quamvis enim eos convocaret, non tamen ideo faciebat ut alicuius rei gerendae adiutores essent, sed ut visa eorum paucitate ab omnibus contemnerentur: plerique vero per se aut filios administrabat. fuit aditu affatuque difficilis, superbia et crudelitate ex aequo erga omnes usus; ac more tyrannico tam ipse quam liberi eius cum omnibus egerant. quamobrem satellitibus etiam diffusis, conciliataque sibi Latinorum custodia et in Romanorum ordines inserta, id spectavit ut Latinos Romanis aequatos suo sibi beneficio obstrictos haberet, et Romanos adiunctis exteris minus formidaret.

Gabinus armis infeliciter adortus dolo superavit. nam Sextum filium transfugere Gabios iussit: cuius facti ut instam habere causam

ὑπέθετο τῷ νύμφ᾽ Ἴνα δ' εὐπρόσωπος αὐτῷ τῆς αὐτομολίας πρό-
 φασις γένηται, ἐκείνος μὲν φανερώς τὸν πατέρα ὡς τύραννον καὶ
B παράσπονδον ἐλοιδόρησεν, ὁ δὲ τὸν υἱὸν ἐμωστῶσέ τε καὶ ἀντη-
 μίνατο. εἶτα κατὰ συνθήκας πρὸς Γαουτίους ἔψευδαυτομόλησε,
 χρήματά τε καὶ ἑταίρους παρειληφώς. οἱ δέ, πιστεύσαντες τῇ
 ἀκηγῇ διὰ τε τὴν τοῦ Ταρκυνίου ὠμότητα καὶ ὅτι καὶ τότε πολλὰ
 καὶ ἀληθῆ τὸν πατέρα ἐκακηγόρει ἀντεῦθεν ἐκπεπολεμῶσθαι
 αὐτῷ ἐδόκει, ἐδέξαντό τε αὐτὸν ἀσμενέστατα καὶ τινὰς ἐπελεύσεις
 κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς χώρας σὺν αὐτῷ ἐποίησαντο καὶ οὐ μετρίως
 αὐτῇ ἐλυμήναντο. διὰ ταῦτα γοῦν, καὶ ὅτι καὶ χρήματα ἴδια
 τέ τισι παρέιχε καὶ ἐς τὸ κοινὸν ἀνήλισκε δαψιλῶς, ἠρέθη παρ'
C αὐτῶν στρατηγὸς καὶ τὴν τῶν πολιτικῶν ἐν αὐτοῖς πραγμάτων
 ἐπετράπη διοίκησιν. ἐπὶ τούτοις λάθρα πέμψας τινὰ τὰ συμ-
 βάντα τε ἐγνώρισε τῷ πατρὶ καὶ πρὸς τὸ μέλλον γνώμην ἤτησεν
 ἐξ αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπε μὲν τῷ πεμφθέντι οὐδέν, ἵνα μὴ ἴσως
 γνωσθεὶς ἐκὼν τι ἢ ἄκων ἐξείποι, εἰς δὲ κήπον εἰσαγαγὼν αὐτόν,
W Π 16 ἐν ᾧ μήκωνες ἦσαν, τὰς κωδύσας αὐτῶν τὰς ὑπερχειούσας ῥάβδῳ
 κατέκλυσε καὶ εἰς γῆν κατεστόρεσε, καὶ οὕτω τὸν ἀγγελιαφόρον
 ἀπέπεμψε. καὶ ὁ μὲν τὸ πρᾶχθὲν τῷ Σέξτῳ ἀπήγγειλεν, ἀσυνέ-
 τως ἔχων τῆς πράξεως, ὁ δὲ τὸν νοῦν συνῆκε τῆς ὑποθέσεως,
20 καὶ τοὺς ἀξιολογώτερον τῶν Γαουτίων τοὺς μὲν λάθρα φαρμά-
D κους διέφθειρε, τοὺς δὲ διὰ τινῶν δῆθεν ληστῶν, ἄλλους δὲ καὶ

2 φανερός — ἐλοιδόρησεν e Dionis libro secundo, Bekkeri Anecd.
 p. 155 v. 1. τὸν πατέρα φανερός AB. 5 ἐτέρους AC.
 6 καὶ post ὅτι add A. 10 καὶ post ὅτι om AB. 12 τῆν
 τῶν πολιτικῶν] τὰ τῶν πολιτῶν C. 16 αὐτῷ A. 20 ἀπο-
 θήκης A. 21 γαουτίων C.

videretur, patrem aperte ut tyrannum et foedifragum est insectatus, at-
 que a patre vicissim flagris caesus. deinde cum ex composito ad Gabi-
 nos cum pecuniis et sociis transfugisset, illi ut ei commento crederent
 et Tarquinii crudelitate et multis Sexti veris in patrem maledictis addu-
 cebantur: a quo cum eum hostili odio dissidere crederent, hominem
 benignissime susceperunt, et aliquot cum eo in Romanum agrum impres-
 siones magna clade illata fecerunt. his igitur de causis, et quod pe-
 cuniam aliquibus privatim dabat et in publicum liberaliter conferebat,
 dux ab eis creatus est, urbanarum etiam rerum administratione commissa.
 post haec per quandam patri statum rerum suarum nuntiat, quid se fa-
 cere velit sciscitatur. ille vero nihil respondet nuntio, ne cognitus vel
 volens vel invitus arcanum prodatur, sed illo in hortum ducto summa pa-
 paverum capita baculo decutit; itaque nuntium dimittit. qui re non in-
 tellecta quid actum esset Sexto renuntiat. is vero animadverso patris
 consilio Gabinorum primores partim clam veneno sustulit partim per

ἐκ δικαστηρίων ἀπέκτεινε, συκοφαντίας κατ' αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα προδοσίας πλαττόμενος.

Ὅμοιον δέ τι τούτῳ καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἱστορεῖ. Περικλῆδρον γὰρ τὸν Κυψέλου τύραννον Κορίνθου γενόμενόν φησι πρὸς Θρασύβουλον τὸν Μιλήτου τύραννον διαπέμψασθαι πυνθανόμενον ὅπως αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς ἀσφαλῶς ἔξει. τὸν δὲ Θρασύβουλον τῷ ἀπαγγέλλαντι ταῦτα μηδὲν ἀποκρίνασθαι, ἀπαγαγόντα δ' εἰς λῆϊον, τῶν ἀσταχῶν τοὺς ὑπερέχοντας ἐκτέμνειν τε καὶ ὀπιτεῖν, καὶ οὕτως ἀποπέμψαι τὸν ἐσταλμένον. τὸν δὲ ἐπαυελθόντα καὶ τὴν τοῦ Θρασυβούλου συμβουλήν ἐρωτώμενον εἰπεῖν εἰς παραπλήγῃα πεμφθῆναι, καὶ διηγεῖσθαι ὅσα ἐκεῖνος ἐποίησε, μή τι πρὸς ὃ ἠρωτηθῆη φθρεγῶμενος· τὸν δὲ γε Περικλῆδρον συνηκέαι τὸν τοῦ Θρασυβούλου λογισμὸν, καὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Κορινθίων ἅπαντας ἀπολέσαι.

Καὶ ὁ Σέξτος οὖν οὕτω τοὺς Γαούτινους μετήλθε, καὶ τοὺς μὲν κρείττους ἀπώλλυε, τῷ πλήθει δὲ τὰ σφῶν διένεμε χρήματα. καὶ μετὰ τοῦτο τῶν μὲν διαφθαρέντων ἦδη, τῶν δὲ λοιπῶν ἠπατημένων καὶ πάντα πιστευόντων αὐτῷ, μετὰ τῶν αἰχμαλώτων Ῥωμαίων καὶ τῶν αὐτομόλων, οὓς πολλοὺς διὰ τοῦτο συνήθροισε, κατέσχε τὴν πόλιν καὶ τῷ πατρὶ παραδέδωκε. καὶ ὃς ἐκεῖνης τῷ υἱῷ παρεχώρησεν, αὐτὸς δὲ πρὸς ἄλλα ἐπολέμησεν ἔθνη.

3 Ἡρόδοτος] 5 92 6. 4 Κυψέλλου PW. 10 τοῦ om A.
 βουλῆν AC. 12 γε om A. 15 γαίφους C. 16 διέ-
 νειμς A. 20 ἐκεῖνης B.

sicarios interfect; alios in iudicio calumniis oppressos, quasi urbem patri suo prodere vellent, amovit.

Simile quiddam Herodotus de Periandro Cypseli filio, Corinthi tyranno, scribit. qui cum a Thrasybulo Miletii tyranno consilium firmandi imperii petiisset, Thrasybulum Miletii voce nihil respondisse, sed eo in segetem deducto, culmis eminentioribus resectis et abiectis hominem dimisisset. qui reversus deque illius consilio rogatus dixerit se ad hominem emotae mentis esse missum (neque enim ad interrogata quicquam respondisse), ac quid ille fecisset narrarit: at Periandrum intellecta Thrasybuli ratione omnes Corinthiorum principes sustulisse.

Ad eundem modum Sextus etiam cum Gabinis egit, et melioribus occisis eorum pecunias vulgo distribuit. deinde illis deletis, reliquis deceptis et omnia credentibus, cum Romanis captivis et transfugis, quos ea de causa multos coegerat, urbem occupavit patrique tradidit. sed is ea filio concessa cum aliis populis bellum gessit.

11. Τὸς δὲ τῆς Σιβύλλης χρησμοὺς Ῥωμαίοις καὶ ἄκων προσηποήσατο. γυνὴ γάρ τις θεύμαντις, ἦν Σίβυλλαν ὠνέμιζον, ἐς τὴν Ῥώμην ἐλήλυθε βιβλία τρία ἢ ἑννέα φέρουσα, καὶ ταῦτα πρῶσθαι τῷ Ταρκύνῳ ἰδίδου καὶ τὴν τιμὴν τῶν βιβλίων ὠρίσατο. ἐκείνου δὲ μὴ προσεσχηκός αὐτῇ, τὸ ἐν ἧ τὰ τρία τῶν βιβλίων κατέκαισεν. ὡς δ' αὐθις καταλιγώρει αὐτῆς ὁ Ταρκύνιος, ἀκ τῶν λοιπῶν ὁμοίως διέφθειρε. μελλούσης δὲ καὶ τὰ ἕτι λοιπὰ καταφλέξειν, ἠνάγκασαν αὐτὸν οἱ οἰωνισταὶ τὰ γούνα C σωζόμενα πρῶσθαι. καὶ ὠνήσατο ταῦτα ἴσου τὰ πάντα κτήσασθαι ἐμέλλε, καὶ δύο βουλευταῖς ἀνθρώσι φυλάσσειν παρέδωκεν. 10 ὡς δ' ὁ πᾶν τῶν γεγραμμένων συνείσαν, εἰς τὴν Ἑλλάδα στείλαντες δύο ἄνδρας ἐκείθεν μισθοῦ ἤγαγον τοὺς ἀναγνωσομένους ταῦτα καὶ ἐρμηνεύοντας. οἱ δὲ περὶ οἰκοὶ μαθεῖν ἐθαλήσαντες, ὃ τι ποτὲ τὸ διὰ τῶν βιβλίων εἶη δηλούμενον, τὸν ἕτερον τῶν φυλασσόντων αὐτὰ Μάρκον Ἀκίλλιον χρήμασιν ἀναπέσαντες 15 μετεγράψαντό τινα. γνωσθέντος δὲ τοῦ ἔργου ὁ Μάρκος δύο βύρσαις συρραφαίαις ἐμβληθεὶς κατεποντάθη, ὃ ἔξ ἐκείνου μετέπειτα κατὰ τῶν πατροκτόνων ἐπεκράτησε γίνεσθαι, ἵνα μήτε ἡ γῆ μήτε τὸ ὕδωρ μήτε ὁ ἥλιος μιανθῇ αὐτοῦ θνήσκοντος.
- D Τὸν δὲ νεῶν τὸν ἐν τῷ Ταρπείῳ ὄρει κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς 20

6 οὐλίγως AB. 16 ἔργου] ἐνός C, ἐνός ἔργου W. "ἐνός deest in Reg." DUSOLLEIUS. βύρσαις δύο AB. 20 Ταρπείῳ] p. 12 v. 20 et 13 v. 6 Ταρπηίας et Ταρπηία.

FOUTES. Cap. 11. Dionis Historiae Romanae libri desperditi: excerptum Planudeum 2, Scriptorum veterum novae collectionis ab Angelo Maio editae vol. 2 p. 528; esp. Vatikianum 7 p. 139, Peirescianum 24.

11. Caeterum oracula Sibyllina vel iavitus populo Romano comparavit. mulier enim quaedam fatidica, quam Sibyllam nominabant, Romam tres aut novem libros allatos Tarquinio certo pretio venales proposuit. illo vero eam negligente vel unum vel tres libros exussit. ut iterum a rege despecta est, ex reliquis totidem abolevit. cum autem eos etiam qui restabant crematura esset, augures eum reliquos emere coegerunt. emit igitur tanti quanti universos parare potuisset, et duobus senatoribus asservandos tradidit. qui cum scripta illa non satis asservarentur, duos viros e Graecia mercede arcessiverunt qui eos legerent atque interpretarentur. finitimi autem cognoscendi avidi quid illi libri contineretur, altero custodem M. Aquillio largitionibus corrupto quaedam transcripserunt. que facinore cognito Marcus culco ex duabus pellibus facto insutus atque submersus est. id supplicii genus post in patriciis observatum, ut neque terra neque aqua neque sol eorum morte inquiraretur.

Templum in monte Tarpeio ex patris voto aedificavit. cum vero

- εὐχὴν ὠκοδόμηαι τῆς δὲ γῆς εἰς τὴν τῶν Θυμειλίων καταβολὴν ἀναρρηγνυμένης, ἀνδρὸς νεοθνήτος κεφαλῇ ἀνεφάνη ἔναιμος ἔτι. ἔπειτα οὖν Ῥωμαῖοι πρὸς ἄνδρα Τυρσητὸν τερατοσκοπὸν ἐρωτῶντες τὸ διὰ τοῦ φανέντος δηλοῦμενον. ὁ δὲ τὸ σημεῖον εἰς τὴν Τυρσηίδα μεταθεῖναι μηχανησάμενος, διάγραμμα ἐπὶ τῆς γῆς ἐποίησατο, καὶ εἰς αὐτὸ τὴν τε τῆς Ῥώμης θείην ἐντάλας καὶ τὸ Ταρπέιον ὄρος, ἔμαλλε τοὺς πρέσβεις ἀνέρεσθαι “ ἢ Ῥώμη αὐτῆ ἔστι; τὸ ὄρος τοῦτ’ ἔστιν; ἢ κεφαλὴ ἐνταῦθα εὐρέθη; ” ἢ ἐκείνων μηδὲν ὑποτοπησάντων καὶ συμφησάντων ἡ δύναμις τοῦ σημείου εἰς τὸ χωρίον ἐν ᾧ διετέλεστο μετασταίη. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἐτεχνήσατο, οἱ δὲ πρέσβεις παρὰ τοῦ νόου ἐκείνου μαθόντες τὸ τέχνασμα, ἐρωτώμενοι “ οὐκ ἐνταῦθα ” εἶπον “ οὐκ αἶται ἢ Ῥώμη ἀλλ’ ἐν τῷ Παλατίῳ, καὶ τὸ ὄρος ἐν τῇ Ῥωμαίων ἔστι, καὶ ἡ κεφαλὴ ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ εὐρέθη. ” οὕτω δὲ τῷ τερατοσκοπῷ διακρουσθέντος τοῦ μηχανήματος πᾶσαν ἐκείνου τὴν ἀλήθειαν ἔμαθον καὶ τοῖς πολλταῖς ἀνήγγειλαν ὅτι κράτιστοι ἔσονται καὶ πλείστον ἄρξουσιν. ἱλλίς οὖν κἄκ τούτου αὐτοῖς προσέγενετο. κἀντεῦθεν τὸ ὄρος μετωνομάσθη παρ’ αὐτῶν Καπιτώλιον· καπίτα γὰρ τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ ἡ κεφαλὴ ὀνομάζεται.
- 20 Διεθίεις δὲ χρημάτων εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ ὁ Ταρκύνιος Ἀρδεάταις ἐπήνεγκε πόλεμον· ὅθεν οὕτε χρήματα προσεκτήσατο καὶ τῆς βασιλείας ἐξέπεσε. γέγονασι δ’ αὐτῷ καὶ

1 τῆς δὲ γῆς — 18 Καπιτώλιον excerptum Planudeum 2. 7 καὶ om A. ἀνέρεσθαι] sic libri. ἢ] ᾗ W. 9 συμφησάντων A. 11 ἐτεχνήσατο A. 13 Παλατίῳ] λατίῳ AC, non male. 18 παρ’ αὐτῶν] αὐτοῖς A.

terra ad fundamenta iacienda effoderetur, viri recens mortui capite invento, quod sanguis nondum destituerat, Romani Tyrrhenum vatem percontati sunt quid portenderet. at ille id signum in Tyrrheniam translaturus certum in terra spatium designavit, in eoque Romae situ et Tarpeio monte incluso legatos rogare volebat an ea Roma esset, an is mons esset, an caput ibi inventum esset; ut illis nihil suspicantibus et ita easse affirmantibus, illius portenti vis in eum locum, in quo descriptio facta esset, transferretur. sed legati ab illius filio fraudem prius edocti, eum rogarentur, “non hic” inquit “Roma colitur sed in Palatio, et mons Romae est, et caput in monte illo inventum est.” vatis calliditate hac ratione elusa omnem veritatem didicerunt, et civibus suis renuntiarent eos fore potentissimos et plurimis imperaturos. igitur haec quoque res fiduciam illorum auxit. et mons inde Capitolium est appellatus, a Romano vocabulo *capita*.

Quia vero Tarquinius ad templi exaedificationem pecunia egebat, Ardeatibus bellam intulit; sed neque pecuniam acquisivit et regno excidit. quae calamitas ei prodigiis est praesignificata. nam et vultures ex

σημεῖά τινα δηλωτικὰ τῆς ἐκπτώσεως. Ἐκ τε γὰρ τοῦ κήπου αὐτοῦ γῆνες νεοσσοῦς ἐξήλασαν ἀετῶν, καὶ ἐξ ἀνδρῶνος, ἐν ᾧ συνεισιᾶτο φίλοις, ὄφεις μέγας ἐπιφανεῖς αὐτόν τε καὶ τοὺς συσσίτους ἐξέβαλε. διὰ τοι ταῦτα ἐς Δελφοὺς Τίτον τε καὶ Ἀρροῦντα τοὺς υἱοὺς ἐπεμψε. τοῦ δὲ Ἀπόλλωνος χρήσαντος τότε τῆς ἀρχῆς ἵ ἐκπεσεῖσθαι αὐτὸν ὅτε κύνων ἀνθρωπίνῃ φωνῇ χρήσαιτο, ἀγαθαῖς ἑλλίσιν ἠώρητο, μὴ οἰηθεῖς ποτε γενέσθαι τὸ μάντευμα.

- C** Ἦν δὲ Λούκιος Ἰούνιος ἀδελφῆς τοῦ Ταρκυνίου υἱός, οὗ τὸν πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν ὁ Ταρκύνιος ἔκτεινεν. οὗτος οὖν καὶ περὶ ἑαυτῷ δεδοικὼς μωρίαν προσεποιήσατο, ταύτην ἑαυτοῦ 10 προστησάμενος σῴτειραν· διὸ καὶ Βροῦτος ἐπεκλήθη· τοὺς γὰρ εὐθήθεις οὕτω τοῖς Λατίνοις ἔθος καλεῖν. πλαττόμενος οὖν τὸν μωραίνοντα, τοῖς τοῦ Ταρκυνίου παισὶν εἰς Δελφοὺς ἀπιούσι συμπαραελήφθη ὡς ἄθυρμα. ὁ δὲ καὶ ἀνάθημα φέρειν ἔλεγε τῷ θεῷ· τὸ δ' ἦν βάκτρον τι μηδὲν ἐκ τοῦ φαινομένου ἔχον χρηστόν, 15 ὅθεν καὶ ἐπὶ τούτῳ ὠφλίσκανε γέλωτα. τὸ δ' ἦν οἶον εἰκῶν τις τῆς κατ' αὐτὸν προσποιήσεως· κοιλάνας γὰρ αὐτὸ λάθρα χρυσίον
- D** ἐνέχεεν, ἐνδεικνύμενος δι' αὐτοῦ ὡς καὶ τὸ φρόνημα αὐτῷ τῷ τῆς μωρίας ἀτίμῳ σῶον καὶ ἔντιμον κατακρύπτεται. ἐρομένων δὲ τῶν Ταρκυνίου υἱῶν τίς τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδέξεται, ἔχρη- 20 σεν ὁ θεός, τὸν πρῶτον τὴν μητέρα φιλήσαντα τὸ κράτος ἔξειν.

1 τινα om C. 3 ἐπιφανῆς A. 4 ἀρροῦντα A. 5 δὲ om A. 6 φωνῇ ἀνθρωπίνῃ A. 8 Ἦν δὲ Λούκιος Ἰούνιος — p. 41 v. 2 κύνων ἀνθρωπίνῃ excerptum Vaticanum 7. 11 προστησάμενος C. 15 τὸ δ' ἦν — γέλωτα om A. 17 εἰσποιησας B. 18 αὐτῷ om A. 19 τῶν BCW, τοῦ P.

hortis eius pullos aquilarum expulerunt, et anguis ingens e conclavi in quo cum amicis convivabatur et ipsum et convivas fugavit. Iis de causis Titum et Aruntem filios Delphos misit. quibus cum Apollo responderet tum eum imperium amissurum cum canis humana voce loqueretur, spe bona sibi blanditus est, nunquam id oraculum eventurum ratus.

Erat autem L. Iunius sororis Tarquinii filius, cuius patrem et fratrem tyrannus sustulerat. is vitae suae timens stultitiam simulavit, cuius numine tutor esset: unde Bruti nomen est adeptus, quod fatuum significat, dum ita stultitiam simulat, a Tarquinio Delphos ducitur, ludibrium verius quam comes. profitebatur autem se deo baculum dono afferre: in quo cum nihil appareret boni, ea quoque de causa ridebatur. verum ea re per ambages effugiem quandam ingenii sui repraesentabat: nam eo excavato clam aurum infuderat, ut ostenderet ingenium quoque suum integrum et honorabile sub ignominioso stultitiae velamento delitescere. adolescentibus porro interrogantibus quis patri successurus esset, respondit deus eum qui matrem prius oscularetur rerum potiturus.

ὁ συνεῖς ὁ Βροῦτος ὡς τυχαίως καταπεσὼν τὴν γῆν κατεφίλησεν, αὐτὴν μητέρα πάντων ὑπάρχειν κρίνας ὀρθῶς.

Ὁὗτος ὁ Βροῦτος τοὺς Ταρκύνιους κατέλυσεν, αἰτίαν τὸ περὶ τὴν Λουκρητίαν συμβεβηκὸς προστησάμενος, καὶ ἄλλως μὲν 5 σουμένους παρὰ πάντων διὰ τὸ τυραννικὸν τε καὶ βλαίον. ἡ δὲ Λουκρητία θυγάτηρ μὲν ἦν Λουκρητίου Σπουρίου, ἀνδρὸς τῶν τῆς συγκλήτου ἐνός, γαμετὴ δὲ Κολλατίνου Ταρκύνιου τῶν ἐπι- P I 333 φανῶν, ἐπὶ τε κάλλει καὶ σωφροσύνῃ τυγχάνουσα περιβόητος. ταύτην Σέξτος ὁ τοῦ Ταρκύνιου υἱὸς αἰσχῦναι σπούδασμα ἔθετο, 10 οὗκ οὕτω τοῦ κάλλους αὐτῆς ἔρασθεις ὡς τῇ ἐπὶ τῷ σώφρονι δόξῃ ἐπιβουλεύων αὐτῆς. τηρήσας οὖν τὸν Κολλατίνον τῆς οἰκίας ἀποδημοῦντα, νυκτὸς ἔλθων πρὸς αὐτὴν ὡς πρὸς γαμετὴν συγγενοῦς, κατέλυσε παρ' αὐτῆς. καὶ πρῶτον μὲν λόγοις ἐπέριρα συγγενέσθαι αὐτῇ, εἶτα καὶ βίαν προσῆγεν· ὡς δ' οὐδὲν ἐπέριαιεν, ἀποσφά- 15 ξεν ἠπελίησεν· ὡς δὲ καὶ τοῦ θανάτου καταλιγώρει, δοῦλον παρακατακλιεῖν αὐτῇ ἐπηπειλήσει καὶ ἄμφω κτανεῖν, καὶ λόγον B διαδώσειν ὡς εὐρῶν αὐτοὺς συγκαθεύδοντας ἔκτεινε. τοῦτο τὴν Λουκρητίαν ἐτάραξε, καὶ φοβηθεῖσα μὴ πιστευθεῖ ταῦθ' οὕτω γενέσθαι, ἐνέδωκε. καὶ μοιχευθεῖσα ξιφίδιον ὑπὸ τὸ προσκεφάλ- 20 λαιον ἔθετο, καὶ μεταπεμψαμένη τὸν τε ἄνδρα καὶ τὸν πατέρα, συννεπομένων αὐτοῖς τοῦ τε Βρούτου καὶ Ποπλίου Οὐαλλερίου, κατεδάκρυσε καὶ στενάξασα τὸ δρῆμα πᾶν διηγῆσατο· εἶτα ἐπή-

1 δ] καὶ A. 3 οὕτως B. post οὗτος PW add γὰρ, om AB. post αἰτίαν A add ποτὲ. 8 ἐπὶ τε κάλλει — p. 43 v. 4 κατέκτεινεν αὐτὴν Dionis excerptum Peirescianum 24. 10 ὡς] ἔσον AC. τῇ add AC. τῷ om C. δόξῃ add ABC. 17 δάσειν CW. 19 ὑπὸ] ἐπὶ A. 21 συννεπομένων αὐτοῖς τοῦ τε Βρούτου καὶ Ποπλίου Οὐαλλερίου om excerptum Peiresc.

quo Brutus intellecto terram, quasi fortuito prolapsus, deosculatus est, quam communem omnium matrem esse recte iudicavit.

Idem Brutus Tarquinius ob stuprum Lucretiae oblatum urbe eiecit, ante ob tyrannidem et violentiam omnibus invisos. Lucretia vero filia fuit Spurii Lucretii senatoris, uxor Tarquinii Collatini viri illustris, elegantia formae et castitate celebris. huius stuprandae libido Sexto Tarquinio incessit, non tam ob pulchritudinem quam ut eius famae ac pudicitiae labem adspiceret. itaque captata Collatini absentia noctu apud eam ut cognati uxorem divertit. ac primum verbis eam tentat, deinde vi; cum nihil proficeret, mortem minatur: quam illa contemnite dixit se servum cum ea positurum et ambos occisurum, eamque causam caedis editurum quod eos in concubitu deprehensos peremisset. hoc Lucretiam commovit; ac verita ne res ita esse acta crederetur, adultero obsecuta est. quo facto pugionem sub cervicali posuit, accessitque marito et patri, Bruto et P. Valerio comitantibus, quid accidisset cum

γαγε "καὶ ἐγὼ μὲν τὰ πρέποντα ἑμαυτῇ ποιήσω, ὑμεῖς δὲ εἴπερ ἄνδρες ἐστὲ τιμωρήσατε μὲν ἐμοί, ἐλευθερώθητε δὲ αὐτοί, καὶ δεῖξατε τοῖς τυράννοις οἷον ὑμῶν ὄντων οἷαν γυναῖκα ὑβρίσαν."

C τριαυῖτα εἰπούσα εὐθύς τὸ ξιφίδιον ὑφελκύσασα κατέκτετεν ἑαυτήν.

Ἀκούσαντες δ' ἐκείνοι ταῦτα καὶ διασάμενοι ὑπερήλγησαν. καὶ τῷ Ποπίλῳ συμβούλῳ καὶ προθύμῳ πρὸς τοὺργον ὁ Βροῦτος χρησάμενος τὴν τε γυναῖκα πολλοῖς τῶν τοῦ δήμου κειμένην ὑπέδειξε, καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς δημηγορήσας τὸ πρὸς τοῦς τυράν-

W II 18 νους μίσος ἐκφῆναι πεποίηκε· καὶ μηκέτι δεῖσασθαι συνέθεντο τὸν Ταρκύνιον. ταῦτα δὲ πράξας, καὶ τὴν πόλιν ἐπιτρέψας τοῖς ἄλλοις, αὐτὸς πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐξαπέλαστο, καὶ τὰ αὐτὰ τῷ δήμῳ συνέπεισε καὶ τοὺς στρατιώτας ψηφίσασθαι. ὁ δὲ γε Ταρκύνιος τὰ συμβεβηκότα μαθὼν καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐπιειχθεὶς ἀπέωσθη, καὶ πρὸς τοὺς Ταρκυνησίους μετὰ τῶν παίδων καὶ D τῶν ἄλλων ὁμοφρόνων κατέφυγε, μόνης τῆς Τουλλίας, ὡς λόγος, ἐξ ἑαυτῆρ ἀνελεύσσης.

Ὁ μὲν οὖν Ταρκύνιος πέντε καὶ εἴκοσι τυραννήσας ἐνωτοῦς οὕτως ἐξέπεισε τῆς ἀρχῆς, (12) οἱ Ῥωμαῖοι δὲ πρὸς τὸν Βροῦτον ἀπέκλιναν καὶ αὐτὸν εἶλοντο ἄρχοντα. ἵνα δὲ μὴ ἡ μοναρχία βασιλεία δοκῆ, καὶ συνάρχοντα αὐτῷ ἐψηφίσαντο τὸν τῆς Δουκίας ἐκείνης ἄνδρα τὸν Κόλλυαῖον Ταρκύνιον, ὡς ἀπεχθῆος

13 ἐπεχθῆς BW. "alter e Regis codicibus et Colberteus ἐπιχθῆς, alter Regius ἐπιχθῆς" Ducalensis. - 17 τυραννήσας AC, τυραννῆσας PW. ἐνωτοῦς om C.

Fontes. Cap. 12. Plutarchi Publicola. Dionis historiarum Romanae libri deperditi.

ficta et suspiriis exposuit. deinde subiecit "ego quae me decent faciam: vos si viri estis, et necem meam ulciscemini, et vosmetipsos in libertatem vindicabitis, ac tyrannus ostendetis quales viros qualemque matronam violarint." haec elocuta statim pugione clam arrepto se ipsa interemit.

His illi auditis et visis ingentem dolorem ceperunt. Brutus vera Publici consilio et alacri opera usus matronam multis e populo iacentem ostendit, et apud caeteros habita contione fecit ut occultum tyrannorum odium erumperet, aequae Tarquinium non amplius recepturos affirmarent. his actis Brutus urbe aliis commissa in castra equitavit, eademque militibus quae populo persuasit. Tarquinius re cognita ad urbem properans excluditur, et cum liberis caeterisque amicis Tarquinius confugit: nam sola Tullia sibi ipsa manus attulisse fertur.

Sic Tarquinius regno pulsus est, quod per annos 25 violententer administrarat: (12) Romani vero Brutum, inclinatis in eum studiis, magistratum elegerunt. verum ne monarchia regia redueta videretur, Lucetiae maritum Tarquinium Collatinum et collegam dederunt, qui ob

πρὸς τοὺς τυράννους κωτερόμενον ἔχειν διὰ τὴν βίαν τῆς γυναι-
κός· ἐκ δὲ γε Ταρκυνίου πρέσβεις εἰς Ῥώμην ἦγον περὶ καθάρου
διαλεγόμενοι· ὡς δ' οὐδὲν ἦσαν, ἕτεροι αὐθις ἐπέστησαν, ἀφι-
στασθαι τῆς βασιλείας καὶ παύειν τὸν πόλεμον λέγοντες τὸν Ταρ-
κύνιον εἰ τὰ χρήματα δοθῆεν αὐτῷ καὶ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς οἰ- P I 334
κείαις, ἀπ' ὧν διαβιῶσονται φεύγοντες. ἐπιλωμένοι δὲ πολλῶν
καὶ αὐτῷ Κολλατίνου τοῦ τῷ Βροῦτιῳ συνάρχοντος, εἰς ἀγορὰν
ὁ Βροῦτος ἐκ τοῦ βουλευτηρίου ἐξέδραμα, προδότην τὸν Κολλα-
τῖνον ἀποκαλῶν, πόλεμον καὶ τυραννίδος ἀφορμὰς χαρίζομενον.

10 Οἱ πρέσβεις δὲ ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων προφάσει τῇ Ῥώμῃ
ἐνδιατρίβοντες ἴσχυσαν διαφθεῖραι τῶν ἐπισήμων τινάς, μεθ' ὧν
καὶ δύο τοῦ Βρούτου παῖδας ἔπεισαν ἐν τῇ προδοσίᾳ γενέσθαι.
ὡς οὖν συνέπειαν τὰ μειράκια, ἔδοξε καὶ ὄρκον προσβῆναι, καὶ
ἐπὶ ταύταις εἰς οἰκίαν συνῆλθον. ἦν δὲ ὁ οἶκος ὑπέρημος καὶ
15 σκοτιώδης. ἔλαθεν οὖν ἔνδον ὧν οὐκ ἐκ προνοίας ἀλλὰ τυχαίως
οἰκέτης ἄνομα Οὐνδίκιος, καὶ κατακρυφθεὶς ἐκαὶ θεατῆς τε τῶν Β
δρωμένων ἦν καὶ τῶν βεβουλευμένων ἐπήκοος· ἀπερ ἦσαν, τοὺς
ὑπάτους ἀνελεῖν καὶ τὴν πόλιν προδοῦναι· καὶ ταῦτα τῷ Ταρ-
κυνίῳ διὰ τῶν πρεσβείων ἐπαστάλασιν. ἀπελθόντων δὲ τοῦ οἰ-
20 κήματος τῶν συνωμοτῶν, ἐξεληθὼν ὁ οἰκέτης ἅπαντα κατεμήνησε.
καὶ οἱ γε τὴν προδοσίαν μελετήσαντες συνελήφθησαν, καὶ τὰ
γράμματα ἐκομιάθησαν· καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν προαχθέντων αὐ-

10 τῇ ῥωμαίων A, 13 προσβῆναι ABC, προσεῖναι PW.
14 ὑπέρημος] ὑπέρημος A. 16 "Οὐνδίκιος] ita alter e Re-
-gibus: at alter et Colbertus Iουνδίκιος praeferunt" DUCANGIUS.
τε om A. 17 ἦν om C. 18 ἀνελεῖν om C. 19 ἐστά-
λασιν AC. 21 τὰ om C.

vim uxori suae factam tyrannia infestus esse crederetur. a Tarquinio legati reditum flagitantes missi, tum re infecta discesserunt: post reversi retulerunt, si bona sua ipsi, amicis et necessariis redderentur, unde exsilium tolerarent, eum regno cessurum et bellum depositurum esse. qua petitione cum multi flocterentur, atque ipse adeo Collatinus Bruti collega, Brutus e curia in forum excurrit, Collatinum proditorem appel-
lat, qui belli et tyrannidis instrumenta largiretur.

Legati per speciem repetendae pecuniae Romae commorati nobi-
les aliquos adolescentes corrumpere atque inter alios etiam Bruti filios
duos ad proditorem impellere studuerunt. a quibus benigne accepta
oratione visum est pacta iuribus sanctis; eaque de causa in aedes
paene desertas et obscuras ingressi non animadvertentur ibi esse Vin-
diciam servum, qui non de industria sed forte fortuna ibi delitescens
spectator actorum et auditor sermonum fuit; quae omnia ad caedem con-
sulum et proditorem urbis spectabant, additis etiam ad Tarquinium lit-
teris. coniuratis digressis servus omnia deserit. Illi capiuntur, litterae

τῶν καὶ τὸν Οὐδύδικα παρεστῆσαντο. τὰ τε γράμματα ἀνεγνώ-
σθησαν· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐν κατηγορίᾳ ἦσαν καὶ σιωπῇ, ὁ δὲ
Βροῦτος ὀνομασι τῶν νείων ἐκάτερον προσειπὼν "οὐκ ἀπολογεῖσθε"
C ἔφη "πρὸς τὴν κατηγορίαν;" τῶν δὲ σιωπῶντων στραφεὶς πρὸς
τοὺς ὑπηρέτας "ὑμῶν" εἶπεν "ἤδη λοιπὸν τὸ ἔργον." οἱ δὲ 5
συλλαβόντες τοὺς νεανίσκους ῥάβδοις κατέβησαν. καὶ τῶν ἄλλων
ἐπικλωμένων τοῖς πάσχουσιν, ὁ πατήρ οὗτ' ἀλλαχόσε τὰς ὕψεις
ἀπήγαγεν οὔτε μὴν οἴκτου τι ἐνεδείξατο μέχρι πελέκει τὰς κεφα-
λὰς τῶν παιδῶν ἀπέκοψαν. τοῦτο δὲ οὗτ' ἐπαινεῖν οὔτε ψέγειν
ἔστι ῥάβδιον· ἢ γὰρ ἀρετῆς ὕψος εἰς ἀπάθειαν ἐξέστησεν αὐτοῦ 10
τὴν ψυχὴν, ἢ πάθους μέγεθος εἰς ἀναληθίαν· οὐδέτερον δὲ
μικρὸν οὐδ' ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἢ θεῖον ἢ θηριώδες.

Οὕτω δὲ τούτων θανόντων καὶ περὶ τῶν ἄλλων συνωμοτῶν
ψῆφον ἐνεγκεῖν ὁ Βροῦτος ἀπήτητο. ὁ δὲ "τοῖς μὲν νείων" εἶπεν
D "αὐτὸς ἀποχρῶν εἰμι δικαστής, περὶ δὲ τῶν ἄλλων τοῖς πολίταις 15
ἐλευθέροις οὔσι τῆς ψῆφου παραχωρῶ." ψῆφου τοίνυν δοθείσης
πάντες ἐπελεκίσθησαν. ἦσαν δὲ τούτων τινὲς τῷ Κολλατινῷ
προσῆκοντες· δι' οὓς καὶ ὠργίζετο. ἔθεν ὁ Βροῦτος οὕτω κατ'
αὐτοῦ τὸν δῆμον παρῶξενεν ὡς μικροῦ δεῖν καὶ αὐτοχειρίᾳ αὐτὸν
ἀνελεῖν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, τὴν δ' ἀρχὴν ἠνάγκασαν 20
αὐτὸν ἀπειπεῖν. εἴλοντο δὲ ἀντ' ἐκείνου συνάρχοντα Πόπλιον
Οὐαλλέριον, ὃς Πιοπλικόλας προσωνομάσθη· δηλοῖ δ' ἢ κλήσις
ἐξελληνίζομένη δημοκρηθῆ ἢ δημοτικώτατον.

1 Οὐδύδικα libri omnes.

10 λοιπὸν τὸ Plutarchus vulgo.
om AB.

5 λοιπὸν τὸ A, τὸ λοιπὸν PW, τὸ

10 ἐξανέστησεν B.

19 δεῖν

αὐτοχειρίοις C.

afferantur. deducantur in forum: adstante Vindicio litterae recitantur. aliis maestum silentium tenentibus Brutus nominatim utrumque filium allocutus "non depellitis" inquit "crimen?" illis tacentibus ad lictores conversus "quod restat" ait "vestri muneris est." ii adolescentes arreptos flagris ceciderunt. quorum misericordia cum alii moverentur, pater neque oculos alio avertit neque ullum misericordiae signum dedit, quoad securi percussi sunt. hoc factum neque laudare neque vituperare promptum est: aut enim virtutis altitudo perturbationes omnes in eius animo oppressit, aut calamitatis magnitudo ei stuporem attulit. neutrum vero exiguum est aut humanum, sed aut divinitatis aut belluinae immanitatis.

His interfectis a Bruto postulatum est ut de caeteris quoque pronuntiaret. ad quae ille "liberis" inquit "meis idoneus fui iudex, de caeteris vero civibus iam liberis suffragia ferenda permitto." sententiis latis omnes securi sunt percussi, atque inter alios cognati aliquot Collatini: ob quos cum irasceretur, populi a Bruto concitati manibus paene disceptus esset. magistratus tamen ei est abrogatus, P. Valerio successore dato; cui a culta et observantia populi cognomen fuit Publícola: graece δημοκρηθῆς sive δημοτικώτατος.

Ταρκύνιος δὲ ἀπογνοὺς τὴν ἐκ προδοσίας τῆς βασιλείας ἀνά- P I 335
 ληψιν, προσῆι τοῖς Τυρρηνοῖς. οἱ δὲ δυνάμει βαρεῖα κατήγαν W II 19
 αὐτόν. ἀντεξῆγον δὲ καὶ τοὺς Ῥωμαίους οἱ ἕπατοι. ἀρχομένης
 δὲ τῆς μάχης Ἄρρων ὁ Ταρκύνιον παῖς καὶ Βρούτρς ὁ Ῥωμαίων
 5 ἕπατος ἀλλήλοις περιπεσόντες ἐμάχοντο, καὶ ἀφειδήσαντες ἐπὶ
 θυμοῦ ἐαυτῶν συναπέθωνον. μεγάλης δὲ τῆς μάχης γενομένης καὶ
 πολλῶν ἐκατέρωθεν πεσόντων ἄκριτος ἦν ἡ νίκη. νυκτὸς δ' ἐπι-
 θούσης λέγεται σεισθῆναι τὸ ἄλσος παρ' ᾧ ἑστρατοπεθεύοντο, καὶ
 φωνὴν ἐκπεσεῖν ἐκεῖθεν μεγάλην φράζουσαν ἐν πλείους τεθνάναι
 10 Τυρρηνοῦν ἢ Ῥωμαίων. ἅμα δὲ τῇ φωνῇ Ῥωμαῖοι μὲν μέγα καὶ B
 θαρσαλέον ἠλάλαξαν, πτοια δ' ἐπέπεσε Τυρρηνοῖς· καὶ θορυβη-
 θέντες τοῦ στρατοπέδου ἐξέπεσον· εἶλον δ' οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτο καὶ
 διηρηπάκασιν. ἀριθμηθέντες δὲ οἱ νεκροὶ τῶν ἐν τῇ μάχῃ θανόν-
 των εὐρέθησαν οἱ μὲν τῶν Τυρρηνοῦν ἐπὶ μυριοῖς χίλιοι καὶ τρια-
 15 κόσιοι, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι παρ' ἑνα τοσοῦτοι. ἐθριάμβευσε δὲ Οὐαλ-
 λέριος Ποπλικόλας πρῶτος ἕπατεύων.

Ὁ δὲ Ταρκύνιος μετὰ τὴν μεγάλην μάχην, ἐν ᾗ καὶ τὸν υἱὸν
 ἀπέβαλε μαχεσάμενον Βρούτῳ, καταφυγὼν εἰς τὸ Κλούσιον ἐκέ-
 τευε Κλάραν Πορσίναν, ἄνδρα μεγίστην ἔχοντα δύναμιν τῶν Ἰτα- C
 20 λικῶν βασιλέων· καὶ ὃς αὐτῷ βοηθήσειν ὑπέσχετο. καὶ πρῶτον
 μὲν ἐπεμψεν εἰς Ῥώμην κελεύων δέχεσθαι τὸν Ταρκύνιον, ὡς δὲ
 οὐχ ὑπήκουσαν, ἀφίκετο μετὰ βαρείας δυνάμεως. Ποπλικόλας

9 φράζουσαν om A.

14 καὶ om AC.

19 κλάραν ABC

Plutarchus, Λάρτην PW.

Tarquinius desperata per proditorem regni recuperatione ad Tyr-
 rhenos se contulit. a quibus cum magnis copiis reduceretur, consules in
 aciem Romanos eduxerunt. ac pugnae principio Aruns Tarquinii filius
 et Brutus consul Romanus adeo infestis animis inter se concurrerunt, ut
 neuter, dum hostem vulneraret, sui protegendi corporis memor, uterque
 iota contrario transigeretur. acri orto praelio et multis utrinque caesis
 incerta victoria fuit. sub noctem concusso luco, iuxta quem castra erant
 posita, ingens vox edita est quae diceret, uno plus Etruscorum cecidisse
 in acie: vincere bello Romanum. unaque cum ea voce Romani magno
 et confidenti clamore sublato terrorem incusserunt Tyrrhenis, ut per tu-
 multum castra desererent; quae a Romanis capta et direpta sunt. nu-
 meratis interfectorum cadaveribus, Tyrrhenorum 11300 sunt reperta,
 Romanorum uno minus totidem. Valerius Publicola primus in consulatu
 triumphavit.

Tarquinius post magnam illam pugnam, in qua filium quoque ami-
 serat a Bruto interfectam, Clusium simplex confugit ad [Lartem] Forse-
 nam, Italicorum regum potentissimum: qui auxiliis promissis, cum primum
 per legatos a Romanis ut Tarquinium reciperent non impetrasset, cum
 magno venit exercitu. Valerius Publicola decimo consul creatus vulneri-

δὲ Οὐαλλήριος εἰς ἀρχῆς τὸ δεύτερον αἰρεθεὶς καὶ μάχην συνάψας καὶ τραυματισθεὶς φορέσθη τῆς μάχης ἔξικομισθῆ. ἐπικειμένου δὲ τοῦ Ποροσίνα τῇ πόλει λιμὸς ἤπτετο τῶν Ῥωμαίων. ἔκ τινος δὲ συμβεβηκότος ἢ μᾶλλον ἐκ προνοίας γενομένου ὁ Ποροσίνας τὸν πρὸς Ῥωμαίους κατέλωσε πόλεμον. ἀπὴρ γὰρ τις Μούκιος Κρόδος, εἰς ὧν πῦσαν ἀρετὴν ἀγαθός, ἐν δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἀριστος, Σκαϊόλας D τὴν ἐπέκλησεν, ὃ δηλοῦ τὸν μονόχειρα ἢ μὴ ἀριώχειρα, τὸν Ποροσίνα ἀνελθεῖν βουλευσάμενος παρήλαθεν εἰς τὸ ἐκείνου στρατόπεδον, Τυρσηνίδα φορῶν ἐσθῆτα καὶ δημοῖα κεχηρημένος φωνῆ. καὶ σαφῶς μὲν τὸν Ποροσίαν οὐκ εἰδώς, ἔρεσθαι δὲ δεδιώς, τὸν γραμματεῖα 10 αὐτοῦ ἐγκαθήμενον αὐτῷ καὶ ὁμοίως ἔχοντι τῆς στολῆς σπασάμενος τὸ ξίφος ἀπέκτεινε. καὶ συλληφθεὶς ἀνεκρίνετο. ἐλαχρίδος δὲ τῶν Ποροσίνα μέλλοντι θῦειν τότε κεκοσμημένης, ὑποσχὼν τὴν χῶρα καυμένης τῆς σαρκὸς εἰσότηκει πρὸς τὸν Ποροσίαν ἀποβλέπων ἀτρέπτω προσώπῳ (ὄθεν αὐτῷ τῆς χειρὸς φθαρτοῦς ἐγεί- 15 νειτο ἢ ἐπέκλησις) μέχρι θανάσεως ἐκείνος ἀφῆκεν αὐτόν. ὁ δὲ Σκαϊόλας ἕτερον τρόπον ἐσοφίσαστο τὸν ἐχθρὸν, καὶ εἶπε "τὸν φόβον σου, Ποροσίνα, νουνηκιδὸς ἤτημαί σου τῆς ἀρετῆς, καὶ χάριτι μηδένα ὡ πρὸς ἀνάγκην οὐκ ἂν ἐξηγέσσομαι. τριακόσιοι Ῥωμαῖοι τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔχοντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ σου διατρέβουσιν, 20 ὡν ἐγὼ προεπιχειρήσας κλήρω λαγῶν οὐκ ἄχθομαι τῇ τόχῃ, διαμαρτῶν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ φιλῶ μᾶλλον ἢ πολέμου Ῥωμαίους

1 καὶ μάχην σ. κ. τραυματισθεὶς om C, * γενομένης A, γενομένης C. τὸν] τῶν A. 10 ἔρεσθαι] sic libri. 13 κακομημένης B et Plutarchus vulgo. immo ὑπερσφῶν, ex Plutarcho. 15 ἀτρέπτω τῷ προσώπῳ Plutarchus. 19 οὐκ ἂν] οὐδὲν B. 20 ἐμοὶ] ἐμῇ A. 21 προεπιχειρήσας A.

bus acceperat lectica ex pugna elatus est. Porsena urbem prementis Romanos annonae penuria afflixit. sed casu quodam ac potius divine consilio factum est ut Porsena bellam omitteret. nam quidam Mucius Cordus cum omni virtute praestans tum militari fortitudine praestantissimus, cognomento Scævola, Tyrrhena habitu, sermone etiam Tyrrhenorum imitans, hostium castra ingressus, cum Porsenam non satis nosset nec rogare auderet, scizbam cum rege sedentem pari ornato stricto ense interfecit. comprehensus cum interrogaretur, dentata accensus ad sacrificium foculo iniecta, interim dum caro uritur intrepido vultu Porsenam intrens aditit (unde a clade manus id ei cognomen est inditum), donec cum rex prope extenuis miraculo dimisit. tum vero hostem illo modo sefelit hic verbis "victi tui metu, virtuti tuae succubui; ac beneficio a me factis quod nimis nequivisses, trecenti Romani isdem praediti animis in castris tuis versantur: mea prima cura fuit, neque fortunam successus

εἶναι προσήκοντες.” ἔντεθ'εν ὁ Πορσίνας πρὸς τὰς συμβάσεις ἐγένετο προθυμότερος.

Ὁ δὲ Ποπλικόλας τὸ τρίτον ὑπατεύων τότε προδικαλεῖτο συνελθὼς τὸν Ταρκύνιον ἐπὶ δίκῃ, ὡς ἐξελέγξω κακίστον καὶ ἐκπεπω-
 5 κότα τῆς ἀρχῆς ἐνδικιότατα, τοῦ Πορσίνου δικάζοντος. ἀποκρινα-
 μένου δὲ Ταρκυνίου μὴ αἰρεῖσθαι Πορσίναν διατητῆν εἰ σύμμαχος B
 ὦν μεταβάλλεται, κατωγνοῦς ὁ Πορσίνας τὸν πόλεμον κατελύσατο.
 καὶ μετὰ ταῦτα δὲ πολλάκις μὲν ἐπεχείρησαν οἱ Ταρκύνιοι τὴν βα-
 σιλείαν ἀναλαβεῖν, τοῖς ὁμοροῦσι Ῥωμαίοις ἔθνεσι σύμμαχοι, B
 10 πάντες δὲ ἐν ταῖς μάχαις διεφθάρησαν, πλὴν τοῦ γέροντος, ὃς καὶ
 Σούπερβος ἐκαλεῖτο· εἶποι ἂν τις Ἑλλήν ἀνὴρ, ὑπερήφανος. κἀ-
 κείνος δὲ μετέπειτα εἰς Κύμην τὴν ἐν Ὀπικίᾳ γενόμενος ἐτελεσθήσεν.

13. Οὗτοι μὲν οὖν τοῖς Ταρκυνίοις τὰ πράγματα ἐπεράν-
 15 θησαν· ἐκείνων δ' ἐξωσθέντων τῆς βασιλείας ὑπάτοι, ὡς εἴρηται,
 πρὸς τῶν Ῥωμαίων ἤρθεσαν. ὦν εἷς ἦν καὶ Πόπλιος Οὐαλλέριος, W Π 20
 ὃς τετράκις ὑπάτευσεν, ὁ καὶ Ποπλικόλας ἐπικληθεὶς. οὗτος οὖν C
 μόνος ἄρχων καὶ μὴ συνάρχοντα εἰληφὼς Ῥωμαίοις προσέκρουσε,
 λέγουσι μὴ τῆς τοῦ Βροῦτου κληρονομίαν ὑπατείας εἶναι, τῆς δὲ
 20 τοῦ Ταρκυνίου τυραννίδος διάδοχον, ὑπὸ ῥάβδοις ὁμοῦ πάσαις καὶ
 πελέκεισι προϊόντα ἕξ οἰκίας τοσαύτης τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος·
 καὶ γὰρ πολυτελεστέραν εἶχεν οἰκίαν ἐπικειμένην τῇ ἀγορᾷ· ταῦτα

2 ἐγένετο B.
 9 ἦσαν AB.

4 δίκην A.
 14 δὲ B.

κεκωκότα A.
 20 προϊόντα A.

10 ἐπ'ἀ-

Fontes. Cap. 13. Plutarchi Publicola. Dionis Historiae Ro-
 manae libri deperditi.

quod a bono viro aberrarim, digniore qui Romanorum sit amicus quam hostis.” ex eo Porsena propensior ad pacis condiciones evasit.

Publicola vero tum tertium consul Tarquinium sabinde ad ins vocavit, ut eius improbitate declarata, vel Porsena iudice, iustissimo exsilio multatus existimaretur. sed cum Tarquinius respondisset se Porsenam non admittere arbitrum si belli socius esse desineret, Porsena causa eius improbata bellum deposuit. Tarquinii vero post etiam auxiliis finitimarum gentium regnum saepe recuperare conati, omnes in praesens occubuerunt praeter senem, qui Superbus dicebatur: Graecis ὑπερήφανος. sed et ille tandem Cumis apud Opicos periit.

13. Tarquiniorum igitur res eo denique redierunt: illis autem pulsus Romani consules, ut dictum est, creaverunt. ex quorum numero P. Valerius quartum fuit consul, cognomento Publicola, qui cum sine collega magistratum gereret, Romani offensi eum non Bruti consulatus haerodem sed tyrannidis Tarquinii successorem existitasse, qui cum omnibus fascibus et securibus ex aedibus tantis tamque splendidis prodiret, dixitque etiam domum sumptuosiore habebat, foro propinquam. quo

ὁ Ποπλικόλας μαθὼν, τεχνίτας πλείστους συναγαγὼν νυκτὸς κατέβαλε τὴν οἰκίαν καὶ ταύτην κατέσκαψεν, ὥστε μεθ' ἡμέραν τοῦς Ῥωμαίους βλέποντας τὸ γενόμενον τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς μεγαλοφροσύνην θαυμάζειν, ἄχθεσθαι δ' ὑπὲρ τῆς οἰκίας διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος. καὶ τοῦς πελέκεις δὲ τῶν ῥάβδων ἀπέλυσεν, αὐτὰς ὅτε τὰς ῥάβδους εἰς ἐκκλησίαν παριῶν ἀφῆκε τῷ δήμῳ. καὶ τῶν χρημάτων διοικήσιν ἄλλοις ἀπένειμεν, ἵνα μὴ τούτων ἐγκρατεῖς ὄντες οἱ ὑπατεύοντες μέγα δύνωνται. ὅτε πρῶτον οἱ ταμίαι γίνεσθαι ἤρξαντο· κοιαιστορας δ' ἐκάλουν αὐτούς. οἱ πρῶτον μὲν τὰς θανασίμους δίκας ἐδίκαζον, ὅθεν καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην διὰ τὰς ἀνακρίσεις ἐσχήκασιν καὶ διὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἐκ τῶν ἀνακρίσεων ζήτησιν· ὕστερον δὲ καὶ τὴν τῶν κοινῶν χρημάτων διοικήσιν ἔλαχον, καὶ ταμίαι προσωνομάσθησαν. μετὰ ταῦτα δ' ἐτέροις μὲν ἐπετρέπη τὰ δικαστήρια, ἐκείνοι δὲ τῶν χρημάτων ἦσαν διοικηταί. ἀπέδειξε δὲ ἐαυτῷ συνάρχοντα τὸν τῆς Λουκρητίας πατέρα Λουκρήτιον. ταχὺ δὲ τούτου θανάτου ἠρέθη Μάρκος Ὁράτιος συνάρχειν αὐτῷ τὸν ὑπόλοιπον καιρὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ. αἰρεθεῖς δὲ καὶ αὐθις ὑπατος ὁ Ποπλικόλας ἔσχε συνυπατεύοντα Τίτων Λουκρήτιον.

Μετὰ δὲ ταῦτα Σαβίνων ἐμβαλόντων εἰς τὴν χώραν ὑπατος ἀνεδείχθη Μάρκος Οὐαλλέριος ἀδελφὸς Ποπλικόλα καὶ Ποσοτύμιος Τούβερτος. πρᾶττομένων δὲ τῶν πολέμων γνώμη καὶ παρουσία τοῦ Ποπλικόλα, δυσὶ μάχαις ὁ Μάρκος ἐνίκησεν, ὧν ἐν τῇ

3 βλέποντας τοὺς Ῥωμαίους B. 6 ἐφῆκε Plutarchus. 9 ἤρξαντο γίνεσθαι A. Κοιαιστορας PW. 11 post ἀληθείας PW add τῆς, om A. ἐκ om A. 12 χρημάτων κοινῶν C. 18 καὶ αὐθις δὲ B, δὲ αὐθις C. 21 ἀπεδείχθη Plutarchus. οὐαλλέριος B. 22 πολέμων] μεγίστων Plutarchus.

Publicola cognito plurimis opificibus arcessitis aedes noctu destruxit atque evertit; ut Romani mane id videntes simul et magnitudinem animi eius mirarentur et tantam tamque praeclaram domum eversam esse dolerent. secures quoque a fascibus removit; et fasces ipsos, tum in conditionem prodibat, populo submitit. pecuniae item tractationem aliis mandavit, ne consulum per eam potentia auferetur, tum primum quaestoribus designatis. ii principio causarum capitalium cognitioni praefuere, ab inquisitione veritatis quaesitores appellati: deinde etiam aerario sunt praefecti. postea indicis aliorum curae commissis illi publicas pecunias administrabant. collegam sibi adscivit Lucretiae patrem Lucretium. quo brevi mortuo M. Horatius in illius locum successit reliquum temporis consul fuit. Publicola rursus consul factus collegam habuit T. Lucretium.

Deinde cum Sabini in agrum Romanum duxissent exercitum, consules designati sunt M. Valerius Publicolae frater et Postamius Tubertus. sed cum res bellicae consilio et praesentia Publicolae administra-

δευτέρῳ μηδένα Ῥωμαίων ἀποβαλὼν τρισχίλους ἐπὶ μυρίοις τῶν πολεμίων ἀνείλε.

Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει πάλιν ὑπάτευε Ποπλικόλας. καὶ προσεδοκᾶτο Σαβίνων τε καὶ Λατίνων ὁμονοησάντων κατὰ τῆς Ῥώμης B 5 προσέλασις. ἦν δ' ἐν Σαβίνοις ἀνὴρ Ἄππιος Κλαύδιος ἐν τε χρήμασι καὶ σώματος ῥώμῃ πρωτεύων, ἐν ἀρετῆς δὲ μάλιστα δόξῃ ἐπιφανῆς καὶ λόγου δεινότητι· ὃς διὰ ταῦτα φθονούμενος ἐπεβουλεύετο παρὰ τῶν ὁμογενῶν ὅτι συνεβούλευε καταπαίειν τὸν πόλεμον. διὸ αὐτὸς τε τῇ Ῥώμῃ προσεληλύθει, καὶ πολλοὺς τῶν φίλων τε 10 καὶ οἰκείων συνέπεισθαι οἱ συνέπεισεν. οὗς ὁ Ποπλικόλας φιλοφρόνως ἐδέξατο, τῇ βουλῇ τὸν Κλαύδιον προσγραφάμενος. ὃθεν ἐμφρόνως πεποιημένος ἀνέδραμεν εἰς τὸ πρῶτον ἀξίωμα, καὶ C γένος μέγα τὸ Κλαυδίον κατέλιπεν ἐπὶ πλείστον ἀνθήσαν καὶ προεληλυθὸς εἰς δόξης ἀκρότητα. οἱ δὲ Σαβίνοι καὶ τοῦτο τοῦ πολέμου 15 ποιησάμενοι πρόφασιν, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ τῆς Ῥώμης ἐπήλασαν. οἷς τοὺς Ῥωμαίους ὁ Ποπλικόλας ἀντεπαγαγών, καὶ στρατηγήσας ὡς ἄριστα, μικροῦ πάντας ἀπώλεσε· καὶ τὸν δῆμον ἐκ τῶν λαφύρων καὶ τῶν αἰχμαλώτων ὠφέλησεν. ἀγαγὼν δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ Θρίαμβον, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ὑπάτοις παραδοὺς τὴν πόλιν, 20 ἐδῆυς ἐτελεύτησε, δημοσίᾳ ταφεῖς καὶ θρηνηθεὶς ἐφ' ὅλον ἐναυτὸν.

Οἱ μέντοι Σαβίνοι δι' ὀργὴν ὧν ἔπαθον οὐδὲ τὸν χειμῶνα

5 δ' ἐν] δὲ A. Ἄππιος Κλαύδιος Plutarchus. 6 καὶ ῥώμῃ σώματος A. 7 ὃς AB, καὶ PW. 10 ὁ add A. 11 post ὃθεν A add καὶ. 13 προσεληλυθὸς AB, προεληλυθὸς PW. 18 ἀναγαγὼν C.

rentur, Marcus duobus praeliis victor, in posteriore tredecim milibus hostium caesis nullum civem amisit.

Sequente anno, denuo consule Publicola, concursus Sabinorum et Latinorum adversus Romam expeditio expectabatur. erat autem in Sabinis Appius Claudius, vir et opibus et robore corporis praestans, sed opinione virtutis et eloquentia in primis clarus. quas ob res invidia popularium suscepta, cum ob dissuasum bellum insidiis appeteretur, magna amicorum et clientium comitatus manu Romam transfugit. quibus a Publicola benigne susceptis Appius inter patres lectus haud ita multo post prudentia gerendae rei publicae ad primam dignitatem pervenit, ac gentem Claudiam reliquit, quae tempore longissimo floruit, summam adeptam auctoritatem. Sabini vero eam quoque belli causam nacti cum magno exercitu Romam invaserunt. quos Publicola optimi ducis officii functus paene omnes interfecit; populoque spoliis hostium et captivis locupletato triumphum duxit. ac re publica sequentibus consulibus tradita statim obiit, publicis sumptibus elatus, anno matronarum luctu.

Ceterum Sabini ex dolore acceptae cladis se hiberno quidem

D ἤρέμισαν, ἀλλὰ τὴν Ῥωμαῖδα χώραν κατέδραμον, καὶ τὸν Ποστούμιον ἐκάκωσαν τὸ δεύτερον ὑπατεύοντα· καὶ εἶλον ἄν αὐτὸν πανουδί, εἰ μὴ Μενήγιος Ἀγρίππας ὁ συνάρχων αὐτῷ ἐπεκούρησε. προσπεισόντες δὲ αὐτοῖς πολλοὺς ἔφθειραν, ὥστε τοὺς λοιποὺς ἀναχωρήσαι. μετὰ δὲ ταῦτα Σπούριός τε Κάσσιος καὶ Ὀπιτώριος **5**

W Π 21 Οὐεργίνιος ὑπατεύοντες τοῖς Σαβίνοις ἐπεισαντο. Καμέριον δὲ τὸ ἄστν ἐλόντες τοὺς μὲν πλείους ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ λοιποὺς ζωγράφσαντες ἀπέδοντο, καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψαν.

Ποστούμιος δὲ Κομίνιος καὶ Τίτος Λάρκιος δούλους τινὺς ἐπὶ καταλήψει τοῦ Καπιτωλίου συνωμοσίαν θεμένους συλλαβόντες **10**

P 1 338 ἔφθειραν. Σερούιός τε Σουλπίκιος καὶ Μάρκος Τούλλιος ἑτέραν αὐθις συνωμοσίαν δούλων καὶ ἄλλων δὴ τινων συστάτων αὐτοῖς προκατέλαβον, ἀγγελθεῖσαν αὐτοῖς πρὸς τινων τῶν τῆς ἐπιβουλῆς μετεχόντων. οὓς καὶ συσχόντες περισταδὸν κατέκοψαν. τοῖς δὲ μνησταῖς ἄλλα τε καὶ πολιτεία ἐδόθη. **15**

Αὐθις δὲ πολέμου παρὰ Λατίνων κατὰ Ῥώμης κεινημένου οὐκ ἤθελον οἱ πολλοὶ τὰ ὄπλα λαβεῖν, ἀποκοπὴν τῶν χρεῶν ἀξιούντες γενέσθαι. καὶ διὰ τοῦτο καινὴν τινα ἀρχὴν ἐπ' ἀμφοτέροις αὐτοῖς τότε πρῶτον οἱ δυνατοὶ κάτεστήσαντο· δικτάτωρ ὁ ταύτης **20**

B ἤξωμένος ἄνόμαστο, ἡδύνατο δὲ πάντα ἐξ ἴσου τοῖς βασιλεῦσι. τὴν μὲν γὰρ τοῦ βασιλέως ἐπωνυμίαν διὰ τοὺς Ταρκυνίους ἐμίσησαν, τὴν δ' ἐκ τῆς μοναρχίας ὠφέλειαν θέλοντες, ὡς πολὺ ἰσχυρ-

2 στούμιον A. 5 κάσιος B. 6 ὑπατεύσαντες B. καμέριον ABC, Καμερίνον PW: Livius Pometiam. 9 καμίνιος ABC. qui Livio Postumus Cominius. 11 τάλλιος A. Livio Ser. Sulpicium, M'. Tullius. 16 κατὰ] ἀπὸ C. 20 πάντα ἐξ ἴσου AB, ἐξ ἴσου πάντα PW. τοῖς om B ut videtur.

tempore quieverunt, sed incursione in Romanum agrum facta Postumium iterum consulem affligerunt: eumque cum exercitu cepissent, nisi Mene-nis Agrippa collega ei auxilium venisset. tum vero uterque consul facto in hostes impetu multos occidit, reliquos profligavit. post haec Spurius Cassius et Opiter Verginius consules pacem cum Sabinis fecerunt, et Camerino capto plerosque occiderunt: reliqui oppido everso venierunt.

Postumius Cominius et T. Lartius aliquot servos, qui de occupando Capitolio coniurabant, occiderunt: quemadmodum Servius Sulpi-cius et M. Tullius post aliam quoque coniurationem servorum oppres-serunt, a consociis quibusdam indicatam, et coniuratos corona circumdata- tos trucidarunt. indicibus cum alia praemia tum civitas data.

A Latinis iterum bello moto plebs arma capere noluit, novas ta-bulas flagitans. quapropter locupletes tunc primum novum magistratum crearent, pari in omnes auctoritate, potentia regia praeditum: quem dictatorem vocarunt. nam cum regia cognomentum propter Tarquinius odissent, ac monarchiae utilitates magna vi ad bella et seditionum tumul-

σῆς ἐς τὰς τῶν πολέμων καὶ τῶν στάσεων περιστάσεις, ἐν ἄλλῃ ταύτην ὀνόματι εἶλοντο. ἦν μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, ἡ δικτατορία κατὰ γε τὴν ἔξουσίαν τῆ βασιλείᾳ ἰσόρροπος, πλὴν ὅτι μὴ ἐφ' ἵππον ἀναβῆναι ὁ δικτάτωρ ἠδύνατο εἰ μὴ ἐκστρατεύεσθαι ἕμελλεν, οὔτε ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων ἀναλωσάσθαι τι ἐξῆν αὐτῷ εἰ μὴ ἐψηφίσθαι· δικάζειν δὲ καὶ ἀποκτείνειν καὶ οἴκοι καὶ ἐν στρατείαις ἠδύνατο, καὶ οὐ τοὺς τοῦ δήμου μόνους ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἱππέων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς βουλῆς. καὶ οὐτ' ἐγκαλέσαι τις αὐτῷ οὐτ' ἐναντίον τι διαπραΰνασθαι ἴσχυεν, οὐδὲ οἱ δήμαρχοι, οὔτε δίκη ἐφέσιμος ἐγένετο ἀπ' αὐτοῦ. οὐκ ἐπὶ πλέον δὲ τῶν ἕξ μηνῶν ἢ τῆς δικτατορίας ἀρχὴ παρετέλετο, ἵνα μὴ τις αὐτῶν ἐν τοσοῦτῳ κρατεῖ καὶ ἔξουσίᾳ ἀκράτῳ χρονίσας ὑπερφρονήσῃ καὶ πρὸς ἔρωτα μοναρχίας ἐκκυλιεσθῆ. ὅπερ ἐς ὕστερον καὶ ὁ Καῖσαρ Ἰούλιος ἔπαθεν, ἐπεὶ παρὰ τὰ νομοσιμμένα τῆς δικτατορίας ἤϊετο.

15 14. Τότε μὲν οὖν δικτάτωρ γενομένου Λαρκίου οὐδὲν ὁ δῆμος ἐνεωτέρισε, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις ἐγένοντο. τῶν δὲ Λατίνων ἠσυχίαν ἀγόντων ἐπὶ συνθήκαις, οἱ δυνεῖσται τοὺς ὑφειλέτας μετεχειρίζοντο βιαιότερον, καὶ ὁ δῆμος αἰθῆς ἐστισιαζε διὰ τοῦτο ὥστε καὶ εἰς τὸ συνέδριον συνδραμεῖν· καὶ πάντες ἂν ἐπὶ τῶν 20 ἐπισπεόντων ἐν αὐτῷ διεφθάρησαν, εἰ μὴ τινες τοὺς Οὐολούσκους

2 μὲν om A. δικτατορία A, et sic ubique; Δικτατορία PW hic et infra aliiquoties. 3 τῆ ἐξουσία C. 6 δὲ] τὲ A. 10 ἐγένετο AB. 11 παρετέλετο ABC, παρετέλετο PW. 12 ὑπερφρονήσῃ A, ὑπερφρονήσαι PW. 20 οὐολούσκους AC, Οὐολούσκους PW.

Fontes. Cap. 14. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana 12 13 p. 143 sq.

tus praeditae expeterent, verbo reiecto rem ipsam sub alio nomine sunt amplexi. fuit igitur, ut dixi, dictatura potestate regno par; praeterquam quod dictatori equum conscendere non licebat nisi ad bellum ituro, neque ullos ex aerario sumptus facere sine decreto. sed ius dicere et capite plectere domi et militiae non plebeios duntaxat sed et equestris et senatorii ordinis licuit, nemine eum vel accusare vel intercedere audente, ac ne ipsis quidem tribunis plebis: neque ab eo provocatio fuit. dictatura tamen ultra sex menses non extendebatur, ut ne quis in tanta potestate et auctoritate maxima diutius immoratus per superbiam in monarchiae cupiditatem delaberetur: id quod post Iulio Caesari accidit, dictaturam contra morem maiorum consecuto.

14. Tunc igitur Latio dictatore creato populus novarum rerum studio repudiato in armis fuit. sed Latino bello pactionibus sopito, cum creditores nomina sua violentius tractarent, tanta plebis orta est indignatio, ut in curiam concursus fieret; atque in eo tumultu patres occidissent, nisi quidam nuntiassent Volscos infesto exercitu ad urbem op-

εις τὴν χώραν ἐμβαλεῖν ἤδη κατήγγειλαν. πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην ἀγγελίαν ὁ δῆμος ἠρέμησεν, οὐχὶ φεισάμενος τῆς βουλῆς, ἀλλ' ὡς παρὰ τῶν πολεμίων ὅσον οὐπω φθαρησομένης. διὸ οὔτε τοῦ τείχους ἔθεντο φυλακὴν, οὔτε τινὰ παρεῖχον βοήθειαν, μέχρις ὁ Σερουίλιος τούς τε ἐξ ὑπερημερίους κρατουμένους ἀφῆκε, καὶ ἄδειαν δὲ τῶν εἰσπράξεων καθόσον στρατεύοιντο ἐψηφίσατο, καὶ κουφίσαι P I 339 τὰ χρέα ὑπέσχετο. τότε μὲν οὖν διὰ ταῦτα τοῖς πολεμίοις ἐπέξεληθόντες ἐνίκησαν· μήτε δὲ τῶν χρεῶν κουφισθέντες μήτ' ἄλλου μηδενὸς τυχόντες ἐπεικοῦς, καὶ ἄλιν ἐθοροῦβον τε καὶ ὠργίζοντο, καὶ κατὰ τῆς βουλῆς καὶ τῶν στρατηγῶν ἵστασάιζον. 10

Πολέμου δὲ αὐθις ἐπενεχθέντος οἱ μὲν στρατηγοὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐψηφίζοντο, ἡναντιώθησαν δ' ἕτεροι· διὸ καὶ δικτάτωρ ἐρρήθη Οὐαλλέριος Μάρκος, ἐκ τῆς τοῦ Ποπλικόλα συγγενείας γενόμενος καὶ τῷ πλήθει φιλούμενος· ἔθεν τοι τοσοῦτοι καὶ οὕτω προθύμως, ἐπεὶ αὐτοῖς καὶ ἄθλα ὑπέσχετο, συνελήγησαν, ὡς καὶ 15 B τῶν Σαβινῶν κρατῆσαι καὶ τῶν συμμουχόντων αὐτοῖς Οὐολούσκων καὶ Αἰκουῶν. ἐπὶ τούτοις ἄλλας τε τῷ Οὐαλλερῶ ὁ δῆμος τιμὰς ἐψηφίσατο καὶ Μάξιμον ἐπωνόμασεν· ἐξελληνίζομενον δὲ μέγιστον σημαίνει τὸ ὄνομα. ὁ δὲ θέλων τῷ δήμῳ χαρίσασθαι πολλὰ διελέχθη τῇ γερουσίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἔσχε ταύτην πειθήνιον. διὸ σὺν 20 δρυγῇ ἐκπηδήσας τοῦ συνεδρίου, δημηγορήσας τε πρὸς τὸν δῆμόν W II 22 τινα κατὰ τῆς βουλῆς, τὴν ἡγεμονίαν ἀπέπειπατο. καὶ ὁ δῆμος ἔτι

3 παρὰ] ὑπὸ A. 4 παρσίον A. 7 χρέη A. 10 τῶν AB, κατὰ τῶν PW. 13 ἐρρήθη om C. ἐκ τῆς — συγγενείας] p. 48 v. 21 ex Plutarchi Publicola, c. 17, ἀδελφὸς Ποπλικόλα. τοῦ om A. 14 τοσοῦτοι καὶ οὕτω προθύμως A, καὶ οὕτω προθύμως τοσοῦτοι PW. 17 τρέψῃ ἄλλοις C. 22 τινα] πολλὰ A. ἔτι om C.

pugnandam venire. ad eum nuntium plebs quievit, non reverentia senatus, sed exspectatione ut is statim ab hostibus interiret. quare neque moenia custodierunt neque opis quicquam attulerunt, donec Servilius ob aes alienum nexos solvit et ne debitor quisquam expeditionis tempore appellaretur edixit, seque levaturum aes alienum promisit. tum igitur his promissis excitati hostes vicerunt. sed cum deinde nec aere alieno levarentur nec ulla aequitate tractarentur, rursus ab iratis tumultuatam, et contra senatum et consules mota seditio.

Denno exorto bello consules novas tabulas decreverunt: sed alii adversantibus M. Valerius Publicolae gentilis, homo apud plebem gratio- sus, dictator est creatus. ac tantus ad eum et tam alacer, stipendio promisso, concursus factus, ut et Sabinos vinceret et Volscos Aequosque illorum foederatos, ob id ei cum alios honores tum Maximi cognomen- tum decreverunt. qui cum multa in senatu in populi gratiam diasserisset, neque quicquam impetrasset, iratus e curia se proripuit; et cum apud plebem in contione senatum nonnihil perstrinxisset, dictatura se

μᾶλλον εἰς στάσιν ἤρθετο. οἱ γὰρ δανεισταί, τῆς περὶ τὰ συμβόλαια ἀκριβείας ἐχόμενοι καὶ μηδὲν τοῖς ὄφλουσιν ἐνδιδόντες, τοῦ ἀκριβοῦς τε διήμαρτον καὶ πολλῶν ἐτέρων ἀπέτυχον. ἡ γὰρ πενία C καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀπόνοια κακόν ἐστι βίαιον, εἰ δὲ καὶ τὸ πλῆθος 5 προσλάβοι, καὶ δυσμαχώτατον. πλείστων γοῦν δεινῶν τοῖς Ῥωμαίοις αἰτία ἡ τότε τῶν δυνατωτέρων πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους ἀκρίβεια γέγονεν. ὡς γὰρ ταῖς στρατείαις τε τὸ στρατιωτικὸν ἐπιέζετο καὶ πολλὰ πολλάκις ἐλπίσαν σαφῶς ἐξηπάτητο, καὶ παρὰ τῶν δανειστῶν οἱ ὀφειλέται ὑβρίζοντο καὶ ἠκίχοντο, ἐς τοσοῦτον ὀργῆς ἐξεκαύθησαν 10 ὡς καὶ τὴν πόλιν τῶν ἀπόρων συγχροὺς ἐκλείπειν καὶ ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἀναχωρήσαι καὶ ἐκ τῆς χώρας ὡς πολεμίους τὰς τροφὰς ἐρανίζεσθαι.

Οὕτω δὲ τούτων συνεχεθέντων, ἐπεὶ πολλοὶ πρὸς τοὺς ἀπο- D στάνας συνέρρεον, δέισαντες οἱ βουλευταὶ μὴ ἐπὶ πλεόν οὗτοι τε ἐκπολεμωθῶσι καὶ τῇ στάσει συνεπίθωνται οἱ περιόικοι, διεκηρυ- 15 κεύσαντο πρὸς αὐτούς, ὅσα πρὸς βουλῆς ἦσαν αὐτοῖς ποιεῖν ὑπισχνούμενοι. ὡς δὲ μάλιστα ἐθρασύνοντο καὶ οὐδένα λόγον ἐδέχοντο, εἷς τῶν πρέσβειων Ἀγρίππας Μενήμιος μύθου τινὸς σφᾶς ἀκοῦσαι ἠξίωσε· καὶ τυχὼν εἶπε, στασιάσαι πρὸς τὴν γαστέρα 20 τὰς τε χεῖρας ἐνεργοὺς εἰς ἔργα καὶ τοὺς πόδας πρὸς πορείαν τιθέμεν, τὴν γλῶσσαν δὲ καὶ τὰ χεῖλη ὅτι δι' ἡμῶν τὰ τῆς καρδίας

1 οἱ γὰρ δανεισταί — 7 ἀκρίβεια γέγονεν Dionis excerptum Vaticanum 12. 2 μηδὲν] μήτε A, μήτε C. 8 ἐλπίσαν om C. 10 συγχροὺς] πολλοὺς A. 11 ἐκ τῆς χώρας — p. 55 v. 3 ψηφισαμένης αὐτοῖς Dionis excerptum Vaticanum 13. 14 περιόικοι] πολέμιοι A. 19 τὰ μέλη πάντα AB.

abdicauit. plebs vero magis ad seditionem irritata est. nam creditores in aere alieno repetendo summum ius urgentes, neque ulla aequitate contra debitores utentes, nec id quod debebatur exegerunt, et in alia plura incommoda inciderunt. inopia enim atque inde orta desperatio malum est admodum violentum, et si multitudinem sibi adsciverit, paene inexpugnabile. tum igitur locupletum erga pauperes severitas plurimorum malorum Romanis causa fuit. ut enim milites expeditionibus premebantur et in multis saepius evidenter decepti fuerant, et debitores a foeneratoribus et contumelias et flagra perpetiebantur, tanta iracundia exarserunt ut inopum multi urbe excederent et castra desererent et ex agro Romano hostium instar commeatus peterent.

Quo facto cum multi ad eos qui secessionem fecerant confluerent, senatores veriti ne et hi magis exasperarentur et civitatem factionibus distractam finitimi invaderent, per oratores plebi polliciti sunt se facturos quicquid ipsa vellet. ea vero maxime fremente et nullas rationes admittente, Menenius Agrippa unus ex oratoribus petit ut fabulam audirent, et audientia impetrata dixit, orta aliquando contra ventrem caeterorum membrorum seditione dixisse oculos, manus et pedes sua opera in officio

P I 840 βουλεύματα ξεγαγέλλονται, τὰ ὕτα δ' αὖ ὡς δι' ἡμῶν οἱ ἐτέρων
 λόγοι τῷ νοῦ παραπέμπονται, τὰς δὲ χεῖρας ὅτι ἐργάτιδες οὖσαι
 ἡμεῖς περιποιούμεθα πορισμούς, τοὺς πόδας δ' αὖθις ὅτι ἄπαν
 ἡμεῖς τὸ σῶμα φέροντες κοπιῶμεν κὰν ταῖς πορείαις κὰν ταῖς ἐρ-
 γασίαις καὶ ἐν ταῖς στάσεσιν· ἡμῶν δ' ἐνεργούντων οὕτω σὺ μόνη 5
 ἀσυντελής οὖσα καὶ ἀεργὸς ὑπὸ πάντων ἡμῶν ὡς δέσποινά τις ὑπη-
 ρετῆ καὶ τῶν ἐκ καμάτου πάντων ἡμῶν πορισμῶν ἀπολαύεις αὐτῆ.
 ἡ δὲ γαστήρ συνέθετο καὶ αὐτῆ οὕτω ταῦτ' ἔχειν, καὶ εἰ δοκεῖ,
 B ἔφησεν, ἀχορήγητόν με ἔασατε, μηδέν μοι προσφέροντες. ἔδοξε
 ταῦτα, καὶ μὴ τι τοῦ λοιποῦ χορηγεῖσθαι τῇ γαστρὶ κοινῶς ἐψη-10
 φίσθη τοῖς μέλεσι. τροφῆς δὲ μὴ προσφερομένης αὐτῇ αὖθ' αἰ
 χεῖρες πρὸς ἔργον ἦσαν εὐκίνητοι διὰ τὴν ἐνδειαν τῆς γαστροῦ ἀτο-
 νήσασαι, οὖθ' οἱ πόδες ἔρρωντο, οὔτε τι ἕτερον τῶν μελῶν τὴν
 οἰκείαν ἐνέργειαν παρείχεν ἀπρόσκοπον, ἀλλ' ἀπρακτα πάντα δυσ-
 κίνητά τε ἢ καὶ τέλειον ἦσαν ἀκίνητα. καὶ τότε συνῆκαν ὅτι τὰ τῆ 15
 γαστρὶ προσφερόμενα οὐ μᾶλλον ἐκείνη ἀλλ' αὐτοῖς κεχορήγηται
 καὶ αὐτῶν ἕκαστον τῶν ἐκείνη προσαγομένων παραπολαύει.

Τούτοις τοῖς λόγοις τὸ πλῆθος συνῆκεν ὡς αἰ τῶν ἐπόρων
 οὖσαι καὶ τοῖς πένησιν εἰσὶν εἰς ὠφέλειαν, καὶ εἰ κάκεινοι ὠφελοῖντο
 C ἐκ δανεισμάτων καὶ τὰς οὐσίας αὖξουσιν, οὐκ εἰς βλάβην τοῦτο 20
 τῶν πολλῶν ἀποβαίνει, ὡς εἴ γε μὴ ἔχοιεν οἱ πλουτοῦντες, οὐδ' οἱ
 πένητες ἂν ἐν καιροῖς ἀνυγκαλοῖς ἔξουσι τοὺς δυνείοντας, καὶ ἀπο-

1 διαγγέλλονται AB. οἱ AB, οἱ δι' PW. 5 καὶ ταῖς ἐν-
 στάσεσιν A. 6 ἀτελής A. 7 καμάτων A. 8 δοκῆ A.
 9 προσφερές C. 15 τὰ om A. 17 τῶν ABCW, om P.

esse: linguam et labia, per se animorum sensus annuntiari: aures, suo ministerio aliorum sermones ad mentem pervenire: manus, suo labore parari res necessarias: pedes, totum corpus a se sustentari, sequae sive iter sive opus fiat sive stetur fatigari. ventrem vero solum omnis muneris et laboris expertem ministeriis omnium tanquam regem uti, et sudoribus illorum partis frui facultatibus. ventrem haec ita se habere confessum, si videretur, nihil sibi tribui, nihil ministrari iussisse. membra communiter decrevisse ne quid deinceps ventri suppeditaretur. qui cum nullum cibum acciperet, neque manus ad opus fuisse agiles, ob ventris inedia defectas viribus; neque pedes valuisse, neque illum aliud membrum suum manus citra offensam obuisse; sed omnia fuisse ignava, aegra aut penitus immobilia. tum vero intellectum esse, ea quae ventri praeberentur non magis ipsi quam omnibus membris suppeditari, ac ea singula fructum inde suum percipere.

Ex eo sermone multitudo intellexit locupletum facultates etiam pauperibus esse utiles: quod si illi suas opes ex mutuis pecuniis augeant, id tamen in populi detrimentum non cedere. nam si nihil haberent locupletes, neque pauperes necessariis temporibus habituros unde mutuen-

λοῦνται χρείας κατεπευγούσης. ἐντεῦθεν ἡπιώτεροι γενόμενοι κατηλλάγησαν, κουφισμὸν τῶν ὀφειλῶν καὶ τῶν ὑπερημεριῶν ἀφίστην τῆς βουλῆς ψηφισαμένης αὐτοῖς.

15. Φοβηθέντες δὲ μὴ σκεδασθείσης αὐτοῖς τῆς συστάσεως 5 ἢ τὰς συνθήκας οὐκ ἐπιτελεῖς ἔξουσιν ἢ κακωθῶσι διαλυθέντες καὶ ἄλλος κατ' ἄλλην πρόφασιν κολάζοιτο συνεχόμενος, συνέθεντο ἐπαρῆγειν ἀλλήλοις ἂν τις τι ἀδικοῖτο, καὶ ὄρκους ἐπὶ τούτῳ ἐπέσχον, καὶ προστάτας αὐτίκα ἐξ ἑαυτῶν δύο προεχειρίσαντο, εἶτα D καὶ πλείους, ἵν' εἴεν αὐτοῖς κατὰ συμμορίαν βοηθοὶ τε καὶ τιμω- 10 ροί. καὶ τοῦτο οὐχ ἄπαξ ἐποίησαν, ἀλλ' ἔκτοτε τὸ πρῶγμα ἀφ- W II 23 ξάμενον οὕτω προέβαινε, καὶ ἐπ' ἐνιαυτὸν τοὺς προστάτας ὡς ἀρχὴν τινα ἀπεδείκνυσαν, τῇ μὲν τῶν Λατίνων γλώσσει καλουμένους τριβούνους (οὗτω γὰρ οἱ χιλιάρχοι κέκληνται), δημάρχους δὲ προσαγορευομένους τῇ Ἑλληνίδι φωνῇ. ἵνα δὲ διαστελλῆται 15 ἢ τῶν τριβούνων προσηγορία, τοῖς μὲν τὸ τῶν στρατιωτῶν τοῖς δὲ τὸ τοῦ πλήθους προσέθεντο πρόσρημα. οὗτοι δὲ τοῦ πλήθους οἱ τριβούνοι ἢ δήμαρχοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι τῇ Ρώμῃ γεγόνασι. τὲ μὲν γὰρ τῶν ἀρχόντων ὄνομα οὐκ ἔσχον ἐθθύς, ἰσχὸν δ' ἐπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἐκτήσαντο, ἡμυρόν τε δεομένῳ P I 341 20 παντί, καὶ πάντα τὸν ἐπιβοησόμενον σφᾶς ἀφηροῦντο οὐκ ἐκ μόνων ἰδιωτῶν ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχόντων, πλην τῶν δικτατόρων. εἰ δὲ τις καὶ ἀπόντας αὐτοὺς ἐπεκαλέσατο, ἀκάκεινος ἀπό

4 Φοβηθέντες — 6 συνεχόμενος Dionis excerptum Vaticanum 14 p. 146 v. 1 sq. 13 γὰρ ABC, δὲ PW. 21 ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῶν BW, καὶ ἀπ' αὐτῶν δὲ A, καὶ ἀπ' αὐτῶν C.

Fontes. Cap. 15. Dionis *Historiae Romanae libri deperditii: excerptum Vaticanum* 14 p. 146.

tur, atque urgente necessitate perituros. hac oratione mitigati, decreta a senatu levatione debitorum, et nexorum ob aes alienum solutione, in gratiam cum patribus redierunt.

15. Caeterum veriti ne illo coetu dissipato vel pactis non staretur, vel si digressi essent alio nomine comprehensus plecteretur, pepigerunt, si cui fieret iniuria, mutuo laturos esse opem. eoque pacto iureiurando firmato statim duos patronos sui ordinis elegerunt: deinde auxerunt numeram, ut singulae classes suos patronos haberent ac vindices. neque hoc semel fecerunt, sed ab eo tempore facto initio res ita processit, ut quotannis eos patronos tanquam magistratus deligerent, qui tribuni plebis, discriminis causa, nominantur: quod ii etiam in re militari tribuni dicuntur qui imperium in mille viros obtinent. ii tribuni plebis magnas in re publica turbas concitarunt. qui cum magistratum nomen non statim haberent, potentia caeteros omnes superabant, quemvis supplicem defendebant, quemvis a quo implorati essent asserebant, non contra privatos duntaxat sed etiam adversus ipsos magistratus, dictatoribus tantum

τοῦ συνέχοντο αὐτὸν ἀπηλλάττετο καὶ ἢ ἐς τὸ πλῆθος ἢ αὐτῶν
 εἰσάγετο ἢ εἰ ἀπελύετο. ἀλλὰ καὶ εἴ τί που ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ
 γενέσθαι, ἐκώλυον, κἂν ιδιώτης ἦν ὁ ποίῳ κἂν ἄρχων· κἂν ὁ
 δῆμος κἂν ἡ βουλή πράττειν ἔμελλέ τι κἂν ψηφίσεσθαι, εἰς δὲ
 B τις ἠνακίωτο δῆμαρχος, ἄπρακτος καὶ ἡ πράξις καὶ ἡ ψήφος δ
 ἐγένετο. τοῦ χρόνου δὲ προϋόντος καὶ τὴν γερούσιαν ἀθροῖζειν καὶ
 ζημιῶν τὸν μὴ πειθαρχοῦντα καὶ μαντεία χρῆσθαι καὶ δικάζειν
 ἐπατρόπησαν ἢ ἑαυτοῖς ἐπέτρεψαν. καὶ δὲ γὰρ ποιεῖν αὐτοῖς οὐκ
 ἐξῆν, κατιώρθουν ἐκ τῆς ἀνανταγωνίστου πρὸς πᾶν τὸ πραττόμε-
 νον ἢ ἑτέρων ἐναντιώσεως. καὶ γὰρ καὶ νόμους εἰσήγαγον· ἦν 10
 ὅστις αὐτοῖς ἔργῳ ἢ λόγῳ προσκρούσῃ, κἂν ιδιώτης εἴη κἂν ἄρ-
 χων, ἱερός τε ἢ καὶ τῷ ἄγχι ἐλέγχεται. τὸ δὲ ἱερὸν εἶναι ἀπολωλέ-
 C ναι ἦν· οὕτω γὰρ πᾶν ὅπερ ἂν ὡσπερ τι θῦμα εἰς σφαγὴν κα-
 θιραῖδη, ὠνόμαστο. καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς δημάρχους τὸ πλῆθος
 σακροσάγκτους ὠνόμασαν, οἷον τεύχη ἅγια εἰς φρουρὰν τῶν σφᾶς 15
 ἐπικαλουμένων τυγχάνοντας. σάγκρι γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὰ τεύχη,
 καὶ σάγκτια τὰ ἅγια. ἔδρων οὖν πολλὰ ἄτοπα· καὶ γὰρ καὶ
 ὑπάτους ἐβαλλον εἰς τὸ δεσμοτήριον, καὶ ἐθανάτουσαν τινὰς μηδὲ
 λόγου τυγχάνοντας. καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς ἐναντιωθῆναι ἐτόλμα· εἰ δὲ
 μή, καὶ αὐτὸς ἱερός ἐγένετο. εἰ μέντοι τινὲς μὴ παρὰ πάντων τῶν 20
 δημάρχων κατεδικάζοντο, τοὺς μὴ ὁμογνωμονοῦντας ἐπικαλοῦντο
 D εἰς ἀρωγὴν, καὶ οὕτως εἰς δίκην καθίσταντο ἢ παρ' αὐτοῖς ἐκείνοις ἢ

9 κἂν om A. 12 δὲ A, γὰρ PW. 13 post γὰρ A add καί.
 15 σακροσάγκτους ABCW, Σακροσάγκτους P. 17 σάγκτια]
 σάκτια A.

exceptis. quod si quis eos vel absentes appellasset, is quoque ab eo,
 a quo comprehensus fuerat, liberatus, vel in contionem ab eis adduce-
 batur vel etiam absoluebatur. ad haec si quod eis decretum sive a
 privato sive a magistratu sive a populo factum displicebat, intercedebat.
 quod si senatus aliquid vel agere vel decernere instituisset, atque unus
 tribunus plebis intercessisset, irritum erat id decretum, actione super-
 sedebatur. progressu temporis illa etiam, ut et senatum convocarent,
 dicto non audientes punirent, et aruspices consularent, aut concessa eis
 sunt aut ab ipsis usurpata. nam multa, quae eis non licebant, adversa-
 tionibus illis invictis contra omnia quae agerentur obtinuerunt. etenim
 leges rogabant quibus is, sive privatus sive magistratus, a quo dicto
 factove offensae essent, sacer esset ac piaculo obstrictus. sacrum autem
 esse idem erat quod perisse: sic enim omnia quae instar victimae ad
 caedem destinata sunt appellantur. ipsos etiam tribunos plebis sacro-
 sanctos dixit plebs, tanquam sacra moenia eorum a quibus implorantur.
 proinde multa sunt ab eis absurde facta: ut consules in carcerem ducti,
 ut quidam indicta causa occisi. neque eis adversari quisque audebat:
 alioqui et ipse sacer erat. si qui tamen non ab omnibus tribunis dama-
 rantur, opem dissidentium implorabant: itaque causam dicere sive apud

παρά τισι δικασταῖς ἢ καὶ παρὰ τῷ πλήθει, καὶ τῆς νικώσης ἐγένοντο. εἰς δέκα δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου οἱ δήμαρχοι κατέστησαν· ὄθεν αὐτοῖς τὸ πολὺ τῆς ἰσχύος κατεβέβλητο. φύσει γὰρ ὡσπερ, φθόνη δὲ μᾶλλον, ἀλλήλοις οἱ συνάρχοντες διαφέρονται· καὶ χαλεβὸν πολλοὺς ἐν δυνάμει μάλιστα ὄντας συμφορηθῆσαι. ἅμα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι διασπῶν τὴν αὐτῶν μηχανώμενοι δύναμιν, ἕπως ἀσθενέστεροι διχογνωμονοῦντες ὦσιν, ἑστασιαζόν, καὶ οἱ μὲν τοῖσδε οἱ δὲ τοῖσδε προσετίθεντο. εἰ δὲ καὶ εἰς σφῶν ἀντίπει, τὰς τῶν P I 342 ἄλλων διαγνώσεις ἀπράκτους ἀπέφαινε. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οὐκ 10 εἰσήεσαν εἰς τὸ βουλευτήριον, καθήμενοι δὲ ἐπὶ τῆς εἰσόδου τὰ ποιούμενα παρετήρουν, καὶ εἴ τι μὴ αὐτοῖς ἤρρισκε, παραρηῆμα ἀνθίστατο· εἶτα καὶ εἰσεκαλοῦντο ἐντός. εἰσέπειτα μέντοι καὶ μετέλαβον τῆς βουλείας οἱ δημαρχήσαντες, καὶ τέλος καὶ τῶν βουλευτῶν τινες ἤξιωσαν δημαρχεῖν, εἰ μὴ τις εὐπατριδῆς ἐτύγχα- 15 νεν· οὐ γὰρ ἔδεχτο τοὺς εὐπατριδῆς ὁ ὄμιλος. κατὰ γὰρ τῶν εὐπατριδῶν ἐλόμενοι τοὺς δημάρχους, καὶ πρὸς τοσαύτην προαγωγόντες ἰσχύν, ἐβδολοίκεσαν μὴ τις αὐτῶν τῇ ἰσχύϊ ἐς τοῦναντίον B κατ' αὐτῶν χρήσεται. εἰ δὲ τις τὸ τοῦ γένους ἀξίωμα ἐξωμύσατο καὶ πρὸς τὴν τοῦ πλήθους μετέστη νόμισιν, ἀσμένως αὐτὸν 20 προσεδέχοντο. καὶ συχνοὶ τῶν σφόδρα εὐπατριδῶν ἀπέπυντο W II 24 τὴν εὐγένειαν ἔρωτι τοῦ μέγα δυνηθῆναι, καὶ ἐδημάρχησαν.

3 φύσει γὰρ — 9 ἀπράκτους ἀπέφαινε Dionis excerptum Vaticanum 14. 6 τῆν] τῶν B. δύναμιν μηχανώμενοι AB. 9 ἀπράκτους om A. 10 δ' C. 12 ἀνθίστατο A. 14 ἤξιωθησαν A. 16 προαγωγόντες ἰσχύν] δύναμιν προαγωγόντες A. 17 ἐς om A. 18 τοῦ add AB.

eos ipsos sive apud alios iudices sive apud populum licebat, plurimum suffragiis vel condemnandis vel absolvendis. tribunorum numerus tandem ad denos usque auctus est: unde vires eorum multum sunt imminutae. nam collegarum in magistratibus cum natura quodammodo, tum magis ex invidia societas infida est; nec temere fit ut multi, praesertim potentes, oconsentiant. eo accedebat quod alii vim eorum enervare studentes motus excitabant, ut dissidentium robur infringeretur, aliis ad alios se conferentibus. uno tamen eorum intercedente caeterorum sententiae reddebantur irritae. principio curiam non ingrediebantur, sed in aditu sedentes quid fieret observabant, ac si quid displicebat, e vestigio refragabantur. post intro vocati sunt et ad senatoriam quoque dignitatem admissi. denique ex senatoribus quidam tribunatam expetiverunt, modo ne patricii essent. plebs enim patricios non admittebat: contra quos cum tribuni creati essent, et ad tantam proventi potestatem, verobantur ne quis ea potestate in ipsam plebem abuteretur. si quis autem clerata familiae dignitate ad plebeios transibat, benigne admittabatur. itaque multi ex nobilissimis, magnae potentiae cupiditate, nobilitate repudiata tribunatam gesserunt.

Οὕτω μὲν οὖν ἡ τῶν δημάρχων δυναστεία συνέστη. οἷς καὶ ἀγορανόμους δύο προσείλοντο, εἶον ὑπηρέτας σφίσι ἐσομένους πρὸς γράμματα. πάντα γὰρ τὰ τε παρὰ τῷ πλήθει καὶ τὰ παρὰ τῷ δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ γραφόμενα λαμβάνοντες, ὥστε μηδὲν σφᾶς τῶν πραττομένων λανθάνειν, ἐφύλασσον. τὸ μὲν οὖν **C** ἀρχαῖον ἐπὶ τούτῳ ἤρουντο καὶ ἐπὶ τῷ δικάζειν, ὕστερον δὲ καὶ ἄλλ' ἄττα καὶ τὴν τῶν ὠνίων ἀγορὰν ἐπιετρότησαν, ὅθεν καὶ ἀγορανόμοι τοῖς ἑλληνίζουσιν ὠνομάσθησαν.

16. Ἡ μὲν οὖν στάσις ἡ πρώτη οὕτω τοῖς Ῥωμαίοις κατέπαυσεν· ἐκ δὲ τῶν περιοίκων σφίσι διὰ τὴν στάσιν πολλῶν κατ' **10** αὐτῶν κινήθηναι, μετὰ τὴν σύμβασιν ὁμονοήσαντες ἐρρωμένως τοὺς ἐξ ἐκείνων πολέμους διήνεγκαν καὶ πάντας ἐνίκησαν. οἷτε καὶ Κοριόλους πολιορκοῦντες ἐκπεσῖν καὶ τοῦ στρατοπέδου μικροῦ ἐκινδύνεον, εἰ μὴ Γναῖος Μάρκιος ἐνπατρίδης ἀγῆρ ἤρριστευσε καὶ τοὺς ἐπιόντας ἀπώσατο· ὅς διὰ τοῦτο ἄλλως τε ἐδοξάσθη καὶ **15** **D** Κοριολάνος ἐκ τοῦ ἔθνους ὃ ἐτρέψατο ἐπεκλήθη. καὶ τότε μὲν οὕτως ἤρθη, οὐ πολλῶ δ' ὕστερον στρατηγήσαι σπεύδων καὶ μὴ τυχῶν, ἠγανάκτησε κατὰ τοῦ ὄμιλου, καὶ τοὺς δημάρχους ἐβαρύνετο. οἱ οὖν δήμαρχοι, οὓς καταλῦσαι ἐγλίχτετο, αἰτίας τινὰς κατ' αὐτοῦ συμφορήσαντες τυραννίδος αὐτῷ προσῆψαν αἰτίαμα, **20**

3 τὰ παρὰ om A. 4 γραφόμενα om C. 11 ἐρρωμένως AC, ἐρρωμένους PW. 13 μικρὸν A. 16 δ] οὐ A. 17 οὐ πολλῶ — p. 59 v. 1 ἐξήλασαν Dionis excerptam Vaticanam 15.

FOURTES. Cap. 16. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana 15—18 p. 147 sq.

Tribunorum igitur potestas hunc ortum habuit. quibus duo aediles sunt adiuncti, quorum ministeriis ad litteras uterentur. qui cum omnia quae vel apud plebem vel apud populum vel senatum decernerentur acciperent atque asservarent, nihil eos eorum omnium quae agebantur latebat. olim igitur his de causis dicundique iuris ergo creabantur, post autem cum alia tum rerum venalium forum eis commissum: unde a Graecis Agoranomi appellantur.

16. Prima Romanorum seditione ad hunc modum sedata, cum finitimorum multi ob eam secessionem contra eos concitati essent, post reditum in gratiam concordibus animis bella ab illis illata fortiter sustinuerunt, omnesque superaverunt, sed cum Coriolos obsiderent, parum abfuit quin castris exuerentur, nisi virtus Cn. Marcii viri patricii prefligatis hostibus obstitisset. qui cum aliis honoribus est affectus, tum Coriolani cognomentum a devicto a se populo consecutus, ac tum ita iam altum est evectus: non multo autem post, cum ei potenti praetura negata iratus populo tribuniciam potestatem insectatus et abrogare conatus esset, a tribunis plebis, quibusdam criminibus confictis et affectati regni calumnia instructa, in exilium actus est. exsul statim ad Volscos

καὶ τῆς Ῥώμης ἐξήλασαν. ἐκπεσὼν οὖν τοῖς Οὐλοῦσκοις εὐθὺς
 προσεχώρησεν. ὧν οἱ μὲν πρῶτοι καὶ οἱ ἐν τοῖς τέλεισιν αὐτῶν
 ὄντες ἔχαιρόν τε αὐτῷ καὶ αὐθις πρὸς πόλεμον ἡτοιμάζοντο,
 Ἄττιον Τουλλίον πρὸς τοῦτον ἐρεθίζοντος ἅπαντας· ὁ δὲ ὄμιλος
 5 ἀπρόθυμος ἦν. ὡς οὖν οὔτε παραινοῦντες οὔτ' ἐκφοβοῦντες αὐ-
 τοὺς οἱ δυνατοὶ κινήσαι πρὸς ὀπλων ἄρσιν ἠδύνατο, τοιόνδε τι P I 343
 ἐμηχανήσαντο. ἵπποδρομίαν τῶν Ῥωμαίων ἀγόντων ἄλλοι τε τῶν
 προσχώρων αὐτοῖς καὶ Οὐλοῦσκοι πλήθει πολλῶν κατὰ θῆαν
 συνήλθοσαν. ὁ δὲ Τούλλιος τοὺς τῶν Ῥωμαίων στρατηγούς ἐπει-
 10 σεν, ὡς ἐδνοῶν δῆθεν αὐτοῖς, τοὺς Οὐλοῦσκους φυλάσσεσθαι,
 παρσκευασμένους ἐπιθέσθαι σφίσι ἀνεπιπίστως ἐν τῇ ἵπποδρο-
 μίᾳ. οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τὸ μήνυμα κοινωσάμενοι
 τοὺς Οὐλοῦσκους αὐτίκα πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἅπαντας ἐξεκέρυξαν.
 οἱ δὲ δυσανασχετοῦντες ὅτι μόνοι ἐκ πάντων ἐξελήλαντο, ἔτοιμοι
 15 πρὸς μάχην ἐγένοντο. καὶ προστησάμενοι τὸν Κοριολάνον τε καὶ B
 τὸν Τούλλιον, ἐπὶ τὴν Ῥώμην, καὶ τοὺς Λατίνους προσειληφθ-
 τες, πλήθει ἐχώρησαν πλείονι. ὁ οἱ Ῥωμαῖοι πυθόμενοι πρὸς
 τὰ ὄπλα μὲν οὐκ ἐρρώσθησαν, ἐν αἰτίαις δ' ἀλλήλους πεποίητο,
 οἱ μὲν τοῦ ὄμιλου τοὺς εὐπατρίδας ὅτι ἐξ αὐτῶν ὁ Κοριολάνος
 20 τυγχάνων μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ τὴν πατρίδα στρατεύοιτο, οἱ δὲ
 τὸν ὄμιλον ὅτι μὴ ἐνδίκως αὐτὸν ἐξελάσαντες πολέμιον πεποιήκα-
 σεν. οὕτω δὲ στασιάζοντες ἐς μέγα τι κακὸν ἐνέπεσον ἄν, εἰ μὴ

1 ἐκπεσὼν — 2 προσεχώρησεν Dionis excerptum Vaticanum 16.
 6 τοῖον δὲ τι B, τοιοῦτον δὲ τι A, τοιόνδε PW. 7 ἐμηχανή-
 σατο B. 11 τιθέσθαι A. τῷ ἵπποδρόμῳ A. 14 δυσανα-
 σχετοῦντες A, δυσανασχετήσαντες PW. 18 ἐρρώσθησαν AB,
 ἐξώρησαν PW. 22 τι om C. post μὴ PW add καὶ, om ABC.

se contulit: quorum principes et magistratus, adventu illius laeti, Attii Tullii impulsu rursus ad bellum se parabant. quod cum populo minime placeret, qui a potentibus neque admonendo neque terrendo ad arma sumenda commoveri posset, hac arte sunt usi. cum ludis circensibus cum alii ex finitimis tum magna Volscorum multitudo Romam ad spectaculum convenisset, Tullius per benevolentiae speciem Romanorum praetoribus persuasit Volscos cavendos esse, paratos ad impetum in eos in circo faciendum. praetores eo indicio etiam cum aliis communicato Volscos ante ludos statim civitate excedere praecoquio inusserunt. hi vero graviter ferentes se solos ex omnibus esse pulsos, ad bellum irritati, imperatoribus lectis Coriolano et Tullio, ac Latinorum auxiliis adscitis, maiore numero contra Romanos sunt profecti. quo illi audito non strenuae arma ceperunt, sed inter se criminibus certarunt: plebei cum patriciis, quod ex eo ordine Coriolanus cum hostibus patriam oppugnatum iret; illi cum plebe, quod eundem iniquo exsilio multatum, hostem reddidissent. ea contentio in magnum malum evasisset, nisi matronae tulis-

αἱ γυναῖκες αὐτοῖς ἐπεκούρησαν. ὡς γὰρ ἡ γερούσια κέθοδον τῷ Κοριολάνῳ ἐψηφίσατο, καὶ ἐπὶ τούτῳ πρέσβεις πρὸς ἐκείνον ἐστά-
 C λησαν, ἐκείνος καὶ τὴν χώραν τοῖς Οὐλοούσοις ἀποδοθῆναι ἀπή-
 τει ἧς ἐν τοῖς πρὶν πολέμοις ἐστέρητο. τὸ δὲ πλῆθος τῆς χώρας οὐ μεδίετο. πάλιν οὖν ἕτερα πρεσβεία. ὁ δὲ περιθύμως ἔφερεν ὅτι καὶ περὶ τῆς ἑαυτῶν κινδυνεύοντες οὐδ' οὕτω τῶν ἀλλοτρίων ἀφίστανται. καὶ τούτων δὲ ἀγγελθέντων αὐτοῖς οὐδ' ἔτι κεκί-
 κηντο οὐδ' ὑπὸ τῶν κινδύνων οἱ ἄνδρες τοῦ στασιάζειν ἐξίσταντο.
 αἱ δὲ γυναῖκες ἢ τε γαμετὴ τοῦ Κοριολάνου Οὐλουμνία καὶ ἡ
 μήτηρ Οὐτεουρίνα, καὶ τὰς λοιπὰς τὰς ἐπιφανεστάτας παραλα-
 10 βούσαι, ἦλθον εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς αὐτόν, καὶ τὰ παῖδια
 W II 26 αὐτοῦ ἐπαγόμεναι. καὶ αἱ μὲν ἄλλαι σιωπῶσαι ἐδάκρουν, ἡ δὲ
 D Οὐτεουρίνα "οὐκ ἤτομολήκαμεν" ἔφη "τέκνον, ἀλλ' ἡ πατρίς ἡμᾶς ἐπεμψέ σοι· εἰ μὲν πείθοιο, μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα, εἰ δὲ μή, λάφυρα. καὶ εἰ καὶ νῦν ἔτι θρηγίξῃ, πρώτας ἡμᾶς ἀπό-
 15 πτεινον. καταλλάγηθι καὶ μηκέτι θρηγίξου τοῖς πολιταῖς τοῖς φί-
 λοις τοῖς ἱεροῖς τοῖς τάφοις, μηδὲ ἐκπολιορκήσης τὴν πατρίδα ἐν ᾗ ἐγεννήθης καὶ ἐτρέφης καὶ τὸ μέγα τοῦτο ὄνομα Κοριολάνος ἐγένου. μή με ὑπρακτον ἀποπέμψῃς, ἵνα μὴ καὶ νεκρὰν με αὐ-
 20 τοχειρίᾳ θείῃσιν." ἐπὶ τούτοις ἀνέκλαυσε, καὶ τοὺς μαστοὺς προ-

3 οὐλοούσοις C. 5 ὁ δὲ περιθύμως — 8 στασιάζειν ἐξίσταντο
 Dionis excerptum Vaticanum 16. 9 αἱ δὲ γυναῖκες — 20 αὐ-
 τοχειρίᾳ θείῃσιν Dionis exc. Vat. 17. δὲ ABCW, τε P Dionis
 exc. οὐλουμνία BC, Οὐλουμνία PW: Dionis exc. Βουλουμνία.
 10 et 13 οὐτεουρίνα BC: Dionis exc. Βετουρία. 11 παῖδια
 ABC Dionis exc., παιδάρια PW. 12 αὐτοῦ] αὐτῶν A.
 14 πείθοιο A Dionis exc., πείθοιο PW. 17 ἐκπολιορκήσης A
 Dionis exc., ἐκπολιορκήσεις PW. 18 Κοριολάις Dionis exc.
 19 μή με AB, Μῆτε PW. καὶ add AB Dionis exc. 20 ἐπὶ
 τούτοις — p. 61 v. 12 ἀπήλλαξεν Dionis excerptum Vaticanum 18.

sent opem. nam cum senatus Coriolano reditum decrevisset ac legatos ad eum propterea misisset, et ille ut agri superioribus bellis adempti Volscis redderentur postulasset, multitudine de agris non assensa rursus alia legatio mittitur. quam ille iracunde tulit, quod qui de suis agris periclitarentur ne sic quidem cederent alienis, quibus nuntiatis cum nihil moverentur, neque vel periculis admoniti a seditione recederent viri, matronae, Coriolani uxor Volumnia et mater Veturia, clarissimis quibusque mulieribus assumptis in castra hostium sunt profectae, liberis etiam Coriolani adductis. caeteris autem tacite plorantibus Veturia "non transfugimus" inquit "fili, sed nos patria misit: si parueris, matrem uxorem et liberos; si minus, praedam. quod si tua nondum desaevit iracundia, nos primas occidito. reconciliare omissa ira civibus, amicis, sacris, monumentis. noli excindere patriam, in qua natus es et educatus et magnum illud Coriolani cognomentum adeptus. ne me voti impo-
 20 tum dimiseris, ne meis manibus interfectam me videas." his diotis in-

διέβασα τῆς τε γαστρὸς ἀνηραμένη "αἴτη σε ἔτεκεν" ἔφη "τέκνον, P I 344
 οὗτοί σε ἐξέθρεψαν." ἡ μὲν εἶπε ταῦτα, ἡ δὲ γαμετὴ αὐτοῦ καὶ
 τὰ παιδιά καὶ αἱ ἄλλαι γυναῖκες συνεθρήνησαν, ὥστε κάκεινον
 εἰς πένθος κινήσαι. μόλις δ' ἀνενεγκῶν περιέπλεξε τὴν μητέρα,
 5 καὶ φιλῶν ἅμα "ἴδε" ἔφη "μητέρα, πειθομαί σοι· σὺ γὰρ με νι-
 κῆς. καὶ σοὶ ταύτην τὴν χάριν πάντες ἐχέτωσαν· ἐγὼ γὰρ οὐδὲ
 ἰδεῖν αὐτοὺς ὑπομένω οἱ τηλικαῦτα παρ' ἐμοῦ εὐεργετηθέντες τοι-
 αῦτά μοι ἀνταπέδωκαν, οὐδ' ἀφίξομαι εἰς τὴν πόλιν· ἀλλὰ σὺ
 μὲν ἀντ' ἐμοῦ τὴν πατρίδα ἔχε, οἱ τοῦτο ἤθελῃσας, ἐγὼ δὲ
 10 ἀπαλλαγῆσομαι." ταῦτα εἰπὼν ἀπάνστη· καὶ οὐδὲ τὴν κάθοδον
 κατεδέξαστο, ἀναχωρήσας δὲ εἰς τοὺς Οὐλολοῦσκους ἐκεῖ γηράσας
 ἀπήλλαξεν.

17. Οἱ δὲ δῆμαρχοι χώραν ἐκ πολεμίων προσκτηθεῖσαν
 Ῥωμαίοις ἀπήρουν διανεμηθῆναι τῷ πλήθει· ἔθεν πρὸς ἀλλήλων
 15 τε καὶ πρὸς τῶν πολεμίων πολλὰ ἐκαμάθησαν. οἱ γὰρ δυνατοὶ
 μὴ ἄλλως κατέχειν αὐτοὺς δυνάμενοι, πολέμους ἐκ πολέμων ἐξε-
 πίτηδες ἐκίνουν, ἔν' αὐτοῖς ἀσχολούμενοι μηδὲν περὶ τῆς γῆς πω-
 λυπραγμονῶσι. χρόνῳ δὲ ποτε ὑποτοπήσαντές τινες τὸ πραττό-
 μενον, οὐκ εἶων καὶ ἄμφω τοὺς ὑπάτους ἢ στρατηγὸς ὑπὸ τῶν
 20 δυνατῶν ἀποδείκνυσθαι, ἀλλ' ἤθελον καὶ αὐτοὶ τὸν ἕτερον ἐκ
 τῶν ἐδπατριδῶν αἰρεῖσθαι. ὥς δὲ τοῦτο κατεργάσαντο, προελ-

1 τε om B. ἔτεκεν ὡς τέκνον ἔφη B. 2 ἡ δὲ γαμετὴ A.
 Ἡ γαμετὴ δὲ PW. 3 παιδιά AB Dionis exc., παιδάρια PW.
 6 πάντες ταύτην τὴν χάριν A. 15 οἱ γὰρ δυνατοὶ—18 πολυπραγμο-
 νῶσι Dionis excerptum Vaticanum 20. 17 αὐτοὺς C. 18 τινες om A.

FONTES. Cap. 17. Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
 excerpta Vaticana 20—23 p. 150 sq., Peirciana 26 27, Ursinia-
 num 140.

lans et mammis ostensis et ventre atrectato "hic te genuit" inquit,
 "haec te lactaverunt." deinde ab uxore et liberis eius caeterisque mulie-
 ribus fletu orto ille quoque ad luctum commotus et vix sibi redditus
 matrem amplectitur, et inter oscula "en tibi" inquit "mater pareo. tu
 enim me vincis: tibi gratiam istam debebunt omnes. ego vero ab eorum
 etiam conspectu abhorreo, qui pro tantis beneficiis talem mihi gratiam
 rettulerunt. verum tu meo loco patriam teneto, quando ita voluisti:
 ego recedam." haec locutus repudiato in patriam reditu in Volscos re-
 cessit ibique senex obiit.

17. Tribunis plebis agrum hostibus ademptum populo dividi po-
 stulantibus Romani et inter sese et ab hostibus multa detrimenta ceperunt.
 nam divites cum plebem aliter continere non possent, bella ex bellis de
 industria severunt, ut his occupati legis agrariae obliviscerentur. quo
 consilio tandem a nonnullis animadverso, non passi sunt utrumque con-
 sulum sive praetorem a patriis designari, sed et ipsi alterum ex pa-

λοντο Σπούριον Φούριον, και μετ' ἐκείνου στρατευσάμενοι πάντα ἐφ' ὅσα ἄρμησαν προθύμως κατέπραξαν. οἱ δὲ τῷ συνάρχοντι αὐτοῦ Φαβίῳ Καίσωνι συνεξελθόντες οὐ μόνον οὐκ ἐρρώσθησαν, ἀλλὰ και τὸ στρατόπεδον ἐκλιπόντες εἰς τὴν πόλιν ἦλθον και ἐθορύβουν, ἕως οἱ Τυρσηνοὶ τοῦτο μαθόντες ἐπεχείρησαν αὐτοῖς. 5 και τότε μέντοι οὐ πρότερον ἐξῆλθον τῆς πόλεως πρὶν τῶν δημάρχων τινὰς συμφρονῆσαι τοῖς δυνατοῖς. ἠγωνίσαντο δὲ προθύμως, και πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων διέφθειραν, συχνοὶ δὲ και αὐτῶν ἀπέθανον· ἔπεσε δὲ και ὁ εἷς τῶν ὑπάτων ὁ Μάλιος. ὁ δὲ ἑμιλος στρατηγὸν τὸ τρίτον τὸν Μάλιον εἴλετο. 10

Β Και πόλεμος αὐθις αὐτοῖς ἐπενήνεκτο πρὸς τῶν Τυρσηνῶν· ἀθρυμοῦσι δὲ Ῥωμαίοις και ἀποροῦσι πῶς τοῖς ἐχθροῖς ἀντικαταστήσω, οἱ Φάβιοι ἐπεκούρησαν. ἔξ γὰρ ὄντες και τριακόσιοι, ὡς ἀθρυμοῦντας εἶδον αὐτοὺς και μήτε τι βουλευομένους λυσιτελὲς και ἀπογινώσκοντας ἅπαντα, τὸν πρὸς τοὺς Τυρσηνοὺς ἐπέδεδξαντο 15 πόλεμον αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν προθυμηθέντες μαχέσασθαι και τοῖς σώμασι και τοῖς χρήμασι. και τι χωρίον καταλαβόντες ἐπικαιρον ἐτειχίσαντο, ὅθεν ὀρμώμενοι πάντα τὰ τῶν πολεμίων ἦγον, τῶν Τυρσηνῶν μηδὲ ἐς χεῖρας αὐτοῖς λέναι θαρρούντων, εἰ δὲ και ποτε συμμίξειαν, ἐλαττουμένων παρὰ πολὺ. προσλαβόμενοι δὲ 20

P I 345 και συμμάχους οἱ Τυρσηνοὶ ἐν ὑλώδει χωρίῳ ἐλόχησαν, και ἀφ-

1 φρούριον AB. "Φρούριον tres mss Regii habent" Ducangius. 9 "ὁ Μάλιος] sic tres mss Regii" Ducangius, infra Μάλιος. 10 τὸ τρίτον τὸν Μάλιον ABCW cum codice Colbert. et uno ex Regiis Ducangii: ἕτερον P ex duobus Regiis. Μάλιον aut auctoris erroris aut librarii pro Φάβιον. Dionysius Halicarnassensis 9 14 p. 1774 ed. Reisk. ἀποδείκνυται Καίσων Φάβιος... τὸ τρίτον ὑπάτος. 13 Φάβιοι:] Dionis ex. Vatic. 21, Peiresc. 26. 19 δὲ om C. 20 ποτε]

triciis eligere voluerunt. eo impetrato Spurius Furium elegerunt: quo duce omnia quae aggressi sunt, sedulo confecerunt. sed qui cum eius collega Caesone Fabio exierant, adeo se viros fortes non praebuerunt, ut castris relictis in urbem reversi tumultum excitarent: donec Tyrrheni ea re cognita illos invaserunt. ac ne tum quidem prius sunt aggressi quam tribuni quidam patriciis assensu essent. tum vero strenue pugnarunt: ac multis hostibus caesis, ipsorum quoque non pauci ceciderunt. cecidit etiam alter consul Manlius. quo facto Manlius [Fabius] a plebe tertium praetor creatus est.

Orto rursus a Tyrrhenis bello Fabii Romanis, quomodo resisti posset hostibus, sollicitis opem tulerunt. qui sex et trecenti numero, quia populum anxium, nihil quod in rem esset deliberantem, ac desperantem omnia videbant, Tyrrhenum bellum suis et corporibus et sumptibus gendum sibi depoposcerunt; et opportuno loco praesidium communierunt, unde infesta hostium omnia fecerunt, Tyrrhenis acie decernere aut non audentibus aut, si ausi essent, turpiter profligatis. sed

λάκτους ἐπελθόντας αὐτοῖς τοὺς Φαβίους, ὑπὸ τοῦ πάντα νικᾶν, περιεστοίχισαν καὶ πάντας ἐφόνευσαν. καὶ παντελῶς τὸ γένος αὐτῶν ἐξέλιπεν ἂν, εἰ μὴ εἰς τις οἴκοι κατελείφθη διὰ νεότητα, ἀφ' ὅσπερ αὐτῶν εἰσέλειπται ἦνθησαν.

- 6 Τῶν δὲ Φαβίων οὕτω φθαρέντων οἱ Ῥωμαῖοι μάλα παρὰ τῶν Τυρρηνῶν ἐκακώθησαν. εἶτα πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους σπον- W II 26
δὰς ἐποίησαντο, τραπόμενοι δ' ἐπ' ἀλλήλους ἐπραξάν πολλα καὶ δεινά, ὡς μηδὲ τῶν στρατηγῶν ἀποσχέσθαι τὸ πλῆθος. τοὺς τε γὰρ ὑπηρετίας αὐτῶν ἔπαιον καὶ τὰς ῥάβδους κατέκλων, αὐτούς τε
10 τοὺς στρατηγούς ὑπ' εὐθύνην ἦγον ἐπὶ πάσῃ προφάσει καὶ μεί- B
ζονι καὶ ἐλάττονι. Ἄππιον οὖν Κλαύδιον καὶ παρ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ δεσμοτήριον ἐμβαλεῖν ἐβουλεύσαντο, ὅτι τε αὐτοῖς ἐναντιοῦτο εἰς ἅπαντα, καὶ ὅτι τοὺς συστρατευσαμένους αὐτῶν ἑδε-
15 κάτευσεν ἐπειθὴ τοῖς Οὐολούσκοις ἐν μάχῃ ἐνέδοσαν. ἡ δεκά-
τευσις δὲ τοιούδε τι ἦν. ὅτε τι οἱ στρατιῶται μέγα ἡμάρτοσαν, ὁ στρατηγὸς εἰς δεκάδας αὐτοὺς ἀριθμῶν, ἕνα λαβὼν ἕξ ἐκάστης δεκάδος τὸν κλήρω λαχόντα θανάτῳ ἐκόλαζεν. ἀπελθόντα δ' ἐκ τῆς ἀρχῆς τὸν Κλαύδιον εὐθὺς οἱ τοῦ πλῆθους εἰς ἀγῶνα κατέ-
στησαν, καὶ οὐ κατεψηφίσαντο μὲν, τὴν ψῆφον δὲ ὑπερθέμενοι C
20 ἐς ἀνάγκην αὐτὸν αὐτοχειρίας κατέστησαν. καὶ τινες δὲ τῶν δη-
μάρχων ἄλλα τε κατὰ τῶν ἐδπατριδῶν συνέγραψαν, καὶ τὸ ἐξεῖναι τῷ πλήθει καὶ καθ' ἑαυτὸ συνίεναι καὶ ἄνευ ἐκείνων βουλευέσθαι

1 ἐπελθόντες C.   2 περιεστοίχισαν A.   3 κατελήφθη C.
7 τραπόμενοι A.   δὲ C.   καὶ add AB.   13 συστρατευ-
ομένων A.   14 δεκάτας B.   15 ἡμάρτησαν A.   16 λαμβά-
νων A.   20 αὐτοχειρίας, v littera recens addita, B.   22 βου-
λεύεσθαι A.

sociis edscitis, et insidiis in saltu quodam collocatis, Fabios ob crebras victorias incautos circumvenerunt et occiderunt omnes, atque eorum gens interneccione periisset, nisi unus ob teneriorem aetatem domi relictus fuisset; a quo instaurata deinceps quoque floruit.

Fabii sic deletis Romani a Tyrrhenis graviter vexabantur, postea pace cum hostibus facta in semetipsos conversi multis se cladibus affecerunt, nec ipsis praeteribus multitudo abstinuit. nam et ministros eorum verberarunt et fasces confregerunt et ipsos praetores per quamvis causam, sive magna ea sive parva esset, reos fecerunt. Appium Claudium in ipso etiam magistratu in carcerem ducere voluerunt, quod is, populi in omnibus adversator, legiones suas decimarat quod Volscis in praelio cessissent. decimatio vero huiusmodi fuit, cum milites graviter deliquerant, imperator omnibus in decurias distributis decimum quemque cui sors obvenerat occidebat. Appio, deposito magistratu, plebei statim diem dixerunt: nec damnarunt tamen, sed die producta in eam necessitatem adegerunt ut ipse sibi manus afferret. ad haec quidam tribuni plebis cum alia contra patricios scripserunt, tum illud, ut popule

καὶ χρηματίζεαι πάνθ' ὅσα ἐν ἐθειλήσῃ. κἄν τις ἐπ' αἰτία
 τῶν παρὰ τῶν στρατηγῶν προστιμωρηθῆ, ἔκκλητον ἐπὶ τούτοις
 τὸν δῆμον δικάζειν ἔταξαν. καὶ τοὺς ἀγορανόμους δὲ καὶ τοὺς
 δημάρχους ἐπῆύξησαν, ἵνα πλείστους τοὺς αὐτῶν προϊσταμένους
 ἔχωσι.

Πραττομένων δὲ τούτων οἱ εὐπατριδαὶ φανερώς μὲν οὐδὲ πᾶν
 D ἀντέπραττον πλὴν βραχέων, λάθρα δὲ συχνοὺς τῶν θρασυτάτων
 ἐφόνειον. ἀλλ' οὔτε τοῦτο τοὺς λοιποὺς ἐπέσχευεν, οὐδ' ὅτι ποτὲ
 ἐννεὰ δῆμαρχοὶ πυρὶ ὑπὸ τοῦ δήμου ἐδόθησαν. οὐ μόνον γὰρ
 οἱ μετὰ ταῦτα δημαρχοῦντες οὐκ ἠμβλύνοντο, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ 10
 ἐθρασύνοντο. εἰς τοῦτο ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν προήχθη ὁ ἑμίλιος.
 οὔτε γὰρ στρατεύειν ἐπέιδοντο πολέμων ἐπικειμένων εἰ μὴ ὧν ἀρέ-
 γοντο ἔτυχον, καὶ εἴ ποτε δ' ἐξῆλθον, ἀπροθύμως ἐμάχοντο, εἰ
 μὴ πάνθ' ὅσα ἐβούλοντο ἤνυσαν. κἀντεῦθεν πολλοὶ τῶν προσ-
 οίκων αὐτοῖς, τῇ ἐκεῖνων διχοστασίᾳ ἢ τῇ ἑαυτῶν θαρροῦντες 15
 ἰσχυροί, ἐνωτέρισαν. ὧν ἦσαν καὶ Αἰκουοί, οἱ Μάρκον Μινού-
 P I 346 κιον στρατηγοῦντα τότε νικήσαντες ἐφρονηματίσθησαν. μαθόν-
 τες δὲ τὸν Μινούκιον ἠττημένον οἱ ἐν τῇ Ρώμῃ δικτάτορα Λεύ-
 κιον Κύντιον εἶλοντο, πένητι μὲν ἄνδρα καὶ γεωργίᾳ συνεζηκότα,

2 προστιμωρηθῆ B, προστιμωθῆ PW. 6 Πραττομένων —
 11 ἐθρασύνοντο Dionis excerptum Vaticanum 22. 7 θρασυτά-
 των B: Dionis exc. θρασυτάτων. 9 ὑπὸ τοῦ δήμου πυρὶ A.
 ἐδόθησαν AB Dionis exc., παρεδόθησαν PW. 11 εἰς τοῦτο —
 16 ἐνωτέρισαν Dionis excerptum Vaticanum 23. 12 πολέμων A.
 16 Αἰκουοί — 17 ἐφρονηματίσθησαν Dionis excerptum Ursinianum 140.
 18 μαθόντες δὲ — p. 65 v. 2 ἀνόμαστο Dionis excerptum Peirescianum 27.

per se inire concilium et absque illis deliberare liceret et suo arbitrato decernere omnia. quod si quis ob crimen aliquod a praetoribus multetur, ei provocationem esse ad populum. aediliumque et tribunorum potestatem ampliarunt, ut quam plurimos patronos haberent.

Quae cum agerentur, patricii aperte non nisi in paucis adversabantur, clam vero multos ex audacissimis tollebant. sed nec id caeteros coërebat, nec illud, quod semel novem tribuni a populo cremati sunt, quorum exemplo insecti tribuni adeo non facti sunt moderatiores, ut magis etiam saevierint, eo plebes a patriciis est redacta. nam bellis exortis militare noluerunt nisi optatis eorum satisfieret, aut egressi pugnarunt segniter, nisi quae voluissent omnia impetrassent. unde multi ex finitimis non tam suis freti viribus quam illorum dissensionibus bella moverant. quorum e numero Aequi M. Minucii praetore victo animos sustulerunt. qua clade cognita Romani dictatorem dixerunt Lucium Quintium, pauperem illum quidem et agriculturae deditum sed virtute et temperantia praestantem: quamquam comam in cincinnos impletam

ἐς ἀρετὴν δὲ καὶ σωφροσύνην διαπρεπῆ, καίτοι τὰς κόμας ἐς πλοκάμους ἀνιέντα, ὄθεν καὶ Κικινάτος ὠνόμαστο. οἳοι νῦν πολλοὶ περὶ τὰ βασιλεία· ἐκεῖθεν δὲ τοῦ κακοῦ παρεισφθαρέντος εἰς τὸ πολίτευμα, καὶ ἀπανταχοῦ κικινάτους ἔστιν ὄραν. οὗτος οὖν δι-
 5 πτάτωρ προχειρισθείς, καὶ ἀνθημερὸν ἐκστρατεύσας, καὶ τάχει σὺν ἀσφαλείᾳ χρησάμενος, καὶ τοῖς Αἰκουοῖς προσβαλὼν μετὰ τοῦ Μινουκίου, πλείστους μὲν διέφθιρε, τοὺς δ' ἄλλους ἐζώ-
 10 γρησεν· οὓς ὑπὸ ζυγὸν διαγαγὼν ἀφῆκεν. ἡ δὲ πρᾶξις ἡ τοῦ Β ζυγοῦ τοιάδε τις ἦν. σταυροὺς δύο, ὄρθια δηλαδὴ ζόλα δι-
 15 ἔπανηλθε, καὶ τὸν Μινούκιον διὰ τὴν ἤτιαν τὴν στρατηγίαν ἀφείλετο, καὶ αὐτὸς ἀπέθιτο τὴν ἀρχήν.

18. Οἱ μέντοι Ῥωμαῖοι οἰκείον ἐσχέκασιν πόλεμον, ὅς ἐκ C δούλων συνέστη καὶ φυγάδων τιῶν, οἳ νυκτὸς ἐπελθόντες ἔξαπι-
 ναίως τοῦ Καπιτωλίου ἐκράτησαν. ὁ δ' ὄμιλος καὶ τότε οὐ πρό-
 20 τερον ἐν τοῖς ὄπλοις ἐγένετο πρὶν τι πλεον σχεῖν τῶν εὐπατριδῶν.

1 ἐς ἀρετῆ δὲ καὶ σωφροσύνη C. καίτοι etiam exc. Peiresc.,
 quamvis quae sequitur sententia videatur Zonarae esse. 2 Κικινάτος Dionis exc.
 7 τοῦ om A. 8 ἡ alterum om A.
 10 ἐπέθιτον A. 14 Κορβιῶνα Dionysius Halicarnassensis, Corbionem Livius.
 18 ἐπέξελεθόντες B.

FONTES. Cap. 18. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum* 23 p. 153.

habebat, unde Cincinnatus est appellatus. cuiusmodi nunc multi in regia versantur; eoque malo in rem publicam investo cincinnatus ubique videre licet. is igitur dictator creatus, eodem die ducto exercitu, celeritate citra temeritatem usus, una cum Minucio impetu in Aequos facto plurimos occidit, caeteros vivos cepit ac sub iugum missos dimisit. quae res huismodi erat. duo recta ligna terra defigebantur, quibus unum obliquum superne imponebatur: per haec media captivi nudi traducebantur. quod victoribus magnae gloriae, victis tanto dedecori erat, ut quidam ei ignominiae mortem anteferrent. Corvino [Corbione] oppido capto, et Minucio ob cladem praetura abrogata, domum rediit atque ipse etiam se magistratu abdicavit.

18. Deinde Romani domestico bello sunt conflictati a servis et exsulis conflato, qui noctu subita impressione Capitolium occuparunt. sed plebs tum quoque non prius arma cepit quam a patriciis
Zonarae Annales II.

W Π 27 ἐπελθόντες δέ γε τοῖς στασιώσασιν ἐκράτισον μὲν αὐτῶν, πολλοὺς δὲ τῶν σφετέρων ἀπέβαλον.

Διὰ ταῦτα τοίνυν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ διὰ τινὰ σημεῖα εὐλαβηθέντες τῶν τε πρὸς ἀλλήλους ἀπηλλάγησαν ἐγκλημάτων καὶ τὴν πολιτείαν ἰσωτέραν ποιήσασθαι ἐψηφίσαντο. καὶ τρεῖς ἄνδρας 5 εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις ἔθνη π-
D πόμψασι. καὶ κομισθέντων αὐτῶν τὰς τε ἄλλας ἀρχὰς καὶ τὰς τῶν δημάρχων κατέλυσαν, καὶ ἄνδρας ὀκτώ ἐκ τῶν πρώτων ἀν-
θειλοντο, καὶ Ἄππιον Κλαύδιον Τίτον τε Γενούκιον ἀπέδειξαν κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκείνον στρατηγὸς αὐτοκράτορας. καὶ νόμους 10 αὐτοῖς συγγράψαι ἐπέτρεψαν, μηδεμίαν τε δίκην ἐφέσιμον ἀπ' αὐτῶν γενέσθαι προσεψηφίσαντο· ὃ πρῶτον οὐδενὶ τῶν ἀρχόντων πλὴν τῶν δικτατόρων ἐδέδοτο. ἤρξάν τε οὗτοι ἐφ' ἡμέραν ἑκα-
στος, ἐναλλάξ τὸ πρόσχημα τῆς ἡγεμονίας λαμβάνοντες. καὶ νόμους συγγράψαντες εἰς τὴν ἀγορὰν ἐξέθηκαν· οἳ ἐπεὶ πᾶσιν 15 ἤρσαν, ἐς τὸν δῆμον εἰσήχθησαν, καὶ κυρωθέντες σανίσειν ἐνε-
P 1 347 γράφησαν δέκα· ὅσα γὰρ φυλακῆς ἐκρίθησαν ἄξια, ἐν σανίδοις ἐθησαυρίζοντο.

Ἐκείνοι μὲν οὖν τὸν ἐνιαυτὸν ἀνόουιντες ἀφῆκαν τὴν ἀρχήν, ἔτεροι δ' αὐθις αἰρεθέντες δέκα ὡσπερ ἐπὶ καταλύσει τῆς πολι- 20²⁰ τείας χειροτονηθέντες ἐξώκειλαν. πάντες γὰρ ἅμα ἀπὸ τῆς ἴσης ἤρχον, καὶ νεανίσκους ἐκ τῶν εὐπατριδῶν θρασυτάτους ἐκλεξά-
μενοι πολλὰ δι' αὐτῶν ἐποίουν καὶ βλαία· ὅψε δὲ ποτε ἐπ' ἐξόδῳ

5 ἰσωτέραν A, ἰσοτέραν PW.

11 ὄφείσιμον A.

aliquid impetrasset. ac seditiosos quidem opprresserunt, sed multos suorum amiserunt.

His igitur de causis Romani, et prodigiis quibusdam impulsī, omissis mutuis criminationibus rem publicam aequabiliorem efficere decreverunt. ac tres viros in Graeciam ad illorum leges et instituta cognoscenda ablegarunt. quibus allatis tribunatum et reliquos magistratus arogarunt, eorumque loco viros octo principes delegerunt; illoque anno Appium Claudium et Titum Genucium praetores cum summo imperio crearunt. his potestatem condendi leges dederunt, cum appendice, ne ab eis provocatio esset: id quod prius nisi dictatoribus concessum fuit. hi per vices imperarunt, singuli in dies singulos magistratus insignibus ornati; et leges a se conscriptas in foro proposuerunt. quas cum omnibus probassent, ad populum tulerunt, sancitasque in decem tabulas rettulerunt. quae enim digna custodia iudicabant, in tabellis asservabant.

Atque illi anno exacto magistratu abierunt: quibus alii decem cum successissent, ita se gesserunt, quasi evertendae rei publicae causa delecti essent. omnes enim simul ex aequo imperabant, adscitisque nobilium adolescentum audacissimis per vim multa agebant: ac sero tandem sub anni fere finem pauca quaedam in duabus tabulis adscripserunt,

τοῦ ἔτους ὀλίγα ἄλλα ἐν δύο σανίσι προσέγραψαν, ἐς πάντα δὴ ἀποτονωμονήσαντες. ἀφ' ὧν οὐχ ὁμόνοια ἀλλὰ καὶ διαφοραὶ μείζους Ῥωμαίοις γενήσεσθαι ἔμελλον.

Αἱ μὲν οὖν λεγόμεναι δώδεκα δέλτοι οὕτως τότε ἐγένοντο · B
5 οἱ δὲ νομοθέται ἐκείνοι οὐ μόνον ταῦτ' ἔπραξαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς διελθόντος ἔτι τοῖς πράγμασιν ἐπέμειναν, βία τὴν πόλιν κατέχοντες, καὶ μηδὲ τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον ἀθροίζοντες, ἵνα μὴ συνελθόντες πάνσωσιν αὐτούς. Αἰκουῶν δὲ καὶ Σαβίνων πόλεμον αἰρομένων κατὰ Ῥωμαίων, τότε τοὺς ἐπι-
10 τηδεῖους αὐτοῖς παρασκευάσαντες διεπράξαντο σφίσι τοὺς πολέμους ἐπιτραπήναι. ἐκ γοῦν τῆς δεκαρχίας αὐτῶν Σερούσιος μὲν Ὀππιος καὶ Ἀππιος Κλαύδιος κατὰ χώραν ἔμειναν, οἱ δὲ ὀκτώ ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἰσθράτευσαν.

Πάντα μὲντοι ἀπλῶς καὶ τὰ ἐν τῷ ἄστυ καὶ τὰ ἐν τοῖς C
15 στρατοπέδοις τετάρακτο, κἀντεῦθεν στάσις αἰδῆς συνηρέθη. ἐμβολόντες γὰρ εἰς τὴν τῶν Σαβίνων γῆν οἱ στρατάρχαι, Λούκιόν τινα Σίκιον, ἄκρον τε τὰ πολέμια καὶ ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ ὄμιλου καταριθμούμενον, μεθ' ἑτέρων ὡς τι χωρίον καταληφόμενον ἐπέμψαν, καὶ διὰ τῶν συνεκπεμφθέντων αὐτῷ τὸν ἄνδρα
20 διεφθεῖραν. λόγον δ' εἰς τὸ στρατόπεδον γεγονότος ὡς παρὰ πολεμίω τοῦ ἀνδρὸς σὸν ἄλλοις ἀνηρημένον, οἱ στρατιῶται ἀνελεύσθαι τοὺς νεκροὺς ὀρμήσαντες οὐδὲν σῶμα τῶν ἰναντίων εὐρήκασιν, συχνοὺς δὲ τῶν ὁμοφύλων, οὓς ὁ Σίκιος ἐπιθεμένους αὐτῷ

1 δὴ A, δὲ PW. 3 Ῥωμαίοις om C. 14 Πάντα — 15 συνηρέθη Dionis excerptum Vaticanum 23 pag. 153. μέντοι AB, μὲν PW. 15 συνεπήχθη Dionis exc. 16 στρατάρχαι A. 21 ἀνδελύσθαι B.

suapte ad omnia auctoritate usi. unde non concordiam sed maiores etiam dissensiones Romanis nasci oportebat.

Duodecim igitur tabulae sic tum confectae sunt: decemviri autem non haec tantum egerunt, sed et tempore magistratus eorum elapso adhuc in rebus gerendis sunt versati, re publica vi oppressa, ac ne senatus quidem vel populo convocato, ne scilicet successores sibi darentur. cum autem Aequi et Sabini Romanis arma inferrent, per idoneos homines effecerunt ut sibi belli administratio mandaretur. itaque ex decemviris Servius Oppius et Appius Claudius domi remanserunt, caeteri octo contra hostes sunt profecti.

Sed tam in urbe quam in castris turbabantur omnia: unde nova seditio orta est. nam cum belli duces in Sabinorum agrum impressionem fecissent, L. Siccius rei bellicae peritissimum et praecipuum apud plebem auctoritatis virum, cum aliis ad occupandum castrum quoddam missum, per comites eius peremerunt. rumore in castris sparso, eum una cum aliis ab hostibus caesum esse, milites ad cadavera tollenda profecti, cum nullum hostile corpus sed civium complura undique circa Siccium

ἀπέκτεινεν ἀμυνόμενος. ὡς οὖν κύκλω τε αὐτοῦ κειμένους καὶ
 D τετραμμένους πρὸς αὐτὸν εἶδον, ὑπετόπησαν τὸ γενόμενον καὶ
 μέντοι καὶ ἐθορύβησαν ἢ πρὸς δὲ τοῖς καὶ διὰ τι τοιοῦτον.

Λούκιος τις Οὐεργίνιος ἐκ τοῦ πλήθους ὢν καὶ θυγατέρα
 ἔχων περικαλλῆ Λουκίῳ Ἰκίλλῳ τῶν ὁμοίων αὐτῷ ἐκδώσειν ἔμελλε. 5
 ταύτης ὁ Κλαύδιος ἐρασθεὶς καὶ μὴ τυχῶν, παρεσκευάσε τινας
 δουλαγωγῆσαι αὐτήν· καὶ δικαστὴς ἦν ἐκεῖνος. ἐλθὼν οὖν ὁ τῆς
 κόρης πατὴρ ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἐδικαιολογεῖτο. ὡς δὲ ὁ Κλαύ-
 διος ταύτης κατεψηφίσατο καὶ τοῖς δουλαγωγοῦσιν αὐτήν ἢ κόρη
 παρεδόθη καὶ οὐδεὶς ἐπήμυνεν, ὑπερήλγησεν ὁ ταύτης πατήρ, 10
 καὶ τὴν θυγατέρα κοπίδι διαχειρισάμενος πρὸς τοὺς στρατιώτας
 W II 28 ὡς εἶχεν ἐξώρμησεν. οὓς οὐδὲ πρὶν εὖ διακειμένους οὕτως ἐτάρα-
 P I 348 ξεν ὥστε εὐθύς ἐπὶ τὴν πόλιν πρὸς τὸν Κλαύδιον ἐπειχθῆναι.
 καὶ οἱ ἔτεροι δὲ οἱ ἐπὶ τοὺς Σαβίνους ἐστρατευμένοι, ἐπεὶ τοῦτ'
 ἔμαθον, τό τε τάφρευμα ἐξέλιπον, καὶ συμμίζαντες τοῖς λοιποῖς 15
 ἀνδρας εἴκοσιν ἑαυτῶν προεστήσαντο, καὶ οὐδὲν μικρὸν ἐλογίζοντο
 πρᾶξιαι. καὶ τὸ ἄλλο δὲ πλῆθος τὸ ἐν τῇ πόλει προσχώρησεν
 αὐτοῖς καὶ μετ' αὐτῶν ἐθορύβει.

Ἐν τούτοις ὁ μὲν Κλαύδιος φοβηθεὶς ἐκρύβη, Ὀππιος δὲ
 τὴν τε βουλήν ἤθροισε καὶ πέμψας ἐπύθετο τοῦ πλήθους τί βού- 20
 λονται. οἱ δὲ τὸν Οὐαλλέριον Λούκιον καὶ τὸν Ὀράτιον Μάρ-
 κον, ἀνδρας ἐκ τῶν βουλευτῶν αὐτοῖς προσκειμένους, πεμφθῆναι

1 τε om C. 2 ὑπετόπασαν A. καὶ μέντοι] οὐ μέντοι C.
 5 λουκίλλῳ κίλλῳ B. 7 καὶ δικαστὴς ἦν ἐκεῖνος add AB.

iacentia et ad eum conversa viderent, quos se defendendo occiderat, suspicati quid actum esset et tumultuati sunt. huc aliud facinus accessit.

Lucius Verginius homo plebeius virginem formosissimam L. Icilio eiusdem ordinis viro desponderat. quam cum Claudius deperiret, nec tamen ea potiri posset, quibusdam negotium dedit virginis in servitatem asserendae: ipse autem pro tribunali sedebat. virginem cum pater e castris reversus defenderet, Claudius autem accusatoribus, nemine opitulante, addiceret traderetque, pater dolore commotus filiam cultro transfigit: statimque ad milites properat. quos nec ante bene affectos sic perturbavit, ut mox in urbem contra Claudium accurrerent. alii quoque qui contra Sabinos pugnabant, ea re cognita, vallo deserto congressi cum reliquis, viris viginti summa rerum mandata, nihil modicum cogitarunt. accessit etiam urbana multitudo ac tumultum auxit.

Interea Claudius prae metu se abscondit: Oppius vero coacto senatu per internuntios percontatur quid sibi velit. quae cum L. Valerium et M. Horatium senatorii ordinis, sed homines populares, ad se mitti postulet, per quos responsum datura esset, iique missi non essent, veritatis decemviris ne iis contra se ducibus uterentur

σφίσι ἐξήτουν, ὡς τι δι' ἐκείνων ἀποκρινόμενοι. ἐπεὶ δὲ οὐκ B
ἐπέμφθησαν, φοβηθέντων τῶν δέκα ἀρχόντων (ἤδη γὰρ πάντες
παρήσαν) μὴ στρατηγούς αὐτοῖς κατ' αὐτῶν χρῆσαιτο, ἔτι μᾶλ-
λον ὠργίζοντο. φόβος οὖν τοῖς βουλευταῖς ἐπέπεσε οὐ μέτριος
5 ἐντεῦθεν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ παρὰ γνώμην τῶν ἀρχόντων τὸν τε
Ουαλλέριον σφίσι καὶ τὸν Ὀράτιον ἐπεμψαν. καὶ τούτου συναλ-
λαγῆς γενομένης τοῖς μὲν θορυβήσασιν ἄδεια τῶν πραχθέντων
ἐδόθη καὶ ἡ δεκυρχία κατελύθη, αἱ δὲ ἐπέτειοι ἀρχαὶ αἶ τε λοιπαὶ
καὶ αἱ τῶν δημάρχων ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς προνομίοις ἐπανήλθον. ἐφ'
10 οἷσπερ ἦσαν καὶ πρότερον. ἀποδεχθέντες δὲ ἄρχοντες ἄλλοι τε
καὶ Οὐεργίνιος τὸν μὲν Ὀππιον τὸν τε Κλαύδιον εἰς δεσμοτήριον C
ἐνέβαλον, οἳ πρὶν εὐθνήσῃναι ἑαυτοὺς διεχειρίζοντο, τοὺς δὲ
λοιποὺς ἐγράψαντο καὶ ἐλόντες ἐξήλασαν.

19. Οἱ δ' ἔπαυτοι (τότε γὰρ λέγεται πρῶτον ὑπάτους αὐ-
15 τοὺς προσαγορευθῆναι, στρατηγούς καλουμένους τὸ πρότερον·
ἦσαν δὲ Ουαλλέριος καὶ Ὀράτιος) καὶ τότε καὶ μετέπειτα τῷ πλή-
θει προσέκειντο καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἢ τοὺς εὐπατριδας ἐκράτνναν.
ἐλαττούμενοι οὖν οἱ εὐπατρίδαι οὔτε ῥάδιον συνελέγοντο οὔτε τὰ
πράγματα ἐπ' αὐτοῖς ἐποιοῦν παντάπασιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δημάρ-
20 χους οἰωνοσκοπία ἐν συλλόγοις χρῆσθαι δεδώκασιν· ὁ λόγῳ μὲν D
τιμῆν αὐτοῖς ἔφερε καὶ ἀξίωμα (μόνοις γὰρ τοῦτο ἐκ τοῦ πάνυ
ἀρχίου τοῖς εὐπατριδαῖς ἐπετέτραπτο), ἔργῳ δὲ κώλυμα ἦν, ἵνα

1 ἀποκρινόμενοι A. 4 ἐντεῦθεν οὐ μέτριος AB. 10 οἷσπερ
ἦσαν καὶ πρότερον AB, οἷς παρήσαν καὶ πρότερον C, οἷς πρώην
ἦσαν PW. δὲ] τε A. 14 αὐτοὺς ὑπάτους B. 21 τούτου]
τούτου A. 22 ἐπετέτραπτο B.

FOENTES. Cap. 19. *Dionis Historiae Romanae libri deperdit.*

(iam enim omnes decemviri aderant), maior indignatio plebis est exorta. qua territus senatus vel invitis decemviris Valerium et Horatium ablegavit. compositaque controversia, tumultus auctoribus data est impunitas, decemviratu abrogato: annui vero magistratus cum reliqui tum tribunorum, iisdem conditionibus quibus prius steterant, sunt revocati. lecti magistratus cum alii tum Verginius Oppium et Claudium in carcerem compererunt (qui antequam causam dicerent sibi ipsi manus attulerunt), reliquos accusatos et damnatos in exilium eiecerunt.

19. Consules vero (quibus tum primum id nomen factum esse fertur, cum ante praetores vocarentur) Valerius et Horatius, et tum et deinceps multitudini addicti, plebeiorum opes magis quam patrum firmarunt. itaque patres imminuta auctoritate neque ullarum rerum potestatem prorsus sibi vindicabant. quin tribunis etiam in conventibus auspiciis utendi facultatem per honoris speciem concesserunt (id enim manus ab antiquissimis temporibus ad solos patricios pertinebat), cum re vera

μη ὁμῶς οἱ δήμαρχοι καὶ τὸ πλῆθος δευα βούλοιντο πράττειν, ἀλλὰ προφάσει τῆς οὐνοσκοπίας ἔστιν οὐ ἐμποδίζονται. ἀχθόμενοι δὲ τοῖς ὑπάτοις οἱ τε εὐπατρίδαι καὶ ἡ βουλὴ, ὡς τὰ τοῦ πλήθους φρονούσιν, οὐκ ἐψηφίσαντο σφίσι τὰ ἐπινίκια, πόλεμον ἑκατέρου νικήσαντος, οὐδ' ἡμέραν ἐκάστην ἀπένειμαν ὥσπερ εἶ-5 θιστο. τὸ μέντοι πλῆθος ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐώρτασε καὶ τοῖς ὑπάτοις τὰ νικητήρια ἐψηφίσαντο.

PI 349 Οὕτως οὖν ἐς διαφορὰς τῶν Ῥωμαίων ἐλθόντων, οἱ ἐναντίοι σφίσι ἀναταρασθέντες ἐπήσαν αὐτοῖς. τῷ δ' ἐξῆς ἔτει Μάρκου Γενουκίου καὶ Γάτου Κουρτίου ὑπατευόντων ἐπ' ἀλλήλους 10 ἐτράποντο. οἱ τε γὰρ τοῦ πλήθους καὶ ὑπατεύειν ἤθελον, ἐπειπερ ἐδημάρχον οἱ εὐπατρίδαι πρὸς αὐτοὺς μεδιστάμενοι, καὶ οἱ εὐπατρίδαι λίαν τῆς ὑπάτου ἀρχῆς περιέχοντο. καὶ πολλὰ κατ' ἀλλήλων καὶ βλαία ἔλεγον τε καὶ ἔπραττον. ἵνα δὲ μὴ πρὸς τι χεῖρον χωρήσωσι, τοῦ μὲν ἔργου τῆς ἡγεμονίας οἱ δυνατοὶ αὐ- 15 τοῖς παρεχώρησαν, τοῦ δὲ δνόματος οὐ μετέδωκαν, ἀλλ' ἀνθ' ὅ ὑπάτων χιλιάρχους ἀνόμασαν, ἵνα μὴ τὸ τῆς κλήσεως ἔντιμον τῷ σύρφυκι ὁμίλῳ καταρρυπαίνοιτο. καὶ τρεῖς ἀφ' ἑκατέρων χιλιάρχους ἀντὶ τῶν δύο ὑπάτων αἰρεῖσθαι συνέδοξεν. οὐ μέντοι τὸ τῶν ὑπάτων ἐξέλιπε τέλειον ὄνομα, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὑπατοὶ κα- 20 θίσταντο, ποτὲ δὲ γε χιλίαρχοι. οὕτω μὲν οὖν ταῦτα παραδέδοται γίνεσθαι, καίτοι οὐ μόνον τῶν ὑπάτων δικτάτορας ἀνειπόν-

10 ἐπαλλήλοις A. 14 μὴ om C. 21 οὖν add A. 22 δικτάτορας om C.

id agerent, ne tribuni et multitudo quidvis temere exsequi possent, sed per causam auspicioꝝ aliquando impedirentur. patricii et senatus irati consulibus, ut plebis fautoribus, nec triumphum decreverunt, quamvis uterque hostes vicisset, et neutri diem de more assignarunt, sed multitudo et biduum ferias celebravit et triumphum illis decrevit.

Ea discordia freti hostes receptis animis Romanos invaserunt, anno sequente, Marco Genucio et C. Curtio consulibus, contentiones redintegratae sunt. nam plebeis consulatum expetentibus, quod patricii ad plebem transeuntes tribunatum gererent, patriciis vero acriter defendentibus, multa violenter invicem et dicta et facta sunt. ne quid vero deterius sequeretur, locupletes magistratum plebi concesserunt, sed nomen non communicarunt: dixerantque tribunos militares pro consulibus, ne honoratum vocabulum a promiscua turba inquinaretur. placuit igitur ternos ab utraque factione tribunos deligi, duorum consulum loco. neque tamen horum nomen penitus defecit, cum alias consules alias tribuni crearentur. atque haec ita esse acta traditum est. dictatores autem non soli consules, quamvis eorum auctoritas illorum magistratu multo minor esset, sed tribuni etiam aliquando designarunt. fer-

των, και ταῦτα πολὺ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἐλαττουμένων, ἀλλὰ και
 χιλιάρχων τοῦτο πεποιηκότων ἐνίοτε· λέγεται δὲ ὅτι οὐδεις τῶν W Π 29
 χιλιάρχων, καίτοι πολλῶν πολλὰκις νικησάντων, ἐπινίκια ἔπειμψεν.

Οἱ μὲν οὖν χιλιάρχοι οὕτω τότε ἤρέθησαν, οἱ δὲ τιμηταὶ C
 5 τῷ ἐχομένῳ ἔτει Βυρβιάτου και Μάρκου Μακρίνου ὑπατευόντων
 κατεδείχθησαν· και ἤρέθησαν Λούκιός τε Παπειριος και Λού-
 κιος Σεμπρώνιος. χειροτόνητο δὲ ὅτι οἱ ὑπάτοι ἀδύνατοι ἐπὶ
 πάντας διὰ τὸ πλῆθος ἔξαρκεῖν ἦσαν· τὰ γὰρ τοῖς τιμηταῖς ἀπο-
 νεμηθέντι προνόμια ἐκείνοι μέχρι τότε ἐποίουν. δύο τε ἦσαν οἱ
 10 τιμηταὶ ἕξ ἀρχῆς και ἐκ τῶν εὐπατριδῶν. ἤρχον δὲ τὰ μὲν πρῶτα
 και τὰ τελευταῖα ἐπὶ πενταετίαν, ἐν δὲ τῷ μέσῳ χρόνῳ ἐπὶ τρεῖς
 ἔξαμήνου· και ἐγένοντο τῶν ὑπάτων μείζους, καίτοι μέρος τῆς
 ἐκείνων λαβόντες ἀρχῆς. ἔξῃν δὲ αὐτοῖς τὰς τε προσόδους τὰς D
 κοινὰς ἐκμισθοῦν, και τῶν ὁδῶν και τῶν δημοσίων οἰκοδομημά-
 15 των ἐπιμελεῖσθαι, και τὰς ἀπογραφὰς τῆς ἐκάστου εὐπορίας δια-
 τελεῖν, και τὸν βίον τῶν πολιτῶν ἐπισκοπεῖν τε και ἐξετάζειν, και
 τοὺς μὲν ἀξίλους ἐπαίνου ἐς τὰς φυλὰς και ἐς τὴν ἰππάδα και τὴν
 γεροσύαν ἐγγράφειν, καθὼς ἐκύστοις προσήκειν ἐνομίλλετο, τοὺς
 δ' οὐκ εὖ βιοῦντας ἀπανταχόθεν ἑμοῶς ἀπαλείφειν· ὁ μείζον
 20 πάντων ἦν τῶν τοῖς ὑπάτοις καταλειφθέντων. πίστεις δ' ἐνόρ-
 κους ἐφ' ἐκάστῳ πεποίητο ὡς οὔτε πρὸς χάριν οὔτε πρὸς ἔχθραν
 τε ποιοῦσιν, ἀλλ' ἕξ ὀρθῆς γνώμης τὰ συμφέροντα τῷ κοινῷ και
 σκοποῦσι και πράττουσι. και τὸν δῆμον ἐπὶ τε νόμων εἰσφο-

6 κατεδείχθησαν] κατεπρίθησαν B. 15 ἐπιτελεῖσθαι C. 17 φυ-
 λακὰς B.

tur tamen nullus unquam tribunus triumphasse, quamvis multi saepe
 hostes vicissent.

Tribuni igitur tunc hoc modo creati sunt, censores vero anno
 sequente Barbato et M. Maerino consulibus: electi autem sunt L. Papi-
 rius et L. Sempronius. eorum creandi causa fuit quod consules ob mul-
 titudinem omnia negotia exsequi non possent: nam iura censoribus attri-
 buta ad id usque tempus illi tenuerant. ac principio bini fuere censo-
 res patricii, qui initio et postremo ad quinquennium imperarunt,
 interiecto vero tempore menses 18; ipsisque consulibus, quamvis parte
 duntaxat potestatis eorum accepta, superiores evaserunt. muneris eorum
 fuit publica vectigalia elocare, vias et publica aedificia curare, cuiusque
 facultates describere, mores civium observare et explorare, ac laude
 dignos in tribus, in ordinem equestrem, in senatum referre pro cuiusque
 meritis, improbae vitae homines eodem modo ex albo delere: id quod
 maius erat iis omnibus quae consulibus relinquebantur. dabant autem
 in unoquoque iusiurandum, se nec gratia nec odio quicquam acturos,
 sed siacero animo ea quae e re publica essent et deliberaturos et acturos.

P I 850 ραῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συνήθροισιν, καὶ τῷ τῶν μειζόνων ἀρχῶν κόσμῳ πλὴν ῥαβδούχων ἐχρῶντο. τοιαύτη ἡ τῶν τιμητῶν ὑπήρ-
 χεν ἀρχή. τῶν μέντοι μὴ ἀπογραφισμένων τὰς οὐσίας ἐν ταῖς
 ἀπογραφαῖς καὶ ἑαυτοῖς, τὰς μὲν οὐσίας οἱ τιμηταί, αὐτοὺς δ'
 ἐκείνους οἱ ἕπατοι ἐπίπρασκον. χρόνῳ μὲν οὖν τινι ταῦθ' οὕτως 5
 ἐπράχθη, ὕστερον δὲ τὸν ἄπαξ τῇ βουλῇ καταλεχθέντα διὰ βίου
 βουλεύειν ἔδοξε, μηδ' ἀπαλειφεσθαι, εἰ μὴ τις ἀδικήσας καὶ
 κριθεὶς ἡτίμωτο ἢ κακῶς ζῶν ἡλέγχθη· τοὺς γὰρ τοιούτους ἀπή-
 λειπον καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐτέρους ἐνέγραφον.

B Τῶν δὲ προσκυρίως ἀρχόντων πρεσβεῖα μὲν ἐδίδοτο τοῖς 10
 δικτάτορσιν, δευτερεῖα δὲ γε τοῖς τιμηταῖς, ἡ δὲ τρίτη τάξις τοῖς
 ἐπάρχοις νενέμητο· καὶ οὕτω ταῦτα ἐτέτακτο κἂν ἐν ταῖς ἀρχαῖς
 ἦσαν κἂν ἀπηλλάγησαν. εἰ γὰρ τις ἐκ μειζονος ἀρχῆς εἰς ὑπο-
 δεκτέραν κατέστη, τὸ τῆς προτέρας ἀξίωμα εἶχεν ἀκέραιον. εἰς
 δὲ τις ὄν πρῆγκιπα μὲν τῆς γεροσύνης ἀνόμαζον, λέγοιτο δ' ἂν 15
 καθ' Ἑλληνίας πρόκριτος, συμπάντων προεῖχε τὸν χρόνον ὃν προε-
 κρίνετο (οὐ γὰρ διὰ βίου τις εἰς τοῦτο προεχειρίζετο), καὶ προέφερε
 τῶν ἄλλων τῷ ἀξιώματι, οὐ μὴν καὶ δυνάμει ἐχρῆτο τινί.

C 20. Χρόνον μὲν οὖν τινα εἰρήνην πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς
 τοὺς περὶ τοὺς ἡγαγον· εἶτα λιμοῦ ἐπικρατήσαντος, ὥστε τινὰς 20
 καὶ εἰς τὸν ποταμὸν ἑαυτοὺς ἐμβαλεῖν μὴ φέροντας τὸν λιμόν,
 ἔστασιασαν. οἱ μὲν γὰρ τοὺς εὐπόρους ὡς περὶ τὸν σῆτον κακοῦρ-

7 δουλεύειν B. 10 μὲν om B. ἐδίδοτο B. 12 ὑπάρ-
 χοις C. 16 συμβάντων C. 21 ἐς B.

FOENTES. Cap. 20. *Dionis Historiae Romanae libri deperdit.*

populum item ad rogandas leges aliaque munia convocabant; et maiorum magistratum ornamentis, lictoribus exceptis, utebantur. ac tale censo-
 rum munus fuit. qui vero, cum census agebatur, sua nomina et facul-
 tates professi non erant, eorum facultates a censoribus, ipsi a consilibus
 vendebantur. et haec ad tempus aliquod sic acta sunt: post constitu-
 tum est ut, qui semel in senatum lectus esset, per omnem aetatem in
 eo maneret, neque deleteretur ex albo nisi ob facinus ignominioso iudicio
 condemnatus esset aut improbae vitae convictus. talibus enim in ordinem
 coactis alios in eorum locum substituebant.

In magistratibus temporum causa institutis principem obtinebant
 locum dictatores, proximum censores, tertium magistri equitum: qui ordo,
 sive in magistratu essent sive eo abiissent, observabatur. quod si ad
 humilium munus descendissent, priorem dignitatem inviolatam obtinebant.
 unus quidam princeps senatus per id tempus dum is honos durabat (ne-
 que enim perpetuus erat) omnibus dignitate, non potentia, praestabat.

20. Ad hunc modum pace ad tempus domi et foris constituta,
 tanta fames urbem oppressit, ut quidam inedia non ferentes in flumen
 se praecipitent. unde orta seditione pauperes divitibus annonae sup-

γοῦντας ἐν αἰτία πεπολητο, οἱ δὲ τοὺς πένητας ὡς τὴν γῆν μὴ
 βουλομένους ἐργάζεσθαι. ἰδὼν δὲ τοῦτο Σπούριος Μάλλιος ἀνὴρ
 ἐπεὺς πλοῦσιος, τυραννίδι ἐπικεχείρηκε, καὶ σίτον ἐκ τῆς περι-
 χώρου πριάμενος πολλοῖς μὲν ἐπεωνύζων πολλοῖς δὲ καὶ προῖκα
 5 ἐδίδου, καὶ τούτου συχνὸς προσοικειωσάμενος ὄπλα τε ἐπορί-
 σατο καὶ φρουρούς· καὶ ἐκράτησεν ἂν τῆς πόλεως, εἰ μὴ Μινού- D
 κιος Αὔγουρίνος ἀνὴρ εὐπατρίδης ἐπὶ τῇ σιτοδοσίᾳ τεταγμένος
 καὶ αἰτιώμενος ἐπὶ τῇ σιτοδείᾳ εἰσήγγειλε τῇ βουλῇ τὸ πραττόμε-
 νον. ἡ δὲ γερούσια μαθοῦσα τὸ μήνυμα δικτάτορα παραντίκα
 10 ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀνείπε τὸν Κύντιον τὸν Λούκιον τὸν Κικινάτον, W Π 30
 καὶ ταῦτα παρήλικα ὄντα· ὀδοηκοντούτης γὰρ ἦν. κακεῖ τὴν
 ἡμέραν πᾶσαν ἀνάλωσαν συγκαθήμενοι, ὡς τι δὴ βουλευόμενοι,
 ἵνα μὴ τὸ γεγονός ἐκφοιτήσῃ. νυκτὸς δὲ ὁ δικτάτωρ τὸ Καπι-
 τώλιον καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπικαιρότατα διὰ τῶν ἰππέων προκαταλα-
 15 βῶν, ἔωθεν ἐπὶ τὸν Μάλλον ἐπεμψε Γάιον Σερούλιον τὸν ἴπ-
 παρχον, ὡς δι' ἄλλο τι ἐκείνον μετακαλούμενος. ὁ δέ, ὑποτο- P I 351
 πήσαντός τι τοῦ Μαλλίου καὶ διαμέλλοντος, δεισας μὴ ὑπὸ τοῦ
 πλήθους ἔξαρπασθῆ (ἤδη γὰρ συνέτρεχον) ἔκτεινε τὸν ἄνδρα, ἢ
 αὐτογνωμονήσας ἢ τοῦτο κεκελευσμένος πρὸς τοῦ δικτάτορος. Θο-
 20 ρυβηθέντος δ' ἐπὶ τούτῳ τοῦ πλήθους ὁ Κύντιος δημηγορήσας
 καὶ σίτον σφίσι παρασχὼν καὶ μὴ τινα ἕτερον ἢ κολάσας ἢ ἐπαι-
 τιασάμενος τὸν Θόρυβον ἔπαισε.

2 βουλομένους ABCW, βουλευομένους P. μάλιος A hic et
 infra. Μαλλίος? 4 μὲν om C. 5 προσοικειωσάμενος A,
 προσφκειωσάμενος PW. 6 μονούκιος A. 9 μήνυμα ABC,
 μήνυμα PW. 14 καταλαβῶν B. 15 ἐπεμψε om C.
 19 κεκελευσμένοι A. 20 κύντιος B.

pressionem, divites pauperibus agriculturae neglectum crimini dabant,
 qua de causa Spurius Maelius eques, homo dives, coemptum a finitimis
 frumentum aliis minoris vendidit, aliis gratuito dedit; eaque re multis
 sibi conciliatis, spe regni concepta, arma et satellites comparavit. atque
 urbe potitus esset, nisi Minucius Augurinus vir patricius, rei frumenta-
 riae praefectus, cum ob annonae penuriam accusaretur, rem ad senatum
 detulisset. qui statim L. Quintium Cincinnatum dictatorem dixerunt,
 virum exactae aetatis, annum agentem octogesimum; atque in curia totum
 diem deliberantium specie consederunt, ne id decretum foras eliminaretur.
 noctu dictator Capitolium et alia opportuna loca per equites occu-
 pat. mane C. Servilium magistrum equitum ad Maesium mittit, quasi
 per aliam causam arcessendum. at ille Maesium aliquid suspicantem et
 tergiversantem, veritus ne concursu populi eriperetur, interficit, sive
 suoapte consilio sive dictatoris iussu. ob quod factum tumultuante mul-
 tudinae, Quintius contione habita et frumento distributo, accusato mul-
 tatoque nemine, motum eum sedavit.

Πολέμων δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ διαφόρων ἔθνων ἐπειρηγεμέ-
 των, τοὺς μὲν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐνίκησαν, τοῖς δὲ Τυρρηνοῖς
 ἐπὶ μακρὸν ἐπολέμησαν. Ποστούμιον δὲ νενικηκότος τοὺς Αλ-
 κουοὺς καὶ μεγάλην πόλιν ἐλόντος αὐτῶν, ὅτι μήτ' ἐκείνην οἱ
 Β στρατιώται εἰς προνομὴν ἐξεχωρήθησαν μήτε τι τῆς λείας αὐτῆ- 5
 σαντες ἔλμβον, τὸν τε ταμίαν τὸν διατιθέμενον αὐτὴν περιστάntes
 ἐφόνευσαν, καὶ τὸν Ποστούμιον ἐπιτιμῶντα αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ καὶ
 ζητοῦντα τοὺς αὐτόχειρας προσαπέκτειναν, καὶ τὴν χώραν οὐ τὴν
 ἀλχμάλωτον μόνον ἀλλὰ καὶ πᾶσαν προσένειμαν ἑαυτοῖς τὴν ἐν
 τῷ δημοσίῳ τότε τυγχάνουσαν. κἂν ἐπὶ πλείστον ἢ σιῶσις διήρ- 10
 κεσεν, εἰ μὴ πόλεμος αὐτοῖς Ῥωμαίοις παρὰ τῶν Αἰκουῶν ἐπενή-
 νηκτο. φοβηθέντες γὰρ διὰ τοῦτο ἠσύχασαν, καὶ τὴν τιμωρίαν
 τῶν φόνων εἰς ὀλίγους ἐλθοῦσαν ὑπέμειναν, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐναν-
 τίους στρατεύσαντες μάχῃ αὐτοὺς νενικήκασιν. διὰ τὴν τε λείαν
 C αὐτοῖς οἱ δυνατοὶ διέδωκαν καὶ μισθὸν τοῖς πεζοῖς εἶτα καὶ τοῖς 15
 ἰππεῦσιν ἐψηφίσαντο· ἄμισθὸν γὰρ μέχρι τότε καὶ οἰκόσιτοι ἔστρου-
 τεύοντο· τότε δὲ πρῶτον μισθοφορεῖν ἤρξαντο.

Πολέμου δὲ αὐτοῖς πρὸς Οὐϊέντας συστάντος, ἕως μὲν κατὰ
 σφᾶς ἐπολέμων ἐκεῖνοι, πολλάκις αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι ἐνίκησαν,
 καὶ ἐς πολιορκίαν κατέστησαν· προσγενομένων δὲ αὐτοῖς συμ- 20
 μάχων ἐπέξῃλθον τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἐπεκράτησαν. ἐν τούτοις δὲ
 ἢ πρὸς τῷ ὄρει τῷ Ἀλβανῷ οὕσα λήμη, ὑπὸ τῶν πέριξ αὐτῆς
 περικλειομένη λόφων καὶ μὴ ἔχουσα ἐκροήν, κατὰ τὸν τῆς πο-
 λιορκίας τῶν Οὐϊέντων καιρὸν ἐς τοσοῦτον ἐπιλημμύρησεν, ὥς

5 ἐχωρήθησαν B. 20 δ' B. 22 ἢ A, καὶ PW. 24 ἐπιλήμ-
 μυρον AC.

Deinde Romani bellis petiti a diversis gentibus, caeteras paucis diebus vicerunt, sed cum Tyrrenis longo tempore decertarunt. milites, cum Postumius victis Aequis urbem eorum urbem expugnatam non diripiendam dedisset, neque ex manubiis quicquam concessisset, quaestorem primum, deinde ipsum etiam Postumium, obinrgantem et caedis auctores ad supplicium postulantes, occiderunt; neque recens captum duntaxat, sed omnem publicum agrum sibi vindicarunt. ac diuturna fuisset illa seditio, nisi belli ab Aequis redintegrati terrore quievissent. caedium poena in paucis consumpta, hostes vicerunt. quamobrem potentes et manubias inter eos distribuerunt, et pediti, deinde etiam equiti stipendia decreverunt: nam ad id usque tempus sine mercede ac suis impensis militabant, ac tum demum stipendia merere coeperunt.

Bello adversus Veientes orto, dum illi suo Marte pugnabant, a Romanis saepe victi et intra moenia compulsi sunt; sed sociorum viribus aucti, eruptione ex urbe facta Romanos profligarunt. interea lacus Albanus tumulis undique septus, cum nullum haberet aqua exitum, dum Veli obsidentur ita inundavit ut aqua ultra montes evoluta ad mare de-

ὑπερεκχεῖσθαι καὶ τῶν ὀρῶν καὶ κατιέναι πρὸς θάλασσαν. κρι-
 ναντες δ' οἱ Ῥωμαῖοι πάντως τι διὰ τούτου θεῖον σημαίνεσθαι, D
 ἐπιμψαν εἰς Δελφοὺς περὶ τούτου χρησόμενοι. ἦν δέ τις καὶ
 παρὰ τοῖς Ουῖένταις Τυρσηνὸς ἀγὴρ μαυτικός. ἐς ταῦτ' οὖν ἡ
 5 τε Πυθία καὶ ἡ ἐκείνου μαυτεία συνέδραμον· καὶ ἄμφω γὰρ ἀλώ-
 σεσθαι τὴν πόλιν εἶπον ὅταν τὸ ὕδωρ τὸ πλημμυρῆσαν μὴ ἐς θά-
 λασσαν ἐκπέσῃ ἀλλ' ἀναλωθεῖη ἐτέρωθι, καὶ τινὰς ἱερουργίας
 διὰ τοῦτο γενέσθαι ἐκέλευσαν. ἀλλ' ὁ μὲν Πύθιος οὔτε τίσι
 θεῶν οὐδ' ὅπως αὐτὰς ποιήσουσι διεσάφησεν; ὁ δὲ Τυρσηνὸς
 10 ἐψέκει μὲν εἰδέναι, οὐδὲν δὲ ἐδήλου. οἱ γοῦν περὶ τὸ τεῖχος ὄθεν
 ἐκείνος ὠμίλει τεταγμένοι Ῥωμαῖοι, φίλιαν πρὸς ἐκείνον ὑποκρι-
 θέντες, τὰ τε ἄλλα θαρσαῖν αὐτῷ ἐνεδίδουν, καὶ ἀδεῶς ἐπέτρεπον P I 352
 ἐκφοιτᾶν· καὶ οὕτω συλλαβόντες αὐτόν, πάντα τὰ καθήκοντα
 ἠνάγκασαν ἐξεπιεῖν. καὶ κατὰ τὴν ὑποθήκην ἐκείνου τὰς τε θυ-
 15 σίας ἐποίησαν καὶ τὸν λόφον διέτρησαν καὶ τὸ πλεονάζον ὕδωρ
 εἰς τὸ πεδῖον κρυπτῇ διώρυγι μετωχέτευσαν, ὥσθ' ἄπαν ἐν αὐτῷ
 ἀναλίσκεσθαι καὶ μὴ τι καταρρέειν εἰς θάλασσαν.

21. Ἄρτι μὲν οὖν τοῦτο ἐγένετο, καὶ δικτάτωρ ἤρθε
 Μάρκος Φούριος Κάμιλλος. ὃς προσβαλὼν τῇ πόλει ἐπεὶ οὐδὲν W II 31
 20 ἦνεν, ὑπόγειον ὠρύξεντο δίοδον πόρρωθεν ἀρξάμενος ἐς τὴν
 ἀκρόπολιν φέρονσαν. παρεσκευασμένου δὲ ἤδη τοῦ ὑπονόμου,

7 ἐκπέσῃ A, ἐμπέσῃ PW.
 συνευασμένον C.

19 φρούριος AB.

21 παρα-

FONTES. Cap. 21. Usque ad p. 76 v. 18 ἐπιμψαν Plutarchi
 Camillus c. 5—8, paucis mutatis et additis ex Dione, ut videtur:
 cui fortasse tribuenda sunt etiam quae de triumpho narrantur.

curreret. quo cum Romani divinitus portendi aliquid crederent, Delphi-
 cum oraculum consuluerunt. erat et apud Veientes Tyrrhenus vates,
 qui cum Pythia consentiebat. ambo enim urbem expugnatam iri affir-
 mabant, si quae exundasset aqua in mare non decurreret sed alibi con-
 sumeretur; et quaedam sacra fieri iusserunt. verum Apollo nec quibus
 diis nec quo ritu immolandum esset declaravit: Tyrrhenus autem, cum
 ea scire videretur, celabat. itaque Romani circa moenia, ubi cum eo
 colloqui solebant, dispositi, simulata amicitia cum aliis in rebus cum
 bono animo esse iusserunt, tum impune in castra exire permiserunt; et
 comprehensum omnia quae facta essent opus effari coegerunt. ex illius
 igitur praeceptis rem divinam fecerunt, perfossoque tumulo aquam redun-
 dantem occultis meatibus in campum emiserunt; in quo omnis consumpta
 est, nec in mare quicquam influxit.

21. Hoc peracto M. Furius Camillus dictator creatus, cum impetu
 in moenia facto nihil profecisset, a longinquo auspiciatus, cuniculo in

ἐπεὶ πολλοὶ καὶ ἀπὸ τῆς Ῥώμης αὐτῷ προσεχώρησαν ἐθελονταί, B παραλαβὼν κάκεινους προσέβαλε τῇ πόλει καὶ πανταχόθεν τὸ τεῖχος ἐκύνκλωσε· τῶν δ' ἐντὸς περὶ πάντα τὸν περιβολὸν σκεδασθέντων, ἔλαθον ἕτεροι διὰ τῶν ὑπονόμων γεγονότες ἐντὸς. αἰλουσῆς δὲ τῆς πόλεως καὶ τῶν Ῥωμαίων διαρπαζόντων τὰ ἐν αὐτῇ, 5 ὄρων ἀπὸ τῆς ἄκρας ὁ Κάμιλλος τὰ πραττόμενα ἐστέναξε καὶ ἐδάκρυσε καὶ "ὦ θεοί" ἔφη, "εἴ τις Ῥωμαίοις ὀφιλῆται νέμεις τῆςδε τῆς εὐπραγίας ἀντίστροφος, εὐχομαι ταύτην εἰς ἑμαυτὸν τελευτήσαι." τὴν δὲ τῆς λείας δεκάτην ἐξελὼν ἀκόντων τῶν στρατιωτῶν ἀνέθετο τῷ Ἀπόλλωνι, εὐχὴν τοῦτο πρὶν ποιησάμενος. ἀνέ-10 θετο δὲ καὶ κρατῆρα χρυσοῦν ἐκ τοῦ τῶν γυναικῶν κόσμου πεποιημένον· ἀνθ' οὗ τιμῆ αὐταῖς παραχρημα ἐψήφιστο· ἡ δὲ ἦν C τὸ ἐπ' ὀχημάτων αὐτὰς ἐς τὰς πανηγύρεις φοιτᾶν, αὐτοποδίμ βαδίζούσας πρότερον ἐς αὐτάς. τῷ δὲ Καμίλλῳ προσώχθισεν ὁ δῆμος καὶ ἐνεμίσησε, τὸ μὲν ὅτι τὴν δεκάτην τῶν λαφύρων οὐκ 15 ἐν τῷ διαρπάζεσθαι ταῦτα ἀλλὰ καιροῦ παρελθόντος ἐξείλετο τῷ θεῷ, τὸ δ' ὅτι τὰ τε ἄλλα σοβαρῶς ἐθροιάμβευσε καὶ πρῶτος Ῥωμαίων λευκῷ τεθρίπῳ τὰ ἐπινικία ἔπεμψεν.

Ἡ δὲ τῶν ἐπινικίων πομπή, ἦν καὶ θριάμβον ἐκάλουν, τοιαύδε τις ἐγίνετο. ὅτε τι κυτωρθώθη μέγα καὶ ἐπινικίων ἐπά-20 ξιον, αὐτοκράτωρ αὐτίκα ὁ στρατηγὸς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ὠνομάζετο, καὶ κλῶνας δάφνης περιέδει ταῖς ῥάβδοις καὶ τοῖς δρομο- D κήρξι τοῖς τὴν νίκην καταγγέλλουσι τῇ πόλει κομίζεον ἐδίδον. ἐλ-

4 διὰ] δὲ C. 6 ἐστέναξε A, ἐστέναξε PW. 8 εἰς ἑμαυτὸν — 10 Ἀπόλλωνι om CW. "haec reposuimus ex duobus Regiis et Colberte" DUCANGIUS. ἑμαυτὸν AB, ἑαυτὸν P. 14 βαδίζούσαις libri omnes. 16 προσελθόντος A. 21 στρατιωτῶν] ῥωμαίων A. 22 κλῶνας C. προκήρξι A.

arcem acto, et militibus a Roma voluntariis auctus, urbem corona circumdatam adoritur, dum civibus in moenia dispersis alii per cuniculum clam in urbem penetrant. cum urbem captam diripi videret, illacrimasse et cum suspirio dixisse fertur "o dii, si qua Romanis divina incumbit ultio huic contraria felicitati, precor ut in me illa desinat." tum vero praedae decimam, invitis militibus, voto concepto Apollini dicavit; praeterea etiam craterem aureum ex mulierum ornamentis confectum, pro quo statim eis honos decretus est ut curribus ad sollemnia festa veherentur, ad quae pedibus prius ire solitae erant. Camillum autem indignatio atque invidia populi suscepit, tum ob decimam Apollini non in direptione urbis sed tempore elapso exemptam, tum quod in triumpho praeter caetera insolentius acta candidos equos currui iunxisset.

Fuit autem triumphi huiusmodi ratio. re bene gesta iustaque parta victoria dux statim a militibus imperator appellatus fascis laureatos per cursores victoriam nuntiantes in urbem mittebat. domum rever-

θῶν δὲ οἴκαδε τὴν γερούσιαν συνήθροϊζε καὶ ἤτει ψηφισοῦσθαι οἱ τὰ ἐπινίκια. καὶ εἰ ἔτυχε ψήφου παρὰ τε τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, ἐββαιούτο αὐτῷ καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ αὐτοκράτορος. καὶ εἰ μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ ἦν ἔτι ἐν ἧ τυγχάνων ἐνίκησε, ταύτη καὶ πανηγυρῶν ἐκέχρητο, εἰ δ' ὁ χρόνος παρελήλυθε τῆς ἀρχῆς, ἄλλο τι πρόσφορον αὐτῇ ἐλάμβανεν ὄνομα· ἰδιώτη γὰρ νικητήρια πέμπαι ἀπείρητο. ἐνσκευασάμενος δὲ τῇ ἐπινικίῳ σκεπῇ, καὶ περιβραχιόνια λαβὼν στέφανόν τε δάφνης ἀναδησάμενος καὶ κλάδον κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ, τὸν δῆμον συνεκάλει· καὶ ἐπαινέσας τοὺς 10 συστρατευσαμένους αὐτῷ καὶ κοινῇ καὶ ἰδία τινάς, ἐδωρεῖτο μὲν σφίσι χρήματα, ἔτιμα δὲ καὶ κόσμῳ, περιβραχιονία τέ τισι καὶ P I 353 δόρατα ἀσιδήρα παρείχε, καὶ στεφάνους τοῖς μὲν χρυσοῦς τοῖς δὲ ἀργυροῦς ἐδίδου, τοῦνομά τε ἐκάστον καὶ τῆς ἀριστείας φέροντας τὸ ἐκτύπωμα. εἰ γὰρ τείχους τις πρῶτος ἐπέβη, καὶ 15 τείχους ὁ στέφανος εἶδος ἔφερεν· ἢ καὶ ἐξεπολιόρχησέ τι, καὶ τοῦτο κάκεινο εἰκόνηστο. ἐναυκράτησέ τις, ναυσὶν ὁ στέφανος ἐκεκόσμητο· ἵπποκράτησέ τις, ἵππικόν τι ἐξετετύπωτο. ὁ δὲ πολίτην τινα ἐκ μάχης ἢ ἑτέρου κινδύνου ἢ ἐκ πολιορκίας σώσας μέγιστόν τε εἶχε τὸν ἔπαινον καὶ ἐλάμβανε στέφανον γινόμενον ἐκ 20 θρόνῳ, ὃς πολὺ πάντων καὶ τῶν ἀργυρῶν καὶ τῶν χρυσῶν ὡς ἐντιμότερος προτετίμητο. καὶ οὐ κατ' ἀνδρα μόνον ἀριστεύσαν- B τα ταῦτα ἐδίδοτο, ἀλλὰ καὶ λόχοις καὶ στρατοπέδοις ὅλοις παρέιχετο. καὶ τῶν λαφύρων πολλὰ μὲν τοῖς στρατευσαμένοις διανε-

4 καὶ πανηγυρῶν ταύτη B.   5 ἄλλο τι] ἀλλ' ὅτι C, ἀλλ' ὁ B.
 13 τε] δὲ A.   τῆς] τὰς A.   14 σί] ἡ C.   τις om A.
 15 ἔφερον AB, ἐφέρετο PW.   16 κάκεινον?   21 κατὰ B.

sus convocato senatu decerni sibi triumphum petebat: ac suffragiis a senatu populoque impetratis, imperatoris cognomentum ei confirmabatur. quod si adhuc in eo magistratu erat in quo victoriam reportaverat, eo etiam in celebritate utebatur; sin tempus eius dignitatis exierat, aliud nomen eidem accommodatum assumebat: privato enim triumphare non licebat. triumphali habitu ornatus, armillis sumptis, laurea redimitus et ramum dextra tenens populum convocabat; et militibus publice, quibusdam etiam seorsim laudatis pecuniam donabat et ornamenta, ut armillas, hastas sine ferro, et coronas aliis aureas aliis argenteas, expresso in iis nomine et facinore viri. nam qui murum primus conscenderat aut castellum expugnarat, ei muralis et obsidionalis dabatur: qui classe vicerat, eius corona specie navium erat: si equestri pugna vicerat, aliquid equestre effungebatur. qui vero civem in praelio obsidione aliove periculo liberarat, cum summam laudem assequebatur, tum quernam coronam accipiebat, cuius honores omnibus argenteis et aureis praeferebatur. haec dona non viritum tantum sed et cohortibus et exercitibus totis praebebantur. spoliarum magna pars inter milites distribuabatur, fuerunt etiam qui

νέμητο· ἤδη δέ τινες καὶ παντὶ τῷ δήμῳ διέδοσαν καὶ ἰδαπάνων εἰς τὴν πανήγυριν καὶ ἑθιμοσίεον, καὶ εἴ τι περιελέλειπτο, εἰς ναοὺς, εἰς στοὰς ἢ καὶ τι ἕτερον δημόσιον ἔργον ἀνήλισκον.

Ταῦθ' ὁ πομπῆς ποιήσας εἰς τὸ ἄρμα ἀνέβαινε. τὸ δὲ δὴ ἄρμα οὐτ' ἀγωνιστηρίῳ οὔτε πολεμιστηρίῳ ἦν ἐμφερές, ἀλλ' ὅς ἐς πύργου περιφεροῦς τρόπον ἐξείργαστο. καὶ οὐ μόνος ἦν ἐν τῷ ἄρματι, ἀλλ' ἄν γε καὶ παῖδας ἢ συγγενεῖς τινας εἶχε, κάκεινων τὰς μὲν κόρας καὶ τὰ ἄρρενα τὰ νεογνὰ ἐν αὐτῷ ἀνεβίβαζε, τοὺς δὲ ἀδρότεροὺς ἐπὶ τοὺς ἵππους τοὺς τε ζυγίους καὶ τοὺς σιραφόρους ἀνειλίθιτο· εἰ δὲ πλείους ἦσαν, ἐπὶ κελήτων τῷ πομπῆ¹⁰ παριπνεύοντες συνεπόμενον. τῶν δ' ἄλλων οὐδεὶς ὠχεῖτο, ἀλλ' ἑστεμμένοι δάφνη πάντες ἐβάδιζον. οἰκέτης μέντοι δημόσιος ἐπ' αὐτοῦ παρωχεῖτο τοῦ ἄρματος, τὸν στέφανον τῶν λήθων τῶν χρυσόδετων ὑπερανέχων αὐτοῦ, καὶ ἔλεγε πρὸς αὐτόν "ὀπίσω βλέπε," τὸ κατόπιν δηλαδὴ καὶ τὰ ἐφεξῆς προσκόπει τοῦ βίου, μηδ' ὑπὸ¹⁵ τῶν παρόντων ἐκαρθῆς καὶ ὑπερφρονήσης. καὶ κώδων ἀπήρ-
D τητο καὶ μάστιγι τοῦ ἄρματος, ἐνδεικτικὰ τοῦ καὶ δυστυχῆσαι αὐτὸν δύνασθαι ὥστε καὶ αἰκισθῆναι ἢ καὶ δικαιωθῆναι θανεῖν. τοὺς γὰρ ἐπὶ τινὶ ἀτοπήματι καταδικασθέντας θανεῖν νυνόμιστο κωδωνοφορεῖν, ἵνα μηδεὶς βαδίζουσιν αὐτοῖς ἐλχρηπτόμενος μιᾶ-²⁰ σματος ἀναπλήρηται. οὕτω δὲ σταλέντες εἰσῆσαν εἰς τὴν πόλιν, ἔχοντες προπέμποντα σφῶν τὰ σκῦλά τε καὶ τὰ τροπαια, καὶ ἐν εἰκόσι τά τε αἰχμάλωτα φρούρια ἡσκημένα, πόλεις τε καὶ ὄρη καὶ

1 δαπάνων C. 3 καὶ] καὶ εἰ C. 13 prius τῶν] τὸν τῶν A.
 21 ἀναπλήρηται AB.

toti populo sumptus ad spectacula publica largirentur. quod supererat, in fana, in perticus et alia publica opera conferebant.

His triumphator peractis currum conscendebat, neque bellis neque iis similem quorum in ludis usus est, sed instar turris rotandae confectum. neque solus eo vehebatur, sed si liberos aut cognatos aliquos habebat, vel suas vel illorum puellas et puellos in eo collocabat, grandiores equis ingalibus et anterioribus imponebat. si plures erant, equis singularibus victorem comitabantur. caeterorum civium equitabat nemo, sed laureati omnes sequebantur. unus item publicus minister in ipso curru vehebatur, coronam auream gemmis interpolatam supra caput eius tenens, et retro videre iubens: quo monebat ut reliquae vitae cursum provideret, nec eo honore elatus superbi- ret. appensa quoque erat curri nola et flagellum: quae innuebant eum in tantas calamitates posse incidere, ut aut flagris caederetur aut capitis damnaretur. nam qui ob facinus extremo supplicio afficiebantur, nolas gestare solebant, ne quis inter eundem contactu illorum piculo se obstringeret. sic autem exornati urbem ingrediebantur, spoliis et victoriae insignibus antecedentibus, in quibus expressa erant castella. urbes montes fluvii

ποταμούς; λίμνας, θαλάσσας, τά τε σύμπαντα ὄσα ἐαλώκεισαν.
 καὶ εἰ μὲν μία ἡμέρα ἦν ἔξαρκούσα πρὸς τὴν τούτων πομπήν·
 εἰ δὲ μή, καὶ ἐν δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ ἐπέμπετο. προδιελθόντων
 δ' ἐκείνων οὕτως ὁ πομπεὺς εἰς τὴν Ῥωμαίαν κομισθεὶς ἀγοράν, P I 354
 5 καὶ τῶν αἰχμαλώτων τινὰς εἰς τὸ δεσμοτήριον ἀπαχθῆναι καὶ
 θανατωθῆναι κελεύσας, ἀνήλκωνεν εἰς τὸ Καπιτώλιον, καὶ τινὰς
 ἐκεῖ τελετὰς πληρώσας, καὶ προσαγαγὼν ἀναθήματα, καὶ παρὰ
 ταῖς ἐκεῖ δειπνήσας στοαῖς, πρὸς ἐσπέραν οἴκαδε μετ' αὐτῶν καὶ
 συρῆγγων ἀπήρχετο. τοιαῦτα μὲν ἦσαν πάσαι τὰ νικητήρια· αἱ
 10 δὲ στίσεις αἱ τε δυναστεῖαι πλεῖστα ἐνεωτέρισαν ἐπ' αὐτοῖς.

22. Εἰ δὲ καί, ὡς ἤδη ἰστόρηται, ὁ δῆμος ἐμίσει τὸν
 Κάμιλλον, ἀλλ' ὁ πρὸς Φαλίσκους πόλεμος ἠνάγκασε χιλιάρχον
 ψηφισθῆναι αὐτόν. καὶ αὐτοὺς μὲν ἐνίκησαν μαχεσάμενοι, πο-
 15 λιορκοῦντες δὲ πόλιν αὐτῶν ἐρυμνὴν Φαλερίους ὠνομασμένην οὐδὲν B
 ἦνουν. οὕτω γὰρ τῆς πολιορκίας οἱ τῆς πόλεως κατεφρόνουν,
 ὡς καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν παρὰ τὰ τεῖχη περιπατήσοντας μετὰ
 τοῦ διδασκάλου καὶ γυμνασομένους φοιτῶν. καὶ κἄν ἀπέστησαν τῆς
 πολιορκίας, εἰ μή τι συμβέβηκεν. οὗτος γὰρ ὁ διδάσκαλος ἐπι-
 βουλευὼν τοῖς πόλταις ἢ δι' ὀργὴν τινα ἢ κέρδους ἐλλπίδι ἡμέρας
 20 ἐκάστης ἐξῆγε τοὺς παῖδας ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἕγγυς τὸ πρῶτον, καὶ

1 fortasse λιμένας. 2 πρὸς] εἰς A. 4 Ῥωμαίαν ABCW,
 Ῥωμαίων P. 5 ἀχθῆναι A. 9 ἀνήρχετο A. 13 μὲν
 om A. 14 πολιορκοῦντες — p. 80 v. 19 ὀφελήσας χρημάτων
 partim Plutarchi sunt, Camill. c. 10 11, partim Dionis, exc. Peiresc. 28.
 16 παρὰ] περὶ Plutarchus. 17 καὶ alterum add ABC. 20 ἐπὶ]
 ἐπὶ Plutarchus: Dionis exc. ἔξω τοῦ τεύχους.

FONTES. Cap. 22. Plutarchus Camillus, c. 9—13. Dionis
 Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum 28.

paludes maria, denique omnia quae capta erant. quod si pompa uno
 die peragi non poterat, secundus et tertius sumebatur. his rebus prae-
 missis triumphator in forum Romanum delatus, aliquot captivis in carce-
 rem duci occidique iussis, in Capitolium invehebatur: ibique aliquot
 ceremoniis peractis et donariis dedicatis, cum in porticibus ibi cenatus
 esset, vesperi tibiis et fistulis antecedentibus domum redibat. ac trium-
 phus olim huiusmodi fuit; sed seditiones et factiones plurima in eis in-
 novarunt.

22. Etsi autem populus, ut iam dictum est, Camillum oderat,
 tamen ob bellum Faliscum necessario tribunum militum designant. qui
 cum praeflo vicisset, urbis validae, cui Falerii nomen erat, obsidione
 nihil proficiebat. quam cives ita contemnebant ut eorum liberi cum
 praecceptore iuxta moenia deambulant et exercitationes frequentarent.
 itaque Romani re infecta discessuri erant, nisi casu retenti essent. is
 enim praecceptor, sive ex offensa aliqua sive lucri spe civibus insidians,

εἰσῆγεν αὐτοὺς αὐτοὺς γυμνασαμένους εὐθύς· τέλος δ' εἰς τοὺς
 προφύλακας τῶν Ῥωμαίων ἐπέβαλεν ἅπαντας καὶ ἄγειν ἐκέλευσε
 πρὸς τὸν Κάμιλλον, καὶ παραστὰς αὐτῷ πᾶσαν εἶπε παραδιδόναι
 C τὴν πόλιν διὰ τῶν παίδων. ἐκεῖνος δὲ δεινὸν τὸ ἔργον ἤγησάμε-
 νος, καὶ ἄρετῇ φήσας ἰδίᾳ τὸν μέγαν στρατηγὸν ἄλλ' οὐκ ἄλλο-5
 τριά κακίᾳ θαρροῦντα χρῆναι στρατεύειν, προσέταξε γυμνωθῆναι
 μὲν τὸν διδάσκαλον καὶ δεσμῆσαι τὰς χεῖρας ὀπισθεν, τοῖς δὲ
 παισὶ ῥάβδους δοῦναι καὶ μάστιγας, ἵνα ταύταις τὸν προδότην
 δῆσαντες καὶ τύπτοντες εἰς τὴν πόλιν ἐλαύνωσι. τῶν δὲ πολιτῶν
 ἄρτι γρόντων τὴν προδοσίαν δρόμος ἦν ἐπὶ τὰ τελεῖα καὶ θρήνος 10
 ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. οὕτω δὲ διακειμένων αὐτῶν προσήγον
 οἱ παῖδες γυμνὸν τὸν διδάσκαλον. ὅπερ ἰδόντες οἱ Φαλίσκοι καὶ
 D μαθόντες ὅπως ἐγένετο, φέροντες ἑαυτοὺς ἐθελονταὶ τῷ Καμίλλῳ
 παρέδωκαν, τὴν ἤτιον ἀγαπήσαι πρὸ τῆς ἐλευθερίας διὰ τὴν δι-
 καιοσύνην αὐτοῦ λέγοντες. 15

Χρήματα οὖν λαβὼν καὶ σπεισάμενος ἀνεχώρησεν. οἱ δὲ
 στρατιῶται, διαρπάσειν προσδοκῆσαντες τοὺς Φαλερίους, ὡς μι-
 σοδόμημον κατηγόρουσαν αὐτοῦ. φθονηθεὶς δ' ἐπὶ πλέον κατηγορήθη
 W II 33 ὡς μηδὲν τὸ δημόσιον ἐκ τῶν Τυρρηνικῶν ὠφελήσας χρημάτων,
 αὐτὸς δ' ἐκ τούτων σφετερισάμενος. οὕτω δὲ ὠργίζοντο κατ' 20
 αὐτοῦ, ὡς μηδ' οἶκτον αὐτοῦ τινα λαβεῖν ἐπὶ τῇ συμβάσει αὐτῷ
 συμφροῦ· τέθνηκε γὰρ αὐτοῦ νοσήσας ὁ ἕτερος τῶν υἱῶν. δεόμενος δὲ

6 θαρροῦντα om A. γυμνωῖσαι A. 9 δῆσαντες καὶ om AB.
 13 ἐγένοντο A. 16 ἀνεχώρησαν A. 17 διαρπάσαι A.
 19 Τυρρηνικῶν] τυραννικῶν A. 22 δεόμενος δὲ] huc referen-
 dum est Dionis excerptum Vaticanum 25. sed verba sunt Plutarchi,
 Camill. c. 12.

quotidie pueros prope moenia educebat, brevioribus initio spatii, peractis-
 que exercitationibus statim reducebat: denique omnes in excubias Roma-
 norum coniectos ad Camillum duci iussit, eique dixit, per eos pueros se
 totam illi urbem tradere. Camillus id facinus detestatus, imperatori
 suapte virtute, non aliena improbitate freto bella gerenda esse dixit; ac
 magistrum nudatum manibus post tergum illigatis reducendum Falerios
 pueris tradidit, virgis et flagellis datis, ut proditorem verberibus in
 urbem agerent. proditione cognita, concursusque virorum et mulierum
 lamentantium in moenia facto, pueri magistrum nudum adducunt. quo
 spectaculo promoti Falisci re cognita ultro deditioem Camillo fecerunt,
 se illius tam iustum imperium suae libertati praeponere professi.

Cum accepta pecunia dataque pace recessisset, milites direptione
 Faleriorum frustrati Camillo populi odium obiecerunt. auctaque invidia
 repetundarum accusatus est, ut qui Tyrrhenam praedam surripisset nec
 in aerarium inde quicquam intulisset. ac tanta adversus eum fuit homi-
 num iracundia, ut ne privati quidem luctus rationem haberent, altero ex
 eius filiis morbo extincto. cumque amicos rogasset ut sibi per iniuriam

τῶν φίλων μὴ περιδεῖν αὐτὸν ἀδίκως κατακρινόμενον, ἐπει- P I 355
περ ἐκεῖνοι πρὸς μὲν τὴν ψῆφον αὐτῷ βοηθήσειεν ἀπέλπαντο,
τὴν δὲ ζημίαν ὄφλοντι συνεκτίσειεν ὑπέσχοντο, οὐκ ἀνασχόμενος
ἔγνω φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως. καὶ ἐξῶν ἠΰστατο, εἰ μὴ δίκαιως
5 ἔβριε δὲ δήμου ἐκπίπτει καὶ φθόνῳ, ταχὺ τοὺς αὐτοὺς πολίτας
αὐτοῦ δεηθῆναι καὶ ζητήσαι αὐτόν.

Ἐκεῖνος μὲν οὖν πρὸς Ῥουτούλους μετέστη, ἐρήμην δ' ἔαλει,
καὶ ψῆφος ἠνέχθη κατ' αὐτοῦ τίμημα μυρίων καὶ πεντακισχιλίων
ἄσσαριων ἔχουσα, ὃ γίνεται πρὸς ἀργυρίου λόγον δραχμὰς χίλια
10 πεντακόσιαι. (23) οἱ δ' Ἑὐρωπαϊοὶ Γαλάται, ὧν οἱ Ἀσιάται νο-
μιζονται ἄποικοι, Κελτικὸν ὄντες γένος, λιπόντες τὴν ἑαυτῶν ὡς
οὐκ αὐτάρκη τρέφειν αὐτούς, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Ῥιπαῖα ὠρ- B
μήκεσαν, οἱ δὲ τῶν Ἄλπεων ἰδρυθέντες ἐγγύς, χρόνον ἐκεῖ διή-
γαγον πλεονα. τότε δὲ οἴνου κομισθέντος ἐξ Ἰταλίας, τούτου
15 γευσάμενοι καὶ ὑπερθραυμάσαντες, ἀράμενοι τὰ ὄπλα καὶ γενεὰς
ἐπαγόμενοι τὴν γῆν ἐκείνην ἐζήτουν ἢ τοιοῦτον καρπὸν ἀναδίδωσι.
καὶ πρὸς πόλιν Τυρρηνίδα Κλούσιον καλουμένην στρατεύσαντες
ἐπολιόρχουν αὐτήν. οἱ δὲ Κλουσηνοὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατέ-
φυγον αἰτοῦντες βοήθειαν. πρέσβεις δ' ἐκ Ῥώμης πρὸς ἐκείνους
20 ἐπέμφθησαν· οὗς οἱ Γαλάται διὰ τὸ τῶν Ῥωμαίων ὄνομα ἐντί-
μως ἐδέξαντο, καὶ τοῦ τειχομαχεῖν παυσάμενοι εἰς λόγους συνε-

5 αὐτοὺς] αὐτοῦ A. 15 γενεὰς] γονίας Plutarchus. 16 το-
σοῦτον C. 17 τυρρηνίδα A, τυρρηνίδα B. 18 οἱ δὲ Κλου-
σηνοὶ — p. 82 v. 5 αὐτῷ ἐξεδίδοντο] huc pertinet Dionis excer-
ptum Ursiniannm 141: plurima tamen verba Plutarchi sunt, cap. 17.
κλουσινοὶ Plutarchus.

FOENTES. Cap. 23. Plutarchi Camillus, c. 14—23. Dionis Hi-
storiae Romanae libri deperditi.

damnato opem ferrent, illi vero contra suffragia iudicum auxilia ei ne-
garent, sed ad multam solvendam stipem promitterent, ea condicione
repudiata exsulatum abiit. ac discedens precatus est, si nulla sua culpa
sed iniuria et invidia populi pelleretur, ut sui cives sua opera celeriter
egerent seque desiderarent.

Camillus igitur ad Rutulos se contulit, indictaque causa damnatus
est 15 milibus aera, quae drachmas 1500 argenti valent: (23) Europaei
autem Galli, quorum coloni perhibentur Asiatici, gens Celtica, cum terra
ob agrorum penuriam relictā partim ad Rhipaeos montes profecti essent
partim prope Alpes diu consedissent, tunc Italico vino gustato, admira-
tione tantae suavitatis capti, arreptis armis cum suis terram illam quae
talem fructum gigneret quaerebant. ac Clusium Tyrrheniae oppidum ob-
sederunt. Clusini cum a Romanis supplices auxilia petiissent, legati-
que Roma ad illos missi essent, eos Galli ob nomen populi Romani honorifice
susceperunt, et oppugnatione ommissa ad colloquium venerunt. interea

ληλύθασιν. ἐν τούτοις δὲ λοχῆσαντες οἱ Κλουσηνοὶ μετὰ τῶν ἐκ
 C Ῥώμης πρέσβων ἐπέθεντο τοῖς Γαλάταις. ὁ δὲ τῶν Γαλατῶν
 βασιλεὺς Βρέννος ὀργισθεὶς ἐπὶ τούτῳ, τῶν Κλουσηνῶν ἀμελήσας
 εὐθὺς ὡς εἶχε τὸ στράτευμα κατὰ τῆς Ῥώμης ἐκίνησεν, ἐπεὶ μὴ
 ἐπὶ τιμωρίᾳ οἱ πρέσβεις αὐτῷ ἔξειδίδοτο· καὶ τοσοῦτῳ τάχει δ
 ἐγρήσατο ὥστ' ἐπελθεῖν αὐτοὺς τῇ πόλει μὴ προμαθόντων Ῥω-
 μαίων τὴν ἔφοδον. τὸ μέντοι δαιμόνιον προαγγεῖλαι αὐτοῖς
 τὴν ἔφοδον λέγεται. Μάρκος γὰρ Καίδικος νυκτός ποί βαδί-
 ζων φωνῆς ἤκουσε λεγούσης "Γαλάται ἔρχονται." εἰρηκίτος
 δὲ τοῦτο Μάρκῳ τῷ δῆμῳ καὶ τῇ βουλῇ, ἐν παιδιᾷ τὸν λόγον 10
 ἐποιοῦντο καὶ γέλῳτι, ἕως αὐτάγγελοι οἱ Γαλάται σφῶν πλησίον
 ἐγένοντο. τότε δὲ σπουδῇ ἔξελθόντες καὶ ἀτάκτως ἀγωνισάμενοι
 D αἰσχροτάτα ἤτηντο. καὶ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπτῶκασι,
 πολλοὶ δὲ φεύγοντες ἔζησκαν καταλαμβανόμενοι, πλείστοι δὲ καὶ
 εἰς ποταμὸν τὸν Τίβεριον συνωθῆθησαν καὶ ἐφθάρησαν· οἱ δὲ 15
 λοιποὶ σκεδασθέντες οἱ μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἔλθειν ἠδυνήθησαν,
 οἱ δὲ ἀλλαχοῦ.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ γνόντες τὸ γεγονός ἐν ἀμνηχανίᾳ ἐγένοντο,
 καὶ ἀπογόντες οὔτε τῶν τειχῶν φυλακὴν ἔθεντο οὔτε τῆς πόλεως
 τὰς πύλας ἔκλεισαν, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτὴν ἐκλιμπάνοντες ἔφευγον, 20
 οἱ δὲ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀνέδραμον εἰς τὸ Καπιτώλιον. μόν-
 νοι δὲ ὀδοῦχοῦντα ἄνδρες, οὓς οἱ μὲν ἱερεῖς εἶναι φασιν, οἱ δὲ
 P I 356 τοὺς πρώτους Ῥωμαίων καθ' ἡλικίαν καὶ πλοῦτον καὶ γένος, ἐν-

3 βρέννος B. 8 Κεδίκιος Plutarchus, Caedicius Livius. caeterum
 haec Dionii potius quam Plutarcho (c. 14) tribuenda. 11 αὐ-
 τάγγελτοι A. 15 εἰς] ἐς τὸν A. συνωθῆθησαν A, συνώ-
 σθησαν B corr. 19 τὰς πύλας τῆς πόλεως AB.

Clusini cum Romanis legatis Gallos ex insidiis invaserunt. quod Brennus Gallorum rex indigne ferens, Clusinis neglectis e vestigio Romam versus duxit exercitum, cum ei legati ad supplicium non dederentur; tantaque usus est celeritate, ut urbem invaderet prius quam eorum accessum Romani cognovissent, quanquam divinitus praenuntiatum. Marcus enim Caedicius fertur noctu iter faciens vocem audivisse quae diceret "Galli veniunt." quam cum senatui populoque narrasset, verba eius cum ludibrio et risu excepta sunt, donec Galli ipsi in propinquo suum adventum nuntiarunt. tunc vero festinanter egressi temere commisso praelio turpissime superati sunt. multi in pugna ceciderunt; multi in fuga comprehensi, plurimi in Tiberim flumen praecipitati perierunt: reliqui dissipati partim Romam pervenerunt partim alio.

Qui in urbe erant, clade ea cognita inopes consilii et desperandi nec moenia custodiverunt nec portas clauserunt, sed alii fugam ceperunt, alii cum uxoribus et liberis Capitolium occuparunt. soli 80 viri, quos alii sacerdotes fuisse memorant, alii Romanorum aetate opibus

δόντες ἱερὰς ἢ πολυτελεστάτας στολάς, ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν Ἐλεφαν-
 τίνων δίφρων ἐκάθηντο, τὴν ἐπιούσαν προσμένοντες τύχην. οἱ
 δὲ Γαλάται τῇ ὑστεραίᾳ ἦλθον μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμην, ἰδόντες δὲ τὰς
 πόλιν ἠνεωγμένας καὶ τὸ τεῖχος ἀφύλακτον, ἐπέσχον καὶ οὐκ εἰ-
 8 σήσαν, ἐνέδραν ὑποποθήσαντες. τῇ δὲ τρίτῃ θασασάντες εἰσε-
 πήδησαν καὶ εἶλον τὴν πόλιν. καὶ τῷ μὲν Καπιτωλίῳ φρουρὰν
 ὁ τῶν βαρβάρων ἐπέστησε βασιλεύς, αὐτὸς δὲ διὼν τὴν ἀγορὰν
 ἐθαύμαζε τοὺς προκαθημένους ἐκείνους ἄνδρας, ὁρῶν ἐν κόσμῳ
 αὐτοὺς ἀτρεμοῦντας καὶ σιωπῇ. τοὺς δὲ Γαλάτας εἶχεν ἔκκλη-
 10 ξις πρὸς τὸ ἄτοπον, ὠκνοῦν τε αὐτοῖς προσελθεῖν. ^B ^W Π 34
 ὁπότε τις ἐπὶ παρόντι, καὶ τῆς ὑπῆνης ἀψάμενος τοῦ ἀνδρὸς
 κατήγε ταύτην βαθεῖαν οὔσαν· ὁ δὲ τῇ βακτηρίᾳ τὴν κεφαλὴν
 ἐκείνου ἐπάταξε. καὶ ὁ βάρβαρος σπασάμενος τὴν μάχαιραν τὸν
 ἄνδρα κατέκτεινεν. οὕτω τε καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνήρουν προσπε-
 15 σόντες οἱ βάρβαροι, καὶ τὰς οἰκίας ἐπόρθουν καὶ κατελίμπρασαν.
 εἶτα καὶ τῷ Καπιτωλίῳ προσέβαλον· ὡς δ' ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας
 ἐπιχειροῦντες οὐδὲν ἤνουν, οἱ μὲν ἐφρούρουν τὸ Καπιτώλιον, οἱ
 δὲ τὴν χώραν κατέτρεχον τροφὰς ποριζόμενοι, σκιδνάμενοι καὶ
 σποράδην ἐπιόντες ἄλλ' οὐχ ὁμοῦ, αἶτε μέγα φρονούντες τῷ εὐτυ-
 20 χήματι. καὶ ὑπὸ μέθης ἐσφάλλοντο· οἶνῳ γὰρ ἐντυχόντες πολλῶ
 ἀκρατέστερον ἐχρῶντο αὐτῷ, μήπω πρότερον πόματος τοιούτου
 γευσάμενοι.

3 μὲν om A. 4 ἠνεωγμένας libri omnes. 10 τὰ C, δὲ PW.
 13 τὴν μάχαιραν σπασάμενος B. 14 τὰ καὶ AB, τὰ C, δὲ PW.
 15 προσπεσόντες οἱ βάρβαροι AB, οἱ βάρβαροι προσπεσόντες αὐ-
 τοὺς C, οἱ βάρβαροι προσπεσόντες αὐτοῖς PW. 16 ἐπιχειροῦν-
 τες ἡμέρας AB.

et genere principes, sive sacris sive pretiosissimis stolis induti in
 sellis eburneis in foro cum maiestate consederunt, imminentem fortu-
 nam expectantes. postridie Galli ad Romam venerunt; sed cum por-
 tas apertas et moenia praesidiis vacua viderent, resistere nec ingressi
 sunt, subesse insidias suspicati. tertio die, sumpta fiducia, impetu facto
 urbem ceperunt. barbarorum rex Capitolium praesidio sepsit, forum-
 que perambulans senum illorum tranquillum et tacitum consessum est
 miratus. Gallos etiam stupor invasit, ob ingratum spectaculum ad eos
 accedere non ausos. tandem quidam unum aggressus promissam eius
 barbam deorsum traxit, et senem, qui baculum eius capiti illiserat, stricto
 ense occidit; eodemque modo reliqui a barbaris caesi sunt, aedes direptae
 et incensae. deinde Capitolio per multos dies frustra oppugnato alii in
 praesidiis manserunt, alii ad commeatum petendum agros populati sunt,
 dispersi ac nullo ordine, elati successibus et prae ebrietate titubantes.
 nam vini magna copia reperta avidae se ingurgitarant, ut qui prius simi-
 lem potum non gustassent.

ὄττω δ' ἔχοντας ὄρων τοὺς Γαλάτας ὁ Κάμιλλος, ἐπεὶ καὶ τὴν τῶν Ἀρδεατῶν ἐληΐζοντο χώραν, αὐτοὺς δὲ τοὺς Ἀρδεάτας πλήθει μὲν ἱκανοὺς ὄντας τόλμης δὲ δεομένους δι' ἀπειρίαν καὶ τὸ πρὸς μάχης ἀνάσκητον, λόγον πρὸς τοὺς νεωτέρους ἐπέβαλεν ὡς οὐκ ἀνδρεία τῶν βαρβάρων τὴν εὐπραγίαν αὐτῶν ἐπιγράφεσθαι δεῖ ἄλλ' ὅτι ἀτυχία Ῥωμαίων, καὶ εἰ προθυμοῖντο καὶ θάρρουν αὐτοί, ἀκινδύως νικήσειεν τοὺς πολεμίους δυσχυρίζετο. οὕτω πείσας τοὺς νέους, εἶτα καὶ τοὺς λοιπούς, ὤπλισε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, καὶ νυκτὸς βαθείας μεθύουσιν αὐτοὺς μετὰ τῶν Ἀρδεατῶν τοῖς βαρβάροις προσέμιξε. καὶ τοὺς πλείονας ἐκεῖ κατέκοψεν, εἰ δέ τινες καὶ φυγεῖν ἠδυνήθησαν ἰσχυρῶς ἐν τῷ σκότει, μὲθ' ἡμέραν διέφθειρον αὐτοὺς ἰππεῖς καταλαμβάνοντες.

Τῆς δὲ φήμης ταχὺ κηροζάσης ἀπανταχοῦ τὸ κατόρθωμα, ὅσοι τῶν Ῥωμαίων φυγόντες ἐκ τῆς πρώτης πρὸς τοὺς Γαλάτας μάχης ἐσώζοντο, τὰ ὄπλα λαβόντες ἀπήσαν πρὸς τὸν Κάμιλλον, ἵνα δέχεσθαι δεόμενοι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. ὁ δ' οὐκ ἔφη πεισθῆσθαι, μὴ πρότερον τῶν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ σωζομένων ψηφισμένων αὐτῷ τὴν ἀρχήν. ἦν δὲ ἀπορία τοῦ ταῦτα διαγγελοῦντος τοῖς εἰς τὸ Π I 357 Καπιτωλίον. εἰς δὲ τις τῶν νέων Κομίνιος Πόντιος, δόξης ἔρων, ἐπέστη τὸν ἄθλον, καὶ λαθὼν διὰ μέσων διέβη τῶν πολεμίων, 20 καὶ τῷ λόφῳ τοῦ Καπιτωλίου προσπελάσας καὶ χαλεπῶς ἀνεργή-

3 δὲ om A. 4 λόγον AB Plutarchus, λόγους PW. 5 ἀνδρεία B Plutarchus, ἀνδρεία PW. 11 ἰππεῖς αὐτοὺς AB. 14 πρὸς om B. 16 ὁ δ' οὐκ ἔφη] Plutarchi verba sunt, non Dionis (Exc. Peiresc. 30). 18 τοῖς ἐν τῷ καπιτωλίῳ A: Plutarchus εἰς τὸ Καπιτωλίον. 19 Κομίνιος AB Plutarchus, κομίνιος C, Κομήνιος PW.

Camillus ubi Gallos sic affectos vidit (nam Ardeatem quoque agrum infestabant), cum Ardestium iusta multitudo esset sed ob belli gerendi imperitiam non satis audaciae haberet, apud iuniores sermonem iniecit, successus illos non fortitudini barbarorum sed infelicitati Romanorum esse adscribendos. quod si strenuam operam imperterriti navare vellent, citra periculum hostes superaturos affirmavit. sic persuasis adolescentibus, mox etiam caeteris, aetate florentes armat; et profunda nocte barbaros aggressus, plerosque illic cecidit. si qui vero in tenebris effugerunt, eos interdum equites comprehensos occiderunt.

Eam victoriam cum fama celeriter passim vulgasset, Romani qui ex prima pugna Gallica evaserant sumptis armis ad Camillum se contulerunt, petentes ut imperium in se exercere vellet. id ille recusavit, priusquam ab iis qui in Capitolio incoleres essent decerneretur. cum nemo esset qui id in Capitolium nuntiaret, quidam adolescens Pontius Cominius gloriae cupiditate id discrimen adiit, perque medios hostes clam ad tumulum Capitolinum evasit, et cum aegre nunc pronus nunc

σας μόλις τε αναρριχησάμενος πρὸς τοὺς ἐν τέλει τῶν Ῥωμαίων παρὰ τῶν φυλατιόντων εἰσῆλθῃ, καὶ τὴν τε νίκην τοῦ Καμύλλου κατήγγειλε, καὶ τὰ δόξαντα τοῖς στρατιώταις εἰπὼν βεβαιῶσαι τῷ Καμύλλῳ τὴν ἀρχὴν παρεκάλει. οἱ δὲ δικτάτορα τὸν Κάμυ-
 5 λον ἔψηφισαντο. καὶ ὃς τοὺς ἔξω ὄντας Ῥωμαίους περὶ δισμυ-
 ρίους συναγαγὼν καὶ ἀπὸ τῶν συμμάχων πολλούς, παρεσκευάζετο
 πρὸς ἐπίθεσιν. οἱ δὲ βάρβαροι μεθ' ἡμέραν διόντες, καὶ κατα- B
 μαθόντες ὅθεν ὁ Πόντιος προσέβη τῷ Καπιτωλίῳ (τοῦτο δ' ὑπε-
 τόπασαν ἔκ τε τῶν ἀπερρωγόντων τῆς πέτρας Θραυσομάτων καὶ τῆς
 10 πόας ἢ πολλῇ ἐπ' αὐτῆς ἦν τῆς μὲν ἀνεσπασμένης τῆς δὲ συμπε-
 πηλημένης), ἐκείθεν ἀναβῆναι νυκτὸς καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύσαντο. καὶ
 ἐπεχείρησαν τῷ ἔργῳ, καὶ δυσχερῶς μὲν ἀγῆσαν δ' ὄμως, καὶ
 ἔλαθον ἂν ἡμμένοι τοῦ προτειχίσματος καὶ τοῖς φύλαξιν ἐπιθέ-
 15 μνοι, εἰ μὴ χῆνες ἦσαν περὶ τὸν νεῶν τῆς Ἑρας τρεφόμενοι, οἳ
 φύσει ὄντες εὐαίσθητοι καὶ ψοφοδεεῖς, ταχὺ τῶν Γαλατῶν τὴν
 ἔφοδον ἦσθοντο, καὶ ταραχώδεις κλαγγῇ φερόμενοι πρὸς τοὺς φύ-
 λακας ἐπήγειραν ἅπαντας. οὕτω δὲ τοῖς ἀνοιούσιν οἱ Ῥωμαῖοι C
 προσμύξαντες τοὺς μὲν ἀπέκτειναν τοὺς δὲ κατὰ τῆς πέτρας ἀπώ-
 σαντο, καὶ τὸν κίνδυνον ἐπεφεύγασιν.

20 Ἐντεῦθεν ἦσαν οἱ Κελτοὶ ἀθυμότεροι, ἐφ' ἑπτὰ μῆσι τῇ
 πολιορκίᾳ τάλαιπωροῦμενοι. διὸ καὶ περὶ συμβάσεων ὁ τε τῶν

1 μόλις] καὶ μόλις A. ad αναρριχησάμενος ab alia manu ad-
 scriptum ... ἐπὶ ὄρθῳ ἢ λέξις, ὅσον τὸ ὄρθω αναρριχᾶται καὶ ἀνα-
 δίδεται ἐκ τῆς γῆς· ἐνταῦθα δὲ σημαίνει τὸ ταῖς χειρῶν ἀντιλαμβα-
 νόμενον ... ἀνίεναι. eadem fere in Lexico quod Zonaras tribuitur,
 et apud alios. 8 τοῦτον A. ὑπετόπενσαν C. 16 τοὺς
 φύλακας] αὐτοὺς (τοὺς Γαλάτας) Plutarchus. 17 δὲ] τε A.

supinus arrepsisset, ab excubitoribus ad magistratus est perductus, nuntiatque victoria et militum voluntate exposita eos hortatus ut imperium Camillo confirmarent. qui cum ab eis dictator dictus esset, collectis Romanorum qui foris erant viginti fere milibus, et magnis sociorum auxiliis comparatis, ad pugnam se paravit. at barbari cum interdiu circumstantes animadvertissent ubi Pontius in Capitolium concendisset (id vero ex abruptis petrae fragmentis et herba quae multa in ea erat partim evulsa partim conculcata coniectabant), illic et ipsi noctu adscendere statuerunt; et rem aggressi, aegre illi quidem, sed adscenderunt tamen. ac propugnacula attigissent et vigiles oppressissent, nisi anseres, qui in aede Iunonis alebantur, cum natura sensus excitatos habeant et ad quemvis strepitum expavescant, celeriter Gallorum adventu animadverso, cum turbulento strepitu fugientes, vigiles caeterosque omnes excitassent. sic Romani iis qui adscenderant partim occisis partim de petra deiectis id periculum evitarunt.

Ex eo Gallis imminutū sunt animi, cum oppugnationis aerumnas septem mensibus tolerassent. itaque duce barbarorum Brenno et Rom-

βαρβάρων βασιλεὺς Βρέννος καὶ ὁ τῶν Ῥωμαίων χιλιάρχος ο
 W Π 35 Σουλπίκιος διελέχθησαν. καὶ συνέδοξε χίλιας λίτρας χρυσοῦ
 τοῖς Γαλάταις τοὺς Ῥωμαίους καταβαλεῖν, τοὺς δὲ τὸ χρυσοῦν
 λαβόντας αὐτίκα τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ἀπαναστήναι. κομι-
 σθέντος δὲ τοῦ χρυσοῦ, καὶ τῶν βαρβάρων περὶ τὸν σταθμὸν 5
 D κακουροῦντων λάθρα, ὁ Βρέννος τὸ ξίφος ἅμα καὶ τὸν ζωστήρα
 λύσας ἐπέθηκε τοῖς σταθμοῖς. πυθομένου δὲ τοῦ χιλιάρχου τί
 τὸ γινόμενον, "τί ἄλλο" εἶπεν "ἢ τοῖς νενικημένοις δδόνῃ;" ἐρ-
 τούτοις ὁ Κάμιλλος ἄγων τὸν στρατὸν ταῖς πύλαις ἐπέστη τῆς
 πόλεως· καὶ μαθὼν τὰ γινόμενα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐπειγόμε-10
 νος ἐπορεύετο. καὶ ἔλθων τὸ μὲν χρυσοῦν ἄρας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ
 τοῖς ὑπηρεταῖς ἔδωκε, τὸν δὲ ζυγὸν καὶ τὰ σταθμὰ τοὺς Κελτοὺς
 λαβόντας ἀποχωρεῖν ἐκέλευσεν, εἰπὼν ὡς σιδήρω πάτριόν ἐστι
 Ῥωμαίοις καὶ οὐ χρυσοῦ τὴν πατρίδα σώζειν. τοῦ δὲ Βρέννου
 ἀδικεῖσθαι φάσκοντος λυομένης τῆς ὁμολογίας, ἀντεῖπεν ὁ Κά-15
 P I 358 μιλλος μὴ κυρίας εἶναι τὰς συνθήκας αὐτοῦ μὴ συμπράξαντος,
 ἥδη δικτάτορος ἤρημένου. ταραχθεὶς οὖν ὁ Βρέννος μέγχι ξι-
 φουλκίας προῆλθεν, ὅμως δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον ἀπήγαγε τοὺς
 Κελτοὺς· εἶτ' ἐκλιπὼν τὴν πόλιν καὶ σταδίους ἐξήκοστα προελ-
 θὼν ἐστρατοπέδευσεν. ἅμα δ' ἡμέρα παρῆν ὁ Κάμιλλος ἐπ' αὐ-20
 τὸν τεθαρρηκότας ἥδη ἐπαγόμενος τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τρέπεται
 τοὺς βαρβάρους φόνῳ πολλῶ καὶ λαμβάνει σφῶν τὸ στρατόπεδον.
 Οὕτως ἢ Ῥώμη παρὰ λῶγος ἦλω καὶ ἐσώθη παραλογώτερον·

9 ἐπέστη ABC, ἐπέστης PW. 12 δὲ add AB. 17 παρα-
 χθεὶς A. 18 ἀπήγαγε AB Plutarchus, προήγαγε PW.

norum tribuno Sulpicio de pacificatione tractantibus convenit ut Romani Gallis mille pondo auri numerarent, Galli vero auro accepto statim urbe agroque Romano excederent. auro allato, barbaris in pensando clam fraudem struentibus, Brennus ensem et balteum lateri deumpt ponderibus imposuit. rogante tribuno quid id esset, "quid aliud" inquit "nisi victis dolor?" interea Camillus cum exercitu ad portas urbis accessit; et statu rerum cognito prope ad Romanos abit, aurum de lancibus sublatum ministris dat auferendum, Gallos cum lancibus et ponderibus abire iussit: Romani enim moris esse ferro, non auro patriam tueri. Brenno conquerente iniuriam sibi fieri si pacta rumperentur, Camillus respondit pacta irrita esse, ut quae facta fuissent absque suo assensu, qui iam dictator creatus esset. quo sermone turbatus Brennus eo processit ut ensem stringeret; sed tamen Gallos in castra duxit, eaque deinde relicta urbe ad stadia 60 promovit. cum primum diluxisset, adest Camillus, Romanos iam fidentes adducit, et barbaris cum multa caede profugatis castra occupat.

Sic Roma capta mirabiliter et maiore miraculo liberata Camillus

ὁ δὲ Κάμιλλος ἐθριάμβευσε. τῆς οὖν πόλεως διεφθαρμένης παν-
 τάσασι τὸ πλήθος ἀνοικοδομεῖν αὐτὴν οὐκ ἠβούλετο, οὔτε χρή-
 μασι οὔτε σώμασιν ἐρρωμένοι, καὶ μικροῦ ἐξέλιπον ἂν αὐτὴν.
 οὐδὲ γὰρ ἐπέθοντο οὔτε τοῖς ἐν τέλει οὔτε τῇ γεροσσίᾳ παρακα-
 6 λῶσι καὶ συμβουλευέουσι μὴ ἐκλιπεῖν τὸ ἄστυ ὃ ἐκ τῶν πολεμίων
 ἤδη ἐσέσωστο, εἰ μὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ πάντων περὶ τούτου βουλευο-
 μένων ἑκατόνταρχος φρουρὰν ἄγων τινα καὶ παρ' αὐτὴν τὴν ἐκ-
 κλησίαν διῶν τυχαίως "ἐνταῦθα στήτε" πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν ἐπομέ-
 νους ἐβόησεν. "ἐνταῦθα γὰρ δεῖ ὑμᾶς μείναι." θεία γὰρ προ-
 10 νόια ἐνόμισαν ταῦτ' εἰρησθαι, καὶ τοῦ μεταναστεῦσαι ἀπέσχοντο,
 πρὸς δὲ τὸν ἀνακαινισμὸν τῆς Ῥώμης οὖν προθυμίᾳ ἐτρέποντο,
 καὶ τὰ τε τεύχη καὶ τὰς ἰδιωτικὰς οἰκίας ἐντὸς ἐνιαυτοῦ ἀνε-
 καίνισαν.

24. Οὕτω δὲ τῆς περὶ ταῦτα παυθεῖσιν ἀσχολίας πόλεμοι
 15 προσέπεσον διαφόρων ἰθνῶν, Αἰκουῶν τε καὶ Οὐολοτόσκων καὶ Ἰ
 Λατίνων. Τυρρηκοὶ δὲ Σούτριον ἐπολιόρχουν συμμαχίδα Ῥω-
 μαίων πόλιν. ἀποδείκνυται οὖν τὸ τρίτον δικτάτωρ ὁ Κάμιλλος·
 καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς κατετροπώσατο τοὺς λοιπούς, ἐπὶ δὲ
 τὸ Σούτριον ἤγα τὴν στρατείαν. οἱ δὲ Σουτριοὶ (ἔνυχον γὰρ
 20 τὴν πόλιν τοῖς πολεμοῖς ἐκδεδωκότες καὶ ταύτης ἀποχωρήσαντες)
 καθ' ὅδον ἔτι ὄντι τῷ Καμίλλῳ μετὰ γυναικῶν καὶ παιδῶν ἠπήν-
 των. οὓς ἰδὼν ὁ Κάμιλλος, καὶ τὰ συμβεβηκότα πυθόμενος,

5 συμβασιλεύουσι A. πολέμων C. 6 ἔσωστο A. ... 8 ἐπο-
 μένους ἀπὸ τῶν A. 19 Σουτρίνοι Plutarchus. 21 καίδων A
 Plutarchus, τέκνων PW.

FONTES. Cap. 24. Plutarchi Camillus, c. 33—43. Dionis Hi-
 storiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum 27 p. 155.

triumphavit. sed multitudo urbem penitus eversam instaurare noluit ob
 inopiam pecuniae et corporum imbecillitatem, ac parum abfuit quin ea
 desereretur. ac neque senatui neque aliis magistratibus ab deserendae
 urbis consilio, profligato hoste, revocantibus paruisset plebs, nisi cum
 in foro ea de re omnes deliberarent centurio quidam ex praesidio rever-
 tens dum forte agmine forum transit in comitio exclamasset "hic state,
 hic vobis manendum est." ea enim verba divinitus prolata arbitrati
 migrationis consilium abiecerunt, et ad Romae instaurationem alacriter
 conversi tum moenia tum privatas aedes annuo spatio refecerunt.

24. Verum ea occupatione nondum defunctos bella variarum gen-
 tium infestarunt, Aequorum Volscorum et Latinorum. Tyrrheni Sutrium,
 sociam populi Romani urbem, obsederunt. igitur Camillus tertium dicta-
 tor dictus caeteris profligatis exercitum contra Sutrium duxit. enimvero
 Sutriani dedita hostibus urbe cum uxoribus et liberis Camillo in itinere
 obviam facti sunt. quibus visis Camillus, eorumque casibus cognitis,

αὐτίκα πρὸς τὸ Σούτριον ὡς εἶχεν ἠπείγετο· καὶ ἀπροσδοκῆτως αὐτῷ προσβαλὼν, ἀφύλακτόν τε εὐρών, ἀπαθὲς κακῶν αὐθιμηρῶν
 D τοῖς πολλταῖς αὐτὸ ἀνεσώσατο. ἔθριάμβευσεν οὖν ἐπὶ τούτοις ἄγων τὰ ἐπιπικία, καὶ ἐπὶ μέγα δόξης ἤφρετο.

Μάρκος δὲ Μάλλιος ὁ πρῶτος τοὺς Κελτοὺς τῷ Καπιτω-δ
 λῳ προσβαλόντας ἐκ τῆς ἄκρας ὠσάμενος, ὄθεν καὶ Καπιτωλῖνος
 προσωνομάσθη, φθονῶν τῷ Καμίλλῳ μᾶλλον τῶν ἄλλων τυραν-
 νίδι ἐπέτετο, καὶ διὰ τοῦτο ἔφευξεν τὸν δμίλον δημαγωγῶν καὶ
 πάντα πράττων εἰς Θεραπείαν αὐτοῦ. παραλαβὼν οὖν αὐτὸν τὸ
 πληθὸς ἀνήγαγεν εἰς τὸ Καπιτώλιον· καὶ κατέσχον αὐτό. διὸ 10
 καὶ δικτάτωρ τὸ τέταρτον ἤρθε ὁ Κάμιλλος. τῶν δὲ τῆς γε-
 ρουσίας καὶ τῶν ἐν τέλει ἐς μέγα δέος ἐμπεπτωκότων καὶ ἀπορού-
 P I 359 των τί ἂν πράξαιεν, δοῦλός τις αὐτοῖς προσελθὼν ζῶντα τὸν Κα-
 πιτωλῖνον σφίσι παραδώσειν ὑπέσχετο. λαβὼν οὖν ὄπλιτας καὶ
 τάξας αὐτοὺς ἀφανῶς ἐνεδρεῦεν ὑπὲρ τὸ Καπιτώλιον, ὡς αὐτό-15
 W II 36 μολος τῷ Καπιτωλῖνῳ προσκεχωρήκει, ἐπήγει τε αὐτὸν τῆς ἐπι-
 χειρήσεως καὶ βοήθειαν παρὰ τῶν ὁμοδούλων αὐτῷ ἐπηγγέλλετο.
 καὶ ταυτὰ οἱ διαλεγόμενος ἀπήγαγε τὸν ἄνδρα πόρρω τῶν περιε-
 στηκότων, ὡς δὴ τι κοινολογούμενος αὐτῷ ἰδιαίτατα, καὶ ἤρεμα
 κατ' ἐκεῖνο τοῦ Καπιτωλίου προσήει κατ' ὃ ἢ ἐνέδρα ἐλαλόχιστο, 20
 κἀκεῖθεν αὐτὸν κάτω ἀπάσατο· ὃς καὶ ληφθεὶς ἀποκεκόμεστο
 πρὸς τὸ δικαστήριον. ὁ δὲ τάς τε ἀριστίας κατέλεγε, καὶ τὸ

5 μάλλιος ABC, ὁ Μάλλιος PW. ὁ add AB. 9 παραλα-
 βὼν οὖν] quae sequuntur, haud dubie Dionis sunt. 10 καὶ κα-
 τέσχον αὐτό om A. 11 ἤφρετο τὸ τέταρτον A. 14 παρα-
 δόνται σφίσι A. 22 ὁ δὲ τάς — p. 89 v. 9 κατεργήμισεν
 partim ex Plutarcho. cf. Dionis Exc. Peiresc. 31, Vatic. 27.

statim ut erat Sutrium properat; ac subito aggressus urbem nulla mun-
 titam custodia civibus incolumem eodem die restituit. his rebus gestis
 triumphavit, magnam gloriam adeptus.

Marcus vero Manlius, qui primus Gallos Capitolio depulit, unde
 Capitolini nomen est adeptus, prae caeteris Camillo invidens, regnum
 affectavit; eaque de causa plebe sibi obsequi devincta, in cuius
 gratiam nihil non faciebat, a factione sua ad Capitolium occupan-
 dum ductus est, quare Camillus quartum dictator est dictus. senatu
 autem et magistratibus caeteris admodum consternatis et quid agendum
 esset dubitantibus, servus quidam promisit se Capitolinum eis viventem
 traditurum, acceptisque armatis et clam per insidias sub Capitolio col-
 locatis, transfugae specie se ad illum confert, eiusque facto collaudato
 a conservis suis auxilia pollicetur, quae cum diceret, virum paulo lon-
 gius a circumstantibus, ut arcani aliquid dicturus, in eum Capitolii locum
 quo insidiae collocatae erant perductum praecipitat. ita captus in prae-

Καπιτώλιον τοῖς τε δικάζουσι καὶ τοῖς περιεστῶσιν ἐδείκνυ, ἄποπτον B ὄν ἐκεῖθεν, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἐν αὐτῷ προσεφευγόντων πολιτῶν ἀνεμίμησεν, ὡς ἐντεῦθεν κατακλάσθαι τοὺς δικαστὰς καὶ ὑπερτίθεσθαι τὴν ψῆφον, μήτ' ἀφιέντας μήτε καθ' ἑαυτοὺς δικάζοντας. τοῦτο δὴ νοήσας ὁ Κάμιλλος εἰς ἄλλον τόπον τὸ δικαστήριον συνεστήσατο, ὅθεν οὐκ ἦν τὸ Καπιτώλιον ἄποπτον. καὶ καταψηφισθεὶς ὁ Καπιτωλῖνος ἐκεῖ ἀπήχθη τε εἰς τὸ Καπιτώλιον καὶ κατὰ τῆς πέτρας ὡσθεὶς ἀπώλετο καθ' ἧς ἐκείνος τὸν Κελτὸν κατεκρήμνισεν.

- 10 Ἐἶτα πολλῶν πολέμων κατὰ τε τῆς Ῥώμης αὐτῆς καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ πόλεων κινήθέντων, ἐπιξελθόντες τοῖς ἐναντίοις οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τε τοῦ Καμίλλου καὶ δι' ἑτέρων, ἤδη ἐκείνου C ὑπεργηράσαντος, τοὺς τε πολέμους κατέπαυσαν καὶ εἰρήνην βαθείαν ἔσχον πρὸς τοὺς ἑκτός· πρὸς ἀλλήλους δὲ ἑστασιαζόν.
- 15 Μάρκος γάρ τις Φάβιος εὐπατριδης, θυγατέρων δύο τυγχάνων πατὴρ, τὴν μὲν πρεσβυτέραν Λικινίῳ τιμῆ Στόλωνι κατηγγύησε πολὺ αὐτοῦ καταδεισέτωρ, τὴν δὲ νεωτέραν Σουλπικίῳ Ῥούφῳ ἀνδρὶ ὁμοτίμῳ συνώκισε. χιλιαρχοῦντος οὖν τοῦ Ῥούφου καὶ ὄντος ἐν ἀγορᾷ, πρὸς τὴν γυναικα αὐτοῦ ἢ ἀδελφῇ αὐτῆς παρα-
20 γέγονεν. ἀφικομένου δ' ἐκείνου τὴν θύραν ὁ φαρδοῦχος κατὰ τὴν ἔξοδος ἀρχαῖον ἔκρουσε. διεπτοήθη δὲ πρὸς τὸν πάταγον ἢ γυνὴ οὐπω τούτου πεπειραμένη· καὶ γέλωσ ἐπὶ τούτῳ καὶ παρὰ τῆς

11 ἀπεραιωμένων C.

13 πολέμουσ A.

16 λιανῶ B.

18 χιλιαρχοῦντος — p. 90 v. 3 παραγγεῖλαι ἠρέθιζεν Dionis excerptum Vaticanum 27.

torium abducitur. ubi cum res suas gestas commemoraret, et Capitolio iudicibus ac circumstanti coronae (ex eo enim loco videri poterat) ostenso, ut et arcem et eos qui illuc confugerant conservasset, in memoriam revocaret, iudices miseratione adducti eum neque absolutum neque damnatum ampliarent. eo Camillus cognito iudices in alium locum traduxit, unde Capitolium conspicere non poterat. ubi condemnatus et in Capitolium perductus de rupe Tarpeia praecipitatur, unde Gallos ipse profligavit.

Deinde multa bella partim ipsi urbi partim subiectis civitatibus illata Romani et per Camillum et, eo iam senio effeto, per alios omnia propulsarunt. et summo otio ab exteris hostibus potiti inter sese certarunt. nam cum M. Fabius patricius, duarum filiarum pater, nata maiorem Licinio Stoloni, homini longe inferioris conditionis, iuniorem Sulpicio Rufo, sui loci viro despondisset, interim dum Rufus tum tribunus in foro versatur, soror uxorem eius invisit. illo revertente cum lictor veteri quadam consuetudine fores pulsaret, ad eum strepitum mulier illius rei insolens expavescit; eaque de causa risu et a sorore et a caeteris

D ἀδελφῆς καὶ τῶν παρόντων ἐγένετο, καὶ ὡς ἰδιώτης ἐσκόφθη. τῇ δ' ἐν δεινῷ τὸ πρᾶγμα πεποίητο, καὶ τὸν ἄνδρα ἐς ἀρχὴν παραγγεῖλαι ἠρέθιζεν. ὁ γοῦν Στόλων ὑπὸ τῆς γυναικὸς παρακινηθεὶς Λουκίῳ τινὶ Σεξιῶ ἀνδρὶ τῶν ὁμοίων τὰ τοῦ πράγμα-
 τος κοινωσάμενος, ἄμφω δημαρχῆσαι κατεβιάσαντο, καὶ τὸν 5
 κόσμον τῆς πολιτείας συνέχεον, ὡς καὶ ἐπὶ τέσσαρσιν ἔτεσιν ἀναρχίαν γενέσθαι τῷ δήμῳ· τὰς γὰρ τῶν εὐπατριδῶν ἀρχαιρείας ἐνεπόδιζον. καὶ ἐπὶ πλέον ἂν ἔτι τοῦτο ἐγένετο, εἰ μὴ τις ἀγγελία κεκόμιστο ἐπὶ τὴν Ῥώμην αὐθις ἐλαύνειν τοὺς Κελτοὺς.
P I 360 ἄπαν οὖν πρὸς ἀλλήλους ἀφέντες διάφορον, δικτάτορα τὸ πέμπτον 10
 τὸν Κάμιλλον εἶλοντο καὶ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐστράτευσαν. οὐ μάχη μέντοι κοινή, μονομαχία δὲ γέγονε πρότερον. Τίτος γάρ τις Μάλλιος ἀνὴρ εὐπατριδῆς προσκεκρουκῶς τῷ πατρὶ παρημελεῖτο καὶ διέτριβεν ἐν ἀγρῷ· εἶτα τῷ πατρὶ διηλλάγη, καὶ χιλίαρχος στρατοπέδου γενόμενος τῷ τε προκαλουμένῳ Κελτῷ πρὸς 15
 μονομαχίαν ἀντέστη, καὶ νικήσας αὐτὸν τὸν στρατὸν αὐτοῦ χρυσοῦν ὄντα ἐσκόλευσε, καὶ Τουρκουάτος φερῶν αὐτὸν ἐπεκέκλητο. συμμιξάντων δὲ καὶ τῶν στρατευμάτων ἤτηντο οἱ Κελτοί, καὶ τῆς μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὁρμῆς ἀπέσχοντο, τὴν δ' Ἀλβανίδα ἐλε-
B λάτουν. ἰάσαντες οὖν αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι διαρπάσαι τὴν χώραν, 20
 ὡς κατακορεῖς γενόμενοι βρωμάτων καὶ μέθης εὐεπιχειρητότεροι εἶεν, ἐπέθεντο σφίσι, καὶ αὐτῶν τε πολλοὺς διέφθειραν καὶ τὸ

1 τῶν] παρὰ τῶν A: Dionis exc. τῶν. ἰδιώτης A. 9 τοὺς om AB. 12 κοινή B corr. 15 τῷ τε προκαλουμένῳ — 17 ἐπεκέκλητο] cf. quae A. Maius inter Dionis excerpta posuit 12 et 13, pag. 530.

orto ut plebeia muliercula deridetur. quam illa rem iniquo animo ferens maritum ad petendos honores incitat. culus impulsu Stolon, re cum L. Sextio sui ordinis homine communicata, per vim tribunatum uterque expetiverunt, confuso rei publicae ordine, ut per annos quattuor nulla esset populi obedientia, patriciorum comitiis interruptis. auctaque turba illa esset, nisi nuntiatum fuisset Gallos denuo Romam invasuros. omissa igitur omni inter se contentione, Camilloque quintum dictatore dicto, contra hostes sunt profecti. sed antequam praelium committeretur, singulare certamen est initum. Titus enim Manlius, vir patricius, offensum patre neglectus in agro versabatur. cui deinde reconciliatus, factusque tribunus militum, Gallum, a quo provocatus fuerat, vicit; et aureum torquem illi detractum gestare solitus Torquati cognomentum invenit. exercitibus quoque congressis Galli superati, Romano itinere omisso, Albanum agrum populabantur. id Romani prohibere noluerunt, donec mero et crapula distentos minore periculo aggressi multos occide-

σφῶν εἶλον στρατόπεδον. ὁ δὲ Κάμιλλος εἰς τὴν Ῥώμην ἐπαυελθὼν ἀπέθετο τὴν ἀρχήν.

Ἐκτοτε οὖν οἱ μὲν χιλιάρχοι, οἳ ἀντὶ τῶν ὑπάτων ἐγένοντο, ἐσχολάκασιν, ὑπάτοι δὲ ἀπεδείκνυντο ἐνίοτε μὲν εὐπατριῶν, ἐκ δὲ τοῦ πλήθους ἐνίοτε, ποτὲ δὲ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ὁμοῦ. νόσου δ' ἐνοσηψίας τῇ Ῥώμῃ καὶ ὁ Κάμιλλος τέθνηκε, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πλείστα θανόντος τοῦ ἀνδρός ἠνιάθησαν. W II 37
C

25. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τι συμβῆναι πάθος περὶ τὴν Ῥώμην ἰσθόρηται. διαστήναι γὰρ τὸ πεδῖον λέγεται τὸ μεταξὺ τοῦ 10 Παλατίου καὶ τοῦ Καπιτωλίου ἐξάπινα, μήτε σεισμοῦ προηγησάμενου μήτ' ἄλλου τινὸς οἷα συμβαλεῖν εἶωθε φυσικῶς ἐπὶ τοιοῦτοις παθήμασι. καὶ ἦν τὸ χάσμα διαμέρον ἐπὶ μακρόν, οὔτε συνερχόμενον οἷως δὴ ποτε οὔτε μέντοι πληρούμενον, καὶ ταῦτα 15 καὶ ἄλλην ἔλην παντοδαπήν. ἀποροῦσιν οὖν τοῖς Ῥωμαίοις χρησιμὸς ἐδόθη, μὴ ἄλλως τὸ διεστῶς συνελθεῖν, εἰ μὴ τὸ κρεῖττον Δ αὐτῶν καὶ δι' οὗ μάλιστα πλείστον ἰσχύουσιν εἰς τὸ χάσμα ἐμβάλλουσιν· οὕτω γὰρ ἐκεῖνό τε παύσεται, καὶ τῇ πόλει ἔσεται δύναμις ἀκατάλυτος. ἔμεινεν οὖν καὶ πάλιν τὸ ἄπορον ἀποροῦ-

I σφῶν AB, αὐτῶν PW. 8 de M. Curtio ex Dione Tzetzes in Exegeei in Iliadem p. 136 v. 17. συμβεβημένοι A. 9 λέγεται τὸ πεδῖον A. 10 μήτε σεισμοῦ] contrarium narrant Maximus Planudes et Suidas iis locis quos ex Dione excerptos arbitratur A. Maius, Script. vet. nov. coll. vol. 2 p. 531 14 et 15. 11 ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις A. 14 τῶν add AC.

FONTES. Cap. 25. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta in Tzetzae Exegei in Iliadem p. 136 et in Florilegio Vaticano.

runt, eosque castris exuerunt. Camillus Romam reversus magistratum deposuit.

Ab eo tempore tribunis militum, qui in consulum successerant locum, abrogatis, consules designari coeperunt, alias patricii alias plebei, nonnunquam utriusque ordinis simul. Iue Romae grassante Camillus etiam est mortuus, cuius obitus plurimum tristitiae Romanis attulit.

25. Post huiusmodi malum Romanos invasisse fertur, ut ea planities, quae intra Palatium et Capitolium est, subito hiatu, neque terrae motu neque alia re unde talia natura oriuntur antegressa, discesserit atque ita permanserit diu. qui cum neque coiret ullo modo neque expleretur, quamvis Romanis multum et terrae et saxorum et alterius materiae omnis generis eo congerentibus, oraculum consultum respondit voraginem illam non expleri posse priusquam res optima, quaeque plurimum Romani possent, in eam coniceretur: sic enim et specum illum desiturnum, et urbis imperium nunquam eversum iri. hoc responso non

μενον, ἀσαφοῦς τυγχάνοντος τοῦ χρησιμοῦ. Μάρκος δὲ Κούρτιος ἀνὴρ εὐπατριδῆς, νέος τὴν ἡλικίαν, ὠραιότατος τὴν μορφὴν, ῥωμαλεώτατος τὴν ἰσχύν, ἀνδρειότατος τὴν ψυχὴν, φρονήσει διαπραεῖς, τὸν νοῦν συνείς τοῦ χρησιμοῦ παρελθὼν εἰς μέσον ἐδημηγόρησε λέγων "τί τῶν λογίων ἀσάφειαν, ὧ Ῥωμαῖοι, ἢ ἀμα-5 θίαν ἡμῶν αὐτῶν καταψηφίζομεθα; ἡμεῖς ἔσμεν τοῦτο δὴ τὸ ζητούμενόν τε καὶ ἀπορούμενον. οὐ γάρ τι ἄνυχον ἐμφύχου λογισθῆσεται βέλτιον, οὐδὲ τοῦ ἔννου καὶ ἔμφρονος καὶ λόγῳ κεκο-
P I 361 σμημένου τὸ ἄνουν ἄλογόν τε καὶ ἄφρον προτιμηθῆσεται. τί γάρ ἄν τις ἀνθρώπου προκρίνειν, ἵνα τοῦτο ἐς τὴν τῆς γῆς βαλόντες 10 διώσασιν, αὐτὴν συναγάγομεν; οὐκ ἔστιν οὐδὲν ζῶον θνητὸν οὐδ' ἄμεινον οὐδ' ἰσχυρότερον ἀνθρώπου. εἰ γάρ τι δεῖ καὶ θρασυνόμενον εἰπεῖν, οὗτ' ἀνθρωπος οὐδὲν ἄλλο ἔστιν ἢ θεὸς σῶμα θνητὸν ἔχων, οὔτε θεὸς ἄλλο τι ἢ ἀνθρωπος ἀσώματος κἀντεῦθεν ἀθάνατος· καὶ οὐ πόρρω τῆς θείας δυνάμεως ἀπηρτήμεθα. 15 ταῦτα ἐγὼ μὲν οὕτω φρονῶ, ἀξιῶ δὲ καὶ ὑμᾶς τῇ γνώμῃ προσθέσθαι ταύτῃ. καὶ μὴ τις οἰήσαιο ὅτι κλῆρον ποιήσομαι ἢ κόρην κελεύσω θανεῖν ἢ μειράκιον· αὐτὸς γὰρ ἐγὼ ἐκὼν ἐμυητὸν ὑμῖν
B ἐπιδίδωμι, ἵνα σήμερον αὐτίκα κήρυκα πέμψητέ με καὶ πρεσβευ- τὴν τοῖς χθονίοις θεοῖς, ἐσόμενον αἰεὶ ὑμῶν προστάτην καὶ σύμμα- 20 χον." ταῦτα εἰπὼν ὁ Κούρτιος τὰ ὄπλα ἐνειδιδύσκετο, εἶτα καὶ τοῦ ἵππου ἐπέβη. οἱ δ' ἄλλοι περιαλγεῖς ἐγένοντο καὶ περιχαρεῖς,

7 τι] τις C. 10 προκρίνειν A. 11 οὐκ ἔστιν οὐδὲν — 15 κἀντεῦθεν ἀθάνατος ex Dione habet Florilegium Vaticanum, Scriptorum vet. novae collect. vol. 2 p. 532 533 16. 20 ὑμῖν ἀεὶ AB.

explicata est difficultas, propter obscuritatem. verum Marcus Curtius vir patricius, aetate integra, forma pulcherrima, viribus maximis, animo fortissimo, prudentia ornatissimus, oraculo intellecto pro contione dixit "quid obscuritatem oraculi, Quirites, aut tarditatem ingeniorum nostrorum accusamus? nos id sumus quod quaeritur omnesque suspensos tenet. neque enim inanima praeferranda sunt animatis, neque ea quae mente et intelligentia praedita sunt et sermone ornata brutis, rationis et prudentiae expertibus, postponenda. nam quid homini anteponatis, quo iniecto hiatus illum contrahamus? non est ullum mortale animantis genus homine praestantius aut fortius. quod si audacius loquendum sit, quid est homo nisi deus corpore mortali circumseptus? aut quid deus est nisi homo omnis ex materia concretionis expertus atque immortalis? neque nos longe a divina potentia absumus. haec mihi persuasa sunt: quae vobis etiam persuasa esse velim. neque vero quisquam existimet me sortem ducturum aut virginem puerumve immolari iussurum: nam ego ipse me pro vobis devoceo, ut me hodie statim caduceatorem et oratorem ad deos manes ablegetis, semper patronum vestrum et adiutorem futurum." his dictis arma induit, equum conscendit. caeteri inter laetitiam et maerorem ambigui ornamenta

καὶ κοσμήματά τινα συμφορήσαντες οἱ μὲν αὐτὸν ἐκείνον αὐτοῖς ἐκόσμουσαν ὡς ἤρωα, οἱ δὲ τινα καὶ ἐς τὸ χάσμα ἐπέβαλλον. ἄρτι δ' ἐς αὐτὸ ἐνήλατο ὁ Κούρτιος ἔφιππος, καὶ ἡ τῆς γῆς συνήχθη διάστασις, καὶ οὐδείς οὐκέτι οὔτε τὸ χάσμα οὔτε τὸν Κούρτιον C 5 ἐθάψαστο. ταῦθ' οὕτω τοῖς Ῥωμαίοις ἰστόρηται· εἰ δὲ τῶ μιν μυθώδη κριθεῖν καὶ μὴ πιστά, ἔξεστίν οἱ μὴ προσέχειν αὐτοῖς.

Τοῖς Ῥωμαίοις δὲ πόλεμοι αὐθις καὶ παρὰ Γαλατῶν καὶ ὑφ' ἐτέρων ἐθνῶν ἐπηνέχθησαν, ἀλλ' ἀπεκρούσαντο πάντας, πῆ μὲν ὑπάτους πῆ δὲ δικτάτορας ψηφίζομενοι. ὅτε καὶ τι τοιοῦτον συμ- 10 βέβηκε. δικτάτωρ ἐλέχθη Λούκιος Κάμιλλος, Γαλατῶν κατατρέχόντων τὰ ὑπὸ Ῥώμην. ὃς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ὁρμήσας γνώμην εἶχε τρίβειν τὸν καιρὸν καὶ μὴ διακινδυνεύειν πρὸς ἀνθρώπους ἀπονοία χρωμένους· ῥῆον γὰρ αὐτοὺς καὶ ἀσφαλέστερον ἀπορία τροφῶν ἐκτραχύσειν ἤλπισε. Γαλάτης δὲ τις εἰς μονομαχίαν D 15 τινὰ τῶν Ῥωμαίων προεκαλεῖτο. καὶ ἀντίστη αὐτῷ Οὐαλλέριος Μάρκος χιλιάρχων, ὁ τοῦ Μαξιμου ἐκείνου ἔγγονος. καὶ λαμπρὰ W II 38 μὲν ἡ μάχη προέβη ἀμφοῖν· ὁ μὲν γὰρ τῆ σοφία καὶ τῆ περιτεχνήσει προέφερον, ὁ δὲ Γαλάτης τῆ ἰσχύϊ καὶ τῆ τόλμῃ· ἐπὶ πλέον δ' ἐθαυμαστώθη ὅτι τῷ τοῦ Οὐαλλερίου κράνει κόραξ ἐφιπτάμενος 20 καὶ κρώζων εἰς τὸν βάρβαρον ἐνεχρίμπετο, καὶ τήν τε ὄψιν αὐτοῦ ἐπετάρασε καὶ τὴν ὁρμὴν ἐνεπόδιζε, μέχρις οὗ κατεργάσθη. διδ' ἀγανακτήσαντες οἱ Γαλάται ὡς ὑπὸ ὀριθοῦς ἡλαττωμένοι, θυμῷ

3 ἐνήλατο A. 5 τοῖς om A. τῷ μιν μυθώδει A. 9 τι] τοι A. 14 Γαλάτης δὲ τις etc.] ab his differunt quae A. Maius Dioni tribuit, Scriptorum vet. novae collect. vol. 2 p. 534 18 et 19. 18 διέφερον A. 19 τοῦ add AC. 20 κρώζων AC, κράζων B, κρώτων PW.

quaedam partim ad eum ipsum pro heroe excolendam, partim quae in hiatum conicerentur, attulerunt. qui cum primum equo inquadens se in specum immisit, hiatu illo expleto neque voraginem neque Curtium quisquam vidit. haec ita narrantur a Romanis: quae si cui fabulosa et a fide veri aliena videbuntur, non postulo ut multum eis tribuant.

Deinde Romanis alia bella et a Gallis et ab aliis gentibus sunt illata, sed propulsata omnia vel a consulibus vel dictatoribus. quo tempore huiusmodi quiddam accidit. Lucius Camillus dictator dictus, cum Galli suburbanum agrum incursarent, educto exercitu in animo habuit ducere bellum, neque decertare eum hominibus temere in perniciem suam ruentibus, quos facilius et tutius penuria commeatus domiturus esset. Gallo autem cuidam ex Romanis aliquem ad singulare certamen provocanti restitit M. Valerius tribunus militum, ex Maximi illius posteritate. certamen illustre fuit: nam alter prudentia et arte superior erat, Gallus audacia et viribus. sed illud mirabilis, quod in Valerii galea corvus crocitas consedit, in hostem versus, cuius os oculosque rostro et un-

αὐτίκα συνέμψαν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ κακῶς ἀπηλλάγησαν. ὁ δ' P I 362 Οὐαλλέριος ἀπὸ τῆς τοῦ κέρακος συμμαχίας Κορουνῶος ἐπανομάσθη.

Εἰσέπειτα δὲ τῶν στρατευμάτων στασιασάντων καὶ ἐμφυλίου πολέμου γενέσθαι μέλλοντος, κατηλλάγησαν οἱ στασιάσαντες, νό-5 μων τεθέντων μὴτ' ἄκοντά τινα τοῦ καταλόγου ἀπαλείφεισθαι, μῆτε τὸν χιλιαρχήσαντα ἑκατονταρχεῖν, καὶ τοὺς ὑπάτους καὶ ἄμφω ἔξὸν εἶναι καὶ ἐκ τοῦ πλήθους καθίστασθαι, καὶ τὸν αὐτὸν μῆτε δύο ἅμα ἀρχὰς μῆτε τὴν αὐτὴν δις ἐντὸς δέκα ἄρχειν ἐτῶν.

26. Λατίνοι δὲ καίπερ ἔνσπονδοὶ τοῖς Ῥωμαίοις ὄντες ἀπέ- 10 B στησαν καὶ πόλεμον ἤραυτο, ἐν φρονήματι γεγονότες ὅτι τε νεότητι ἤμαζον καὶ τὰ πολεμικὰ ἐκ τῆς αἰεὶ σὺν αὐτοῖς στρατείας ἀκριβῶς ἤσκητο. οἱ δὲ τοῦτο γνόντες ἐξῆλθον, ὑπατοὺς τὸν τε Τουρκοῦάτον τὸ τρίτον ἐλόμενοι καὶ τὸν Δέκιον, καὶ ἐμαχέσαντο αὐτοῖς κραταιὰν μάχην, κρῖσιν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἑκάτεροι νομί- 15 ζοντες ἀκριβῆ. τῆς σφετέρας τύχης τε καὶ τῆς ἀρετῆς. ἔδοξε δὲ περιφανεστέρα ἢ μάχη καὶ διὰ τε συμβεβηκός. τοὺς γὰρ Λατί- νους οἱ ὑπατοὶ καὶ ὁμοσκεύους καὶ ὁμοφώνους τοῖς Ῥωμαίοις ὀρώντες ἐφοβήθησαν μὴ τῶν στρατιωτῶν τινες σφαλῶσι, τό τε οἰκεῖον καὶ τὸ πολέμιον μὴ ῥᾶστα διαγιγνώσκοντες. καὶ διὰ τοῦτο 20 C προεῖπον σφίσι τά τε ἄλλα παρατηρεῖν ἀκριβῶς, καὶ καθ' ἑαντὸν μηδένα μηδενὶ τῶν ἐναντίων συμβυλεῖν. τοῦτο δὴ τὸ παράγ-

13 ὑπατόν τε ταρκοῦάτον A.

FOUNTES. Cap. 26. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: fragmentum libri septimi apud grammaticum περὶ συντάξεως in Bekkeri Anecd. p. 133 v. 19; excerpta Vaticana 29 30 34 36 37 38 p. 157 sq., Ursinianum 143.*

gibus appetere illiusque impetum retardare non destitit donec obtruncaretur. Galli se ab alite victos indignati statim Romanos iracunde invaserunt, sed male tractati recesserunt. Valerius ab illo corvi auxilio Corvinus est appellatus.

Deinde orta inter exercitus dissensione ac bello civili imminente seditio compressa est, cum hae leges essent latae, ut neque invitus quisquam ex albo militum deleretur, neque tribunus centurio fieret; ut consulē utrumque ex plebe creari liceret; ut idem binos eodem tempore magistratus non gereret, nec eundem bis intra decem annos.

26. Post haec Latini socii, quia pube continentibus expeditionibus egregie exercitata abundabant, elati animis defecerunt et Romanis bellum intulerunt, quibus Torquatus tertium et Decius lecti consules obviam profecti sunt, et atrox praelium commissum, utraque acie existimante eo se die et virtutis et fortunae suae illustre specimen edituram. ea pugna eventu quodam facta est celebrior. cum enim Latinos eodem armorum genere eademque lingua qua Romanos consules uti viderent, veriti ne qui militum discrimine hostium et suorum non facile observato errarent, praeter

γέλμα οἱ μὲν ἐτήρησαν, ὁ δὲ τοῦ Τουρκουάτου παῖς, στρατευόμενος ἐν τοῖς ἑππεῦσι, καὶ πεμφθεὶς πρὸς κατασκοπὴν τῶν ἐναντίων, παρείδεν οὐκ αὐθαδέα ἀλλὰ μέντοι φιλοτιμίᾳ. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἕπαρχος τῶν Λατίνων ἰδὼν αὐτὸν προσίοντα πρὸς μονομαχίαν
 5 προεκάλεσάτο, καὶ μὴ δεξάμενον ταύτην διὰ τὴν πρόβρησιν, παρώξυνεν εἰπὼν “οὐδ’ οὐ μέντοι Τουρκουάτου υἱὸς εἶ; οὐ σεμνὴν τιῶν στρεπτῶν τοῦ πατρὸς; ἢ πρὸς μὲν Γαλάτας ἀνθρώπους φθόρους ἔρρωσθε καὶ ἀνδρῖζεσθε, τοὺς δὲ δὴ Λατίνους ἡμᾶς φοβεῖσθε; τί οὖν ἄρχειν ἡμῶν ἀξιούτε;” τί δ’ ὡς χεῖροσιν ἡμῶν
 10 ἐπιτάσσετε;” ἔκφρων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς παραγωγέσεως ἐκὼν ἐπελάθετο, καὶ μονομαχίᾳς ἐνίκησε, καὶ τὰ σκῦλα μεγαφρονῶν ἐκόμισε τῷ πατρὶ. καὶ ὃς ἀθροίσας τὸ στράτευμα “γενναῶς μὲν” ἔφη “ὦ παῖ ἐμαχέσω, καὶ διὰ τοῦτό σε στεφανώσω· ὅτι δὲ τὸ προσταχθὲν οὐ παρετήρησας, καίτοι καὶ ὡς
 15 υἱὸς πειθαρχεῖν καὶ ὡς στρατιώτης ἀναγκαζόμενος, διὰ τοῦτό σε δικαιώσω, ἵνα καὶ τὸ τῆς ἀριστείας ἄθλον καὶ τὸ τῆς ἀνηκουστίας τίμημα λήψῃ.” ταῦτ’ εἰπὼν ἅμα τὸν τε στέφανον τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἐπέθετο καὶ αὐτὴν ἐκείνην ἀπέτεμεν.

Ἔβια ὄναρ ἀμφοῖν τοῖς ὑπάτοις ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ ὁμοίως P I 363
 20 φανὲν ἔδοξε λέγειν, τῶν ἐναντίων κρατήσιν, ἂν ὁ ἕτερος τῶν ὑπᾶτων ἑαυτὸν ἐπιδῷ. μεθ’ ἡμέραν οὖν ἀλλήλοις τὸ ὄναρ διηγησάμενοι, συνέθεντο θεῖον εἶναι, καὶ πεισθῆναι δεῖν αὐτῷ ὁμο-

1 τοῦ om A. 6 μέντοι] μὲν B. σεμνόνει A. 8 δὴ om A. 15 διὰ τοῦτό — 17 τίμημα λήψη ex Dionis libro septimo, apud grammaticum περὶ συντάξεως in Immanuelis Bekkeri Anecd. p. 133 v. 19. 21 διηγησάμενοι τὸ ὄναρ A.

alia diligenter observanda illud etiam edixerunt, ne quis extra ordinem in hostem pugnaret. ei edicto caeteri paruerunt: sed Torquati filius, qui inter equites militabat, ad explorandos conatus hostium missus, id non tam ex contumacia quam ambitione neglexit, nam Latinorum equitum magister eum accedentem conspicatus ad singulare certamen provocavit, idque illo propter patris edictum detrectante dixit “non tu Torquati filius es? non torque parentis gloriaris? an contra Gallos homines perditos tantum viri fortes estis, nos vero Latinos formidatis? cur ergo nobis imperitare vultis? cur ut deterioribus praescribitis?” Manlius vero prae iracundia vix mentis compos et paterni edicti ultro oblitus hostem vincit, detractaque spolia magno animo parenti offert. is convocato exercitu “fortiter sane” inquit, “fili, dimicasti, eaque de causa te corona donabo: sed quia neque imperium consulare neque maiestatem patriam veritus es, ideo te condemno, ut et virtutis fructum percipias et contumaciae poenas des.” haec dicens simul et coronam capiti eius imposuit et caput amputavit.

Deinde eadem nocte uterque consul in somnis vocem audire sibi visus est dicentem superiores fore hostibus si alter consul se devoveret. cum diluxisset, uterque alteri somnium narrat: divinum id esse ideoque

λόγησαν. ἠμφισβήτησαν δὲ πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὅς ἂν σωθῆι, ἀλλ' ὅς ἂν μᾶλλον ἑαυτὸν ἐπιδῶ· καὶ παρὰ τοῖς πρώτοις τοῦ στρατοπέδου ἐδικαιολογήσαντο. καὶ τέλος ἤρεσε σφίσι, τὸν μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως, τὸν δὲ ἐπὶ τοῦ λαιοῦ παρατάξασθαι, καὶ ὅποτερον ἂν κείνων ἐλαττωθῆ, τὸν ἐπ' αὐτῷ τεταγμένον ἀποθαι-
 W Π 89
 B
 νεῖν. τσαύτη δ' ἦν φιλοτιμία αὐτοῖς περὶ τὴν ἐπίδοσιν, ὡς εὐχεσθαι ἕκαστον τῶν ὑπάτων ἤττηθῆναι, ἵνα τύχη τῆς ἐπιδόσεως καὶ τῆς ἐκκλείας τῆς ἐξ αὐτῆς. συμβαλόντες δὲ τοῖς Λατίνοις μέχρι μὲν πολλοῦ ἰσοπαλῶς ἠγωνίσαντο, εἶτα τὸ κατὰ τὸν Δέκιον κέρως μικρὸν τι τοῖς Λατίνοις ἐνέκλινεν. ὁ γνοὺς ὁ Δέκιος ἔαν-
 10
 τὸν ἐπιδέδωκε· καὶ τὰ ὄπλα ἐκδύς, τὴν ἐσθῆτα ἐνέδν τὴν περι-
 πόρφυρον. καὶ οἱ μὲν οὕτω φασὶν ἐφ' ἵππον ἀναπηδῆσαι αὐτὸν καὶ εἰσελάσαι πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ ὑπ' κείνων ἀποθανεῖν, οἱ δὲ ὑπὸ συστρατιώτου πολιτικοῦ σφραγῆναι. τέως δὲ τελετήσαν-
 C
 τος τοῦ Δεκίου τοῖς Ῥωμαίοις ἡ νίκη καθαρῶς συνηρέχθη, καὶ 15
 οἱ Λατίνοι πάντες ἐτράπησαν, οὐ πάντως δὲ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Δεκίου· πῶς γὰρ ἂν τις πιστεύσειεν ἐξ ἑνὸς ἀνδρὸς τοιαῦδε τελευτῆς τοσοῦτον πλῆθος ἀνθρώπων τὸ μὲν φθαρῆναι τὸ δὲ σω-
 θῆναι καὶ νικῆσαι περιφανῶς; οἱ μὲν οὖν Λατίνοι οὕτως ἤττην-
 το, ὁ δὲ γε Τουρκούτος καὶ τὸν νίδν ἀποκτείνας καὶ τοῦ συνάρ-
 20
 χοντος τεθνηκότος ἐώρτασεν ὁμως τὰ ἐπινομία.

Εἶτ' αὖθις αὐτοῦς τε τοὺς Λατίνοὺς ἐπαναστάτας κατε-
 πολέμησαν, καὶ ἕτερα ἔθνη μάχαις ὑπέταξαν, ποτὲ μὲν ὑπάτοις

1 ante ἠμφισβήτησαν A add καὶ.
 om AC.

11 τὰ om B.

16 δὲ

17 πῶς γὰρ — 19 περιφανῶς Dionis excerptum Vaticanum 29.

obtemperandum consentiant. de eo tantum controversia est, non uter maneat incolumis, sed uter se devoteat. causa apud exercitus principes disceptata tandem convenit, alterum in dextro alterum in sinistro cornu statuendum esse, et utrum prius inclinaret, eius duci oppetendam esse mortem. tantaque fuit eius decoris cupiditas, ut uterque se succumbere optaret, ut et devotionis et gloriae consecuturam compos redderetur. exercitibus congressis pugna diu anceps fuit: deinde cornu Decii Latinis nonnihil cessit. quo ille cognito se devovit, atque armis positis togam praetextam induit. itaque eum nonnulli in equum insiluisse et in medios hostes invectum occubuisse, alii a commilitone immolatum esse ferunt. Decio defuncto victoriam Romani haud dubiam sunt adepti, Latinis omnibus in fugam versis: non utique ob Decii mortem. quis enim credat tali unius viri interitu tantam multitudinem hinc caesam illinc conservatam et illustri potitam esse victoria? Latinis ita superatis Torquatus, quamvis et filio occiso et collega mortuo, tamen triumphum duxit.

Deinde populus Romanus Latinos rebellantes devicit, et alias gentes nunc per consules nunc per dictatores armis subegit. quorum e

κεχηρημένοι ποτὲ δὲ δικτάτορσιν. ὧν εἷς ἦν καὶ Λούκιος Παπίριος ὁ καὶ Κούρσορ, ὀνομαζόμενος διὰ τε τὴν ἕξιν (ἦν γὰρ δρομικώτατος) καὶ διὰ τὴν ἄσκησιν τὴν τοῦ δρόμου. μετὰ δὲ ταῦτα δικτάτωρ ὁ Παπίριος ἐπὶ τοὺς Σαυνίτας ἐξεπέμφθη μετὰ Φαβίον Ῥούλλου ἱπάρχου, καὶ ἠτήσας αὐτοὺς ἠνάγκασεν ἐπὶ συνθήκαις συμβῆναι αἷς ἐκεῖνος ἐβούλετο. ἀποθεμένου δὲ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἐπανέστησαν αὐθις. ἐπὶ δὲ Κορηγίλου Αὔλου δικτάτορος καὶ πάλιν πολυμηθέντες καὶ ἠττηθέντες διεκηρουκέουσαντο πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοὺς αἰχμαλώτους τε θοοὺς εἶχον πέμψαντες αὐτοῖς, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου Ῥουτούλῳ ἀνδρὶ δυνατῷ παρ' αὐτοῖς ἐπιγράφοντες· οὐδ' τὰ δοτῶ, ἐπεὶ φθάσας ἐκεῖνος διεχειρίσατο ἑαυτὸν, διέτριψαν. οὐ μέντοι καὶ ἔτυχον τῆς εἰρήνης ὡς ἄπιστοι, ἀλλ' ἄσπονδον· σφίσι ἐψηφίσαντο πόλεμον, καίτοι τοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες. ὑπεραυχήσαντες οὖν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀδοξοεὶ πάντας αὐτοὺς αἰρήσειν ἐπιείσαντες δεινῷ παθήματι περιέπεσον. ἐπερδείσαντες γὰρ οἱ Σαυνίται καὶ ἐν συμφορᾷ ποιούμενοι τὸ μὴ σπείσασθαι, καὶ ὡς ἀπεγνωσμένοι μαχομένοι, καὶ λοχῆσαντές ἐν τινι χώρᾳ κοιλοτέρᾳ καὶ στενῇ, τὸ τε στρατόπεδον εἶλον καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐξώργησαν παυσὶ καὶ πάντας ὑπῆγαγον ἐπὶ τὸν ζυγόν (τί δ' ἦν τὸ τοῦ ζυγοῦ, ἤδη μοι ἀνωθί που ἰστέρηται), οὐδένα μέντοι ἀπέκτειναν, ἀλλὰ τὰ τε ὄπλα καὶ

2 κούρσαν B. 3 τὴν ante τοῦ om A. 4 Σαυνίτας] sic libri mss ubique: PW Σαυνίτας et mox Σαυνίται, Σάμνιον etc. 8 ἠττηθέντες — 14 αἰχμαλώτους λαβόντες Dionis excerptum Ursinianum 143. 10 Ῥουτούλλῳ B: quem Livius Brutulum Papirium appellat, Dionis eclogarius Παπίριον vel Πάπιον. 12 ἄσπονδοι A. 14 ὑπεραυχήσαντες — 20 τὸν ζυγόν Dionis excerptum Vaticanum 31. 15 ἀδοξοεὶ] Dionis exc. ἀδομαξελ. 16 συμφοραῖς A. 20 ἀνωθί που] pag. 65 v. 8.

numero fuit L. Papirius, Cursoris cognomentum a celeritate pedum currendique studio adeptus. qui dictator cum Fabio Rufo equitum magistro contra Samnites missus, eos devictos in sua verba pacem facere coegit. sed cum magistratu abiisset, rursus illi se commoverunt. et ab Aulo Cornelio dictatore rursus debellati legatos de pace Romam miserunt, captivis quos habebant omnibus redditis, causaque belli in Rutulum virum apud se potentem translata: cultus ossa, quoniam sibi consciscere necem maturarat, disiecerunt. eis Romani ut foedifragis pacem non dederunt, sed, quamquam captivis receptis, bellum irreconciliabile inferendum decreverunt. ac dum elati successibus se illos omnes primo impetu capturos sperant, in magnam cladem inciderunt. nam Samnites perterriti et anxii ob negatam pacem ex desperatione in pugnam ruebant, et collocatis in angusta valle insidiis castra ceperunt, totumque Romanum exercitum sub iugum miserunt (quae res cuiusmodi fuerit, supra exposuimus): neminem tamen occiderunt, sed armis equis caeterisque

τοὺς ἵππους καὶ τὰ ἄλλα ὅσα εἶχον πλήν ἐνὸς ἡμετέρου ἀφαιλοντο, καὶ γυμνοὺς σφῆς ἀφῆκαν ἐπὶ συνθήκαις τοῦ τῆν χώρων αὐτῶν
 B ἐκλιπεῖν καὶ συμμάχους σφίσι ἀπὸ τῆς ἴσης εἶναι. Ἴνα δὲ τὰ
 τῆς ὁμολογίας καὶ παρὰ τῆς γερουσίας βεβαιωθῶσι, τῶν ἐπιπέων
 ἐξακοσίους εἰς ὁμηρεῖαν κατέσχον. 6

Οἱ δ' ἔπιπτοι. Σπούριός τε Ποστούμιος καὶ Τιβέριος Κα-
 λουῖνος μετὰ τῆς στρατιᾶς εὐθὺς ἀνεχώρησαν, καὶ νυκτὸς αὐτοί
 τε καὶ τῶν ἄλλων οἱ ἀξιολογώτατοι εἰς τὴν Ρώμην εἰσῆλθουσαν,
 οἱ δὲ λοιποὶ στρατιῶται κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἐσκεδάσθησαν. οἱ δ'
 ἐν τῇ πόλει τὰ πεπραγμένα μαθόντες οὕτε ἠσθῆναι τῇ τῶν στρα- 10
 τιωτῶν σωτηρίᾳ οὐτ' ἀχθεσθῆναι ἠδύναντο. πρὸς μὲν γὰρ τὸ
 δεῖν ὑπερήλθον, καὶ ὅτι παρὰ τῶν Σαννιτῶν τοιαῦτα πεπόν-
 C θασαι, μᾶλλον σφίσι τὸ ἄλγος ἐγένετο· λογιζόμενοι δὲ ὡς εἰ πάντας
 ἀπολέσθαι συνέβη, καὶ περὶ πάντα ἄν ἐκινδύνευσαν, ἐπὶ τῇ σφῶν
 ἦσαν σωτηρίᾳ. ἐκικρύπτοντες δὲ τέως τὸ ἦδισταί, πένθος 15
 ἐπειοίημεσαν, καὶ οὐδὲν ἐν τῇ καθηστῆκατι τρόπῳ ἔπραξαν, οὐτ'
 αὐτίκα οὐθ' ἴσπερον, ἕως ἀντιπεκράτησαν· τοὺς δ' ὑπάτους μὲν
 W II 40 παραντίκα ἔπαυσαν, ἑτέρους δ' ἀνδελφοὺς βουλήν ἐποίησαντο.
 καὶ ἐδόκει μὲν σφίσι μὴ δέξασθαι τὴν σύμβουσαν, ἐπεὶ δὲ ἀδύνα-
 τον ἦν τοῦτο δεῦσαι μὴ οὐχὶ πρὸς τοὺς πρῶξαντας αὐτὴν τρέ- 20
 ψαντας τὴν αἰτίαν, ἄκουον μὲν τῶν ὑπάτων καταψηφισασθαι
 καὶ τῶν ἄλλων οἱ μετ' αὐτῶν ὡς ἀρχὰς τινὰς ἀρχόντες τὰς σπον-

2 τοῦ A, τοῦ τε PW.

7 ἀνεχώρησαν AC, ἀνεχώρισαν PW.

9 οἱ δ' ἐν τῇ — 15 σωτηρία Dionis excerptum Vaticanum 36.

12 ὑπερήλθον] hinc corrigendus Dio, exc. Vatic. 36, ubi δπερ

ἦλλον. 14 πάντα ABC, πάντων PW. 15 ἦδονται B. 17 ἀν-

ταπεκράτησαν B. 18 παραντίκα] παρὰ χρῆμα A, παραχρῆμα B.

omnibus, una veste duntaxat relicta, ademptis dimisere nudos, ea con-
 ditione ut agro illorum excederent et aequo iure societatem colerent.
 quae pacta ut etiam senatus auctoritate rata essent, 600 equites obsides
 retinuerunt.

Consules vero Spurius Postumius et Tiberius Calvinus cum exer-
 citu statim recesserunt; nocturne et ipsi et praecipui e caeteris Romam
 sunt ingressi, reliqui in agris dispersi. qui in urbe erant clade cognita
 neque militum salute delectati sunt neque dolere potuerunt. nam ut
 adversum casum dolentissime tulerunt, praesertim a Samnitibus illatum,
 sic cum reputarent, si omnes perlassent, se in extremo discrimine futu-
 ros, salute illorum sunt gavisi. sed gaudio interim dissimulato nihil
 more solito administrarunt, nec in praesentia neque post, donec victo-
 riam recuperarunt. consulibus magistratus statim abrogatus est, aliisque
 lectis deliberatum de pactis rescindendis. quod quia fieri non poterat
 nisi crimine in auctores illorum translato, inviti faciebant ut consules et
 caeteros magistratus qui cum iis fuerant condemnarent; neque commit-

- δὰς ἐποίησαντο, ὤκνον δὲ καὶ ἀφείναι, ἵνα μὴ ἐφ' ἑαυτοὺς τὸ Δ
 παρασπόνδημα περιστήσωσιν. αὐτοῖς οὖν ἐκείνοις τοῖς ὑπάτοις
 ἐπεκρινώσαντο, καὶ πρῶτον γε τῷ Ποστούμῳ τὴν ψῆφον ἐπήγα-
 γον, ὅπως αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφῆνηται, ἀισχύρη τοῦ
 6 μὴ πάντας ἀδοξίας ἀναπληρῶσαι. ὁ δὲ παρελθὼν εἰς τὸ μέσον
 ἔφη μὴ δεῖν κυρωθῆναι τὰ ὑπ' αὐτῶν πεπραγμένα παρὰ τῆς
 γερουσίας καὶ τοῦ δήμου· μηδὲ γὰρ αὐτοὺς ἐκουσίως προᾶξαι
 αὐτὰ ἀλλ' ἀνάγκη συνεχομένους, ἦν αὐτοῖς ἐπήγαγον οἱ πολέμιοι
 οὐκ ἔξ ἀρετῆς ἀλλ' ἐκ δόλου καὶ ἔξ ἐνέδρας. οἱ γοῦν ἀπατήσαντες
 10 εἰ ἀντηπατήθησαν οὐκ ἂν δύναιτο δικαίως ἐγκαλεῖν τοῖς ἀντα-
 πατήσασιν. ταῦτα τοίνυν εἰπόντος καὶ τοιαῦτα πολλά, ἐν ἀμχα- P I 365
 νίᾳ ἡ γερουσία ἐγένετο· τοῦ δὲ Ποστούμιου καὶ τοῦ Καλοῦντου
 εἰς ἑαυτοὺς τὴν αἰτίαν ἀναδεχομένων, ἐψηφίσθη μῆτε κυρωθῆναι
 τὰ ὁμολογημένα, ἐκείνους τε ἐκδοθῆναι.
- 15 Ἀπήχθησαν οὖν καὶ ἄμφω οἱ ὑπατοὶ, καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχον-
 τες οἱ ἐπὶ τοῖς ὄρκοις παρουσιάσαντες, εἰς τὸ Σαυνιον. οὐ μὲν-
 τοι αὐτοὺς οἱ Σαυνῖται ἐδέξαντο, ἀλλὰ τοὺς ἀλόντας ἀπήτουν
 ἀπαντας, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπεβοῶντο καὶ ἐπεθείλαζον, καὶ τέλος
 τοὺς ἐκδοθέντας ἀντέπεμψαν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐκείνους μὲν ἀσμέ- B
 20 νως ἀπέλαβον, τοῖς δὲ Σαυνῖταις ὀργῇ τὴν μάχην ἐπήγαγον. καὶ
 κρατήσαντες τὰ ὅμοια σφίσι ἐποίησαν, καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοὺς

2 παραστήσωσιν A. 5 ἀνακλήσαι AB. 6 πεπραγμένα]
 κυρωθῆναι A. 10 ἐγκαλεῖν A. 12 καλοῦντου C. 13 τὴν
 αἰτίαν om C. 16 τοῖς add AB. οὐ μὲνοι — 19 ἀντέπεμ-
 ψαν Dionis excerptum Vaticanum 37. 17 ἀλόντας] ἄλλους A.
 18 ἐπεθείλαζον] sic corrigendum quod apud Dionem suppletum legi-
 tur ἐκωνόμαζον, fragm. Vatic. 37. 19 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι — p. 100
 v. 1 δρᾶσαντες Dionis excerptum Vaticanum 38.

tendum putabant ut iis absolutis crimen violati foederis in semetipsos redundare paterentur. re igitur cum ipsi consulibus communicata primum Postulium sententiam dicere iusserunt, ut ipse contra sese pronuntiaret ex verecundia ne omnes dedecoris impleverentur. is in medium progressus negavit probanda esse a senatu populoque quae ne ipsi quidem sua sponte sed ab hostibus non virtute sed dolo atque insidiis coacti egissent. qui igitur dolum priores usurparint, si si dolo vicissim circumventi fuerint, non habere quod querantur. haec et huius generis plura cum dixisset, a senatu animi dubio quid agendum esset, cum Postumius et Calvinius omnem culpam in semetipsos transtulissent, decretum est pactis rescissis illos dedendos esse.

Consules igitur ambo caeterique magistratus qui pacificationi adfuerant Samnium abducti sunt. Samnites autem captivos omnes repentes, deos testati, dediticios reiecerunt. quibus Romani cupide receptis iracunde cum Samnitibus pugnarunt, adeptique victoriam eodem plane modo eos tractarunt, itidemque sub iugum missos nulla alia illata

ἀνθυπήγαγον, καὶ ἀφῆκαν, μηδὲν ἄλλο κακὸν δράσαντες. καὶ τοὺς σφετέρους ἱππεῖς, οὓς ὡς ὁμήρους κατέχον οἱ Σαυνῖται, ἀπαθεῖς ἐκομίσαντο.

LIBER OCTAVUS.

1. Μετὰ δὲ χρόνους πλείονας αὐθις τοῖς Σαυνῖταις πολεμοῦντες οἱ Ῥωμαῖοι, Γαίου Ἰουνίου ἡγουμένον αὐτῶν, συμ-6 φορᾷ περιέπεσον. πορθοῦντος γὰρ τοῦ Ἰουνίου τὴν χώραν αὐτῶν, εἰς τὰς ὕλας τὰς Ἀδρόνους τὰ προσόντα οἱ Σαυνῖται ἀνεκομίσαντο, C οὕτω καλουμένας ὑπὸ τοῦ μηδ' ὄρνις εἰσπέτεσθαι εἰς αὐτὰς τῆ τῶν δένδρων πυκνότητι. ἐκεῖ δὲ ὄντες, ποίμνιά τινα ποιμένων ἢ φρουρῶν ἄνευ προκαθιστάντες καὶ ψευδαυτομόλους ὑποπέμπον- 10 τες, ὡς ἐφ' ἐτόλμην λείαν αὐτοὺς ὑπηγάγοντο. εἰσω δὲ γενομένων τῆς ὕλης περιέσχον τε σφῶς καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο κτείνοντες ἤρην τέλειον ἐκκαμῖν. καὶ ἄλλοτε δὲ πολλάκις τοῖς Ῥωμαίοις πολεμήσαντες οἱ Σαυνῖται καὶ ἠττηθέντες οὐκ ἐφησυχασαν, ἀλλὰ καὶ συμμαχοῦς ἄλλους τε προσλαβόμενοι καὶ Γαλά- 15 τας, ὡς καὶ πρὸς τὴν Ῥώμην αὐτὴν ἐλάσσοντες ἡτοιμάζοντο. δ D οἱ Ῥωμαῖοι μαθόντες ἐς δέος κατέστησαν, καὶ σημειῶν πολλῶν αὐτοὺς ἐναγόντων ἐς τοῦτο. ἐν γὰρ τῷ Καπιτωλίῳ ἐκ τοῦ βωμοῦ

13 κτείνοντες A, ἐκτείνοντες C, κτείναντες PW. 16 ἐλάσσοντας A.
18 ἐς τοῦτο αὐτοὺς ἐναγόντων AB. ἐς ABC, εἰς PW.

FOUNTES. Cap. 1. *Dionis Historias Romanas libri deperditii: excerpta Vaticana* 40 41 p. 165 sq., *Peiresciana* 36.

iniuria dimiserunt, receptis absque noxa equitibus suis, quos illi pacis obsides retinuerant.

1. Pluribus annis post Romani iterum cum Samnitibus Gaius Iunio duce congressi cladem acceperunt. nam cum is agros eorum vastaret, Samnites res suas in silvas Avernas, ipsis avibus propter densitatem inaccessas, contulerunt; atque inde gregibus sine pastoribus et praesidiis emissis, et transfugis subornatis, hostes tanquam ad paratam praedam pellexerunt, sed cum in silvam penetrassent, non prius eos circumventos caedere destiterunt quam plane viribus destituti essent. sed et alias saepe Samnites cum Romanis congressi, quamvis victi, non quieverunt, sed cum aliis tum Gallis sociis adscitis ita se pararunt quasi ipsam urbem oppugnaturi essent. quo Romani cognito territi sunt, etiam prodigiis multis admoniti, nam ex Iovis Capitolini ara tribus die-

τοῦ Διὸς αἶμα τρισὶν ἡμέραις, μιᾷ δὲ μέλι καὶ ἐν ἑτέρᾳ γάλα
 θρυλλεῖται ἀναδοθῆναι, εἴ τῳ ταῦτα πιστά· καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ
 Νίκης τι ἄγαλμα χάλκεον ἰδρυσμένον ἐπὶ βάθρου λιθίνου αὐτο-
 μάτως εὐρέθη κάτω ἑστῶς ἐπὶ γῆς· ἐτόγγανε δὲ ἐκεί ἀποβλέπον
 5 ὄθεν οἱ Γαλάται ἤδη ἐπήεσαν. ταῦτ' οὖν καὶ ἄλλως ἐξεφόβει
 τὸν δῆμον, πλέον δ' ὑπὸ τῶν μάντιων κεκριμένα ἀπαίσια. Μάνιος
 δὲ τις Τυρσηνὸς τὸ γένος ἐθάρσυνεν αὐτούς, εἰπὼν τὴν τε Νίκην,
 εἰ καὶ κατέβη, ἀλλ' εἰς τὸ πρόσθεν προχωρήσασαν καὶ βεβαιοῦτε-
 ρον ἐπὶ τῆς γῆς ἰδρυσθεῖσαν τὸ κράτος σφίσι προδηλοῦν τοῦ πολέ-
 10 μου· καὶ τούτου καὶ θυσίας πολλὰς γενήσεσθαι τοῖς θεοῖς· τοὺς P I 366
 γὰρ βωμούς, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ἐν ᾧ τὰ νικη-
 τήρια θύουσιν, ἐν ταῖς εὐπραγίαις αὐκῶν ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς συμ-
 φοραῖς κατ' ἕθος αἱμάττεσθαι. ἐκ μὲν οὖν τούτων ἀγαθόν τι W II 41'
 σφᾶς ἔπεισε προσδοκᾶν, ἐκ δὲ τοῦ μέλιτος νόσον, ὅτι αὐτοῦ οἱ
 15 κάμνοντες δέονται, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος λιμὸν· ἐς γὰρ τοσαύτην
 σιτοδείαν ἀφίξεσθαι ὥστε καὶ τὴν αὐτόφτυον τὴν τε αὐτόνομον
 ζητῆσαι τροφήν.

Ὁ μὲν οὖν Μάνιος οὕτω τὰ τῶν σημείων ἡρημήνευσε, καὶ
 ἐπὶ τῶν πραγμάτων δ' ἐούστερον τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας ἐκβάσας,
 20 σοφίας ἐκομίσαστο δόξαν καὶ προγνώσεως· ὁ δὲ Οὐλολύμνιος τοῖς B
 Σαννίταις πολεμῖν ἐκελεύσθη, τοῖς δὲ Γαλάταις καὶ τοῖς ἄλλοις

I αἶμα τρισὶν ἡμέραις codices mss (nisi forte C om αἶμα), τρισὶν
 ἡμέραις μιᾷ μὲν αἶμα PW ex correctura margini C recens adscripta.
 5 Ταῦθ' PW. 8 προχωρήσασαν BC, προσχωρήσασαν PW.
 10 καὶ AB, κάν W, κάν P. 14 ἐπειθε AB. 15 καὶ ἐκ]
 ἐκ δὲ A. γάλακτος A. 18 Ὁ μὲν οὖν — 20 προγνώσεως
 Dionis excerptum Vaticanum 40.

bus sanguis, uno mel, alio lac emanasse fertur (si haec credere fas est); et in foro Victoriae simulacrum aereum, in solo marmoreo positum, repertum est ultro humi stans, vultu eo converso unde Galli adventabant. quae cum per se terrerent populum, terror is ab aruspibus dira canentibus augebatur. sed Manius quidam Tyrrenus genere eos confirmavit. Victoriam enim, quamvis descenderit, tamen cum progressa sit et firmius in terra defixa, prosperos ipsis successus portendere. quod autem sanguis ex ara Iovis Capitolini emanarit, indicio esse, multas victimas diis immortalibus immolatum iri: aras enim, praesertim Capitolinas, in quibus triumphantes sacrificare soleant, rebus secundis potius quam adversis amentari solere. ex his igitur eos laeta expectare iubebat. melle autem morbum, quod aegrotantibus eo sit opus, lacte famem portendi aiebat: ad tantam enim penuriam redactum iri, ut eum victum quaesituri essent, qui sponte proveniat citra humanam operam.

Manius prodigia sic interpretatus, cum ipse eventus praedictionem postea comprobasset, sapientiae ac praesentiae gloriae ademptus: Volumnius ad bellum Samniticum ire iussus. contra Gallos eo-

τοῖς μετ' αὐτῶν ἀντικαταστήναι ἔπατο· αἰρεθέντες ἐπέμφθησαν
 δ' τε Ρούλλος ὁ Φάβιος ὁ Μάξιμος καὶ ὁ Δέκιος ὁ Πούπλιος,
 οἱ πρὸς τὴν Τυρρηνίδα σπουδῇ ἀφικόμενοι, καὶ τὸ τοῦ Ἀππίου
 στρατόπεδον ἰδόντες διπλῶ σταθρῶματι κατοχυρωμένον, τοὺς
 στεινοὺς ἀνέσπασάν τε καὶ διεφόρησαν, ἐν τοῖς ἔπλοις ποιεῖσθαι β
 τὴν ἐπιβίαν τῆς σωτηρίας τοῦ στρατεύματος διδάσκοντες. προσέβα-
 λον οὖν τοῖς πολεμίοις· κἂν τούτῳ λύκος ἔλαφον διώκων εἰς τὸ
 μεταίχιμον εἰσπεσὼν αὐτὸς μὲν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὁρμήσας
 C διεξῆλθε καὶ αὐτοὺς ἐπεθάρσυνε, προσήκειν αὐτῷ νομίζοντας
 ἑαυτοῖς ὡς λυκαίνης θρηναμένης τὸν Ῥωμύλον καθάπερ ἰστέρη-10
 ται· ἢ δ' ἔλαφος ἐς τοὺς ἐτέρους χωρήσασα κατακόπη, καὶ τὸν
 τε φόβον αὐτοῖς καὶ τὴν συντυχίαν τοῦ πάθους κατέλιπε. συμ-
 πεσόντων οὖν τῶν στρατευμάτων ὁ μὲν Μάξιμος ῥῆγον τοὺς κατ'
 αὐτὸν ἐνίκησεν, ἤτητο δέ γε ὁ Δέκιος. ἐνδυμηθεῖς δὲ τὴν ἐπι-
 δοσιν τοῦ πατρὸς, ἦν διὰ τὸ ἐνύπνιον ἐποιήσατο, ἑαυτὸν ὁμοίως 15
 ἐπέδωκε, μὴ τι περὶ τῆς πράξεως κοινοσάμενος. ἄρτι δὲ ἔσφα-
 κτο, καὶ οἱ συντεταγμένοι αὐτῷ τὸ μὲν ἐκείνου αἰδοῦν ὡς δι' αὐ-
 τοῦ θανάτου ἐθέλοντο, τὸ δὲ καὶ ἐπιβίῳ τοῦ πάντως ἐκ τού-
 D του κρατήσῃ, τῆς τε φυγῆς ἐπέσχον καὶ τοῖς δαίκουσι σφᾶς
 γενναίως ἀντικατέστησαν. κἂν τούτῳ καὶ ὁ Μάξιμος κατὰ νότον 20
 τε αὐτοῖς προσέπεισε καὶ παμπόλλους ἐφόνευσεν· οἱ δὲ περιλει-
 φθέντες ἀποδιδράσκοντες διεφάρησαν. Μάξιμος δὲ Φάβιος

2 "Ρούλλος] ita infra 'Ρούλλον Μάξιμον. sic etiam tres mss Regii
 et Colberteus" DUCANGIUS. φούλος A, ζούλος W. 9 ἐπεθάρ-
 συνε A. 11 ἐς] πρὸς A. 17 δι' αὐτοῦ C. 18 ἐθέλοντι B.
 22 "διεφάρησαν] sic etiam tres mss; alter apud Wolfium (C)
 διασπάρησαν" DUCANGIUS.

rumque foederatos designati consules Rullus Fabius Maximus et P.
 Decius. qui cum celeriter in Tyrrheniam venissent, et Appii castra
 duplici vallo munita vidissent, vallis revulsis et disiectis milites spem
 salutis in armis habere docuerunt. interim vero dum contra hostes
 pergunt, lupus cervam persequens inter utramque aciem delatus iuxta
 Romanos evasit, eosque confirmavit, existimantes id faustum sibi omnia
 esse ob Romulam a lupa nutritum, quemadmodum est expositum. cervam
 vero cum ad hostes fugisset, telis confecta et timorem eis et eiusdem
 cladis eventum reliquit. congressis exercitibus Maximus in suo cornu
 facile vicit, Decius succubuit. verum facti paterni recordatas, ad quod
 ille somnio impulsus fuerat, suum et ipse caput eodem modo devovit,
 consilio cum nemine communicato. ipso caeso milites partim eius vere-
 cundia, qui ultro mortem pro ipsis oppetiisset, partim certa spe victo-
 riae ex eo facto concepta, fugere desierunt et persequentibus fortiter
 resisterunt. interim Maximus quoque a tergo hostes aggressus multos

τὸν μὲν τοῦ Δεκίου νεκρὸν κατέκασσε σὸν τοῖς σκύλοις, τοῖς δὲ εἰρήνης δεηθεῖσι σπονδὰς ἐποιήσατο.

- Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει αὖθις τοῖς Σαυνταῖς ἐπολέμησεν Ἀτίλιος Ῥήγουλος. καὶ μέχρι μὲν τινος ἰσορροπῶς ἐμάχοντο· εἶτα κρατησάντων τῶν Σαυνιτῶν αὖθις οἱ Ῥωμαῖοι ἀντεπεκράτησαν, καὶ ἐλόντες αὐτοὺς ὑπήγαγον ὑπὸ τὸν ζυγόν, καὶ οὕτως ἀφήμαν. Σαυνῖται δὲ ἐπὶ τοῖς γεγόνουσιν ἀγανακτήσαντες πρὸς ἀπόνοιαν ὤρμησαν, ὡς ἢ κρατήσοντες ἢ κατελῶς ἀπολούμενοι, θάνατον ἀπειλήσαντες τῷ οἴκῳ μενούσῃ. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Καμπανίαν P I 367
- 10 ἐνέβαλον, οἱ δ' ὑπάτοι Ἰρημον ὄν στρατιωτῶν τὸ Σαύνιον ἐπόρθον καὶ πόλεις εἶλον τινάς. ὅθεν οἱ Σαυνῖται τὴν Καμπανίαν λαίοντες εἰς τὴν οἰκίαν ἠπειχθήσαν, καὶ τῷ ἐνὶ τῶν ὑπάτων συμμάξαντες ἔκ τινος ἥττηντο στρατηγήματος, καὶ φεύγοντες δεινῶς ἔπταισαν, καὶ τὸ στρατόπεδον ἀπέβαλον, πρὸς δὲ καὶ τὸ πόλισμα
- 15 ᾧ ἐπεβοήθουν. ὁ δὲ ὑπάτος τὰ τε ἐπιγίγνια ἐπεμψε καὶ τὰ ἀθροισθέντα ἐκ τῶν λαφύρων ἐδημοσίωσεν. ὁ δ' ἕτερος ὑπάτος κατὰ τῶν Τυρρησῶν στρατεύσας, καὶ καταστήσας αὐτοὺς δι' ὄλλιον, σῖτόν τε καὶ χρήματα παρ' αὐτῶν εἰσπράξας, τὰ μὲν τοῖς στρατιώταις διέδωκε, τὰ δ' εἰσήνεγκεν εἰς τοὺς θησαυρούς. B
- 20 Συμβεβηκότος δὲ λοιμοῦ ἰσχυροῦ, οἱ Σαυνῖται καὶ Φαλλισκοὶ καταφρονήσαντες τῶν Ῥωμαίων διὰ τὰ τὴν νόσον καὶ ὅτι

3 ἀτίδιος A cum codice Colbert. et uno e Regis Ducangii: duo Regii ἀτίδιος. ἀτίδιος BCW, Ἀτίλιος P. infra Ἀτίλιος Ῥηγουλος. 7 Σαυνῖται δὲ — 9 οἴκοι μενούσῃ Dionis excerptum Vaticanum 41. 12 ἀπήχθησαν C. 13 φεύγοντες A. 15 ᾧ] ὁ A. 16 ἐδημοσίωσεν ABC, ἐδημοσίωσεν PW. 19 δίδωμι B. 20 λιμοῦ A.

occidit: reliqui in fuga perierunt. Decii cadaver Fabius Maximus una cum spoliis cremavit; petentibus pacem dedit.

Sequente anno Atilius Regulus denuo cum Samnitibus pugnavit, aliquamdiu aequo Marte: deinde victi Romani Samnites vicissim superatos et sub iugum missos dimiserant. quam ignominiam iniquis ferentes animis extrema experiri decreverunt, aut victuri aut perituri, mortem comminati si quis mansisset domi. cum igitur in Campania irruerent, consules Samniti militibus vacuum vastarunt et oppida aliquot ceperunt. Samnites Campania relicta domum reducti, et cum altero consule congressi atque arte quadam superati, graviter in fuga impegerunt, et castris et oppido, cui suppetias veniebant, amissis. consul triumphavit et quicquid ex praeda redegerat in aerarium intulit. alter vero consul, qui cum Tyrrhenis pugnavat, cum eos brevi tempore compescuisset, frumentam et pecuniam eis imperatam partim militibus distribuit partim in aerarium intulit.

Cum autem urbs gravi pestilentia laboraret, Samnites et Falisci Romanis cum ob morbum tum propter consules non ex virtute creatos,

τοὺς ὑπάτους οὐ κατ' ἀρετὴν ἤρηντο, ὡς μὴ πολέμων ὄντων, παρεκίνησαν. μαθόντες οὖν τοῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι, Ἰουλίῳ μὲν Βρούτῳ τὸν Καρούλιον, Κύντιῳ δὲ Φαβίῳ τὸν πατέρα τὸν Ῥούλλον τὸν Μάξιμον ὑποστρατήγους ἢ πρεσβευτὰς συνέξεπεμψαν. ὁ μὲν οὖν Βρούτος Φαλλσκους ἐνίκησε καὶ τὰ τούτων καὶ 5

W Π 42 τὰ τῶν ἄλλων Τυρσηνῶν ἐληΐζετο, Φάβιος δὲ τῆς Ῥώμης πρὸ C τοῦ πατρὸς ἐξελάσας, καὶ τοὺς Σαννίτας ληΐζεσθαι τὴν Καμπανίδα πυθόμενος, ἠπείλετο. προσκόποις τέ τισιν αὐτῶν ἐντυχῶν, καὶ ταχέως ἀποχωροῦντας σφᾶς θεασάμενος, πάντας τε πολεμίους ἐκεῖ τυγχάνειν ἐνόμισε καὶ φεύγειν ἐπίστευσε· καὶ τούτου 10 σπύσας αὐτοῖς συμβαλεῖν πρὸ τοῦ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀφικέσθαι, ἢν' αὐτοῦ τὸ κατόρθωμα ἀλλὰ μὴ κείνου δοκῆ, προεχώρησεν ἀσυντάκτως. καὶ περιπεσῶν ἀθρόοις τοῖς πολεμοῖσι παυοῦντι ἂν διεφθάρῃ, εἰ μὴ ἄλλ' ἐγένετο. πολλοὶ δ' οὖν καὶ μετὰ ταῦτα τεθνήκασιν, μῆτ' ἰατροῦ μῆτ' ἐπιτηδέου τινὸς παρόντος, διὰ τὸ 15 πολὺ πρὸ τῶν σκευοφόρων αὐτοὺς ἐπειχθῆναι ὡς αὐτίκα νικῆ-
D σοντας· καὶ πάντως ἂν καὶ ἀπώλοντο τῆς ὕστερας, εἰ μὴ οἱ Σαννίται τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐγγὺς εἶναι νομίσαντες ἔδεισαν τε καὶ ἀνεχώρησαν.

Πυθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ ἐν τῷ ὕστερι δεινῶς ἠγανακτήσαν, 20 καὶ μεταπειρημένοι τὸν ὕπατον εὐθύνας ἤθελον. ὁ δὲ γέρον ὁ τούτου πατὴρ καταριμύσας τὰ τε οἰκεία καὶ τὰ τῶν προγόνων ἀνδραγαθήματα, καὶ ἐποσχόμενος μηδὲν αὐτῶν πράξειν ἀνάξιον

4 ζούλον Α. 10 τυγχάνειν ἐκεῖ Α. 17 τῆς ὕστερας
ἀπώλοντο ΑΒ: 20 Πυθόμενοι δὲ — p. 105 v. 10 τῷ παιδί
προσήπτε Dionis excerptum Peirescianum 36. 23 αὐτόν Α.

ut pacatis temporibus fieri solet, apertis in motu fuerunt. quo cognito Carvilius Iunio Bruto, Quinto Fabio patrem Rullum Maximum legatos decreverunt. ac Brutus Faliscos vicit, eorumque et caeterorum Tyrrenorum agros populatus est. sed Fabius, quod Samnites Campaniam infestare audiebat, properare ante patrem Roma profectus, cum aliquot eorum speculatores maturare abitum videret, omnes ibi hostes esse ratus ac fugere, ante patris adventum manus conserere properans, ut suum esset decus, nullo ordine processit; et in confertos hostes delapsus cum exercitu caesus esset, nisi nox supervenisset. multi etiam post praelium perierunt, neque medicum neque quicquam valetudini curandae aptum habentes, quod impedimentis longe anteverterant, spe victoriae statim adipiscendae: ac nisi patrem eius in propinquo esse rati Samnites metu recessissent, omnino postridie quoque eos occidissent.

Quae cum in urbem nuntiata essent, magna indignatione orta, et consuli revocato die dicta, pater eius senex, tum suis tum maiorum suorum rebus praeclare gestis commemoratis, filium nihil illis indignum

τὸν υἱὸν, καὶ τὴν τούτου νεότητα πρὸς τὸ ἀτύχημα προβαλλόμενος, τῆς ὁργῆς αὐτοῦς ἀτίκτα παρέλυσε. καὶ οἱ συνέξελθὼν μάχῃ τοὺς Σαυνίτας ἐνίκησε καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν εἶλε τὴν τε χώραν ἐπόρθησε καὶ λείαν πολλὴν ἤλασε· καὶ τὰ μὲν αὐτῆς 5 ἐδημοσίωσε τὰ δὲ τοῖς στρατιωταῖς κατένειμε. διὰ τοι ταῦτα οἱ P I 368 Ῥωμαῖοι ἐκείνόν τε ἐμεγάλυνον, καὶ τὸν υἱὸν καὶ εἰς τὸ ζῆπειτα ἀντὶ ὑπάτου ἄρξαι ἐκέλευσαν, ὑποστρατήγῳ καὶ τότε τῷ πατρὶ χρώμενον. καὶ δεῖ πάντα μὲν αὐτὸς διώκει καὶ διῆγε μὴδὲν τοῦ γήρωος φειδόμενος, οὐ μέντοι καὶ ἐνδηλος ἦν δι' ἑαυτοῦ τὰ πρά- 10 γματα πράττων, ἀλλὰ τὴν δόξαν τῶν ἔργων τῷ παιδί προσῆπτε.

2. Μετὰ δὲ ταῦτα δημάρχων τινῶν χρεῶν ἀποκοπήν εισηγησαμένων, ἐπεὶ μὴ καὶ παρὰ τῶν θανασιῶτῶν αὐτῆ ἐδίδοτο, ἐστρωσίασε τὸ πλῆθος· καὶ οὐ πρότερον τὰ τῆς στάσεως κατηνύσθη, ἕως πολέμιοι τῇ πόλει ἐπήλθοσαν. ἤρξαν δὲ τῶν πολέμων 15 οἱ Ταραντῖνοι, Τυρσηνοὺς καὶ Γαλάτας καὶ Σαυνίτας καὶ ἄλλους B προσεταιρισάμενοι πλειονας. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἄλλους οἱ Ῥωμαῖοι συμβαλόντες διαφόροις μάχαις ἐνίκησαν καὶ ὑπάτοις ἄλλοτε ἄλλοις· οἱ δὲ Ταραντῖνοι, καίτοι αὐτοὶ τὸν πόλεμον παρασκευάσαντες, δμως οὐπω πρὸς μάχην ἀντικατέστησαν φανερώς. ναυαρ-

8 δε BCW Dionis exc., ὡς P. ἀτὸς] ἀτὸφ Dionis exc.
 10 προσάπτων C. 11 δημάρχων — 13 τὸ πλῆθος Dionis excerptum Vaticanum 42. 14 πόλεμοι ABC. 15 Τυρσηνοὺς — 16 πλειονας Dionis excerptum Ursinianum 144. 16 τοὺς μὲν ἄλλους] huc pertinere videtur Vaticanum 43.
 18 οἱ δὲ Ταραντῖνοι — 19 ἀντικατέστησαν φανερώς Dionis excerptum Vaticanum 44. 19 ναυαρχόντος — p. 106 v. 15 ἀποκόνητε Dionis excerptum Ursinianum 145.

FONTES. Cap. 2. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana 42 44 45 46 p. 166 sq., Ursiniana 144 145, Peirescianum 39: fragmentum libri noni apud grammaticum περὶ συντάξεως in Imm. Bekkeri Anecd. p. 158 v. 25.

facturum pollicitus, acceptamque cladem aetati imputans, ira populi mitigata cum eo profectus Samnites victos castris exiit, agros vastavit, et praedam, quae magna erat, partim in aerarium rettulit, partim militibus distribuit. ea de causa cum ipsi Fabio honos est habitus, tum filio permissum ut etiam deinceps pro consule imperaret, tum quoque patre legato utens. qui nihil senectuti suae parcens ipse administravit omnia, sed dissimulante, ut a filio acta esse viderentur.

2. Post haec cum tribuni plebis legem de novis tabulis rogarent, cui creditores intercesserunt, orta seditio non conquievit prius quam hostes urbem invaserunt. belli eius principium a Tarentinis ortum est, qui se Tyrrenis Gallis Samnitibus et pluribus aliis coniunxerunt. at Romani caeteros per alios atque alios consules devicerunt: Tarentini autem, quamvis belli auctores, tamen aperte in aciem nondum descende-

χοῦντος δὲ Λουκίου Οὐαλλερίου, καὶ τρέφουσι προσομοίαι
 βουληθέντος ἐς Τάραντα, ἐπεὶ ἀπῆι ἔπη σὺν αὐταῖς ἀπεστάλη,
 φίλιον τὴν χώραν ἠγούμενος, οἱ Ταραντῖνοι κατ' αὐτῶν ὑποτο-
 πήσαντες τὸν Οὐαλλέριον πλεῖν ἐκ τοῦ συνειδότες ὧν ἔδρων, μετ'
 ἄρῃς ἀνταγέχθησαν, καὶ προσπεισόντες αὐτῷ μηδὲν πολέμιον
 ἐλίπσαντι, κατέδυσαν ἐκείνον τε καὶ ἄλλους πολλούς· καὶ τοὺς
 C ἄλόντας τοὺς μὲν κυθεῖραν τοὺς δὲ καὶ ἀπέκτειναν. πυθόμενοι
 δὲ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι ἠγανάκτησαν μὲν, πρόσβεις δ' ὁμοῦς ἀπέ-
 στείλαν ἐπεγκαλοῦντες αὐτοῖς καὶ δίκας ἀπαιτοῦντες. οἱ δὲ οὐ
 μόνον αὐτοῖς οὐδὲν ἐπιτιμὴς ἀπεκρίθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐτώθαλον,¹⁰
 ὡς καὶ τὴν ἐοθῆτα τοῦ Λουκίου Ποστούμιου τοῦ προέχοντος
 κηλιδῶσαι τῶν πρόσβιων. Θορύβου δὲ ἐπὶ τούτῳ γενομένου, καὶ
 τῶν Ταραντῖνων ἐπιμαχαζόντων, ὁ Ποστούμιος "γελάτε" ἔφη,
 "γελάτε ἕως ἔξεσται ὑμῖν· κλαυσεῖσθε γὰρ ἐπὶ μακρότατον ὅταν
 τὴν ἐοθῆτα ταύτην τῷ αἵματι ὑμῶν ἀποκλίνητε." 16

Ἐπακλιθόντων σὺν τῶν πρόσβιων οἱ Ῥωμαῖοι τὰ πραχθέντα
 D μαθόντες ἤλγησαν, καὶ στρατεύσαι ἐπὶ τὰς Ταραντῖνους Λού-
 κιον Αἰμίλιον τὸν ὑπικτὸν ἐψηφίσαντο. δς εἰς Τάραντα προσχω-
 ρήσας λόγους αὐτοῖς ἐπιτηδεύους ἐπεμψε, νομίμων ἐπὶ τισὶ μετροῖς
 εἰρήνην αἰρήσεσθαι. οἱ δὲ ταῖς γνώμαις ἀλλήλοις ἠγαντιώθησαν·²⁰

1 Δούμιος Οὐαλλέριος *καταρχῶν* τε Ῥωμαίοις καὶ στασις καὶ ἐπ'
 αὐτῶν Dio libro nono apud grammaticum περὶ συντάξεως in Imm.
 Bekkeri Anecd. p. 158 v. 25. προσομοίαι A. 2 ἔπη ABCW,
 ὅτι P. 8 δὲ om C. 11 ὡς καὶ τὴν — 15 ἀποκλίνητε
 Dionis excerptum Vaticanum 45. 12 "κηλιδῶσαι] ita alter e
 Regii et Colberteus: duo alii Regii κῆδος δῶσαι" DUCANGIUS.
 Dionis exc. ἐκηλιδῶσαι. 14 μακρότερον A. 18 "Αἰμίλιον] sic
 tres mas: alter codex apud Wolfium Μανίλιον habuit" DUCANGIUS.
 nihil e Wolfii codicibus BC enotatum: sed p. 107 v. 5 margini C
 recens adscriptum *μανίλιος*. 19 εἰρήνην ἐπὶ τισὶ μετροῖς AB.

rant. caeterum L. Valerium classis praefectum, dum ibat quo missus
 erat, Tarenti appulsurum (eam enim urbem populi Romani amicam esse
 putabat), ex conscientia facinorum suorum contra se esse missum suspi-
 cati, iracunde impetu facto, nihil hostile metuentem cum multis aliis
 demerserunt: captos partim in carcerem coniecerunt, partim occiderunt.
 quo Romani audito, etsi graviter eam iniuriam ferebant, tamen per leg-
 atos cum eis expostularunt: quibus non modo nihil aequi responsum
 est, sed etiam contumelia facta, L. Postumii legatorum principis veste
 sordibus inquinata. eam ob rem tumultu orto, ac Tarentinis cachinnan-
 tibus, Postumius "ridete" inquit, "ridete dum vobis licet: nam longis-
 simo tempore plorabitis, cum vestem hanc sanguine vestro eluetis."

Eam contumeliam iniquis animis Romani ferentes bellum Tarenti-
 num L. Aemilio consuli decreverunt, qui cum eo appulisset, idoneis
 verbis animos eorum tentavit, aequis condicionibus pacem amplexuros
 ratus. sed dissensione inter cives orta, senioribus et divitibus pacem

καὶ τῶν μὲν πρεσβυτέρων καὶ εὐπόρων τὴν εἰρήνην σπευδόντων, W Π 43
 τῶν δ' ἐν ἡλικίᾳ καὶ ἄλλα ἢ μηδὲν ἔχοντων πόλεμον αἰρουμένων,
 ἐκράτησαν οἱ νεώτεροι. φοβούμενοι δὲ ὁμοῦ, τὸν Πύρρον τὸν
 Ἡπειρώτην εἰς συμμαχίαν ἐβουλεύσαντο προσκαλέσασθαι, καὶ
 5 πρέσβεις αὐτῷ καὶ δῶρα πεπόμφασιν. Αἰμίλιος δὲ ταῦτα μαθὼν
 τὴν χώραν αὐτῶν ἐληλάτει καὶ ἔφθειρεν. οἱ δὲ ἐπεξῆλθον μὲν,
 ἀλλ' ἐτράπησαν, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους τὴν τε χώραν αὐτῶν ἀδειῶς P I 369
 πορθῆσαι καὶ τινα χειρώσασθαι φρούρια. πολλὴν δὲ τὴν τῶν
 ἀλόγων τοῦ Αἰμίλιου πεποιηκότος ἐπιμέλειαν, καὶ τινας τῶν
 10 δυνατωτέρων ἐλευθέρωσαντος, οἱ Ταρυντίνοι τὴν τε φιλανθρω-
 πίαν αὐτοῦ θαυμάσαντες, καὶ εἰς ἐλπίδας προυχθέντες σπονδῶν,
 ἄγει τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιτήθειον ὅτι εἴλοντο στρατηγὸν αὐτοκρά-
 τορα. ἄρτι δ' οὗτος κειροτόνητο, καὶ Κινέας ὑπὸ τοῦ Πύρρου
 προπεμφθεὶς ἐμποδῶν τοῖς πραττομένοις ἐγένετο. ὁ γὰρ Πύρρος
 15 τῆς καλουμένης βασιλεύων Ἡπείρου φύσεώς τε δεξιότητι καὶ παι-
 δαίας ἰσχύϊ καὶ ἐμπειρίᾳ πάντων πρόφερε, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸ
 πλεῖστον τὸ μὲν εὐποίαις τὸ δὲ φόβῳ προσεπεποίητο. οὗτος B
 τοῖνυν τοῖς τῶν Ταρυντίνων πρέσβεισιν ἐντυχῶν, ἔρμαιον τὴν
 συμμαχίαν ἤγησάτο, ἐκ πλεονος τῆς Σικελίας καὶ τῆς Καρχηδό-
 20 νος καὶ τῆς Σαρδοῦς ἐπιέμενος, ὁκνῶν δ' ὁμοῦ αὐτὸς ἔχθρας
 πρὸς Ῥωμαίους προκατάρξασθαι. καὶ βοηθήσειεν μὲν αὐτοῖς
 ἐπηγγεῖλατο, ἵνα δὲ μὴ ὑποκτευθεῖη δι' ἄπειρ εἴρηται, οἰκάδε

8 τὴν om AB. 9 ἐπιμέλειαν] πρόνοιαν A. 14 ὁ γὰρ Πύρ-
 ρος — 17 προσεπεποίητο Dionis excerptum Peirescianum 39. 16 τῆς
 ἑλληνικῆς B. 17 οὗτος τοῖνυν — 21 προκατάρξασθαι Dionis ex-
 cerptum Vaticanum 46. 20 ἔχθρας πρὸς Ῥωμαίους αὐτὸς AB.
 22 δὲ om C.

expotentibus, iuvenibus et iis qui vel parum vel nihil habebant bellum
 flagitantibus, iuniorum sententia vicit, sed suis diffusi viribus Pyrrhum
 Epirotam ad belli societatem arcessendum duxerunt, legatis et muneribus
 ad eum missis. quo Aemilius cognito agrum populatorem et vastat,
 eosque in aciem egressos profligat, ut Romani deinceps impune praedas
 agerent et quaedam castella caperent. cum autem captivos diligenter
 curaret Aemilius et aliquot ex potentioribus dimisisset, Tarentini et
 humanitatem eius admirati et in spem pacis impetrandae erecti Agidem
 Romanis amicum ducem cum summo imperio creaverunt, qui cum vix
 magistratum inisset, Cineas a Pyrrho praemisus eam rem impedit.
 nam Pyrrhus Epiri rex, tum ingenii dexteritate tum institutionis accu-
 ratione tum usu rerum omnibus praestans, maxima Graeciae parte vel
 beneficiis vel terrore sibi adiuncta, Tarentinorum societatem peropport-
 unam sibi fore existimans, cum longo iam tempore Siciliam Carthagi-
 nem et Sardiniam subigere cuperet, et tamen Romanos armis lacessere
 vereretur, legatis auxilia pollicitus est. sed ne ob loca quae diximus

αὐτίκα ἀνακομισθήσεσθαι ἔφη, καὶ ἐν ταῖς συνθήκαις προστε-
θῆναι πεποίηκε τὸ μὴ περαιτέρω τῆς χρείας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ παρ'
αὐτῶν κατασχεθῆναι. συνθήμενος δὲ ταῦτα, τοὺς μὲν πλείους
τῶν πρέσβειων ὡς τὰ στρατεύματα αὐτῷ συμπαρασκευάσσοντας ἐν
C ὀμηρεῖα κατέσχευε, ὀλίγους δ' ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν Κινέαν προέπεμψε 5
σὸν στρατῷ. ἰλθόντων δ' αὐτῶν οἱ Ταραντῖνοι θαρσύναντες
τῶν τε καταλλαγῶν τῶν πρὸς Ῥωμαίους ἀπέσχοντο, καὶ τὸν Ἄγιον
παύσαντες τῆς στρατηγίας ἕνα τῶν πρέσβειων χειροτόνησαν στρα-
τηγόν. μετ' οὗ πολὺ δὲ Μιλῶν ὑπὸ τοῦ Πύρρου σὸν δυνάμει
πεμφθεὶς τὴν τε ἀκρόπολιν αὐτῶν εἰς τὴν ἐκείνου ὑποδοχὴν κατε-10
λήφει καὶ τὴν τοῦ τείχους φρουρὰν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο. καὶ
οἱ Ταραντῖνοι ἐπὶ ταῦτοις ἔχαιρον, ὡς μήτε φρουρεῖν μήτ' ἄλλο
τι ἐπίπνον ὑπομένειν ἀναγκαζόμενοι, καὶ αὐτοῖς τροφὰς ἐχρη-
γουν καὶ τῷ Πύρρῳ χρήματα ἐπέμπον.

D Ὁ σὺν Αἰμιλίῳ τῶς μὲν κατὰ χώραν ἔμενον, ἐπεὶ δὲ τοὺς 15
τε Πυρρεῖλους ἤκοντας ἔγνω, καὶ διὰ τὸν χειμῶνα προσκαρτερεῖν
οὐχ οἷός τε ἦν, εἰς Ἀπουλίαν ὤρμησεν. οἱ δὲ Ταραντῖνοι ἐν τινι
στενοπόρῳ χωρίῳ, δεῖ οὗ διελθεῖν ἀνάγκην εἶχε, λοχῆσαντες,
ἄπορον αὐτῷ τὴν πορείαν ἐποιοῦν τοξέμασιν ἀκοντίσμασι τε καὶ
σφενδονήμασιν. ὁ δὲ τοὺς ἀλχμαλώτους σφῶν, οὓς ἐπήγετο, 20
προήγαγε. φοβηθέντες δ' οἱ Ταραντῖνοι μὴ τοὺς σφετέρους
ἀντὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπολέσωσιν, ἐπαύσαντο.

4 συμπαρασκευάσσοντας ABCW, συμπαρασκευάζοντας P. 5 κιν-
εῖα B. προέπεμψε τῷ στρατῷ legendum existimat Niebubrius
Historiae Romanae T. 3 p. 523 adnot. 775. 7 τε om A.
16 προσκαρτερεῖν om C. 21 δὲ B.

suspectus esset, se statim reditarum esse domum dixit, et in foederibus
excepit ne diutius quam opus esset ab eis in Italia detineretur. haec
pactus maiorem legatorum partem, ut in colligendo milite operam nava-
turos, obsidam vice retinuit: paucos et Cineam cum exercitu praemisit.
quorum adventu confirmati Tarentini pacificatione repudiata imperium
Agidi abrogatum uni ex legatis detulerunt. non multo post Milonem
cum exercitu ad arcem in adventum suum occupandam et moenia custo-
dienda misit Pyrrhus. gratam id Tarentinis fuit, quod neque in prae-
sidiis esse neque quicquam laboris capere cogentur. itaque militi
cibaria praeberunt, Pyrrho pecuniam miserunt.

Aemilius, qui ad id tempus in castris se tenuerat, Pyrrhi militum
adventu cognito, cum per hiemem oppugnare urbem non posset, in Apu-
liam abire statuit. sed cum Tarentini angustis quibusdam faucibus oc-
cupatis, per quas transire necesse habebat, iter ei sagittis iaculis et
fundis interclusissent, captivos eorum praemisit. illi vero veriti ne suos
pro Romanis conficerent, destiterunt.

Ὁ δὲ Πύρρος οὐδὲ τὸ ξαφ ἀναμείνας ἀπήει, στρατεύμα' τε πολλὰ καὶ ἔκκρετον ἱπαγόμενος καὶ ἑλέφαντας εἴκοσι, ζῶα μήπω πρότερον τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὁφθέντα· ὁδὸν ἐξεκλήθησοντο καὶ ἐθαύμαζον. χειμῶνι δὲ περιπεσὼν τὸ Ἴόνιον περαιοῦμενος πολλὰ P I 370
 5 λὸς ἀπώλεσε τοῦ στρατεύματος, οἱ δὲ λοιποὶ τῶ κλύδωνι ἐσκεδάσθησαν. μόλις δ' οὖν πεζεύσας ἤλθεν εἰς Τάραντα. καὶ αὐτίκα τοὺς μὲν ἀκμάζοντας τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις συνέταξεν, ὅπως μὴ καθ' ἑαυτοὺς λελοχισμένοι νεωτερίωσι, καὶ τὸ θάλατρον ἔκλεισε, τάχα διὰ τὸν πόλεμον, ὅπως μὴ ἐς αὐτὸ συνερχόμενοι
 10 νεοχμώσωσί τι, ἀπέπειε δ' αὐτοῖς καὶ πρὸς συμπόσια καὶ κώμους ἀθροῖσθαι, καὶ τοὺς νεωτέρους ἐν τοῖς ὅπλοις ἀσκεῖσθαι ἐκλεῖν ἢ διημερεῦν κατὰ τὴν ἀγοράν. ὡς δὲ τινες ἀχθόμενοι W II 44
 τούτοις ἵπεχώρησαν, φρουροὺς ἐκ τῶν οἰκείων κατέστησεν, ὥστε μηδένα ἐξίεναι τῆς πόλεως. οἱ δὲ τούτοις τε καὶ τῇ χορηγίᾳ τῶν B
 15 τροφῶν βαρυνόμενοι, καὶ τοὺς δορυφόρους εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν ἀναγκαζόμενοι δέχεσθαι, μετεγνώσκον, δεσπότου καὶ οὐχὶ συμμάχου τοῦ Πύρρου πειρώμενοι. ὃ δὲ διὰ ταῦτα μὴ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀποκλίνωσι φοβηθεῖς, τῶν τὰ πολιτικὰ δυναμένων πρᾶττειν καὶ προστατεῖν τοῦ ὄμλου τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἥπειρον
 20 πρὸς τὸν υἱὸν ἐπὶ τισὶ προφάσειν ἔπεμπε, τοὺς δὲ καὶ ἀφανῶς διώλλυεν. Ἀριστάρχον δὲ τινα ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν Ταραντίνων ἐξεταζόμενον καὶ εἰπεῖν πιθανώτατον προσηταιρίσατο, ἵν' ὑπο-

1 οὐδὲ τὸ ξαφ ἀναμείνας] Dionis exc. Vatc. 46 extr. 10 νεοχμώσωσί τι, additis ab alia manu καὶ μετακοσμήσωσιν ἢ μετακινήσωσι, A. 15 post δορυφόρους PW add αὐτῶν, om AB. 22 πιθανώτερον C, πιθανότατον PW.

At Pyrrhus, vere non exspectato, cum magno lectissimoque exercitu et viginti elephantis, quae animalia non prius in Italia conspecta stuporem et admirationem hominibus attulerunt, dum Ionium traiecit, pestestate orta, multis amissis, caeteris dissipatis, pedestri itinere Tarentum aegre pervenit. ac pubem statim suis militibus inseruit, ne seorsim instructi belli tempore novis rebus staderent. eademque forsitan de causa theatrum clausit, et conviviorum comissionumque coetibus interdictis adolescentes aut in armis exerceri aut per totos dies in foro agere iussit. quarum rerum molestia quibusdam se subducentibus, suos portis praefecit, qui neminem exire paterentur. his igitur rebus et commeatus suppeditatione et satellitum in aedes receptione oneratos sera paenitentia Tarentinos invasit, quod non socium sed dominum accivissent. Pyrrhus vero, ne ad Romanos his de causis inclinarent veritus, rei publicae gerendae populo idoneos partim per causas aliquas in Epirum ad filium misit, partim clam sustulit. Aristarchum vero summum apud illos virum et eloquentia praestantem sibi concilia-

πτος τῆ δῆμῳ ὡς τὰ τοῦ Πύρρου φρονῶν γένηται· ὡς δ' ἔτι
C πιστεῦον ἐκείνῳ τὸ πλήθος ἑώρα, ἐπεμπεν αὐτὸν εἰς τὴν Ἠπειρον.
καὶ ὃς ἀντικειῖν μὴ θαρρῶν ἐξέκλυσε μὲν, ἐς δὲ τὴν Ῥώμην
ἀφίκετο.

Καὶ τοιαῦτα μὲν ὁ Πύρρος τοῖς Ταραντίνοις ἐποίησεν· (3) b
οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ μαθόντες τὸν Πύρρον ἐλθόντα εἰς Τάραντα
κατέδωσαν, τῆ τε ἐκπεπολεμῶσθαι τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ αὐτοῖς καὶ
τῆ θρυλλεῖσθαι ἐκείνον εὐδόξῳν τε τυγχάνειν καὶ δύναμιν ἔχειν
ἀνανταγώνιστον. στρατιώτας τε οὖν κατέλεγον καὶ χρήματα
ἡθροίζον φρουρούς τε ἐς τὰς συμμαχίδας πόλεις διέπεμπον ἵνα 10
μὴ καὶ ἐκταῖν ἀποστῶσι, καὶ τινες προαισθόμενοι νεωτεριοῦντας,
τοὺς πρώτους αὐτῶν ἐκόλασαν. καὶ τίνες τῶν Πραεινεστινηῶν ἐς
D τὴν Ῥώμην ἀχθόντες περὶ δαίλην ἀφίαν εἰς τοὺς θησαυροὺς ἐπὶ
φυλακῇ ἐνεβλήθησαν, καὶ τινεσὶ αὐτοῖς ἐκ τούτου χρησμός ἐπε-
πλήρωτο· ἐχρήσθη γὰρ αὐτοῖς ἵνα ἴσιν· τοὺς τῶν Ῥωμαίων 15
κατέξουσιν θησαυροὺς. καὶ ὁ μὲν χρησμός εἰς τοῦτο ἀπέβη,
ἐμῆνοι δὲ γε ἀπίθλοντο.

Ὁθαλλέριον δὲ Λαουίνιον ἐπὶ τὸν Πύρρον καὶ τοὺς Ταραν-
τίνους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀπεστάλαξαι, καὶ τι καὶ
ἐν τῷ ἄσπετι τοῦ στρατεύματος κατέσχον. ὁ γοῶν Λαουίνιος εὐθὺς 20
ἐξεστράτευσεν, ἵνα πορρωτάτω τὸν πόλεμον τῆς οἰκίας ποιήσεται·

3 δε AC, ὡς PW. δὲ om C. 6 of δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ —
9 ἀνανταγώνιστον Dionis excerptum Vaticanum 47. 7 κατέδω-
σαν post Τάραντα B, ante μαθόντες PW. 10 συμμαχίας C.
17 δὲ γε ABCW, δὲ καὶ P. 18 Λαουίνιον] Laevinum. cf. Nie-
buhrii Hist. Rom. 3 p. 555. 21 ποιήσεται A.

FOUNTAIN. Cap. 3. Dionis Historiae Romanae libri deperditii:
excerpta Vaticana 47 48 49 p. 170 sq.

vit, ut ob suam familiaritatem populo suspectus esset, sed cum ei nihilominus fidem esse cerneret, in Epirum ire iussit. qui cum refragari non auderet, se illo navigaturum simulans Romam est profectus.

Quae cum Tarenti agerentur, (3) Romani Pyrrhi adventu minime laeti, tum quod Italiam infestam haberent, tum quod illum bellicosum et invictis munitum esse copiis fama ferebat, delectibus habitis coactaque pecunia sociis civitatibus praesidia imposuerunt, ne illae quoque deficerent; et quas novis rebus studere velle praesenserant, earum principes multarunt. Praenestinos autem quosdam, vesperi in urbem adductos, sorario custodiae causa incluserunt: quo factum est ut vetus oraculum quoddam impleretur, quo praedictum fuerat illos Romanum aerarium occupaturos; cuius hic eventus fuit, ut ibi necarentur.

Contra Pyrrhum ac Tarentinos eorumque socios Valerium Laevinum miserunt, parte exercitus in urbe praesidii causa retenta. is statim Roma profectus est, ut bellum quam longissime e patria gereret et

καὶ τὸν Πύρρον καταπλήξων ἤλιπεν, εἰ αὐτοῖς ἐθέλονται ἐπιοιεν, οὗς ἐκείνος πολιορκεῖν προσεδόκησε. καὶ ἀπιδὼν χωρίον τι τῶν Π I 371
 Λευκανῶν εἶλεν ἰσχυρὸν καὶ ἐπίκαιρον, καὶ δύνανεν τινα ἐν τῇ
 Λευκανίᾳ κατέλιπεν, εἰρξούσαν αὐτοὺς τοῦ ἐπαρηξῆαι τοῖς ἐν-
 5 αὐτοῖς.

Καὶ ὁ Πύρρος μαθὼν πλησιάζοντα τὸν Λαουίνιον προεξ-
 ὤρμησε, καὶ στρατοπεδευσάμενος τριβειν ἤθελε τὸν καιρὸν, ἀνα-
 μένων τοὺς συμμαχήσοντας. καὶ τῷ Λαουίνιῳ ἐπέστειλεν ὑπερ-
 ηφάνως, ὡς καταπλήξων αὐτόν· εἶχε δὲ ἡ γραφὴ ὧδε. “Βασιλεὺς
 10 Πύρρος Λαουίνιῳ χαίρειν. πυνθάνομαι σε στρατεύματι ἐπὶ Τα-
 ραντινοὺς ἄγειν. τὸ μὲν οὖν ἀπόπεμψον, αὐτὸς δὲ μετ’ ἄλλων
 ἦκα πρὸς ἐμέ· δικάσω γὰρ ὑμῖν ἐγὼ εἴ τι ἀλλήλοις ἐγκαλεῖτε, καὶ
 ἄκοντας τὰ δίκαια ποιεῖν ἀναγκάσω.” Λαουίνιος δὲ τὰδε τῷ B
 Πύρρῳ ἀντέγραψε. “Πάνυ μοι δοκεῖς ὦ Πύρρε τιτυφῶσθαι,
 15 δικαστὴν ἡμῖν· ξαντὸν καθιστὰς καὶ Ταραντινοὺς πρὶν δέξην ἡμῖν
 ὑποσχέιν· οὐ καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπικραύσθης. ἤξω τε οὖν
 μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν καὶ παρὰ
 Ταραντινῶν καὶ παρὰ σοῦ λήψομαι. τί γὰρ δεῖ μοι λήρην καὶ φλυα-
 ρίας, ἔξδν παρὰ τῷ Ἄρει τῷ προπάτορι ἡμῶν κριθῆναι;” τοιαῦτα
 20 ἀντεπιστελλας ἠπέλεγτο, καὶ ἠύλλαστο διὰ μέσου τὸ ρέεμμα τοῦ ἐκεῖ
 ποταμοῦ ποιησάμενος. κατασκόπους τέ τινας συλλαβῶν, δεξίας
 τὴν δύνανειν αὐτοῖς καὶ ἐπειπὼν πολλαπλασίαν ἄλλην ἔχειν, ἀπέπεμ-

1 ἐπιοιεν] ἐπέλθοιεν B corr. 6 τὸν λαουίνιον πλησιάζοντα AB.
 7 στρατευσάμενος A. 11 μετολλῶν A. 16 τὴν alterum om A.
 20 ἐπήγστο, corr ἐπέλεγτο, C. ῥέεμμα τοῦ om C.

terrorem Pyrrho incuteret, qui ab his ultro lacesseretur quorum se moenia oppugnatarum opinabatur. captoque munito et opportuno castello praesidium in Lucania reliquit, ne ad hostes se conferrent.

Pyrrhus Laevini adventu cognito, eductis in castra copiis tempus terere dum auxilia convenissent cupiens, superbas et minaces Laevino litteras scripsit in hanc sententiam “rex Pyrrhus Laevino salutem. audio te exercitum contra Tarentinos adducere. caeterum eo dimisso ipse cum paucis ad me venito: nam si qua inter vos controversia est, ego ius vobis dicam, et invitos ea quae aequa sunt praestare cogam.” ei Laevinus hoc modo respondit “omnino mihi, Pyrrhe, insanire videris, qui te inter nos et Tarentinos iudicem constituas, priusquam nobis poenas dederis ingressus in Italiam tui. itaque cum toto exercitu veniam et de te et Tarentinis poenas sumam. quid enim verbis et nugis mihi opus est, cum Marte indice, auctore nostri generis, causam disceptare liceat?” hoc responso dato properat; et flumine interiecto castris positus speculatores aliquot comprehendit: quos per castra circumductos, seque alium longe maiorem habere exercitum gloriatus, dimisit. quo facto

C ψιν. ἐπὶ τοῦτοις ὁ Πύρρος καταπλαγείς οὐ μάχεσθαι ᾔθελεν,
 W Π 45 διὰ καὶ τῶν συμμάχων ὅσῳ τινὲς συνήλθον αὐτῷ, ἐπιλείψειν τε
 τοῖς Ῥωμαίοις τὰ ἐπιτήδεια ἠλπίζεν ἐν πολεμῆ διαγούσι. ταῦτα
 δὲ καὶ ὁ Λαοίντιος λογιζόμενος ἔσπευδε συμμῆξαι. τῶν δὲ στρα-
 τιστῶν πρὸς τὴν τοῦ Πύρρου φήμην καὶ διὰ τοὺς ἐλέφαντας ὅ
 ἐκπεληγμένον, συγκαλέσας αὐτοὺς πολλὰ πρὸς θάρσος παρακα-
 λῶντα ἐδημηγόρησε, καὶ παρεσκευάζετο καὶ ἄκοντι τῷ Πύρρῳ
 συμμῆξαι. ὁ δὲ γνώμην μὲν οὐκ εἶχε μάχεσθαι, ὅπως δὲ μὴ
 δόξῃ τοὺς Ῥωμαίους φοβεῖσθαι, καὶ αὐτὸς τοῖς οἰκείοις διαλε-
 χθεὶς ἐπώτρυνεν εἰς τὸν πόλεμον. Λαοίντιος δὲ τὸν ποταμὸν 10
 περὶώμενος κατὰ τὸ στρατόπεδον διαβῆναι ἐκωλόθη. ἐπαναγαγὼν
 D οὖν αὐτὸς μὲν κατὰ χώρων μετὰ τοῦ πέζου ἔμεινε, τοὺς δ' ἱππεῖς
 ὡς ἐπὶ λειαν τάχα τιὰ ἐπέμψεν, ἐντειλάμενος πόρρω ποι βαδί-
 σαντας περαιωθῆναι. καὶ οὕτως ἐκεῖνοι τε κατὰ νότου τοῖς
 πολεμίοις προσέπεσον ἀπροσδόκητοι, καὶ ὁ Λαοίντιος ταραχθέν- 15
 των αὐτῶν τὴν τε ποταμὸν διέβη καὶ τῆς μάχης συνελάβετο.
 φεύγουσιν οὖν τοῖς ἑαυτοῦ ὁ Πύρρος ἐπικουρήσας τρωθέντα τὸν
 ἵππον ἀπέβαλε, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς τεθνήκεια. καὶ τοῦτου τῶν
 μὲν ἀθυμωσάντων, τῶν δὲ καταφρονησάντων, τὸ ἔργον ἠλλόκοτοι
 συνεῖς δὲ τοῦτο τὴν μὲν στολὴν ἐκπρεπεστέραν τῶν ἄλλων οὔσαι 20
 P 1 372 ἔδωκε Μεγακλεῖ, κελύσας ἐνδύσαι αὐτὴν καὶ πανταχόσε περιε-
 λυάνειν, ὅπως σώξασθαι αὐτὸν νομίσαντες οἱ μὲν ἐναντίῳ πρὸς
 δέος οἱ δ' οἰκείοι πρὸς θάρσος ἀφίκωνται, αὐτὸς δὲ στειλάμενος

1 ἐπὶ] καὶ ἐπὶ A. 4 ἔσπευδε AB, ἔσπευσε PW. ἔσπευδε —
 6 ἐκπεληγμένων om C. 6 παρακαλοῦντα om B. 10 εἰς
 τὸν πόλεμον qm C. 20 τὴν] τοῖς C.

percussus Pyrrhus pugnam detractavit, tum quod foederati eius nondum
 convenissent, tum quod Romanos in hostili agro commeatu penuria
 laboraturos sperabat. eadem Laevinus quoque reputans configere quam
 primum statuit; et quia milites et Pyrrhi famam et elephantis timebant,
 convocato exercitu et longa oratione ad confirmandos militum animos
 habita ita parat ut cum Pyrrho vel invito pugnaturus, qui quamvis a
 pugna abhorreret, tamen ne Romanos formidare videretur, et ipse mili-
 tes suos ad pugnam cohortatus, Laevinum flumen iuxta castra transire
 conantem prohibuit. is igitur cum peditatu ibi se continens, equitibus
 per speciem praedae petendae ablegatis, mandat ut longe proveci trahi-
 ciant. qui cum ex improvise terga hostium invasissent et ordines tur-
 bassent, Laevinus amne superato praelium et ipse inivit. sed Pyrrhus
 dum suis fugientibus suppetias venit, equo ex vulnere amisso, perisise
 putabatur: unde Epirotis animi imminuti sunt, Romanis creverunt, mu-
 tata praelii facie. quo rex intellecto vestem insignem dat Megaceli in-
 duendam, eumque passim circumvehi iubet, ut se vivere arbitrati hostes
 terrentur, sui confirmarentur. ipse privati habita cum toto exercitu,

ιδιωτικῶς συνέμιξεν αὐτοῖς παντὶ τῶ στρατῶ πλὴν ἐλεφάντων, καὶ τοῖς αἰετινομένοις ἐπαμόνων πλείστον τοὺς σφετέρους ἀφέλησε. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ἐπὶ πολὺ τῆς ἡμέρας ἰσορροπῶς ἐμάχοντο, ὡς δὲ τὸν Μεγακλέα τις ἀποκτείνας ᾤήθη τὸν Πύρρον 5 ἀπεκτονέειν, καὶ τοῖς ἄλλοις δόκησιν τούτου παρέσχε, οἱ τε Ῥωμαῖοι ἐπερρώσθησαν καὶ οἱ ἐναντίοι ἐνέδοσαν. γνοὺς δὲ ὁ Πύρρος τὸ γινόμενον, τὸν πῖλον ἀπέρριψε καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ περιήει· καὶ εἰς τὸνναντιον περιέστη ἡ μάχη. ἰδὼν δὲ τοῦτο ὁ Λαούτιος, καὶ ἰππέας ἔχων ἐνεδρεύοντάς που τῆς μάχης ἐκτός, B
10 κατὰ νότου προσπεσεῖν αὐτοὺς τοῖς πολεμίοις ἐκέλευσε. πρὸς τοῦτο δὲ ἀντιστρατηγῶν ὁ Πύρρος τὸ σημεῖον τοῖς ἐλέφασιν ἤρεν· ἔνθα ἕκ τε τῆς τῶν Θηρίων θείας ἀλλοκότου οὐσης καὶ τῆς βοῆς φοβιῶδους, καὶ ἐκ τοῦ τῶν ὀπλων πατάγου ὃν οἱ ἐπιβεβηκότες ἐπόλουν ἐν τοῖς πύργοις φερόμενοι, αὐτοὶ τε οἱ Ῥωμαῖοι
15 ἔξεπλάγησαν, καὶ οἱ σφῶν ἵπποι ἐκταραχθέντες οἱ μὲν ἀποσειόμενοι τοὺς ἀναβάτας οἱ δὲ καὶ φέροντες ἔφηνγον. ἀθνημῆσαν οὖν ἐκ τούτων τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐτρέπετο στράτευμα, καὶ φεύγοντες ἀνηροῦντο οἱ μὲν παρὰ τῶν ἐν τοῖς πύργοις ἀνδρῶν τοῖς ἐπὶ τῶν ἐλεφάντων, οἱ δὲ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν Θηρίων ταῖς προβοσκίαι
20 καὶ τοῖς κέρουσι ἢ ὀδοῦσι φθειρόντων πολλοὺς· καὶ τοῖς ποσὶ δὲ C οὐ μείους κατηλώων συμπατουμένους. καὶ οἱ ἰππεῖς δὲ ἐφεπόμενοι πολλοὺς ἐφθειρον· οὐδ' ἂν ὑπελείφθη τις, εἰ μὴ ἐλέφας

2 ἐπαμόνων AC, ἀπαμόνων PW.

6 γνοὺς δὲ — 8 ἡ μάχη

Dionis excerptum Vaticanum 48. 7 γυμνῇ] ἑμνη C. 9 ἐκτός]

συνκτός A. 20 ἦ | ἦ καὶ A.

21 οὐ μείους] ὁμοίως, corr

ὁμοίως, A. κατηλώων AC, κατηλώφουν in Wolfii notis.

22 ὑπελείφθη τις AB, ὑπελείφθη C, εἰς ὑπελείφθη PW.

elephantis exceptis, in Romanos invehitur, et ubique laborantibus succurrens suos multum iuvat. pugna igitur initio magna diei parte anceps fuit, donec quidam Megacle occiso, se Pyrrhum occidisse ratus, effecit ut hostes idem erederent. tum vero et Romanis aucti sunt animi, et hostes cesserunt. Pyrrhus autem abiecto pileo, nudo capite circumiens, pugnae fortunam mutavit: et cum Laevinus equites, quos extra aciem in insidiis habebat, a tergo in hostes incurrare iussisset, signum elephantis sustulit. ibi ex inusitato belluarum conspectu et horrendo barritu armorumque sonitu, quem qui in turribus ferebantur edebant, tum ipsi Romani perterriti sunt, tum equi perturbati sessores partim excutientes partim vehentes fugerunt. itaque abiectis animis in fugam versi partim a viris qui in elephantorum turribus erant occidebantur, partim ab ipsis belluarum manibus et dentibus multi conficiebantur, neque pauciores pedibus illarum proterebantur. multos etiam equites insectati sustulerunt: neque ullus evasisset, nisi elephante vulnera accepto et

τρωθείς αὐτὸς τε ἐσφάδαζεν ἐκ τοῦ τραύματος, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τὰς ἐκείνου βοὰς ἰταράσσοντα. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Πύρρος ἐπέσχε τὴν δῖωξιν, καὶ οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι διαβεβηκότες τὸν ποταμὸν εἰς Ἄπουλλίδα πόλιν τινὰ ἀπεσώθησαν. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν τοῦ Πύρρου στρατιωτῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων πεπτώκασιν, ὥστε συγκαίροντων αὐτῷ τῆς νίκης τινῶν “εἰ καὶ αὐθὶς ποτε ὁμοίως” ἔφη “κρά-
D τήσομεν, ἀπολούμεθα.” τοὺς μέντοι Ῥωμαίους καὶ νικηθέντας ἐθαύμασεν, εἰπὼν ὅτι “τὴν οἰκουμένην ἂν πᾶσαν ἐχειρώσάμην, εἰ Ῥωμαίων ἐβασίλευον.”

Ὁ μὲν οὖν Πύρρος ἐπὶ τῇ νίκῃ μέγα ἔσχηκεν ὄνομα, καὶ 10 πολλοὶ αὐτῷ προσεχώρησαν, οἱ τε σίμμαχοι ἀφίκοντο πρὸς αὐτόν·
W II 46 οἷς ὄλγα ἐπιτιμήσας διὰ τὴν μέλλουσαν, τῶν σκύλων μετέδωκεν·
(4) οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἤλγησαν ἐπὶ τῇ ἡττῇ, τῷ δὲ γε Λαουινίῳ στρατεύματι ἐπεμψαν, καὶ τὸν Τιβέριον ἐκ τῶν Τυροσηνῶν μετεπέμφσαντο, καὶ τὴν πόλιν διὰ φυλακῆς ἐποίησαντο, πυνθανόμε- 15 νοι ἐπ' αὐτὴν τὸν Πύρρον ἐπείγεσθαι. ὁ μὲντοι Λαουίνιος τοὺς οἰκείους τε τραυματίαις ἐξαιεσάμενος, καὶ τοὺς σκεδασθέντας
P I 373 συναγαγὼν, ἤδη καὶ τῶν ἐκ Ῥώμης πεμφθέντων ἀφικόμενον, πρὸν Πύρρον παραπόμενος ἐλύπει· καὶ τὴν Καπνὴν μαθὼν ἐλαῖν γλαχόμενον, προκατέλαβε καὶ ἐφύλαξεν. ἁμαρτῶν δ' ἐλείπης ἐ 20

5 συγκαίροντων — 9 ἐβασίλευον Dionis excerptum Vaticanum 48.
8 ἐχειρώσάμην om C. 10 Ὁ μὲν οὖν — 12 τῶν σκύλων μετέδωκεν Dionis excerptum Vaticanum 49.

Fontes. Cap. 4. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana 50—54 p. 172 sq., Ursinianum 146, et quod ex Florilegio Vaticano A. Maius edidit excerptum 36, Scriptorum veterum novae collectionis vol. 2 p. 538.

ipso perturbatus esset, et barritu suo caeteros turbasset. nam cum ea de causa Pyrrhus a persequendo destitisset, Romani fluminis superato in urbem quandam Apuliae pervenerunt. multi etiam ex Pyrrhi militibus et ducibus ceciderunt. quare cum ei quidam victoriam gratularentur, “si deus” inquit “ita vicerimus, actam de nobis erit.” et Romanos quamvis victos admiratus “si Romanis” ait “imperarem, universum orbem subingarem.”

Ex ea victoria magnum nomen Pyrrhus adeptus est, ac multi se ad eum contulerunt. sociis, cum venissent, ob moram nonnihil castigatis partem manubiarum dedit. (4) qui Romae erant ob acceptam cladem maesti Laevino supplementum miserunt, et Tiberio ex Etruria revocato urbem praesidiis firmarunt: nam Pyrrham ad eam tendere audierant. Laevinus vero sanctis curatis et dispersis recollectis, acceptisque missis ex urbe militibus, Pyrrham assectando vexavit; et Capuam, cuius illum capiendae esse cupidam audierat, occupatam defendit. eo consilio

Πύρρος ἐπὶ τὴν Νεάπολιν ὤρμησεν. ὡς δ' οὐδὲν οὐδ' ἐν αὐτῇ
 δρῶσαι ἴσχυσε, σπεύδων τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν καὶ διὰ τῆς
 Τυρσπνίδος παριῶν ὡς κἀκείνους προσλάβοι, ἐπεὶ ἔμαθεν αὐτοὺς
 τε τοῖς Ῥωμαίοις ὁμολογίας πεποιημένους καὶ τὸν Τιβέριον αὐτῶ
 5 ἀντιπροσιόντα τὸν τε Λιουίνιον ἐφεπόμενον, ἐφοβήθη μὴ ὑπ'
 αὐτῶν πανυχόθεν ἐν χωρίοις ἀγνώστοις ἀποληφθῆ, καὶ περαι-
 τέρω οὐ προεχώρησεν. ὡς δὲ ἀναχωροῦντι καὶ γενομένῳ περὶ Β
 Καμπανίαν ὁ Λιουίνιος ἐπεφάνη, καὶ τὸ στρατεύμα αὐτοῦ πολλῶ
 πλεῖον τοῦ πρόσθεν ἦν, ὕδρας ἔφη δίκην τὰ στρατόπεδα τῶν
 10 Ῥωμαίων κοπιόμενα ἀναφύεσθαι. καὶ ἀντιπαρετάξατο μὲν, οὐκ
 ἐμαχέσατο δέ, ὅτι ἐκέλευσεν, ὡς καταπλήξων πρὸ τῆς συμπλοκῆς
 τοὺς Ῥωμαίους, τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας τὰς ἀσπίδας τοῖς δόρασι
 πλήξαντας ἐκβοῆσαι καὶ τοὺς σαλπικτὰς καὶ τοὺς ἐλέφαντας
 σνηχηῆσαι, ἐπεὶ δὲ κἀκείνοι πολλὸ μείζον ἀντεβόησαν ὡς ἐκπλα-
 15 γῆναι τοὺς τοῦ Πύρρου, οὐκέτι ἤθελσε συμμῆσαι, ἀλλ' ὡς
 δυναιερῶν ἐπανήγαγε. καὶ ἀφίκετο ἐς Τάραντα. ἔνθα πρέσβεις C
 τῶν Ῥωμαίων ὑπὲρ τῶν ἀλχμαλώτων ἀφίκοντο ἄλλοι τε καὶ ὁ
 Φαβρικός. οὗς φιλοτίμως ἐξένισε καὶ ἐδεξιώσατο, ἐλπίσας αὐ-
 τοὺς σπείσασθαι καὶ ὁμολογίαν ὡς ἤτημένους ποιήσασθαι. τοῦ
 20 δὲ Φαβρικοῦ τοὺς ἐυλωκότες ἐν τῇ μάχῃ κομίσασθαι αἰτοῦντος

1 δ' ABCW, om P. 2 τῆς om A. 5 ἐφοβήθη — 6 ἀπο-
 ληφθῆ Dionis excerptum Vaticanum 50. ἐφοβήθη ABC Dionis
 exc., ἐφοβίσθη P, ἐφοβήθη W. 7 προσεχώρησεν A. ὡς δὲ —
 11 ἐμαχέσατο δὲ Dionis excerptum Vaticanum 51. 9 ἦν om C.
 16 ἔνθα πρέσβεις — 19 ποιήσασθαι Dionis excerptum Ursinianum
 146. 19 τοῦ δὲ Φαβρικοῦ — p. 116 v. 4 μεταχειρίζεται Dio-
 nis excerptum Vaticanum 51.

frustratus Pyrrhus Neapolim contendit. qua cum potiri non posset, ad
 Romam occupandam properans et per Etruriam transiens ut eam quo-
 que gentem sibi adiungeret; ubi eos cum Romanis foedus percussisse
 didicit et Tiberium sibi obviam ire, Laevinum a tergo sequi, ne ab eis
 in regione ignota circumveniretur timens ulterius non est progressus.
 ut vero recedenti et Campaniae fines ingresso Laevinus cum exercitu
 longe maiore quam prius habuerat se ostendit, "hydrae instar" inquit
 "Romanorum legiones caesae renascuntur." et aciem instruxit ille qui-
 dem, sed non commisit praelium. nam cum suos milites clipeos hastis
 pulsantes clamorem tollere et classica canere et elephantos barrire iussis-
 set, ut Romanos ante congressum perterrefaceret, illi autem longe ferocius
 reclamassent, ut ipsius milites consternerentur, pugnam inire, sacra in-
 auspicata causatus, noluit. sed Tarentum rediit. ubi Romanorum lega-
 tos pro captivis redimendis missos Fabricio et caeteros honorifice be-
 nigneque excepit, sperans eos pacem petituros et ut victos leges acce-
 pturos. caeteram Fabricio pro captis in bello id pretium offerente quod

ἐπὶ λύτροις τοῖς ἀμφοῖν συναρέσουσι, διηπορήθη ὅτι μὴ καὶ περὶ εἰρήνης πρεσβεύειν ἔφη, καὶ ἰδίᾳ μετὰ τῶν φίλων ἐβουλευέτο, ὡς εἰώθει, περὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων ἀποδόσεως καὶ περὶ τοῦ πολέμου καὶ ὅπως τοῦτον μεταχειρίζεται. ὁ μὲν οὖν Μίλων μῆτε τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδόσθαι μῆτε σπείσασθαι συνεβούλευεν, ἀλλ' 5
 D ἤδη τῶν Ῥωμαίων ἠττημένων καὶ τὰ λοιπὰ πολέμῳ προσκατεργάσασθαι, ὁ δὲ Κινέας τοῦναντίον ἔπειν αὐτῷ συνεβούλευε· τοὺς τε γὰρ αἰχμαλώτους προῖκα ἀποδοῦναι συνήγει καὶ πρέσβεις εἰς Ῥώμην καὶ χρήματα πέμψαι τῆς εἰρήνης ἕνεκα καὶ σπονδῶν. οὗ τῆ γνώμῃ καὶ οἱ λοιποὶ συνετίθεντο. οὕτω δὲ φρονῶν καὶ ὁ 10 Πύρρος ἐτύχχανε. καλέσας οὖν τοὺς πρέσβεις "οὔτε πρῶην ὦ Ῥωμαῖοι" ἔφη "ἐκὼν ὑμῖν ἐπολέμησα, οὔτε νῦν πολεμήσοιμι· φίλος γὰρ ὑμῖν γενέσθαι βεβούλημαι· διὸ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ὑμῖν ἄνευ λύτρων ἀφίημι καὶ σπείσασθαι ἀξιῶ."

Ταῦτα μὲν πᾶσιν εἰρήκει τοῖς πρέσβεσι, καὶ χρήματα σφίσι 15
 P I 374 τὰ μὲν δέδωκε τὰ δὲ ἐπηγγεῖλατο, τῷ δὲ Φαβρικίῳ κατὰ μόνας διαλεχθεὶς "φίλος" εἶπεν "ἤδέως καὶ πᾶσιν ἂν Ῥωμαίοις γενόμεν, μάλιστα δὲ σοί· ὀρώ γάρ σε ἀγαθὸν ἄνδρα, καὶ τὴν εἰρήνην συμπρᾶξαι μοι ἀξιῶ." ταῦτα λέγων καὶ δῶρα αὐτῷ πολλὰ ἐδίδου. ὁ δὲ "ἐπαινῶ σε" εἶπεν "ὦ Πύρρε, ὅτι τῆς εἰρήνης 20

1 τοῖς] τοῖν C. ὅτι AC Dionis exc., ὅτι PW. 4 μεταχειρίζεται BCW, μεταχειρίζεται P. 5 ἀλλ' — 7 συνεβούλευε om B. 10 οὗ τῆ γνώμῃ — 14 σπείσασθαι ἀξιῶ Dionis excerptum Vaticanum 52. 12 πολεμήσοιμι A. 15 Ταῦτα μὲν — 19 συμπρᾶξαι μοι ἀξιῶ Dionis excerptum Vaticanum 53. 18 σοί] σοῦ C. 20 ὁ δὲ — p. 117 v. 11 ἀρέγου Dionis excerptum Vaticanum 54.

utrinque convenisset, quia pacis nullam mentionem fecerat, animi dubius seorsim, ut solebat, cum amicis de reddendis captivis deque bello administrando deliberavit. Milone autem suadente ut neque captivos redderet neque pacem faceret, sed Romanis iam victis etiam reliquias belli persequeretur, Cineas plane contrarium censuit: nam et captivos gratis esse reddendos, et legatos atque pecuniam Romam mittendos, pacis et foederis impetrandi causa. cuius sententiae et caeteri et ipse Pyrrhus assensi, legatis arcessitis "neque prius" inquit, "Romani, mea sponte vobis bellum intuli, neque nunc inferam: amicus enim vester esse cupio. itaque captivos gratis vobis reddo, et ut pacem mecum faciatis peto."

Haec cum legatis omnibus dixisset, et pecuniam partim dedisset partim promisisset, cum Fabricio seorsim hoc modo egit. "cum omnium Romanorum amicitiam expeto, tum vero tuam, quem virum bonum esse video, et ut pacem mihi conficias peto." haec cum diceret, munera quoque multa ei obtulit. at ille "pacis" inquit "studium in te, Pyrrhe,

ἐπιθυμῆις, καὶ σοὶ αὐτήν, ἄν γε συμφέρη ἡμῖν, καταπράξομαι. οὐ γὰρ κατὰ τῆς πατρίδος τι πράξαι με, ἀγαθὸν ὡς φῆς ἄνδρα ὄντα, ἀξιώσεις. ἀλλ' οὐδὲ τούτων ὧν δίδως τι λάβοιμι ἄν. πυνθάνομαι γὰρ σου, πότερον ἐλλόγιμόν με ὡς ἀληθῶς νομίζεις
 5 ἄνδρα ἢ οὐ; εἰ μὲν γὰρ φαῦλός εἰμι, πῶς με δώρων ἄξιον W Π 47
 κρίνεις; εἰ δὲ χρηστός, πῶς με λαβεῖν αὐτὰ κελεύεις; ἴσθι γοῦν B
 ὡς ἐγὼ καὶ πάνυ πολλὰ ἔχω, τοῖς παροῦσιν ἀρκούμενος, καὶ
 πλείωνων οὐ δέομαι· σὺ δ' εἰ καὶ σφόδρα πλουτεῖς; ἐν πενία
 μυρία κατέστηκας. οὐ γὰρ ἂν οὔτε τὴν Ἡπειρον οὔτε τὰ ἄλλα
 10 ἄ ἔχεις καταλιπὼν δεῦρο ἐπεραιώθης, εἴ γε ἐκείνοις ἤρκοῦ καὶ
 μὴ πλείωνων ὠρέγου.”

Τούτων οὕτω λεχθέντων οἱ πρέσβεις τοὺς αἰχμαλώτους
 λαβόντες ἀπήεσαν. καὶ ὁ Πύρρος τὸν Κιννέα εἰς τὴν Ῥώμην
 ἀπέστειλε μετὰ χρυσίου πολλοῦ καὶ κόσμου γυναικείου παντοδα-
 15 ποῦ, ἵνα εἰ καὶ τινες τῶν ἀνδρῶν ἀντίσχοιεν, ἀλλ' αἱ γυναῖκες
 αὐτῶν τοῖς κόσμοις ἀναπεισθεῖσαι κάκεινους συνδιαφείρωσιν.
 ἐλθὼν δὲ πρὸς τὴν πόλιν ὁ Κιννέας οὐ προσήει τῇ γερονσίᾳ, ἀλλὰ C
 διῆγεν ἄλλοτε ἄλλην αἰτίαν σκηπτόμενος. περιφοιτῶν δὲ καὶ τὰς
 τῶν δυνατῶν οἰκίας, λόγοις τε σφᾶς καὶ δώροις ὑπήγετο· καὶ
 20 ἐπειδὴ πολλοὺς ὤκειώσατο, εἰσῆλθεν εἰς τὸ συνέδριον καὶ εἶπεν
 ὡς “Πύρρος ὁ βασιλεὺς ἀπολογεῖται ὅτι οὐχ ὡς πολεμήσων ὑμῖν
 ἤκεν ἀλλ' ὡς καταλλάξων Ταραντίνους αὐτὸν ἰκετεύοντας· ἀμέλει

1 ἐπιθυμῆις ABC, ἐπιθυμῆις PW. γει σε C. ἡμῖν] αὐτήν A.
 4 πρότερον A Dionis exc. ἐλλόγιμόν με — 6 αὐτὰ κελεύεις
 ex Dione florileg. Vatic. in Scriptorum vet. nov. coll. 2 p. 538 36.
 6 γοῦν om A. 13 κιννέα A. 18 σκηπτόμενος A.

laudo; et pacem, modo ea nobis prosit, tibi conficiam: neque enim postulabis, cum me bonum virum esse dicas, ut aliquid agam contra patriam. sed nihil munerum illorum, quae mihi offers, accipiam. numquid enim me vere bonum virum esse censes, an non? nam si malus sum, cur munera mihi largiris? sin bonus, cur ea me accipere iubes? scito autem me abundare opibus, sorte mea contentum neque plura desiderantem: te vero, etsi ditissimus es, extrema inopia laborare. nam neque Epiro neque caeteris quae habes relictis huc traiecisses, si illis contentus plura non desiderares.”

His dictis legati captivis receptis abierunt: Pyrrhus autem Cineam cum multo auro et ornamentis muliebribus omnis generis Romam misit, ut etsi ex viris aliqui adversarentur, at uxores eorum ornamentis illectae viros etiam corrumpere. Romam profectus Cineas non statim senatum adiit, sed alias aliud causando moratus potentum aedes circumiit, eosque et verbis et muneribus sibi conciliavit. cum iam multos sibi devinxisset, curiam ingressus dixit “Pyrrhus rex se venisse ait, non ut bellam vobiscum gereret, sed ut Tarentinos supplices sibi factos recon-

καὶ τοὺς ἀλόντας ὑμῶν λύτρων ἀφήκεν ἄτερ, καὶ δυνάμενος πορθῆσαι τὴν χώραν καὶ τῇ πόλει προσβαλεῖν, ἀξιοῖ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς συμμάχοις ὑμῶν ἐγγραφῆναι, πολλὰ μὲν ἀφελήσεσθαι ἀφ' ὑμῶν ἐπιπέλων, πλείω δ' ἔτι καὶ μεῖζω εὐεργετήσιν ὑμᾶς."

D Ἐπὶ τούτοις οἱ πλείους τῶν βουλευτῶν ἠρέσκοντο διὰ τὰς 5
δῶρα καὶ διὰ τοὺς αἰχμαλώτους· οὐ μέντοι καὶ ἀπεκρίναντο,
ἀλλ' ἰσκόπων ἔτι πλείους ἡμέρας ὃ τι χρὴ πράξει. καὶ πολλὰ
μὲν ἔλεγτο, ἐπεκράτει δ' ὁμοως σπείσασθαι. μαθὼν δὲ τοῦτο
Ἄππιος ὁ τυφλός, ἐκομισθῆ ἐπὶ τὸ βουλευτήριον (ὑπὸ γὰρ τοῦ
γῆρους καὶ τοῦ πάθους οἰκουρῶν ἦν) καὶ εἶπε μὴ συμφέρειν τὰς 10
πρὸς τὸν Πύρρον συμβάσεις τῇ πολιτείᾳ, παρήνεσε δὲ καὶ αὐτίκα
τὸν Κιννέαν ἔξελάσαι τῆς πόλεως, καὶ δι' αὐτοῦ δηλώσαι τῷ
Πύρρῳ οἴκαδε ἀναχωρήσαντα ἐκείθεν ἐπικηρυκέσασθαι περὶ
P I 375 εἰρήνης αὐτοῖς ἢ καὶ περὶ ἑτέρου διου δέοιτο. ταῦτα ὁ Ἄππιος
συνεβούλευσεν· ἢ δὲ γερούσια οὐκέτι ἐμέλλησεν, ἀλλ' εὐθὺς ὁμο- 15
θυμαδὸν ἐψηφίσαντο ἀσθημερὸν τὸν Κιννέαν ἔξω τῶν ὄρων ἐκ-
πέμψαι, καὶ τῷ Πύρρῳ πόλεμον ἀκήρυκτον, ἕως ἄν ἐν τῇ Ἰτα-
λία διάγῃ, ποιήσασθαι. τοῖς δ' αἰχμαλώτοις ἀτιμίαν τινὰ ἐν
ταῖς στρατείαις ἐπέθεσαν, καὶ οὔτε πρὸς τὸν Πύρρον αὐτοῖς ἔτι
ἐχρήσαντο οὔτ' ἄλλοσέ ποι ἀθρόοις, ἵνα μὴ τι ὁμοῦ ὄντες νεω- 20
τερλώσωσιν, ἀλλ' ἄλλους ἄλλη φρουρήσοντας ἐπέμψαν.

2 πορθῆσαι τὴν πόλιν καὶ τῇ χώρᾳ προσβαλεῖν A. 4 εὐεργετή-
σαι A. 10 γῆρας A. 14 ὅτου ABCW, ὅπου P. 16 ἀσ-
θημερῶν A.

ciliaret. praeterea captivos sine pretio vobis restituit; et cum agrum vestrum vastare et urbem oppugnare potuisset, se in numerum amicorum et sociorum vestrorum inscribi petit. iam quamvis sibi vos multum commodaturos credit, plura se tamen et maiora in vos beneficia collaturum existimat."

Haec cum maximae senatorum parti ob largitiones et captivos redditos placerent, tamen nullo responso dato plures dies in deliberando consumpserunt; cumque varia dicerentur, sententia de pace facienda vicit. quo Appius caecus cognito in senatum delatus (nam ob aetatem et cladem oculorum domi se continere solebat) negavit e re publica esse ut pax cum Pyrrho fieret, et monuit Cineam statim urbe pellendum esse, per eumque Pyrrho significandum ut domum reversus sive de pace sive quid aliud vellet legatos mitteret. haec Appio locuto senatus nihil cunctatus statim consentientibus apimis decrevit Cineam eodem die extra fines ablegandum, et Pyrrho, dum in Italia versaretur, bellum irreconciliabile indicendum esse. captivos vero militari quadam ignominia notarunt, iis neque contra Pyrrhum usi, neque usquam alibi universis, ne quid coniventi novarum rerum molirentur, sed alios in alia praesidia miserunt.

Ἐν μὲν οὖν τῷ χειμῶνι παρεσκευάζοντο ἄμφω, (5) ἕταρος δ' ἤδη ἐφειστηκένος ὁ Πύρρος εἰς τὴν Ἀπουλίαν ἐπέβαλε, καὶ Β πολλὰ μὲν βίη πολλὰ δὲ ἑμολογία προσποιήσατο, μέγχις οὖ Ῥωμαῖοι πρὸς Ἀσκούλῳ πόλει ὄντι αὐτῷ ἐπιελθόντες ἀντεστρατο- 5 πιδεύσαντο. ἐπὶ πλείους δ' ἡμέρας διέτριψαν ὀκνοῦντες ἀλλή- λους· οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαῖοι τοὺς προνεικηκότας οὐκ ἐθάρρουν, οἱ δὲ ὡς ἀπονενοημένους ἐδεδίεσαν τοὺς Ῥωμαίους. κὰν τότεψ λογοποιούντων τινῶν ὅτι ὁ Δέκιος ἐπιδοῦναι ἑαυτὸν κατὰ τὸν πατέρα καὶ τὸν πάππον ἔτοιμάζοιτο, καὶ τοὺς τοῦ Πύρρου δεινῶς 10 ἐκφοβούστων ὡς ἐκ τοῦ θανεῖν ἐκείνον πάντως ἀπολουμένους, συνήγαγε τοὺς στρατιώτας ὁ Πύρρος καὶ διελέχθη περὶ τούτου, συμβουλευῶν μήτι' ἀθυμεῖν μήτι' ἐκπλήττεσθαι τοιοῦτοις λόγοις· C μήτι γὰρ ἕνα ἄνθρωπον δύνασθαι θνήσκοντα πολλοὺς καταγαλί- σασθαι, μήτι' ἐπιφθῆν ἢ μαγγανείαν τινὰ κρείττω τῶν ὄπλων καὶ 15 τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι. ταῦτ' εἰπὼν καὶ λογισμοῖς ἐπικρατύνας τοὺς λόγους ὁ Πύρρος τὸ οἰκεῖον ἐθάρρυνε στρατεύμα. καὶ πολυ- W II 48 πραγμονήσας τὴν στολὴν ἢ ἐχρήσατο οἱ Δέκιοι ἐπιδοδόντες ἑαυ- τούς, παρήγγειλε τοῖς οἰκείοις, ἂν τινα οὕτως ἐσκευασμένον ἴδωσι, μὴ κτεῖναι αὐτὸν ἀλλὰ ζῶν συλλαβεῖν. τῷ δὲ Δεκίῳ πέμψας 20 ἔφη οὔτε προχωρήσειν αὐτῷ τοῦτο πρᾶξαι θελήσαντι, καὶ ζῶντη- θέντα κακῶς ἀπολείσθαι ἠπέλησε. πρὸς ἕπερ οἱ ἕπατοι ἀπεκρί- D

2 ἐπέβαλε C, ἐπέβαλεν A, ἐπέβαλλε PW. 6 γὰρ om C.
19 τῷ δὲ Δεκίῳ — p. 120 v. 2 ἄλλως κρατήσιν Dionis excerptum
Vaticanum 55. 21 ἀπολείσθαι A: Dionis exc. ἀπολείσθαι.

FOUNTES. Cap. 5. Dionis Historias Romanae libri deperditi:
excerptum Vaticanum 55 p. 177.

Per hiemem igitur utrinque se instruxerunt, (5) vere autem in-
stante Pyrrhus impressione in Apuliam facta multa vi, multa deditione
occupavit: donec Romani ad Asculum oppidum contra eum castra po-
suerunt. ac dies complures mutuo meta quieverunt: nam Romani Epi-
rotas ut victores timebant, Epirotae Romanos ut desperatos. interea
cum nonnulli rumore sparso, Decium ad devovendum semetipsam exem-
plo patris et avi paratum esse, Epirotas perterrefacerent (ex illius enim
obita omnes perituros), Pyrrhus suos milites hortatus est ne despera-
rent aut percellerentur huiusmodi verbis: neque enim unius hominis
obita multos debellari posse, neque incantationem aut praestigias ullas
plus quam vires et arma valere. quae cum dixisset, et orationem suam
rationibus approbasset, exercitum confirmavit; indagatoque habitu quo
Decii se devovissent, monuit, si quem ita ornatum cernerent, ne eum
occiderent, sed viventem comprehenderent. Decio vero nuntiari iussit,
facinus illud ei non successurum; et si vivus caperetur, male perituum
esse minatus est. ad quae consules responderunt, nulla re tali sibi opus

ναντο, μηδενὸς τοιούτου ἔργου σφᾶς δεῖσθαι· πάντως γὰρ αὐτοῦ καὶ ἄλλως κρατήσῃν. ποταμοῦ δὲ διὰ μέσου τῶν στρατοπέδων οὐκ εὐδιαβάτου ῥέοντος, ἤροντο πότερον αὐτὸς περαιωθῆναι βούλεται ἀδεῶς, αὐτῶν ἀναχωρησάντων, ἢ ἐκείνοις ἐπιτρέψαι τοῦτο ποιῆσαι, ἢν' ἔξ ἀντιπάλου μάχης, ἀκεραίων τῶν δυνάμεων 5 εἰς χεῖρας ἔλθουσῶν, ὃ τῆς ἀνδρείας ἔλεγχος γένοιτο ἀκριβῆς. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι πρὸς κατάπληξιν τὸν λόγον ἐποίησαν, ὃ δὲ Πύρρος αὐτοῖς ἀφῆκε διαβῆναι τὸν ποταμὸν, μέγα φρονῶν ἐπὶ τοῖς ἔλεφασιν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὰ τε ἄλλα παρῆσαντο, καὶ P I 376 πρὸς τοὺς ἔλεφαντας κεραίας ἐφ' ἁμαξῶν σιδηρωμένας καὶ 10 πανταχόθεν προεχούσας ἤτοίμασαν, ἵνα τοξέοντες ἀπ' αὐτῶν ἄλλα τε καὶ πῦρ ἐμποδῶν σφίσι γίνωνται. προσμύζαντες δέ, χρόνῳ μὲν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Ἕλληνας, ἐώσαντο δ' οὖν, μέχρις ὃ Πύρρος τοῖς ἔλεφασιν οὐ κατὰ τὰς ἁμάξας ἀλλ' ἐπὶ θύτερα προσβοηθήσας αὐτοῖς τὴν ἵππον σφῶν καὶ πρὶν προσμύζει φόβῳ 15 τῶν θηρίων ἐτρέματο. τῷ μέντοι πεζῷ οὐδὲν μέγα ἐλυμήνατο. κὰν τούτῳ τῶν Ἀπουλίων τινὲς ἐπὶ τὸ τῶν Ἡπειρωτῶν ὠρηκότες στρατόπεδον τῆς νίκης αἴτιοι τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένοντο. τινὰς γὰρ B τῶν μαχομένων ἐπ' αὐτοὺς τοῦ Πύρρου πέμψαντος πάντες οἱ 20 λοιποὶ ἐταράχθησαν, καὶ τὰς τε σκηνὰς ἐαλωκέναι καὶ ἐκείνους 20 φεύγειν ὑποσησάντες ἐνόησαν· καὶ συχνοὶ αὐτῶν ἔπεσον, ὃ τε Πύρρος καὶ ἄλλοι τῶν ἐν τέλει πολλοὶ ἐτρώθησαν, καὶ μετὰ

1 ἔργου σφᾶς A Dionis exc., σφᾶς ἔργου PW. 3 πρότερον A.
7 τῶν λόγων A. 8 ἐφῆκε A. 17 ἀπουλίων A. τὸ] τῷ A.

esse: se enim alioqui omnino superiores illo futuros. et cum profundum flumen castra medium dirimeret, sciscitati sunt utrum ipse impune transire, se digressis, an sibi transeundi potestatem dare mallet, ut aequali pugna, utrisque copiis integris congressis, de fortitudine certum fieri iudicium posset. hanc optionem cum Romani Pyrrho terroris iacutiendi causa dedissent, ille multum elephantis fretus eos flumen transire passus est. Romani vero cum alia praepararunt, tum adversus elephantos ferratas hastas antenarum instar curribus insertas et undique eminentes pararunt, ut cum alia tum ignem inde eiaculantes, belluas repellerent. cum ad manus ventum esset, Romani Graecos sero quidem sed tandem pepulerunt, donec Pyrrhus elephantis in auxilium non qua fallacii currus stabant sed in alteram partem adductis equitatum Romanum terrore belluarum ante congressum profligavit. sed peditibus parum incommodavit. interea quidam Apuli Epirotarum castra aggressi causa victoriae Romanis exstiterunt. nam cum Pyrrhus aliquot ex iis qui pugnabant contra eos misisset, reliqui omnes turbati, et tentoria capta esse et illos fugere opinati, inclinarunt; eorumque multi caesi sunt, Pyrrhus ipse et ex praecipuis complures vulnerati, ac post cum ob

ταῦτα διὰ τε τὴν τῆς τροφῆς καὶ τὴν τῶν ἐπιτηδίων πρὸς ἄκεις ἀπορίαν σφόδρα ἐκακώθησαν. ὄθεν ἀπῆρεν εἰς Τάραντα πρὶν τοὺς Ῥωμαίους αἰσθῆσθαι. οἱ δ' ὑπατοὶ διέβησαν μὲν τὸν ποταμὸν ἐπὶ μάχῃ, ὡς δὲ πάντας ἐσκαδάσθαι ἐπόθοντο, εἰς τὰς οὐκείας ἀνεχώρησαν πόλεις· ἐπιδιώξαι γὰρ διὰ τοὺς σφετέρους τραυματίας οὐκ ἠδυνήθησαν. εἶτα οἱ μὲν εἰς τὴν Ἀπουλίαν ἐχέμασαν, ὁ δὲ Πύρρος τὰλλὰ τε ἠτοιμάζετο καὶ οἰκοθεν στρατιώτας καὶ χρήματα μετεπέμψατο. μισθῶν δὲ τὸν Φαβρίκιον καὶ τὸν Πάππον ὑπάτους ἡρημένους καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφιγμένους, οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μεμένηκε γνώμησ.

Ἦδη δὲ τῶν ῥηθέντων ὑπάτων ἐν τῷ στρατεύματι ὄντων, Νικίας τις τῶν Πύρρῳ πιστῶν δοκούντων ἦλθε πρὸς τὸν Φαβρίκιον καὶ ὑπέσχετο αὐτῷ τὸν Πύρρον δολοφονήσειν. δυσχεράνας οὖν ἐπὶ τούτῳ ἐκείνος (ἀρετῇ γὰρ καὶ ταῖς δυνάμεισιν ἤξιου τῶν 15 πολέμιων κρατεῖν ὡς ὁ Κάμιλλος) κατεμήνυσε τῷ Πύρρῳ τὸ ἐπιβούλευμα· καὶ οὕτως αὐτὸν ἐκ τούτου κατέπληξεν, ὥστε καὶ τοὺς ἐαλωκότας τῶν Ῥωμαίων προῖκα αὐθις ἀφεῖναι καὶ πρέσβεις πάλιν ὑπὲρ εἰρήνης ἀποστείλαι. ἐπεὶ δὲ οἱ Ῥωμαῖοι περὶ τῆς εἰρήνης οὐδὲν ἀπεκρίναντο, ἀλλὰ καὶ τότε ἀπῆραι τῆς Ἰταλίας 20 ἐκέλευον καὶ οὕτως αὐτοῖς διακηρυκτέσθαι, καὶ τὰς συμμαχίδας αὐτῷ πόλεις κατέτρεχόν τε καὶ ἤρουν, ἐν ἀμηχανίᾳ ἐγένετο, πρὶν

1 τὴν alterum om A. 4 ἐπόθοντο C. 8 μετεπέμψατο B.
 9 [Πάππον] ita mss codd" DUCANGIUS. Q. Pappum. 12 τῶν
 τῶν] τῷ B. πρὸς] εἰς A. 16 οὕτως AC, οὗτος PW.
 18 τῆς om A. 21 ἐν ἀμηχανίᾳ ἐγένετο] huc pertinere videtur
 Dionis excerptum Vaticanum 56 pag. 177 extr.

commeatus tum medicamentorum inopiam graviter afflicti. quamobrem Tarentum discessit antequam id Romani sensissent. consules, etsi flumen pugnandi causa transierunt, tamen cum audissent hostes omnes dissipatos esse, in urbes Apuliae hibernatum reversi, propter vulneratos milites illos persequi non potuerunt. Pyrrhus vero cum alia instruxit tum milites et pecunias domo advehi iussit. sed cum Fabricium et Pappum consules lectos in castra pervenisse cognovisset, in ea sententia non permansit.

Nicias vero quidam, qui fidus Pyrrho esse credebatur, ad Fabricium se contulit, se Pyrrhum dolo interfecturum pollicens. quod facinus indigne ferens Fabricius (virtute enim et viribus, non dolo superandos hostes, quemadmodum Camillus, censebat) insidias Pyrrho indicavit. qua re illum ita obstupescit ut denuo Romanis captivos gratis restitueret et per legatos pacem peteret. ut autem Romani de pace nihil respondebant, sed iterum prius eum Italia excedere quam de pace agere inebant, et urbes ei foederatas infestabant et expugnabant, animi du-

δὴ Συρακουσίων τινές (ἐτόγγανον δὲ ἐξ οὗ Ἀγαθοκλῆς ἐτελέτησε στασιάζοντες) ἐπεκαλέοντο αὐτόν, παραδιδόντες οἱ καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πόλιν. ἀναπνεύσας γὰρ ἐπὶ τούτῳ καὶ προσελπίσας P I 377 πᾶσαν τὴν Σικελίαν καταστρέψασθαι, τὸν μὲν Μίλωνα ἐν Ἰτα- W II 49 λῆα κατέλιπεν, ἐν φυλακῇ τὸν τε Τάραντα καὶ τὰ ἄλλα ποιησό-5 μενον, αὐτὸς δὲ ὡς διὰ βραχείας ἐπανήξων ἀπέπλευσε. καὶ τῶν Συρακουσίων δεξαμένων αὐτὸν καὶ πάντα αὐτῷ ἀναθεμένων μέγας ἐν βραχεῖ αὐδῆσι ἐγένετο, ὥστε τοὺς Καρχηδόνιους φοβηθέντας μισθοφόρους ἐκ τῆς Ἰταλίας προσλαβεῖν. ἀλλὰ ταχὺ πρὸς τοῦναντίον αὐτῷ περίστη τὰ πρᾶγματα τῷ τε πολλοὺς τῶν ἐν τέλει τοὺς 10 μὲν ἐξελάσαι τοὺς δὲ διαφθεῖραι ὑποπτεομένους αὐτῷ. οἱ γὰρ Καρχηδόνιοι, ἰδόντες αὐτὸν μῆτε ταῖς οἰκείαις δυνάμεσιν ἐρρωμένον μῆτε τοὺς ἐπιχωρίους δι' εὐνοίας ἔχοντα, τοῦ πολέμου προ- B θύμως ἀντελάβοντο, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν Συρακουσίων δεχόμενοι δευνὰ αὐτὸν εἰργάσαντο, ὥστε μὴ τὰς Συρακούσας μόνον 15 ἀλλὰ καὶ τὴν Σικελίαν ἐκλιπεῖν.

6. Οἱ Ῥωμαῖοι δὲ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ποθόμενοι ἀνεθάρσησαν καὶ πρὸς ἄμυναν τῶν ἐπικαλεσαμένων αὐτὸν ἐτράπησαν. καὶ τοὺς Ταραντίνους εἰς ἄλλον καιρὸν ὑπερθέμενοι εἰσέβαλον εἰς τὸ Σύνιον μετὰ ὑπάτων τοῦ Ῥουφίνου καὶ τοῦ Ἰουνίου, καὶ τὴν 20

1 Συρρακουσίων et sic aliquoties PW, quae infra Συρακούσας.
6 βραχείας ABCW, βραχέως P. ἐπανήμων C. 8 βραχὺ A.
10 τῷ τε] τότε C. τε superfluum. 16 καταλιπεῖν A. 20 μετὰ] μετὰ καὶ A.

FONTES. Cap. 6. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum 56 p. 178, exo. Ursinianum 147.

bium, ea res erexit, quod a Syracusanis quibusdam (nam ex quo Agathocles decesserat, seditionibus agitabantur) arcesseratur, et urbem et semetipsum illius fidei permittentibus. concepta enim spe totius Siciliae potiundae, Milonem ad Tarentum caeteraque tutanda in Italia reliquit: ipse ut brevi reversurus discessit. et a Syracusanis exceptus, summa rerum ipsi permessa, rursus brevi spatio temporis tantus evasit, ut Carthaginenses illius metu ex Italia militem conducerent. sed celeriter ea fortuna mutata est in contrarium, quod multos ex primoribus sibi suspectos partim pellebat partim necabat. Carthaginenses enim, cum eum nec privatis viribus valere neque popularium habere studia cernerent, bellum strenue administrarunt, eumque Syracusanorum exsulis suscipiendis male tractarunt: unde non Syracusas duntaxat sed totam Siciliam deseruit.

6. Romani vero, per eius absentiam confirmatis animis, ad ultionem eorum a quibus arcessitus fuerat conversi sunt. ac Tarentinorum vindicta in aliud tempus dilata, Rufini et Iunii consulium ductu et auspici-

τε χώραν ἐπόρθουν καὶ τελεγγί τινὰ ἐκλειφθέντα ἔλαβον. οἱ γὰρ Σαννίται εἰς τὰ ὄρη τὰ Κρανιτὰ λεγόμενα, ὅτι κρανίαν πολλήν C ἔχουσι, τὰ τε φλιτατα καὶ τὰ τιμιώτατα ἀνεκόμισαν. καταφρονήσαντες οὖν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ εἰρημένα ὄρη ἀναβῆναι ἐτόλμησαν. 5 λασίων οὖν αὐτῶν καὶ δυσπροσβάτων ὄντων, πολλοὶ μὲν ἀπέθανον, πολλοὶ δὲ καὶ ἔάλωσαν.

Οἱ δ' ἔπατοι οὐκέτι κοινῇ τὸν πόλεμον ἐποιήσαντο, ἀλλήλους αἰτιώμενοι διὰ τὸ ἀτύχημα, ἀλλ' Ἰούνιος μὲν ἐδῆου μέρος 10 τι τῆς Σαννιτίδος, Ῥουφίνος δὲ Λευκανοῖς καὶ Βρεττιοῖς ἔλυμηνον. καὶ ἐπὶ Κρότωνα ὤρμησεν ἀποστάνα Ῥωμαίων, μεταπεμψαμένων αὐτῶν τῶν ἐπιτηδείων, φθασάντων δὲ τῶν λοιπῶν ἐπαγαγέσθαι παρὰ τοῦ Μίλωνος φρουράν, ἧς ἤρχε Νικόμαχος. D ἀγνοήσας οὖν τοῦτο καὶ ἀμελῶς τοῖς τελεχεσι προσιών ὡς πρὸς φίλους, ἔπταισεν, ἑξαίφνης ἐπεκδρομόντων αὐτῷ. εἰτά τι ἐπιναήσας στρατήγημα τὴν πόλιν εἶλε· δύο γὰρ ἄνδρας ἀλχημαλῶτους 15 ψευδαυτομόλους εἰς τὸν Κρότωνα ἔπεμψε, τὸν μὲν ἐδῆος λέγοντα ὅτι ἀπεγνωκῶς τὴν ἄλωσιν αὐτῶν εἰς τὴν Λοκρίδα προδιδομένην αὐτῷ μέλλει ἀπαιρεῖν, τὸν δ' ἕτερον μετὰ τοῦτο ὡς ἐν ὁδῷ ἔστι διαβεβαιούμενον. καὶ γὰρ ἵνα πιστὴν ὁ λόγος ἔχη, ἀνεσκευάσατο 20 καὶ προσεποιεῖτο ἐπείγεσθαι. ὁ γοῦν Νικόμαχος πιστεύσας τούτοις (καὶ οἱ κατὰ σκοποὶ γὰρ τὰ αὐτὰ ἀνήγγελλον) τὸν Κρότωνα P I 378

5 δυσπροβάτων B. μὲν om A. 10 ἐπὶ] ἐπει C. 13 οὖν, om C. 14 ἐκιδρομόντων B. 15 ἀλχημαλῶτους ψευδαυτομόλους AB, ψευδαυτομόλους ἀλχημαλῶτους PW. 19 ὁ λόγος ἔχη AB, ἔχη ὁ λόγος C, ἔχη λόγος PW. 20 οὖν AB; 21 γὰρ om A. ἀνήγγελον A. 21 et p. 124 v. 3 τὸν] τὴν B ex corr.

cis Samnium invaserunt; agrisque vastatis castella quaedam ab incolis deserta occuparunt. Samnites enim in montes Cranitas, qui a cornorum frequentia sic dicuntur, carissima pignora et pretiosissima quaeque contulerunt. Romanis igitur per contemptum eos montes conscendere ausis, asperos atque arduos, multi occubuerunt, multi capti sunt.

Eius cladis culpam consules alter in alterum conferentes, de communi sententia bellum gerere destiterunt, ac Iunius partem Samniticae dicionis vastavit: Rufinus Lucanos et Brutios afflixit. et ad Crotonem recuperandam profectus est, quae defecerat a Romanis, accessit a familiaribus suis, sed caeteri, ante adventum eius, praesidium, cui Nicomachus praeerat, a Milone accessiverant. cuius rei ignarus cum ut ad amicorum moenia negligentius accessisset, subita hostium eruptione cladem accepit. deinde arte quadam urbe potitus est. duos enim captivos transfuguram titulo Crotonem missis, quorum alter diceret eum desperata urbis expugnatione Locridem, quo a proditoribus vocetur, discessurum, alter deinde affirmare eum iam in itinere esse. quae oratio ut esset probabilior, sarcinis collectis se properare simulavit. id Nicomachus verum esse ratus (nam speculatores idem renuntiabant), Crotone de-

λιπὼν ἐς τοὺς Λοκροὺς ἀπῆει σπουδῇ δι' ἐπιτομιωτέρας ὁδοῦ·
καὶ ἐν τῇ Λοκρίδᾳ γενομένου αὐτοῦ ὁ 'Ρουφίνος ὑπέστρεψε πρὸς
τὸν Κρότωνα, καὶ λαθὼν διὰ τε τὸ ἀπροσδόκητον καὶ δι' ὁμίχλην
τότε συμβῆσαν εἴλε τὴν πόλιν. μαθὼν δὲ τοῦτο Νικόμαχος ἀπῆει
εἰς Τάραντα· καὶ ἐν ὁδῷ τῷ 'Ρουφίνῳ περιπεσὼν πολλοὺς ἀπέ- 5
βαλε. καὶ οἱ Λοκροὶ τοῖς 'Ρωμαίοις προσεχώρησαν.

Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει 'Ρωμαῖοι ἐστράτευσαν εἰς τὸ Σαύνιον καὶ
ἐς Λευκανίδα καὶ Βρεττίοις ἐπολέμησαν. ὁ δὲ Πύρρος τῆς Σι-
κελλίας ἐκπεσὼν καὶ ἐπανελθὼν ἤδη δεινῶς αὐτοὺς ἐλύπει, καὶ τοὺς
B μὲν Λοκροὺς ἐκομίσατο (τὴν γὰρ φρουρὰν τῶν 'Ρωμαίων ἀποκτεί- 10
ναντες μετέστησαν), ἐπὶ δὲ τὸ 'Ρήγιον στρατεύσας ἀπεκρούσθη
καὶ αὐτὸς ἐτρώθη καὶ πλείστον ἀπέβαλε. μεταστὰς δὲ εἰς τὴν
Λοκρίδα, καὶ τῶν αὐτῷ ἐναντίῳ φρονησάντων δικαιοῦσας τινάς,
πυρὰ τῶν λοιπῶν οἶτον καὶ χρήματα ἔλαβε, καὶ εἰς Τάραντα
ἀνεκομίσθη. κακῶς δὲ πάσχοντες ὑπὸ 'Ρωμαίων οἱ Σαυνῖται 15
ἐξαναστῆναι οὐκ ἐποίησαν. ἔλθων δὲ εἰς ἐπικουρίαν αὐτῶν
W II 50 ἐτράπη. τρωθέντος γὰρ πάλου ἐλέφαντος καὶ ἀποσεισμένου τοὺς
ἀναβάτας περιπλανωμένου τε κατὰ ζήτησιν τῆς μητρός, κἀκείνης
ἐπὶ τούτῳ ταραχθείσης καὶ τῶν ἄλλων ἐλεφάντων θοροβηθέντων,
C φύρδην ἀνemiχθησαν ἅπαντα. τέλος δὲ οἱ 'Ρωμαῖοι ἐπεκράτησαν, 20
συνγροὺς ἀποκτείναντες καὶ οὐκ ἔλόντες ἐλέφαντας, καὶ τὸ χαρά-
κωμα κατέσχον αὐτῶν. ὁ δὲ Πύρρος σὺν ἄλλοις ἱππεῦσι διέφυ-
γεν εἰς τὸν Τάραντα, ἐκείθεν δὲ εἰς τὴν Ἥπειρον ἀπέπλευσεν ὡς

8 λευκάδα C. 12 δ' C. 15 ὑπὸ A, ἀπὸ PW. 17 κάλου
(πολλοῦ B) τρωθέντος γὰρ ἐλέφαντος ABC. καὶ om A.

serta per viam breviorē celeriter Locros contendit. quo cum pervenisset, Rufinus converso ad Crotonem itinere, animadvertente nemine, quod et praeter expectationem aderat et nebula conspectum eriperat, urbem cepit. quo Nicomachus cognito Tarentum rediturus, cum in itinere in Rufinum incidisset, multos amisit. Locri ad Romanos se contulerunt.

Sequentē anno Romanis contra Samnium et Lucaniam egressis belloque Bruttios adortis Pyrrhus Sicilia expulsus et in Italiam reversus permolestus fuit. Locros, qui Romano praesidio caeso defecerant, recepit. sed a Rhegii oppugnatione repulsus et ipse vulneratus est et multos milites amisit. inde in Locridem profectus, et quibusdam adversae factionis multatis, frumentoque et pecunia a caeteris acceptis, Tarentum rediit. a Samnitibus, quos Romani graviter urgebant, in auxilium evocatus, in fugam versus est. nam cum pullus elephantī vulneratus sessoribus excussis matrem passim quaereret, eaque perturbata etiam caeteri elephantī concitati essent, sine discrimine permista sunt omnia. sed tandem Romani multis occisis et octo elephantis captis, castris etiam potiti, vicerunt. Pyrrhus vero cum paucis equitibus Tarentum refugit atque inde in Epirum navigavit ut rediturus, Milone cum

αἰθῆς ἐπανήξων, τὸν Μίλωνα μετὰ φρουρᾶς εἰς Τάραντα καταλείψας, δὸς αὐτοῖς δίφρον ἰμῶσιν ἐκ τοῦ δέρματος τοῦ Νικίου ἐνδεδεμένον, ὃν ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ ἀπέκτεινεν. τὸν μὲν οὖν Νικίαν οὕτως ἐτιμωρήσατο, νεανίσκους δὲ τινὰς ἐν συμποσίῳ σκώψαντας 5 αὐτὸν τιμωρήσασθαι ἐμέλλεν, ἐρωτήσας δ' αὐτοὺς διὰ τί ἔσκαπτον, ἐπεὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι "πολὸν πλείω καὶ χαλεπώτερα εἰρήκειμεν ἢν εἰ μὴ ὁ οἶνος ἡμῶς ἐπιπέλοιτε," γελᾶσας ἀφῆκεν αὐτούς.

Πύρρος μὲν οὖν ἐπιφανέστατος ἐν στρατηγούσι γενόμενος καὶ φόβον πολὺν τοῖς Ῥωμαίοις ἐμβάλων καὶ πέμπτω ἔτει τὴν Ἰταλίαν λιπὼν καὶ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύσας οὐ πολλῶ ὕστερον ἐν Ἄργει ἀπέθανε (γυνὴ γάρ τις, ὡς λόγος ἔχει, παριόντα αὐτὸν ἰδεῖν ἀπὸ τοῦ τέγους ἐπιθυμήσασα ἐσφάλη καὶ ἐμπεσοῦσα διέφθειρεν αὐτόν). ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ τε Φαβρίκιος καὶ ὁ Πάππος ἐτιμή- 15 τωσαν, καὶ ἄλλους τε τῶν ἰππέων ἀπήλειψαν καὶ τῶν βουλευτῶν, 15 καὶ τὸν Ρουφῖνον, καίπερ δικτατορεύσαντα καὶ δις ἑπατεύσαντα. P I 379 αἴτιον δ' ὅτι σκευὴ ἀργυρᾶ λιτρῶν δέκα εἶχεν· οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι πενίαν οὐ τὸ μὴ πολλὰ κεκτῆσθαι ἀλλὰ τὸ πολλῶν δεῖσθαι ἐνόμιζον. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς τε ἄρχουσι τοῖς ἐκδημοῦσι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ τι πρῶγμα τῇ πόλει διαφέρον ἐξιούσι τὰ τε ἄλλα 20 τὰ ἀναγκαῖα καὶ δακτύλιος ἐκ τοῦ δημοσίου ἐδίδοτο.

Τῶν Ταραντίνων δὲ τινες κακωθέντες ὑπὸ τοῦ Μίλωνος

2 αὐτῷ est in Ducangii notis, fortasse e codice ms. • 4 νεανίσκους — 7 ἀφῆκεν αὐτούς Dionis excerptum Vaticanum 56. 6 ὅτι om A. πολὺ] πολλῶ A. 10 καὶ om A. 12 ἀπὸ om B. στέγους A, τόπον C. 17 post δεῖσθαι AC add εἶναι. 20 δακτύλιον B.

praesidio Tarenti relicto, dataque sella quae loris e Niciae ob proditionem occisi pelle constricta erat. ac Niciam quidem ita ultus est, Tarentinos autem aliquot adolescentes ob dicteria quaedam puniturus rogavit cur ea petulantia usi essent: qui cum respondissent se longe plura et acerbiora in eum fuisse dicturos nisi vinum defecisset, eos cum risu dimisit.

Pyrrhus igitur illustrissimus imperator, qui multum terroris Romanis iniecit, quinto anno relicta Italia et in Graeciam expeditione suscepta non multo post Argis periit. mulier enim quaedam, ut fertur, eum praetereuntem videre cupiens, e superiore loco delapsa occidit. eodem anno Fabricius et Pappus censores facti, cum alios equites et senatores, tum Rufinum, quamvis dictatorium atque iterum consularem, notarunt, quod decem pondo argentea vasa habebat. ita Romani paupertatem non in parum habendo sed in multum concupiscendo positam esse crediderunt: eaque de causa magistratibus et aliis ob rem publicam peregre abeuntibus viaticum et anulus e publico dabatur.

Tarentini quidam Milonem, a quo male accepti fuerant, Nicone

ἐπέθεντο αὐτῷ, Νίκωνα προστησάμενοι. ὡς δ' οὐδὲν ἤνυσαν, τειχός τι τῆς σφετέρας χώρας κατέσχον, κἀκείθεν ὀρμώμενοι τῷ Β Μίλωνι ἐπήεσαν. ἐπεὶ δὲ ἦσαντο τοὺς Ῥωμαίους πολεμησῶσι σφίσι βουλομένους, πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἔστειλαν· καὶ εἰρήνης ἔτυχον. 5

Καὶ Πτολεμαῖος δὲ ὁ Φιλάδελφος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεύς, τὸν τε Πύρρον κακῶς ἀπηλλαχότα μαθὼν καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἀξαναμένους, δῶρά τε αὐτοῖς ἔπεμψε καὶ ὁμολογίαν ἐποίησατο. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τούτῳ ἠσθέντες πρέσβεις πρὸς αὐτὸν ἀντέπεσταν· οἱ μεγαλοπρεπῆ δῶρα παρ' ἐκείνου λαβόντες εἰς τὸ δημόσιον ταῦτα εἰσήγον. ἡ δὲ βουλὴ οὐ προσήκατο, ἀλλ' εἴασεν αὐτοὺς ταῦτα ἔχειν.

Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς τε Σαννίτας διὰ Καροῦλλίου ὑπέταξαν, καὶ Λευκανῶν καὶ Βρεττιῶν διὰ Παπειρίου ἐκράτησαν. καὶ τοὺς C Ταραντίνους ὁ αὐτὸς Παπείριος ἐχειρώσατο. ἀχθόμενοι γὰρ τῷ 15 Μίλωνι, καὶ πρὸς τῶν σφετέρων κακούμενοι τῶν, ὡς εἴρηται, ἐπιθεμένων τῷ Μίλωνι, Καρχηδόνιους ἐπεκαλέσαντο, ἐπεὶ καὶ τὸν Πύρρον τεθνάναι ἔμαθον. ὁ δὲ Μίλων ἐν στενῷ ἑαυτῷ τὰ πράγματα συνηγμένα ὄρων, τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς ἡπείρου ἐφειδρυνόντων, τῶν δὲ γε Καρχηδονίων ἐκ τῆς θαλάσσης, παρέδωκε 20 τῷ Παπειρίῳ τὴν ἄκραν, ἐπὶ τῷ ἀβλαβῆς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν χρημάτων ἀποχωρῆσαι. ἐντεῦθεν οἱ μὲν Καρχηδόνιοι

2 σφετέρων B. 3 ἐπέσαν A, om C. 6 Καὶ Πτολεμαῖος —
11 οὐ προσήκατο Dionis excerptum Ursinianum 147. 9 ἀντα-
πέστειλαν A Dionis exc. 13 καραίου C. 16 τῶν prius
om A. 19 συνηγμένα A, συνηγμένα PW. 20 παρέδωκε A.

duce aggressi, cum nihil profecissent, castello quodam suae dicionis occupato eum infestantur, et cum didicissent Romanos contra se bellum moliri, legatis Romam missis pacem impetrarunt.

Ptolemaeus item Philadelphus Aegypti rex, Pyrrhi cladibus et Romanorum incrementis cognitis, et munera eis misit et amicitiam pepigit. quo Romani delectati vicissim legatos ad illum miserunt: qui magnifice ab illo donati munera in aerarium referre voluerunt; sed ea senatus non admissa ipsos habere iussit.

Post haec Samnites per Carvillum subegerunt, Lucanos et Brutios per Papirium vicerunt. idem Papirius etiam Tarentinos domuit. qui cum Milonem aegre paterentur, et a suis Miloni, ut dictum est, infestis urgerentur, Carthaginiensium opem implorarunt, Pyrrhi cognito interitu. at Milo in angustias redactus, Romanis terra Carthaginiensibus mari prementibus, arcem Papirio ea condicione tradidit, ut sibi cum pecuniis et militibus incolumi discedere liceret. inde Carthaginienses ut

ὡς ἔσπονδοι τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέπλευσαν, ἣ δὲ πόλις προσεχώρησε τῷ Παπειρίῳ· καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὰς ναῦς αὐτῷ παρέδουσαν, καὶ τὰ τελεῖα καθέϊλον καὶ δασμοφορεῖν ὤμολόγησαν. D

Οὕτω δὲ τοὺς Ταραντίνους ὑφ' ἑαυτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι ποιησάμενοι ἐτράποντο πρὸς τὸ Ῥήγιον, ὅτι τὸν Κρότωνα προδοσίᾳ λαβόντες τὴν τε πόλιν κατέσκαψαν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ Ῥωμαίους W Π 51 δέφθειραν. τοὺς μὲν οὖν Μιμερτίνους τοὺς τὴν Μεσσήνην ἔχοντας, οὓς συμμάχους οἱ ἐν τῷ Ῥηγίῳ προσεδέχοντο, ὁμολογίᾳ διεκρούσαντο, ἐκακοπάθησαν δὲ πολιορκοῦντες τὸ Ῥήγιον σπάνει τε 10 τροφῆς καὶ ἄλλοις τισίν, ἕως Ἴέρων ἐκ Σικελίας σῖτόν τε Ῥωμαίοις πέμψας καὶ στρατιώτας ἐπέφρωσε σφῶς, καὶ τὴν πόλιν συνείλεν. ἣ τοῖς περιούσι τῶν ἀρχαίων πολιτῶν ἀπεδόθη· οἱ δ' ἐπιβουλεύσαντες αὐτῇ ἐκολάσθησαν.

Ὁ δὲ γε Ἴέρων οὔτε πατρόθεν ἐπιφάνειαν ἔχων τινά, μη- 15 τρώθεν δὲ καὶ δουλείᾳ προσήκων, Σικελίας ἀπάσης ἤρξε μικροῦ, καὶ φίλος Ῥωμαίοις ἐνομίσθη καὶ σύμμαχος. οὗτος οὖν τῶν Συ- P I 380 ρακουσίων κρατήσας μετὰ τὴν τοῦ Πύρρου φυγὴν, καὶ τοὺς Καρχηδονίους εὐλαβηθεὶς ἐγκειμένους τῇ Σικελίᾳ, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλινε, καὶ πρώτην χάριν αὐτοῖς τὴν εἰρημένην συμμα- 20 χίαν καὶ τὴν σιτοπομπίαν ἀπένειμε.

Μετὰ ταῦτα δὲ χειμῶνος γεγονότος πολλοῦ, ὥστε τὸν Τίβεριν εἰς πολὺ τοῦ βάρους κρυσταλλωθῆναι καὶ αὐανθῆναι τὰ

5 ὅτι C. 7 μαρμερτίνους C. Μεσσήνην PW. 8 τῷ
add A. 9 διεκρούσαντο] προσεδήσαντο CW. 11 ἐπέφρωσε C.
12 ἐπεδόθη C. 19 ἀπέκλιεν C. 20 τὴν om C. 22 κρυσταλλωθῆναι BC.

Romanis foederati recesserunt: urbs Papirio deditionem fecit, armis et navibus traditis murisque dirutis et tributo imposito.

Tarentinis subactis Romani Rhegium invaserunt, quod Crotonem prodicione captam evertissent et Romanos in urbe deprehensos occidissent. Mamertinos Messanae habitatores, a Rheginis ad belli societatem evocatos, pactione eluserunt. sed dum Rhegium obsident, et cibarium penuria et aliis incommodis sunt conflictati: donec ab Hierone frumento et milite adiuti urbem expugnatam veterum civium reliquiis reddiderunt, de iis, qui eam per insidias oppraserant, supplicium sumptum est.

At Hieron neque patrio genere nobilis, et matre ancilla natus, toti paene Siciliae imperavit, Romanorum amicus et socius appellatus. qui cum post Pyrrhi fugam Syracusis potitus Carthaginenses insulae imminentes formidaret, ad Romanos inclinavit, eosque primo illo beneficio frumenti et auxiliorum demeruit.

Post haec saevissima hieme Tiberis in magnam altitudinem con-

δένδρα, οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταλαιπώρησαν, καὶ τὰ βοσκήματα τῆς πόας ἐπιλιπούσης ἐφθάρησαν.

7. Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει Ἀβλιός τις ἀνὴρ Σαυνίτης ἡμηρέων ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐκδράς δύναιεν συνελέξατο, καὶ χωροῖν τι καρτε-
B ρὸν τῇ οἰκίᾳ καταλαβῶν ἐλήστευεν. ἐφ' ὃν Κύντιός τε Γάλλος 5
καὶ Γάιος Φάβιος στρατεύσαντες αὐτὸν μὲν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ
σύγκλυδας καὶ ἀόπλους τοὺς πλείονας ὄντας συνέσχον, χωρήσαν-
τες δ' ἐπὶ Καρκίνους, παρ' οἷς τὴν λείαν ἐκείνοι ἀπετίθεντο,
πράγματα ἔσχον. καὶ τέλος νυκτὸς ὑπ' αὐτομόλων ὑπερβάντες
πη τοῦ τείχους ἐκινδύνευσαν ἀπολέσθαι διὰ σκότος, οὐχ ὡς ἀσε- 10
λήνου τῆς νυκτὸς οὐσης, ἀλλ' ὅτι σφοδρότατα ἔνιφεν· ἐκφανί-
σης δὲ τῆς σελήνης ἀθρόον ἐκράτησαν τοῦ χωρίου.

Πολλὰ δὲ χρήματα τότε τῇ Ῥώμῃ ἐγένοντο, ὥστε καὶ ἀρ-
γυραῖς δραγμαῖς χρῆσασθαι.

Ἐἴτα εἰς τὴν νῦν καλουμένην Καλαβρίαν ἐστράτευσαν, προ- 15
C φάσει μὲν ὅτι τὸν Πύρρον ὑπεδέξαντο καὶ τὴν συμμαχίδα κατέ-
τρεχον, τῇ δ' ἄληθεϊα ὅτι ἐβούλοντο οἰκειώσασθαι τὸ Βρεντέσιον,
ὡς εὐλίμενον καὶ προσβολὴν καὶ κάταρσιν ἐκ τῆς Ἰλλυριδος καὶ

3 σαυνίτης A. 4 χωροῖν τι καρτερόν AB, καρτερόν χωρίον
τι PW. 6 σὺν αὐτῷ] μετ' αὐτόν C. 8 καρκίνους C,
Καρκίνους PW. 9 ὑπ' αὐτομόλων ὑπερβάντες] "aliquid a
librario omissum videtur" WOLFIIUS. "sic tamen omnes mss" Du-
RANGIUS. 13 ἐγένετο AB. 15 τὴν νῦν καλουμένην Καλα-
βρίαν etiam infra, lib. 9 cap. 4 p. 424 b. Tzetzes ad Lycophronis
v. 852 ἢ γὰρ Μισσακία καὶ Ἰαπωνία, ὕστερον Σαλεντία, εἴτα Καλα-
βρία ἐλήθη, καθὰ φησιν ὁ ἱστορικὸς Δίων (fragm. Valos. 9).
18 ἀλίμενον C.

FONTES. Cap. 7. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi:*
exco. *Valesianum* 9, *Peirescianum* 43.

glaciavit, arbores aruerunt, Romani afflicti sunt, iumenta ex pabuli inopia perierunt.

7. Anno sequente Lollius Sarnis Romae obses fuga elapsus ma-
nuque facta et munito suae regionis castello occupato latrocinium exer-
cuit. cum cum suis, qui convenae erant et inermes maiori ex parte, Q.
Gallus et C. Fabius comprehenderunt. sed Carcinorum oppugnatio, apud
quos praedam reposuerant, difficilis fuit. denique vero transfugarum
opera noctu superato muro in tenebris paene caesi fuissent, non ob no-
ctem illnmem, sed propter nivium procellas. cum autem luna illuxisset,
subito castellum expugnarunt.

Eo tempore auctis opibus Romani drachmas argenteas usurpare
coeperunt.

Deinde Calabriae quae nunc dicitur arma intulerunt, id crimini
dantes, quod Pyrrhum recepissent et socios infestassent: sed revera ob
eam causam, ut Brundisium subigerent, propter portuum commoditatem
et facilem in Illyrium et Graeciam traiectionem. eodem enim vento spi-

τῆς Ἑλλάδος τοιαύτην ἔχον ὡσθ' ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος καὶ
 ἐξανάγεσθαι τινὰς καὶ καταίρειν. καὶ εἶλον αὐτό, καὶ ἀποίκους
 ἐπεμψαν εἰς αὐτό τε καὶ εἰς ἕτερα. ταῦτα δ' ἀνύοντες καὶ ἐπι
 μείζον αἰρόμενοι οὐχ ὑπερφερόνουσιν, ἀλλὰ Κύντον Φάβιον βου-
 5 λευτὴν Ἀπολλωνιάταις τοῖς ἐν τῷ Ἴονῳ κόλῳ ἐξέδωκαν, ὅτι
 πρόσβεις αὐτῶν ὕβρισεν. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἀπέπεμψαν οὐ-
 καδε ἀπαθῆ.

Ἐπὶ δὲ Κύντου Φαβίου καὶ Αἰμίλιου ὑπάτων πρὸς Οὐλ-
 σινοῦς ἐστράτευσαν ἐπ' ἑλευθερίᾳ αὐτῶν· ἔσπονδοι γὰρ ἦσαν
 10 αὐτοῖς. οἱ ἀρχαιότατοι Τυρσηνῶν ὄντες ἰσχύον τε περιποιήσαντο
 καὶ τεῖχος κατεσκεύασαν ὀχυρώτατον, πολιτείᾳ τε εὐνομουμένη
 ἐκέχρηστο, καὶ δι' αὐτὰ πολεμοῦντές ποτε τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ πλεῖ-
 στον ἀντέσχον. ὡς δ' ἐχειρώθησαν, αὐτοὶ μὲν ἐξώκειλαν εἰς
 ἀβρότητα, τὴν δὲ διοίκησιν τῆς πόλεως τοῖς οἰκέταις ἐπέτερεσαν,
 15 καὶ τὰς στρατείας δι' ἐκείνων ὡς τὸ πολὺ ἐποιούοντο· καὶ τέλος
 ἐς τοῦτο προήγαγον σφᾶς, ὡς καὶ δύναιμι τοὺς οἰκέτας καὶ φρό- P I 381
 νημα ἔχειν καὶ ἑλευθερίας ἑντοῦς ἄξιον. προϊόντος δὲ τοῦ
 χρόνου καὶ ἔτυχον ταύτης δι' ἑαυτῶν, καὶ τὰς σφῶν δεσποίνας
 ἠγάγοντο καὶ τοὺς δεσπότας διεδέχοντο, καὶ εἰς τὴν βουλὴν ἐνε-
 20 γράφοντο καὶ τὰς ἀρχὰς ἐλάμβανον καὶ αὐτοὶ τὸ σῆμπα κῆρος
 εἶχον, καὶ τὰ τε ἄλλα καὶ τὰς ὕβρεις τὰς ὑπὸ τῶν δεσποτῶν αὐ- W II 52

2 καταίρειν C, καθαιρειν PW. 3 ἔσπονδοι A. ταῦτα —
 7 ἀπαθῆ Dionis excerptum Peirescianum 43. ταῦτα δ' ἀνύον-
 τες B, ταῦτα διανύοντες C, ταῦτ' ἀνύοντες A, Ταῦτα δὲ διανύον-
 τες PW. 4 αἰρόμενοι PW. ὑπερφερόνουσιν C. φά-
 βιόν τε βουλευτὴν C. 5 Ἀπολλωνιάταις PW. ὅτι, corr
 ὅτι, C. 10 αὐτοῖς AB, αὐτῶν PW. οὐ C, οἱ PW.
 post ἀρχαιότατοι PW add τῶν, om AB. 14 ἀκρότητα A.
 15 τὸ] τοῦ A. 17 καὶ om A.

rante ex eo portu et solvere et in eundem appellere licebat. voti com-
 pletes facti colonos non modo Brundisium sed et in alia loca miserunt.
 quae cum perfecissent, et altius adscenderent, non sunt elati: sed Q.
 Fabium senatorem, ob contumeliam legatis factam, Apolloniatis, qui
 in sinu Ionio habitant, dederunt: quem illi acceptum, incolumem domum
 remisere.

Q. Fabio et Aemilio consulibus ad libertatem Volsiniis foederatis
 suis restituendam militarunt: qui cum Tyrrhenorum antiquissimi essent,
 et potentiam et moenia fortissima sibi pararent, et re publica bonis or-
 nata legibus utebantur. quibus de causis aliquando bello suscepto Ro-
 manis longissimo tempore restiterunt. sed subacti, atque in delicias de-
 lapsi, rei publicae administrationem et bella fere gerenda servis commi-
 serunt; eosque tandem eo evexerunt, ut opibus atque animis elati ipsi
 sese in libertatem assererent, et dominas suas uxores ducerent dominisque
 succederent, atque in senatum legerentur et magistratus inirent, et ipsi

τοῖς γινομένους ἱταμώτερον εἰς αὐτοὺς ἐκείνους ἀνταπεδείκνυντο. οὐτ' οὖν φέρειν σφᾶς οἱ ἀρχαῖοι πολῖται οὔτε καθ' ἑαυτοὺς δεδωρημένοι ἀμύνασθαι, λάθρα πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλαν. οἱ καὶ δι' ἀπορρήτων νυκτὸς τὴν γερούσιαν εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν **B** ἔλθειν, ἵνα μηδὲν ἐξαγγελθῆ, παρεκάλεσαν· καὶ ἔτυχον. καὶ 5 οἱ μὲν ὡς οὐδενὸς ἐπακούοντος ἐβουλεύοντο, Σαυνίτης δὲ τις παρὰ τῷ κυρίῳ τῆς οἰκίας ἐπιξενούμενος καὶ νοσῶν ἔλαθε κατὰ χώραν μέγας, καὶ ἔμαθεν ἃ ἐψηφίσαντο καὶ ἐμήνησε τοῖς τὴν αἰτίαν ἔχουσι. ἀκεῖνοι τοὺς πρέσβεις ἐπανόντας κατέσχον καὶ ἐβυσάνισαν· καὶ μαθόντες τὰ δρώμενα αὐτοὺς τε ἀπέκτειναν καὶ 10 τῶν ἄλλων τοὺς πρώτους. δι' οὖν ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι τὸν Φάβιον ἐπ' αὐτοὺς ἔστειλαν. καὶ ὁς τοὺς τε ἀπαντήσαντας αὐτῷ ἐξ ἐκείνων ἐτρέφατο, καὶ πολλοὺς ἐν τῇ φυγῇ φθείρας κατέκλεισε τοὺς λοιποὺς εἰς τὸ τεῖχος, καὶ προσέβαλε τῇ πόλει. καὶ ὁ μὲν **C** ἐνταῦθα τρωθεὶς ἀπέθανε, θαρσήσαντες δ' ἐπὶ τούτῳ ἐπεξῆλ- 15 θον. καὶ ἤτηθέντες αὐθις ἀνεχώρησαν καὶ ἐπολιορκεῦντο· καὶ εἰς ἀνάγκην λιμοῦ ἐμπεσόντες παρέδωκαν ἑαυτοὺς. ὁ δὲ ὕπατος τοὺς μὲν ἀφελομένους τὰς τῶν κυρίων τιμὰς αἰκισάμενος ἔκτεινε καὶ τὴν πόλιν κατέσκαψε, τοὺς δὲ αὐθιγενεῖς, καὶ εἴ τινας τῶν οἰκειῶν χρηστοὶ περὶ τοὺς δεσπότας ἐγένοντο, ἐν ἑτέρῳ κατώκισε²⁰ τόπῳ.

8. Ἐντεῦθεν ἤρξαντο οἱ Ῥωμαῖοι διαπορτίων ἀγώνων·

1 ἀνταπεδείκνυντο C.   3 ἀμύνασι C.   5 ἵνα AB, om C,
ὄπως PW.   12 ἀπαντήσαντας A.   14 εἰς τοὺς τεῖχος C.
18 ἀφελόμενος B.

Fontes. Cap. 8. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana* 57—59 p. 178 sq.

omnem auctoritatem obtinerent, et, ut alia mittamus, iniurias a dominis sibi factas maiore petulantia in illos ragerent, veteres igitur cives cum eos neque ferre neque suis viribus ulcisci possent, clam legatos Romam miserunt: qui precibus secreto impetrarunt ut senatus, ne res palam fieret, in privatis aedibus conveniret. atque illi quidem ut nemine audiente deliberabant: Samnis autem quidam aedium domini hospes, aegrotans et per incuriam ibi relictus, cognito senatusconsulto monuit eos qui accusabantur. illi igitur quaestionibus habitis de legatis, cum quid ageretur intellexissent, et illos et primores civitatis occiderunt. quapropter Fabius a Romanis contra eos missus omnes qui in aciem descenderant profligavit, in fuga multos occidit, reliquos in urbem compulsos oppugnavit. ubi cum ex vulnere occubuisset, servi resumpta fiducia eruperunt: sed victi atque obsidione ad famem redacti deditionem fecerunt. consul eos qui suis dominis magistratus eripuerant excruciatos necavit, urbem evertit: indigenas et servos qui in dominorum fide manserant alibi collocavit.

8. Ab eo tempore Romani transmarina bella gerere sunt aggressi,

ναυτικῶν γὰρ οὐ τι πάννυ πεπειράντο· θαλαττοεργοὶ δὲ γενόμενοι καὶ ἐπὶ τὰς νήσους τὰς τε ἄλλας ἠπειρούς ἐπειραιώθησαν. Καρχηδονίοις δὲ πρῶτοις ἐπολέμησαν, οὐδὲν αὐτῶν οὐδὲν ἦτοισιν οὐτε πλοῦτῳ οὔτε ἀρετῇ χώρας, καὶ ἠσκημένοις τὰ ναυτικὰ εἰς ἀκρί- D
βειαν, καὶ παρεσκευασμένοις ἵππικαῖς τε δυνάμεσι καὶ πεζαῖς καὶ ἐλέφασιν, καὶ ἄρχουσι Λιβύων, τὴν τε Σαρδῶν καὶ τῆς Σικελίας τὰ πλείω κατέχουσιν· ὅθεν καὶ τὴν Ἰταλίαν χειρώσασθαι δι' ἐλπίδων πεποιήντο. τὰ τε γὰρ ἄλλα σφῶς φρονηματίζεσθαι ἐπειθον, καὶ τῷ αὐτονόμῳ λίαν ἐτόγγανον ἐπαιρόμενοι (τὸν γὰρ βα-
10 σιλία ἑαυτοῖς κλήσιν ἐτησίῳ ἀρχῆς ἄλλ' οὐκ ἐπὶ χρονίῳ δυναστείᾳ προδύλλοντο), καὶ ὡς αὐτοῖς πονούμενοι προθυμότερα ὤργων.

Σκήψεις δὲ τοῦ πολέμου ἐγένοντο Ῥωμαίοις μὲν ὅτι Καρχηδόνιοι τοῖς Ταραντίνοις ἐβοήθησαν, Καρχηδονίοις δὲ ὅτι φιλίαν P I 382
Ῥωμαῖοι συνέθεντο τῷ Ἰέρωνι· τὸ δ' ἀληθές, ὅτι ἀλλήλους ὕφω-
15 ρῶντο, καὶ μίαν σωτηρίαν τῶν οἰκείων ἐκίτεροι ᾤοντο εἰ τὰ τῶν ἄλλων προσκτεῖσθαι. οὕτω διανοομένοις αὐτοῖς συμπεσόντι τὰς σπονδίας τε διέλυσε καὶ ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἐξηρέθισε· τὸ δ' ἦν τοιοῦτον.

Οἱ Μαμερτῖνοι ἐκ Καμπανίας ποτὲ πρὸς Μεσσήνην ἀπο-

1 οὐ τι] ὅτι C. 4 εἰς] πρὸς AB. 8 φρονηματίζεσθαι C.
9 ἐπαιρούμενοι C. 10 ἐτησίαν A. 11 πονοῦμενοι] πτοοῦμε-
νοι CW. ὠργων W: "mas codd ὄργων" DUCANGIUS. 12 σκῆ-
ψις A. Σκήψεις — 18 ἦν τοιοῦτον Dionis excerptum Vaticanum 57.
14 ὄφραφῶντο (ὄφραφῶντο) Dionis exc. 16 διανοομένοις
AB, διανοημένοις (corr διανενοημένοις) C, διανενοημένοις PW.
17 ἐς BC Dionis exc., εἰς PW. 19 μαμερτῖνοι B. Με-
σσήνην PW.

prius classis instruendae plane rudes. cum autem in mari versari coepissent, in insulas aliasque continentes traiecerunt. sed cum Carthaginiensibus primum sunt congressi, nihilo neque opibus neque agri bonitate inferioribus, et in re nautica exercitatisimis; qui praeterea pedestribus equestribusque copiis et elephantis pollebant, et Libyae, Sardiniae ac magnae parti Siciliae imperabant: unde in spem Italiae quoque subigendae erigebantur. nam praeter alia superbiae incitamenta immodica quoque libertas animos eis faciebat (eorum enim rex annui magistratus, non diuturnae potestatis auctoritatem habebat), et, suis quippe rationibus consulentes, ad id summa alacritate ferebantur.

Belli causae praetendebantur a Romanis, quod Carthaginienses Tarentinis opem tulissent; a Carthaginiensibus, quod Romani cum Hierone amicitiam iniissent. sed vera causa illa erat, quod invicem se suspectos habebant, et utrique incolumitatem suam in eo sitam esse putabant, si alteros subegissent. cum sic affecti essent, huiusmodi occasio solvendae pacis et auspicandi belli incidit.

Mamertini qui olim ex Campania coloniam Messanam deduxerant,

κίαν στειλάμενοι, τότε δ' ὑπὸ Ἱέρωνος πολιορκούμενοι, ἐπεκαλέσαντο τοὺς Ῥωμαίους ὡς σφίσι προσήκοντας. κακίνοι ἐτοιμὸς ἐπικουρῆσαι αὐτοῖς ψηφίσαντο, εἰδότες ὅτι, ἂν τῆς συμμαχίας ἔσονται οἱ Μαιμερτίνοι μὴ τιθῶνται, πρὸς τοὺς Καρχηδόνιους τραπήσονται, κακίνοι τῆς τε Σικελίας ὅλης κρατήσουσι καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐξ αὐτῆς διαβήσονται. ἡ γὰρ νῆσος αὕτη βραχὺ τῆς ἡπείρου διέχει, ὡς μυθεύεσθαι ὅτι ποτὲ καὶ αὕτη ἡπείρωτο. ἡ τε αὖν νῆσος οὕτω τῇ Ἰταλίᾳ ἐπικειμένη ἐδόκει τοὺς Καρχηδόνιους ἐκκαλέσασθαι καὶ τῶν ἀντιπέραν ἀντιποιήσασθαι, ἂν γε ταύτην κατάσχωσι, καὶ ἡ Μεσσήνη παρεῖχε τοῖς κρατοῦσιν αὐτῆς 10 καὶ τοῦ πορθμοῦ κυριεύειν.

ἤρυσάμενοι δὲ βοήθειαν οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Μαιμερτίνοις, W II 53 οὐ ταχέως αὐτοῖς ἐπεκούρησαν διὰ τινὰς ἐπισυμβάσας αἰτίας. C ὅθεν ἀνάγκη πιεζόμενοι οἱ Μαιμερτίνοι Καρχηδόνιους ἐπεκαλέσαντο. οἱ δὲ καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἐπικαλεσαμένοις εἰρήνην κατεπρόξαστο 15 πρὸς Ἱέρωνα, ἵνα μὴ οἱ Ῥωμαῖοι ἐς τὴν νῆσον περαιωθῶσι, καὶ τὸν πορθμὸν δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐφύλασσον, Ἄγνωνος σφῶν ἡγουμένου. κἀν τούτῳ Γάϊος Κλαύδιος χιλιαρχῶν ναυσὶν ὀλίγαις ὑπὸ Ἀππίου Κλαυδίου προπεμφθεὶς εἰς τὸ Ῥήγιον ἀφίκετο. διαπλεῦσαι δὲ οὐκ ἐθάρησε, πολὺ πλεῖον τὸ τῶν Καρχηδονίων ὄρων 20 ναυτικῶν. ἀκατῶ δ' ἐμβὰς προσέσχε τῇ Μεσσήνῃ καὶ διειλέχθη D αὐτοῖς ὅσα ὁ καιρὸς ἐδίδου. ἀντειπόντων δὲ τῶν Καρχηδονίων,

7 αὕτη PW. 10 Μεσσήνη PW. 12 δὲ om C. 16 ἐς]
πρὸς C. 17 δὲ om A. 21 προσέσχε ABC, προέσχε PW.
Μεσσήνη PW.

tum autem ab Hierone obsidebantur, opem Romanorum, ut quos cogitatione attingerent, implorant: quibus alacriter auxilia sunt decreta. neque enim obscurum erat Mamertinos ad Carthaginienses transituros si a Romanis destituerentur: qui subacta tota Sicilia inde in Italiam transitori essent. ea enim insula parum a continente distat, unde olim Italiae fuisse iunctam fabulantur. ob situm igitur Italiae tam propinquum Carthaginienses invitare videbatur ut ea occupata etiam oppositam continentem sibi vindicarent: et qui Messanam tenebant, etiam fretum illud angustum in potestate habebant.

Romani vero auxilia Mamertinis decreta ob causas quasdam non statim miserunt: quare illi urgente necessitate Carthaginienses implorant. qui et supplicibus et sibi ipsis pacem cum Hierone confecerunt, ne Romani in insulam traicerent; et urbem atque fretum Hannone duce custodiverant. interea C. Claudius tribunus militum ab Appio Claudio cum paucis nāvibus praemisus Rhegium venit. sed cum hostilem classem longe maiorem videret, traicere non ausus, navicula consensa Messanam appulit, et cum Mamertinis ea collocutus est quae tempus forebat. sed Carthaginiensibus refragatis, tum quidem rebus infectis recessit: post

τότε μὲν μηδὲν πράξας ἀνεκομισθῆ, μετὰ ταῦτα δὲ γνοὺς τοὺς Μαιμερτίους ἐν στάσει ὄντας (οὔτε γὰρ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέκειν ἐβούλοντο καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἐβαρβόνοντο) ἐπλευσεν αὐτοῖς, καὶ ἄλλα τε εἶπεν ἐπαγωγὰ, καὶ ὡς ἐπ' ἐλευθερώσει τῆς πόλεως ἤκει, καὶ ἐπειδὴν κατασταθεῖν τὰ πράγματα, ἀποπλευσε· καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἢ ἀποχωρῆσαι ἐκέλευσεν ἢ, εἴ τι δίκαιον ἔχοιεν, τοῦτο εἰπεῖν. ὡς δ' οὔτε τῶν Μαιμερτίων τις ὑπὸ δέουσι ἐφθέγγετο, καὶ οἱ Καρχηδόνιοι βία τὴν πόλιν κατέχοντες οὐδὲν αὐτοῦ ἐφρόντιζον, "αὐταρκες" ἔφη "μαρτύριον παρ' ἀμφοτέρων· 10 ἢ σιωπῆ, τῶν μὲν ὅτι ἀδικοῦσιν (εἰ γὰρ τι ὕγιες ἐφρόνουν, ἐδικαιολογήσαντο ἄν), τῶν δὲ ὅτι τῆς ἐλευθερίας ἐφιένται· ἐπαρησιάζαντο γὰρ ἄν, εἰ τὰ τῶν Καρχηδονίων προήρητο." καὶ ἐπηγγέλλετο βοηθήσειν αὐτοῖς. Θορύβου δὲ καὶ ἐπαίνου παρὰ τῶν Μαιμερτίων ἐπὶ τοῖτοις γενομένου εὐθὺς ἀνέπλευσε πρὸς τὸ 15 Ῥήγιον, καὶ μετ' ὀλίγον παντὶ τῷ ναυτικῷ βιασάμενος τὸν διάπλουον, τὸ μὲν τι ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τῆς τέχνης τῶν Καρχηδονίων, τὸ δὲ πλείστον διὰ τὴν τοῦ ῥοῦ χαλεπότητα καὶ χειμῶνα ἐξαιρέτης γινόμενον, τινὰς τε τῶν τριηρῶν ἀπέβαλε καὶ ταῖς λοιπαῖς μόλις εἰς τὸ Ῥήγιον ἀπεσώθη.

20 9. Οὐ μέντοι τῆς θαλάσσης οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τὴν ἤτταν

2 τοὺς Ῥωμαίους C. 4 ἄλλα τε εἶπεν — 13 βοηθήσειν αὐτοῖς
 Dionis excerptum Vaticanum 58. 5 ἤκειν A. 6 ἀποχωρῆσαι C: Dionis exc. ἀποχωρῆσαι. ἐκέλευσεν A Dionis exc., ἐκέλευεν PW. 13 ἐπηγγέλλετο ABC, ἐπηγγέλλοντο PW. 16 μὲν τι] μέντοι AB, μὲν PW. 18 γινόμενον A. τινὰς τε — p. 134 v. 6 Ῥωμαίους εἶσαι Dionis excerptum Vaticanum 59. τριηρῶν A, τριήρων PW.

Fontes. Cap. 9. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana* 59—61 p. 180 sq.

autem, cum Mamertinos in motu esse cognovisset (neque enim Romanis parere volebant, et Carthaginienses aegre patiebantur), rursus navigavit. et praeter alia ad persuadendum apta, se liberandae civitatis ergo adesse dixit, et rebus in integrum restitutis recessurum: Carthaginienses vero aut recedere aut quam iustam manendi causam haberent exponere iussit. cum vero neque Mamertinus quisquam prae metu loqueretur, et Carthaginienses urbem vi tenentes nihil eum curarent, "satis" inquit "argumenti est utrorumque silentium, alteros iniuste agere (nam si causa freti essent, se defenderent), alteros libertatis esse cupidos. si enim Carthaginensibus stunderent, libere id profiterentur." et opem se iis laturum esse promisit. quae cum Mamertini cum plausu et laudibus exceperissent, Rhegium statim reddi; ac paulo post cum tota classe vi traicere conatus, partim ob multitudinem et sollertiam Carthaginensium, partim ob freti saevitiam et tempestatem subito exortam, triremibus aliquot amissis, cum reliquis aegre tenuit Rhegium.

9. Neque tamen ob eam cladem Romani mari abstinerunt, sed

ἀπέσχοντο, ἀλλ' ὁ μὲν Κλαύδιος τὰς ναῦς ἐπισκευάζεν, Ἄνων δὲ τὴν αἰτίαν τῆς τῶν σπονδῶν διαλύσεως εἰς τοὺς Ῥωμαίους τρέψαι βουλόμενος καὶ τὰς ἀλούσας τριήρεις τῷ Κλαυδίῳ ἐπεμψε καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπεδίδου καὶ πρὸς τὴν εἰρήνην προεκαλεῖτο αὐτόν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐδέξατο, ἠπειλήσε μῆδ' ἀπονήσασθαι ποτε 5 τὰς χεῖρας ἐν τῇ θαλάσῃ τοὺς Ῥωμαίους ἑῷσαι. ὁ Κλαύδιος C δὲ τὴν τοῦ πορθμοῦ φύσιν κατανοήσας ἐτήρησε τὸν ῥαῦν καὶ τὸν ἄνεμον ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Σικελίαν ἅμα φέροντας, καὶ οὕτω διέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον, μηδεὶς ἐναντιωθέντος. εὐρῶν οὖν ἐν τῷ λιμένι τοὺς Μамερτίνοους (ὁ γὰρ Ἄνων προὔποπτεύσας αὐ-10 τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει καθῆστο φυλάττων αὐτήν) ἐκκλησίαν συνήγαγε, καὶ διαλεχθεὶς αὐτοῖς ἐπέσει μεταπέμψασθαι τὸν Ἄνονα. ὁ δὲ καταβῆναι οὐκ ἤθελε· φοβηθεὶς δὲ μὴ οἱ Μамερτίνοι ὡς ἀδικούντος αὐτοῦ νεωτερίσωσιν, ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πολλῶν ὑπ' ἀμφοῖν μάτην λεχθέντων συνήρπασέ τις τῶν Ῥω-15 μαίων αὐτόν καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ δεσμοκτήριον, συνεπαινούντων τῶν Μамερτίνων.

D Καὶ ὁ μὲν οὕτως ὄλην ἀνάγκη τὴν Μεσσήνην ἐξέλειπεν, οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ἐκόλασαν μὲν τὸν Ἄνονα, κήρυκα δὲ τοῖς Ῥω-μαίοις ἐπεμψαν τὴν τε Μεσσήνην ἐκλιπεῖν κελύοντες καὶ ἐκ πάσης 20 ἀπελθεῖν Σικελίας ἐν ἡμέρᾳ ῥήτῃ· καὶ στρατιὰν ἀπεστάλακσαν. ὡς δ' οὐκ ἐπέθροντο οἱ Ῥωμαῖοι, τοὺς τε μισθοφοροῦντας παρ'

W Π 54 αὐτοῖς ἕξ Ἰταλίας ἀπέκτειναν καὶ τῇ Μεσσήνῃ προσέβαλον (συνήν

5 ποτε τὰς χεῖρας A Dionis exc., τὰς χεῖρας ποτὲ PW. 8 οὕτως ἐπλευσεν A. 9 ἐς C. εὐρῶν οὖν — 13 οὐκ ἤθελε Dionis excerptum Vaticanum 60. 18 et 20 Μεσσήνη PW. 19 δὲ om C. 23 Μεσσήνη PW.

Claudius naves refecit. Hanno causam rupti foederis Romanis adscripturus, etiam captas triremes Claudio remisit, captivosque restituit, eumque ad pacem provocavit. sed cum ille nullas condiciones admitteret, minatus est se non passurum ut Romani vel manus in mari abluerent. Claudius vero, freti natura considerata, captavit refluxum eius et ventum simul ex Italia in Siciliam ferentes, itaque in insulam traiecit prohibente nemine; et Mamertinis in portu inventis (nam Hanno, cum cives suspectos haberet, arcem tuebatur) pro contione persuasit ut Hannonem arcesserent. qui etsi descendere volebat, tamen veritus ne Mamertini de iniuriis sibi factis conquerentes novi aliquid molirentur, in contionem venit; et multis verbis utrinque frustra factis, a quodam Romano comprehensus in carcerem coniiicitur, Mamertinis approbantibus.

Sic ille tota Messana necessario relicta a Carthaginiensibus multatus est; et una cum exercitu caduceator ad Romanos missus, per quem edicebant ut Messanam relinquerent et intra certum diem tota Sicilia excederent. Romanis vero non obtemperantibus, Italos qui apud ipsos

δὲ καὶ ὁ Ἱέρων αὐτοῖς) καὶ τὴν πόλιν ἐπολιόρουν καὶ τὸν πορθμὸν ἐφύλασσαν, ὡς μήτε στρατεύμα μήτε σῖτος αὐτοῖς κοιμισθῆ. ὁ μαθὼν ὁ ἕπατος ἤδη πλησιάζων, ὡς εἶρε συγχνούς αὐτῶν πολλαχῆ κατὰ πρόφασιν ἐμπορίας ἐλλειμενίζοντας, ἐξηπάτησε σφᾶς ὅπως P I 384
 5 διέλλθῃ τὸν πορθμὸν ἀσφαλίστατα, καὶ ἔλαθε νυκτὸς τῇ Σικελίᾳ προσορμισάμενος. καὶ προσπλεύσας οὐ πόρρω τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἱέρωνος αὐτίκα συνέμιξε, νομίζων φοβερώτατος αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἀθρόου φανήσεσθαι. ἀντεπεξεληθόντων δ' αὐτῶν τὸ μὲν τῶν Ῥωμαίων ἵππικὸν ἠλατιώθη, τὸ δ' ὀπλιτικὸν ὑπερέσχε. καὶ
 10 ὁ Ἱέρων τότε μὲν εἰς τὰ ὄρη, ἐς δὲ τὰς Συρακούσας ἕστερον ἀπεχώρησεν.

Ὁ οὖν Κλαύδιος, ἀποχωρήσας τοῦ Ἱέρωνος καὶ τῶν Μαιμερτινῶν διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἀναθάρσασάντων, ἐπῆλθε τοῖς Καρχηδονίοις μονωθεῖσιν ἤδη, καὶ τῷ σφῶν προσέβαλε χα-
 15 ρακώματι, ὄντι ὅσον ἐν χειρρονήσῳ. ἐντεῦθεν μὲν γὰρ ἡ Θάλασσα B τοῦτο συνέχεν, ἐντεῦθεν δ' ἔλη τινὰ δυσδιάβατα· ἐπὶ δὲ τὸν αὐχένα, δι' οὗπερ μόνου εἰσῆσαν στενοτάτου τυγγάνοντος, ἐπεποίητο διατείχισμα. βιαζόμενοι οὖν πρὸς ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι ἐταλαιπώρησαν καὶ βαλλόμενοι ἀνεχώρησαν. οἱ δὲ Ἀίβυες θαρσή-
 20 σαντες ἐπεῖχθηθον, καὶ ὡς φεύγοντας ἐπιδιώκοντες ἔξω προεληλύθεισαν τῶν στενῶν· κἀνταῦθα ἐπιστραφέντες οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοὺς ἐτρέψαντο καὶ πολλοὺς ἀπέκτειναν, ὥστε αὐτοὺς μηκέτι τοῦ στρα-

3 πανταχῆ A.

5 ἀσφαλῶς A.

10 τότε μὲν om A.

15 χειρρονήσῳ BC.

Dionis excerptum Vaticanum 61.

19 οἱ δὲ Αἰβυες — p. 136 v. 1 ὁ Κλαύδιος

20 προεληλύθεισαν A, προε-

ληλύθασαι PW.

αὐτοὺς om C.

stipendia merebant occiderunt; et Hierone adiuvante, impetu facto, Messanam obsederunt; ac fretum custodierunt ut neque milites neque frumentum ad eos importarentur. quo consul iam appropinquans animadverso, ut milites ubique in portu per causam mercaturae faciendae versantes invenit, eos decepit, ut quam minimo cum periculo fretum transiret; noctuque clam in Sicilia non procul a castris Hieronis appulit, eumque statim aggressus est, se improvisa impressione maximum illis terrorem illaturum ratus. verum equites eius succubuerunt, sed gravis armaturae milites superiores evaserunt. Hieron tum in montes, post Syracusas se contulit.

Claudius Hierone amoto, Mamertinis sua praesentia recreatis, Carthaginenses iam destitutos invadit, impetu in eorum castra facto: quae quodammodo paeninsulae instar erant, hinc mari illinc profundis cincta paludibus: angustissimae autem fauces, qua solum patebat aditus, muro intercludebantur. quo dum vi per multas aerumnas penetrare Romani student, telis profligati recedunt. Afros vero auctis animis, ex angustis faucibus eruptione facta, tanquam fugientes persecutores Romani conversi reppulerunt, multis occisis, ut non amplius castris egredierentur quamdiu

τοπέδον προέλθειν παρ' ὅσων ἦν ἐν Μεσσήνῃ ὁ Κλαύδιος. ὁ δὲ
 C βιάσασθαι τὴν πρόσοδον μὴ τολμῶν, πρὸς τὰς Συρακούσας καὶ
 τὸν Ἱέρωνα ἐτρέφετο, φυλακὴν ἐν τῇ Μεσσήνῃ καταλιπὼν. καὶ
 προσέβαλλέ τε αὐτὸς τῷ ἄσπει κἀκείνοι ποτε ἐπεξήρισαν· καὶ ὅτε
 μὲν ἐκράτουν, ὅτε δ' ἐκρατοῦντο ἐκάτεροι. καὶ ποτε ἐν χωρίῳ 5
 στενωῖ ὁ ἕπατος γεγονὼς ἰάλω ἄν, εἰ μὴ πρὸ τοῦ περιοχεθῆναι
 ἐπεμψε πρὸς τὸν Ἱέρωνα, εἰς συμβάσεις δὴ τινὰς αὐτὸν προκα-
 λούμενος. οὕτω γὰρ ἐλθόντος τινὸς πρὸς ὃν ἐμελλε συμβῆσθαι,
 διελέγετό τε αὐτῷ καὶ ὑπαπήει, μέχρις οὗ πρὸς τὸ ἀσφαλὲς ἀπε-
 χώρησε. τῆς δὲ πόλεως θραδῶς ἀλῶναι μὴ δυναμένης, καὶ τῆς 10
 D στρατιᾶς, ἀπανέστη· καὶ οἱ Συρακούσιοι εἶποντο καὶ ἐς λόγους
 τοῖς σκεδιαννυμένοις ἤσαν, καὶ ἐσπέισαντο ἄν, εἰ καὶ ὁ Ἱέρων
 συμβῆναι ἠθέλησεν. ὁ δὲ ἕπατος φρουρὰν ἐν τῇ Μεσσήνῃ κατα-
 λιπὼν ἀπέπλευσεν εἰς τὸ Ῥήγιον. 15

Οἱ Ῥωμαῖοι δέ, ἐπεὶ τὰ Τυρρηγικὰ καθεστῆκει καὶ τὰ ἐν
 τῇ Ἰταλίᾳ ἀκριβῶς εἰρήνουν, τὰ δὲ τῶν Καρχηδονίων ἐπὶ πλεόν
 συνίστατο, ἄμφω τρὸς ὑπάτους ἐς τὴν Σικελίαν ἐκστρατεύσαι ἐκέ-
 λευσαν. περαιωθέντες οὖν ὁ τε Μάξιμος Οὐαλλέριος καὶ Ὀτα-
 κίλιος Κράσσος, καὶ διὰ τῆς νῆσου ὁμοῦ τε πορευόμενοι καὶ διχῆ, 20
 πολλοὺς ὁμολογία παρεστήσαντο. ὡς δὲ τὰ πλείω φέλωτο,

1 et 3 Μεσσην PW. 2 πρόσσοδον ABC, πρόσσοδον PW.
 4 προσέβαλλέ C, προσέβαλε PW. 7 προκαλούμενος B, προ-
 σκαλούμενος PW. 11 προσεδρίας A. 12 ἐπανέστη C.
 14 Μεσσην PW. 18 ἄμφω καὶ τοὺς C. 19 οὐακίλιος ABC,
 ὁ Οὐακίλιος PW. 20 κράσσος AB, κράσσου C. καὶ διχῆ
 πορευόμενοι AB.

Claudius Messanae fuit. qui cum ad eos vi irrumperе non auderet, ad
 Syracusas et Hieronem convertit animum, praesidio Messanae relicto.
 et ut ipse urbem oppugnabat, sic cives aliquando erumpēbant, nunc his
 nunc illis favente victoria. et consul aliquando in angustias redactus
 captus esset, nisi antequam circumveniretur ad Hieronem de pacis
 conditionibus legatum misisset. nam cum quidam venisset cum quo de pace
 tractaret, inter colloquendum paulatim recessit, donec in tuta pervenit.
 et quia urbs facile capi non poterat, et obsidio cum ob penuriam com-
 meatus tum propter lucem in exercitu grassantem facultatem non habebat,
 recessit. Syracusani autem sequentes cum dispersis colloquebantur: ac
 pacem fecissent, si etiam Hieron consentire voluisset. consul praesidio
 Messanae relicto Rhegium traiecit.

Romani Etruriae rebus compositis atque Italia plane pacata,
 Carthaginiensium autem viribus crescentibus, utrumque consulem in Sici-
 liam ire inasserunt. igitur Valerius Maximus et Otacilius Crassus, tam
 seorsim quam una insulam peragrantes, multos in deditionem acceperunt,

πρὸς τὰς Συρακούσας ὤρμησαν. καὶ ὁ Ἴερον φοβηθεὶς διεκ- P I 385
 ρυκεύσατο σφίσι, τὰς πόλεις τε ἕς ἀφήρητο ἀποδιδόνς καὶ χρή-
 ματα ὑπισχνούμενος καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐλευθερῶν. καὶ ἔτυ-
 χεν ἐπὶ τούτοις σπονδῶν· οἱ γὰρ ἕπατο ῥᾶον μετ' αὐτοῦ κατα-
 5 στρέψασθαι τοὺς Καρχηδόνιους ἐνόμισαν. συμβάντες δ' αὐτῷ,
 πρὸς τὰς λοιπὰς πόλεις ὑπὸ Καρχηδονίων φρουρουμένας ἐγρά-
 ποντο. καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἀπεκρούσθησαν, Ἔγεσταν δ' ἔκου-
 σίαν ἔλαβον. διὰ γὰρ τὴν πρὸς Ῥωμαίους οἰκείωσιν οἱ ἐν αὐτῇ,
 ἀπὸ τοῦ Αἰνείου λέγοντες γεγονέαι, προσεχώρησαν αὐτοῖς, τοὺς B
 10 Καρχηδόνιους φρονεῦσαντες. W II 55

10. Καὶ οἱ μὲν ἕπατο διὰ τὸν χειμῶνα εἰς τὸ Ῥήγιον
 ἀπῆραν, Καρχηδόνιοι δὲ εἰς Σαρδῶ τὸ πλεῖον ἐκόμισαν τοῦ στρα-
 τοῦ, ἴν' ἐκείθεν τῇ Ῥώμῃ ἐπίθωνται, καὶ ἡ τέλειον οὕτω τῆς
 Σικελίας ἐκοτήσωσιν, ἢ διαπεραιωθέντας ἀσθενεστέρους ποιήσω-
 15 σιν. ἀλλ' οὔτε τούτου οὔτε μὴν ἐκείνου ἐπέτυχον· οἱ γὰρ Ῥω-
 μαῖοι τὴν τε οἰκίαν ἐφύλαττον, καὶ ἀξιόμαχον εἰς Σικελίαν δύ-
 ναμιν ἔπεμψαν μετὰ Ποστομουίου Ἀλβίνου καὶ μετὰ Αἰμιλίου
 Κύντου. ἐλθόντες δὲ εἰς Σικελίαν οἱ ἕπατο ἐπ' Ἀκράγαντα C
 ὤρμησαν, κἀνταῦθα Ἀννήβαν τὸν Γίσγωνος ἐπολιόρκουν. ὁ οἱ
 20 ἐν Καρχηδόνι πυθόμενοι Ἄννωνα αὐτῷ σὸν πολλῇ χειρὶ συμμαχή-
 στοντα ἔπεμψαν. ὁ δὲ ἐς Ἡράκλειαν ἐλθὼν οὐ πόρρω οὔσαν Ἀκρά-
 γαντος, ἐπολέμει. καὶ μάχαι πλείους οὐ μεγάλαι δ' ἐγένοντο·

14 διαπεραιωθέντων C. 15 μὴ ἐκείνου ἀπέτυχον C. 17 ἀλα-
 στον C. 19 δ ABCW, om P. 20 αὐτῷ om C. συμ-
 μαχήσαντα BC. 21 οὔσης A. 22 οὐ B, καὶ PW.

FOUNTES. Cap. 10. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

ac locis plerisque adiunctis Syracusas contenderunt. quorum successibus Hieron territus, redditis urbibus quas eis ademerat, promissaque pecunia et captivis dimissis pacem petiit atque impetravit: quod consules eius opibus adiunctis Carthaginenses a se facilius debellari posse rebantur. pactis firmatis ad alias urbes, in quibus Punica praesidia erant, conversi, aequae caeteris repulsi, Segestam ultro se dedentem acceperunt. cives enim ob necessitudinem sibi cum Romanis intercedentem (nam suum quoque ortum ad Aeneam auctorem referebant), Carthaginensibus caesis, illorum fidei se commiserunt.

10. Consulibus ob hibernum tempus Rhegium reversis Carthaginenses maiorem copiarum partem in Sardiniam transtulerunt, ut inde Romanos aggredierentur atque aut penitus Sicilia pellerent aut, si traiecissent, vires eorum carperent. sed neutrum eis successit, Romanis et sua tuentibus, et Siciliam cum iustis copiis, Postumii Albini et Q. Aemilii ductu atque auspiciis, defendentibus. qui cum in insulam venissent, Hannibalem Gisgonis filium Agrigenti obsederunt. quo Carthagine audito Hanno cum magna manu auxilio missus Heracleae, quae parum Agri-

καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὁ Ἄνων τοὺς ὑπάτους προδύκαλετο εἰς πόλεμον, εἴθ' ὕστερον ἐκείνον οἱ Ῥωμαῖοι προδύκκληντο. Ἔως μὲν γὰρ ἄφθονον εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι τροφήν, οὐκ ἐτόλμων μάχεσθαι, τῷ πλήθει ἑλαττονούμενοι, λιμῶ δὲ τὴν πόλιν αἰρήσειεν ἡλιζιον·
 D ἐπεὶ δὲ σίτον ἐσπάνιζον, αὐτοὶ μὲν ἀποκινδυνεύσειν προεθυμοῦντο, ὁ δὲ Ἄνων ὤκνει, ὑποπεύσας διὰ τὴν προθυμίαν ἐνεδρευθήσεσθαι. διὸ οἱ τε ἄλλοι τὰ τῶν Ῥωμαίων θεραπεύειν ἤξιον ὡς ἀκμὴν νενικηκότων, καὶ ὁ Ἴερον, ἀπροθύμως αὐτοῖς συναιρούμενος πρότερον, τότε σίτον αὐτοῖς ἐπέμψεν, ὥστε καὶ τοὺς ὑπάτους ἀναδαροῆσαι. 10

Ἄνων δὲ ἐπεχείρησε μάχην συνάψαι, ἑλίπσας καὶ τὸν Ἀννίβαν ἐκ τοῦ τείχους κατὰ νότου τοῖς Ῥωμαίοις προσπεσεῖσθαι. ὁ μαθόντες οἱ ὑπάτοι ἠσύχαζον, ὥστε τὸν Ἄνονα καταφρονήσαντα τῷ ταφρεύματι προσελθεῖν. ἐπέμψαν δὲ τινὰς κατόπιν αὐτοῦ ἐνεδρεύσοντας. ἐκείνου δὲ πρὸς ἐσπέραν ἀδεῶς καὶ κατα-
 P I 386 φρονητικῶς ἐπανάγοντος, ἐκ τε τῆς ἐνέδρας καὶ ἐκ τοῦ χαρακώματος αὐτῷ οἱ Ῥωμαῖοι συνέμιζαν, καὶ φόνον πολὺν καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἑλεφάντων εἰργάσαντο. ὁ δ' Ἀννίβας ἐν τούτῳ ταῖς σκηναῖς τῶν Ῥωμαίων ἐπελθὼν ἔξεκρούσθη ὑπὸ τῶν φυλαττόντων αὐτάς. ὁ δ' Ἄνων εἰς τὴν Ἡράκλειαν κατέφυγε, τὸ στρα-
 τόπεδον ἐκλιπών. καὶ ὁ Ἀννίβας νυκτὸς ἐκδρᾶναι τοῦ Ἀκράγαν-

3 ἐτόλμων μάχεσθαι A, ἐτόλμων μαχέσασθαι PW. 4 ἑλαττούμενοι A. ἡλιζιον] ἔμελλον B. 6 ὁ Ἄνων δὲ A. 7 τὰ om A. 8 ἀκμὴ C, ἀκμητι AB. αὐτοῖς om C. 12 προσπεσεῖν A. 13 τὸν om A. καταφρονήσαντες A. 15 ἀδεῶς] δεδιῶς C. 16 ἐκ alterum add B. 17 προσέμιζαν AB.

gento distat, bellum gessit. ac praelia plura, quamvis non magna, commissa sunt, primum Hannone consules, deinde consulibus Hannonem provocantibus. nam dum Romani copiam cibariorum habebant, numero militum inferiores pugnam detrectabant, se fame urbem expugnaturus sperantes: cum vero frumento deficerent, ad decertandum alacres facti sunt, Hanno vero pugnandi copiam eis facere noluit, veritus ne alacritate illa in insidias pelliceretur. unde factum est ut et alii Romanis tanquam victoribus studerent, et Hieron, ante segniter auxiliari solitus, tum frumentum summitteret; unde Romani animos receperunt.

Hanno vero pugnam committere instituit, etiam Hannibalem eruptione facta Romanos a tergo caesurum sperans. quo consules animadverso cum quiescerent, et Hanno per contemptum usque ad vallum accessisset, aliquot miserunt qui ei a tergo insidiarentur. illoque sub vesperam secure et contemptim exercitum reducens Romani tam ex vallo quam ex insidiis eum aggressi multam et hominum et elephantorum caedem ediderunt. interea Hannibal Romanorum castra adortus est, sed repulsus a custodibus. Hanno castris desertis Heracleam confugit. Hannibal nocta Agrigento profugiendi capto consilio ipse quidem clam

τος βουλευσάμενος αὐτὸς μὲν ἔλαθεν, οἱ δ' ἄλλοι γνωσθέντες οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων συχνοὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Ἀκραγαντινῶν ἐκτάνθησαν. οὐ μέντοι συγγνώμης ἔτυχον οἱ Ἀκραγαντινοί, ἀλλὰ καὶ τὰ χρήματα σφῶν διηρησάθησαν καὶ αὐτοὶ ἐπράθησαν ἅπαντες. B

5 Καὶ οἱ μὲν ὑπάτοι πρὸς τὴν Μεσσήνην διὰ τὸν χειμῶνα ἀνεχώρησαν· ὠρῆζοντο δ' οἱ Καρχηδόνιοι κατὰ Ἄννωνος, καὶ Ἀμιλικαν ἄντ' αὐτοῦ τὸν Βαρχίδην ἀπέστειλαν, ἄνδρα τῶν ἑμοφύλων πλὴν τοῦ Ἄννιβου τοῦ νείος ἐν στρατηγίᾳ κρείττονα. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Σικελίαν ἐφύλαττεν, Ἄννιβαν δὲ ναυαρχοῦντα ἐς
10 Ἰταλίαν ἐπέμπε τὰ παράλια αὐτῆς κακουργήσοντα, ἵνα τοὺς ὑπάτους πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσῃται. ἀλλ' οὐκ ἔτυχε τοῦ σκοποῦ· καταστήσαντες γὰρ ἐκεῖνοι φρουρὰς ἐκασταχόθι τῆς παραλλας, εἰς Σικελίαν ἤλθον. οὐδὲν δὲ μνήμης ἔπραξαν ἄξιον. ὁ δὲ Ἀμιλικας τοὺς Γαλάτας τοὺς μισθοφόρους, ὅτι μὴ ἐντελεῖ δέδωκεν αὐτοῖς C
15 τὸν μισθὸν ἀγανακτήσαντας, φοβηθεὶς μὴ προσχωρήσῃσι τοῖς Ῥωμαίοις διέφθειρε, πέμψας αὐτοὺς εἰς τινα τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους πόλιν παραληψομένων αὐτὴν ὡς τάχα προδιδομένην καὶ διαρπάσαι αὐτὴν ἐπιτρέψας, στείλας δὲ πρὸς τοὺς ὑπάτους ψευδαντομόλους τὴν τῶν Γαλατῶν προμηνύοντας ἔλευσιν· ὅθεν οἱ Γαλά-
20 ται μὲν πάντες ἐνεδρευθέντες ἐφθάρησαν, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπέθανον.

Ἀπελθόντων δὲ τῶν ὑπάτων οἴκαδε, ὁ Ἀμιλικας καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπόρθει προσπλέων καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ πόλεις τινὰς ὑπη- W II 56

2 καὶ om C. 5 Μεσσήνη PW. 8 ἄννιβου A, Ἀννίβα PW.
9 ναυαρχήσαντα C. 12 φρουρὰν ἐκασταχόθεν C. 19 τῆσ
om A.

evasit, caeteri autem deprehensi partim a Romanis, multi ab Agrigentinis sunt occisi: qui tamen ea re veniam non impetrarunt, sed opibus direptis omnes venierunt.

Consules Messanam in hiberna concesserunt: Carthaginenses Hannoni irati Hamilcarem Barcinum successorem dederunt, imperatorem, Hannibale filio excepto, inter suos praestantissimum. qui cum Siciliam ipse tueretur, Hannibalem classi praefectum in Italiam orae maritimae infestandae causa misit, ut consules ad se retraheret. sed fefellit eum opinio: nam praesidiis ubique in mari collocatis in Siciliam profecti sunt. sed nihil memorabile gesserunt. Hamilcar vero metuens ne Galli milites ob stipendia non integra numerata indignantes cum Romanis se coniungerent, ad quandam Romanam urbem per prodicionem scilicet occupandam et diripiendam eos misit, subornatis transfugis qui consulibus Gallorum adventum nuntiarent. ita illi omnes insidiis excepti perierunt: sed et Romanorum multi occubuerunt.

Consulibus domum reversis Hamilcar etiam Italiae oram classe vastavit et quasdam Siciliae urbes subegit. quo Romani audito classem

γάγετο. πυθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι ναυτικὸν συνεστήσαντο,
 D καὶ Γάϊον αὐτῷ Δουλίλιον τὸν ἕτερον τῶν ἑπᾶτων ἐπέστησαν, τὸν
 δὲ τούτου συνάροντα Κορνήλιον Γάϊον εἰς Σικελίαν ἐπιμψαν.
 ὃς τοῦ κατὰ γῆν πόλεμον ὄν ἐκεκλήρωτο ἀμελήσας ταῖς προσού-
 σαις αὐτῷ ναυὸν εἰς Λιπάραν ἐπλευσεν ὡς προδιδομένην αὐτῷ· 5
 τοῦτο δ' ἐκ δόλου τῶν Καρχηδονίων ἐγένετο. ὡς οὖν εἰς τὴν
 Λιπάραν καθωρμίσαστο, Βόδης αὐτὸν ὁ τοῦ Ἀννίβου περιεστοί-
 χισεν ὑποστράτηγος. παρῆσκαεζομένου δὲ τοῦ Γάϊου πρὸς
 ἄμυναν, δεισας ἐκεῖνος τὴν ἀπόνοιαν αὐτῶν προεκαλέσαστο αὐτοὺς
 εἰς σπονδὰς· καὶ πείσας ἀνεβίβασεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ τριήρη τὸν τε 10
 ἕπατον καὶ τοὺς χιλιάρχους ὡς τῷ ναυάρχῳ ἐντευξομένους. καὶ
 τούτους μὲν εἰς Καρχηδόνα ἀπέπεμψαν, τοὺς δὲ λοιποὺς οὐδὲ
 ἀραμένους τὰ ὄπλα εἶλον.

P I 387

11. Ἐἴτα Ἀννίβας μὲν τὴν Ἰταλίαν ἐπόρθει, Ἀμίλικας δὲ
 εἰς Ἐγρεσταν ἐστράτευσεν, ἐν ἧ τὸ πλείστον τοῦ πεζοῦ τοῖς Ῥω- 15
 μαίοις ἦν· οἷς ἐπικουρῆσαι Γάϊον Καικίλιον χιλιάρχον ἐθελή-
 σαντα λοχῆσας πολλοὺς ἐφόνευσε τῶν αὐτοῦ. ταῦτα δὲ μαθόντες
 οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸν μὲν ἀστυνόμον εὐθὺς ἐξέπεμψαν καὶ τὸν
 Δουλίλιον ἐπέσπευσαν· ὁ δὲ εἰς τὴν Σικελίαν ἐλθὼν, καὶ κατα-
 μαθὼν τὰς ναῦς τῶν Καρχηδονίων τῇ μὲν παχύτητι καὶ τῷ μεγέ- 20
 θει τῶν σφῶν ἐλαττωμένας, τῷ τάχει δὲ τῆς εἰρεσίας καὶ τῇ

2 ἕτερον] ἕνα A.

3 immo Γναῖον.

4 τοῦ add ABC.

6 δ' ἐκδήλον B.

7 καθωρμίσαστο A.

Βοῶδης Polybio:

Niebuhrto Bogud.

8 immo Γναῖον.

18 ἀστυνόμον] cf.

p. 159 v. 8 τὸν στρατηγὸν τὸν ἀστυνόμον.

20 τὰς γε ναῦς A.

ταχύτητι A.

FONTES. Cap. 11. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi:*
excerptum Vaticanum 62 p. 182.

instruxerunt, cui consulum alter C. Duillius est praefectus, collega eius C. Cornelius in Siciliam missus, qui cum bello terrestri, quod mandatum ei fuerat, neglecto, navibus quas habebat Liparae, spe proditionis dolo Carthaginensium facta, appulisset, a Bode Hannibalis legato est circumventus. cum autem ad defensionem se pararet, ille Romanorum audaciam veritus eos ad pacis condiciones provocavit. cumque consuli et tribunis militum persuasisset ut ipsius triremem conscenderent, quo cum praefecto classis colloquerentur, eos Carthaginem misit: caeteros non repugnantes cepit.

11. Hannibal deinde Italiam vastavit: Hannicar Segestam petiit, ubi maxima pars Romani peditatus erat; et C. Caecilio tribuno militum opem illis ferre volenti per insidias multos milites occidit. his Romani cognitis praetorem urbanum statim ablegarunt et Duillium mactare iusserunt. qui cum in Siciliam venisset, navesque Carthaginensium crassitudine et magnitudine Romanis inferiores sed celeritate remigii et navigandi varie-

ποιικιλία τοῦ πλοῦ προεχοῦσας, μηχανὰς ἐπὶ τῶν τριηρῶν ἀγκύ-
 ρας τε καὶ χεῖρας περικόντους σιδηρᾶς καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατε- B
 σκεύασεν, ὅπως ταῖς πολεμιαῖς ναυσὶν ἐπιρριπτοῦντες αὐτὰ συν-
 ἄπτοινο σφίσι, καὶ μεταβαίνοντες εἰς αὐτὰς εἰς χεῖρας ἴοιεν τοῖς
 5 Καρχηδονίοις καὶ ὡς ἐν πεζῇ μάχῃ τούτοις συρρήγνυνται. συμ-
 μίζαντες οὖν οἱ Καρχηδόνιοι ταῖς τῶν Ῥωμαίων ναοὶ περιέπλειον
 σφᾶς, συντόνῳ χρώμενοι εἰρεσία, καὶ ἐκ τοῦ αἰφνιδίου προσ-
 ἔβαλλον. χρόνον μὲν οὖν τινα ἰσοπαλῆς ἢ ναυμαχίας ἐγένετο,
 εἶθ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι γεγονότες πολλοὺς μὲν κατέδυσαν,
 10 συνέσχον δὲ καὶ πολλοὺς. ὁ δ' Ἀννίβας ἐπὶ ἐπτήρουσ ναυμαχῶν,
 συσχεθείσης τῆς αὐτοῦ νηὸς τριῆρι τινί, μὴ ἀλῶ φοβηθεῖς, τὴν
 ἐπτήρη τε ἐγκατέλιπε καὶ μεταβὰς εἰς ἕτεραν διέφυγε. C

Τῆς μὲν οὖν ναυμαχίας τοῦτο τέλος ἐγένετο, καὶ λάφυρα
 πολλὰ ἐλήφθη· τὸν δ' Ἀννίβαν οἱ Καρχηδόνιοι διὰ τὴν ἤτταν
 15 ἀπέκτειναν ἂν, εἰ μὴ εὐθὺς ἐπηρώτησε σφᾶς, ὡς ἀκεραίων ἔτι τῶν
 πραγμάτων ὄντων, εἰ ναυμαχῆσαι κελεύουσιν ἢ μὴ. συνθραμμένων γὰρ
 αὐτῶν ναυμαχῆσαι, ὡς τῷ ναυτικῷ προέχιν ἐπαιφομένων, ὑπέπεινε
 ὅτι “οὐδὲν ἄρα ἠδίκηκα ὅτι τὰ αὐτὰ ὑμῖν ἐλπίσας συνέβαλον· τῆς
 γὰρ γνώμης ἄλλ' οὐ τῆς τύχης ἐτύχχανον κύριος.” καὶ ὁ μὲν
 20 ἐσώθη, τὴν δὲ ἡγεμονίαν ἀφῆρέθη· Λούκιος δὲ τὸ πεζὸν προσ-

2 σιδηροὺς C. 4 συνάπταιτο C. 5 συρρήγνυνται] sic libri.
 11 φοβηθεῖς μὴ ἀλῶ AB. 13 Τῆς μὲν — 19 ἐτύχχανον κύριος
 Dionis excerptum Vaticanum 62. τούτο τέλος] cf. p. 471 b ed.
 Paris. 16 κελεύουσιν — 17 ναυμαχῆσαι om B. ἢ AC
 Dionis exc., εἰ PW. 17 προσέχιν C. 18 ὅτι om C, habet
 Dionis exc. ἠδίκηκα] ἢ δίκη καὶ C, ἠδίκησα Dionis exc. τὰ
 αὐτὰ A Dionis exc., ταῦτα C, ταῦτά PW. συνέβαλλον Dionis
 exc. 20 τὸν πεζὸν προλαβὼν ABC.

tate superiores esse vidisset, machinas quaedam, ancoras, manus ferreas longis contis praefixas, aliaque eius generis fabricavit, quibus hostiles naves attraherentur, ac transitu in illas facto sui cum Carthaginiensibus velati in terrestri pugna cominus dimicarent. Carthaginienses cum Romanas naves crebra remigatione circumdatas subito invasissent, aliquamdiu aequo Marte certatum est: deinde vero Romani superiores facti multos demerserunt, multos ceperunt. Hannibal septiremi, in qua pugnabat, cum triremi commissa, veritus ne caperetur, in aliam navim saltu facto evasit.

Hoc navalis praelii exitu Romani multis spoliis aucti sunt, Carthaginienses vero Hannibalem ob acceptam cladem occidissent, nisi eos statim, veluti rebus adhuc integris, percunctatus esset utrum navali praelio decertare inberent necne. cum assensi essent, ut qui classibus gloriarentur, subiecit nullum suum peccatum esse, qui eadem spe qua ipsi pugnam iniisset: consilium enim in sua potestate, eventum penes fortunam fuisse. sic illi vita concessa est, imperium abrogatum. Duillius

Δ λαβὼν τοὺς τε Ἐγυσταίους ἐρρόσατο, μηδ' εἰς χεῖρας αὐτῷ τοῦ Ἀμιλκίου ἐλθεῖν ὑπομείναντος, καὶ τὰ φίλια τὰ ἄλλα ἐβεβαιώσατο, καὶ εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ θέρους παρελθόντος ἀνεκομισθῆ. ἀπάραντος δ' αὐτοῦ ὁ Ἀμιλκίας τό τε Δρέπανον κεκλημένον (ἔστι δὲ λιμὴν ἐπίκαιρος) ἐκρατύνατο καὶ ἐς αὐτὸν τὰ πλείστου κατέθετο ὅσῃ ἄξια, καὶ τοὺς Ἐρυκίνοὺς ἅπαντας μεταπέστησε, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν κατέσκαψεν, ἵνα μὴ οἱ Ῥωμαῖοι καρτερὰν αὐτὴν οὔσαν καταλαβόντες ὀρμητήριον τοῦ πολέμου ποιήσωσιν, καὶ πόλεις εἴλε τὰς μὲν βία τὰς δὲ προδοσίᾳ· καὶ εἰ μὴ Γάιος Φλώρος αὐτὸν ἐπέσχεεν ἐκεῖ χεϊμάσας, τὴν Σικελίαν ἂν κατεστρέφατο 10 ἅπασαν.

Λούκιος δὲ Σκιπίων ὁ συνάρχων αὐτῷ ἐπὶ Σαρδῶ καὶ ἐπὶ P I 388 Κύρον ἐστράτευσε (κεῖνται δὲ ἐν τῷ Τυρσηνικῷ πελάγει ὀλίγον W II 57 ἀλλήλων ἀπέχουσαι ὡς μίαν αὐτὰς πόρρωθεν εἶναι δοκεῖν) καὶ προτέρα τῇ Κύρῳ προσβαλὼν τὴν μὲν Οὐαλλερίαν τὴν κρατίστην 15 αὐτῆς πόλιν βία εἴλεν, ἀπόνως δὲ τὰ λοιπὰ ἐχειρώσατο. ἐς δὲ τὴν Σαρδῶ πλέων κατεῖδε τι ναυτικὸν Καρχηδόνιον, καὶ ἐπ' αὐτὸ ἐτόραπετο. καὶ οἱ μὲν ἔφυγον πρὶν ἢ συμμῆξαι, αὐτὸς δ' ἐπὶ πόλιν Ὀλβίαν ἦλθεν· ἐνθα τῶν Καρχηδονίων μετὰ τῶν νεῶν ἐπιφανέντων φοβηθεὶς (οὐδὲ γὰρ εἶχε τὸ πεζὸν ἀξιόμαχον) ἐπ' οἴκου 20 ἀπῆρεν.

1 τοὺς] τοῦ A. ἄγυσταίους A, ἐγυστάτους C. 2 ἀμιλκίου AB, Ἀμιλκία PW. 3 παρελθόντος A. 4 ὁ Ἀμιλκίας om B. 5 ἐκρατύνατο A. αὐτὸν ABC, αὐτὸ PW. 6 ἐρυκίνοὺς AB, Ἐρυκηνούς PW. 7 κατέσκαψεν C. 8 ποιήσωσιν A. 12 αὐτῷ B, αὐτοῦ PW. 13 ἀλλήλων ὀλίγον A. 14 ἀπέχουσα C. αὐτοῖς C. 15 Ἀλερίαν potius. 17 ἐπ' αὐτῇ A. 18 αὐτὸς] αὐτὸ A. 19 νεῶν] νησιωτῶν Niebuhrus Historiae Romanae T. 3 p. 681 n. 1060. 20 οὐδὲ] οὐ AB. τὸ om B.

peditatu sibi adiuncto Segestanos liberavit, Hamilcare nec ad manus venire auso; et sociis civitatibus firmatis, elapsa aetate Romam rediit. post eius abitum Hamilcar Drepanum (est autem portus opportunus) munit, eoque res maximi pretii contulit; et Erycinis omnibus expulsis, atque urbe eversa, ne locus munitissimus Romanis ad bellum gerendum usui esset, urbes alias vi alias prodicione cepit: ac nisi a C. Floro, qui ibi hibernabat, coercitus fuisset, totam Siciliam subegisset.

L. Scipio eius collega exercitum in Sardiniam et Corsicam duxit, insulas in Tyrrheno mari sitas, tam exiguo intervallo separatas ut ex longinquo pro una habeantur. ac primum Corsicae principe urbe Valeria [Aleria] vi capta, reliquis citra laborem est potitus. in Sardiniam navigaturus cum classem Carthaginiensem conspexisset, in eam impetum fecit. sed cum illa priusquam ad manus veniretur fugisset, Olbiam urbem invasit. ubi navium Carthaginiensium conspectu territus (nec enim a peditatu satis ad pugnam paratus erat) domum versus iter intendit.

Ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ ἄλλοι τε τῶν ἀλόντων καὶ ἐν τῷ ἔσται B
 δουλευόντων, καὶ οἱ Σαννίται (συχνοὶ γὰρ πρὸς τὴν τοῦ ναυτικοῦ
 παρασκευὴν ἀφίκοιτο) συνέθεντο τῇ Ῥώμῃ ἐπιβουλεύσαι. μαθὼν
 δὲ τοῦτο Ἔριος Ποτίλιος ὁ τῆς βοηθείας ἄρχων προσεποιήσατο
 5 συμφρονεῖν αὐτοῖς ἵνα ἀκριβῶσῃ πᾶν τὸ δεδομένον αὐτοῖς, καὶ
 ἐπεὶ μὴ οἶός τε ἦν καταμηνῦσαι τὸ βούλευμα (πάντες γὰρ περὶ
 αὐτὸν ἦσαν οἱ Σαννίται), ἔπεισεν αὐτοὺς βουλῆς ἀγομένης εἰς τὴν
 ἀγορὰν ἀθροισθῆναι καὶ καταβοῆσαι αὐτοῦ ὡς περὶ τὸν οἶτον
 ἀδικουμένους ὕπερ ἐλάμβανον. τῶν δὲ τοῦτο ποιησάντων μετα-
 10 πεμφθεὶς ὡς αἰτίος τοῦ θορύβου ἐξέφηεν αὐτοῖς τὴν ἐπιβουλήν.
 καὶ τότε μὲν ἠσυχάσαντας ἀπέπεμψαν, νυκτὸς δὲ συνέλαβον ἑκα- C
 στοι τῶν ἐχόντων δούλους τινὰς ἐξ αὐτῶν· καὶ οὕτως ἡ πᾶσα
 διελύθη συνωμοσία.

Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ θέρει ἐν τε τῇ Σικελίᾳ καὶ τῇ Σαρδοῖ
 15 ἅμα ἐπολέμησαν οἱ Ῥωμαῖοί τε καὶ οἱ Καρχηδόνιοι. καὶ μετὰ
 τοῦτ' Ἀτίλιος Λατίνος εἰς τὴν Σικελίαν ἐλθὼν, καὶ Μοντίστρατον
 πόλιν ὑπὸ τοῦ Φλώρου πολιορκουμένην εὐρών, τῇ παρασκευῇ
 ἐκείνου ἐχρήσατο. καὶ προσβολὰς περὶ τὸ τεῖχος αὐτοῦ ποιου-
 μένου πρῶτον μὲν οἱ ἐπιχώριοι μετὰ τῶν Καρχηδονίων ἡμόνοντο
 20 κραταιῶς, τῶν δὲ γυναικῶν καὶ τῶν παιδῶν εἰς δάκρυα καὶ εἰς
 οἰμωγὰς προαχθέντων οὐκ ἀντίστοχον. ὑπέξελθόντων δὲ νυκτὸς D
 τῶν Καρχηδονίων ἅμα τῇ ἔφ' τὰς πύλας ἐθελονταὶ οἱ ἐπιχώριοι
 ἀνεπέτασαν. εἰθελθόντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι πάντας ἐφόνευσαν, ἕως

2 κλευνότων (cott δουλευόντων) C. 13 ἐλόθη A. 14 σα-
 δῶ C. 16 Λατίνος] immo Καλατίνος. 17 εὐρών] ἐλών C.
 23 εἰσιόντες AB. πάντες C.

Et tempore cum alii captivi tum Samnites, quorum complures ad navalem instructionem venerant, Romae insidiari decreverunt. quo Herius Potilius auxiliorum dux cognito, se eis assentiri simulavit, ut omnia eorum consilia cognosceret. quia vero illa deferre non poterat, a Samnitibus undique circumdatus, eis persuasit ut, cum senatus haberetur, in foro congressi vociferarentur in demetiendo frumento frandem sibi esse factam. quod cum illi fecissent, arcessitus ut tumultus auctor, insidias exposuit. ac tum quidem seditione sospita illi sunt dimissi: noctu vero, cum quique domini servos suos comprehendissent, omnis coniuratio dissipata est.

Sequenti aestate Romani et Carthaginenses simul et in Sicilia et in Sardinia bellum gesserunt. deinde cum Atilius Latinus [Calatinus] in Siciliam venisset atque Mutistratum urbem a Floro obsessam invenisset, copiisque illius usus moenia oppugnaret, oppidani principio cum Carthaginensibus ei fortiter restiterunt, sed uxoribus et liberis lamentantibus, ommissa defensione, Carthaginensibus noctu digressis, primo diluculo portas ultro aperuerunt. verum Romani ingressi nemini peper-

ἐκήρυξεν ὁ Ἀτίλιος τὴν λοιπὴν τε λείαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαβόντος εἶναι· ἔκτοτε γὰρ τοὺς λοιπούς τε ἐζώγρησαν καὶ τὴν πόλιν προδιαρνούσαντες κατέπρησαν.

12. Ἐκεῖθεν δ' ἐπὶ Καμάριναν ἀπερισκέπτως γενόμενοι ἐς χωρία προλελοχισμένα ἐνέπεσον· καὶ πανουδὶ ἂν ἐφθάρησαν,⁵ εἰ μὴ Μάρκος Καλπούρνιος χιλιαρχῶν σοφίᾳ μετήλθε τὸ δυστύχημα. ἰδὼν γὰρ τινα τῶν πέριξ λόφων μόνον ὑπὸ τοῦ κρημνῶ-
 P I 389 δους μὴ προκατελημμένον, ὀπλίτας τριακοσίους παρὰ τοῦ ὑπάτου ἤτήσατο, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐπ' ἐκείνον ὤρμησεν, ἵν' οἱ πολέμοι πρὸς αὐτοὺς τράπωνται, κἀντεῦθεν οἱ λοιποὶ διαφύγωσι. καὶ 10 ἔσχεν οὕτως· ὡς γὰρ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν εἶδον οἱ ἐναντίοι, ἐκπλαγέντες τὸν μὲν ὑπατον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ὡς ἤδη ἐαλωκότας κατέλιπον, ἐπὶ δὲ τὸν Καλπούρνιον συνέδραμον. καὶ μάχης ἰσχυρᾶς γεγωνίας πολλοὶ μὲν κἀκείνων πάντες δ' οἱ τριακόσιοι ἔπεσον· μόνος δὲ περιεσώσαστο ὁ Καλπούρνιος, τρωθεὶς μὲν, λαθῶν δ' 15 ἐν τοῖς νεκροῖς κείμενος ὑπὸ τῶν τραυμάτων ὡς τεθνηκώς, ἔνθα ζῶδς εὐρεθεὶς ἐσώθη. ἐν ᾧ δ' οἱ τριακόσιοι ἐμάχοντο, ὁ ὑπατος B ἀπεχώρησε. διαφυγῶν δ' οὕτως τὴν τε Καμάριναν καὶ ἄλλας πόλεις τὰς μὲν βία τὰς δὲ καὶ ὁμολογίᾳ παρεστήσατο. ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Λιπάραν ὤρμησεν ὁ Ἀτίλιος. νυκτὸς δὲ λαθῶν προ- 20 κατέσχευ αὐτὴν ὁ Ἀμύκλας, καὶ ἐπεξελθὼν αἰφνιδίως πολλοὺς δέφθαιρε.

1 ἀτίλιος AC, Ἀτίλιος PW.

4 καμαρίναν A, Καμαρίναν PW.

9 πολέμοι AC, πόλεμοι PW.

15 περιεσώσαστο A. 19 καὶ om C.

Fontes. Cap. 12. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum 44, exc. Vaticanum 63 p. 183.*

cerunt, donec Atilius pronuntiarī iussit praedam et homines eius fore qui cepisset: tam demum reliquis captis urbem directam incenderunt.

12. Inde Camarinam incircumspecte aggressi, atque in loca insidiis occupata delapsi, omnes perissent, nisi M. Calpurnius tribunus militum calamitatem eam arte correxisset. nam cum ex omnibus unum tantulum ob praecipitium non occupatum vidisset, trecentos a consule milites petiit. quos cum prope illo adduxisset, ut hostibus in se conversis caeteri effingerent, non deceptus est. nam hostes eorum impetu percussis, consule cum suis ut iam captis relictis, contra Calpurnium concurrerunt. et atroci pugna commissa multi etiam ex illis, sed illi trecenti omnes perierant, praeter unum Calpurnium: qui cum prae vulneribus instar mortui inter cadavera iacuisset, vivens repertus evasit incolomis. interea vero dum trecenti pugnant, consul Atilius abiit. et evitato periculo, Camarina et aliis urbibus partim vi partim deditione subactis, ad Liparam proficiscitur. quam cum Hamilcar clam noctu occupasset, subita eruptione facta multos cecidit.

Γάιος δὲ Σουλπίκιος τῆς τε Σαρδοῦς τὰ πλεῖστα κατέδραμε, καὶ ὑπερφρονήσας ἐκ τούτου ὤρμησεν ἐπὶ τὴν Λιβύην. καὶ ἀπῆραν μὲν καὶ οἱ Καρχηδόνιοι σὺν τῷ Ἀννίβᾳ περὶ τοῖς οἴκοι W II 58 δεδιότες, ἀντιπνεύσαντος δὲ πνεύματος σφίσιον ὕμφω ὑπεχώρησαν. 5 καὶ μετὰ ταῦτα ἔσφηλε διὰ τινων ψευδαυτομόλων τὸν Ἀννίβαν ὁ Ἀτίλιος ὡς ἐς τὴν Λιβύην αὐθις πλευσόμενος. σπουδῆ τε οὖν C αὐτῷ ἔξαναχθέντι ἐπιπλεύσας ὁ Σουλπίκιος τὰς μὲν πλείους τῶν νεῶν ἀγνοούσας ὑπὸ ὁμίχλης ἐπὶ πολὺ τὸ γινόμενον καὶ τυραττομένας κατέδυσσε, τὰς δὲ λοιπὰς καταφυγούσας ἐς τὴν γῆν κενὰς 10 εἶλεν. ὁ γὰρ Ἀννίβας οὐκ ἀσφαλῆ τὸν λιμένα δρῶν, καταλιπὼν αὐτὰς ἀνεχώρησεν εἰς πόλιν Σουλκούς· ἐνθα στασιασάντων πρὸς αὐτὸν Καρχηδονίων προῆλθέ τε ἐς αὐτοὺς μόνος καὶ ἀπάλετο. ἀδέστερον δ' ἐκ τούτου τὴν χώραν κατατρέχοντες οἱ Ῥωμαῖοι ἠτήθησαν ὑπὸ Ἄννωνος. ταῦτα ἐν τῷ ἔτει τούτῳ ἐγένετο. καὶ 15 συνεχῶς λίθοι ἐξ οὐρανοῦ ἐς τὴν Ῥώμην ἅμα πολλοί, ὡς καὶ χαλάτῃ τοικέναι, ἔπεσον· καὶ ἐς τὸ Ἄλβανόν καὶ ἄλλοθι λίθους D ὁμοίως συνέβη κατενεχθῆναι.

Οἱ δ' ὑπατοὶ ἐπὶ Σικελίαν ἐλθόντες ἐπὶ Λιπάραν ἐστράτευσαν. ἐπεὶ δ' ὑπὸ τὴν ἄκραν τὴν Τυνδαρίδα καλουμένην ναυλοχοῦντας ἤσθηοντο τοὺς Καρχηδονίους, διχῆ τὸν πλοῦν ἐποιούοντο. καὶ θατέρου τῶν ὑπάτων τῷ ἡμίσει τοῦ ναυτικοῦ τὸ ἀκρωτήριο περιβαλόντος, νομίσας ὁ Ἀμίλκας μόνος εἶναι, ἔξανήθη· ὡς

3 καὶ om C. 4 ὑπεχώρησαν] ἐπέστρεψαν A, ὑπέστρεψαν B.
6 ἀτίλιος AC, Ἀτίλιος PW. πλευσόμενος B, πλευσάμενος C.
11 ὑπεχώρησεν A. 13 δ' om A. 15 καὶ ὡς C. 18 σικελία A.
19 ναυλοχοῦντες B, ναυλομαχοῦντας A.

C. vero Sulpicius non modo Sardiniae pleraque loca infestavit, sed successibus elatus etiam contra Libyam iter intendit. ac Carthaginienses cum Hannibale solverunt, patriae metuentes; sed vento adverso repulsi ambo recesserunt. deinde Atilius Hannibalem per subornatos transfugas, tanquam denuo in Africam navigaturus, decipit. cum igitur celeriter e portu solvisset, Sulpicius contra eum invectus plerasque naves eius prae caligine diu ignorantes quid rei esset ac turbatas demersit: reliquae ad terram profugerunt atque inanes captae sunt. nam Hannibal cum portum non tutum esse videret, his relictis in urbem Sulcos se contulit; ibique orta contra eum seditione Carthaginiensium, cum solus ad eos prodixisset, periit. ex eo tempore Romani securius agros populantes ab Hannone victi sunt. haec eo anno gesta sunt. et continenter lapides de caelo simul plures grandinis instar Romae deciderunt: idem in Albano et alibi quoque factum.

Consules in Siciliam profecti Liparam oppugnarunt. cum autem sub Tyndario promontorio Carthaginienses in insidiis esse cognovissent, naves dividerant. et cum alter consul semisse classis promontorium circumdedisset, ratus Hamilcar eum solum esse, naves suas contra eduxit.

δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἐπεγένοντο, πρὸς φυγὴν ἐχώρησε καὶ τοῦ ναυτι-
κοῦ πλείστον ἀπέβαλεν. ἐπαρθέστες δ' οἱ Ῥωμαῖοι Σικελίαν
P I 390 μὲν ὡς ἤδη σφετέραν οὖσαν κατέλιπον, τῇ δὲ Λιβύῃ τῇ τε Καρ-
χηδόνην ἐπιχειρήσαι ἐτόλμησαν. ἤγουντο δὲ αὐτῶν ὁ τε Ῥηγοῦλος
ὁ Μάρκος καὶ Λούκιος Μάλλιος, ἕξ ἀρετῆς προκριθέντες. καὶ ὅ
οἱ μὲν εἰς τὴν Σικελίαν πλεύσαντες τὰ ἐκεῖ τε καθίστων καὶ τὸν
ἐς τὴν Λιβύην ἠντρείβον πλοῦν, Καρχηδόνηιοι δὲ οὐχ ἀνέμειναν
αὐτοὺς ἐπιπλευσοῖσι σφίσι, ἀλλὰ παρασκευασάμενοι πρὸς Σικελίαν
ἤπειχθησαν. καὶ παρὰ τῇ Ἡρακλειώτιδι ἐς χεῖρας ἀλλήλοισ
ἦλθον. ἰσορροπού δὲ τῆς ναυμαχίας ἐπὶ πολὺ γινομένης, τέλος 10
ὑπερέσχον Ῥωμαῖοι. Ἀμιλκας δὲ ἀντιστήναι αὐτοῖς οὐκέτι ἐτόλμα,
Ἄννωνι δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐπέμψεν ὡς ὑπὲρ εἰρήνης, βουλόμενος
B τὸν καιρὸν τριβεῖν· ἤλπιζε γὰρ στρατεύμα' οἱ πεμφθήσεσθαι
οἴκοθεν. Ἄννων δέ, βούωντων τινῶν συλλαβεῖν αὐτὸν ὅτι καὶ
Καρχηδόνηιοι ἀπάτη συνέλαβον τὸν Κορονήλιον, "ἂν τοῦτο ποιή- 15
σητε" εἶπεν, "οὐδὲν ἔτι κρείττους τῶν Λιβύων ἔσεσθε." ἐκείνος
μὲν οὖν εὐκαιρότατα θωπεύσας αὐτοὺς οὐδὲν ἔπαθεν, οἱ δὲ καὶ
αὐθις τοῦ πολέμου εἶχοντο. καὶ οἱ μὲν ὑπατοὶ ἐκ τῆς Μεσσήνης
ἔπλεον, Ἀμιλκας δὲ καὶ Ἄννων διαιρεθέντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς
περισχεῖν ἐμελέτων. ἀλλ' ὁ μὲν Ἄννων οὐχ ὑπέστη προσιόντας 20

1 ἐχώρησαν A. 3 τῇ δὲ Λιβύῃ — 5 προκριθέντες Dionis ex-
cerptum Peirescianum 44. cf. exc. Vatic. 63. 5 Μάλλιος PW.
ἐξ] ἀπ' Dionis exc. 6 ἐκεῖ τε B, ἐκεῖσε PW. 8 αὐτὸν A.
9 ἀπήχθησαν A. Ἡρακλειώτιδι] cf. p. 449 c ed. Paris. annot.
12 Ἄννωνι — 17 οὐδὲν ἔπαθεν Dionis excerptum Vaticanum 63.
16 ἔσεσθαι A. 18 Μεσσήνης PW.

sed reliquis etiam se ostendentibus in fugam versus maximam navium partem amisit. hoc successu elati Romani, Sicilia ut iam suae dicionis relicta, Libyam et Carthaginensium petere ausi sunt, ductu et auspiciis M. Reguli et L. Manlii. qui ob virtutem praelati caeteris, cum in Sicilia appulissent, insula ordinata navigationem Libycam adornarunt. verum Carthaginienses eorum adventu non exspectato, classe celeriter comparata, iuxta Heracliam cum eis congressi sunt. cumque diu aequo Marte pugnatum esset, Romani tandem vicerunt. Hamilcar vero non amplius eis resistere ausus, et, cum spem haberet domo sibi missum iri exercitum, tempus extrahere cupiens, Hannonem ad eos per speciem petendae pacis misit. quem cum quidam comprehendendum esse clamarent, quod etiam Carthaginienses Cornelium fraude cepissent, "si istud" inquit "feceritis, Afris nihil iam praestantiores eritis." ea tam opportuna adulatione incolumis evasit: illi vero rursus in bellum incubuerunt. ac consules Messana profectos Hamilcar et Hanno divisim copiis utrinque circumdare statuerunt. sed Hanno eorum accessu non exspectato ad

αυτοῦς, προκαταπλεύσας δ' εἰς Καρχηδόνα ταύτην ἐφύλασσειν· ὁ δὲ Ἀμιλκας πυθόμενος τοῦτο κατὰ χώραν ἕμενεν. ἐκβάντες δ' εἰς τὴν γῆν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τὴν Ἀσπίδα τὴν πόλιν ἐχώρησαν. C οὗς ἰδόντες προσιόντας οἱ ἐπιχώριοι προὔπεξῆλθον· καὶ ἀμαχελ 5 κατασχόντες αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι τοῦ πολέμου ὀρηγήριον ἐποίησαντο, κἀντεῦθεν τὴν τε γῆν ἐπόρθουν, καὶ πόλεις τὰς μὲν ἐθελουσίας τὰς δὲ φόβῳ προσεκτῶντο, λείαν τε πολλὴν ἐλάμβανον καὶ αὐτομόλους πλείστους ἐδέχοντο, καὶ τῶν οἰκείων συγχροῦς τῶν ἐν τοῖς πρὶν ἀλόντων πολέμοις ἐκομίζοντο.

10 13. Χειμῶνος δὲ ἐπιγενομένου Μάλλιος μὲν εἰς Ῥώμην σὺν τῇ λείᾳ ἀπέπλευσε, Ῥηγοῦλος δ' ἐν τῇ Λιβύῃ ὑπέμεινε. καὶ οἱ Καρχηδόνοι ἐν παντὶ κακῶ γέγονουσι, τῆς χώρας τε πορ- 15 θουμένης αὐτῶν καὶ τῶν περιοίκων ἀλλοτριουμένων, καὶ κατειλη- θέντες εἰς τὸ τεῖχος ἡσύχαζον. Ῥηγοῦλῳ δὲ παρὰ τὸν Βαγραδάαν ποταμὸν στρατοπεδουμένῳ δράκων ἐπεφάνη ὑπερμεγέθης, οὗ 20 τὸ μήκος λέγεται εἶναι ποδῶν ἑκατὸν πρὸς τοῖς εἴκοσι· καὶ γὰρ ἡ λεβηθὶς αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην κεικόμιστο δι' ἐπίδειξιν· ἀνάλογον δὲ καὶ τὸν ἄλλον ὄγκον τοῦ σώματος εἶχεν· ὅς συγχροῦς τῶν στρατιωτῶν τοὺς μὲν πελάζοντας αὐτῷ τοὺς δὲ καὶ πίνοντας ἐκ τοῦ ποταμοῦ διέφθαιρε. κατειργάσατο δ' αὐτὸν ὁ Ῥηγοῦλος

D
W II 59

1 δ' om A, δὲ post Καρχηδόνα add B. 7 προσεκτῶντο A.
9 πολέμοις ἀλόντων AB. ἐκομίζετο A. 10 δ' B. ἐπιγενο-
μένου C. μάλλιος A, Μάλλιος PW. 11 σὺν om A. 12 κακῶ]
καιρῶ C. 13 καταλειφθέντες A. 14 παρὰ] περὶ A. βαγραδά-
δην C. 15 στρατοπεδουσαμένῳ A. 16 τοῖς add ABC.
εἴκοσιν C. 18 εἶχε post ὄγκον A, εἶχεν post ἄλλον B.

FONTES. Cap. 13. Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
excerptum Ursinianum 148.

Carthaginem tutandam properavit. quo Hamilcar cognito, eodem loco mansit. caeterum Romani excensu in terram facto Aspidem (Clupeam) urbem invaserunt, quos cum cives accedere vidissent, a medio excesserunt. ita urbem Romani vacuam ceperunt, eaque ad belli gerendi commoditatem usi atque inde erumpere soliti agros vastarunt. et alias urbes vi alias deditioe subegerunt, magnamque praedam ceperunt; et transfugas suorumque plurimos bellis prioribus captos receperunt.

13. Cum hiems supervenisset; Manlius cum manubus Romam navigavit, Regulus in Africa mansit. Carthaginienses vero omnis generis malis conflictantes (nam et ager vastabatur et finitimi alienabantur) intra moenia conglobati se continuerunt. Regulo ad Bagradam flumen castra metato draco ingens visus est, cuius longitudo pedum 120 fuisse perhibetur, et pellis ostentationis causa Romam perlata esse. longitudini tantae totius moles corporis respondit. eum, post multos milites qui vel proprio accesserant vel e flumine biberant devoratos, Regulus

πληθύῃ στρατιωτῶν καὶ μηχαναῖς λιθοβόλοις. καὶ τὸν μὲν οὕτως
 P I 391 διέφθειρεν, τῷ δὲ Ἀμιλκᾷ ἐπὶ μετεώρου καὶ ὑλώδους στρατοπε-
 δευομένῳ χωρίῳ νύκτωρ προσέμιξε, καὶ πολλοὺς μὲν ἐν ταῖς
 εὐναῖς, πολλοὺς δ' ἐξεγεφθέντας διώλεσεν· εἰ δέ τινες καὶ διέ-
 φηγον, τοῖς τὰς ὁδοὺς τηροῦσιν ἐμπύπτοντες ᾤλλοντο. καὶ οὕτω δ
 τῶν τε Καρχηδονίων μέρος ἀναλώθη πολὺ, καὶ πόλεις αὐτῶν
 συγκαὶ πρὸς Ῥωμαίους μεθίσταντο. φοβηθέντες δ' οἱ ἐν τῇ
 πόλει μὴ ἄλωσι, διεκηρυκεύσαντο πρὸς τὸν ὕπατον, ὅπως ὁμολο-
 γία τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψαντες αὐτὸν τὸ παραντίκα δεῖνὸν ὑπεκ-
 φύωσιν. ἐπεὶ δὲ πολλὰ ἀπητοῦντο καὶ φορτικά, ὡς ἄλωσιν 10
 B αὐτῶν ἀκριβῆ νομιζέσθαι τὰς σπονδάς, πολεμῆν μᾶλλον εἶλοντο.
 Ὁ μέντοι Ῥηγοῦλος μέχρι τότε εὐτυχῶν ἀσκήματος μεστὸς
 ἐγένετο καὶ φρονήματος, ὥστε καὶ γράφειν εἰς τὴν Ῥώμην ὅτι
 κατεσφραγισμένης ἔχει τὰς τῶν Καρχηδονίων πύλας ὑπὸ τοῦ
 φόβου· τὰ ἴσα δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφρόνον. 15
 ὄθεν καὶ ἐσφάλτησαν. ἤλθον μὲν γὰρ τοῖς Καρχηδονίοις καὶ
 ἕτεροι σύμμαχοι, ἤλθε δὲ καὶ ἐκ Λακεδαιμόνος Ξάνθιππος.
 οὗτος τὴν αὐτοκράτορα τῶν Καρχηδονίων ἀρχὴν εἰληφώς (ὃ τε
 γὰρ δῆμος αὐτῷ τὰ πράγματα προθύμως ἐπέτρεψε, καὶ ὁ Ἀμιλ-
 C κας καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τέλει ἐκουσίως ἐξίστησαν) τὰ τε ἄλλα 20
 παρεσκεύασεν εὔ, καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων τοὺς Καρχηδονίους, ἐν

1 πλήθει A. 2 ἐφθειρε AB. καὶ ὑλώδους AB, ἐυλώδους C,
 καὶ ἐυλώδους PW. 5 διατηροῦσιν C. 7 φοβηθέντες —
 11 εἶλοντο Dionis excerptum Ursinianum 148. 16 ἤλθον μὲν —
 p. 149 v. 2 ἰσχύσειν ἐμελλον] cf. excerptum Planudeum 40 apud
 A. Maium p. 520.

militum copiis et catapultis confecit. Hamilcarem autem in silvoso tu-
 mulo castra habentem nocta aggressus, multos in cubilibus multos ex-
 perfectos occidit: si qui vero evaserant, ab iis qui vias custodiebant
 excepti perierunt. sic magna pars Carthaginiensium est absumpta, et
 multae urbes ad Romanos defecerunt. itaque ii qui in urbe erant veriti
 ne caperentur, caduceatores ad eum miserunt, ut eo tolerabili aliqua
 pactione amoto imminens malum subterfugerent. cum autem multa per-
 quam molesta postularet, ut pacis condiciones nihil aliud quam excidium
 iudicaret, paci bellum praetulerunt.

Regulus enimvero ad id usque tempus prospera fortuna usus,
 animis et fastu adeo plenus fuit, ut Romam scriberet, se metu obsigna-
 tas habere Carthaginiis portas. idem affectus et eius militum et civium
 Romanorum fuit, unde factum est ut impingerent, nam Carthaginiensi-
 bus cum alii tum Xanthippus Lacedaemonius auxilio venerunt. qui im-
 perator creatus (nam ei et populus cupide summam rerum detulit et
 Hamilcar caeterique principes ultro cesserunt) cum alia probe ordinavit,
 tum Carthaginienses a tumulis, in quibus prae meta agebant, in plani-

οἷς ὑπὸ δέους ἦσαν, κατήγαγεν εἰς τὸ ἑμαλόν, ἐν ᾧ ἦ τε ἰππεῖα αὐτῶν καὶ οἱ ἔλεφαντες πλείστον ἰσχύσειν ἔμελλον. καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἡσυχάζει, τήρησας δέ ποτε τοὺς Ῥωμαίους καταφρονητικῶς ἀλλιζομένους (μέγα γὰρ φρονοῦντες τῇ νίκῃ καὶ τὸν 5 Ξάνθιππον ὡς Γραικὸν ὑπερορῶντες — οὕτω γὰρ καλοῦσι τοὺς Ἕλληνας, καὶ εἰς ὄνειδος δυσγενείας τῷ προσρήματι κατ' αὐτῶν χρῶνται — τὰς στρατοπεδείας ἀπερισκέπτως πεποίητο) οὕτως οὖν τοῖς Ῥωμαίοις διακειμένοις ὁ Ξάνθιππος ἐπελθὼν, καὶ τὸ ἰπικὸν αὐτῶν διὰ τῶν ἐλεφάντων τρεψάμενος, πολλοὺς μὲν 10 κατέκοψε, πολλοὺς δὲ καὶ ἐζώργησε καὶ αὐτὸν τὸν Ῥηγοῦλον. D καὶ ἐν φρονήματι διὰ ταῦτα ἦσαν οἱ Καρχηδόνιοι· τοὺς δὲ ἄλδντας περιέσωσαν, ἵνα μὴ καὶ οἱ παρὰ τῶν Ῥωμαίων πρότερον ἐξ αὐτῶν ἀλχμαλωτισθέντες κτανθῶσι. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους τῶν ἐαλωκότων Ῥωμαίων ἐν θεραπείᾳ εἶχον, τὸν δὲ Ῥηγοῦλον ἐν 15 πάσῃ κακουχίᾳ πεποίητο, τροφήν τε αὐτῷ ὅσον ἀποζῆν προσήγον, καὶ ἐλέφαντα προσέφερον συνεχῶς, ὅπως ὑπ' αὐτοῦ δειματούμενος μῆτε τῷ σώματι μῆτε τῇ διανοίᾳ ἡσυχάζοι. ἐπὶ συγχρὸν δὲ κακώσαντες οὕτως αὐτὸν εἰς δεσμοτήριον ἔθεντο.

Τοὺς δὲ σφετέρους συμμάχους οἱ Καρχηδόνιοι δεινότατα 20 μετεχειρίσαντο. οὐ γὰρ εἰποροῦντες ἀποδοῦναι αὐτοῖς ἢ προῦ- P I 392 πέσχοντο, ἀπέπεμψαν αὐτοὺς ὡς καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῖς οὐκ ἐς μακρὰν ἀποδώσοντες. ἐκέλευσαν δὲ τοῖς κομίζουσι σφῶς εἰς ἐρήμην τινὰ νῆσον ἐκβιβῆσαι καὶ λάθρα ἀποπλεῦσαι. καὶ τὸν Ξάν-

4 τῇ νίκῃ φρονοῦντες AB.

6 ὄνειδος A.

8 ὁ Ξάνθιππος

om C. 12 καὶ om A.

13 οὖν om A.

21 ἀπέπεμψαν A.

23 ἐμβιβάσαι A, ἐκβιβάσαι B.

ciem deduxit, ubi et equitatus eorum et elephantum plurimum poterant. hic aliis temporibus quietus, expectavit dum Romani castra negligenter tuerentur. elati enim victoria Xanthippum ut Graeculum, quo nomine per contemptum utuntur, nihili facientes securi agitabant. sic affectos Romanos adortus, eorumque equitatu per elephantum profligato, multos occidit, multos cepit, atque ipsum Regulum. qua victoria Carthaginienses etsi animos receperant, tamen captivos conservarunt, ne ii quoque quos pridem Romani ceperant occiderentur. ac caeteros quidem bene tractarunt, Regulum autem omnibus modis affligerunt. nam et tantum cibi praebebant unde vitam sustentare posset, et continenter elephantum ad eum adducebant, a quo territus neque animo neque corpore conquiesceret: denique post has vexationes eum in carcerem coniecerunt.

Suos etiam foederatos Carthaginienses crudelissime tractarunt. nam cum ea quae promiserant praestare non possent, eos dimiserunt, ut stipendia non multo post persoluturi. sed vectores eorum iusserunt, iis in deserta quadam insula expositis, clam discedere. Xanthippum alii

W Π 60 *θιππον δὲ οἱ μὲν φασὶ καταποντίσαι αὐτοὺς ἀποπλεύσαντι ἐπιπλεύσαντας, οἱ δὲ ναῦν αὐτῶ δοῦναι παλαιὰν μηδὲν στέγουσαν, νέον καταπιπτώσαντες ἔξωθεν, ἢν' αὐτῇ ἐφ' ἑαυτοῦ καταποντισθῆναι· τὸν δὲ γνόντι τοῦτο εἰς ἑτέραν ἐμβῆναι καὶ οὕτω διασωθῆναι. ταῦτα δ' ἐποιοῦν ἵνα μὴ δοκοῖεν πρὸς ἐκείνου σεσωσθαι· ἢ ἐνόμισαν γὰρ ἀπολωλότος αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν ἔργων δόξαν συναπολέσθαι.*

14. *Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἤλθον μὲν διὰ τὸ συμβάν, καὶ πλέον ὅτι τοὺς Καρχηδονίους ἐπὶ τὴν Ῥώμην αὐτὴν προσεδόκων πλευσῆσθαι. διὰ ταῦτα τὴν τε Ἰταλίαν ἐν φυλακῇ ἐποιήσαντο, 10 καὶ ἐπὶ τοὺς ἐν Σικελίᾳ τῇ τε Λιβύῃ ὄντας Ῥωμαίους σπουδῆ τοὺς ὑπάτους ἐπεμψαν, Μάρκον Αἰμίλιον καὶ Φούλβιον Πλατίνον. οἱ ἐς Σικελίαν πλεύσαντες, καὶ φρουρήσαντες τὰ ἐκεῖ, πρὸς Λιβύην ὠρμήκεσαν· καὶ χειμῶνι ληφθέντες κατηνέχθησαν ἐς Κόρσουραν· πορθήσαντες δὲ τὴν νῆσον καὶ φρουρᾷ παραδόντες ἔπλευσαν 15 αὐθις. κὰν τοῦτω ἰσχυρὰ ναυμαχία πρὸς Καρχηδονίους ἐγένετο. ἤγωνίζοντο γὰρ οἱ μὲν παντελῶς τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τῆς οἰκείας ἐκβαλεῖν, Ῥωμαῖοι δὲ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας σφῶν ἐν τῇ πολέμῳ ἀνασώσασθαι. ἀγχωμύλως δὲ μαχομένων οἱ ἐν τῇ Ἀσπίδι ὄντες Ῥωμαῖοι κατὰ νότον τοῖς Καρχηδονίοις ἐξαίφνης ἐπέπλευσαν, 20 καὶ ἀμφιβόλους αὐτοὺς καταλαβόντες ἐνίκησαν. καὶ μετὰ τοῦτο*

3 καταπιπτώσαντας? αὐτῇ] αὐτῶ C. ἑαυτοῦ] ἑαυτῆς AC.
 4 τοῦτο] τοῦτον A. τοῦτο εἰς ἑτέραν] τοῦ τοῖς ἑτέροις C.
 5 ἐκείνου C. 6 ἐνόμισαν — συναπολέσθαι om A. 10 πλευσῆσθαι AB, ἀποπλευσῆσθαι PW. διὰ δὲ? 12 immo Paetinum. 16 ἐγένετο A. 20 ἀπέπλευσαν C.

FOENTES. Cap. 14. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

submersum ab iis ferunt, abeuntem persecutis; alii navem ei datam veterem et ruinarum plenam, extrinsecus recens picatam, ut in ea per se submergeretur; quo is animadverso, alia navi conscensa evaserit. id vero factum ne ab illo conservati viderentur: putabant enim eo sublato etiam rerum gestarum gloriam una perituram.

14. Romanis ea clade maestis illud dolore auxit quod Carthaginienses ad ipsam urbem navigaturos arbitrabantur. his de causis et Italiam praesidiis munierunt, et consules M. Aemilium et Fulvium Plautinum [Paetinum] ad Romanos qui in Sicilia et Libya erant celeriter miserunt. qui cum Sicilia praesidiis firmata in Africam navigarent, tempestate ad Corsuram [Cossuram] delati, vastata insula et praesidiis munita perrexerunt. ac tum acre praelium in mari commissum est cum Carthaginiensibus. hi enim annitebantur ut Romanos e sua ditione penitus eicerent, Romani vero ut suos ex hostili terra recuperarent. ancipiti pugnae eventu Romani qui Aspidem [Clupeam] erant, a tergo Carthaginienses ex improvviso adorti, utrinque circumventos vicerunt.

καὶ τῷ πεζῷ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκράτησαν, καὶ εἶλον πολλούς· οὗς διὰ τὸν Ῥηγοῦλον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀλόντας περιεσώσαντο. ἀρπαγὰς δὲ τινος ποιησόμενοι ἐς Σικελίαν ἔπλεον. χειμῶνι δὲ περι-
 5 σωθείσαι ἀπέπλευσαν.

Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι καὶ τὴν Κόρσουραν ἔλαβον καὶ ἐς Σικελίαν ἐπεραιώθησαν· καὶ εἰ μὴ τὸν Κολλατῖνον καὶ Γναῖον Κορνήλιον ἕμαθον πολλῶ προσπλέοντας ναυτικῷ, πᾶσαν ἄν αὐτὴν ἐχειρώσαντο. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι ναυτικόν τε ἄριστον ταχέως ἐξ-
 10 ἤρτυσαν καὶ καταλόγους βελτίστους ἐπεποιήκεισαν, καὶ οὕτως ἐρρώσθησαν ὥστε τρίτῳ μηνί ἐς τὴν Σικελίαν ἐπανελθεῖν. πεντακοσιοστὸν δ' ἦν ἔτος ἀφ' οὗπερ ἡ Ῥώμη συνέστη. καὶ τὴν μὲν κάτω τοῦ Πανόρμου πόλιν οὐ χαλεπῶς εἶλον, τῇ δὲ ἄκρᾳ προσεδρεύοντες ἐκακοπάθησαν, μέχρις οὗ τοὺς ἐν αὐτῇ ἐπέλειπεν ἡ
 15 τροφή. τότε γὰρ προσεχώρησαν τοῖς ὑπάτοις. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τὰς ναῦς αὐτῶν οἴκαδε πλεούσας τηρήσαντες εἶλον συγχρᾶς
 20 χρημάτων μεστὰς.

Ἐἶτα Σερούλιός τε Καϊπίων καὶ Γάϊος Σεμπρόνιος ὑπάτοι τοῦ μὲν Λιλυβαίου πειράσαντες ἀπεκρούσθησαν, ἐς δὲ τὴν Λιβύην
 20 ἐπεραιώθησαν, καὶ τὴν παραλίαν ἐπόρθον. ὡς δ' ἐκομίζοντο οἴκαδε, χειμῶνι ἐνέτυχον καὶ ἐβλάβησαν. διὸ νομίσας ὁ δῆμος

Ἰάλονας] ὄνας C. 7 Κολλατῖνον] immo Καλατῖνον. 18 καϊπίων W, πίων AB, κίωρ C, Καπίων P. 19 πειράσαντες AC. 20 παραλίον C.

deinde Romani etiam pedestri praelio victores ceperunt multos; quos propter Regulum et concaptivos eius conservarunt. abactaque praeda in Siciliam redierunt. sed tempestate conflictati, multis amissis, cum reliquis navibus domum redierunt.

Carthaginienses autem et Corsuram receperunt et in Siciliam traiecerunt: ac nisi Collatinum [Calatinum] et Gnaeum Cornelium cum magna classe adventare cognovissent, eam totam subegissent. Romani enim optimam classem celerrime compararunt et delectus fortissimorum virorum habuerunt, itaque firmati sunt ut tertio mense in Siciliam redirent, id factum anno ab urbe condita quingentesimo. ac Panormi urbem inferiorem facile ceperunt, sed in arcis obsidione difficultatibus conflictati sunt: donec praesidarii comaeatu destituti consulibus deditionem fecerunt. Carthaginienses autem observatis navibus eorum domum reditibus multas pecuniae plenas ceperunt.

Deinde Servilius Caepio et C. Sempronius consules Lilybaeo frustra tentato in Africam transvecti oram maritimam infestarunt: in reditu incommodum ex tempestate ceperunt. itaque populus existimans

ἔξ ἀπειρίας τῶν ναυτικῶν βλάπτεισθαι, τῆς μὲν ἄλλης θαλάσσης ἀπέχεσθαι ἐψηφίσαντο, ναοὶ δ' ὀλίγαις τὴν Ἰταλίαν φρουρεῖν παρεσκεύαζον.

Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ ἔτι Πούπλιος Γάϊος καὶ Ἀδρήλιος Σερούλιος ἐς τὴν Σικελίαν ἦλθον, καὶ ἄλλα τέ τινα κατεστρέψαντο καὶ Ἰμέραν· οὐ μέντοι τινα συνέσχον τῶν ἐν αὐτῇ· νυκτὸς B γὰρ αὐτοὺς οἱ Καρχηδόνιοι ἐξεκόμισαν. μετὰ δὲ τοῦτο Ἀδρήλιος ναῦς τε παρὰ Ἱέρωνος εἰληφώς, καὶ ὅσοι τῶν Ῥωμαίων ἦσαν ἐκεῖ συμπαραλαβών, ἐπλευσεν εἰς Λιπάραν, καὶ ἐν αὐτῇ χιλιάρχον Κύντον Κάσσιον καταλιπὼν προεδρεύοντα μάχης ἄνευ, 10 ἀπῆρεν οἴκαδε. Κύντος δὲ μὴ φροντίσας τῆς ἐντολῆς προσέμιξε τῇ πόλει καὶ πολλοὺς ἀπέβαλεν. ὁ μὲντοι Ἀδρήλιος μετὰ ταῦτα ἐκείνους ἐλὼν πάντας ἀπέκτεινε καὶ τὸν Κάσσιον τῆς ἀρχῆς ἔπασσε.

W Π 61 Καρχηδόνιοι δὲ τὰ δόξαντα τοῖς Ῥωμαίοις περὶ τοῦ ναυτι-15 κοῦ μαθόντες, ἐπεμψαν εἰς Σικελίαν, πῶσαν ὑποτάξαι τότε ἐλπίσαντες. καὶ ἕως μὲν ἄμφω παρήσαν οἱ ὑπατοὶ Καίκιλιος C Μέτελλος καὶ Γάϊος Φούριος, ἡρέμουν· ὡς δὲ πρὸς τὴν Ῥώμην ἀπῆρεν ὁ Φούριος, κατεφρόνησαν τοῦ Μετέλλου καὶ πρὸς τὸ Πάνορμον ἦλθον. ὁ δὲ Μέτελλος κατασκόπους ἐλθεῖν μαθὼν 20 ἐκ τῶν πολεμίων, ἤθροισε τοὺς ἐν τῇ πόλει πάντας, καὶ διαλε-

1 τῶν ναυτικῶν] τὸ ναυτικόν AC. 3 παρεσκεύαζον om AB.
 4 immo Γάϊος Ἀδρήλιος καὶ Πούπλιος Σερούλιος, vel, ut p. 159
 v. 1, Ἀδρήλιος Γάϊος καὶ Σερούλιος Πούπλιος. 9 κύντων
 χιλιάρχον ABC. 10 προεδρεύοντα B, προεδρεύσαντα A,
 προεδρεύοντα PW. 15 τὰ δόξαντα om A. 17 ἐλπίσαν-
 τες ABC, ἐλπίζοντες PW. καὶ κίλλις ABC. 18 φρουρεῖν
 ABC et Ducangii codices fere ubique.

detrimenta illa ex rei navalis imperitia capi, reliquo mari abstinere et Italiam duntaxat paucis tueri navibus decreverunt.

Anno sequenti P. Gaius et Aurelius Servilius in Siciliam profecti cum alia loca tum Himeram ceperunt, sed vacuam civibus, quos Carthaginienses noctu asportarant, post haec Aurelius navibus ab Hierone acceptis, et Romanis omnibus qui in insula erant assumptis, Liparam traiecit; ibique Q. Cassio tribuno militum relicto, qui eam sine pugna obsideret, domum rediit. sed Quintus mandato consulis neglecto urbem aggressus multos amisit. qua deinde Aurelius expugnata omnes occidit, et Cassio magistratum abrogavit.

Carthaginienses, decreto Romanorum de re navali cognito, classem spe totius Siciliae potiundi miserunt. ac dum ambo consules Caecilii Metellus et C. Furius aderant, quieverunt: sed cum Furius Romam redisset, Metello contempto ad Panormum accesserunt. Metellus, cognita exploratorum praesentia, omnibus qui in urbe erant convocatis pro con-

χθεις ἀποτοῖς ἀλλήλων λαβέσθαι σφίσι ἐκέλευσε· καὶ οὕτως ἔκα-
 στον ἀνακρίνων ὅστις τε εἶη καὶ ὃ τι πράττοι, κατεφώρασε τοὺς
 πολεμίους. Καρχηδόνοι δὲ παρετάξαντο ὡς μαχοῦμενοι, καὶ
 Μέτελλος δεδιέναι προσποιεῖτο. τούτου δ' ἐπὶ πλείους ἡμέρας
 5 γινομένου οἱ Καρχηδόνοι ἐφρονηματίσθησαν καὶ προσέβαλλον
 θρασύτερον. καὶ τότε ὁ Μέτελλος σημεῖον τοῖς Ῥωμαίοις ἦρε·
 καὶ τούτου ἔξαπιναιῶς ἐκείνοι κατὰ πάσας τὰς πύλας ἐπεκδρο- D
 μόντες φάδιως ἐκράτησαν, καὶ ἐς στενὸν αὐτοὺς κατέκλεισαν,
 ἄστε μηκέτ' ἀναχωρῆσαι δι' αὐτοῦ δυνήθηται. στενοχωροῦμενοι
 10 γάρ, αἶτε καὶ αὐτοὶ πολλοὶ ὄντες καὶ πολλοὺς ἐλέφαντας ἔχοντες,
 ἐταράττοντο. καὶ τούτῳ τὸ ναυτικὸν τὸ Λιβυκὸν προσπλευσαν
 αὐτοῖς ἐγένετο φθορᾶς αἰτιώτατον. ἰδόντες γὰρ τὰς ναῦς ὠρη-
 σαν εἰς αὐτὰς καὶ ἐμβαλεῖν ἐξεβιάζοντο, καὶ οἱ μὲν εἰς τὴν θά-
 λασσαν ἐνέπιπτον καὶ ἐφθείροντο, οἱ δὲ ὑπὸ τῶν ἐλεφάντων ἐμ-
 15 πελαζομένων ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀπέλλυντο, οἱ δὲ
 ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐκτείνοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ζῶντες ἐάλωσαν
 ἄνδρες τε καὶ ἐλέφαντες. ἐπειδὴ γὰρ ἄνευ τῶν συνήθων σφίσι
 ἀνδρῶν ὄντες ἡγριάζοντο, κήρυγμα ταῖς αἰχμαλώτοις ὁ Μέτελλος P I 394
 ἐποίησατο, σωτηρίαν καὶ ἄδειαν τοῖς συλλαβοῦσιν αὐτοὺς διδοῦν·
 20 καὶ οὕτως προσελθόντες τινὲς τοῖς σφῶν πραοτάτοις, ἐκείνους τε
 διὰ τὴν συνήθειαν χειρῶσαντο καὶ τοὺς ἄλλους προσειπεδάσαντο.
 οὗτος καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἐκόμισαν ἑκατὸν ὄντας καὶ εἴκοσιν, οὕτως
 αὐτοὺς τὸν πορθμὸν περιώσαντες. πῆθους πολλοὺς συνδήσαντες

2 κατεφώρασαν A. 7 τὰς om A. 9 δι' δ' C. 15 ἀπέ-
 λοντο A. 17 τε om A. 20 προσελθόντες] προσιόντες ἀ-
 τοῦς B. τινὲς add AB.

tione edixit ut sese invicem prehensarent, et quemvis rogando quis
 esset quidque ageret, hostes deprehendit. Carthaginiensibus autem ad
 pugnam se parantibus per dies complures metu simulato rufecit ut elati
 animis audacius moenia oppugnarent; signoque dato, Romanis subito
 portis omnibus erumpere iussis, facile vicit in angustias redactos. unde
 cum evadere non possent, in tanta et virorum et elephantorum multitu-
 dine turbabantur. sed interea classis Punica appellens exitii causa in
 primis eis fuit. nam dum naves conscendere contendunt, partim in mari
 perierunt, partim ab elephantis et sese et homines urgentibus conculcati
 partim a Romanis occisi sunt. capti etiam multi et viri et elephantis.
 qui cum magistros suos non habentes exasperarentur, Metellus captivis
 qui eos cepissent salutem et impunitatem praeconio promitti iussit. sic
 illi mansuetissimis et notis captis etiam ceteros attraxerunt. qui 120
 numero sic per fretum Romam sunt traducti. dolia multa inter sese
 devinxerunt, et lignis insertis ita distinxerunt ut neque separarentur

ἀλλήλοις καὶ ξύλοις διαλαβόντες σφᾶς, ὥστε μὴτ' ἀπαρτῶσθαι σφᾶς μὴτε συμπλήτειν, δοκοῦς ἐπ' αὐτῶν ἐπέτειναν καὶ ὕλην καὶ γῆν ἐπεφόρησαν, φράξαντές τε περίξ τὸ χωρίον, ὡς αὐτῇ τινὶ λοικῆναι, εἰς τοῦτο αὐτοὺς ἐπεβίβασαν, καὶ διεπόρθμευσαν οὐδ' **B** αἰσθανομένους ὅτι πλοῖον. ὁ μὲν οὖν Μέτελλος οὕτως ἐνίκησεν, 5 ὁ δ' Ἀσδρούβας ὁ τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς σωθεὶς τότε ὑστερον ὑπὸ τῶν οἴκοι Καρχηδονίων ἐκλήθη καὶ ἀνεσκοποῖσθαι.

15. Οἱ Καρχηδόνιοι δὲ διεκηρυκεύσαντο τοῖς Ῥωμαίοις διὰ τε τὰλλα καὶ τὸ πλῆθος τῶν αἰχμαλώτων, καὶ τοῖς πρόσβεισι καὶ αὐτὸν τὸν Ῥηγοῦλον συνέπεμψαν, πᾶν δι' αὐτοῦ οἰηθέντες **10** κατορθωκῆναι διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός. ὤρκωσάν τε αὐτὸν ἢ μὴν ἐπανήξειν. καὶ ὅς τὰ τε ἄλλα ὡς εἰς τῶν Καρχηδονίων ἔκραττε, καὶ οὔτε τὴν γυναῖκα εἰς λόγους ἐδέξατο **C** οὔτε τὴν πόλιν εἰσῆλθε, καὶ ταῦτα καλούμενος. ἀλλ' ἔξω τοῦ τείχους τῆς βουλῆς ἀθροισθείσης, ὡς ἔθος ἦν χρηματίζειν τῶν 15 πολεμίων τοῖς πρόσβεισι, εἰσαχθεὶς εἰς τὸ συνέδριον εἶπεν "ἡμᾶς ὦ πατέρες πρὸς ὑμᾶς Καρχηδόνιοι ἐπεμψαν (ἐκείνοι γὰρ με ἐστάλκασι, ἐπεὶ δοῦλος αὐτῶν νόμῳ πολέμου γεγένημαι), καὶ ἀξιούσι μάλιστα μὲν καὶ τὸν πόλεμον λύσασθαι ἐπὶ συνθήκαις ταῖς δοκούσαις ἀμφοῖν, εἰ δὲ μὴ, τῶν αἰχμαλώτων ποιήσασθαι ἄλλαγμα." **20**

3 περίξ om A. 5 αἰσθανομένους A. 6 ἀσδροῦσβας A, qui sic solet. 7 οἴκοι add A. 8 Οἱ Καρχηδόνιοι — 16 τοῖς πρόσβεισι Dionis excerptum Ursinianum 149. cf. quod A. Maius p. 541 Dioni tribuit excerptum Planudeum 43. 10 δι' δ' C. 11 κατορθωκῆναι AC, κατορθωκῆναι PW.

FOUNTAIN. Cap. 15. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Ursinianum 149, et fragmentum libri undecimi apud grammaticum περι συντάξεως in Bekkeri Anecd. p. 140 v. 20.*

neque coirent: eaque trabibus constrata, sarmentis et terra ingesta, circumseperunt, ut structura illa stabuli instar esset; in eamque introductos sine sensu navigationis traiecerunt. hac victoria potito Metello Hasdrubal dux tum quidem evasit, sed post domi a Carthaginiensibus accusatus atque in crucem actus est.

15. Carthaginienses cum aliis de causis tum ob captivorum multitudinem Romam legatos miserunt, adiuncto Regulo, quem propter virtutem et auctoritatem nihil non impetratum arbitrabantur, iureiurando obstrictum ut rediret. is et aliis in rebus se pro Carthaginiensibus gessit, neque uxorem ad colloquium admisit, neque urbem, quamvis vocaretur, ingressus est. sed senatu extra urbem coacto (ita enim respondere legatis hostium moris erat) in concilium introductus dixit "nos, patres conscripti, Carthaginienses ad vos miserunt (nam ego quoque iure belli servus eorum factus sum), petentes in primis ut pax iis condicionibus, quas utrinque probaveritis, fiat: sin id nolitis, ut saltem captivi permu-

ταῦτα εἰπὼν μετέστη μετὰ τῶν πρόσβειων, ὡς ἂν καθ' ἑαυτοῦς οἱ Ῥωμαῖοι βουλευσῶνται. κεινόντων δὲ αὐτὸν τῶν ὑπάτων συμμετασχεῖν σφίσι τῆς διαγνώμης, οὐ πρὶν ἐπέισθη πρὸ τοῦ Δ ἐπιτραπῆναι παρὰ τῶν Καρχηδονίων. ὁ δὲ τέως μὲν Ἰαίωπα· 5 ἐπεὶ δ' οἱ βουλευταὶ εἰπεῖν αὐτὸν γνώμην ἐκείνον, εἶπεν “εἰμὲν μὲν εἰς ἕξ ὑμῶν ὧ πατέρες, κἂν μυριάκις ἄλλῳ· τὸ μὲν γὰρ σῶ- W II 62 μά μου Καρχηδονίων, ἣ δὲ ψυχὴ μου ὑμετέρα ἐστίν· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὑμῶν ἠλλοτριῶται, ταύτην δὲ οὐδεὶς δύναται μὴ οὐχὶ Ῥωμαίαν εἶναι ποιῆσαι· καὶ ὡς μὲν αἰχμάλωτος Καρχηδονίοις προσ- 10 ἦκω, ἐπεὶ δ' οὐκ ἐκ κακίας ἀλλ' ἐκ προθυμίας ἔδυστύχησα, καὶ Ῥωμαῖός εἰμι καὶ φρονῶ τὰ ὑμέτερα. καὶ οὐδ' ἕξ ἐνὸς τρόπου λυσitteλεῖν ὑμῖν τὰς καταλλαγὰς νομίζω.”

Ταῦτα ὁ Ῥηγοῦλος εἰπὼν καὶ τὰς αἰτίας προσέθηκε δι' αἷ τὰς συμβάσεις ἀπηγόρευε, καὶ ἐπήγαγεν ὡς “οἶδα μὲν ὅτι μοι 15 προὔπτος ὄλεθρος πρόκειται· ἀδύνατον γὰρ λαθεῖν αὐτοῦς ἅ συννεβούλευσα· ἀλλὰ καὶ οὕτως τῆς ἔμμαντοῦ σωτηρίας τὸ κοινῆ P I 395 συμφέρον προτίθημι. εἰ δὲ τις φήσῃ, τί οὖν οὐκ ἐκδιδράσκεις ἢ ἐνταῦθα καταμένεις; ἀκούσεται ὅτι δμῶμοκα αὐτοῖς ἐπανήξειν, καὶ οὐκ ἂν παραβαθῆν τοὺς ὄρκους, οὐδ' εἰ πρὸς πολεμίους γεγό- 20 νασι, καὶ δι' ἄλλα, μάλιστα δὲ ὅτι τὸ δεινὸν ἐμπεδορκήσας

3 οὐ πρὶν — 4 Καρχηδονίων e Dionis libro undecimo, apud gram-
maticum περὶ συντάξεως in Imm. Bekkeri Anecd. p. 140 v. 20.
4 παρὰ τῶν καρχηδονίων ἐπιτραπῆναι AB. Ἰαίωπα A.
8 ὑμῶν om B. δ' B. 11 τὸ ὑμέτερον C. οὐδ' ὅσκι A.
13 ταῦτα] καὶ ταῦτα B. 15 προὔπτος μοι ὄλεθρος A.

tentur.” haec locutus cum legatis secessit, ut Romani soli deliberarent. cum autem a consulibus interesse deliberationi inberetur, non paruit priusquam id Carthaginienses permisissent. ac tacitus assidens, cum sententiam rogaretur, ait “ego, patres conscripti, si vel milia captus fuero, vestrum unus sum. nam meum corpus penes Carthaginienses est, animus vero meus vobiscum. et illud quidem alienatum a vobis: hic, quo minus Romanorum sit, efficere nemo potest. et ut captivus ad Carthaginienses pertineo: cum autem nulla improbitate sed rei bene gerendae studio cladem acceperim, Romanus sum, vobisque consultum cupio. et pacificationem nullo modo e re vestra esse duco.”

His dictis, suaeque sententiae rationibus adductis, subiecit, scire se haud dubium exitium sibi instare: neque enim Carthaginiensibus clam esse posse quid suaserit. sed sic quoque rei publicae commodum privata incolumitate sibi esse antiquius. quod si quis dixerit cur non aufugiat aut Romae maneat, ei se responsuram, se iureiurando reditum promississe: id se hostibus etiam cum ob alia servaturum esse, tum quod

μὲν μόνος πείσομαι, ἂν δ' ἐπιорκήσω, πᾶσα ἡ πόλις ἀναπλησθήσεται.”

Ἡ γερούσια δὲ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἔνεκεν καὶ τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀγτιδοῦναι προτεθύμητο. γνούς οὖν τοῦτο αὐτός, ἵνα μὴ τὸ συμφέρον δι' αὐτὸν καταπρόωνται, 5 ἐπλάσαστο πειωκῆναι φάρμακον δηλητήριον, καὶ μέλλειν πάντως B δι' αὐτοῦ ἀπολλέσθαι. καὶ οὔτε ἡ σύμβασις γέγονεν οὔτε τῶν αἰχμαλώτων ἡ ἀμοιβή. ἀπιόντος δ' αὐτοῦ σὺν τοῖς πρέσβεσιν ἀντελάβοντο ἄλλοι τε καὶ οἱ παῖδες καὶ ἡ γυνή· οἱ δ' ὑπαιτοὶ μῆτ' ἐθελόντα καταμῆναι αὐτὸν ἐκδώσειν ἔφασαν, μῆτ' ἀπιόντᾶ 10 κατασχεῖν. καὶ οὕτω προτιμήσας μὴ παραβῆναι τοὺς ἔρκους ἀνεκομίσθη. καὶ αἰκισθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ὡς ἡ φήμη λέγει, ἀπέθανε. τὰ γὰρ βλέφαρα αὐτοῦ περιτεμόντες, καὶ χρόνον τινα ἐν σκότει καθεῖρξαντες, εἶτα εἰς σκευῶς τι σύμπηκτον κέντρα πανταχόθεν ἔχον ἐμβάλόντες αὐτὸν καὶ τρέψαντες πρὸς τὸν ἥλιον, 15 οὕτως ὑπὸ κακοπαθείας καὶ ἀγρυπνίας μὴ δυνάμενόν πη κλιθῆναι C διὰ τὰ κέντρα, διέφθειραν. ἃ πυθόμενοι οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς πρώτους τῶν παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων παρέδωσαν τοῖς ἐκείνου παισὶ καὶ ἀνταγκάσασθαι καὶ ἀνταποκτεῖναι.

Τοὺς δ' ὑπάτους ἐς τὴν Λιβύην στρατεύσασθαι ἐψηφίσαντο 20 τὸν τε Γάϊον Ἀτίλιον τὸν τοῦ Ῥηγούλου ἀδελφὸν καὶ τὸν Μύλιον τὸν Λούκιον. οἱ ἐς τὴν Σικελίαν ἐλθόντες τῷ Λιλυβαίῳ

7 δι' ἢ ἐπ' AB.
τὸν ἀτίλιον B.

21 ἀτίλιον C, Ἀτίλιον PW, τὸν ἀτίλιον A,

servata fide solus aerumnam passurus esset, violata, tota civitas periculi crimine obstringeretur.

Senatu autem salutis illius causa tum ad pacem faciendam tum ad permutandos captivos parato, ne a ratione utilitatis sua causa decederent, venenum sibi datum esse finxit, ex quo omnino periturus esset. ita neque pace neque captivorum permutatio facta, cum eum cum legatis abeuntem praeter alios uxor et liberi retinerent, consules neque manere volentem dedituros neque abiturum detenturos esse dicerent, iurisdictioni religione privatis affectibus anteposita discessit. et a Carthaginiensibus excruciatas, ut fama est, interiit. nam palpebris praecisis eum aliquamdiu in tenebris concluserunt, deinde in vas quoddam referatum stimulis coniectum et ad solem conversum doloribus et vigiliis, cum nusquam inclinare se posset, peremerunt. quibus Romani auditis principes captivorum eius liberis vicissim et excrucandos et necandos tradiderunt.

Consulibus C. Atilio, Reguli fratri, et L. Manlio bellum Africanum decreverunt. qui cum in Sicilia Lilybaeum oppugnarent, et fossae

προσέβαλον, καὶ τι μέρος τῆς τάφρου συγχῶσαι εἰς τὴν τῶν μηχανημάτων προσαγωγὴν ἐπεχείρησαν. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ὑπορύσσοντες τὸν χοῦν ὑφείλικον. ἐπεὶ δ' ἤλαττοῦντο τῇ πολυχειρίᾳ, τείχος ἕτερον ἔκδοον μνηροειδὲς ὑποδόμησαν. καὶ οἱ μὲν ὑπονόμους 5 ὑπὸ τὸν κύκλον ἐργάζοντο, ὅπως κατὰ τὸ διάκενον αὐτῶν ἰζήσαντος τοῦ τείχους εἰσπέσωσιν· οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ἀντορύσσοντες D πολλοὺς μὲν ἀγνοοῦντας τὸ γινόμενον ἐκδεχόμενοι ἔκτεινον, πολλοὺς δὲ καὶ πῦρ ἐν φρυγάνοις εἰς τὰ δρύγματα ἐμβalόντες ἐφθεύρον. ἐπεὶ δὲ τινες τῶν συμμάχων, τῇ τε παρτάσει τῆς πολιορκίας ἀχθόμενοι καὶ τῷ μὴ τὸν μισθὸν αὐτοῖς ἐντελῆ καταβάλλεσθαι, προδοῦναι τὸ χωρίον τοῖς Ῥωμαίοις διακηρυκτέοντο, ἐφώρασεν ὁ Ἀμιλκας τὸ βουλευόμενον, οὐκ ἐξέφηνε δέ, ἵνα μὴ πολεμώσῃ αὐτούς· χρήματα δὲ τοῖς ἄρχουσι αὐτῶν παρασχῶν καὶ τῷ πλήθει προσποσχόμενος ἕτερα, οὕτως αὐτοὺς ὑπεκώσατο 15 ὥστε μὴδ' ἀρνήσασθαι τὴν προδοσίαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τελευταίους πρέσβεις ἐπανιόντας ἀπέσωσεν. οἱ πρὸς τοὺς ὑπάτους αὐτομο- P I 396 λήσαντες γῆν τε ἐν Σικελίᾳ καὶ ἕτερά ἄττα ἔλαβον.

Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ οἴκοι Καρχηδόνιοι πέμπουσιν Ἀρδέβαν σὺν ναυαῖς πλείωταις εἰς τὸ Λιλύβαιον σίτον ἀγοῦσαι W II 63 20 καὶ χρήματα. καὶ ὃς χειμῶνα ἐπιτηρήσας εἰσέπλευσε. καὶ τούτου καὶ ἄλλοι συγχοὶ καταίρειν ὁμοίως ἐτόλμων· καὶ οἱ μὲν ἐπετύγγανον, οἱ δὲ ἀπώλλυντο.

2 ἐπεχείρησαν C. 3 ἤλαττοῦντο A. 7 ἀγνοοῦντας A, ἀγνοοῦντας PW. 8 ἐμβalόντες A. 13 πολεμώσῃ A. 17 ἕτερά τε C, ἕτερα A. 19 Ἀρδέβαν] consentit Diodorus exc. lib. 24 1, si eius verba sic transposueris μετὰ τοῦ Ἀτάρβον· καὶ ἀνεθάρτησεν. Polybius I 44 eadem fere de Hannibale narrat. 21 ἐτύγγανον C. 22 ἀπώλλυντο C, ἀκόλλυντο A, ἀκόλλυντο PW.

partem ad machinas adducendas explorare aggressi essent, Carthaginienses subterfodientes terram subtraxerunt. sed cum operarum multitudine vincerentur, aliam murum intus lunatum straxerunt. Romanis autem cuniculos subter muros agentibus, ut iis in cavernas desidentibus irruerent, Carthaginienses contra fodientes multos id ignorantes exceptos trucidarunt, multos igni sarmentis iniecto in fossis cremarunt. sed cum quidam e sociis, moram obsidionis et stipendia non integra numerata aegre ferentes, de oppido prodendo cum Romanis agerent, Hamilcar eo consilio animadverso sed dissimulato, ne illi palam deficerent, pecunia magistratibus data, multitudinī promissa, sic eos reconciliavit ut proditionem non infitiatī postremos legatos redeuntes non reciperent. qui ad consules profugi, agro in Sicilia et aliis rebus donati sunt.

Carthaginienses qui domi erant his auditis Ardebam [Adherbalem] cum plurimis navibus frumentum et pecunias Lilybaeum advehentibus miserunt. is tempestate observata appulit. quod deinde alii plurimi imitari ausi partim successum habuerunt partim perierunt.

Ἔως μὲν οὖν ἄμφω παρήσαν οἱ ἕπατοι, Ἰσοπαλεῖς οἱ ἀγῶ-
 νες ἐγίνοντο· νόσον δὲ καὶ λιμοῦ τρυχόντων αὐτούς, καὶ τοῦ
 ἐτέρου οἴκαδε διὰ ταῦτα οὖν τοῖς ἄμφ' αὐτὸν στρατιώταις ἀνα-
 χωρήσαντος, Ἀμλικας θαρρήσας ἐπεξῆει καὶ τὰς μηχανὰς ἐνε-
 πίμπρα καὶ τοὺς ἐπαμύνοντας αὐταῖς ἔφθειρε, καὶ ἡ ἵππος αὐτοῦ 5
 B ἐκ τοῦ Ἀρεπάνου ὀρωμένη τὰ τε ἐπιτήδεια κομίζεσθαι τοὺς Ῥω-
 μαίους ἐκώλυε καὶ τὴν αὐτῶν συμμαχίδα κατέτριχε, καὶ ὁ Ἀρδέ-
 βας ποτὲ μὲν τῆς Σικελίας ποτὲ δὲ τῆς Ἰταλίας τὰ παράλια ἔκει-
 ρεν· ὅθεν οἱ Ῥωμαῖοι ἐν ἀπορίᾳ κατέστησαν. τῶς μέντοι
 Λούκιος Ἰούνιος ἠτοίμαζε ναυτικόν, Κλαύδιος δὲ Πούλχος εἰς 10
 τὸ Αἰλύβαιον ἐπιειχθεὶς καὶ τριήρεις πληρώσας συνέλαβε δι' αὐ-
 τῶν Ἄννωνα τὸν Καρχηδόνιον ἐκπλέοντα πεντήρει· καὶ παράδει-
 γμα τοῖς Ῥωμαίοις τῆς κατασκευῆς τῶν νηῶν ἐγένετο.

Πολλάκις δὲ τοῦ ναυτικοῦ κινδυνεύοντος ἐβουρόντο οἱ
 C Ῥωμαῖοι τῇ συνεχεῖ τῶν νεῶν φθορᾶ· ἄνδρας γὰρ συχνούς καὶ 15
 χρήματα πλεῖστα ἐν ταύταις ἀπώλλουσιν· οὐ μόντοι γε καὶ ἐνέδο-
 σαν, ἀλλὰ καὶ τινα φθεγξάμενον περὶ καταλλαγῶν πρὸς Καρχη-
 δονίους ἐν τῇ βουλῇ διεσχέσαντο, καὶ λεχθῆναι δικτάτορα ἐψη-
 φίσαντο. καὶ δικτάτωρ μὲν ὁ Κολλατῖνος ἐλέχθη, ἱπάρχησι
 δὲ ὁ Μέτελλος· οὐδὲν δὲ μνήμης ἔπραξαν ἄξιον. ἐν δ' ὁ 20
 Κολλατῖνος δικτάτωρ ἐλέγετο, ἐν τούτῳ τὸν Ἔρκου παρειστήσατο
 ὁ Ἰούνιος, καὶ ὁ Κυρθάλων κατέσχευεν Αἰγίδαλον καὶ ἐζώγησε
 τὸν Ἰούνιον.

4 ἐπεξῆλθε B. 6 τοὺς] καὶ τοὺς B. τοῖς Ῥωμαίοι A.
 15 νεῶν AB, qui supra νηῶν: 19 et 21 Κολλατῖνος,
 ut supra, pro Καλατῖνος. 20 prius δὲ] δὲ γε A. δ' ὁ A, δὲ PW.

Dum ambo consules aderant, aequo Marte pugnabatur: sed cum morbo et fame premerentur, iisque de causis alter suos milites domum reduceret, Hamilcar erumpere ausus machinas incendit, defensores earum occidit; et equitatu Drepano emisso, Romanos pabulatione et commentis prohibendo, eorumque socios infestando, Ardeba [Adherbale] interim alias Siciliae alias Italiae oram populante, ad summam inopiam redegit. sed Lucio Iunio classem parante Claudius Pulcher Lilybaeum propere abiit; et militibus in naves impositis Hannonem Carthaginiensem in quinque-remi navigantem comprehendit: unde Romani exemplum fabricandarum navium petiverunt.

Sed cum classes saepe periclitarentur, Romani, quanquam crebro tot navium, in quibus multi viri et pecuniae erant, interitu dolebant, tamen non cesserunt, sed quandam in senatu de pace cum Carthaginiensibus facienda locutam occiderunt. et dictatorem dixerunt Collatinum [Calatinum], magistrum equitum Metellum: nihil tamen memorabile gesserunt. interea Iunius Erycem subegit, et Carthalo Aegithalo potitas Iunium cepit.

16. Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει Ἀνρῆλιος Γάιος καὶ Σερούλλιος Πού-
πλιος τὴν ἀρχὴν λαβόντες τό τε Λιλύβαιον καὶ τὸ Δρέπανον ἐλύ-
πουν καὶ τοὺς Καρχηδονίους τῆς γῆς ἀπέειργον καὶ τὴν αὐτῶν D
συμμαχίδα κατέκειρον. ὁ οὖν Καρθάλων πολυτρόπως ἐπιχειρή-
5 σας κατ' αὐτῶν, ὡς οὐδὲν ἦνυσεν, εἰς Ἰταλίαν ὤρμησεν, ἵν'
οὕτω τοὺς ὑπάτους μεταγάγῃ ἐκεῖ, ἢ τέως τὴν χώραν κακώσῃ καὶ
πόλεις αἰρήσῃ. ἀλλ' οὐδ' ἐκταυθά τι αὐτῷ προσεχώρησε· τὸν
γὰρ στρατηγὸν τὸν ἀστυνόμον μαθῶν πλησιάζοντα, εἰς Σικελίαν
ἀνέπλευσεν. ἔνθα τῶν μισθοφόρων στασιασάντων διὰ τὸν μι-
10 σθόν, συκνοὺς μὲν ἐς νήσους ἐρήμονας ἐκβιβάσας κατέλιπε, πολ-
λοὺς δὲ καὶ ἐς τὴν Καρχηδόνα ἀπέστειλεν. ὁ γνόντες οἱ λοιποὶ
ἀγανάκτησαν καὶ νεωτερίσειν ἔμελλον. ὦν Ἀμίλκας, διαδεξάμε-
νος τὸν Καρθάλωνα, πολλοὺς μὲν νυκτὸς κατέκοψε, πολλοὺς δὲ P I 397
καὶ κατεπόντωσεν. ἐν τοσούτῳ δ' οἱ Ῥωμαῖοι φίλιαν ἀίδιον πρὸς
15 Ἰέρωνα διεπράξαντο, καὶ προσαφῆκαν ὅσα παρ' αὐτοῦ ἐπιτελεῖς
ἐλάμβανον.

Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει τοῦ θαλαττινοῦ πολέμου δημοσίᾳ μὲν οἱ
Ῥωμαῖοι ἀπέσχοντο διὰ τὰς ἀτυχίας καὶ διὰ τὰ ἀναλώματα, ἰδίᾳ
δὲ τινες νῆας αἰτήσαντες, ὥστ' ἐκείνας μὲν ἀποκαταστήσαι, τὴν
20 λείαν δὲ οἰκειώσασθαι, ἄλλα τε τοὺς πολεμίους ἐκάκωσαν, καὶ
ἐς Ἰππῶνα Λιβυκὴν πόλιν εἰσπλεύσαντες τὰ τε πλοῖα πάντα καὶ
πολλὰ τῶν οἰκοδομημάτων κατέπρησαν. τῶν δ' ἐπιχωρίων τὸ

6 ἢ AC, si PW.
τίως PW.

10 ἐμβιβάσας A.

15 ἐπιτελεῖς A, ἐπι-
τίως PW.

FONTES. Cap. 16. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

16. Sequenti anno C. Aurelius et P. Servilius magistratu inito Lilybaeum et Drepanum infestantes terra Carthaginienses prohibuerunt eorumque socias civitates affligerunt. Carthalo cum variis rationibus contra eos tentatis nihil effecisset, in Italiam abiit, ut aut consules eo traduceret, aut interea agros vastaret et urbes caperet. sed ne ibi quidem ei quicquam successit: nam cum praetorem urbanum adventare didicisset, in Siciliam rediit. ubi cum conducticius miles ob stipendium tumultuaretur, multos in desertis insulis expositos reliquit, multos Carthaginem misit. quo caeteri cognito indignati res novas spectabant. sed Hamilcar, successor Carthalonis datus, multos eorum noctu occidit, multos in mari demergit. interea Romani perpetuam cum Hierone amicitiam sanxerunt, remissa tributis annuis.

Sequenti anno bello navali propter crebras clades et impensas Romani publice abstinuerunt; sed quidam privatim navibus postulatis, quas restituerent et praedam sibi vindicarent cum alias clades hostibus intulerunt, tum Hipponem urbem Libycam ingressi navigia omnia et multas aedes cremarunt. et cum cives portus aditum catenis clausissent,

B στόμα τοῦ λιμένος διαλαβόντων ἀλύσειν, ἐν περιστάσει ἐγένοντο, σοφία δὲ καὶ τύχη περιεγένοντο. σπουδῇ γὰρ ταῖς ἀλύσεισι προσπεσόντες, ἐπεὶ προσάψασθαι αὐτῶν ἔμελλον οἱ ἔμβολοι τῶν νηῶν, μετέστησαν εἰς τὰς πρύμνας οἱ τοῦ πληρώματος, καὶ οὕτως αἱ πρῶραι κουφισθεῖσαι ὑπερῆραν τὰς ἀλύσεις, αὐθις δ' εἰς τὰς ἑπρώρας αὐτῶν μεταπηδησάντων αἱ πρύμναι τῶν σκαφῶν ἐμετωρίσθησαν. καὶ διεξέδραμον, καὶ μετὰ τοῦτο περὶ τὸ Πάνορμον

W Π 64 ναυσὶ Καρχηδονίους ἐνίκησαν.

Οἱ δ' ὕπατοι, Μέτελλος μὲν Καικίλιος περὶ τὸ Αἰλύβαιον ἦν, Νομέριος δὲ Φάβιος τῷ Δρεπάνῳ προσήδρευε καὶ ἐπεθύ- 10
λευσε τῇ νησίδι τῇ Πελιάδι καλουμένη, προκυτείλημένη παρὰ
C Καρχηδονίων, στρατιώτας πέμπσας νυκτός, οἱ τοὺς φρουροὺς κτεί-
ναντες τὴν νῆσον εἶλον. ὁ μαθὼν Ἀμιλικὸς ἔωθεν τοῖς διαβεβη-
κόσιν ἐπέθετο· οἷς οὐκ ἔχων ἀμῦναι ὁ Φάβιος τῷ Δρεπάνῳ προσ-
έμιξεν, ὡς ἢ τὴν πόλιν δι' ἐρημίαν αἰρήσων ἢ τῆς νήσου τὸν 15
Ἀμιλικὸν ἀπάξων. καὶ ἤνυσθη τὸ ἐν· φοβηθεῖς γὰρ ὁ Ἀμιλικὸς
ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τεῖχος. καὶ ὁ Φάβιος τὴν Πελιάδα κατέσχε,
καὶ τὸ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς ἡπείρου στενὸν καὶ τεναγῶδες τυχά-
νον συγχώσας ἠπέριωσε, καὶ ῥᾶον προσεπολέμει τοῦ τεύχους ἐκεῖ
ἕντος ἀσθενεστέρον. καὶ οἱ Καρχηδόνιοι συχνὰ παρελύπουσαν αὐ- 20
D τοὺς εἰς Σικελίαν τε περιπλέοντες καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν περαιούμε-
νοι. τοὺς δ' αἰχμαλώτους ἀλλήλων ἄνδρα ἀντ' ἀνδρὸς ἡλλά-

6 ἐμετωρίσθησαν A, μετωρίσθησαν PW. 7 περὶ] παρὰ B.
8 ἐνίκησε A. 9 καὶ κίλλιος ABC. 20 ἀσθενεστέρον. καὶ
οἱ] "videtur mutilus hic locus" WOLFIIUS: "sic tamen omnes mas"
DUCANGIUS.

ex magno periculo arte et fortuna evaserunt. nam festinanter in catenas inveci, cum eas rostra navium iamiam attingerent, in puppes transierunt: ita prorae levatae catenas superarunt: cumque rursus in proras transiluissent, puppes levatae sunt. sic elapsi postea ad Panormum Carthaginienses navali praelio vicerunt.

Consulum alter Caecilius Metellus ad Lilybaeum fuit, alter Numerius Fabius Drepanum obsedit et insulae Columbariae a Carthaginiensibus praecipitatae nocta missis militibus est insidiatus. qui occisae praesidio insulam occuparunt. cum autem Hamilcare mane contra illos profecto Fabius illis opem ferre non posset, Drepanum iavasit, ut aut urbem per ducis absentiam caperet aut illum ab insula abstraheret. horum alterum ei successit: Hamilcar enim territus in munitionem se recepit. Fabius Columbariam tenuit, et angustias paludesque interiectas aggeribus continenti iunxit, ita facillior facta oppugnatio, cum ibi murus esset infirmior. Carthaginienses autem eis crebra detrimenta inferebant, nunc in Siciliam nunc in Italiam traheundo. captivos viritum permuta-

ξαντο· τοὺς δὲ λοιπούς, ἐπεὶ μὴ ἦσαν ἰσοπληθεῖς, ἀργυρίου οἱ Καρχηδόνιοι ἐκομίσαντο.

Ἐκτοτε δὲ διάφοροι μὲν ὑπάτευσαν, οὐδὲν δὲ ἱστορίας ἔπραξαν ἄξιον· μέγιστον γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι ἐσφάλλοντο ὅτι κατ' ἐνιαυτὸν ἄλλους εἰθ' ἑτέρους ἀρχοντας ἐπεμπον, ἄρτι δὲ τὴν στρατηγίαν μινθάνοντας τῆς ἀρχῆς ἔπαυον, ὥσπερ εἰς ἄσκησιν σφᾶς ἀλλ' οὐκ εἰς χρῆσιν αἰρούμενοι.

Οἱ Γαλάται δὲ τοῖς Καρχηδονίοις συμμαχοῦντες, καὶ μισοῦντες αὐτούς ὅτι κακῶς μετεχειρίζοντο σφᾶς, φρουρίου τινὸς 10 φυλακὴν ἐμπιστευθέντες, τοῖς Ῥωμαίοις αὐτὸ προήκοντο ἐπὶ χρέμασι. μετυστάντας δὲ ἀπὸ τῶν Καρχηδονίων Γαλάτας καὶ ἄλλους τῶν σφῶν συμμάχων τινὰς οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ μίσθοφορᾷ προσελάβοντο, μήπω πρότερον τρέφοντες ξενικόν. τοῖτοις οὖν ἐπαιρόμενοι, καὶ ὅτι οἱ τὰς ναῦς ἔχοντες ἰδιῶται τὴν Λιβύην 15 ἐπόρθησαν, οὐδέτι ἀμειλῆν τῆς θαλάσσης ἤθελον, ἀλλὰ καὶ αἰθίς ναυτικὸν συνεστήσαντο.

17. Καὶ Λουτᾶτιος Κατύλος ὑπάτος ἤρεθθη, καὶ τούτῳ συνεξέπεμφθη Κεῖντος Οὐαλλέριος Φλάκκος ἀστυνομῶν. οἱ ἐς Σικελίαν ἐλθόντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν τῷ Δριπέανῳ 20 προσέβαλον, καὶ τι τοῦ τείχους κατήρειψαν· καὶ ἔλλον ἄν αὐτό, εἰ μὴ τοῦ ὑπάτου τρωθέντος περὶ ἐκεῖνον οἱ στρατιῶται ἀψησοῦντο λήθησαν. κὰν τούτῳ μαθόντες τοὺς πολεμίους οἴκοθεν ἤκειν

3 δὲ] μὲν Α. 5 δὲ] τε Α. 18 φλάκος Β. 19 alterum
κατὰ add Α.

FONTES. Cap. 17. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

runt: caeteros, quia tantum numerum non habebant, Carthaginienses pecunia redemerunt.

Ab eo tempore diversi consules fuerunt, sed nihil historia dignum gesserunt. nam illud maximo detrimento Romanis fuit, quod duces quotannis mutabant, eosque qui imperatoria munia adhuc discebant revocabant, quasi non rei gerendae sed exercendi causa ablegatos.

Galli Carthaginiensibus sociis infensi, quod ab eis male acciperentur, praesidium quoddam suae fidei commissum Romanis pecunia prodiderunt; ab eisque una cum aliis qui a societate Carthaginiensium defece- rant stipendio conducti sunt, cum prius peregrinum alere militem Romanum non consuevisset. his frēti et classe privatorum hominum Africanam infestantium mare diutius negligere nolentes deo naves compararunt.

17. Lutatio Catalo consuli designato collega adiunctus est Q. Valerius Flaccus praetor. qui in Siciliam profecti et terra marique Drepanum aggressi partem muri deiecerunt: oppidumque cepissent, nisi consule vulnerato milites circa illum occupati fuissent. interea cognito ho-

ναυτικῷ πλήθει, ἄγνωτος ναυαρχοῦντος, πρὸς ἐκείνους ἐτράποντο. καὶ ἀντιπαρταξαμένων αὐτῶν ἄστρον τι λαμπαδῶδες ὑπερθεν τῶν Ῥωμαίων φανέν ἐξ ἀριστερᾶς εἰς τοὺς Καρχηδόνιους ἀρθὲν ἐγκατέσκηψεν. ἐγένετο δ' ἡ ναυμαχία καὶ ἐπ' ἀμφοῖν καρτερά, δι' ἄλλα τε καὶ ἵνα οἱ μὲν Καρχηδόνιοι ἐς τελείαν ἀπόβρωσιν τοὺς Ῥωμαίους τοῦ ναυτικοῦ καταστήσωσιν, οἱ δ' ἵνα καὶ τὰς προτέρας ἀνακαλέσωνται συμφοράς. ὁμοῦ δ' οὖν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν νίκην ἤραντο· τὰ γὰρ τῶν Καρχηδονίων σκάφη, φορτία φέροντα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ σίτον καὶ χρήματα, ἐβαρύνοντο.

Ὁ δ' ἄγνωτος διαφυγὼν εὐθὺς εἰς τὴν Καρχηδόνα ἠπέιχθη. 10 οἱ Καρχηδόνιοι δὲ θυμῷ ληφθέντες καὶ φόβῳ τὸν μὲν ἀνεσταύρωσαν, πρέσβεις δὲ πρὸς εἰρήνην τῷ Κατόλῳ πεπόμενασι. καὶ τῷ πρὸς βουλῆς ἦν τὸν πόλεμον καταλύσασθαι, ὅτι ἐπ' ἐξόδῳ οὐσης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς οὕτε δι' ὄλιγον ἐξαιρήσειν τὴν Καρχηδόνα ἤλπικεν οὕτε τοῖς διαδόχοις τὴν δόξαν τῶν ἑαυτοῦ πρόνων καταλι- 15 πῆν ἤθελε. διὸ ἀνακωχὴν ἐποίησαντο, καὶ χρήματα καὶ σίτον καὶ δμήρους αὐτῷ δόντες, ἵν' ἐς τὴν Ῥώμην πρεσβεύσωνται ἐπὶ τῷ τῆς Σικελίας τε αὐτοὺς πάσης ἐκστῆναι Ῥωμαίοις καὶ πάσαις τὰς πέριξ ἡῶσους ἐκλιπεῖν καὶ μήτε τῷ Ἰέρωνι πολεμεῖν καὶ χρήματα τὰ μὲν ἅμῃ τῷ σπείσασθαι δοῦναι τὰ δὲ καὶ ὕστερον, καὶ 20 τοὺς μὲν ἐκείνων αὐτομόλους καὶ αἰχμαλώτους προῖκα ἐκπέμψαι, τοὺς δ' ἑαυτῶν πρῆσθαι.

6 καταστήσωσιν ABC, καταστήσασιν PW. 7 ἀνακαλέσονται B.
10 Καρχηδόνα] καρχηδονίων AC. 11 θυμῷ] θυμῷ A.
16 ἐποίησαντο A, ἐποίησαντο PW. 17 διδόντες A. 18 τῆς
add A.

statim adventu, Hannone magnam turbam domo adducente, contra illos se converterent. acie utrinque instructa astrum quoddam facis instar supra Romanos ad laevam exortum versus Carthaginenses acumen direxit. pugna atrox commissa est ab utrisque, tum ob alia, tum quod Carthaginenses Romanos ad extremam bellorum navalium desperationem adigere voverunt, Romani prius acceptas clades resarcire studuerunt, sed penes hos victoria fuit, nam Carthaginensium naves, praeter alias sarcinas frumentum et pecuniam vehentes, gravabantur.

Hanno elapsus statim Carthaginem properavit, sed a civibus iracundia et metu commotis in crucem actus est; et legati de pace ad Catulum missi. qui a pace non abhorrebat, quod et annus eius iam paene exiisset, neque brevi tempore Carthaginis excindendae spem haberet, et successoribus laborum suorum invideret gloriam, itaque inducias fecerunt, pecunia et frumento et obsidibus ei datis, ut Romam legatos mitterent, ea condicione ut tota Sicilia et omnibus circumiacentibus insulis Romanis cederent neque Hieronem lacerarent et pecuniam partim pace facta statim partim post numerarent et Romanos captivos gratis redderent, suos vero redimerent.

Τοιαύτη μὲν οὖν ἡ σύμβασις ὁμολόγητο· μόνην γὰρ τὴν τοῦ ζυγοῦ ἀτιμίαν ὁ Ἀμίλκας παρητήσατο. καὶ ὁ μὲν ταῦτα συνθέμενος καὶ τοὺς στρατιώτας ἐκ τῶν τευχῶν ἔξαγαγὼν ἀπέπλευσεν οἴκαδε πρὶν τοὺς ὄρκους ἐπενεχθῆναι, οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ 5 τὴν τε νίκην διὰ βραχέος ἱμαθῶν καὶ ἐληφθησαν ὡς παντάπασι P I 399 κεκρατηκότες. καὶ τῶν πρέσβειων ἐλθόντων οὐκέτι κατέχειν ἑαυτοὺς ἠδέναντο, καὶ τὴν Λιβύην ἔχειν ἕπασαν ἠέλπιζον. διὸ οὐδὲ ταῖς τοῦ ὑπάτου ὁμολογίαις ἐνέμειναν, ἀλλὰ καὶ χρήματα αὐτοῦς πολλῶ πλείω τῶν ὑπεσχημένων ἐπράξαντο· καὶ ἀπηγόρευσαν σφίσι 10 μῆτε τὴν Ἰταλίαν μῆτε τὴν ἔξω συμμαχίδι σφῶν μακρᾶς ναοὶ παραπλεῖν ἢ μισθοφόροις τισὶν ἀπ' αὐτῶν κεκρηθῆναι.

Ὁ μὲν οὖν πρῶτος τοῖς Καρχηδονίοις πόλεμος τοῖς Ῥωμαίοις εἰς τοῦτο κατέληξε τετάρτῳ ἔτει καὶ εἰκοστῷ, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἤγαγεν ὁ Κατύλος τὰ ἐπινίκια, Κύντος δὲ Λουτάτιος ὑπατεύσας 15 ἀπῆλθεν ἐς Σικελίαν καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Κατύλου πάντα τὰ ἐκεῖ κατεστήσατο· καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἐν αὐτῇ ἀφείλοντο. Σικελία B μὲν οὖν οὕτως ἐπὶ Ῥωμαίων δεδούλωτο πλὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰέρωνος, ἐκ δὲ τούτου πρὸς τοὺς Καρχηδονίους φίλια ἦν αὐτοῖς.

Ἄμφω δ' αὖθις εἰς πόλεμους ἑτέρους χωρὶς μετ' ὄλιγον 20 κατέστησαν. τοῖς γὰρ Καρχηδονίοις οἱ τε περιλοιποὶ τῶν μισθοφοροσάντων σφίσι καὶ τὸ δουλεῦον τὸ ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ὁμορούντων πολλοὶ πρὸς τὰς συμφορὰς αὐτῶν συνεπέδεντο. οἱ γε

1 ὁμολόγηται. A. 6 αὐτοῦς A. 12 alterum τοῖς] τοῖς τε A.
 13 κατέπληξε A. 14 Λουτάτος PW, quae p. 161 v. 17 Λου-
 17 οὖν om A.

Tali pactione facta (solam enim sub iugum missionis ignominiam Hamilcar deprecatus est), militibus e munitionibus eductis domum rediit priusquam iusiurandum daretur. qui Romae erant, victoria celeriter cognita, ita sunt animis elati, quasi plane debellatam esset; legatisque praesentibus se non amplius continere potuerunt, spe totius Africae occupandae concepta. itaque condicionibus a consulibus propositis non acquiescentes, et pecuniam promissa longe maiorem postularunt, et interdixerunt ne longis navibus vel ad Italiam vel ad alias socias provincias accederent, aut conducticiis inde militibus uterentur.

Ita primo bello Punico anno quarto et vigesimo a Romano confecto Catalus triumphavit, Q. vero Lutatius consul in Siciliam profectus cum fratre Catulo omnia ibi ordinavit. Siculis arma adempta, tota insula, Hieronis excepto imperio, a Romanis subacta, et amicitia cum Carthaginensibus constituta.

Sed utrique paulo post seorsim alia gessere bella. nam Carthaginenses reliqui eorum stipendiarii et servitia civitatis et multi ex finitimis, adversa illorum fortuna freti, invaserunt. Romani cum ab hosti-

μὴν Ῥωμαῖοι, ἐπικαλεσαμένων αὐτοὺς τῶν πολεμούντων ἐκείνοις, οἳ δ' ἐπήκουσαν, ἀλλὰ καὶ ἀντιπροσβευσάμενοι καὶ μὴ δυναθέντες καταλλάξαι αὐτούς, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Καρχηδονίων C δούλους εἶχον ἀφήκαν προΐκα, καὶ σίτον ἐπέμψαν καὶ μισθοφόρους ἐκ τῆς οὐκείας συμμαχίδος αὐτοῖς ἐπαγαγέσθαι ἐπέτρεψαν, δόξαν δ' ἐπιεικέως θηρώμενοι μᾶλλον ἢ τοῦ συμφέροντος αὐτοῖς προμηθεύμενοι. ὅθεν πράγματα ἔσχον εἰσέπειτα· ὁ γὰρ Ἀμιλκας ἐκείνος ὁ Βαρχίδης, ἐπεὶ τοὺς ἐναντίους ἐνίκησεν, ἐπὶ μὲν τοὺς Ῥωμαίους, καίπερ κάρτα μισῶν αὐτούς, οὐκ ἐτόλμησε στρατεῦσαι, ἐς δὲ τὴν Ἰβηρίαν παρὰ γνώμην τῶν οἴκοι τελεῶν ἀπῆρεν. 10

18. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐγένετο ὕστερον, τότε δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι Φαλσκόις ἐπολέμησαν, καὶ Μάλλιος Τουρκουάτος τὴν χώραν αὐτῶν ἐδήλωσε. καὶ συμμαχίας αὐτοῖς ἐσφάλη μὲν τῷ ὀπλιτικῷ, τοῖς δ' ἰππεῦσιν ἐκράτησε. καὶ αὐθις αὐτοῖς μαχεσάμενος ἐνίκησε, καὶ τὰ τε ὄπλα αὐτῶν καὶ τὴν ἵππον καὶ τὰ ἐπιπλα καὶ τὸ Ἰδουλεῦον καὶ τὸ ἤμισυ τῆς χώρας ἀφείλετο. ὕστερον δὲ ἡ μὲν ἀρχαία πόλις εἰς ὄρος ἐρυμνὸν ἰδρυμένη κατεσκάφη, ἕτερα δ' ὠκοδομήθη εὐέφοδος. μετὰ δὲ τοῦτο ἐπολέμησαν αὐθις πολέμους πρὸς τε Βουβόνους καὶ πρὸς Γαλάτας ἐκείνους πλησιοχώρους καὶ πρὸς Ἀγύων τινάς. τοὺς μὲν οὖν Ἀγύων Σεμπρώνιος Γράαχος 20 μάχῃ νικήσας ἐκάκων, καὶ τοῖς Γαλάταις Πούπλιος Οὐαλλέριος συμβαλὼν τὸ μὲν πρῶτον ἠττήθη, εἶτα πωθόμενος εἰς ἐπικουρίαν

12 Μάλλιος PW. 13 ἐσφάλη μὲν ABCW, ἐσφάλημεν P. 19 τε add AB. 21 ἀλλήριος B.

FOUNTES. Cap. 18. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: exo. Peirescianum 45, Ursinianum 150.*

bis illorum arcesserentur, adeo non assenserunt, ut cum per legatos reconciliare illos non possent, omnes Carthaginiensium captivos gratis dimitterent, frumentum mitterent, e sociis provinciis conscribendi militis potestatem darent, clementiae laudem magis occupantes quam suis rationibus consulentes. unde post in negotia inciderunt. Hamilcar enim Barchinus ille victis hostibus Romanos quidem, quanquam eis infensissimus, bello petere non ausus est, sed contra magistratuum voluntatem in Hispaniam abiit.

18. Sed haec post facta sunt, tum autem Romani cum Faliscis bellum gesserunt, Manlio Torquato agrum illorum urente. qui cum eis congressus peditatu succubuit, equitatu victor. deinde repetita pugna eos domuit, armis equis suppellectilibus servitiis et agri semisse multavit. tandem etiam antiqua urbs in arduo sita monte eversa, aliaque condita in planicie oppugnata facilis. post alia bella cum Boiis et Gallis eorum vicinis et Liguribus quibusdam gesserunt. ac Ligures Sempronius Gracchus victor affixit: P. Valerius a Gallis principio superatus, cum auxi-

αὐτοῦ τινας ἐκ τῆς Ῥώμης ἦκειν, ὁμοσε αὖθις τοῖς Γαλάταις ἐχώ- P I 400
ρησεν, ἴν' ἢ καθ' ἑαυτὸν νικήσῃ ἢ ἀποθάνῃ· τοῦτο γὰρ μᾶλλον
ἢ ζῶν αἰσχύνῃ ὄφλειν προεἰλετο· καὶ πως κατὰ τύχην ἐκράτησε.

Τότε μὲν οὖν ταῦθ' οὕτως τοῖς Ῥωμαίοις συνήντησαν, καὶ
5 Σαρδῶν παρὰ τῶν Καρχηδονίων ἀμαχεὶ χρήματά τε αὖθις ἔλαβον, W II 66
ἐγκαλέσαντες αὐτοῖς βλάπτειν σφῶν τοὺς πλείοντας (οὔπω γὰρ
κρατυνθέντες οἱ Καρχηδόνιοι τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν ἐδεδόκεισαν)·
τῷ δ' ἐξῆς ἔτι Λούκιος Λέντουλος καὶ Κύντος Φλάκκος ἐπὶ τοὺς
Γαλάτας στρατεύσαντες, ἕως μὲν ὁμοῦ διῆγον, ἦσαν ἀνανταγώ-
10 νιστοὶ, ἐπεὶ δὲ διχῆ πορθεῖν τινα ἤρξαντο, ὡς οὕτω πλείω λείαν
περιβαλοῦμενοι, ἐς κίνδυνον τὸ τοῦ Φλάκκου κατέστη στρατόπε- B
δον, νυκτὸς κυκλωθέν. ἀλλὰ τότε μὲν οἱ βάρβαροι ἀνεκόπησαν,
προσλαβόμενοι δὲ συμμάχους χειρὶ πολλῇ αὖθις ἐπὶ τοὺς Ῥω-
μαίους ἐχώρησαν. ἀπαντησάντων δὲ σφίσι Πουπλίου τε Λεν-
15 τούλου καὶ Λικινίου Ουάρου ἤλπισαν αὐτοὺς διὰ τὸ πλῆθος τὸ
σφέτερον καὶ ἄνευ μάχης καταπλήξειν· καὶ πέμψαντες τὴν τε
χώραν τὴν περὶ τὸ Ἀρίμινον ἀπήτουν, καὶ τῆς πόλεως ὡς αὐτῶν
οὔσης ἐξοικισθῆναι ἐκέλευον. οἱ δ' ὕπατοι μῆτε συμβαλεῖν θαρ-
ροῦντες δι' ὀλιγότητα μῆτε τι προέσθαι τολμῶντες ἀνοχὰς ἔπρα-
20 ξαν, ὡς ἐς τὴν Ῥώμην πρεσβεύσονται. οἱ δ' ἐπὶ τὴν βουλήν
ἔλθόντες τὰ αὐτὰ εἶπον. ὡς δ' οὐδενὸς οἱ πρέσβεις ὦν ἦτον C

2 νικήσῃ A, νικήσοι et ἀποθάνοι PW. 5 σαρδόνιοι aliquot
codices (v. annot.): nostri σαρδῶ. ἀμαχεὶ om B. 7 κρα-
τηθέντες B. 13 ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους αὖθις A. 14 ἀπαρ-
τησάντων A. 17 ἀρίμνον AB, ἀρίμινον PW: p. 172 v. 22
Ἀριμίνον et p. 483 ed. Par. Ἀρίμινον. 19 τι add AB. ἐνοχὰς A.

lia sibi mitti Roma audisset, Gallos denuo est aggressus, ut aut per se victoria potiretur aut mortem oppeteret, quam vitae ignominiosae praeferebat: ac fortuna quadam vicit.

Tum igitur ita cum Romanis actum; eisque Sardinia citra pugnam, et pecuniae rursus datae a Carthaginensibus: qui cum negotiatores Romanos in mari male tractasse accusarentur, nondum firmatis opibus, minas illorum timuerunt. sequenti anno L. Lentulus et Q. Flaccus bello contra Gallos suscepto, dum una agebant, insuperabiles erant, sed cum separati loca quaedam maioris praedae cupiditate vastare coepissent, Flacci castra noctu circumdata in periculo fuerunt. barbari vero tum repulsi multis sociis adscitis cum magna manu denuo Romanos invaserunt. et P. Lentulo et Licinio Vare se ob multitudinem suam vel sine pugna terrorem incursuros arbitrati, per legatos Ariminensem agrum repeterunt, et eos ipsa urbe, quae sua esset, cedere iusserunt. consules vero, nec ob paucitatem configere neque illa concedere ausi, inducias fecerunt, ut iis de rebus legati a Gallis Romam mitterentur. qui cum apud senatum eadem postulassent, neque quicquam impetrassent, in ca-

ἐτύγχανον, εἰς τὸ στρατόπεδον ἀνεχώρησαν. καὶ εὖρον ἐφθαρμένα σφίσι τὰ πράγματα· τινὲς γὰρ τῶν συμμάχων αὐτῶν μεταγρόντες καὶ διὰ φόβον τοῦς Ῥωμαίους πεποιημένοι ἐτρέποντο ἐπὶ τοῦς Βοοῦτους, καὶ συγχοὶ ἀπώλοντο ἀμφοτέρωθεν, κἀνεῦθεν ἀπῆλθον ὄϊκαδε οἱ λοιποὶ, καὶ οἱ Βοοῦτιοὶ σπονδὰς ἐπὶ μέρει πολλῶ τῆς χώ-
5 ρας σφῶν ἐποίησαντο.

Ἦδη δὲ τῶν Γαλατικῶν λυθέντων πολέμων ὁ Λέντουλος ἐστράτευσεν ἐπὶ Λίγυας, καὶ τοὺς προσπίπτοντας ἡμίνετο καὶ
τινα ἐρύματα παρεστήσατο. Οὗραρος δὲ ἐπὶ Κύρονον ὀρμήσας,
D καὶ μὴ δυνηθεὶς ἀπορία πλοίων περαιωθῆναι, Κλαύδιον τινα 10
Κλινέαν οὖν δυνάμει προέπεμψε. κἀκεῖνος τοὺς Κυρνήους κατα-
πλήξας ἐς λόγους ἤλθε, καὶ ὡς αὐτοκράτωρ τυγχάνων ἐπέσεισατο.
Οὗραρος δὲ τῶν συνθηκῶν μὴ φροντίσας ἐπολέμησε τοῖς Κυρνήοις,
ἕως αὐτοῦς χειρώσατο. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὸ παρασπόνδημα ἀπο-
προσποιούμενοι ἔπεμψαν αὐτοῖς ἐκιδιδόντες τὸν Κλαύδιον· ὡς δ' 15
οὐκ ἐδέχθη, ἐξήλασαν αὐτόν. ἐπὶ δὲ Καρχηδόνιους μέλλοντες
στρατεύσειν, ὡς τοῖς σφῶν ἐμπόροις λυμαινωμένους, τοῦτο μὲν
οὐκ ἐποίησαν, χρήματα δ' ἐπιπραξάμενοι ἀνευώσαντο τὰς σπον-
δάς. ἔμελλον δὲ μῆδ' ὡς ἐς μακρὰν αἰ συνθῆκαι μένειν. τὰ
P I 401 μὲν οὖν τῶν Καρχηδονίων ἀνεβέβλητο, ἐπὶ δὲ τοὺς Σαρδονίους 20
μὴ πειθομένους αὐτοῖς ἐστράτευσαν· καὶ ἐνίκησαν. μετὰ δὲ
ταῦτα ἔπεισαν τοὺς Σαρδονίους οἱ Καρχηδόνιοι κρύφα τοῖς Ῥω-

8 πίπτοντας A. 10 κλαυδιόν τινα κλινέαν AB, Κλινέαν Κλαύ-
διον τινα PW. 14 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι — 16 ἐξήλασαν αὐτόν
Dionis excerptum Peirescianum 45. 15 τὸν om A. 18 χρέ-
ματα — 19 σπονδὰς Dionis excerptum Ursinianum 150. 19 μα-
κρὸν AB. 20 οὖν om C. 21 μετὰ ταῦτα δὲ AB.

stra reversi, res suas perditas reppererunt. quidam enim ex eorum sociis mutata sententia, Romanos timentes, Boios sunt aggressi. et utrinque multi ceciderunt: unde reliqui domum redierunt: Boii per pactiones magna agri sui parte sunt multati.

Gallieis bellis iam confectis Lentulus contra Ligures arma cepit, et iis qui occurrebant profligatis castella quaedam subegit. Varus Corsicam petiturum cum propter navigiorum penuriam traicere non posset, Claudium Clineam cum copiis praemisit. qui Corsis territis in colloquium venit et, quasi summum imperium teneret, pacem cum eis fecit. Varus autem nulla pactiois habita ratione eos oppugnare non destitit donec subegisset. Romani vero id crimen violati foederis a sese amoventes Claudium eis dederunt, non receptum expulerunt. bellum adversus Carthaginienses ob mercatorum suorum iniurias susceptum deposuerunt; exactaque pecunia foedus renovarunt, ne sic quidem diu duraturum. ac Carthaginiensi bello dilato Sardos dicto non audientes adorti vicerunt:

μαλοῖς ἐπινασθῆναι. καὶ τούτοις οἱ Κύρριοι προσαιέστησαν, καὶ οἱ Λίγυες οὐχ ἠσύχασαν.

Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ ἔτει τριχῇ τὰς δυνάμεις διελόμενοι οἱ Ῥωμαῖοι, ἔν' ἕνα πολεμούμενοι πάντες μὴ συμβροθοῖεν ἀλλήλοις, 5 Ποστούμιον μὲν Ἀλβῖνον εἰς τὴν Λιγυστικὴν, Σπούριον δὲ Καρούλιον ἐπὶ τοὺς Κυρρίους, ἐς δὲ τὴν Σαρδῶ τὸν ἀστυνόμον Πούπλιον Κορνήλιον ἐπεμψαν. καὶ οἱ μὲν ὑπάτοι οὐκ ἀπόνως μὲν, οὐ βραδέως δὲ τὰ προσταχθέντα σφίσι κατέπραξαν· τοὺς B δὲ Σαρδονίους μὴ τι μέτριον φρονοῦντας ἰσχυρᾷ μάχῃ ὁ Καρούλιος 10 κατεστρέψατο· ὁ γὰρ Κορνήλιος καὶ τῶν στρατιωτῶν πολλοὶ ἐπὶ νόσον ἐφθάρθησαν. ἐπεὶ δ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν ἀπηλλάγησαν, ἀπέστησαν αὐθις οἱ Σαρδόνιοι καὶ οἱ Λίγυες. Κύντιος μὲν οὖν Φάβιος Μάξιμος ἐπέμφθη πρὸς Λίγυας, ἐς δὲ γε τὴν Σαρδῶ Πομπάνιος Μάνιος. τοὺς γε μὴν Καρχηδονίους 15 ὡς αἰτίους αὐτοῖς τῶν πολέμων ὄντας πολεμίους ἔκριναν, καὶ W II 67 πέμψαντες πρὸς αὐτοὺς χρήματά τε ἀπήτουν καὶ ἀπασῶν ἐκπλεῖν τῶν νήσων ἐπέταττον ὡς αὐτοῖς διαφερουσῶν. ἐκφαίνοντες δὲ καὶ τὴν σφετέραν δianoian δόρυ αὐτοῖς ἐπέστειλαν καὶ κηρύκιον, C ἔν' ἐλθεῖν κελεύοντες ὁποῖον ἂν ἐθελήσωσιν. οἱ δὲ μηδὲν ὑπο- 20 πηξάντες τὰ τε ἄλλα τραχύτερον ἀπεκρίναντο, καὶ τῶν πεμφθέντων σφίσι αἰρεῖσθαι μὲν εἶπον οὐδέτερον, δέχεσθαι δ' ἐτοίμως ὁπότερον καταλείψουσιν. ἐντεῦθεν μὲν ἐμίσειν ἀλλήλους, ὠκνονν δὲ πόλεμον κατάρξασθαι.

3 δ' om A. 6 καργίλιον A. ἐς δὲ] ἐπὶ A. 8 οὐ
om A. 9 φρονοῦντας μέτριον A. 10 ὁ μὲν γὰρ A. 19 ἔν']
δ' C. 22 ἐμίσειν μὲν AB.

qui deinde a Carthaginiensibus clam ad rebellionem incitati sunt. defecerunt et Corsi, nec Ligures quieverunt.

Sequenti anno Romani copiis trifariam divisit, ut hostes simul bello infestati auxilia invicem ferre non possent, Postumium Albinum in Ligusticum, Sp. Carviliū contra Corsos, in Sardiniam P. Cornelium praetorem miserunt. consules licet haud citra laborem, citra moram tamen mandata exsecuti sunt. Sardos nihil modicum animis agitantē Carvilius ingenti praelio subegit: Cornelius enim et multi milites morbo perierant. Romanis digressis Sardi et Ligures de integro defecerunt, contra Ligures missus est Q. Fabius Maximus, in Sardiniam Manius Pomponius. Carthaginienses, ut eorum bellorum auctores, hostes iudicati, iussi numerare pecuniam et omnibus cedere insulis, ut quae Romanorum essent, et ut sententiam suam magis declararent, hastam illis et caduceum miserunt, optione data utrum mallent. sed Carthaginienses nihil territi, tum ad alia responderunt asperius, tum se neutrum velle dixerunt, sed illud alacriter accepturos quod legati reliquissent. hinc mutuis odiis conceptis neutri bellum auspicari sunt ausi.

Κινηθέντων δ' αὖθις τῶν Σαρδονίων ἐπ' αὐτοὺς οἱ ἔπατοι ἄμφω ἰστιάτευσαν Μάρκος τε Μαλλέολος καὶ Μάρκος Αἰμίλιος· καὶ πολλὰ μὲν λάφυρα ἔλαβον, παρὰ δὲ τῶν Κυρνίων, προσσχόντες αὐτοῖς, αὐτὰ ἀφῆρθησαν· διὸ μετὰ ταῦτα ἐπ' ἀμφοτέρους οἱ Ῥωμαῖοι ἐγράποντο· καὶ Μάρκος μὲν Πομπώνιος Σαρδόνας 5
 D ἔφερε, καὶ μαθὼν τοὺς πλείονας αὐτῶν ἐς σπήλαια ὑλώδη καὶ θουσεξέυρετα καταδύντας, μὴ δυνάμενός τε αὐτοὺς εὑρεῖν, κύνας ἐκ τῆς Ἰταλίας μετεπέμψατο εὐρίνας, καὶ δι' ἐκεῖνων τὴν στίβον καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν βοσκημάτων εὐρῶν πολλὰ ἀπετέμετο· Γάιος δὲ Παπίριος ἐκ μὲν τῶν πεδίων τοὺς Κυρνίους ἀπήλασε, 10 βιαζόμενος δὲ πρὸς τὰ ὄρη συχνοὺς ἐξ ἐνέδρας ἀπέβαλε, πλείους τε ἂν ὕδατος ἀπορία ἀπώλεσεν, εἰ μὴ που ὕδωρ διῆε ποτε ἀνεφάνη, καὶ ἔπεισε τοὺς Κυρνίους ὁμολογῆσαι.

19. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ Ἀμιλκας ὁ τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς πρὸς Ἰβήρων νικηθεὶς ἔθανεν. ἀντιπαραταξα-15
 P I 402 μένου γὰρ σφίσιν ἀμάξας δάδων καὶ πίσεως μεστὰς πρὸ τοῦ στρατοῦ τῶν Καρχηδονίων προήγαγον, καὶ πλησιάζαντες ἀνῆψαν αὐτάς, καὶ τὰ ἔλκοντα αὐτάς ὑποζύγια ἐπισπέρχοντες οἴστρησαν. καὶ τούτου συνταραχθέντων τῶν ἐναντίων διασπασθέντων τε καὶ τραπομένων ἐπόμενοι κἀκείνον καὶ ἄλλους πλείστους ἐφόνευσαν. 20. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ πλείστον ἀνθήσας οὕτως ἐτελεύτησε, τελευτήσαντα

2 ἰστιάτεύσαντο A.   τε] δὲ PW.   3 προσσχόντες PW.
 4 ἐπ' om C.   ἀμφοτέροις A.   5 σαρδόνας BCW: "mas omnes Σαρδόνας" DUCANGEIUS.   7 καταδύνας A.   9 καὶ prius om A.   11 συχνοὺς] πολλοὺς B.   12 τε] δ' B corr.

Fontes. Cap. 19. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: exc. Vaticanum 64 p. 184 extr., Ursinianum 151, Valensianum 12 e Tzetsae scholiis in Lycophronis Alexandram v. 603.

Contra Sardos autem denuo tumultuantes ambo consules M. Mal-leolus et M. Aemilius missi magnam praedam ceperunt: quae eis a Corsis, cum eo appulissent, est erepta. qua de causa post Romani utrosque invaserunt. M. Pomponius, qui Sardos infestabat, cum eorum plurimos in saltuosis specubus abditos indagare non posset, sagaces canes ex Italia arcessivit; per eosque tramitibus hominum et pecudum investigatis, multos inde extraxit. C. vero Papirius Corsos planitie pulsos cum in montes adegisset, per insidias multos amisit, et prae siti plures amisisset, ni sero tandem aqua inventa Corsis ut deditionem facerent persuasisset.

19. Sub hoc tempus Hamilcar dux Carthaginiensium ab Hispanis victus occubuit. nam cum aciem contra eos instruxisset, illi currus facibus et pice plenos ante copias Carthaginiensium produxerunt; cumque prope ventum esset, iis incensis iumenta incitata in rabiem egerunt; eaque re adversarios turbatos, divulsos et in fugam versos assectati, et

δὲ αὐτὸν Ἀσδρούβας ὁ γαμβρὸς διεδέξατο. καὶ τῆς Ἰβηρίας πολλὰ προσεκτήσατο, πόλιν τε ἐν αὐτῇ Καρχηδόνα δμῶνυμον τῇ πατρίδι ἔκτισε.

Τῶν δέ γε Βουούτων καὶ τῶν ἄλλων Γαλατῶν πολλὰ μὲν καὶ 5 ἄλλα, πλείστους δὲ καὶ αἰχμαλώτους πωλούντων, δεισάντες οἱ Ῥωμαῖοι μήποτε κατ' αὐτῶν τοῖς χρήμασι χρήσονται, ἀπέειπον Β μηδένα ἀνδρὶ Γαλάτῃ μήτ' ἀργύριον μήτε χρυσίον δίδοναι. ἐν- τεῦθεν οἱ Καρχηδόνιοι μαθόντες τοὺς ὑπάτους Μάρκον Αἰμίλιον καὶ Μάρκον Ἰούνιον εἰς τὴν Ἀγυστικὴν ἀπάραντας, παρεσκευά- 10 ζοντο εἰς τὴν Ῥώμην ἐλάσαι. γνόντων δὲ τοῦτο τῶν ὑπάτων, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόον ὠρμηκῶτων, ἐξεπλάγησαν καὶ ἀπήντησαν αὐ- τοῖς ὡς φίλιοι. κἀκεῖνοι δὲ ὑπεκρίθησαν ὅτι οὐκ ἐπ' ἐκείνους ἀπήεσαν, ἀλλὰ διὰ τῆς χώρας αὐτῶν ἐς τοὺς Ἀίγυας.

Ῥωμαῖοι δὲ τὸν τε Ἰόνιον ἐπεραιώθησαν καὶ τῆς ἠπείρου 15 τῆς Ἑλληνικῆς ἤψαντο· πρόφασιν δ' αὐτοῖς τοῦ πλοῦ ἐγένετο ἡδε. Ἴσσα νῆσός ἐστιν ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ κειμένη. οἱ γούν C ταύτης κάτοικοι Ἴσσαῖοι καλούμενοι ἐθέλονται τοῖς Ῥωμαίοις πα- ραδεδώκασιν ἑαυτούς, τῷ σφῶν κρατοῦντι ἀχθόμενοι Ἀγρῶνι τῷ τῶν Σαρδιαίων βασιλεῖ, γένους Ἰλλυρικοῦ. πρὸς ὃν οἱ ὑπατοὶ 20 πρέσβεις ἐπεμψαν. ἐκείνου δὲ τεθνεώτος ἐπὶ νιῷ διαδόχῳ παιδὶ ἔτι, ἢ ἐκείνου γυνῇ, τοῦ δὲ παιδὸς μητρὶά, τὴν τῶν Σαρδιαίων

6 χρήσονται A. 10 τοῦτο καὶ τῶν A. 12 φίλοι A. 16 of γούν — 18 ἐαυτούς Dionis excerptum Vaticanum 64 p. 184 extr. of γούν — p. 170 v. 17 τῆς ἀρχῆς Dionis excerptum Ursinianum 151. 18 ἀγρῶνι B, ἀγῶνι A, Ἀγρῶνι PW. 19 Σαρδιαίων] sic libri mes omnes hic et infra, non Ἀρδιαίων. cf. annot. πρέσβεις of ἔπατοι B. 21 ἔτι] ὅτι C.

ducem et plurimos alios ceciderunt. Hamilcari post diurnam felicitatem ad hunc modum interfecto gener Hasdrubal successit. ac multis Hispaniae urbibus subactis Carthaginem patriae cognominem condidit.

Bois caeterisque Gallis ex venditione tum aliarum rerum tum plurimorum captivorum magnam pecuniam facientibus, veriti Romani ne his opibus contra se uterentur, edixerunt ne quis homini Gallo vel aurum vel argentum daret. deinde Carthaginienses M. Aemilii et M. Junii in Ligusticum expeditione cognita se ad Romam invadendam paraverunt. quo consules intellecto, ex improvise eos adorti terruerunt, ut per amicitiae speciem eis obviam egrederentur. simularunt illi quoque se non contra illos esse profectos, sed per eorum agrum in Liguriam ituros.

Romani sinu Ionio transmissi ad Graeciae continentem hac de causa appulerunt. Issa insula in Ionio sinu sita est. cuius incolae Issaei Romanis ultro se dederunt, suo domino Agroni Sardiaeorum regi, gentis Illyricae, irati, ad eum consules legatos miserunt. sed illo mortuo, filio adhuc impubi haerede relicto, uxor eius pueri noverca Sardiaeorum

διεῖπεν ἀρχήν. ἢ τοῖς πρέσβεισιν οὐδὲν μέτριον ληρημάτισε, παρ-
 ρησιασασμένους δὲ τοὺς μὲν ἔδησε τοὺς δὲ ἀπέκτεινε. τῶν δὲ Ῥω-
 μαίων πόλεμον ψηφισαμένων αὐτῇ κατέπηξε, καὶ τοὺς τε σωζο-
 μένους τῶν πρέσβειων ἀποδώσειν ὑπέσχετο, καὶ τοὺς θανόντας
 D ἔλεγεν ὑπὸ ληστών πεφονεύσθαι. τῶν δὲ Ῥωμαίων τοὺς αὐτό-5
 χειρας ἔξαιτησαμένων οὕτε τινὰ ἐκδώσειν ἔφη, καὶ ἐπὶ τὴν Ἰσσαν
 ἔστειλε στρατεύμα. εἶτα αὐθις δεισασα Δημήτριόν τινα πρὸς
 W Π 68 τοὺς ὑπάτους ἔπεμψεν, ὡς ἐτόλιμη πρὸς πᾶν ὑπακοῦσαι αὐτῶν.
 καὶ σπονδαὶ πρὸς τὸν πεμφθέντα ἐγένοντο, τὴν Κέρκυραν αὐτοῖς
 παρασχόμενον. τῶν δὲ πρὸς τὴν νῆσον περαιωθέντων ἀνεθάρ-10
 σησεν αὐθις, οἷα γυνὴ κούφην ἔχουσα γνώμην καὶ εὐμετάβολον,
 καὶ πρὸς Ἐπίδαμνον καὶ Ἀπολλωνίαν ἔξέπεμψε στρατιάν. τῶν
 δὲ Ῥωμαίων τὰς πόλεις τε ἠρσαμένων καὶ πλοῖα αὐτῆς κατασχόν-
 P I 403 των μετὰ χρημάτων ἐκ Πελοποννήσου προσπλέοντα, καὶ τὰ χωρία
 πορθησάντων τὰ πάραλα, καὶ τοῦ Δημητρίου διὰ τὴν ἐμπλήθειαν 15
 ἐκείνης πρὸς Ῥωμαίους μεθιστηκός καὶ ἄλλους αὐτομολῆσαι
 πεπεικός, κατέπηξε καὶ ἀπέσχετο τῆς ἀρχῆς. καὶ τὴν μὲν ὁ
 Δημήτριος ὡς τῷ παιδί ἐπιτροπεύσων εἰλήφει, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι
 διὰ ταῦτα παρὰ Κορινθίων ἐπηνέθησαν, καὶ τοῦ Ἰσθμικοῦ μετέ-
 σχον ἀγῶνος, καὶ στάδιον ἐν αὐτῷ ὁ Πλαῦτος ἐνίκησε. καὶ πρὸς 20
 Ἀθηναίους δὲ φίλιαν ἐπεποιήκεσαν, καὶ τῆς πολιτείας σφῶν τῶν
 τε μυστηρίων μετέσχον.

3 πόλεμον om A. 5 ὑπὸ τῶν ληστών A. 6 ἔξαιτησάντων
 A, ἀπαιτησάντων B. 13 δὲ om C. 14 Πελοποννήσου PW.
 15 πορθησάντων AB, πορθησαμένων PW. 16 καθιστηκός A.
 17 κατέδωκε B, κατέδωκε A.

imperium administravit, nec ullum aequum legatis responsum dedit. qui cum liberius locuti essent, allos occidit allos vinxit. cum autem Romani bellum ei decrevisset, territa se et incolumes legatos reddituram pollicetur, et mortuos a latronibus esse caesos ait. Romanis vero caedium auctores poscentibus, neque se quemquam dedituram esse dixit, et Issam exercitum misit. deinde rursus territa Demetrium ad consules misit, tanquam per omnia morem eis gestura. et pax facta est cum legato, Corcyra ab eo accepta. sed cum Romani ad insulam traiecissent, resumpta fiducia, ut mulier levi et mutabili praedita ingenio, ad Epidamnium et Apolloniam misit exercitum. verum quia Romani iis urbibus liberatis, illiusque navibus cum pecunia ex Peloponneso venientibus captis, oram maritimam vastabant, Demetrius autem ob mulierulae vecordiam ad Romanos se contulerat, multis transfugis secum adductis, abiecto animo, imperio abstinuit: quod Demetrius tutorio nomine suscepit. hac de causa Romani a Corinthiis laudati sunt et ad Isthmicos ludos admissi, in quibus Plantus stadium vicit. inita cum Atheniensibus quoque amicitia civitate donati et ad initia sunt admissi.

Τὸ δ' Ἰλλυρικὸν ὄνομα πάσαι μὲν ἐν ἄλλοις ἐπεκέκλητο, ὕστερον δὲ ἐς τὴν ἄνω μεταβέβηκεν ἤπειρον καὶ ὑπὲρ τὴν Μακεδονίαν τὴν τε Θράκην τὴν ἐντὸς τοῦ Αἴμου καὶ τὴν πρὸς τῇ Ρο- B δόπη, καὶ ἔστιν ἐν τῷ μέσῳ τούτων τῶν ὄρων καὶ τῶν Ἀλπειῶν 5 τοῦ τε Αἴνου ποταμοῦ καὶ τοῦ Ἰστρου μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου, καὶ πη καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰστρου νέμεται.

Λογίου δὲ ποτε τοῖς Ῥωμαίοις ἐλθόντος, καὶ Ἑλλήνας καὶ Γαλάτας τὸ ἄστυ καταλήψεσθαι, Γαλάται δύο καὶ Ἑλληνες ἑτε- ροὶ ἕκ τε τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλειος γένους ζῶντες ἐν τῇ ἀγορᾷ 10 κατωρύγησαν, ἕν' οὕτως ἐπιτελὲς τὸ πεπρωμένον γενέσθαι δοκῆ, καὶ τι κατέχειν τῆς πόλεως κατορωρυγμένοι νομιζῶνται.

Μετὰ δὲ τοῦτο Σαρδόνιοι ἐν δεινῷ ποιούμενοι ὅτι στρατη- γὸς Ῥωμαίων ἀεὶ καθειστήκει αὐτοῖς, ἐπανέστησαν· αὐθις δὲ ἐδουλώθησαν.

15 20. Ἰνσοῦβροὶ δὲ Γαλατικὸν γένος, συμμάχους ἕκ τῶν C ὑπὲρ τὰς Ἀλπεῖς ὁμοφύλων προσειληφότες, ὅπλα τοῖς Ῥωμαίοις ἐπήνεγκαν· διὸ καὶ αὐτοὶ ἠτύρητιζοντο. ληϊσμένων δὲ τῶν βαρ-

3 αἴμου codex Parisiensis Regius 1714: reliqui cum PW αἴμου. 4 ἔστιν om A, non male. ἄλπειων A, Ἀλπίων PW. 5 Α- μων PW. "Αἴμου tres mss Regii" DUCANGIUS. at non nisi duobus codicibus Regii (nunc 1714 et 1716) et uno Colbertino (nunc Reg. 1717) Ducangius hoc loco usus est, quorum duo (1716 et 1717) hic et paulo supra αἴμου habent, unus 1714 αἴμου. etiam apud Stephanum Byzantium in lib. ms. Αἴμος ποταμὸς pro Αἴνος legitur. Illyrii Occidentalis pars erat Noricum, quod ad Aenum sive Oenum fluvium porrigebatur. 7 Λογίου — 11 νομιζῶνται ex Dione, ut videtur, Tzetzes ad Lycophronis v. 603 (exc. Vales. 12). 9 prius τοῦ om A. 10 γενέσθαι om A. 17 προσήνεγκαν B.

FOENTES. Cap. 20. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: exo. Vaticanum 66 p. 186, Peirescianum 46.

Illyrii nomen, olim aliis locis attributum, post in superiorem continentem supra Macedoniam et Thraciam intra Haemum et Rhodopen transit: sitaque est Illyria in medio horum montium et Alpium, et intra Aenum fluvium et Istrum usque ad pontum Euxinum: alicubi etiam ultra Istrum evagatur.

Cum aliquando Romanis oraculum esset redditum, Graecos et Gallos urbem occupaturos, duos Gallos et totidem Graecos utriusque sexus in medio foro vivos defoderunt, ut ita fati satisfactum esse, itaque defossi partem urbis aliquam tenere viderentur.

Sardi perpetuam Romani praesentiam aegre ferentes seditionem moverunt, sed denuo subacti sunt.

20. Insubres Gallica gens, auxiliis a Transalpinis popularibus accessit, Romanis arma intulerunt: quare et ipsi ad bellum accingeban-

βάρων τινά, τελευταίον χειμῶνος μεγάλου νυκτός συμβάντος ὑπετόπησαν τὸ θεῖον ἐναντιοῦσθαι αὐτοῖς καὶ ἠθύμησαν, καὶ καταπιήξαντες φρυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίσασθαι ἐπεχείρησαν. καὶ ὁ Ῥηγοῦλος αὐτοὺς κατεδίωξε, καὶ τοῖς ὀπισθοφυλακοῦσι προσμίξας ἠτήθη τε καὶ ἀπέθανεν. Αἰμίλιος δὲ λόφον τινὰ κατασχὼν ἡσύχασεν. ἀντικατασχόντων δὲ καὶ τῶν Γαλατῶν ἕτερον, ἐπὶ τινὰς
 D μὲν ἡμέρας ἡρέμον, ἔπειτα οἱ μὲν ὄρη τῷ γεγονότος, ἀυχήματι. δὲ τῆς νίκης οἱ βάρβαροι, καταδραμόντες ἀπὸ τῶν μετεώρων συνέβαλον. καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ἰσορρόπως ἐμάχοντο, τέλος δ' οἱ Ῥωμαῖοι τῷ ἰπικῷ περισχόντες αὐτοὺς κατέκοψαν, καὶ τὸ στρα- 10 τόπεδον αὐτῶν εἶλον καὶ τὰ λάφυρα ἐκομίσαντο. καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς τῶν Βουούτων ὁ Αἰμίλιος ἐλυμήνατο, καὶ τὰ ἐπινίκια ἤγαγε, τοὺς τε πρώτους τῶν ἄλόντων ὀπλισμένους ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἀνεκόμισεν, ἐπισκώπτων αὐτοῖς ὡς ὁμωμοκοῦσι μὴ πρότερον τοὺς θώρακας ἀποδύσασθαι πρὶν ἀνελθεῖν εἰς τὸ Καπιτώλιον. ἐκ δὲ 15 τούτου τὴν τε τῶν Βουούτων ἄπασαν προσεκτήσαντο, καὶ τὸν P I 404 Ἡριδανὸν τότε πρῶτον ἐπὶ τοὺς Ἰνσούβρους διέβησαν, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπόρθουν.

Τεράτων δ' ἐν τοῖς γενομένῳ ἐς μέγα δέος οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ κατέστησαν· ποταμός τε γὰρ ἐν τῷ Πικινῷ αἱματώδης ἐρρήθη, 20 κὰν τῇ Τυρσηνίδι καλεῖσθαι τοῦ οὐρανοῦ πολὺ ἔδοξε, καὶ ἐν τῷ Ἀριμίνῳ φῶς νύκτωρ ἡμέρα προσεοικὸς ἔλαμψε, καὶ πολλαχόθι τῆς Ἰταλίας τρεῖς σελῆναι νυκτός ἐφαντάσθησαν, κὰν τῇ ἀγορῇ

3 ὁ om A.

Vaticanum 66.

11 καὶ μετὰ — 15 Καπιτώλιον Dionis excerptam

17 Ἰσούβρους B.

21 τοῦ οὐρανοῦ om C.

tur. barbari autem cum quaedam loca populati essent, tandem noctu magna tempestate orta, deos sibi infestos esse rati abiectis animis trepidi fuga salutem quaerere instituerunt. quos Regulus persecutus, et extremum agmen aggressus, victus occubuit. Aemilius cum tumulum quendam occupasset, Galli idem imitati per dies aliquot quieverunt. deinde illi cladis acceptae dolore, barbari victoriae insolentia impulsī, de tumulis decurrerunt; cumque diu aequo Marte certatum esset, Romani denique eos equitatu circumdatos occiderunt, castris direptis et spoliis recuperatis. post haec Aemilius Boiorum agris vastatis triumphans captivorum principes armatos in Capitolium perduxit, insolentiam eorum irridens, quod se thoraces non prius exuturos iurassent quam in Capitolium venissent. ab eo tempore Boiorum terram omnem occuparunt; et tam primum Pado superato Insubres invaserunt, eorumque agros vastarunt.

Interea Roma prodigiis perterrita est. nam et in Piceno flumen sanguine manavit, et in Etruria magnus caeli tractus ardere visus, et Arimini lux noctu instar diei fulsit, et alibi in Italia tres lunae noctu apparuerunt, et vultur in foro per dies complures sedit. consules igitur,

γὰρ ἐφ' ἡμέρας πλείονας ἐνιδρόθη. διὰ τε γοῦν τὰ τέρατα ταῦτα, καὶ ὅτι τινὲς παρανόμως ἔλεγον τοὺς ὑπάτους αἰρεθῆναι, μετέ- W II 69
πέμφαντο αὐτούς. δεξάμενοι δὲ τὰ γράμματα οἱ ὑπάτοι οὐκ εὐθὺς αὐτὰ ἀνέγγων, ἄρτι πρὸς πόλεμον καθιστάμενοι, ἀλλὰ B
5 προσυμβυλιόντες ἐκράτησαν. μετὰ δὲ τὴν μάχην ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς ὁ μὲν Φούριος ἐτοίμως ἐπέιθετο, ὁ δὲ γε Φλαμί-
νιος ῥηϊσθόμενος τῇ νίκῃ τὴν τε αἴρεσιν αὐτῶν ἀπεδέκνυ δι' αὐ-
τῆς ὀρθῶς ἔχουσαν, καὶ διὰ τὸν πρὸς αὐτὸν φθόνον ἐνέκειτο καὶ
τοῦ θείου τοὺς δυνατοὺς καταψεύδεσθαι. οὗτ' οὖν ἀπαναστή-
10 ναι πρὶν τὸ πᾶν καταστήσασθαι ἤθελε, καὶ διδάζειν καὶ τοὺς οἴ-
κοι ἔφη μήτ' ὄρνισι μήτ' ἄλλω δὴ τινι τοιοῦτῳ προσέχοντας ἀπαυᾶσθαι. καὶ ὁ μὲν κατὰ χώραν μένειν ἤθελε καὶ τὸν συνάρ-
χοντα κατέχειν ἐπειρᾶτο, Φούριος δ' οὐκ ἐπέιθετο. τῶν δὲ μετὰ
τοῦ Φλαμίνιου μελλόντων καταλειφθῆσεσθαι φοβηθέντων μὴ μω- C
15 γωθέντες πάθωσι τι παρὰ τῶν ἐναντίων, καὶ δεηθέντων ἡμέρας τινὰς προσμεῖναι, ἐπέισθη, οὐ μέντοι καὶ ἔργου ἤψατο. Φλα-
μίνιος δὲ περιουστῶν τὴν χώραν ἔτεμνε καὶ ἐρύματά τινα κατε-
στρέψατο, τὰ τε λάφυρα πάντα τοῖς στρατιώταις, θεραπεύων
αὐτούς, ἔχαρισατο. ὅψε δ' οἴκαδε ἐπανελθόντες ὑπὸ μὲν τῆς
20 γεροσσίας αἰτίαν τῆς ἀπειθείας ἔσχον (διὰ γὰρ τὴν πρὸς τὸν Φλα-
μίνιον ὀργὴν ἠτίμασαν καὶ τὸν Φούριον), τὸ δὲ πλῆθος ἀντιφιλο-
νεικῆσαν ὑπὲρ τοῦ Φλαμίνιου ἐψηφίσαντο τὰ νικητήρια. καὶ
ἀγυόντες αὐτὰ ἐξέστησαν τῆς ἀρχῆς.

2 παραλόγως A.

10 καταστήσασθαι A, καταστήσεσθαι PW.

11 τοιοῦτῳ om C.

20 αἰτίαν AB, τὴν αἰτίαν PW.

tum ob haec prodigia tum quod vitio creati dicerentur, accessiti sunt. verum non statim litteras legerunt, sed cum modo in aciem descendissent, commisso prius praelio vicerunt. epistola post pugnam lecta Furius haud gravatim paret: sed Flaminius victoria elatus eam argumento esse aiebat se rite creatos esse, et optimates ex invidia etiam diis asfingere mendacia asseverabat. nec igitur nisi rebus omnibus confectis recedere voluit, et se cives suos edoctrum esse dixit ne vel avium vel ullius alterius rei observatione fallerentur. itaque manere et collegae idem persuadere instituit. quod cum ille detrectaret, Flamini milites veriti ne a caeteris destituti ab hostibus male tractarentur, precibus ab eo impetrarunt ut dies aliquot maneret: sed nihil rei gessit. Flaminius autem regionem ubique pervagatus agros vastavit et aliquot castella cepit; et militibus, ut eos sibi conciliaret, omnes manubias donavit. sero domum reversis contumaciae crimen a senatu est obiectum; et ob iram in Flaminium etiam Furio negatus honos. sed a multitudine, patribus pro Flaminio adversata, decreto actoque triumpho, magistratum deposuerunt.

Ἐτεροι δὲ ἕπατοι Κλαύδιος Μάρκελλος καὶ Γναῖος Σκιπίων
 D ἀνθαιρεθέντες ἰστράτευσαν ἐπὶ τοὺς Ἰνσοῦβρους· εἰρήνην γὰρ
 αὐτοῖς αἰτήσασιν οὐκ ἐψηφίσαντο. καὶ ἄμφω μὲν πρῶτον πο-
 λεμοῦντες τὰ πλείω ἐκράτουν, ἔπειτα τὴν συμμαχίδα λεηλατου-
 μένην μαθόντες διηγήθησαν. καὶ Μάρκελλος μὲν ἐπὶ τοὺς λη-δ
 ζομένους τὴν σύμμαχον διὰ ταχείων ἐλθὼν οὐ κατέλαβε σφῶς ἐκεῖ,
 φεύγοντας δ' ἐπεδίωξε καὶ ὑποστάντας ἐνίκησε, Σκιπίων δὲ κατὰ
 χώραν μείνας Ἀλέρας ἐπολιόρκει, καὶ λαβὼν αὐτὰς ὄρημητήριον τοῦ
 πολέμου πεποίηκεν, οὐσας ἐπικαίρους καὶ ἑρακεῖς. κἀντεῦθεν
 ὀρμώμενοι τό τε Μεδιόλανον καὶ κωμόπολιν ἕτεραν χειρῶσαντο. 10
 P I 405 ἀλότων δὲ τούτων καὶ οἱ λοιποὶ Ἰνσοῦβροι ἠμολόγησαν αὐτοῖς,
 χρήματα καὶ μέρος τῆς γῆς δόντες.

Ἐἶτα Πούπλιος τε Κορνήλιος καὶ Μάρκος Μινούκιος ἐπ'
 Ἰστρου ἰστράτευσαν, καὶ πολλὰ τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν τὰ μὲν πολέμῳ
 τὰ δὲ ὁμολογίαις ὑπέταξαν. Λούκιος δὲ Οὐτετούριος καὶ Γάιος 15
 Λουτάτιος ἦλθον μέχρι τῶν Ἄλπειων, ἄνευ δὲ μάχης πολλοὺς
 ᾤκειώσαντο. ὁ μόντοι τῶν Σαρδιαίων ἄρχων Δημήτριος, ὡς
 ἄνω που εἴρηται, τοῖς ἐπιχωρίοις ἐπαχθῆς ἦν καὶ τὰ τῶν πλη-
 σιοίκων ἐκακούργει καὶ ἐδόκει τῇ Ῥωμαίων φιλῆ ἀποχρώμενος
 ἀδικεῖν. αἰσθόμενοι δὲ τοῦτο οἱ ἕπατοι Αἰμίλιος Παιῦλος καὶ 20
 B Μάρκος Λιούτιος μετεπέμψαντο αὐτόν. ὡς δ' οὐκ ὑπήκουσεν
 ἀλλὰ καὶ τῆς συμμαχίδος σφῶν ἤπειτο, ἰστράτευσαν ἐπ' αὐτόν

1 Μάρκελλος om C. 6 τῶν συμάχων διὰ ταχίος B ex corr.
 7 Ἀλέρας om B. 10 κῶμον πόλιν W ex coniectura. 16 Λου-
 τάτος PW, quae p. 161 v. 17 Λουτάτιος. 17 ὁ μόντοι —
 p. 175 v. 1 Ἰσση ὄντα Dionis excerptum Peirescianum 46. 18 ἄνω
 πον] p. 169 v. 18 sq.

Alii consules creati Claudius Marcellus et Cn. Scipio Insubribus
 arma intulerunt, pace quam petierant haud concessa. ac principio belli
 ambo rem fere bene gesserunt: deinde, cum sociae civitates infestaren-
 tur, divisi, Marcellus contra praedatores celeriter profectus, cum eos ibi
 non invenisset, fugientes persecutus est, commissaque pugna superavit:
 Scipio castris non motis Acerras obsedit, iisque expugnatis (erant enim
 opportuno loco sitae et manitae) ad gerendi belli commoditatem usus est.
 inde profecti Mediolanum et aliud oppidum ceperunt. quibus expugna-
 tis caeteri quoque Insubres deditionem fecerunt, pecunia et agri parte
 multati.

Deinde P. Cornelius et M. Minucius ad Istrios duxerunt exerci-
 tum, et multas illius loci gentes partim vi partim deditione subegerunt.
 L. vere Veturius et C. Lutatius usque ad Alpes progressi citra pugnam
 sibi multos adianxerunt. Demetrius autem, cuius supra facta est mentio,
 Sardiaeorum princeps, popularibus suis gravis, etiam finitimos vexabat,
 ac Romanorum amicitia fretus iniuriis esse videbatur. quo consules
 Paulus Aemilius et M. Livius animadverso eum arcessiverunt, ut vero

ἐν τῇ Ἰσση ὄντα. καὶ προμαθόντες διὲν ὑφώρμει που τῶν κατάρ-
σεων, μέρος τῶν νεῶν εἰς τὰ ἐπιθότερα τῆς νήσου προσμῖξαι
ἐπεμψαν. καὶ τούτου τῶν Ἰλλυριῶν ἐπ' ἐκείνουσ ὡς καὶ μόνουσ
ὄντασ τραπομένων, αὐτοὶ κατὰ σχολὴν προσπλεύσαντεσ ἐν ἐπιτη-
5 δαίῳ τε ἰστροποπεδύουντο καὶ προσπεύοντασ σφίσιν αὐθημερὸν
τοὺσ ἐπιχωροὺσ ὀργῇ τῆσ ἀπάτησ ἀπειώουντο τοῦ δὲ Δημητρίου
ἐσ Φάρον ἐτέραν νήσου διαφνύοντοσ, καὶ ἐπ' ἐκείνην ἔπλευσαν
καὶ τῶν ἀντικατασιάντων ἐκράτησαν καὶ τὴν πόλιν ἐκ προδοσίασ
εἶλον, τοῦ Δημητρίου διαδράντοσ. ὃσ τότε μὲν εἰσ Μακεδονίαν C
10 μετὰ πολλῶν χρημάτων πρὸσ Φιλίππον τὸν βασιλέα αὐτῆσ ἐλθὼν W II 70
ὑπ' ἐκείνου μὲν οὐκ ἐξεδόθη, πρὸσ δὲ τοὺσ Ἰλλυριοὺσ ἐπανελθὼν
συνελήφθη ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ ἰδικαιώθη.

21. Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει περιφανῶσ οἱ Ῥωμαῖοι τοῖσ Καρ-
χηθονίοισ ἐξεπολεμώθησαν, καὶ ὁ πόλεμοσ οὗτοσ τῷ μὲν χρόνῳ
15 πολὺ ἐλάσσων τοῦ προτέρου συμβέβηκε, τοῖσ δ' ἔργοισ τοῖσ τε
παθήμασι καὶ μελῶν καὶ χαλεπώτεροσ. ἐπῆρε δὲ τοῦτοσ μάλιστα
ὁ Ἀντίβασ στραταρχῶν τῶν Καρχηθονίων. ὁ δ' Ἀντίβασ οὗτοσ D
παῖσ τοῦ Ἀμίλκω τοῦ Βαρχίδω ἐγένετο, καὶ ἐκ παίδων ἐθῆσ
ἐπὶ τοὺσ Ῥωμαίουσ ἱσκήθη. πάντισ γὰρ τοὺσ νείεσ ὁ Ἀμίλκασ
20 ὡσπερ τινάσ σκόμνουσ ἐπ' αὐτοὺσ τρέφειν ἔλεγεν, ἐκείνου δὲ πολὺ
τῇ φύσει προφέροντα ὀρῶν καὶ ὤρκωσε πολεμήσειν αὐτοῖσ, καὶ

2 νηῶν A. 13 ἐρχομένῳ ABCW. 19 ἑσὸσ B. 21 προ-
φέροντα AB, προσφέροντα FW.

FOUNT. Cap. 21. Dionis Historiae Romanae libri deperdit:
excerptum Valesianum 6, e Thetzae scholiis in Lycophronis Ale-
xandriam v. 516 et 1304.

non parebat sed eorum socios quoque offendebat, Issam contra eum
sunt profecti; edoctique eum alicubi in portibus insidias collocasse, na-
vium partem ad alterum latus insulae miserunt. quo factum ut, Illyria
contra illos tanquam soli essent conversis, caeteri per otium portu occu-
pato et castris idoneo loco positis insulares eodem die ex impostarum
iracundia irruentes profligarent. Demetrium in aliam insulam Pharam
persecuti, hostibus superatis urbem prodicione ceperunt. Demetrius ad
Philippum Macedoniae regem eum magna pecunia confugit, nec ab ille
deditus est: sed in Illyrios reversus et a Romanis captus poenas dedit.

21. Sequenti anno Romanorum et Carthaginensium inimicitiae
aperte eruperunt: et id bellum, ut tempore longe priore minus, sic ope-
ribus et cladibus longe maius fuit et gravius. eius autem belli potissi-
mus auctor fuit Hannibal dux Carthaginensium, Hamilcaris Barchini
filius, statim a puero contra Romanos exercitatus. aiebat enim Hamil-
car se omnes filios tanquam catulos quosdam contra illos alere: illum
autem, quem ingenio longe caeteris antecellere videret, iureiurando ade-
git se hostem fore populo Romano. ea de causa cum aliis eum disci-

διὰ τοῦτο τὰ τε ἄλλα καὶ τὰ πολέμια ἔτι μᾶλλον αὐτὸν ἐξεδίδασκε, πεντεκαιδεκαετῆ ὄντα· ὄθεν οὐκ ἠδυνήθη θανάτου αὐτῷ τοῦ πατρὸς τὴν στρατηγίαν διαδέξασθαι. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀσδρούβας ἐτελεύτησεν, οὐκέτι ἐμείλησεν, ἕξ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν τότε γεγονώς, ἀλλὰ τὸ τε στρατεύμα ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ αὐτίκα προκατέλαβε, καὶ 5
 P I 406 στρατηγὸς ὑπ' αὐτῶν ἀναδειχθεὶς διωκήσατο καὶ παρὰ τῶν οἴκοι
 τελῶν βεβαιωθῆναι αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν. πράξας δὲ ταῦτα προ-
 φάσεως εὐπροποῦς ἐδείτο εἰς τὴν κατὰ Ῥωμαίων ὁρμήν, καὶ ταύ-
 την ἐποιήσατο τοὺς ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ Ζακύνθιους. οὗτοι γὰρ οὐ
 πόρρω τοῦ ποταμοῦ οἰκοῦντες τοῦ Ἰβηρος, ἄνω τῆς θαλάσσης 10
 βραχύ, τοῖς Ῥωμαίοις προσέκειντο, κάκεινοι καὶ ἐτίμων αὐτοὺς
 καὶ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Καρχηδονίους συνθήκαις ἐξαιρέτους ἐπι-
 ποιήκισαν. διὰ ταῦτ' οὖν ὁ Ἀννίβας πόλεμον ἤρατο πρὸς αὐτούς,
 εἰδὼς ὅτι ἢ ἐπικουρήσουσιν οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Ζακύνθιοις ἢ καὶ τι
 παθοῦσι τιμωρήσουσι. διὰ τε οὖν ταῦτα καὶ ὅτι καὶ μέγαν πλοῦ- 15
 B τον κεκτήσθαι αὐτοὺς ἐγίνωσκεν, οὗ καὶ μάλιστα ἔχρηζε, καὶ δι'
 ἕτερα αἷτια κατὰ Ῥωμαίων αὐτῷ συμβαλλόμενα τοῖς Ζακύνθιοις
 ἐπέθετο.

Ἡ δ' Ἰβηρία, ἐν ἣ οἱ Ζακύνθιοι οἰκοῦσι, καὶ ἡ προσεχῆς
 ἀπὸ τῆ πᾶσα ἐν τῇ Εὐρώπῃ πρὸς δυσμὰς ἐστὶ, καὶ ἐπὶ πολὺ 20

2 πεντεκαιδεκῆ B. septendecim annorum fuisse cum patrem amitteret, docet U. Beckerus, Vorarbeiten zu einer Geschichte des zweiten Punischen Kriegs p. 29. 4 ἕξ τότε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν γεγονώς A. 5 προκατέλαβε AW, προσκατέλαβε P ex duobus codicibus Regiis et Colbertino, quibuscum consentiant BC. "alter codex προσέλαβε" WOLFIVS. 10 τῇ θαλάσῃ A. 15 καὶ alterum om A. 16 ἐγίνωσκεν — 17 συμβαλλόμενα om C. 17 κατὰ A, καὶ κατὰ PW.

plinis tum in re militari diligenter erudit, usque ad annum aetatis decimumquintum: unde patri defuncto in imperio succedere non potuit. sed post Hasdrubalis obitum, annum tum sextum et vigesimum agens, nihil cunctatus Hispaniensem exercitum statim occupavit; et imperator a militibus salutatús effecit ut etiam ab urbanis magistratibus sibi principatus confirmaretur. his perfectis speciosum quaerebat titulum invadendi Romanos, quem ei Zacynthiorum coloni in Hispania suppeditarunt. qui cum non procul ab amne Ibero habitarent, paulum a mari remoti, Romanos magno studio et honore colebant, atque in Carthaginensi foedere excepti erant. ea de causa bellum eis intulit Hannibal, haud ignarus Romanos aut opem eis laturus aut clades eorum ultimos. eo accedebat quod eos magnas opes habere norat, quibus in primis egebat. his igitur de causis et ob alia quae contra Romanos ei profutura erant Saguntinus est adortus.

Hispania vero, in qua illi habitant, cum finitimis locis omnibus in Europa versus occidentem sita, ad mare interius et Herculis columnas

μὲν πρὸς τὴν ἕσω θάλασσαν καὶ πρὸς τὰς Ἡρακλείους στήλας
 τὸν τε Ὠκεανὸν αὐτὸν προσήκει, καὶ προσέει καὶ τὴν ἤπειρον τὴν
 ἄνω διὰ πλείστου μέχρι τοῦ Πυρηναίου νέμεται. τὸ γὰρ ὄρος
 τοῦτο ἐκ τῆς θαλάσσης τῆς πάλαι μὲν Βεβρυκίων, ὕστερον δὲ
 5 **Ναρβωνησίων**, ἀρξάμενον ἐς τὴν ἕξω τὴν μεγάλην διατείνει,
 πολλὰ μὲν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ σύμμικτα ἕθνη ἔχον, πῦσαν δὲ τὴν
 Ἰβηρίαν ἀπὸ τῆς προσοίκου Γαλατίας ἀφορίζον. οὔτε δ' ὁμό- **C**
 φωνοὶ ἦσαν οὔτε κοινῇ ἐπολιτεύοντο. ὄθεν οὐδὲ εἰς ἓν ὄνομα
 ἐτέλουν· οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαῖοι Ἰσπανούς, οἱ δ' Ἕλληνες Ἰβήρας
 10 ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἰβήρος αὐτοὺς ἐπεκάλεσαν.

Οἱ μὲν οὖν Ζακύνθιοι οὗτοι ἐπολιορκοῦντο, καὶ ἐπεμψαν
 πρὸς τοὺς περιοίκους καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐπικουρίας δεόμε-
 νοι. ἀλλὰ τοὺς μὲν ὁ Ἀννίβας ἐκάλυπεν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πρὸς βίαιαν
 πρὸς ἐκεῖνον ἐπέμψαντες μὴ πελάζειν τοῖς Ζακυνθίοις ἐκέλευον,
 15 καὶ εἰ μὴ πείθοιτο, ἐς τὴν Καρχηδόνα πλεύσαι εὐθὺς καὶ κατη-
 γορηῆσαι αὐτοῦ ἐπιπείλησαν. ὁ δ' Ἀννίβας ἐκ τῶν ἐπιχωρίων
 πέμψας τινὰς ὡς εὖνοιαν τηροῦντας τοῖς πρὸς βίαιαν ἤδη πλησίον
 οὗσι παρεσκεύασε λέγειν αὐτοῖς μὴ παρῆναι τὸν στρατηγόν, πόρρω **D**
 που ἐς ἄγνωστα χωρία ἀποδημήσαντα. καὶ παρήκον ἀπαλλα-
 20 γῆναι ὡς τάχιστα, πρὶν καταγγελθεῖεν ὡς πάρευσιν, ἵνα μὴ διὰ
 τὴν ἀναρχίαν, τοῦ στρατηγοῦ μὴ παρόντος, ἀπόλωνται. οἱ μὲν
 οὖν πιστεύσαντες αὐτοῖς εἰς τὴν Καρχηδόνα ἀπήσαν· γενομένης **W II 71**

2 αὐτὸν om C. 3 τὸ γὰρ ὄρος — 7 ἀφορίζον ex Dione Tzetzes
 ad Lycophronis v. 516 et 1304 (exc. Vales. 6). 7 ἀπὸ τοῦ
 προσήκου γαλάταις A. 10 alterum τοῦ add C. ἀπεκάλεσαν A.
 17 τινὰς om A. 18 παρεσκεύαζε B.

et Oceanum longe excurrit, atque etiam continentem longissimo tractu
 usque ad montes Pyrenaeos occupat: qui a mari, quod olim Bebrycium
 dicebatur, post Narbonense appellatum est, usque ad exterius mare ma-
 gnum pertinent, totamque Hispaniam a Gallia finitima dirimunt, intra
 eos multae diversae gentes conederunt, nec lingua eadem nec forma
 rei publicae utentes. unde nec eodem nomine appellantur: nam Romani
 Hispanos, Graeci ab Ibero amne Iberos vocant.

Saguntini cum obsiderentur, auxilia et finitimorum et Romanorum
 implorant, atque illos quidem prohibuit Hannibal: Romani autem
 legatis ad eum missis postularunt ut Sagunto abstineret; quod ni face-
 ret, minabantur se Carthaginem statim ad eum accusandum navigaturos.
 at Hannibal ex Hispanis quosdam misit qui per fidei et amicitiae spe-
 ciem legatis appropinquantibus dicerent non adesse ducem, procul in ioca
 quaedam incognita profectum, monerentque ut quamprimum discederent,
 ne adventu illorum cognito per imperatoris absentiam ab effrenatis mili-
 tibus interirent. legati vera illa esse rati Carthaginem abierunt: indi-

δὲ ἐκκλησίας οἱ μὲν τῶν Καρχηδονίων εἰρήνην ἄγειν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους συνεβούλευον, οἱ δὲ τῷ Ἀννίβῳ προσκείμενοι τοὺς μὲν Ζακυνθίους ἀδικεῖν, τοὺς δὲ Ῥωμαίους τὰ μηδὲν σφίσι προσή-
 P I 407 κοντα πολυπραγματεῖν ἔλεγον. καὶ τέλος ἐπεκράτησαν οἱ πολεμη-
 σαι σφῶς ἀνυπέιδοντες. 5

Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Ἀννίβας σπουδῇ τὰς προσβολὰς τῆς τεicho-
 μαχίας ἐποιεῖτο. πολλῶν δὲ πιπτόντων καὶ πλειόνων τιρωσκο-
 μένων ἐκ τῶν τοῦ Ἀννίβου, καὶ ποτε τῶν Καρχηδονίων κατουσει-
 σάντων τι τοῦ περιβόλου καὶ κατὰ τὸ ῥῆγμα εἰσελθεῖν τολμησάν-
 των, ἐπεξέδραμον οἱ Ζακύνθιοι καὶ ἀπεσόβησαν σφῶς· ὄθεν αὐτοὶ 10
 μὲν ἐπερρώσθησαν, οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ἐνέδοσαν ἀδυμήσαντες.
 οὐκ ἀπέσιτσαν δὲ πρὶν τὴν πόλιν ἐλεῖν, καίτοι ἐπ' ὄγδοον μῆνα
 B τῆς πολιορκίας πυραταθείσης· ἐν οἷς ἄλλα τε πολλὰ συνηρέχθη
 καὶ ἄτοπα, καὶ ὁ Ἀννίβας δεινῶς ἔτρωσθη. ἦλω δὲ οὕτως.
 μηχανήματα τῷ τεῖχει προσήγαγον πολὺ τε αὐτοῦ ὑπεραῖρον καὶ 15
 ὀπλίτας τοὺς μὲν ἐμφανεῖς ἔχον τοὺς δὲ λαθάνοντας. τῶν οὖν
 Ζακυνθίων τοῖς ὀρωμένοις ὡς μόνοις οὕσι μαχομένων ἐρρωμενέ-
 στερον, οἱ κεκρυμμένοι τὸ τεῖχος ὑπορῥύζαντες εἰσεβύβαντο καὶ
 ἔνδον ἐγένοντο. τῷ γοῦν παραδόξῳ οἱ Ζακύνθιοι ἐκπλαγέντες εἰς
 τὴν ἀκρόπολιν ἀνέδραμον, καὶ εἰς λόγους ἤλθον, εἴ πως ἐπιεικεῖ 20
 τινι ὁμολογίᾳ περισωθεῖεν. ὡς δ' οὐδὲν ὁ Ἀννίβας προῖσχετο
 C μέτριον, οὔτε τις αὐτοῖς ὠφέλεια πρὸς τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο,

2 προσκείμενοι CW. "προσκείμενοι reposuimus ex ms" DUCANGEUS.
 4 ἐκράτησαν A. 9 τὸ om C. 12 ἀπανέστησαν AB. δὲ τὴν
 πόλιν πρὶν ἐλεῖν A. 14 καὶ prius om A. 16 τοὺς prius
 om C. 18 ἐπορῥύζαντες A.

cloque concilio Carthaginiensium alii pacem suaserunt, factio vero Han-
 nibalis, Saguntinos esse iniurios, et Romanos ea quae nihil ad ipsos
 attinerent curiose complecti, asserebat. denique in eorum sententiam
 itum est qui belli Romanis inferendi auctores erant.

Interea dum Hannibal sedulo moenia oppugnat, multi ex eius mi-
 litibus cadunt, pluribus vulneratis; et cum aliquando Carthaginienses
 muri partem deiecissent et per ruinas penetrare conarentur, a Saguntini-
 nis eruptione facta repulsi cesserunt: unde ipsorum imminuta audacia,
 oppidanorum vero animi aucti sunt. neque tamen ab obsidione destite-
 runt, in mensem octavum usque prorogata: quo temporis spatio cum
 alia multa eaque incommoda evenerunt, tum Hannibal graviter vulnera-
 tus est. urbs autem sic capta est. machinam adduxerunt quae moenia
 multum superaret, armatis partim conspicuis partim occultis refertam.
 dum autem Saguntini cum iis duntaxat quos videbant acrius pugnant,
 solos eos esse opinati, occulti suffosso muro vi in urbem penetrarunt.
 Saguntini re inopinata perterriti in arcem accurrerunt, habituque collo-
 quio tolerabilibus condicionibus salutem impetrare studuerunt. Hanni-
 bale vero nihil moderati postulante, neque Romanis quicquam opis feren-

ἐπισχεθῆναι τὰς προσβολὰς ἐξητήσαντο, ὡς τι περὶ τῶν κατὰ σφᾶς βουλευσόμενοι· κἄν τούτῳ τὰ τιμιώτατα συμφορήσαντες τῶν χρημάτων ἐς πῦρ ἐνέβαλον, καὶ οἱ μὲν ἀπόμαχοι διεχειρίσαντο ἑαυτούς, οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ ἀθρόοι πρὸς τοὺς ἐναντίους ὠρμή-
5 κεισαν καὶ προθύμως ἀγωνιζόμενοι κατεκόπησαν.

22. Καὶ δι' αὐτοὺς οἱ τε Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ἐπολέμησαν. ὁ γὰρ Ἀννίβας καὶ συμμάχους συχνοὺς προσλαβὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἠπέλεγτο. πυθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι συν-
ἦλθον εἰς τὸ συνέδριον, καὶ ἐλέχθη μὲν πολλὰ, Λούκιος δὲ
10 Κορονήλιος Λέντουλος ἐδημηγόρησε καὶ εἶπε μὴ μέλλειν ἀλλὰ πόλεμον κατὰ τῶν Καρχηδονίων ψηφισασθαι, καὶ διχῆ διελεῖν καὶ τοὺς ὑπάτους καὶ τὰ στρατεύματα, καὶ τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἰβηρίαν, τοὺς δὲ εἰς τὴν Λιβύην πέμψαι, ἵν' ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἢ τε χώρα αὐτῶν πορθῆται καὶ οἱ σύμμαχοι κακουργω-
15 ται, καὶ μήτε τῇ Ἰβηρίᾳ βοηθῆσαι δύνωνται μήτ' ἐκείθεν αὐτοὶ ἐπικουρηθῶσι. πρὸς ταῦτα Κύντιος Φάβιος Μάξιμος ἀντίετο, μὴ οὕτως ἐκ παντὸς τρόπου τὸν πόλεμον δεῖν ψηφισασθαι, ἀλλὰ πρεσβείᾳ χρῆσασθαι πρότερον, κἄν μὲν πείσωσιν ὅτι οὐδὲν ἀδικοῦσιν, ἥσυχίαν ἄγειν, ἂν δ' ἀδικοῦντες ἄλωσι, τότε πολεμῆσαι P I 408
20 αὐτοῖς, ἵνα καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου ἐς αὐτοὺς ἀπωσώμεθα.

3 ἐνέβαλον AC, ἀνέβαλον PW. 6 τε add B. 9 ἐλέχθη
μὲν πολλὰ etc.] singulas sententias exhibent excerpta Dionis Vati-
cana 68 69 et Florilegium Vaticanum, 45—47. 20 ἀπωσώ-
μεθα A.

Fontes. Cap. 22. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Vaticana 68—70 p. 188 sq.; et quae ex Florilegio Vaticano Maius edidit 45—47 p. 541 sq.

tibus, efflagitarunt ut oppugnatione intermissa rebus suis consulendi spatium daretur. interea pretiosissimis quibusque rebus igni absumptis homines imbelles sibi ipsi manus attulerunt: qui erant aetate integra, subito in hostes impetu facto strenue dimicantes occubuerunt.

22. Haec Romanis et Carthaginiensibus belli causa fuit. nam Hannibal multis sociis adscitis in Italiam properabat. quod cum Romani audivissent, indicto senatu tum multa verba facta sunt, tum vero L. Cornelius Lentulus pro coactione dixit, non esse cunctandum, sed bellum contra Carthaginiensae decernendum, et tam consules quam exercitus bifariam dividendos, et alterum in Hispaniam alterum in Libyam mittendum, ut eodem tempore et ager eorum vastaretur et socii vexarentur, neque Hispaniae opem ferre neque inde auxilia expectare hostes possent. ad haec Q. Fabius Maximus respondit, non adeo praecipitanter bellum esse decernendum, sed legatos prius mittendos: quod si crimina purgarent, quiescendum; sin iniuriarum convincantur, tum demum bello petendos esse, ut etiam causa belli in illos transferatur. utriusque igi-

αὶ μὲν οὖν ἀμφοῖν δόξαι τοιαῦται ἦσαν ὡς ἐν κεφαλαιῷ εἰπεῖν, τῇ δὲ βουλῇ παρασκευάζεσθαι μὲν ἔδοξε πρὸς τὴν μάχην, πρέσβεις δὲ εἰς τὴν Καρχηδόνα στείλαι καὶ τοῦ Ἀννίβου κατηγορήσαι, καὶ εἰ μὲν μὴ ἐπαινοῖεν τὰ πραχθέντα, δικάσαι, εἰ δ' εἰς ἐκείνον αὐτὰ ἀναφέρουσιν, ἔξαιτήσασθαι αὐτόν, κἂν μὴ ἐκδώσι, τὸν πόλεμον ὁ ἐπαγγεῖλαι αὐτοῖς.

Τῶν γοῦν πρέσβειων ἀπελθόντων οἱ Καρχηδόνοι τὸ ποιη-
 τέον ἐσκόπουν. καὶ τις Ἀσδρούβας, εἷς τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου
 Β προπαρασκευασμένων, συνεβούλευσε σφίσι χρῆναι τὴν τε ἀρχαίαν
 ἐλευθερίαν ἀνακτήσασθαι καὶ τὴν ἐκ τῆς εἰρήνης δουλείαν ἀπο-
 10 τρέψασθαι καὶ χρήμασι καὶ δυνάμεισι καὶ συμμάχοις συγκεκριση-
 W Π 72 μένοις, ἐπαγαγὼν ὅτι “κἂν τῷ Ἀννίβῳ μόνῳ ὅσα βούλεται πρᾶξαι
 ἐπιτρέψητε, καὶ τὰ προσήκοντα ἴσται, καὶ οὐδὲν αὐτοὶ πονήσετε.”
 τοιαῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος Ἄνων ὁ μέγας ἐναντιούμενος τοῖς τοῦ
 Ἀσδρούβου λόγοις γνώμην εἰσήνεγκε, μήτε ῥαδίως μήτε μικρῶν 15
 καὶ ἄλλοτρίων ἐγκλημάτων ἕνεκα τὸν πόλεμον ἐφ' ἑαυτοὺς ἐπι-
 σπάσασθαι, παρὸν τὰ μὲν λῦσαι τὰ δὲ ἐς τοὺς δράσαντας αὐτὰ
 τρέψαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο, τῶν δὲ Καρχηδονίων
 C οἱ μὲν πρεσβύτεροι καὶ τοῦ πρὶν μεμνημένοι πόλεμον αὐτῷ συνε-
 τίθεντο, οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ καὶ μάλισθ' ὅσοι τὰ τοῦ Ἀννίβου ἔπρατ-
 20 τον ἰσχυρῶς ἀντίτελεγον. ὡς δ' οὐδὲν σαφές ἀπεκρίναντο καὶ ἐν
 ὀλιγωρίᾳ τοὺς πρέσβεις εἶχον, ὁ Μάρκος ὁ Φάβιος τὰς χεῖρας

1 αὶ μὲν οὖν — 6 ἐπαγγεῖλαι αὐτοῖς Dionis excerptum Vaticanum 70.
 9 προπαρασκευασμένων PW. 10 τὴν ἐκ om A. 11 ἀποτρέ-
 φασθαι A. 18 τρέψαι] πέμψαι A. 21 ὡς δ' οὐδὲν — p. 181
 v. 5 τὸν πόλεμον Dionis excerptum Vaticanum 70.

tur sententia summam haec fere fuit: senatui autem placuit se et ad bellum parare et legatis Carthaginem missis Hannibalem accusare. quod si illa improbant, iure agendum; sin illi imputarent, eum deposcendum; si non dederent, bellum eis indicendum.

Legatis digressis Carthaginienses quid agendum esset deliberabant. Hasdrubal vero, unus ex iis quos Hannibal subornarat, auctor fuit veteris libertatis recuperandae, et servitutis, quam pax attulisset, tum pecuniis tum copiis tum sociis comparatis repudiandae. subiecitque, si vel soli Hannibali suo arbitrata rem gerere permisissent, omnia rite administratum iri, et ipsos omni laboris molestia carituros. illo haec locuto magnus Hanno contra non temere neque ob parva et aliena crimina bellum in rem publicam retrahendum esse censuit, cum alia purgare alia in auctores transferre liceat. qui cum dicendi finem fecisset, Carthaginiensium seniores primique belli memores illi sunt assensi: caeteri adolescentes, iique potissimum qui Hannibalis causam agebant, acriter adversati sunt. ut autem nihil certi responsi dederunt, legatosque neglexerunt, M. Fabius sinu ex toga facto “hic” inquit “vobis bellum et

ὑπὸ τὸ ἱμάτιον ὑποβαλὼν καὶ ὑπτιάσας αὐτὰς ἔφη “ ἐγὼ μὲν ἐνταῦθ’ ὧ Καρχηδόνιοι καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὴν εἰρήνην φέρω, ὑμεῖς δ’ ὀπότερον αὐτῶν βούλεσθε ἔλεσθε.” ἀποκριθέντων δὲ μηδέτερον μὲν αἰρεῖσθαι, δέχεσθαι δ’ ἐτοιμῶς ὀπότερον καταλείψουσιν, ἐπήγγειλεν αὐτοῖς αὐτίκα τὸν πόλεμον.

Οὕτω μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα οἱ τὲ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Καρχηδόνιοι τὸ δεύτερον ἐπολέμησαν. καὶ τὸ δαιμόνιον τὰ γενησόμενα D προεσήμηνεν. ἐν γὰρ τῇ Ῥώμῃ ἀνθρωπίνως ἐλάλησε βοῦς, καὶ ἕτερος ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πανηγύρει ἐξ οἴκλας εἰς τὸν Τίβεριν 10 ἑαυτὸν ἔρριψε καὶ ἐφθάρη, κεραννοὶ τε πολλοὶ ἐφέροντο, καὶ αἷμα τὸ μὲν ἐξ ἀγαλμάτων ὤφθη τὸ δὲ ἐξ ἀσπίδος στρατιώτου ἔρρηξ, ἕτερον τε ξίφος ἐξ αὐτοῦ τοῦ στρατοπέδου λύκος ἤρπασε. τῷ δ’ Ἀννίβα θηρία πολλὰ καὶ ἄγνωστα τὸν Ἴβηρα διαβαίνοντι προκατηγήσατο, καὶ ὄνυς ὄνειρον ἐφάνη. ἔδοξε γὰρ ποτε τοῦς 15 θεοῦς ἐν ἐκκλησίᾳ καθημένους μεταπέμψασθαι τε αὐτὸν καὶ στρατεῦσαι ὅτι τάχιστα εἰς τὴν Ἰταλίαν προστάξαι, καὶ λαβεῖν παρ’ αὐτῶν τῆς ὁδοῦ ἡγεμόνα, καὶ ἀμεταστρεπτι ὑπ’ αὐτοῦ κελευσθῆναι ἔπεσθαι· μεταστραφῆναι δὲ καὶ ἰδεῖν χειμῶνα μέγαν χωροῦντα P I 409 καὶ δράκοντα αὐτῷ ἐπακολουθοῦντα ἀμήχανον, καὶ θανμάσαι 20 ἐρέσθαι τε τὸν ἀγωγὸν τί ταῦτα εἶεν· καὶ τὸν εἰπεῖν “ ὦ Ἀννίβα, ταῦτα συμπορθήσονται σοι τὴν Ἰταλίαν ἔρχεται.”

1 τὰ ἱμάτια A. 3 αὐτῶν om A. 6 οὖν add A. 15 post καθημένους B add καί. 18 μέγα A.

pacem porto: utrum placet sumite.” cum respondissent se neutrum quidem sumere, sed utrum dedisset alacriter accepturos, bellum eis statim indixit.

Hoc igitur modo et his de causis inter Carthaginenses et Romanos alterum bellum est conflatum. futura autem divinitus denuntiata sunt: nam Romae bos humana voce locutus est, et alius ludis Romanis ex aedibus se in Tiberim praecipitavit ac periit, fulmina multa sunt delata, sanguis tum e statuis manavit tum e militis cuiusdam clipeo, alterius ense lupus ex ipsis castris rapuit. Hannibali vero multae ignotae bestiae Iberum transeunti veluti viam monstrarunt, et somnium huiusmodi apparuit. aliquando sibi visus est a diis in concilio sedentibus accessi et quamprimum in Italiam exercitum ducere iuberi, ab eisque ducem itineris accepisse quem non respectans sequeretur. sed cum se convertisset, magnam ingruere tempestatem vidisse, draconemque sequi ingentis magnitudinis: quae cum miraretur, ductorem rogasse quidnam ea sibi vellent; qui responderit, ea illi ad vastitatem Italiae adiumento futura esse.

23. Ταῦτα τῷ μὲν Ἀννίβᾳ χρηστὴν ἑλπίδα, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις δεινὴν ἐνεποίηε ἐκφόβησιν. διχῆ δὲ τὰς δυνάμεις οἱ Ῥωμαῖοι διελόντες καὶ τοὺς ὑπάτους, Σεμπρόνιον μὲν Λόγγον ἐς Σικελίαν ἐπεμψαν, ἐς δὲ τὴν Ἰβηρίαν Σκιπίωνα Πούπλιον. ὁ δὲ Ἀννίβας εἰς τὴν Ἰταλίαν ὡς τάχιστα ἐπιθυμῶν εἰσβαλεῖν, σπουδῆς 5
 B ἐχώρει, καὶ πᾶσαν τὴν Γαλατίαν τὴν μεταξὺ τοῦ Πυρηναίου καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ οὖσαν ἀμυχεῖ διῆλθε. καὶ μέχρι μὲν τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ῥοδανοῦ οὐδεὶς εἰς χεῖρας ἤκεν αὐτῷ, ἐκεῖ δ' ὁ Σκιπίων ἐπεφάνη, καίπερ μὴ παρουσίας αὐτῷ τῆς δυνάμειος. ὁμοως μετὰ τῶν ἐπιχωρίων καὶ τῶν αὐτοῖς προσοικῶν τὰ τε πλοῖα τὰ ἐν τῷ 10 ποταμῷ προδιέφθειρε, καὶ τὸ ρεῦμα αὐτοῦ διὰ φυλακῆς ἐποίησατο. ὁ οὖν Ἀννίβας ἔτριψε μὲν τινα χρόνον καὶ σχεδίας καὶ σκάφη ἄλλα τε καὶ μονόξυλα κατασκευάζων, ἔφθη δ' οὖν ὑπὸ πολυχειρίας τὰ πρὸς περαιοσίην ἀναγκαῖα πάντα, πρὶν τῷ Σκι-
 C πίωνι τὸ οἰκτεῖον ἀφικέσθαι στρατεύμα, προετοιμασάμενος. καὶ 15 τὸν ἀδελφὸν Μαγῶνα σὺν τοῖς ἱππεῦσι καὶ ψιλοῖς τισιν, ἧ σχεδάννυται ὁ ποταμὸς ἐπὶ πολὺ καὶ νήσοις διαλαμβάνεται, διαβησόμενον ἐπεμψεν, αὐτὸς δὲ κατὰ τὸν ἐμφανῆ πόρον ἐχώρει δῆθεν, ἕν' οἱ Γαλάται ἀπατηθεῖεν, πρὸς αὐτὸν ἀντιπατόμενοι, καὶ ἀμελέστερον ἐν ἄλλοις τοῦ ποταμοῦ τὴν φυλακὴν θῶνται· ὁ καὶ 20 γέγονε. καὶ ὁ Μαγὼν διέβη τὸν ποταμόν, ὁ δὲ Ἀννίβας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν κατὰ τὸν πόρον ἐπεραιουῶντο. καὶ γενόμενοι κατὰ τὸ

7 μὲν om C.
 om AC.

8 τοῦ add A.

11 διέφθειρε C.

15 τὸ

FONTES. Cap. 23. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum* 72 p. 192.

23. Haec bonam spem Hannibali, Romanis magnum timorem attulerunt. qui copiis et consulibus bifariam distributis Sempronium Longum in Siciliam miserunt, in Hispaniam P. Scipionem. Hannibal vero, impressionis in Italiam primo quoque tempore faciendae cupidus, iter acceleravit, ac Galliam quae intra Pyrenaeum et Rhodanum est citra dimicationem transiit; neque quisquam cum eo congressus est priusquam ad Rhodanum venisset. ibi se illi ostendit Scipio. qui, cum eius copiae nondum advenissent, tamen cum popularibus eorumque finitimis naves quae in flumine erant destruxit alveumque custodit. Hannibal etsi temporis aliquid instruendis ratibus scaphis et lintribus consumpsit, tamen omnia ad traiectionem necessaria multitudine operarum prius paravit quam Scipioni suae legiones advenissent. fratrem Magonem cum equitibus et velitibus nonnullis, qua amnis late spargitur et insulis distinguitur, traicere inssit: ipse ad evidens vadum contendit, nimirum ut Galli, dum ipsi obsisterent, fallerentur, et in aliis ripis fluminis negligentius custodias haberent. itaque contigit. Mago enim cum flumen transmisisset, Hannibal cum suis vadum ingressus, ubi ad medium pervenit, clamorem

μέσον ἠλάλαξαν, καὶ οἱ σαλπικταὶ δὲ συνήχησαν· καὶ ὁ Μάγων W Π 73
κατὰ νύττον τοῖς ἀνθεστηκόσι προσέειπε· καὶ οὕτως οἱ τε ἄλλοι D
καὶ οἱ ἐλέφαντες ἀκινδύνως ἐπεραιώθησαν. ἄρτι δὲ περαιωθέν-
των αὐτῶν καὶ τῷ Σκιπίωνι ἡ οἰκεία ἀφίκετο δύναμις. πέμψαν-
τες οὖν εἰς προσκοπὴν ἰκτίας ἀμφότεροι τοιοῦτω τέλει τῆς ἵππο-
μαχίας ἐχρήσαντο ὅποιον ὁ σύμπας ἔσχηκε πόλεμος· οἱ γὰρ Ῥω-
μαῖοι καὶ ἔλαττον τὴν πρώτην ἐνεγκάμενοι καὶ συχνὸς ἀποβα-
λόντες ἐνίκησαν.

Ἐντεῦθεν Ἀννίβας ἀπέραιε πρὸς Ἰταλίαν σπεύδων, ὑποπτεύ-
10 ων δὲ τὰς ἐπιτομωτέρας τῶν ὁδῶν, ἐκείνας μὲν παρεξήλθεν,
ἑτέραν δὲ πορευθεὶς ἰσχυρῶς ἐπόνησε. τά τε γὰρ ὄρη ἐκείνα
ἀποτομωτάτα ἐστί, καὶ ἡ χιῶν πολλὴ γενομένη καὶ τὰς φάραγγας
ὑπ' ἀνέμων πληρώσασα καὶ ὁ κρύσταλλος ἰσχυρότατα παγεί-
δεινῶς σφῶς ἰταλιωφόρησε· καὶ πολλοὶ τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν P I 410
15 ὑπὸ τε τοῦ χειμῶνος καὶ ὑπὸ σιτοδείας ἀπώλοντο, πολλοὶ δὲ καὶ
οἴκαδε ἀνεχώρησαν. ἔχει δὲ λόγος ὅτι καὶ αὐτὸς ἀνίστρεψεν ἄν,
εἰ μὴ πλείων καὶ ἀπορωτέρα ἢ προδιηρυσμένη ὁδὸς τῆς λειπομέ-
νης ἐτύγγανε. διὰ μὲν δὴ τοῦτο οὐκ ἀπετρέπετο, ἔξαιτίας δὲ
ἐκτὸς τῶν Ἄλπεων ἐκφανεῖς θαῦμα καὶ δέος τοῖς Ῥωμαίοις
20 ἐνέβαλε.

Καὶ ὁ μὲν προεχώρει τὰ ἐν ποσὶ προσποιούμενος, Σκιπίων
δὲ τὸν μὲν ἀδελφὸν Γάϊον Σκιπίωνα ὑποστρατηγοῦντα αὐτῷ εἰς
τὴν Ἰβηρίαν ἐπεμψεν ὡς κυταληψόμενον αὐτὴν ἢ τὸν Ἀννίβαν B

4 ἢ add AC.

5 οὖν om C.

προκοπὴν A.

12 ἐπιτο-

μωτάτα C.

13 κρύσταλος BC.

ἰσχυρότατος C.

22 immo

Γναίων.

eos tollere et classica canere iussit: quo facto, Magone adversarios a tergo adorto, et caeteri et elephantēs citra periculum transierunt. vix transierant cum Scipionis copiae advenērunt. cum igitur utrinque speculatum equites misissent, is equestris praelii fuit exitus qui belli totius: Romani enim principio inferiores, multis amissis vicerunt.

Inde Hannibal in Italiam properans, cum vias compendiosiores suspectas haberet, illis vitatis atque aliis tramitibus quaesitis magnas aerumnas toleravit. nam et montes admodum praerupti, et valles flatu ventorum profundis nivibus expletas, et glacies densissima graviter exercitum affligerunt; multique milites vel hieme vel inedia perierunt, multi etiam domum redierunt. fertur et ipse Hannibal reverti voluisse, nisi confectum iter longius et difficilius fuisset eo quod restabat. eaque de causa coeptis non destitit: ac subito extra Alpes conspectus admirationem simul et terrorem Romanis iniecit.

Dum ille inter progrediendum obvia quaeque subigit, Scipio fratrem C. Scipionem legatum suum in Hispaniam misit, ut aut eam occuparet aut Hannibalem eo retraheret: ipse contra Hannibalem est profe-

ἐπανάξοντα, αὐτὸς δ' ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν ἤλασε. καὶ ἡμέρας μὲν
 τινὰς ἐπέσχον, ἔπειτα ἄμφω πρὸς τὴν μάχην ὤρμησαν. πρὶν δὲ
 δὴ ἔργου ἔχεισθαι, συγκαλέσας ὁ Ἀννίβας τοὺς στρατιώτας,
 παρήγαγε τοὺς αἰχμαλώτους οὓς κατὰ τὴν ὁδὸν εἰλήφει, καὶ
 ἤρετο αὐτοὺς πότερον δεδέσθαι καὶ δουλεύειν κακῶς βούλοιντο ἢ 5
 μονομαχῆσαι ἀλλήλοις, ὥστ' ἀφεθῆναι προῖκα τοὺς νικήσαντας.
 καὶ ὡς τὸ δεύτερον ἐβλοντο, συνέβαλεν αὐτούς. καὶ μαχεσαμέ-
 νων ἐδημηγόρησε, τοὺς οἰκείους στρατιώτας ἐπιρρωννύς καὶ παρα-
 C θήγων εἰς πόλεμον· τοῦτο δ' ἐτέρωθεν καὶ ὁ Σκιπίων ἐποίησεν.
 εἶτα συνῆλθον μὲν ὡς ὄλοις τοῖς στρατοπέδοις μαχομένοι, ὁ 10
 Σκιπίων δέ, προσμυμίζας τῷ ἱπικῷ καὶ ἡτήγηδεις συκνοὺς τε
 ἀποβαλὼν καὶ αὐτὸς τρωθεὶς, ἀποθανῶν τ' ἂν εἰ μὴ περ αὐτῷ
 Σκιπίων ὁ υἱὸς καίπερ ὦν ἐπτακαίδεκαετῆς ἐπήμυνε, κατέδεισε
 μὴ καὶ τῷ πεζῷ σφαλῆ, καὶ αὐτίκα τε ἐπαρήγαγε καὶ τῆς νυκτὸς
 ἐπεχώρησεν. 15

24. Ἀννίβας δὲ μεθ' ἡμέραν τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ μα-
 θῶν πρὸς τὸν Ἡριδανὸν ἦλθε, καὶ μήτε σχεδιάς ἢ πλοῖα ἐθρῶν
 (ἐνεπέπηρστο γὰρ παρὰ τοῦ Σκιπίωνος), τὸν μὲν ἀδελφὸν Μάγωνα
 D σὺν τοῖς ἱππεῦσι διωνήξασθαι καὶ ἐπιδιῶξαι τοὺς Ῥωμαίους ἐκ-
 λεύσειν, αὐτὸς δὲ ἄνω πρὸς τὰς πηγὰς χωρήσας τοῦ ποταμοῦ, 20

1 αὐτὸς — ἤλασε om C. 2 πρὶν δὲ δὴ — 9 εἰς πόλεμον Dio-
 nis excerptum Vaticanum 72. 3 δὴ om C. τοὺς στρατιώ-
 τας ὁ ἀννίβας AB. 5 πότερον δὲ δεχεσθαι κακῶς δουλεύειν
 βούλοιντο A. δεδέσθαι, corr δεδέσθαι, C. 8 ἐπιρρωννύς PW.
 10 μαχομένοι A. 14 τῆς om A. 15 ἀπεχώρησεν AB. 16 δὲ
 om C. 17 ἢ πλοῖα om C. πλοῖον A. 18 ἐμπέπηρστο A.

FONTES. Cap. 24. *Dionis Historias Romanae libri deperdit.*

ctus. ac dies quidem aliquot quieverunt, deinde autem ambo pugnae se pararunt. sed priusquam ad manus veniretur, Hannibal militibus convocatis in itinere captos produxit in medium, rogans utrum victi duram perpeti servitutem mallent an inter sese singularem certamine congre-
 di, ut victores gratis manumitterentur. ut posterius praetulerunt, eos inter sese commisit. peracto certamine militum suorum animos pro contione confirmavit atque ad bellum acuit: idem et Scipio ex altera parte fecit. deinde ita congressi sunt, quasi cum totis exercitibus conflicturi essent. sed Scipio equestri praelio in primis tentato, multis amissis, victus et vulneratus, atque adeo perimendus nisi a filio septemdecim annos nato protectus esset, timens ne pedites etiam succumberent, statim recepti cecinit ac noctu recessit.

24. Hannibal eius discessu mane cognito ad Padum venit. ubi cum ne unam quidem ratem invenisset (cremarat enim omnia navigia Scipio), fratrem Magonem cum equitibus tranare iussit Romanosque persequi: ipse sursum ad fontes amnis profectus elephantes qua flumen

τοὺς ἐλέφαντας κατὰ τὸν ἐπίρρον διαβῆναι προσέταξε. καὶ οὕτω τοῦ ὕδατος περὶ τοῖς ὄγκοις τῶν ζῶων ἐμποδιζόμενον καὶ σκεδαννόμενον, ῥῆον κάτω σφῶν διεπεραιώθη. καταληφθεὶς οὖν ὁ Σκιπίων κατὰ χώραν ἔμεινε, καὶ ἐμαχέσασθ' ἄν, εἰ μὴ νυκτὸς οἱ 5 Γαλάται οἱ μετ' αὐτοῦ ἠδοτομόλησαν. ὁ δ' οὖν Σκιπίων ἐπὶ τούτῳ ταραχθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ τραύματος τάλαιπωρήσας ὑπὸ νύκτα αὐθις ἔξανέστη καὶ ἐπὶ μετεώρου τὸ τάφρουμα ἐποίησατο· διώξις δὲ αὐτοῦ οὐκ ἐγένετο. μετὰ δὲ τοῦτο ἀφίκοντο καὶ οἱ Κιρκηδόβιοι, καὶ τὸν ποταμὸν διὰ μέσου ποιησάμενοι ἑστρατο- P I 411
10 πεδεύσαντο.

Ὁ μὲν οὖν Σκιπίων διὰ τε τὸ τραῦμα καὶ διὰ τὰ συμβεβηκότα ἀνεῖχε καὶ δύναμιν μετεπέμπετο, Ἀννίβας δὲ πολλὰ πειράσας παρακινήσας πρὸς μάχην αὐτόν, ἐπεὶ οὕτε τοῦτ' ἠδυνήθη καὶ τροφῆς ἐσπάνισε, φρουρῶν προσέβαλεν ἐν ᾧ σῆτος πολὺς τῶν W II 74
15 Ῥωμαίων ἔκειτο. καὶ μηδὲν περαίνων, τὸν φρούραρχον διέφθειρε χρήμασι· κάκειόν τε προδοθὲν ἔλαβε, καὶ τὰ ἄλλα σχεῖν τὰ μὲν ἄλλοις τὰ δὲ χρυσίῳ ἐπέληψε. κὰν τούτῳ ὁ Ἀλόγγος τὴν Σικελίαν τῷ ὑποστρατήγῳ πιστεύσας πρὸς τὸν Σκιπίωνα κεκλημένους ἀφίκετο. καὶ οὐ πολλῶ ὕστερον ὑπὸ φιλοτιμίας, καὶ ὅτι τινὰς B
20 κατατρέχοντας τὴν χώραν ἐκράτησεν, εἰς παρατάξιν ὤρμησεν. καὶ ἐσφάλῃ ἐνέδραις περιπεσῶν· καὶ τοῦ Ἀννίβου ἐπεξεληθόντος μετὰ τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἐλεφάντων, οἱ μετ' αὐτοῦ ἐτράπησαν

3 διεπεραιώθησαν A. 5 Γαλάται] huc pertinere videtur Dionis excerptum Vaticanum 73 pag. 192 extr. 12 κατεπέμπετο A.
13 τοῦτ'] ταῦθ' A. 16 παραδοθὲν A. 17 ἤλασε B.

concitatus fertur traducit, et aqua in belluarum mole resistente et sparsa facilius infra eos transit. Scipio ab hostibus deprehensus se loco non movit: ac pugnam iniisset, nisi Gallica auxilia noctu ad hostes transfugissent. ea re turbatus, et dolore vulneris vexatus, sub noctem castra in editiorem locum transtulit vallumque communiit, persequente nemine. deinde Carthaginenses venerunt, et flumine interiecto castrametati sunt.

Dum Scipio tum ex dolore vulneris tum ob acceptam cladem sese continens plures copias exspectat, Hannibal multis frustra tentatis ut eum ad pugnam eliceret, cum penuria commeatus laboraret, castellum quoddam est adortus, in quo Romani multum frumenti repositum habebant; et quia vi nihil proficiebat, castellanum pecunia corrumpit ut id sibi prodant. quo occupato etiam caeteris partim vi partim auro se potiturum speravit. interea Longus, Sicilia legato credita, accessit ad Scipionem venit. nec multo post ex ambitione, et quod praedatores quosdam superarat, dum in pugnam ruit, in insidias delapsus impingit, et ab Hannibale cum equitibus et elephantis in fugam convertitur: in

εις φυγήν, και πολλοι διεφθάρησαν φόνω, πολλοι δὲ και εις τὸν ποταμὸν ἀπερισκέπτως ἐμπεσόντες ἐπνίγησαν, ὡς ὀλίγους μετὰ τοῦ Λόγγου περιωσθῆναι. νικήσας μέντοι ὁ Ἀννίβας οὐκ ἔχαιρεν, ὅτι στρατιώτας τε πολλοὺς και τοὺς ἐλέφαντας πλὴν ἐνὸς ὑπὸ τοῦ χειμῶνος και τῶν τραυμάτων ἀπέβαλεν. 5

Ἀνογήν οὖν ἄσπονδον ποιησάμενοι πρὸς τὴν συμμαχίδα C σφῶν ἐκάτεροι ἐχώρησαν, κὰν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ἐχειμαῖον. και τοῖς μὲν Ῥωμαίοις ἄφθονα ἐφοῖτα τὰ ἐπιτήδεια, ὁ δ' Ἀννίβας οὐκ ἀρκοῦμενος τοῖς παρὰ τῶν συμμάχων διδομένοις ταῖς τε κώμαις και ταῖς πόλεσι τῶν Ῥωμαίων προσπίπτων τὰ μὲν ἐκράτει 10 τὰ δ' ἀπεκρούετο. και ποτε τῷ ἵππικῷ ὑπὸ τοῦ Λόγγου νικηθεὶς ἐτρώθη. θαρσύσαντες οὖν. ἐκ τούτου τινὲς τῶν Ῥωμαίων και καιθ' ἑαυτοὺς προσβάλλοντι αὐτοῖς ἐπεξῆλθον. κάκεινους τε ἐφθειρε, και τοῦ χωρίου ὁμολογία ἐκράτησε· και αὐτὸ μὲν κατέσκαψε, τῶν δ' αἰχμαλώτων τοὺς μὲν Ῥωμαίους ἀπέκτεινε, τοὺς 15 δ' ἄλλους ἀφήκε. τοῦτο δὲ και ἐφ' ἅπασι τοῖς ζυγρομένοις D ἐποίει, τὰς πόλεις δι' αὐτῶν οἰκειούμενος. ἀμέλει και τῶν λοιπῶν Γαλατῶν πολλοὶ και Λιγύων και Τυρσηνῶν τοὺς Ῥωμαίους τοὺς παρ' αὐτοῖς ὄντας οἱ μὲν φονεύσαντες οἱ δὲ ἐκδόντες μετέστησαν. 20

Ἐς δὲ τὴν Τυρσηνίδα τῷ Ἀννίβα πορευομένῳ ὁ Λόγγος ἐπέθετο, χειμῶνος πολλοῦ γενομένου. πεσόντων δὲ ἀμφοτέροις πολλῶν ὁ Ἀννίβας ἐς τὴν Λιγυστικὴν ἐλθὼν ἐνδιέτριψεν.

1 φυγήν, corr σφωγήν, A. 4 ὅπό] και A. 6 τὴν om A.
10 προσκικτόντων A. 16 και add AB. 17 δι'] δ' A.
18 πολλοι και] και πολλοι τῶν A. 22 δ' B.

qua multi caesi, multi temere in fluvium praecipitati perierunt, pauci cum Longo evasere. Hannibal vero ea victoria non est laetatus, quod et milites multos et elephantos omnes praeter unum frigore et vulneribus confectos amiserat.

Factis igitur sine foedere induciis utrique ad socios se contulerunt et in eorum urbibus hibernarunt. ac Romanis commeatus abunde suppetebat: Hannibal autem, cum ea quae socii dabant satis non essent, Romanorum pagos et oppida invadendo alias vincebat alias repellebatur. aliquando equestri certamine a Longo victus vulnus accepit. unde quidam ex Romanis sumpta fiducia per sese contra eum moenia oppugnantem eruperunt. sed et illi caesi sunt, et oppidum facta deditione eversum, et ex captivis Romani omnes interfecti, caeteri dimissi. eandem rationem in omnibus captivis observavit, ut per eos urbes sibi conciliaret. quin ex reliquis etiam Gallis Liguribus et Etruscis multi, Romanis in suis oppidis partim occisis partim deditis, defecerunt.

Hannibal in Etruriam iturus a Longo magna tempestate lacessitus est; et multis utrinque caesis in Liguriam profectus diu ibi se continuit,

ὑποπετεύων δὲ καὶ τοὺς σφετέρους, οὐδενὶ ῥηδῶς ἐπίστευεν, ἀλλὰ τὴν ἐσθῆτά τε μεταβάλλων καὶ κόμεις χρώμενος περιθῆτοίς τὴν τε διάλεξιν ἄλλοτε ἄλλην ποιούμενος (ἦδει γὰρ πλείους, καὶ τὴν τῶν Λατίνων) καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν πολλὰ ἐπεσκόπει ἦκουέ τε P I 412 5 πλείεστα ὡς οὐκ Ἄννιβας, καὶ τινα ὡς ἕτερός τις ἐφθόγγετο.

25. Ἐν μὲν οὖν τῇ Ἰταλίᾳ ταῦτα ἐγίνετο, ὃ δ' ἕτερος Σκιπίων ὁ Γάιος εἰς τὴν Ἰβηρίαν παρέπλευσε, καὶ τὰ παραθαλάσσια αὐτῆς μέχρι τοῦ Ἰβηρος πάντα καὶ τῶν ἄνω συχνὰ τὰ μὲν βία τὰ δ' ἐκόντα προσεληφε, καὶ τὸν Βαννώνα μάχῃ νικήσας 10 ἐζώρησεν. ὃ δὲ τοῦ Ἄννιβου ὁμαίμων Ἀσδρούβας μαθὼν ταῦτα δέβη τὸν Ἰβηρα, καὶ τῶν μεταστάντων τινὰς ἐπηγάγετο· τοῦ δὲ Σκιπίωνος ἐπιελθόντος αὐτῷ ἀνεχώρησεν.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸν Φλαμίνιον καὶ τὸν Γεμῖνον αὐθις B ἰπάτους εἶλοντο. Ἄννιβας δ' ἄρτι τοῦ ἔαρος ἐπιστάντος ὡς ἔγνω 15 τὸν Φλαμίνιον μετὰ τοῦ Σερουίλλου Γεμῖνου χειρὶ πολλῇ ἐπ' αὐτὸν ἰόντα, πρὸς ἑξαπάτην αὐτῶν ἐγράφη, καὶ πλαττόμενος ἐνδιατρέψειν ἐκεῖ καὶ μάχην συνάψειν, ἐπεὶ νομίσαντες αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ χώραν μένειν ἀμελῶς τῶν ὁδῶν ἔσχον, ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου τοὺς ἰππέας κατέλιπεν, αὐτὸς δ' ὑπὸ νύκτα ἄρας 20 τά τε στενόπορου μεθ' ἡσυχίας διήλθε καὶ πρὸς Ἀρλίτιον ἠπέιγετο·

6 τῆ om B. ἐγίνετο A. 7 immo Γναῖος. 9 δ'] δὲ καὶ B. βακνώνα ABCW. "Βαννώνα Regii et Colberteus" DUCANGIUS. Ἄννασα Polybius. 11 ἀπηγάγετο A. 13 γεμίσιον A, Γάιον P, γάιον BCW. 14 ἰπάτους αὐθις AB. 15 τοῦ om A.

FOUNTES. Cap. 25. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Vaticanum 73 p. 193.

suos quoque suspectos habens, nemini temere credens. sed et veste mutata et coma apposititia utens, et alias alia lingua loquens (plures enim norat, ipsamque Latinam), et noctu et interdum plurima et videbat et audiebat, quaedam etiam loquebatur, persona sua dissimulata.

25. Dum haec in Italia geruntur, alter Scipio Gaius in Hispaniis appulit, et oram eius maritimam omnem usque ad Iberum, multa etiam superiora loca, partim vi partim deditione, Bannonem quoque praelio victum cepit. quibus Hasdrubal frater Hannibalis cognitis, Ibero superato, et quibusdam ex iis qui defecerant receptis, Scipioni contra se eunti cessit.

Romani Flaminiam et Geminum denuo consules creantur. Hannibal ubi ineunte vere Flaminiam et Servilium Geminum cum magna manu adventare cognovit, ad eos decipiendos conversus, seque ibi moraturam et pugnae copiam illis facturum simulando, dum Romani verum id esse rati vias negligenter custodiunt, equitibus in castris relictis nocturne sarcinis collectis et angustiis per otium superatis Aretium contendit,

καὶ οἱ ἱππεῖς δέ, ἐπεὶ πολὺ προήλθεν, ἀπήεσαν αὐτῷ ἐφερόμενοι.

C οἱ δ' ὕπαιτοι γρόντες ἠπατημένοι, Γεμίνος μὲν αὐτοῦ ὑπέμεινε
τούς τ' ἀφειστηκότας κακώσων καὶ κωλύσων ἐπικουρῆσαι Καρχη-

W II 75 δονοῖς, Φλαμίνιος δὲ μόνος ἐδίωκεν, ἵνα αὐτοῦ μόνου τὸ ἔργον
τῆς νίκης, ὡς ᾔετο, γένηται. καὶ τὸ Ἀρίτιον προκατέλαβεν· ὁ 5
γὰρ Ἀννίβας συντομωτέραν τραπόμενος δυσόδοις ἐνέτυχε, καὶ
ἀνθρώπους συχνούς καὶ πολλὰ ὑποζύγια καὶ τὸν ἕτερον τῶν
ὀφθαλμῶν ἀπέβαλεν. ὄψε δ' οὖν πρὸς τὸ Ἀρίτιον ἐλθῶν, καὶ
εὐρῶν ἐκεῖ τὸν Φλαμίνιον, κατεφρόνησεν αὐτοῦ, καὶ μάχη μὲν
οὐ συνέβαλε (τὸ γὰρ χωρὶον ἀνεπιτήδειόν οἱ ἐδόκει), πείραν δὲ 10
αὐτοῦ ποιούμενος ἔκλειρε τὴν χώραν. κὰν τούτῳ ἐπεκδραμόντων

D τῶν Ῥωμαίων ἐπανήγαγεν, ἵνα φοβεῖσθαι δόξῃ. τῆς δὲ νυκτὸς
ἔξαναστίας, ἐπιτήδειόν τι χωρὶον πρὸς τὴν μάχην εὐρῶν ἔμεινε.
καὶ τοῦ μὲν πεζοῦ τὸ πλεῖον κατὰ τὰ ὄρη λοχῶν ἔταξε, τὸ δ'
ἱππικὸν σύμπαν ἔξω τῶν στενῶν ἀφανῶς ἐφεδρεύειν ἐκέλευσε, καὶ 15
αὐτὸς ἐπὶ τοῦ γηλόφου μετ' ὀλίγων ἑστρατοπεδεύσατο. ὁ δὲ
Φλαμίνιος ἐν φρονήματι ὢν, καὶ ἐπὶ μετεώρου σὺν ὀλίγοις αὐτὸν
ιδῶν, τὴν τε λοιπὴν στρατιὰν πόρρω ποιησάμενος, ἠελίως
μεμονωμένον αἰρήσειν ἤλπισε, καὶ ἐς τὸ στενὸν ἀπερισκέ-
πτως εἰσῆλθε, κἀνταῦθα (ὄψε γὰρ ἦν) ἠύλλισατο. καὶ ὑπὸ μέσας 20
νύκτας ὑπὸ καταφρονήσεως αὐτοὺς ἀφυλάκτως καθεύδοντας

P I 413 πανταχόθεν ὁμοῦ περιέσχον οἱ Καρχηδόνοι, καὶ πόρρωθεν ἀκον-

1 προήλθον A. 2 γεμίνιος ABC. 5 κατέλαβεν A. 6 συν-
τομωτέρον A. 7 συχνούς] πολλούς A. 15 ἐνεδρεύειν A.
21 ἀφυλάκτως ABCW, ἀφυλάκτους P.

equitibus etiam cum longe processisset consecutis. consules ut se deceptos esse senserunt, Geminus ibi mansit, ut eos qui defecerant vexaret et Carthaginiensibus opem ferre prohiberet; Flaminius vero solus abeuntes persecutus, ut victoria scilicet sui unius esset, Aretium ante occupavit. nam Hannibal dum compendia quaerit, in invia incidit; multosque mortales, multa iumenta, et alterum oculum amisit. sero tandem ad Aretium progressus, Flaminium illic inventum contempsit: ac pugna quidem abstinuit (locus enim incommodus videbatur), sed hominum ingenium periclitans agrum vastavit. cum vero Romani excurrissent, simulato meta reduxit exercitum; et noctu castris promotis, locoque pugnae idoneo capto, peditam partem maximam in montibus in insidiis collocavit, equitatum omnem extra angustias clam in subsidiis esse iussit, ipse in tumulto cum paucis castra habuit. at Flaminius sibi fidens, cum eum cum paucis in colle vidisset, et longe ablegasse reliquum exercitum putaret, spe eius ita destituti facile capiendi concepta temere angustias est ingressus, ibique (serum enim diei erat) quievit. sub noctem mediam Carthaginienses eos sine excubiis (adeo sibi praefidebant) dormientes eodem tempore ab omni parte circumdederunt, atque eminens iaculis

τίοις καὶ σφενδόνας καὶ τοξέμμοισι τοὺς μὲν εὐναζομένους ἐπι-
 τοὺς δὲ τὰ ὄπλα λαμβάνοντας ἔκτεινον, αὐτοὶ μὴ τι δεινὸν ἀντι-
 πύσσοντες. οἱ γὰρ Ῥωμαῖαι, μηδεὸς αὐτοῖς συμπλεκομένου,
 σκίτους τε καὶ ὀμίχλης οὐσης, οὐκ εἶχον τῇ σφετέρᾳ χρήσασθαι
 ὁ ἄρετῃ. τοσοῦτος δ' ἐγένετο θόρυβος, καὶ τοιαύτη ταραχώδης
 ἔκπληξις κατέσχευε αὐτούς, ὥς μηδὲ τῶν σεισμῶν τῶν τότε γενο-
 μένων αἰσθῆσθαι, καθὼς πολλὰ μὲν οἰκοδομήματα κατερράγη,
 πολλὰ δὲ καὶ τῶν ὄρων τὰ μὲν διέσχευε τὰ δὲ καὶ συνέπεσεν, ὥς
 καὶ τὰς φέροντας ἐμφράξαι, καὶ ποταμοὶ δὲ τῆς ἀρχαίας ἐξόδου
 10 ἀποκλεισθέντες ἄλλην ἐτράποντο. τοιοῦτοι μὲν σεισμοὶ τὴν Τυρ- B
 σηνίδου κατέσχευον, οὐ μέντοι καὶ οἱ μαχόμενοι ἐν ἐνοσίᾳ σφῶν ἐγί-
 νοντο. αὐτὸς τε οὖν ὁ Φλαμίνιος καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς ἔπεσον,
 συγχροὶ δὲ ἐπὶ τινα λόφον ἀνέβησαν· ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἐγένετο, εἰς
 φρυγὴν ὤρησαν, καὶ καταληφθέντες τὰ τε ὄπλα καὶ ἑαυτοὺς ἐπ'
 15 ἀδείᾳ παρέδωκαν. ὁ γὰρ μὲν Ἄννιβας βραχὺ τῶν ὁμοιομένων
 ἐφρόντισε, πάντων δὲ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀλόγτων τὸ μὲν
 ὑπήκουον τὸ τε συμμαχικὸν τῶν Ῥωμαίων ἀφῆκεν, αὐτοὺς δὲ ἐκεί-
 νους δῆσας ἐφύλασσε. πράξας δὲ ταῦτα ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἠπειλεγετο,
 καὶ μέχρι μὲν Ναρνιάς τὴν τε γῆν τέμνων καὶ τὰς πόλεις προσ-
 20 αγόμενος πλὴν Σπωλητίου προῆλθε, Γάϊον τε ἐνταῦθα Κεντήνιον C
 στρατηγὸν ἐνεδρεύοντα περισχῶν ἔκτεινεν· ὥς δὲ τῷ Σπωλητίῳ
 προσβαλῶν ἀπεκρούσθη, καὶ τὴν τοῦ Ναίερον γέφυραν καθήρη-

9 δὲ om B. 10 μὲν σεισμοὶ B, σεισμοὶ μὲν PW. σεισμοὶ
 om C. 19 μαρναῖος B. 20 σπωλητίου ABC, Σπωλητίου PW.
 κεντῶνιον A. 21 ἔκτεινεν] ἐφθειρεν AB. σπωλητίῳ A,
 σπωλιτίῳ B, σπολιτίῳ C, Σπολιτίῳ PW. 22 ναίερον A.

fundis sagittis, alios cubantes adhuc alios arma induentes, impune occi-
 derunt. Romani enim in tenebris et nebula, nemine cominus congresso,
 virtute sua uti non potuerunt. tantus autem tumultus fuit, tanta per-
 turbatio, tantus terror eos invasit, ut terrae motus qui tum fiebant non
 sentirent, quamvis multa aedificia corruerent, multi montes partim funderentur
 partim collapsi valles complanarent, et flumina veteribus alveis
 exclusa alio verterentur. quae cum in Etruria fierent, a pugnantis
 non sunt animadversa. cecidit ipse Flaminius et maxima multitudo:
 complures etiam tumulto quodam occupato, ubi diluxit, fuga salutem
 quaesituri, capti arma et semetipsos impunitate promissa dederunt.
 sed Hannibal, iurisiurandi parum memor, omnes captivos qui in castris
 erant ex subditis et sociis Romanorum dimisit, Romanos ipsos in vinculis
 asservavit. his actis, itinere Romam intento, Narniam usque agros
 vastando et urbes subigendo, Spoleto excepto, progressus, C. Centenium
 praetorem circumventum, evitatis eius insidiis, occidit, a Spoleto repul-
 sus cum pontem Naris deiectum vidisset, idemque caeteris fluminibus

μὲνην εἶδε, καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς οὗς ἀναγκαῖον ἦν διελθεῖν τοῦτο γεγονός ἐπύθετο, τῆς μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὁρμῆς ἐπέσχευ, ἐς δὲ τὴν Καμπανίαν ἐτρέπετο. τὴν τε χώραν ἀρίστην καὶ τὴν πόλιν τὴν Καπύην μεγίστην οὖσαν ἀκούων, ἐνόμιζεν, εἰ σφῶς προκαταλάβοι, καὶ τὰλλα δι' ὀλίγου προσκήσασθαι. 5

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ πυθόμενοι περὶ τῆς ἥτις ἤλγησαν, καὶ δι' ἐκείνους καὶ δι' ἑαυτοὺς ὀδυρόμενοι, καὶ ἐν ἀπόρῳ ἦσαν· τίς τε γεφύρας τοῦ Τιβέριδος πλὴν μιᾶς καθείλον, καὶ τὰ τεύχη
 D πολλὰ πειπονηκῆτα σπουδῇ ἐπιστατεύον. δικτάτορά τε προχει-
 ρίσασθαι βουλευθέντες αὐτοὶ ἐν ἐκκλησίᾳ αὐτῶν ἀνεῖπον. ἀγυῶν-10
 τες δὲ εἰ αὐτοὶ μόνοι σωθεῖεν, οὐκ ἔστειλαν τοῖς συμμάχοις βοή-
 θειαν. πυθόμενοι δὲ τὸν Ἀννίβαν ἐς Καμπανίαν ὁρμηθῆναι,
 τότε καὶ τοῖς συμμάχοις ἐπισυροῦσθαι ἔγνωσαν. τῷ δ' Ἀννίβα
 W II 76 τὸν δικτάτορα τὸν Φάβιον καὶ τὸν Ἰππαρχον τὸν Μάρκον τὸν
 Μινούκιον ἀντικατέστησαν. οἱ ἐπ' ἐκείνον ἐλθόντες ἐς μὲν χεῖρας 15
 αὐτῷ οὐκ ἦσαν, παρεπόμενοι δὲ ἐπιτήρουν εἴ ποῦ καιρὸς μάχης
 παραπέσοι· ἀποκινδυνεύσαι γὰρ ὁ Φάβιος κατεπτηχῶσι στρατιω-
 P I 414 ταις καὶ ἥττημένοις πρὸς πλείους καὶ νενικηκότας οὐκ ἤθελε, καὶ
 ἅμα ὄσω μᾶλλον τὴν χώραν κακώσιαν, τοσοῦτ' εὖθισσον ἀπορῆ-
 σαι τροφῆς αὐτοὺς ἤλιπσε. τοιοῦτοις χρώμενος λογισμοῖς οὗτ' 20
 ἄλλη χώρα ἐπήμυνεν οὕτε τῇ Καμπανίᾳ. κατέκλεισεν οὖν διὰ
 ταῦτα πᾶν τὸ πολέμιον εἰς τὴν Καμπανίαν· περὶσχὼν γὰρ αὐτοὺς

1 ἦν add A.

2 τοῦτο τὸ γεγονός C.

3 συνέσχευ C.

5 προσκήσασθαι?

9 δικτάτορά τε — 13 ἐπισυροῦσθαι ἔγνωσαν Dionis excerptum Vaticanum 73 pag. 193, hinc emendandum.

17 περιπέσοι B.

quae transire necesse habebat esse factum audisset, omisso Romano itinere in Campaniam se convertit, cuius solum fertilissimum et urbem Capuam maximam esse audiebat: quas si occupasset, se caetera brevi tempore adiectarum putabat.

Romani clade audita maesti atque anxii, et semetipsos et caecos lugentes, pontes Tiberis praeter unum delecerunt, et moenia multis in locis ruinosa celeriter refecerunt, et dictatorem in caetione dixerunt. ac bene secum agi existimantes si ipsi manerent incolomes, nulla sociis auxilia miserunt. sed Hannibalis in Campaniam profectio audita, etiam sociis opem ferre decreverunt. Hannibali dictatorem Fabium et M. Minucium magistrum equitum opposuerunt. qui cum eo venissent, cum illo non congressi sunt, sed tergis inhaerentes observarunt quando se pugnae offerret occasio. Fabius enim cum militibus trepidis et victis contra plures et victores Martia aliam experiri noluit; simulque putabat, quo magis agrum vastassent, eo citius comestus penuris laboraturus. his rationibus adductus neque alteri regionis ulli neque Campaniae opem tulit, et omnes hostes in Campania conclusos et undique ignorantem cir-

ἀπανταχόθεν οὐκ εἰδότας ἐν φυλακῇ ἐποίησατο. αὐτὸς μὲν γὰρ
 κὰκ τῆς θαλάσσης καὶ ἐκ τῆς συμμαχίδος τῶν ἐπιτηδείων εὐπό-
 ρει, ἐκείνοις δὲ μᾶνα τὰ ἐκ τῆς γῆς ἦν ἔκειρον ὑπάρχοντα ἦδει.
 καὶ διὰ τοῦτο ἀνείχε καὶ τῆς μελλήσεως οὐκ ἐφρόντιζε. δὲδ καὶ
 5 παρὰ τῶν πολιτῶν αἰτίαν εἶχεν, ὡς καὶ μελλητῆς ἐπονομασθῆναι. B

26. Ὁ δ' Ἀννίβας, ἐπεὶ πρὸς χειμῶνα ἐγένετο, καὶ οὔτε
 κατὰ χώραν χειμᾶσαι σπάνει τῶν ἀναγκαίων ἠδύνατο, καὶ πολ-
 λαχῇ πειράσας ξιένει τῆς Καμπανίας κεκώλυτο, τοιοῦτόν τι
 ἐμηχανήσατο. τοὺς αἰχμαλώτους πάντας, ἵνα μὴ τις αὐτῶν δια-
 10 φύγη καὶ τὸ γινόμενον γνωρίσῃ τοῖς Ῥωμαίοις, κατέσφαξε· καὶ
 τὰς ἐν τῷ στρατοπέδῳ βοῦς ἀθροίσας, δᾶδας τοῖς αὐτῶν προσέ-
 δησε κέρασι, καὶ πρὸς τὰ κατὰ τοὺς Σαυνίτας ὄρη ὑπὸ νύκτα
 χωρήσας, τὰς τε δᾶδας ἀνῆψε καὶ τὰς βοῦς ἐπετάραξεν. οἰστη-
 θεῖσαι δ' ἐκείναι διὰ τὸ πῦρ καὶ τὴν ἔλασιν πολλαχῇ τὴν ὕλην C
 15 ἐνέπρησαν, κὰκ τούτου ῥαδίαν παρέσχον αὐτῷ τὴν ὑπέρβασιν. οἱ
 γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ ἐν τοῖς μετεώροις, ἐνέδρας
 πτοηθέντες, οὐκ ἐκινήθησαν. καὶ οὕτως ὁ Ἀννίβας διήλθε καὶ
 ἐς τὴν Σαυνίτιδα ἐκομισθῆ.

Ὁ οὖν Φάβιος μεθ' ἡμέραν τὸ γινόμενον γνοὺς κατεδίωξε,
 20 καὶ τοὺς τε κατυλεημιμένους ἐν τῇ ὁδῷ ἵνα σφᾶς εἰρῆξωσι τρεψά-
 μενος, καὶ τοὺς βοηθήσαντας αὐτοῖς κρατήσας, ἐστρατοπεδεύ-

3 δὲ om B. 4 ἐφρόντιζε AC, ἐφρόντισε PW. 5 ἐπονο-
 μασθῆναι C, ἐπωνομασθῆναι PW. 11 ἐαυτῶν A. 16 πεδίῳ]
 στρατοπέδῳ C. 19 γινόμενον A. κατεδίωκεν B.

FONTES. Cap. 26. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi:*
excerpta Vaticana 74—76 p. 193 sq., *Peirescianum* 48.

cnudatos observavit. nam ipsi quidem et ex mari et ex sociis civitati-
 bus commeatus abunde suppetebat, illis vero nihil esse nisi ex agrorum
 vastatione norat. his de causis moram aequo ferebat animo: sed a ci-
 vibus non sine querelis cunctator dicebatur.

26. Hannibal autem instante hieme, cum ob commeatus penuriam
 eo loco hibernare non posset, et varias rationes Campaniae exundi
 frustra tentasset, huiusmodi consilium cepit. captivos omnes convocatos,
 ne quis eorum effugeret et quid ageretur Romanis significaret, occidit;
 et boum, quos in castris habebat, cornibus faces alligavit, nocturne ad
 Samniticos montes profectus, facibus incensis boves exstimulavit; qui
 igni et verberibus in rabiem acti, multis in locis silva incensa, facilem
 ei transitum praebuerunt. nam Romani qui in campo et qui in collibus
 erant, insidias veriti, se non commoverunt. sic Hannibal ad Samnites
 pervenit.

Ea re Fabius mane cognita abeuntes persequens, iis qui ad hostes
 repellendos in via relictii erant fugatis eorumque sociis superatis, non

σατο μὲν οὐ πόρρω τῶν πολεμίων, οὐ μέντοι καὶ ἐς χεῖρας ἐκεί-
 νοις ἤλθεν, ἀλλ' ἀποσκιδνασθαι τε αὐτοὺς καὶ προνομεύειν
 D ἐκώλυεν· ὥστε τὸν Ἀννίβαν ἀπορήσαντα τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τῇ
 Ῥώμῃν ὀρμησαί· ὡς δ' οὐκ ἐμάχετο, δι' ἡσυχίας δὲ παρηκολού-
 θει ὁ Φάβιος, αὐτῆς ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Σαύνιον. καὶ ὁ Φάβιος 5
 αὐτῷ ἐφεπόμενος δι' ἀσφαλείας προσήδρευε, προμηθούμενος
 μήτε τῶν οικειῶν ἀποβαλεῖν τινας, καὶ αὐτὸς μὲν ἐν εὐπορίᾳ
 τῶν ἀναγκαίων τυγχάνων, ἐκείνῳ δὲ τῶν ὀπλων ἐκτὸς οὐδὲν
 προσεῖναι ὄρων, καὶ μῆδ' οἴκοθεν προσιοῦσαν ἐπικουρίαν. οἱ
 γὰρ Καρχηδόνιοι καὶ ἐν γέλωτι αὐτὸν ἐποιοῦντο, γράφοντα εὖ 10
 πράττειν καὶ πολλὰ κατορθοῦν, καὶ στρατιώτας παρ' αὐτῶν
 αἰτοῦντα καὶ χρήματα, λέγοντες μὴ συμφωνεῖν τὰς αἰτήσεις ταῖς
 κατορθώσεσι. τοὺς γὰρ νικῶντας προσήκειν καὶ τῷ παρόντι
 P I 415 ἀρκεῖσθαι στρατεύματι, καὶ χρήματα στέλλειν οἴκαδε, ἀλλ' οὐ
 προσαιτεῖν.

15

Ἔως μὲν οὖν ἐνεδήμει ὁ Φάβιος, δεινὸν οὐδὲν τοῖς Ῥω-
 μαίοις ἐγένετο, ὡς δ' ἐκείνος εἰς τῇ Ῥώμῃν ἀπῆρε κατὰ τι δη-
 μόσιον, ἔπταισαν. ὁ γὰρ Ροῦφος ὁ Ἰππαρχος, φρόνημα κενὸν
 ὑπὸ νεότητος ἔχων καὶ τῶν πολεμικῶν σφαλμάτων ἀπερίοπτος ὢν
 καὶ τῇ μελλήσει τοῦ Φαβίου ἀχθόμενος, ἐπεὶ τῇ προστασίᾳ 20
 τῆς στρατιᾶς μόνος ἔσχε, τῶν μὲν ἐντολῶν τοῦ δικτάτορος ὠλι-
 γώρησεν, ὀρμήσας δ' εἰς παράταξιν τὸ μὲν πρῶτον νικῶν ἔδοξεν,

5 καὶ ὁ Φάβιος — 15 οὐ προσαιτεῖν Dionis excerptum Vaticanum
 74. 7 τῶν ἀναγκαίων ἐν εὐπορίᾳ AB. 13 προσήκειν Dio-
 nis exc., προσήμει PW. 14 στέλλειν C. 17 ἐς C.

procul a Poenis castra posuit. sed pugna detrectata eos vagari et prae-
 das agere prohibuit. itaque Hannibal ob cibariorum penuriam primum
 Romam invadere statuit: ut autem Fabius pugnae copia negata eum
 pedetentim assequabatur, in Samnium rediit, dictatore nunquam ab eo
 discedente, atque in id intento, ne quos suorum amitteret, cum ipse
 commeatu abundaret, ille autem praeter arma nihil haberet neque domo
 auxilia acciperet. nam Carthaginenses eum deridebant, scribentem se
 bene rem gerere et prosperis uti successibus, et tamen pecuniam et mi-
 lites flagitantem: neque enim petitiones cum successibus consentire.
 victores enim decere, exercitibus quos habeant contentos, pecuniam de-
 mum mittere, non emendicare.

Ac dum Fabius apud exercitum fuit, nihil adversi Romanis acci-
 dit: eo autem Romam ob publica negotia profecto impegerunt. Rufus
 enim magister equitum, iuvenili audacia exsultans bellicae casus non
 prospiciens et Fabii cunctationem aegre ferens, cum solus imperium
 adeptus esset, mandatorum dictatoris immemor acie cum hoste congres-
 sus principio bene pugnavit, sed tandem succubuit: et internecione de-

εἶτα ἠτήθη. κἄν παυσὶ διεφθάρη, εἰ μὴ τινες Σαννιτῶν κατὰ
 τύχην τοῖς Ῥωμαίοις ἐπικούροι ἀφικνούμενοι δόξαν τοῖς Καρχη- B
 δονίοις παρέσχον προσέειναι τὸν Φάβιον. ἀναχωροσάντων οὖν
 διὰ τοῦτο κεκρατηκέναι ἐνόμισε, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην τὸ ἔργον W II 77
 6 μεγαλύνων καὶ τὸν δικτάτορα προσδιυβάλλων ἐπέστειλεν, ὀκηθὸν
 καὶ μελλήτην αὐτὸν καλῶν καὶ τὰ τῶν ἐναντίων φρονοῦντα.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ νενικηκέναι τὸν Ῥούφον ὄντως ἐνόμισαν,
 καὶ οἷα παρὰ δόξαν θαροσήσαντες καὶ ἐπήρουν αὐτὸν καὶ ἐτίμων.
 καὶ τὸν Φάβιον ἐν ὑποψίᾳ σχόντες διὰ ταῦτα καὶ ὅτι τὰ ἐν Καμ-
 10 πανίᾳ χωρία αὐτοῦ οὐκ ἐδήωσαν, μικροῦ καὶ τῆς ἀρχῆς ἂν παρέ-
 λυσαν. ἀλλ' ἐκείνον μὲν χρήσιμον νομίζοντες εἶναι οὐκ ἔπαυσαν, C
 τῷ δ' ἰππάρχῳ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν προσέειμιαν, ὥστ' ἄμφω ἀπὸ
 τῆς ἰσῆς ἄρχειν. δοξάντων δὲ τούτων ὁ μὲν Φάβιος οὔτε τοῖς
 πολιταῖς οὔτε τῷ Ῥούφῳ ἔσχεν ὀργήν, ὁ δὲ Ῥούφος, οὐδὲ πρὶν
 15 ὀρθῶς φρονῶν, τότε μάλιστα ἐπεφύσητο καὶ κατέχειν ἑαυτὸν οὐκ
 ἠδύνατο, ἀλλ' ἡμέραν ἡξίου παρ' ἡμέραν ἢ καὶ πλείους ἐφεξῆς
 ἐναλλάξ μόνος ἄρχειν. δέισας δ' ὁ Φάβιος μὴ τι κακὸν ἐξεργά-
 σθαι εἰ πάσης τῆς δυνάμειος γένοιτο ἐγκρατής, πρὸς οὐδέτερον
 αὐτῷ συνήνεσεν, ἀλλ' ἐνείματο τὸ στρατόπεδον, ὥστε τοῖς ὑπά-
 20 τοις ἐπίσης ἰδίαν ἐκάτερον ἰσχὺν ἔχειν. καὶ παραχρηῖμα ὁ Ῥού- D
 φος ἀπεστρατοπεδεύσατο, ἵνα διάδηλος ᾗ ὅτι καθ' ἑαυτὸν ἄρχει

5 διαβάλλων A. 6 αὐτῶν A. 9 καὶ τὸν Φάβιον — p. 194
 v. 1 τῷ δικτάτορι Dionis excerptum Peirescianum 48. 12 αὐτοῦ A.
 16 ἐφεξῆς om Dionis exc. 17 ἐργάσθαι A: Dionis exc. ἐξεργά-
 σατο. 18 γένηται A. 20 ἰσχὺν] τὴν ἰσχὺν A. 21 ἀρχοι
 Dionis exc.

letus esset, nisi forte fortuna Samnitum auxilia ad Romanos accedentia
 Carthaginensibus adventus Fabii opinionem attulissent. qui cum hac
 de causa recessissent, se victorem esse arbitratus, Romam litteras misit
 quibus et rem gestam exaggerabat et dictatorem ut segnem et cunctato-
 rem et hostium studiosum criminabat.

Romani vere vicissae Rufum opinati, praeter expectationem rece-
 ptis animis, eo collaudato et honorato Fabium et ob calumniam eam et
 quod hostes eius praedia in Campania non incendissent suspectum ha-
 bentis parum abfuit quin magistratu privarent. sed cum eum usui rei
 publicae esse putarent, id quidem non fecerunt, sed magistro equitum
 eandem potestatem dederunt, ut ambo ex aequo imperarent. his decre-
 tis Fabius neque civibus neque collegae successit: Rufus vero, iam
 ante parum prudens, tum magis etiam inflatus temperare sibi non potuit
 quin postularet ut diebus alternis aut etiam pluribus diebus per vices
 solus imperaret. Fabius autem, veritus ne totius exercitus accepto im-
 perio rem male gereret, neutrum concessit, sed divisit exercitum, ut
 more consulum uterque ex aequo privatas vires haberet. Rufus igitur
 statim castra transtulit, ut appareret se suapte auctoritate imperare,

ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῷ δικτάτορι. ὁ οὖν Ἄννιβας τοῦτο αἰσθόμενος ἐς μάχην αὐτὸν ὑπηγάγετο, ὡς ἐπὶ καταλήψει τοῦ χωρίου προσελθὼν· καὶ περιστοιχισάμενος ἐξ ἐνέδρας εἰς κίνδυνον κατέστησεν ὡς πανστρατιᾷ ἐξελεῖν, εἰ μὴ ὁ Φάβιος κατὰ νότου αὐτῷ προσέσωσεν ἐκώλυσε.

5

Παθῶν οὖν τοῦτο ὁ Ῥούφος μετεβύλετο, καὶ τὸ στράτευμα τε τὸ περιλοιπὸν ἐς τὸν Φάβιον εὐθὺς ἤγαγε, καὶ τὴν ἀρχὴν παραδέδωκεν, οὐδ' ἀνέμεινε τὸν δῆμον ἀναψηφισασθαι, ἀλλ' P I 416 ἐθελοντῆς τὴν ἡγεμονίαν, ἣν παρ' αὐτοῦ μόνος ἱππάρχων ἔλαβεν, ἀφῆκε. καὶ αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ πάντες ἐπήνεσαν. καὶ ὁ 10 Φάβιος ἀντίκα μηδὲν ἐνδοιάσας πᾶσιν ἐδέξαστο, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸ ἀπέδέξαστο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὸς τε ἀσφαλίστατα προέστη τοῦ στρατεύματος, καὶ μέλλων ἀπυλλαγήσεσθαι τῆς ἀρχῆς τοὺς ὑπάτους μετεπέμψατο καὶ τὸ στράτευμα σφίσι παρέδωκε καὶ πάνθ' ὅσα πραγθῆναι ἐχρῆν παρήνευσεν ἀφθονώτατα. κάκεινοι 15 θρασέως οὐδέν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑποθήκην τοῦ Φαβίου ἕπαντα ἔπραξαν, καίπερ ὁ Γεμίνος καὶ προκατωρθῶκει τι. τὸ γὰρ ναυτικὸν τῶν Καρχηδονίων ἰδὼν ὀρμησαν μὲν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, διὰ B δὲ τὴν ἀντιπαρασκευὴν αὐτῶν μὴ προσμίξαι αὐτῇ, ἐπεκπελεύσας τὰ τε τῶν Κυρηνίων καὶ τὰ τῶν Σαρδονίων ἐν τῷ παράπλῳ ἔβε- 20 βαιώσατο, καὶ ἐς τὴν Λιβύην ἐκβὰς ἐληλάτησε τὴν παραλίαν αὐτῆς. ταῦτα μὲν ἔπραξεν, οὐ μέντοι δι' αὐτὰ ἐπεφύσητο ὥστε

2 τοῦ om AB. προελθὼν A. 6 Παθῶν οὖν — 11 πᾶσαν ἐδέξαστο Dionis excerptum Vaticanum 75. 12 ὀπεδέξαστο B. 13 καὶ μέλλων — 17 ἅπαντα ἔπραξαν Dionis excerptum Vaticanum 76. 17 προκατωρθῶκει AC, προκατορθῶκει PW. 19 αὐτῇ] αὐτῷ A. 20 alterum τὰ om A. 22 διὰ ταῦτα A. ἐπεφύσατο B.

non subesse dictatori. quo Hannibal animadverso, eum ad pugnam elicit per speciem eius loci occupandi; et undique per insidias circumventum in discrimen adduxit totius amittendi exercitus, nisi Fabius hostem a tergo adortus obstiisset.

Hac plaga accepta Rufus mutavit animum, et reliquiis exercitus statim ad Fabium adductis imperium una, non exspectatis populi suffragiis, ultro ei tradidit, quod solus ex magistris equitum acceperat. quo nomine ab omnibus est laudatus. idque Fabius statim citra ullam dubitationem universum recepit, approbante populo. deinde milites cautissime duxit, et magistratu abiturus consules tradito exercitu candidissime de omnibus rebus monuit: qui confidenter nihil, sed ex Fabii consiliis omnia administrarunt, quamvis Geminus rem bene gesserat. nam cum classem Carthaginensium tendere in Italiam, sed ob Romanorum instructionem non appellere vidisset, inter navigandum Corsicam et Sardiniam firmavit, et excensu in Africa facto ex ora maritima praedas egit. quae

πρὸς τὸν Ἀννίβαν διακινδυνεύσαι, ἀλλὰ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Φαβίου ἐνέμεινεν. ἔθεν περ καὶ αἱ πόλεις οὐκέθ' ὁμοίως τοῖς Καρχηδονίοις προσετίθεντο. ἐφοβοῦντο γὰρ μὴ ὁ Ἀννίβας τῆς Ἰταλίας ἐκπέσῃ, καὶ κακὸν τι αὐτοὶ ὑπὸ Ῥωμαίων αἰε προσοίκων πάθωσι. 5 καὶ οἱ μὲν πλείους τὸ ἀποβησόμενον ἐσκόπουν, ὄλγοι δὲ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους αἰδῆς μετέστησαν. καὶ ἀναθήματά τινες αὐτοῖς C ἐπέμψαν. καὶ τοῦ Ἰέρωνος πολλὰ πεπομφότος, σίτον καὶ Νίκης ἄγαλμα οἱ Ῥωμαῖοι μόνα ἔλαβον, καίπερ ἐν ἀρχηματῖα ὄντες, ὥστε τὸ ἀγρονόον νόμισμα, ἀμιγῆς καὶ καθαρὸν γινόμενον πρὸ- 10 τερον, χαλκῷ προσμιξῆι.

LIBER NONUS.

1. Ταῦτα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε ἐπράχθη· καὶ τινες δοῦλοι συνωμοσίαν ἐπὶ τῇ Ῥώμῃ πεποιηκότες προκατελήφθησαν· κατά- σκοπὸς τέ τις ἄλοῦς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας ἀπέκοπή καὶ ἀφείδη, ἵνα τοῖς Καρχηδονίοις γένηται τοῦ πάθους αὐτάγγελος. ἐν δὲ τῇ 15 Ἰβηρίᾳ ναυμαχία πρὸς τῇ τοῦ Ἰβηρος ἐκβολῇ ὁ Σκιπίων ἐνίκησεν· D ἰσοπαλῶς γὰρ ἀγωνιζομένων τὰ ἰστία τῶν νεῶν ὑπετέμετο, ὅπως W II 78 ἀπογρόντες προθυμότερον ἀγωνίσωνται. καὶ τὴν τε χώραν ἐπύρθησε

13 ἀνεκόπη A.

17 ἐπόρθησάν A.

FONTES. Cap. I. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: exc. Vaticanum 77 p. 195, cf. excerptum Planudeum 51 p. 524.

cum egisset, non tamen elatus fuit, ut temere Hannibalem aggrederetur, sed Fabii mandatis paruit. unde urbes non tam facile ut prius ad Carthaginienses defecerunt, metuentes ne Hannibale Italia pulso a Romano finitimis male tractarentur. ac plerique futura considerabant, sed pauci ad Romanorum societatem redibant: quidam etiam donaria miserunt. ex multis autem Hieronis muneribus frumentum duntaxat et Victoriae signum acceperunt, quanquam adeo pecuniae inopes, ut argentum nummum, prius impermistum et purum, aere admisto adulterarent.

1. Haec tum in Italia acta sunt: ac Romae servilis coniuratio mature oppressa. explorator quidam in urbe deprehensus amputatis manibus dimissus est, ut ipse Carthaginiensibus suae cladis nuntius esset. in Hispania Scipio navali praelio ad Iberi ostia vicit: nam cum pugna principio anceps esset, vela navium resecut, quo alacris sui, fuga desperata, dimicarent. nec agros duntaxat vastavit, sed etiam multa loca

καὶ τεύχη συχνὰ χειρώσατο καὶ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ Πουπλίου Σκιπίωνος πόλεις τῶν Ἰβήρων προσεκτήσατο. Ἄβελος γάρ τις Ἰβηρ, δοκῶν μὲν τοῖς Καρχηδονίοις πιστός, τὰ τῶν Ῥωμαίων δὲ θεραπεύων, ἀνέπεισε τὸν φρουροῦντα τοὺς τῶν Ἰβήρων ὀμήρους οἰκαδε αὐτοὺς ἀποπέμψαι, ἕν' ἐς εὐνοίαν τάχα ὑπ' αὐτῶν αἱ πόλεις ἔπαυθῶσι· καὶ παραλαβῶν σφᾶς ἄτε καὶ τῆς ἐπινοίας εἰσηγητῆς
 P I 417 γερονώς, πρὸς τοὺς Σκιπιωνάς τε πρότερον πέμψας καὶ κοινολογησάμενος περὶ ὧν ἤξειον, εἶτα νυκτὸς ὑπεκκομίστων αὐτοὺς ἐάλωθῆεν. καὶ οὕτως ἐκείνων τε ἐγκρατεῖς ἐγένοντο οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν ἀνακομισθέντων οἰκαδε κατεκτήσαντο. 10

Ἐν μὲν οὖν τούτοις εὐτύχουν, συμφορᾷ δ' αὐ περιέπεσον ἧς οὔτε πρόσθεν οὔθ' ὕστερον δεινότερα οὐδεμιᾷ. προηγῆσατο δὲ ταύτης καὶ τινα τέρατα καὶ τὰ τῆς Σιβύλλης λόγια, ἧτις πρὸ τοσοῦτων ἐτῶν τὴν συμφορὰν αὐτοῖς ἐμαντεύσατο. Θανμαστὸν δὲ καὶ τὸ τοῦ Μάρκου προμάντευμα· χρησμολόγος γάρ τις καὶ 15
 B οὗτος γενόμενος ἐν τῷ Διομηδεῖω πεδίῳ πταίσειν αὐτοὺς ἄτε καὶ Τρωῶας τὸ ἀρχαῖον ὄντας ἐφοίβασε. τοῦτο δ' ἐν Ἀπουλίᾳ τῇ Δαυνίων ἐστὶ, καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς τοῦ Διομήδους κατοικήσεως, ἦν ἐκεῖ ἀλητεύσας ἐποίησατο, ἔσχηκεν. ἐν γὰρ τῷ πεδίῳ ἐκείνῳ καὶ αἱ Κάνναι, ἔνθα τότε ἐδυστύχησαν, παρὰ τε τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ 20 καὶ περὶ τὰς τοῦ Ἀμφιδίου ἐκβολάς, εἰσιν. ἡ δὲ Σίβυλλα φυλάττεσθαι μὲν τὸ χωρίον παρήγγειλεν, οὐ μόντοι καὶ πλείον τι γενήσεσθαι ἔφη οὐδ' εἰ διὰ πάσης ἀπὸ ποιήσαιτο φυλακῆς.

1 καὶ τὰ τεύχη A. 7 τε A, τὸ PW. 8 ἔπειτα A. 9 ἐγένοντο A. 11 συμφορᾷ δ' αὐ περιέπεσον] σφοδρᾷ δ' αὐ περιέπεσον συμφορᾷ A. 12 ἐτῶν] χρόνων A. αὐτῆς A. 15 potius Μαρκίου. 18 διομήδου A. 21 περὶ] παρὰ AB.

munita subegit, et per fratrem P. Scipionem urbes Hispanicas Romano imperio adiecit. Abelus enim quidam Hispanus, cum Carthaginiensibus fidus esse crederetur, re vera Romanis favens, persuasit ei qui obaides Hispanorum custodiebat, ut eos domum abire sineret, quo facillius civitates ad benevolentiam adducerentur. quos cum, ut illius consilii auster, legatis prius ad Scipionem missis et communicatis iis quae volebat, noctu abduceret, captus est scilicet. Romani iis domam remissis, patrias eorum in deditionem acceperunt.

Quae cum feliciter succederent, in eam cladem inciderunt, quae nec ante nec post graviorem senserunt. eaque prodigiis praesignificata est et Sibyllinis oraculis tot ante aetatibus praedicta. mirabilis fuit et Marci vatis divinatio, qui eos, quippe a prima stirpe Troianos, in campo Diomedaeo cladem acceptaros praedixit. is vero in Apulia Dauniorum est, nomen ab habitatione Diomedis sortitus, cum illic oberraret. in eo enim campo Cannae sunt, ubi caesi fuerunt, iuxta sinum Ionium et Aufidi ostia. Sibylla autem monuit ut eum locum caverent, neque tamen quicquam cautione vel diligentissima profecturos adiecit.

Τοιαῦτα μὲν οὖν ἦσαν τὰ χρησιμοδοτήματα, τὲ δὲ τοῖς
 Ρωμαίοις συμβάντα οὕτως ἐγένετο. ἤρχον μὲν Παῦλος Αἰμίλιος
 καὶ Τερέντιος Οὐάρων, ἄνδρες οὐχ ὁμοιότροποι· ὁ μὲν γὰρ ἐ- C
 πατριδῆς ἦν καὶ παιδείᾳ κεκόσμητο καὶ τὸ ἀσφαλὲς προετίμα τοῦ
 5 προπετοῦς, Τερέντιος δὲ ἐν τῷ ὄμιλῳ ἐτέθραπτο καὶ ἐν βανανσικῇ
 θρασυτήτι ἤσκητο καὶ τὰλλὰ τε ἐξεφρόνει καὶ τὴν ἡγεμονίαν μόνος
 ἔχειν ἠγεῖτο διὰ τὴν τοῦ συνάρχοντος ἐπιείκειαν. ἤλθον οὖν ἄμφω εἰς
 τὸ στρατόπεδον εὐκαιρότατα· οὔτε γὰρ τροφῆ ἔτι ἦν τῷ Ἀννίβῳ,
 καὶ τὰ τῶν Ἰβήρων κελίητο, τὰ τε τῶν συμμάχων αὐτοῦ ἠλλο-
 10 τριοῦτο· καὶ εἴ γε καὶ τὸ βραχύτατον ἐπεσχέκασαν, ἀπὼνος ἐκρά-
 τησαν ἄν. νῦν δὲ γε τοῦ Τερεντίου τὸ ἀπερίοπτον καὶ τὸ τοῦ
 Παύλου ἐπιεικὲς ἤτησεν αὐτούς. ὁ γὰρ Ἀννίβας ἐπεχείρησε μὲν
 καὶ παραρρήμι πρὸς μάχην αὐτοὺς ὑπαγαγέσθαι, καὶ σὺν ὀλίγοις D
 προσπελάσας αὐτῶν τῷ ἐρύματι, ἐπεὶ ἐκδρομῇ ἐγένετο, ἐκὼν ὑπε-
 15 χώρησεν, ὅπως δεδιέναι νομισθεὶς ἐπισπάσατο μᾶλλον αὐτοὺς εἰς
 παράταξιν· τοῦ δὲ Παύλου τοῖς οἰκείοις στρατιώταις ἐπισχόντος
 τὴν δόωξιν ὁ Ἀννίβας προσεποήσατο φοβεῖσθαι, καὶ τῆς νυκτὸς
 ἀνασκευασάμενος ὡς ἀπιῶν σκευὴ τε συχνὰ κατέλιπεν ἐν τῷ χαρα-
 κώματι καὶ τὰ λοιπὰ ἀμελέστερον κομίζεσθαι ἐνετείλατο, ἵνα τῶν
 20 Ῥωμαίων ἐφ' ἀρπαγὴν αὐτῶν τραπομένων ἐπιθῆται σφίσι. καὶ
 εἰς ἔργον ἄν τὸ βούλευμα ἤγαγεν, εἰ μὴ ὁ Παῦλος καὶ ἄκοντας
 κατεσχέκει τοὺς στρατιώτας καὶ τὸν Τερέντιον.

1 χρησιμοδοτήματα AB. 2 ἤρχον μὲν — 12 ἤτησεν αὐτούς Dionis
 excerptum Vaticanum 77. 3 οὐάρων AB. 5 ἐτέθραπτο
 Dionis exc., ἐτέθραπτο PW. 8 ἔτι om C. 10 ἐπεσχέκει
 σιν A. 14 προσπελάσας B. 18 συχνὰ] χερσῶ B.

Ac talia fuerunt oracula: res autem ita gesta est. legionibus
 praecerant Paulus Aemilius et Terentius Varro, viri dissimilibus ingeniiis.
 nam alter patricius erat doctrina ornatus, tutasque rationes audaciae
 praeponebat: Terentius vero inter plebeios educatus et importunae au-
 daciae assuetus tum aliis de rebus perperam sentiebat, tum se solum
 habere imperium ob collegae moderationem opinabatur. ambo autem
 perquam in tempore in castra venerunt. neque enim comectum habebat
 Hannibal, et res Hispanicae turbatae erant, et socii ab eo alienabantur.
 quod si perpusillam morati essent, citra laborem vicissent. nunc Te-
 rentii temeritas et Pauli moderatio causae cladis exstiterunt. nam Han-
 nibal statim eos ad pugnam elicere studens cum paucis munitionem
 aggressus est, factaque excursionem sponte recessit, ut timore simulato
 facilius eos in praelium attraheret, cumque Paulus suos milites ab hoste
 persequendo revocasset, timore simulato, vasis noctu collectis tanquam
 abiturus multa in vallo reliquit caeteraque negligentius portari iussit, ut
 Romanos in rapinam intentos aggredereetur. atque id omnino accidisset,
 nisi Paulus milites et Terentium vel invitos cohibuisset.

Ὁ οὖν Ἀννίβας καὶ τοῦτου διαμαρτῶν νυκτὸς πρὸς τὰς
 P I 418 Κάννας ἀφίκετο. καὶ γνοὺς τὸ χωρὶον καὶ πρὸς ἐνέδρας καὶ πρὸς
 παράταξιν ἐπιτήδειον, ἑστρατοπεδεύσατο. καὶ προήρωσε πάντα
 τὸν τόπον ὑπόψαμμον ὄντα, ἵνα κενιορτὸς ἐν τῇ μάχῃ ἀρθῇ·
 τὸν γὰρ ἄνεμον, ὃς ἐν θέρει ἐκείσε περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰώθει 5
 γίνεσθαι, κατὰ νότου ἔχειν ἐμηχανήσατο. οἱ δ' ἕπατοι ἔωθεν
 W II 79 κενὸν ἀνδρῶν ἰδόντες αὐτοῦ τὸ χαράκωμα, πρῶτον μὲν ἐπέσχον,
 ἐνεδρεύεσθαι δόξαντες, εἶτα μεθ' ἡμέρας πρὸς τὰς Κάννας ἀφί-
 κοντο. καὶ παρὰ τῷ ποταμῷ ἐκάτερος ἰδίᾳ πῆλλασατο· οὐκ ὄντες
 γὰρ ὁμοήθεις τὴν πρὸς ἀλλήλους συνουσίαν ἐξέκλινον. καὶ ὁ μὲν 10
 Παῦλος ἠσύχαζεν, ὃ δέ γε Τερέντιος ἤθελε συμβαλεῖν· ἀμβλυ-
 τέρους δὲ τοὺς στρατιώτας ὄρων ἀνεκόπτετο. ὃ δὲ Ἀννίβας καὶ
 ἄκοντας αὐτοὺς εἰς μάχην παρακινῶν τῆς τε ὑδρείας εἶργε καὶ
 B ἀποσκεδάννυσθαι σφῶς ἐκώλυε καὶ τὰ σώματα τῶν φονεομένων
 ἄνω πρὸ τῶν ταφρευμάτων ἐνέβαλλεν, ὅπως σφίσι τὸ ποτὸν δυσ- 15
 χεραινῆται. κἀντεῦθεν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς παράταξιν ὤρμη-
 σαν. τοῦτο δὲ προγνοὺς ὁ Ἀννίβας λόχους μὲν ὑπὸ τοὺς ὄχθους
 ἐκάθισε, τὴν δὲ λοιπὴν στρατιὰν συνέταξε, καὶ τινὰς ψευδαυτο-
 μολῆσαι ὅταν σημήγη ἐκέλευσε, τὰς μὲν ἀσπίδας καὶ τὰ δόρατα
 καὶ τὰ μέγω τῶν ξιφῶν ἀπορρήψαντας, τὰ δ' ἔγχυριδια φέροντας 20
 κρύφα, ἵνα δεξαμένων αὐτοὺς τῶν ἀντικαθεσθηκότων ὡς ἀόπλους,
 ἐπίθωνται αὐτοῖς ἀπροσοκῆτως.

Οἱ δὲ δὴ Ῥωμαῖοι ἰδόντες πρῶθεν τοὺς περὶ τὸν Ἀννίβαν

• 11 ἠσύχαζεν AC, ἠσύχασεν PW. 12 δ' C. 20 κρύφα
 φέροντας AB. 23 τὸν om B.

Hannibal etiam hoc consilio frustratus noctu ad Cannas venit, cognitoque loci situ et ad parandas insidias et ad praelium committendum idoneo, castra ibi posuit; atque omnem cum agrum subarenosum aratro proscedit, ut in pugna pulvis tolleretur, id machinatus ut ventum, qui ibi sub meridiem flare consuevit, a tergo haberet. consules cum mane castra viris vacua vidissent, primum se represserunt, insidias veriti: post ad Cannas venerunt, iuxta flumen uterque seorsim castrametatus. ob morum enim diversitatem alter alterius consuetudinem declinabat. Paulo quiescente Terentius configere voluit: nec tamen fecit, cum milites parum esse alacres vidisset. at Hannibal vel invitos ad pugnam eliciens aquatione prohibebat nec palari sinebat, et cadavera caesorum supra in profluentem ante vallum eorum proiciebat, ut a potu abhorrent. his rebus Romani concitati aciem instruxerunt. quo Hannibal praecognito, insidiis sub tumulis collocatis et reliquo exercitu ordinato, nonnullos signo dato clipeis hastis et ensibus gravioribus abiectis solisque pugionibus retentis transfugere iussit, qui ab adversariis pro inermibus accepti eos ex improviso aggredierentur.

Romani cum Hannibalis exercitum mane in procinctu stare vide-

παρατεταγμένους ὠπλιζοντό τε καὶ παρετάσσοντο. καὶ οἱ σαλ-
 πιγκταὶ ἀμφοτέρους ἐξώτρυναν, καὶ τὰ σημεῖα ἤρθη, καὶ συμπε- C
 σόντες πολυτρόπως ἠγωνίσαντο. καὶ μέχρι τῆς μεσημβρίας
 οὐδετέροις τὸ κράτος ἀπονεμέμητο· ἐπεὶ δὲ τὸ πνεῦμα ἐπῆλθε,
 5 καὶ οἱ ψευδαυτόμολοι δεχθέντες ὡς ὄπλων γυμνοὶ ὄπισθεν τῶν
 Ῥωμαίων ἐγένοντο, ἵνα μὴ σφίσιν ἐπιτιθῶσι δῆθεν οἱ Καρχη-
 δόνιοι, τότε καὶ οἱ λόχοι ἐκυτέρωθεν ἐπανέστησαν, καὶ ὁ Ἀννί-
 βας κατὰ πρόσωπον σὺν τοῖς ἵππεῦσι προσέμιξε, καὶ οἱ τε πολέ-
 μιοι τοὺς Ῥωμαίους πανταχόθεν ἐθορόβουν, καὶ ὁ ἄνεμος ὁ
 10 τε κονιορτὸς ἐς τὰς ὄψεις αὐτῶν βιαίως ἐπίπτων ἐτάραττε καὶ
 τὸ ἄσθμα γινόμενον συνεχῆς ἐκ τοῦ καμιάτου ἀπέφραττεν, ὥστ' D
 ἀπεστερημένοι μὲν τῆς ὄψεως, ἀπεστερημένοι δὲ καὶ φωνῆς, φέρ-
 δην καὶ ἐν οὐδενὶ κόσμῳ ἐφθείροντο. καὶ τοσοῦτον ἔπεισε πλήθος
 ὥστε τὸν Ἀννίβαν τῶν μὲν ἐκ τοῦ ὄμιλον μὴδὲ πειραθῆναι ἐξευρεῖν
 15 ἀριθμὸν, περὶ δὲ τῶν ἱππέων καὶ τῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἀριθμὸν μὲν
 μὴ γράψαι τοῖς οἴκοι Καρχηδονίοις, διὰ δὲ τῶν δακτυλίων ἐνδεί-
 ξασθαι τοῦτον· χολιγί γὰρ σφῶς ἀπομετρήσας ἀπέστειλε. μόνοι
 γὰρ οἱ βουλευταὶ καὶ οἱ ἵππεῖς δακτυλλίοις ἐκέχρητο. συχνοὶ δ'
 οὖν ὄμως καὶ τότε διέφυγον καὶ ὁ Τερέντιος· ὁ γὰρ Παῦλος ἀπέ-
 20 θανεν. ὁ δ' Ἀννίβας οὐκ ἐπέδιώξεν οὐδ' εἰς τὴν Ῥώμην ἠπείχθη. P I 419
 δυνάμενος γὰρ ἢ παντὶ τῷ στρατεύματι ἢ καὶ μέρει τούτου πρὸς
 τὴν Ῥώμην παραντίκα ὀρμηῆσαι καὶ ταχέως διαπολεμῆσαι, οὐκ
 ἐποίησε τοῦτο, καίτοι τοῦ Μαάρβου συναινοῦντος τοῦτο ποιῆσαι.

1 παρετάσσοντο A. 6 ἐπιτιθῶσι AB. 15 περὶ δὲ τῶν
 ἱππέων — 18 δακτυλλίοις ἐκέχρητο alii verbis in exc. Planud. 54.
 Scriptorum veter. novae coll. ab A. Maio editae Vol. 2 p. 544.
 μὲν om AB. 20 ἀπήχθη A. 22 ταχέως om C.

rent, armis captis et ipsi instruebantur. classici igitur utrinque canen-
 tibus collatisque signis varie et usque meridiem ancipiti Marte pugna-
 verunt. ut autem ventus est exortus, et ficticii transfugae pro inermibus
 accepti post Romanos steterunt, ne scilicet a Carthaginiensibus opprime-
 rentur, tunc qui in insidiis erant utrinque consurrexerunt, et Hannibal
 a fronte impetum fecit cum equitibus, et undique ab hostibus Romani
 premebantur, nec minus ventus et pulvis in facies eorum violenter in-
 cidentes eos turbabant, crebrumque ex fatigatione anhelitum impediabant,
 ut et visu et voce privati promiscue nulloque ordine caederentur, tanta
 igitur multitudo cecidit, ut Hannibal vulgi inire numerum ne tentarit
 quidem, equitum autem et senatorum numerum ad senatum Carthaginiensem
 non scripserit, sed per modios anulorum demonstrarit. soli enim
 senatores et equites anulis utebantur. multi tamen cum Terentio tum
 quoque evaserunt, sed Paulus occubuit. at Hannibal fugientes non per-
 secutus est, neque Romam properavit. nam cum vel totum exercitum
 vel partem eius e vestigio Romam perducere atque continuo debellare
 potuisset, non tamen fecit, quamvis suadente Maharbale. quare probe

διὸ καὶ αἰτίαν ἔσχεν ὡς νικᾶν μὲν δυνάμενος, χρῆσθαι δὲ ταῖς νίκαις οὐκ ἐπιστάμενος. ἐπεὶ δὲ τότε ἠμέλλησαν, οὐκέτι οὐδ' αὐθις ἠπειχθήσαν. διὸ καὶ ὁ Ἀννίβας ὡς ἁμαρτῶν μετεμέλετο, συνεχῶς ἀναβοῶν "ὦ Κάνναι Κάνναι."

2. Οἱ δὲ δὴ Ῥωμαῖοι παραβραχὺ κινδυνεύσαντες ἀπολέ-5 σθαι, ἀντεπεκράτησαν διὰ τοῦ Σκιπίωνος· ὃς υἱὸς μὲν ἦν τοῦ Β Πουπλίου τοῦ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ, καὶ τὸν πατέρα ὅτε ἐτρώθη περιέ- σωσε, τότε δὲ στρατευόμενος εἰς τὸ Κανύσιον ἔφυγε, καὶ ὕστερον εὐδοκίμησε. παρ' ἐκόντων γὰρ τῶν συμφυγόντων εἰς τὸ Κανύ- σιον τὴν ἡγεμονίαν λαβὼν τὰ τε ἐκεῖ κατεστήσατο καὶ τοῖς πλη-10 σιοχώροις φρουρὰς ἔπεμψε καὶ πάντα καλῶς βεβούλευσέ τε καὶ ἔπραξεν.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὴν ἤτιαν μὲν ἤκουσαν, οὐ μὴν καὶ ἐπίστευον. πιστεύσαντες δ' ἐπένθουν καὶ συνιόντες εἰς τὸ συνέ- δριον μὴ τε πράσσοντες ἀπηλλάσσοντο. ὅψε δ' οὖν ὁ Φάβιος 15 γνάμην ἔδωκε, κατασκόπους πέμψαι τοὺς ἀγγελοῦντας τὸ γεγονός καὶ τί ὁ Ἀννίβας πράττει, αὐτοὺς δὲ μὴ κλαίειν, σιγῇ δὲ βαδίζειν, ἵν' ἐν καιρῷ τὰ προσήκοντα γίνοιτο, δύναμιν τε συλλέξαι ὅσην ἂν δύναιτο καὶ τοὺς περιοίκους ἐπικαλέσασθαι. μετὰ δὲ ταῦτα ὡς τὸν Ἀννίβαν ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ εἶναι ἔμαθον, καὶ γράμματα παρὰ 20 τοῦ Τερεντίου ἐδέξαντο ὅτι περὶ αὐτῆ καὶ ὅσα πράττει, μικρὸν ἀνε-

1 ἔσχεν A.   2 ἐμέλησαν A.   7 ποπίου C.   14 δὲ B.
15 πράττοντες ἀπηλλάττοντο B.   ὅψε γοῦν A.   20 εἶναι]
ὄντα A.

FOUNTES. Cap. 2. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Peiresciana* 50 54.

ei datum est quod vincere possit sed uti victoria nesciat. rem sane tam neglectam postea nunquam resarcire potuerunt. et Hannibalem cessationis ita paenituit, ut continenter exclamaret "o Cannae, Cannae."

2. Romani autem, excidio proximi, victoriam per Scipionem recuperarunt P. Scipionis in Hispania bellum gerentis filium, qui patrem vulneratum defenderat. tum vero miles Canusium fugit, adeptusque gloriam, ab iis qui eodem se receperant imperium ultro delatum accepit, et rebus ibi constitutis praesidia misit finitimis, in rebus et deliberandis et gerendis dexter.

Qui Romae erant cladem audiverunt sed non crediderunt: cum credidissent, luxerunt; et in curia congressi rebus infectis recedebant: donec tandem Fabius dixit, exploratores esse mittendos qui et rem gestam et quid ageret Hannibal nuntiarent, ipsis vero non plorandum esse sed pedetentim procedendum ut ea quae facta essent opus tempestive gererentur, et copias quantae possint maximae conscribendas esse et finitimum opem implorandam. posthaec cum Hannibalem in Apulia esse cognovissent, et a Terentio litteras accepissent de salute et actis eius,

θάρασαν. καὶ δικτάτωρ μὲν Μάρκος Ἰούνιος, Ἰππαρχος δὲ Τιβέριος Σεμπρόνιος Γράκχος ἐλέχθησαν. καὶ παραχρῆμα τῶν τε πολιτῶν οὐ τοὺς ἡβῶντας μόνον ἀλλὰ καὶ παρηρηκῆτος ἤδη κατέλεξαν, καὶ δεσμώτας ἐπ' ἀδεία καὶ δούλους ἐπ' ἐλευθερία D
5 ληστὰς τέ τινες προσελάβοντο, καὶ τοὺς συμμαχοὺς προσπαρεκά-
λον ἀνάμιμνήσκοιτες εἴ τι που εὐηργέτητο καὶ προσυπισχνοῦμενοι
δώσειν τοῖς μὲν σῆτον τοῖς δὲ ἀγγύρια, ὅπερ οὐπω πρόσθεν ἐποίη-
σαν· καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα πεπόμφασιν ἢ πείσοντές τινες συμμαχη-
σαι αὐτοῖς ἢ μισθωσόμενοι.

10 Ἀννίβας δὲ συνεσιγήκειναι τοὺς Ῥωμαίους καὶ παρασκευά-
ζεσθαι μαθῶν ἐν ταῖς Κάνναις διέτριβε, τὴν ἔξ ἐπιδρομῆς ἄλλωσιν
ἀπεργνωκῶς· καὶ τῶν αἰχμαλώτων τὸ μὲν συμμαχικὸν ἄνευ λύτρων
ἀφῆκεν, ὡς καὶ πρότερον, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ἐτήρει, ἀποδόσθαι P I 420
ἐλπίζων αὐτούς, ἴν' ἐαυτὸν εὐπορώτερον ἐντεῦθεν ποιήσῃ, τοὺς
15 δὲ Ῥωμαίους ἀπορωτέρους. ἐπεὶ δὲ μηδεὶς ἔξ αὐτῶν ἀφίκετο
τοὺς αἰχμαλώτους ζητῶν, ἐκέλευσεν αὐτοῖς πέμπαι τινὰς οἰκάδε
ἐπὶ λύτρα, προομῶσαντας ἐπανήξεν. ὡς δὲ οὐδ' οὕτω λύσασθαι
σφᾶς ἠθέλησαν, τοὺς μὲν λόγου τινὸς ἀξίους ἐς τὴν Καρχηδόνα
ἀπέστειλε, τῶν δ' ἄλλων τοὺς μὲν αἰκισάμενος ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ
20 μονομαχησάι ἠνάγκασε, τοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς ἀλλήλοις
συμβαλόν. οἱ δὲ πεμφθέντες ἐπὶ τὰ λύτρα, ἐπανελεύοντες, ἴν'
εὐδοκήσωσι, φηγόντες δὲ μετὰ τοῦτο, ἀτιμοὶ ὑπὸ τῶν τιμητῶν
ἐγένοντο, καὶ ἐαυτοὺς κατεχρήσαντο. B

2 πεμπρόνιος C.
ἐναντιόντες B.

6 προῦπισχνοῦμενοι A.
23 κατεχρήσαντο ABC, διεχρήσαντο PW.

21 ἐμβαλόν A.

nonnihil receptis animis dictatorem Marcum Ianium, Tiberium Sempronium Gracchum magistrum equitum dixerunt. et e vestigio non iuvenes duntaxat sed etiam effetos senes conscripserunt, et carcere aperto maleficis impunitate, servis libertate promissa, etiam latrones aliquot in militum catalogos rettulerunt. ad haec socios arcesaverunt, beneficiorum quae acceperant admonitos, aliis frumentum aliis argentum polliciti, quod prius facere non soliti erant; et in Graeciam miserunt, auxilia vel impetratori vel mercede conducturi.

Hannibal Romanorum conspiratione et apparatu cognito in Cannis se tenuit, desperata repentina urbis expugnatione; et foederatos ut prius etiam gratis dimisit, Romanos vero spe venditionis asseruavit, ut ea res suas opes augetet, Romanorum imminueret. sed cum nemo veniret qui captivos requireret, eos aliquot domum mittere iussit afferendae pecuniae causa, prius iureiurando adactos, se redituros esse. sed cum eos ne tum quidem redimere vellent, eos qui nominis alicuius erant Carthaginem misit: caeteros partim excruciatos necavit, partim inter sese dimicare coegit, amicos et cognatis inter se commissis. qui vero petendae pecuniae causa missi fuerant, reversi, ut iureiurando satisfecisse viderentur, et post fuga elapsi, a censoribus notati semetipsos peremerunt.

Μαγῶνα δὲ τὸν ἀδελφὸν ὃ Ἄνιβας ἀγγελοῦντα τοῖς Καρ-
 ρηδοσίοις ἐπέμπε τὰ γενόμενα, καὶ χρήματα παρ' αὐτῶν καὶ
 δυνάμεις αἰτήσονται. καὶ ὃ μὲν ἀπελθὼν τοὺς τε δακτυλοῦς
 ἠρώδησε καὶ ἐπὶ μείζον ἐξῆρε δὴ τὸ κατόρθωμα, καὶ ἐψηφίσθη
 πάντα ὅσα ἤτησάτο (τῷ γὰρ Ἄννωνι τάναντία λέγοντι καὶ κατα-
 λύσασθαι τὸν πόλεμον ἕως καθυπέρτεροι δοκοῦσι συμβουλεύοντι
 οὐκ ἐπέσθησαν), οὐ μὲντοι τὰ ψηφισθέντα καὶ εἰς ἔργον ἤγαγον,
 ἀλλ' ἠμέλλησαν. Ἄνιβας δ' ἐν τούτῳ εἰς τὴν Καμπανίαν προῦ-
 χώρησε, καὶ πόλισμά τι εἶλε Σαννιτικόν, καὶ ἐπὶ Νέαν ὤρμησε
 πόλιν, προπέμψας μετὰ τῆς λείας ὀλίγους τινας. πρὸς οὓς ὡς 10
 C μόνους ὄντας τῶν τῆς πόλεως ἐκδραμόντων ἐπεφάνη αὐτὸς ἀπρο-
 δόκητος καὶ συχνοὺς ἀπέκτεινε, τὴν δὲ πόλιν οὐχ εἶλεν. οὗτ' ἐπὶ
 πολὺ ταύτῃ προσήθρευσεν. οἱ γὰρ τὴν Καπύην οἰκοῦντες Καμ-
 πανοὶ οἱ μὲν τῇ Ῥωμαίων φίλα ἐνέμειναν, οἱ δὲ πρὸς τὸν Ἄννιβαν
 ἀπέκλιναν. ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς Κάνναις ἐτύχησε, καὶ τινες ἄνδρες 15
 αὐτῶν ἀλόντες ἀφέθησαν, τὸ μὲν πλῆθος ὤρμησε μεταστῆναι
 πρὸς τὸν Ἄννιβαν, οἱ δὲ δυνατοὶ χρόνον μὲν τινα ἐπέσχον, εἰτ'
 ἐπ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος ὀρμησάντων συνηγμένους ἐν τῷ βουλευτηρίῳ
 D πάντας ἂν κατεχρήσατο, εἰ μὴ τις ἐκ τοῦ πλῆθους τὸ μέγεθος
 συνιδὼν τοῦ κακοῦ κατηγορήσει μὲν τῶν βουλευτῶν ὡς πάντως 20
 φθαρῆναι ἀξίον, ἔφη δὲ πρότερον ἄλλους ἀντ' ἐκείνων ἀνθελῆσθαι
 προσήκειν· τὴν γὰρ πόλιν μὴ δύνασθαι, μὴ προβουλευόντων τι-
 νῶν, σώζεσθαι. πεισθέντων δὲ τῶν ἐν τῇ Καπύῃ ἐκβάλλων ἕνα

2 γενόμενα AB, γινόμενα PW.
 ἐμέλησαν AB.

11 ἐφάνη A.

8 ἠμέλλησαν C, ἠμέλησαν PW,
 19 κατεχρήσατο A.

Hannibal fratre Magone Carthaginem res gestas nuntiatum misso et ad pecuniam militesque petendos, cum is exaggerasset omnia, et annulos annumerasset, decreverunt omnia quae petierat. Hannoni enim belli deponendi et dum superiores essent faciendae pacis auctori non auscultarunt. non tamen decreta exsecuti sunt sed neglexerunt. interim Hannibal in Campaniam processit, et oppido quodam Samnitico capto Neapolim contendit, paucis cum praeda praemissis. contra quos oppidani ut solos excursionis facta, improvise illius adventu caesi sunt magna ex parte: urbem tamen non cepit. neque obsidioni illius diu immoratus est. nam urbis Capuae incolae Campani cum partim Romanorum amicitiam colerent, partim Hannibali studerent, postquam is in Cannis victor aliquot eorum cives captos dimiserat, multitudo ad eum deficere voluit, optimates autem aliquamdiu distulerunt: deinde cum in curia convenissent, impetum populi omnes occisi essent, nisi quidam ex plebe, considerata mali magnitudine, senatores ut exitio dignos accusasset, sed prius alios eis surrogandos esse dixisset, quod urbs sine consilio salva esse non posset. cui cum Campani obtemperassent, singulis e curia efficiendis multitudinem

ἕκαστον ἐκ τοῦ συνεδρίου ἠρώτα τὸ πλῆθος ὄντινα αὐτοῦ ἀνθαι- W II 81
 ρεῖται· καὶ οὕτω, μὴ δυνηθέντων αὐτῶν ἑτέρους δι' ὀλίγου ἀνθε-
 λέσθαι, πάντας ἐκείνους ὡς ἀναγκαίους ἀφῆκε. καὶ καταλλα-
 γέντες ἀλλήλοις ἐπέειπαν τῷ Ἀννίβᾳ. καὶ ὃς διὰ ταχέων ἀπα-
 5 ναστὰς ἐκ τῆς Νεαπόλεως ἦλθεν εἰς τὴν Καπύην, καὶ διαλεχθεὶς
 αὐτοῖς ἄλλα τε πολλὰ εἶπεν ἐπαγωγὰ, καὶ τὴν ἡγεμονίαν σφίσι P I 421
 τῆς Ἰταλίας δώσειν ὑπέσχετο, ἔν' ἐν ἑλίσι γενόμενοι ὡς καὶ ἑαυ-
 τοῖς πονήσοντες προθυμώτερον ἀγωνίσωνται.

Μεταστάσης δὲ τῆς Καπύης καὶ ἡ ἄλλη Καμπανία κεινήτη·
 10 καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἀπόστασιν αὐτῆς μαθόντες ἤχθοντο. ὃ γὰρ
 μὴν Ἀννίβας ἐπὶ Νουκερίνους ἐστράτευσεν. οἱ δὲ πολιορκούμενοι
 τὴν ἄχρηστον σφῶν ἡλικίαν ἀπορία τροφῶν ἐξέωσαντο· οὗς ὁ
 Ἀννίβας οὐ προσήκατο, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πόλιν ἀπιαῦσι μόνον
 ἀσφάλειαν ἔδωκε. διὸ καὶ οἱ λοιποὶ μεθ' ἑνὸς ἡματιοῦ ἐκχωρή-
 15 σαι τοῦ ἄστεος ὤμολόγησαν. ἐπεὶ δ' ἐγκρατῆς αὐτῶν ἐγένετο,
 τοὺς μὲν βουλευτὰς ἐς βαλανεῖα κατακλείσας ἀπέπνιξε, τοῖς δ' B
 ἄλλοις ἀπελθεῖν εἰπὼν ὅπη βούλοιντο, πολλοὺς ἐν τῇ ὁδῷ κἀκέ-
 νων ἐφόνευσε. συγχροὶ δ' οὖν αὐτῶν καὶ περιεγέροντο εἰς ὕλας
 προκαταφυγόντες. ἐκ τούτου δὲ οἱ λοιποὶ φοβηθέντες οὐ συνέ-
 20 βαινον ἔτι αὐτῷ, ἀλλ' ἀντεῖχον ἕως ἡδύνατο. καὶ οἱ Νωλιανοὶ
 βουλευόμενοι προσχωρήσαι αὐτῷ, ἐπεὶ τὸ εἰς ἐκείνους εἶδον πρᾶχθέν,
 ἐπηγάγοντο λάθρᾳ τὸν Μάρκελλον, καὶ τὸν Ἀννίβαν προσβαλόντα

4 ἀπαναστὰς A et, ut videtur, C: PW ἐπαναστὰς. 8 πονή-
 στοντες ABC, πονήσαντες PW. 14 διὸ καὶ οἱ — 20 ἕως ἡδύ-
 ναντο Dionis excerptum Peirescianum 50. 17 ὅποι: Dionis exc.
 19 καταφυγόντες A.

rogabat quosnam illorum loco crearent; et cum exiguo tempore alios
 sufficere non possent, omnes illos ut necessarios dimiserunt. et inter se
 reconciliati pacem cum Hannibale fecerunt. qui celeriter relicta Neapoli
 Capuam venit, et pro contione post multa alia grata auribus, Italiae
 principatum eis promisit, ut spe erecti se pro semetipsis laborare alacrius
 pugnarent.

Post Capuae defectionem etiam reliqua Campania in motu fuit:
 cuius defectionem Romani aegre ferebant. Hannibal autem Nucerninos
 oppugnavit. qui cum obsiderentur, inutilem aetatem ob cibarium
 penuriam expulerunt. quos Hannibal non recepit, neque alio quam in
 urbem redeundi potestatem dedit. quamobrem caeteri quoque cum una
 veste se urbe excessuros pepigerunt. at ille urbe potitus senatores in
 balneis inclusos suffocavit: reliquos cum discedere quo vellent inuisisset,
 multos in itinere interfecit. sed tamen eorum multi in silvas profugi
 evaserunt. ea crudelitate caeteri territi non amplius eius fidei se permi-
 serunt, sed resistebant dum poterant. Nolanique de facienda deditione
 consultantes, illo facinore viso Marcellum clam accesserunt, Hannibale

τῇ πόλει μετὰ ταῦτα ἀπώσαντο. ἀποκρουσθεὶς δὲ τῆς Νάλης Ἀκερανοὺς εἶλε λιμῶ ἐπὶ ταῖς αὐταῖς τοῖς Νουκερινοῖς συνθήκαις, C καὶ τὰ αὐτὰ εἰργάσατο καὶ αὐτούς. εἶτα καὶ ἐπὶ Βασιλίνας ἐστράτευσεν, ἐν ᾧ Ῥωμαῖοὶ τε καὶ συμμάχων ὡσεὶ χίλιοι συγκατέφυγον. οἱ τοὺς μὲν ἐπιχωρίους προδοῦναι σφῶς μελετήσαντας ἀπέκτειναν, 5 καὶ τὸν Ἀννίβαν πολλὰκις ἀπώσαντο, καὶ πρὸς λιμὸν γυναικῶς διεκαρτέρησαν· ἐπιλιπούσης δὲ τῆς τροφῆς αὐτούς, ἐπ' ἀσκοῦ τινα διὰ τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὸν δικτάτορα ἐπεμψαν· ὃ δὲ πίδους ἀλείρων πλήρεις νυκτὸς ἐνέβαλλεν εἰς τὸν ποταμὸν, ἐντειλάμενος αὐτοῖς παρατηρεῖν ἐν τῷ σκότει τὸ ρεῦμα. καὶ χρόνον μὲν τινα 10 ἐλάνθανεν οὕτως τὰς τροφὰς αὐτοῖς χορηγῶν, ἔπειτα πίδου τινὸς D προσραγέντος ποι καὶ συντριβέντος ἔγνω οἱ Καρχηδόνιοι τὸ γινόμενον, καὶ ἀλύσεισι τὸν ποταμὸν διειλήφασιν. ὥς δὲ τῷ λιμῶ καὶ τοῖς τραύμασι συχνοὶ διεφθάρησαν, τὸ ἕτερον μέρος τῆς πόλεως ἐξέλιπον κὰν τῷ λοιπῷ διεκαρτέρουν, τὴν γέφυραν διακό- 15 ψαντες. εἶτα σπέρμα γογγυλίδος ἀπὸ τοῦ τεύχους εἰς τι χωρίον ἔξωθεν αὐτοῦ κατέβαλον. ἐποίησαν δὲ τοῦτο ἵνα καταπλήξωσι τοὺς πολέμιους ὥς καὶ ἐπὶ πολὺν αὐταρκέσοντες. ὅθεν δ' Ἀννίβας ἄφθονον αὐτούς ἔχειν τὴν τροφήν οἴηθείς καὶ ἐπὶ τῇ καρτερίᾳ θανμάσας εἰς ὁμολογίαν προεκάλεσατο, καὶ χρημάτων ἀπέδοτο 20 σφῶς. ἐλύσαντο γὰρ αὐτούς οἱ ἔξω Ῥωμαῖοι ἀσμένως, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐτίμησαν.

1 τῇ πόλει μετὰ ταῦτα AB, μετὰ ταῦτα τῇ πόλει PW. 2 Ἀκερανοὺς — 3 καὶ αὐτούς Dionis excerptum Peirescianum 54. Ἀκερανοὺς PW. νουκερινοῖς C. 3 εἶτα post Βασιλίνας B. 5 μὲν om A. 7 ἐπιλιπούσης A. τῆς om C. 9 νυκτὸς post ποταμὸν A. ἐνέβαλεν AC. 11 τὰς add AB. 14 ἐφθάρησαν C, ἀπάλοντο A. τῆς πόλεως μέρος A. 18 καὶ om A. ἀνταρκέσοντες A, ἀνταρκέσοντας PW. 19 τὴν om A.

ab urbis oppugnatione repulso. inde digressus Aceranos fame domuit, hisdem quibus Nucerinis condicionibus, eodemque tractavit modo. deinde Basiliinas est aggressus, quo Romani eorumque socii circiter mille confugerant; qui civibus proditorem molientibus occisis, Hannibaleque saepe profligato, famem quoque fortiter tolerarunt. cum autem commentus defecisset, quendam in utre ad dictatorem miserat; qui noctu dolia farina plena in flumen coniecta eos in tenebris observare iussit. hoc modo ciam eos ad tempus aluit: sed tandem uno dolio ex allisione confrecto Carthaginienses re animadversa catenis fluvium munierunt. ut autem fame et vulneribus multi perierant, altera urbis parte deserta et ponte interrumpo, in altera obsidionem tolerarunt. postea semen raporum in quendam locum extra murum abiecerunt, ut hostes eos diu habituros crederent unde viverent. qua eadem opinione deceptus Hannibal, eorumque fortitudinem admiratus, eos ad pactionem provocatos pecunia vendidit. quos Romani non modo cupide redemerunt, sed etiam honorarunt.

3. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένετο, καὶ ἐκ Δελφῶν οἱ πεμφθέντες ἀνεκομίσθησαν, λέγοντες τὴν Πυθίαν χρῆσαι αὐτοῖς παύσασθαι P I 422 τῆς ῥάθυμίας καὶ τῷ πολέμῳ προσέχειν. ἐντεῦθεν ἀνερρώσθησαν· καὶ κατέλαβον τὸν Ἀντίβαν καὶ οἱ παρεστρατοπεδεύσαντο, ὅπως 5 τὰ πρυττόμενα παρ' αὐτοῦ παρατηρῶσι. καὶ ὁ γε Ἰούνιος ὁ δικτάτωρ τὰ τοῖς Καρχηδονίοις παραγγελλόμενα καὶ τοὺς Ῥωμαίους ποιεῖν ὁμοίως ἐκέλευε. καὶ οὔτα καὶ ὕπνον ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ ἤροῦντο, καὶ τὰς φυλακὰς ὁμοίως ἐπισκόπων, καὶ τὰλλα ἐπίσης ἐπραττον. καταμαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Ἀντίβας χεῖμῆριον ἐτήρησε 10 νύκτια, καὶ τοῖς μὲν τῶν στρατιωτῶν ἐπέξοδον ἀφ' ἐσπέρας ἀνείπε, W II 82 τοῦ δὲ Ἰουνίου τὸ αὐτὸ ποιήσαντος ἐκ διαδοχῆς ἄλλοτε ἄλλους αὐτῷ προσβάλλειν ἐκέλευσεν, ἵν' ἐν συνειχῇ πόνῳ ἐκ τῆς ἀγρονπνίας καὶ τοῦ χεῖμῶνος εἴησαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνεπαύετο. B ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἐπιλάμψειν ἔμελλε, τὸ στράτευμά τε δῆθεν ἀνεκα- 15 λέσατο καὶ τῶν Ῥωμαίων τὰ ὄπλα ἀποθεμένων καὶ πρὸς ἀνάπαυ- λαν τραπομένων ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἄφνω καὶ συγχοῦς ἀπέκτεινε καὶ τὸ τάφρονμα ἐκλείφθην εἶλε.

Τὰ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ καὶ τῇ Σαρδοῖ ἐκινεῖτο, οὐ μέντοι καὶ ἐπιστροφῆς τινος παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἔτυχον. ὕπατοι δὲ ὁ τε 20 Γράκχος ὁ ἑπταρχος καὶ Ποιστούμιος Ἀλβίνος ἤρξθησαν. καὶ ὁ μὲν Ἀλβίνος μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τῶν Βοοῦτων ἐφθάρη, δι' ὄρους ὑλώδους πορευόμενος καὶ ἐνεδρευθεὶς· οὗ τὴν κεφαλὴν

6 τὰ om A. 7 ἐκέλευε — 8 ὁμοίως om C. 9 οὖν om C.
 ὁ add A. 12 αὐτῷ om AC. 16 τραπομένων A.

Fontes. Cap. 3. Dionis Historiae Romanae libri deperditi.

3. Dum haec geruntur, legati Delphis reversi nuntiant, iubere Pythiam ut repudiata ignavia bello sint intenti. ex eo confirmati atque asecuti Hannibalem, iuxta eum castra posuerunt, ut quid ageret observarent. ac Iunius dictator, quae Carthaginienses facere iubebantur, eadem suos et ipse observare atque facere iubebat. itaque et cibum et somnum eodem tempore capiebant, excubias eodem modo visebant, caeteraque ex aequo faciebant. quo Hannibal cognito, tempestuosa nocte captata, parti militum a vespera projectionem denuntiat. Iunio id imitato, per vices alios atque alios impetam in Romanos facere iussit, ut continenter vigiliis et tempestate fatigarentur: ipse cum reliquis quievit. cum lucesceret, exercitu revocato Romanos, qui armis positis ad quietem se conferebant, subito aggressus multos occidit, et vallum ab eis desertum cepit.

Sardinia et Sicilia quamvis iam mota essent, a Romanis non curabantur. consules creati sunt Gracchus magister equitum et Postumius Albinus, quorum hic cum omni exercitu a Boiis caesus est, in transiit silvosi montis insidiis exceptus; cuius capite barbari excavato, auroque

ἀποτεμόντες οἱ βάρβαροι καὶ ἐκκαθάραντες καὶ περιχρυσάσαντες
 C πρὸς τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἀντὶ φιάλης ἐκέχρητο. γηγύνασι δὲ τότε
 τέρατα· βουῆς τε γὰρ ἵππον ἔτεκε καὶ ἐν θαλάσῃ ἐξέλαμψε πῦρ.
 οἱ δ' ὑπατοὶ Γράκχος καὶ Φάβιος στρατοπεδευσάμενοι τὸν τε
 Ἄννιβαν ἐν Καπύῃ ὄντα ἐπετήρουν ὅ τι πράσσει, καὶ διεπέμποντο ὃ
 ἐκασταχοῦσε, τοῖς τε συμμάχοις ἐπήμνον, καὶ τοὺς ἀφεστηκότας
 οἰκειοῦσθαι ἐπειρῶντο, τὰ τε τῶν ἀνδισταμένων ἐκάκουν. ὁ δ'
 Ἄννιβας ἕως μὲν τῆς τροφῆς ἐνδεῶς ἠπόρει καὶ διακινδυνεύων,
 σωφρόνως μετὰ τοῦ στρατοῦ διῆγεν, ὡς δὲ τὴν Καπύην ἔλαβον
 καὶ πολλοῖς ἐπιτηδεύεις ἐν ῥαστώῃ διεχείμισαν, τὴν τε ἰσχὺν τῶν 10
 D σωματίων μὴ πονούμενοι καὶ τὴν ῥώμην τῆς γνώμης ὑπὸ τῆς εὐ-
 θυμίας ἡλαττώθησαν, καὶ τὴν πάτριον ἀμείψαντες δαιταν μετέ-
 μαθον ἠτιτύσθαι μαχόμενοι. ἐπεὶ δὲ ὁ πόλεμος ἤδη ἐπέκειτο, ἐς
 ὄρη μετέστη καὶ ἐγύμναζε τὸ στράτευμα. οἱ δ' οὐχ οἶοί τε δι'
 ὄλλου ῥωσθῆναι γηγύνασι. βοηθείας δὲ αὐτῷ οἴκοθεν ἄλλης τε 15
 καὶ ἐλεφάντων ἐλθοῦσης ἀνεθάρσησε. καὶ ἐπὶ τὴν Νώλαν ὡς
 αἰρήσων αὐτὴν ἢ τὸν γε Μάρκελλον τὴν Σουντίδα πορθοῦντα
 ταύτης ἀπάξων ὤρμησεν. ὡς δ' οὐδὲν ἐπίραινε, τῆς μὲν πόλεως
 ἀπέστη, τὴν δὲ χώραν ἔκειρε, μέχρις οὗ μάχῃ κατὰ τὸ ἰσχυρὸν
 ἠτήθη, ἐφ' ᾧ καὶ ἤληψε. πολλοὶ μὲν γὰρ Ἰβήρες, πολλοὶ δὲ 20
 καὶ τῶν Λιβύων ἐγκατέλιπον αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους
 P I 423 ἠδομόλησαν, ὃ οὐπω πρόην ἔπαθε. καταγνοὺς δ' ἐκ τούτου

2 φιάλης A. 3 τέτρα A. 5 ἐτήρουν A. 8 ἠπόρει
 ἐνδεῶς C. 11 μὴ πονούμενην καὶ τὴν γνώμην τῆς ῥώμης ὑπὸ A.
 13 εἰς B. 14 οἱ δ'] οἱ A. 18 ἐπίραινε A. 19 ἐκείρεν
 ἕως οὗ A. 22 πρόην ABC, πρὶν PW.

Inducto, pro phiala in sacris usi sunt. prodigia tum fuerant: nam bos equum peperit, et flamma e mari emicuit. consules Gracchus et Fabius, quid Hannibal Capuae ageret observantes, quolibet legatos mittebant, sociis opem ferebant, eos qui defecerant reconciliare conabantur, et resistantium agros populabantur. Hannibal vero dum commeatu eoque armis parto non abundabat, modeste cum exercitu vivebat: ut vero Capua occupata in magna rerum affluentia otiosi hibernarunt, et vires corporum desidia et robur animorum deliciis sunt imminuta, mutatoque victa patrio in praeliis vinci didicerunt. bello iam instante in montes transiit et milites exercuit: sed cum exiguo tempore firmari non possent, elephantis aliisque militibus domo advectis animum recepit. Nolamque oppugnavit, ut vel urbem caperet vel Marcellum a Samnii vastatione revocaret. cum nihil proficeret, urbe relicta agros vastavit: donec iusto praelio vi superatus, ex Hispanorum et Afrorum crebra ad Romanos defectione (quod ei prius nunquam acciderat) magnum dolorem cepit: et sibi ipsi ac mili-

καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν, πᾶσαν τὴν γῆν ἐκείνην ἐξέλειπε καὶ εἰς τὴν Καπύην ἀνεχώρησεν· εἶτα κάκειθεν μετέστη.

Οἱ δὲ Σκιπῶνες τὸν τε Ἰβηρα ποταμὸν διέβησαν καὶ τὴν χώραν ἐπόρθουν καὶ πόλεις προσήγοντο καὶ τὸν Ἀσδρούβαν διὰ ταῦτα σπουδῇ ἐπελθόντα μάχῃ ἐνίκησαν. οἱ Καρχηδόνιοι δὲ ταῦτα μαθόντες, καὶ νομίσαντες πλείονος τὸν Ἀσδρούβαν ἢ τὸν Ἀννίβαν δεῖσθαι βοήθειας, καὶ φοβηθέντες μὴ καὶ εἰς τὴν Λιβύην οἱ Σκιπῶνες διαβῆναι ἐπιχειρήσωσι, τῷ μὲν Ἀννίβῃ βραχεῖαν δύναμιν ἔπεμψαν, τὴν πλείστην δὲ μετὰ τοῦ Μαγῶνος εἰς τὴν Ἰβηρίαν τάχιστα ἀπεστάλκασι, κελύσαντες μετὰ τὴν τῆς Ἰβηρίας Β κατώστασιν τὸν μὲν ἐπὶ τῇ τῶν ἐκεῖ φυλακῇ καταμῆναι, τὸν δὲ Ἀσδρούβαν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν σὺν δυνάμει σταλῆναι. ὃ γνόντες οἱ Σκιπῶνες οὐκέτ' ἐμαχέσαντο, ἵνα μὴ κρατήσας ἴσως ὁ Ἀσδρούβας εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπειθῆ. ὡς δὲ τὸ τῶν Ῥωμαίων φλιον 15 ἐκάκουν οἱ Καρχηδόνιοι, Πυύπλιος μὲν ὄμβουσι τοῖς προσπεισοῦσιν αὐτῷ τῶν ἐναντίων ἐχώρησέ τε καὶ ἐπεκράτησε, Γναῖος δὲ τοὺς ἀποχωροῦντας σφῶν ἐκ τῆς μάχης ὑπολαβὼν προσδιέφθειρεν. ἐκ δὲ τῆς συμφορᾶς ταύτης, καὶ ἔτι καὶ πόλεις συχναὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μεθίσταντο καὶ τῶν Λιβύων τινὲς αὐτοῖς προσεχώρησαν, πλεον ἢ διανοεῖτο ὁ Ἀσδρούβας κατέμεινεν. οἱ δὲ Σκιπῶνες C εἰς τὴν Ἰταλίαν εὐθὺς τοὺς προσχωρήσαντας ἔστειλαν, αὐτοὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ καθίστων, καὶ τοὺς τῶν Ζυκυνθίων ὑπηκόους W II 83

2 ἐς BC.

4 προσηγέγοντο A.

7 καὶ alterum om A.

8 ἐπιχειρήσωσι A, ἐπιχειρήσοσι PW.

9 τοῦ add AB. 11 τὸν

δὲ] καὶ τὸν A.

16 ἐκκράτησε A.

21 τοῦ om B.

tibus diffusus, omni illa provincia relicta Capuam rediit, atque inde etiam post discessit.

At Scipionibus Ibero amne iam superato agros vastantibus et urbes capientibus, etiam Hasdrubale qui ad ea prohibenda festinanter accurerat acie victo, Carthaginienses maioribus auxiliis Hasdrubali quam Hannibali opus esse rati, et ne Scipiones in Africam traicerent veriti, Hannibali parvis supplementis missis maximam copiarum partem cum Magone quam celerrime in Hispaniam ablegarunt, iubentes ut rebus illis constitutis ipse in praesidiis esset, Hasdrubal autem cum exercitu in Italiam proficisceretur. quo cognito Scipiones pugna abstinerunt, ne forte victor Hasdrubal in Italiam properaret. cum autem socii Romanorum a Carthaginiensibus vexarentur, Publius cum hostibus congressus vicit: Gnaeus e pugna abeuntes exceptos occidit. ob eam cladem et frequentem urbium defectionem, etiam Afris aliquot ad Romanos trans-euntes, Hasdrubal opinione sua diutius mansit. Scipiones iis qui ad se defecerant statim in Italiam missis res Hispanicis constituebant; et Saguntinorum subditis et belli et calamitatis illius auctoribus captis op-

τοὺς καὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς συμφορᾶς αἰτίους αὐτοῖς γενομένους ἐλόντες τό τε πόλισμα κατέσκαψαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐπώλησαν καὶ τὴν Ζάκυνθον μετὰ τοῦτο κομισάμενοι τοῖς ἀρχαίοις πόλιταις ἀπέδωκαν. τοσαύτη τε ἀκριβεία περὶ τὴν λείαν ἐχρήσαντο, ὥς μηδὲν οἴκοι πέμψαι· τοῖς μὲν γὰρ συστρατευομένοις ἐπέτρεπον τοῦτο ποιεῖν, αὐτοὶ δὲ ἀστραγάλους τοῖς τέκνοις ἐπέμψαν. ὅθεν ἡ γερουσία, παραιτούμενου τοῦ Γνωίου Ἰν' ἀπελθῶν οἴκαδε προῖκα **D** τῇ θυγατρὶ ἐρανοῖσθ ὠραία οὔσῃ ἀνδρός, ἐψηφίσαντο ἐκ τοῦ δημοσίου προῖκα δοθῆναι αὐτῇ.

4. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ καὶ ἡ Σικελία καὶ ἡ Σαρδῶν **10** ἄντικρος ἐπολεμώθησαν. καὶ τὰ μὲν ἐν ταῦταις δι' ὀλίγου κατέστη, καὶ ὁ Ἀσδρούβας ἐπικουρῶν αὐταῖς ἐάλω, καὶ τὴν νῆσον μικροῦ πᾶσαν ἀνεκτήσατο Μύλλιος Τουργουάτος. καὶ τότε μὲν τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἤσυχασε, μετὰ δὲ ταῦτα ἐταράχθη. ὁ δὲ τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς Φίλιππος φανερώτατος τῶν Καρχηδονίων **15** ἐγένετο σπουδαστής. τῆς γὰρ Ἑλλάδος προσεπάρξαι θύλων συνθήκας πρὸς τὸν Ἀντίβαν ἔθετο ὥστε κοιτῆ πολεμῆσαι, καὶ τὴν μὲν Ἰταλίαν τοὺς Καρχηδονίους λαβεῖν, τὴν δ' Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἥπειρον μετὰ τῶν νήσων ἐκείνων. ἡ μὲν οὖν ὁμολογία ἐπὶ τού- **P 1 424** τοις ἐγένετο, τοῦ δὲ κήρυκος τοῦ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου πεμφθέντος **20** πρὸς τὸν Ἀντίβαν ἀλόγτος ἕμαθον οἱ Ῥωμαῖοι τὸ γινόμενον, καὶ παραχρῆμα στρατηγὸν ἐπ' αὐτὸν Μάρκον Οὐαλλέριον Λαουίνιον

1 αὐτοῖς om A. 5 συστρατευομένοις AB, στρατευομένοις PW.
 9 αὐτῇ A, αὐτῷ PW. 13 Μύλλιος PW. τουργουάτος B.
 18 μὲν om A. 20 δὲ post κήρυκος A. τοῦ tertium om B.
 22 ἐπ'] μετ' C. οὐαλλέριον B, Οὐαλλέριον PW. Λαουίνιον]
 Laevinum, ut p. 110 v. 18.

FOUNT. Cap. 4. Dionis Historiae Romanae libri deperditii.

pidum everterunt, homines vendiderunt, ac Saguntum veteribus civibus reddiderunt. circa manubias tam accurati fuerunt, ut plus militibus quam sibi concedentes, nihil ex iis domum mitterent nisi liberis suis talos. itaque Gnaeo veniam domum eundi petente ut filiae nubili dotem colligeret, senatus dotem puellae ex publico decrevit.

4. Eodem tempore Sardinia et Sicilia plane alienatae, facile sub iugum reductae sunt, Hasdrubale qui opem eis ferebat capto, totaque paene Sicilia per Manlium Torquatum subacta. neque tamen insulae res diu tranquillae manserunt. Philippus autem Macedoniae rex apertissime Carthaginensium amicitiam coluit. nam cum Graeciae imperare cuperet, foedus cum Hannibale percussit, ut communibus opibus bellum gerentes, Carthaginenses Italiam haberent, ipse vero Graeciam Epirum et insulas. hac pactione Romani cognita (interceperant enim Philippi caduceatorem ad Hannibalem euntem) statim Marcum Valerium Laevinum praetorem

ἔστειλαν, ὅπως περὶ τοῖς οἴκοι δέσας κατὰ χώραν μείγῃ. καὶ ἔσχεν οὕτως· προήλθε μὲν γὰρ μέχρι τῆς Κερκύρας ὁ Φίλιππος ὡς ἐς τὴν Ἰταλίαν πλεουσούμενος, μυθῶν δὲ τὸν Λαουίνιον ἐς τὸ Βρεντέσιον ἤδη παρόντα οἴκαδε ἀνεκομίσθη. τοῦ Λαουίνιου δὲ 5 μέχρι τῆς Κερκύρας πλεύσαντος, εἰς τοὺς τῶν Ῥωμαίων συμμάχους ὤρησε, καὶ εἶλεν Ὀρικόν, Ἀπολλωνίαν τ' ἐπολιόρκει. ἐπιστρατεύσας δ' αὐθις αὐτῷ Λαουίνιος καὶ Ὀρικόν ἀνεκτήσατο καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἐρύσατο. κἀντεῦθεν ὁ Φίλιππος τὰς ναῦς αἷς 10 ἐκέχρητο καταπύρησας περὶ ἐπ' οἶκον ἀνεχώρησεν.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπάτους εἶλοντο τὸν Φάβιον καὶ τὸν Μάρκελλον. οἱ τὸν μὲν Ἀντίβαν τὴν νῦν καλουμένην Καλαβρίαν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν περιπορευόμενον τῷ Γράκχῳ τῷ πρὸ αὐτῶν ἄρξαντι ἐπέταξαν· καὶ ὅς ἂν Ἀννωνά περὶ Βενεβεντὸν ἀπαντήσαντά οἱ ἐκ Βρεττιῶν ἐτρέψατο, κἀντεῦθεν προΐων τὸν τε Ἀντίβαν 15 παρφεύλαττε καὶ τὰ τῶν ἀφειστηκῶτων ἐπόρθει, πόλεις τε τινὰς ἀνείσωστο· αὐτοὶ δὲ οἱ ἕπιτοὶ πρὸς τὴν Καμπανίαν ἐτρέποντο, ἵν' αὐτὴν χειρωσόμενοι μηδὲν κατόπιν πολέμιον ὑπολίπωσιν, οὕτω 20 τε ἐπὶ τὸν Ἀντίβαν χωρήσωσιν. εἶτα διαιρεθέντες Φάβιος μὲν τὰ τε κείνων τὰ τε τοῦ Σαννίου κατέτρεχε, Μάρκελλος δὲ εἰς τὴν Σικελίαν ἐπεραιώθη καὶ τὰς Συρακούσας ἐπολιόρκει, προσχωρησάσας μὲν αὐτῷ, εἶτ' ἀποστάσας δόλω τινῶν ὑπὸ ψευδοῦς ἀγγελίης. καὶ δι' ἐλαχίστου ἂν αὐτὰς ἐχειρώσατο καὶ κατὰ γῆν

3 πλεουσούμενος A. 6 εἶλε Νόρικον PW. 7 νόρικον PW.
9 ἐκέχρητο AB, ἐκέχρητο PW. 11 νῦν om A. cf. p. 128 v. 15.
καλαβρίαν καλουμένην AB. 13 ἄρχον A. 15 παρφευλάσαστο A.
ἀφειστηκῶτων AC, ἀφειστηκῶτων PW.

contra eum miserunt, ut suo regno timens domi maneret. itaque factum est: nam Corcyram usque progressus, ut in Italiam navigaret, cum Laevium Brundisium venisse didicisset, domum rediit. Laevio autem Corcyram usque progresso, impetu in socios Romanorum facto Oricum cepit et Apolloniam obsedit. sed Laevinus ductis adversus eum copiis et Oricum recepit et Apolloniam liberavit. unde Philippus navibus, quibus usus fuerat, incensis pedes domum rediit.

Romae consules creati Fabius et Marcellus bellum adversus Hannibalem, Calabriam quae nunc dicitur et finitima loca circumeuntem, Graccho decessori suo mandarunt. is Hannone, qui e Brutiis circa Beneventum occurrerat, profligato, ulterius progressus Hannibalem observabat; eorumque qui defecerant agris vastatis urbes nonnullas recepit. ipsi vero consules in Campaniam se converterunt, ut ea subacta nihil a tergo hostile habentes ita demum Hannibalem aggredierentur. postea divisim, Fabius Campaniam et Samnium vastavit, Marcellus in Siciliam profectus Syracusas obsedit. quae cum deditionem fecissent, dolo cuiusdam propter falsum nuntium denuo defecerunt. atque iis, terra marique moe-

καὶ κατὰ θάλασσαν ἔμα προσβαλὼν τῷ τείχει, εἰ μὴ ὁ Ἀρχιμή-
 δης μηχαναῖς ἐπὶ πλείστον αὐτοὺς ἐποίησεν ἀντισχεῖν. καὶ λίθους
 γὰρ καὶ ὀπλίτας μηχανήμασιν ἀπαρτῶν καθίει τε ἔξαπναιῶς αὐ-
 τοὺς καὶ ἀνέσπα δι' ἄλλου. ταῖς δὲ ναυσὶ καὶ ταῖς πυργοφόροις
 W II 84 ^D ἑτέρας ἐπιρρίπτων ἀνεῖλκε τε αὐτάς καὶ μετεωρίζων ἀθρόως ἤφρει, ὥ-
 ὥστε ἐμπίπτουσας εἰς τὸ ὕδωρ ῥύμη βυπτιζέσθαι. καὶ τέλος
 σύμπαν τὸ ναυτικὸν τῶν Ῥωμαίων παραδόξως κατέπρησε. κά-
 τοπτρον γάρ τι πρὸς τὸν ἥλιον ἀνατείνας τὴν τε ἀκτίνα αὐτοῦ ἐς
 αὐτὸ εἰσοδέξατο καὶ τὸν αἴρα ἀπ' αὐτῆς τῇ πυκνότητι καὶ τῇ λει-
 ὄτητι τοῦ κατόπτρου πυρώσας φλόγα τε μεγάλην ἐξέκυσε καὶ 10
 πᾶσαν αὐτὴν ἐς τὰς ναῦς ὑπὸ τὴν τοῦ πυρὸς ὁδὸν ὀρμούσας ἐνέ-
 βαλε καὶ πάσας κατέκαυσεν. ἀπογνοὺς οὖν ὁ Μάρκελλος τὴν
 πόλιν αἰρήσειν διὰ τὸ τοῦ Ἀρχιμήδους εὐμήχανον, λιμῶ αὐτοὺς
 κατασχεῖν ἐκ προσεδρείας διεμέλητρε. καὶ ταύτας μὲν τῷ Πούλ-
 χρω ἐπέτρεψεν, αὐτὸς δ' ἐπὶ τοὺς συνυποστάντας σφίσι ἐτρέ- 15
 P I 425 ^P πετο· καὶ τοῖς μὲν γνωσιμαχοῦσι συγγνώμην ἔνεμε, τοὺς δ' ἀν-
 θισταμένους μετεχειρίζετο χαλεπῶς, καὶ συχνὰς μὲν τῶν πόλειων
 βία, τινὰς δὲ καὶ προδοσίᾳ ἤφρει. ἐν τούτοις δ' Ἴμιλκων ἐκ Καρ-
 χηδόνας σὺν στρατῶ ἦκε, τὸν Ἀρχάγαυτά τε κατέσχε καὶ τὴν
 Ἡράκλειαν, καὶ πρὸς Συρακούσας ἐλθὼν ἠτήθη τε καὶ ἀντι- 20
 πεκράτησε, καὶ τοῦ Μαρκελλοῦ ἔξαπνιης αὐτῷ προσπεσόντος αὐ-
 θις ἐνικήθη.

5. Ἐντεῦθεν ὁ Μάρκελλος ταῖς Συρακούσαις ἐφῆδρευεν.

4 δὲ] τε C. 9 ὅπ' αὐτῆς A. 14 προσεδρείας A. 16 ἔνεμε A.
 18 ἀμίλων A, ἱμίλων C. 19 σὺν τῷ στρατῷ A.

Fontes. Cap. 5. Dionis Historiae Romanae libri deperdit.
 cf. Tzetssae Chil. II v. 131 sq.

nia adortus, facillime potitus esset, nisi Archimedis machinae obstitissent. nam et lapides et milites inde suspensos subito et demittebat et paulo momento retrahebat. aliis quoque machinis iniectis naves et turres attrahebat, et in altum eductas subito demittebat, ut cum impetu in aquas relapsae mergerentur. denique totam Romanorum classem mirabiliter exussit. speculo enim quodam versus solem suspenso radios excepit, aëreque ob densitatem et laevitatem speculi ex iis radiis incenso effecit ut ingens flamma recta in naves illata omnes eas cremaret. Marcellus igitur ob Archimedis ingenium expugnatione desperata, diuturnitate obsidionis et fame urbem domare statuit, eaque Pulchro mandata ipse ad defectionis eorum socios se convertit: ac paenitentibus concessa venia, resistentes aspere tractavit: multas urbes vi, quasdam proditione cepit. interim Himilco Carthagine cum exercitu profectus et Agrigento et Heraclea occupatis ad Syracusas progressus et victus est et vicissim victi, et subito Marcelli superventu denno succubuit.

5. Dehinc Marcellus Syracusis assedit, Hannibale in Calabria

ὁ δ' Ἀννίβας ἐν τῇ Καλαβρίᾳ διέτριβεν. οἱ μέντοι Ῥωμαῖοι
πολλὰ αὐθις καὶ δυσχερῆ πεπόνθασιν· οἱ τε γὰρ ὑπατοὶ πρὸς τῇ
Καπύῃ ἔπαισαν, καὶ ὁ Γράκχος ἐν τῇ Λευκανίᾳ ἀπώλετο, καὶ
οἱ Ταραντῖνοι καὶ ἄλλαι πόλεις ἀπέστησαν, καὶ ὁ Ἀννίβας κα- B
5 τεπτηχῶς πρότερον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τε ἔμεινε καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην
ἐστράτευσε, καὶ οἱ Σκιπιῶνες ἄμφω διώλοντο. ἐπαρθεῖς οὖν ἐπὶ
τούτοις ὁ Ἀννίβας ἐπεχείρησε τῇ Καπύῃ βοηθῆσαι. καὶ ἦλθε
μέχρι Βενεβεντοῦ· τὸν δὲ Κλαύδιον εἰς τὴν Λευκανίαν ἐκ τοῦ
Σαυνίου διὰ τὸν τοῦ Γράκχου θάνατον ἀπεληλυθῆναι πυθόμενος,
10 καὶ φοβηθεὶς μή τινα αὐτῆς σφετερίσῃται, οὐκέτι περαιτέρω προε-
χώρησεν, ἐπ' ἐκείνον δ' ἐτράπετο. τῶν Σκιπιῶνων δὲ θανόντων
πᾶσα ἡ Ἰβηρία τετάρακτο, καὶ οἱ μὲν ἐκουσίως πρὸς τοὺς Καρ-
χηδόνους ἀπέκλινον, οἱ δὲ καὶ ἀναγκαζόμενοι, εἰ καὶ ὕστερον αὐ- C
θις πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπένευσαν.

15 Ὁ δὲ Μάρκελλος ἐπεὶ μηδὲν προσβάλλων ταῖς Συρακούσαις
ἐπέβαινε, τοιοῦτόν τι ἐπενόησεν. ἦν τι τοῖς Συρακουσίοις τῶ
τείχους ἐπιμυχον ὁ Γαλεάγραν ὠνόμαζον, ὃ πρὶν μὲν ἐλάνθανε
τοιοῦτον ὄν, τότε δὲ ἐφωράθη. τηρήσας οὖν τοὺς Συρακουσίους
παννυχίδα τῇ Ἀρτέμιδι ἄγοντας πανδημίᾳ, ἐκέλευσε στρατιώταις
20 τοῖσι κατ' ἐκείνο τὸ χωρίον ὑπερβῆναι τὸ τεῖχος. καὶ τοῦτον πύλαι.
τέ τινες ὑπ' αὐτῶν ἀνεψύχθησαν, καὶ εἰσελθόντων καὶ ἐτέρων ἅμα
πάντες ἀπὸ σημείου καὶ οἱ ἕσω καὶ οἱ ἔξω συνεβόησαν καὶ τοῖς

3 ὁ om A.

6 διώλοντο A.

7 τούτῳ C.

15 Ὁ δὲ

Μάρκελλος — p. 212 v. 12 καὶ κατακόπη] ex Dione et Diodoro
Tzetzes Chil. II v. 131 sq. 17 γαλεάγραν A. ἐλάνθανον C.

19 πανδημίᾳ A.

versante. Romani autem denuo multas clades acceperunt. nam et consules ad Capuam impegerunt, et Gracchus in Lucania periiit, et Tarentini atque aliae urbes defecerunt, et Hannibal dudum territus in Italia mansit et contra Romam est profectus, et ambo Scipiones perierunt. his rebus elatus Hannibal opem ferre Capuae statuens Beneventum usque processit. sed cum audisset Claudium ob Gracchi mortem e Samnio in Lucaniam transisse, veritus ne qua illic loca alienaret, omisso itinere contra illum se convertit. Scipionum interitu tota Hispania est turbata: alii ultro alii vi coacti cum Carthaginensibus se coniunxerunt: qui post ad Romanorum amicitiam redierunt.

Marcellus cum Syracusas oppugnando nihil proficeret, huiusmodi rem machinatus est. erat Syracusani muri pars parum firma, quam Galeagram vocabant: quod cum prius ignoratum esset, tum animadversum est. toto igitur populo Syracusano nocturnis Dianae sacris operante, milites aliquot murum illum transcendere iussit. qui cum portas aliquot aperuissent atque alii quoque intrassent, simul omnes tam qui intus quam

δόρμισ τὰς ἀσπίδας συνέκρουσαν, καὶ οἱ σαλπικταὶ προσεπήχησαν, ὥστε ἀθρόαν τὴν ἐκπλήξιν τοῖς Συρακουσίοις μὴδ' ἄλλως εἰ ἔχουσιν ὑπὸ μέθης συμβῆναι, καὶ τὴν πόλιν ἀλῶναι, πλὴν τῆς Ἀχριδινῆς καὶ τῆς Νήσου καλουμένης. ὁ οὖν Μάρκελλος τὰ τε ἐαλωκότα διήρπασε καὶ τοῖς μὴ ἀλοῦσι προσέβρισε, καὶ οὖν πόνῳ μὲν 5 καὶ χρόνῳ, ὅμως δ' οὖν καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Συρακούσης ἐκράτησεν. ἐγκρατεῖς δὲ τούτων οἱ Ῥωμαῖοι γερόμενοι ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Ἀρχιμήδην ἀπέκτειναν. διάγραμμα γὰρ τι διαγράφων, καὶ ἀκούσας τοὺς πολεμῖους ἐφίστασθαι, "πὰρ κεφαλάν" ἔφη "καὶ μὴ παρὰ γραμμῶν." ἐπιστάντος δὲ αὐτῷ πολεμίου βραχὺ τε 10 ἐφρόντισε, καὶ εἰπὼν "ἀπόστηθι ἄνθρωπε ἀπὸ τῆς γραμμῆς" παρῴξυνέ τε αὐτὸν καὶ κατεκόπη.

Ἄλλος οὖν Μάρκελλος τὰς Συρακούσας ἐλὼν, καὶ τῆς ἄλλης Σικελίας τὰ πλείω προσαγόμενος, καὶ ἐπηρεῖτο μεγάλως καὶ ὕπατος ἀποδέδεικτο. προεβάλλοντο μὲν γὰρ τὸν Τουρκουάτον, ὃς 15 ποτε τὸν νῆδον ἀπέκτεινεν· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἀπηνήγατο, εἰπὼν ὡς "οὐτ' ἂν ἐγὼ τὰ ὑμέτερα ἁμαρτήματα οὐτ' ἂν ὑμεῖς τὴν ἐμὴν ἀκριβείαν ἐνέγκοιτε," τὸν Μάρκελλον καὶ Λαουτίνιον τὸν Οὐαλλέριον ἐχειροτόνησαν. (6) ἀπελθόντος δὲ τοῦ Μαρκελλοῦ ἐκ Σικελίας, δύναμιν ἐπέειλεν ἐς αὐτὴν ὁ Ἀννίβας ἀπέστειλε, καὶ ἕτερον 20 οἱ Καρχηδόνοι ἐπεμψαν· καὶ μάχαις τισὶν ἐνίκησαν καὶ πόλεις

3 ἀχριδινῆς A. 4 γούν A. 8 γὰρ om A. 9 πὰρ BC,
παρὰ PW. 10 γράμμαν C. αὐτοῦ C. 15 τουρκουάτον B.

FOUNTAIN. Cap. 6. Dionis Historiae Romanas libri deperditi: fragmentum libri 15 apud Suidam et alios (Valesianum 16), et excerptum Ursinianum 152.

qui foris erant ex composito clamorem sustulerunt, hastis clipeos pulsantes, et classica cecinerunt. quibus rebus Syracusanis iam vino gravibus subito exterritis urbs capta est praeter Acradinam et Insulam. Marcellus partes captas diripit, reliquas oppugnat, et quanquam cum labore et tarde, tamen capit. quibus Romani potiti, praeter alios multos etiam Archimedes occiderunt. nam cum figuram quandam delinearet, et hostes adesse audiret, "caput" inquit "petant, lineam non petant." ac militem iam adstantem parum curavit, ab eoque, quod a linea discedere iussisset, irato caesus est.

Marcellus Syracusis expugnatis et magna Siciliae parte recuperata magnam laudem assecutus est et consul designatus. nam Torquatam illi quidem, filii sui interfectorem, elegerant: sed cum ille recusasset (neque enim se populi mores neque populum ipsius imperium pati posse), Marcellum et Valerium Laevinum consules creaverunt. (6) Marcello ex Sicilia digresso copias equestres in eam misit Hannibal, misere et Carthaginien-

προσεποιήσαντο· καὶ εἴ γε μὴ Κορνήλιος Δολοβέλλας στρατηγὸς Β ἐπελήλυθε, πᾶσαν τὴν Σικελίαν χειρώσαντο ἄν.

Καὶ ἡ Καπύη δὲ τότε ξάλω παρὰ Ῥωμαίων, καίτοι τοῦ Ἀννίβου ἐς τὴν Ῥώμην ὀρμήσαντος ἔν' ἀπὸ τῆς Καπύης τοὺς πο- 5 λιορκοῦντας αὐτὴν ἀπάξῃ, καὶ διὰ τῶν Λατίνων ἐλάσαντος καὶ πρὸς τὸν Τίβεριν ἐλθόντος καὶ πορθοῦντος τὰ πρὸ τοῦ ἄστεος. οἱ γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφοβήθησαν μὲν, ἐψηφίσαντο δὲ τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων ἐν Καπύῃ μείναι, τὸν δ' ἕτερον αὐτοῖς ἐπαμῦναι. καὶ Κλαύδιος μὲν ἐν τῇ Καπύῃ κατέμεινεν (ἐτέτρωτο γάρ), Φλάκ- 10 κος δὲ πρὸς τὴν Ῥώμην ἠπειχθη.

Τοῦ δ' Ἀννίβου τὰς τε καταδρομὰς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐ- τῶν ἀεὶ ποιοῦμένου καὶ πολλὰ δεινὰ δρωόντος, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἠγάπων εἰ τὰ γε ἐντὸς τῶν τειχῶν περισώσονται, ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς στρατοπέδοις ἄμα προσβαλεῖν ἔμελλεν, ἀνερ- 15 ρήσαντο, τὸ τοῦ λόγου, κύβον, καὶ ἐπεξέδρμον. καὶ ἀκροβολι- ζομένων ἤδη χειμῶν ἐξ αἰθρίας ἐξαισιος ἐπεγένετο μετὰ πνεύματος ἀμηγάνου βροντῶν τε καὶ χυλάζης καὶ ἀστραπῶν, ὥστ' ἄμφω ἀγμητηῶς ὡς ἐκ συνθήματος ἀναφνεγῖν ὅθεν ὄρμησαν. ἄρτι τε τὰ ὄπλα κατετίθεντο, καὶ αἰθρία ἐγένετο. ὁ γοῦν Ἀννίβας, καλ- 20 τοι οὐκ ἀθεεὶ λογισάμενος παρὰ τὸν τῆς συνόδου καιρὸν συνε- νεχθῆναι τὰ γεγονότα, ὁμῶς οὐκ ἀπέστη τῆς πολιορκίας, ἀλλὰ καὶ αὐθις μετὰ τοῦτο συμβυλεῖν ἐπεχείρησεν. ὡς δὲ καὶ τότε τὰ

11 ἐν om A. . 14 καὶ prius om A. 20 ἀθεεὶ A, ἀθεεὶ PW.
22 ἐπεχείρησεν A. καὶ om A.

ses: et praeliis aliquot victores civitates quoque subegerunt; ac ni Cornelius Dolabella praetor supervenisset, totam Siciliam subegissent.

Tum Capua quoque a Romanis capta est, quanquam Hannibale per Latium Romam eunte ut eos ab eius urbis obsidione repelleret, et usquo ad Tiberim progresso et suburbanum agrum vastante. Romani autem, quamvis territi, tamen alterum consulem manere Capuae, alterum urbem defendere iusserunt. ac Claudius Capuae mansit (vulnus enim acceperat), Flaccus Romam properavit.

Caeterum Hannibale excursionses subinde in oculis civium faciente et multa crudelia facinora edente, alio tempore satis habuerunt ipsam urbem tueri; sed cum eodem tempore et in moenia et in castra impetum facturum esset, alea iacta, ut aiunt, excurrerunt. cum autem iam eminus dimicaret, serenitas in tempestatem ingentem cum turbine maximo, tonitribus, grandine et fulguribus est conversa,* ut ambo exercitus velut ex composito cupide eo refugerent unde venerant. vix arma posuerant cum serenitas rediit. Hannibal quamvis illa ipsius conflictus tempore non sine numine accidisse rebatur, tamen ab obsidione non destitit: sed cum denuo configere instituisset, eademque acciderent, pertimuit, etiam

αὐτὰ συνέβη, κατέδεισε. καὶ προσεκπλαγείς ὅτι ἐν τηλικούτῳ κινδύνῳ ὄντες οὔτε τῆς Καπύης ἀπέστησαν καὶ ἐς τὴν Ἰβηρίαν καὶ στρατιώτας καὶ στρατηγὸν πέμψειν ἔμελλον, καὶ ὅτι χρημάτων δεηθέντες ἐπώλησαν ἄλλα τε καὶ τὸ χωρίον ἐν ᾧ ἑστρατοπεδεύετο δημόσιον ὄν, καὶ ἀπογνοῦς, ἀπανάστη, πολλάκις ἀναβοήσας “ὦ Κάνναι Κάνναι.” καὶ οὐδὲ τῇ Καπύῃ ἔτ’ ἐπικουρῆσαι ἠθέλησεν.

P I 427. Οἱ δὲ κάμπερ ἐν ἀσθενεστάτοις ὄντες, ὅμως ἀπογνόντες ὡς οὐ τευξόμενοι συγγνώμης παρὰ Ῥωμαίων ἀντεῖχον, καὶ τῶν Ἄννιβα ἐπέστειλαν, βοηθήσειν αὐτοῖς ἀξιούντες. συλληφθέντες δὲ οἱ τῶν 10 ἐπιστολῶν κομιστὰι παρὰ τοῦ Φλάκκου (ὃ γὰρ Κλαύδιος ἔφη τεθνηκῶς ἐκ τοῦ τραύματος) τὰς χεῖρας ἀπετμήθησαν. οὗς ἰδόντες οἱ Καμπανοὶ δεινῶς κατεπλάγησαν καὶ ὃ τι πράξουσιν ἐβουλεύοντο. λεχθέντων δὲ πολλῶν, Ἰούβιός τις Οὐίριος ἐν τοῖς πρώτοις αὐτῶν ὢν καὶ τῆς ἀποστάσεως αἰτιώτατος “μία ἡμῶν 15 ἔστιν” ἔφη “καταφυγὴ καὶ ἐλευθερία ὁ θάνατος. καὶ μοι ἀκολουθήσατε οἴκαδε· ἔχω γὰρ τι φάρμακον παρεσκευασμένον.” καὶ **B** ὁ μὲν παραλαβὼν τοὺς αὐτῶ πεισθέντας ἐκονσίως ἀπέθανε σὺν αὐτοῖς, καὶ οἱ λοιποὶ τὰς πύλας τοῖς Ῥωμαίοις ἀνέωξαν· ὃ δὲ Φλάκκος τὰ τε ὅπλα αὐτῶν καὶ τὰ χρήματα πάντα ἀφείλετο, καὶ 20 τῶν ἀνδρῶν τῶν κορυφαίων τοὺς μὲν ἀπέκτεινε τοὺς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἐπέμψε, μόνων δ’ ἀπέσχετο τῶν ἐκ τοῦ ὄμιλου περι-

4 ἑστρατοπεδεύσατο A. 5 ante πολλάκις B add καὶ. 10 ἀπέστειλαν C. 14 Οὐίβιός τις Οὐίριος secundum Livium. 15 μία μὲν ἔστι καταφυγὴ ἔφη καὶ A. 18 ἐκονσίως AC.

eo obstupefactus quod Romani in tanto discrimine constituti neque Capuam relinquerent et praetorem cum militibus in Hispaniam missuri essent, et quod pecunia egentes praeter alia illud etiam solum publici agri in quo castra habebat vendidissent; desperataque expugnatione recessit, subinde exclamans “o Cannae Cannae.” ac ne Capuae quidem opem amplius ferre voluit.

Campani vero quanquam ad summas angustias redacti tamen desperata venia restiterunt, auxilio Hannibalis per litteras implorato. sed tabellarii a Flacco comprehensi (nam Claudius ex vulnere iam decesserat) manibus truncati sunt. quo Campani viso perculsi de summa rerum delibabant. multis verbis factis Iubius Virius vir princeps, defectionis praecipuus auctor, “unum” inquit “nobis confugium et libertas est, mors. vos me domum sequimini: venenum enim praeparatum habeo.” sic abductis iis secum quibus ea sententia placebat, una cum illis ultro periiit: caeteri portas Romanis aperuerunt. quibus Flaccus arma omnia et pecuniam omnem ademit, et principum virorum alios occidit alios Romam

λειφθέντων ἐπὶ τῷ καὶ ἄρχοντα αὐτοὺς Ῥωμαῖον λαμβάνειν καὶ μῆτε βουλὴν ἔχειν μῆτε σύνοδον ποιῆσθαι.

Ἰστέρον δὲ καὶ ἄλλα τινὰ προσεπῶφλον, κατηγορῆσαι τοῦ Φλάκκου τολμήσαντες. ἐπεχείρησαν δὲ καὶ οἱ Καμπανοὶ τοῦ W II 86
 5 Φλάκκου κατηγορῆσαι, καὶ τοῦ Μαρκέλλου οἱ Συρακούσιοι ὑπα-
 τεύοντος ἤδη. καὶ ἀπελογήσατο· οὐ γὰρ ἠθέλησε πρᾶξαι τι τῶν C
 τῇ ἀρχῇ προσηκόντων πρὶν ἀπολογήσασθαι. οἱ Συρακούσιοι δὲ
 καταστάντες εἰς λόγους οἰκονομικώτερον τῇ διαλέξει ἐχρήσαντο,
 οὐκ εἰς κατηγορίαν τοῦ Μαρκέλλου ἀλλ' εἰς ἰκετεῖαν τρυπέντες
 10 καὶ ἀπολογίαν τοῦ μὴ ἐκόντες ἀποστῆναι Ῥωμαίων, καὶ συγγνώ-
 μης τυχεῖν ἀξιοῦντες. καὶ ταῦτα λέγοντες εἰς τὴν γῆν πισόντες
 ὠλοφύροντο. καὶ διαγνώμης γενομένης ἔδοξε τὸν Μάρκελλον μὲν
 μηδὲν ἀδικεῖν, τοὺς μὲντοι Συρακουσίους φιλανθρωπίας τινὸς
 ἀξίους εἶναι, οὐκ ἔξ ὧν ἐποίησαν, ἀλλ' ἔξ ὧν εἰπόν τε καὶ ἰκέτευ-
 15 σαν. τοῦ δὲ Μαρκέλλου παραιτησαμένου τὸ ἀπελθεῖν εἰς Σικε- D
 λίαν, τὸν Λαουίνιον ἐπεμψαν. καὶ οἱ μὲν Συρακούσιοι οὕτω
 συγγνώμης ἔτυχον, οἱ δὲ Καμπανοὶ ὑπ' ἀπαιδευσίας θρασύτερον
 τῇ κατηγορίᾳ χρησάμενοι καὶ ἐπετιμήθησαν, μηδὲ παρόντος τοῦ
 Φλάκκου, ἀλλὰ τινὸς τῶν ὑπεστρατηγηκότων αὐτῷ ἀπολογησαμένου.
 20 Ἀλούσης δὲ τῆς Καπύης καὶ τᾶλλα τὰ περίξ πολιόμενα τοῖς
 Ῥωμαίοις προσεχωρήκισι, πλὴν Ἀτελανῶν· οὗτοι γὰρ ἐκλιπόντες

1 Ῥωμαῖον A, Ρωμαῖον PW. 4 ἐπεχείρησαν — 5 Συρακούσιοι
 ex Dionis libro 15: Bachmanni Anecd. gr. I p. 206; Suidas et Ety-
 mol. Magn. in ἰδικαιώθησαν (exc. Vales. 16). 12 καὶ δὴ γνώ-
 μης B. 13 τινὸς φιλανθρωπίας B. 16 οὕτως τινὸς συγ-
 γνώμης A, οὕτω συγγνώμης τινὸς B. 18 μὴ A. παρρῶν-
 τος B. 20 τὰ om C.

misit, soli turbae ex plebeis reliquae iis condicionibus pepercit ut prae-
 tori Romano parent, ut nullum senatum, nullum concilium haberent.

Post etiam aliae multae impositae, cum Flaccum accusare ausi
 essent. nam et Campani hunc accusare instituerunt, et Syracusani Mar-
 cellum iam consulē. is se defendit, nec ante eam defensionem quicquam
 pro auctoritate imperii gerere voluit. verum Syracusani, dicendi po-
 testate data, causam suam artificiose egerunt; omisssaque Marcelli ac-
 cusatione ad preces conversi, se non ultro defecisse asserentes veniam
 petiverunt. quae cum perorassent, in terram prolapsi et lamentati sunt.
 suffragiis latis Marcellus crimine solutus est, et decretum Syracusanos
 clementius tractandos esse, non ob facta eorum sed propter verba et
 supplicationes. Marcello redire in Siciliam recusante Laevinum miserunt.
 cum Syracusani hoc modo veniam impetrassent, Campani ex inscitia in-
 solentius in consulē invecti, etiam gravius multati sunt, quamvis absente
 Flacco et quodam ex eius legatis causam dicente.

Capta Capua etiam finitimae civitates Romanis accesserunt, prae-
 ter Atellanos. hi enim urbe deserta cum uxoribus et liberis Hannibalem

τὴν πόλιν αὐτῶν πανδημει πρὸς τὸν Ἀννίβαν ἐχώρησαν. καὶ ἡ ἄλλη δὲ Ἰταλία ἢ τὰ τῶν Καρχηδονίων φρουροῦσα ἠλλοιοῦτο, καὶ περιόντες οἱ ἕπατοι προσεποιούντο αὐτήν. Ταρυντίνοι δὲ φανερώως μὲν οὐδέπω τὰ τῶν Ῥωμαίων ἤρουντο, λάθρα δὲ τοῖς Καρχηδονίοις ἤχθοντο. 5

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ διεκηρυκεύσαντο τῷ Ἀννίβᾳ ἀνταπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων ποιήσασθαι. οὐ κατηλλάξαντο δὲ αὐτούς, ἐπεὶ οὐκ ἐδέξαντο τὸν Καρθάλωνα τοῦ τείχους ἐντός, ὡς πολέμιον· οὐδ' ἐς λόγους γὰρ αὐτοῖς ἐλθεῖν ἠθέλησεν, εὐθὺς δὲ ὠργισμένους ἀνέστρεψε. 10

Τότε μέντοι καὶ ὁ Λαοῦντιος τοὺς Αἰτωλοὺς συμμαχοῦντας Φιλίππῳ προσηταιρῖσατο, καὶ τὸν Φίλιππον μέχρι Κερκύρας προχωρήσαντα αὐθις ἐξεφόβησεν, ὥστε καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν τάχει ἐπανελθεῖν.

7. Οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ Γάϊον Κλαύδιον Νέρωνα εἰς τὴν 15 Ἰβηρίαν μετὰ στρατιωτῶν ἐπεμψαν. καὶ δεσ παρέκομισθη τῷ Β ναυτικῷ μέχρι τοῦ Ἰβήρος, ἔνθα καὶ τὰ λοιπὰ στρατεύματα εὐρηκῶς ἐπῆλθε τῷ Ἀσδρούβᾳ πρὶν γνωσθῆναι ὅτι πάρεστι. καὶ περιστοιχισάμενος αὐτὸν ἠπατήθη. ἰδὼν γὰρ ὁ Ἀσδρούβας ὡς ἀπειληταί, προεκηρυκεύετο πρὸς τὸν Νέρωνα ὥστε τὴν Ἰβηρίαν πῦσαν ἀφεθεῖς ἐκλιπεῖν. ὡς δ' ἐκεῖνος ἀσμένως τοὺς λόγους ἐδέξατο, ἀναβαλλόμενος ἵνα τὰς συνθήκας τῇ ὑστεραίᾳ ποιήσεται,

4 τοὺς καρχηδονίους A. 6 οἱ δ' ἐν τῇ — 10 ἀνέστρεψε Dionis excerptum Ursin. 152. 16 μετὰ AB, μετὰ τῶν PW. 21 ἀσμένως τοὺς λόγους AB, τοὺς λόγους ἀσμένως PW. 22 ποιήσεται A.

FONTES. Cap. 7. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum* 56.

adierunt. etiam reliquae Italiae partes Carthaginensium studiosae mutabant animos, et a consulibus passim circumeuntibus recipiebantur. Tarentini autem nondum aperte cum Romanis faciebant, sed clam Carthaginensibus successebant.

Romani petitam ab Hannibale captivorum permutationem non impetrarunt, ob Carthalonem, ut hostem, intra moenia non receptum. quamobrem is iratus colloquio detrectato statim recessit.

Hoc tempore Laevinus Aetolos Philippi socios sibi conciliavit, et Philippum usque ad Corcyram progressum ita terruit ut trepidus in Macedoniam se reciperet.

7. C. Claudius Nero cum militibus in Hispaniam missus est et classe usque ad Iberum vectus. ubi caeteris etiam legionibus inventis Hasdrubalem, priusquam eum adesse nosset, oppressum circumvenit. sed deceptor est: videns enim Hasdrubal se irretitum esse, caduceatoribus ad Neronem missis se ea condicione dimitti petiit ut tota Hispania excederet. quam cum ille cupide accepisset, pactiones procrastinando alios

- ὑπέξεπεμψε τῆς νυκτὸς ἄλλους ἄλλη τῶν δρωῶν. διεξελθόντων δ' ἐκείνων, αἶτε μὴ φυλακῆς οὔσης παρὰ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὰς τῶν σπονδῶν ἐλπίδας, ἦλθε μὲν τῇ ἐπιούσῃ ἐς λόγους τῷ Νέρωνι, κατέρριψε δὲ πᾶσαν αὐτὴν πρὶν τι ἐπικυρωθῆναι. καὶ ἄλλους 5 αὐθις τῆς νυκτὸς ὁμοίως ἀπέπεμψε. τοῦτο δὲ καὶ ἐν ἄλλαις τισὶν C ἡμέραις ὁμοίως πεποίηκεν, ἀμφισβητῶν τινα ἐν τῇ συμβάσει. προελθόντων δὲ τῶν πεζῶν ἀπάντων, τέλος καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἱππεῦσι καὶ τοῖς ἐλέφασιν ὑπέξεχώρησε. καὶ διασωθεὶς φοβερὸς αὐθις τῷ Νέρωνι ἐγένετο.
- 10 Μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ τοῦ Νέρωνος μὲν κατέγων, ἄλλω δὲ τινι τὴν ἡγεμονίαν ἐψηφίσαντο ἐγχειρίσθαι. ἀπορούντων οὖν τίνα ἂν ἀποστείλωσιν (οὐ γὰρ τοῦ τυχόντος ἀνδρὸς ἔδειτο τὰ πράγματα, καὶ πολλοὶ διὰ τὸ τῶν Σκιπίωνων πάθος ἐξίσταντο) ὁ Σκιπίων ἐκείνος ὁ Ποῦπλιος ὁ τὸν πατέρα 15 τρωθέντα σώσας ἑαυτὸν ἐθελοντῆς εἰς τὴν στρατείαν ἐπέδωκεν. D ἦν δὲ καὶ ἀρετῇ κράτιστος καὶ παιδείᾳ λογιμώτατος. καὶ παρὰ W II 87 χρῆμα μὲν ἠρέθη· μεταμέλον δὲ οὐ πολλῶ ὕστερον διὰ τε τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ (τέταρτον γὰρ καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ζωῆς ἦγε) καὶ ὅτι καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ διὰ τὸν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ θείου ὄλεθρον 20 ἐπένηθε, ἦλθεν αὐθις εἰς τὸ κδινὸν καὶ ἐδημηγόρησε, καὶ οἷς εἶπε καταιδέσας τοὺς τῆς βουλῆς, τὴν μὲν ἀρχὴν οὐκ ἀφῆρέθη, Μάρκος δὲ Ἰούνιος ἀνὴρ γηραιὸς προσεπέμφθη αὐτῷ.

4 ἄλλους αὐθις AB, αὐθις ἄλλους PW. 8 ἀπεχώρησε A.
 9 ἐγένετο A. 12 ἂν om B. 13 διὰ AB, διὰ τοῦτο C,
 τοῦτο διὰ PW. 14 ὁ Σκιπίων — 16 λογιμώτατος Dionis ex-
 cerptum Peirescianum 56. 17 μεταμέλον ABC.

in alios montes dimisit. qui cum evasissent, Romanis spe pacis excubias non habentibus, postridie ad Neronem in colloquium venit: sed totum diem consumpsit priusquam quicquam confirmaretur. itidemque noctu alios dimisit. et sic aliis quoque diebus fecit, subinde aliquid in pactis cavillando. denique et ipse cum equitatu et elephantis se subduxit. et cum evasisset, Neroni denuo formidabilis existitit.

Quo Romae cognito successor Neroni datus est. cum autem dubitaretur quis eius loco mittendus esset (neque enim res quemlibet postulabat, et multi clade Scipionum deterrebantur), P. Scipio is qui patrem vulneratum conservavit ultro se ad illam expeditionem obtulit, iuvenis virtute praestantissimus et optime institutus. statimque est electus: sed cum non multo post eius iudicii populum paenituisset, tum ob aetatem (annum enim quartum et vigesimum agebat) tum propter domum eius patris et patrii interitu funestam, denuo in publicum progressus pro contione patribus conscriptis ita satisfacit ut imperium ei non adimerent, sed M. Iunium virum senem collegam adiungerent.

Τοῖς Ῥωμαίοις δὲ μετὰ ταῦτα τὰ πράγματα οὐκ ἀταλαι-
πύρως ἐχώρησεν εἰς τὸ βέλτιον. ὁ γὰρ Μάρκελλος, ἐπειδὴ
κατηγορηθεὶς ἀπελύθη, ὤρμησεν ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν, καὶ τὰ μὲν
P I 429 πλείστα δι' ἀσφαλείας ἐποιεῖτο, δεδιὼς πρὸς ἀπονεοημένους
διακινδυνεύσαι· εἰ δέ ποτε ἠναγκάσθη προσμῖξαι, κρείττων ἐκ 5
φρονήσεως ἐτόλμιμα κεκραμένης ἐγένετο. ὁ οὖν Ἀννίβας διὰ τε
ταῦτα, καὶ ὅτι αἱ πόλεις αἱ συμμαχοῦσαι αὐτῷ αἱ μὲν ἐγκατα-
λειλοίπασαν αὐτὸν αἱ δὲ διεννοοῦντο, καὶ δι' ἕτερ' ἄττα, κακῶσαι
τὰ χωρία ἃ μὴ κατέχειν οἶος ἦν ἐπεχείρησε. καὶ πολλοῖς ἐλυμή-
νατο, καὶ πλείους διὰ τοῦτο ἀφρίσταντο. 10

Περὶ δὲ Σαλπῖαν πόλιν τοιόνδε τι συνέπεσε. δύο ἄνδρες
τὰ πράγματα αὐτῶν εἶχον, διάφοροι τε ἀλλήλοις ἦσαν. καὶ
Ἀλίνιος μὲν τὰ τῶν Καρχηδονίων ἐφρόνει, Πλαύτιος δὲ τὰ τῶν
B Ῥωμαίων, ὃς καὶ διειλέχθη τῷ Ἀλινίῳ περὶ προδοσίας τῆς εἰς
Ῥωμαίους. μνηύσαντός τε εὐθὺς ἐκείνου τῷ Ἀννίβῃ ταῦτα, ἐς 15
δίκην ὑπήχθη ὁ Πλαύτιος. βουλευομένου δὲ τοῦ Ἀννίβου μετὰ
τῶν συνέδρων ὅπως αὐτὸν κολάσει, ἐτόλμησεν ἐν' ὄψει αὐτοῦ
τῷ Ἀλινίῳ πέλας πον ὄντι περὶ προδοσίας αὐθις εἰπεῖν. ἀναβοή-
σαντος δ' ἐκείνου "ἴδε ἴδε, καὶ νῦν μοι περὶ αὐτοῦ τούτου λαλεῖ,"
οὐκ ἐπίστευσεν ὁ Ἀννίβας διὰ τὸ ἄτοπον, ἀλλὰ καὶ ὡς συκοφαν- 20

2 ἐχώρησεν A. 3 ἐλυμήθη A. 5 διακινδυνεύσαι AC, ἀπο-
κινδυνεύσαι PW. 6 ἐγένετο A. 7 ἐγκαταλειλοίπασιν A.
10 ἀφρίσταντο A, ἀφρίσταντο B. 11 σαλπῖαν BC, σαλπῖαν A,
Σαλαπίαν PW: pag. 224 v. 1 et 4 libri omnes σαλπῖα et σαλπῖνοι vel
σαλπῖνοι, ut Appiani de bellis civilibus I 52. τοιόν δέ AB,
τοιούτων δέ PW. 13 Ἀλίνιος et Πλαύτιος] Λάσιος et Βλάτιος
apud Appianum et Livium. 15 ῥώμη A. 17 κολάση A.

Post haec res Romana non citra aerumnas in melius mutari coepit. Marcellus enim cum absolutus esset, Hannibalem aggressus pleraque caute administravit, cum desperatis hominibus certare veritus, sed si quando configere necesse erat, prudentia magnanimitate temperata superior evadebat. Hannibal autem tum ea de causa, tum quod ab aliis sociis civitatibus desertus ab aliis deserendus erat, tum propter alia quaedam, ea loca quae tueri nequibat vastare instituit: cumque multos vexasset, a pluribus deserebatur.

In urbe autem Salapia tale quiddam accidit. duo viri summae ibi praecerant inter se dissentientes, nam Alinius Carthaginensibus, Plautius Romanis studebat, et cum Alinio de urbe Romanis tradenda collocutus erat. quod cum ille statim ad Hannibalem detulisset, in ius adductus est Plautius. Hannibalem autem cum iis qui in consilio aderant de eius supplicio deliberante, ausus est in conspectu Poeni cum Alinio denuo de eadem re agere. illo vero exclamante "ecce ecce, nunc etiam de proditione mecum agit," propter rei absurditatem Hannibal non cre-

τούμενον αὐτὸν ἀπέλωσεν. ἀφεθέντος δὲ ὁμιονήσαν ἄμφω, καὶ στρατιώτας παρὰ τοῦ Μαρκελλοῦ ἐπαγγόμενοι τὴν τε φρουρὰν τῶν Καρχηδονίων κατέκοψαν καὶ τὴν πόλιν τοῖς Ῥωμαίοις C παρέδωσαν.

- 5 Καὶ οὕτω μὲν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔσχον τοῖς Καρχηδονίοις τὰ πρῶτα· καὶ οὐδ' ἡ Σικελία ἦν ἐνοοῦσα αὐτοῖς, ἀλλὰ τῷ ὑπᾶτω τῷ Λαουνίνῳ προσεχώρουν. ἠγείτο μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ Καρχηδονίων Ἄνων, συνεστρατεύετο δὲ αὐτῷ καὶ Μου-
 10 τίνας. δς συνῶν τῷ Ἄννιβᾳ πρῶτην, καὶ φθονηθεὶς ὅτι μεγάλη ἔργα ἀρετῆς ἐπεδείκνυτο, ἐς Σικελίαν ἐπέμφθη. ὥς οὖν κάκεῖ λαμπρῶς ἰσχύει, φθόνον καὶ πρὸς τοῦ Ἄννωνος ὄφλε, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἰσχυρίας ἐπαύθη. περιαλγῆς γοῦν διὰ ταῦτα γενόμενος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλινε. καὶ πρῶτον μὲν προ-
 15 δοσίαν Ἀκράγαντος συνέπραξε σφίσιν, εἶτα καὶ τᾶλλα συγκατειργά- D
 15 σατο, ὥστε πᾶσαν αὐθις τὴν Σικελίαν ὑπ' αὐτοῦς ἄνευ μεγάλου πόνου γενέσθαι.

8. Ὁ δὲ Φάβιος καὶ ὁ Φλάκκος ἄλλας τε πόλεις πολλὰς καὶ τὸν Τάραντα, τοῦ Ἄννιβου κατέχοντος αὐτὸν, χειρώσαντο. κελεύσαντες γὰρ τισὶ τὴν Βρεττίαν κατατρέχειν, ἔν' ὁ Ἄννιβας
 20 εἰς ἐπικουρίαν αὐτῆς ἀπέρη ἐκ Τάραντος, ἐπεὶ τοῦτο ἐγένετο, Φλάκκος μὲν ἐκείνον ἐπειθήρει, Φάβιος δὲ ἐν τούτῳ νυκτὸς τῷ

7 τῇ om B. 10 ἐπεδείκνυτο C. οὖν om A. 17 ὁ alterum om A.

ΦΟΝΤΑΣ. Cap. 8. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Peiresciana* 58 59.

didit, eumque ut calumnia petitem absolvit. . absoluto eo ambo consenserunt et accessit a Marcello militibus Punicoque praesidio caeso Romanis urbem tradiderunt.

Hoc Italicarum rerum statu Siculi nihilo plus faventes Carthaginiensibus ad Laevinum consulem se conferebant. Carthaginiensibus qui in Sicilia erant Hanno praerat, sub eoque Mutinas militabat. qui cum pridem Hannibali familiaris ob magna virtutis opera edita invidiam suscepisset, in Siciliam fuerat ablegatus, sed ne ibi quidem magister equitum rebus praeclare gestis Hannonis invidia evitata magistratu abire coactus est, quibus iniuriis exacerbatus ad Romanos se contulit; ac primum adiumento fuit ut eis Agrigentum proderetur, deinde in aliis quoque rebus navavit operam ut totam Siciliam absque magno labore recuperarent.

8. At Fabius et Flaccus cum alias urbes tum Tarentum, tonentem Hannibale, subegerunt. nam cum Bruttios incursare quosdam insissent, eaque de causa Hannibal relicta urbe illis suppetias iret, Flaccus illum observat: Fabius interim noctu impetu terra marique facto,

Τάραντι ταῖς τε ναυσὶν ἕνα καὶ τῷ πεζῷ προσβαλὼν, τῇ
 P I 430 τε προσβολῇ καὶ προδοσίᾳ εἶλε τὴν πόλιν. ὁ οὖν Ἀννίβας διὰ τὴν
 ἀπίτην ἀχθόμενος ἀντεπιβουλεύσαι τῷ Φαβίῳ ἐπούδασι. καὶ
 ἐπιστολὴν αὐτῷ ἐκ Μεταποντίου ὡς παρὰ τῶν ἐπιχωρίων ἐπὶ
 προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἐπεμψεν, ἐλλίσας ἀπερισκέπτως αὐτὸν ὅ
 W II 88 παραβαλὼν τὰ γράμματα ταῖς ἐπιστολαῖς ὡς τοῖς Ταραντίνοις
 ποτὲ ἐγεγράφει, κατεφώρασεν ἐκ τῆς αὐτῶν ὁμοιότητος τὸ ἐπι-
 βούλευμα.

Σκιπίων δὲ τὸν ἄλλον χρόνον, εἰ καὶ τιμωρῆσαι τῷ πατρὶ 10
 καὶ τῷ θεῷ ἐγλίχετο καὶ τῆς τοῦ πολέμου δόξης ὠρέγετο, ἀλλ'
 οὐκ ἠπέλεγτο, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων. ἐπεὶ δ' ἤσθετο
 B αὐτοὺς χεϊμάζοντας πόρρω ποι, ἐκείνους μὲν εἶα, - ἐς δὲ τὴν
 Καρχηδόνα τὴν ταύτη ὠρμησεν· οὐ μέντοι τις τὸ παράπαν τὴν
 ὁρμὴν αὐτοῦ ἔγνωκε πρὶν πρὸς αὐτῇ τῇ Καρχηδόνι γενέσθαι· 15
 καὶ ἔλαβε σὺν πόνῳ τὴν πόλιν.

Ἀλούσης δὲ τῆς Καρχηδόνης στάσις μέγιστη μικροῦ τῶν
 στρατιωτῶν ἐγένετο ἄν. τοῦ γὰρ Σκιπίωνος στέφανον ὑποσχο-
 μένον δάσειν τῷ πρώτῳ τοῦ τεύχους ἐπιβάντι, δύο ἄνδρες, ὁ
 μὲν Ῥωμαῖος ὁ δ' ἐκ τῶν συμμαχῶν, περὶ αὐτοῦ ἡμφισβήτησαν. 20
 διαφερομένων δ' ἐκείνων καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος ἐθορυβήθη, καὶ
 C ἐπὶ πλείστον ἐταράχθησαν, ὥστε καὶ δεινὸν τι δοῦσαι, εἰ μὴ ὁ

1 τε om A. τῇ τε προσβολῇ om C. 2 τε om A. προ-
 δοσίᾳ AC, τῇ προδοσίᾳ PW. 4 μεταπόντου A. 8 κατε-
 φώρασε καὶ τῆς A. 11 ὠρέγετο AC, ὄρέγετο PW. 14 τὴν
 ταύτη] ταύτην A. 17 ἀλούσης δὲ — p. 221 v. 11 λοιποὺς
 ἀνηγετήσατο Dionis excerptum Peirescianum 58. 19 ἐπιδάσειν A.

partim vi partim prodicione Tarentum cepit. quem dolum aegre ferens
 Hannibal pari dolo Fabium ulcisci statuit, eique litteras Metapontino-
 rum civium nomine scribit de prodenda civitate, eum temere accedentem
 in insidias delapsurum esse ratus. verum ille suspicatus quid rei esset,
 litteris iis cum illis comparatis quas aliquando Tarentinis scripserat,
 insidias ex earum similitudine deprehendit.

Enimvero Scipio, quamvis et patris et patrum caedem ulcisci cu-
 piens et belli gloriam expetens, non tamen properavit, ob hostium mul-
 titudinem; sed cum eos longe in hibernis abesse cognovisset, omissis
 eis tanta celeritate et circumspectione Novam Carthaginem contendit,
 ut eius adventus non prius resciretur quam adesset; urbemque non sine
 labore cepit.

Ea expugnata parum aberat quin maxima inter milites orta esset
 seditio. nam cum Scipio ei qui primus murum conscendisset coronam
 esset pollicitus, accidit ut duo viri, alter Romanus alter ex sociis, eam
 sibi laudem vindicarent: quorum ex contentione ingens reliquae multitu-
 dinis tumultus exarsit. et haud dubie gravior aliquid accidisset, ni Sci-

Σκιπίων καὶ ἄμφω ἐστεφάνωσε, καὶ συγχὰ μὲν τοῖς στρατιώταις δέδωκε συγχὰ δὲ καὶ τοῖς δημοσίοις προσέειπε, καὶ τοὺς ἐκεῖ κατεχομένους ἡμέρους πρότερον πάντας τοῖς οἰκείοις ἀπέδωκεν. ὅθεν πολλοὶ μὲν δῆμοι πολλοὶ δὲ καὶ δυνάσται αὐτῷ προσεχώρησαν, καὶ τὸ τῶν Κελτιβήρων ἔθνος πρὸς τοῖς λοιποῖς. παρθένον γὰρ ἐν τοῖς αλγυαλώτοις λαβῶν κάλλι ἐπιφανῆ, ἐνομισθῆ μὲν ἔσεσθαι αὐτῆς ἐν ἔρωτι, μαθὼν δὲ ὅτι τιμὴ τῶν ἐν τέλει Κελτιβήρων ἐγγεγύηται, μετεπέμψατο αὐτὸν καὶ τὴν νεῦνιν αὐτῷ παραδέδωκε, προσειδοὺς καὶ τὰ λύτρα ἃ οἱ προσήκοντες αὐτῇ D 10 προσεκόμισαν. καὶ τούτου καὶ ἐκείνους καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνηγήσατο.

Μαθὼν δὲ τὸν Ἀσδρούβαν τὸν τοῦ Ἀννίβου ἀδελφὸν σπουδῆ ἐπιόντα καὶ ἀγνοοῦντα ἔτι τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν καὶ μηδὲν προσδοκῶντα κατὰ τὴν πορείαν πολέμιον, προσαπήντησεν αὐτῷ, 15 καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ κρατήσας ἐνηλλίστατο, καὶ πολλοὺς τῶν ἐκεῖ προσεποιήσατο. ἦν μὲν γὰρ ἐν ταῖς στρατηγίαις δεινός, ἐν δὲ ταῖς ὁμιλίαις ἐπιεικής, καὶ ἐς μὲν τοὺς ἀνδισταμένους φοβερός, ἐς δὲ τοὺς ὑπείκοντας καὶ μάλα φιλόφρωνος. μάλιστα δ' ὅτι καὶ ἐθέμισε, προειπὼν ὡς ἐν τῇ τῶν πολεμίων στρατοπε- 20 δεύσοιτο, πάντες ἐτίμων αὐτόν· οἱ δ' Ἰβηρες καὶ βασιλέα μέγαν P I 431 ὠνόμαζον.

6 ταῖς A: Dionis exc. τοῖς. ἐπιφανῆ A. 7 ἀπὸ τοῖς C.
 Κελτιβήρων om A: Dionis exc. Ἄλλοι κίφω τιμὴ τῶν ἐν τέλει Κελτιβήρων.
 8 ἐνηγγύηται B. αὐτῷ add ABC Dionis exc.
 14 προσαπήντησεν ABC, προῦπήντησεν PW. 16 ἦν μὲν γὰρ
 — 21 μέγαν ὠνόμαζον Dionis excerptum Peirescianum 59. μὲν
 om A. 18 μάλιστα] μάλα B.

pio utrumque coronasset, multaque militibus, multa rebus publicis largitus esset, et obsides qui ibi tenebantur omnes suis sine pretio restituitisset. quo factum ut multae civitates, multi dynastae se ad fidem eius contulerint, et praeter caeteros Celtiberi. nam cum inter captivos virginem excellenti forma cepisset, eam adamaturus putabatur: sed cum principi cuidam apud Celtiberos desponsam esse cognovisset, accito sponso puellam ei tradidit, una cum pecunia quam eius necessarii pro ea redimenda contulerant. quo facto et illos et caeteros sibi conciliavit.

Hasdrubali fratri Hannibalis, quem propere adventare cognorat, captam esse urbem adhuc ignorantem et nihil in itinere hostile timentem occurrit: eoque superato et castris eius occupatis, multos illius loci ad suam amicitiam perlexit. nam in re bellica acer erat, in familiaribus congressibus lenis, resistentibus formidabilis, cedentibus perquam humanus. verum ob illud maxime ab omnibus honorabatur, quod veluti numine afflatus praedixisset, se in hostili agro castrametaturum esse. ab Hispanis autem rex magnus appellabatur.

Ὁ δ' Ἀσδρούβας ἀπελπίσας τὴν Ἰβηρίαν ἀπαῖραι πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἐβούλετο. καὶ ἐν τῷ χειμῶνι συσκευασάμενος ὁ μὲν ὤρητο, οἱ δὲ συστράτηγοι αὐτοῦ κατὰ χώραν μέιναντες ἀσχολίαν τῷ Σκιπίωνι παρείχον, ὥστε μὴ τὸν Ἀσδρούβαν ἐπιδιώξαι, μήτε τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Ῥωμαίοις ἐπικουφίσαι τὸν πόλεμον γενο-5 μένω ἐκεί, ἢ πρὸς τὴν Καρχηδόνα πλεῦσαι. ὁ δὲ Σκιπίων τὸν μὲν Ἀσδρούβαν οὐκ ἐπιδιώξε, πέμψας δὲ δρομοκῆρυκας τὴν πρόσσodon αὐτοῦ τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ δι' αὐτῶν προεκέρυξεν, αὐτὸς δὲ τῶν ἐν χειρῶν εἶχετο. καὶ ὄρων τοὺς ἐναντίους πολλαχῆ τῆς B χώρας ὄντας, ἰδεῖται μὴ τισιν αὐτῶν προσμύξας εἰς ἕν ἄπαντας 10 συναγάγῃ ἀλλήλοις ἐπικουρήσοντας. αὐτὸς μὲν οὖν ἰστράτευεν ἐπ' Ἀσδρούβαν τὸν Γισγωνος, Σιλανὸν δὲ εἰς Κελτιβηρίαν ἐπὶ Μαγῶνα, καὶ Λούκιον Σκιπίωνα τὸν ἀδελφὸν εἰς Βαστιτανίαν ἐπέμψεν. ὃς ἐκείνην τε πολέμῳ κατέσχε, καὶ τὸν Μαγῶνα ἐνίκησε, καὶ φεύγοντι αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν ἐπακολουθήσας ἦλθε 15 πρὸς τὸν Σκιπίωνα, μήπω μηδὲν διαπεπραγμένον.

Ἐλθόντων οὖν τοῦ τε Μαγῶνος πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν καὶ τοῦ Λουκίου πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν Σκιπίωνα, τὰ μὲν πρῶτα τῷ ἱππικῷ καταθέτοντες εἰς τὰ πεδία διεμάχοντο, εἶτα καὶ ὄλῳ τῷ C W II 89 στρατεύματι ἀντιπαρετάσσοντο, οὐ μὴν καὶ ἐμάχοντο. καὶ ἐπὶ 20 πλείους ἡμέρας τοῦτο ἐγένετο· συμβολῆς δὲ ποτε γενομένης οἱ τε σύμμαχοι τῶν Καρχηδονίων καὶ αὐτοὶ ἐκείνοι ἠτήθησαν, καὶ τὸ

3 στρατηγοὶ A. 5 γενομένη AB, γινομένη C, γινομένοις PW.

8 ἐκήρυξεν A. 10 τις C. 18 τὰ μὲν πρῶτα om A. 19 εἰς B. 20 ἀντεπαρετάσσοντο AB. 21 γενομένης AB, γινομένης PW.

Hasdrubale desperata Hispania in Italiam abituro, et hieme collectis vasis discedente, eius collegae loco non mutato negotium Scipioni facescebant, ut neque Hasdrubalem persequeretur neque in Italiam profectus Romanos belli parte levaret neque Carthaginem traiceret. Scipio Hasdrubalem abeuntem non est persecutus, sed per cursores eius adventu Romam nuntiato, ea quae tempus postulabat administravit. et quia videbat hostes in provincia variis locis dispersos esse, veritus ne ab aliquo omnes eorum copiae in unum conducerentur, ipse contra Hasdrubalem Gisgonis filium est profectus, Silanum in Celtiberiam contra Magonem, L. Scipionem fratrem in Bastitaniam misit, qui et illam bello cepit, et Magonem vicit, eumque ad Hasdrubalem fugientem persecutus ad Scipionem rediit, qui nondum quicquam gesserat.

Cum Mago ad Hasdrubalem, Lucius ad fratrem Scipionem venisset, primum equitatu in campos decurrentes dimicabant, deinde totos exercitus instruxerunt: nec tamen ad manus ventum est. idque per dies complures factum. sed aliquando pugna commissa, Carthaginensibus

ἔρμα αὐτῶν παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἶλω, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ἐπιτη-
 δείοις οἱ Ῥωμαῖοι ἐχρήσαντο· ὃ πρὸ τριῶν ἡμερῶν ὁ Σκιπίων,
 ὡς λόγος ἐστίν, ἀπεφοίβασεν. ἐπιλιπόντων γὰρ αὐτοῖς τῶν πρὸς
 τροφήν, προεῖπεν (ἔθεν δ' ἠγνόηται) ὡς "κατὰ τήνδε τὴν ἡμέραν
 5 τοῖς τῶν πολεμίων χρῆσόμεθα." μετὰ ταῦτα δὲ τοῖς περιλειφθεῖσι
 τῶν ἐναντίων τὸν Σιλανὸν καταλιπὼν αὐτὸς πρὸς τὰς ἄλλας ἀπῆει
 πόλεις, καὶ πολλὰς προσηγάγετο. καταστήσας δὲ τὰ ἐαλω-
 κότα αὐτὸς μὲν ἐκεῖ διεχείμασε, τὸν δὲ Λούκιον τὸν ὀμαίμονα D
 ἐπὶ Ῥώμην ἀπέστειλε καταγγελοῦντά τε τὰ γενόμενα καὶ τοὺς
 10 ἀλχημαλίτους κομίσοντα καὶ ὅπως οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ φρονοῦσι περὶ
 αὐτοῦ πολυπραγμονήσοντα.

9. Οἱ δ' ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐκ νόσου ἐπόνθησαν, καὶ μάχαις
 ἐταλαιπώρησαν, Τυρσηνῶν νεωτερισάντων τινῶν. μείζον δὲ τῶν
 ἄλλων αὐτοὺς ἐλόπησεν διὰ τὸν Μάρκελλον ἀπέβαλον. ἐπιστρα-
 15 τεύσαντες γὰρ κατὰ τοῦ Ἀννίβου τυγγάνοντος ἐν Λοκροῖς καὶ
 ἄμφω οἱ ἕπατοι ἕξ ἐνέδρας περιστοιχισθέντες ὁ μὲν Μάρκελλος
 αὐτίκα ἀπώλετο, Κρισπῖνος δὲ τραφεῖς ἀπέθανεν οὐ μετὰ πολὺ.
 εὐφρκῶς δὲ τὸ τοῦ Μαρκελλοῦ σῶμα ὁ Ἀννίβας, καὶ τὸν δακτύ- P I 432
 λιον αὐτοῦ εἰληφῶς ᾧ ἐκεῖνος τὰς γραφὰς ἐπισφράγιζε, γράμ-
 20 ματα ἐς τὰς πόλεις ὡς παρ' ἐκείνου στελλόμενα ἔπεμπε, καὶ ὅσα
 ἐβούλετο διεπράττετο· μέχρις οὗ τοῦτο γινὼς ὁ Κρισπῖνος ἀντι-
 παρήγγειλεν αὐτοῖς φυλάσσεσθαι· ἔθεν ἀντιπεριέστη τῷ Ἀννίβᾳ

3 ἀπεφοίβασεν ABC, ἐπεφοίβασεν PW. 4 τήνδε ABC, τήν
 τε PW. 9 γινόμενα A. 10 κομίσοντα ABCW, κομίζοντα P.
 12 δὲ C. 16 περιστοιχισθέντες ἕξ ἐνέδρας A. 22 ἀντι-
 παρίστη A.

FOENTES. Cap. 9. *Dionis Historiæ Romanæ libri deperditi.*

eorumque sociis victis captaque munitione, Romani comæatu ibi in-
 vento usi sunt: id quod Scipio triduo ante vaticinatus esse fertur. nam
 cum rebus necessariis destituerentur, prædixit (qua vero arte, ignora-
 tur) se in eum diem hostium cibariis usuros esse. post hæc Silano
 contra hostium reliquias relicto alias urbes multas sibi adiunxit, ordina-
 tiisque rebus in Hispania hibernavit: L. fratrem Romam misit, ut et res
 gestas nuntiaret et captivos eo adduceret, eademque opera exploraret
 quæ de se Romanorum esset opinio.

9. Verum Italiam morbus vexabat et pugnae affligerant ob mo-
 tus Tyrrhenorum quorundam, sed maiorem luctum attulerat Marcelli
 interitus. nam cum ambo consules contra Hannibalem Locris agentem
 exercitum ducerent, per insidias circumventi sunt: et Marcellus statim
 occubuit, Crispinus non multo post ex vulnere decessit. Hannibal vero
 Marcelli cadavere invento et eius sigillo accepto, litteris eius nomine ad
 urbes scriptis quicquid volebat obtinuit: donec Crispinus eo cognito illos
 monuit ut sibi caverent. unde res Hannibali vertit in contrarium. nam

τὸ πρᾶγμα. ἐπεὶ γὰρ τοῖς ἐν τῇ Σαλπία δι' αὐτομόλου δῆθεν ἦν ἐπιστείλας, ὡς ὁ Μάρκελλος νυκτὸς προσῆι τοῖς τέλει, τῇ τε τῶν Λατίνων κεκρημένος φωνῇ σὺν ἄλλοις ἐπισταμένοις αὐτὴν, ἵνα Ῥωμαῖοι δόξωσιν εἶναι. μαθόντες δὲ οἱ Σαλπηνοὶ τὴν ἐπιτέγησιν αὐτοῦ ἀντετεχνήσαντο πιστεύειν ὄντως προσεῖναι τὸν 5
B Μάρκελλον, καὶ ἀνασπάσαντες τὸν καταρράκτην εἰσήγαγον ὅσους αὐτοῖς ἔδοξεν ἱκανοὺς εἶναι κατεργασθῆναι παρ' αὐτῶν, καὶ πάντας ἀπέκτειναν. ὁ δὲ Ἀννίβας ἀπῆρεν αὐτίκα, μαθὼν τοὺς Λοκροὺς πολιορκουμένους παρὰ Ῥωμαίων ἐκ Σικελίας ἐπιπλευσάντων. 10

Καὶ Πούπλιος δὲ Σουλπίκιος μετὰ Αἰτωλῶν καὶ συμμάχων ἑτέρων πολλὰ τῆς Ἀχαιῆς ἐπόρθησε. τοῦ δὲ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνοιο τοῖς Ἀχαιοῖς συμμαχήσαντος παντελῶς ἂν τῆς Ἑλλάδος ἐξηλάθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, εἰ μὴ τοῦ χρόνου τοῦ Φιλίππου περιφρονήτος οἱ Αἰτωλοὶ τοῦτο ἔσχον, καὶ φήμης εἰς τοὺς Μακεδόνας 15
C γενομένης ὡς τέθνηκε, στάσις τε γέγονεν ἐκεῖ, καὶ εφοβήθη μὴ τῆς βασιλείας στειρωθῆ, καὶ πρὸς Μακεδονίαν ἠπειχθῆ. ἐντεῦθεν οἱ Ῥωμαῖοι τῇ Ἑλλάδι προσέμειναν καὶ τινῶν ἐκράτησαν πόλεων.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει ὡς ὁ Ἀσδρούβας ἠγγέλλετο προσεῖναι, οἱ 20
 ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰς δυνάμεις τε ἤθροίζον καὶ τοὺς συμμάχους σφῶν μετεπέμποντο, ὑπάτους Κλαύδιον τε Νέρωνα καὶ Λιοῦσιον τὸν Μάρκον ἐλόμενοι. καὶ Νέρωνα μὲν ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν, Λιοῦσιον

1 ἐν om C. 4 σαλπινῶν B. 7 ἱκανοὺς ἔδοξεν A. 9 παρὰ] ὑπὸ A. πλευσάντων C. 11 πόπλιος ABC. 20 ὁ om B.

cum Salapianis per transfugam scripsisset, noctu ad moenia accessit velut Marcellus, et Romana lingua una cum aliis eam scientibus utens, ut pro Romanis haberentur. Salapiani vero eius artificio cognito hac arte vicissim usi sunt, ut se Marcellum adesse credere simularent, clathrisque attractis tot in urbem admiserunt quot vincendis se pares esse rebantur, eosque omnes occiderunt. Hannibal vero cum Locros a Romanis ex Sicilia profectis obsideri audisset, statim recessit.

P. Sulpicius autem cum Aetolis et aliis sociis magnam Achaiae partem vastavit. sed cum Philippus Achaeis open tulisset, Romani tota Graecia pulsati essent, nisi Aetolis galea Philippi potitis de eius interitu rumor apud Macedones sparsus esset ortaque ibi seditio. veritus enim ne regno privaretur in Macedoniam properavit. ita factum ut Romani in Graecia perseverantes urbibus aliquot potirentur.

Sequenti anno cum Hasdrubalis adventus nantaretur, Romani legiones convocabant et socios suos arcesebant, Claudio Nerone et Marco Livio consulibus creatis. ac Neronem contra Hannibalem, Livium

δὲ ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν ἔπεμψαν. ὃς αὐτῷ πρὸς τῇ Σένη τῇ πόλει ἀπήντησεν· οὐ μέντοι καὶ εἰς χεῖρας εὐθὺς ἦλθον. ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας κατὰ χώραν ἔμεινεν· ἀλλ' οὐδὲ ὁ Ἀσδρούβας τὴν μάχην κατήπειξεν, ἡσύχαζε δὲ τὸν ἀδελφὸν ἀναμένων. ὁ Νέρων D
 5 δὲ καὶ ὁ Ἀννίβας εἰς Λευκανίαν ἑστρατοπεδεύοντο, καὶ οὐδέτερος πρὸς παράταξιν ὤρμησεν, ἄλλως δὲ ἐς χεῖρας ἀλλήλοις ἦσαν. καὶ ὁ Ἀννίβας πυκνὰ μετανίστατο, καὶ ὁ Νέρων ἀκριβῶς αὐτὸν παρετήρει. κρείττων οὖν ἄει αὐτοῦ γινόμενος, καὶ τὰ γράμματα τὰ παρὰ τοῦ Ἀσδρούβου αὐτῷ πεμφθέντα ἐλὼν, τοῦ μὲν Ἀννί-
 10 βου κατεφρόνησε, δείσας δὲ μὴ τὸν Λιούϊον ὁ Ἀσδρούβας τῷ πλήθει καταβιάσῃται, μέγα πρᾶγμα ἐτόλμησε. καὶ κατέλιπε μὲν W Π 90
 μοῖραν ἐκεῖ ἀποχωρῶσαν εἰργειν τὸν Ἀννίβαν εἴ πη κινηθεῖη, ἐν-
 τειλόμενος πάντα ποιεῖν ἵνα καὶ αὐτὸς νομιζοίτο ἐνδημεῖν, τὸ δὲ καθαράτατον τοῦ στρατοῦ ἀπολέξας ὤρμησεν ὡς πλησιοχώρῳ
 15 πόλει τινὶ προσμῆξων, οὐδ' ἦδει τις τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. καὶ P I 433
 ἤπειχθη ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν, καὶ ἀβίκετο νυκτὸς πρὸς τὸν συν-
 ἄρχοντα, καὶ ἐν τῇ ταφρείᾳ τῇ αὐτοῦ συνεσκήνησε. καὶ παρε-
 σκευάζοντο ἄμφω ἕν' ἀφνίδιον αὐτῷ συνεπίθωνται. οὐκ ἔλαθον
 δέ, ἀλλ' ἔτεκμήρατο τὸ γεγενημένον ὁ Ἀσδρούβας ἀπὸ τῶν
 20 παραγγέλσεων διττῶν γινομένων· ἰδίᾳ γὰρ ἕκαστος τῶν ὑπάτων
 παρήγγελλέ τι τοῖς ἑαυτοῦ. ὑποπιεύσας οὖν ἤτιθέσθαι τὸν Ἀννί-
 βαν καὶ ἀπολέσθαι (περιόντος γὰρ ἐκείνου οὐκ ἂν ἐπ' αὐτὸν

1 σεναί τῆ C, σεναίτη A, σαινέτη B. 6 ἦσαν A. 9 ἀσδρού-
 βα ABC. ἀννίβα B. 14 πόλει τινὶ πλησιοχώρῳ AB.
 16 ἐπὶ] πρὸς A. 17 αὐτοῦ] αὐτῆ C. κατεσκήνωσε A.
 21 παρήγγελλέ A. 22 περιόντος A.

contra Hasdrubalem miserunt. qui ei circa Senam urbem occurrit; non tamen statim ad manus venit, sed per dies complures in castris se continuit. neque Hasdrubal pugnam ursit, quietus fratrem exspectans. Nero autem et Hannibal in Lucania castra habentes, non iusta acie sed tumultuariis duntaxat pugnis sunt congressi. Hannibalem autem locum subinde mutantem accurate observavit Nero, semper eo superior; et litteris fratris eius Hasdrubalis interceptis, Hannibalem contempto, veritus ne Hasdrubal multitudine hominum Livio vim faceret, magnum facinus ausus est. relicta enim ibi tanta militum parte quanta ad reprimendum Hannibalem satis esset si quid movisset, mandavit ut omnia ita agerent ut ipse praesens esse putaretur, assumptaque lectissima parte exercitus, quasi finitimum oppidum oppugnaturus, nemine consilii conscio, adversus Hasdrubalem properans noctu ad collegam venit, in eiusque vallo pernoctavit. amboque se parantes ut hostem ex improviso aggredierentur, Hasdrubalem non latuerunt. cum enim uterque consul milites suos seorsim cōhortaretur, animadvertit quid rei esset; et Hannibalem victum

δριτῆσαι τὸν Νέρωνα βλοσυροῦτο) ἔγνω πρὸς τοὺς Γαλάτας ἀπανα-
χωρῆσαι καὶ ἐκεῖ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἀκριβώσασθαι καὶ οὕτω
κατὰ σχολὴν πολεμῆσαι.

Β Καὶ ὁ μὲν παραγγέλαις τῷ στρατεύματι ἀναστῆναι νυκτὸς
ἀπέηρεν, οἱ δ' ἔπαυται ἐκ τοῦ θορόβου ὑπώπτευσαν τὸ γινόμενον, ὅ
οὐ μέντοι ἐθῶδες ἐκινήθησαν διὰ τὸ σκότος. ἔμα δ' ἦσαν τοὺς τε
ἰππέας προέπεμψαν ἐπιδιῶσαι αὐτούς, καὶ αὐτοὶ ἔπειστο. καὶ
τοῦ Ἀσδρούβου τοῖς ἰππεῦσιν ἀνιταξιμένους ὡς μόνοις οὖσιν, οἱ
ἔπαυται ἐπιελθόντες τροπὴν αὐτοῦ ἐποιήσαντο, καὶ φεύγουσιν ἐπα-
κολουθήσαντες πολλοὺς ἐφόνευσαν. καὶ οὐδ' οἱ ἔλεφαντες αὐτοῖς 10
ἐβοήθησαν· ὅτι γὰρ τινες αὐτῶν τραυματισθέντες κακὰ πλείω
τοὺς ἐπιτεταγμένους σφίσι ἐδρων ἢ οἱ πολέμιοι, παρήγγειλεν δ
C Ἀσδρούβας τοῖς ἐπ' αὐτῶν καθημένοις τοὺς τιτρωσκομένους τῶν
θηρίων παραπλῆκτικὰ σφάζειν· ὅρῃσιν δὲ σιδηρίῳ τιμὴ ὑπὸ τὸ οὖδ
νυκτιόμενοι ἐκτινύοντο. καὶ ἐκεῖνοι μὲν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, 15
οἱ ἄνδρες δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐφθείροντο. ἔπεισον δὲ τοσοῦτοι,
ὥστε τοὺς Ῥωμαίους διακορεῖς τοῦ φόβου γενομένους μὴ θελήσαι
τοὺς ἄλλους ἐπιδιῶσαι. φθείραντες τε ἄλλους πολλοὺς καὶ τὸν
Ἀσδρούβαν, καὶ λάφυρα πλείστα λαβόντες, καὶ Ῥωμαίους ἀχμα-
λώτους ἐς τετρακισχιλίους ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐβρόντες, ἱκανῶς 20
τὴν Καννησίδα συμφορὰν ἀνεληφέναι ἐνόμισαν.

Πραχθέντων δὲ τούτων ὁ μὲν Λιουῖος κατὰ χώραν ἔμεινεν,
ὁ δὲ Νέρων ἐκταῖος εἰς τὴν Ἀπουλίαν ἐπανεβλήθη, λαθῶν μέχρι

7 διεπέμψαν C. 9 αὐτῶν A. 11 αὐτῶν τινες A. 14 σι-
δηρῶν A. 23 τὴν om A.

caesumque esse suspicatus (illo enim superstite Neronem contra se nun-
quam iturum fuisse) ad Gallos abire statuit, et illic statu fratris explo-
rato bellum per otium administrare.

Itaque militibus itinere denunciato, noctu discessit. id consules
ex tumultu suspicati, non tamen propter tenebras se statim commove-
runt, sed sub auroram equitibus ad eum persequendum praemisissis, ipsi
subsecuti Hasdrubalem equites aggressum (soles enim eos esse putabat)
superuentis suo in fugam verterunt, et fugientes persecuti multos occi-
derunt, ab elephantis nihil adiutos. horum enim aliqui vulnerati cum
plus mali eis darent quam hostes, Hasdrubal sessores eorum monuit ut
vulneratos statim occiderent: id quod facile fiebat, cum ferreo aculeo
sub aure pungebantur. sic belluae a Carthaginensibus, viti a Romanis
occidebantur. tantaque multitudo cecidit ut Romani caedibus satiasi
caeterorum nonent persequi. atque adeo non modo aliis plurimis sed etiam
Hasdrubale interfecto, spoliis plurimis captis, et captivis Romanis ultra
quattuor milia in castris repertis, cladem Cannensem abunde pensatam
esse credebant.

His gestis Livius suo loco mansit: Nere sexto die in Apuliam

τότε ὡς ἀπεδήμησε. καὶ τῶν ἄλλων τινὰς ἐς τὸ Ἀννίβου στρα- D
τόπεδον ἔπεμψε τὰ πεπραγμένα δηλώσοντας, καὶ τὴν κεφαλὴν
τοῦ Ἀσδρούβου πλησίον που ἀνεσταύρωσε. μαθὼν ὅν ἐκεῖνος
τόν τε ἀδελφὸν ἠττημένον καὶ τεθνηκότα, καὶ τὸν Νέρωνα νε-
5 κηκότα καὶ ἐπανάκοντα, πολλὰ μὲν ὠλοφύρατο, πολλῶς δὲ καὶ
τὴν τύχην καὶ τὰς Κάννας ἀνεκάλεσε. καὶ ἐς τὴν Βρεττίαν
ἀνεχώρησε, κάκει διῆγεν ἡσυχάζων.

10 Ὁ δὲ Σκιπίων μέχρις ἂν πάντα τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ
καταστήσῃ ἄρχειν τῶν ἐκεῖ προσετάχθη. καὶ πρῶτον μὲν ἐς τὴν
10 Λιβύην δύο πενήτησιν ἔπλευσε, καὶ ὁ τοῦ Γίσιγονος Ἀσδρούβου
ἐκεῖ κατὰ τύχην αὐτῷ συγκατήρε. δεξιουμένου οὖν καὶ ἄμφω P I 434
τοῦ Σύφακος (ἔνοσπονδος γὰρ τοῖς Καρχηδονίοις ἐγένετο, μέρους
τῆς Λιβύης βασιλεύων) καὶ καταλλάσσοντος σφῶς, ὁ Σκιπίων
ὄκ ἰδίαν ἔχθραν ἔχειν εἶπεν, οὔτε μὴν ὑπὲρ τῶν κοινῶν δύνασθαι
15 καθ' ἑαυτὸν καταλόασθαι.

Ἐπανῆλθεν ὅν αὖθις· καὶ Ἰλιπεργίταις ἐπολέμησεν, ὅτι
τοὺς πρὸς αὐτοὺς καταφυγόντας Ῥωμαίους μετὰ τὸν τῶν Σκιπιῶ-
νων θάνατον τοῖς Καρχηδονίοις ἐξέδωκαν. καὶ οὐ πρότερον τῆς
πόλεως αὐτῶν ἐκράτησε πρὶν αὐτοὺς τοῦ τείχους ἐπιβῆναι ἐτόλμησε
20 καὶ ἐτιρώθῃ. αἰδεδέντες γὰρ οἱ στρατιῶται καὶ δέισαντες περὶ
ἐκείνῳ, τότε προσέβαλον προθυμότερον. καὶ κρατήσαντες τοὺς B

4 τεθνηκότα καὶ ἠττημένον A. 6 τέχνην A. βρεττιανίαν ABC.
16 Ἰλιπεργίταις] Livio Iliiturgitani. 17 αὐτοὺς AB, αὐτὸν PW.
τὸν om A. σκιπιῶνων AC, Σκιπιῶνων PW. 21 προθυ-
μότερα A.

Fontes. Cap. 10. Dionis Historiae Romanae libri deperdit:
excerpta Valesiana 17 18, quorum alterum ex libro Dionis 16.

reversus, abitu suo ad id usque tempus caelato, captivos aliquot in ca-
stra Hannibalis misit qui ei quid actum esset narrarent; et caput Hasdruba-
lalis in propinquo cruci affixit. Hannibal clade et caede fratris cog-
nita, Neronisque victoris reditu, in magno luctu et maerore fuit: saepe
de fortuna questus est, saepe Cannas inclamavit. atque in Bruttios re-
gressus ibi quievit.

10. At Scipio Hispaniae praesens inssus donec ibi omnia com-
posuisset, primum in Africam duabus quinqueremibus navigavit; eodem-
que forte fortuna etiam Hasdrubal Gisgonis filius appulit. quos cum
Syphax ambos humaniter accepisset (erat enim Carthaginensibus foe-
dere iunctus, et Africae parti imperabat) et reconciliare inter se stude-
ret, Scipio respondit, sibi nullas cum Hasdrubale privatas esse inimici-
tias, neque rei publicae nomine faciendae auctoritatem habere.

Reversus in Hispaniam cum Ilipegitanis bellum gessit, quod Ro-
manos post Scipionum caedem ad se profugos Carthaginensibus dedis-
sent. neque prius urbem cepit quam ipse moenia conscendere ausus
vulneratusque est: milites enim verocundantes et illi metuentes promptius

W II 91 μὲν ἀνθρώπους πάντας ἀπέκτειναν, τὴν δὲ πόλιν κατέπρησαν
 ἄπασαν. καὶ τῷ φόβῳ τούτῳ πολλοὶ μὲν ἐκόντες αὐτῷ προσεχώ-
 ρησαν, πολλοὶ δὲ καὶ βία κεχείρωντο· τινὲς δὲ πολιορκούμενοι
 τὰς τε πόλεις ἐαυτῶν ἔκαιον καὶ τοὺς οἰκίους ἐφόνεον, ἐπὶ δὲ
 τούτοις καὶ ἑαυτούς. 5

Τὰ πλείω δὲ καταστρεψάμενος ὁ Σκιπίων εἰς Καρχηδόνα
 ἀνέλκευξεν· ἔνθα τῷ τε πατρὶ καὶ τῷ θείῳ ἐπιταφίους ἀγῶνας
 ἔπλομαχίας ἔθετο. ὅτε πολλοὶ μὲν καὶ ἕτεροι ἠγωνίσαντο, καὶ
 ἀδελφοὶ δὲ δύο περὶ βασιλείας διαφερόμενοι, καίτοι τοῦ Σκιπίω-
 C νος συναλλάξαι αὐτοὺς σπουδάσαντος· καὶ ὁ πρεσβύτερος τὸν 10
 νωτέρου καίτοι ἰσχυρότερον ὄντα ἀπέκτεινεν.

Ἠρωώσθησε δὲ μετέπειτα ὁ Σκιπίων, κὰν τούτῳ ἐνωτέρω-
 σαν οἱ Ἴβηρες. στρατεύμα γὰρ τοῦ Σκιπίωνος περὶ Σογκρώνα
 χειμάζον ἐκινήθη, καὶ πρώην οὐκ εὐπειθὲς ὄν, οὐ μὴν φανεράν
 ἀποστασίαν ἐπιδειξάμενον· τότε δ' αἰσθόμενον τὸν Σκιπίωνα 15
 κάμνοντα, ἐπεὶ καὶ ἡ μισθοφορὰ αὐτοῖς ἐβραδύνθη, ἀναφανδὸν
 ἀπέστησαν, καὶ τοὺς χιλιάρχους σφῶν ἀπελάσαντες ὑπάτους ἑαυ-
 τοῖς χειροτονήκασιν· ἦσαν δὲ ὡς ὀκτακισχίλιοι. γνόντες οὖν
 ταῦτα οἱ Ἴβηρες ἀφίσταντο προχειρότερον, καὶ τὴν συμμαχίδα
 D τῶν Ῥωμαίων ἐκάκουν. καὶ ὁ Μάγων ἐκλείπειν ἤδη τὰ Γάδειρα 20
 βουληθεὶς οὗτ' ἐξέλιπε καὶ εἰς τὴν Ἰπείρου διαβαίνων πολλὰ
 ἐκακούργει.

1 κατέπρησεν C. 6 καρχηδόνα A. 13 οἱ add A. σογη-
 ρῶνα B: Sucronem Livius. 17 ἑαυτοῦς C. 19 ἀφίστανται B.

subierunt. et potiti victoria, hominibus omnibus occisis, totam urbem
 incenderunt. qua re territi multi ultro deditionem fecerunt, multi vi
 subacti sunt, multi, cum obsiderentur, urbes cremarunt, semetipsos et
 suos ingularunt.

Maxima parte Hispaniae subacta Scipio Carthaginem rediit: ubi
 in honorem patris et patris funebres ludos in armis edidit. in quibus
 praeter alios duo fratres de regno inter sese contententes, pacificatione
 frustra a Scipione tentata, decertarunt; et maior natu minorem, licet
 validiorem, interfecit.

Postea Scipione aegrotante Hispani res novas moliti sunt. nam
 exercitus Scipionis, qui circa Soncronem hibernabat, se commovit: et
 cum prius etiam parum dicto audiens esset, nec tamen defectionem plane
 prae se ferret, tum cognito morbo Scipionis, dilata etiam stipendiorum
 solutione, aperte defecit, pulsisque tribunis sibi consules elegit. fuerunt
 autem circiter octo milia. qua de causa Hispani etiam ad deserendam
 fidem facti promptiores, socias civitates affixerunt. et Mago Gades
 iamiam relicturus, aequae reliquit, et mediterraneis multam detrimenti
 attulit.

Μαθῶν δὲ ταῦθ' ὁ Σκιπίων, πέμψας πρὸς τὸ ἀποστατή-
σαν στρατόπεδον ἐπέστειλεν αὐτοῖς συγγνωμονῶν δῆθεν ὅτι διὰ
ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων ἐνεωτέρισαν, καὶ μηδὲν ὑποπιεῦσαι διὰ
τοῦτο ἄξιων, ἐπαινῶν δὲ καὶ τοὺς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀναδιξαμέ-
5 νους ἵνα μηδὲν δεινὸν ἢ πάθωσιν ἢ δρώσωσι διὰ ἀναρχίαν.
τοιαῦτα τοῦ Σκιπίωνος γράψαντος οἱ στρατιῶται μαθόντες ὅτι
περιεῖη καὶ οὐδ' ὀργίζοιτο σφίσι, οὐδὲν ἔτι διεκίνησαν. ὡς δ'
ἀνερωσθή, τραχὺ μὲν οὐδὲ τότε αὐτοῖς ἐπηεῖλησε, πέμψας δὲ P I 435
τὴν τε τροφὴν ἀποδώσειν ὑπέσχετο, καὶ πάντας πρὸς αὐτὸν ἀφι-
10 κέσθαι ἐκάλεσεν ὡς ἂν βούλωνται, ἢ ἀθρόοι ἢ ἐν μέρει κατὰ
διαδοχάς. οἱ δέ γε στρατιῶται κατ' ὀλίγους ἀπελθεῖν οὐκ
ἐθύρθησαν, ὁμοῦ δ' ἀπῆλθον. καὶ ὁ Σκιπίων ἔξω τοῦ τείχους
αὐτοὺς ἀλλίσουσθαι (πρὸς ἐσπέραν γὰρ ἦν) διετάξατο, καὶ παρέσχεν
αὐτοῖς ἀφθόνης τὰ ἐπιτήδεια. καὶ οἱ μὲν ἑστρατοπεδεύοντο,
15 αὐτὸς δὲ τοὺς θρασυτέρους αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν εἰσελθεῖν κατε-
σκεύασε, καὶ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς κατασχὼν ἔδησε. ἅμα δ' ἡμέρα,
ὡς ἔξω ποι στρατεύσων, πάντα τὸν αὐτοῦ στρατὸν προεξέπεμψεν.
εἴτα τοὺς ἄρτι ἐλθόντας εἴσω τοῦ τείχους ἄνευ τῶν ὄπλων ἐκάλε- B
σεν, ἵν' αὐτῷ συστρατεύσωνται, λαβόντες τὸ σιτηρέσιον. καὶ
20 οὕτως εἰσελθόντων αὐτῶν ἐσήμηγε τοῖς ἐκκεχωρηκόσιν ὥσπερ
εἶχον ἐπανελθεῖν. καὶ περισχὼν αὐτοὺς πολλὰ καὶ ὠνείδισε καὶ
ἠπειλήσε, καὶ τέλος "πάντες μὲν" ἔφη "θανεῖν ἔστε ἄξιοι, οὐ

2 ὅτι] ἔτι A. 4 ἀναδιξαμένους αὐτῶν A. 7 περιεῖη A.
8 ταχῶ A. 10 βούληται A. 15 αὐτοῖς] αὐτοῦς C. θρασυτάτους A.
17 ποῖ B, που PW. 22 πάντες μὲν — p. 230 v. 2 ἄλλους
ἀφίημι ex Dionis libro 16: Bachmanni Anecd. gr. I p. 206; Sui-
das et Etymol. Magn. in ἐδικαιώθησαν (exc. Vales. 17).

Quo Scipio intellecto, exercitui per litteras veniam promisit, quod rerum necessarium penuria coacti rebus novis studuissent, petens ne quid ex eo mali suspicarentur, collaudatis iis qui magistratum eorum gessissent, ne sine imperio gravius aliquid vel designarent vel perpetrentur. post has Scipionis litteras, eius incolumitate et placabilitate cognita, nihil amplius commoverunt. ubi vero convaluit, ne tum quidem asperius eis est comminatus, frumentoque promisso omnes ad se venire iussit, sive singulos per vices sive universos simul, utrum ipsi mallent. milites vero singulatum se ei credere non ausi, omnes una venerunt. quos Scipio (serum enim erat) extra moenia manere iussit, commeatu abunde suppeditato, curavitque ut eorum audacissimi in urbem venirent, eosque noctu comprehensos vinxit. ubi diluxit, omnem exercitum tanquam expeditione instituta praemisit: deinde milites, qui recens venerant, inermes in urbem ad se vocavit, ut acceptis stipendiis una militarent. quibus ita ingressis, iis qui exierant significavit ut e vestigio redirent. ita seditiosius circumventis multa exprobravit, multa minatus est: denique dixit, eos omnes exitium esse meritos, sed se de paucis

μέντοι πάντας θανατώσω αὐτός, ἀλλ' ὀλίγους οὖς καὶ ἤδη συν-
 εληφα δικαίωσω, τοὺς δὲ ἄλλους ἀφήμι." ταῦτα εἰπὼν εἰς
 τὸ μέσον τοὺς δεδεμένους παρήγαγε, καὶ σταυροῖς προσδήσας
 καὶ αἰκισάμενος ἀπέκτεινεν. ὡς δὲ τινες τῶν παρεστηκότων
 ἀγυνακτῆσαστες ἔθορυβήσαν, συγχροὺς καὶ ἐκείνων ἐκόλασε. καὶ 5
 C μετὰ τοῦτο τὴν μισθοφορὰν τοῖς ἄλλοις δοῦς ἐπὶ τὸν Ἰνδύβιλιν
 καὶ ἐπὶ τὸν Μανδόγιον ἐστράτευσεν. καὶ μὴ τολμώντων ἐκείνων
 συμμῖξαι αὐτῷ, αὐτὸς ἐπέθετο καὶ ἐνίκησεν.

Ἐομολογησάντων δ' ἐκείνων, καὶ τῆς ἄλλης Ἰβηρίας τὰ
 πλείω αὐθις ἐδουλώθη, καὶ ὁ Μαγὼν τὰ Γάδειρα ἐξέλιπε, καὶ 10
 ὁ Μασινίσσας τοῖς Ῥωμαίοις προσεχώρησεν. οἱ Καρχηδόνοι γάρ,
 τελευτήσαντος Ἀσδροῦβου τοῦ Ἀννίβου ὀμαίμονος, ἐψηφίσαντο
 τῆς μὲν Ἰβηρίας ἐκστῆναι, τὰ δὲ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀνακτῆσασθαι·
 καὶ ἐπεμφαν ἀργύριον τῷ Μαγῶνι, ἵν' ἐπικουρικὸν ἀθροίσας
 W Π 92 στρατεύσῃται ἐπ' αὐτήν. καὶ ὅς πρὸς τὴν Ἰταλίαν αὐθις ὁρμή- 15
 D σας ἀφίκετο πρὸς τὰς Γυμνησίας νήσους. καὶ τῆς μὲν μελλονος
 ἤμαρτε, μὴ δυνηθεὶς εἰς αὐτὴν κατᾶραι (οἱ γὰρ ἐπιχώριοι πόρ-
 ρωθεν ἐς τὰς ναῦς ἐσφενδόνων, κράτιστοι τοῦτο ποιεῖν ὄντες), εἰς
 δὲ τὴν μικροτέραν προσορμισάμενος ἐκεῖ διὰ τὸν χειμῶνα κατέ-
 μεινεν. αἱ νῆσοι δ' αὐταὶ τῇ περὶ τὸν Ἰβηρα ἠπειρῶ ἐπικεῖνται· 20
 εἰσι δὲ τρεῖς, ἃς Ἕλληνες μὲν καὶ Ῥωμαῖοι κοινῇ Γυμνησίας
 καλοῦσιν, Οὐαλερίας δὲ καὶ Ὑασσοῦσας οἱ Ἰβηρες, ἰδίᾳ δ' ἐκά-

5 ἔθορυβήθησαν A. 7 ἐπὶ om A. 11 sq. μασσιώσας B.
 12 Ἀσδροῦβου libri omnes, qui solent Ἀσδροῦβον. 13 τῆς μὲν AC,
 μὲν τῆς PW. 19 προσορμισάμενοι A. 20 αἱ νῆσοι — 22
 of Ἰβηρες ex Dione Tzetzes ad Lycophronis v. 633 (exc. Vales. 18).
 21 κοινῶς Tzetzes. γυμνασίας A. 22 οὐαλλερίας C: Tzetzes
 Βαλερίας vel Βαληρίας ἤτοι ὀγεινάς. ὕασσῶσας AC.

duntaxat, quos iam comprehendisset, poenas sumpturum, absolutis reli-
 quis. haec locutus vincetos in medium produxit et palis alligatos per
 cruciatum necavit. ut vero quidam ex adstantibus indignati ac tumul-
 tuati sunt, eorum quoque complures supplicis affecit. postea stipendio
 reliquis dato contra Indibilim et Mandonium est profectus, eosque pu-
 gnam detrectantes aggressus superavit.

Qui cum deditionem fecissent, maior Hispaniae pars est subacta,
 et Mago Gadibus discessit, et Masinias cum Romanis se coniunxit.
 nam Carthaginenses post Hasdrabalis fratris Hannibalis caedem Hispani-
 am deserendam esse decreverunt et Italiam recuperandam, Magoni
 pecunia missa ut conductis auxiliis eam invaderet. is igitur in Italiam
 tendens ad Gymnesias insulas venit: atque in maiori appellere non po-
 tuit, quod insulares, funditores exercitissimi, omnius lapides in naves
 iaculabantur; sed in minori hibernavit. insulae vero haec continenti
 versus Iberum imminet, et a Graecis Romanisque Gymnesiae commu-
 niter appellantur: Hispani vero Valerias et Hyassusas et peculiari

φιτην, τὴν μὲν Ἐβesson, τὴν δὲ μελιω, μικροτέραν δὲ τὴν τρίτην φερωνμώματα. τὰ Γάδορα δὲ οἱ Ῥωμαῖοι κατέσχον.

11. Ὁ δὲ Μασινίσσας ἀνὴρ ἦν ἐν τοῖς κρατίστοις ἑξαζόμενος· καὶ χειρὶ γὰρ καὶ βουλευμασιν ἄριστος ἐτύγχανε τὰ P I 436
5 πολέμια. πρὸς δὲ τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τῶν Καρχηδονίων ἐξ αἰτίας τοιαῦδε μετένεκτο. ὁ Ἀσδρούβας ὁ τοῦ Γισγωνος φίλος τε ἦν αὐτῷ καὶ Σοφωνίδα τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα αὐτῷ ἐνηγγύησε. τῷ Σύφακι δὲ συγγερόμενος, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων αὐτὸν φρονοῦντα ἀσθόμενος, οὐκέτι τὰ ὠμολογημένα πρὸς τὸν Μασινίσσαν ἐγά-
10 λαξεν, ἀλλὰ θέλων ταῖς Καρχηδονίοις τὸν Σύφακα προσποιήσα-
σθαι, οὐκ ἐλαχίστης ἀνάμειως ἔρχοντα, τὴν τε ἀρχὴν αὐτῷ συγκατέπραξεν, ἣ τῷ Μασινίσσᾳ προσῆκε, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τότε θανόντος, καὶ τὴν Σοφωνίδα συνέψικεν. ἣ δὲ τό τε κάλλος B
ἐπιφανῆς ἦν καὶ παιδεία πολλῇ καὶ γραμμάτων καὶ μουσικῆς
15 ἦσκητο, ἀστεία τε καὶ αἰμύλος ἦν, καὶ οὕτως ἐπαφρόδιτος ὡς ἄφθεισα ἢ καὶ ἀκουσθεῖσα μόνον καὶ τὸν πᾶν δυσέρωτα κατεργάσασθαι.

Ὁ μὲν οὖν Σύφαξ διὰ ταῦτα τοῖς Καρχηδονίοις προσέθετο, καὶ ὁ Μασινίσσας τὰ τῶν Ῥωμαίων ἀνθελετο καὶ χρησιμώτατος
20 αὐτοῖς διὰ πάντων ἐγένετο. Σικελίων δὲ πάντα τὰ ἐντὸς τοῦ

1 ὁ δὲ alterum om C. 3 Ὁ δὲ Μασινίσσας — 5 τὰ πολέμια
Dionis excerptum Peirescianum 60. δὲ] γὰρ A. 4 γὰρ om C.
6 ὁ alterum ABCW, om P. 13 ἣ δὲ — 17 κατεργάσασθαι Dionis
excerptum Peirescianum 61. 19 Μασινίσσας C. 20 Σικελίων
δὲ — p. 238 v. 14 ἑαυτοῦ ἐποιήσατο Dionis fragmenta Parisien-
sia 1—4.

FONTES. Cap. 11. Dionis Historias Romanae libri deperditī:
excerpta Peiresciana 60—62; fragmenta Parisiensia 1—4 edita
a F. Haasio in Musci philol. Rheg. vol. 6 p. 458 sq.

quamque nomine, unam Ebesum, alteram Maioricam, tertiam Minoricam rectissime nominant. Romani vero Gades occuparunt.

11. Masinissa porro vir inter praestantissimos, in re militari et manu et consilio promptissimus, tali de causa a Carthaginienisibus ad Romanos defect. Haadrubal Gisgonis filius amicus ei erat et Sophonisbam filiam desponderat. sed cum Syphacem Romanis studere sensisset, abdicata Masinissae affinitate, ut Syphacem Carthaginienisibus reconciliaret, non minimae potentiae principem, adiumento fuit ut Masinissae principatu, cuius pater recens obierat, potiretur: et Sophonisbam in matrimonium dedit, excellenti forma mulierem, in litteris et musica exercitatisimam, adeo urbanam facundam et venustam, ut solo aspectu audituve hominem etiam severissimum in sui amorem pertrahere posset.

His de causis Syphax ad Carthaginienisem se contulit: Masinissa Romanos est secutus, quibus per omnem aetatem strenuam navavit ope-

Πυρηνάλου τὰ μὲν βία τὰ δὲ ὁμολογία προσποιησάμενος ἐς τὴν
 Λιβύην στείλασθαι ἤτοιμάζετο. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ μὲν φθόνῳ
 τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ, τὰ δὲ φόβῳ μὴ ὑπερφρονήσας
 C τυραννίση, ἀνεκαλέσαντο αὐτόν, δύο τῶν στρατηγῶν διαδόχους
 αὐτῷ πέμψαντες. 5

Καὶ ὁ μὲν οὕτω τῆς ἀρχῆς ἐπαύθη, ὁ δὲ γε Σουλπίκιος
 μετὰ τοῦ Ἀττάλου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ὄρεον μὲν προδοσίᾳ,
 Ὀπουντία δὲ λαχῶν κατέσχευεν. ὁ γὰρ Φίλιππος οὐκ ἠδυνήθη αὐ-
 τοῖς ἐπαμῦναι διὰ ταχέων, τὰς διόδους προκατασχόντων τῶν
 Αἰτωλῶν. ὁπρὲ δὲ ποτε ἐπελθὼν, εἰς τὰς ναῦς αὐτοῦ τὸν Ἀτ- 10
 τάλου καταφυγεῖν ἐβιάσατο. ὁ μέντοι Φίλιππος σπείσασθαι τοῖς
 Ῥωμαίοις ἠθέλησε· καὶ τινῶν λόγων αὐτοῖς γενομένων τὰ μὲν
 τῆς εἰρήνης ἀφείθη, τοὺς δ' Αἰτωλοὺς ἀπὸ τοῦ συμμαχεῖν τοῖς
 Ῥωμαίοις μεταθέμενος φίλους ἑαυτοῦ ἐποίησατο.

Ὁ δ' Ἀννίβης τέως ἡσυχίαν ἤγειν, ἀγαπῶν εἰ τὰ ὑπάρχοντά 15
 D οἱ διασώσασαιτο. καὶ οἱ ὕπατοι νομίζοντες αὐτόν καὶ ἄνευ μάχης
 ἐκτροχῶσθῆναι, ἀνεῖχον.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔπει ὁ τε Σκιπίων ὁ Ποῦπλιος καὶ Λικίνιος
 Κράσος ὑπάτευσαν. καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔμεινεν, ὁ δὲ Σκι-
 πίων ἐς Σικελίαν ἀπελθεῖν καὶ ἐς Λιβύην προσετέτακτο, ἵνα εἰ 20
 μὴ τὴν Καρχηδόνα αἰρήσει, τὸν γε Ἀννίβην τέως ἀπὸ τῆς Ἰτά-

4 τυραννίση AC. στρατιωτῶν A: Dio στρατηγῶν: proconsules
 Liv. 28 38 coll. 29 13. 8 ὁ φίλιππος γὰρ B. 9 διεξόδους B:
 Dio διόδους. 18 λιβύης B. 19 κράσος codices passim.
 καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔμεινεν Dionis excerptum Peiresclanum 62.
 21 τέως post Ἰταλίας A.

ram. Scipio cum omnia quae intra Pyrenaeos montes sunt partim vi
 partim deditione cepisset, traicere in Africam statuit. Romani autem,
 partim ex invidia successuum eius, partim veriti ne per superbiam
 regnum affectaret, duos ei successores dederunt.

Sic Scipio imperium deposuit: Sulpicius autem cum Attalo eodem
 tempore Oreum proditione, Opuntem vi occupavit. Philippus enim eis
 mature opem ferre non potuit, viis qua transeundum erat ab Aetolis
 insessis. sed sero tandem cum venisset, Attalo in naves suas compulso,
 pacem cum Romanis facere voluit. sed cum post multa verba condicio-
 nes non placuissent, pace repudiata Aetolos a Romanorum amicitia ad
 se traduxit.

Hannibal autem interea quievit, sua tueri sat habens: neque a
 consulibus est lacessitus, eum citra dimicationem subactum iri putan-
 tibus.

Sequenti anno P. Scipio et Licinius Crassus consules facti. quo-
 rum hic in Italia mansit, altero in Siciliam et Africam ire iusso, ut si
 Carthaginem non caperet, saltim Hannibalem ex Italia avocaret. sed

λας ἀνθελκύση. οὔτε δὲ στρατεύματα ἀξιόλογον οὔτε πρὸς τριή-
ρεις ἀνάλωμα ἔλαβε, διὰ τὰς ἀριστείας φθονοῦμενος· μόλις δὲ
καὶ τὰ πάντα ἀναγκαῖα παρέσχον αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν σὺν τῷ ναυ-
τικῇ τῶν συμμάχων καὶ τισιν ἐθελονταῖς ἐκ τοῦ δήμου ἀπήρην,
5 ὁ δὲ Μαγῶν ἐκ τῆς νήσου παραπλεύσας εἰς τὴν Λιγυρικήν
ἀπέβη. ὁ Κράσσος δ' ἐν τῇ Βρεττία τῷ Ἀννίβῃ προσήδρευεν. P I 437
ὁ μέντοι Φίλιππος κατηλλάγη Ῥωμαίοις· Πούπλιον γὰρ Σεμπρώ-
νιον εἰς Ἀπολλωνίαν ἐλθόντα σὺν πολλῇ δυνάμει αἰσθόμενος,
ἀσμένως ἐσπέισατο.

- 10 Σκιπίων δ' ὁ ὑπάτος εἰς Σικελίαν κατάρως παρεσκευάζετο
μὲν ὡς εἰς Λιβύην πλεύσων, σὺκ ἠδυνήθη δέ, μήτε δύναμιν ἐν-
τελεῆ καὶ αὐτὴν ἀσυγκρότητον ἔχων. διὸ πάντα τὸν χειμῶνα
ἐκεῖσε διήγαγε, τοὺς σὺν αὐτῷ ἔξυσκῶν καὶ ἄλλους προσκατα- W II 93
λέγων. μέλλοντι δὲ περαιώσασθαι ἀγγεῖλαι αὐτῷ ἐκ Ῥηγίου ἦκε,
15 τὴν πόλιν τὴν τῶν Λοκρῶν τινὰς προδῶσειν. τοῦ γὰρ φρουράρ-
χου καταβοήσαντες καὶ μηδεμιᾶς ἐκδικίας πρὸς τοῦ Ἀννίβου
τυχόντες πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλιναν. δύναμιν οὖν πέμψας B
ἐκεῖ, πολλὰ τῆς πόλεως νυκτὸς μετὰ τῶν προδιδόντων κατέλαβε.
τῶν δὲ Καρχηδονίων εἰς τὴν ἄκραν συνειληθέντων καὶ τὸν Ἀννί-
20 βαν μετακαλεσαμένων, κατὰ τάχος ἐξανήχθη καὶ ὁ Σκιπίων, καὶ
πλησιάζοντα τῇ πόλει αἰφνιδίῳ ἐπεκδρομῇ ἀπέώσατο. εἶτα λαβὼν

1 ἀνθελκύσει C. 10 εἰς σικελίαν A, εἰς ἰταλίαν BC codices
Regii et Colbert. W, ἐξ ἰταλίας P ex Ducangii coniectura. κατά-
ρας ABC codices Regii W, ἀπάρως codex Colbert. P. 11 ὡς
om C. Λιβύην] Σικελίαν libri omnes, manifesto errore. πλεῖ-
σαι A. 12 αὐτὴν] μήτε A. 13 ἐκεῖ A. 15 τὴν alterum
om A. 18 κατέλαβον A. 20 ἐξηνήχθη A. 21 ἐπιδρομῇ
ἀπέώσατο A.

nec iustus exercitus nec sumptus ad parandam classem, ex rei bene
gestae invidia, datus est, vix summe necessariis suppeditiatis. nihilominus
tamen cum classe sociorum et quibusdam ex populo voluntariis discessit.
Mago ex insula in Liguriam profectus exscensum fecit. Crassus in Brut-
tium Hannibalem observavit. Philippus cum P. Sempronium cum magnis
copiis Apolloniam venisse didicisset, cupide pacem fecit.

Scipio vero cum ad Siciliam appulisset, se ut in Africam traice-
ret parans, id facere non potuit, quod nec iustas nec exercitatus copias
haberet. quare totam hiemem ibi exegit, ut et milites quos habebat
exerceret, et novos delectus haberet. traiecturo nuntius Rhegio allatus
est, Locrensium urbem quosdam prodituros esse. nam cum ab Hanni-
bale contra praesidii praefectum vociferantes negligenter, ad Romanos
inclinarunt. missa igitur parte copiarum magnam urbis partem prodito-
rum opera occupavit. cum autem Carthaginenses in arce conglobati
Hannibalem arcessivissent, Scipio ipse celeriter eo navigavit, et eru-
ptione facta illum ad urbem accedentem reppulit. deinde arce potitus

τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἐπιτρέψας τὴν πᾶσαν πόλιν δύο χιλιάρχοις ἀνέπλευσεν. οὐκ ἠδυνήθη μέντοι τῇ Λιβύῃ προσπλευσάμ. οὕτω δ' οἱ Καρχηδόνιοι τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ ἔδεισαν, ὥστε χρήματα μὲν τῷ Φιλίππῳ στείλαι ἵν' εἰς τὴν Ἰταλίαν στρατεύσῃ, καὶ τῷ Ἄν-
C νίβῃ καὶ σίτον πέμψαι καὶ στρατιώτας, καὶ ναῦς τῷ Μαγῶνι καὶ ἄλλα χρήματα ἵνα τὸν Σκιπίωνα κωλύσῃ περαιοθῆναι. ἐκ δὲ σημείων τινῶν νίκην οἱ Ῥωμαῖοι λαμπρὰν ἐλπίζαντες, τὴν τε ἐν τῇ Λιβύῃ στρατιὰν τῷ Σκιπίωνι καὶ δύναμιν ἄλλην ὡς ἂν ἐθέλησῃ κατα-
λέξασθαι οἱ ἐπέτρεψαν. τῶν γὰρ ὑπάτων Μάρκον μὲν Κέθρηγον τῷ Μαγῶνι, Πούπλιον δὲ Σεμπρόνιον τῷ Ἄννιβᾷ ἀντέταξαν. 10

12. Οἱ δὲ γε Καρχηδόνιοι δεισύντες τὸν Μασινίσαν μὴ Σκιπίωνι πρόσθηται, ἔπεισαν τὸν Σύφακα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἀπο-
D δοῦναι, ὡς καὶ αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀνακτησόμενον. ὁ οὖν Μασινίσας ὑπώπιε μὲν τὸ πραττόμενον, κατηλλάγη δὲ δῆθεν, ἵνα πιστὸς νομισθεὶς μέγα τι σφῆλαι αὐτοῦς δυνήθῃ· μᾶλλον γὰρ ὑπὲρ τῆς 15 Σοφωνίδος ἢ τῆς βασιλείας ὠργίζετο. διὸ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις προσέειπε, ὑποκρινόμενος τὰ τῶν Καρχηδονίων αἰρεῖσθαι. ὁ δὲ γε Σύφαξ τὰ τῶν Λιβύων πράττων ἐπλάττετο Ῥωμαίοις ἔσπονδος εἶναι, καὶ στελλας πρὸς τὸν Σκιπίωνα παρήγει μὴ ποιήσασθαι τὴν διάβασιν. ἀκούσας δὲ ταῦτα δι' ἀπορρήτων ὁ Σκιπίων, ἵνα μὴ 20 γνῶσιν οἱ στρατιῶται, τὸν τε κήρυκα αὐθήμερον ἀπέπεμψε μηδὲν ἄλλω προσομιλήσαντι, καὶ τὸ στρατεύμα συγκαλέσας ἐπέσπευδε

8 ἐθέλησοι A. 13 αὐτὰν B. 17 δὲ γε AB, δὲ PW.
22 ἔσπευδε AB.

FONTES. Cap. 12. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: fragments Parisiensis* 5 6, *excerptum Peirescianum* 65.

totaque urbe duobus tribunis militum mandata rediit. verum in Africam traicere non potuit. sic autem Carthaginienses adventum eius timuerunt, ut pecunia missa Philippum ad bellum Italiae inferendum concitarent, et Hannibali frumentum et milites mitterent, Magoni classem et pecuniam, ut a traectu Scipionem prohiberet. Romani autem, ex ostentis quibusdam illustris victoriae spe concepta, legiones Africanas et novos militum delectus quot vellet Scipioni decreverunt. ex consulis vero M. Cethegum Magoni, P. Sempronium Hannibali opposuerunt.

12. Carthaginienses autem metuentes ne se Masinissa cum Scipione coniungeret, Syphacem persuaserunt ut illi principatum restitueret, facile eundem recepturus. Masinissa fraudem intelligens, reconciliatorem ipse quoque simulavit, ut eos magna clade afficeret, ob Sophonisbam quam propter principatum amissum iratior. itaque Romanis studuit, quamvis se partes Carthaginiensium fovere profiteretur. contra Syphacem cum Afris consultum vellet, se Romanum foedus colere praetendebat. a quo Scipio admonitus ne traiceret, caduceatore eodem die clam ablegato, ut cum nemine colloqui posset, ne id resciscerent milites,

τὴν διάβασιν, ἔτι τοὺς Καρχηδόνιους ἀπαρασκευάστους λέγων εἶναι, P I 438
καὶ πρότερον μὲν τὸν Μασινίσσαν, τότε δὲ καὶ τὸν Σύφακα μετα-
καλεῖσθαι αὐτοὺς καὶ χρονοῖσιν ἐγκαλεῖν. ταῦτα εἰπὼν μηδὲν
ἔτι μελλήσας ἔξανήχθη· καὶ πρὸς τὸ ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον
5 Ἀπολλώνιον προσορμίους τὰς ναῦς ἑστρατοπεδεύσατο καὶ τὴν
χώραν ἐπόρθει, προσέμισγέ τε ταῖς πόλεσι καὶ εἶλε τινάς. ἐγκι-
μένων δὲ τῶν Ῥωμαίων τῇ χώρᾳ, Ἄννων ὁ ἵππαρχος, υἱὸς ὢν
τοῦ Ἀσδρούβου τοῦ Γίσγωνος, ἀνεπέσθη πρὸς τοῦ Μασινίσσου
ἐπιθέσθαι αὐτοῖς. ὁ οὖν Σκιπίων ἱππέας πέμψας τινὰς χωρία
10 πρὸς καταδρομὴν ἐπιτήδεια ἐληΐζετο, ἢν' ὑποφύγοντες ἐπισπά-
σονται τοὺς ἐπιδιώκοντας. τῶν οὖν Καρχηδονίων ἐπισπομένων B
αὐτοῖς κατὰ τὰ ξηγκείμενα τραπομένοισι, ὁ Μασινίσσας τε κατὰ
κώτου γενόμενος μετὰ τῶν ἄμφ' αὐτὸν ἐπέθετο τοῖς διώκουσι,
καὶ ὁ Σκιπίων ἐκ τοῦ λόχου ἐπεκδρομῶν προσέμιξεν αὐτοῖς. καὶ
15 πολλοὶ μὲν ἐφθάθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἐάλωσαν, καὶ ὁ Ἄννων
αὐτός. διὸ ὁ Ἀσδρούβας τὴν μητέρα τοῦ Μασινίσσου συνέλαβε·
καὶ ἀνταπεδόθησαν. ὁ δὲ Σύφαξ τῆς πρὸς Ῥωμαίους φιλίας
τὴν δόκησιν ἀπειπὼν φανερώς τοῖς Καρχηδονίοις συνήρατο. οἱ
δὲ Ῥωμαῖοι καὶ ἐληΐζοντο τὴν χώραν, καὶ συχνὸς τῶν ἐκ τῆς
20 Ἰταλίας ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου πρὸς τὴν Αἰβύην πεμφθέντων ἀνεκομι-
σατο, καὶ κατὰ χώραν ἐχέμισαν.

Μετὰ δὲ ταῦτα Γναίου Σκιπίωνος καὶ Γάϊου Σερουίλιου

2 δὲ] δὴ libri. 5 ἑστρατοπεδεύσατο — 21 κατὰ χώραν ἐχέμισαν Dionis fragmenta Parisiensia 5 6. 10 ἐπιτήδεια om A.
11 ἐπισπομένων A Dionis codex Parisiensis. 15 Ἄννων] ἀννίβας A: Dio Ἄννονα. 18 συνήρατο AC. 22 Σκιπίωνος] immo Καίπιωνος.

convocato exercitu traiectum maturavit, Carthaginienses adhuc imparatos esse dicens, eosque pridem Masinissam, nunc Syphacem accessisse, eorumque moram accusare. his dictis nihil amplius cunctatus solvit. et classe ad Apollonium promontorium subducta castrisque positus agros vastavit et oppida quaedam cepit. tum Masinissa Hannoni, Hasdrubalis Gisgonis filio, magistro equitum, persuasit ut Romanos adoriretur. Scipio igitur missis equitibus quaedam idonea loca populatur, ut ii refugio persequentes attraherent. qui cum ex composito in fugam versi, a Carthaginiensibus urgerentur, Masinissa a tergo adortus est Afros, et Scipio ex insidiis impetum in eos fecit; ac multis caesis, multi cum ipso Hannone capti sunt: quem Hasdrubal cum Masinissae matre permutatum redemit. deinde Syphax, Romanae amicitiae simulatione abiecta, palam Carthaginiensibus opem tulit. Romani vero et agros populabantur, et multos qui ab Hannibale ex Italia in Africam mittebantur recipiebant, et in hibernis ibi manserunt.

Post haec Gnaeo Scipione [Caepione] et Gaio Servilio consulibus

W Π 94^C ὑπατευσάντων οἱ τε Καρχηδόνιοι ἐλαττωθέντες τῷ πολέμῳ συμβῆναι ἠθέλησαν, καὶ ὁ Ἀννίβας καὶ ὁ Μάγων ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐξέπεσον. οἱ μὲν γὰρ ὑπατοὶ τῷ Ἀννίβᾳ καὶ τῷ Μαγῶνι ἀντικαθίσταντο, Σκιπίων δὲ τὴν τε Λιβύην ἐκάκου καὶ ταῖς πόλεσι προσέβαλλε. κὰν τούτῳ ναῦν Καρχηδονίαν λαβῶν ἀγῆκεν, ἐπεὶ 5 πρὸς αὐτὸν ἐπὶ πρεσβείᾳ ἀφικνεῖσθαι ἐπλάσαντο. ἦδει μὲν γὰρ τὸ πλάσμα, προετίμησε δὲ τὸ μὴ διαβληθῆναι ὡς πρέσβεις κατεσχηκῶς. καὶ τοῦ Σύφακος πρᾶττοντος ἔτι διαλλαγᾶς, ὥστε ἐκ τῆς Λιβύης μὲν τὸν Σκιπίωνα, τὸν δ' Ἀννίβαν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπᾶραι, ἐδέξατο τὸν λόγον, οὐχ ὡς πιστεῦναι αὐτῷ, ἵνα δὲ 10 D σφῆλη αὐτόν. τῶν γὰρ στρατιωτῶν ἄλλοτε ἄλλους κατὰ τὴν τῶν σπονδῶν πρόφασιν ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Καρχηδονίων πέμπων καὶ τὸ τοῦ Σύφακος, ἐπεὶ ἐκίνοι πάντα τὰ παρ' αὐτοῖς κατεσκέψαντο, τὴν σύμβασιν ἀπ' εὐλόγου δὴ τις σκίψιως, ἄλλως τε καὶ ὅτι ὁ Σύφαξ ἐπιβουλεύων ἐφωράθη τῷ Μασινίσσᾳ, 15 διεκρούσατο. νυκτὸς δ' ἦλθεν εἰς τὰ στρατόπεδα αὐτῶν οὐ πᾶν ἀλλήλων διέχοντα, καὶ πῦρ ἐς τὸ τοῦ Ἀσδρούβου πολλαχόθεν ἤμα ὑπέβαλε. καὶ ἐμπρησθέντος ῥῆστα αὐτοῦ (ἐκ γὰρ καλᾶμης καὶ ἐκ φυλλάδων ἐπεποίητο αὐτοῖς αἱ σκηναί) οἱ τε Καρχηδόνιοι κακῶς ἀπήλλαξαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Σύφακα βοηθῆσαι αὐτοῖς 20 ἐθέλησαντες τοῖς τε Ῥωμαίοις τοῖς περιέχουσιν περιέπεσον, καὶ P I 439 αὐτοὶ ἀπώλοντο, καὶ τὸ στρατόπεδον προσεπενήρηθη αὐτῶν, καὶ

2 ἠθέλησαν C, ἐθέλησαν PW. 5 κὰν τούτῳ — 11 σφῆλη αὐτόν Dionis excerptum Peirescianum 65. καρχηδονίων A: Dio Καρχηδονίαν. 8 post ὥστε P add καὶ, om ABCW. 14 σκίψιως C. 17 εἰς A. 18 ὑπέβαλλε A. 21 ἐθέλησαντες AC, ἐθέλησαντας PW.

Carthaginenses bello fatigati pacem expetiverunt, et Mago atque Hannibal Italia exciderunt. consulibus enim Hannibali et Magoni resistentibus, in Africam Scipio grassans urbes oppugnabat. interim navem Carthaginensem captam, cum vectores se legatos ad illum ire simulant, missam fecit, non ignoratione commenti, sed ne infamia violatae legationis adspiceretur. Syphace de condicionibus agente, ut Scipio Africa, Italia excederet Hannibal, assensus est; non quod homini fidem haberet, sed ut eum in fraudem illiceret. nam cum per induciarum licentiam alias aliis militibus in Carthaginensium et Syphacis castra missis omnem illorum apparatus explorasset, probabilibus de causis, eaque potissimum quod Syphacem Masinissae insidiatum esse constabat, pacta rescidit; noctuque in eorum castra venit, parvo disuncta intervallo, et Hasdrubalis castris passim ignem iniecit. quae cum facillime incensa essent (nam tabernacula ex culmis et frondibus confecta erant), et Carthaginenses male tractati sunt, et Syphacis milites opem laturo a Romanis in procinctu stantibus occisi, eorum quoque castris succensis,

ἐφθάρησαν πολλοὶ καὶ ἵπποι καὶ ἄνθρωποι. οἱ Ῥωμαῖοι δὲ ταῦτα πεπονηκότες νυκτὸς μὲν οὐδὲν ἔπαθον, ἡμέρας δ' ἐπιφρασάσης Ἰβηρις ἄρτι Καρχηδονίοις ἐπὶ συμμαχίᾳ ἐλθόντες προσέπεισον αὐτοῖς ἀπροσδόκητοι καὶ πολλοὺς ἀπέκτειναν.

- 5 Εὐθὺς οὖν Ἀσδρούβας μὲν εἰς τὴν Καρχηδόνα, Σύφαξ δὲ οἴκαδε ἀπεχώρησεν. ὁ δὲ γε Σκιπίων Σύφακι μὲν τὸν Μασινίσσαν καὶ Γάιον ἀντέταξε Λαίλιον, αὐτὸς δ' ἐπὶ τοὺς Καρχηδονίους ἤλασεν. οἱ δ' αὖ Καρχηδόνιοι πρὸς τὸ ἔρμυ τῶν Ῥωμαίων, ᾧ χειμαδίᾳ ἐχρῶντο καὶ ἐς ὃ ἀπετίθεντο πάντα, ναῦς ἐπεμψάν, ἵνα
10 ἢ αὐτὸ αἰρήσωσιν ἢ ἄφ' ἑαυτῶν ἀπάξωσι τὸν Σκιπίωνα. καὶ Β ἔσχεν οὕτως· μαθὼν γὰρ τὸ γινόμενον ἀπανάστη, καὶ λειψθεὶς πρὸς τὸν ναύσταθμον διὰ φυλακῆς αὐτὸν ἐποιήσατο. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ῥαδίως τοὺς προσμιζαντας αὐτοῖς ἀπέωσαντο οἱ Ῥωμαῖοι, τῇ δ' ὑστέρᾳ πολὺ ἡλατιώθησαν· καὶ ναῦς γὰρ τῶν
15 Ῥωμαίων χειρῶν σιδηρῶν ἐπιβολῇ ἀπέσπασαν. ἀποβῆναι δ' ἐς τὴν γῆν οὐκ ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἀναπλεύσαντες οἴκαδε τὸν Ἀσδρούβαν ἀπεχειροτόνησαν, Ἄννωνα δὲ τινα ἀνθελίοντο. καὶ τοῦτου Ἄννων μὲν στρατηγὸς ἦν, ἐκεῖνος δὲ καθ' ἑαυτὸν δούλους τινας καὶ αὐτομόλους παραλαβὼν δύναμιν οὐκ ἄσθενῆ συνεκρότησε,
20 καὶ τινες τῶν Ἰβήρων τῶν συστρατευομένων τῷ Σκιπίωνι κρύφα C ἀνυπέιστος ἐπεχείρησε νυκτὸς ἐπιβουλεύσαι τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ. κἄν ἐξειργάσατο τι, εἰ μὴ οἱ τε μάντιες ὑπὸ ὀρνίθων ἐκταραχθέντες καὶ ἡ τοῦ Μασινίσσου μήτηρ θειάσασα ζήτησιν αὐτῶν γενέ-

ἐκ

10 αἰρήσωσιν B.

23 θειάσασα A.

in quibus multi et equi et homines perierunt. Romani cum haec noctu perpetrassent, nihil incommodi acceperunt: sed mane Hispani qui Carthaginensibus recens auxilio venerant ex improvise impetu in illos facto multos occiderunt.

Inde Hasdrubal statim Carthaginem, Syphax domum rediit. Scipio vero Syphaci Masinissam et C. Laelium opposuit, ipse contra Carthaginenses est profectus. illi vero ad munitionem castrorum in quibus Romani hibernarant, quoque omnia sua contulerant, naves miserunt, ut aut eas caperent aut Scipionem a sese removerent. nec frustrati sunt: eo enim cognito, obsidione relicta prope stationem navium custodiit. primo die hostes facile propulsarunt Romani, postridie longe inferiores fuerunt: nam Carthaginenses ferreis manibus iniectis naves aliquot eorum revellerunt. sed in terram exscendere non ausi, navibus domum reductis, imperium Hasdrubali abrogatum Hannoni cuidam tradiderunt. inde Hasdrubal servis et transfugis susceptis suapte auctoritate copias non imbecilles coegit, et Hispanis qui in castris Scipionis militabant sibi clam conciliatis noctu castra eius ex insidiis adoriri instituit. atque effecisset aliquid, nisi et augures auspiciis turbati et Masinissae mater

οθαι ἐποίησαν. καὶ οἱ μὲν προκαταληφθέντες ἐκολάσθησαν, καὶ ὁ Σκιπίων αὐτοῖς ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα ἐστράτευσε καὶ τὴν γῆν αὐτῶν ἐδῆλον, (13) Σύφαξ δὲ ἐπολέμει τοῖς περὶ τὸν Λαίλιον. καὶ χρόνον τινα ἀντέσχεν· εἶτα ὑπέρεσχον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόντευσαν, πολλοὺς δὲ ἐζώργησαν, καὶ τὸν Σύφακα εἶλον. 5
D καὶ τὴν Κίρταν τὰ βασιλεία αὐτοῦ παρέλυθον ἀμάχως, τοῖς ἔνδον δεδεμένον αὐτὸν ἐπιδείξαντες.

Ἦν δ' ἐκεῖ καὶ ἡ Σοφωνίς. καὶ πρὸς αὐτὴν ὁ Μασινίσσας
W II 95 εὐθὺς εἰσεπήδησε, καὶ περιλαβὼν αὐτὴν "ἔχω μὲν Σύφακα" εἶπε "τὸν ἀφαρπάσαντά σε, ἔχω δὲ καὶ σέ. ἀλλὰ μὴ δέδιθι· 10 σὸδδὲ γὰρ αἰχμάλωτος γέγονας, ἐμὲ σύμμαχον ἔχουσα." ταῦτ' εἰπὼν ἐγγμειν αὐτὴν παραχρῆμα, προκαταλαβὼν τοὺς Ῥωμαίους, μὴ πως αὐτῆς ἀμάρτη γενομένης ἐν τοῖς λαφύροις. εἶτα καὶ τὰς ἄλλας πόλεις τοῦ Σύφακος προσεποίησαντο. καὶ πρὸς τὸν Σκι-
P I 440 πίωνα ἦλθον ἄγοντες τὰ τε λοιπὰ καὶ τὸν Σύφακα. καὶ ὃς ἰδὼν 15 αὐτὸν δεδεμένον οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλὰ τῆς παρ' αὐτῷ μνημονεύσας ξενίας καὶ τὰ ἀνθρώπεια ἀναλογισάμενος ἀνεπήδησεν ἐκ τοῦ δίφρου ἔλυσέ τε αὐτὸν καὶ ἐδεξιώσατο καὶ ἐντίμως ἤγε. καὶ ποτε ἤρειτο "τί σοι δόξαν ἐπολέμησας ἡμῖν;" ὁ δὲ ἑαυτὸν τε σοφῶς ἐξηγήσατο ἅμα καὶ τὸν Μασινίσσαν ἠμόνατο, εἰπὼν αὐτίαν αὐτῷ 20

8 ὁ om A. 10 εἶπε add AB. 12 κεραντίνα A. 14 προσ-
ποιήσαντο ABCW, προσεποιήσατο P. καὶ πρὸς τὸν Σκιπίωνα
— 18 ἐντίμως ἤγε Dionis excerptum Peirescianum 66. 15 ἰδὼν
om B. 19 ἡμῶν A. τε om A. 20 ἐξηγήσατο C.

FOUNTAIN. Cap. 13. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Ursiniana 153 154, Peirescianum 66.*

divino quodam afflatu effecissent ut quaestiones de eis haberentur. sic illis ante perpetratum facinus supplicio affectis Scipio rursus ad Carthaginem admoto exercitu agrum ussit: (13) Syphax cum Laelio ad tempus restitisset, tandem Romani superiores evaserunt, multis occisis, multis captis, atque ipso Syphace. quem cum vincum ostendissent illis qui Cirtam regiam eius tuebantur, urbem citra pugnam occuparunt.

Ibi etiam Sophonisba erat, ad quam Masinissa statim insiluit, et mulierem amplexus "habeo" inquit "Syphacem qui te mihi rapuit, habeo et te. sed timere noli: neque enim capta es, me socio." haec locutus statim eam uxorem duxit, veritus ne, si Romanos expectasset, illa in manibus relata excideret. deinde reliquis oppidis subactis praeter aliam Syphacem ad Scipionem vincum adduxerunt, quod ille spectaculum non tulit, sed memor eius hospitii et humanorum casuum e sella exsiliit, eumque solum porrecta dextera honorifice habuit, cum autem eum aliquando rogasset quo consilio bellum Romanis intulisset, ille pari calliditate et seipsum excusavit et Masinissam ultus est. id enim Sopho-

τὴν Σοφωνίδα γενέσθαι. τῷ γὰρ πατρὶ τῷ Ἀσδρούβῃ χυριζομένην καταδῆσαι αὐτὸν μαγγανείαις, ὥστε καὶ ἄκοντα τὰ τῶν Καρχηδονίων προῖξαι. “ἀλλ’ ὅτι ὑπὸ γυναικὸς ἠπάτημαι, ἀξίον ἔδωκα δίκη· ἔγω δ’ οὖν τι ἐν κακοῖς πυραμύθιον, ὅτι ὁ Μασσίνισσας αὐτὴν ἔγημε· πάντως γὰρ καὶ ἐκείνον ὁμοίως διολέσει.” B

Ὁ δὲ Σκιπίων ὑποπιεύσας ταῦτα περὶ τοῦ Μασσίνισσου ἐκάλεσέ τε αὐτὸν καὶ ἤτιάσατο ὅτι γυνῆκα πολεμίαν καὶ ἀιχμάλωτον ἄνευ τῆς αὐτοῦ γνώμης οὕτω ταχέως ἔγημε, καὶ παραδοῦναι τοῖς Ῥωμαίοις αὐτὴν ἐκέλευσεν. ὁ δὲ περιαλγῆσας μὲν, 10 εἰσπηδήσας δ’ εἰς τὴν σκηνὴν ἔφη τῇ Σοφωνίδι “εἰ μὲν οἶός τι ἦν τῷ ἑαυτοῦ θανάτῳ ἐλευθέραν φυλάξαι σε καὶ ἀνέβριστον, προθύμως ἂν σοι ὑπερουπέθανον· ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, προπέμπω σε ἔνθα κἀγὼ καὶ ἅπαντες ἀφιζόμεθα.” καὶ ταῦτα εἰπὼν φύρμακον αὐτῇ ᾤρεξεν. ἡ δὲ οὕτ’ ἀνωλοφύρατο οὕτ’ ἰστέναξεν, C 15 ἀλλὰ καὶ πᾶν γενναίως “εἰ τοῦτό σοι,” ἔφη “ἄνεργ, δοκεῖ, κἀγὼ πείθομαι· τῆς γὰρ ψυχῆς μου μετὰ σέ οὐδεὶς ἄλλος κυριεύσει· εἰ δὲ τοῦ σώματός μου Σκιπίων δαίεται, νεκρὸν αὐτο λαβέτω.” καὶ ἡ μὲν οὕτως ἀπέθανε, Σκιπίων δὲ τὸ ἔργον ἐθαύμασεν.

20 Οἱ δ’ ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοῦ Λαίλιου τὸν Σύφακα καὶ τὸν νίδν ἐκείνου Οὐδεμίαν ἀγωγόντος ἐκεῖ καὶ τῶν ἄλλων τινὸς τῶν πρώτων, τὸν μὲν Σύφακα εἰς τὴν Ἄλβαν κατέθεντο καὶ τελευτήσαντα

1 τῷ alterum om A. 9 ἐκέλευσεν A, ἐκέλευεν PW. 10 σοφωνί-
τιδί A. 13 σε om A.

nisbae impulsu factum esse dixit, a qua in patris Hasdrubalis gratiam praestigiis quibusdam fuerit irretitus ut vel invitatus studeret Carthaginiensibus. etsi autem muliebris imposturae iustas poenas lueret, tamen id in malis se habere solatii, quod Masinissa ea ducta omnino in simile exitium praecipitandus esset.

Ha suspicione motus Scipio cum Masinissa statim expostulat quod mulierem hostem et captivam se inscio tam properanter duxisset; eamque tradi Romanis iubet. quibus verbis ingenti dolore affectus Masinissa subito in tabernaculum insiliens Sophonisbae ait “si meo ipsius interitu te liberam et inviolatam tueri possem, cupide pro te mortem oppeterem: verum quia id fieri non potest, eo te praemitto quo et ego et omnes perveniemus.” his dictis ei venenum porrigit. illa vero citra eulatum et gemitum generoso animo respondet “si tibi istud, marite, placet, pareo: nam animo quidem meo nemo alius dominabatur: si autem Scipio corpus meum requirit, mortuum id accipiat.” atque illa sic obiit: Scipio factum mulieris admiratus est.

Romani Syphacem cum filio Vermina et aliis principibus a Laelio in urbem perductum Albae asservarunt, et defunctum publice sepeff-

δημοσίᾳ ἔθασαν, τῷ δὲ Οὐερμίνᾳ τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς ἐπέκρωσαν καὶ τοὺς ζωορηθέντας Νομάδας ἔχαρισαντο.

Οἱ δὲ Καρχηδόνοι περὶ σπονδῶν ἐπικηρυκευσάμενοι τῷ
 D Σκιπίωνι χρήματά τε εὐθὺς ἔδωσαν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας
 ἀπέδωκαν καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν πρεσβείαν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέ- 5
 στείλαν. τοὺς δὲ γε πρέσβεις οἱ Ῥωμαῖοι τότε οὐ προσεδέξαντο,
 λέγοντες οὐκ εἶναι πάτριον σφίσι στρατοπέδων ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὄντων
 τισὶ πρεσβείαν προσιεσθαι ἐξ αὐτῶν καὶ χρηματίζειν ὑπὲρ εἰρή-
 νης. ἴστερον δέ, ἀπάραντος τοῦ τε Ἀννίβου καὶ τοῦ Μαγῶτος,
 λόγου σφίσι μετέδωκαν καὶ ἐψηφίσαντο τὰς σπονδάς. ἐξεχώρη- 10
 σαν δὲ τῆς Ἰταλίας ὁ τε Ἀννίβας καὶ ὁ Μαγῶν οὐ διὰ τὴν σύμ-
 βασιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν οἶκον πόλεμον ἐπειγόμενοι.

PI 441 Οἱ δ' ἐν τῇ Λιβύῃ Καρχηδόνοι οὐδὲ πρότερον εἰρηναῖον
 τι φρονοῦντες, καὶ περὶ σπονδῶν ἐπὶ τῇ τοῦ χρόνου τριβῇ διὰ
 τὴν τοῦ Ἀννίβου παρουσίαν ἐπικηρυκευσάμενοι, ὡς τὸν Ἀννίβαν 15
 πλησιάζοντα ἔμαθον, ἀνεθάρσθησαν, καὶ ἐπέθεντο τῷ Σκιπίωνι
 κατὰ γῆν τε καὶ κατὰ θάλασσαν. κάκεινον περὶ τούτου αὐτοῖς
 ἐγκυκλίεσαντος, οὔτε μέτριόν τι τοῖς πρέσβεσιν ἀπεκρίναντο, καὶ
 ἐπεβούλευσαν αὐτοῖς ἀποπλεύσασιν· καὶ εἰ μὴ πνεῦμα τυχαίως
 συμβῶν αὐτοῖς ἐβοήθησεν, ἀπώλοντο ἄν. ὄθεν καὶ ὁ Σκιπίων 20
 ἐν τούτῳ τῆς ψήφου τῆς περὶ τῆς εἰρήνης κομισθείσης οὐκέτι
 W II 96 αὐτὴν ἐποιήσατο. οἱ οὖν Καρχηδόνοι τὸν μὲν Μαγῶνα εἰς τὴν

3 Οἱ δὲ — 10 τὰς σπονδάς Dionis excerptum Ursinianum 153.
 7 πάτριον] πρὶν A. 10 λόγων A. 13 εἰρηναῖα τε A.
 16 ἐπέθεντο τῷ — 22 αὐτὴν ἐποιήσατο Dionis excerptum Ursinia-
 num 154. 17 τε om C. κατὰ alterum om A. 21 τούτοις A.

verunt: Verminae paternum regnum confirmarunt, captivis Numidis dono datis.

Carthaginienses autem caduceatoribus de pace missis pecuniam Scipioni dederunt, captivisque omnibus redditis, caeteris de rebus legatos Romam miserunt. qui tum a Romanis admissi non sunt: negabant enim moris maiorum esse ut eorum de pace legatos audirent qui castra haberent in Italia. post discessum autem Hannibalis et Magonis, iis auditis, pacis condiciones acceperunt. illi porro Italia excesserunt, non propter pacificationem, sed ad bellum domesticam properantes.

At Carthaginienses, cum prius etiam pacem minime cogitarent, nec eam alio consilio petiissent nisi ut tempus tererent dum veniret Hannibal, eius adventu recreati Scipionem terra marique invaserunt. illo vero expostulante, neque quicquam moderati legatis responderunt, et abeuntes per insidias occidissent, nisi fortuito vento exorto essent conservati. itaque Scipio senatusconsultum de pace interim allatum non ratum habuit. Carthaginienses vero Magone in Italiam remisso Hanni-

Ἰταλίαν ἀπέπεμψαν, τὸν δ' Ἀννίβαν αὐτοκράτορα στρατηγὸν B ἀπέδειξαν, τὸν Ἀννωνά τῆς ἀρχῆς πύσαντες. τὸν δ' Ἀσδρούβαν καὶ ἀποκτεῖναι ἐψηφίσαντο, φαρμάκῳ δὲ ἐκουσίως φθαρέντα καὶ νεκρὸν ἤκισαντο. Ἀννίβας μὲν οὖν πᾶσαν τὴν ἡγεμονίαν 5 λαβῶν εἰς τὴν Μασινίσσου χώραν ἐπέβαλε καὶ ἐκάκου αὐτὴν καὶ τοῖς Ῥωμαίοις μαχέσασθαι ἠτοιμάζετο· ἀνθητοιμάζοντο δὲ καὶ οἱ τοῦ Σκιπίωνος.

14. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ μετεμέλοντο ὅτι μὴ ἐκώλυσαν τὸν Ἀννίβαν ἐκπεῦσαι· ὡς μέντοι τὰ ἐν τῇ Λιβύῃ συγκροτοῦντα 10 αὐτὸν ἔμαθον, οὐ μετρίως αὐθις ἐδεδίεσαν. διὸ καὶ Κλαύδιον μὲν Νέρωνα τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων ἐπ' αὐτὸν ἐπέμψαν, Μάρκῳ C δὲ Σερονίλῳ τὴν τῆς Ἰταλίας φυλακὴν ἐπεκλήρωσαν. ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη ὁ Νέρων εἰς τὴν Λιβύην ἐλθεῖν, ὑπὸ χειμῶνος ἐν Ἰταλίᾳ χρονίσας καὶ ἐν Σαρδοῖ. εἶτα οὐδὲ περαιτέρω τῆς Σικελίας ἐχώρησε, κεκρατηχότῳ μαθὼν τὸν Σκιπίωνα. ὁ γὰρ Σκιπίων, δεισας μὴ ἐπιχθεις ὁ Νέρων τῶν αὐτοῦ πόνων τὴν εὐκλειαν σφετερίσῃται, τοῦ ἔαρος ἐπιλάμψυντος ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν ἐχώρησε, μαθὼν ὅτι τὸν Μασινίσσαν ἐνίκησε. καὶ ὁ Ἀννίβας ὡς ἦσθετο προσιόντα τὸν Σκιπίωνα, προσηγήτησεν αὐτῷ. καὶ ἀντιστρατοπεδευσάμενοι 20 οὐκ εὐθὺς εἰς χεῖρας ἤλθον, συγχῶς δ' ἡμέρους διέτριψαν, καὶ

5 εἰς BC. ἐπέβαλε AB, ἐπέβαλλε PW. 6 μάχεσθαι A, μαχέσεσθαι B. 12 ἐπεκλήρωσαν A, προσεκλήρωσαν PW. 13 τὴν add A. 20 ἤλθον] ἦμον A.

FONTES. Cap. 14. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: fragmentum libri 17 apud grammaticum περὶ συντάξεως in Imm. Bekkeri Anecd. p. 140 v. 23; excerptum Ursinianum 155; fragmenta Parisiensia 7—9.*

balem exercitui cum summo imperio praefecerunt, repudiato Hannone, et Hasdrubale capitis damnato. qui cum ultro venenum hausisset, in cadaver eius est saevitum. Hannibal omni potestate accepta, Masinissae regnum populatus, se ad committendum cum Romanis praelium parat. idem et a Scipione factum.

14. Romanos autem paenituit quod Hannibalem Italia emisissent. quem ut in Africa rem gerere didicerunt, denuo haud mediocriter perterriti alterum consulem Cl. Neronem contra eum miserunt, Marco Servilio Italiae defensione mandata. verum Nero propter hiemem in Italia et Sardinia moratus, in Africam pervenire non potuit. deinde ne ultra Siciliam quidem processit, audita Scipionis victoria, qui veritas ne, si antevertisset Nero, laborum suorum gloriam interciperet, primo vero Hannibalem, audita Masinissae clade, invasit. Hannibal vero Scipionis adventu cognito et ipse ei occurrit. ita castris a regione positus non

D ἕκαστος τῷ οικείῳ διελέχθη στρατεύματι καὶ πρὸς τὴν μάχην αὐτὸ παρεδάρρυνεν.

Ὡς δ' ἔδοξε τῷ Σκιπίωνι μὴ διατρίβειν ἔτι ἀλλὰ καὶ ἅκοντα τὸν Ἀννίβαν εἰς τὸν ἀγῶνα προαγαγεῖν, ἐπὶ τὴν Οὐτικὴν ὥρμησεν, ἵνα δεδιέναι καὶ φεύγειν δόξας σχοίη καιρὸν ἐπιθέσειωσ· ὁ δὲ καὶ ἐγένετο. ὁ γὰρ Ἀννίβας φεύγειν αὐτὸν οἰηθεὶς καὶ ἐπὶ πλεόν ἐντεῦθεν θαρρήσας ἐπεδίωξε μόνους τοῖς ἵππεῦσι. καὶ ὁ Σκιπίων ἀντίστη τε αὐτοῖς παρὰ δόξαν καὶ συμβαλὼν ἐνίκησε. τρέψας δ' αὐτοὺς οὐκ ἐπὶ τὸ διώκειν σφᾶς ἀλλὰ ἐπὶ τὰ σκευοφόρα αὐτῶν καθ' ὅδον τυγχάνοντα ὥρμησε, καὶ πάντα συνέλαβε. ταῦτα τὸν 10

P I 442 Ἀννίβαν ἐτάραξε, καὶ ἔτι ὅτι κατασκόπους αὐτοῦ τρεῖς ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὁ Σκιπίων εὐρών οὐδὲν δεινὸν αὐτοῖς πεποίηκεν. μαθὼν γὰρ παρ' ἐνὸς αὐτῶν ὁ Ἀννίβας τὸ πεπραγμένον (οἱ γὰρ δέο παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις μεῖναι ἤθελησαν) κατεπλάγη, καὶ διακινδυνεύσαι οὐκέτι θαρρήσας σπεύσασθαι ὅτι τάχιστα ἔγνω, ἴν' εἰ μὴ 15 τοῦτο συμβαίη, τριβὴν τέως τινὰ πορίσῃται καὶ διακωχῆν. πέμψας οὖν πρὸς τὸν Μασινίσσαν, δι' ἐκείνου ὡς ὁμοφύλου τὰς σπονδὰς ἤτησε. καὶ ἦλθε μὲν ἐς λόγους τῷ Σκιπίωνι, ἔπραξε δὲ οὐδέν. ὁ γὰρ Σκιπίων οὔτε τραχὺ οὔτε τι σαφές ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ τὸ μὲν ὅλον ἐμέσσευσεν, ἐπιεικέστερον δ' ὁμοῦς διελέχθη, ὅπως 20

B αὐτὸν ὡς καὶ οπεισόμενος εἰς ἀμέλειαν προαγάγῃ· ὁ καὶ συμβέβηκε. μάχης μὲν γὰρ περὶ οὐδὲν ὁ Ἀννίβας ἐνενόησε, μεταστρα-

2 ἀπὸ C, ἀπὸ τῷ PW.
om ABC.

7 post ἵππεῦσι. PW add κατὰ νότον :

statim ad manus venerunt, sed dies complures morati uterque milites suos ad pugnam est cohortatus.

Ut autem Scipioni tempus non diutius terere visum est et Hannibalem vel invitum ad certamen elicere, Uticam iter intendit, ut cum timere et fugere crederetur, rei gerendae occasionem haberet: idque factum est. Hannibal enim eum fugere opinatus, maioreque fiducia inde sumpta, cum solis equitibus eum est persecutus. quibus Scipio praeter expectationem restitit; iisque profligatis, persecutione omissa, impedimenta quae in via erant interceptit omnia. haec turbavit Hannibalem: atque illud etiam, quod Scipio tres exploratores in castris suis deprehensos impune dimiserat. e quorum uno cum didicisset quid in castris actum esset (duo enim ultro apud Romanos manserant), percussus est: neque amplius decertare ausus, quam primum pacem facere decrevit, ut ea non impetrata, mora saltem aliqua et induciae intercederent. Masinissa igitur, ut populari suo intercessore, cum Scipione collocutus, nihil impetravit. nam Scipio neque aspere neque perspicue respondit; sed quamvis omnino medium quoddam teneret, tamen humanius disseruit, ut eum spe pacis negligentior redderet: idque accidit. cum enim Hanni-

τοπεδεύσασθαι δὲ εἰς χωρίον ἐπιτηδειότερόν τι ἠθέλησεν. ἐξ αὐτομόλων δὲ τοῦτο μαθὼν ὁ Σκιπίων προεξανέστη νυκτὸς καὶ κατέσχε τὸν τόπον εἰς ὃν ἐκεῖνος ἠπειλέγετο· ἐν χωρίῳ δὲ τινι κολλῶ καὶ ἀνεπιτηδέει πρὸς στρατοπέδουσιν γενομένοις τοῖς Καρχηδόνιοις 5 ἐπεφάνη αἰφνίδιον. ὁ δ' Ἀννίβας συμβουλευτὴν οὐκ ἠθέλησε, στρατοπεδεύόμενος δ' ἐκεῖ καὶ φρεωρυχῶν ἑταλαιπύρωσε διὰ πάσης τῆς νυκτὸς. καὶ οὕτως κακῶς αὐτοὺς ἔχοντας ὑπὸ καμάτου καὶ δόλης κατηνάγκασε καὶ ἄκοντας ὁ Σκιπίων συμμίξει αὐτῷ.

Συνέβαλον οὖν οἱ μὲν Ῥωμαῖοι συντεταγμένοι καὶ πρόθυμοι, C
 10 Ἀννίβας δὲ καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ἀπρόθυμοί τε καὶ καταπεπληγμένοι καὶ δι' ἕτερα καὶ ὅτι καὶ ὁ ἥλιος σύμπας ἐξέλειπεν. ἐκ γὰρ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο οὐκ αἰσίον τι προμηνύει σφίσι ὁ Ἀννίβας ὑπώπιευσεν. οὕτω δ' ἔχοντες τοὺς ἐλέφαντας ἐαυτῶν προεβά- W II 97
 15 βόησαν, καὶ τὰς ἀσπίδας τοῖς δόρυσι κρούσαντες θυμῷ καὶ δρόμῳ ἐπὶ τοὺς ἐλέφαντας ὤρμησαν. ὅφ' ὧν ταραχθέντες ἐκεῖνοι οἱ μὲν πλείους οὐκ ἐδέξαντο σφᾶς ἀλλ' ἀπετράποντο καὶ τιρωσκό-
 20 αὐτῶν διεξέτρεχον, καὶ παριόντες ἐβάλλοντό τε καὶ ἐκ χειρὸς ἐτι-
 τρώσκοντο. καὶ ἐπὶ τινα μὲν χρόνον ἀντέσχον οἱ Καρχηδόνιοι, ἔπειτα τοῦ Μουσινίσσου καὶ τοῦ Λαιλλίου τοῖς ἰππεῦσι κατὰ νότον προσπεσόντων αὐτοῖς πάντες ἔφυγον. οἱ δὲ πλείους ἐφθάρησαν,

12 σφίσι προμηνύει A.
 νότου add AB.

14 ἐκπληκτικὸν B.

22 κατὰ

halem de pugna minime cogitantem castra in locum commodiorem transferre velle ex transfugis intellexisset, noctu loco eo quo ille properabat praecoccupato, Carthaginiensibus in convalle castris haud idonea versantibus, ex improvise se ostendit. at Hannibal detrectata pugna, castris ibi muniendis et puteis fodiendis per totam noctem fuit occupatus: qua aerumna fatigatos et sitientes Scipio vel invitos inire praelium coegit.

Congrediuntur inter sese, Romani instructi et alacres, Hannibal et Carthaginienses inviti, et praeter alia etiam defectu solis integro territi, quem praeter caetera nihil sibi fausti portendere Hannibal arbitrabatur. elephantens igitur in prima acie collocant. Romani vero subito ingenti et terribili clamore sublato et clipeos hastis pulsantes, ira et cursu incitati, belluas impetu illo territas dissiparunt atque everterunt: quae vero vulnerabantur, suis magis incommodabant. iam ut aliquae iam hostes irent, tamen Romanis spatium praebentibus per mediam aciem trancurrentes inter praetereundum et iaculis et gladiis vulnerabantur. atque ad tempus aliquod Carthaginienses restiterunt: deinde Masinissa et Laelium cum equitatu a tergo eos adorientibus fugerunt omnes, plures

καὶ ὁ Ἀννίβας μικροῦ ἂν ἀπώλειτο. φεύγοντα γὰρ αὐτὸν ὁ Μασινίσσας ἐπεδίωκεν ἀκρατῶς τῇ τοῦ ἵππου ῥύμῃ ὑπενδιδούς. μεταστραφεὶς δ' ὁ Ἀννίβας, καὶ ἰδὼν αὐτὸν οὕτω διώκοντα, ἠρέμα ἐξέκλινε καὶ τὸν δρόμον ἐπέστησε, καὶ οὕτω παρελάσαντα τὸν Μασινίσσαν κατὰ νότου γενόμενος ἔτρωσε· καὶ τούτου μετ' ὀλίγων ἐξέφυγε.

P 1 443

Σκιπίων δὲ νικήσας ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα ἠπειχθη, καὶ ἐπολιόρκει αὐτὴν ἐκ γῆς ἕμα καὶ θαλάσσης. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι πρῶτον μὲν ὡς τὴν πολιορκίαν καρτερήσοντες ἠτοιμάζοντο, ἔπειτα ἐξαπορηθέντες πρὸς τὸν Σκιπίωνα διεκηρυκείσαντο. καὶ ὁ Σκιπίων τοὺς λόγους σαφῶς προσεδέξατο καὶ περὶ τῶν συνθηκῶν διελέχθη αὐτοῖς. ἦν δὲ τὰ ὠμολογημένα, ὁμήρους τε παρὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομιόλους δοθῆναι, καὶ πάντας μὲν τοὺς ἐλέφαντας τὰς δὲ τριήρεις πλὴν δέκα παρασχεθῆναι, καὶ τοῦ λοιποῦ μήτε ναῦς μακρὰς πλείους ἔχειν 15 τῶν δέκα, καὶ μήτε πόλεμον παρὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων γνώμην πρὸς μηδὲνα ποιῆσθαι, καὶ τινα ἕτερα.

Τοιοῦτων δὲ γενομένων τῶν ὁμολογιῶν πρέσβεις οἱ Καρχηδόνιοι ἐπὶ Ῥώμην ἐστάλακσι. καὶ οἱ μὲν ἀπῆλθον, οὐ μέντοι καὶ ἡ γερουσία τὴν πρεσβείαν ἐτοίμως ἐδέξατο, ἀλλ' ἐπὶ πολὺν 20 ἡμφισβήτησαν ἀλλήλοις ἐναντιούμενοι. ὁ δὲ δῆμος τὴν εἰρήνην

1 αὐτὸν om A.

4 ἐπέστησεν ἐξαίφνης τοῦ δρόμου Dionis

lib. 17: Bekkeri Anecd. gr. p. 140 v. 23.

8 δὲ A, δ' αὐ PW.

10 ἐξαπορηθέντες AB, διαπορηθέντες PW. πρὸς τὸν Σκι-

πίωνα — 17 καὶ τινα ἕτερα Dionis excerptum Ursinianum 155.

12 δὲ] τε A.

15 ἔχειν τῶν δέκα AB, τῶν δέκα ἔχειν PW.

18 τούτων A.

οἱ καρχηδόνιοι ἐπὶ Ῥώμην AB, ἐπὶ Ῥώμην οἱ

Καρχηδόνιοι PW.

21 ὁ δὲ δῆμος] Dionis fragm. Paris. 7.

ceciderunt, ipso etiam Hannibale paene interfecto. nam cum fugiens Masinissam laxis habenis acerrime persequi conversus vidiasset, eius impetu nonnihil declinato cursuque inhibito praetervectum a tergo adortus vulneravit; itaque cum paucis evasit.

Scipio victoria potitus prope Carthaginem terra marique obedit. Carthaginenses principio se ad tolerandam obsidionem parantes, tandem rebus desperatis caduceatores ad illum miserunt; cum quibus Scipio de pacis condicionibus egit. quae huiusmodi fuerunt: ut Carthaginenses obsides darent, captivos et transfugas omnes restituerent; elephantos omnes et triremes, decem exceptis, traderent; in posterum neque elephantos neque longas naves plures quam denas haberent, neque bellum cum quoquam nisi de sententia Romanorum susciperent. adiecta sunt et alia quaedam.

His condicionibus propositis legati Romam missi, sed parum alacriter a senatu suscepti sunt, aliis aliud consentibus et inter sese rixantibus. verum populus pacem magno consensu decrevit, acceptis condi-

δομοθυμαδὸν ἐψηφίσαιτο. καὶ τὰς ὁμολογίας ἐδέξαντο, καὶ ἐπέμψαν δέκα ἄνδρας ἵνα μετὰ τοῦ Σκιπίωνος ἅπαντα διοικήσωσι. καὶ αἱ συμβάσεις ἐπράχθησαν, καὶ αἱ τριήρεις ἐδόθησαν καὶ ἐκαύθησαν, καὶ τῶν ἐλεφάντων οἱ μὲν πλείους εἰς τὴν Ῥώμην ἀπήχθησαν, τῷ Μασινίσσᾳ δὲ οἱ λοιποὶ ἐδώρηθησαν. καὶ Ῥωμαῖοι μὲν τὴν Λιβύην ἐξέλιπον, τὴν δ' Ἰταλίαν οἱ Καρχηδόνιοι.

Ὁ μὲν οὖν δεῦτερος πόλεμος τῶν Καρχηδονίων ἔτει ἑκκαίδεκάτῳ ἔς τοῦτο κατήντησε· κἀντεῦθεν ὁ Σκιπίων λιλάμπρυστο καὶ Ἀφρικανὸς ἐπεκέκλητο (Ἀφρικῆ γὰρ ἦδη ἡ περὶ Καρχηδόνα 10 Λιβύη ὠνόμαστο), πολλοῖς δὲ καὶ ἐλευθερωτῆς προσηγόρευτο, πολλοὺς πολίτας κομίσας αἰχμαλώτους. καὶ ὁ μὲν μέγας ἐκ τούτων ἤρητο, Ἀννίβας δὲ κατηγόρητο παρὰ τοῖς οἰκείοις ὡς τὴν τε Ῥώμην λαβεῖν δυνήθεις καὶ μὴ θελήσας, καὶ τὴν λείων τὴν ἐκ τῆς Ἰταλίας σφετερισάμενος. οὐ μὴν καὶ εὐλώ, ἀλλὰ καὶ τὴν 15 μεγίστην τῶν Καρχηδονίων ἀρχὴν οὐκ εἰς μακρὰν ἐπετρόπη.

15. Εἰς ἑτέροισ δ' αὖθις πολέμοις οἱ Ῥωμαῖοι κατέστησαν, γενομένους πρὸς Φιλίππον τε τὸν Μακεδόνα καὶ τὸν Ἀντίοχον. μέχρι γὰρ ἡ πρὸς Καρχηδόνιους ἤκμαζε μάχη, κἂν μὴ φιλία σφίσι τὰ περὶ τὸν Φιλίππον ἦν, ἐθεράπευον αὐτόν, ἵνα μὴ 20 τοῖς Καρχηδονίοις συνάροίτο ἢ εἰς τὴν Ἰταλίαν στρατεύοιτο· ἐπεὶ δὲ τὰ κατ' ἐκείνους ἠρέμησαν, οὐκέτ' ἐμέλλησαν, ἀλλ' ἔς πόλεμον αὐτῷ κατέστησαν φανερόν, πολλὰ ἐγκαλοῦντες

4 οἱ μὲν πλείους] Dionis fragm. Paris. 8.

5 δὲ καὶ PW. 8 ἔς ABC, εἰς PW.

5 δὲ AB, καὶ C,

11 αἰχμαλώτους] Dio-

nis fragm. Paris. 9. 20 ἔς B.

11 αἰχμαλώτους] Dio-

Fontes. Cap. 15. Dionis Historiae Romanae libri deperdit: fragmenta Parisiensia 11 — 13.

cionibus, decemque legatis missis qui una cum Scipione omnia administrarent. pactis firmatis triremes traditae cremataeque sunt: elephantorum maior pars Romam missa, reliqui Masinissae donati. Africam Romani, Carthaginienses Italiam reliquerunt.

Hic secundi belli Punici post annos sexdecim exitus fuit. Scipio autem magna parva gloria cognomentum Africani tulit (iam tum enim Carthagini finitima Libya Africa vocabatur), et multis captivis civibus receptis liberator a multis dictus, in summo honore fuit. Hannibal contra a suis civibus accusatus est quod Romam capere potuerit nec voluerit, et manubiis in suum peculium conversis rem publicam fraudarit. sed absolutus est, nec multo post summum Carthaginiensium magistratum adeptus.

15. Hoc bello confecto Romani aliis adversus Philippum Macedonem et Antiochum sunt implicati. nam Punicis adhuc certaminibus districti Philippum, quamvis parum amicum, tamen colebant, ne Carthaginienses adiutaret aut Italiam invaderet: pace autem cum illis consti-

αὐτῶν. πρέσβεις οὖν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτὸν πέμψαντες, ἐπεὶ μηδὲν ὧν ἐπετάττετο ἔπραττε, τὸν πόλεμον ἐψηφίσαντο, χρωμένοι μὲν τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐπιβασία λαβῆ, τὸ δ' ἀληθές ἀγανακτοῦντες ἐφ' οἷς ἐδεδράκει, καὶ προκαταλαμβάνοντες αὐτὸν,
P I 444 ἵνα μὴ καταδουλωσάμενος ἐκείνους ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατεύσῃ 5 κατὰ τὸν Πύρρον. ψηφισάμενοι δὲ τὸν πόλεμον τὰ τε ἄλλα παρεσκευάσαντο εὖ, καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ Λούκιον Ἀπούστιον Σουλπικίῳ Γάλβῳ δεδώκασι. καὶ ὁ Γάλβας τὸν Ἰόνιον κόλπον διαλαβὼν ἐπὶ πολὺ ἐϊόσησε. παραλαβόντες οὖν τὴν δύναμιν πᾶσαν ὃ τε ῥήθεις στρατηγὸς καὶ Κλαύδιος Κέντων ὁ ὑποστράτηγος, αὐτὸς μὲν τῷ ναυτικῷ τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τῶν Μακεδόνων πολιορκουμένας ἐρρύσατο καὶ Χαλκίδα κατεχομένην ὑπ' αὐτῶν ἐπόρθησε, κὰν τούτῳ Φιλίππου ταῖς Ἀθήναις ἐπιστρατεύσαντος ἐπανελθὼν τότε αὐτὸν ἀπέωσατο καὶ μετὰ τοῦτο αὐδῆς
B προσβαλόντα ἀπεκρούσατο, Ἀπούστιος δ' ἐς τὴν Μακεδονίαν, 15 ἀσχόλου περὶ τὴν Ἑλλάδα τοῦ Φιλίππου ὄντος, ἐμβάλων τὴν τε γῆν ἐληΐζετο καὶ φρούρια καὶ πόλεις ἐχειρώσατο. Φίλιππος δὲ διὰ ταῦτα ἐν ἀμυχανίᾳ γενόμενος τέως μὲν ἄνω καὶ κάτω περιέθιξε ἄλλοτε ἄλλοις ἀμύνων, ὡς δὲ ὁ Ἀπούστιος τῇ χώρᾳ αὐτοῦ ἰσχυρῶς ἐνέκειτο καὶ οἱ Δάρδανοι τὴν πρόσορον σφίσι Μακεδονίαν 20 ἐκακούρου (οἰκοῦσι δ' οὗτοι ὑπὲρ τε Ἰλλυριῶν καὶ ὑπὲρ Μακεδόνων), Ἰλλυριοὶ τέ τινες καὶ Ἀμύνανδρος Ἀθαμανίας Θεσσαλικῷ

7 παρεσκευάζοντο A. ἐπὶ τῇ ναυτικῇ A. 9 διαβαλὼν F. Haasius. 10 καὶ ὁ κλαύδιος A. 16 περὶ] τὲ A. 22 Θεσσαλικῷ γένους ἀθαμανίας βασιλεὺς C. Θεσσαλονικῷ B.

tuta, nihil cunctati bellum aperte cum eo gesserunt. cum enim per legatos multa questi nihil eorum quae postularant impetrassent, bellum decreverunt, eam causam praetextentes quod Graeciam invasisset, sed revera ob priores iniurias illi infensi, et antevertere cupientes, ne Graecis subactis, Pyrrhi exemplo bellum in Italiam transferret. bello decreto cum alia rite praepararunt, tum L. Apustium classi praefectum Sulpicio Galbae adiunxerunt. qui cum sinu Ionio occupato diu aegrotaret, praefectus ille et Claudius Cento legatus, omnibus copiis acceptis, hic quidem Athenas a Macedonibus obsessas classe liberavit, et Chalcidem, quam iidem tenebant, vastavit, et Philippum, qui Athenas interim invaserat, regressus iterum atque iterum depulit: Apustium autem, Philippo in Graecia occupato, impressione in Macedonia facta agros vastavit et castella atque oppida subegit. qua de causa Philippus animo aestuans sursum deorsum aliquamdiu cursitavit, alias aliis opem ferens: Apustio autem regionem graviter urgente et Dardanis finitimam sibi Macedonia vexantibus (habitantes autem supra Illyrios et Macedones), cum Illyrii quoque atque Amynder Athamaniae Thessalicae gentis re-

γένους βασιλεὺς ὧν, σύμμαχοι πρότερον ὄντες αὐτοῦ, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μετέστησαν, ἐκ τούτου καὶ τὰ τῶν Αἰτωλῶν ὑπώπτευσε καὶ περὶ τοῖς οἴκοι ἔδεισε καὶ ἐκεῖ μετὰ τοῦ πλείονος στρατεύματος ἔσπευσε. γνοὺς δὲ τὴν πρόσσodon αὐτοῦ ὁ Ἀπούστιος ἀνε-
5 χώρησεν· ἦδη γὰρ καὶ χειμῶν ἦν.

Ῥαῖσας δ' ἐκ τῆς νόσου ὁ Γάλλβας πλείω παρεσκευάσατο δύναμιν καὶ ἄμα ἕαρι εἰς τὴν Μακεδονίαν ἤπειγτο. ἐπεὶ δ' ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, ἀντιστρατοπεδεύσαντο, καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐχρῶντο τῶν ἰππέων καὶ τῶν ψιλῶν. μεταστάντων δὲ τῶν Ῥω-
10 μαιῶν ἔς τι χωρίον ὄθεν ῥῶον ἦν αὐτοῖς ἐπισιτίσασθαι, νομίσας ὁ Φίλιππος ὡς φοβούμενους αὐτὸν μεταστῆναι, ἐπῆλθεν αὐτοῖς, ποιουμένοις ἄρπυγὰς ἀπροσδόκητος καὶ τινὰς διέφθειρε. καὶ ὁ Γάλλβας τοῦτο αἰσθόμενος ἐπεξέδραμεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ προσπεσὼν αὐτῷ πολλῶ πλείους ἀνταπέκτεινεν. ὁ δὲ γε Φίλιππος
15 ἦτιθηθεις καὶ τρωθεις ὑπὸ νύκτι ἀπανάστη. οὐ μέντοι αὐτὸν ὁ Δ Γάλλβας ἐπεδίωξεν, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν ἀνεκομίσθη. καὶ ὁ Ἀπούστιος δὲ μετὰ τῶν Ῥοδίων καὶ τοῦ Ἀττάλου περιπλέων νήσους συχνὰς ἐχειρώσατο.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τις Ἀμίλκας Κυρρηθόνιος,
20 τῷ Μαγῶνι συστρατεύσας ἐν Ἰταλίᾳ κάκει ὑπομείνας, τέως μὲν ἡσυχίαν ἦγεν, ὡς δ' ὁ Μακεδονικὸς πόλεμος ἐπέστη, τοὺς τε Γαλάτας τῶν Ῥωμαίων ἀπέστησε καὶ μετ' αὐτῶν ἐπὶ Λίγυας

8 καὶ ἀκροβολισμοῖς — 18 ἐχειρώσατο Dionis fragm. Paris. 11 12.
16 ἐπεδίωξεν A Dio, ἐδίωξεν PW. 17 δ' add A Dio. 19 τις
Ἀμίλκας — p. 248 v. 3 τοῖς ἄλλοις δὲ Dionis fragm. Paris. 13.
21 ἦγεν] εἶγεν Dio.

gulus, dudum eius foederati, ad Romanos defecissent, etiam Aetolos suspectos habens et rebus suis metuens cum maiori copiarum parte in suum regnum properavit. cuius adventu cognito Apustius hieme instante, recessit.

Galba ex morbo recreatus, pluribus copiis comparatis, sub veris initia in Macedonia properavit. cumque castra in propinquo haberent, levia certamina inter equites et velites facta sunt. Romanis autem in locum quendam digressis unde commeatus facilius suppeteret, Philippus eos sui metu fugisse ratus ex improvise praedatores aliquos occidit. quo Galba animadverso, e castris eruptione facta longe plures interfecit: Philippum vero victum et saucium noctu recedentem non est persecutus, sed Apolloniam rediit. Apustius interim cum Rhodiis et Attalo mare peragrans complures insulas subigebat.

Sub idem tempus Carthaginensis quidam Hamilcar, Magonis in Italia commilito, qui ad tempus quietus ibi remanserat, exorto Macedonico bello Gallos ad defectionem impulit; cum iisque Ligures bello ador-

στρατεύσας τινὰς κάκεινων προσεποιήσατο. *Λουκίω δὲ Φουρῶ* στρατηγούντι πολεμηθέντες ἠττήθησαν καὶ περὶ σπονδῶν ἐπείσβευσαντο. καὶ οἱ μὲν *Αἴγυες* ἔτυχον αὐτῶν, τοῖς ἄλλοις δὲ οὐκ ἐδόθησαν, ἀλλ' ἀντεστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς *Αὐρήλιος* ὁ ὕπατος, φρονήσας τῆς νίκης τῷ στρατηγῷ. 5

Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει πρὸς τοῦ *Ἀμιλκου* καὶ τῶν *Γαλατῶν* συνήνεχθη πολλὰ καὶ δεινά. *Γναῖόν* τε γὰρ *Βαίβιον* στρατηγὸν ἐνίκησαν, καὶ τὴν συμμαχίδα τῶν *Ῥωμαίων* κατέτρεχον, καὶ *Πλακέντιαν* ἐπολιόρχουν καὶ ἐλόντες κατέσκαψαν. W II 99

16. Ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ *Μακεδονίᾳ* *Πούπλιος Οὐτίλ-10* *μιος* ὁ ὕπατος ἀντεκάθητο τῷ *Φιλίππῳ*, τὰ τῆς Ἡπείρου προκαταλαβόντι στενά, δι' ὧν εἰς τὴν *Μακεδονίαν* εἰσὶν εἰσβολαί. μετὰ δὲ τὸν χειμῶνα *Τίτος Φλαμίνιος* ὕπατος, τοῦ *Φιλίππου* πᾶν τὸ B μεταξὺ τῶν ὁρῶν διατειχίσαντος καὶ ὄντος δυσπολεμήτου, διὰ τινος ἐκπεριῆλθε στενῆς ἀγροποῦ μετ' ὀλίγων τὸ περιτείχισμα. 15 καὶ φανεῖς ἐξ ὑπερδείξλων αἰφνίδιον ἐφόβησε τὸν *Φίλιππον*, νομίσαντα πᾶν τὸ τοῦ *Τίτου* στρατεύμα εἰς τῶν στενῶν παρελθεῖν· ὄθεν καὶ εἰς τὴν *Μακεδονίαν* ἀπῆρεν εὐθύς. ὁ δ' ὕπατος ἐκεῖνον μὲν οὐκ ἐδίωξε, τὰς δ' ἐν τῇ Ἡπείρῳ πόλεις προσεποιήσατο. καὶ ἐς *Θεσσαλίαν* ἐλθὼν πολλὰ παρῆσπύσατο τοῦ *Φιλίππου*, καὶ 20

1 φρουρῶν, ut solent, ABC cum Dionis codice Paris. 6 ἀμίλια A. 7 γὰρ om A. "Βαίβιον] ita Regii duo, Colbertens Βαίβιον" DUCANCIUS. βέβιον B. 10 ομιαλιος B, σνιάλιος A Regii duo et Colbert. Οὐτίλιος PW. 13 Φλαμίνιος] T. Quinctius Flamininus. 17 παρελθόν A.

ΦΟΝΤΕΣ. Cap. 16. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Ursinianum* 157.

tus, eorum etiam nonnullos sibi adiunxit. sed a L. Furio praetore acie victi legatos de pace miserunt. ea Liguribus data est; caeteri nihil impetrarunt: nam Aurelius consul, praetori victoriam invidens, eos vicissim bello est adortus.

Sequenti anno Hamilcar et Galli multas clades Romanis intulerunt. nam et Cn. Baebium praetorem superarunt, et socias civitates incurserunt, et Placentiam expugnatam everterunt.

16. In Graecia et Macedonia P. Villius consul contra Philippum in procinctu erat, qui Epiri angustias occuparat, per quas in Macedoniam patebat aditus. hieme elapsa T. Flaminius consul, cum Philippus ob omne illud spatium quod inter montes interiacet muro obseptum oppugnatum difficultis esset, cum paucis per angustum callem munitionem circummivit, et ex superiore loco subito conspectus terrorem incussit Philippo, omnem eius exercitum angustias superasse opinanti, ut statim in Macedoniam recederet. consul vero illum non persecutus, Epiri urbibus est potitus; atque inde in Thessaliam transgressus, multis a Philippo alienatis in

εις τὴν Φωκίδα τὴν Βοιωτίαν τε ἀνεχώρησε. καὶ ὁ μὲν Ἐλά-
 τειαν ἐπολιόρκει, Λαύκιος δὲ Φλαμίνιος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ
 τοῦ Ἀττάλου καὶ τῶν Ῥοδίων τὰς νήσους ἐχειροῦτο. καὶ τέλος C
 Κέγχρειαν ἐλάοντες, καὶ πυθόμενοι πρέσβεις πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς
 5 ἐπὶ συμμαχίᾳ πέπεμφθαι, ἀπέστειλαν καὶ αὐτοί· καὶ Ἀθηναῖοι
 συνεπρεσβεύσαντο. καὶ πρότερον μὲν ἐμερίσθησαν αἱ γυνῶμαι
 τῶν Ἀχαιῶν, τῶν μὲν τῷ Φιλίππῳ τὴν συμμαχίαν ψηφίζομένων,
 τῶν δὲ τοῖς Ῥωμαίοις, ὅψι δ' ὅν ποτε τὴν βοήθειαν αὐτοῖς ἐψη-
 φίσαντο. καὶ ἐπὶ τὴν Κόρινθον συνεστράτευσαν, καὶ τοῦ μὲν
 10 τείχους κατήρειψάν τινα, πονήσαντες δ' ἐπεκδρομαῖς ἀπανέστησαν.

Ἔτλα δέισας ὁ Φίλιππος μὴ πολλαὶ πόλεις ἀλώσιν, ὑπὲρ
 εἰρήνης πρὸς τὸν ὕπατον ἐπεκηρυκέυσατο. καὶ ὃς ἐδέξατο τοὺς
 λόγους αὐτοῦ, καὶ συνῆλθον αὐτοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι, ἐπράχθη δ' D
 οὐδὲν ἢ ὅτι πρέσβεις εἰς Ῥώμην πέμψαι τῷ Φιλίππῳ ἐπειράπη.
 15 καὶ οὐδὲ ἐκεῖ τι ἐγένετο· τῶν γὰρ Ἑλλήνων ἀποστήναι αὐτὸν
 ἀξιούντων τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Χαλκίδος τῆς τε Δημητριάδος
 τῆς Θεσσαλικῆς, οὐδὲν περὶ τούτων οἱ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις
 ἐντετάλλθαι ἔφασαν, καὶ ἄπρακτοι ἀπηλλάγησαν.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τῷ Φλαμίνῳ τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἡγεμο-
 20 νίαν καὶ εἰς τὸ ἐπιὸν ψηφισάμενοι ἔτος, αὐτῷ ἀνέθεντο καὶ τὰ
 κατὰ Φίλιππον. ὁ δὲ, ὅτι κατὰ χώραν ἐμελλε μένειν, πρὸς πόλεμον
 ἡτοιμάζετο, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ Νάβις ὁ Λακεδαιμονίων τύραν- P I 446

1 ἐλάτιαν A.	4 post πρέσβεις PW add παρὰ Φιλίππου, om
ABC.	5 συμμαχίδα A. 10 ἐκ' ἐκδρομαῖς PW. 12 ὃς]
ὁ μὲν A.	14 ἐς C. 16 τῆς τε κορίνθου BC. 17 τού-
του A.	20 ἐς B. 22 ὁ τῶν λακεδαιμονίων A.

Phocidem et Boetiam se contulit. ubi dum Elatiam obsidet, L. Fla-
 minius frater eius cum Attalo et Rhodiis insulas subigunt. denique
 Cenobreis etiam potiti, cum audissent societatem Achaeorum [a Philippo]
 petitam esse, legatos et ipsi una cum Atheniensibus ad illos miserunt.
 initio divisae fuerunt Achaeorum sententiae, aliis Philippo aliis Romanis
 auxilia decernentibus: sed tandem societatem cum Romanis inierunt.
 eum quibus Corinthum oppugnantes, parte muri deiecta, crebris eruptio-
 nibus fatigati recesserunt.

Deinde veritus Philippus ne multae urbes caperentur, caduceatores
 ad consulē de pace misit. qui cum eius postulatis annuisset, et ipsi
 et socii convenerunt: sed nihil actum est aliud, nisi quod Philippo lega-
 tos Romam mittere est concessum. ac ne ibi quidem quicquam impetra-
 tum: nam Graecis postulantiibus ut Corintho Chalcide et Thessalica De-
 metriade cederet, Philippi legati nihil de his urbibus in mandatis se ha-
 bere affirmantes rebus infectis discesserunt.

Romani vero Graeciae provinciam et bellum Philippi Flaminio in
 sequentem etiam annum prorogarunt. qui cum ibi mansurus esset, ad
 bellum se paravit: eoque magis, quod Nabis Lacedaemoniorum tyrannus,

νος ἐπέσειατό οἱ, καίτοι φίλος ὢν τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἄργος λαβῶν παρ' αὐτοῦ. ἀδυνατῶν γὰρ ὁ Μακεδῶν πολλὰ διέπειν ὁμοῦ, καὶ δέισας μὴ τοῖς Ῥωμαίοις ἢ πόλις ληφθῆι, τῷ Νάβιδι αὐτήν, ἢ αὐθις ἀποδοίη, παρακατέθετο.

Ἄλλιον δὲ Πέτου τοῦ ὑπάτου στρατεύσαντος ἐπὶ τοὺς Γα-5
λάτας, πολλοὶ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀπώλλυντο προσμιγνόντες ἀλλή-
λοις, καίριον δὲ τι ἐπράχθη οὐδέν. οἱ δ' ὄμηροι τῶν Κυρη-
δονίων οἱ τε θοῦλοι οἱ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ τισὶ πεπραμένοι αλχμά-
λωτοι, κατασχεῖν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἕκαστοι τὰς διατριβὰς ἐποι-
B οῦντο τολμήσαντες, καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιχωρίων φονεύσαντες, κα- 10
θρέθησαν ἐπὶ Κορνηλίου Λεντούλου στρατηγοῦ πρὶν μεῖζόν τι
ἐξεργάσασθαι. οἱ μέντοι Γαλάται εὐτυχίαις τε ἐπαιρόμενοι καὶ
τοὺς Ῥωμαίους ἐν παρέργῳ σφίσι πολемоῦντας αἰσθόμενοι παρε-
σκευάσαντο ὡς καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλάσαντες. δέισαντες οὖν οἱ
Ῥωμαῖοι ἄμφω τοὺς ὑπάτους Κορνήλιον Κέθηγον καὶ Μινούκιον 15
Ῥούφον ἐπὶ τοὺς Γαλάτας ἐπεμψαν· οἱ διαιρεθέντες ἄλλος ἄλλην
ἐπόρθουν χώραν. πρὸς οὖν τοὺς ὑπάτους καὶ οἱ πολέμιοι διη-
ρέθησαν, καὶ οἱ μὲν τῷ Κεθῆγγι μετὰ τοῦ Ἀμίλικου συμβαλόντες
ἠτήθησαν, οἱ λοιποὶ δὲ τοῦτο γνόντες ἀπεδειλάσαν καὶ οὐκέτι
C τῷ Ῥούφῳ συνέβαλον, ἀλλ' ἀδεῶς ἐκείνος τὴν χώραν κατέτριχε. 20
W Π 100 καὶ οἱ μὲν τῷ Κεθῆγγι πολεμήσαντες σπονδὰς ἐποίησαντο, οἱ δ'
ἄλλοι ἐν τοῖς ὅπλοις ἔτι ἐτόγγανον.

Τότε δὲ καὶ ὁ Φλαμίνιος μετὰ τοῦ Ἀττάλου τὴν Βοιωτίαν

4 ἔν' om A.   6 ἀπώλλυντο A, ἀπόλλυντο PW.   8 πεπρα-
μένοι A.   13 πολемоῦντες A.   17 οὖν om A.

quanquam Philippi ob Argos ab eo acceptum amicus, pacem cum ipso fecerat. nam quia Macedo multa simul curare non poterat, eam urbem, veritus ne a Romanis caperetur, Nabidis fidei depositi instar commisit.

Aelio Paeto consule bellum cum Gallis gerente, etsi multi utrinque in conflictibus ceciderunt, nihil tamen memorabile gestum est. obsides Carthaginiensium eorumque servi et captivi venundati urbes in quibus quique degebant occupare ausi, multis civibus interfectis, a Cornelio Lentulo praetore sunt oppressi priusquam gravius aliquid committeretur. at Galli successibus elati cum Romanos obiter secum bellare animadvertent, ita se parabant quasi ipsam urbem oppugnaturi. quo conatu Romani territi utrumque consulem, Cornelium Cethegum et Minucium Rufum, contra Gallos miserunt: qui inter se divisi aliam aliam regionem vastavit. ut consules, ita etiam hostes divisi, qui cum Hamilcare fuerunt, victi a Cethago pacem impetrarunt: reliqui ea clade territi cum Rufe agros impune vastante non sunt congressi, nec tamen ab armis recesserunt.

Tunc etiam Flaminius cum Attalo totam Boeotiam subegit. et

ἔπασαν ὑπηγάγετο. καὶ ὁ μὲν Ἄτταλος ἐν τῷ δημηγορεῖν αὐτοῖς ὑπὸ γῆρας ἀπέψυξεν, ὁ δὲ γε Φλαμίνιος ἐς τὴν Θεσσαλίαν ἐλθὼν τῷ Φιλίππῳ προσέμιξε. καὶ ἵππομαχίαν ἐποίησαντο· τὸ γὰρ χωρίον οὐκ ἐπιτήδειον πρὸς μίζω μάχην ἦν· διὸ καὶ ἄμφω ἀπάνε-
 5 στησαν. καὶ πρὸς τινὰ λόφον γενόμενοι, οὗ τὴν ἀκρωνυχίαν Κυνὸς κεφαλὴν ὀνομάζουσιν, οἱ μὲν ἔνθεν οἱ δ' ἐκεῖθεν ἠέλλ-
 σαντο. καὶ μαχεσάμενοι τοῖς στρατεύμασιν ἅπασιν ἰσοπαλεῖς ἄν-
 ἀπηλλάγησαν, εἰ μὴ οἱ Αἰτωλοὶ ἐπικρατεστέρους τοὺς Ῥωμαίους ἐποίησαν. ἤτηθεις οὖν ὁ Φίλιππος καὶ φυγών, εἶτα μαθὼν τὴν
 10 τε Λάρισσαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν πόλεις τὰ τοῦ νικῆσαντος ἡρη-
 μένας, ἐπεκηρυκέυστο τῷ Φλαμινίῳ. καὶ ὃς ἐπέσειτο, χρη-
 ματὰ τε τοῦ Φιλίππου δόντος καὶ ὀμῆρους ἄλλους τε καὶ τὸν οἰ-
 κεῖον υἱὸν Δημήτριον, καὶ πρέσβεις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης εἰς τὴν
 Ῥώμην ἐπέμψαντος.
 15 Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, καὶ Ἀνδροσθένης ἐνίκηθη ὑπὸ
 τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν Κόρινθον ἀπέβαλε. καὶ ὁ Φλαμίνιος ὁ
 Λούκιος ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ ὤν, ἐπεὶ μὴ ἔπειθε τοὺς Ἀκαρῶνας
 μὴ συμμαχεῖν τῷ Φιλίππῳ, τὴν τε Λευκάδα πολισρκίᾳ εἶλε κάκει- P I 447
 νους μετὰ τοῦτο τὴν ἤτιαν τοῦ Φιλίππου γνόντας ῥῶν συμπαρε-
 20 στήσατο.

Οὗτω μὲν οὖν ὁ Μακεδονικὸς ἐλέλυτο πόλεμος, καὶ οἱ ἐν
 τῇ Ῥώμῃ τῷ Φιλίππῳ ἐτοιμότατα συνηλλάγησαν ἐπὶ τῷ τοῦς

1 αὐτοῦς B. 9 ἤτηθεις οὖν — 11 ἐπέσειτο Dionis excerptum
 Ursinianum 157. 10 Λάρισσαν AB ut infra, Λάρισσαν PW.
 αἰτίας C. 13 τὴν add AB. 21 οὖν add A. 22 ἐπὶ
 τῷ — p. 252 v. 1 ἐλέφαντας om A.

Attalus dum contionem ad Boeotos habet, prae senio efflavit animam. at Flaminius in Thessaliam profectus equestri praelio cum Philippo decertavit: neque enim locus maiori pugnae fuit idoneus. quare ambo in tumulum quendam, cuius cacumen Cynoscephale a canini capitis similitudine dicitur, secesserunt, diversaeque castris positae, inter se totis exercitibus congressi aequo Marte discessissent, nisi Aetolorum auxilia victoriam Romanis peperissent. Philippus victus et profligatus cum Larissam et circumiacentes civitates in victoris partes concessisse audisset, caduceatoribus missis pecuniaque, et praeter alios filio Demetrio obside dato, inducias a Flaminio impetravit et legatos Romam pro pace misit.

Dum haec geruntur, etiam Androsthene ab Achaëis victus Corinthum amisit. Lucius Flaminius classis praefectus cum Acarnanes a Philippi societate abstrahere non posset, Leucadem obsidione cepit; eosque, ubi Philippi cladem audivere, facilius subegit.

Sic Macedonicum bellum est solutum, et Romani pacem cum Philippo minime gravatim fecerunt, his condicionibus: ut captivos et trans-

αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομόλους ἀποδοῦναι καὶ τοὺς ἔλέφαντας τὰς τε τριήρεις πλὴν πέντε καὶ τῆς στρατηγίδος αὐτῆς οὐσης ἑκαδικήρους, καὶ χρήματα τὰ μὲν αὐτίκα δοῦναι τὰ δὲ καὶ ἐν τάξεισι τισι, καὶ μόνῃ τῆς Μακεδονίας βασιλεύειν, μὴ πλείους τ' ἔχειν στρατιώτας τῶν πεντακισχιλίων, μήτε πόλεμον ἔξω τῆς ὁ Β ἐαυτοῦ χώρας ποιεῖσθαι τι. τὰς γὰρ ἄλλας πόλεις τὰς τε ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Εὐρώπῃ τὰς πρὶν δουλευούσας αὐτῷ ἐλευθέρως ἀφῆκαν.

Οἱ δ' ἔπατοι τοῖς Γαλάταις αὖθις οὐκ ἀταλαιπώρως ἐπολέμησαν, ὅμως μέντοι καὶ τούτους ὑπέταξαν. 10

17. Πόρκιος δὲ Κάτων ἔπατος αἰρεθεὶς τὴν Ἰβηρίαν μικροῦ πᾶσαν ἄλλοτριωθεῖσαν ἀνεκτήσατο, ἀνῆρ ἀρετῇ πάσῃ τοῦς τότε νικῶν. νόμον δὲ τεθέντος μετὰ τὴν ἐν Κάνναις τοῖς Ῥωμαίοις συμβᾶσαν ἦταν, μήτε χρυσοφορεῖν τὰς γυναῖκας μήτε διφροφορεῖσθαι μήθ' ὅλως ἐσθῆτι καταστίκτω κεκορηθῆσαι, ὁ δῆμος, 15
C εἰ χρὴ καταλῦσαι τὸν νόμον, βουλήν ἐποιεῖτο. καὶ περὶ τούτου ὁ Κάτων ἐδημηγόρησε, δεῖν κατασκευάζων τὸν νόμον κρατεῖν, καὶ τέλος ταῦτα ἐπήγαγε. "κοσμεῖσθωσαν οὖν αἱ γυναῖκες μὴ χρυσῷ μηδὲ λίθοις ἢ τισιν ἀνθηροῖς καὶ ἀμοργίνοις ἐσθήμασιν, ἀλλὰ σωφροσύνῃ φιλανδρίᾳ φιλοτεκνίᾳ πειθοῖ μετριότητι, τοῖς 20 νόμοις τοῖς κειμένιοις, τοῖς ὅπλοις τοῖς ἡμετέροις, ταῖς νίκαις, τοῖς

1 αὐτομόλους καὶ τοὺς αἰχμαλώτους B. 3 τὰ prius add AB.
7 καὶ] καὶ ἐν A. 9 τοὺς γαλάτας A. 14 μήτε prius AB,
μὴ PW. 15 κεντήσθαι A. 18 μὴ BC, μὴ τε PW. μὴ
χρυσῷ om A.

FONTES. Cap. 17. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

fugas omnes restitueret; ut elephantos et triremes, praeter quinque et praetoriam quae sedecim remorum erat, et pecuniam partim praesentem partim certis pensionibus daret; ut soli Macedoniae imperaret, neque milites ultra quinquies mille aleret, neque ulli extra regnum suum bellum faceret. nam caeteras urbes tam Asianas quam Europaeas, quae prius ei servierant, liberas dimiserunt.

Consules denuo Gallos, sed non citra laborem et acumenam, subegerunt.

17. Porcius Cato consul designatus Hispaniam paene totam alienatam recuperavit, vir illis temporibus omnibus virtutibus praestantissimus. cum autem post Cannensem cladem lex esset lata ne mulieres auram gestarent neve vehiculis aut varia veste uterentur, et populus utrum ea abroganda esset nec ne deliberaret. Cato pro contione eam retinendam esse suavit, cum hac conclusione "ornentur igitur mulieres, non auro, non gemmis, non acu pictis aut byssinis vestibus, sed modestia, maritorum observantia, liberorum amore, obedientia, moderatione,

τροπαλοῖς.” Λούκιος δὲ Οὐαλλέριος δῆμαρχος ἀντιλέγων τῷ Κά-
 τωνα διεiléχθη, ἀποδοθῆναι συμβουλευῶν ταῖς γυναίξι τὸν κόσμον
 τὸν πάτριον. καὶ πολλὰ περὶ τούτου πρὸς τὸν δῆμον εἰπὼν, εἴτε
 πρὸς τὸν Κάτωνα τὸν λόγον ἀπέτεινε καὶ ἔφη “οὐ δ’ ὦ Κάτων, D
 5 εἰ ἄχθη τῷ κόσμῳ τῶν γυναικῶν καὶ βούλει φιλόσοφόν τι ποιῆσαι
 καὶ μεγαλοπρεπές, ἀπόκειρον αὐτὰς περιτρόχαλα, καὶ χιτωνίσκους
 καὶ ἔξωμίδας ἔνδυσον, καὶ νῆ *Ala* σύ γε καὶ ὄπλισον ἐφ’ ἵππους
 τε ἀναβίβασον, καὶ εἰ δοκεῖ σοι καὶ εἰς τὴν Ἰβηρίαν ἀνάγαγε·
 ὅπως τε καὶ τῶν ἐκκλησιῶν κοινωνῶσιν ἡμῖν, καὶ δεῦρο αὐτὰς
 10 εἰσφερώμεθα.” καὶ ὁ μὲν Οὐαλλέριος ταῦτα ἐπισκώπτων εἶπεν, W II 101
 ἀκοίσασαι δὲ αἱ γυναῖκες (ἔγγυς γὰρ τῆς ἀγορᾶς πολλὰι διέτριβον
 πολυπρῆγμονοῦσαι τὸ γενησόμενον) εἰσεπήδησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν
 κατυβῶσαι τοῦ νόμου, καὶ οὕτω ὀπουδῆ λυθέντος αὐτοῦ ἀνεδή-
 σαντο εὐθὺς ἐκεῖ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κόσμον τινὰ καὶ ἐξῆλθον χο-
 15 ρεύουσαι.

Ὁ δὲ Κάτων ἀπολεύσας εἰς τὴν Ἰβηρίαν ἀφίκετο, καὶ μα- P I 448
 θῶν πάντας τοὺς μέχρι τοῦ Ἰβηρος οἰκοῦντας συνεστράφηαι ἵνα
 καθ’ ἐν αὐτῷ πολεμήσωσι, συγκροτήσας τὸ στράτευμα προσέβαλε
 σφίσι, καὶ ἠτήσας αὐτοὺς ἠνάγκασε προσχωρήσαι οἱ, φοβηθέν-
 20 τας ἵνα μὴ καὶ τὰς πόλεις αὐτοβοεῖ ἀποβάλλωσι. καὶ τότε μὲν
 δεινὸν οὐδὲν αὐτοῖς ἐργάσατο, ὕστερον δὲ ὑπόπτων τινῶν γενο-
 μένων τὰ τε ὅπλα πάντων ἀφείλετο καὶ τὰ τεῖχη σφῶν δι’ αὐτῶν

1 οὐαλλέριος C, Οὐαλέριος PW. 2 κόσμον] νόμον A. 9 καὶ
 ἐκ τῶν B. 14 ἐκεῖ εὐθὺς A. 16 τῆν add A. 17 οἰ-
 κοῦντας om C. 20 πόλεις] ἄλλας A. 21 οὐδὲν δεινὸν
 αὐτοῖς B, δεινὸν αὐτοῖς οὐδὲν A.

legibus civitatis, armis nostris, victoriis, triumphis.” sed L. Valerius
 tribunus plebis, Catoni adversatus, auctor fuit ut mulieribus patria orna-
 menta redderentur. qua de re cum ad populum multa verba fecisset,
 oratione ad Catonem conversa “tu, Cato” inquit, “si ornamenta mulie-
 rum iniquo animo pateris, et aliquid magnificum et philosopho dignum
 praestare cupis, in orbem eas radito, tunicis et palliis induito, atque
 etiam, si diis placet, armato et equis impositas in Hispaniam ducito,
 atque adeo huc adducito ut et contionibus nostris intersint. age, arces-
 samus eas huc.” cum haec diceret Valerius mulieres audivissent (multae
 enim eventus expectationes suspensae iuxta forum versabantur), in con-
 tionem irruerunt, contra legem vociferantes. qua citra cunctationem
 soluta, statim ibi ornamentis quibusdam sumptis cum tripudiis abierunt.
 Cato in Hispaniam profectus cum omnes usque ad Iberum con-
 spirasse atque in unum convenisse didicisset, ut semel universi cum eo
 pugnarent, praelio victos ad deditionem compulit, metuentes ne eodem
 terrore etiam urbes amitterent. ac tum quidem eis pepercit: post autem,
 cum quidam suspicionem de se praebuissent, omnibus arma ademit, et
 ipsos cives sua moenia evertere coegit. litteris enim in omnia loca

τῶν ἐπιχωρίων κατέσκαψε. γράμματα γὰρ ἕκασταχόσε διαπέμψας, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἤπασιν αὐτὰ ἀποδοθῆναι κελεύσας, προσέταξε τοὺς περιβόλους ἀσθημερὸν καθελεῖν, θάνατον ἀπειλήσας **B** τοῖς ἀπειθήσασιν. ἃ ἀναγνόντες οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντες, καὶ νομίσαντες ἕκαστοι μόνους αὐτοῖς γεγράφθαι, καὶ μηδὲ καιρὸν ἔλαβόντες βουλῆς, κατέβηλον πάντες τὰ τεύχη.

Ὁ δὲ Κάτων διέβη τὸν Ἴβηρα, καὶ τοῖς Κελτίβηρσι συμμαχοῦσι τοῖς πολεμίοις αὐτοῦ διὰ τὸ πλῆθος συμβαλεῖν μὴ θασήσας, μετεχειρίσατο θαυμασιῶς αὐτούς, ποτὲ μὲν μεταπειθῶν πρὸς αὐτὸν μεταστῆναι δόσει μίλλονος μισθοῦ, ποτὲ δὲ παραινῶν **10** σφίσι ἐνανελθεῖν οἴκαδε, ἔστι δ' ὅτε καὶ μάχην αὐτοῖς ἐς ἡμέραν ἐπαγγέλλων ῥητήν. ἐκ γὰρ τούτου ἐστιασίωσαν πρὸς ἀλλήλους, καὶ φοβηθέντες οἴκετι αὐτῷ πολεμῆσαι ἐτόλμησαν.

18. Τότε δὲ καὶ Φλαμίνιος ἐπὶ τὸ Ἄργος ἐστράτευσεν. τὸν **C** γὰρ Νάβιν οὔτε σφίσι πιστὸν καὶ τοῖς Ἑλλήσι φοβερὸν ὄρωντες **15** οἱ Ῥωμαῖοι πολέμιον ἐποίησαντο. προσγενομένων δὲ συμμαχῶν ἐκ τοῦ Φιλίππου αὐτῷ, ἐπὶ τὴν Σπάρτην ἤλυσεν ὁ Φλαμίνιος, καὶ ἀπόνως τὰ Ταῦγετὰ τε ὑπερέβη καὶ πρὸς τὴν πόλιν προσῆλθε μηδεὶς ἐναντιουμένου. ὁ γὰρ Νάβις, τοὺς τε Ῥωμαίους δέισας καὶ τοὺς ἐπιχωρίους ἐποπτεύσας, οὐκ ἐκινήθη ὥστε προαπαντῆ- **20**σαι τῷ Φλαμίνῳ· πλησιάζουσι δὲ ἐπεξέδραμε, καταφρονήσας διὰ τε τὸν κάματον τὸν ἐκ τῆς πορείας καὶ ὅτι περὶ τὴν στρατο-

8 τὸ add A. 10 δόσει om A. 13 ἐτόλμησαν] ἔλασαν C.
16 δὲ] δὲ καὶ A. 20 προῦπαντῆσαι B. 21 ἐπεξέδραμε B.

Fontes. Cap. 18. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

missis eodemque die redditis, omnia moenia eodem die dirui inasit, contumacibus mortem comminatus. quibus magistratus lectis, singuli putantes sibi solis ita scriptum esse, ne spatio quidem ad deliberandum sumpto munitiones omnes delecerunt.

Iberum transgressus, cum Celuberis hostium sociis ob multitudinem congregari non ausus, mirabiliter homines tractavit, alias maiora stipendia pollicendo ut ad se transirent, alias monendo ut domum redirent, alias etiam certum pugnae diem designando. ita factum ut inter se dissentientes cum eo pugnare ausi non fuerint.

18. Tum Flaminius Argos oppugnavit. Romani enim Nabidem, neque sibi fidum et Graecis formidabilem, hostem iudicabant. sed cum ei auxilia a Philippo missa essent, Flaminius Spartam oppugnaturus, Taygeto monte citra laborem superato, ad ipsam usque urbem adversante nemine pervenit. Nabis enim, et Romanos metuens et civibus diffidens, se loco non moverat ut illi mature occurreret, sed cum iam prae foribus adesset eruptionem fecit, eo tum ob laborem itineris tum propter castrametationis occupationem contempto, ac nonnullos turbavit.

πέδουσιν ἀπησχόλητο, καὶ τινὰς συνετάραξε. τῇ δ' ὕστεραία ἐπεξῆλθε τοῖς προσβάλλουσι, καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν οὐκέτι ἐπεξῆλθε. καταλιπὼν οὖν μέρος τοῦ στρατοῦ ἐκεῖ ὁ Φλαμίνιος, D
 ὅπως μηδαμοῦ κινηθεῖη, τοῖς λοιποῖς ἐπὶ τὴν χώραν ἐτρόπετο·
 5 κἀκεῖνός τε καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ οἱ Ῥόδιοι καὶ ὁ τοῦ Ἀττά-
 λου παῖς Εὐμένης ἐπόρθουν αὐτήν. ἀπογνοὺς οὖν διὰ ταῦτα ὁ
 Νάβις κήρυκα τῷ Φλαμινίῳ ὑπὲρ εἰρήνης ἀπέστειλε. καὶ ὃς τοὺς
 μὲν λόγους αὐτοῦ προσήκατο, οὐκ αὐτίκῃ δὲ κατελύουτο. τὰς
 γὰρ ὁμολογίας, ἕς ἀπηρεῖτο ὁ Νάβις ποιήσασθαι, οὐτ' ἀπαγο-
 10 ρεῦσαι ἐθύρρει οὕτε ποιῆσαι συγκατετίθετο. τὸ δὲ πλῆθος ἐκώ-
 λυσαν αὐτὸν συμβῆναι. καὶ τότε μὲν οὐκ ἐσπέισατο, προσβαλόν-
 των δὲ τῶν Ῥωμαίων αὐθις καὶ τὴν Σπάρτην ὀλίγου πᾶσαν (καὶ
 γὰρ ἀτείχιστος ἦν ἐν μέρει) ἐλότων οὐκέτ' ἐπέσχεν, ἀλλὰ πρὸς P I 449
 τε τὸν Φλαμίνιον σπονδὰς ἐποιήουτο καὶ πρὸς τὴν Ῥώμην πρῆσβευ-
 15 σάμενος συνηλλάγη.

Ὁ δὲ Φλαμίνιος τότε μὲν πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους ἀφῆκεν, ὕστερον δὲ συγκαλέσας αὐτοὺς καὶ ὑπομνήσας ὡς εὐρηγέ-
 τητο, παρήνευσεν εὐνοίαν τῇ Ῥώμῃ τηρεῖν, καὶ τὰς φρουρὰς
 ἀπάσας ἐξήγαγε, καὶ ἀπῆρε μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ.

20 Ἀφικομένου δ' ἐς Ῥώμην τοῦ Φλαμινίου ὁ Νάβις ἐνεωτέ-
 ρισε. κἀκ τούτου καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν ὡς εἰπεῖν ἐταράχθη,
 τῶν Αἰτωλῶν σφᾶς ἐναγόντων· παρεσκευάζοντό τε ὡς πολεμήσου-
 ντες, καὶ πρὸς τὸν Φιλίππον καὶ τὸν Ἀντίοχον ἐπρῆσβεύοντο. καὶ W II 102
 ἐπεισαν αὐτὸν ἐκπολεμωθῆναι Ῥωμαίοις, ὡς καὶ τῆς Ἑλλάδος B

1 τῇ δ' — 3 ἐπεξῆλθε om A.

21 καὶ om A.

postridie oppugnantes cum magna clade suorum adortus de caetero intra moenia se continuit. Flaminius igitur parte copiarum ibi relicta ne hostis alio abiret, ipse cum fratre suo, Rhodiis et Eumene Attali filio, agros vastavit. quibus rebus ad desperationem adactus Nabis caduceatore ad Flaminium misso non statim pacem impetravit: nam quae condiciones ei ferebantur, eas neque repudiare neque multitudine prohibente accipere ausus est. sed cum Romani urgerent, et totam paene Spartam (quadam enim parte moenia non habebat) cepissent, non diutius cunctatus, pace cum Flaminio facta et legatis Romam missis reconciliatus est.

Flaminius tum omnibus Graecis libertatem dedit, eosque postea convocatos, beneficiis quae accepissent commemoratis, monuit ut benevolentiam erga populum Romanum conservarent; et praesidiis omnibus deductis cum toto exercitu discessit.

Roman profecto Nabis novis rebus studuit. quo motu tota paene Graecia impulsu Aetolorum est concussa: seque bello gerendo pararunt, ad Philippum et Antiocham legatis missis. cui persuaserunt ut Romanis

τῆς Ἰταλίας τε βασιλεύοντα. τοῖς δὲ Ῥωμαίοις τῶν πραγμάτων τεταραγμένων οὐχὶ περιγενέσθαι τοῦ Ἀντιόχου ἑλπίς ἦν, ἀλλ' ἠγάπων εἶ γε τὰ ἐνυτῶν διασώσονται. ὁ γὰρ Ἀντιόχος μέγας μὲν καὶ ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ δυνάμει ἐδόκει δι' ἄλλα τε καὶ ὅτι τὴν Μηδίαν κατεστρέψατο, πολλῶ δ' ἔτι μείζων ἐγένετο ὅτι τὸν Πτολεμαῖον τὸν τῆς Αἰγύπτου βασιλέα καὶ τὸν Ἀριουράθην τὸν τῆς Καππαδοκίας κηδεστὴν προσετέθειτο.

Τοιοῦτον τὸν Ἀντιόχον νομιζόμενον οἱ Ῥωμαῖοι, μέχρι μὲν τῷ Φιλίππῳ ἐπολέμουν, ἐθεράπευον, φιλίως τε διὰ πρέσβειων ὀμιλοῦντες καὶ δῶρα πέμποντες· ἐπεὶ δ' ἐκείνον ἐνίκησαν, καὶ 10
 C τούτου ὃν πρόσθεν ἐδεδέσων κατεφρόνουν, ὁ δὲ ἐς τὴν Θράκην ἐπεραιώθη καὶ ἄλλα τε παρεστήσατο, καὶ τὴν Λυσιμαχίαν ἀνεστηκυῖαν συνήκισεν, ὡς ὀρημητρίῳ ταύτῃ χρησόμενος· καὶ γὰρ αὐτὸν καὶ ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Νύβιος ἐπηγάγοντο. ὁ τε Ἀννίβας αὐτῷ συγγενόμενος ἐλίσει πεποίηκεν ἐς τὴν Κυρρηδόνα κάκειθεν 15
 εἰς τὴν Ἰταλίαν πλεῦσαι, καὶ τὰ τοῦ Ἰονίου κόλπου ἔστη προσκαταστρέφασθαι, καὶ μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὀρηῆσαι. ἔφθη γοῦν ὁ Ἀντιόχος καὶ δις ἐς τὴν Εὐρώπην διαβάς εἷς τε τὴν Ἐλ-
 D λάδα ἀφικόμενος. πνθόμενος δὲ τὸν Πτολεμαῖον τεθνηκέαι, καὶ περὶ παντὸς τῆς Αἰγύπτου κρατῆσαι ποιούμενος, τὸν μὲν 20
 υἱὸν Σέλευκον ἐν τῇ Λυσιμαχίᾳ σὺν δυνάμει κατέλειπε, αὐτὸς δὲ

1 βασιλεύοντα A.

4 ἐδόκει δυνάμει B.

6 ἀράθην A.

7 προσετέθειτο A.

11 οἱ δὲ ἐς τὴν Θράκην ἐπεραιώθησαν·

ἄλλα τε A.

12 λυσιμαχίδα ABC, qui mox λυσιμαχία. illud

tamen non proprus insolens est: cf. Ἡρακλειδα Syncelli p. 489 v. 25 et Ἡρακλειδα πόλιν Malalae p. 204 v. 9 et 13 ed. Bonn. at Ἡρακλειώτις Zonarae p. 146 v. 9 est regio, Heracleotes tractus, ut est apud Plinium.

13 συνήκισεν A.

17 ἔφθη σὺν A.

bellum inferret, spe et Graeci et Italici regni proposita. Romani turbatis adhuc rebus, sine ulla spe Antiochi superandi, satis habuerunt si sua tueri possent. nam Antiochus domesticis viribus multum posse putabatur, cum propter alia, tum quod Mediam subegisset: sed multo maior factus erat affinitate Ptolemaei Aegypti et Ariarathis Cappadociae regum.

Antiochum igitur, de quo talis esset opinio, belli Philippici tempore coluerunt, per legatos amice cum eo agentes et munera missitantes: sed Macedone victo, quem pridem timuerant, contempserunt. at ille in Thraciam traiecit, et praeter alia vi subacta Lysimachiam desolatam instauravit, qua ad belli gerendi commoditatem uteretur, a Philippo et Nabide arcessitus. Hannibal quoque coram in spe cum crexerat, fore ut Carthaginem atque inde in Italiam navigans, Ionii sinus gentibus subactis, Romam ipsam oppugnare posset. pervenit autem Antiochus bis in Europam atque in Graeciam, sed Ptolemaei morte audita cum in eo sibi putaret esse omnia ut Aegypto potiretur, Seleuco filio Lysimachiae cum copiis relicto abitum paravit. caeterum cum Ptolemaeum

ἀναλεύσας, καὶ ζῶντα τὸν Πτολεμαῖον μαθῶν, τῆς μὲν Αἰγύπτου ἀπέσχετο, ἐπιχειρήσας δ' εἰς Κύπρον πλεῦσαι ἔπταισεν ὑπὸ χεიმῶνος, καὶ οἴκαδε ἀνεχώρησε. καὶ πρόσβεις οἱ Ῥωμαῖοι κἀκεῖνος ἀντεπέστελλον ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦντες, ὅπως πρόφασιν τε τοῦ

6 πολέμου λάβωσι καὶ ὅπως τὰ παρ' ἀλλήλοις προκατασκέπωνται.
 Ἀννίβας δὲ τὴν μεγίστην τῶν πυρᾶ Καρχηδονίοις ἀρχῶν εἰληφώς, καὶ προσκρούσας ἀπ' αὐτῆς τοῖς δυνυτωτάτοις, ἐμισθήθη τε ὑπ' αὐτῶν καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους διεβλήθη ὡς τὰ τε τῶν P I 450
 Καρχηδονίων νεωτερίζων καὶ τῷ Ἀντιόχῳ κοινολογούμενος. καὶ
 10 μαθῶν τινὰς ἐκ τῆς Ῥώμης παρόντας; καὶ δέσας μὴ συλληφθῆναι, ἀπέδρα νυκτὸς ἐκ τῆς Καρχηδόνας. καὶ πρὸς τὸν Ἀντιόχον ἐλθὼν ἐν τῷ τε τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἀθροῦσιν καὶ τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον ἔπραττεν, ὑπισχνόμενος ἐκείνῳ περιποιήσασθαι τὸ τε τῆς Ἑλλάδος κράτος καὶ τὸ τῆς Ἰταλίας· μέχρις οὗ σφίσι δ
 15 Σικελίῳ δ' Ἀφρικανὸς συνεγένετο. οὗτος γὰρ δικαστὴς εἰς τὴν Αἰθίῴην πεμφθεὶς τῷ τε Μισσιλίῳ καὶ τοῖς Καρχηδονίοις περὶ ὄρων γῆς διαφερομένοις, μετέωρον τὴν ἔχθραν αὐτῶν κατέλιπεν, B
 ἔν' ἀλλήλοις τε διαφέρουσιν καὶ μηδεὶς αὐτῶν διὰ τὴν κρίσιν κατὰ Ῥωμαίων ὀργιζοίτο. ἐντεῦθεν δ' εἰς τὴν Ἀσίαν διεβη, λόγῳ
 20 μὲν ὡς πρεσβύτων πρὸς τὸν Ἀντιόχον, ἔργῳ δὲ ἵνα κἀκεῖνον καὶ τὸν Ἀννίβαν ἐπιφανεῖς καταπλήξῃ, καὶ πρᾶξῃ τὰ τοῖς Ῥωμαίοις συμφέροντα. ἀφικόμενος δ' αὐτοῦ οὐχ ὁμοίως ἔτι προσεῖχεν ὁ Ἀντιόχος τῷ Ἀννίβᾳ· ὑπώπτευσεν γὰρ αὐτὸν δι' ἀπορρήτων ὁμι-

4 ἀλλήλοις ABCW, ἀλλήλους P. 6 καρχηδονίων A. 12 ἔαο-
 τὸν τὲ εἰς τὴν πατρ. A. 14 τὸ om A. 17 ὄρων A.

adhuc superstitem esse cognovisset, Aegypto abstinuit: in Cyprum navigaturus tempestate conflictatus domum rediit. legatos porro et ille et Romani miserunt invicem, cum ut de infuribus expositulantes belli causam quaererent, tum ut quae vires adversae partis essent utrique explorarent.

Hannibal vero summum apud Carthaginienses magistratum gerens, eoque potentissimorum civium susceptis odiis, apud Romanos accusatus est, ut qui et Carthagine res novas moliretur et cum Antiocho arcana consilia tractaret. itaque cognita Romanorum quorundam praesentia, veritus ne comprehenderetur, noctu Carthagine aufugit. et ad Antiochum profectus id molitus est ut et sibi reditum in patriam et Romanis bellum conficeret, et Graeciae et Italiae imperium illi promittens: donec Scipio Africanus ad eos venit. is enim iudex in Africam missus ut inter Masinissam et Carthaginienses de finibus disceptantes sententiam ferret, inimicitias eorum vigere passus est, ut et ipsi inter sese contenderent, et neutri ob iudicium Romanis irascerentur. inde in Asiam traiecit, per speciem legationis apud Antiochum obeundae: re vera ea de causa, ut praesentia sua et rege et Hannibale territis ea ageret quae essent e re publica. cum ad Antiochum pervenisset, rex Hannibali non

λήσαντι τῷ Σκιπίωνι, καὶ ἄλλως δὲ αὐτὸν ἐβαρύνετο, ὅτι ἔβαν
 βούλευμα τῷ Ἀννίβᾳ πᾶς ἐπεγράφετο, καὶ τὴν τοῦ πολέμου κα-
 τόρθωσιν ἐν τούτῳ πάντες ἐπῆλπιζον. διὰ γούν ταῦτα καὶ ἐφθό-
 C νησε τῷ Ἀννίβᾳ, καὶ ἐφοβήθη αὐτὸν ἵνα μὴ τι δυνηθεῖς μετα-
 βάλῃται· καὶ οὔτε στρατεύματα παρέσχεν αὐτῷ, οὔτ' ἐς τὴν Καρ-
 χηδόνα ἔπεμψεν· οὐδ' ἐν ταῖς συνοσίαις αὐτῷ κατακόρως ἐκέ-
 χρητο, ἀλλὰ καὶ ἐπετήδευε μηδὲν τῶν πραιτομένων αὐτοῦ δο-
 W II 103 κεῖν εἶναι.

19. Ἡ δὲ περὶ τοῦ Ἀντιόχου φήμη πολλὴ τὴν Ῥώμην
 κατέσχε καὶ ἐς φρονιίδα τοὺς Ῥωμαίους οὐκ ἐλαχίστην κατέστησε. 10
 συγχῶν δὲ περὶ τοῦ Ἀντιόχου θρυλλουμένων, καὶ τῶν μὲν ὅτι τὴν
 Ἑλλάδα πᾶσαν ἤδη κατέχει, τῶν δ' ὅτι ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπιέγε-
 ται λογοποιούντων, οἱ Ῥωμαῖοι πρέσβεις εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄλλους
 D τε καὶ Φλαμίνιον οἰκείως αὐτοῖς ἔχοντα ἔστειλαν, ὅπως τὸν τε
 Φλιππον καὶ ἐκείνους ἐπίσχη μηδὲν νεοχημῶσαι, καὶ στρατηγούς 15
 Μάρκον μὲν Βαίβιον εἰς Ἀπολλωνίαν, εἰ ταύτη ἐς τὴν Ἰταλίαν
 περιωθῆναι τολμήσειεν ὁ Ἀντιόχος, Ἀύλον δὲ Ἀτίλιον ἐπὶ τὸν
 Νάβιν. καὶ οὗτος μὲν οὐδὲν ἐπραξεν (ἐφθῆ γὰρ ὁ Νάβις ὑπὸ
 τῶν Αἰτωλῶν φθαρεῖς ἐξ ἐπιβουλῆς, καὶ ἡ Σπάρτη ἦλθ' ὑπὸ τῶν
 Ἀχαιῶν), ὁ δὲ Βαίβιος καὶ ὁ Φλιππος πολλὰ τῆς Θεσσαλίας 20
 ἐβεβαιοῦσαντο. ταῖς γὰρ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὁμολυγίαις ὁ Μα-

4 δυνηθῆ καταβάλῃται A.
 λιον ABC, Ἀτίλιον PW.
 αρλοῖς A.

13 εἰς τὴν Ἑλλάδα om A. 17 ἀτί-
 ἐπὶ] καὶ ἐπὶ A. 20 τοῖς Θεσ-

Fontes. Cap. 19. Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
 excerptum Peirescianum 68.

perinde auscultavit, eumque suspectum habuit ob arcana cum Scipione colloquia, iam antea quoque parum gratum, quod omnia consilia Hannibali adscriberentur, omnium spes belli rite faciendi ab eo penderet. ob haec invidens Hannibali, timuit ne potestate data mutaretur. itaque nec exercitum dedit nec Carthaginem eum remisit neque in arctiorem familiaritatem admisit, sed de industria id egit ut nihil eius consilio gestum esse videretur.

19. Fama porro de Antiocho maxima Romae fuit, neque is curam civitati minimam attulit. de quo cum multa dicerentur, atque alii eum iam totam Graeciam obtinere alii in Italiam properare fabularentur, Romani cum alios legatos, tum Flaminium in Graeciam, ut et Philippum et caeteros a studio novarum rerum pro amicitia dehortaretur, et praetores M. Baebium Apolloniam, si Antiochus ibi traicere auderet, A. Atilium adversus Nabidem miserunt. et hic quidem nihil egit, Nabide iam per insidias ab Aetolis perempto Spartaque ab Achaëis capta: sed Baebius et Philippus multa loca Thessaliae firmarunt. Macedo enim tum

κεδὼν ἐμμεμένηκε, διὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι ὁ Ἀντίοχος χωρὶα αὐτοῦ ἐν τῇ Θράκῃ τιὰ ἐπεσπᾶσατο.

Ὁ δὲ γε Φλαμίνιος περιῶν τὴν Ἑλλάδα τοὺς μὲν μὴδ' ἀπο- P I 451
στῆναι ἔπεισε, τοὺς δὲ καὶ ἀποστάντας ἤδη μετέστησε, πλὴν Αἰ-
5 τωλῶν καὶ ἐτέρων τιῶν. αὐτοὶ τε γὰρ τῷ Ἀντιόχῳ προσεχώ-
ρησαν, καὶ ἄλλους τοὺς μὲν ἐκάντας συνίστων, ἐνίους δὲ γε καὶ
ἀποκτας. καὶ ὁ Ἀντίοχος, καίτοι χειμῶνος ὄντος, ὅμως πρὸς
τὰς τῶν Αἰτωλῶν ἐλπίδας ἔσπευσε· διὸ οὐδὲ ἀξιόμαχον ἐπήγγετο
δύναμιν. τὴν μὲντοι Χαλκίδα μετ' αὐτῶν ἔλαβε, τὴν τε ἄλλην
10 Εὐβοίαν προσεποιήσατο. καὶ ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις Ῥωμαίους τινας
εὐρών, πάντας αὐτοὺς ἀφῆκε. καὶ ἐς τὴν Χαλκίδα διεχείμασεν·
ἔθεν αὐτὸς τε καὶ οἱ στρατηγοὶ οἱ τε στρατιῶται αὐτοῦ τὰς γνώ-
μας προδιεφθάρησαν. τῇ τε γὰρ ἄλλῃ ῥασιῶνῃ καὶ ἔρωτι κόρης B
τινὸς ἐς τὸ ἀβροδίατον ἐξώκειλε, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπολέμους
15 ἐποίησεν.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ, μαθόντες αὐτὸν ἐς τὴν Ἑλλάδα
παρόντα τὴν Χαλκίδα τε ἤρηκόντα, τὸν πόλεμον φανερώς ἀνέλ-
λοντο· καὶ τῶν ὑπάτων Σκιπίωνα μὲν τὸν Νουσικῆν ἐπὶ φυλακῇ
τῆς Ἰταλίας κατέχον, Μάνιον δὲ Γλαβρίωνα μετὰ στρατοῦ πολ-
20 λοῦ ἐς τὴν Ἑλλάδα πεπόμφασιν. καὶ ὁ μὲν Νουσικῆς τοὺς Βοουσίους
προσεπολεμῶσατο, ὁ δὲ Γλαβρίων τὸν Ἀντίοχον ἐκ τῆς Ἑλλάδος
ἐξήλασε. καὶ ἐς τὴν Θεσσαλίαν ἐλθὼν πολλὰ τῶν ταύτῃ μετὰ

4 καὶ om C. 6 ἐνίους δὲ γε] τοὺς δὲ C. 8 ἐλπίδας A.
11 ἐχείμασεν B. 12 ἔθεν αὐτὸς τε — 15 ἀπολέμους ἐποίησεν
Dionis excerptum Peirescianum 68. 13 προσδιεφθάρησαν Dio-
nis exc. 22 ἐξέμασε, mg γρ ἐξήλασε, A.

ob alia, tum quod Antiochus ei Thraciae quaedam loca eriperat, Ro-
manis servabat fidem.

Flaminius Graeciam passim obiens aliis persuasit ne deficerent, alios ad officium reduxit, praeter Aetolos et quosdam alios. hi enim et ipsi ad Antiochum se contulerant, et alios partim coactos partim volentes eodem pertraxerant. Antiochus vero, quamvis hiberno tempore, tamen ut spei Aetolorum satisfaceret, sine iustis copiis advenit; et illis adiutantibus Chalcidem cepit, et reliqua Euboea potitus Romanos quosdam inter captivos reptos omnes dimisit; et Chalcide hibernavit. ubi et ipsius et ducum eius et militum animi cum aliis deliciis corrupti sunt, tum ipse ex amore puellae cuiusdam voluptatum illecebris irretitus etiam caeteros bello ineptos fecit.

Romani audito eius in Graeciam adventu et Chalcidis expugnatione bellum aperte susceperunt, et altero consule Scipione Nasica ad Italiae defensionem relicto Manium Glabrium cum magno exercitu in Graeciam miserunt. quorum ille cum Boiis bellum gessit, hic Antiochum e Graecia eiecit. ac Thessaliam ingressus magnam eius partem cum Baebio

τοῦ Βιμβλίου καὶ τοῦ Φιλίππου παρεστήσατο. τὸν τε γὰρ Μεγα-
C λοπολίτην Φίλιππον ἐλὼν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλε, καὶ τὸν
Ἀμύνανδρον ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκβαλὼν τῷ Μακεδόνι αὐτὴν ἔδωκεν.

Ὁ δ' Ἀντίοχος ἐν τούτοις ἤσυχίαν ἄγων ἐν τῇ Χαλκίδι διέ-
τριβεν· εἶτα εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐλήλυθε καὶ ἐν ταῖς Θερμοπύλαις ὅ
ἀντιπροσίοντας οἱ τοὺς Ῥωμαίους ὑπέμεινε· πρὸς γὰρ τὴν τῶν
στρατιωτῶν ὀλιγότητα σύμμαχον τὴν τοῦ χωρίου φύσιν ἔξεν ἐνό-
μισε. καὶ ἵνα μὴ τι καὶ αὐτὸς πάθῃ οἷον οἱ Ἕλληνες οἱ πρὸς
τὸν Μῆδον ἀντιπαθόντες ἐκεῖ, μέρος τι τῶν Αἰτωλῶν ἐπὶ τὰ
ἄκρα τῶν ὄρων ἀνεβίβασεν, ὥστε φρουρησάμεν αὐτά. ὁ δὲ Γλα- 10
βρίων βραχὺ τε τῶν χωρίων ἐφρόντισε καὶ τὴν μάχην οὐκ ἀνεβά-
λετο, ἀλλὰ Πόρκιον μὲν Κάτωνα καὶ Οὐαλλέριον Φλάκκον ὑπε-

D στρατήγουσ νυκτὸς ἐπὶ τοὺς Αἰτωλοὺς τοὺς ἐν τοῖς ἄκροις ἀπέ-
στειλεν, αὐτὸς δὲ τῷ Ἀντιόχῳ ὑπὸ τὴν ἔω συνέμιξε. καὶ ἕως
μὲν ἐν τῷ ὁμιλῶ ἔμαχето, ἐπεκράτει, ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ 16
Ἀντιόχου πρὸς τὰ μετέωρα ἠλαττοῦτο, μέχρις ὃ Κάτων κυτὰ νό-
του οἱ ἐγένετο. τοῖς γὰρ Αἰτωλοῖς καθεύδουσιν ἐπελθὼν τοὺς
μὲν πλείους ἀπέκτεινε καὶ τοὺς λοιποὺς διεσκέδασε, κἀντεῦθεν
καταδραμῶν καὶ τῆς κάτω μάχης μετέσχε. καὶ τὸν τε Ἀντιόχον
W Π 104 ἔτριψαν καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ εἴλον. καὶ ὁ μὲν ἐς τὴν Χαλ- 20
κίδα εὐθὺς ἀπεχώρησε, μαθὼν δὲ τὸν ὕπατον προσίοντα, ἐς τὴν
Ἀσίαν ἀνεκομισθῆ λαθῶν.

Καὶ τὴν μὲν Βοιωτίαν καὶ τὴν Εὐβοίαν ὁ Γλαβρίων αὐτίκα
P I 452 κατέσχε, τῇ δ' Ἡρακλεία, μὴ βουληθέντων αὐτῷ προσχωρησάμεν

1 γὰρ om C.

3 ἀμύνανδρον A.

et Philippo subegit: nam et Philippum Megalopolitanum captum Romam misit, et Amynandro eiectione eius Macedoni tradidit.

Antiochus interim Chalcide otium agens, post in Boeotiam venit, in Thermopylis Romanorum aggressionem expectaturus. nam loci naturam paucitati suorum militum subsidio fore iudicabat; ac ne idem sibi quod Graecis bello Persico accideret, partem Aetolorum in montium cacumina praesidii causa misit, sed Glabrio, contemptis locorum angustiis pugnaeque non dilata, Porcium Catonem et Valerium Flaccum legatos noctu contra Aetolos in montium cacumina misit: ipse cum Antiocho mane congressus, dum in planitie pugnatur superior, exercitu ab Antiocho ad altiora loca subducto inferior fuit, donec Cato hostes a tergo est adortus. qui cum Aetolos dormientes oppressisset, plerisque caesis, reliquis dissipatis, decurrit, et pugnae etiam inferioris fuit particeps. Antiochus victus et castris exutus mox Chalcidem redit, et consensu adventu cognito clam in Asiam discedit.

Glabrio vero Boeotiam et Euboeam statim occupat. Heraclea Aetolis deditionem renuentibus oppugnata, urbem inferiorem obsidione

τῶν Αἰτωλῶν, προσβολὰς ἐποιεῖτο· καὶ τὴν μὲν κάτω πόλιν πολιορκία εἶλε, τοὺς δ' ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀναφυγόντας ἠκολούθησε παρεστῆσατο. ἐν δὲ τοῖς τότε ζωγραφθεῖσι καὶ Δημόκριτος ὁ στρατηγὸς τῶν Αἰτωλῶν ἐγένετο, ὃς τῷ Φλαμίνιω ποτὲ τὴν σωμαχίαν ἠρνήσατο, καὶ ψήφισμα ἐκείνου αἰτήσαντος ἕν' ἐς τὴν Ῥώμην πέμψη, "θάρρει" ἔφη· "ἐγὼ γὰρ αὐτὸ κομιῶ μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ παρὰ τῷ Τιβέριδι ὑμῖν ἀναγνώσομαι." τοῦ Φιλίππου δὲ τὴν Λάμιαν πολιορκούντος ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν ὁ Γλαβρίων, καὶ τὴν τε νίκην καὶ τὴν λείαν ἐσφετερίσατο. τῶν μέντοι 10 Αἰτωλῶν οἱ λοιποὶ συναλλαγῆναι μὲν ἠθέλησαν, οὐκ ἐπέσειον Β δέ, τοῦ Ἀντιόχου πρέσβεις αὐτοῖς καὶ χρήματα πέμψαντος, ἀλλὰ πρὸς πόλεμον ἠτοιμάζοντο. καὶ ὁ Φίλιππος ὑπεκρίνετο μὲν τὴν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους φιλίαν, τὰ δὲ τοῦ Ἀντιόχου ἐφρόνει. ἐν τούτῳ δὲ Ναύπακτον ὁ Γλαβρίων τῶν Αἰτωλῶν οὖσαν ἐπολιόρκει· 15 οὗς ἔλθων ὁ Φλαμίνιος ἐπεισε σπείσασθαι, γνωρίμους αὐτοῖς ἔχων. καὶ πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἐκείνοι τε καὶ οἱ Ἑπειρωταὶ ἐστάλασσον· καὶ ὁ Φίλιππος στέφανον νικητήριον τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ πέμψας ἄλλα τε ἀντεῖλήφει καὶ τὸν υἱὸν τὸν Δημήτριον ἐν Ῥώμῃ ὀμνυρόντα. τοῖς δ' Αἰτωλοῖς σπονδαὶ οὐκ ἐγένοντο· οὐδ' 20 γὰρ ἑλαττωθῆναι τι κατεδέξαντο.

20. Ἐπὶ δὲ τὸν Ἀντιόχον οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Σκιπίωνας ἔταξαν τὸν τε Ἀφρικανὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Λούκιον. οἱ

5 συμμάχιστα Β.

18 τὸν alterum add ABC.

FONTES. Cap. 20. Dionis Historiae Romanae libri deperditii: excerpta Peiresciana 69 70.

capit, eos vero qui in arcem confugerant ad deditionem compellit. et inter caeteros Democritus quoque dux Aetolorum captus est, qui aliquando Flamini societate repudiata, ei decretum petenti quo Romam mitteret, dixerat "bono animo esto: ego enim id cum exercitu afferam et iuxta Tiberim vobis recitabo." Philippo Lamiam obsidente, Glabrio adventu suo et victoriam et manubias interceptit. caeteri Aetoli, cum Romanis conciliari vellent, pecunia per legatos ab Antiocho accepta, repudiata pace bello se pararunt, Philippo Romanorum amicitiam simulante, cum Antiocho clam stunderet. interea Glabrio Naupactum Aetolicae dicionis obsidente, Flaminius civibus cum quibus ei notitia erat persuasit ut pacem amplecterentur. itaque et hi et Epirotae legatos Romam miserunt. Philippus corona triumphali Iovi Capitolino donata praeter alia munera filium quoque Demetrium obsidem in urbe agentem recepit. Aetolis ideo pax data non est, quod nulla re deteriore condicione esse volebant.

20. Contra Antiochum Romani Scipiones Africanum et fratrem eius Lucium miserunt, qui Aetolis inducias dederunt, dum Romam le-

τοῖς μὲν Αἰτωλοῖς ἀνοχὴν ἔδοσαν ἴν' ἐς τὴν Ῥώμην αὐδεις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης πρᾶσβεύσονται, ἠπειγόντο δ' ἐπὶ τὸν Ἀντίοχον, καὶ ἐπὶ Μακεδονίαν ἐλθόντες, συμμάχους τε λαβόντες ἐκ τοῦ Φιλίππου, ἐπὶ τὸν Ἑλλησποντον ἤλασαν. καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν περαιωθέντες τὰ πλεῖστα τῶν παραθαλασσίων κατέλαβον προκατειλημ- 6

D μένα παρὰ τῶν ἐκεῖ προαπελθόντων Ῥωμαίων, πρὸς δὲ καὶ τοῦ Εὐμένους καὶ τῶν Ῥοδίων, οἳ καὶ τὸν Ἀντίβαν ναῦς τινας ἐκ Φοινίκης ἄγοντα περὶ Παμφυλίαν ἐνίκησαν. καὶ Εὐμένης δὲ καὶ Ἄτταλος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν χώραν ἐκάκουν τοῦ Ἀντιόχου, καὶ πόλεις αἱ μὲν βίαι αἱ δ' ἐκούσισι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μεθίσταντο, 10 ὥστε ἐκ τούτων ἀναγκασθῆναι τὸν Ἀντίοχον τὴν Εὐρώπην τε παντελῶς ἐκλιπεῖν καὶ τὸν υἱὸν Σέλευκον ἀπὸ τῆς Ἀσιαμαχίας ἀπαγαγεῖν. ὃν ἐπαγγελθόντα σὸν δυνάμει ἐπὶ τὴν Πέργαμον ἐπεμψεν. ὡς δὲ προσεδρεύσας τῇ πόλει οὐδὲν ἐπέρανε, καὶ οἱ Σκιπίωνες ἐπῆλθον, εὐθὺς αὐτοῖς ἐπεκηρυκέσατο, προσδοκῆσας τεύ- 15 ξεσθαι τῆς εἰρήνης, ὅτι τὸν Ἀφρικανοῦ υἱὸν συλλαβὼν ἐν Θερραπείᾳ εἶχε πολλῇ· καὶ τέλος, καίπερ τῶν σπονδῶν ἁμαρτιῶν, ἄνευ P I 453 λύτρων ἀφῆκεν αὐτόν. οὐκ ἐγένετο δὲ ἡ εἰρήνη, τοῦ Ἀντιόχου ἃ οἱ Ῥωμαῖοι ἀπήτουν μὴ συνθεμένου ποιῆσαι.

Τέως μέντοι ἐπὶ πολὺ ἠσούχασαν, εἶτα καὶ ἐπολέμησαν. ὁ 20 δὲ ἀγὼν οὕτως ἐγένετο. πρῶτα τὰ ἄρματα, εἶτα τοὺς ἐλέφαντας ὁ Ἀντίοχος ἔταξε, καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς σφενδονήτας καὶ τοὺς

2 τῆς om A. 7 Εὐμενοῦς et 8 Εὐμένης PW, quae p. 255 v. 6 Εὐμένης. 8 ἀνάγοντα A. 9 ἐκάκουν A. 10 τοὺς om A. 16 ὅτι τὸν Ἀφρικανοῦ — 18 ἀφῆκεν αὐτόν Dionis excerptum Peirescianum 69. 18 ἡ om A. 21 τὰ] μὲν A.

gatos pacificatum mitterent. et quia contra Antiochum properabant, in Macedoniam profecti, acceptisque a Philippo auxiliis, per Hellepontum in Asiam traieci, maximam orae maritimae partem a Romanis, qui prius eo venerant, atque ab Eumene et Rhodiis praeoccupatam invenerunt: a quibus etiam Hannibal naves aliquot e Phoenicia ducens iuxta Pamphylia victus fuerat. Eumene porro et Attalo fratre eius Antiochi regnum vastantibus, urbes partim ultro partim coactae ad Romanos defecerunt, unde necessitas Antiocho imposita est Europae prorsus excedendi, et Seleuci filii Lysimachia revocandi. quem reversum cum copiis Pergamum misit. ut autem obsidio inanis erat, et Scipiones adventabant, statim caduceatore misso spem pacis impetrandae habuit, quod Africani filium captum honorificentissime tractaret: quem tandem, quamvis spe sua frustratus, gratis dimisit. quo minus autem pax fieret, in causa fuere condiciones, quas Romani tulerant, non acceptae.

Cum ad tempus quievisset, repetito bello haec pugnae ratio fuit. Antiochus primo loco currus disposuit, secundo elephantes, deinde fundi-

τοξότας. τὴν μὲν οὖν ἐκδρομὴν τῶν ἄρμάτων προεκδραμόντες οἱ Ῥωμαῖοι καὶ μετὰ κραυγῆς σφίσι πολλῆς ἀντιμέτωποι προσπεσόντες ἀνέκοψαν, ὥστε τὰ πολλὰ αὐτῶν ἐς τοὺς ἔλεφαντας τραπόμενα πάλιν τὸ οἰκεῖον συνετάραξαν (αὐτοὶ τε γὰρ ἐπλανῶντο 5 καὶ τοὺς ἐπιτεταγμένους σφίσι ἐκφοβήσαντες διεσκέδασαν), τὴν δὲ τοξείαν καὶ τὴν σφενδόνησιν ὄμβρος πολὺς ἐπιγενόμενος ἀσθενῆ B ἐποίησεν· ὁμίχλη τε πλείστη καὶ βαθεῖα συμβῶσαι τοὺς μὲν Ῥω- W II 105 μαιλους ἅτε κρατοῦντας καὶ ἀγχεμάχως ἐκ χειρὸς μαχομένους οὐδὲν ἐνεπόδισε, τοὺς δ' ἐναντίους, οἷα πεφοβημένους ἵππῳ τε καὶ 10 τοξείᾳ τὸ πλείστον χρωμένους, τὴν τε πρόοψιν εἰς τὰ τοξέματα ἀφείλετο, καὶ περὶ ἀλλήλους ὡς ἐν σκότῳ πλανωμένους ἕσφηλεν. ὁμῶς δ' οὖν ἴσχυσεν ὁ Ἀντίοχος τοῖς καταφράκτοις ἵππεῦσι τοὺς ἀντιστάνας αὐτῷ τρεψάμενος μέχρι τοῦ στρατοπέδου ἐλθεῖν ἐπιδιώκων αὐτούς. καὶ γε εἶλεν ἂν αὐτό, εἰ μὴ Μάρκος Αἰμίλιος 15 Λέπιδος ὁ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ ἔχων τοὺς πρώτους προσιόντας τῶν Ῥωμαίων ἀπέκτεινεν, ἐπεὶ μὴ ἔπεισεν αὐτοὺς τῆς φυγῆς ἐπι- C σχεῖν. ἐκ γὰρ τούτου ἐκείνων τε οἱ λοιποὶ ἵποστρέφαντες καὶ αὐτὸς ἀκραιφνεῖσιν ἐπεκδραμῶν τοῖς φρουροῖς ἀπέωσαντο τὸν Ἀντίοχον. ἐν ᾧ δὲ τοῦτ' ἐγένετο, Ζεῦξις καθ' ἕτερον μέρος τῷ 20 ταφρέματι προσβυλῶν εἴσω τε αὐτοῦ εἰσῆλθε καὶ ἀρπαγὴν ἐποιεῖτο, μέχρις οὗ ὁ Λέπιδος ἤσθετο. τότε γὰρ κάκεινος τὸ σφέτερον ἐρρύσατο, καὶ ὁ Σκιπίων τὸ τοῦ Ἀντιόχου εἶλε, καὶ ἐν αὐτῷ πολλοὺς μὲν ἀνθρώπους, πολλοὺς δ' ἵππους ὑποζύγια ἀργύριον

2 σφίσι om A.
cibus, ut videtur.

8 ἀγχεμάχως] ἀγχεμάχως unus e Wolfii codi-
15 πρώτως A. 18 ἀπέωσαντο A.

tores et sagittarios. curruum impetum Romani priores excursione facta magnoque clamore sublato in eos illati retulerunt, ut plerique in elephantos rursus conversi amicorum aciem turbarent, cum et ipsi temere ferrentur, et commilitones territos dissiparent. sagittarii vero et funditores magno imbre sunt debilitati. ad haec, magna et densa nebula Romanos quippe victores et cominus totis viribus pugnantes nihil impedit, sed adversarios territos et sagittariis atque equitatu maxime nitentes, adempto prospectu ad dirigenda tela, inter sese ut in tenebris oberrantes multum laesit. Antiochus tamen cataphractis equitibus adversum cornu profigatum usque ad castra persecutus est; eaque cepisset, nisi M. Aemilius Lepidus iis custodiendis relictus Romanorum primos accedentes occidisset, cum eis ut fugam sisterent persuadere non potuisset. tum enim et reliqui in hostem redierunt, et ipse cum integris praesidiariis excursione facta Antiochum repulit. interea vero Zeuxis ab alia parte in vallum irrupit, idque diripuit: donec Lepidus re adversa et sua castra defendit, et Scipio Antiochi castra cepit. in his multi mortales, multi equi iumenta argentum aurum ebur et aliae res pretiosae inventae.

χρυσίον ἑλέφαντα ἄλλα τε πολλὰ καὶ πολυτελῆ εὔρει. καὶ ὁ μὲν Ἄντιοχος ἠτήθεις αὐτίκῃ εἰς τὴν Συρίαν ἀνεχώρησεν, οἱ δ' Ἑλληνες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῖς Ῥωμαίοις προσέθεντο.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνακωχὴ τις ἐπικηρουκωσαμένου τοῦ Ἀντιόχου ἐπέσθη. ὁ τε γὰρ Ἀφρικανὸς εἰνοϊκῶς οἱ διὰ τὸν υἱὸν εἶχε, καὶ ὁ ὕπατος οὐκ ἤθελε τὴν νίκην τῷ διαδόχῳ πλησιάζουσι καταλελοιπέναι. οὐκ οὐδὲ ἐπέταξαν τῷ Ἀντιόχῳ πλεόν οὐδὲν ἢ ὅσα καὶ πρὸ τῆς μάχης ἤτουν. διὸ καὶ Γναῖος Μάλλιος ὁ τὴν ἀρχὴν σφῶν διαδεξάμενος οὐκ ἤρκεσθη τοῖς συγκαίμενοις, ἀλλὰ πλείω αὐτὸν ἀπῆτησε, πρὸς δὲ καὶ ὁμήρους δοῦναι ἐκέλευσε καὶ ἄλλους τε καὶ τὸν υἱὸν Ἀντιόχου, καὶ τοὺς αὐτομόλους πάντας ἐκδοῦναι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀννίβας ἦν. καὶ ὁ Ἀντιόχος καὶ ἄκωκ πρὸς ἅπαντα ἐπειθάρχησεν. οὐ μέντοι καὶ τὸν Ἀννίβαν ἐκδοῦναι ἠδυνήθη· πρὸς γὰρ Προυσίαν τὸν βασιλεῦ τῶν Βιθυνῶν προ-
 P I 454 κατέφυγε. καὶ ὁ μὲν Ἀντιόχος πρόσβεις ἐπὶ τούτοις εἰς τὴν Ῥώ-
 μην πέμψας ἐπέσαστο, Σκιπίων δὲ Λούκιος ἐπηγεῖτο ἐπὶ τῇ νίκῃ καὶ τὴν τοῦ Ἀσιατικοῦ ἐπωνυμίαν δι' αὐτὴν ἔσχεν, ὥσπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀφρικανὸς ἐπεκλήθη, τῆς Καρχηδόνας κρατήσας μέγιστον ἐν τῇ Ἀφρικῇ δυνηθείσης.

Τοιοῦτοι δ' οὖν ἄνδρες οὗτοι γενόμενοι καὶ ἐπὶ τοσοῦτον δόξης ἐλθόντες ἕξ ἀρετῆς, δικαστηρίῳ καὶ τῷ δήμῳ οὐ πολλὰ ὕστερον παρεδόθησαν· καὶ ὁ μὲν Λούκιος κατεψηφίσθη ὡς τάχα πολλὰ ἐκ τῆς λείας σφετερισάμενος, Ἀφρικανὸς δὲ ὡς ἐπιεικεστὲ-

4 δὲ om A. 5 ἐπέσθη ABCW. "fortassis ἐποιήθη" WOLFIIUS.
 "mss. Reg. et Colb. ἐσκεύθη" DUCAKIUS. 7 ἐπέταξε A.
 8 Μάλλιος PW, mox Μάλλιος. 17 ὥσπερ δὲ ὁ A. 18 ἐκλήθη A.

Antiochus victus statim in Syriam recessit: Asiani Graeci ad Romanorum amicitiam se contulerunt.

Post haec induciae quaedam Antiocho petenti pactae sunt. nam et Scipio propter filium ei bene cupiebat, et consul victoriam successori appropinquanti concedere volebat. cum igitur nihil amplius Antiocho imposuissent quam ea quae ante pugnam postularant, Cn. Manlius eorum successor, illa pactione haud contentus, plura exegit; et inter obsides ipsius etiam filium Antiochum dare et transfugas omnes dedere iussit, inter quos erat etiam Hannibal. iis postulatis Antiochus vel invitatus paruit: sed Hannibalem, qui iam ad Prusiam Bithyniae regem confugerat, dedere non potuit. et legatis Romam missis, iis conditionibus pacem fecit. L. vero Scipio ea victoria magnam laudem adeptus, Asiatici cognomentum ex provincia deportavit: quemadmodum frater Carthagine subacta, potentissima Africae urbe, Africani.

Tanti autem viri tantamque virtute gloriam adepti non multo post in iudicium adducti et populi potestati subiecti sunt; ac Lucius repetundarum damnatus, quasi ex manubiis multa subtraxisset; Africa-

ρας τὰς συνθήκας διὰ τὸν υἱὸν ποιησάμενος· τὸ δ' ἄλλθές, διὰ Β
φθόρον. ὅτι δ' οὐδὲν ἠδίκουν δηλοῦνται μὲν καὶ ἄλλοθεν, οὐχ
ἦκιστοι δὲ ὅτι καὶ τῆς οὐσίας τοῦ Ἀσιατικοῦ δημοῦθελσης οὐδὲν
πλέον τῶν αὐτῷ προὔπαρχόντων εὐρέθη, ὅτι δὲ τοῦ Ἀφρικανοῦ
5 ἕς τὸ Ἀιτερον πρὸ ψήφου ἀναχωρήσαντος καὶ μέχρι τελευτῆς
ἐκεῖ καταμείναντος οὐδεὶς αὐτοῦ ἔτι κατεψηφίσατο.

Ὁ δὲ γε Μάλλιος τότε Πισιδίαν Λυκαονίαν τε καὶ Παμφυ-
λίαν τῆς τε Γαλατίας τῆς Ἀσιανῆς πολλὰ προσηγάγετο. ἔστι γάρ
τι κἀνταῦθα γένος αὐτῶν, ἐκ τοῦ Εὐρωπαίου ἀποδάσμιοι. Βρένον
10 γάρ ποτε βασιλεῦ σφῶν προστησάμενοι τὴν τε Ἑλλάδα καὶ
τὴν Θράκην ἐπέδραμον, κάκειθεν εἰς τὴν Βιθυνίαν διαβάντες C
μέρη τινὰ τῆς τε Θρυγίας καὶ τῆς Παφλαγονίας τῆς τε Μυσίας
τῆς πρὸς τῷ Ὀλύμπῳ καὶ Καππαδοκίας ἀπετέμοντο καὶ ἐν αὐτοῖς
κατώκησαν, καὶ νῦν ἔθνος ἰδίον εἰσι τὸ ὄνομα τῶν Γαλατῶν
15 φέροντες. οὗτοι δὴ πράγματι τῷ Μαλλίῳ παρέσχον. ἀλλὰ
καὶ τούτων ἐκράτησε, τὴν μὲν Ἀγκυραν τὴν πόλιν ἐλὼν ἐξ ἐπι-
δρομῆς, τὰς δ' ἄλλας ὁμολογίᾳ παραστησάμενος. πράξας δὲ
ταῦτα καὶ συχρὸν παρὰ Ἀριαράθους τοῦ Καππαδοκῶν βασιλέως W II 106
ἀργύριον ἐπὶ εἰρήνῃ λαβὼν ἀπήρεν οἴκαδε.

20 21. Οἱ δ' Αἰτωλοὶ πρέσβεις τὸ δεύτερον ὑπὲρ εἰρήνης ἕς
τὴν Ῥώμην πέμψαντες αὐτοὶ αὐθις ἐνεωτέρηρον. διὸ οἱ Ῥωμαῖοι D

2 ὅτι δ' οὐδὲν — 6 κατεψηφίσατο Dionis excerptum Peirescianum
70. 4 αὐτῷ om A. δὲ] τὰ C. τὰ? 5 ἑσπερον A.
7 μάλιος B. τότε add ABC. πισιδίαν τὴν λυκαονίαν καὶ C.
8 τε om A. 9 βρένον A. 15 δὲ] δὲ A.

FONTES. Cap. 21. Dionis Historiae Romanae libri deperditii.

nus vero, quod pactioes propter filium mitiores fecisset. sed vera damnationis causa fuit invidia. nam eos insontes fuisse cum aliunde patet, tum ex eo, quod publicatis Asiatici bonis nihil plus est reperi- tum quam ante habuerat; et quod Africanum antequam suffragia ferrentur Litemum profectum, ubi usque ad obitum exsulavit, nemo amplius condemnavit.

At Manlius tum Pisidiam Lyeaoniam Pamphyliam et Galatiae sive Galliae Asianae magnam partem subegit, est enim ibi quoque Gallica gens, ex Europa profecta. nam cum olim Brennum regem creassent, Graeciam et Thraciam pervagati atque inde in Bithyniam transgressi, partibus quibusdam Phrygiae Paphlagoniae Mysiae ad Olympum et Cappadociae occupatis, peculiarem gentem occiderunt qui Galatae appel- lantur. hi etsi Manlio negotium faecesserunt, tamen et ipsi victi sunt, Ancyra urbe primo impetu capta, caeteris deditione subactis. his rebus gestis, et Ariarathi Cappadocum regi magna pecunia pace data, domum recessit.

21. Aetoli autem, secundum legatis de pace Romam missis, ipsi ultro novis rebus studuerunt. quomobrem Romani legatis statim reie-

τούς τε πρέσβεις εὐθὺς ἀπεπέμψαντο καὶ Μάρκῳ Φουλουίῳ
 τὴν Ἑλλάδα ἀνέθεντο. ἣ δὲ ἐς Ἀμβρακίαν τὴν πόλιν πρῶτον
 ὤρμησε μεγάλην οὖσαν (ἦν γὰρ ποτε τοῦ Πύρρου βασιλείον, τότε
 δὲ κατέχετο πρὸς τῶν Αἰτωλῶν), καὶ ἐπολιόρχει αὐτήν. οἱ οὖν
 Αἰτωλοὶ πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ εἰρήνης διειλέχθησαν· ὡς δ' οὐκ ἔ-
 ἤθελγε σπείσασθαι, μέρος τι τοῦ στρατοῦ ἐς τὴν Ἀμβρακίαν
 εἰσέπεμψαν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι δι' ὑπόνομον τινὸς ἐπεχειρήσαν τὴν
 πόλιν ἐλεῖν, καὶ διώρυσσον πρόρωθεν· καὶ τέως μὲν ἐλάνθανον
 τοὺς πολιορκουμένους, ἐπεὶ δ' ὁ χοῦς ἤθροίσθη, ὑπετόπησαν τὸ
 γινόμενον. ἀγνοοῦντες δ' ὅτι δρύσσοιτο, χαλκῆν ἀσπίδα κατὰ 10
 P I 455 τὸν περίβολον πρὸς αὐτὸ ἐτίθουν τὸ δάπεδον· καὶ διὰ τῆς
 ἤχῃς τὸν τόπον γινόντες καὶ αὐτοὶ ἀντῶρυσσον ἔνδοθεν, καὶ
 πελάσαντες τοῖς Ῥωμαίοις ἦσαν εἰς μάχας κρυπτάς. τέλος δέ
 τι τοιοῦτον ἀντετεχνήσαντο. πύθον μέγαν πύλων πληρώσαντες
 πῦρ ἐς αὐτὸν ἐνήκαν, καὶ πῶμα χαλκοῦν αὐτῷ πολλαχῆ τετρα- 15
 μένον ἐνέθηκαν, καὶ εἰς τὸν ὑπόνομον τὸν πύθον κομίσαντες καὶ
 πρὸς τοὺς πολεμίους τρέψαντες τὸ στόμα αὐτοῦ ἀκροφύσιν οἱ
 κατὰ τὸν πυθμῆνα ἐνέβαλον, καὶ τοῦτω φύσας προσφέροντες
 πλείστον καὶ δυσχερῆ καπνὸν οἷα ἐκ πύλων ἐκθορεῖν ἐποίουν, ὃν
 οὐδείς τῶν Ῥωμαίων ὑπέμενε. ὄθεν ἀπογινόντες οἱ Ῥωμαῖοι 20
 ἐσπείσαντο καὶ τὴν πολιορκίαν κατέλυσαν. ὁμολογησάντων δ'
 B αὐτῶν καὶ οἱ Αἰτωλοὶ μετεβάλλοντο· καὶ διεπράξαντο ἀνοχῆν,
 εἶτα καὶ εἰρήνην παρὰ τοῦ δήμου, πολλὰ μὲν χρήματα πολλοῦς

1 μάρκῳ λουίῳ A.

6 ἤθελγεσαν A.

10 γινόμενον AC,

γινόμενον PW.

14 πύλων A.

21 δ' om C.

22 μετε-

βάλλοντο A, μεταβάλλοντο PW.

ctis, M. Fulvio Graeciam provinciam decreverunt. qui primum Ambraciam urbem magnam, Pyrrhi olim regiam, tum autem Aetolis obnoxiam, obsedit. Aetoli frustra de pacificatione cum eo locuti, exercitus partem in urbem miserunt. quam Romani per cuniculos capere aggressi a longinquo suffoderunt. id obsessi principio non animadvertunt; sed exaggerata humo suspicati quid rei esset, quia tamen ignorabant ubi foderetur, aereum clipeum humi moenibus applicarunt, eque sonitu loco deprehenso, atque intrinsecus vicissim suffossis moenibus, cum Romanis occulta praelia commiserunt. tandem huiusmodi dolum excogitarunt. magno dolio plumis repleto ignem iniecerunt, aereo operculo multis perforato locis addito. eius dolli ore in cuniculis hostibus obverso, fundoque folle inserto inflato, maximum et molestissimum fumum, ut ea materia fert, excitarunt; quem cum nemo Romanorum tolerare posset, desperata expugnatione solutaque obsidione pacem fecerunt. post Ambraciotarum deditionem Aetoli quoque mutati primo inducias, mox etiam pacem a Romanis impetrarunt, magna pecunia et multis obsidibus datis. Ful-

δὲ καὶ ὁμηροὺς δόντες. καὶ ὁ Φουλοῖος τὴν Κεφαλληνίαν ὁμο-
λογία παρεστήσατο καὶ τὴν Πελοπόννησον στασιάζουσαν κατε-
στήσατο.

Γαίον δὲ Φλαμινίου καὶ Αἰμιλίου Λεπίδου ὑπατερόντων
5 μετέπειτα ὁ Ἀντίοχος ἔθανε, καὶ αὐτὸν ὁ υἱὸς ὁ Σέλευκος διεδέ-
ξατο· τελευτήσαντος δὲ κάκεινον πολλῶ ὕστερον ὁ εἰς τὴν Ῥώμην
ὁμηρεῶν Ἀντίοχος ἐβασίλευσεν. ὁ δὲ γε Φίλιππος ἐτόλμησε μὲν
νωτερίσαι ὅτι πόλεων τινων ἐστειρήθη ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ πρὸς ταῖς
10 διὰ τὰ περὶ τοὺς παῖδας συνεχεθέντα αὐτῶ. καὶ Γαλάται τινὲς
τὰς Ἄλλεις ὑπερβάντες πόλιν ἐντὸς αὐτῶν κτίσαι ἤθελησαν. ὧν C
ὁ Μάρκος ὁ Μάρκελλος τὰ τε ὄπλα ἀφείλετο καὶ τᾶλλα ὅσα
ἐπεκομίζοντο· οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ πρεσβευσαμένους σφίσι ἐπὶ τῷ
εὐθὺς ἀναχωρῆσαι πάντα ἀπέδωκαν.

15 Τότε δὲ καὶ ὁ Ἀννίβας ἀπέθανε. πρέσβειον γὰρ πρὸς τὸν
Προσοίαν τὸν τῆς Βιθυνίας κρατοῦντα πεμφθέντων ἐκ Ῥώμης
δι' ἄλλα τέ τινα καὶ ὅπως καὶ τὸν Ἀννίβαν ἐκδοίη παρ' αὐτῶ
ἔντα, προμαθῶν τοῦτ' ἐκείνος καὶ διαδραῦναι μὴ οἶός τε ὧν ἐαν-
τὸν διεχρήσατο. χρησιμοῦ δὲ ποτε αὐτῶ γενομένου, ἐν γῇ Λι-
20 βύσση τεθνήξασθαι, ὃ μὲν ἐν τῇ πατρίδι τῇ Λιβύῃ προσεδόκα
θανεῖν, ἔτυχε δὲ θνήσκων ἐν χωρίῳ τινὶ τυγχάνων καλουμένῳ
Λιβύσση. καὶ ὁ Ἀφρικανὸς δὲ Σκιπίων τότε μετέλλαξε. D

1 Κεφαλληνίαν PW.
om A.

2 Πελοπόννησον PW.
15 δὲ om A.

5 ὁ tertium

16 τῆς om A.

vius vero Cephallenia deditioe capta Peloponnesum seditione laboran-
tem composuit.

Deinde C. Flaminio et Aemilio Lepido consulibus Antiocho defun-
cto filius Seleucus successit: quo et ipso multo post mortuo, Antiochus
qui Romae obses erat regnum suscepit. Philippus novas res moliri
ausus, urbibus quibusdam Thessalicis et Aeno Maroneaque ereptis, nihil
gerere potuit ob senectutem et filiorum casus. Galli quidam Alpihus
superatis urbem intra eas condere statuerunt. quibus M. Marcellus arma
caeteraque quae domo attulerant ademit: Romani vero legatis eorum illa
omnia restituerunt, ut statim Italia excederent.

Tum etiam Hannibal interiit. nam legatis ad Prusiam Bithyniae
regem tum ob alia, tum ut Hannibalem apud ipsum degentem dederet,
Roma missis, ille ea re praecognita, cum effugere non posset, necem
sibi conscivit. qui cum aliquando accepisset oraculum se in terra Li-
byssa obiturum, se in Africa patria decesurum esse putabat: verum id
castellum, in quo moriebatur, Libyssae nomen habuit. tunc etiam Sci-
pio Africanus decessit.

22. Φίλιππος δὲ ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς, τὸν υἱὸν Δημήτριον ἀποκτείνας καὶ τὸν ἕτερον υἱὸν τὸν Περσέα μελλήσας φρονεῦσεν, ἀπέθανεν. ἐπεὶ γὰρ προσφιλὴς τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ τῆς ὀμηρείας ἐγένετο ὁ Δημήτριος, καὶ αὐτὸς τε καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Μακεδόνων ἤλπιζον ὅτι μετὰ τὸν Φίλιππον τὴν βασιλείαν λήψεται, ἐφθόνησεν αὐτῷ ὁ Περσεὺς ἅτε καὶ πρεσβύτερος αὐτοῦ ᾦν, καὶ διέβουλεν αὐτὸν ὡς ἐπιβουλεύοντα τῷ πατρὶ. καὶ ὁ μὲν φάρμακον πιεῖν ἀναγκασθεὶς ἐτελεύτησεν, ὁ δὲ Φίλιππος οὐ πολλῷ ὕστερον τὸ ἀληθὲς γινῶν ἀμύνασθαι τὸν Περσέα ἠθέλησεν, οὐ μέντοι καὶ ἴσχυσεν, ἀλλ' αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ τὴν βασιλείαν ὁ 10 Περσεὺς διεδέξατο. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ταύτην τε αὐτῷ ἐβεβαίωσαν καὶ τὴν πατρῴαν φίλιαν ἀνελεύσαντο.

Ἐν δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις συνηρέχθησαν μὲν τινα, οὐ μέντοι καὶ ἀναγκαῖα πάνυ ὥστε καὶ συγγραφῆς νομίζεσθαι ἄξια. ὕστερον δὲ ὁ Περσεὺς πολέμιον ἑαυτὸν τοῖς Ῥωμαίοις ἐποίησεν. 15 ἵνα δὲ ἀναβολὴν τοῦ πολέμου σχολή μέχρις ἂν παρασκευάσεται, πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἐπέμψεν ἀπολογησομένους τάχα περὶ ὧν ἐνεκαλεῖτο. οὗς οἱ Ῥωμαῖοι οὐτ' εἶσω τοῦ τείχους ἐδέξαντο, καὶ πρὸ τοῦ ἄστεος αὐτοῖς χρηματίσαντες οὐδὲν ἀπεκρίναντο ἕτερον B ἢ ὅτι ὑπάτον πέμψουσι πρὸς ὃν ὅσα βούλεται διαλεχθήσεται. καὶ 20 αὐθιμηρὸν αὐτοὺς ἀπιέναι ἐποίησαν, δόντες σφίσι καὶ ἀγωγὰς ὥστε μὴ τινη συγγένωνται· καὶ τῷ Περσεῖ τῆς Ἰταλίας ἐπιβαίνειν τοῦ λοιποῦ ἀπειρήκυσιν.

3 γὰρ] δὲ A.   4 δ om A.   12 πατρῴαν] προτέραν A.
17 ἐπέμψαν ἀπολογησομένους A.   20 πέμψουσι B.

FONTES. Cap. 22. *Dionis Historiae Romanae libri desperditi: exo. Peirescianum 73, Ursinianum 159.*

22. Philippus Macedonum rex filio Demetrio occiso, Perseum quoque occisurus, obiit. nam cum Demetrius Romanis, apud quos obses fuerat, acceptus esset, atque ipse caeterique Macedones sperarent fore ut regnum Philippo mortuo obtineret, Perseus ut natus maior ei invidit, et ut patri insidiantem calumniatus est. itaque venenum bibere coactus perlit. Philippus autem non multo post veritate cognita Perseum ulcisci volens; morte interseptus regnum Perseo vel invitus reliquit: quod ei Romani, paterna amicitia renovata, confirmarunt.

Insecutis temporibus accidere quaedam scriptōne parum digna. sed post Perseus Romanorum inimicitia suscepta, ut bello moram, dum se pararet, produceret, legatos Romam misit, obiecta sibi crimina purgaturus scilicet. quibus Romani in urbem non admissis, senatu foris dato, nihil responderunt aliud nisi consulem se missuros esse cum quo ageret quae vellet. eodemque die illos abire iusserunt, duكتورibus adiunctis, ne cum quoquam colloquerentur; ac Perseo aditu Italiae in posteram interdixerunt.

Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι μετὰ ταῦτα Γναῖον Σικίνιον στρατηγὸν μετὰ δυνάμειος ἄλλης ἐξέπεμψαν (οὐ γὰρ πω τὴν μεῖζω παρεσκευάσαντο), καὶ ὁ Περσεὺς εἰς Θεσσαλίαν παρεμβάλλων τὰ γε πλείεστα αὐτῆς ὤκειώσατο· ἐπεὶ δὲ τὸ ἕαρ ἐπίστη, κέμπουσι ἐπὶ αὐτὸν Λικίνιον Κράσσον, καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ Γάϊον Λουκρήτιον. συμμίζας οὖν πρῶτον περὶ Αἰφισσαν τῷ Περσεῖ ἐν ἵππομαχίᾳ ἔπταισεν· ὕστερον μόντοι περιεγένετο, ὥστε καὶ ἀναχωρῆσαι τὸν Περσεῖα εἰς τὴν Μακεδονίαν. ὁ Κράσσος δὲ ταῖς πόλεσι ταῖς Ἑλληνικαῖς ταῖς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κατεχομέναις C 10 προσέβαλε, καὶ τῶν μὲν πλείονων ἀπεκρούσθη, ἔστι δ' ἄς ἐχειρώσατο· καὶ τινας κατασκάψας τοὺς ἄλόντας ἀπέδοτο. ὑπερ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ πωθόμενοι ἠγανάκτησαν, καὶ τὸν τε Κράσσον ὕστερον ἐξημίωσαν χρήμασι καὶ τὰς ξυλωκίας πόλεις ἠλευθέρωσαν καὶ τοὺς πρῶθέντας ἐξ αὐτῶν καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ εὐρεθέντας τότε 15 παρὰ τῶν ἐωνημένων αὐτοὺς ἐξεπρίαντο.

Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐπραξαν οἱ Ῥωμαῖοι, ἐν δὲ τῷ πρὸς τὸν Περσεῖα πολέμῳ πολλὰ καὶ μεγάλα ἠτύχησαν, καὶ πολλαχόθι ἐπόνησε τὰ αὐτῶν, καὶ ὁ Περσεὺς τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας κατέσχε τὰ πλείονα. τὴν τε γὰρ ἄλλην δύναμιν πολλὴν D 20 συνεκρότησε, καὶ πρὸς τοὺς ἐλέφαντας τῶν Ῥωμαίων φάλαγγα ὀπλιτῶν ἠσκήκει, δξέειν ἤλοις τὰς ἀσπίδας καὶ τὰ κράνη σιδηρώσους αὐτῶν. ὅπως δὲ μήτε τοῖς ἵπποις φοβεροὶ εἶεν, εἶδωλα

1 σικίνιον AB, Σικίνιον PW.

3 γα] τε A.

4 ἐπ' om C.

5 λικίνιον B. τῷ ναυτικῷ A.

8 τὴν add A.

9 Φιλίππου cum P libri mss omnes, etiam Regii et Colbert: παρσίως W

ex coniectura. 12 τε] γε A.

14 εὐρεθέντας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ A.

18 ἰαντῶν A.

Deinde Cn. Sici-nium praetorem cum parvis copiis ablegarunt, maioribus nondum paratis. Perseus Thessaliam ingressus maximam eius partem sibi adunxit. imminente vere Licinius Crassus contra eum missus est, et classi praefectus C. Lucretius. ac primo apud Larisam equestri conficta Crassus impedit, deinde victoria potitus eo redegit Perseum ut in Macedoniam recederet. urbes autem Graecas aggressus a Philippo possessas, a plerisque repulsus est, nonnullas subegit, nonnullas evertit, civibus sub corona venditis, quibus Romani auditis indignati, Crasso postmodum pecuniariam multam dixerunt; captas urbes libera esse iusserunt, earumque civis venundatos, quos in Italia reperere, ab emptoribus redemerunt.

His ita gestis bello Persico multas magnasque olades acceperunt, rebus eorum passim afflictis, nam Perseus Epiri et Thessaliae pleraque obtinuit. praeter enim alias ingentes copias, adversus Romanorum elephantas etiam phalangem armatorum instruxerat quorum clipei et galeae ferreis clavis acutis horrebant. ne autem equis formidabiles essent,

ἐλεφάντων σκηνάσας δεινὴν μὲν ὑπὸ χολοματός τινος ὁσμὴν
 ἔχοντα, φοβερά δὲ καὶ ὁφθῆναι καὶ ἀκουσθῆναι ὄντα (βροντώδη
 γὰρ ἤφειε ἡχὴν τινα ἐξ ἐπιτηδεύσεως), πρὸς ἑκείνα προσῆγεν
 αὐτοὺς συνεχῶς, μέχρις οὗ καὶ ἐθάροσαν. ὁ μὲν οὖν Περσεὺς
 μέγα ἐκ τούτων ἐκέκτητο φρόνημα καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τῇ δόξῃ καὶ 5
 τῷ μεγέθει τῆς ἀρχῆς ὑπεροίσειν ἐπήλπισεν, οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ταῦτα
 P I 457 μαθόντες τὸν Μάρκιον Φιλίππον ὑπατεύοντα σπουδῇ ἐξέπεμψαν.
 καὶ ὃς εἰς τὴν Θεσσαλίαν πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τοὺς
 τε Ῥωμαίους καὶ τοὺς συμμάχους ἐξήσκει, ὥστε δεισύντα τὸν
 Περσέα ἐν τῷ ἰδίῳ τῷ Μακεδονικῷ καὶ πρὸς τοῖς Τέμπεισι ἦσαν—10
 χίαν ἄγειν καὶ τὰ σιτὰ τρηεῖν. θαρσύνσας δὲ διὰ ταῦτα ὁ
 Φίλιππος διὰ μέσων ὄρων ὑπερέβαλλε, καὶ τινα τοῦ Περσέως
 κατέσχε. προῖων δ' ἐπὶ τῆς Πέδνης τῶν ἐπιτηδείων ἐσπάνισε,
 καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἀνέστρεψε. καὶ αὐτῶς ὁ Περσεὺς ἀνε-
 θάρωσε καὶ ἃ κατέσχε ὁ Φίλιππος ἀνεκτήσατο καὶ τῷ ναυτικῷ 15
 συχὰ τοὺς Ῥωμαίους ἐλύπει, συμμάχους τε προσηγάγετο καὶ
 πάντη τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἤλπισεν ἐκβαλεῖν. τῇ δὲ
 B πολλῇ καὶ ἀκαιρῷ φειδωλῖα καὶ τῇ δι' αὐτὴν τῶν συμμάχων
 ὀλιγωρία ἀσθενῆς αὐτῶς ἐγένετο. ὥς γὰρ τὰ τῶν Ῥωμαίων ὑπε-
 δίδου, τὰ δ' ἐκείνου ἐπηύξετο, κατεφρόνησεν ὥς οὐδὲν εἶ τῶν 20
 συμμάχων δεόμενος, καὶ οὐκ ἐδίδου χρήματα σφίσι καὶ ἐπηγγεί-

5 καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τῇ δόξῃ om C. 10 "ἐν τῷ ἰδίῳ] sic
 Reg. et Colbertus, ubi Wolfius quid si ἐν Δίῳ" DUCANGIUS.
 καὶ om A. 12 ὑπερέβαλε A. 14 ἐς C. 17 πάντη τοὺς —
 p. 271 v. 3 σπουδῶν δεηθῆναι Dionis excerptum Peirescianum 73.
 19 τῶν om A.

*simulacra elephantorum paravit ex unguento quodam tetrum foetorem
 spirantia, visu audituque horrenda, quae arte quadam sonitum instar
 tonitrus ederent: ad quae equi subinde adducti timere denique desierunt.
 his rebus Perseus auctis animis se Alexandro gloria et magnitudine im-
 perii superiorem fore putabat. Romani vero iis cognitis Marcium Phi-
 lippum celeriter ablegarunt, qui cum in Thessaliam ad exer-
 citum venisset, Romanos et socios ita exercuit, ut Perseus territus in
 suo regno Macedonico et ad Tempe quietus angustias tueretur. aucta
 ex eo audacia Philippus, mediis montibus superatis, quasdam illius urbes
 cepit; et ad Pydnam progressus, ob comaeat penuriam in Thessaliam
 rediit. unde Perseus resumpta fiducia, quae Philippus occuparat, rece-
 pit, et classe Romanos crebris detrimentis affecit, adscitisque sociis tota
 Graecia se Romanos eiectionum sperabat. sed nimia et importuna par-
 simonia, ex eaque sociorum neglecta, rursus eius opes imminutae sunt.
 rebus enim Romanorum labescentibus, suis incrementis fretus socios ita
 contempsit, quasi eorum opera nihil esset opus, nec promissam illis pe-*

λατο. τῶν μὲν οὖν ἀμβλυθέντων τὸ πρόθυμον, τῶν δὲ καὶ W II 108
τέλειον αὐτὸν ἐκλιπόντων, τοσοῦτον ἀπέγνω ὥστε καὶ σπονδῶν
δεηθῆναι. καὶ κἄν ἔτυχε τούτων διὰ τοῦ Εὐμένους, εἰ μὴ καὶ
Ῥόδιοι συνεπρέσβευσαν· ὑπερηφάνως γὰρ οὗτοι τοῖς Ῥωμαίοις
5 διαλεχθέντες τυχεῖν αὐτὸν ἐκάλυσαν τῶν σπονδῶν.

23. Ἐντεῦθεν ὁ κατ' αὐτοῦ πόλεμος Παύλῳ ἀνετίθη τῷ
Αἰμιλίῳ τὸ δεύτερον ὑπατεύοντι. ὃς σπονδῇ κομισθεὶς εἰς τὴν C
Θεσσαλίαν καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν προκαταστρησάμενος, βιασά-
μενος διὰ τῶν Τεμπῶν (ἄλλοι γὰρ ἐφρούρουν αὐτά) ἐπὶ τὸν
10 Περσέα ὤρμησεν. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος τὸν Ἑλλιον ποταμὸν προσapé-
φραξεν ὄντα ἐν μέσῳ, προκαταλαβὼν δὲ καὶ πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ
τε Ὀλύμπου καὶ τῆς θαλάσσης αἰμασιαῖς καὶ σταυρώμασι καὶ
οἰκοδομήμασιν ἄπορον ἀπειργάσατο, ἐθάρρει δὲ καὶ τῇ ἀνδρεία
15 ἀνδρείως ἐπορίσατο ἐπικούρημα. διμησάμενος γὰρ τὴν ἐν τῇ
ὑπώρειά τοῦ Ὀλύμπου ἄμμον ὕδωρ εὔρε διψιλές τε καὶ πότιμον. D
κἄν τούτῳ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις ἀφίκοντο πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς
αὐτῆς θρασύτητος ἀφ' ἧς καὶ ἐς τὴν Ῥώμην πρὶν ἐπρεσβεύσασθαι.
ὁ δὲ οὐδὲν εἰπὼν πλέον αὐτοῖς ἢ ὅτι μετ' ἄλλας ἡμέρας ἀπόκρισιν

1 γοῦν A. ἀμβλυθέντων AB, ἀμβλυθέντων PW. 2 σπον-
δῶν δεηθῆναι — 5 τῶν σπονδῶν Dionis excerptum Ursinianum 159.
3 καὶ om C. καὶ κἄν p. 79 v. 17. 4 γὰρ om C. 9 διὰ]
γὰρ A. 10 Ἑλλιον] Knipscum Livius. 15 ἐπορίσατο]
alter e Regiis et Colberteus ἐκομίσασατο" DUCANGIUS.

FONTES. Cap. 23. Dionis Historiae Romanae libri deperditi:
excerpta Peiresciana 74 75 (cf. excerptum Planudeum 59 in Scri-
ptorum veterum novae collectionis ad A. Maio editae vol. 2 p. 546).
Plutarchi Aemilii Paulus, c. 26.

cuniam dedit. aliorum igitur alacritate imminuta, ab aliis plane destitutus, ita rebus suis diffidere coepit ut pacem peteret: eamque per Eumenem impetrasset, nisi Rhodii legatis adiuncti superba oratione Romanorum animos alienassent.

23. Inde bellum Persicum Paulo Aemilio iterum consuli est mandatum. qui prope in Thessaliam profectus, militari disciplina correcta, per Tempe quae a paucis custodiebantur vi patefacta via, contra Perseum duxit. is vero cum Elpium amnem interfluentem munitionibus, et quicquid inter Olympum et mare interiacet septis atque aggeribus occupasset, et siccitate loci quoque fretus esset, tamen sic etiam consul transitus periculo facto sitis primum invenit remedium. perfossis enim arenis in montis Olympi radicibus affatim aquae potabilis repperit. interea Rhodiorum legati eadem audacia qua prius Romae usi fuerant ad eum venerunt: quos ita dimisit ut nihil aliud diceret nisi se post pau-

δώσει, ἀπέπεμψεν αὐτούς. ὡς δὲ προσβάλλων οὐδὲν ἐπέβαινε, ἔμαθε δὲ τὰ ὄρη ὄντα που πορεύσιμα, μέρος τι τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὴν δυσπροσδοτώτεραν αὐτῶν ὑπερβολὴν ἐπέμψε, καταληγόμενον τὰ ταύτη ἐπίκαιρα (διὰ γὰρ τὸ δυσπρόστοτον καὶ ἐλαχίστην εἶχε φρουράν), αὐτὸς δὲ τῷ λοιπῷ τοῦ στρατεύματος προσέμιξε τῆς Περσεῖ, ἵνα μὴ τι ὑποτοπήσας φυλακῆν τῶν ὄρων ἀκριβεστέραν ποιήσαιο. καὶ μετὰ τοῦτο καταληγθέντων τῶν ἄκρων νυκτὸς πρὸς τὰ ὄρη ὤρμησε, καὶ πῆ μὲν λαθῶν πῆ δὲ βιασάμενος ὑπερέβαλεν αὐτά. ὁ μαθὼν ὁ Περσεύς, καὶ δεισας μὴ κατὰ νότον αὐτῷ προσπέσῃ ἢ καὶ τὴν Πύδναν προκατάσῃ (καὶ γὰρ τὸ ναυτικὸν ἴμα τὸ τῶν Ῥωμαίων παρέπλει), τό τι ἔρωμα τὸ πρὸς τῷ ποταμῷ ἐξέλιπε, καὶ πρὸς τὴν Πύδναν ἐπειχθεὶς πρὸ τῆς πόλεως ἐστρατοπεδεύσατο. καὶ ἦλθε μὲν καὶ ὁ Παῦλος ἐκεῖ, οὐ μέντοι καὶ παραχρημα προσέμιξαν, ἀλλὰ καὶ διέτριψαν οὐκ ὀλίγας ἡμέρας. προμαθὼν δὲ ὁ Παῦλος ὡς ἡ σελήνη ἐκλείπειν μέλλει, 15 σινηθροίκει πρὸς ἑσπέραν τὸ στρατεύμα ὅτε τὴν ἐκλείπειν γενέσθαι ἐχρήν, καὶ προείπε τὸ συμβησόμενον, καὶ μὴ τι διὰ τοῦτο ταραχθῆναι παρήγγεσεν. οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι τὴν ἐκλείπειν θεασάμενοι οὐδὲν κακὸν ἐξ αὐτῆς ὑπετόπησαν, οἱ δὲ γε Μακεδόνας δέος ἔσχον ἐκ τούτου καὶ ἐς τὸν Περσεῖα τὸ τέρας τείνειν ἐνόμισαν. οὕτω δ' ἐκατέρων ἐχόντων συμβάν τι κατὰ τύχην τῇ ὅστε- 20 ραία συνέρρηξεν αὐτοὺς εἰς μάχην ἀκήρυκτον καὶ τέλος τῷ πολέμῳ ἐπέδηκται. ἐπεὶ γὰρ ὑποζύγοντι τι τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ ὕδωρ

1 αὐτούς om C.
τὸν ποταμὸν B.

4 ταύτης A.

11 τὸ tertium BC, τῷ PW.

14 προσέμιξεν A. διέτριψεν B.

cos dies eis responsurum esse. cum autem oppugnando nihil proficiens montes alicubi esse pervios didicisset, partem exercitus ad cacumen accessu difficilium misit ut loca opportuna occuparet (nam ob arduum adscensum minimum ibi praesidium collocatum erat): reliqua copiarum parte cum Perseo dimicavit, ne quid suspicatus montes accuratius tueretur. post verticibus occupatis noctu ad montes contendit, eosque partim aperto Marte partim occulte superavit. quo Perseus cognito, metuens ne a tergo circumveniretur aut Pydna ab hoste occuparetur (nam Romana classis accedebat), castris quod ad sinem erat deserto Pydnam propere contendit, et ante urbem castra posuit. eodem Paulo quoque venit. non statim tamen sunt congressi, praesidio in plures dies dilato. et quia lunae defectum praecognoverat, exercitum sub vesperam qua ille instabat convocatum, edocuitque quid futurum esset, monuit ne quid ea re turbaretur. proinde Romani ex eo nihil adversi timuerunt: Macedones autem territi Perseo sinistri aliquid portendi iudicabant. sic utrisque affectis fortuito casu postredie in pugnam non denuntiata sunt impulsi: quae bello finem imposuit. nam eam iumentum Romanum in

εἰσέπεισεν ἕξ ὄπερ ὑδρεύοντο, καὶ οἱ τε Μακεδόνες αὐτοῦ ἐπελάβοντο καὶ οἱ ὑδροφόροι ἀντείχοντο, τὸ μὲν πρῶτον οὕτω καθ' ἑαυτοὺς ἐμαχέσαντο, ἔπειτα καὶ οἱ λοιποὶ ἐπικουροῦντες τοῖς οἰκείοις κατ' ὀλίγους ἐκ τῶν στρατοπέδων ἐξήσαν, καὶ πάντες C
5 συνέμιξαν ἀπ' ἀμφοῖν. καὶ μάχης ἀσυντάκτου μὲν ὄξείας δὲ γενομένης, οἱ Ῥωμαῖοι ἐκράτησαν, καὶ καταδιώξαντες τοὺς Μακεδόνας μέχρι τῆς θαλάσσης πολλοὺς μὲν αὐτοὶ ἐφόνευσαν, πολλοὺς δὲ τῷ ναυτικῷ προσπλεύσαντι ἀποκτεῖναι παρέδουσαν. οὐδ' ἄν τις ὑπελείφθῃ αὐτῶν, εἰ μὴ νῦξ αὐτοῖς ἐβροήθησεν· περὶ δελιῆν 10 γὰρ ὄψιαν ἡ μάχη ἐγένετο.

Διαφυγῶν οὖν εἰς Ἀμφίπολιν ὁ Περσεὺς ὡς τοὺς τε περιλειπῆς ἀναληψόμενος καὶ συστήσων αὐθις τὰ πράγματα, ἐπεὶ οὗτ' ἤλθόν τινες πρὸς αὐτὸν πλὴν μισθοφόρων Κρητῶν, καὶ τὴν W Π 109 Πύδναν ἄλλας τε πόλεις τὰ τῶν Ῥωμαίων ἤρῃσθαι ἔμαθε, κάκειν D
15 θεν μετέστη καὶ εἰς πλοῖα τὰ χρήματα ὅσα ἐπήγετο θέμενος νυκτὸς ἐς Σαμοθράκην ἀπέπλευσε. καὶ πυθόμενος οὐ πολλῷ ὕστερον τὸν Ὀκταουῖον, ὃς τοῦ ναυτικοῦ προῖστατο, προσπλέοντα, καὶ τὸν Παῦλον ἐς Ἀμφίπολιν παρόντι, ἐπέστειλεν αὐτῷ συμβῆναι δεόμενος. καὶ ἐπεὶ βασιλεῖα ἑαυτὸν ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀνόμασεν, 20 οὐδ' ἀποκρίσεως ἔτυχεν. ὕστερον δὲ ἄνευ τινὸς τοιαύτης προσρήσεως ἐπιστελλαντος προσεδέξατο μὲν τὸν ὑπὲρ τῶν σπονδῶν λόγον, οὐκ ἄλλως μέντοι συμβῆσεσθαι ἔφη εἰ μὴ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ πάντα τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιτρέψει. καὶ διὰ ταῦτα οὐ συνέ-

9 ὑπελείφθη A, ὑπελίφθη B, ἀπελείφθη PW.
τούτους B. 15 ὅσα] καὶ ὅσα A.

11 τοὺς τε]

flumen unde aquabantur incidisset, idque sibi et Macedones et lixae vindicarent, primum inter hos certatum est; deinde caeteri etiam suis opitulaturi alii post alios castris sunt egressi, donec omnes utrinque conflixerunt, pugna confusa illa quidem sed acris, cuius victoria penes Romanos fuit, qui Macedones usque ad mare persecuti multos ipsi occiderunt, multos classi accedenti trucidandos obiecerunt; neque quisquam eorum evasisset, nisi noctis beneficio conservati essent: pugna enim sub vesperam commissa est.

Persens Amphipolim profugus, ut et reliquias colligeret et rem in integrum restitueret, cum nulli venirent praeter Cretenses stipendiarios, et Pydnam caeterasque urbes ad Romanos defecisse audiret, illinc digressus omni pecunia quam secum vehebat navibus imposita noctu in Samothraciam navigavit. cum autem non multo post audivisset Octavium classi praefectum accedere, et Paulum Amphipolim venisse, per litteras pacem ab eo petiit. in quibus quod se regem nominasset, ne responsum quidem tulit. deinde cum sine tali aliquo titulo idem petiisset, Paulus pacificationis mentione admissa non alias ei condiciones tulit nisi ut semetipsum et sua omnia Romanorum fidei permitteret: itaque

βησαν. μετὰ τοῦτο δὲ ἔξαιτηθεις παρὰ τῶν Ῥωμαίων Ἐυάνδρον
 P I 459 *τινα Κρήτη πολλὰ κατ' αὐτῶν ὑπουργηκότα καὶ πιστότατον*
αὐτῶ, οὐκ ἐξέδωκε μὲν φοβηθεις μὴ κατέλην ὅσα αὐτῷ συνήδει,
λάθρα δὲ αὐτὸν ἀποκτείνας ἑαυτὸν διουχειρλωσθαι ἐφήμισε.
τότε μὲν οὖν οἱ συνόντες αὐτῷ φοβηθέντες τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ 5
(οὐ γὰρ ἠγνόησαν τὸ γινόμενον) μεθίστασθαι ἤρξαντο. κάκεινος
δείσας μὴ τοῖς Ῥωμαίοις παραδοθῆ, ἐκδρᾶναι νυκτὸς ἐπεχειρήσε.
καὶ ἔλαθεν ἂν πρὸς Κότυν Θροῦκα δυνάστην κομισθείς, εἰ μὴ οἱ
Κρήτες αὐτὸν ἐγκατέλιπον· ἐνθήμενοι γὰρ τὰ χρήματα εἰς τὰ
πλοῖα οἴκαδε ἀπήραν. ὁ δὲ ἡμέρας μὲν τινὰς αὐτοῦ μετὰ Φι- 10
 B *λίππων ἐνὸς τῶν υἱῶν κρυπτόμενος ἔλαθεν, ἐπεὶ δὲ τοὺς ἄλλους*
παῖδας καὶ τὴν θεραπείαν ἔγνω κατεσχηκότα τὸν Ὀκταοῖον,
εὐρέθη ἐθελοντής. καὶ ἀχθέντα εἰς τὴν Ἀμφίπολιν οὐδὲν ὁ
Παῦλος ἐκάκωσεν, ἀλλὰ καὶ ἐδεξιώσατο καὶ ὁμόσιτον ἐποιήσατο
καὶ ἐν ἀδέσμῳ φυλακῇ ἐτήρει καὶ ἐν θεραπείᾳ ἤγε. μετὰ δὲ 15
ταῦτα εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ τῆς Ἠλείρου ἀνεκομίσθη.

Ἄδελφός τ' αὐτοῦ Πλούταρχος ἀχθῆναι λέγει τὸν Περσεῖα πρὸς τὸν Αἰ-
 μιλιον, καὶ τὸν δεδακρυμένον προσυπαντήσῃ αὐτῷ, ἐκείνον δ'
 ἐπὶ στόμα καταβαλεῖν ἑαυτὸν καὶ γονάτων ὀρεξάμενον ἀφῆναι
 C *φωνὰς ἀγενεῖς. καὶ τὸν Αἰμιλιον ἀλγοῦντι προσώπῳ προσιδόντα 20*

1 μετὰ τοῦτο — 6 μεθίστασθαι ἤρξαντο Dionis excerptum Peire-
 scianum 74. 6 γινόμενον AB, γινόμενον PW. 10 ὁ δὲ om A.
 13 εὐρέθη ἐθελοντής — 15 θεραπεία ἤγε Dionis excerptum Peire-
 scianum 75. cf. excerptum Planudenum 59 apud Maium p. 546, quod
 utrum Dionis verba exhibeat, incertum. 17 Πλούταρχος] Aemilii
 Pauli c. 26. 18 προσυπαντήσαι A. δ' om A. 19 δεξα-
 μένον A.

inter eos non convenit. post, Evandrum Cretensem Romanis postulan-
 tibus, cuius multis in rebus fidelissima contra eos usus erat opera, non
 dedit, veritus ne arcana sua proderet, sed eo clam interfecto rumorem
 sparsit eum sibi ipsum manus attulisse. tum igitur familiares, eius per-
 fidiam veriti (neque enim eos id latebat facinus), ab eo desciscere coe-
 perunt. quare veritus ne Romanis dederetur, noctu fugam capessere
 instituit; ac clam ad Cotym Thraciae dynasten pervenisset, nisi Creten-
 ses rebus suis in naves impositis domum discedentes eum reliquissent.
 ipse vero ibi per dies aliquot cum Philippo filio latuit: sed cum caete-
 ros liberos suos Octavium tenere didicisset, ultro e latebris prodiit.
 Amphipolim perductum Paulus non male tractavit, sed porrecta dextera
 ad mensam suam admisit, et in libera custodia asservatum honorifice
 habuit. deinde per Epirum in Italiam est perductus.

Plutarchus refert Aemilium, cum Perseus adduceretur, ei lacrimis
 oppletum obviam ivisse; illum vero in faciem prostratum prehensis eius
 genibus voces parum generosas edidisse; Aemilium autem tristi vultu

αὐτὸν εἰπεῖν “τί, ὦ ταλαίπωρε, ταῦτα πράττεις; ἀφ’ ὧν δόξεις οὐκ ἀναξίως ἀτυχεῖν, οὐδὲ τοῦ νῦν ἀλλὰ τοῦ πάλαι δαίμονος ἀνάξιος γεγενῆσθαι. τί δέ μου καταβάλλεις τὴν νίκην καὶ μικρύνεις μου τὸ κατόρθωμα, ἐπιδεικνύμενος ἑαυτὸν οὐ γενναῖον 5 οὐδὲ πρόποντα Ῥωμαίοις ἀνταγωνιστήν; ἀρετ’ τοι δυστυχοῦσι μεγάλην ἔχει μοῖραν καὶ παρὰ πολέμοις, δειλά δὲ Ῥωμαίοις, κἄν εὐποτιμῇ, πάντη ἀτιμώτατον.”

24. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ Λούκιος Ἀνίκιος στρατηγὸς πεμφθεὶς ἐπὶ τὸν Γέντιον τοὺς προσμίζαντάς τε αὐτῷ 10 ἐνίκησε καὶ τὸν Γέντιον φυγόντα ἐπιδιώξας ἐς Σκοδρὰν κατέκλει- D σεν, ὅπου ἦν αὐτῷ τὰ βασιλεια. καὶ διακενῆς ἂν προσήθρευεν αὐτῇ (ἐπὶ γὰρ ἀκρωνυχίας ὄρους πεπόλισται, καὶ φάραγγι βαθύλαις ποταμοὺς ῥοώδεις ἐχούσαις περιελεῖται, τείχει τε ὄχυρῶ περιέκλωσται), εἰ μὴ ὁ Γέντιος μέγα ἐπὶ τῇ δυνάμει ἐλπίσας ἐκὼν 15 εἰς μάχην ἐχώρησε. κἄκ τούτου τὴν τε ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν ὁ Ἀνίκιος προσηγάγετο, καὶ μέχρι τῆς Ἡπείρου προελθὼν πρὶν τὸν Παῦλον ἐλθεῖν κάκεινῃν ταραττομένην ἡμέρωσεν.

Οἱ δ’ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔμαθον μὲν τὴν τοῦ Παύλου νίκην τε- τάρτη μετὰ τὴν μάχην ἡμέρᾳ ἕκ τινος φήμης, οὐ μέντοι καὶ 20 ἀκριβῶς ἐπίστευσον. εἶτα γραμμάτων ὑπὲρ ταύτης κομισθέντων P I 460

6 μεγάλη, margo ησ, C. μοῖραν] μοῖραν αἰδοῦς Plutarchus.
7 ἐπὶ οἷῃ A. 10 ἐς ABC, εἰς PW. κοδρὰν ABC.
11 προσήθρευεν A, προσήθρευσεν PW. 17 προελθεῖν A.
19 τὴν om A.

Fontes. Cap. 24. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerpta Ursiniana 160 161 162, Peirescianum 76.

eum intuentem dixisse “quid, o miser, ista facis, unde non praeter meritum in calamitatem incidisse, neque praesenti sed praeterita fortuna indignus esse videaris? quid meam victoriam deprimis et res gestas attenuas, ignaviam prae te ferendo teque adversarium Romanis indignum declarando? virtus enim etiam in calamitate multam vel apud hostes momenti habet: ignaviam vero etiam secundis in rebus extremo contemptu Romani dignam iudicant.”

24. Eodem tempore L. Anicius praetor contra Gentium missus hostes praelio fudit; Gentium profligatum persecutus Scodrae, ubi eius regia erat, obsedit. idque frustra futurum erat, quoniam urbs in montis cacumine sita et profundis vallibus, quae fluvios torrentes habent, cincta muroque firmo munita est, nisi Gentius suis copiis fretus ultro ad pugnam venisset. unde factum ut omne eius imperium Anicius subegerit, et usque ad Epirum progressus ante Pauli adventum illam etiam tumultuantem pacarit.

Romani Pauli victoriam quarto post pugnam die ex rumore audiverunt, sed non plane crediderunt. deinde Pauli acceptis litteris ma-

τοῦ Παύλου, ὑπερήσθησαν, καὶ οὐχ ὡς τὸν Περσέα νεικηκότες
καὶ τὴν Μακεδονίαν κτησάμενοι ἀλλ' ὡς τὸν Φίλιππον ἐκείνου
W Π 110 τὸν πᾶν καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ πάσης τῆς ἀρχῆς ἐκεί-
νης ἦν ἔσχηκε νικήσαντες ἐσεμνύοντο. ἐλθόντι δ' ἐς Ῥώμην τῷ
Παύλῳ πολλὰ ἐψηφίσθη, καὶ ἡ πομπὴ τῶν νικητηρίων αὐτῷ
λαμπροτάτη ἐγένετο. ἐπεμψε μὲν γὰρ καὶ τᾶλλα ὅσα ἐαλώκει
πάντα, ἐπέμψε δὲ καὶ Βίθυν τὸν τοῦ Κότους υἱόν, τὸν τε Περ-
σέα καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τοὺς τε παῖδας τρεῖς ὄντας ἐν τῷ τῶν
αἰχμαλώτων σχήματι. δεύσας δὲ διὰ τὴν τῆς εὐτυχίας ὑπερβολὴν
μή τι νειμείησθαι αὐτοῖς τὸ δαιμόνιον, ἠῤῥξαστο καὶ οὗτος κατὰ τὸν
B Κάμιλλον, μή τι κακὸν τῇ πόλει ἐκ τούτων ἀλλ' ἐαυτῷ εἰ τι δέοι
γενήσεσθαι· καὶ δύο υἱεῖς, τὸν μὲν πρὸ τοῦ Θριάμβου μικρόν,
τὸν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ τῶν ἐπινικίων ἀπέβαλεν ἑορτῇ. ἦν δὲ οὐ στρα-
τηγῆσαι μόνον ἀγαθὸς ἀλλὰ καὶ ὑπερόπτης χρημάτων. τεκμή-
ριον δέ, δεύτερον τότε ὑπατεύσας καὶ λαφύρων ἀμυθῆτων κρα-
15 τήσας ἐν τσσαύτῃ πενία διεβίω ὥστε χαλεπῶς τῇ γυναικὶ αὐτοῦ
τὴν προῖκα τελευτήσαντος ἀποδοθῆναι.

Τῶν δ' ἀλόγιων τῷ πατρὶ μὲν ὁ Βίθυς προῖκα ἐδόθη,
Περσεὺς δὲ εἰς Ἀλβαν σὺν τοῖς παισὶ καὶ τῇ θεραπείᾳ κατετέθη·
C κακέϊ ἕως μὲν ἤλπιξε τὴν βασιλείαν κομίσουσθαι ἀντείχεν, ἐπει δ' 20
ἀπέγνω, ἐαυτὸν διεχειρίσατο. καὶ ὁ Φίλιππος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἦ τε
θυγάτηρ αὐτοῦ οὐκ εἰς μακρὰν ἀπέθανον· μόνος δ' ὁ νεώτατος
τοῖς τῶν Ἀλβανῶν ἄρχουσιν ὑπογραμματεύων ἐπὶ τινα χρόνον

11 ti prius om A. 12 τοῦ om C. 13 τῇ om B. ἦν δὲ οὐ
— 17 ἀποδοθῆναι Dionis excerptum Peirescianum 76. 16 post
τσσαύτῃ C add δὲ. 20 ἕως μὲν A, μὲν ἕως PW.

xima laetitia affecti, non quasi victo Perseo subactaque Macedonia, sed
tanquam Philippum illum regem praestantissimum et ipsum Alexandrum
cum toto illo imperio vicissent, ita sunt gloriati. Paulo Romam reverso
multi honores sunt decreti et triumphus splendidissimus, in quo praeter
alias manubias Bithym Cotyis filium et Perseum cum uxore et tribus
liberis habitu captivorum duxit, veritus autem ex immodica felicitate
invidiam numinis, Camilli exemplo precatus est, si quid inde mali immi-
meret, ut id incolumi re publica in suum caput redundaret. ac duos
filios, alterum paulo ante triumphum, alterum in ipsa illa celebritate
amisit. fuit non tantum egregius imperator, sed etiam pecuniae con-
temptor. quod ex eo apparet quod secundum consul et spoliis innume-
rabilibus potius in tanta paupertate vitam exegit, ut post eius obitum
uxori dos aegre posset reddi.

Ex captivis Bithys patri gratis est redditus: Perseus cum liberis
et ministris Albam missus est. ubi cum se regni recuperandi spe ali-
quamdiu sustentasset, ea amissa sibi ipse manus attulit. Philippus eius
filius et filia non multo post obierunt: solus filius natu minimus, Albanis

διήρκεισεν. οὕτως ὁ Περσεὺς ὁ δι' εἴκοσι βασιλέων ἀγῶν γε-
νέυει, καὶ πολλὸν μὲν τὸν Φίλιππον, πλείω δὲ Θρυλλῶν τὸν Ἀλέ-
ξανδρον, καὶ τὴν βασιλείαν ἀπώλεσε καὶ αἰχμάλωτος γέγονε καὶ
ἐν τοῖς ἐπινικίοις ἐπόμπησε, δεσμιὰ μετὰ τοῦ διαδήματος περι-
5 κείμενος.

Οἱ δὲ γε Ῥόδιοι, μετὰ φρονήματος πρώην τοῖς Ῥωμαίοις
προσφερόμενοι, τότε μὴ μνησικακεῖν αὐτοῖς ἤξιον, καὶ σύμμα-
χοι πρόσθεν αὐτῶν καλεῖσθαι μὴ προσδεχόμενοι, τότε καὶ πάνν D
τοῦτου τυχεῖν ἐσπούδαζον· καὶ ἔτυχον τῆς σπουδῆς, ἀλλ' ὄψε.
10 καὶ τοῖς Κρησὶν ὠργίζοντο μὲν οἱ Ῥωμαῖοι, ἱκετείας δὲ πολλαῖς
χρησμένοις ἀφῆκάν ποτε τὴν ὄργην. καὶ ὁ Προυσίας δὲ καὶ ὁ
Εὐμένης, ὁ μὲν δι' ἑαυτοῦ εἰς τὴν πόλιν ἔλθων καὶ εἰς τὸ βου-
λευτήριον εἰσελθὼν καὶ τὸν οὐδὸν φιλήσας καὶ προσκυνήσας τοῦς
βουλευτὰς ἠλεήθη τε καὶ ἠθώωτο, Εὐμένης δὲ δι' Ἀττάλου τοῦ
15 ἀδελφοῦ τὸ μὴ τι μνησικακεῖν αὐτῷ εἴληφε.

Τότε δὲ καὶ τὰ τῆς Καππαδοκίας οὕτω διαρκήθη. Ἀρια-
ράθης ὁ ταύτης κρατῶν παῖδα γνήσιον ἔσχεν Ἀριαράθην. πρὶν
δ' ἐσχηκέναι αὐτόν, ἐπεὶ πολλὸν χρόνον ἢ γυνὴ αὐτοῦ οὐκ ἐκεί- P I 461
σκε, παῖδα προσειποίησατο Ὀροφέρνην καλέουσα. γεννηθέντος
20 δ' ἔπειτα τοῦ γνησίου φωραθεὶς ἐκείνος ἐξηλάθη. ὅς μετὰ τὸν
Ἀριαράθου θάνατον τῷ ἀδελφῷ δῆθεν ἐπανέστη. καὶ συνεμά-

1 οὗτος A. εἴκοσι] εἰ C. 6 Οἱ δὲ γε — 9 τυχεῖν ἐσπού-
δαζον Dionis excerpta Ursiniana 160 161. 8 αὐτοῖς A.
10 χρωμένοις πολλαῖς A. 11 καὶ ὁ Προυσίας — 14 ἠλεήθη
Dionis excerptum Ursinianum 162. 12 sq. Εὐμένης PW, quae
p. 225 v. 6 Εὐμένης. 20 δὲ ποτε τοῦ B. "φωραθεὶς]
quid si φωραθεὶς" WOLFIIUS.

magistratibus pro scriba inserviando, ad tempus vitam toleravit. ad hunc modum Persens, a viginti regibus se ortum ducere gloriatus, crebro Philippum crebrius Alexandrum in ore habens, et regnum amisit et in hostium potestatem venit et in triumpho ductus est, catenas simul cum diademate gestans.

Rhodii dudum superbe cum Romanis agere soliti, tum veniam delictorum petentes eorumque societatem nuper spretam admodum flagitantes, quod voluere tandem impetrarunt. Romani etiam Cretensibus irati multis precibus denique mitigati sunt. Prusias item sponte in urbem profectus, curiae limen osculatus senatuque adorato, veniam et impunitatem est consecutus. Eumeni fratris Attali intercessio delictorum gratiam fecit.

Tunc etiam Cappadociae hic status fuit. Ariarathes rex germanum filium habuit Ariarathem: ante quem susceptum uxor eius longo tempore sterilis Orophernem adoptarat. qui deinde nato legitimo propter insidiarum suspicionem pulsus, post Ariarathis obitum contra fra-

χουν Ἀριαράθῃ μὲν Εὐμένης, Ὀροφέρνη δὲ Δημήτριος ὁ τῶν Σύρων βασιλεύς. ἑλαττωθεὶς δὲ Ἀριαράθης πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατέφυγε, καὶ κοινωνὸς τῷ Ὀροφέρνη τῆς βασιλείας ὑπ' αὐτῶν ἀποδέδεικτο. οὗτι δὲ ὁ Ἀριαράθης τοῖς Ῥωμαίοις φίλος καὶ σύμμαχος προσηγόρευτο, πᾶσαν ἐκείνος τὴν ἀρχὴν ἐκ τούτου προσ-5 φκειώσατο. καὶ ὁ Ἄτταλος δὲ τὸν Εὐμένην θανόντα διαδεξάμενος τὸν τε Ὀροφέρνην καὶ τὸν Δημήτριον παντελῶς ἐκ τῆς Καππαδοκίας ἀπήλασεν.

B 25. Ὁ δὲ τῆς Αἰγύπτου κρατῶν Πτολεμαῖος ἐπὶ δυοῖν νείσει καὶ μιᾷ ἐξέλιπε θυγατρὶ. ὡς δὲ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀδελφοὶ 10 περὶ τῆς ἀρχῆς ἐστίασαν, Ἀντίοχος ὁ τοῦ μεγάλου Ἀντιόχου υἱὸς τὸν νεώτατον ἐκπεσόντα ἐδέξατο, ἵνα προφάσει τοῦ αὐτῷ ἀμύνειν εἰς τὰ τῶν Αἰγυπτίων παρέλθοι. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον τῆς τε πλείονος χώρας ἐκράτησε καὶ ἐπολιόρκει τὴν Ἀλεξάνδρειαν. καταφυγόντων δὲ τῶν ἄλλων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, 15 πεμφθεὶς πρὸς τὸν Ἀντίοχον ὁ Ποπίλιος ἀποσχέσθαι αὐτὸν τῆς

W II 111 Αἰγύπτου ἐκέλευσεν· οἱ γὰρ ἀδελφοὶ συνέντες τὴν τοῦ Ἀντιόχου δianoιον κατηλλάγησαν. ὡς δ' ἐκείνος ὑπεβέβητο τὴν ἀπόκρισιν,

C κύκλον ῥάβδῳ περίξ αὐτοῦ περιέγραψε, κἀνταῦθα αὐτὸν ἐστηκότα ἀπήτησε βουλευέσασθαι τε καὶ ἀποκρίνασθαι. ἐντεῦθεν 20 δεισας ὁ Ἀντίοχος τὴν πολιορκίαν κατέλυσεν. ἀπαλλαγέντες δὲ τοῦ ἔξωθεν φόβου οἱ Πτολεμαῖοι (οὕτω γὰρ ἐκαλοῦντο ἀμφότε-

5 ἐκ om A. 6 δὲ om C. εὐμένη C, Εὐμένη PW. 11 ὁ τοῦ ἀντιόχου τοῦ μεγάλου υἱὸς A. 13 ἐς C. 14 τῆ] τοῦ A. 16 πόπλιος B, πούπλιος A. 19 περιέγραψε ABC, περιέγραψε PW.

FOUNTES. Cap. 25. *Dionis Historiae Romanas libri deperditi.*

trem insurrexit. Ariarathi opem tulit Eumenes, Oropherni Syriae rex Demetrius. Ariarathes victus ad Romanos confugit, ab eisque una cum Oropherne regnare iussus, quia populi Romani amicus et socius appellatus erat, totum imperium exinde sibi vindicavit. atque Attalus Eumenis successor Orophernem et Demetrium Cappadocia prorsus exegit.

25. Aegypti rex Ptolemaeus moriens duos filios et unam reliquit filiam, fratribus autem inter se de regno contententibus, Antiochus magni Antiochi filius natu minorem pulsum suscepit, ut per eius defendendi speciem aditum in Aegyptum haberet; adductoque exercitu, maxima parte occupata, obsedit Alexandriam. cum autem reliqui ad Romanos confugissent, Popillius ad Antiochum missus eum Aegypto abstinere iussit: fratres enim intellecto illius consilio in gratiam redierant. Antiocho responsum differente, virga circumscriptis regem, ac priusquam eo circulo excederet, deliberare ac responsum reddere iussit. ea re territus Antiochus obsidionem solvit. externo metu liberati Ptolemaei

ροι) αἴθις ἐστασίασαν. εἶτα συνηλλάγησαν αὐθις ἐπὶ τῶν Ῥω-
μαίων ἐφ' ᾧ τὸν μὲν πρεσβύτερον τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κύπρον,
τὰ δὲ περὶ τὴν Κυρήνην ἔχειν τὸν ἕτερον· καὶ ταῦτα γὰρ τότε
τῶν Αἰγυπτίων ἦν. ἀγυνακτῶν δ' ὁ νεώτερος διὰ τὴν ἐλάττωσιν
5 ἐς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο· καὶ εὐρατο παρ' αὐτῶν καὶ τὴν Κύπρον.
ὁ δὲ πρεσβύτερος συμβάσεις ἔθετο αὐθις πρὸς τὸν νεώτερον, πό-
λεις τέ τινας ἀπὸ τῆς Κύπρου δούς, καὶ χρήματα καὶ σίτον
ταξάμενος συντελεῖν.

Τοῦ δ' Ἀντιόχου τελευτῶντος μετὰ τοῦτο καὶ παιδί ὁμο- D
10 νόμῳ τὴν βασιλείαν καταλιπόντος, ταύτην τε αὐτῷ ἰβεβαίωσαν,
καὶ τρεῖς ἄνδρας ἐπιτρόπους δῆθεν (μικρὸς γὰρ ἦν) ἐπέμψαν. οἱ
παρὰ τὰς συνθήκας εὐρόντες ἐλέφαντας καὶ τριήρεις, τοὺς τε
ἐλέφαντας σφαγῆναι πάντας ἐκέλευσαν, καὶ ἄλλα πρὸς τὸ τῆ
Ῥώμῃ συμφέρον διώκον. δι' ὑπερ Λυσίας ὁ τοῦ βασιλέως τὴν
15 κηδεμονίαν ἐγκεχειρισμένος παρώξυνε τὸ πλῆθος ἐκβαλεῖν τοὺς
Ῥωμαίους, τὸν δὲ Γάϊον τὸν Ὀκτάβιον καὶ ἀποκτείνει. καὶ
τούτων γενομένων ὁ μὲν πρέσβεις εὐθὺς εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστει-
λεν ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἀπολογούμενος, Δημήτριος δὲ ὁ Σε-
λεύκου υἱὸς τοῦ παιδὸς Ἀντιόχου ὁμηρεῖον ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ
20 τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον καὶ ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ θείου τῆς βασι- P I 462
λείας ἐστερημένος, ὡς τὸν τοῦ Ἀντιόχου θάνατον ἔγνω, ἤτει μὲν
τὴν πατρίαν ἀρχήν, οἱ δὲ οὔτε ταύτην αὐτῷ συνέπραξαν οὔτ'
ἀπαῖραι τῆς Ῥώμης ἐπέτρεψαν. καὶ ὅς καὶ δυσχεραίνων ὁμοῦς
ἠσούχαζεν. ἐπεὶ δὲ τὰ κατὰ τὸν Λυσιαν ἐγένετο, οὐκέτ' ἐμέλλη-

14 διαίονον B, διωκ C, διώκησαν PW.

19 τῇ add AB.

22 ἐπραξαν B.

23 καὶ δυσχεραίνων] ἐδυσχεραίνεν A.

denuo et dissenserunt et a Romanis reconciliati sunt, ut natu maior Aegypto et Cypro, Cyrenis vero iunior potiretur: nam haec quoque tum Aegyptiorum erant. iunior vero inique secum agi existimans, Romanam profectus, Cyprum etiam impetravit. at senior denuo cum eo pactus, pro Cypro urbes quasdam et frumentum ei assignavit.

Antiocho rege mortuo Romani filio eiusdem nominis regnum confirmarunt, eique ob teneram aetatem scilicet tres curatores miserunt, qui cum praeter pacta et conventa trirames et elephantos invenissent, belluas occidi iusserunt, ac caetera ex Romanorum utilitate administrarunt. qua de causa Lysias, cui regis tutela commissa erat, populum concitavit ut Romanos eiiceret, C. vero Octavium occideret. his factis statim legatos Romam misit, ut id facinus purgaret. Demetrius autem Seleuci filius Antiochi nepos, Romae obses tempore paterni obitus, ab Antiocho patre regno spoliatus, cum eius interitu cognito paternum regnum repeteret, a senatu nec adiutus nec Roma exire situs est. quod quamvis aegre ferret, tamen quievit. caeterum cum Lysias illa fecisset,

σεν, ἀλλ' ἀπέδρα· καὶ ἐκ Λυκίας τῇ γερούσιμῃ ἐπέστειλε, μὴ ἐπὶ τὸν ἀνεψιὸν τὸν Ἀντιόχον (οὕτω γὰρ οἱ πύλαι τοὺς ἔξωδέλφους ἐκάλου) ἀλλ' ἐπὶ τὸν Λυσίαν τὴν ὁρμὴν ἔχειν, ὥστε τῷ Ὀκταβίῳ τιμωρήσειν. ἐς Τριπόλιν δὲ τῆς Συρίας ἐπειχθεὶς καὶ τῷ B τὴν προσαγαγόμενος ὡς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τὴν βασιλείαν⁵ σταλείς (τὴν γὰρ ἀπόδρασιν αὐτοῦ οὐδεὶς ἐνενοεῖ) καὶ Ἀπαμείας κρατήσας δυνάμιν τε συναγαγὼν ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ἤλασε, καὶ τό τε παιδίον καὶ τὸν Λυσίαν φιλικῶς ἀπαντήσαντας αὐτῷ (δεδιότες γὰρ τοὺς Ῥωμαίους οὐκ ἀντήσαν) διέφθειρε, καὶ τὴν βασιλείαν ἀνεκομίσατο, κἂν τῇ Ῥώμῃ στέφανον καὶ τοὺς τοῦ Ὀκταβίου αὐθέντας ἀπέστειλεν. οἱ δὲ χαλεπαίνοντες αὐτῷ οὐδέτερον ἐδέξαντο.

Μετὰ ταῦτα δ' ἐπὶ Δαλμάτας οἱ Ῥωμαῖοι ἐστράτευσαν. τὸ δ' ἔθνος τοῦτο ἔστι μὲν Ἰλλυριῶν τῶν παρὰ τὸν Ἴονιον κόλπον, ὧν τινες Ταυλαντίους ὠνόμαζον Ἕλληνας, ἔχονται δὲ τοῦ¹⁵ C Δυρραχίου ἐν μέρει. αἴτιον δὲ τοῦ πολέμου ὅτι τινὰς τῶν πρόσχωρων αὐτοῖς ἐν φιλικῇ τοῖς Ῥωμαίοις ὄντας ἠδίκουν, συμπρεσβευσαμένοις τε ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς Ῥωμαίοις οὐδὲν μέτριον ἀπεκρίναντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ἄλλων πρέσβεις συλλαβόντες ἀπέκτειναν. τούτους ὁ Σκιπίων ὁ Νασικᾶς ὑπέταξεν, ἐπ' αὐτοὺς²⁰ στρατεύσας· τὰς τε γὰρ πόλεις αὐτῶν εἴλε καὶ τοὺς ἀρχαλάτους ἐπέπρασε. καὶ ἄλλα δὲ κατ' ἐκείνους συνέβη τοὺς χρόνους, οὐ μνήμης μέντοι οὐδ' ἱστορίας ἐπάξια.

2 οὕτω γάρ] cf. T. 1 p. 453 v. 7. 5 τῶν add A. 11 αὐτοῖς- της A. 23 ἄξια A.

nihil cunctatus Roma profugit; et ad senatum e Lycia scripsit se non contra patrum Antiochum sed contra Lysiam proficisci et Octavii necem ulturum esse. cum Tripolim Syriae celeriter sibi adiunxisset, tanquam a senatu ad regnum occupandum missus (de fuga enim eius nemo cogitabat), et Apamea potitus, comparatis copiis Antiochiam contendit, ibique puerum et Lysiam amice obviam egressos (Romanorum enim metu armis abstinerant) interfecit. regno recuperato coronam et Octavii percussores Romam misit: quorum neutrum Romani illi irati acceperunt.

Post haec Dalmatis bellum intulerunt, quae gens Illyrica est in sinu Ionio: quorum quosdam Graeci Taulantios nominant, ex parte Dyrrhachio vicinos. belli causa erat quod, in finitimos Romanis amicos iniurii, nec Romanorum legatis moderate respondissent, et aliorum legatos occidissent. hos Scipio Nasica domuit, eorumque urbibus expugnatis captivos vendidit. iisdem temporibus alia quoque acciderunt, memoria et scriptio parum digna.

26. Ἐντεῦθεν αὐθις ὁ πρὸς τοὺς Καρχηδονίους τὸ τρίτον ἀνερρηπίζετο πόλεμος. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔφερον ἑλαττούμενοι, ἀλλὰ καὶ συμμαχικὰ καὶ ναυτικὸν ἐπὶ τῇ τοῦ Νομαδικοῦ πολέμου παρασκευῇ παρὰ τὰς συνθήκας ἡτοίμαζον· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ὡς τὰ 5 ἄλλα κατὰ γνώμην ἔθεντο, οὐχ ἡσύχουσαν, ἀλλὰ πέμψαντες τὸν D Σκιπίωνα τὸν Νασικῶν ταῦτά τε αὐτοῖς ἐνεκάλουν καὶ τὴν παρα- W II 112 σκευὴν διαλύσαι ἐκέλευον. καὶ ἐπεὶ τὸν Μασινίσσαν ἠτιῶντο ἐκείνοι καὶ διὰ τὸν πρὸς ἐκείνον πόλεμον ἀπειρήκασι ποιῆσαι τὸ κελευόμενον, σύμβασιν τινα πρὸς τὸν Μασινίσσαν αὐτοῖς ἔπραξαν 10 καὶ τινος αὐτοῖς ἀποστήναι χώρας αὐτὸν ἔπεισαν. ὡς δ' οὐδὲν μᾶλλον εἰσῆκουον, μικρὸν ἐπισχόντες Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ τάχιστα νικηθέντας σφᾶς μεγάλη μάχη πρὸς τοῦ Μασινίσσου ἐπέθοντο, εὐθὺς αὐτοῖς τὸν πόλεμον ἐψηφίσαντο. ὁ μαθόντες οἱ Καρχηδόνιοι, οὐκ εὖ ὑπὸ τῆς συμφορᾶς ἔχοντες, κατέδεισαν, καὶ πρέσβεις ἐς 15 τὴν Ῥώμην διὰ συμμαχίαν ἐστύλκασι (καὶ ἄλλοι γὰρ τῶν προσχώρων αὐτοῖς ἐπετίθεντο), καὶ ἐς πᾶν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέβλεψεν ἐπλάτ- P I 463 τοντο. μὴ γὰρ ταῖς σπονδαῖς ἐμμένειν μέλλοντες, ῥᾶον ἕπαντα ἐπηγγέλλοντο.

Τῆς δὲ γερουσίας βουλὴν περὶ τούτου συνυγαγούσης, ὁ μὲν 20 Σκιπίων ὁ Νασικῶς δέξασθαι τὴν τῶν Καρχηδονίων πρεσβείαν καὶ σπονδὰς αὐτοῖς ποιήσασθαι συνεβούλευεν, ὁ δὲ Κάτων ὁ Μάρκος μῆτε σπείσασθαι τούτοις δεῖν εἶπε μῆτε λύσαι τοῦ πολέ-

Fontes. Cap. 26. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Planudeum 42, Scriptorum veterum novae collectionis ab A. Maio editae vol. 2 p. 540.*

26. Dehinc tertium bellum Punicum est confiatum. Carthaginienses enim humilem illam fortunam haud ferentes, socios et classem ad bellum Numidicum contra foedus comparabant. Romani autem, caeteris rebus ex sententia confectis, non quieverunt, sed per Scipionem Nasicam iis de rebus exostulantes, apparatus illum omitti iusserunt. et quia de Masinissa querebantur, et propter bellum cum illo susceptum imperata detrectabant, pactione inter illos facta a Masinissa impetravit ut quadam provincia eis cederet, sed cum nihilo magis parerent, Romani paulisper cunctati, cum primum magno praelio a Masinissa victos esse audiverunt, bellum eis indixerunt. Carthaginienses vero ea clade afflicti et territi (nam ab aliis quoque finitimis premebantur) legatis Romam missis auxilia petiverunt, se Romanis omnibus in rebus obsecuturos simulantes. nam cum foedus rupturi essent, facile quidvis promittebant.

Ea de re concilio a senatu indicto Scipio Nasica legatos Carthaginiensium admittendos et pacem cum eis faciendam esse censuit, M. Cato contra nec admittendos esse nec belli decretum abrogandum.

μον τὸ ψήφισμα. οἱ δὲ γε βουλευταὶ τὴν τε τῶν πρέσβειων ἰκε-
 τείαν ἐδέξαντο καὶ σπονδὰς αὐτοῖς ὑπέσχοντο παρασχεῖν καὶ ἐπὶ
 τούτοις ἡμέρους ἦτησαν. οὗς Λούκιος Μάρκιος καὶ Μάρκος
 Μανίλιος, εἰς τὴν Σικελίαν ἐλθόντες, ἐκεῖσε πεμφθέντας ἔλαβον.
 B καὶ τοὺς μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἔπεμψαν, αὐτοὶ δὲ σπουδῆ τὴν δ
 Ἀφρικὴν κυτελήψουσι. καὶ στρατοπεδευσάμενοι τὰ τέλη τῶν
 Καρχηδονίων ἐκεῖ μετεπέμψαντο· καὶ ὡς ἀφίκοντο, οὐ πάντα
 ἅμα σφίσι δσα ἦτον ἐξέφησαν, δεισαντες μὴ ταῦτα προμαθόν-
 τες ἀκεραίοις τοῖς πράγμασι σφῶν κατασιῶσιν εἰς πόλεμον. καὶ
 τὸ μὲν πρῶτον σῖτον ἦτησαν καὶ ἔλαβον, εἶτα τὰς τριῶν καὶ 10
 ἐπὶ ταύταις τὰ μηχανήματα, εἶτα τὰ ὄπλα προσῆτησαν. λαβόν-
 τες οὖν πάντα (οἱ γὰρ Καρχηδόνιοι πολλὴν ἑτέραν παρασκευὴν
 κεκρυμμένην εἶχον) τέλος ἐκέλευον αὐτοὺς κατασκάψαι μὲν τὴν
 πόλιν αὐτῶν, ἑτέραν δ' ἐν μέσογειῳ οἰκοδομῆσαι ἀτείχιστον,
 C ὀγδοήκοντα σταδίου τῆς θαλάσσης διέχουσαν. πρὸς τοῦτο δ' 15
 οἱ Καρχηδόνιοι ἐς δάκρυα κυτηνέχθησαν καὶ ὡς ἑαλωκότες ἀνω-
 λοφύροντο καὶ ἰδέοντο τῶν ὑπᾶτων μὴ καταναγκάσαι σφᾶς γενέ-
 σθαι τῆς πατρίδος ἀτόχειρας. ὡς δ' οὐδὲν ἦνον, ἀλλ' ἦ
 πρᾶξι τὸ προσιαττόμενον ἐκελεύοντο ἢ ἀναρῶσαι τὸν πόλεμον,
 συγγοὶ μὲν αὐτοῦ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ὡς ἤδη κεκρατηκόσι κατέ- 20
 μιναν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπαναχωρήσαντες τῶν τε σφετέρων ἀρχόν-
 των ἐνίους ἀπέκτειναν ὅτι μὴ κατ' ἀρχᾶς τὸν πόλεμον εἶλοντο,
 καὶ τοὺς ἐντὸς τοῦ τείχους εὐρεθέντας Ῥωμαίους διέφθειραν, καὶ

4 ἐκεῖ A. 10 τὰς om A. 13 μὲν om A. 15 δ' om A.
 19 ἀναρριπῆσαι A. 23 Ῥωμαίους om C. διέφθειραν]
 ἀπέκτειναν C.

verum senatus et preces legatorum admisit, et pacem eis est pollicitus, obsidibus petitis. quos L. Marcius et M. Manilius in Sicilia acceptos Romam miserunt: ipsi festinanter in Africam appulerunt. castrisque positis et magistratibus Carthaginiensium arcessitis non omnia simul quae postulabant exposuerunt, veriti ne iis praecognitis, rebus integris bellum capesserent. ac primum frumentum petentibus datum, deinde triremes, postea machinae. denique armis etiam acceptis (Carthaginienses enim clam alium magnum apparatus habebant), eos urbem diruere et aliam in mediterraneo sine muris exstruere, octoginta stadiis a mari dissitam, iusserunt. ad illud Carthaginienses in lacrimas soluti tanquam urbe capta lamentati sunt, precatique consules ne patriae afferre manus cogerentur. sed cum nihil proficerent, et aut imperata exsequi aut bellum experiri iuberent, multi apud Romanos ut iam victores remanserunt, caeteri in urbem regressi quosdam ex magistratibus occiderunt quod non principio bellum amplexi essent, et Romanis quos intra moe-

πρὸς τὸν πόλεμον ἄρμησαν. διὸ τοὺς τε δούλους ἅπαντας ἔλευ-
 θέρωσαν καὶ τοὺς φυγάδας κατήγαγον, καὶ τὸν Ἀσδρούβαν στρα-
 τηγὸν αὐθις εἴλοντο, καὶ ὄπλα καὶ μηχανὰς τριήρεις τε ἡτοιμά- D
 σαντο. ὡς γὰρ τοῦ πολέμου ἐπικειμένου, καὶ περὶ ἀνδραποδι-
 5 σμοῦ κινδυνεύοντες, δι' ἐλαχίστου πάνθ' ὄσων ἔχρηζον κατε-
 σκεύαζον. ἐφείδοντο γὰρ οὐδενός, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνδριάντας
 πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ χαλκοῦ συνεχώνευσαν καὶ ἐς τὰς σχοίνους
 τῶν γυναικῶν ταῖς κόμαις ἐχρήσαντο. οἱ δ' ὕπατοι τὸ μὲν πρῶ-
 τον αὐτοὺς ὡς ἀόπλους ταχέως αἰρήσειν ἐπίσταντες μόνας ἡτοιμά-
 10 σαντο κλίμακας ὡς δι' αὐτῶν εὐθὺς τοῦ τεύχους ἐπιβησόμενοι,
 ἔπειτα προσβαλόντες καὶ ὀπλισμένους σφᾶς καὶ τὰ πρὸς πολιορ-
 κίαν ἔχοντας ἰδόντες πρὸς μηχανῶν ἐργασίαν ἐτρέποντο, καὶ αὐ-
 τὰς ἐπικινδύνως κατασκευάσαντες (ὃ γὰρ Ἀσδρούβας ὑλαγωγῶν- P I 464
 τας ἐνεδρεύων ἔλυπει) προσέμιγον τῇ πόλει. καὶ Μανίλιος μὲν
 15 ἐκ τῆς ἡπίρου αὐτῇ προσβαλῶν οὐδὲν ἔβλαψε, Μάρκιος δ' ἐκ
 θαλάσσης κατὰ τὸ λιμνῶδες προσπεσὼν κατέσεισε μὲν τι τοῦ τεύ-
 χους, οὐ μόντοι καὶ εἰσῆλθεν. οἱ γὰρ Καρχηδόνιοι τοὺς τε βια- W II 113
 ζομένους εἰσελθεῖν ἐξεκρούσαντο. καὶ νύκτωρ διὰ τῶν ἑρειπίων
 ἐξελεθόντες ἀνθρώπους τε συχοῦς ἔκτειναν καὶ μηχανήματα πλεῖ-
 20 στα κατέπησαν. ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας παρὰ τοῦ
 Ἀσδρούβου καὶ τῶν ἱππέων εἰῶντο σκεδάννυσθαι, οὔτε μὴν ὃ

5 δι' ἐλαχίστου — 8 κόμαις ἐχρήσαντο Dionis excerptum Planu-
 deum 42, Scriptorum vet. novae coll. ab A. Maio editae vol. 2
 p. 540. ὄσα A. 7 τὰς] τοὺς A. 9 ὡς om A. 10 τοῦ
 τεύχους εὐθὺς A. 11 post ἔπειτα A add δὲ. τὰ om A.
 13 ὑδραγωγῶντας A. 14 προσέμιγον A. 15 μάρκος B.
 17 γὰρ om A. 19 ἐπεξελεθόντες A.

nia reppererant interfectis bellum aggressi omnes servos manumiserunt, exules revocarunt, et Hasdrubale denuo imperatore creato arma triremes machinas repararunt. quippe bello urgente de excidio periclitantes omnia quibus erat opus perexiguo tempore compararunt, nulli rei parcentes, adeo ut statuas quoque ob aeris penuriam conflarent, et capillis mulierum ad funes conficiendos uterentur. consules principio spe concepta, se eos ut inermes facile capturos, scalas duntaxat pararunt quibus moenia transcenderent: sed ea oppugnare adorti, cum hostes armatos et rebus ad propulsandam obsidionem necessariis instructos viderent, machinas fabricare instituerunt. quibus non sine periculo confectis (Hasdrubal enim materiam comportantes ex insidiis vexabat) urbem sunt aggressi. ac Manilius, terra impetu facto, nihil urbi nocuit: Marcius, qua mare paludosum est, parte muri deiecta, non ingressus est. Carthaginenses enim eos qui penetrare conabantur repulerunt; et noctu per ruinas eruptione facta, multis occisis, machinas plures cremarunt. neque etiam Hasdrubal cum equitibus eos late vagari in agris patieba-

B Μασινίσσας αὐτοῖς ἐπικούρησεν. οὐ γὰρ ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου προσεκέκλητο, καὶ πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν τότε διαπολεμήσειν ὑποχομένῳ οὐκ ἐπέτρεψαν.

27. Οἱ δ' ὑπάτοι, διὰ τε τὰ συμβάντα καὶ ὅτι τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἐκ τῆς ἐν τῇ λίμνῃ διαιτριβῆς ἐνόσησεν, ἔλυσαν τὴν 5 πολιορκίαν. καὶ Μάρκιος μὲν ἐπιχειρήσας κατὰ Θάλασσαν τι πρᾶξαι ἢ τὴν παραλίαν κακῶσαι, ὡς οὐδὲν ἦνυεν, ἀπέπλευσεν οἴκαδε· καὶ ἀνθυποστρέψας Αἰγίμουρον ἐχειρώσατο· Μανίλιος δὲ ὤφρησε μὲν εἰς τὴν μεσόγειον, κακούμενος δ' ὑπὸ Ἴμιλκωνος
C τοῦ τῶν Καρχηδονίων ἱππάρχου, ὃν καὶ Φαμίαν ἐκάλουν, πρὸς 10 τὴν Καρχηδόνα ἐπανεπέλυθε. κάκει δὲ ἔξωθεν ὁ Ἀσδρούβας, ἔνδοθεν δ' ἐπεξιόντες οἱ ἐν τῇ πόλει, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτὸν ἐκάκουν. καταφρονήσαντες οὖν οἱ Καρχηδόνιοι καὶ μέγροι τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν ἐπῆλθον, καὶ συχνοὺς ἀποβαλόντες (ἄοπλοι γὰρ οἱ πλείους ἦσαν) εἰς τὸ τεῖχος αὖθις συνεκλείσθησαν. 15 ὁ δὲ Μανίλιος τῷ Ἀσδρούβῃ συμμιῖξαι μάλιστα εἴλετο, καὶ εἰ ἐκείνον νικήσει ἄγον τοῖς λοιποῖς προσπολεμήσειν ἐνόμιζε. καὶ οἱ προσέμιξε· πρὸς δὲ τι φρούριον ἀναχωροῦντι ἐπακολουθήσας,
D ἔλαθεν εἰσὼ χώρας τραχείας καὶ στενοπόρου γενόμενος, καὶ δεινῶς ἐκακώθη. καὶ παυσδί ἂν διεφθάρη, εἰ μὴ Σκιπίων ὁ τοῦ 20

2 πολεμήσειν A, διαπολεμήσεις B. 5 αὐτοῖς AB. 8 ἐγμονουρον A. 9 ἐς C. 10 φαμίαν AB et Ducangii codices, φαμίαν C qui mox φαμίαν, Φαβέαν PW. Appiano Φαμαίας. 12 οἱ om C. 13 οὖν] οὖν αὐτὸν A.

FOUNTAIN. Cap. 27. Dionis Historiae Romanae libri deperditi: excerptum Peirescianum 77; fragmentum libri 21 apud grammaticum περί συντάξεως in Imm. Bekkeri Anecd. p. 124 s. 9.

tur, neque auxiliis Masinissa iuvabat: nam principio belli non accessit, neque permissum ei pollicenti fuerat ut solus Hasdrubalem debellaret.

27. Consules igitur, propter eventus illos et classem ex statione in paludibus morbo laborantem, obsidionem solverunt. ac Marcius mari aliquid efficere aggressus aut oram maritimam vexare, cum res non succederet, domum versus abiit, cursuque converso Aegimurum subegit. Manilius in mediterranea profectus, cum ab Himilcone, qui etiam Phameas dicebatur, Carthaginiensis equitatus praefecto lacerassetur, Carthaginem rediit. sed ibi quoque foris ab Hasdrubale, intus eruptione civium, noctu et interdium fatigabatur. itaque Carthaginienses per contemptum usque ad castra processerunt; ac multis amissis (nam plerique inermes erant) rursus in moenia sunt conclusi. Manilius vero, si Hasdrubalem vicisset, caetera in proclivi fore ratus, in primis operam dedit ut cum eo congrederetur, factaque pugnandi copia, recedentem in castellum quoddam persecuturus, per imprudentiam in locum asperum et angustum delapsus graviter impedit. ac cum toto exercitu periisset, ni Scipio

Ἀφρικανοῦ χρησιμώτατος αὐτῷ ἐγένετο, ἀνὴρ ἄριστος μὲν νοῆσαι καὶ προβουλευῆσαι τὰ κράτιστα, ἄριστος δὲ χειρουργῆσαι· καὶ γὰρ τῷ σώματι ἔρρωτο. ἐπιεικὴς τε καὶ μέτριος ἦν· δι' αὐτὸν καὶ τὸν φθόνον ἐξέφρυγεν. ἴσος μὲν γὰρ τοῖς ὑποδεεστέροις, οὐκ ἄμεινων δὲ τῶν ὁμοτίμων (ἐχλιύρχει γάρ), ἀσθενέστερος δὲ τῶν μειζόνων ἤξειον εἶναι. ὁ οὖν Μανίλιος καὶ εἶπε τὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπέστειλε τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ μὴ τι ἀποκρυψάμενος καὶ τὰλλα καὶ τὰ κατὰ Μασινίσσαν καὶ τὸν Φαμίαν· ἃ ἔσχον οὕτως.

Θνήσκων ὁ Μασινίσσας ἠπόρει ὅπως περὶ τῆς βασιλείας 10 διάθῃται, διὰ τε τὸ τῶν νείων πλῆθος καὶ τὸ διάφορον τοῦ κατὰ P I 465 τὰς μητέρας γένους αὐτῶν. διὸ πρὸς συμβουλίαν τὸν Σκιπίωνα μετεπέμψατο· ὃν ὁ ὑπάτος ἔστειλεν. ἀλλ' ὁ Μασινίσσας πρὶν 15 ἐλθεῖν τὸν Σκιπίωνα ἐκλείπων τὸν μὲν δακτύλιον τῷ Μικίψῃ τῷ υἱῷ ἔδωκε, τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα τῷ Σκιπίωνι ἄρτι ἐλθόντι παρέσχεν καὶ ἐνετείλατο. ὁ οὖν Σκιπίων κατανοήσας τὰς προαιρέσεις τῶν νείων αὐτοῦ, οὐδενὶ μὲν αὐτῶν μόνῳ τὴν βασιλείαν ἀπένευμε, τριῶν δὲ τῶν ἐλλογμωτάτων ὄντων, πρεσβυτάτου μὲν Μικίψου, νεωτάτου δὲ Γουλοῦσσου, μέσου δὲ Μαστανάβου, τούτοις τὰ πράγματα, μεμερισμένως μένοι, 20 κατένευμε. τῷ μὲν γὰρ πρεσβυτάτῳ χρηματιστῇ τε ὄντι καὶ B φιλοπλούτῳ τὴν διοίκησιν ἐνεχείρισε, τῷ δὲ μετ' αὐτὸν τὰς δια-

1 ἄριστος μὲν — 6 ἤξειον εἶναι Dionis excerptum Peirescianum 77. 3 ἔρρωτο A. 8 φαμίαν libri mss, Φαβίαν PW; et sic in sequentibus. 10 διὰ τε ABC, διὰ PW. 18 γουλοῦσσου AC. 19 βαστανάβου A, μαστανάβου W. μεμερισμένως AC, μεμερισμένος PW.

Africani filius strenuam operam ei navasset, vir praesentis animi optimique consilii et manu promptissimus: erat enim robusto etiam corpore, aequitate autem modestaque morum invidiam effugit: nam cum tribunus militum esset, inferioribus par, paribus non melior, maioribus infirmior esse volebat. Manilius igitur de eo et locutus est et Romam scripsit, nulla re dissimulata: atque inter caetera de Masinissa quoque et Phamea. quae ita se habebant.

Masinissa moriturus, quid de regno statueret ob filiarum multitudinem ex diversae conditionis mulieribus susceptorum dabitans, Scipionem consilii capiendi causa arcessit. quem cum misisset consul, Masinissa ante adventum eius moribundus Micipsae filio anulum dederat; caetera vero omnia quae ad regnum pertinebant Scipioni, cum primum venisset, commendavit. is vero animadversis filiorum eius ingenis nulli uni regnum attribuit, sed cum tres ex iis praecipui essent, Micipsa natu maximus, Gulussa minimus, medius Mastanabal, inter eos rerum administrationem trifariam partitus, natu maximo avaro et pecuniae amanti vectigalium tractatione mandata, proximo post eum disceptandi contro-

φορὰς κρίνειν ἐπέτρεψε δικαστῆ ὄντι, τῷ δὲ Γουλούσσα πολεμικῶ τυχάνοντι τὰς δυνάμεις παρέδωκε. τοῖς δ' ἀδελφοῖς αὐτῶν πολλοῖς οὔσι πόλεις τινὰς καὶ χώρας ἔνειμε. καὶ τὸν Γουλούσσαν παραλαβὼν πρὸς τὸν ἕπατον ἤγαγεν.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος ἐπὶ τοὺς τῶν Καρχηδονίων συμμάχους ἐστράτευσαν, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν βία, πολλοὺς δὲ ὁμολογία, καὶ μάλιστα ὁ Σκιπίων, παρεστήσαντο. ὡς δὲ ὁ Φαμέας ἀπογνοὺς τὰ τῶν Καρχηδονίων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέκλινε καὶ εἰς λόγους τῷ Σκιπίωνι ἤλθε, τότε καὶ ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν ἄπαντες ὤρμησαν. καὶ προσέμιξαν μὲν τῷ φρουρίῳ συγκαίς ἡμέραις, ἐπιλιπόντων δὲ αὐτοὺς τῶν ἀναγκαιῶν ἀνεχώρησαν εὐπεπῶς. προσέβαλε γὰρ αὐτοῖς ὁ Φαμέας προεδρεύουσιν ἔτι ὡς πολεμήσων καὶ ἐν τῷ ἔργῳ μεθ' ἱππέων τινῶν ἠτομόλησε. κἀντεῦθεν Μανίλιος μὲν εἰς τὴν Οὐτικὴν ἔλθων ἡσύχαζε, Σκιπίων δὲ τὸν Φαμέαν εἰς τὴν Ῥώμην ἀνήγαγε· καὶ αὐτὸς τε ἐφηρείτο καὶ ὁ Φαμέας τετίμητο ὥστε καὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ συγκαθῆσθαι τῆ γερουσίᾳ.

28. Τότε δὲ συνηέχθη καὶ τὰ κατὰ τὸν Προυσίαν. ὁς γέρον ὦν καὶ τοὺς τρόπους τραχὺς ἐφοβήθη τοὺς Βιθυνοὺς μὴ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβάλωσι, τὸν Νικομήδην τὸν υἱὸν ἀνθελόμου. καὶ κατὰ τινα πρόφασιν ἐπέμψεν εἰς τὴν Ῥώμην αὐτὸν

1 κρίνειν] τοίνυν A. γουλούσα C, γουλούσσαν B. 3 γουλούσσαν BC. 7 παρεστήσαντο B. 8 τε Φαμέας ἀπογνοὺς τὰ τῶν Καρχηδονίων πράγματα Dionis lib. 21: Bekkeri Anecd. p. 124 v. 9. 11 αὐτοῖς] αὐτοῖς A. sequebatur αὐτίς, quod deleti. 12 γὰρ] μὲν γὰρ AB. 15 τε om A. 16 συγκαθῆσθαι A. 18 δὲ] δὴ A, om C.

Fontes. Cap. 28. *Dionis Historiae Romanae libri deperditi.*

versias munere assignato, Gulussae homini bellicoso exercitus tradidit. reliquis fratribus, qui multi erant, urbes quasdam et praedia divisit. Gulussam vero ad consulem perduxit.

Sub veria initium Carthaginiensium foederatos aggressi multos vi, multos pactione, Scipio praesertim, subegerunt. ut vero Phameas desperatis Carthaginiensium rebus ad Romanos inclinans cum Scipione collocutus est, tum vero omnes armis in Hasdrubalem conversis, cum per dies plures castellum oppugnassent, commeatu destituti citra dedecus recesserunt. nam durante adhuc obsidione Phameas hostilem in modum eos aggressus in ipsa pugna cum aliquot equitibus ad Romanos transit. inde Manilius Uticam profectus quievit: Scipio Phamea Romam perducto laudatus est, et is honos Phameae habitus ut in consessum a senatu reciperetur.

28. Tum Prusias, homo senex et asperis moribus, veritus ne Bithyni se eiecto Nicomedem filium regem crearent, eum per causam

κακίᾳ διώγειν ἐκέλευσεν. ὡς δὲ κὰν τῇ Ῥώμῃ διαιτωμένῳ τῷ
 νῖῳ ἐπιβούλευσε καὶ ἔσπευδε κτείνειν αὐτόν, Βιθυνοὶ τινες εἰς
 Ῥώμην φοιτήσαντες ἐξήγαγον λάθρα τὸν Νικομήδη, καὶ ἐς τὴν
 Βιθυνίαν κομίσαντες, τὸν μὲν γέροντα ἐφόνευσαν, βασιλέα δ'
 5 ἐκείνον ἀπέδειξαν. ταῦτα ἤγασε μὲν τοὺς Ῥωμαίους, οὐ μὴν
 καὶ εἰς πόλεμον ἐξήρθευσε.

Τὴν δὲ Μακεδονίαν Ἀνδρίσκος τις ἐξ Ἀδραμυττίου φύς,
 τῷ Περσεῖ δ' ἐμπερής τὸ εἶδος γενόμενος καὶ παῖς εἶναι ἐκείνου
 πλατόμενος καὶ Φίλιππον ἑαυτὸν ὀνομάζων, ἐπὶ πλεῖστον ἀπέ-
 10 στήσκει. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐλθὼν ταράττει P I 466
 αὐτὴν ἐπειροῦτο, ὡς δὲ οὐδεὶς προσεῖχεν αὐτῷ, πρὸς τὸν Δημή-
 τριον εἰς τὴν Συρίαν ἐτράπετο, ὡς ἐξ ἐκείνου διὰ τὸ γένος βοη-
 θείας τευξόμενος. συλληφθεὶς δὲ παρ' ἐκείνου καὶ εἰς τὴν Ῥώ-
 μην πεμφθεὶς, ὅτι τε μὴ ἂν τοῦ Περσέως υἱὸς ἠλέγχθη καὶ ὅτι
 15 οὐδέ τι ἕτερον εἶχεν ἄξιον λόγου, κατεφρονήθη. καὶ ἀφειδὲς
 χεῖρά τε συνήγαγεν ἀνθρώπων νεωτεροποιοῦν καὶ πόλεις πολλὰς
 ἐπηγάγετο, καὶ τέλος βασιλικὴν στολὴν περιθέμενος καὶ δύναμιν
 συγκροτήσας εἰς Θράκην ἀφίκετο, καὶ συχνοὺς μὲν τῶν αὐτονόμων
 συχνοὺς δὲ καὶ τῶν δυναστῶν τοῖς Ῥωμαίοις ἄχθομένους παρα-
 20 λαβὼν εἰς Μακεδονίαν ἐνέβαλε καὶ αὐτὴν κατέσχε, καὶ ἐπὶ τὴν B
 Θεσσαλίαν ὁρμήσας οὐκ ὀλίγα ταύτης προσειποίησατο.

Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατεφρόνουν μὲν πρότερον τοῦ Ἀνδρίσκου,
 εἶτα τὸν Σκιπίωνα τὸν Νασικῶν ἐπεμψαν εἰρηρικῶς πῶς τὰ ἐκεῖ

1 δὲ ABCW, τε P.

7 ἀνδρίσκος A.

ἀδραμυττίου A.

11 δ' B. 14 ὦν] ἦν AB.

περσέος A.

quandam Romam missum ibi degere iussit. sed cum etiam Romae agen-
 tem per insidias occisum vellet, Bithyni quidam Nicomedem clam in
 Bithyniam perductum sene occiso regem dixerunt. haec Romanos, quam-
 vis molesta, non tamen ad bellum inferendum commoverunt.

In Macedonia vero Andrisco quidam Adramyttenus, Perseo forma
 non dissimilis, adscito sibi Philippi nomine eiusque filium sese dictitans,
 ad defectionem plurimos impulit. nam primo adventu Macedoniam tur-
 bare conatus, cum a nemine curaretur, in Syriam ad Demetrium se con-
 tulit, spe auxilii propter cognationem impetrandi; ab eoque comprehensus
 et Romam missus, cum neque Persei filium esse constaret, et alioqui
 nihil insigne haberet, per contemptum dimissus magnam factiosorum
 hominum manum coegit, multas urbes attraxit. denique regio habitu
 sumpto collectoque exercitu in Thraciam profectus, multis liberis populis,
 multis dynastis Romanum imperium aegre ferentibus adscitis, impressio-
 nem in Macedoniam fecit, eaque occupata in Thessaliam transgressus
 non pauca loca subegit.

Romani Andrisco primum despecto, postea Scipionem Nasicam ad
 tumultum illum pacandum miserunt. qui rebus illis in Graecia cognitis,

διοικήσοντα. ὃς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔλθων καὶ μαθὼν τὰ γενόμενα, τοῖς μὲν Ῥωμαίοις δηλῶν ταῦτα ἐπέστειλε, δύναμιν δὲ παρὰ τῶν ἐκεί συμμάχων ἀθροίσας ἔργου εἶχετο, καὶ προῆλθε μέχρι Μακεδονίας. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ γνόντες τὰ κατὰ τὸν Ἀνδρίσκον, στρατεύμα ἔπεμψαν καὶ στρατηγὸν Πούπλιον Ἰουβέντιον. ὃ περὶ 6 Μακεδονίαν γενομένῳ συμβαλὼν ὁ Ἀνδρίσκος ἐκείνῳ τε ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἂν κατειργάσατο, εἰ μὴ τῆς νυκτὸς ἀπέ-
Cχώρησαν. καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν μετὰ ταῦτα ἐπέβηκε καὶ πλείστα αὐτῆς ἐκάκωσε, καὶ τὰ τῶν Θρακῶν προσηταιρίσατο. πάλιν οὖν διὰ ταῦτα οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ Κύντιον Καϊκίλιον Μέτελλον στρατη- 10 γὸν σὺν δυνάμει πολλῇ ἔστειλαν. καὶ ὃς εἰς τὴν Μακεδονίαν ἦλθε, καὶ ὁ Ἄτταλος προσήμυνε ναυτικῶ. διὸ δεῖσας ὁ Ἀνδρίσκος περὶ τῶν παραθαλασσίων οὐκ ἐτόλμησε περαιτέρω προελθεῖν· ὄλιγον δὲ τῆς Πύδνης ἔξω προχωρήσας ἵππομαχίᾳ μὲν ὑπερῆχε, φοβηθεὶς δὲ τὸ πεζὸν ἀνέστρεψε. καὶ ἐπαρθεὶς διχῆ 15 τὸν στρατὸν διείλε, καὶ τοῖς μὲν αὐτὸς κατὰ χώραν προσήδρευε, τοὺς δὲ πορθῆσαι τὴν Θεσσαλίαν ἀπέστειλε. καταφρονήσας οὖν
D ὁ Μέτελλος τῶν παρόντων συνέμιξε· καὶ τῶν πρῶτον αὐτῷ εἰς χεῖρας ἔλθόντων περιγενόμενος ῥᾶον καὶ τοὺς λοιποὺς παρειστήσατο· ἐτοίμως γὰρ ὡς ἐξήμαρτον αὐτῷ ὁμολόγησαν. ὁ δὲ Ἀν- 20 δρίσκος εἰς τὴν Θράκην ἀπέδρα, καὶ δύναμιν ἀθροίσας συνέβαλε τῷ Μετέλλῳ προΐοντι οὗ προεχώρει. καὶ τῶν προμάχων αὐτοῦ τραπέντων τό τε συμμαχικὸν αὐτοῦ ἔσκεδάσθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ
W Π 115 Βύζον Θρακὸς δυνάστου προδοθεὶς ἐδικαιώθη.

6 τε Α, μὲν PW.

9 προσηταιρίσατο Α, προσηταιρίζετο PW.

14 προσχωρήσας Α.

ad Romanos scripsit omnia; et coacto a sociis exercitu rei gerendae intentus ad Macedoniam processit. Romani igitur P. Inventium cum exercitu contra eum miserunt. quem Andrisco circa Macedoniam adortus interfecit; ac caeteros etiam trucidasset, nisi nocta discessissent. post haec in Thessalia passim grassatus Thraces sibi adiunxit. quamobrem Romani Quintum Caecilium Metellum praetorem cum magnis copiis miserunt. cui Macedoniam ingresso Attalus classe auxilio venit. Andrisco igitur de ora maritima sollicitus, ulterius progredi non est ausus, sed paulum extra Pydnam productis copiis, equestri praelio victor, metu pedestris exercitus retro abiit. ea tamen victoria elatus, copiis bifariam divisit, partem ad vastandam Thessaliam misit, partem apud se retinuit. proinde Metellus eorum paucitate contempta in aciem descendit; ac victis iis qui primi ad manus venerant, facillius etiam caeteros ad officium reduxit, ingenue peccatum suum agnoscentes. Andrisco vero in Thraciam profugus reparatis copiis cum Metello progrediente qua res ferebat confixit; suisque propugnatoribus profligatis, sociisque dissipatis, a Byzae dynasta Thraece proditus poenas dedit.

Καὶ Ἀλέξανδρος δὲ τις Περσέως καὶ αὐτὸς λέγων εἶναι
 υἱὸς καὶ χεῖρα συναγαγῶν κατέλαβε τὴν περὶ τὸν Μίστον καλού-
 μενον ποταμὸν χώραν· ὃν ὁ Μέτελλος ἐπεδίωξεν ὑποφυγόντα
 μέχρι τῆς Δαρδανίας.

6 29. Ἐπὶ δὲ τοὺς Καρχηδόνιους οἱ Ῥωμαῖοι Πείσιωνα τὸν P I 467
 ἕπατον ἔστειλαν. ὃς τῇ μὲν Καρχηδόνι καὶ τῷ Ἀσδρούβῃ οὐ
 προσέμιξεν, ἐπὶ δὲ τὰς παραλλοὺς πόλεις ἐτρέπετο· καὶ τῆς μὲν
 Ἄσπίδος ἀπεκρούσθη, τὴν δὲ Νέαν πόλιν ἐλὼν κατέσκαψεν· ἐπὶ
 δὲ Ἰππῶνα πόλιν ὀρμήσας κατέτριψε τὸν καιρὸν μηδὲν περᾶνας.
 10 οἱ δὲ Καρχηδόνιοι ἀνεθάρσησαν διὰ ταῦτα καὶ ὅτι καὶ τινες αὐ-
 τοῖς προσεγένοντο σύμμαχοι. μαθόντες οὖν ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι
 οἷ τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ οἷ ἐν τῇ πόλει, ἐπὶ τὸν Σκιπίωνα
 ὤρμησαν καὶ ἕπατον αὐτὸν ἐψηφίσαντο, καίτοι τῆς ἡλικίας μὴ
 ἐφεισῆς αὐτῷ τὴν ἀρχήν· ἀλλὰ τὰ τε ἔργα αὐτοῦ καὶ ἡ ἀρετὴ
 15 τοῦ πατρὸς Παύλου καὶ τοῦ πάππου Ἀφρικανοῦ ἐλπίδα παρήχον B
 ἅπασι βεβαίαν καὶ τῶν πολεμίων δι' αὐτοῦ κρατήσῃν καὶ τὴν
 Καρχηδόνα παντελῶς ἐξαιρήσῃν.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Σκιπίων εἰς τὴν Λιβύην ἐκομίζετο, Μαγκίνος
 παραπλέων τὴν Καρχηδόνα χωρὶον τι τοῦ τείχους αὐτῆς ἐντὸς δὲ
 20 Μεγαλία ὀνομαζόμενον καὶ ἐπὶ πέτρας ἀποτόμου καθήκον πρὸς
 θάλασσαν πολὺ τε τῆς ἄλλης πόλεως ἀπηρητημένον καὶ μηδὲ πολ-

3 μετεδίωξεν A. 5 τοῖς καρχηδονίοις B. 7 παράλους A.
 13 αὐτὸν add AB. 15 post πατρὸς A add αὐτοῦ. 16 ἅπα-
 σαν A. 19 αὐτοῦς A. ὃν A, ὢν PW. 20 Μεγαλία]
 sic libri. Appianus Μέγαρα, alii Magalia et Magaria. ἀφο-
 τόμου B.

FONTES. Cap. 29. Dionis Historiae Romanae libri deperditi.

Sed et Alexander quidam, Persei filium se professus, regionem
 Mesto flumini adiacentem occupavit; quem Metellus usque in Dardaniam
 est persecutus.

29. Contra Carthaginienses missus Piso consul, urbe et Hasdru-
 bale omissis maritimas urbes invasit; et ab Aspide (Clupea) repulsus,
 Neapoli capta et eversa in Hipponis obsidione tempus frustra trivit.
 unde Carthaginienses, sociorum etiam auxiliiis aucti, animos receperunt.
 quo Romani tam qui in castris quam qui in urbe erant cognito, citra
 dubitationem Scipionem consulem crearunt. nam quamvis aetas adhuc ei
 dignitati immatura erat, tamen et res eius gestae et virtus patris Pauli
 et avi Africani certam spem afferebant omnibus, eius armis et hostes
 superatum iri et Carthaginem perituram.

Scipione in Africam navigante Mancinus, Carthaginiensis litus legens
 locum quandam intra moenia, nomine Megalia, in praerupta petra in
 mare prominentem et longe ab urbe remotum, cum non magno praesidio

Zonarae Annales II.

λοδς φρουροὺς ἔχον ὡς τῇ φύσει ὄν λουμνὸν κατανοήσας, κλίμα-
 κας ἔξαπιναιῶς προσθεῖς ἀπὸ τῶν νεῶν ἐπανέβη. ἤδη δὲ ἀνελθόν-
 τος συνέδραμον μὲν τῶν Καρχηδονίων τινές, οὐ μέντοι καὶ ἐκ-
 κροῦσαι αὐτὸν ἠδυνήθησαν. ὁ δὲ πέμψας πρὸς τὸν Πείσωνα
 C τὰ τε γεγονότα ἐδήλωσε καὶ αὐτῷ ἐπαμύναι ἤξιωσε. πόρρω δ' ὅ
 ὦν ἐν τῇ μεσογείῳ οὐδὲν αὐτῷ χρήσιμος ὁ Πείσων ἐγένετο. ὁ δὲ
 Σκιπίων ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀγγελίαν νυκτὸς κατὰ τύχην ἰλθὼν εὐθὺς
 ἐβοήθησεν. εἶλον γὰρ ἂν τὸν Μαγκίνον οἱ Καρχηδόνιοι ἢ καὶ
 διέφθειραν, εἰ μὴ παραπλευσάσας εἶδον τὰς ναῦς τοῦ Σκιπίωνος.
 τότε δ' ἠθύμησαν μὲν, οὐκ ἀπέστησαν δέ. αἰχμαλώτους οὖν 10
 τινὰς ἔπεμψεν ὁ Σκιπίων ἐροῦντας ὅτι πάρεστι. καὶ τοῦτο γνόν-
 τες οὐκ ἔπέμψαν ἔτι ἄλλ' ἀνεχώρησαν καὶ τὸν Ἀσδρούβαν μετε-
 πέμψαντο καὶ ταφρεύμασι καὶ σταυρώμασι τὸ πρὸ τῶν οἰκιῶν
 διατείχισμα διεφύλαξαν. ὁ μέντοι Σκιπίων τὰ μὲν Μεγαλία τὸν
 Μαγκίνον φρουρεῖν κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν Πείσωνα καὶ 15
 D πρὸς τὰς δυνάμεις ἀπῆρεν, ὡς ἂν μετ' αὐτῶν ἔργου ἔχηται. καὶ
 ἐπανῆλθε ταχέως σὺν τῷ κουφοτάτῳ τῆς στρατιᾶς, καὶ κατέλαβε
 τὸν Ἀσδρούβαν εἰς τὴν Καρχηδόνα εἰσελθόντα καὶ δεινῶς τῷ
 Μαγκίνῳ ἐπιτιθέμενον· καὶ ἰλθὼν ὁ Σκιπίων τὴν ἐπιθῆσιν ἔλυσεν.
 ἀφικομένου δὲ καὶ τοῦ Πείσωνος ἤδη, ἐκείνον μὲν ἔξω τοῦ τείχους 20
 ἀόλισσασθαι κατὰ τινὰς πύλας ἐκέλευσε, καὶ στρατιώτας ἐτέρους
 πρὸς πύλιναν τινὰ πολὺ ἀφ' ἐαυτῶν ἀπέχουσαν περιέπεμψε, παραγα-
 γείλας αὐτοῖς ἔττα πράξιεν ἐχρῆν, αὐτὸς δὲ τὸ κράτιστον τοῦ

4 τὸν om A. 14 διεφύλαξεν A. 16 αὐτοῦ A. 18 καὶ
 om A. 20 καὶ om AB. 21 ἀόλισσασθαι A. 22 περιέπεμψε A.

custodiri, ut qui situ ipso defenderetur, animadverteret, scalis subito ex
 navibus admotis ascendit. quem cum iam teneret, etsi Carthaginienses
 aliquot concurrerunt, eum tamen expellere non potuerunt. at ille Pisoni
 quid egisset nuntiat et auxilia sibi mitti petit. sed Piso, qui procul in
 mediterraneis aberat, nihil opis ei tulit. Scipio vero sub ipsum nantium
 forte fortuna noctu adventans statim auxilium ei tulit. nam Cartha-
 ginenses Mancinum cepissent vel occidissent, nisi naves Scipionis appel-
 lere vidissent. tum vero etsi animos desponderant, non tamen ab obsi-
 dione recesserunt prius quam Scipio se adesse per captivos quosdam eis
 nuntiare iussit; accessitque Hasdrubale fossis et aggeribus murum aedi-
 ficium obductum munierunt. Scipio Mancino Megalia tueri iusso ad
 Pisonem et copias abiit, ut cum eis bellum urgeret: sed celeriter cum
 expeditissimis cohortibus reversus Mancinum ab acerrima Hasdrubalis ex
 urbe oppugnatione liberavit. cum iam Piso quoque advenisset, eum
 extra moenia ad portas quasdam manere iussit; alios milites ad aliam
 partem longe distantem, monitis quid facto opus esset, misit: ipse optima
 popularum parte assumpta sub noctem mediam transfugis ducibus intra

στρατοῦ κατὰ μέσας νύκτας λαβῶν ἔνδον τοῦ περιβόλου ἐγένετο, αὐτομόλοις χρησάμενος ἕγουσι, καὶ ὑπὸ τὴν πυλῖδα παραδραμῶν καὶ τὸν μοχλὸν διακόψας τοὺς τε ἔξωθεν ἐφειδρεύοντας εἰσῆγαγε P I 468 καὶ τοὺς φύλακας ἔφθειρε. καὶ πρὸς τὰς πύλας ἠπειρήθη καθ' ἕως ὅ Πείσων προσήδηρε, τοὺς φρουροὺς τοὺς τὰ μέσα φυλάττοντας ὀλίγους καθ' ἑκάστους ὄντας τρέπων, ὥστε τὸν Ἀσδρούβαν ἕμματα πνυθάνεσθαι τὰ γενόμενα καὶ ὁρᾶν τὴν τῶν Ῥωμαίων δύναμιν μικροῦ πᾶσαν οὖσαν ἐντός. καὶ χρόνον μὲν τινα ἀντίσχεον, ἔπειτα τὴν μὲν ἄλλην πόλιν ἐξέλειπον, εἰς δὲ τὸν Κώθωνα τὴν τε Βύρσαν 10 κατέφυγον. εἶτα ὁ Ἀσδρούβας πάντας τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἀρχμαλάτους ἀπέκτεινεν, ὅπως ἀπόγνωσιν συγγνώμης σχόντες οἱ Καρχηδόνοι προθυμότερον ἀντικαρτερήσωσι· πολλοὺς δὲ καὶ τῶν Β ἐπιχωρίων ὡς προδιδόντας ἑαυτοὺς διεχορήσατο. καὶ ὁ Σκιπίων W II 116 περιεσταύρωσε μὲν αὐτοὺς καὶ ἀπετείχισεν, οὐ μὴν καὶ ταχέως 15 εἴλε. τὰ τε γὰρ τεῖχη καρτερὰ ἦν καὶ οἱ ἐντός πολλοὶ ὄντας ἰσχυρῶς ἐν ὀλίγῳ χώρῳ ἡμύοντο καὶ στίου ἀφθόνως εἶχον. ὁ γὰρ Βιθίας ὀλκάδας ἀπὸ τῆς ἄντικρυ τῆς πόλεως ἠπείρου κατὰ κῆμα καὶ ἄνεμον, ὁσάκις σφοδρῶς ἔπνευ, εἰς τὸν λιμένα αὐτοῖς εἰσέπεμπε. πρὸς ὅπερ ὁ Σκιπίων μέγα ἔργον καὶ ἐπενόησε καὶ 20 ἐπετέλεισε· τὸν γὰρ ἕσπλον τοῦ λιμένος στενὸν ὄντα συνέχωσε, χαλεπῶς μὲν καὶ ἐπιπόνως, ὁμῶς μέντοι ὑπὸ πολυχειρίας τὸ ἔργον ἐξείργαστο. εἶργεν μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπεχείρουν οἱ Καρχηδόνοι, C καὶ πολλαὶ μάχαι ἐν τούτῳ ἐγένοντο, οὐ μέντοι καὶ κωλύσαι τὸ χῶσαι ἠδυνήθησαν.

10 τῶν om B.

15 εἴλεν· ἦν γὰρ τὰ τεῖχη καρτερὰ καὶ B.

19 καὶ prius om A.

20 συνέχωσε om C.

moenia penetravit, et ad portam illam transgressus, vectibus resectis et introductis his qui foris expectabant, vigiles occidit; propereque ad portas ante quas Piso stationem habebat accurrit, profigitatis custodibus qui medias partes tuebantur et singulis in locis pauci erant. ita Hasdrubal simul et quid actum esset audivit et Romanas copias paene universas intra urbem vidit. Carthaginienses cum aliquamdiu restitissent, in Cothonem et Byrsam confugerunt. deinde Hasdrubal omnes Romanos captivos occidit, ut cives desperata venia hosti alacrius resisterent: multos etiam ex popularibus prodicionis suspectos sustulit. Scipio etiam eos muris et aggeribus sepsit, non statim tamen expugnavit, nam et moenia firma erant, et multi in angusto conclusi spatio fortiter se defendebant, commestu abunde instructi Bithiae subsidio: qui ex obversa urbi continente, observato fluctu ventique impetu, onerarias eis naves in portum submittebat. contra quod Scipio rem magnam et excogitavit et perfecit, aditu portus angusto, difficulter quidem magnoque cum labore, sed tamen operarum multitudine tandem obstructo, quamvis Carthaginienses crebris dimicationibus id opus prohibere conarentur.

30. Οἱ οὖν Καρχηδόνιοι, τοῦ στόματος τοῦ λιμένος χωσθέντος, τῇ τοῦ στόμου σπάνει δεινῶς ἐπέσθησαν· καὶ οἱ μὲν ἠπτομόλουν, οἱ δὲ ἐγκατεροῦντες ἔθνησκον, οἱ δὲ τῶν νεκρῶν ἐγένοντο. ὅθεν ἀδυμήσας Ἀσδρούβας πρέσβεις πρὸς τὸν Σκιπίωνα περὶ σπονδῶν ἐπεμψε· καὶ ἔτυχεν ἂν τῆς ἀδείας, εἰ μὴ ὅτι καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασι καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν προῶξαι ἔθελησε. διαμαρτῶν οὖν αὐτῆς εἰς τὴν ἀκρόπολιν τὴν γυναικὰ κατέκλεισεν, ἐπεὶ τῷ Σκιπίωνι ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ τῶν τέκνων διεκηρυκείσατο· καὶ τᾶλλα διώκει τολμηρότερος γενόμενος διὰ τὴν ἀπόγνωσιν. αὐτὸς τε οὖν καὶ ἄλλοι ἀπονοία κρατούμενοι καὶ 10
 νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐμάχοντο, καὶ τὰ μὲν ἤτιπῶντο τὰ δ' ἐπεκρά-
 τουν, καὶ ἀντεμχανῶντο πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς μηχανάς· καὶ ὁ Βιθίας δὲ φρούριόν τι ἐρυμνὸν ἔχων καὶ ἐπὶ πολλὰ τῆς ἡπείρου προΐων τοὺς τε Καρχηδόνιους ὠφέλει καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐκάκου. δὴ καὶ ὁ Σκιπίων τὸ στρατεύμα διελὼν τὸ μὲν τῇ Καρχηδόνι 15
 προσεδρεύειν ἔταξε, τὸ δὲ ἐπὶ τὸν Βιθίαν ἐπεμψεν, ἐπιστήσας αὐτῷ τὸν ὑποστράτηγον τὸν Γάϊον Αὐλιον· καὶ αὐτὸς ἐκατέρωσε
 P I 469 διεφοῖτα ἄμφω ἐπισκοπῶν. καὶ ἦλω τὸ φρούριον. εἰτ' αὖθις
 πάσῃ τῇ στρατιᾷ ἐπολιορκεῖτο ἡ Καρχηδών.

Ἀπογνόντες οὖν οἱ Καρχηδόνιοι μηκέτι ἐκάτερον τεῖχος δια- 20
 σῶσασθαι δύνασθαι, εἰς τὸν τῆς Βύρσης περίβολον ἄτε καὶ ἐρυ-
 μνότερον ἀνεσκεύασαντο, καὶ μετακομίσαντες ὄσα ἠδύνατο,

7 ante διαμαρτῶν B add καί.

8 ἐαυτῆς ABC, αὐτῆς PW.

10 οὖν om A.

12 ἀπεμχανῶντο A.

15 καρχηδονία A.

21 καὶ om A.

Fontes. Cap. 30. *Dionis Historiae Romanae libri desperditi.*

30. Tum vero Carthaginienses, penuria commeatus graviter urgente, alii transfugerunt, alii qui obsidionem tolerabant partim moriebantur partim cadavera gustabant. Hasdrubal igitur spe destitutus, legatis ad Scipionem de pace missis impunitatem impetrasset, nisi caeteris etiam omnibus salutem et libertatem petiisset. itaque frustratus uxorem in arce conclusit, quod de se ipsa et liberis suis caduceatorem illa ad Scipionem misisset; caeteraque instruxit desperatione factus audacior. atque ipse una cum aliis noctes diesque pugnabant, alias vincentes, alias succumbentes, et Romanorum machinis alias machinas opponebant. ad haec Bithias, cui munitam castellum erat, longe in continentem excurrendo et Carthaginienses iuvabat et Romanis incommodabat. quare Scipio divisis copiis partem in obsidione reliquit, partem contra Bithiam misit C. Laelio legato duce: ipse ultro citroque commeans utrinque inspexit omnia. castello capto rursus toto cum exercitu urbem obsedit.

Carthaginienses igitur abiecta spe utriusque munitionis defendendae in Byrsam ut munitiorem contulere quae potuerunt omnia, navali

κατέπρησαν νυκτὸς τὸ νεώριον καὶ τῶν ἄλλων τὰ πλείω, ἵνα τῆς
 ἐξ αὐτῶν ὠφελείας τοὺς πολεμίους στερήσωσιν. ὥς δ' ἔγνω
 τὸ ἔργον οἱ Ῥωμαῖοι, τὸν λιμένα κατέσχον καὶ ἐπὶ τὴν Βύρσαν
 ὤρμησαν, καὶ κατασχόντες τὰς ἐκατέρωθεν αὐτῆς οἰκίας οἱ μὲν
 5 ἐπὶ τῶν τεγῶν αὐτῶν ἐπὶ τὰς αἰεὶ ἐχομένας ἐβάδιζον οἱ δὲ τοὺς
 τοίχους διορύσσοντες κάτωθεν διήτησαν, ἕως πρὸς αὐτὴν τὴν ἄκρην B
 ἀφίκοντο. ἔνταῦθα δὲ γενομένοις οὐκέτι ἀντήραν οἱ Καρχη-
 δόνιοι, ἀλλ' ἐπεκρηκεύσαντο, πλὴν τοῦ Ἀσδρούβου. ἐκείνος
 δὲ μετὰ τῶν αὐτομόλων (ὃ γὰρ Σκιπίων οὐκ ἐσπέισατο αὐτοῖς) εἰς
 10 τὸ Ἀσκληπιεῖον ἀνειλήθη μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παιδῶν,
 κἀντεῦθεν ἡμύνητο τοὺς προσβάλλοντας, μέχρις οὗ ἐμπρήσαντες
 τὸν νεῶν οἱ αὐτόμολοι ἐπὶ τὸ τέγος αὐτοῦ ἀνέβησαν, τὴν ἐσχά-
 τιν τοῦ πυρὸς ἀνάγκην ἀναμένοντες· τότε γὰρ ἤσσηθεις πρὸς
 τὸν Σκιπίωνα ἤλθεν ἱκετηρίαν ἔχων. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν ἡ γυνή
 15 ἀντιβολουῖντα ὀνομασίῃ ἀνεκάλεσεν, καὶ ἔξουειδίσασα ὅτι ἑαυτῷ
 τὴν σωτηρίαν πράξυς οὐκ ἐπέτρεψεν ἐκείνη σπείσασθαι, τὰ τέκνα C
 ἐνέβαλεν εἰς τὸ πῦρ καὶ ἑαυτὴν προσεπέτρηνεν.

Ἐλὼν οὖν οὕτω τὴν Καρχηδόνα ὁ Σκιπίων τῇ γεροσσίᾳ
 ἐπέστειλε τάδε "Καρχηδὼν ἑάλω· τί οὖν κειλεύετε;" ἀναγνωσθέν-
 20 των οὖν τούτων βουλήν ἔθεντο περὶ τοῦ τί δέον ποιεῖν. καὶ ὁ
 μὲν Κάτων κατασκάψαι τὴν πόλιν καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἔξα-
 φανίσαι δεῖν ἐγνωμάτευσεν, ὃ δὲ Νασικᾶς φείσασθαι τῶν Καρ-
 χηδονίων καὶ ἔτι συνεβούλευε. κἀντεῦθεν εἰς ἀντιλογίαν πολλήν W II 117

4 ὤρμησαν] ἐχώρησαν A. 10 ἀνειλήθη AB, ἀνειλήθει C, ἀνε-
 λήσθει PW. 15 ἑαυτοῦ A. 18 ὃ om AB. 20 ποιεῖν]
 εἰπεῖν A. 21 ἔξαφανίσαι om A.

noctu incenso, et caeterarum partium plerisque, ne hostibus usui essent.
 tum Romani portu occupato Byrsam adorti, aedibus quae utrinque erant
 consensis, partim in ipsis tectis ad vicinas transibant, partim parietibus
 inferne perforatis in ipsam arcem penetrabant. quo cum venissent, Car-
 thaginienses pugna omissa pacem petierunt, praeter Hasdrubalem. qui
 cum transfugis (iis enim Scipio veniam negarat) et uxore atque liberis
 in Aesculapii templum contrusus se contra oppugnantes defendebat, donec
 transfugae aede incensa eiusque tecto consensu extremam ignis necessi-
 tatem exspectarunt. tunc demum supplex ad Scipionem accessit. quem
 cum uxor deprecantem videret, eo nominatim vocato exprobravit quod
 privatae salutis consulens ipsi pacem impetrare non permisisset; ac primum
 liberos, deinde semetipsam in ignem coniecit.

Carthagine ad hunc modum capta Scipio scripsit in hanc senten-
 tiam "Carthago capta est: quid igitur iubetis?" qua de re cum lectis
 his delibaretur, Catone urbem evertendam et Carthaginienses delendos
 esse censente, Nasica vero adhuc eis parcendum esse asseverante, magna

προήχθη καὶ ἀμφισβήτησιν τὸ συνέθριον, ἕως ἔφη τις οὐκ εἶ καὶ δι' οὐδέν ἕτερον ἀλλὰ γε ἑαυτῶν ἕνεκα φείσασθαι αὐτῶν ἀναγκαστῶν νομιζοίτο ἂν, ἔν' ἀντυγωνιστὰς αὐτοὺς ἔχοντες ἀρετὴν
 D ἀσκήσῃ, καὶ μὴ πρὸς ἡδονὰς καὶ τρυφήν τράπωνται, τῶν δυναμένων αὐτοὺς κατυναγκάζειν εἰς ἀσκήσιν τῶν πολεμικῶν περιαιρε-5
 θέντων, καὶ χεῖρους ὑπ' ἀσκησίας γίνονται, ἀξιοχρέους ἀντιπολέμους μὴ ἔχοντες. ἐκ τούτων οὖν τῶν λόγων πάντες κατασκιάσκει τὴν Καρχηδόνα ὡμογνωμόνησαν, μήποτε εἰρηγήσειν ἐκείνους πιστεύσαντες ἀκριβῶς. καὶ πῦσαι ἄρδην ἀνάστατος γέγονε, καὶ ἐπάρτατον ἐψηφίσθη τὸ ἐπ' αὐτὴν κατοικῆσαι τινά. καὶ τῶν 10
 ἀνδρῶν τῶν ἀλόντων οἱ μὲν πλείους εἰς τὸ δεσμοτήριον ἐμβλήθησαν κἀκεῖ διεφθάρησαν, ὀλίγοι δέ τινες πλην τῶν πάνυ πρώτων ἐπράθησαν· οὗτοι γὰρ οἱ τε ὀμηροὶ καὶ ὁ Ἀσδρούβας καὶ ὁ Βιδίας ἄλλοι ἄλλῃ τῆς Ἰταλίας ἐν φρουραῖς ἀδέσμοις κατεβίωσαν.
 P I 470 ὁ δὲ Σκιπίων δόξης τε ἔτυχε καὶ τιμῆς, καὶ Ἀφρικανὸς οὐκ ἀπὸ 15
 τοῦ κάππου ἀλλ' ἀπὸ τῶν οἰκείων ἐπεκέκλητο πρόξενον.

31. Τότε δὲ καὶ ἡ Κόρινθος κατεσκάφη, ἐπεὶ γὰρ οἱ τῶν Ἑλλήνων κορυφαῖότατοι ὑπὸ Παύλου τοῦ Αἰμιλίου μειωκίσθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, οἱ λοιποὶ τὸ μὲν πρῶτον πρεσβείας τοὺς ἀνδρῶς ἀπῆλθον, ὡς δ' οὐκ ἔτυχον, καὶ τινες ἐκείνων τὴν 20
 οἰκαδὲ ἀπογόντες ἐπάνοδον ἑαυτοὺς διεχρήσαντο, χαλεπῶς διέ-

1 καὶ alteram] μὴ A, καὶ μὴ B. 6 ἀντικολομῶν A. 7 ἐκ] ἔν' ἐκ A. 8 ὁμογνωμόνησαν A. 12 πρῶτον B. 17 οἱ τῶν ἑλλήνων ABC, τῶν Ἑλλήνων οἱ PW. 18 κάππου του αἰμιλίου B, τοῦ Παύλου Αἰμιλίου PW. Παύλου om A.

Fontes. Cap. 31. Dionis Historias Romanas libri deperditi: excerptum Ursinianum 165.

orta est dissensio. quidam vero dixit, si nulla alia de causa, propter ipsos Romanos saltem eis parci necesse esse, ut adversarios habentes virtutem exerceant, neque ad luxum et delicias converterentur, sublatiis iis a quibus ad rei bellicae exercitationem cogentur; neve per ignaviam deteriores fierent, paribus adversariis carentes. tandem tamen una omnium sententia fuit Carthaginem evertendam esse, cum credere non possent eam urbem unquam sincere pacem servataram. itaque funditus eversa est, et eius solum diris imprecationibus obstrictum, ne quis unquam in eo habitaret. ex captivis plerique in carcere perierunt: pauci, principibus exceptis, venditi. nam ii et obsides et Hasdrubal et Bithias, alii in aliis Italiae partibus, vitam in liberis custodiis exegerunt. Scipio gloriam et honorem adeptus nomen Africani non iam ab ave haereditarium sed per se partum habuit.

31. Tam Corinthus etiam est eversa. nam cum Paulus Aemilius Graecorum principes in Italiam transtulisset, caeteri primum eos legationibus repetiverunt, ea autem re non impetrata, cum quidam eorum domum

καινο καὶ πένθος δημόσιον ἐποιήσαντο, τοῖς τε τὰ Ῥωμαίων φρονοῦσι παρὰ σφίσιιν ὠργίζοντο, οὐ μέντοι καὶ πολέμιόν τι ἐπέδειξαντο, μέχρις οὗ τοὺς περιλιπείς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐκομίσαντο. τότε δὲ διενεχθέντες ἀλλήλοις οἱ τ' ἡδικημένοι καὶ οἱ τὰ ἀλλότρια B
6 ἔχοντες ἐπολέμησαν. ἤρξαντο δὲ τῆς διαφορᾶς οἱ Ἀχαιοί, τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐγκαλοῦντες ὡς αἰτίοις τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς· καὶ τῶν Ῥωμαίων διαλλακτὰς αὐτοῖς στειλάντων οὐκ ἐπέσθησαν, ἀλλὰ πρὸς πόλεμον ὤρμησαν, Κριτόλαον προστησάμενοι. Δείσας οὖν ὁ Μέτελλος μὴ καὶ τῆς Μακεδονίας ἄνωπται (ἤδη γὰρ εἰς 10 τὴν Θεσσαλίαν παρῆλθον), προαπήντησεν αὐτοῖς καὶ ἐτρέψατο.

Καὶ τοῦ Κριτολαίου πεσότος διχῆ διήρητο τὸ Ἑλληνικόν. οἱ μὲν γὰρ πρὸς εἰρήνην ἀπέκλιναν καὶ τὰ ὄπλα κατέθεοντο, οἱ δὲ καὶ ἐτι ἐστασίαζον τῷ Διάῳ τὰ πράγματα ἐπιτρέψαντες. ἃ μαθόντες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπ' αὐτοὺς τὸν Μόμμιον ἔκειψαν. δς C
15 τὸν μὲν Μέτελλον ἀπήλλαξεν, αὐτὸς δὲ τοῦ πολέμου εἶχετο. καὶ τινα πληγὴν μέρει τῆς στρατιᾶς λαβὼν ἐξ ἐνέδρας, τοῦ Διαίου καταδιώξαντος μέχρι τοῦ σφῶν στρατοπέδου τοὺς φεύγοντας, ἀντεπεξῆλθε, καὶ τρεψάμενος αὐτὸν πρὸς τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἦλθε χαράκωμα. ἀθροίσας δὲ δύναμιν ὁ Δίαιος πλείονα συμβαλεῖν 20 αὐτοῖς ἐπεχείρησεν. ὡς δ' οὐκ ἀντιξώρησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καταφρόνησεν αὐτῶν, καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν στρατοπέδων κοῖλον ὄν προῆλθεν. ἰδὼν οἷν τοῦθ' ὁ Μόμμιος, τῶν ἱππέων τινας λάθρα

3 περιλιπείς C. 4 τοὺς ἀλλοτρίους A. 5 ἤρξαντο δὲ —
7 οὐκ ἐπέσθησαν Dionis excerptum Ursinianum 165. 8 ὤρμησαν B. 13 διαίῳ A. 16 στρατῶς λαόν A. 18 ἀντεπεξῆλθον A. 20 καταφρόνησας C. 21 ἐς BC.

reditionis spe sublata ipsi sibi manus attulissent, graviter afflicti publicum luctum instituerunt, Romanorum apud se studiosi irati; nihil tamen hostile prae se tulerunt, donec reliquis ex iis viris receptis ii quibus iniuriae factae erant et qui aliena tenebant bellum susceperunt. Aethaei dissensionis auctores, Lacedaemonios sibi causam malorum existitisse conquerentes, arbitris Roma missis non paruerunt, sed Critolae duce creato arma ceperunt. itaque veritus Metellus ne Macedoniam quoque invaderent (iam enim Thessaliam intrarant), prior obviam profectus eos profligavit.

Critolae caeso Graeci in duas partes sunt distracti, cum alii pacem expeterent, alii seditionem urgerent, Diaeo summa rerum permissa. quo Romani cognito Mummius Metello successorem miserunt. qui cum belli administratione suscepta plagam ex insidiis cum parte exercitus accepisset, Diaeo fugientes usque ad castra persecute, vicissim egressus eo profligato ad Aethaeorum vallum venit. Diaeus vero maioribus copiis collectis, pugnare paratus, Romanos in castris se continentes contempsit, in convallem inter castra mediam progressus, eo vise Mummius

ἔπεμψεν, ἵνα ἐκ πλαγίου αὐτοῖς ἐπιγένηται. καὶ ἐπεὶ ἐκεῖνοι
D προσβαλόντες αὐτοὺς συνετάραξαν, ἐπήγαγε τὴν φάλαγγα κατὰ
 πρόσωπον, καὶ πολλοὺς ἐφόνευσεν. ἐκ δὲ τούτου Δαίσιος μὲν
 ἀπογόνους ἑαυτὸν ἀπέκτεινε, τῶν δ' ἐκ τῆς μάχης περισωθέντων
 οἱ μὲν Κορινθιοὶ κατὰ τὴν χώραν ἐσκεδάσθησαν, οἱ δ' ἄλλοι **5**
 οἴκαδε ἔφυγον. ὄθιν καὶ οἱ ἐν τῷ τείχει Κορινθιοὶ πάντας ἀπολω-
 λέναι νομίσαντες ἐξέλιπον τὴν πόλιν· καὶ κενὴν αὐτὴν ἀνδρῶν
 ὁ Μόμμιος ἔλαβε. καὶ μετὰ ταῦτα κάκείνους καὶ τοὺς ἄλλους
 Ἕλληνας ἀπόνως προσεποιήσατο. καὶ τότε μὲν τὰ τε ὄπλα αὐτῶν
 καὶ ὅσα πρὸς τοῖς ἱεροῖς ἀνέκειντο καὶ τοὺς ἀνδριάντας τὰς τε **10**
P I 471
W II 118 δὲ οἱ τοῦ τε πατρὸς καὶ ἄλλων ἐπὶ καταστάσει τῶν ὑλόντων, τείχη
 τε τινῶν περιεῖλε καὶ ἐλευθέρους πάντας καὶ αὐτονόμους πλὴν
 τῶν Κορινθίων ἀφῆκε. τῆς δὲ Κορινθοῦ τοὺς τε οἰκήτορας
 ἀπέδοτο καὶ τὴν χώραν ἐδημοσίωσε, τὰ τε τείχη καὶ τὰ ἄλλα **15**
 οἰκοδομήματα πάντα κατέσκαψε, φοβηθεὶς μὴ καὶ αὐδῆς τινὲς
 πρὸς αὐτὴν οἶα μέγιστην συσιῶσιν. ἵνα δὲ μήτε τις ἐκείνων
 λάθῃ μήτε τῶν λοιπῶν τις Ἑλλήνων πρᾶσθῃ ὡς Κορινθίος, συνε-
 κάλεσε, πρὶν ἐκφῆσαι τὸ ποιητέον, πάντας τοὺς παρόντας, καὶ
 αὐτοὺς ἀφανῶς πῶς τοῖς στρατιώταις ἐγκυκλωσάμενος ἐκήρυξε **20**
 τὴν τε τῶν ἄλλων ἐλευθερίαν καὶ τὴν τῶν Κορινθίων δούλωσιν.
B ἔπειτα προσέταξε πᾶσι τῶν παρεστηκότων σφίσι λαβέσθαι, καὶ
 οὕτω σαφῆ τὴν διάκρισιν αὐτῶν ἐποίησατο.

3 δὲ om A. 9 τὰ τε ABCW, τὰ P. 16 καὶ om A. 18 μήτε]
 η A. 20 κυκλωσάμενος A. 21 τε om A. 22 τῶν om A.

alliquot equites misit qui hostes ex obliquo aggrederentur; a quibus cum turbati essent, phalange a fronte adducta multos occidit. unde Diaeus desperatis rebus sibi manus attulit. ex iis vero qui e pugna evaserant Corinthii passim in agris sunt dispersi, caeteri domum refugerunt. proinde Corinthii qui moenia tuebantur omnes periisse rati urbem deseruerunt. qua Mummius viris vacua capta et illos et caeteros Graecos citra laborem domuit. ac tum eis arma, donaria templorum, statuas, picturas et alia ornamenta ademit. patre autem eius cum aliis ad res post victoriam componendas misso, quorundam moenia evertit; omnesque liberos et sui iuris esse passus est praeter Corinthios. quos sub corona vendidit, agro eorum publicato, muris caeterisque omnibus aedificiis subversis, veritus ne eam alii ob tantam amplitudinem occuparent. ne quis vero Corinthiorum lateret, aut aliorum Graecorum pro Corinthio veniret, omnes qui aderant, priusquam quid agendum esset declararet, convocavit, iisque dissimulanter militibus circumclusis tum reliquorum libertatem tum Corinthiorum servitatem pronuntiavit. deinde quemque sibi proximum apprehendere iussit, ut plane discernerentur.

Καὶ ἡ μὲν Κόρινθος οὕτως ἀνάστατος γέγονε, τὸ δ' ἄλλο Ἑλληνικὸν παραχρηῖμα μὲν καὶ σφαγαῖς καὶ χρημάτων ἐκλογαῖς ἐκακώθη, ἔπειτα ἔν τε ἀδείᾳ καὶ ἔν εὐδαιμονίᾳ τοσαύτῃ ἐγένετο ὥστε λέγειν ὅτι, εἰ μὴ θᾶπτον ἐαλώκεισαν, οὐκ ἂν ἰσέσωντο.

5 Ἡ μὲν οὖν Καρχηδὼν ἡ τε Κόρινθος αἱ ἀρχαῖαι ἐκείναι τοῦτο τέλος ἔσχον ἅμα, χρόνῳ δὲ πολλῷ ὕστερον ἀποικίαν Ῥωμαίων λαβοῦσαι ἤνθησαν αὐθις καὶ εἰς τὴν παλαιὰν ἐπανήλθον κατάστασιν.

Τὰ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε πεπραγμένα Ῥωμαίοις, βίβλων 10 τυχῶν τῶν πάλαι ταῦτα ἱστορησάντων ἀρχαίων ἀνδρῶν, ἐκείθεν ἐξέλιθρα καὶ ἔπιτομήν καὶ τῷ συγγράμματι τούτῳ ἐντέθεικα, C ἐπὶ δὲ τοῖς ἑξῆς ἂ τοῖς ὑπάτοις καὶ τοῖς δικτάτορσιν ἐπράχθη μέχρις ἂν ταῖς ἀρχαῖς ταύταις τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ διεκείτο τὰ πράγματα, μὴ μέ τις αἰτιῶτο ὡς ἡ καταφρονήσει ἡ ῥαθυμία ἡ 15 ὄκνη ταῦτα παρελθόντα καὶ ἀτελεῖς οἶον εἰκότα τὸ σύγγραμμα. οὐ γὰρ ῥαστώνῃ μοι τὰ λείποντα παρεώραται, οὐδ' ἤμιτελεῖς ἐκὼν τὸ πόνημα καταλλοίπα, ἀλλ' ἀπορία βίβλων ἄπερ αὐτὰ διεξίλασι, καὶ ταῦτα πολλάκις ζητήσαντί μοι ταύτας, μὴ εὐρηκότι δ' ὄμωσ, οὐκ οἶδα εἰδ' ὅτι μὴ σώζοιντο, τοῦ χρόνου διεφθαρκότος αὐτάς, 20 εἰδ' ὅτι μὴ φροντιστικώτερον τὴν τούτων ἴσως ζήτησιν ἐποιή- D σαντο οἷς αὐτὴν ἀνεθέμην, αὐτὸς ὑπερόριος ὢν καὶ πόρρω τοῦ ἄστεος ἐν νησιδὶ ἐνδιατώμενος. ὅτι γοῦν μοι ταῖς βίβλοισι ταύ-

3 ἐν alterum om A. 4 εἰ μὴ ὅτι A. 5 ἀρχαῖ A. 6 τοῦτο τέλος] cf. p. 141 v. 13 τοῦτο τέλος ἐγένετο. ἅμα ἔσχον AB.
10 ἱστορησάντων ταῦτα B. ἀρχαίων om A. 11 τούτων A.
14 μέ] τέ A. αἰτιῶτο C. 20 ἴσως om A. 21 αὐτήν]
αὐτοῖς A. 22 νησιδίφ A. διαιτώμενος C.

Corintho sic eversa, Graecia initio statim et caedibus et pecuniarum exactionibus est vexata, deinde tamen libertatem et felicitatem adepta, ut dicerent, ni mature capti essent, se incolumes esse non potuissent.

Carthaginiis et Corinthi vetustissimarum urbium tum simul hic fait exitus: longo autem tempore post, colonis Romanorum eo missis, reflorescentes ad pristinum statum redierunt.

Hactenus res a Romanis gestas ex veteribus scriptoribus in compendium redactas exposui. quae vero deinceps a consulibus et dictatoribus, dum illa rei publicae forma vixit, gesta sunt, ea nemo putet a me vel contemptu vel negligentia vel pigritia praeterita esse. nam quo minus absolutum hoc opus ederetur, non per me stetit, sed penuria librorum, quibus ista continentur, voluntati meae ad perfectionem historiae contentendit. quos cum saepe quaesierim, reperire non potui, haud scio utrum vetustate amissos an vero negligentius inquisitos ab iis quibus id negotii dedi, dum ipse extorris et procul ab urbe in parva

ταις νῦν οὐκ ἐξεγένετο ἐντυχεῖν, ἡμέτερος ἐντεῦθεν ὅσον ἐπὶ τοῖς τῶν ὑπάτων ἔργοις ἀλλὰ μέντοι καὶ τοῖς τῶν δικτατόρων ἢ ἰστορία γεγένηται. παρελθὼν οὖν αὐτὰ καὶ ἄκων, τὰ τῶν ἀυτοκρατόρων συγγράφουμαι, μικρὰ τινα προδιηγησάμενος, ἵν' ὄθιν εἰς αὐταρχίαν ἐξ ἀριστοκρατίας ἢ καὶ δημοκρατίας οἱ Ῥωμαῖοι μετ-5 πρέχθησαν, δῆλον εἴη τοῖς ἀναγνωσομένοις τὸ σύγγραμμα, ἅμα τε πρὸς τούτῳ καὶ ἀκολουθίας ἔχοιτο ἢ γραφῆ.

LIBER DECIMUS.

PI 472

1. Ἐξ ἀρχῆς μὲν οὖν, ὡς ἰστόρηται, βασιλεῦσιν ἢ τῶν Ῥωμαίων ἀνέιτο ἀρχὴ μέχρι τῆς τῶν Ταρχυνίων τυραννίδος καὶ καταλύσεως, ἔκτοτε δὲ στρατηγοῖς καὶ δικτάτορσιν ὑπάτοις τε καὶ 10 χιλιάρχοις ἀλλὰ μὴν καὶ δημάρχοις ἢ τῶν κοινῶν διοικήσις ἀντίθιτο, καὶ τοιαύταις πολιτείαις τὰ Ῥωμαίων ἰθύνετο μέχρι Πομπηίου Μάγνου καὶ Γαίου Ἰουλλίου τοῦ Καίσαρος. οὐδὲ δὲ ἦν ὁ Πομπηῖος Στράβωνος, ἐνὸς τῶν ἐπισήμων Ῥωμαίων καὶ στρατηγίας ἡξιωμένου, τῷ Κίinna τε ἀντιτεταγμένου τυραννικώτερον 15 τῇ ἀρχῇ χωμένῳ. ἤδη γὰρ ἐνόσει Ῥωμαίοις τὰ πράγματα, καὶ

5 μετήχθησαν AC. 8 ante Ἐξ ἀρχῆς A inscriptionem habet βίβλος δευτέρα Ἰωάννου τοῦ ζωναρά. ἐπιτομὴ ἱστοριῶν συλλεγείσα καὶ συγγραφείσα παρὰ Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ ζωναρά. ἡ μὲν προτέρα βίβλος περιέχει τὰ ἑβραϊκὰ καὶ τὰ τῆς ῥώμης καὶ τὰ τῶν ὀπατειῶν, αὕτη δὲ τὰς περὶ τῶν αὐτοκρατόρων ἱστορίας. ὡς [ιστόρηται] ὡς ἐν τῇ προτέρᾳ βίβλῳ μοι προϊστόρηται A et codex Regius Parisiensis 1768. 11 μὴν AC, μὲν PW. 13 τοῦ om A.

Fontes. Cap. 1. Plutarchi Pompeius, c. 1 et 5—10.

insula vitam ago. unde factum est ut consulum et dictatorum historia minus absoluta esset. iis igitur praeter institutum meum omissis imperatorum historia conscribam, re paulo altius repetita, ut et lectores qua ratione Romanorum sive democratia sive aristocratia in monarchiam sit mutata intelligant, et historia certo quodam ordine progrediatur.

1. Romanum imperium, ut dictum est, initio reges tenere, usque ad eversionem tyrannidis Tarquiniorum. ab eo tempore administratio rerum penes praetores dictatores consules tribunos consulari potestate et tribunos plebis fuit, usque ad Pompeium Magnum et C. Iulium Caesarem. Pompeius porro filius fuit Strabonis illustris Romani virique praetorii, qui Cinnae violentius imperanti restitit, iam tum enim res Romana laborabat, magistratibus tyrannidem spectantibus, legitimaque imperia asper-

ἐπὶ τυραννίδα οἱ σφῶν ἀπέκλινον ἄρχοντες, ἀλλ' οὐ νομίμως Β
 ἄρχειν ἐβούλοντο. ὁ μὲν οὖν πατὴρ αὐτοῦ Στράβων διὰ φιλο- W II 119
 χρηματίας ὑπὸ Ῥωμαίων μεμίσθητο, ὁ δὲ Πομπηῖος ἐφιλείτο διὰ
 τε πίστιν ἤθους καὶ τὸ εὐέντευκτον καὶ τὸ σῶφρον τὸ περὶ δίκαιαν
 5 καὶ τὴν ἐν ὄπλοις ἄκρῃσιν. καὶ τοσοῦτον ἦν τὸ πρὸς αὐτὸν
 φίλτρον, ὡς δέισαντος αὐτοῦ τὸν Κίναν ἐκ διαβολῆς καὶ τοῦ
 στρατοπέδου λάθρῃ διεκπεσόντος, ἐπεὶ τε μὴ ἦν ἐμφανῆς λόγου
 διαδοθέντος ὅτι ἀνήρηται παρὰ Κίνα, ὥρμησαν κατ' αὐτοῦ οἱ
 μισοῦντες καὶ ἄλλως αὐτόν, καὶ ἀνῆρέθη Κίνας φεύγων κατα
 10 ληφθεὶς ὑπὸ τοῦ τῶν λοχαγῶν.

Ὅτι δὲ Κίνα φθαρέντος Κάρβων τὰ πράγματα διεδέξατο,
 ἐμπληκτότερος ἐκείνου τύραννος. τοῦ Σύλλα δ' ἀντικαθισταμένου C
 τῷ Κάρβωνι, τούτῳ προσετέθη καὶ ὁ Πομπηῖος· οὐ πρότερον
 μέντοι προσῆλθε πρὶν ἂν τινος χάριτος πρὸς ἐκείνον κατήρξατο.
 15 ἦν μὲν οὖν τότε εἴκοσι καὶ τρία γεγονῶς ἔτη, καὶ στρατιωτικὸν
 καταλέξας περιήει τὰς πόλεις, τοὺς τὰ Κάρβωνος φρονούντας
 ἐξελαίνων αὐτῶν, καὶ πρὸς Σύλλαν ἀπιών. ἐν δὲ τῷ ἀπιέναι
 τρεῖς αὐτὸν στρατηγῶν τῶν προσκειμένων τῷ Κάρβωνι ἐκκυλώ-
 σαντο. ὁ δὲ τούτους τρεψάμενος, τὰς πόλεις αὐτῷ προσχωροῦ-
 20 σαις ἰδέχεται. εἶπ' αὐθις Σκιπίωνος τοῦ ὑπάτου ἐπιόντος αὐτῷ,
 τὸ Σκιπίωνος στρατιωτικὸν ἀσπασάμενον τοὺς τοῦ Πομπηῖου
 αὐτῷ προσεφύρησαν, ὁ δὲ Σκιπίων ἔφυγε. καὶ Κάρβωνος δὲ
 ἐππέων ἴλας συχνὰς πέμψαντος κατ' αὐτοῦ, καὶ ταύτας ἐτρέψματο, D
 ὡς δὲ ἀπόγνωσιν σωτηρίας ἑαυτοὺς αὐτῷ ἐγχειρίσαι. οὕτω δὲ

4 εὐέντακτον Β. 12 ἐμπληκτικώτερος Α. 24 ἐγχειρίσαι C,
 ἐγχειρήσαι Α, ἐγχειρίσας ΡW.

nantibus. ut autem pater eius propter sordes civibus invisus, sic Pompeius ob morum integritatem, affabilitatem, modestiam in victu armorum-
 que exercitationem usque adeo carus fuit, ut cum metu Cinnae, apud
 quem delatus fuerat, clam castris excessisset, quia nusquam comparebat,
 rumore de caede eius sparso, Cinna impetum eorum quibus alioqui in-
 visus erat fugiens a centurione quodam propter eam suspicionem occi-
 deretur.

Post Cinnae caedem Carbo, importunior illo tyrannus, imperium
 suscepit. cui cum Sylla resisteret, Pompeius quoque se adiunxit: nec
 id fecit prius quam beneficio aliquo eum sibi devinxisset. annum tum
 agebat tertium et vicesimum; collectisque copiis urbes circumiens, Car-
 bonis studiosos eiiciebat. dum autem ad Syllam proficiscitur, tribus Car-
 bonis ducibus, a quibus circumventus erat, profligatis, urbes in deditio-
 nem accepit: deinde Scipionis consulis exercitus, cum contra Pompeium
 ducebat, consalutatis eius militibus ad Pompeium defecit, ipse Scipio
 fugit. post complures equitum turmas a Carbone contra se missas eo

αὐτὸν ὁ Σύλλας ἐδέξατο ὡς ἀποπηδῆσαι τοῦ ἵππου καὶ προσαγορευθεὶς ὑπὸ Πομπηίου αὐτοκράτωρ καὶ αὐτὸς ἀντιπροσερεῖν αὐτοκράτορα τὸν Πομπήϊον. καὶ τὰλλα δὲ ταῖς πρώταις φιλοφροσύναις συνέβαιεν· ὑπέξανίστατο γὰρ προσιώντι τῷ Πομπηίῳ καὶ ἄλλα πρὸς τιμὴν ἐκείνου ἐποίει ἃ πρὸς ἄλλους οὐκ ὤπτο ἑὸς ῥαδίως ποιῶν. ἐπεὶ δ' ἐκράτησε τῆς Ἰταλίας ὁ Σύλλας καὶ δικτάτωρ ἀνηγορεύθη, τοὺς μὲν ἄλλους ἡγεμόνας καὶ στρατηγούς ἡμέλιετο πλουτίζων καὶ ἐπ' ἀρχὰς καθιστῶν, Πομπήϊον δὲ ἐσπευσεν οἰκειώσασθαι ἑαυτῷ· καὶ πείθει αὐτὸν τὴν γαμετὴν ἣν εἶχεν ἀποπειψάμενον ἀγαγέσθαι τὴν ἑαυτοῦ πρόγονον Αἰμιλίαν, ἣν ἡ Μετέλλα, ἣ τῷ Σύλλᾳ συνώκει, ἐκ Σκαύρου ἐγένετο τοῦ προτέρου ἀνδρός. ἣν δὲ τὰ τοῦ γάμου τυρυννικά· ἀνδρὶ γὰρ ἣ Αἰμιλία ἤδη ἐκδέδοτο καὶ ἐκύνει.

Οὕτω δ' ὁ Σύλλας οἰκειωσάμενος τὸν Πομπήϊον εἰς Σικελίαν ἀπέστειλε μετὰ βαρείας δυνάμεως· ἦν γὰρ ἡ νῆσος τοῖς τοῦ 15 Κάρβωνος ὀρηκτήριον. καὶ ἀπελθόντος ἐκτὶ Πομπηίου οἱ μὲν ἐναντίοι τῆς νήσου ἐξέστησαν, αὐτὸς δὲ τὰς πόλεις ἀνελάμβανε Β τετραχωμένους καὶ φιλανθρωπῶς ἐκέχρητο. κατασχὼν δὲ καὶ τὸν Κάρβωνα ἀνέϊλεν. ἀκούων μὲντοι τοὺς στρατιώτας ἐν ταῖς ὁδοποροῖαις ἀτακτεῖν, σφραγίδας ταῖς αὐτῶν μαχαίραις ἐπέβαλεν, ἣν 20 ὁ μὴ φυλάξας ἐκολάζετο.

1 ὁ om A. 2 αὐτοκράτωρ ὑπὸ πομπηίου A, αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ πομπηίου B. 9 οἰκειώσασθαι ἐσπευσεν A. 10 ἀγαγέσθαι post ἀνδρός v. 12 A. 13 ἤδη add AB Plutarchus. 15 τοῖς] τῆς A. 20 σφραγίδα Plutarchus.

desperationis redegit, ut se ipsius fidei committerent. eum igitur Sylla sic excepit ut ex equo desiliret, et ab eo imperator salutatus vicissim eum imperatorem salutaret. fuerunt et reliqua primis illis officiis consentanea: nam et accedenti Pompeio assurgebat, et alia eius honori deferēbat quae haud temere aliis praestare solebat. postquam autem subacta Italia dictator dictus est, alios duces opibus et magistratibus remuneratus, Pompeium arciores sibi necessitudine devincturus ei persuasit ut dimissa uxore quam habebat Aemiliam ipsius privignam, Metellae uxoris ex Scauro marito priore filiam, duceret. id coniugium tyrannicum fuit: nam Aemilia viro iam elocata uterum ferebat.

Pompeium ita sibi conciliatum Sylla cum magnis copiis in Siciliam ablegavit, factionis Carbonis receptaculum. quo cum venisset, adversariis insula eiectis urbes vexatas humanitate singulari recreavit; Carbonem comprehensum occidit; milites in itineribus immodestos sigillis eorum gladiis impressis coercuit, quae qui non conservarant, poenas dabant.

2. Ταῦτα δὲ πράττων ἐν Σικελία ἐδέξατο γράμματα τῆς συγκλήτου καὶ Σύλλα κελύοντα πλείν εἰς Λιβύην καὶ πολεμεῖν Δομίτιω. καὶ ὁ μὲν ἐξέπλει, ἑπτακισχίλιοι δὲ αὐτῷ τῶν ὑπὸ τὸν Δομίτιον προσεχώρησαν. ἀντιτεταγμένον δὲ Δομίτιον συρρήγγυνται τὰ στρατεύματα, καὶ νικῶσιν οἱ Πομπηίου, καὶ ὁ Δομίτιος κτείνεται. τῶν δὲ πόλεων αἱ μὲν εὐθὺς προσεχώρησαν, αἱ δὲ κατὰ κράτος ἐάλωσαν. καὶ εἰς τὴν Νομαδικὴν ἱμβάλων, καὶ πάντων κρατήσας οἷς ἐνέτυχε τεσσαράκοντα ταῖς πάσαις ἡμέραις, γράμματα δέχεται Σύλλα, ἀφεῖναι μὲν τὴν ἄλλην στρατιάν, αὐτὸν δὲ μεθ' ἑνὸς τάγματος περιμένειν εἰς Ἴτυκην τὸν διαδεξόμενον στρατηγόν. ἐπὶ τούτοις αὐτὸς μὲν καθ' ἑαυτὸν ἤχθετο, ὁ δὲ στρατὸς εἰς τοῦμφανὲς ἠγανάκει. καὶ θέλοντος προελθεῖν Πομπηίου, τοῦ τε Σύλλα κακῶς ἐμνημόνευον, κακείνον οὐκ εἶον πιστεύειν τῷ τυράνῳ ἑαυτόν. καὶ ὁ μὲν ἐπειράτο πράττειν αὐτούς, οἱ δὲ μένειν αὐτόν καὶ ἄρχειν ἐκέλευον, ἄχρισ οὐ, προσλιπαρούντων καὶ καταβούωντων, ὥμοσεν ἀναιρήσειν ἑαυτόν εἰ βιάζοιτο· καὶ μόλις οὕτως ἐπαύσαντο.

Πρῶτον μὲν οὖν ἠγγέλη τῷ Σύλλᾳ ἀφειστανάει Πομπηίου, εἶτα πυθόμενος τάληθές ἀπήνησεν αὐτῷ προσιόντι καὶ δεξιωσάμενος Μάγνον προσεῖπε μεγάλη τῇ φωνῇ· σημαίνει δὲ μέγαν ὁ

3 δομίτιω B Plutarchus, δομητίω A, Δομητίω PW, et sic v. 4 5. ἐξέπλει C. ἑξακισχίλιοι A: Plutarchus ἑπτακισχίλιοι. 10 Ἴτυκην] Οὐτικὴν p. 242 4 et 286 14 ex Dione. διαδεξόμενον A Plutarchus, διαδεξάμενον PW. 12 θέλοντος] δεηθέντος Plutarchus. 14 ἑαυτόν om Plutarchus. 20 τῇ om AB Plutarchus.

FONTES. Cap. 2. Plutarcki Pompeius, c. 11 — 22.

2. Haec dum in Sicilia gerit, litteris senatus et Syllae in Africam navigare iubetur et bellum gerere cum Domitio. a quo septem milia ad eum in Africam profectum transierunt. pugna commissa Domitius vincitur atque occiditur: urbes partim sponte partim coactae Pompeium recipiunt. inde in Numidiam facta impressione, subactis obviis omnibus totaque provincia diebus quadraginta perdomita, litteras a Sylla accipit quibus caeteris dimissis cum una legione successorem Uticae exspectare iubetur. quam rem ipso clam aegre ferente exercitus aperte est indignatus; Pompeioque progredi volente de Sylla parum commode sunt locuti nec passi Pompeium se tyranno credere. qui cum eos mitigare conaretur, manere et imperare iubebatur cum obstationibus et vociferationibus; aegreque destiterunt, cum iurasset se sibi ipsum manus allaturum si cogere.

Principio Syllae nuntiatum est defecisse Pompeium: deinde veritate cognita obviam progressus porrectaque dextera magna voce Magnum eum cognominavit. sed triumphum petenti adversatus est, quod nemini

Μάγνος. Θρίαμβον δὲ Πομπηίου αὐτοῦντος ὁ Σύλλας ἀντέλεγεν ὡς ὑπάτω ἢ στρατηγῷ θριαμβεύειν νενομίσται, ἄλλω δὲ οὐδενί· εἰ δὲ Πομπηίος οὐπω γενειῶν ἀκριβῶς θριαμβεύσει, ᾧ βουλῆς διὰ τὴν ἡλικίαν οὐ μέτεστιν, ἐκέρθωνος ἕσται αὐτῷ ἢ τιμῆ· ταῦτα τοῦ Σύλλα λέγοντος ὁ Πομπηίος οὐχ ἐπέτηξεν, ἀλλ' ὅς ἐννοεῖν ἔφη δεῖν ὅτι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα πλείονες ἢ δοῦμενον προσκυνοῦσι, δηλῶν ἐντεῦθεν ὡς αὐτῷ μὲν ἡ δύναμις ἀῖξεται, P I 474 ἐκείνῳ δὲ μειοῦται τε καὶ μαραινεται. πρὸς ταῦτα ὁ Σύλλας καταπλαγείς, δις ἐφεξῆς "θριαμβευσάτω" ἐβόησεν. ὡς δὲ οἱ στρατιῶται ἐνοχλεῖν βούλοντο καὶ θορυβεῖν, μὴ τυχόντες ἡλικίων 10 προσεδόκησαν, ὁ Πομπηίος ἀφήσεν ἔφη μᾶλλον τὸν θρίαμβον ἢ κολακεύσειν τοὺς στρατιώτας. πρὸς δὲ Σερούτιος ἀνὴρ ἐπιφανῆς καὶ ἀντιλέγων πρὶν πρὸς τὸν θρίαμβον "νῦν" ἔφη "Πομπηίος καὶ Μάγνος ἀληθῶς καὶ ἄξιος θριαμβεῦσαι."

Σύλλας δὲ ἠνιάτο μὲν ὁρῶν εἰς ὅσον πρόεισι δόξης καὶ 15 δυνάμειος ὁ Πομπηίος, ἀσχυνόμενος δὲ κωλύειν ἡσυχίαν ἔγει. Λέπιδος μέντοι σπουδῇ Πομπηίου ὑπατείας τυχῶν, εἰς τὴν Σύλλα δύναιμιν ἐκείνου τελευτήσαντος ἑαυτὸν εἰσπολεῖ, καὶ εὐθὺς ἔνοπλος B ἦν, τὰ τῶν στάσεων ὑπολείμματα ἀνακινῶν. καὶ ὁ Πομπηίος ἡγεμῶν στρατεύματος ἀπεδείχθη κατὰ Λεπίδου, ἥδη πολλὰ τῆς 20 Ἰταλίας κεινηκότος καὶ τὴν ἐντὸς Ἄλπειων Γαλατίαν διὰ Βρούτου κατέχοντος. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ὁρῶν ἐκράτησεν ὁ Πομπηίος,

13 πρὶν post θρίαμβον A.
20 ἥδη] ἥδη δὲ A.
Plutarchum.

19 ἀνακινῶν ὑπολείμματα AB.
20 κεινηκότος] κεινηκότος secundum

praeterquam consuli aut praetori triumphare liceret: sin Pompeius paene imberbis, cui per aetatem in senatum venire non liceret, triumphasset, eum honorem invidiosum fore. haec Sylla dicente Pompeius respondere non dubitavit, orientem solem plures adorare quam occidentem: quo dicto significare voluit suam potentiam augeri, illius imminui et exolescere. eo responso Sylla obstupefactus bis deinceps exclamavit "triumphet". militibus autem obturbantibus et tumultuantibus quod expectatione sua minora accepissent, Pompeius se triumphum potius omisurum quam militibus adulaturum esse affirmavit. ad quod Servilius vir illustris, qui ante triumpho eius adversatus fuerat, "nunc" inquit "Pompeius et vere Magnus est et triumpho dignus."

Sylla etsi crescenti Pompeii gloriae et potentiae invidabat, tamen pudore deterrebatur quo minus ei adversaretur. Lepidus vero Pompeii studio consulatum adeptus, cum post Syllae obitum statim illius potentiam sibi vindicans armatus seditionum scintillas excitaret, Pompeius dux contra eum missus est, cum ille magnam Italiae partem iam commovisset et Cisalpinam Galliam per Brutum occupasset. ac caeteros quidem Pom-

ἀντικαθήμενος δὲ τῷ Βρούτῳ ἰχρόνησεν· εἶτα ἑαυτὸν ὁ Βρούτος αὐτῷ ἐνεχείρισεν, ἢ μεταβαλλόμενος ἢ προδοθεὶς· καὶ ὁ μὲν ἀνηρέθη (ὅσπερ υἱὸς ἦν ὁ τὸν Καίσαρα ἴστερον διαχειρισάμενος Βρούτος), Λέπιδος δὲ τῆς Ἰταλίας ἐκπεπτωκῶς νόσῳ ἀπέθανεν.

5 Ὁ μέντοι Σερτώριος τὴν Ἰβηρίαν ἔχων φοβερὸς ἦν· καὶ πρὸς τοῦτον οὖν ὁ Πομπήσιος ἐστάλη, συμμαχήσων Ὀπίῳ Μετέλλῳ μαχομένῳ πρὸς τὸν Σερτώριον· εἰς Ἰβηρίαν δὲ ἀφικόμε- C
νος πρῶτον μὲν δυοῖ στρατηγοῖς ἀντικατέστη τοῦ Σερτωρίου, καὶ νικήσας ὑπὲρ μυρίους ἀπέκτεινεν· εἶτα καὶ αὐτῷ Σερτωρίῳ προσ-
10 μίξας ἀμφίδοξον ἔσχηκε τὸν ἀγῶνα· ἐπελθόντος δὲ Πομπηῖου ὄντι ἰσχύϊ ἀνδρὸς μεγάλου πέσοῦ, ὁ μὲν Πομπήσιος ὑπ' ἐκείνου ἐπλήγη τὴν χεῖρα, ἐκείνος δὲ ὑπὸ Πομπηίου αὐτὴν ἀπεκόπη· ἐνωθεὶς δὲ τῷ Μετέλλῳ ἐτίμησε τὸν ἄνδρα καὶ ἐτιμήθη.

Ἄλλὰ τοῦ Σερτωρίου δολοφονηθέντος ὑπὸ τῶν φίλων, Περ-
15 πέννας ὁ τῶν αὐτοῦ ἡγεμόνων κορυφαϊότατος ἐπεχείρησεν ἐκείνῳ ποιεῖν ὁμοίως, τὰς ἐκείνου δυνάμεις περιβαλλόμενος· ἀλλ' ὁ D
Πομπήσιος ἀντιταξάμενος αὐτῷ ἐκράτησε πάντων· καὶ διεφθάρησαν οἱ πλείστοι τῶν ἡγεμόνων ἐν τῇ μάχῃ, αὐτὸν δὲ τὸν Περπένναν ἐυλωκότα ζῶν ἀπέκτεινε· καὶ προσμίνας ἐκεῖ καὶ κατα-
20 στήσας τὰ πράγματα καὶ κατασβέσας τὰς ταραχὰς εἰς Ἰταλίαν ἀπήγαγε τὸν στρατὸν· ἦν δ' ὑποψία καὶ δέος ὡς οὐ προήσεται τὸ στράτευμα, δι' ὧν δὲ βαδιεῖται μοναρχίας κατάρχων· ὁ δὲ ταύτην ἀνείλε τὴν ὑπόνοιαν, ἀφῆσεν τὸ στράτευμα φήσας

6 ὀπίῳ A, Ἀπίῳ vel Πίῳ Plutarchus. 8 ἀντίστη A. 15 ὁ
post ἡγεμόνων B. 16 περιβαλλόμενος A. 23 ταύτην]
καὶ ταύτην AB Plutarchus.

peius facile superavit, sed dimicationem adversus Brutum paulo diutius distulit: donec tandem ipse, vel sententia mutata vel a suis proditus, deditione facta sublatu est. eius Bruti filius is Brutus fuit qui post Caesarem interfecit. Lepidus Italia pulsus morbo perit.

Sed cum Sertorius Hispaniis occupatis formidabilis esset, Pompeius Oppio [Pio] Metello cum illo bellum gerenti auxilio missus duobus Sertorii ducibus superatis ultra decem milia cecidit: deinde cum Sertorio ipso ancipiti victoria dimicavit. a pedite ingentis corporis ipse eques manum latus, illius manum amputavit. castris cum Metello coniunctis virum honoravit et vicissim est honoratus.

Sertorio ab amicis per dolum interfecto Perpenna ducum eius princeps exemplo illius legionibus munitis a Pompeio victus est, plerique ducibus in acie caesis; et ipse vivus in potestatem reductus poenas dedit. moratus in Hispania dum sopitis tumultibus res componeret, reductis in Italiam copiis suspicionem et metum hominum ne retentis legionibus principatum armis sibi vindicaret abolevit, se post triumphum exercitum dimissurum professus. unam rem in eo reprehendebant in-

μετὰ τὸν Θραμβόν. Ἐν δ' ἔτι οἱ βασκαίνοντες αὐτὸν ἤτιώοντο, ὅτι τῷ δήμῳ μᾶλλον ἢ τῇ βουλῇ προσέειμεν ἑαυτόν· ὅπερ ἦν ἀληθές. οὐ γὰρ ἔστιν οὐδένος ἐμμανέστερον ὁ Ῥωμαίων ἡράσθη δῆμος. ἐψηφίσθη γοῦν αὐτῷ ὑπατεία καὶ δεύτερος Θραμβός· συνυπατεύειν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Κράσσος ἐψηφίσθη αὐτοῦ σπουδά-
 B σαυτος. ἀλλ' ἀποδειχθέντες ὑπατοὶ διεφέροντο, καὶ ἐν μὲν τῇ βουλῇ ὁ Κράσσος ἴσχυε μᾶλλον, παρὰ δὲ τῷ δήμῳ ἐκράτει Πομπήϊος. παρητήσατο δὲ καὶ τὴν στρατηγίαν· καὶ ἔθους ὄντος τοῖς Ῥωμαίοις ἱππεῦσιν, ὅταν στρατεύσωνται τὸν νόμιμον χρόνον, ἄγειν τὸν ἵππον εἰς ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς τιμητάς, καταριθμῆσθαι τε 10 τῶν στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἕκαστον ὑφ' οἷς ἔστρατεύσαντο, καὶ εὐθύνας δίδουσι τῆς στρατείας καὶ οὕτως ἀφίεσθαι, νημο-
 B μένης τιμῆς ἢ ἀτιμίας προσηκούσης τοῖς βλοῖσι ἑκάστων, τότε προεκάθηντο μὲν οἱ τιμηταὶ καὶ οἱ ἱππεῖς παρήεσαν ἐξεταζόμενοι, ὦφθη δὲ καὶ Πομπήϊος εἰς τὴν ἀγορὰν, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα 15 τῆς ἀρχῆς ἔχων, αὐτὸς δ' ἄγων τὸν ἵππον διὰ χειρός. ἦν δὲ τοῦ δήμου θαῦμα καὶ σιωπή. εἶτα ὁ εἷς τῶν τιμητῶν "πυνθά- νομαί σου" εἶπεν "ὦ Πομπήϊε Μάγνε, εἰ πάσας ἔστράτευσαι τὰς κατὰ νόμον στρατείας." ὁ δὲ μεγάλη φωνῇ "ἔστράτευμαι" ἀπεκρίνατο, "καὶ πάσας ὑπ' ἐμυνητῶ αὐτοκράτορι." πρὸς τοῦτο 20 ὁ δῆμος ἐξέκραγε, καὶ οἱ τιμηταὶ τοῖς πολίταις χαρίζόμενοι ἀνα- στάντες προέπειπον αὐτὸν οἴκαδε.

2 προσέειμεν A, προσέειμεν PW. 3 οὐδένος apud Plutar-
 chum ad τὸ τῆς δημοκρατίας ἀξίωμα refertur. ἐμμανέστερος A.
 7 ἴσχυε B. δὲ om C. 8 παρητήσαντος καὶ τὴν A.
 10 εἰς τὴν ἀγορὰν A: Plutarchus εἰς ἀγορὰν. 21 ἐξέκραγε A
 Plutarchus, ἐξέκρουγε PW.

vidi, quod popularis aurae magis quam optimatium studiosus esset: id-
 que verum erat. neque enim quisquam maiora et ardentiora populi
 Romani studia habuit. itaque ei et alter triumphus et consulatus et
 ipsius impulsu Crassus collega datus est. caeterum in consulatu non
 consenserunt; ac maior fuit Crassi in senatu, Pompeii apud populum
 auctoritas. imperatoriae quidem dignitati renuntiavit: et quia moris
 erat ut Romani equites, cum legitimum tempus militassent, equo quis-
 que suo in forum ad censores adducto duces et imperatores recensent
 sub quibus stipendia meruissent, et rationibus militiae redditus vel ho-
 nore vel ignominia pro anteactae vitae ratione afficerentur, Pompeius
 etiam inter caeteros, imperii insignibus ornatus, equum manu ad censo-
 res adduxit. admirante autem populo et tacente, cum alter censorum
 rogaret an omnes expeditiones ex lege obiisset, magna voce Pompeius
 se obiisse respondit, easque omnes se ipso imperatore. tum populo ac-
 clamante a censoribus in multitudinis gratiam honorifice domum est
 deductus.

3. Ἦδη δὲ τῆς ἀρχῆς περανθείσης ἀπέθιτο αὐτὴν ὁ Πομπηῖος. καὶ μετὰ ταῦτα ὁ πειρατικὸς αὐτῷ ἀντιέθη πόλεμος. C ὤρητο μὲν γὰρ ἡ πειρατικὴ δύναμις ἐκ Κιλικίας, ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις χρῆσασα ἑαυτήν· ἐτα 5 Ῥωμαίων ἐν τοῖς ἡμφυλίοις πολέμοις συμπεσόντων ἀλλήλοισι, ἀφύλακτος οὕσα ἡ θάλασσα κατ' ὀλίγον αὐτοὺς ἐφειλύσατο· καὶ δύνανται σχόντες οὐ τοῖς πλέουσιν ἐπετίθειτο μόνον, ἀλλὰ καὶ νήσους καὶ πόλεις παραλίους παρεσπῶντο. ἐγένοντο δ' οὖν αἱ μὲν ληστρικαὶ νῆες ὑπὲρ χιλίας, αἱ δὲ ἀλοῦσαι ὑπ' αὐτῶν πόλεις 10 ὑπὲρ τετρακοσίας. πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἀβάτων ζῆξοικον ἱερῶν, ἐνύβριον δὲ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις. ὁπότε γὰρ τις ἄλοὺς ἀνεβόησε Ῥωμαῖος εἶναι, ἐκπεπληχθῆαι προσποιούμενοι καὶ δεδιέναι, τοὺς τε μηροὺς ἐπαλοντο καὶ προσέπιπτον αὐτῷ· καὶ οἱ μὲν ὑπέδουν D αὐτὸν κάλτια, οἱ δὲ τήβεννον περιέβαλλον, οὕτω τε κατειρωνευ- 15 σάμενοι τέλος ἐν μέσῳ πελάγει κλίμακα προβαλόντες ἐκέλευον ἐκβύτειν καὶ ἀπιέναι χαίροντα· εἰ δὲ μὴ βούλοιοτο, ὠθοῦντες αὐτὸν κατέδνον.

Πάσης δὲ θαλάσσης ἀπλώτου τοῖς ἐμπόροις οὕσης, σπάνις ἦν τῶν ἀναγκαίων ἐν τῇ ἀγορᾷ. δόξαν δὲ τὸν Πομπηῖον ἐκπέμ- 20 ψαι κατὰ τῶν πειρατῶν, Γαβίνιος εἷς τῶν Πομπηίου συνήθων ἔγραψε νόμον οὐ ναυαρχίαν, ἀντικρὺς δὲ μοναρχίαν αὐτῷ δίδόντα.

2 ἀντιέθη AC, ἐπετίθη PW. 3 μὲν om B. 10 ὑπὲρ τε-
τρακοσίας] τετρακόσια Plutarchus. 14 κάλτια, corr καλτία, C:
Plutarchus τοῖς καλτίοις. τήβενναν A. περιέβαλλον A
Plutarchus, περιέβαλον PW. 15 προβαλόντες ἐκέλευον ἐμβα-
λεῖν Plutarchus, male. 19 ἐν] παρὰ A. 20 γαβίνιος B,
ταμίνιος A. 21 ἔγραψε νόμον — δίδόντα] εἰσήνεγκε γνώμην —
διδούσαν A: Plutarchus illud. ἀντικρὺς A, ἀντικρὺς BC,
ἀντικρῶ PW.

FONTES. Cap. 3. Plutarchi Pompeius, c. 23—28.

3. Finito consulatus anno cum magistratum deposuisset, bellum piraticum ei mandatum est. piratae enim ex Cilicia profecti bello Mithridatico regiae classi navarant operam, deinde Romanis bellis civilibus inter se congressis, freti multitudine paulatim mare incustoditum invaserunt, non nautas duntaxat aggredi sed insulas et urbes maritimas etiam occupare soliti. naves habuerunt amplius mille, urbes ceperunt ultra quadringentas, multa religiosissima fana exciderunt et Romanis ipsis insultarunt. nam cum aliquis captus exclamabat se Romanum esse, se territis prae metu femora ferire simulantes, ante cum provoluti partim calceos ei circumligabant, partim togam induebant; sic ludibrio habitum demissa in medium pelagus scala exscendere et laetum abire iusserunt, restitantes impellendo demerserunt.

Cum autem maria omnia mercatoribus interclusa essent, et rerum in foro venalium penuria laboraretur, Pompeio duce delecto Gabinius familiaris eius legem tulit qua illi non classis imperium sed plane monar-

ἐδίδου γὰρ ὁ νόμος αὐτῷ ἀρχὴν τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν
 θαλάσσης, ἤπειρον δὲ πάσης ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ τετρακόσια στά-
 P I 476 δια, καὶ πεντεκαίδεκα πρεσβευτὰς ἐκ τῆς βουλῆς ἐλέσθαι ἐπὶ τὰς
 κατὰ μέρος ἡγεμονίας, χρήματα δὲ λαμβάνειν ἐκ τῶν ταμιείων
 καὶ τῶν τελῶν ὅσα βούλοιο, καὶ ναῦς διακοσίας. ταῦτα ὁ μὲν 5
 δῆμος προθύμως ἐδέξατο· οἱ δὲ τῆς συγκλήτου περιφανέστεροι
 φόβου ἄξιον ἐνόμιζον τὸ τῆς ἔξουσίας ἀπερληπτον καὶ ἀόριστον,
 καὶ ἀντέλεγον, πλὴν Καίσαρος· οὗτος δὲ συνηγόρει τῷ νόμῳ,
 οὐ διὰ τὸν Πομπήσιον, τὸν δῆμον δὲ θεραπεύων καὶ οικειούμενος
 ἑαυτῷ. τέως μέντοι ἐκυρώθη τὸ ψήφισμα. καὶ ὁ Πομπήσιος 10
 εἰς ἑκκλησίαν ἐλθὼν διπλάσια τὰ ἐψηφισμένα λαβεῖν διεπράξατο.
 διελὼν οὖν τὰ πελάγη καὶ διαστήματι τῆς θαλάσσης εἰς μέρη
 B τρισκαίδεκα, καὶ νεῶν ἀριθμὸν ἐφ' ἑκάστῳ καὶ ἄρχοντα τάξας,
 ἐκάθηρε τῶν λησστηρίων τὸ Τυρρηρικὸν πέλαγος, τὸ Λιβυκόν,
 τὸ περὶ Σαρδῶνα καὶ Κύρνον καὶ Σικελίαν, ἡμέραις τεσσαρά- 15
 W II 122 κοντα. εἶτα παραπλέων τὰς πόλεις μετὰ σπουδῆς οὐ παρῆλθε
 τὰς Ἀθήνας, ἀναβάς δὲ καὶ θύσας καὶ προσαγορεύσας τὸν δῆ-
 μον, εὗρεν ἐπιγραφὰς εἰς αὐτὸν πεποιημένας, ὧν ἡ μὲν ἐντὸς
 τῆς πόλεως ἔλεγεν

Ἐφ' ὅσον ὦν ἄνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσοῦτον εἴ θεός· 20
 ἢ δ' ἐκτός

Προσδεοκῶμεν, προσεκυνοῦμεν, εἶδομεν, προπέμπομεν.

1 ὁ νόμος om A. τῆς] τὴν B. Ἡρακλείων στηλῶν θαλάσ-
 σης AB Plutarchus, θαλάσσης Ἡρακλείων στηλῶν PW. 4 τα-
 μιείων B, ταμείων PW. 5 τῶν τελῶν] παρὰ τῶν τελωνῶν
 Plutarchus. 8 τῷ νόμῳ] τῇ γνώμῃ A. 9 δὲ om A.
 15 Σαρδῶνα Plutarchus. supra et p. 313 v. 17 Σαρδῶ.

chia tribuebatur, concessa potestate maris quod intra columnas Hercu-
 lanas est et terrae continentis a quolibet mari ad quadringenta stadia,
 et ut quindecim legatos e senatu ad partes imperii tutandas sibi lege-
 ret, et pecuniae quantum vellet ex aerario et vectigalibus sumeret ac
 navea ducentas. haec plebs alacriter approbavit: primores autem sena-
 tus, immensam illam et infinitam potestatem metuentes, adversati sunt,
 praeter Caesarem, qui legem non in Pompeii gratiam sed plebis sibi
 conciliandae studio defendit. decreto illo firmato Pompeius in contione
 dupla omnia impetravit; divisoque pelago, et maris intervallis in partes
 tredecim descriptis, certis navibus et duce in parte qualibet collocatis,
 mare Tyrrhenum Africanum Sardoium Corsicum Siculum intra dies qua-
 draginta pacavit. deinde cum urbes festinanter praeterveheretur, Athe-
 nas non praeteriit, sed excensu in terram et re divina facta populoque
 salutato inscriptiones sui honoris causa factas invenit, unam intra por-
 tam his verbis "Quatenus te hominem esse agnoscis, eatenus deus es",
 alteram extra "Exspectabamus, adorabamus, vidimus, deducimus."

Κατελύθη μὲν οὖν ὁ πειρατικὸς πόλεμος καὶ τὰ πανταχοῦ τῆς
 θαλάσσης ἐξηρέθη ληστήρια οὐκ ἐν πλείονι χρόνῳ μηνῶν τριῶν C
 (4) τούτων δὲ εἰς Ῥώμην ἀπαγγελθέντων γράφει νόμον εἰς τῶν
 δημάρχων ὁ Μάλλιος, παραλαβόντα Πομπηίων πᾶσαν τὴν χώραν
 5 δσης ὁ Λεύκολος ἤρχε, προσλαβόντα δὲ καὶ Βιθυνίαν, πολεμεῖν
 Μιθριδάτῃ καὶ Τιγράνῃ τοῖς βασιλεῦσιν, ἔχοντα καὶ τὴν ναυτι-
 κὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης ὡς ἦδη τοῦτο εἰλήφει·
 τοῦτο δὲ ἦν ἐφ' ἐνὶ συλλήβδην γενέσθαι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν.
 τὸ μὲν οὖν ψήφισμα ἐκυρώθη φοβηθέντων τὸν δῆμον τῶν ἀρι-
 10 στοκρατικῶν καὶ σιωπησάντων, Πομπηῖος δὲ δεξιόμενος τὰ γράμ-
 ματα λέγεται τὰς ὄφρυς συναγαγεῖν καὶ τὸν μηρὸν κατὰξαι ὡς
 δυσχεραίνων καὶ βαρυνόμενος τὴν ἀρχήν. τὴν δ' εἰρωνεῖαι οὐδ' D
 οἱ πάνυ συνήθεις αὐτῷ ἔβον ἤνεγκαν. τίως δὲ τὴν μεταξὺ Φοι-
 νίκης καὶ Βοσπόρου θάλασσαν ἐπὶ φρουρᾷ τῷ στόλῳ διαλαβὼν
 15 αὐτὸς ἐβάδιζεν ἐπὶ Μιθριδάτην. ἐκείνου δ' ἐκλιπόντος ὄρος
 δύσμυχον ὡς ἄνδρον, ἐν ᾧ ἰστρατοπεδεύετο, ὁ Πομπηῖος κατ-
 ἔσχεν αὐτό, καὶ τῇ φύσει τῶν βλαστανόντων καὶ ταῖς συγκλίνας
 τῶν τόπων τεκμαιρόμενος ἔχειν πηγὰς τὸ χωρίον, δρόσσειν ἐκέλευσε
 φρέατα. καὶ ταχὺ μεστὸν ἦν ὕδατος τὸ στρατόπεδον. ἔπειτα
 20 περιστρατοπεδεύσας ἀπειτείχεν αὐτόν. ὁ δὲ πέντε καὶ τεσσαρά-
 κοντα πολιορκηθεὶς ἡμέρας, ἔλαθεν ἀποδρᾶς μετὰ τῆς ἐρρωμενε- P I 477

4 Μάλλιος] Μανίλιος Plutarchus. πᾶσαν] ὅλην B. 5 δὲ om A.
 6 Μιθριδάτῃ] sic PW ex Wolfii coniectura vel ex altero codice
 Fuggerano: nam τηριδάτῃ AC cum duobus Regijs et Colbert., τη-
 ροδάτῃ B. 8 ἐφ' B Plutarchus, ὑφ' PW. 13 πάνυ add
 AB Plutarchus. 18 ἐκέλευε A. 20 ἀπειτείχεν A, ἐκατέ-
 χιζεν PW: Plutarchus περιτείχιζεν.

FONTES. Cap. 4. Plutarchi Pompeius, c. 30—36.

Piraticum bellum confectum est et latrocinia toto mari profligata non amplius trimestri spatio. (4) quibus Romam nuntiatis Manlius tribunus plebis rogationem tulit ut Pompeius Luculli provincia suscepta et Bithynia adiacenta bellum Mithridati et Tigrani regibus inferret, retenta classe et maris imperio. quod non aliud erat nisi Romanum principatum uni tradere. tamen ea rogatio, optimatibus metu populi tacentibus et conniventibus, valuit. Pompeius vero litteris acceptis fertur contractis superciliis percussoque femore prae se tulisse quasi graviter molesteque ferret imperium: quam dissimulationem ne amicis quidem suis probavit. inde mari intra Bosporum et Phoeniciam praesidiis occupato contra Mithridatem est profectus. qui cum montem inexpugnabilem ob aquae penuriam deseruisset, eundem Pompeius occupavit, coniectura tum ex stirpium natura tum ex locorum flexibus capta, locum illum fontes habere. cumque puteos effodi iussisset, tota castra celeriter aqua abundarunt. deinde castris circumpositis hosti fugam intercludere studuit. sed ille dies quadraginta quinque obsessus, nihilominus cum firmissima parte

στέρας δυνάμειω, ἀποκτείνας τοὺς ἀχρήστους καὶ τοὺς νοσοῦν-
 τας. καταλαβὼν δὲ αὐτὸν περὶ τὸν Εὐφράτην ὁ Πομπηΐος, ἵνα
 μὴ φθάσῃ περάσας τὸν ποταμὸν, ἐκ μέσων νυκτῶν ἐπῆγε τὴν
 στρατιάν. ἦν οὖν ἀνάγκη ὑπὲρ τοῦ χάρακος μάχεσθαι. σελήρη
 δ' ἦν καταφερομένη, ὃ τοὺς βασιλικοὺς ἔσφληεν· εἶχον μὲν γὰρ 5
 κατὰ νότου τὴν σελήνην Ῥωμαῖοι, ἤδη δὲ περὶ δύσιν οὔσης αἰ-
 σκιαὶ τῶν σωμάτων πρόσθεν προιοῦσαι πολὺ δόκησιν παρέχον
 τοῖς πολεμίοις ἔγγιζεν τοὺς Ῥωμαίους αὐτοῖς, καὶ τοὺς ὑσσοδς
 Β ἀφρέτες ἐφίκοντο οὐδενός· ὃ συνιδόντες Ῥωμαῖοι μετὰ κραυγῆς
 ἐπέδραμον καὶ φεύγοντας ἔκτεινον, ὡς πολὺ πλείους μυρῶν ἀπο-10
 θανεῖν. αὐτὸς δὲ Μιθριδάτης μετὰ πλειόνων διέφυγε.

Πομπηΐος δὲ εἰς Ἀρμενίαν ἐνέβαλε, τοῦ νέου Τιγράνου
 καλοῦντος αὐτόν· ἤδη γὰρ ἀφειστήκει τοῦ πατρός. ὃ δὲ βασι-
 λεὺς Τιγράνης ὑπὸ Λευκόλου συντειριμμένος, ἤμερον δὲ πνθθα-
 νόμενος τὸν Πομπηΐον, ἑαυτὸν τε παρέδωκε καὶ φρουρὰν ἐδέξατο 15
 περὶ τὰ βασίλεια. προσίων δὲ τῷ Πομπηΐῳ τὴν τε κίδαριν
 ἀφείλε τῆς κεφαλῆς καὶ ὤρμησε πρὸ ποδῶν αὐτῆν ἐκείνου θείναι
 C καὶ καταβαλεῖν ἑαυτόν. ἀλλ' ὁ Πομπηΐος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ
 λαβόμενος προσηγάγετο καὶ πλησίον ἰδρύσατο, τὸν δ' ἐκείνου
 εἶδὼν ἐπιθάτερα, καὶ εἶπε τῶν μὲν ἄλλων δεῖν αἰτιᾶσθαι Λεύκο-20
 λον (ὑπ' ἐκείνου γὰρ ἀφηρησθαι Συρίαν Φοινίκην Κιλικίαν Γα-
 λατίαν Σωφηνήν), ἡ δὲ ἄχρισ αὐτοῦ διατετήρηται ἔξιν, Σωφῆ-

2 δὲ αὐτὸν om A. 3 φθάσας περάσῃ B. 5 ἔσφαλεν C.
 16 κίδαριν B, κίταριν Plutarchus. 21 ἀφῆρησθε A. 22 potius
 Σωφηνήν et mox Σωφηνῆς. διατετήρημεν Plutarchus.

exercitus elapsus est, inutilibus et aegrotis interfectis. quem Pompeius circa Euphratem assecutus, timens ne flumen traiceret, intempesta nocte eduxit exercitum. ibi necesse erat pro vallo certare, lunaresque radii turbabant regios. nam Romani lunam iamiam occidentiam a tergo habebant, unde corporum umbrae longe antrosum proiectae opinionem hostibus afferebant eos in propinquo esse. telis igitur incassum emissis attingebant neminem. hoc Romani animadverso, clamore sublato accurrerunt, et ultra decem milia in fuga ceciderunt. ipse Mithridates cum pluribus effugit.

Pompeius vero in Armeniam impressionem fecit, a Tigraño iuniorē arcessitus: iam enim a patre defecerat. at rex Tigranes a Lucullo attritus, humanitate Pompeii audita deditionem fecit, praesidio in regiam accepto. ad Pompeium accedens cidarim capiti detractam ante pedes illius collocare et humi procumbere voluit: sed Pompeius prehensa dextera, eo iuxta se, filio eius ex altera parte collocato, dixit caetera Lucullo esse adscribenda, a quo ei adempta esset Syria Phoenicia Cilicia Galatia Sophene; quae vero ad suum usque adventum conservasset, ea

νης δὲ βασιλεύσειν τὸν υἱόν. ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν Τιγράνης ἠγάπησεν, ὁ δὲ υἱὸς ἰδυσφόρει, καὶ κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον οὐκ ἔφη Πομπηίου δεῖσθαι τοιαῦτα τιμῶντος· καὶ γὰρ αὐτὸς ἄλλον εὐρέσειν Ῥωμαῖον. ἐκ τούτου δεθεὶς εἰς τὸν Θριαμβὸν ἐφυλάττετο.

5 Καταλιπὼν δὲ Πομπήϊος φρουρὸν Ἀρμενίας Ἀφράνιον, αὐτὸς διὰ τῶν περιουκούντων τὸν Καύκασον ἔθνων ἐπὶ Μιθριδάτην ἐβάδιζε. μέγιστα δὲ αὐτῶν εἰσιν ἔθνη Ἀλβανοὶ τε καὶ Ἰβηρες, οἱ μὲν ἐπὶ τὰ Μεσσηκὰ ὄρη καὶ τὸν Πόντον καθήκοντες, Ἀλβανοὶ δ' ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν. οὗτοι πρῶτον μὲν αἰτήσαντι Πομπηίῳ δίοδον ἔδοσαν, εἶτα, γενόμενοι τετρακισμυρῶν οὐκ ἐλάττους, προσέβαλον αὐτῷ, καὶ τρυπέντες ἐφθάρασαν παμπληθεῖς. τῷ δὲ βασιλεῖ αὐτῶν πέμψαντι πρέσβεις σπεισάμενος ἀπήει ἐπὶ τοὺς Ἰβηρας μαχιμωτέρους ὄντας τῶν Ἀλβανῶν καὶ μήτε Μήδοις μήτε Πέρσαις ὑπέξαντας, διαφυγόντας δὲ καὶ τὴν Μακεδόνων δυναστείαν, Ἀλεξάνδρου ταχέως ἐκ τῆς Ὑρκανίας ἀπάραντος. ἀλλὰ καὶ τούτους μεγάλη μάχη τρωψάμενος πολλοὺς ἀνέτε καὶ πλείους ἐζώρησεν. ἐντεῦθεν εἰς τὴν Κόλχων ἐνέβαλεν. αὐθις δὲ Ἀλβανῶν ἀποστάντων ἤλαυνεν ἐπ' αὐτοὺς δι' ἀνδρῶν καὶ ἀργαλέας ὁδοῦ, ὕδωρ ἐν ἀσκοῖς πολλοῖς ἐπιχομιζόμενος. καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σφῶν βασιλέως στρατηγουμένοις ἐνίκησε· καὶ αὐτὸν ἐπελθόντα

3 εὐρήσει A.

4 Ῥωμαίων Plutarchus.

7 καὶ om A.

8 Μεσσηκὰ Plutarchus.

15 post τὴν PW add τῶν, om B Plutarchus.

Κόλχων PW.

17 πλείους AB, πολλοὺς PW.

18 κόλχων AC,

habiturum: filium eius in Sophene regnaturum esse. his Tigranes acquievit: eius vero filius iratus, cum ad cenam vocaretur, nihil sibi opus esse istis Pompeii honoribus dixit: se enim alium Romanum inventurum esse. quare in vinculis ad triumphum servatus est.

Pompeius Afranio ad Armeniae praesidium relicto per gentes Caucasi montis accolae Mithridatem est persecutus; quarum maximae sunt Albani et Iberes, hi ad Meschicos montes et Pontum pertinentes, illi versus ortum et mare Caspium habitantes. Albani Pompeio petenti transitum dederant: deinde cum non pauciores quadraginta milibus convenissent, impetum in eum fecerunt; sed profligati sunt, atque ingens multitudo perit. eorum vero regi pace quam per legatos petierat data, contra Iberes est profectus, Albanis bellicosiores, qui neque Persis neque Medis cesserant, et Macedonum quoque dominatum effugerant, Alexandro celeriter ex Hyrcania digresso. sed et his magno praefio superatis multos occidit, plures cepit. inde Colchidem invasit. et iterum contra Albanos, qui defecerant, per asperam et aridam viam, aqua multis utribus allata, profectus eos devicit, eorumque ducem, regis fratrem,

οἱ καὶ βαλόντα ἐκ χειρὸς διελύσας ἀπέκτεινεν. ὅτε καὶ Ἀμιζόνες λέγονται συμμαχῆσαι τοῖς Ἀλβανοῖς. μετὰ γὰρ τὴν μάχην σκυλευομένων τῶν νεκρῶν, πέλταις Ἀμαζονικαῖς οἱ Ῥωμαῖοι καὶ Β κοθόροισι ἐνέτυχον, σῶμα δὲ γυναικίον οὐδὲν εὐρέθη. νέμονται δὲ αὐταὶ τὰ καθήκοντα πρὸς Ἑρκανίαν θάλασσαν τοῦ Κανκάσου. 5 μέσον δὲ τῶν Ἀλβανῶν καὶ αὐτῶν οἰκοῦσι Γέλλαι καὶ Λίγυες. οἷς ἔτους ἐκάστου περὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν εἰς ταῦτον φοιτῶσαι ὁμιλοῦσιν ἐπὶ δύο μῆνας· εἶτα καθ' ἑαυτὰς ἀπαλλαγῆσαι βιοῦσι· τεκοῦσαι δὲ τὰ μὲν ἄρρενα κομίσασαι περὶ τὴν τῶν πατέρων ἐκτίθενται γῆν, τὰ δὲ γε θήλεα τρέφουσι. 10

Τῶν δὲ τοῦ Μιθριδάτου παλλακῶν ἀνυφθεισῶν πρὸς αὐτὸν οὐδεμίαν ἔγνω Πομπήϊος. (5) Στρατονίκη δέ, ἣ καὶ μέγιστον παρὰ Μιθριδάτῃ ἔσχεν ἀξίωμα καὶ τὸ πολυχρυσότατον τῶν φρουρίων ἐφύλαττε, δῶρά τε πολλὰ τῷ Πομπήϊῳ προσήγαγε καὶ C τὸ φρούριον παρεδίδου. ὃ δὲ τῶν προσαχθέντων ὄσα κόσμον 15 ἱεροῖς καὶ λαμπρότητα τῷ Θριάμβῳ παρεῖχον λυβῶν μόνα, τὰ λοιπὰ τὴν Στρατονικὴν ἔχειν ἐκέλευσε. καὶ τοῦ βασιλικῶς δὲ τῶν Ἰβήρων κλίνην καὶ τράπεζαν καὶ θρόνον χρυσῶ πάντα πέμψαντος αὐτῷ, καὶ ταῦτα τοῖς ταμίαις εἰς τὸ δημόσιον παραδίδωκεν. ὡς δὲ τὸν Μιθριδάτην ἑώρα φεύγοντα χαλεπότερον ἢ μαχόμενον, 20 τούτῳ μὲν εἶπεν ἰσχυρότερον ἑαυτοῦ πολέμιον τὸν λιμὸν ἀπολε-

4 κοθόροισι ABC Plutarchus, κοθούροισι PW. 6 Γέλλαι καὶ Λίγυες Plutarchus. 9 τεκοῦσαι — 10 τρέφουσι non habet Plutarchus, c. 36. 11 τοῦ om A. 12 καὶ om A. 18 πεπομόστος A.

FOUNTES. Cap. 5. Plutarchi Pompeius, c. 36—46 et 50.

ipsi ictum inferentem gladio transfixit. in Albanorum exercitu Amazones fuisse perhibentur. nam cum post praelium cadavera spoliarentur, Romani peltas Amazonicas et cothurnos, nullum tamen femineum corpus repererunt. incolunt eas mulieres eas Caucasi partes quae ad mare Hyrcanum descendunt. in illarum Albanorumque medio habitant Gellae et Ligyes. cum quibus quotannis circa flumen Thermodontem per duos menses coeunt: inde digressae vitam sine viris agunt: cum pepererunt, mares circa patrum terram exponunt, puellas ipsae educant.

Mithridatis pellicibus ad se adductis, nullius consuetudine Pompeius usus est. (5) Stratonice vero summa dignitate apud Mithridatem praedita, castello opulentissimo praefecta, multa munera Pompeio obtulit, et castellum ipsum tradidit. is vere iis tantum, quae vel templis ornamento futura vel triumpho splendorem allatura erant, acceptis, reliqua Stratonicea habere iussit. item lectam mensam solium, aurea omnia, sibi a rege Iberum missa quaestoribus dedit in aerarium referenda. ut Mithridatem fugiendo quam pugnando molestiorem esse vidit, se hostem illi famem se ipso graviorem relicturum esse minatus, cum exercitu

ψεν, αὐτὸς δὲ προῆγε σὺν στρατιῷ. χειρωσάμενος δὲ δι' Ἀφρανίου τοὺς περὶ Ἀμανὸν Ἀραβας, καταβὰς εἰς Συρίαν ταύτην μὲν ἐπαρχίαν καὶ κτῆμα Ῥωμαίων ἀπέφηνε, τὴν δὲ Ἰουδαίαν ὑπέταξε καὶ τὸν βασιλεῖα αὐτῆς Ἀριστόβουλον συνέλαβεν, ὡς ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς ἤδη ἰστόρηται. μέγα δ' ἦν ὄνομα τῆς αὐτοῦ δυνάμειος καὶ μείζον τῆς ἀρετῆς καὶ πραότητος. ὁ δὲ τῶν περὶ τὴν Πέτρην Ἀράβων βασιλεὺς δέισας ἔγραψε Πομπηίῳ πάντα πειθισθαι. ἠγγέλη μὲντοι αὐτῷ τεθνεῶς καὶ ὁ Μιθριδάτης, Φαρνάκου τοῦ υἱοῦ διαχρησαμένου αὐτόν. εἰς Ἀμισὸν σὺν ἀφικομένῳ Πομπηίῳ 10 πολλὰ μὲν δῶρα παρὰ Φαρνάκου κεκόμιστο, πολλὰ δέ γε προσήνεκτο σώματα, καὶ αὐτὸς ὁ Μιθριδάτου νεκρός.

Ἐπανίων δὲ λυπηρὰν τὴν ἐπ' ἀνοδοῦ ἐσχῆκε διὰ τὴν γυναῖκα P I 479 Μουκίαν ἐξυβρίσασαν παρὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ· καὶ πλησιάζας τῇ Ἰταλίᾳ ἐπεμψεν ἐκείνη τὴν ἄφεισιν. εἰς δὲ τὴν Ῥώμην λόγιοι 15 περὶ αὐτοῦ ἐγίνοντο καὶ θόρυβος ἦν ὡς τὸ στράτευμα τῇ πόλει ἐπάξοντός τε καὶ μοναρχήσοντος. ὁ δὲ τῆς Ἰταλίας τε ἅμα ἐπέβη, καὶ ἐκκλησιάζας τοὺς στρατιώτας ἐκέλευσεν ἕκαστον πρὸς τὰ οἰκεῖα τρέπεσθαι καὶ αὐτῶν ἀθροισθῆναι διὰ τὸν Θριαμβόν. σκεδιασθείσης δ' οὕτω τῆς στρατιᾶς ἀνοπλον αἱ πόλεις ὄρωσαι 20 Πομπηίον καὶ μετ' ὀλίγων ἀπίνοντα, ὅφ' ἠδονῆς ἐκχεόμεναι καὶ προπέμπουσαι συγκατήγον εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ δυνάμειος πλειο- B

5 ἰστόρηται] T. 1 p. 402.

8 Φαρνάκου — 9 ἀπτόν] στασι-

σαντος Φαρνάκου τοῦ υἱοῦ διαχρησάμενος ἐκτόν Plutarchus.

9 post υἱοῦ AC add ἀπτόν. Ἀμισὸν Plutarchus. 11 μιθρι-

δάτης A. 13 ἢ καὶ πλησιάζας τῇ Ἰταλίᾳ τὴν ἄφεισιν ἐπεμψεν A.

15 ἐγίνοντο B. 16 μοναρχήσοντος B, μοναρχήσαντος PW.

18 καὶ αὐτῶν ἀθροισθῆναι] αὐτῶν δὲ συναθροισθῆναι A. 19 οὕ-

τως B. 20 ὀλίγον A.

progressus est. domitisque per Afranium Arabibus qui ad Amanum habitant, Syriam populi Romani provinciam et possessionem fecit: Iudaeam subegit Aristobulo rege comprehenso, ut iam in historia Iudaica est expositum. cum potentia Pompeii multam, virtus et clementia magis etiam celebrarentur, Arabiae Petraeae rex territus ei scripsit se in eius potestate fore. nuntiato Mithridatis interitu Amisum profectus a Pharnace parricida multa munera accepit, multos homines, et ipsum Mithridatis cadaver.

Reditum ei molestum fecit uxoris Mucia per ipsius absentiam adulterium: cui, cum Italiae appropinquasset, libellum repudii misit. Romae autem rumore et tumultu orto, quasi exercitum in urbem adducturus et regnum occupaturus esset, simulatque Italiam attigit, contione advocata milites in sua quemque redire atque iterum ad triumphum praesto esse iussit. exercitu dimisso civitates eum inermem cum paucis ire videntes, prae laetitia effusae, Romam cum maioribus copiis officii

νος. τοῦ δὲ νόμου μὴ συγχωροῦντος πρὸ τοῦ Θριάμβου παρελ-
θεῖν εἰς τὴν πόλιν, πέμπας ἤξιον τὴν βουλὴν ὑπερθέσθαι τὰς
τῶν ὑπάτων ἀρχαιρείας. Κάτωνος δ' ἐναντιωθέντος οὐκ ἔτυχε·
διὸ καὶ οἰκειώσασθαι τὸν ἄνδρα ἤθελησε. οὐεῖν οὖν ἀδελφιδῶν
οὐσῶν ἐκείνῳ, τὴν μὲν αὐτὸς ἐξήτει λαβεῖν, τὴν δὲ τῷ υἱῷ συνοι-
κίσαι. παραιτουμένου δὲ τὴν ἀγχιστεῖαν τοῦ Κάτωνος, ὡς δια-
φθορὰν ἐσομένην αὐτῷ τοῦ τρόπου, ἡ ἀδελφὴ καὶ ἡ γυνὴ ἐχα-
λέπαινον. Ἀφρανίῳ δὲ Πομπηίου ὑπατεῖαν μειόντος, καὶ διὰ
τοῦτο πρὸς τὰς φυλάς ἀργύριον ἀναλίσκοντος, καὶ κακῶς ἐντεῦ-
θεν ἀκούοντος ὡς ὦνιον τὴν ἀρχὴν ποιουμένου τοῖς μὴ ταύτης
ἀξίοις, ὁ Κάτων ἔφη πρὸς τὰς γυναῖκας "τοῦτων τῶν ὄνειδῶν
κοινωνητέον ἡμῖν οἰκειοῖς γενομένοις πρὸς τὸν Πομπηῖον."

Τοῦ δὲ Θριάμβου τῷ μεγέθει καίπερ εἰς δύο ἡμέρας μερισθέν-
τος ὁ χρόνος οὐκ ἐξήρκεσεν, ἀλλὰ τῶν παρεσκευασμένων πολλὰ τῆς
θέας ἐξέπεσε. γράμμασι δὲ προηγουμένοις ἐδηλοῦτο τὰ γένη καὶ ὧν
ἐθριάμβευεν. ἦν δὲ ταῦτα, Πόντος Ἀρμενία Παφλαγονία Καππι-
δοκία Μηδία, Κόλχοι Ἴβηρες Ἀλβανοί, Συρία Κιλικία Μεσοποταμία,
τὰ περὶ Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην, Ἰουδαία Ἀραβία, τὸ πειρα-
τικὸν ἕπαν ἐν γῆ καὶ θαλάττῃ καταπεπολεμημένον· ἐν δὲ τούτοις
φρούρια μὲν ἡλωκότα χιλίων οὐκ ἐλάττω, πόλεις δὲ οὐ πολὺ τῶν
ἐννακοσίων ἀποδέουσαι, καὶ νῆες πειρατικαὶ ὀκτακόσiai· κατοικίαι

4 δυοῖν A. 11 ἔφη post τούτων A. 12 τὸν om A. 13 δὲ
Θριάμβου AB Plutarchus, Θριάμβου δὲ PW. καίπερ εἰς δύο
ἡμέρας μερισθέντος ὁ χρόνος οὐκ ἐξήρκεσεν A cum Plutarcho, ἐν
δυσὶ τελεσθέντος ἡμέραις οὐκ ἐξήρκεσαν αὐταὶ PW. 14 παρα-
σκευασμένων AC. 17 Κολχίς Plutarchus. 18 Ἰουδαίους A.
19 καταπολεμημένον C. 21 ἐννακοσίων PW. καὶ νῆες π.]
πειρατικαὶ δὲ νῆες A.

gratia perduxerunt. lege autem non permittente ut ante triumphum urbem ingrederetur, a senatu petiit ut comitia consularia differrentur: sed id Catone adversato non impetravit. quare virum eum conciliare sibi studens, ex duabus illius neptibus alteram ipse ducere, alteram filio suo despondere voluit. qua affinitate Cato, ut quae corrumpendae suae integritati esset, repudiata, et sororem et uxorem iratas habuit. post Pompeio ob consulatum Afranio petendum pecunia per tribus distributa male audiente, ut qui dignitates indignis venales faceret, Cato mulieribus dixit "ista probra nobis communia erunt, si affinitatem cum Pompeio contraxerimus."

Triumpho propter magnitudinem biduo peracto, tamen ex apparatis rebus, temporis exclusae angustias, multae spectari non potuerunt. et scriptura praelata significatum est de quibus gentibus triumpharetur. hae autem fuerunt, Pontus Armenia Paphlagonia Cappadocia Media, Colchi Iberes Albani, Syria Cilicia Mesopotamia Phoenicia Palaestina Iudaea Arabia, piratae terra marique debellati: inter haec castella mille non pauciora capta, urbes paene nongentae, naves piraticae octingentae;

δὲ πόλεων μιᾶς δέουσαι τεσσαράκοντα. πρὸς δὲ τούτοις ἔφραξε διὰ τῶν γραμμάτων ὅτι πεντακισχίλια μὲν μυριάδες ἐκ τῶν τελῶν ὑπῆρχον, ἐκ δὲ ὧν αὐτὸς πρόσεκλήσατο μυρίας ὀκτακισχίλιας πεντακοσίας Ῥωμαῖοι λαμβάνουσιν, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸ 5 δημόσιον ταμιεῖον ἐν νομίσματι καὶ κατασκευαῖς ἀργυρίου καὶ χρυσίου διαμύρια τέλαντα, πάρεξ τῶν τοῖς στρατιώταις δεδομένων. ἀλχμάλωτοι δὲ ἐπομπεύθησαν, ἄνευ τῶν ἀρχιπειρατῶν, υἱὸς Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίου μετὰ γυναικὸς καὶ θυγατέρων, αὐτοῦ τε Τιγράνου τοῦ βασιλέως γυνὴ Ζωσίμη, καὶ βασιλεὺς Ἰου- P I 480
 10 δαίων Ἀριστόβουλος, καὶ συγγενεῖς Μιθριδάτου, ἄλλοι τε πλείους. μέγιστον δὲ ὑπῆρξε πρὸς δόξαν αὐτῷ, ὅτι τρεῖς τεθριαμβευκῶς, τὸν μὲν πρῶτον ἐκ Λιβύης, τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Εὐρώπης, τὸν δὲ τελευταῖον ἀπὸ τῆς Ἀσίας κατὰγον, τρόπον τινὰ τὴν οἰκονομῆν ἐδόκει τοῖς τρισὶν ἐπῆχθαι θριάμβοις. ἦν δὲ τότε ἐτῶν τεσ-

15 σαράκοντα.

Σιτοδείας δὲ μετὰ ταῦτα τὴν Ῥώμην καὶ τὰ περὶ αὐτὴν κατασχούσης πλείους εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδῶ καὶ Λιβύην ἤθροισε σῖτον. καὶ ἀνάγεσθαι μέλλων, τῶν κυβερνητῶν ὀκνοούντων διὰ πνεύματα βίαια, πρῶτος αὐτὸς ἐμβὰς τὰς ἀγκύρας αἴρειν ἐκέλευσε 20 καὶ ἀνεβόησε "πλεῖν ἀνάγκη, ζῆν δὲ οὐκ ἀνάγκη." τοιαύτη δὲ Β τόλμη χρώμενος καὶ ἀγαθῇ τύχῃ ἐνέπλησε τὰ ἐμπόρια σίτου,

1 πολέμων B. 3 μυρίας] μυριάδας Plutarchus: octingenties et quinquagies centena milia. 5 ταμιεῖον BC Plutarchus, ταμιεῖον PW. 6 δεδομένων A Plutarchus, νενεμημένων PW. 8 γυναικὸς AC Plutarchus, γυναικῶν PW. 9 θυγατέρων] θυγατρὸς Plutarchus. 9 τε om B. 11 ὑπῆρξε Plutarchus. 14 ἐπῆχθαι etiam Plutarchus: Reiskius ὑπῆχθαι. 16 τὴν Ῥώμην om A. 17 κατεχούσης A. 21 καὶ om A.

coloniae deductae undequadraginta. ad haec in litteris referebatur, cum ex vectigalibus quingenties centena milia in aerarium redirent, se milies octingenties et quinquagies centena milia adiecisse; in aerarium inferri signatae pecuniae et aurei atque argentei ornatus vicies mille talenta, praeter ea quae militibus donata essent. in triumpho ducti sunt praeter archipiratas Tigranis Armenii filius cum uxore et filiabus, ipsiusque regis Tigranis uxor Zosime et Iudaeorum rex Aristobulus et cognati Mithridatis aliique plures. illud autem in eius gloria praecipuum fuit quod, cum tres triumphos duxisset, primum ex Africa, alterum ex Europa, postremum ex Asia, victoriis totum paene terrarum orbem complexus videbatur. annos autem tum natus erat quadraginta.

Post, Roma finitimisque locis annonae penuria laborantibus, in Sicilia Sardinia et Africa maxima frumenti copia coacta, cum gubernatores ob ventorum vehementiam solvere recusarent, primus navi conscensa et ancoris revelli iussis exclamavit "navigare necesse est, vivere non est necesse." hac audacia secundaque fortuna usus omnes mercatus

πλοίων δέ γε τὴν Θάλασσαν. καὶ ὤνητο μὲν ἂν ἐνταῦθα τοῦ βίου παυσάμενος· ὁ δὲ ἐπέκεινα χρόνος αὐτῷ τὰς μὲν εὐτυχίας ἤνεγκεν ἐπιφθόνους, ἀνήκεστα δὲ γε τὰ δυστυχήματα. προστεθεὶς γὰρ Καίσαρι, καὶ διὰ τῆς οἰκείας δόξης τε καὶ δυνάμειος ἑξάρτας αὐτόν, ὑπ' ἐκείνου ἀνατέτραπτό τε καὶ καταβέβλητο. 5

Ἴνα δὲ μὴ δις τὰ αὐτὰ ἱστορῆται, ἐν τοῖς περὶ Καίσαρος τὰ λοιπὰ τοῦ Πομπηίου εἰρήσεται, τῇ περὶ ἐκείνου συνεμπύκτωντα ἱστορίᾳ.

W II 125

6. Εὐτυχῆς δὲ ὁ Καῖσαρ ἐν στρατηγίαις γενόμενος καὶ πολλοὺς καταρωθιωκῶς πολέμους, μνηστευόμενος δ' ἑαυτῷ τὴν ἐκ 10 C τοῦ δήμου ῥοπήν, αὐτὸν ἐθεράπευε· καὶ μοναρχίας ἐρῶν, ἐπεὶ ἑώρα τινὰς ἐναντιουμένους αὐτῷ, καὶ μάλιστα τὸν Πομπηίου μέγα τότε δυνάμενον, τῇ Ῥώμῃ ἕξ Ἰβηρίας ἐπιδεδήμεκεν. ἦν πρὸ τούτου λαχὼν, ὡς ταύτης ἐπέβη, ἐπὶ Ἀσσιτυνοὺς καὶ Καλαϊκούς ἐστράτευσε· καὶ κραιτήσας τούτων ἄχρι τῆς ἕξω προῆλθε 15 θαλάσσης, τὰ μὴ πρὶν ὑπέκοντα Ῥωμαίοις ἔθνη καταστρεφόμενος. καὶ ἀπηλλάγη τῆς ἐπιρχίας εὐδοκιμῶν αὐτός τε πλοῦσιος γεγωνὸς καὶ τοὺς στρατιώτας ὠφέληκῶς. Θέλων δ' ἐπὶ τῇ νύκτῃ D θριαμβεῦσαι, πρὸς αὐτάς τε τὰς ὑπατικὰς ἀφειγμένος ἀρχαιροσίαις, καὶ μνώμενος ἑαυτῷ ὑπατείαν, ἐν ἀντινομίᾳ ἔγενετο. τοὺς 20 μὲν γὰρ θριαμβεῦειν μέλλοντας ἕξω νενομίστο διατρίβειν τῆς πόλεως, τοὺς δὲ μετιέναι θέλοντας ὑπατείαν δι' ἑαυτῶν τοῦτο

7 εὐρήσεται C. συμπύκτωντα AC. 9 γενόμενος om C.
13 μέγα τότε AB, τότε μέγα PW. 14 Καλαϊκούς Plutarchus.

FOUNTAIN. Cap. 6. Plutarchi Caesar, c. 12—23. pauca praemissa sunt quae et apud Dionem et apud Plutarchum reperiuntur.

frumento, navibus mare implevit. e re porro eius fuisset, si tum vitam cum morte commutasset: insectum enim tempus ei successus invidiosos et casus exitiosos attulit. nam cum se cum Caesare coniunxisset, eumque sua auctoritate et potentia extulisset, ab illo eversus et conculcatus est.

Ne autem bis eadem commemorentur, quae de Pompeio restant, in Caesaris historia (in eam enim incidunt) referentur.

6. Fuit et Caesar in re militari fortunatus, multaque bella prospere confecit. cum autem culta et observantia populi regnum affectaret, in eoque cum aliorum adversationes tum magnas Pompeii opes sibi obstare cerneret, Romam ex Hispania rediit. in quam provinciam ante id tempus sibi decretam cum primum venisset, Lusitanis et Gallacis domitis usque ad exterius mare processit, easque gentes subegit quae ante Romanis non paruerunt. ex provincia discessit gloria et opibus auctus, etiam militibus ditatis. triumphaturus cum ad consularia comitia venisset et consulatum ambiret, in leges contrarias incidit. moris enim erat ut triumphaturi extra urbem manerent, qui vero consulatum ambirent,

πράττειν, τοῖς ἀρχαιρεσιάζουσιν ἐντυγχάνοντας. καταφρονεῖ τούτων τοῦ Θριάμβου, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν εἰς ὑπατείαν παρήγγειλε.

Τῶν δὲ μέγα δυναμένων ἐν τῇ βουλῇ καὶ ὁ Κράσος ὢν, 5 πρὸς ὃν ὁ Καῖσαρ ᾤκειλτο, ἀντιπολιτευόμενος τῷ Πομπητῷ ἐτύγχανε. τούτους ὁ Καῖσαρ ἐκ διαφορᾶς εἰς φιλίαν μετήνεγκε, καὶ ἐπ' ἀμφοῖν ὡσεὶ δορυφορούμενος εἰς ὑπατείαν προήχθη· καὶ αὐτίκα νόμους εἰσέφερε δι' ὧν ᾤκειοῦτο τὸν δῆμον. ἔτι δὲ P I 481 τὴν Πομπηίου ἰσχὺν ὁ Καῖσαρ ἐαντῷ προσάπτων, τὴν οἰκίαν 10 θυγατέρα Ἰουλίαν αὐτῷ κατηγγύησε. γήμιος οὖν αὐτὴν ὁ Πομπηῖος ὄπλων τὴν ἀγορὰν αὐτίκα ἐπέπλησε, καὶ τοὺς τε νόμους τῷ δῆμῳ συνεπέκυρον, καὶ Καίσαρι τὴν ἐντὸς Ἄλπειων καὶ τὴν ἐκτὸς ἄπασαν Κελτικὴν καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν μετὰ ταγμάτων τεσσάρων εἰς πενταετίαν προσέθετο. τῶν δ' ἀντιπόντων ἐκ τῆς βου- 15 λῆς πρὸς ταῦτα περιωβρισθέντων, ὄλλοι παντάπασιν ὑπατεύοντι τῷ Καίσαρι συνήσαν εἰς βουλήν. εἰπόντος δὲ τινος τῶν σφόδρα B γερόντων ὡς φόβῳ τῶν ὄπλων καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐ συνέρχονται, “τί οὖν” ἔφη ὁ Καῖσαρ “οὐ καὶ σὺ ταῦτα δεδιῶς οἰκουρεῖς;” ὁ δὲ “ὅτι με ποιεῖ μὴ φοβεῖσθαι τὸ γῆρας” εἶπε· “βράχιστος γὰρ 20 ὁ βίος ὅς ἔτι μοι λείπεται.”

Τοὺς δὲ Κελτικούς πολέμους μαχόμενος Ἑλβετίους μὲν καὶ Τηγυρηνοὺς κατεπολέμησε καὶ ὑπέταξε, Γερμανοὺς δὲ συμμίξαι μέλλων, ὁρῶν τοὺς ἡγεμόνας ἀποδειλιῶντας, καὶ μάλιστα ὅσοι

8 εἰσέφερε A Plutarchus, εἰσήγε PW.

19 εἶπε AB, ἔφη PW.

21 τοὺς] μετὰ A.

ipsi comitiis candidati interessent. contempto igitur triumpho urbem ingressus consulatum petit.

Crassum virum in senatu potentissimum sibi que amicum, et Pompeium, inter sese dissidentes atque invicem adversantes, Caesar reconciliavit; eorumque tanquam satellitum opera consul factus statim leges tulit quibus sibi populum devinciret. praeterea ut Pompeii potentiam sibi adiungeret, Iuliam ei filiam despondit. qua ducta Pompeius foro armatis impleto et popularibus legibus confirmatis Caesari Galliam Cisalpinam et Transalpinam omnem et Illyricum et quattuor legiones in quinquennium decrevit. cum autem, senatoribus qui istis rebus adversati erant contumeliose tractatis, paucissimi ad Caesarem consulem in curiam convenirent, quodam natu admodum grandi dicente senatum armorum et militum metu non frequentari, Caesar “cur et tu” inquit “non eodem metu domi te contines?” cui senex respondit, aetate se reddi audaciorum, cum sciat brevissimum sibi vitae tempus superesse.

Dum in Galliis bellum gerit, Helvetios et Tigurinos devicit atque subegit. cum Germanis congressurus cum duces trepidare videret, illustres in primis et adolescentes, eos abire iussit atque abesse a prae-

τῶν ἐπιφανῶν ἦσαν καὶ νέων, ἐκέλευσεν ἀπιέναι καὶ μὴ κινδυνεύειν παρὰ γνώμην οὕτως ἀνάνδρως καὶ μαλακῶς ἔχοντας, αὐτὸς δὲ C ἔφη τὸ δέκατον τάγμα παραλαβὼν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους πορεύεσθαι, μῆτι κρείττοσι μέλλων Κίμβρων μάχεσθαι πολεμίσι, μῆτι αὐτὸς Μαρίου χείρων ὢν στρατηγός. ἐκ τούτου ὁρμῆς καὶ προ-5 Θυμίας γενόμενοι πλήρεις ἀπαντες ἠκολούθουν, καὶ μαχεσάμενοι λαμπρῶς τοὺς ἐναντίους ἐτρέψαντο, ὥστε νεκρῶν μυριάδας ὄκτω γενέσθαι. ὁ δὲ τούτων βασιλεὺς Ἀριόυστος φθάσας μετ' ὀλίγων διεπέρασε τὸν Ῥῆνον.

Ταῦτα διαπραξάμενος εἰς τὴν περὶ Πάδον Γαλατίαν κατέβη, 10 ἔνθα διατρίβων ἐδημαγῶγει πολλῶν ἀπὸ Ῥώμης πρὸς αὐτὸν ἀφικνουμένων, τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμίων χρήμασι τοὺς πολίτας D χειρούμενος. ἐκεῖθεν δὲ ἄλλοις ἔθνεσι ἐπελθῶν, καὶ νικήσας περιφανῶς, αὐθις ἐν τοῖς περὶ Πάδον χωρίοις διαχειμιάσων ὑπέστρεψε, τοὺς περὶ τὴν Ῥώμην εὐνοὺς ἑαυτῷ τιθέμενος χερῆ- 15 μασι, ἃ τοῖς τὰς ἀρχὰς ἑαυτοῖς μνωμένοις χορηγῶν ἐκείνος τὸν W II 126 δῆμον τούτοις διαφθείρειν ἐποιεῖ καὶ τοῖς τὰ χρήματα διδοῦσι ψηφίζεσθαι τὰς ἀρχάς. οἱ δὲ πᾶν ὃ τὴν ἐκείνου δύναμιν αὐξῆιν ἔμελλεν ἔπραττον. εἶτα καὶ ἕτερον Κελτικὰ νικήσας ἔθνη καὶ τὸν Ῥῆνον γεφυρώσας στρατῷ διέβη. ἐκεῖθεν δ' ἐπαναξέυξας τὴν 20 τῆς παιδὸς αὐτοῦ τελευτήν, ἣ τῷ Πομπητῶ συνώκει, μεμάθηκε, καὶ ὅτι τίκτουσα τέθνηκε, καὶ ὡς μετ' ὀλίγων καὶ τὸ τεχθῆν

2 οὕτως hoc loco AB Plutarchus, post 'μαλακῶς PW. 4 μέλλων κίμβρων A Plutarchus, Κίμβρων μέλλων PW. 8 Αριούστος PW, Ἀριόβυστος Plutarchus. ὀλίγων A. 12 ἀφικνουμένων AB Plutarchus, ἀφικόμενων PW. πολεμίων A Plutarchus, πολέμων PW. 16 ἀπαρχὰς B.

lio, quos praeter opinionem suam adeo molles et effeminatos cerneret: se vero cum decima legione barbaros invasurum esse dixit, quod neque hostes fortiores Cimbris oppugnandi essent, neque ipse imperator Mario deterior. hac oratione omnium animis ad alacritatem et audaciam excitatis, secuti milites victoriam illustrem ab hostibus reportarunt, octoginta milibus caesis. eorum rex Ariovistus cum paucis Rheno traiecto elapsus est.

His rebus gestis in Circumpadana Gallia degens populi studia est aucupatus, et multos ad se Roma profectos hostili pecunia sibi obnoxios reddidit. inde ad alias gentes domandas profectus, illustribus victoriis partis ad Padum in hiberna rediit, Romanos pecunia sibi concilians, quam iis suppeditabat qui magistratus ambiebant, quo populus per eos corrumpetur, ut iis tantum, qui numerarent, magistratus decerneret. illi igitur nihil eorum omittebant quibus eius potentia augetetur. deinde aliis Galliae populis superatis Rhenum ponte iunctum cum exercitu transit. inde reversus, filiae Pompeio nuptae morte ex puerperio cognita, puero etiam paulo post defuncto, ipse et Pompeius in luctu fae-

ἐπαήλθε τῇ μητρὶ. ὁ μὲν οὖν Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπηῖος πένθος ἔσχον ἐπὶ τῇ συμφορᾷ, καὶ οἱ φίλοι δ' ἀμφοῖν βαρῶς τὸ πάθος P I 482
ἤνεγκαν, ὡς τοῦ συνδέσμου λελυμένου τῆς αὐτῶν δικαιοσύνης.

7. Ἦδη δὲ μέγας ὁ Καῖσαρ γενόμενος καὶ τὴν οἰκίαν
5 δόξαν ἐπάρως ἐκ τῶν κατορθωμάτων, ἀνταγωνιστὴν Πομπηῖον
ἑαυτὸν κατεστῆσατο. καὶ Κράσσου ἐν Πάρθοις ἀπολωλὸς, δὲ
ἔφεδρος αὐτῷ τε καὶ Πομπηῖον ἠλέλειπτο, καταλύειν ἐμελέτα
Πομπηῖον, κάκεινος αὐτῆς τὸν Καίσαρα. τῆς δὲ πολιτείας νοσοῦ-
σης, καὶ τῶν ἀρχᾶς μετιόντων ἀνομύμενων αὐτάς, τοῦ δὲ δήμου
10 ὑπὲρ τῶν δεδωκότων οὐ ψήφοις χρωμένων ἀλλ' ὄπλοις, καὶ τῆς
πόλεως ὡς ἀκυβερνήτου κακῶς φερομένης, τοῖς νουνεχεστέροις B
ἀγαπητὸν ἐδόκει εἰ πρὸς μοναρχίαν ἐκ τοσούτου κλύδωνος καὶ
μή τι χεῖρον περιστατῆ τὸ τῆς Ῥώμης πολιτεύμα, ὡς ἄλλως
ἀνήμεστα σφίσι εἶναι τὰ πράγματα· χρῆναι δὲ τοῦ πραοτάτου
15 τῶν ἱατρῶν ἀνασχέσθαι τὸ πάθος τοῦτ' ἐφαρμακεύοντος, ὑποδη-
λοῦντες δὴ τὸν Πομπηῖον. κάκεινος μέντοι, εἰ καὶ λόγῳ παραι-
τεῖσθαι τὴν ἀρχὴν ὑπεκρίνετο, ἀλλ' οἷς ἐπολεῖ ἐσπευδε δικτάτωρ
ἀναδειχθῆσθαι. ἵνα γοῦν μὴ βιάσαιο ψηφισθῆναι δικτάτωρ,
ἔπατον αὐτὸν μόνον ἢ γερούσια προὔβαλετο, τῇ μοναρχίᾳ παρ-
20 ηγορουμένη τούτου τὴν ἔφρασι.

Ἐκ τούτου πέμπων ὁ Καῖσαρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ ὑπατείαν C

1 ἐπαήλθε ABCW, ἐπαήλθε P. 4 τὴν add ABC. 6 παρ-
θέσις A. 11 νουνεχεστέροις AC. 15 ἀνασχέσθαι A Plutar-
chus, ἀνέχεσθαι PW. φαρμακεύοντος] θεραπεύοντος A. ὄπο-
δηλοῦντος A. 19 αὐτόν om C. 21 ἐπὶ om BC.

Fontes. Cap. 7. Plutarchi Caesar, c. 28—31.

runt; necnon utriusque amici casum eum graviter tulerunt, vinculo necessitudinis eorum dissoluto.

7. Caesar iam magnus factus, et rebus gestis parta gloria eventus, adversari Pompeio instituit; et Crasso a Parthis interfecto, qui veluti pacis sequester inter eos fuerat, evertere Pompeium, Pompeius vicissim Caesarem, est conatus. re publica labefactata, cum magistratus per ambitum peterentur et populus non suffragia sed arma pro iis ferret a quibus pecuniam accipiebat, et urbs veluti navis sine gubernatore periclitaretur, prudentioribus boni consulendum esse visum est, si civitas ex tanta tempestate ad regnum rediret, alioqui gravius allidenda: nec enim spem salutis aliam restare; et medicum mitissimum adhibendum esse, qui morbo illi medicinam faceret. quibus verbis subobscurum Pompeium intelligi volebant. qui etsi verbis imperium se detrectare simulabat, re ipsa tamen id agebat ut dictator diceretur. ne igitur dictatorem per vim invaderet, solus a senatu consul est designatus, desiderium eius solitario imperio leniente.

Ob hoc Caesar et ipse per legatos consulatum petiit, aliis adver-

παρήγγελλεν. ἐναντιουμένων δ' ἐτέρων ἐσιώπα Πομπήϊος. ὡς δὲ ὁ Καῖσαρ πολλοὺς τὰ αὐτοῦ φρονεῖν ἀνέπεισε χρήμασι, δέσας τὴν σύστασιν ὁ Πομπήϊος ἀναφανδὸν δι' ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων ἐπραγματεύετο παυθῆναι τὸν Καῖσαρα τῆς ἀρχῆς ψηφίζομενος; ὧν ἐκεῖνος οὐδ' ὄλωσ ἐφρόντιζεν. ἡξίου δὲ ὁ Καῖσαρ αὐτὸν τε 5 ἄμα καὶ τὸν Πομπήϊον καταθεμένους τὰ ὄπλα ἰδιωτεύσαι καὶ ἄμφω· εἰ δ' αὐτὸν μὲν ἀφαιροῦνται τὴν ἀρχήν, ἐκείνῳ δὲ βεβαιοῦσι, τὸν ἕτερον κατασκευάζουσι τύραννον. λέγεται δὲ τινα τῶν παρὰ Καίσαρος σταλέντων ταξιαρχῶν, μαθόντα μὴ δίδόναι D τὴν γερούσιαν τῆς ἀρχῆς χρόνον τῷ Καίσαρι, "ἀλλ' αὐτῆ" φάσαι 10 "δώσει", κρούσαντι τῇ χειρὶ τὴν τοῦ ξίφους λαβήν. εἴτα γνώμη εἰσῆνεκτο, εἰ μὴ ἐν ὠρισμένη ἡμέρᾳ Καῖσαρ τὰ ὄπλα κατάθηται, ἡγεῖσθαι τὸν ἄνδρα πολέμιον. Ἀντωνίου δὲ καὶ τῶν πραιτόντων τὰ Καίσαρος ἀξιούντων καὶ Καίσαρα καὶ Πομπήϊον τὰς ἀρχὰς ἀποθέσθαι, τῇ γνώμῃ πάντες συνέθεντο. ἐπεὶ δὲ παρὰ Καίσα- 15 ρος ἦκον ἐπιστολαὶ τῶν μὲν ἄλλων ἐξισταμένου, τὴν δ' ἐντὸς Ἄλπειων ἐπαρχίαν καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀξιοῦντος αὐτῷ δοθῆναι μετὰ P I 483 δυεῖν ταγμαίων, τὰλλα μὲν εἶδον Πομπήϊος, τοὺς δὲ γε στρατιώτας ἀφῆρει. οἱ δ' ὑπατεύοντες καὶ τῆς βουλῆς ἐξήλασαν τὸν Ἀντωνίον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. οἱ δὲ διὰ φόβον ἐν δουλικαῖς 20 ἐσθῆσι μετημφισμένοι ἐπὶ ζευγῶν μισθίων τῆς Ῥώμης ἐξῆσαν. δ. τοὺς στρατιώτας παρῶξεν, ἄνδρας ἑλλογίμους καὶ ἄρχοντας

2 πολλοὺς om C. 9 ταξιαρχεῖν A. 14 ἀξιοῦσθαι C.
18 δυεῖν C Plutarchus, δυοῖν PW. 21 μετημφισμένοι A, μετημφισμένοι PW. 22 ἑλλογίμους] ἑλλογισμοὺς BCW.

santibus, Pompeio vero tacente. ut autem Caesar largitionibus multos in suas partes traduxit, Pompeius eam conspirationem veritus aperte per sese et amicos imperium Caesari per decreta abrogavit. quibus ille neglectis petebat ut et ipse et Pompeius simul armis positus privati esse iuberentur: sin sibi eriperetur imperium, illi vero confirmaretur, alterum tyrannum constitui. fertur etiam quidam centurio a Caesare missus, cum didicisset senatum imperium Caesari non diutius dare, pulsato gladii capulo dixisse "at hic dabit." deinde senatusconsultum factum est, nisi Caesar intra certum diem imperio se abdicasset, hostem esse iudicandum. verum Antonio caeterisque Caesaris studiosis postulantiibus ut et Caesar et Pompeius simul magistratibus abirent, eam sententiam probarunt omnes. sed cum Caesar per litteras caeteris omnibus cedens, solum Cisalpinam provinciam et Illyricam atque duas sibi legiones relinqui peteret, caetera quidem ei concessit Pompeius, milites autem ademit. senatus vero Antonium et factionem eius senatu eiecit. itaque servili habitu ex timore sumpto, conducticiis bigis Roma exierunt. quae res militum indignationem commovit, cum viros claros et principes contume-

περιϋβρισμένους δρώοντας. Καῖσαρ δὲ πολλοὺς λογισμοὺς κινήσας καὶ διαφόρων γνωμῶν γεγονώς, τέλος τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν ὑπέ πὼν “ἐροίφθω κύβος” ὤρμησε, καὶ τὸν ποταμὸν Ῥουβίκον διέβη, καὶ τὸ Ἀρίμινον κατέσχε, μεγάλην πόλιν τῆς Κελτικῆς. λέγεται 5 δὲ τῇ πρὸ τῆς διαβάσεως νυκτὶ ὄναρ ἰδεῖν ἔκθεσμον· ἰδὸκει γὰρ Β αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ μητρὶ μίγνυσθαι τὴν ἄρρητον μίξιν.

Ἐπεὶ δὲ τὸ Ἀρίμινον κατελήφθη, ὡς ὑπὸ πνευμάτων ἢ Ῥώμῃ πιμπλαμένη σάλου καὶ κλύδωνος, μικροῦ αὐτῇ ὑφ’ ἑαυτῆς W II 127 ἀνετέτραπτο. οἱ τε γὰρ ὑπατοὶ καὶ οἱ πλείους τῶν βουλευτῶν 10 ἔφευγον, καὶ αὐτὸν δὲ Πομπήϊον ἔκκληξις εἶχε, καὶ ἄλλος ἄλλαχόθεν τὸν ἄνδρα ἐτάραττον αἰτιώμενοι ὡς καθ’ ἑαυτοῦ καὶ τῆς πολιτείας αὐξήσονται Καίσαρα, καὶ οὐδεὶς εἶα αὐτὸν τοῖς οἰκείοις χρῆσασθαι λογισμοῖς. διὸ καὶ τὴν πόλιν ἐξέλιπεν, ἔπειθαι τὴν γερουσίαν κελύσας. εἶποντο δ’ οἱ πλείους, τὴν μὲν φυγὴν ὡς 15 πατριδα αἰρούμενοι διὰ τὸν Πομπήϊον, τὴν δὲ Ῥώμην ὡς Καίσαρος στρατόπεδον φεύγοντες. δετε καὶ Λαβιηνός, ἀνὴρ τοῖς φίλοις Καίσαρος ἀριθμούμενος καὶ συνηγωνισμένος ἐν πόλεμοις αὐτῷ προθυμότετα, ἀφείς ἐκείνον ἀφίκετο πρὸς Πομπήϊον. ᾧ καὶ καταλιπόντι αὐτὸν ὁ Καῖσαρ τὰ τε χρήματα καὶ τὰς ἀπο- 20 σκευὰς ἐξαπέστειλε. Λομίτιος δὲ κατέχων Κορρήνιον ἐπελθόντος αὐτῷ Καίσαρος ἀπογνοὺς τὰ καθ’ ἑαυτὸν φάρμακον ἔπιεν ὡς θανούμενος· εἶτα θυμαστῇ φιλανθρωπία μαθὼν πρὸς τοὺς

2 ἐπεικὸν Α. 3 ποταμὸν Ῥουβίκον] Plutarchus ποταμόν (Ῥουβίκον καλεῖται). 4 et 7 ἀρίμινον C. 9 ἀνετέτραπτο Β. 10 ἄλλος AC Plutarchus, ἄλλως PW. 11 αἰτιώμενον Α.

illis affectos cernerent. Caesar vero variis rationibus animo agitata, ac subinde mutatis consiliis, tandem vulgari illo dicto “iacta est alea” arma sumpsit, superatoque Rubicone flumine Ariminum magnam Galliae urbem occupavit. fertur pridie eius diei noctu in somnis sibi cum matre per foedam incestamque imaginem coire visus esse.

Arimino occupato Roma tanquam turbine quodam fluctuum undis exagitata paene se ipsa demersit. nam et consules et maxima pars senatus fugerunt, et ipse Pompeius territus est et ab aliis aliunde turbatus, querentibus eum Caesaris opes contra sese et rem publicam auxisse: neque quisquam illum suis uti consiliis sivit. quare urbe relicta senatum sequi se iussit. et plerique eum secuti sunt, exilium pro patria amplexi propter Pompeium, Romam vero perinde ut castra Caesaris fugientes. eo tempore Labienus etiam Caesaris amicus, cui strenuam in bellis operam navarat, eo relicto Pompeium est secutus. tamen Caesar ei et pecuniam et sarcinas, quanquam desertori, misit. Domitius vero, qui Corfinium praesidiis tenebat, Caesaris adventante rebus desperatis venenum bibit ut moriturus: deinde cum Caesarem mirabili clementia

άλισκομένους τὸν Καίσαρα χρώμενον, ἑαυτὸν ἐθρήγει. ὑπνωτι-
 D κὸν δ' εἶναι τὸ φάρμακον καὶ οὐ θανάσιμον εἰπόντος τοῦ ἱατροῦ,
 ἀπήει πρὸς Καίσαρα, καὶ λαβὼν δεξιὰν αὐτοῦ διεξέπεσε πρὸς
 Πομπήϊον.

8. Ταῦτα εἰς τὴν Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα τοὺς ἀνθρώπους 5
 ἡδύους ἐποίηε, καὶ τινες ἐπανέστρεφον. πολλὸς δὲ γεγωνὸς ὁ
 Καίσαρ ἤδη ἐπ' αὐτὸν ἐχώρει Πομπήϊον. ὁ δὲ φυγὼν εἰς Βρεν-
 τέσιον ἐξέπλευσεν. ἀπορῶν δὲ νηῶν ὁ Καίσαρ εἰς τὴν Ῥώμην
 ἀνέστρεψε, καὶ πάσης τῆς Ἰταλλίας ἀναιμιωτὶ κύριος γέγονεν ἡμέ-
 ραις ἐξήκοντα. εὐρῶν δὲ καὶ τὴν πόλιν καθεστῶσαν, καὶ τῶν 10
 ἀπὸ τῆς βουλῆς συγχουὸς ἐν αὐτῇ, τούτοις ἐπιεικῆ διειλέχθη,
 P I 484 ἀξιώσιν αὐτοὺς πρὸς Πομπήϊον ἀποστέλλειν ἐπὶ συμβάσεσιν. ἐπέ-
 σθη δ' οὐδεὶς. τοῦ δὲ δημάρχου Μετέλλου κωλύοντος αὐτὸν ἐκ
 τῶν ἀποθέτων χρημάτων λαμβάνειν, καὶ νόμους προσφέροντος,
 ἔφη μὴ τὸν αὐτὸν ὄπλων καὶ νόμων εἶναι καιρὸν. "οὐ δὲ νῦν μὲν 15
 ἐκποδῶν ἄπιθι· παρρησίας γὰρ οὐ δεῖται πόλεμος. ὅταν δὲ τὰ
 ὄπλα κατάθωμαι, τότε δημαγωγῆσεις. καὶ ταῦτα" ἔφη "λέγω
 τῶν ἑαυτοῦ δικαίων ὑφιέμενος· ἐμὸς γὰρ εἶ καὶ σὺ καὶ πάντες
 δοσους τῶν πρὸς ἐμὲ στασιασάντων συνέλαβον." μὴ φαινομένων
 δὲ τῶν κλειδῶν ἐκκόπτειν ἐκέλευεν. αὐτοῦ δὲ τοῦ Μετέλλου 20
 κωλύοντος, καὶ τινῶν ἐπαιούντων, ἠπέλησεν ἀποκτενεῖν αὐτὸν

6 ἰδίους AC.

7 βροντέσιον C.

8 ὁ καίσαρ νηῶν B.

11 συγχουὸς A Plutarchus, πολλοὺς PW.

FOUNTES. Cap. 8. Plutarchi Caesar, c. 34—43.

uti erga captos audivisset, semetipsum deploravit. sed a medico edo-
 ctus id pharmacum soporiferum esse, non letiferum, Caesarem adiit; ac-
 ceptaque dextera rursus ad Pompeium evasit.

8. Haec Romae nuntiata cives nonnihil recrearunt, ut quidam in
 urbem redierint. Caesar vero auctis viribus iam contra ipsum Pompe-
 ium proficiscens, cum in Brundisii nave consensa abisset, quia naves
 ipse non habebat, Romam converso itinere totius Italiae dominatu citra
 sanguinem sexaginta diebus est potitus. cum autem et urbem tranquil-
 lam reperisset et multos in ea senatores, humaniter cum eis egit ut ad
 Pompeium legatos de pacificatione mitterent. sed nemo ei paruit. Metello
 tribuno prohibente ne quid pecuniae ex publicis thesauris efferret, et leges
 recitante, respondit non idem legum et armorum esse tempus. "tu vero
 nunc" inquit "cedito: bellum enim verborum contentionem non admittit.
 ubi vero arma posuero, tum tu tribunus eris. et haec dico de meo iure
 concedens: nam et tu meus es, et ii omnes quos contra me tumultuatos
 cepi." cum autem claves non reperirentur, securibus acriam aperiri
 iussit; et Metello, cuius nonnulli constantiam laudabant, denuo obsistenti

εἰ μὴ παύσειτο, εἰπὼν “μειράκιον, ἀγνοεῖς ὅτι δυσκολώτερόν B
ἐστὶ μοι εἰπεῖν ἢ πρᾶξιαι;”

Ἐστράτευσε δ' εἰς Ἰβηρίαν, καὶ τὰς ἐκεῖ δυνάμεις καὶ τὰς
ἐπαρχίας ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος οὕτως ἐπὶ Πομπήϊον ἤλαυθεν.
5 αἰρεθεῖς δὲ δικτάτωρ ὑπὸ τῆς βοулῆς φρυγίας τε κατήγαγε καὶ
ἄλλων ἤφατο πολιτευμάτων. ἐν ἡμέραις δὲ ἕνδεκα τὴν μὲν
μοναρχίαν ἀπειπάμενος, ὑπατον δὲ ἀναδείξας ἑαυτὸν καὶ Σεβού-
λιον Ἰουαννικόν, εἶχετο τῆς στρατείας. καὶ διαβὰς τὸν Ἴόνιον
Ἔρρικον καὶ Ἀπολλωνίαν αἰρεῖ. ἐξ Ἀπολλωνίας δὲ κρύφα πάντων
10 εἰς πλοῖον ἐμβὰς δωδεκάσκαυλον ἐν ἐσθῆτι Φεράποντος ἀναχθῆ-
ναι πρὸς τὸ Βρεντέσιον ἐβουλεύσατο, τοῦ πελάγους ὑπὸ τῶν C
πολεμίων περιεχομένου στόλοις μεγάλοις. χειμῶνος δὲ ὄντος ὁ
πλοῦς ἄπορος ἐδόκει τῷ κυβερνήτῃ, καὶ μεταβαλεῖν ἐκέλευσε τοὺς
νῆυτας ὡς ἀποστρέψων τὸ πλοῖον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀναδείκνυσιν
15 ἑαυτὸν. καὶ τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὴν ὄψιν ἐκπεπληγμένον “τόλμα
καὶ μὴ δέδιθι” ἔφη, “Καίσαρα φέρετε καὶ τὴν Καίσαρος τύχην
συμπλέουσιν.”

Κατέπλευσε δὲ καὶ Ἀντώνιος τὰς δυνάμεις ἄγων. καὶ θαρ-
ρήσας Καῖσαρ προὐκαλεῖτο Πομπήϊον. αἰεὶ δὲ τινες περὶ τοῖς
20 ἐρύμασι Πομπήϊου μάχαι σποράδες ἐγένοντο, καὶ περιῆν ὁ Καῖ-
σαρ πάσις πλὴν μιᾶς, ἐν ᾗ τροπῆς γενομένης μεγάλης ἐκινδύ- D
νευσε μὲν ἀπολλοῦσαι τὸ στρατόπεδον, καὶ αὐτὸς δὲ παρὰ μικρὸν W II 128

5 τε add A Plutarchus.
νῶριον A. δὲ om A.
τοῦ A, Τοῦ δὲ PW.

9 Ἔρρικον Plutarchus, Νῶριον PW,
14 ὁ δὲ A, Καὶ ὁ PW. 15 καὶ
21 μεγάλης om A.

mortem comminatus nisi obturbare desisteret, “hoc” inquit, “adolescens,
mihi scito dictu quam factu esse difficilius.”

Profectus in Hispaniam, et legionibus illis atque provinciis ad-
scitis, Pompeii persequendi consilium cepit. dictator a senatu dictus
exsules revocavit et alia in re publica egit. sed dictatura intra dies
undecim deposita, se ipso et Servilio Isaurico suapte auctoritate con-
sulibus designatis, expeditioni intentus, superato Ionio mari Oricum et
Apolloniam capit. Apolloniae clam omnibus navigio duodecim scalmorum
ministri habitu consensu Brundisium traicere statuit, quamvis mare
magnis hostium classibus teneretur. sed cum in tempestate gubernator
navigari non posse crederet, et nautas mutare cursum ac reverti iussis-
set, se agnoscendum praebuit; et gubernatore ad eius conspectum ob-
stupefacto “bono” inquit “animo et securo esto: Caesarem enim et Ca-
saris fortunam vehis.”

Appulit et Antonius cum copiis. quibus Caesar fretus Pompeium
provocavit. et cum crebro ante munitiones sparsim dimicaretur, semper
superior evasit, una pugna excepta: in qua cum magnam plagam accep-
sisset, parum abfuit quin castris exueretur atque ipse etiam caederetur.

ἦλθεν ἀποθανεῖν. φεύγοντι γὰρ ἄνδρι μεγάλῳ καὶ ῥωμαλέῳ τὴν χεῖρα ἐπιβαλὼν μένειν ἐκέλευε καὶ στρέφεισθαι πρὸς τοὺς πολεμίους· ὁ δὲ μεστὸς ὢν ταραχῆς ἐπῆρε τὴν μάχαιράν ὡς πληξῶν αὐτόν, καὶ ἐπληξεν ἄν, εἰ μὴ ὁ τοῦ Καίσαρος ὑπαπιστῆς τὸν ὤμον ἐκείνου φθάσας ἀπέκοψεν. οὕτω δ' ἀπέγνω τότε Καίσαρ 5 τὰ καθ' ἑαυτόν, ὥστε τοῦ Πομπηίου ἔργῳ μεγάλῳ μὴ ἐπιθέντος τέλους, ἀλλὰ καθείρξαντος τοὺς φεύγοντας εἰς τὸν χάρακα καὶ ἀναχωρήσαντος, εἶπεν ὁ Καίσαρ "σήμερον ἡ νίκη παρὰ τοῖς P I 485 πολεμίοις ἐγένετο ἄν, εἰ τὸν νικῶντι εἶχον."

Ἐκείθεν δὲ μεταστὰς τὸν στρατὸν εἰς Μακεδονίαν προῆγεν 10 ἐπὶ Σκιπίωνα. τοῦτο τὴν Πομπηίου στρατιὰν ἐπῆρε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἡγεμόνας ὡς ἠττημένου καὶ φεύγοντος Καίσαρος διώκοντας ἔπεισθαι. εὐλαβῶς δ' εἶχε πρὸς τοῦτο Πομπηίος, καὶ ἤξιον τριβεῖν καὶ μαραινεῖν τὴν τῶν πολεμίων ἀκμήν. τὴν δὲ γνώμην μόνος ἐπῆρει Κάτων, φειδοῖ τῶν πολιτῶν. ὅς γε καὶ 15 τοὺς πεσόντας τῶν πολεμίων ὡς εἰς χιλίους ὄντας ἰδὼν ἀπῆλθεν ἐγκαληνθάμενος καὶ καταδακρῦσας. οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκάκιζον B φυγῆμαχοῦντα Πομπηίον. ἐντεῦθεν καὶ ἄκων εἰς μάχην ἐχώρει, διώκων τὸν Καίσαρα. ὡς δὲ εἰς τὴν Φαραλλίαν ἐμβαλόντες ἀμφότεροι ἰστρατοπεδεύσαντο, ὁ μὲν Πομπηίος αὐδῆς τῆς πρώην 20 εἶχετο γνώμης, φασμάτων οὐκ αἰσίων αὐτῷ γενομένων καὶ καθ' ἕκτον ὄψει τινος (ἐδόκει γὰρ ἑαυτὸν ὄραν ἐν τῷ θεάτρῳ ὑπὸ Ῥωμαίων κροτούμενον), οἱ δὲ περὶ αὐτὸν θρασεῖς ἦσαν καὶ τὴν νίκην ταῖς ἑλλοίσι προειληφότες.

3 μάχαιραν A Plutarchus, χεῖρα PW. 6 αὐτόν C. 19 τὸν om A. 23 δὲ om C.

nam vir quidam magnus et robustus fugiens, cum ab eo manu iniecta manere et ad hostes converti iuberetur, plane perturbatus ictum ei intendentem; ac percussisset, nisi armiger eius humerum illius amputasset. cum autem Pompeius, magno facinori colophone non adiecto, fugientibus in vallum compulsis recessisset, Caesar dixit eo die victoriam penes hostem fuisse, si victorem habuisset.

Inde digressus exercitum in Macedoniam contra Scipionem promovit. ea res Pompeii exercitum et ducem animos vana spe inflavit, ut Caesarem veluti victum et fugientem persequi cuperent. a quo consilio Pompeius abhorrens bellum ducere et mora ipsa vires hostium attenuare consultius esse duxit, quam sententiam soli Catoni probavit, civibus parcere cupienti, qui cum hostium circiter mille caesos vidisset, obvoluta facie illos deploravit. caeteris vero omnibus pugnae detractionem vituperantibus Pompeius vel invitus Caesarem est persecutus. ut vero ambo in Pharsalia castra posuerunt, in pristina sententia permansit ob omnia parum auspicata et visum nocturnum, quo in theatro suo plausum dari sibi putabat. eius vero familiares audaces erant, spe victoriae praecipua.

‘Ο δὲ Καῖσαρ ἠρώτα τοὺς οἰκείους στρατιώτας εἰ καθ’ ἑαυτοὺς αἰροῦνται μαχεσασθαι ἢ περιμένειν καὶ ἑτέρους ἤδη ἔγγυς ὄντας· οἱ δὲ μὴ περιμένειν ἔδειοντο. Θύσαντι δὲ τῷ Καίσαρι ὁ μάντις ἐσήμαινε τριῶν ἡμερῶν πρὸς τοὺς πολεμικούς κριθήσεσθαι. 5 ἔρομένου δὲ Καίσαρος περὶ τοῦ τέλους τί προορᾷ, μεγάλην εἶπεν C ἐπὶ τὰ ἐναντία δηλοῦσθαι μεταβολὴν καὶ μετὰπτωσιν· “εἰ μὲν οὖν εὖ πράττεις ἐν τῷ παρόντι τὴν χεῖρονα προσδόκα τήχην, εἰ δὲ κακῶς τὴν ἀμείνονα.”

9. Τῇ δὲ πρὸ τῆς μάχης νυκτὶ τὰς φυλακὰς περιόντος 10 περὶ τὸ μεσονύκτιον Καίσαρος ἄφθρη λαμπὰς οὐρανόθεν πυρός, ἦν τὸ αὐτοῦ ὑπερενεχθεῖσιν στρατόπεδον ἔδοξε λαμπρὰν καὶ φλογώδη γενομένην εἰς τὸ Πομπηῖον πεσεῖν. ἤδη δὲ διαλαμψύσης ἡμέρας οἱ σκοποὶ καταβαίνειν ἀπήγγελλον ἐπὶ μάχῃ τοὺς πολεμικούς. περιχαρὴς δὲ γενόμενος ὤρμησεν εἰς μάχην, καὶ συμβα- D 15 λῶν τοῖς τοῦ Πομπηῖου τρέπεται τούτους. Πομπηῖος δὲ κατιδὼν τοὺς ἰππεῖς φρυγῆ σκεδασθέντας οὐκέτι ἦν ὁ αὐτὸς οὐδ’ ἐμμένητο Πομπηῖος ὢν Μάγνος, ἀλλ’ ὡς ὑπὸ θεοῦ βλαπτόμενος ὤχετο ἄφθογγος ἀπιῶν ἐπὶ σκηνήν, καὶ καθήμενος ἐκαραδῶκε τὸ μέλλον. ὡς δὲ τοῦ χάρακος ἐπέβαινον οἱ πολέμιοι, φεύγοντι πρὸ- 20 πουσιν στολὴν ἐνδὸς ὑπέξῃλθεν.

‘Ο δὲ Καῖσαρ καὶ τοῦ χάρακος τῶν πολεμίων ἐκράτησε, καὶ τοὺς ἀλόντας ζωὸς τοῖς ἑαυτοῦ κατέμιξε τάγμασι, πολλοῖς δὲ

1 εἰ] ἢ BW. 2 ὄντας ἔγγυς AB. 12 τὸ] τὸ τοῦ A.
19 δὲ] δὲ καὶ A. 22 ζωὸς] Plutarchus τῶν δὲ πεζῶν τῶν ἀλόντων
κατέμιξε τοὺς πλείστον ὁ Καῖσαρ εἰς τὰ τάγματα.

FOUNT. Cap. 9. Plutarchi Caesar, c. 43—46; Pompeius, c. 55 et 73—80.

Caesar cum suos milites rogasset utrum soli pugnare mallent an reliquos exspectare qui in propinquo essent, ab iis oratus est ne exspectaret. hostiis caesis haruspex dixit intra triduum pugnaturum cum hostibus. et Caesari qualem pugnae exitum praevideret percontanti respondit magnam fore mutationem in contrarium: quod si in praesentia bene cum eo ageretur, deteriorem fortunam esse exspectandam, sin male, meliorem.

9. Pridie quam pugnatum est, a Caesare excubias sub mediam noctem obeunte conspecta est fax caelestis ignis, quam supra sua castra delatam, resplendentem et flammantem in castra Pompeii cadere putavit. diluculo cum speculatores narrarent hostes ad pugnam descendere, laetitia exsultans praelium iniit, et Pompeii exercitum pepulit. qui cum suos equites fuga dissipatos vidisset, non amplius idem fuit neque se Pompeium Magnum esse meminit, sed attonito similis, mutus tabernaculum ingressus, eventum sedens exspectavit. hostibus vero vallum invadentibus, habitu fugienti apto sumpto se subduxit.

Caesar etiam castris potitus captos in suas legiones inseruit, et

καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἄδειαν ἔδωκεν· ὧν καὶ Βροῦτος ἦν ὁ κτείνας
 P I 496 αὐτὸν ὑστερον. ἔδωκε δὲ τὸν Πομπήϊον. ὁ δὲ πλοίου ἐπιβάς
 φορηγοῦ καὶ παραπλεύσας ἐπ' Ἀμφιπόλειος εἰς Μιτυλήνην
 κατήχθη, βουλόμενος τὴν γυναικὰ Κορνηλίαν ἀναλυθεῖν ἐκεῖθεν
 καὶ τὸν υἱόν. ἣ δὲ ἦν θυγάτηρ Μετέλλου Σκιπίωνος, συνοική-5
 σασα μὲν ἐκ παρθενίας Ποπλίῳ τῷ Κρύσσου παιδί, ἐκείνου δὲ
 τεθνηκότος ἐν Πάρθοις γαμηθεῖσα τῷ Πομπήϊῳ. ἦν δὲ ἡ κόρη
 καὶ τὴν ὥραν διαπρεπής, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ γράμματα καλῶς
 ἥσκητο καὶ περὶ λύρων καὶ γεωμετρίαν, καὶ λόγων φιλοσόφων
 εἰδίστο χρησίμως ἀκούειν, καὶ προσῆν τοῦτοις ἤθος περιεργίας 10
 W II 129 B καθαρόν. ἀκούσασα τοίνυν ἤκειν Πομπήϊον μετὰ νηὸς μιᾶς καὶ
 αὐτῆς ἀλλοτριᾶς φεύγοντα, κατέπεισε χαμᾶζε καὶ ἀναυδος ἔκειτο.
 μόλις δ' οὖν εἰς ἑαυτὴν ἐλθοῦσα ἐξέδραμεν ἐπὶ Θάλασσαν.
 ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Πομπήϊου καὶ ἐναγκαλισαμένου "ὄρω σε"
 εἶπεν "ἄνερ, οὐ τῆς σῆς τύχης ἔργον ἀλλὰ τῆς ἐμῆς, προσερχοί-15
 μένον ἐνὶ σκάφει, τὸν πρὸ τῶν τῆς Κορνηλίας γάμων πεντακο-
 σίαις ναοὶ ταύτην παραπλεύσαντα τὴν Θάλασσαν. ὡς εὐτυχῆς
 μὲν ἂν ἤμην γυνὴ πρὸ τοῦ Πόπλιον ἐν Πάρθοις ἀκούσαι τὸν
 παρθένιον ἄνδρα κείμενον ἀποθανοῦσα, σώφρων δὲ μετ' ἐκείνον,
 C ὥσπερ ὤρημα, τὸν ἑαυτῆς προεμένη βίον. ἐσωζόμην δὲ καὶ 20

1 δέδωκεν AB. βροῦτος A Plutarchus, ὁ Βροῦτος PW. 4 κορνηλίαν ABCW, Κορνήλιαν P. ἐκεῖθεν καὶ AB, καὶ δὲ P, καὶ W. 5 ἣ δὲ ABCW, ἡ P. ἣ δὲ ἦν — 10 περιεργίας καθαρόν e Plutarchi Pompeio, c. 55. 6 ποπλίῳ ABC cum Plutarcho, Ποπλίῳ PW. 7 τῷ add ABC. 9 ante γεωμετρίαν PW add περὶ, om A Plutarchus. 15 προσερχοίμενον ἐνὶ σκάφει AB Plutarchus, ἐνὶ σκάφει προσερχόμενον PW. 16 τὸν πρὸ τῶν τῆς AW, τὸν πρὸ τῆς B, τὴν πρὸ τῶν τῆς C, τῶν πρὸ τῶν τῆς P. 18 μὲν add A Plutarchus. πόπλιον AC Plutarchus, Πούπλιον PW.

multis claris viris impunitate concessa, e quorum numero Brutus quoque fuit qui eum post occidit, Pompeium est persecutus. is vero navī operaria conscensa Amphipolim atque inde Mitylenem est profectus, ut filium et uxorem Corneliam Scipionis Metelli filiam inde secum abduceret. quae cum virgo Publio Crassi filio fuisset, eo a Parthis interfecto Pompeio desponsa fuerat, puella et eleganti forma et in litteris probe erudita, nec fidium nec geometriae ignara, et philosophicas disputationes utiliter audire solita. cum tantis dotibus etiam morum simplicitas coniungebatur. quae cum Pompeium navigio uno eoque alieno fugientem adesse audisset, humi prolapsa diu sine voce iacuit. aegre refocillata ad mare decurrit. ubi cum eam Pompeius obviam progressus amplexus esset, "video te" inquit "mi vir, in unam navem coniectum, meae, non tuae fortunae culpa, qui ante Corneliae nuptias quingentis navibus hoc mare tenuisti quam fortunata fuisset mulier, si ante auditum Publii primi mariti in Parthis interitum obvissem: sapiens vero si, ut institueram, post illum necem mihi conscivissem. verum incolumis

σοί, Πομπήϊε Μάγνε, γενήσεσθαι συμφορά". ὁ δὲ πρὸς ταῦτα
 "μίαν ἄρα, Κορνηλία, τύχην ἤδεις" ἔφη "τὴν ἀμείνονα, ἣ καὶ
 σὲ ἴσως ἐξηπάτησεν, ὅτι μοι πλέον τοῦ συνήθους παρέμεινεν.
 ἀλλὰ καὶ ταῦτα δεῖ φέρειν ἀνθρώπους ὄντας, καὶ τῆς τύχης ἔτι
 5 πειρατέον. οὐ γὰρ ἀνέλπιστον ἐκ τούτων εἰς ἐκεῖνα μεταπεσεῖν
 τὸν ἐξ ἐκείνων ἐν τούτοις γενόμενον."

Ἀναλαβὼν οὖν τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς φίλους ἐκομίζετο. καὶ
 εἰς Ἀττάλειαν ἐλθὼν, πόλιν τῆς Παμφυλίας, εὔρε καὶ τριῆρεις
 10 ἐκ Κιλικίας καὶ στρατιώτας, καὶ πολλοὶ τῶν συγκλητικῶν περὶ
 αὐτὸν συνελέγησαν. πολλῶν δὲ γενόμενος λογισμῶν, ἐνίκησε
 τελευταῖον φεύγειν εἰς Αἴγυπτον. καὶ μαθὼν Πτολεμαῖον διά-
 γειν εἰς τὸ Πηλοσόιον, ἐκεῖ κατηνέχθη. Πτολεμαίου δὲ ὄντος
 κομιδῆ νέου διεῖπε τὰ πράγματα Πυθρινὸς ὁ εὐνοῦχος. καὶ μα-
 15 θὼν περὶ Πομπηίου ἤθροισε βουλὴν τῶν παρ' αὐτῷ δυναμένων
 τὰ μέγιστα. καὶ οἱ μὲν ἀπελαύνειν Πομπηῖον συνεβούλευον, οἱ
 δὲ δέχεσθαι· ὁ δὲ Χίος Θεόδοτος ὁ ῥήτωρ γνώμην ἐσθνήγειν
 ἀνελεῖν αὐτόν, ἐπεικῶν ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει. ἐστάλησαν οὖν
 20 τινες τὸν ἄνδρα μετακαλούμενοι. ὡς δ' εἶδον οἱ μετ' αὐτοῦ οὐ
 βασιλικὴν οὐδὲ λαμπρὰν τὴν ὑποδοχὴν, ἀλλ' ἐπὶ μιᾷς ἀλιάδος
 προσπλέοντας ὀλίγους ἀνθρώπους, ὑπώπτευσαν τὴν δλιγωρίαν, P I 487
 καὶ τῷ Πομπηίῳ πυρήνον τὴν ταῦν εἰς πέλαιος ἀνακρούεσθαι.

2 ἦ] ἦ C. 7 οὖν] δὲ A Plutarchus. 8 ἀττάλειαν A, ἀττα-
 λλιαν B, Ατταλειαν P. 10 ἐνίκησε. τελευταῖον φεύγει BW:
 in reliquis libri consentiunt. 12 κατηνέχθη AC. 13 ὁ om A.
 14 τῶν — δυναμένων] τὴν — δυναμένην A. 15 τὰ add ABC.
 συνεβούλευον om C. 16 Θεόδοτος] ὁ Θεόδοτος C. 19 οὐδὲ]
 ὁ C. 21 ἀνακρούεσθαι A Plutarchus, ἀνακρούεσθαι PW.

mansi, Pompei Magne, ut tibi etiam calamitati essem." ad haec Pom-
 peius "unam ergo fortunam Cornelia nosti meliorem, quae te fortassis
 etiam decepit, quod solito diutius me fovit. sed et haec (homines enim
 sumus) nobis ferenda sunt, et fortuna adhuc periclitanda. neque enim
 desperandum est, qui e felici miser factus sit, eum ex misero vicissim
 felicem fore."

Igitur uxore et amicis navi impositis, Attaliam Pamphyliae urbem
 profectus Cilicias triremes et milites reperit: cum etiam senatores
 ibi ad eum convenerunt. in variis deliberationibus eum tandem in Aeg-
 yptum confugere placuisset, Pelusium appulit, ubi Ptolemaeum degere
 audierat. qui quod immatura erat aetate, Pothinus eunuochus regni pro-
 curator adventu Pompeii cognito concilium principum virorum convoca-
 vit. quorum aliis eum repellendum, aliis recipiendum esse suadentibus,
 Theodotus Chius orator tollendum esse pronuntiavit: canem enim mor-
 tuum non mordere. itaque missi sunt qui eum arcesserent. ut vero
 eius familiares eum non regio apparatu aut splendido excipi, sed in una
 cymba homines paucos accedere viderunt, contemptum illum suspectum
 habuerunt, Pompeiumque monuerunt ut navem in mare converteret. ubi

πελαζούσης δὲ τῆς Ἀλιάδος μετέλθειν εἰς αὐτὴν ἤξιον αὐτὸν Ἑλλη-
 νιστὶ ἀσπασάμενοι, τέναγος λέγοντες εἶναι πολί, καὶ βάθος
 οὐκ ἔχειν οὐδὲ πλώϊμον εἶναι τριήρει τὴν θάλασσαν, ὑπόναμμον
 οὔσαν. ἀσπασάμενος οὖν τὴν Κορηγίαν προαποθρηνοῦσαν αὐ-
 τοῦ τὸ τέλος, καὶ δύο ἑκατοντάρχους προσεμβῆναι κειλέους καὶ
 τῶν ἀπελευθέρων ἓνα Φιλίππον καὶ θεράποντα Σκύθην ὄνομα,
 Β στραφεῖς πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν εἶπε Σοφοκλέους ἱαμβεῖα
 δοτις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται
 κείνου ὅστι δούλος κἂν ἐλεύθερος μὸλῃ.

ταῦτα φθεγγάμενος ἐνέβη. καὶ συχνῶ διαστήματος ὄντος ἐπὶ 10
 τὴν γῆν, ὃ Πομπηῖος ἔχων ἐν βιβλίῳ μικρῶ λόγον ἔπ' αὐτοῦ
 γεγραμμένον Ἑλληνικόν, ᾧ παρεσκευάστο χρῆσασθαι πρὸς τὸν
 Πτολεμαῖον, ἀνεγίνωσκεν. ὡς δὲ τῇ γῆ προσεπέλαζον, ἣ μὲν
 Κορηγία μετὰ τῶν φίλων ἐκ τῆς τριήρους περιπαθῆς οὔσα τὸ
 μέλλον ἀπεσκόπει, ἐν τούτῳ δὲ τὸν Πομπηῖον, τῆς τοῦ Φιλίππου
 C λαμβανόμενον χειρὸς ὡς ἐξανασταλή, Σεπτίμιος ὄπισθεν τῷ ξίφει
 διελάνει πρῶτος, εἶτα καὶ Ἀχιλλᾶς καὶ ἕτεροι. ὃ δὲ ταῖς χερσὶ τὴν
 τήβεννον ἐφελκυσάμενος κατὰ τοῦ προσώπου, μόνον στενάξας,
 μηδὲν δ' εἰπὼν ἀνάξιον ἑαυτοῦ, ἐνεκατέρησε ταῖς πληγαῖς, ἐξή-
 κοντα ἐνὸς δέοντα βεβιωκῶς ἔτη. 20

1 εἰς αὐτὴν ἤξιον αὐτόν AB, ἤξιον αὐτόν εἰς αὐτὴν PW.
 3 πλώϊμον A. 5 καὶ τῶν A Plutarchus, τῶν τε PW. 6 Σκύ-
 θην] Σκήνην Plutarchus vulgo. 7 Σοφοκλέους] incerti drama-
 tis: Plutarchi Pomp. c. 78 et Moral. (ὡς δεῖ τὸν τίον κ. τ. λ.)
 p. 33 d. 8 δὲ] δὴ C. 9 μολῇ P, om W. 10 δυ-
 τος om C. 14 ἐκ] καὶ A. 15 ἀπεσκόπειτο Plutarchus.
 φιλίππου AB Plutarchus, φίλου C, φίλου Φιλίππου PW. 16 λαμ-
 βανόμενον A Plutarchus, λαβόμενον PW. 17 τὸν τήβεννον C.

cymba accesserat, qui ea vehabantur, eum salutarunt graeco, et in navi-
 culam conscendere iusserunt: mare enim vadosum et arenosum triremem
 non capere. salutata igitur Cornelia uxore iam eius exitium plangente,
 et duobus centurionibus ac liberto Philippo seruoque cui Scythae nomen
 erat una conscendere iussis, ad uxorem et filium conversus illis Sopho-
 clis versibus recitatis

tyranni in aedes quisquis intulit pedem
 fit servus illi, liber etsi venerit

cymbam ingressus est. et cum a terra longe adhuc abesset, orationem
 quam in parvo libello graeco scripserat, ut eam apud regem haberet,
 legi. ut ad terram appulerant, Cornelia et amici e triremi quid futu-
 rum esset solliciti speculabantur. interea Pompeium, qui Philippi manum
 prehenderat ut surgeret, Septimius primus a tergo traicit, deinde Achil-
 las et caeteri. at ille toga facie obducta tantum ingemuit, neque quic-
 quam se indignum locutus ex vulneribus mortuus est, anno aetatis un-
 decagesimo.

Οἱ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν ὡς ἐθεάσαντο τὴν σφραγὴν, θρήνον
 ἐξάκουστον ἄχρι τῆς γῆς ἐκχέαντες ἔφυγον. τοῦ δὲ Πομπηίου
 τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτέμνουσι, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα γυμνὸν ἐκβα-
 λόντες ἀπὸ τῆς ἀλιάδος τοῖς δεομένοις ἀπέλιπον τοιοῦτου θεάμα-
 5 τος. παρέμεινε δὲ αὐτῷ Φίλιππος ἕως ἐγένοντο μεστοὶ τῆς ὕψεως. W II 130
 εἶτα περιλούσας τῇ θαλάσῃ τὸ σῶμα καὶ χιτωνίῳ τινὶ τῶν ἐαν-
 τοῦ περιστείλας, μικρᾶς ἀλιάδος ἐρῶν λείψανον, τούτοις αὐτὸ
 κατέκτανσε, καὶ τινας ἀνδρῶν Ῥωμαίων γηραιῶν ἤδη, τὰς δὲ πρώ-
 10 τας στρατείας ἔτι νέῳ Πομπηίῳ συστρατευσαμένοι, συνενπιλαβο-
 μένον αὐτῷ. ὃς ἐπιστὰς τῷ Φιλίππῳ εἶπε "τίς ἄν, ὦ ἄνθρωπε,
 θάπτειν διανοῇ Μάγνον Πομπηίον;" ἐκείνου δὲ φήσαντος ὡς
 ἀπελεύθερος, "ἀλλ' οὐ μόνον σοί" ἔφη "τοῦτο τὸ καλὸν ὑπάρξει,
 κάμει δὲ ὡσπερ εὐρήματος εὐσεβοῦς δέξαι κοινωνόν, ἄψασθαι
 καὶ περιστέλλαι ταῖς ἐμαῖς χερσὶ τὸν μέγιστον αὐτοκράτορα Ῥω-
 15 μαίων."

Οὕτω μὲν ἐκηδέθη Πομπηίος· (10) οὐ πολλῷ δ' ὕστερον
 Καίσαρ ἔλθων εἰς Αἴγυπτον τὸν μὲν προσφέροντα τὴν κεφαλὴν
 Πομπηίου ὡς πυλαμναῖον ἀπεστράφη, τὴν δὲ σφραγίδα τοῦ ἀν- P I 488
 δρῶς δεξιόμενος ἐδάκρυσεν, Ἀχιλλᾶν δὲ καὶ Ποθεινὸν ἔκτεινεν.
 20 αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος μάχη λειψθεὶς παρὰ τὸν ποτα-
 μὸν ἠφανίσθη. Θεόδοτος δὲ ὁ σοφιστὴς τὴν μὲν ἐκ Καίσαρος

2 ἐκχέοντες C. 5 τῆς om C. 13 ὡσπερ ABCW Plutarchus,
 om P. 19 Ἀχιλλᾶν δὲ καὶ Ποθεινὸν ἔκτεινεν etc.] haec ex
 Plutarchi Pompeio, c. 80: iidem et rex Ptolemaeus mox vivi intro-
 ducuntur, secundum Plutarchi vitam Caesaris, c. 48. 20 λειψθεὶς
 Plutarchus, ἠφθθεις PW.

Fontes. Cap. 10. Plutarchi Pompeius, c. 80; Caesar, c. 48—56.

Qui in navibus erant, caede eius visa cum tanto eiulatu ut in
 terra exaudiretur fugerunt. caedis vero ministri capite amputato trun-
 cum nudum e cymba in litus abiecerunt, ut spectaculo quibusvis esset.
 quo dum populus satiaretur, Philippus ibi mansit: deinde mari ablutum
 corpus et sua tunica involutum parvae cymbae reliquiis cremavit, et
 sene quodam Romano, qui prima stipendia sub Pompeio adolescente me-
 ruerat, adiutore sepelivit. cui Philippus percontato quis esset, qui Pom-
 peium Magnum sepelire institueret, respondit se libertum illius esse.
 tam senex "istud" inquit "decus non tui unius erit: me quoque pil
 quasi lucri consortem admittito, ut meis et ipse manibus tangam et or-
 nem Romanorum imperatorem maximum."

Haec Pompeii fuerunt exsequiae: (10) Caesar autem non multo
 post in Aegyptum cum venisset, eum a quo ei caput Pompeii affereba-
 tur tanquam parricidam est aversatus; et anulo eius accepto illacrima-
 vit: Achillam et Potihnum interfecit. ipse rex Ptolemaeus in praeflo
 ad flumen a suis derelictus evanuit. Theodotus vero rhetor tum quidem

δίκην διέφυγεν ὑπέξελθὼν Αἴγυπτον καὶ ταπεινὰ πράττων καὶ μισούμενος, Βρούτῳ δὲ Μάρκῳ τῷ Καίσαρα κτείναντι περιπεσὼν ἐν Ἀσίᾳ καὶ πῦσαν αἰκίαν ὑπ' αὐτοῦ αἰκισθεὶς ἀπεκτάνθη. ὄσοι δὲ τῶν Πομπηίου φίλων ἐαλώκεσαν ὑπὸ τοῦ τῆς Αἰγύπτου κρατοῦντος, πάντας ἐξηργέτησεν ὁ Καῖσαρ καὶ προσηγάγετο. 5

Κακεῖ δὲ πόλεμον συνεστήσατο, καὶ κρύφα τὴν Κλεοπά-
B τραν ἀπὸ τῆς χώρας μετεπέμπετο, ἐκβληθεῖσαν ἤδη τῆς βασι-
 λείας τε καὶ τῆς πόλεως παρὰ τοῦ εὐνούχου Ποθεινοῦ. ἦ σὺν
 μόνῳ τῷ Σικελιώτῃ Ἀπολλοδώρῳ εἰς ἀκάτιον μικρὸν ἐμβῆσα τοῖς
 βασιλεῖσι προσέσχε, καὶ εἰς στρωματόδεσμον ἐνδύσα προτείνει 10
 μακρὰν ἑαυτῆν, ὃ δὲ Ἀπολλόδωρος ἰμάντι συνδήσας τὸ στρωμα-
 τόδεσμον εἰσκομίζει διὰ θυρῶν πρὸς τὸν Καίσαρα. καὶ διὰ τοῦτο
 τὸ τέχνημα λαμυρᾶς φανείσης, καὶ τῆς ἄλλης ὀμίλιας καὶ χάρι-
 τος αὐτῆς ἠτιηθεὶς, διήλλαξε πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς συμβασιλεύ-
 σουσιν. 15

Ἔστιωμένων δ' ἐπὶ ταῖς διαλλαγαῖς, ἐπιβουλὴν φωράσας ὁ
C Καῖσαρ τυρνεομένην ὑπ' Ἀχιλλᾶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ Ποθεινοῦ
 τοῦ εὐνούχου, τὸν μὲν Ποθεινὸν ἀνείλεν, Ἀχιλλᾶς δὲ φυγῶν εἰς
 τὸ στρατιώτεδον βαρὺν αὐτῷ περιίσησι πόλεμον. ὅτε πῦρ ἐμβα-
 λόντος Καίσαρος τῷ στόλῳ καὶ ἡ μεγάλη βιβλιοθήκη ἐμπέπηστο. 20
 μάχης δὲ συνεσιώσης κατεπήδησε μὲν ἀπὸ τοῦ χώματος εἰς ἀκά-
 τιον, ἐπιπλούντων δὲ πολλαχόθεν αὐτῷ τῶν Αἰγυπτίων ὄψιμα

3 ἀπεκτάνθη] huc usque ex Plutarchi Pompeio excerpta. 9 μι-
 κρὸν om C. 17 τυρνεομένην ABC, τηρνεομένην PW. 20 Καί-
 σαρος add AB.

Caesaris ultionem evasit, clam ex Aegypto elapsus et in humili fortuna degens invisus omnibus, sed post a M. Bruto Caesaris percussore in Asia comprehensus et omni suppliciorum genere excruciatu interiit. quotquot autem Pompeii amici ab Aegypti tyranno capti fuerant, eos omnes Caesar beneficiis sibi adiunxit.

Ibi quoque bellum Caesar gessit, Cleopatra ex regione clam accessit, quae a Pothino eunucho et regno et urbe iam eiecta erat. quae cum, solo Apollodoro Siculo comite, parva cymba conscensa ad regiam appulisset, et involuta stragulo, quam longa erat, et colligata ab eodem per fores ad Caesarem perlata esset, tum illius commentum sollertiam admiratus, tum suavitate morum et lepore eius captus, eam ut regni esset particeps cum fratre reconciliavit.

Cum autem in convivio propter reconciliationem eam instituto ab Achilla duce exercitus et Pothino eunucho insidias sibi parari animadvertisset, Pothinum interfecit: Achilles vero fuga elapsus grave bellum ei intulit. quo tempore cum Caesar ignem classi iniecisset, magna quoque illa bibliotheca conflagravit. commisso praelio ab aggerem in lembum desiluit; sed cum ab Aegyptiis navibus undique cingeretur, mari se

ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπενήξατο μόλις. ὅτε λέγεται καὶ βιβλίδια κρατῶν πολλὰ μὴ προέσθαι νηρόμενος, ἀλλ' ἀνέχειν αὐτὰ ὑπὲρ τῆς θαλάσσης τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ, καὶ ταῦτα βαλλόμενος. τέλος δέ, τοῦ βασιλείως πρὸς τοὺς πολέμιους ἀποχωρήσας, 5 ἐπελθὼν καὶ συνάψας μάχην ἐνίκησε, πολλῶν πεσόντων καὶ τοῦ D βασιλείως ἀφανοῦς γενομένου.

Καταλιπὼν δὲ τὴν Κλεοπάτραν βασιλεύουσαν Αἰγύπτου καὶ μικρὸν ὕστερον ἐξ αὐτοῦ τεκοῦσαν υἱόν, ὃν Ἀλεξάνδροις Καισαρίωνα προσηγόρευον, ὤρμησεν ἐπὶ Συρίαν. καὶ Φαρνάκη τῷ 10 Μιθριδάτου παιδί πολεμήσας αὐτὸν μὲν τοῦ Πόντου ἐξέβαλε, τὴν δὲ στρατιὰν ἄρδην ἀνείλε. καὶ τῆς μάχης ταύτης τὸ τύχος καὶ τὴν δξύτητα δηλῶν εἰς Ῥώμην ἔγραψε τρεῖς λέξεις "ῥῆθρον εἶδον ἐνίκησα." ἐντεῦθεν εἰς Ἰταλίαν ἀπελθὼν εἰς Ῥώμην ἀνέβαινε, τοῦ μὲν ἐνιαυτοῦ καταστρέφοντος εἰς ὃν ῥῆρτο δικτάτωρ 15 τὸ δεύτερον, οὐδέποτε πρότερον τῆς ἀρχῆς ταύτης γενομένης ἐνιαυ- P I 489 σίου· εἰς δὲ τὸ ἐπιὸν ἔτος ὑπατος ἀνεδείχθη.

Τῶν δὲ περὶ Κάτωνα καὶ Σκιπίωνα μετὰ τὴν ἐν Φαρσάλῳ μάχην εἰς Λιβύην φυγόντων καὶ δυνάμεις ἡθροικῶτων ἀξιολόγους, W II 131 ἐπ' αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ ἐστράτευσε· καὶ μικρῷ μέρει μῦς ἡμέρας 20 τριῶν στρατοπέδων ἐκράτησε, καὶ πεντακισμυρίους τῶν πολεμίων ἀγρηκῶς οὐδὲ πενήκοντα τῶν ἰδίων ἀπέβαλε. τῶν δὲ πεφευγό-

2 βιβλία B: Plutarchus βιβλίδια. 3 ὄπρ A Plutarchus, ὄπρ PW. 5 μάχην AB Plutarchus, πόλεμον PW. 8 καισαρίωνα AC Plutarchus, Καισαρείωνα PW. 9 προσηγόρευον A, προσηγόρευσαν Plutarchus, ἐκάλουν PW. 12 εἰς Ῥώμην A Plutarchus, τοῖς ἐν Ῥώμῃ PW. 21 πεφευγόντων AB, πεφευγόντων PW.

commisit et aegre enatavit. fertur autem libellos multos manu inter natandum in sublime elatos non abiecisse, quanquam telis peteretur. tandem, cum rex ad hostes abiisset, reversus, commisso praelio vicit, multis caesis ipsoque rege desiderato.

Mox Cleopatrae Aegypti regno relicto (quae non multo post filium ei peperit ab Aegyptiis Caesarionem vocatum) in Syriam contendit. et Pharnace Mithridatis filio Ponto eiecto, eius vero exercitu prorsus deleto, ut belli confecti celeritatem demonstraret, tria verba Romam scripsit "veni vidi vici." inde in Italiam profectus Romam ascendit sub anni exitum quo secundum dictator creatus fuerat, cum ea potestas antea nunquam annua fuisset. in sequentem annum consul est declaratus.

Cum autem Cato et Scipio post Pharsalicam cladem in Africa instas copias coegissent, Caesar contra eos profectus exigua unius diei parte tres exercitus superavit, et quinquaginta milibus hostium occisis, suorum non quinquaginta amisit. viri consulares et praetorū qui e pugna

των ἐκ τῆς μάχης ὑπατικῶν καὶ στρατηγικῶν ἀνδρῶν οἱ μὲν ἑαυτοὺς διέφθειραν ἀλισκόμενοι, συγχροὺς δὲ Καῖσαρ ἔκτεινεν ἀλόν-
 B τας. Κάτωρος δὲ ἑαυτὸν διεργασαμένου δηλὸς ἦν δηχθεὶς· οὗ
 δ' ἔνεκα λελύπητο ἄδελον· εἶπε δ' οὖν “ὦ Κάτων, φθονῶ σοι
 τοῦ θανάτου· καὶ γὰρ σύ μοι τῆς σωτηρίας ἐφθόνησας.” ἀλλὰ ἡ
 γὰρ ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λιβύης θριαμβοὺς κατήγαγε καὶ
 θεῶς ἐτέλεσε ναυμάχων καὶ μονομάχων ἀνδρῶν. τιμήσεων δὲ
 γενομένων ἀντὶ τῶν προτέρων δεῖν καὶ τριάκοντα μυριάδων αἰ
 πᾶσαι πεντεκαίδεκα περισωθεῖσαι εὐρέθησαν· τηλικαύτην φθορὰν
 τοῦ δήμου ὁ ἐμφύλιος ἐργάσατο πόλεμος. 10

Ἐἴτα ὑπατος τὸ τέταρτον αἰρεθεὶς εἰς Ἰβηρίαν ἐστράτευσεν
 C ἐπὶ τοὺς Πομπηίου υἱούς, νέους μὲν ὄντας ἔτι, τόλμων δ' ἐπι-
 δεικνυμένους ἀξιόχρῳ πρὸς ἡγεμονίαν. ὅτε καὶ εἰς κίνδυνον
 περιέστη ὁ Καῖσαρ, ὡς βοῶν διὰ τῶν τάξεων περιθῶν τῶν ἑαυ-
 τοῦ, εἰ μὴ αἰδοῦνται λαβόντας αὐτὸν ἐγχειρίσαι τοῖς παιδαρίοις. 15
 πρὸς δὲ τοὺς φίλους μετὰ τὴν μάχην εἶπεν ὡς πολλὰκις μὲν ἀγω-
 νίσαιτο περὶ νίκης, νῦν δὲ πρῶτον περὶ ψυχῆς. νικήσαντος δὲ
 Καίσαρος ὁ μὲν νεώτερος τῶν Πομπηίου παιδῶν διέδρα, ἀγνήχθη
 δ' αὐτῷ μεθ' ἡμέρας τοῦ προεσβυτέρου ἢ κεφαλῆ. τοῦτον ἔσχα-
 τον Καῖσαρ ἐπολέμησε πλέμον. 20

11. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ῥώμην δικτάτωρ διὰ βίου ἐψήφι-

2 ἔκτεινεν ἀλόντας A Plutarchus, ἀλόντας ἀπέκτεινε PW. 3 οὗ
 δ' ABCW, οὗδ' P. 4 σοι om sola P. 7 ἐτέλεσε AC,
 ἐτέλεσε PW. 8 δυοῖν A. 14 ὁ καῖσαρ add A. 15 λαθόν-
 τας C. 18 καίδων A Plutarchus, νίων PW. διέδρα AB,
 ἀπέδρα PW. ἀγνήχθη A cum Plutarcho, ἡγήχθη PW. 21 δὲ B.

FONTES. Cap. 11. Plutarchi Caesar, c. 57 — 66. addita sunt
 pauca de nomine Caesaris.

evaserant cum caperentur, partim ipsi necem sibi consciverant, partim
 captos Caesar supplicii affecit. Catonis necem, qui sibi ipse manus
 attulerat, palam aegre tulit: cur autem, incertum est. illud quidem dixit
 “invideo tibi mortem istam, Cato: nam et tu mihi salutem invidisti.”
 ex Africa Romam reversus triumphavit, et spectacula navalis pugnae et
 gladiatorum edidit. cum census ageretur, centum quinquaginta milia
 civium de trecentis viginti milibus quae ante censa fuerant sunt in-
 venta: tantam populi stragem bellum civile attulerat.

Deinde quartum consul factus in Hispaniam abiit contra Pompeii
 filios, adolescentes quidem illos adhuc, sed audacia principatu digna
 praeditos. ubi in tantum periculum Caesar venit, ut per aciem discursus
 clamitaret, an milites non puderet se captum pueris in manus tradere.
 post pugnam autem amicis dixit, se de victoria saepe, tum vero
 primum de vita certasse. Caesare victore iunior Pompeii filius fuga est
 elapsus: post dies aliquot natu maioris caput Caesari allatum.

11. *Extremø hoc bello gesto Romam reversus Caesar dictator .

στο, ὃ τυράννης ἐτόγγαθεν ἄντικρυς, τῷ ἀντιπυθύνῳ τῆς μοναρχίας προσλαβοῦσα τὸ ἀδιάρδοχον. οὕτω δὲ καταστάς εἰς μοναρχίαν πολλοὺς ἀφῆκε τῶν πεπολεμηκότων αὐτῷ, ἐνίοις δὲ καὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς ἔδωκεν, ὧν ἦσαν καὶ Βροῦτος καὶ Κάσιος, καὶ 5 τὰς Πομπηίου δὲ στήλας καταβεβλημένας ἀνίστησεν. ἀξιούτων δὲ τῶν φίλων δορυφορεῖσθαι αὐτὸν παρητήσατο "βελτιῶν ἔστιν" εἰπὼν "ἅπαξ ἀποθανεῖν ἢ αἰεὶ προσδοκᾶν." μειζόνων δ' ἐρῶν πραγμάτων καὶ κεινοτέρως δόξης, γνώμην ἔσχε στρατεύειν ἐπὶ Πάρθους καὶ δι' Ἐρχανίας εἰς τὴν Σκυθικὴν ἐμβαλεῖν.

10 Μίσος μέντοι τοῖς ἀνθρώποις κατ' αὐτοῦ καὶ ἕτερα ἐνεποίησαν, τὸ δὲ γε μείζον ὃ τῆς βασιλείας ἔρωσ ἐργάσατο, δι' ὃν οἱ περὶ αὐτὸν καὶ λόγον εἰς τὸν δῆμον ἐπέσειραν, ὡς ἐκ γραμμάτων Σιβυλλείων φαίνοιτο μὴ ἄλλως ἔσσεσθαι τὰ Πάρθων Ἐρχαμίοις ἀλώσιμα, εἰ μὴ βασιλεὺς αὐτοῖς συστρατεύσοιτο. καὶ ἐκ 15 τῆς Ἄλβης δὲ πρὸς τὴν Ῥάμην ἰόντα τὸν Καῖσαρα ἐτόλμησάν τινες προσεπιεῖν βασιλέα. τοῦ δὲ δῆμου θορυβηθέντος ἐκείνος οὐ βασιλεὺς ἀλλὰ Καῖσαρ ἔφη καλεῖσθαι.

Ἐλέγετο δὲ Καῖσαρ, ὡς τινες οἴονται, οἷα δὴ τάχα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τίκτειν θανούσης, καὶ αὐτοῦ δι' ἀνατομῆς 20 προουχθέντος εἰς φῶς. οὐκ ἄληθές δὲ τοῦτό ἐστι· τὴν γὰρ μητέρα αὐτοῦ ζῆν οἱ περὶ αὐτοῦ γεγράφασιν ἱστορήσαντες καὶ αὐτοῦ ἀν-

7 εἰπὼν om C. 12 εἰς AB, πρὸς PW. 15 δὲ om A.
18 Ἐλέγετο δε — p. 332 v. 3 ἐκείνον ἀπόγονοι Plutarchi verbis
addita sunt. 21 γεγράφασιν ἱστορήσαντες] συγγραφοῦτες ἱστορήσαν A.

perpetuus est creatus: quae manifesta tyrannus fuit, praeter monarchiae summam potestatem successore quoque carens. solus rerum potitus multos qui arma contra tulerant absolvit, nonnullis magistratus et honores dedit: quorum e numero fuerunt Brutus et Cassius. Pompeii statuas deiecit restituit. monitus ab amicis ut satellites ad custodiam corporis adhiberet, recusavit: melius enim esse mortem semel oppetere quam perpetuo formidare. in maiorum rerum studio et novae gloriae appetitione, in animo habuit Parthis inferre bellum, et per Hyrcaniam in Scythiam facere impressionem.

Odium populi Romani cum aliis de causis tum ob regni amorem vel maxime suscepit. unde familiares eius rumorem in vulgus sparserunt, Sibyllinis libris contineri, Parthos non nisi rege duce a Romanis posse vinci. et Alba Romam proficiscens a quibusdam rex appellatus, cum ea re populum perturbatum vidisset, se non regem sed Caesarem esse dixit.

Caesaris autem nomen, ut quidam opinantur, habuit, quod matre mortua ex utero caesus esset. quod falsum est: matrem enim ad viri-

δρωθέντος. τὸ δ' ἐξ ἀνατομῆς παρελθεῖν εἰς τὸν βλον οὐκ ἐπ' αὐτῷ γέγονεν, ἀλλ' ἐπὶ τινι τῶν προγόνων αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἐκείνου τὴν κλησιν ἔσχον οἱ ἐκείνου ἀπόγονοι.

Προσιόντων δέ ποτε τῶν ὑπάτων αὐτῷ καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ τῆς βουλῆς ἀπάσης ἐπομένης, ὅτι μὴ ἔξανόστη καθήμενος οὐδ' μόνον ἐλύπησε τὴν βουλὴν ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμον, ὡς ἐν τῇ βουλῇ προπηλακιζομένης τῆς πόλεως, καὶ μετὰ κατηφέας οἱ πλείους ἀπῆλθον εὐθύς. ἐπιγίνεται δὲ τοῖς προσκρούσμισι τούτοις καὶ ὁ τῶν δημάρχων προπηλακισμός. ἐτελεῖτο μὲν γὰρ τῇ πόλει ἐορτή, Καῖσαρ

- C δ' ἐπὶ δίφρου χρυσοῦ καθήμενος κόσμῳ κατεκοσμίετο θριαμβικῶ· 10
 W II 132 Ἀντώνιος δὲ ὑπατεύων εἰς ἀγορὰν ἐπέβαλε γέρον διὰ δῆμα στεφάνῳ δάφνης περιπελεγμένον, καὶ ἐδίδου τῷ Καίσαρι. καὶ γίνεται κρότος οὐ λαμπρὸς ἐκ παρυσκευῆς· ἀπωσαμένον δὲ τοῦ Καίσαρος ἄπας ὁ δῆμος ἀνεκρότησε· καὶ τούτου δις γεγονότος ἡ πείρα ἐξηλέγχετο καὶ ὁ Καῖσαρ ἀνέστη. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀνδριάντες 15 αὐτοῦ διαδήμασιν ὤφθησαν ἀναδεδεμένοι βασιλικοῖς, ἀπέσπασαν ταῦτα οἱ δῆμιχοι, καὶ τοὺς προσιπόντας αὐτὸν βασιλεῖα ἀπῆγον εἰς δεσμοκτήριον. καὶ ὁ δῆμος ἐπὶ τούτοις ἐκρότει καὶ Βρούτους ἐκάλεε τοὺς ἄνδρας· Βρούτος γὰρ ἦν, ὡς ἰστόρηται ἄνωθι, ὁ καταλύσας Τυρκύνιον καὶ τὸ κράτος εἰς τὸ κοινὸν περιστήσας ἐκ 20
 D μοναρχίας. ἐπὶ τούτοις ὁ Καῖσαρ παροξυνθεὶς τὴν μὲν ἀρχὴν τοὺς δημάρχους ἀφείλετο, ἐν δὲ τῷ κατηγορεῖν αὐτῶν, ἅμα καὶ τὸν δῆμον ἐφνυβρίζων, πολλάκις Βρούτους ἀπεκάλει τοὺς ἄνδρας.

1 παρελθεῖν εἰς τὸν βλον] εἰς τὸν βλον ἐλθεῖν A. 2 αὐτοῦ προγόνων AB. 5 καθήμενος om B. 17 αὐτὸν βασιλεῖα] βασιλεῖα τὸν καίσαρα A.

lem usque aetatem habuisse scribitur. aliquis autem ex maioribus eius eo modo natus cognomentum id in familiam propagavit.

Cum aliquando consulibus et praetoribus ad se accedentibus, toto senatu comitante, non assurrexisset, non senatum tantum sed populum etiam offendit, quasi per senatum totam rem publicam ludibrio haberet; ac plerique statim maesti recesserunt. ad has offensas etiam tribunorum plebis accessit contumelia. nam cum in festo in sella aurea triumphali habitu sederet, Antonius consul in forum irrupit, diadema lauro impletum Caesari offerens. ob eam rem plausus haud sane illustris datus est, a subornatis hominibus: sed cum id Caesar recusasset, totius populi plausum tulit. ita bis populi animos expertus surrexit. ad haec regias fascias status eius impositas tribuni plebis detraxerunt, et eos qui regem illum salutarant in carcerem duxerunt, applaudente populo et Brutus eos appellante. ut enim supra est expositum, Brutus pulsus Tarquinii monarchiae potestatem ad populum transtulit. quibus rebus Caesar irritatus tribunos potestate privavit, et eos graviter increpans, in populi etiam contumeliam, brutos saepe appellavit.

Ἐντεῦθεν πρὸς Μάρκον Βροῦτον τρέπονται οἱ πολλοί, ἐκ Βροῦτου τοῦ πάλαι δοκοῦντα τὸ γένος ἔλκειν· καὶ πρὸς μόνον ἐκείνον ἢ πρῶτον οἱ μεταβολῆς ἐφιέμενοι ἀποβλέποντες αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμων προσομιλεῖν, νύκτωρ δὲ γράμματα περὶ τὸ βῆμα καὶ 5 τὸν δίφρον ἐρρίπτουν ἐφ' οὓς στρατηγῶν ἐχρημάτιζε, λέγοντα “καθεύδεις ὡς Βροῦτε” καὶ “οὐκ εἰ Βροῦτος.” καὶ Κάσσιος δὲ παρώξυνεν αὐτόν.

Καὶ τῷ Καίσαρι δὲ πολλὰ λέγεται σημεῖα γενέσθαι δη-
λοῦντα τὸν ὄλεθρον, ὧν ἓν καὶ τοῦτο ἐστὶ. παριαίων τῇ γυναικὶ
10 φωνὰς ἀσαφεῖς καὶ στεναγμοὺς ἀνδρῶν ἐκείνην ἀναπέμποσαν P I 491
ἤσθετο· ἐδόκει δὲ κλαῖειν ἐκείνον ἐπὶ ταῖς ἀγκύλαις ἔχουσα κατ-
εσφραγμένον. ἢ καὶ μεθ' ἡμέραν ἰδεῖτο τοῦ ἀνδρὸς μὴ προελθεῖν
εἰς τὴν σύγκλητον. ὡς δὲ καὶ θύσαντες οἱ μάντις δυσιερεῖν ἔλε-
γον, ἔγνω πέμψας Ἀντώνιον ἀφεῖναι τὴν σύγκλητον. Βροῦτος
15 μέντοι Ἀλβίνος, πιστευόμενος μὲν ὑπὸ Καίσαρος, τοῖς δὲ περὶ
Μάρκον Βροῦτον καὶ Κάσσιον μετέχων τῆς συνωμοσίας, τούς τε
μάντις ἐχλεύαζε καὶ καθήπτετο Καίσαρος ὡς διαβολὰς ἐαυτῷ
πρόστριβόντος καταφρονήσεως πρὸς τὴν σύγκλητον. ἦκειν γὰρ
αὐτὴν ἐκείνου κελεύσαντος, καὶ πάντας ἐτοίμους εἶναι ψηφίζεσθαι B
20 ὥστε τῶν ἐκτὸς Ἰταλίας ἐπαρχιῶν ἀναγορεύεσθαι βασιλεῖα καὶ τὴν
ἄλλην ἐπιόντα γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐαυτῷ περιτιθένα διαδῆμα.
ταῦθ' ἄμα λέγων ὁ Βροῦτος ἤγε τὸν Καίσαρα λαβόμενος τῆς

4 περὶ τὸ βῆμα om C.
“πριαίων mss” DUCANGIUS.

9 παριαίων ABCW, περιαίων P.

Ex eo populus ad M. Brutum spectavit, qui a veteri Bruto genus ducere putabatur; ab eoque solo vel primo pendebant qui mutationem desiderabant, quia vero ipsum alloqui non audebant, noctu litteras circa tribunal et sellam in qua praetor ius dicebat spargebant, in quibus scriptum erat “Brute, dormis” et “non es Brutus.” incitabatur idem etiam a Cassio.

Caesari futura caedes pluribus prodigiis denuntiata esse fertur: e quibus etiam illud est, uxorem accubantem voces obscuras et confusas edere animadvertit. ea vero sibi lamentari visa erat, et eum occisum in ulnis tenere; et mane oravit ne in senatum veniret. cum etiam augures sacra parum auspicata fuisse dicerent, abstinere curia statuit et per Antonium senatum dimittere. sed Brutus Albinus, cui Caesar fidem habebat, coniurationem cum M. Bruto et Cassio particeps, et augures deridebat, et Caesarem reprehendebat, ut qui crimen contempti senatus in se admitteret: qui iam aderat eius iussu. paratos etiam esse omnes decernere ut omnium extra Italiam provinciarum rex appellaretur, utque, cum nationes externas peragraret aut mare traiceret, diadema gestaret. haec dicens Brutus Caesarem manu prehensum ducebat. ab-

χειρός. ολέκτης δέ τις ἀλλότριος ἐντυχεῖν αὐτῷ προθυμούμενος ἀπιόντι μὴ δυνηθεὶς παρέδωκεν ἑαυτὸν τῇ τοῦ Καίσαρος γυναικὶ φυλάττειν, εἰπὼν ἔχειν μεγάλα πράγματα ἐπιανόντι καταγγεῖλαι τῷ Καίσαρι. σοφιστῆς δέ τις Ἀρτεμίδωρος Κνιδίσις βιβλὸν περὶ τῆς συνομοσίας γράψας καὶ ἐγγίσας αὐτῷ "τοῦτο" ἔφη "Καῖσαρ 5 μόνος καὶ ταχέως ἀνάγνωθι· μεγάλα γάρ σοι καταγγεῖται καὶ σοι C διαφέροντα." ὁ δεξάμενος ἐκείνος ὤρμησε μὲν ἀναγνῶναι, μὴ μέντοι δυνηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐντυγχανόντων, κατέιχε τῇ χειρὶ, καὶ παρῆλθεν οὕτω πρὸς τὴν σύγκλητον. ἡ δὲ ὑπέξανέστη. τῶν δὲ περὶ Βροῦτον οἱ μὲν ἐξόπισθεν τοῦ δίφρου αὐτοῦ περιέστησαν, οἱ 10 δὲ ἀπήνησαν ὡς περὶ τινος φυγάδος δεόμενοι. τὸν δὲ Ἀντώνιον πιστὸν ὄντα Καίσαρι καὶ ῥωμαλέον ἔξω παρακατέιχε Βροῦτος Ἀλβίνος. ὡς δὲ καθίσας ὁ Καῖσαρ διεκρούετο τὰς δεήσεις, ξίφει παρὰ τοῦ Κάσκα πρώτου πλήττεται τὸν ἀχλὴνα, πληγὴν οὐ θανατηφόρον. ὡς δὲ καὶ τῶν συνωμοτῶν ἕκαστος τὸ ξίφος ἐγύ- 15 D μνωσε, λέγεται πρὸς μὲν τοὺς λοιποὺς ἀπομάχεσθαι ἐνεκλούμενος. καὶ κεκραγώς, ὅτε δὲ καὶ Βροῦτον εἶδεν ἐσπασμένον τὸ ξίφος, ἐφελκύσασθαι κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον μηκέτι ἀπομαχόμενος. W II 133 εἴκοσι μέντοι καὶ τρία λαβῶν τρυμάτα, ἀνδριάντος ὄντος ἐκεῖ Πομπηίου, περὶ τὴν βύσιν εὐρέθη κείμενος καὶ καθαιμιέξας 20 αὐτόν, ὡς δοκεῖν αὐτὸν ἐφειστάναι τῷ φόνῳ τοῦ πολεμίου Πομπηίου.

3 μεγάλα] μάλα B. καταγγεῖλαι ABC, ἀπαγγεῖλαι PW: Plutarchus κατεπιεῖν. 4 Κνιδίσις om A. βιβλίδιον A. 5 ἐγγράψας A. 13 ἀλβίνος A. 21 τῷ φόνῳ om C.

euntem servus alienus eius alloquendi cupidus cum convenire non posset, se uxori eius custodiendum tradidit, quod magnas res haberet reverso Caesari nuntiandas. Artemidorus item rhetor Gnidius libellum de coniuratione a se scriptum ei porrexit, et "hunc" inquit, "Caesar, solus et celeriter legito: res enim magnas tibi declarabit, quaeque tua interstunt." libellum acceptum Caesar lecturus, cum a salutantibus impediretur, manu tenuit, itaque in senatum venit. qui cum ei assurrexisset, Bruti coniurati partim a tergo sellam eius circumsteterunt, partim ad eum accesserunt tanquam exuli cuidam veniam petitori. Antonium vero Caesari fidelem et robustum Brutus Albinus foris tenuit. ubi consedit Caesar, et intercessionem reiecit, primus Casca iugulum ei ferit ictu non letifero. ut autem omnes coniurati pugiones strinxerunt, contra caeteros se defendisse fertur veste convoluta et vociferans, sed cum a Bruto etiam stricto ense peti se vidisset, toga capite obvoluto non amplius restitisse. ita tribus et viginti vulneribus confossus ad basim statuæ Pompeii cecidit, eamque cruentavit, ut ipse Pompeius caedi inimici adstare videretur.

12. Ὁ μὲν οὖν Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ οὕτως ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ φιλαρχίας ἀπώλετο. οἱ γὰρ θωπεύοντες αὐτὸν τὸ φιλόπρωτον αὐτοῦ καὶ φιλόδοξον κατανοοῦντες οὐκ ἐπαύοντο ἄλλυ ἐπ' ἄλλοις αὐτῷ ψηφίζόμενοι. ἦσαν δὲ τοιαῦτα ἃ ἐψηφίζοντο, τὴν P I 492
 5 ἐπινίκιον στολὴν αἰεὶ φορεῖν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθέζεσθαι, τοῖς τε ῥαβδούχοις δαφνηφοροῦσιν αἰεὶ κεχρησθαι, πατέρι τε αὐτὸν τῆς πατρίδος ἐπονομάζεσθαι, καὶ ἐς τὸ νόμισμα ἐγγυράττεσθαι, δημοσίᾳ τε ἐορτάζειν αὐτοῦ τὰ γενέθλια, ἐν τοῖς ναοῖς τε τῆς Ῥώμης καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἀνδριάντας αὐτοῦ
 10 ἵστασθαι. ἐπὶ δὲ γε τοῦ βήματος δύο αὐτοῦ ἀνδριάντας ἰδρῶσαντο, τὸν μὲν ὡς τοὺς πολίτας σεισκότος, τὸν δ' ὡς ἐκ πολιορκίας ῥυσαμένον τὴν πόλιν· Ἰστεφάνωντο δὲ καὶ ἄμφω στεφάνοις τοῖς ἐπὶ τοιοῦτοις νενομισμένοις. βουλευτήριόν τε καινὸν οἰκοδομηθήναι ἐπέταξαν, ἔν' Ἰουλιανὸν ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κληθείη ὄνοματι.
 15 τιμητὴν τε καὶ διὰ βίον καὶ μόνον αὐτὸν ἐψηφίσαντο εἶναι, ἔχειν δὲ καὶ τὰ τῶν δημάρχων προνόμια· καὶ εἴ τις αὐτὸν ἔργῳ ἢ λόγῳ ὕβρισειεν, ἱερὸν εἶναι ἐθέσειουσιν καὶ τῷ ἄγχι ἐλέχεσθαι. τί δὲ τὸ ἱερὸν εἶναι νενομιστόν, ἤδη μοι προαφήγηται. χαιρόντα δὲ τοῦτοις ὀρῶντες αὐτὸν, ἐπύχρυσόν τε δίφρον αὐτῷ ἔδωσαν καὶ
 20 στολὴν ἥπερ οἱ βασιλεῖς πάλαι ἐπέχρυντο καὶ φρουρὰν ἐκ τῶν ἰππέων καὶ ἐκ τῶν βουλευτῶν, εὐχεσθαι τε δημοσίᾳ ὑπὲρ αὐτοῦ

4 ἃ ἐψηφίζοντο] τὰ ψηφιζόμενα A. 7 ἐπονομάζεσθαι A cum Dione, ὀνομάζεσθαι PW. 8 ἐν] καὶ A. 16 λόγῳ ἢ ἔργῳ B. 18 προαφήγηται] T. 2 p. 56 v. 12. 20 ἥπερ οἱ βασιλεῖς πάλαι ἐπέχρυντο A, ἢ ποτε οἱ βασιλεῖς ἐπέχρυντο Dio, ἢ πάλαι ἐχρῶντο οἱ βασιλεύοντες C, ἢ πάλαι ἐχρῶντο οἱ βασιλεύσαντες PW.

Fontes. Cap. 12. Dionis Hist. Rom. lib. 44 c. 3—7 et 20—53.

12. Sic Caesar ex ambitione et appetitione principatus interit. adulescentes enim eius ambitioni et gloriolae studio inservientes alios atque alios ei honores decernere non destiterunt. qui huiusmodi fuerunt: ut triumphalem vestem perpetuo ferret et in sella curuli sederet, ut fascibus laureatis perpetuo uteretur et pater patriae appellaretur, ut eius imago in nummis exculperetur et natalis publice celebraretur, ut in Romanis fanis et omnibus urbibus eius statuae collocarentur. pro eius autem tribunali duas statuas collocarunt, alteram ob cives servatos, alteram ob urbem obsidione liberatam, corona civica et obsidionali ornatas. et novam curiam aedificari iusserunt, quae Iulia de ipsius nomine diceretur. censoremque eum solum et perpetuum crearunt: privilegia tribunorum ei dederunt: si a quoquam dicto factove offensus esset, ut caput eius sacrum esset ac piaculo obligatum. quid autem sacrum esse significet, iam est a me expositum. iam quia talibus eum rebus gaudere cernebant, auratam ei sellam concesserunt et vestem qua olim reges usi fuerant et custodiam ex equestri et senatorio ordine, utque publice pro eo supplicationes fierent et per eius genium iuraretur et acta eius omnia

καὶ τὴν τύχην αὐτοῦ δμνῶναι καὶ τὰ πραχθρόμενα παρ' αὐτοῦ
 C πάντα κύρια τυγχάνειν ἐνομοθέτησαν, Δία τε αὐτὸν Ἰούλιον
 προσηγόρευσαν, καὶ ἄλλα πλείονα (ἵνα μὴ τὸ καθ' ἕκαστον ἀπα-
 ριθμοῦντες τὸν ἀκροατὴν ἀποκναύωμεν) αὐτῷ ἐψηφίσαντο. ἔξ
 ὧν ἐπίφθορος ἔδοξεν ἢ μᾶλλον νεμεσητός, καὶ καθ' ἑαυτοῦ 5
 πολλοὺς διηρέθισε, μέχρις ἂν εἰς τὸ ἐπελθὸν αὐτῷ κατηντή-
 κει τέλος.

Καὶ ὁ μὲν οὕτω σφαγεῖς ἔκειτο, οἱ δὲ ἐκεῖ παρόντες ἅπαν-
 τες ἐταράττοντο, τὴν τῶν σφαγῶν ἀγνοοῦντες διάνοιαν, καὶ ὡς
 αὐτίκα κινδυνεύουσιν ἐφευγον, καὶ τοὺς συναντιῶντας ἐξέπλησσαν, 10
 καὶ θρήνων τὴν πόλιν ἐπλήρουν. καὶ ἡ μὲν πόλις οὕτω διέκειτο,
 D οἱ δὲ σφαγεῖς δεδιότες μὴ τις σφίσι ἐπιβῆται, γυμνοῖς καὶ ἡμα-
 γμένοις τοῖς ξίφεσι διὰ τῆς ἀγορᾶς διελθόντες ἀνέδραμον εἰς τὸ
 Καπιτώλιον, ἐκεῖ τε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα διήγαγον. ὁ δὲ
 Λέπιδος ἐν τῷ στρατοπέδῳ μαθὼν τὰ γεγενημένα, νυκτὸς σὺν 15
 τοῖς στρατιώταις κατέλαβε, καὶ κατὰ τῶν σφαγῶν ἐδημηγόρει.
 Ἀντώνιος δὲ τοῦ Καίσαρος ἀναιρεθέντος φοβηθεὶς ἐκρύβη· τὸν δὲ
 Λέπιδον ἐλθόντα μαθὼν καὶ τοὺς φονεῖς εἰς τὸ Καπιτώλιον ὄν-
 τας, θαρρήσας ἐξῆλθε, καὶ τὴν γεροσιαν ἀθροίσας ὠμίλει αὐτῇ,
 καὶ γνώμας εἰσήγε πρὸς τὰ γενόμενα. ὁ δὲ Κικέρων δημηγορή- 20

2 πάντα add A Dio. διὰ τε PW. post αὐτὸν A add τὸν
 μῆνα, quod excidisse Wolfius suspicatus erat. sed Dio καὶ τέλος
 Δία τε αὐτὸν ἀντικρὺς Ἰούλιον προσηγόρευσαν, καὶ ναὸν αὐτῷ τῆ
 τ' ἐπιεικέα αὐτοῦ τεμενισθῆναι ἔγνωσαν, ἐσφία σφίσι τὸν Ἀντώ-
 νιον ὡσπερ τινα διάλιον προχειρισάμενοι. idem Dio, sed non eo
 loco quem Zonaras hic exscripsit, τὸν τε μῆνα ἐν ᾧ ἐγεγέννητο
 Ἰούλιον, καὶ τῶν φυλῶν μίαν τὴν κλήρω λαχοῦσαν Ἰουλίαν ἐπ-
 εκάλεσαν. 3 μὴ AB, om C, δὲ PW addito μὴ post ἀκροατὴν.
 8 post παρόντες PW add ἀνθρώποι, om AC. 16 κατέλαβε]
 τὴν ἀγορὰν κατέλαβε Dio.

rata essent sanxerunt, et Iovem Iulium appellaverunt. haec et alia plura,
 ne singulis commemorandis lectorem obtundamus, ei decreverunt. qui-
 bus rebus invidiam hominum vel potius iram deorum suscepit, multo-
 que in se provocavit, donec eum exitum, quo repente concidit, est
 sortitus.

Cum ita interfectus iaceret, omnes qui ibi aderant turbati et con-
 siliū percussorum ignari, quasi et ipsi periculo proximi, fugerunt et ter-
 rendis obviis urbem luctu impleverunt. civitate sic affecta percussores
 vim timentes strictis et cruentis gladiis per forum in Capitolium accur-
 rerunt, ibique diem et noctem exegerunt. at Lepidus eo facinore in
 castris audito, urbe cum militibus occupata, pro contione in percussores
 est invectus. Antonius autem praeter metu latitans, cum, illius adventu
 cognito et percussorum fuga in Capitolium, resumpta fiducia prodiisset,
 et senatu convocato sententias rogaret, Cicero omnibus auctor fuit ut

σας ἔπεισε πάντας μὴ μνησικακεῖν ἀλλήλοις, ἀλλὰ κἄν τισιν
 ἡμάρτηται τι, παρῶναι τοῦτο, ἵνα μὴ ἐμφύλιος αὐθις γένη- P I 493
 ται πόλεμος καὶ τῶν πολιτῶν ὄλεθρος ὑπ' ἀλλήλων ὀλλυμένων,
 ὁμοιοῦσαι δὲ ὁμοφύλους ὄντας καὶ συγγενεῖς. καὶ προσέθετο δεῖν
 5 καὶ τὰ παρὰ τοῦ Καίσαρος πραχθέντα, εἴ τε ἐν δωρεαῖς ἢ τι-
 μαῖς εἶεν ἢ ἐν ἀρχαῖς, φυλάξαι, καὶ μὴ τι τούτων πολυπραγμο-
 νῆσαι ἢ ἀνατρέψαι. πεισθέντες οὖν αὐτῷ μηδὲν μνησικακεῖν
 ἐψηφίσαντο. καὶ οἱ σφαγεῖς δὲ τοῖς στρατιώταις ὁμιλοῦντες ἐκ
 τοῦ Καπιτωλίου μηδὲν τῶν τῷ Καίσαρι πραχθέντων ἀκυρώσαι
 10 ἐπέσχοντο, μῆτι' ἀφαιρήσεισθαί τινα μηδὲν τῶν ἐκάστω δεδομέ-
 νων· καὶ οὕτως ἐς καταλλαγὰς ἤκον. οὐ πρότερον δὲ οἱ ἐν τῷ W II 134
 Καπιτωλίῳ κατέβησαν ἢ τὸν τε τοῦ Λεπίδου παῖδα καὶ τὸν τοῦ
 Ἀντωνίου ὁμήρους λαβεῖν. B

Μετὰ ταῦτα τῆς διαθήκης τοῦ Καίσαρος ἀνυγνωσθείσης
 15 μαθῶν ὁ δῆμος ὅτι υἷὸν πεποιοῦνται τὸν Ὀκτάβιον, καὶ ὅτι τῇ τε
 πόλει δωρεὰς καὶ ἐκάστω δραχμάς, ὡς μὲν Ὀκτάβιος γράφει,
 τριάκοντα, ὡς δ' ἕτεροι, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα καταλλοίπεν,
 ἐταράχθησαν. καὶ ὁ Ἀντώνιος τὸν νεκρὸν εἰς τὴν ἀγορὰν προ-
 20 θέμενος ἡματωμένον καὶ λόγον ἐπὶ τῷ κειμένῳ εἰπὼν τὸ πλῆθος
 πυρῶξυνε πρὸς δεξιῇ. εἶπε γὰρ πολλὰ μὲν πρὸς ἔλαιον τοῦ
 ἀνδρὸς καὶ πρὸς ἔλαιον τοῦ πάθους τοὺς ἀκροατὰς ἑρεθίζοντα,
 εἶτα καὶ τὰ ψηφισθέντα αὐτῷ καταλέξας δνόματα ἐπήγαγεν "ἀλλ'
 οὗτος ὁ πατήρ, οὗτος ὁ ἀρχιερεὺς ὁ ἄστυλος ὁ ἥρωας ὁ θεὸς τέθνη- C

2 αὐθις] καὶ αὐθις A. 15 πεκοίημα A. 17 ὡς δ' ἕτερος
 γράφει πέντε καὶ ὀγδοήκοντα B. 20 μὲν post εἶπε AC.
 21 τοῦ πάθους om A.

mutuis odiis abolitis utrinque, si quid peccatum esset, condonarent, ne civile bellum recrudesceret et cives a civibus interirent: consentirent potius, ut populares et cives deceret. adiecit etiam, acta Caesaris, sive ad donationes sive ad honores sive ad magistratus pertinerent, rata esse oportere nec exagitanda curiosius aut rescindenda. his rationibus adducti omnium iniuriarum oblivionem decreverunt. percussores vero de Capitolio verba facientes militibus promiserunt se nulla Caesaris acta rescissuros neque cuiquam quicquam ab illo datum erepturos. seditione hoc modo composita non prius e Capitolio descenderunt, quam filium Lepidi et Antonii obsides accepissent.

Deinde cum lecto Caesaris testamento populus cognovisset Octavium ab eo adoptatum esse, et rei publicae munera, et virtutem vel tricenas, ut Octavius, vel octogenas quinarias, ut alii tradunt, drachmas relictas, turbatus est. cum autem Antonius, cadavere eius adhuc cruento in foro proposito, orationem ad defuncti laudes et ad caedis commiserationem pertinentem habuisset, multitudo concitata est. deinde recitatis honoribus qui ei decreti fuerant, subiecit "sed pater, pontifex, sacro-

κεν, οἴμοι, οὐ νόσω βιασθεῖς οὐδὲ γήρα μαρανθεῖς οὐδὲ ἔξω πον
 ἐν πολέμῳ τρωθεῖς οὐδὲ ἐκ δαιμονίου τινὸς αὐτομάτως ἀρπαχθεῖς,
 ἀλλ' ἐταῦθα τοῦ τείχους ἐντὸς ἐπιβουλευθεῖς ὁ καὶ εἰς Βρεττα-
 νίαν ἀσφαλῶς στρατεύσας, ἐν τῇ πόλει ἐνεδρευθεῖς ὁ τὸ πωμῆ-
 ριαν ἀπὸ τῆς ἐπαυξήσας, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κατασφραγείς ἄσπλος ὁ
 ἂ ἐπὶ πόλεμος, γυμνὸς ὁ εἰρηνοποιός, πρὸς ταῖς δικαστηφίαις ὁ
 δικαστής, πρὸς ταῖς ἀρχαῖς ὁ ἀρχων, ὑπὸ τῶν πολιτῶν ὄν μηδ-
 εἰς τῶν πολεμίων μηδ' εἰς τὴν θάλασσαν ἐκπεσόντα κτεῖναι δε-
 δύνητο, ὑπὸ τῶν ἐταίρων ὁ πολλακίς αὐτοὺς ἐλεήσας. ποῦ δὴ τὰ
 D σοι, Καῖσαρ, ἡ φιλανθρωπία, ποῦ δ' ἡ ἀσυλία, ποῦ δ' αἱ 10
 νόμοι; ἀλλὰ σὺ μὲν ὅπως μηδ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τις φονεύηται
 πολλὰ ἐνομοθέτησας, σὲ δὲ οὕτως οἰκτρῶς ἀπέκτειναν οἱ φίλοι·
 καὶ νῦν ἐν τῇ ἀγορᾷ πρόκεισαι ἐσφαγμένος, δι' ἧς πολλακίς
 ἐπόμπευσας ἐστεφανωμένος· καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος ἔρρηται κατα-
 τερωμένος, ἀπ' οὗ πολλακίς ἐδημηγόρησας. οἴμοι πολιῶν ἡμα- 15
 τωμένων· ὡς στολῆς ἐσπαραγμένης, ἦν ἐπὶ τούτῳ μόνον, ὡς ἔοι-
 κεν, ἔλαβες, ἵνα ἐν ταύτῃ σφαγῆς.”

Ἐπὶ τούτοις ὁ δῆμος ἔξοργισθεῖς τοὺς μὲν σφαγείς ἐξήτει,
 τὸ δὲ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἀρπάσαντες ἐν τῇ ἀγορᾷ ἔκασαν, καὶ
 P I 494 ἐπὶ τὰς τῶν φρονέων οἰκίας ὤρησαν, καὶ Ἐλβιον Κίνναν δημαρ- 20
 χούντα διεχειρίσαντο, πλαγηθέντες τῇ ὁμωνυμίᾳ· οὐ γὰρ οὗτος
 τῷ Καίσαρι ἐπιβούλευσεν, ὁ στρατηγὸς δὲ Κίννας Κορινθίος.

2 ἀρπαχθεῖς A, ἀρπασθεῖς PW. 3 ὁ om A. ἐς C. 5 post
 κατασφραγείς Dio add ὁ καὶ ἴδιον ἄλλο κατασκευάσας. 13 δι'
 ἧς — 14 ἐστεφανωμένος om B.

sanctus, heros, deus obiit (hei mihi) non morbo non senio extinctus, non foris in bello vulneratus nec fortuito aliquo casu raptus: sed hic intra moenia per insidias periit qui citra periculum in Britanniam penetravit, in urbe per dolum occubuit qui urbis pomoerium promovit, intra curiam est trucidatus inermis vir bellicosus, nudus pacificator, ad tribunalia iudex, apud magistratus magistrata praeditus, a civibus quem nemo hostium vel in mari natantem occidere potuit, a familiaribus qui saepe eorum miseratus fuit. quorsum tibi, Caesar, humanitas, quorsum sacrosancta auctoritas, quorsum leges? tu quidem accurate providisti ne quis ab inimicis caederetur, te vero crudeliter amici occiderunt, et nunc iugulatus iaces in eo foro in quo saepe coronatus triumphasti, in suggestu iaces vulneribus confectus, unde multas contiones habuisti. heu canos sanguine concretos, heu vestem laceratam, quam eo scilicet induisti ut in ea iugulareris.

His verbis populus commotus percussores quaeritavit, raptum cadaver Caesaris in foro cremavit, ad aedes percussorum tetendit, et Helvium Cinnae tribunum plebis per errorem nominis occidit: neque enim is Caesari fecerat insidias, sed Cornelius Cinna praetor. quo in loco

βωμὸν δὲ ἔνθα κατέκτανον τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἤγειρε τὸ πλῆθος, ἔν' ἐπ' αὐτοῦ θύοιεν ὡς θεῷ τῷ Καίσαρι. οἱ δ' ὄπατοι αὐτὸν ἀνέτρεψαν, καὶ νόμον εἰσήνεγκαν μηδένα αὐθις γενέσθαι δικτάτορα, θάνατον θέντες τὸ ἐπιτίμιον εἴ τις εισηγήσεται τούτου καὶ εἴ τις που δέξεται. Ἀντώνιος δὲ τότε πολλὰ ἐναυθεντῶν διεπράξατο, ἀρχὰς τε διδοὺς καὶ χώραν καὶ ἐλευθερίαν καὶ ἀτέλειαν, καὶ φυγάδας κατὰγων, ὡς τῆς δυναστείας τοῦ Καίσαρος τάχα διάδοχος, καὶ πολλὰ ἐκ τούτων ἠργουρολόγησε χρήματα. B

13. Ὀκτάβιος δὲ Γάιος, ὃς καὶ Πίος ὠνόμαστο, ἀδελφῆς 10 τοῦ Καίσαρος ἦν υἱὸς συνοικουσίας Ὀκταβίῳ τῷ ἐκ Βελιτρῶν τῶν Ὀβολουσιδίων, ἐγράφη δὲ παρὰ τῇ μητρὶ καταλειφθεὶς ὀρφανός. αὐξήθει δὲ διῆγε παρὰ τῷ Καίσαρι ἄ παιδί ὄντι. διδὸν καὶ ὑστεργετὸν ἀδελφιδούν καὶ μεγάλας εἶχεν ἐπ' αὐτῷ τὰς ἐλπίδας. ἦ τε γὰρ μήτηρ αὐτοῦ Ἀττία ἐγκυμονοῦσα αὐτὸν ἔδοξε κατ' ὄναρ τὰ 15 σπλάγγνα αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρεισθαι καὶ ἐπὶ πᾶσαν ἐκτετάσθαι τὴν γῆν, καὶ ὁ ἐκείνης ἀνῆρ κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ἔδδκει ὄραν ἥλιον ἐκ τῆς νηθείας αὐτῆς ἀνατέλλοντα. ἄρτι δὲ τοῦ W II 136 παιδὸς τεχθέντος, Νιγίδιος Φίβουλος βουλευτῆς, διαγιγνώσκων C τὰς τῶν ἀστέρων κινήσεις ἄριστα πιστευόμενος, βραδύτερον εἰς

1 κατέκτανον A, κατέκτανσε PW. 6 χώραν A Dio, χώρας PW.
7 καὶ om B. 8 τούτου C. 9 "καὶ Πίος] ita alter e Regii et Colberteus: alter Reg. Πίος, Πίος" DUCANCIUS. immo Regii omnes, 1714 1716 1768, cum Colberte (nunc Regio 1717) καὶ Πίος habent. Dio ὁ δὲ δὴ Γάιος ὁ Ὀκταβίος Καίσαρος· οὕτω γὰρ ὁ τῆς Ἀττίας τῆς τοῦ Καίσαρος ἀδελφῆς υἱὸς ἀνομάζετο. 11 ὀβολουσιδίων CW: "Ὀβολουσιδίων mas Reg. et Colbert." DUCANCIUS.
18 φόβουλος ABC et aliquot Dionis codices pro Φίβουλος. "duo Regii et Colberteus Φίβουλος" DUCANCIUS. 19 πιστευόμενος] παιδευόμενος C.

FOURTS. Cap. 13. Dionis Hist. Rom. lib. 45 c. 1—11.

Caesar crematus est, plebs aram erexit, in qua illi ut deo sacrificaret. sed eam consules everterunt, lege lata ne quis deinceps dictator crearetur: qui autem dictaturam vel decrevisset vel accepisset, ut capite plecteretur. Antonius tum pro auctoritate multa egit, dandis magistratibus agris libertate immunitate, atque exulibus revocandis, non secus ac si potentatus Caesaris successor esset; iisque rebus magnam pecuniam coegit.

13. C. vero Octavius, qui et Pius, sororis Caesaris filius, nuptae Octavio Veliterno (sunt autem Velitrae Volscorum municipium), pupillus relictus, apud matrem educatus est. cum adolevisset, apud Caesarem egit orbum liberis: qui eum amavit, magna de eo spe concepta. nam Attia mater eius praegnans somniavit, intestina sua ferri ad caelum explicarique per omnem terrarum ambitum. somniavit et pater Octavius eadem nocte, utero Attiae iubar solis exortam. qui cum ob uxoris puerperum serius in curiam venisset, P. Nigidius Figulus senator, qui astro-

τὸ συνέδριον τοῦ Ὀκταβίου ἀπηντηκότος, ἤρετο αὐτὸν τὴν αἰτίαν τῆς βραδυτήτος. ὡς δὲ διὰ τὸν τοῦ παιδὸς τόκον ἐκείνος ἔφη, ἀνεβόησεν ὅτι “δεσπότην ἡμῖν ἐγέννησας.” τρεφομένου δὲ τοῦ παιδὸς ἐν ἀργῷ, ἀετὸς ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἔξαρπάσας ἄρτον, καὶ μετεωρισθεὶς, αὐθις ἀπέδωκεν αὐτὸν καταπτὰς. παιδίσκου 5 τε αὐτοῦ ὄντος καὶ ἐν Ῥώμῃ διατρέβοντος, ἔδοξεν ὁ Κικέρων καὶ θ’ ὑπνοὺς ὄραν αὐτὸν ἀλύσειι χρυσαῖς ἐκ τοῦ πόλου πρὸς τὸ Καπιτώλιον καθιμώμενον καὶ παρὰ τοῦ Διὸς μαστιζόμενον. Κά-
 D τούλος δὲ καὶ αὐτὸς ἐν ὑπνοῖς ἐδόκει τὸν Δίῳ τῆς Ῥώμης εἰκόνα εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ὀκταβίου παιδὸς ἔτι ὄντος ἐμβεβληκέναι. ἐκ 10 τούτων τοίνυν ὁ Καῖσαρ μεγάλα ἐπ’ αὐτῷ ἔλλειψας εἰσποιήσατό τε τὸν παῖδα καὶ κληρονόμον κατέλιπε, καὶ ἐπιμελῶς ἐπαίδευε λόγοις ῥητορικοῖς τῇ τε τῶν Λατίνων καὶ τῇ Ἑλληνίδι φωνῇ, καὶ ἤσκει πρὸς τε τὰς στρατείας καὶ πρὸς πραγμάτων διοίκησιν πολιτικῶν τε καὶ ἀρχικῶν. 15

Οὗτος οὖν ὁ Ὀκτάβιος, ὅτε ὁ Καῖσαρ ἐσφάγη, ἐν Ἀπολλωνίᾳ ἔτυχεν ὢν, ἐπὶ παιδείᾳ σταλείς. ἔνθα μαθὼν τὸ συμβεβηκὸς ἐπειραιώθη πρὸς τὸ Βρεντέσιον. καὶ τὰς τε διαθήκας τοῦ Καί-
 P I 495 σαρος φεικίωσατο καὶ τὸν κληρὸν ἐδέξατο καὶ τῶν πραγμάτων 20 εἶχετο, ὀκτωκαιδεκῆς ἄν. εἰσιόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην ἴρις πάντα τὸν ἥλιον ποικίλη καὶ πολλὴ περιέσχεν, ἣ προειδήλου τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι ταραχήν. εἰσελθὼν δὲ δημαρχῆσαι μὲν

4 αὐτοῦ om C. 7 πόλου] πολέμου A. 9 ἐν ὑπνοῖς A cum
 Diōne, καθ’ ὑπνοὺς PW. 11 ἐκλείψας A et aliquot Dionis
 codices. 12 τὸν παῖδα] αὐτὸν B. 19 τό τε τοῦ καίσα-
 ρος ὄνομα A. 23 μὲν om C.

nomiae peritissimus habebatur, comperta Octavii morae causa exclamavit “tu nobis dominum genuisti.” cum puer ruri educaretur, aquila pane ex manibus eius raptο subvolavit, ac delapsa rursus eundem restituit. deinde, cum adolescentulus in urbe degeret, somniavit Cicero, se videre illum catenis aureis e caelo ad Capitolium demitti et a Iove flagris caedi. Catulus vero et ipse in somnis vidit Iovem Romae imaginem in sinum filii Octavii pueri adhuc demittere. his de causis eum Caesar, in amplissima spe adoptatum, haeredem instituit, ac diligentissime in arte dicendi graece latineque erudiendum curavit. exercuit et in re militari, et ad negotiorum rei publicae atque imperii administrationem assuefecit. Hic igitur Octavius, Apolloniae studiorum causa degens, interita Caesaris audito Brundisium traiecit; cognitoque avunculi testamento et tumultu populi, Caesaris nomen sibi vindicavit; aditaque haereditate rebus gerendis animum intendit, annos octodecim natus. eo urbem ingrediente magnus circulus et instar caelestis arcus varius orbem solis

ἐπεχείρησεν, ἀλλ' ἐκωλύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντώνιον. ὁ δ' οὐχ ἠσύχασεν, ἀλλὰ τὸν δῆμαρχον ἐπελθὼν καὶ παρ' αὐτοῦ ἐς τὸν δῆμον εἰσαχθεὶς ἐδημηγόρησε καὶ τὴν καταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὠρεῖαν εὐθὺς ἐκτίσειν ὑπέσχετο, ἄλλων τέ τινων 5 αὐτοῖς ἐλπίδας ὑπέτεινε. καὶ οὕτω τὸν δῆμον ἐφέλκυσάμενος, ἐπεὶ τις ἀστὴρ τότε ἐφάνη ἐξ ἄρκτου πρὸς ἐσπέραν, ὃν οἱ μὲν κομήτην ἔλεγον προσημαίνοντα οἷά που εἴωθεν, οἱ δὲ τῷ Καίσαρι B αὐτὸν ἀνείδεισαν ὡς ἐς τὸν τῶν ἀστέρων ἀριθμὸν ἐγκατελεγμένῃ, θαρσύσας ὁ πρῶν μὲν Ὀκτάβιος ἦδη δὲ Καῖσαρ κληθεὶς, μετὰ 10 ταῦτα μέντοι καὶ Αὐγουστος, χάλκειν ἀνδριάντα τοῦ Καίσαρος ἀστέρᾳ φέροντα ὑπὲρ κεφαλῆς εἰς τὸ Ἀφροδίσιον ἔστησεν. ὡς δὲ παρ' οὐδενὸς τοῦτο κειώλυτο, φόβῳ τοῦ δῆμου, καὶ ἄλλα τιὰ εἰς τιμὴν τοῦ Καίσαρος διεπράξατο.

Ἀντώνιος δὲ τὸν νέον Καίσαρα τοῦτον περιώβριζε τε καὶ 15 ἀδικῶν ἦν. δι' ἣ ποτε θροῦς πρὸς τοῦ πλήθους ἐγένετο, καὶ σφόδρα πάντες σχεδὸν ἠγανάκτησαν. φοβηθεὶς οὖν ὁ Ἀντώνιος εἰς λόγους ἦλθεν αὐτῷ· καὶ ἔδοξαν κατηλλάχθαι, ἀλλ' αὐθις ἐξ C ὑπομίας τινὸς διηρέχθησαν. ὁρῶν οὖν ὁ Ἀντώνιος τὸν Καίσαρα αὐξανόμενον, ἐπεχείρησεν εἰς ἑαυτὸν τὸν ὄμιλον ἐπισπάσασθαι, 20 τιὰ αὐτοῖς χαριζόμενος. ἡδύνατο γὰρ αὐτὸς ὑπατεύων, θυτέρου τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ δημαρχοῦντος, τοῦ Λουκίου δηλαδὴ, τοῦ δὲ γε λοιποῦ τοῦ Γαίτου στρατηγοῦντος. τὰ δὲ γε τῆς πόλεως ἐν ἀκαταστασίᾳ ἦσαν. ἐδόκει δὲ ὁ Ἀντώνιος, αἶτε καὶ ὑπατεύων,

3 ἐδημηγόρησέ τε καὶ A. 6 τότε] ἐκ τούτου A. ἐξέφάνη B
et aliquot Dionis codices. 22 γε om AB. 23 καὶ add A Dio.

ambiti, futuri tumultus praenuntius. tribunatum, quamvis ab Antonio prohiberetur, ambire non destitit, sed tribuno conciliato sibi in forum perductus pro contione promisit se legata patris testamento relicta statim soluturum, et aliorum emolumentorum plebi spem fecit. cuius studia cum sibi adiunxisset, exorta stella quae a septentrione versus occasum tendebat, quam alii cometam dicebant ea portendentem quae solet id genus impressionum, alii Caesari dedicabant in stellarum numerum recepto scilicet, non dubitavit pridem Octavius, tum Caesar, post etiam Augustus, aeneam statuem Caesaris cum stella supra caput in aede Veneris dedicare. quod cum populi metu nemo prohiberet, etiam alia in Caesaris honorem fecit.

Antonius vero, qui eum contumeliis et iniuriis agitabat, plebe aegre ferente ac paene omnibus indignantibus, sibi metuens cum eo collocutus est. et cum reconciliati viderentur, ex suspitione quadam inimicitiae recruduerunt. et quia Caesaris opes crescere videbat, multitudinem largitionibus et obsequiis ad se allicere studuit. idque facile consecuturus videbatur, cum ipse consul, frater Lucius tribunus plebis, Gaius vero praetor esset. in tanto rerum motu et Antonii summa pro-

πλευνεκτεῖν. ὁ δὲ Καῖσαρ ὑπὸ τοῦ πλήθους μάλιστα ἐσπουδάζετο, καὶ διὰ τὸν πατέρα καὶ διὰ τὰς ὑποσχέσεις ὡς ἐποίετο, τὸ δὲ μείζον, ὅτι πολλὰ δυνάμεν τῷ Ἀντωνίῳ ἤχθοντο καὶ ταπεινώσαι αὐτὸν ἐβούλοντο.

WH 136

14. Ἀντωνίου δὲ εἰς τὸ Βρεντέσιον ἀπελθόντος πρὸς τοὺς 5 ἐκ Μακεδονίας περαιωθέντας στρατιώτας, ὁ Καῖσαρ ἐκεῖ μὲν φίλους μετὰ χρημάτων, ἵνα σφᾶς σφετερίσωνται, προαπέστειλεν, αὐτὸς δὲ μέχρι Καμπανίας ἐλθὼν πλήθος συνέλεξεν ἐκ διαφόρων χωρῶν, τῷ πατρὶ τιμωρεῖν λέγων, χρήματα τὰ μὲν διδοὺς τὰ δὲ ἐπισχονοῦμενος, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς τὴν Ῥώμην ἠπέλχθη πρὶν 10 ἐπανελθεῖν τὸν Ἀντώνιον, καὶ τῷ δήμῳ ὁμιλήσας ἐπαίνων ἔτυχε, καὶ αὐθις ἀπεδήμησε δύναμιν ἀδροῖσων. Ἀντώνιον δὲ οἱ στρατιῶται ἐν Βρεντεσίῳ φιλοφρόνως ἐδέξαντο· εἶτα πικρῶς αὐτοῖς προσφερομένου, ὡς καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτεῖναι, ἐνεωτέρωσαν, καὶ συχνοὶ μετέστησαν πρὸς τὸν Καῖσαρα. 15

P I 496

Ἀντώνιος δὲ ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὴν Γαλατίαν ἐξώρμησε, φοβηθεὶς μὴ αὐτῇ τι νεοχμῶση· καὶ ὁ Καῖσαρ δ' ἐπηκολούθησεν. ἤρχε δὲ τότε τῆς Γαλατίας ὁ Βροῦτος ὁ Λέκιμος, εἷς ὢν τῶν συνομοσάντων κατὰ τοῦ Καίσαρος· καὶ ὅς μισεῖ τῷ πρὸς Ἀντώνιον οὐχ ὑπέβλεπεν αὐτῷ. τοῦτο μαθὼν ὁ Καῖσαρ τὸν Βροῦ- 20 τον προσηταιρίασατο· οὐδῶ γὰρ ἔωρα καιρὸν τοῦ τιμωρήσασθαι τοὺς φονεῖς τοῦ πατρὸς. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ ἡ σύγκλητος ἐβουλεύετο

5 δ' ἐς B, δὲ πρὸς C. " 12 δὲ om C. of στρατιῶται ἐν βρεντεσίῳ AB Dio, ἐν Βρεντεσίῳ οἱ στρατιῶται PW. 18 δέκιμος A et Dio vulgo. ὢν add AB. 19 συνομοσάντων BC.

FONTES. Cap. 14. Dionis Historiae Romanae lib. 45 c. 12 — lib. 46 c. 37.

pter consulatum potentia, populus tamen Caesari maxime studuit, cum propter patris memoriam tum ob ipsius pollicitationes, sed ob illud in primis, ut Antonium, cuius vires aegre ferebant, premerent.

14. Antonio Brundisium ad legiones Macedonicas profecto, Caesar amicis eo cum pecunia praemissis in Campaniam progressus exercitum ex diversis provinciis coegit, patris necem ulturus, pecunia partim numerata partim promissa; cum eoque ante reditum Antonii prope in urbem reversus, oratione ad populum habita laudatus est; atque iterum ad delectus habendos abiit. Antonium vero milites benigne Brundisii acceperant. deinde cum ab eo nonnullis interfectis crudeliter tractarentur, tumultuati sunt, ac multi ad Caesarem defecerunt.

Antonius vero in Gallias properavit, veritus ne rebus novis studerent; eumque Caesar secutus D. Brutum, coniurationis contra Caesarem participem, qui ei provinciae praecerat, Antonii inimicum, sibi conciliat: nam tempus vindicandi patris nondum adesse cernebat. Romae

θορυβουμένη δια τὸν πόλεμον. καὶ πολλοὶ μὲν γνώμας ἄλλας B
καὶ ἄλλας εἰσήνεγκαν, Κικέρων δὲ πολέμιον δεῖν εἶπε ψηφισα-
σθαι τὸν Ἀντώνιον, τὸν Καίσαρα μέντοι καὶ τὸν Βρούττον τὸν
Δέκιμον αὐτῷ ἐναντιουμένους ἐπαινεῖσαι ἐφ' οἷς ἰδιογνωμιόνησαν-
6 τες πεποιθήκασιν, καὶ ἐπικουρῆσαι αὐτοῖς καὶ ἔξουσιαν νέμειν πρὸς
τὸ μέλλον, καὶ τοὺς ὑπάτους ἄμφω πρὸς τὸν πόλεμον πεπομφέ-
ναι καὶ πολεμῆσαι αὐτῷ μηδὲ διατρέβειν καὶ μέλλειν. ταῦτα τοῦ
Κικέρωνος συμβουλευσάντος ὁ Καληνὸς ὁ Κύντιος ἐναντιούμενος
αὐτῷ συνισούλευε πέμψαι πρὸς ἅπαντας τὴν βουλὴν κελεύουσσαν
10 ὁμοίως αὐτοῖς καταδέσθαι τὰ ὄπλα καὶ ἐπ' αὐτῇ καὶ ἑαυτοῦς
καὶ τοὺς στρατιώτας ποιήσασθαι, καὶ πεισθέντας μὲν ἐπαινεῖσαι,
εἰ δ' ἀπειθήσουσι πολεμῆσαι, τὸν πόλεμον δὲ τοῖς ὑπάτοις πι- C
στεύσασθαι. ὁ μὲν οὖν εἶπε ταῦτα, οἱ πράττοντες δὲ τὰ τοῦ
Καίσαρος ἐπεκράτησιν. καὶ τινες πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐκ τῆς
15 βουλῆς ἀπεστάλησαν κελευούσης αὐτῷ τὰ τε στρατόπεδα καὶ τὴν
Γαλατικὴν ἀρεῖναι καὶ ἀπελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, τοῖς αὐτῷ τε
σοστρατευομένοις προστατεύουσης οἰκαδὲ ἀναχωρῆσαι ἡμέ-
ρας ἐντός, ἢ γινώσκειν ὡς ἐν μόλις πολεμίων αὐτοῖς λογισθῆ-
σονται. πρὸ δὲ τοῦ τὴν γνώμην τοῦ Ἀντωνίου μαθεῖν τὸν πρὸς
20 αὐτὸν πόλεμον τοῖς ὑπάτοις καὶ τῷ Καίσαρι, ἀρχὴν αὐτῷ στρα-
τηγοῦ δόντες, ἐμπεπιστεύκασιν.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀντώνιος τοὺς μὲν πρὸς αὐτὸν σταλέντας
ἔξωνείδισεν, ἀντιστείλας δ' ἐτέρους τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου δι' D

4 δέκιον ABC. ἐπαινεῖσαι] καὶ ἐπαινεῖσαι A. 6 ἄμφω AB,
ἅμα C, ἅμα ἄμφω PW.

senatu deliberante et propter bellum territo alii alias sententias dixe-
runt: Cicero autem Antonium hostem indicandum, et Caesarem ac D.
Brutum, privata auctoritate cum illo bellum gerentes, laudandos et ad-
iuvandos esse censuit, data etiam in posterum auctoritate; et ambos
consules sine ulla cunctatione ad bellum ei inferendum mittendos. Q.
Calenus contra, legatos ad omnes mittendos esse, qui eos armis positis
semetipsos et legiones auctoritati senatus permittere iuberent. quod si
auscultassent, laudandos esse: sin minus, bellum consulibus contra eos
mandandum. verum Caesariana factione praevalente, quidam ex senatu
ad Antonium missi, qui eum, exercitibus et Gallis omissis, in Macedo-
niam ire, eius item milites intra statum diem domum redire iuberant;
alioqui hostium loco habendos esse. et priusquam nosset animum Anto-
nii senatus, bellum contra eum consulibus, Caesari potestatem imperato-
ris mandavit.

His rebus Antonius cognitis, legatis senatus contumeliose tracta-
tis, per suos legatos causam quae bello praetexebatur in ipsos decreti

ὡν προετίμετο εἰς τοὺς κατ' αὐτοῦ ψηφισαμένους ἀντιπερίστα. οἱ δ' ἐν τῇ Ρώμῃ πόλεμον αἰθίς τὸν Ἀντώνιον ἐψηφίσαντο καὶ τοὺς αὐτῷ συστρατευομένους εἰ μὴ αὐτὸν καταλλοιεν, ἑτέραν ἡμέραν εἰς τοῦτο αὐτοῖς ὀρισάμενοι. ὁ δὲ ἐπολιόρκει τὸν Δέκιμον ἐν τῇ Μουτίῃ, οὐ μέντοι λόγου τι κατώρθωσεν ἄξιον. ὁ Δέκιμος δὲ πρῶτον μὲν ἰσχυρῶς ἡμύνητο τὸν Ἀντώνιον, ἔπειτα παντελῶς ἀπετειχίσθη. δεισας οὖν ὁ Καῖσαρ μὴ ἢ ἀλώῃ ἢ ἀποφρά τῶν ἐπιτηδείων ἐνδολεῖ, σὺν γε τῷ Ἰρτίῳ ἐπιστράτευσε πρὸς Μουτίην. τὸν δὲ πρὸς αὐτῇ ποταμὸν περαιωθῆναι οὐκ ἠδυνήθησαν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ φρουρὰν· σπεύδοντες δὲ τὴν ἑαυτῶν παρουσίαν 10
 P I 497 τῷ Δέκιμῳ γνωρίσαι, ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων δένδρων ἐφρονκτώρου. ὡς δ' οὐ συνίει, μολίβδου λεπτὸν ἄγαν ποιήσαντες ἔλασμα ἔγραψαν ἐν αὐτῷ, καὶ ὡς χάριτην τοῦτο ἔλξαντες κολυμβητῇ διενεργεῖν ἔδωκαν· καὶ οὕτως ὁ Δέκιμος τὴν παρουσίαν αὐτῶν
 W II 137 μαθὼν ἀντεπέστειλε σφίσι τὸν αὐτὸν τρόπον. 15

Ὁ οὖν Ἀντώνιος ὄρων οὐκ ἐνδιδόντα τὸν Δέκιμον, ἐκείνῳ τὸν ἀδελφὸν κατέλιπε Δούκιον, αὐτὸς δ' ἐπὶ τὸν Καῖσαρα καὶ τὸν Ἰρτίον ὤρμησε. καὶ πρότερον μὲν ἰσοπάλεις ἐγίνοντο μάχαι, ὑπερέσχε δ' ὕστερον ὁ Ἀντώνιος. καὶ τὸν Ἰούνιον αἰσθόμενος πλησιάζοντα, ἀπήρε λαθῶν νυκτὸς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐνεδρούσας 20 αὐτόν τε κατέτρωσε καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς πλείους ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ γε λοιποὺς εἰς τὰ ταφρεύματι κατέκλεισε· καὶ πρὸς τὸν

7 ἢ primum om B. 19 et seq. Ἰούνιον] Οὐδούον Dio: Vibium Pansam consulum. 22 εἰς τὰ ταφρεύματα κατέκλεισε A Dio, κατέκλεισεν εἰς τὸ τάφρευμα PW. πρὸς] πρὸς τε A.

auctores retorsit. quamobrem denuo et ipse hostis indicatus est, et milites, ni illum reliquissent, alio die praefinito. ille vero Mutinae Decimum obsidens nihil gessit memorabile. Decimus vero primum egregie se defendit: deinde, cum operibus undique cinctus esset, veritus Caesar se caperetur aut penuria comaeatus deditionem faceret, cum Hirtio exercitum versus Mutinam duxit. sed cum amnem praeterfluentem propter custodias traicere non possent, et de sua praesentia eum certioorem factum cuperent, ex altissimis arboribus ei signa dederunt, flamma elata. quae cum non intelligeret, laminae plumbi tenuissimi quid vellent inscripserunt, eamque chartae instar convolutam natatori perferendam dederunt. sic Decimus praesentia eorum cognita eodem illis modo rescripsit.

Antonius cum Decimum nihil cedere videret, Lucio fratre ad obsidionem relicto contra Caesarem et Hirtium est profectus. ac primum aequo Marte certatum est: tandem victor Antonius noctu clam contra Iunium [Vibium], quem appropinquare senserat, ducit, eumque per insidias vulnerat, maximam eius militum partem caedit, reliquos in vallo

Καίσαρα καὶ τοὺς ἄλλους ἐτράπετο. καὶ οἱ ὁ Ἰρτιος καὶ τῆς Β πορείας καὶ τῆς μάχης πεπονηκότι ἀνεπίστως ἀπαρτήσας πολὺ ἐκράτησε. (15) τὴν δ' ἦταν τοῦ Ἀντωνίου μαθοῦσα ἡ βωαλὴ αὐτοκράτορας τὸν τε Ἰρτιον καὶ τὸν Ἰούνιον καὶ τὸν Καίσαρα 5 ἀνόμεσαν, καίτοι τοῦ μὲν Ἰουνίου κακῶς ἀπαλλάξαντος, Καίσαρος δὲ μηδὲ μαχεσαμένου· ἐπὶ γὰρ τῇ τοῦ στρατοπέδου κατέμεινε φυλακῇ, τοῦ Ἰρτίου κατὰ τοῦ Ἀντωνίου ὀρμήσαντος.

Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀντώνιος ἤτητο· καὶ Τίτος δὲ Μουνάτιος Πλάγκος, τῶν Ἀντωνίου ὄν καὶ Ποντίῳ Ἀκύλῳ τῷ Δεκίμῳ ὑπο- 10 στρατηγούντι προσπολεμῶν, ἐνικήθη. κἀντεῦθεν οἱ τε τοῦ Ἀντωνίου στρατιῶται οὐχ ὡς πρῶτῃ διεκείντο πρὸς αὐτόν, καὶ τινες C τῶν αὐτῷ προσκειμένων δῆμων πρότερον ἐστασιαζον. ὁ δὲ τέως μὲν κατεπέπληκτο καὶ ἠσύχαζεν, ὡς δὲ τις ἐκ τοῦ Δεπίδου δέναμις αὐτῷ παρεγένετο, ἀνεθάρσησεν καὶ αἰφνιδίαν ἐπεκδρομὴν 15 ἐποίησατο· φόνου δὲ ἐξ ἀμφοῖν τῶν στρατευμάτων γενομένου πολλοῦ τραπεὶς ἔφυγεν. ἡ δὲ γερούσια τὰ πραχθέντα μαθοῦσα, τῇ μὲν ἤτη τοῦ Ἀντωνίου ἔχειρε, τοὺς δὲ αὐτῷ συνεξετασθέντας πολεμίους πάντας ἀπέφηνε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν καὶ τὴν 20 ἐκείνου ἀφείλετο. τὸν δὲ Καίσαρα οὔτε τινὸς μεγάλου ἠξίωσαν καὶ καταλύειν προσεπεχείρησαν, πάντα ὅσα ἐκείνος ἠλπιζε λήψεσθαι τῷ Δεκίμῳ δόντες. ἵνα δὲ μὴ δυνηθῇ τι δρᾶσαι κακόν, D τοὺς ἐχθροὺς αὐτῷ ἐς ἀρχὰς ἐψηφίσαντο, τῷ μὲν Πομπητῷ

14 ante ἀνεθάρσησεν PW add καὶ, om AB. 17 τοῦ om A.

18 πάντας ἀπέφηνε AB, ἀπέφηνε πάντας PW. 22 αὐτοῦ A.

Fontes. Cap. 15. *Dionis Historiae Romanae* lib. 46 c. 38 — c. 47.

obsidet, et contra Caesarem, Hirtium et caeteros convertitur. verum Hirtius eum et de via et pugna fessum ex improviso aggressus illustri victoria superavit. (15) qua Antonii clade cognita senatus et Hirtium et Iunium [Vibium] et Caesarem imperatores appellavit, quamvis Iunius [Vibius] rom male gessisset, Caesar vero non pugnasset, ab Hirtio ad castrorum custodiam relictus.

Sic Antonius succubuit. sed et T. Munatius Plancus, eiusdem factionis, a Pontio Aquila Decimi legato victus est. Antonius, alienatis a se militum animis et populis quibusdam sibi prius addictis tumultuantibus territus, ad tempus quievit: sed nonnullis a Lepido copiis auctus recepit animum, subitaque eruptione facta et multis utrinque caesis profligatus fugam cepit. itaque senatus illius clade laetus omnes qui cum eo fecerant hostes indicavit, tam ipsorum quam Antonii bonis publicatis. Caesarem vero nec insigni aliquo honore affecerant, et premere sunt conati, iis omnibus quae se accepturum sperabat in Decimum collatis. ac ne malefacere posset, magistratus inimicis eius decreverunt, Sexto

Σέξτω τὸ ναυτικὸν ἀναθέμενοι, τῷ δὲ Βρούτῳ τῷ Μάρκῳ τὴν Μακεδονίαν, Κασσίῳ δὲ τὴν Συρίαν καὶ τὸν πρὸς Δουλοβέλλαν πόλεμον ἐπιτρέψαντες. τοὺς δὲ τοῦ Καίσαρος στρατιώτας συγκρούσειν ἀλλήλοις αὐτοὺς μηχανώμενοι τοὺς μὲν ἐπήνησαν καὶ χρήματα καὶ στεφάνους αὐτοῖς παρέσχον ἕξ ἐλαιῶν, τοῖς δ' οὐδὲν ἐψηφίσαντο. ἀλλ' ἐκείνοι καὶ οὕτως ὠμονόουν, τοῦ Καίσαρος αὐτοὺς πρὸς τοῦτο ἐνάγοντος. μαθόντες οὖν οἱ ἐν τῇ πόλει ταῦτα, καὶ φοβηθέντες, ὑπάτον μὲν αὐτὸν οὐδ' οὕτως ἀπέδειξαν, ἄλλας δὲ οἱ τιμὰς ἐψηφίσαντο. ὡς δ' ἐν οὐδενὶ λόγῳ ταύτας ἔσχε,

P I 498 στρατηγὸν τὸ πρῶτον καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὑπάτον ἐψηφίσαντο. 10

Καὶ οἱ μὲν οὕτω τὸν Καίσαρα ἐδόκουν μεταχειρίζεσθαι ὡς παῖδα καὶ ὡς μειράκιον, ἄπερ καὶ διεθρύλλουν· ἐκεῖνος δὲ ἐπιτε τοῖς ἄλλοις καὶ ὅτι παῖς ἤκουε δεινῶς ἀγωνακτῶν ἐπὶ τὰ ὄπλα ἐτρόπετο, καὶ πρὸς τε τὸν Ἀντώνιον λάθρα διεκηρεκεύσατο, καὶ τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης, ὅς προλεμῶνς ἢ βουλῇ ἐψηφίσαντο, συνήθροειζε, καὶ κατηγορεῖ παρ' αὐτοῖς τῆς γερουσίας τε καὶ τοῦ δήμου. ταῦτα δὲ οἱ ἐν τέλει τέως μὲν ἐν ὀλιγοῦρά πεποιήντο, ἐπεὶ δὲ συμπεφρονηκότας ἔμαθον τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Β Λέπιδον, θεραπεύειν τὸν Καίσαρα ἤρξαντο, καὶ τὸν πρὸς ἐκείνους αὐτῷ ἀνέθεντο πόλεμον, ἀγνοοῦντες τοὺς λόγους· ὅς ἐπεποιήκει πρὸς τὸν Ἀντώνιον. ὁ δὲ τὸν πόλεμον ὑπέδξαστο, ὑπάτος δι' αὐτὸν ἀποδειχθῆναι πειρώμενος (πάνυ γὰρ ἦν αὐτῷ ἡ ὑπατεία δι' ἔρωτος), καὶ τὴν μάχην ἀναδιξάμενος ἠτοιμάζετο

1 σέξτω A, et sic ubique.
16 αὐτοῖς] αὐτῆς A. 17 δὲ] καὶ C.
αὐτῶν PW. αὐτῷ ἢ ὑπατεία AB, ἡ ὑπατεία αὐτῷ PW.

2 πρὸς om A.

8 αὐτὸν om A.

16 αὐτοῖς] αὐτῆς A.

17 δὲ] καὶ C.

ὀλιγοῦρας A.

22 αὐ-

τὸν AC Dio, αὐτῶν PW.

αὐτῷ ἢ ὑπατεία AB, ἡ ὑπατεία

αὐτῷ PW.

Pompeio classis praefecto designato, M. Bruto Macedonia, Cassio Syria et bello contra Dolabellam mandato. ut autem Caesaris milites inter sese committerent, alios laudarunt pecuniis et coronis oleaginis datis, aliis nihil tribuerunt. verum Caesaris industria factum ut nihilominus inter se consentirent. quo Romae cognito ne sic quidem consulatam, sed alios ei honores decreverunt. quos adspernantem, praetorem primum, deinde consulem fecerunt.

Atque illi quidem Caesarem pro puero et adolescentulo, sicuti vulgo appellabatur, tractabant: ille vero cum caetera tum pueri appellationem aegre ferens, ad arma conversus, clam de pace cum Antonio egit; et e pugna elapsos, quos senatus hostes iudicaret, collegit. apud quos de senata populoque questus est. haec ii qui summae rerum praerant principio neglectui habuere; sed Lepidi Antoniique consensu cognito Caesarem colere coeperunt, bello quod contra illos gereret mandato, ignari quid cum Antonio egisset. eam ille condicionem non recusavit, per id bellum consulatus adipiscendi spe, cuius amore aestuabat.

μὲν ὡς πολεμήσων, τοὺς στρατιώτας δὲ λάθρα παρεσκευάσων
 δμύοισι δῆθεν ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς μηδὲν τῶν στρατοπέδων μαχέσα-
 σθαι τῶν ἐκείνου γενομένων τοῦ Καίσαρος. τοῦτο δ' ἦν, μῆτε W II 138
 πρὸς Ἀντώνιον μῆτε πρὸς Λέπιδον ἀντιτάξασθαι· πλείστοι γὰρ
 5 αὐτοῖς ἐξ ἐκείνων συνεστρατεύοντο. πρέσβεις οὖν διὰ τοῦτο πρὸς
 τὴν βουλὴν ἐξ αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν τετρακοσίους ἐκπέμπομεν·
 τοῦτο δὲ σκηρὴ μὲν ἦν πρεσβείας, τὸ δὲ πᾶν τῶν ἐψηφισμένων C
 αὐτοῖς εἰσπραξίς καὶ σπουδὴ τοῦ ἀποδειχθῆναι τὸν Καίσαρα
 ἕπατον. ἀναβαλλομένων δὲ αὐτῶν τὴν ἀπόκρισιν οἱ στρατιῶται
 10 ὠργίζοντο· εἷς δὲ τις αὐτῶν ἐξεληθὼν τοῦ βουλευτηρίου καὶ τὸ
 ξίφος λαβὼν (ἄσπλοιο γὰρ εἰσελθεῖν ἐκέλευσθησαν) εἶπεν “ὦν ὑμεῖς
 τὴν ὑπατείαν μὴ δοίητε Καίσαρι, τοῦτο δώσει.” ὁ Καῖσαρ μὲν-
 τοι, ὅτι εἷς τὸ συνέδριον εἰσιόντες ἠναγκάσθησαν ἀποθέσθαι τὰ
 15 ὄπλα, καὶ ὅτι ἐπύθετό τις πότερον παρὰ τῶν στρατοπέδων ἐπέμ-
 ψθησαν ἢ πρὸς τοῦ Καίσαρος, ἔγκλημα ἔποιετο, καὶ τὸν Ἀν-
 τώνιον καὶ τὸν Λέπιδον σπουδῇ μετεπέμψατο, καὶ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν D
 Ῥώμην μετὰ τῶν στρατιωτῶν, ὡς ἔπ' αὐτῶν τάχα ἐκβιασθεῖς,
 ὄρμησι. καὶ τινὰς τῶν ἰππέων ἀπέκτειναν, ὡς κατασκόπους αὐ-
 τῶν. οἱ δὲ τῆς βουλῆς τὴν ἔφοδον γνόντες αὐτῶν, τὰ τε χρήματα
 20 αὐτοῖς μήπω πλησιάσασιν ἔπεμψαν καὶ ἕπατον τὸν Καίσαρα
 ἐψηφίσαντο. ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἀνάγκη ταῦτα πράξαντας εἰδόν-
 τεσ αὐτοὺς καὶ ἐξεφόβουον καὶ θρασύνοντο. πρὸς δὲ ταῦτα ἡ
 γεροσία μεταβαλλομένη ἀπηγόρευσε τῇ στρατιᾷ πλησιᾶσαι τῇ

10 αὐτῶν AB Dio, ἐξ αὐτῶν PW.

19 γνόντες τὴν ἔφοδον B.

proinde cum ad pugnam se parare videretur, clam id cum militibus ege-
 rat ut veluti sua sponte iurarent se cum nullo exercitu, qui sub Cae-
 sare patre eius militasset, pugnaturus: quod non erat aliud quam cum
 Antonio et Lepido, qui militum illorum plurimos haberent, non congres-
 suros esse. eaque de causa quadringentos ex ipsis militibus per speciem
 legationis ad senatum misit; cum revera id ageretur, ut promissa exige-
 rentur et Caesar consul declararetur. cum responsum differri milites
 aegre ferrent, unus eorum curia egressus sumpto gladio (inermes enim
 ingredi iussi fuerant) “si vos” inquit “Caesari consulatum non dederitis,
 hic dabit.” Caesar vero per eam causam, quod in ingressu curiae arma
 ponere coacti et a quodam rogati essent utrum a legionibus an a Cae-
 sare missi essent, Lepido et Antonio festinanter accessit Romam veluti
 coactus a militibus properavit, equitibus aliquot in itinere pro explora-
 toribus occisis. senatus, eorum adventu cognito, et pecuniam antequam
 appropinquarent misit, et consulem Caesarem designavit. quod quia
 necessitate milites expressum intelligebant, ferociter atque insolenter se
 contra senatores gesserunt. qui ea re irritati mutata sententia exerci-

πόλει, καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὴν φρουρὰν αὐτῆς ἐνεχείρισε. τῷ
 Καίσαρι δὲ ὄν τῇ στρατιᾷ πρὸ τοῦ ἄστειο γενομένῳ τῶν τε
 βουλευτῶν τινες καὶ τῶν τοῦ δήμου πολλοὶ προσεχώρησαν, καὶ οἱ
 στρατηγοὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς στρατιώτας ἐκείνῳ παρέδωσαν· καὶ
 P I 499 οὕτω τὴν πόλιν ἀμαχεὶ κατασχὼν ὑπατος καὶ παρὰ τοῦ δήμου 5
 προῦβέβλητο, μηδ' ἀπαντήσας εἰς τὴν συνάθροισιν, ἵνα μὴ δοκῇ
 βιάζεσθαι τούτους. καὶ συνάρχων αὐτῷ ἐδόθη ὁ Κύντιος ὁ Πέ-
 διος, εἶγε οὕτω καλέσαι αὐτὸν ἀλλὰ μὴ ὑπαρχον δεῖ.

Οὕτω δ' ὑπατος αἰρεθεὶς ὁ Καῖσαρ τὰ τε ἐν τῇ πόλει πρὸς
 τὸ δοκοῦν αὐτῷ κατεστήσατο, καὶ χρήματα τοῖς στρατιώταις 10
 παρέσχετο, λόγῳ μὲν οἴκοθεν, ἔργῳ δ' ἐκ τῶν κοινῶν, καὶ τού-
 τοις χάριν ὡμολογεῖ. παρὰ δὲ τῆς βουλῆς αὐτῷ πολλὰ πρὸς
 τιμὴν ἐψηφίσθησαν, δοκῆσει μὲν ἐκούσης, τῇ δ' ἀληθείᾳ φόβῳ
 βιαζομένης. πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὸ τοῦ Καίσαρος γένος
 κατὰ τὰ νομιζόμενα εἰσποιήθη, καὶ τὴν ἐπικλήσιν εἴληφεν. ὠνό- 15
 B μαζε μὲν γὰρ καὶ πρότερον αὐτὸς ἑαυτὸν Καίσαρα, ὡς μετὰ τοῦ
 κλήρου καὶ τὴν προσηγορίαν διαδεξάμενος, οὐ μέντοι βεβυλίως
 αὐτὴν εἶχε πρὸ τοῦ ταύτην κατὰ τὰ πάτρια βεβαιώσασθαι. ἔκτοτε
 δὲ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ Ὀκταβιανὸς ἐπεκλήθη· νενομισταὶ γὰρ
 τοὺς νιοθετουμένους τὴν μὲν ἄλλην πρόσρησιν ἀπὸ τοῦ εἰσποιοῦ- 20
 σαμένου λαμβάνειν, ἐν δὲ τι τῶν προτέρων ὀνομάτων τηρεῖν.

16. Ἐπεὶ οὖν τοὺς τε στρατιώτας ᾧκειώσατο καὶ τὴν βου-

1 ἐνεχείρισε ABCW, ἐνεχείρησε P. 7 βιάσασθαι A. 17 καὶ
 om B. 19 δὲ om C. 22 τε add A Dio.

Fontes. Cap. 16. Dionis Historiae Romanae lib. 46 c. 48 —
 lib. 47 c. 6.

tui urbis aditu interdixerunt, civitatis custodia praetoribus mandata.
 sed quum Caesar ad urbem venisset, multi ex senatu et plebe ad eum
 transierunt, praetoresque et se et milites eius fidei permisierunt. sic
 urbe citra pugnam potitus consul etiam a populo est designatus, in con-
 tionem non progressus, ne vim afferre civibus videretur. collega ei
 (si tamen ita nominandus est ac non potius administer) datus est
 Q. Pedius.

Consul factus statum civitatis arbitrato suo composuit: militibus
 pecuniam, quam e publico largiebatur, se de suo dare simulavit, et gra-
 tias egit. a senata multi honores illi per speciem benevolentiae, sed
 revera cogente metu, sunt decreti: praeter caeteros vero in familiam
 Caesaris usitato ritu adoptatus cognomentum id accepit. quod etsi prius
 etiam usurparat veluti una cum haereditate acceptam, non tamen con-
 stanter tenuerat priusquam more maiorum confirmatum esset. ex eo C.
 Iulius Caesar Octavianus est appellatus: usitatum enim est ut qui ad-
 optantur caetera nomina adoptantis assumant, uno ex gentilicis retento.

16. Militibus conciliatis senatque oppresso paterna legata po-

λὴν ἐδουλώσατο, τὴν τῶν καταλειφθέντων τῷ δήμῳ διανομὴν
 παρὰ τοῦ πατρὸς λποίησατο, ἵνα καὶ τούτους ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπά-
 σῃται καὶ μὴ ἐναντιουμένους ἔξει πρὸς τὴν τῶν φονέων τοῦ πα-
 τρὸς τιμωρίαν τραπέμενος. δικαστήρια μὲν οὖν ἐκάθισεν, ἵνα C
 5 μὴ δοκῇ βιαιῶς τι πράττειν, καὶ ταῦτα τῶν πλειόνων ἀπόντων,
 τινῶν δὲ καὶ ἡγεμονίας ἐχόντων ἐθνῶν. εἰ δὲ τινες καὶ παρῆσαν,
 οὔτε ἀπήνησαν δεδιότες, ἀλλὰ καὶ λάθρα πον ἐξεχώρησαν.
 ἐρήμην οὖν οὐχ οἱ αὐτόχειρες οὐδ' οἱ συνομόσαντες μόνον ἤλω-
 σαν, ἀλλὰ καὶ συχνοὶ ἕτεροὶ μὴ μετασχόντες τῆς ἐπιβουλῆς, τινὲς
 10 δὲ μῦθ' ἐνόημοῦντες τότε τῇ πόλει, ὧν εἷς ἦν καὶ ὁ Πομπηϊὸς
 Σέξτος· οἱ πυρὸς τε καὶ ὕδατος εἶρχθησαν, καὶ αἱ οὐραὶ σφῶν
 ἐδημεύθησαν.

Ταῦτα τοίνυν πράξας ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τὸν Λέπιδον καὶ τὸν
 Ἀντώνιον δῆθεν ἐστράτευσεν· ἔργον δ' οὐδὲν ἐπραξεν, οὐχ ὅτι W II 139
 15 τῷ Ἀντωνίῳ κεκοινολόγητο καὶ δι' ἐκείνου καὶ τῷ Λεπίδῳ, ἀλλ' D
 ὅτι ἰσχυροὺς αὐτοὺς ἑάρα καὶ ὁμογνώμονας, καὶ ἤλπισε δι' αὐτῶν
 τὸν τε Κάσιον καὶ τὸν Βροῦτον μέγα δυναθέντας ἤδη καταγωνί-
 σασθαι καὶ μετὰ τοῦτο κάκεινους δι' ἀλλήλων χειρώσουσθαι. διὰ
 ταῦτα τὰς συνθήκας ὁ Καῖσαρ καὶ ἄκων ἐτήρει, καὶ καταλλαγὰς
 20 αὐτοῖς πρὸς τὴν βουλήν καὶ πρὸς τὸν ὄμιλον ἐπρωτάνευσεν, οὐκ
 αὐτὸς ταύτας εἰσηγησάμενος διὰ τὸ ἀνύποκτον, ἀλλὰ τὸν Κόϊν-
 τον τοῦτο συμβουλεύσας παρασκευάσας. αὐτὸς δὲ τῶν ἐν τῇ
 πόλει κοινωσαμένων αὐτῷ περὶ τούτου ἄκων προσεποιεῖτο τῇ

8 οὐδ' οἱ] οἱ δὲ B.   συνομόσαντες PW.   10 ὁ κομπηϊοῦ
 σέξτος A.   14 ἔργον A.   16 αὐτῶν] αἰτιῶν A.   17 μέγα]
 καὶ μέγα B.   19 ἐτήρησε A.

pulo distribuit, ut eum etiam sibi devinciret, nec in ulciscendis patris percussoribus adversarium haberet. ne quid autem per vim facere videretur, iudicia coegit; quamvis rei plerique abessent, nonnulli etiam provincias obtinerent. si qui vero aderant, hi se prae metu clam ex urbe proripiebant. quare indicta causa non percussores tantum et confurati, sed multi etiam alii ei crimini non affines; quidam etiam qui tum urbe abfuerant, ut S. Pompeius, sunt condemnati et aqua atque igni interdicti, eorumque bona publicata.

His peractis contra Lepidum et Antonium Caesar est profectus: sed nihil rei gessit, non quod cum Antonio clam quaedam egerat et per illum cum Lepido, sed quod eos firmos et concordēs esse videbat, spemque habebat eorum ope Bruti et Cassii, quorum iam magnae vires essent, debellandi, ac postea illos etiam inter se commissos opprimendi. his de causis vel invitus pacta servavit, operamque dedit ut senatui populoque reconciliarentur, non per se, quo minus suspecta res esset, sed Q. Pedio eius sententiae auctore subornato. ipse vero ea de re consultus a civibus, invitum se et coactum a militibus assentiri simula-

P 1 500 πρᾶξι συγκατατίθεσθαι, παρὰ τῶν στρατιωτῶν βιαζόμενος. ψηφισθείσης δὲ τῆς καταλλαγῆς αὐτοῖς, ὤρμησαν καὶ ἄμφω ἐπὶ τὸν Καῖσαρα, τὸ πλεῖστον καὶ τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ ἐπαγόμενοι. οὔτε γὰρ βεβαίως ἐπίστευον αὐτῷ, οὔτε δι' ἐκείνον ἤθελον δοκεῖν τὴν ἄδειαν ψηφισθῆναι αὐτοῖς καὶ τὴν κάθοδον, δι' ἑαυτοὺς δὲ καὶ τὴν σφετέρην ἰσχύν, καὶ τυχεῖν ἠλπίζον ὧν ἐβούλοντο διὰ τὰ στρατόπεδα. καὶ ὁ Καῖσαρ δ' αὐτοῖς μετὰ πλήθους στρατιωτῶν προσυπήντησε. καὶ συνῆλθον εἰς ὀμίλιαν, διαλεξόμενοι τε τινα ἡσυχῇ τὸ μὲν σύμπαν ἐπὶ τε τῇ δυναστείᾳ καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν συνώμοσαν, ἕς δὲ τὸ φανερόν διωμολογήσαντο κοινῇ 10
 B τοὺς τρεῖς ἐπιμελητὰς καὶ διοικητὰς τῶν πραγμάτων γενέσθαι ἐπὶ πενταετία, ἵνα μὴ ὀλιγαρχίας δοκῶσιν ἐφείσθαι. ἰδίᾳ δὲ καὶ ἀρχὰς ἰδῶν ἑαυτοῖς προσειμίμαντο, ἵνα μὴ πᾶσαν τὴν ἀρχὴν νομίζωνται σφετερίζεσθαι. καὶ τῶν ἐχθρῶν σφαγὰς ἀλλήλοις ἀντίδοσαν. καὶ Ἀελίδω μὲν τῆς τε Ῥώμης τὴν φυλακὴν καὶ τῆς 15
 λοιπῆς Ἰταλίας ἀνέθεσαν, Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντωνίου ἐπὶ τὸν Μάρκον Βροῦτον στρατεύσασθαι συνέθεντο καὶ τὸν Κάσιον. καὶ ἕρκεις τὰ δόξαντα ἐπιστώσαντο, καὶ τοὺς στρατιώτας συγκαλέσαντες ἐδημηγόρησαν ὅσα ἐπὶ τοῦτοις εἰκόσ. οἱ δὲ τοῦ Ἀντωνίου στρατιώται ἐξ ἐποδήκης αὐτοῦ τὴν θυγατέρα τῆς γυναικὸς Ἀν- 20
 C τωνίου Φουλβίας, ἣν εἶχεν ἐκ τοῦ Κλωδίου, λαβεῖν ἤξιλον τὸν Καῖσαρα. κακείνος οὐ παρητήσατο, καίτοι ἐτέρως αὐτῷ προ-
 μνηστητευμένης.

12 ἰδίᾳ C: Dio ἰδίᾳ.
 φλαμίας B.

13 διενείμαντο A.

21 Φουλβίας]

vit. illi vero impetrata reconciliatione ambo contra Caesarem potissimam ac maximam copiarum partem adduxerunt, cum quod ei fidem plane non habebant, tam quod illius auctoritate revocati esse videri nolebant sed per se et suis viribus, tam quod sperabant se per legiones ea quae vellent associantur. Caesar item eis cum magna manu obviam processit. congressi et secreto quaedam collocati, de stabilienda sua potentia et ulciscendis inimicis coniurarunt. ac publice professi se triumviros et rerum curatores fore in quinquennium, ne dominatus paucorum cupidi viderentur, privatim et provincias inter se partiti sunt, ne totum imperium sibi vindicare viderentur; et caedes inimicorum invicem condonarent. Lepido Romae atque Italiae custodia attributa est: Caesar vero et Antonius se bellum communi ope M. Bruto et Cassio illaturos iureiurando interposito pepigerunt, milites ut res postulabat allocuti. verum milites Antonii instinctu a Caesare petierunt ut Fulviae et Clodii filiam, Antonii privignam, duceret. non recusavit Caesar, quanquam alia ei desponsa erat.

Ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ῥώμην ἤπειγοντο. σημεῖα δὲ τινα τῷ τε Ἀντωνίῳ καὶ τῷ Λεπίδῳ ἀπαίσια συμβεβήκασι, τῷ Καίσαρι δὲ αἰτὸς ὑπὲρ τῆς σκηνῆς ἰδρυθεὶς δύο κόρακας προσποιούοντας αὐτῷ καὶ τίλλειν τινὰ τῶν πτερῶν αὐτοῦ πειρωμένους ἀπέκτεινεν· ὃ τὴν 5 νίκην κατ' ἀμφοτέρων τῶν συνιόντων αὐτῷ προεσήμαινε. καὶ οἱ μὲν οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθοσαν μετὰ τῶν στρατευμάτων, καὶ παραχρῆμι τὰ σφίσι δόξαντα ἐπραττον· καὶ σφαγαὶ πολλῶν ἐποιήθησαν, ὡς πληρωθῆναι τὴν πόλιν νεκρῶν. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς οἰκίαις, οἱ δὲ ἐν ταῖς ὁδοῖς κἂν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρὸς τοῖς D 10 ἱεροῖς ἀπεκτείνοντο, καὶ αἱ μὲν κεφαλὰι αὐτῶν ἐπὶ τὸ βῆμα αὐτοῖς ἀντίθιεντο, τὰ δὲ λοιπὰ σώματα τὰ μὲν αὐτοῦ που ἔρριπτετο βορὰ κισί τε καὶ ὄρνεσι, τὰ δὲ εἰς τὸν ποταμὸν ἐνεβάλλετο. καὶ οὐχ οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι ἀπάλλυντο. πάντας γὰρ τοὺς ἐκάστω τῶν τριῶν συναραμένους ἢ συμπράξαντας ἐν πολε- 15 μίῳ μοῖρα οἱ ἄλλοι ἐτίθεντο. καὶ οὕτω συνέβαινε τοὺς αὐτοὺς καὶ φίλους τινὶ αὐτῶν καὶ ἐχθροὺς τοῖς ἐτέροις εἶναι, ὥστε ἐν ᾧ ἰδίᾳ ἕκαστος τοὺς ἐπιβουλεύσαντας αὐτῷ ἠμύνητο, καὶ τοὺς φίλ- P I 501 τάτους κοινῇ συναπάλλυσαν. οὐ γάρ τις τὸν ἑαυτοῦ ἐχθρὸν τιμω- ρήσασθαι φίλον ἐτέρου ὄντα ἠδύνατο, μὴ ἀντιειδοῦς ἕτερον φίλον 20 ἑαυτοῦ νομιζόμενον, ἢ καὶ πλείους, εἰ ὁ αἰτούμενος εἰς σφαγὴν ἔντιμος ἦν ἕξ ἀρετῆς ἢ γένους ἢ ἀξιώματος. καὶ τοὺς πλουσίους W II 140 δέ, κἂν μηδὲν εἶχον αὐτοῖς ἐγκαλεῖν, προσαπώλλυον, πολλῶν

5 ἀμφω C. 9 πρὸς om A. 10 αὐτοῖς] αὐτῶν Dio, Sullana
tempora respiciens. 12 ὄρνεσι A. 15 οὕτως BC. 19 ἀντι-
ειδοῦς A Dio, ἀντιδοῦς PW.

Inde dum Romam properant, Antonio et Lepido parum auspiciata omina obvenerunt. Caesaris autem tabernaculo aquila insedit, quae duos corvos irruentes et pennas aliquot ei evellere conantes occidit: quo augurio victoria contra duos collegas ei portendebatur. Romam cum legionibus ingressi statim fecere quae voluerunt, tot civibus occisis ut urbs cadaveribus impleteretur. nam alii in aedibus, alii in viis, alii in foro et ad templa deorum immortalium trucidabantur. proscriptorum capita in rostris proponebantur, trunci corporum partim temere abiciebantur, canibus esca et alitibus, partim in Tiberim praecipitabantur. nec inimici duntaxat sed amici eorum etiam perimebantur, nam eos omnes qui uni ex triumviris opem tulerant aut suffragati fuerant, reliqui duo hostes indicabant. ita fiebat ut iidem alicui eorum amici et caeteris hostes essent, et dum quisque insidiatores ulcisceretur, eadem opera suos amicissimos perderet. nec enim ullus inimicum suum, si alterius amicus esset, nisi alium eius loco dedisset qui ipsius amicus haberetur, aut plures etiam, si is qui ad caedem postulabatur sive virtute sive nobilitate sive dignitate excelleret, e medio tollere poterat. divites vero vel

χορημάτων δεόμενοι ἵνα τὰς ἐπιθυμίας τῶν στρατιωτῶν ἀποπλήσωσι.

17. Ταῦτα δὲ ὑπὸ τοῦ Λεπίδου καὶ τοῦ Ἀντωνίου ἐπράτετο μάλιστα. τιμηθέντες γὰρ ὑπὸ τοῦ προτέρου Καίσαρος, καὶ ἐπὶ πλείστον ἄρξαντες καὶ ἡγεμονεύσαντες, καὶ πλείστους εἶχον ἑχθρούς. ἐδόκει δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ νέου Καίσαρος γίνεσθαι διὰ τὴν τῆς δυναστείας κοινωλίαν. αὐτὸς γὰρ οὐ συγχρὸς ἀπέκτεινε, φέσει τε οὐκ ὠμὸς ὢν καὶ τεθραμμένος τοῖς ἡθροσι τοῦ πατρός, καὶ μήτε πολλοῖς μίσος τρέφων σφοδρὸν καὶ φιλεῖσθαι πραγματευόμενος. καὶ οὐ μόνον οὐ πολλοὺς ἔφθειρεν, ἀλλὰ καὶ ἔσωσε πλείστοις· καὶ τοῖς κρήσασί τινας ἐπιεικίστατα ἐχρήσατο, ἐπεὶ θάνατος καὶ τούτοις προεῖρητο.

Ὁ δὲ Λεπίδος ἀπαραίτητος ἦν, καὶ ὁ Ἀντώνιος ὠμῶς καὶ ἀνηλεῶς ἔκτεινε καὶ τοὺς ἐπικουρήσας τοῖς κτεινομένοις ἐπιχειροῦντας, καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν σφαττομένων καὶ σιτούμενος ἐπεσκόπει, καὶ τῆς ἀνοσίτου θείας αὐτῶν ἐνεπίμπλατο. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡ Φουλβία πολλοὺς καὶ αὐτὴ καὶ δι' ἑχθραν καὶ διὰ χρήματα ἐθανάτωσεν, ἔστι δ' οὗς οὐδὲ γινωσκομένους ὑπὸ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς. ποτὲ γοῦν καὶ τῆς τοῦ Κικέρωνος κεφαλῆς κομισθείσης (φεύγων γὰρ κατελήφθη καὶ ἐσφάγη) ὁ μὲν Ἀντώνιος πολλὰ αὐτὸν βλασφημήσας ἐκέλευσεν αὐτὴν ἐκφανέστερον τῶν ἄλλων ἐν τῷ βήματι προτεθῆναι, ἵν' ὄσιν ἠκούετο δημηγορῶν κατ' αὐτοῦ, ἐκεῖ μετὰ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς ὄρωτο· οὕτως γὰρ

11 ἐπιεικιστάτως Α.

FONTES. Cap. 17. *Dionis Historiae Romanae lib. 47 c. 7—15.*

innocentes in proscriptorum numerum referebant, quod ingenti pecunia esset opus ad explendas militum cupiditates.

17. Haec a Lepido et Antonio potissimum agebantur: quorum, quod sub maiori Caesare honorati fuissent et amplissimis magistratibus atque imperiis ornati, etiam inimicitiae latissime patebant, sed eadem a Caesare quoque fieri putabantur propter potentatam societatem. paucos enim ipse occidebat, nec natura crudelis et moribus patris educatus et paucis graviter infensus, quique diligi se quam timeri mallet, nec tantum non multos occidit, sed plurimos etiam conservavit, et eos qui alios occultarant humanissime tractavit: nam id quoque capitale erat.

Lepidus vero inexorabilis fuit: Antonius item saevus; qui proscriptorum quoque defensores crudeliter trucidabat, occisorumque capita vel inter epulas intuens nefario spectaculo ad satietatem perfruebatur. uxor item eius Fulvia multos ex odio, multos pecuniae causa, nonnullos etiam marito plane ignotos trucidabat. Ciceronis autem caput (nam is quoque in fuga iugulatus fuerat) Antonius ad se allatum maledictis insectatus, illustriori in loco pro rostris, una cum dextra eius manu, unde

ἀπειτέμητο. ἡ δὲ δὴ Φουλβία ἔς τε τὰς χεῖρας αὐτὴν ἔλαβε, καὶ ἐμπικραναμένη καὶ ἐμπτύσσα ἐπὶ τὰ γόνατα ἔθριξε, καὶ τὸ στόμα αὐτῆς διανοίξουσα τὴν γλῶσσαν ἐξελλκυσσε, καὶ ταῖς βελβναις, αἷς εἰς τὴν κεφαλὴν ἐκέχρητο, κατεκέντησε, πολλὰ καὶ 5 μισαρὰ ἐπισκώπτουσα.

Πολλοὶ μὲν οὖν ἀπόλοντο, τινὲς δὲ καὶ ἐσώθησαν. δοῦλοι γὰρ τὰς τῶν δεσποτῶν ἐσθῆτας περιβαλλόμενοι, ἕκλεινους κατακρήναντες, ὡς οἱ δεσπόται ἐσφάττοντο. καὶ τις στιγμιαίας δοῦλος οὐ μόνον οὐ προέδωκε τὸν στίξαντα αὐτὸν δεσπότην, ἀλλὰ 10 καὶ περίεσπεν. ὡς γὰρ συναπειθόρασκε τῷ δεσπότη καὶ διώκεσθαι ἔγνω, ἀπέκτεινέ τινα συναντήσονται σφίσι, καὶ τὴν στολὴν ἐκείνου τῷ δεσπότη δούς, ἀπιέναι ἀφῆκεν· αὐτὸς δὲ πυρὰν ἀνάψας P I 502 τὸν νεκρὸν ἐπέθριξε ἐπ' αὐτήν, τὴν δ' ἐσθῆτα τοῦ δεσπότου καὶ τὸν δακτύλιον φέρων ἀπήνησε τοῖς διώκουσι, καὶ εἰπὼν φεύγοντα 15 τὸν δεσπότην ἀποκτείνει ἐπιστεύθη διὰ τὰ σκῦλά τε καὶ τὰ στίγματα, καὶ ἐκείνον ἔσωσε, καὶ αὐτὸς ἐτιμήθη. Κύντων δὲ Κικέρωνα τὸν τοῦ Μάρκου ἀδελφὸν ὁ παῖς ἐξέκλεψε, καὶ στρεβλωθεὶς ἐπὶ τούτῳ οὐκ ἐξελάλησεν. ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ μισθῶν τὸ γινόμενον καὶ ἐλέησας τὸν παῖδα ἐθελοντῆς αὐτὸς ἑατὸν τοῖς 20 σφαγεῦσι παρέδωκε. πολλοὶ δὲ καὶ λανθάνοντες ἀπειθόρασκον καὶ πρὸς τὸν Βροῦτον ἀπήσαν καὶ τὸν Κάσσιον. οἱ δὲ γε πλείους τῷ Σέξτω προσεχώρουν. ναυαρχεῖν γὰρ πρότερον αἰρεθεὶς, καὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ θαλάσῃ δυνηθεὶς, ἰσχρὸν οἰκείαν, καίτοι τῆς Β ἀρχῆς ὕστερον ὑπὸ τοῦ Καίσαρος στερηθεὶς, περιεβύλλετο, καὶ

2 ἐμπικραναμένη ABCW Dio, ἐμπικραναμένη P. 6 ἀπόλοντο A.
8 ἐσφάγησαν A. 17 τοῦ om B.

contionatus fuerat, affigi iussit. Fulvia vero id primum in manus sumptum ira percita conspuit, deinde genibus impositum, oreque diducto, linguam extractam acubus, quibus ad ornamenta capitis utebatur, pupugit, cum multis nefariis diceriis.

Multis pereuntibus quidam evaserunt. servi enim dominorum vestibus sumptis illisque occultatis ipsi pro eis caesi sunt. et quidam herum, a quo ignominiosis notis compunctus fuerat, non modo non prodidit sed etiam conservavit. nam cum herum in fuga comitans percussores insequi animadvertisset, quendam obvium occidit, eiusque vestem data domino, eoque abire iussu, cadaver in pyram coniecit, vestem vero et anulum herilem persecutoribus obtulit, se fugientem dominum occidisse professus: quod cum ob notas illas et spolia crederetur, et illi salutem et sibi honorem peperit. Q. Ciceronem Marci fratrem filius suffuratus, cum torqueretur, non prodidit. sed pater ea re cognita, filii misertus, ultro se percussoribus obtulit. multi ex latebris ad Brutum et Cassium, plures ad Sextum confugerunt: qui classi praefectus et ad tempus mari perditus, privatis viribus (quanquam post a Caesare adempto imperio)

τὴν Σικελίαν κατέσχεν. ἔπειτα, ὡς καὶ ἐκείνῳ ἐπεκηρύχθη αἷ τε ἄλλαι σφαγαὶ ἐγένοντο, πλείστον τοῖς ὁμοίοις συνήρατο, ὑποδεχόμενος τοὺς ἐς αὐτὸν ἰόντας καὶ παρτοίως ἐπικουρῶν· ὅθεν καὶ συχνοὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθον.

Τοιαῦτα μὲν περὶ τὰς σφαγὰς ἐγένετο, πολλὰ δὲ καὶ ἄτοπα 5 καὶ περὶ τὰς τῶν ἄλλων οὐσίας συνέβηκε, καὶ αἱ τῶν ὑπόρων οἰκίαι ἐπορθοῦντο, καὶ ἐνοίκιον ἐνιαύσιον πασῶν τῶν ἐν τῷ ἄστει
 W. II 141 οἰκιῶν καὶ τῶν ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ ἐπρόξαντο, τῶν μὲν μισθωθεῖσῶν καθ' ὀλόκληρον, ὧν δ' οἱ δεσπότηαι ὄκουν, ἔξ ἡμισείας,
 C πρὸς τὴν τῆς καταγωγῆς ἀξίαν· καὶ τοὺς τῶν χωρίων κτήτορας 10 τὸ ἡμισιὸν τῶν προσόδων ἀφείλοντο, καὶ τὰ κτήματα τῶν κτεινομένων τοῖς στρατιώταις παρεῖχον, τὰ μὲν δῶρον, τὰ δὲ ἐπεωνίζοντες· ἀπειρητο γὰρ μηδένα τῶν ἄλλων ἀπαντῶν εἰς τὸ πρατήριον ἀνησόμενον, θάνατον τῶν ἀπαντήσαντι ἐπιτίμιον. καὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ ἀρχιερωσύνας εἰδίδοσαν, καὶ νόμους τοὺς 15 μὲν ἀπήλειψαν, τοὺς δὲ ἀντετέγραψαν, καὶ πᾶν κατὰ τὸ δοκοῦν ἀντοῖς ἐπρασσον, ὥστε χρηστήν τὴν τοῦ ἀνηρημένου Καίσαρος μοναρχίαν νομίζεσθαι.

D 18. Τὸν μὲν οὖν ἐνιαυτὸν ἐκείνον ταῦτα ἐποίησαν· τοῦ δὲ Λεπίδου τοῦ Μάρκου τοῦ τε Πλάγκου τοῦ Λουκίου τῷ ἐπιόντι 20 ἔπειτα ὑπατευσάντων τέλη τε ἥδη ἐσχολακῶτα ἀνενεώθησαν καὶ ἐκ

7 ἐνοίκιον A. 13 πρακτῆριον B. 14 ἀπαντήσαντι A.
 15 ἀρχιερωσύνας BC, ἀρχιερωσύνας PW. 17 χρηστήν] Dio χρυσόν.

FONTES. Cap. 18. *Dionis Historiae Romanae lib. 47 c. 16 — c. 34.*

collectis, Siciliam occuparat. deinde, cum ipse quoque proscrip-tus et caedes factae essent, in eodem periculo versantibus plurimum tulit opis tum suscipiendo tum aliis rationibus. itaque frequentes ad eum con-venerunt.

Ac caedium huiusmodi ratio fuit: bonorum autem nibilo melior. nam locupletum aedes diripiebantur, et annuae domorum mercedes tam in aliis Italiae urbibus quam Romae exigebantur; earum quae locatae erant, integrae: in quibus ipsi domini habitabant, dimidiae, pro ampli-tudine habitationum. iis item qui praedia possidebant redditum semissem ademerunt, et occisorum possessiones militibus assignarunt, alias gratis, alias vili pretio. nam capite sanxerant ne quis alius in auctionem emendi gratia prodiret. largiebantur magistratus, honores, sacerdotia; leges alias rogabant, alias abrogabant; omnia denique arbitratu suo sic gere-bant ut Caesaris interfecti monarchia clemens haberetur.

18. Haec illo anno acta sunt: sequenti, M. Lepido et L. Planco consulibus, vectigalia intermissa revocata et nova excogitata sunt; mul-

καίης προσκατέστησαν ἕτερα, καὶ πολλὰ μὲν ἐπὶ τῇ γῆ πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκέταις ἐπράττοντο. ὁ δὲ πλεον τῶν ἄλλων πάντας ἠρίασεν, ἦν τὸ παντὸς οὐσίαν δεκατευθῆναι ὅποσονοῦν εὐποροῦντος ἀνδρὸς ὁμοίως καὶ γυναικός. λόγῳ μὲν γὰρ τὸ δέκατον τῆς 5 οὐσίας παρ' ἑκάστου σφῶν εἰσεπράχθη, ἔργῳ μὲντοι οὐδὲ τὸ δέκατον κατελείφθη τι. καὶ ἕτερον δὲ τι ἐπενενόητο. τῷ γὰρ βουλομένῳ ἐνεδόθη πάσης τῆς οὐσίας ἐκοτάντι τὸ τρίτον μετὰ ταῦτα αὐθις ἀπαιτῆσαι αὐτῆς, τουτέστι μήτε τι λαβεῖν καὶ πράγματα σχεῖν. οἱ γὰρ βία τὰ δύο μέρη συλῶμενοι προφανῶς, πῶς P I 503
10 ἂν τὸ τρίτον ἀπέλαβον; καὶ ἄλλα δὲ πλείστα τοῖς ἀνθρώποις τότε πρὸς πένταν αὐτοῦς συνελαύνοντα ἐπενήνεκτο, μόνοι δὲ οἱ τὰ δπλα ἔχοντες ὑπερεπλούτησαν.

Οὕτως οἱ ἄνδρες οἱ τρεῖς ἐκείνοι ἐποιοῦν, καὶ ἅμα τὸν Καίσαρα ἐκείνον τὸν πρότερον ἀπεσέμνον, καὶ τιμὰς ποικίλας τε 16 καὶ πολλὰς αὐτῷ ἐψηφίσαντο. πράξαντες δὲ ταῦτα, Λέπιδος μὲν ἐν Ῥώμῃ τὴν τε πόλιν καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν διάξων ὑπέμεινε, Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος κατὰ τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ Κασσιου ἐστράτευσαν. ἐκείνοι γὰρ τὸν Καίσαρα τὸν Ὀκτάβιον μυθόντες τῶν πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τὸν ὄμιλον σφετερίζεσθαι, B
20 τὴν τε δημοκρατίαν ἀπέγνων καὶ ἐκείνον φρονηθέντες ἐν Ἀθήναις ἐγένοντο. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι σφᾶς λαμπρῶς ἐπέδεξαντο, καὶ ἐκβῆνας χαλκῆς αὐτοῖς ἐψηφίσαντο, ὡς τοὺς παρ' αὐτοῖς τυραννο-

1 προσκατέστησαν AC, προσκατέστησαν PW. 2 [κέταις A.
3 ἦν om A. ὅποσονοῦν AC, ὅποσωνοῦν PW: Dio ἐφ' ὅπο-
σονοῦν. 8 αὐθις om A Dio. αὐτῆς ἀπαιτῆσαι AB Dio.
μήτε τι ABCW Dio, μή τε P. 16 διαξων A. 22 παρ'
αὐτοῖς] παρανοῦ A.

taque de fundis, multa de servis exacta. sed inter omnia molestissima fuit facultatum omnium quantaeunque erant decimatio, sive virorum sive mulierum. nam verbo quidem decima exigebatur, sed revera nemini pars decima relinquebatur. est et aliud excogitatum. cuivis concedebatur, si bonis omnibus cessisset, ut tertiam partem repeteret; hoc est ut nihil reciperet, et negotium sibi ipse faceretur. nam qui duabus partibus vi manifesta spoliabantur, tertiam quo pacto recuperassent? alia denique plurima tum, quibus ad egestatem redigerentur, hominibus sunt imposita, solis iis qui arma tenerent divitiis abundantibus.

Dum haec triumviri agitant, eadem opera Caesarem defunctum ornant, multis ei variisque decretis honoribus. his rebus confectis Lepidus in urbe mansit ut Romam et Italiam gubernaret: Caesar et Antonius contra Brutum et Cassium sunt profecti. qui eum Caesarem Octavium rerum potiri et plebem sibi devincire velle audivissent, libertate patriae desperata, metu illius Athenis vixerunt; splendideque ab Athe-

κτόνους ζηλώσασι, τὸν Ἀρμόδιον λέγω καὶ τὸν Ἀριστογείτονα. εἶτα πυθόμενοι ἐπὶ μείζον τὸν Καίσαρα αἰρεσθαι, ὁ μὲν Κάσσιος πρὸς τοὺς Σύρους ὤρμησε συνήθεις ὄντας αὐτῷ, Βροῦτος δὲ τὴν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Μακεδονίαν συνίστη. καὶ προσεῖχον αὐτῷ ἕκ τε τῆς δόξης τῶν πεπραγμένων, καὶ ὅτι καὶ στρατιωτικῆς συγχροῦς, ὁ τοὺς μὲν ἕκ τῆς πρὸς Φαρσάλω μάχης ἐκεῖ που περιπλανωμένους, C τοὺς δὲ καὶ ἕκ τῶν τῷ Δολοβέλλω συνεξεληθόντων ὑπολειφθέντας, προσλαβὼν εἶχε, καὶ χρήματα δὲ οἱ ἕκ τῆς Ἀσίας παρὰ τοῦ Τρεβωνίου ἀπέστυλτο. τὸ μὲν οὖν Ἑλληνικὸν ἀπόνως προσεποιήσατο, καὶ τὴν Μακεδονίαν δὲ μετὰ τοῦτο πᾶσαν καὶ τὴν Ἥπειρον 10 προσλαβὼν τῇ γεροσσίᾳ ἐπίστευε τὰ πεπραγμένα δηλῶν. οἱ δὲ (ἔτυχον γὰρ τότε ὑπόπτως πρὸς τὸν Καίσαρα ἔχοντες) καὶ ἐπήρσαν αὐτὸν καὶ πάντων ἄρχων τῶν ἐκεῖσε ἐκέλευσαν. κἀντεῦθεν αὐτὸς τε γέγονε προθυμότερος, καὶ ὑπέικον ἀπροφασίστως ἔσχηκε τὸ ὑπήκοον. ἐπεὶ δὲ ὁ Καῖσαρ ἐν τῇ Ῥώμῃ τε ἐνηυθέντησε καὶ 15 D τοὺς τοῦ πατρὸς ἐτιμωρεῖτο σφαγεῖς φανερώς, ἐσκέπει ὅπη αὐτὸν ἐπίοντα ἀμύναιτο, καὶ τινὰς ἐπιβουλάς πρὸς τινῶν αὐτῷ γενομένας ἀπεκρούσατο. καὶ ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίαν ἀνεχώρησεν, ἔχων τὸ W Π 142 ἰσχυρότατον τοῦ στρατοῦ, κἀκίειθεν εἰς τὴν Ἀσίαν ἔπλευσεν, ἵνα μὴ τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ πραττόμενα ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ἀγγελλόμενα 20 μαθόντες οἱ στρατιῶται μεταβάλλωνται. εἰτ' αὐθις εἰς τὴν Εὐρώπην ἠπειχθη, δέισας μὴ τι νεωτερισθῆ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ καιρὸν καὶ ὁ Κάσσιος εἰς τὴν Ἀσίαν

1 ζηλώσασι ante τοὺς A. 5 τε om B. 9 τρεβωνίου AC.
10 δὲ om A. 15 ἐν ἠρόθτης A. 20 φοβερώτατον A.

niensibus sunt excepti, aereis statutis decretis, ut Aristogitonis et Harmodii tyrannicidarum imitatoribus. deinde crescente potentia Caesaris Cassius ad Syros, quibuscum familiaritas ei intercedebat, est profectus: Brutus Graecos et Maedones sibi adiunxit, quos tum ob rerum gestarum gloriam, tum ob multitudinem militum quos partim a Pharsalica pugna ibi oberrantes partim ex Dolabellae copiis relictos adseverat, tum vero etiam ob pecuniam a Trebonio ex Asia missam, dicto audientes habebat. Graecia citra laborem occupata, deinde Macedonia quoque omni et Epiro adscitis, acta sua ad senatum perscripsit. qui cum Caesarem suspectum haberet, eum cellaudavit et loca illa omnia tenere iussit. unde et ipse factus est alacrior, et subditos citra exceptionem obnoxios habuit. Caesare autem Romae iam dominante et patris percussores aperte ulciscente, quo pacto illius impetum propulsaret cogitans, evitatis insidiis sibi factis in superiorem Macedoniam cum validissima parte copiarum concessit, atque inde in Asiam navigavit, ne militum fides Romanarum rerum fama ad terrorem amplificata mutaretur. postea in Europam rediit, novarum rerum metu.

Eodem tempore Cassius quoque ad Trebonium in Asiam traiecit;

ἐπειρώθη πρὸς τὸν Τρεβώνιον, καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρήματα
 καὶ ἰππίας συχοῦς καὶ ἑτέρους πολλοὺς τῶν τε Κιλικίων καὶ τῶν
 Ἀσιανῶν, τοὺς Ταρσείας καὶ ἄκοντας εἰς τὸ συμμαχικὸν προσηγά-
 γετο. καὶ εἰς τὴν Συρίαν ἔλθων, ἀμαχεὶ πάντα τὰ τε τῶν δήμων
 5 καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων προσηποίησατο. παραλαβὼν οὖν τὴν P I 504
 Συρίαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὤρμησε, πυθόμενος τοὺς στρατιώτας
 τοὺς ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καταλειφθέντας προσίεναι.
 ἐκείνους τε οὖν ἐτόλμως καὶ τοὺς Ἰουδαίους παρεστήσατο. οὕτω
 δὴ καὶ ὁ Κάσσιος διὰ ταχέων ἐγένετο ἰσχυρός, καὶ τῇ γερουσίᾳ
 10 τὰ ὅμοια τῷ Βρούτῳ ἐπέστειλε· καὶ οἱ τὴν τε τῆς Συρίας ἀρχὴν
 ἢ βουλὴ ἐβεβαίωσε καὶ τὸν κατὰ τοῦ Δολοβέλλου πόλεμον ἐψηφί-
 σατο. οὗτος γὰρ ἐτέτακτο μὲν τῆς Συρίας ἄρχειν, εἰς δὲ τὴν
 Ἀσίαν ἐνδιατρέψων τὸ δόγμα ἐμεμαθήκει, καὶ πρὸς μὲν τὴν Συ-
 ρίαν οὐκ ἀπῆλθεν, αὐτοῦ δὲ καταμείνας τὸν Τρεβώνιον δόλω ἐν
 15 τῇ Σμύρῃ ἀνέειλε καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν κατέσχεν. οὕτω δὲ τῆς
 Ἀσίας γενόμενος ἐγκρατὴς εἰς τὴν Κιλικίαν ἦλθε, τοῦ Κασσίου
 ἐν Παλαιστίνῃ τυγχάνοντος, καὶ τοὺς μὲν Ταρσεῖς ἐκουσίους B
 προσλαβὼν, φρουροὺς τοῦ Κασσίου ἐν Αἰγαῖς ὄντας ἐνίκησεν·
 εἰς δὲ τὴν Συρίαν ἐνέβαλε, καὶ τῆς μὲν Ἀντιοχείας ἀπεκρούσθη,
 20 τὴν δὲ Λαοδίκειαν προσηποίησατο. καὶ τὸ ναυτικὸν αὐτῷ προσ-
 ἦλθε· κἀντιῦθεν ἰσχύσας εἰς Ἄραδον ἀπελήλυθεν, ἔνθα μετ'
 ὀλίγων ἀπολειφθεὶς ἐκινδύνευε. διαφυγῶν οὖν ἀπήντησε τῷ
 Κασσίῳ, καὶ συμβαλὼν αὐτῷ ἠττήθη, καὶ εἰς τὴν Λαοδίκειαν
 ἐπολιορκεῖτο. ἐνδεῖα δὲ τῶν ἐπιτηδίων ἀνυγκασθεὶς, καὶ φοβη-

3 ἐς C.

11 κατὰ om B.

19 ἐνέβαλλε A.

20 αὐτὸ A.

22 ὀλίγον A.

a quo pecunia accepta cum multis equites aliosque non paucos Cilices
 et Asianos sibi adiunxisset, Tarsenses vel invitos in suam societatem
 pertraxit. inde in Syriam profectus omnes populos, omnes legiones citra
 dimicationem sibi adiunxit. Syria suscepta in Iudaeam properavit, au-
 dito militum quos Caesar in Aegypto reliquerat accessu: quos una cum
 Iudaeis facile ad deditorem compulit. ita Cassius quoque viribus cele-
 riter auctis, eodem modo quo Brutus ad senatum scripsit. a quo Syriam
 provinciam obtinere et bellum gerere cum Dolabella iussus est. qui,
 cum ei Syria mandata esset, in Asia moram trahens, senatusconsulto
 cognito in provinciam non abiit, sed ibidem degens Trebonium dolo
 Smyrnae sustulit; totaque Asia potitus, Cassio in Palaestina agente,
 Ciliciam venit, et a Tarsensibus ultro est receptus. Cassii praesidio,
 quod Aegis erat, superato, impressionem in Syriam fecit. ab Antiochia
 repulsus Laodiceam subegit, et classis accessione auctis viribus Aradam
 abiit. ubi cum paucis circumclusus in periculo fuit; sed tamen elapsus
 occurrit Cassio, ab eoque acie victus et Laodiceae circumsessus, cum

Θεις μὴ ζῶν ἄλλῳ, ἑαυτὸν διεχρήσατο. δ καὶ ὁ ὑποστράτηγος αὐτοῦ Μάρκος Ὀκτάβιος ἔπραξε.

Κάσσιος δὲ ἐπεὶ τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ τῇ Κιλικίᾳ κατεστή-
 C σατο, εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς τὸν Βροῦτον ἀφίκετο. ὡς γὰρ τὴν
 συνομοσίαν τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἔμαθον, καθ' ἑαυτῶν εἰδότες ἐκέ- 5
 λους πάντα ποιεῖν, προθυμότερον καὶ αὐτοὶ κοινῇ πάντα καὶ
 ἐβουλευόντο καὶ συνέπραττον. καὶ αὐτοὶ τε περιμόντες καὶ ἐτέ-
 ρους διαπέμποντες τοὺς μὴ ἐκείνοις ὁμοφρονοῦντας προσήγοντο
 καὶ χρήματα καὶ στρατιώτας συνήθροισον, τινῶν δὲ μὴ συμμα-
 χῆσαι πειδομένων αὐτοῖς, ἐπ' ἐκείνους ἐτέραψαν. καὶ Κάσσιος 10
 μὲν ναυμαχίᾳ τοὺς Ῥοδίους ἐνίκησε καὶ τὰς ναῦς αὐτῶν ἀφείλετο
 καὶ τὰ χρήματα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην συλλαβῶν
 ἀπέκτεινε· Βροῦτος δὲ τῶν Λυκίων ἐκράτησε, καὶ τῶν πόλεων
 D τὰς μὲν πλείους ἀμαχεὶ προσηγάγετο, Ξάνθον δὲ εἰς πολιορκίαν
 κατέστησε, καὶ εἶλεν αὐτὴν καὶ κατέπραθεν. εἶτα πρὸς Πάτιυρα 15
 ἦλθε, καὶ προσεκαλεῖτο αὐτοὺς ὡς φίλους· ὡς δ' οὐκ ἐπήκου-
 σαν, τοὺς ἀλχημαλίτους τῶν Ξυνθίων συγγενεῖς αὐτοῖς ὄντας
 ἐπεμψεν, ἐλπίζων δι' ἐκείνων αὐτοὺς προσαγαγέσθαι. οἱ δ' οὐδ'
 οὕτως ἐνέδωσαν. πωλῆσας οὖν τινὰς τῶν ἀλχημαλίτων τοὺς λοι-
 ποὺς ἤλευθέρωσεν. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ Πατιυρεῖς εὐθὺς αὐτῷ 20
 ὡς ἀρετὴν ἔχοντι προσέθεντο. τοῦτο δὲ καὶ οἱ Μυρεῖς ἐποίησαν,
 ἐπειδὴ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν ἐν τῷ ἐπινειῷ λαβῶν ἀπέλυσε. καὶ
 τὰλλα δὲ δι' ὀλίγου παρεστήσατο.

2 μάρκος ὁ οὐτάβιος A. 4 Ἀσίαν] σολίαν C. 7 ἔπρα-
 τον A. 10 πειδομένων] καταθεμένων A. 12 δὲ ταῦτα A.
 14 εἰς πολιορκίαν κατέστησε καὶ εἶλεν αὐτὴν A cum Dione, πολιορ-
 κία εἶλε PW. 17 αὐτῶν A. 22 αὐτὸν A. 23 ὀλίγον A.

annonae penuria premeretur, ne vivus in hostis potestatem veniret, se ipse interfecit. idemque legatus eius M. Octavius fecit.

Cassius Syriae et Ciliciae rebus constitutis in Asiam ad Brutum venit. cognita enim triumvirorum coniuratione, quos contra se moliri omnia norant, alacrius ipsi quoque communi consilio et deliberabant et agebant; et adversa facione partim per semetipsos partim per legatos ad se traducta, et pecunia et militibus collectis, quosdam societatem detrectantes oppugnarunt. ac Rhodiis Cassius mari victis et naves et pecunias ademit: deinde Ariobarzanem comprehensum occidit. Brutus vero Lyciam subegit, plerisque urbibus ultro deditionem facientibus; sed Xanthum vi expugnatam incendit. deinde Patara profectus cives ad amicitiam suam invitavit: quam cum aspernarentur, per Xanthios captivos, cognatos eorum, conciliatione frustra tentata, captivis aliquot venditis caeteros dimisit liberos. quo viso Patarenses statim ad eum, virtutis opinione illecti, se contulerunt. idem et Myrenses fecerunt, eum duces eorum in navali captum dimisit. reliqua etiam exiguo tempore subegit.

19. Ἐντεῦθεν ἄμφω εἰς τὴν Ἀσίαν ἤλθον, καὶ εἰς τὴν P I 505
 Μακεδονίαν ἤπειγοντο. Γάιος δὲ ὁ Νορβανὸς καὶ Δεκίλλιος
 Σάξας παρὰ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου εἰς Μακεδονίαν
 ἐστάλησαν, καὶ πρὸς τοῖς Φιλίπποις στρατοπεδευόμενοι τὴν
 5 σίντομον ὁδὸν προκατέλαβον. διδὸν ὁ Βροῦτός τε καὶ ὁ Κάσσιος W II 143
 ἑτέραν μακροτέραν περιελθόντες, καὶ βιασάμενοι τὴν ἐκεῖ φρου-
 ράν, πρὸς τὴν πόλιν κατὰ τὰ μετέωρον παρήλθον καὶ ἐστρατο-
 πεδεύσαντο. ὑπεριερωῦντες δὲ τῷ πλήθει τῶν ἐναντίων τό τε ὄρος
 τὸ Σύμβολον κατέλαβον καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἕκ τε τῆς θαλάσσης
 10 ἐπήγγοντο καὶ ἕκ τοῦ πεδίου καταθρόντες ἐλάμβανον. Νορβανὸς
 δὲ καὶ Σάξας συμβουλευτὴν αὐτοῖς οὐκ ἐτόλμων, τὸν Καίσαρα δὲ B
 καὶ τὸν Ἀντώνιον μετεπέμποντο. οἱ δὲ μέρος μὲν τι τοῦ στρατοῦ
 πρὸς φυλακὴν τῆς Ἰταλίας κατέλιπον, τῷ δὲ πλείονι ἐπερωιδῆθη-
 σαν τὸν Ἴονιον. καὶ Καῖσαρ μὲν νοσήσας ἐν Ἀνθρακῶ κατέμει-
 15 νεν, Ἀντώνιος δὲ ἐπὶ Φιλίππους ἤλασε, καὶ τινὰς τῶν ἐναντίων
 ἐνεδρεύσας σιταγωγούντας ἐσφάλη. ὁ δὲ Καῖσαρ καθ' ἑκάτερον
 δέσους, εἴτε τι ἐλαττωθεῖη καταμόνας συμβουλῶν Ἀντώνιος, εἴτε
 καὶ κρατήσει (ἕκ μὲν γὰρ τοῦ τὸν Βροῦτόν τε καὶ τὸν Κάσσιον,
 ἕκ δὲ τοῦ τὸν Ἀντώνιον πάντως ἐφ' αὐτὸν ἰσχύσειν ἐνδύσειν),
 20 ἤπειχθη καὶ ἔτι ἄρρωσίων· καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀντώνιον ἀνεθάβ-
 ούσαν.

1 ἐς C. 2 Νορβανὸς Dio. Δευίδιος, Δεκίλλιος, Δεκίλλιος
 Dionis codices. 3 Σάξας B et Dio vulgo. 10 ἤπειγοντο C.
 καταθρόντες ἐλάμβανον A Dio, ἐλάμβανον καταθρόντες PW.
 12 τι C, τοι PW. 18 κρατήσῃσιν Dio. τε om A.

FONTES. Cap. 19. Dionis Hist. Rom. lib. 47 c. 35 — c. 48.
 Plutarchi Brutus, c. 39 43—45.

19. Inde ambo in Asiam, ex Asia in Macedoniam properabant. cum vero C. Norbanus et Decillius Saxa a Caesare et Antonio in Macedoniam missi, compendiosa via praeoccupata, castra iuxta Philippos posuissent, Brutus et Cassius per aliam longiorem viam eodem profecti pulso praesidio ad superiorem urbis partem castra et ipsi posuerunt; et quia numero superiores erant hostibus, monte Symbolo occupato commeatum tum ex mari tum ex campestribus petiverunt. Norbanus vero et Saxa cum eis pugnare non ausi Caesarem et Antonium arcessiverunt, qui parte quadam copiarum ad Italiam tutandam relicta, cum maiori parte Ionium traiecerunt, ac Caesar aegrotans Dyrrachii remansit: Antonius Philippos contendens, cum hostibus in frumentatione collocasset insidias, impedit. at Caesar utrumque timens, si Antonius seorsim vel vinceret vel vinceretur, quod aut is aut Brutus et Cassius ea ratione se omnino superiores futuri essent, tametsi infirmus, accurrit adventaque suo Antonianos recreavit.

C Ἀντικαθήμενων δ' ἄλλήλοις τῶν ἀντιπολέμων ἐκδρομαὶ μὲν παρ' ἀμφοτέρων ἐγίνοντο, μάχη δὲ οὐδεμία ἐκ παρατάξεως, καί-
 τοι τοῦ τε Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου συμβαλεῖν σπουδαζόντων.
 ὁ δὲ δὴ Κάσσιος καὶ ὁ Βρούτος ἀνιβάλλοντο, οὐκ ὀκνοῦντες τὴν
 μάχην, ἀλλ' εἴ πως ἄνευ κινδύνων καὶ φθόρου τινῶν ἐπικρατή-
 5 σιαν. ὡς δὲ τὰ στρατεύματα τῇ τε τριβῇ βαρυνόμενα, καὶ τῶν
 ἀντικειμένων καταφρονήσαντα, ὅτι τὸ καθάρσιον πρὸ τῶν ἀγώ-
 νων γινόμενον ἐντὸς τοῦ ἐρύματος ὡς δεδιότες ἐποίησαντο οἱ περὶ
 Καίσαρα καὶ Ἀντωνίου, εἰς τὴν μάχην τε ὤρμησαν οἱ Βρούτου,
 καὶ διελάλουν ὅτι, ἂν ἐπιπλέον ὑπερτιθῇ, ἐκλιπόντες τὸ στρατό-
 10 πεδον σκεδασθήσονται, οὕτω δὴ καὶ ἄκοντες συνέμιζαν.

D Μέγιστος δὲ Ῥωμαίοις διαφανῶς ὁ ἀγὼν οὗτος ἐγένετο.
 τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῶν γεγονότων σημείων ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ
 Μακεδονίᾳ τεκμήριτό τις. ἐν γὰρ τῷ ἄστει ὁ ἥλιος τοτὲ μὲν
 ἡλιαττοῦτο τοτὲ δὲ μέγας ἐφαίνετο, ἐξέλαμψε δὲ ποτε καὶ νυκτός, 15
 λαμπάδες τε ἄλλοσέ πη καὶ ἄλλοσε ἄττειν ἐδόκουν, καὶ σαλπύγγων
 ἤχαι καὶ ὄπλων κτύποι καὶ βοαὶ στρατοπέδων νυκτός ἐκ τῶν τοῦ
 Καίσαρος καὶ τῶν τοῦ Ἀντωνίου ὁμοφούντων ἀλλήλοις παρὰ τῷ
 Τιβέριδι ἐξηκούοντο, καὶ τι παιδάριον δεκαδωκτύλους χεῖρας ἔχον
 ἐγενήθη, ἡμίονός τε ἔτεκε τέρας· τὰ μὲν γὰρ πρόσθια ἵππων, 20
 τὰ δὲ λοιπὰ ἡμίονῳ ἑώκει. ἐν μὲν οὖν τῇ Ῥώμῃ ταῦτά τε καὶ

1 ἀντικαθισταμένων B. 9 τε add AB Dio. 10 ὄκροτιθῆ AB.
 13 ἐν om C. 17 καὶ βοαὶ στρατοπέδων] ita in duobus Regiis:
 absunt vero haec verba in aliis et in Colbert. DUCANGIUS.
 18 Ἀντωνίου] Ἀντωνίου κήπων Dio. 20 τέρας om W, e codi-
 cibus supplavit Ducangius. 21 ἡμίονος A.

Cum ambo exercitus ex adverso constitissent, excursiones utri-
 que factae sunt; sed nunquam iusta acie dimicatum est, quamvis Caesar
 et Antonius pugnae cupidi essent. Cassius enim et Brutus pugnam non
 metu differebant, sed spectabant an citra periculum et magnam caedem
 possent vincere. verum ubi exorcitus et moram aegre ferre et hostes
 contemnere coeperunt, quod sacra lustralia ante pugnam fieri solita
 velut prae metu intra vallum Caesariani et Antoniani fecissent, et pu-
 gniam acriter poposcerunt Brutiani, si res diutius differretur se castris
 desertis dilapsuros esse iactitantes, tum vero vel invitī in aciem de-
 scenderunt.

Maximum id certamen Romanis citra controversiam fuit; idque
 ostenta et Romae et in Macedonia conspecta declarant. nam in urbe
 sol alias augeri alias imminui visus, aliquando etiam noctu emicuit: fa-
 ces alio atque alio saltare visae: clangor tubarum, sonitus armorum,
 clamores exercituum ex vicinis inter se Caesaris et Antonii ad Tiberim
 hortis exauditi. puer denis manuum digitis natus. mula monstrum pe-

ἄλλα ἐγένετο, ἐν δὲ τῇ Μακεδονίᾳ περὶ τὸ στρατόπεδον τοῦ P I 506
Κασσίου μέλισσαι τε πολλαὶ αὐτὸ περιέσχον, καὶ ἐν τῷ καθαρσίῳ
τὸν στέφανον αὐτῷ κατεστραμμένον ὁ ῥαβδόυχος προσήνεγκε, καὶ
ἐν πομπῇ τιμὴν Νίκην φέρων χρυσοῦν ὀλισθήσας ἔπεισε, καὶ
βγῦπες πολλοὶ καὶ ἄλλοι ὄρνιθες νεκροφάγοι εἰς τὰ ἐκείνων διεφθί-
των στρατόπεδα ἐκλαῖζόν τε φρικῶδές τι καὶ δεινόν. τοῦ δὲ νέου
Καίσαρος λατρός ἔδοξε τὴν Ἀθηναίων ἐν ὕπνοις λέγειν αὐτῷ, ἐκ
τῆς σκηπῆς τὸν Κάισαρα ἐξαγαγεῖν καὶ καταστήσαι εἰς τὴν παρά-
ταξιν, καίτοι ἔτι κακῶς ἀρρωστοῦντα· ὁ καὶ περιέσωσεν αὐτόν,
10 ὡς εἰρήσεται.

Τὴν μὲν οὖν ἡμέραν τῆς μάχης οὐκ ὤρισαντο, ὥσπερ δὲ
ἀπὸ συγκειμένου τινὸς ἔωθεν ἐξοπλισάμενοι προῆλθον, καὶ ἐν B
κόσμῳ καὶ ἡσυχῇ παρετάξαντο. εἶτα συμμιζαντες πολλῷ μὲν
ἐχρήσαντο ὠθισμῶ, πολλῷ δὲ ξιφισμῶ καὶ προθυμίᾳ πολλῇ· καὶ
15 οὐδ' ὑπαγωγαῖς οὔτε διαψέσεισι οὐδένεες ἐχρήσαντο, ἀλλ' αὐτοῦ
ὥσπερ εἶχον ἐπίρωσκον ἐπιρώσκοντο, ἐφόνεον ἐφανεύοντο. καὶ
ὁ μὲν Βρούτος τοῖς περὶ τὸν Κάισαρα ἀντιμαχόμενος ἐκράτει, W II 144
Κάσσιος δὲ ἀντιτεταγμένος τοῖς περὶ τὸν Ἀντώνιον ἦττητο, καὶ
τὰ στρατόπεδα ἀμφοτέρωθεν ἔαλω. οὐκ ἔγνω μέντοι οὔτε τὴν
20 νίκην τῶν ἐτέρων οἱ ἦττημένοι, οὔτε τὴν ἦτταν οἱ νενικηκότες·
τά τε γὰρ στρατόπεδα πολλὰ ἀφιστήκασι, καὶ ἀπλέτου κοινοριτοῦ C
γενομένου ἠγνόησαν τὸ τέλος τῆς μάχης. τέλος δὲ τό τε τοῦ Καί-
σαρος τάφρουμα καὶ τὸ τοῦ Ἀντωνίου ἐπορθήθη, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ

2 καθαρσ C. 12 ἔωθεν ὀκλισάμενοι A, ἐξοπλισάμενοι ἔωθεν
PW: Dio ἄμα ἔφ' ἐξοπλίσαντο. 20 ἐτέρων A, ἐταίρων PW.

perit, anteriori parte equo, caetera mulo simile. in Macedonia multae apes Cassii castra circumdederunt: in sacris lustralibus lictor ei coronam inversam attulit: in pompa quadam puer auream Victoriam gestans cum lapsu concidit: multi vultures alique carnivori alites castra illorum cum horrendo et atroci sono frequentarunt. Caesaris vero adolescentis medicus se a Minerva admoneri somniavit ut eum ex tabernaculo in aciem deportaret, quamvis graviter aegrotantem: idque ei saluti fuit, ut statim diceretur.

Ac pugnae diem non constituerunt, sed velut ex composito mane in armis progressi modesto taciteque acies instruxerunt. deinde congressi magna impressione, magna digladiatione et alacritate utriusque, neutri vero recessu aut persecutionibus usi, sed suis quique vestigiis insistentes, vulnerant vulnerantur, caedunt caeduntur. ac Brutus Caesarianos vicit, Cassius ab Antonianis victus est, castris utriusque captis. sed neque victi reliquorum victoriam neque victores cladem suorum norant. nam et castra multum distabant, et immenso pulvere excitato eventum pugnae ignorabant. interim tamen et Caesaris vallum et Antonii est

πάντα εάλω, ὥστ' εἰ μὴ κατὰ τὸ δῆμα τοῦ ἱατροῦ ὑπεξήλθεν ὁ Καῖσαρ τοῦ χαρικώματος, ἐν αὐτῷ ἂν καταληφθεὶς κειν-δύνευκεν.

Ὁ δὲ Κάσσιος ἐκ μὲν τῆς μάχης ἐσώθη, τοῦ δὲ ἐρούματος καὶ αὐτοῦ πορθηθέντος ἐπὶ λόφον ἀνεχώρησεν ἔχοντα πρὸς τὸ ὤπεδον σκοπᾶς. ὑποτοπήσας δὲ καὶ τὸν Βροῦτον ἐσφάλθαι, ἐπεμψεν ἐκατόνταρχον κατασκευσόμενον καὶ ἀγγελοῦντα αὐτῷ ὅπου τε ὁ Βροῦτος εἴη καὶ ὅ τι πρόττοι. ἐπεὶ δὲ ὁ σταλείς συναντήσας D ἱππεῦσιν, οὗς ἀπεστάλκει ὁ Βροῦτος μαθησομένους περὶ τῶν κατὰ Κάσσιον, παρ' αὐτῶν ἐκυκλώθη ἀσπαζομένων αὐτὸν καὶ δεξιού- μένων, ἔδοξεν ὁ Κάσσιος πολέμους εἶναι τοὺς προσιόντας καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐνσχιθῆναι τὸν ἐκατόνταρχον, καὶ τινι Πινδάρῳ ἐξελευ- θέρῳ τὸν ἑαυτοῦ φόνον προσέταξε.

Καὶ ὁ μὲν τοιοῦτον ἔσχε τέλος, καὶ ὁ ἐκατόνταρχος ἐπανελ- θὼν καὶ γνοὺς τὸ δρᾶμα κακίστας τε διὰ τὴν βραδυτήτην ἑαυτὸν 15 ἐπαπέκτεινεν· ὁ δὲ γε Βροῦτος τὴν τε ἦταν τοῦ Κασσίου μαθὼν καὶ τὸν θάνατον ἐπιδάκρυσε, τοὺς δὲ περιωθέντας τῶν ἐκείνου στρατιωτῶν συναγαγὼν καὶ λόγοις καὶ δόσει χρημάτων παρεμ- θήσατο. ἔπεσον δ' ἐν τῇ μάχῃ τούτων μὲν περὶ ὀκτακισχιλλούς, τῶν δὲ περὶ Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον πλείους ἢ διπλάσιοι. διδ καὶ 20 P I 507 ἠθύμουν ἐκείνοι, πρηνὴ Δημήτριός τις Κασσίου Θεράπων ἐσπέρας ἀφίκετο πρὸς Ἀντώνιον, τὰς χλαμύδας καὶ τὸ ξίφος ἐκείνου φέρων. ὧν κομισθέντων οὕτως ἀνεθάρσησαν, ὥστε ἅμ' ἡμέρᾳ προάγειν

2 χάρακος AC.
μα] πάθος A.

καταληφθεὶς A, κατελήφθη καὶ PW.
16 ἀπέκτεινεν A.

15 δρα-

vastatum, et quae in iis erant capta omnia. quare nisi Caesar somnio medici parvisset, captus in periculo fuisset.

Cassius e pugna elapsus, sua quoque munitione vastata, tumultum conscendit unde prospectus in planitiem patebat; et Brutum quoque victum esse ratus, centurionem misit qui rem exploraret, sibi que ubi esset Brutus et quid ageret renuntiaret. sed cum is in Bruti equites incidisset, qui ut cum Cassio ageretur explorarent, ab iisque circumdatus porrectis dexteris salutaretur, Cassius accedere hostes putans ab iisque captum esse centurionem, a Pindaro liberto se occidi iussit.

Hic illius fuit exitus. centurio vero reversus, eo facinore commotus, moram suam increpans ipse quoque se interfecit. Brutus Cassii clade atque interitu cognito illacrimavit, militum vero illius reliquias et verbis et pecunia data consolatus est. ceciderunt in ea pugna ex horum exercitu circiter octo milia, ex Antonianis et Caesarianis amplius quam bis totidem. quamobrem illi tristes fuere, priusquam Demetrius Cassii minister chlamydes et ense illius attulit. quibus acceptis ita receperunt animos, ut exercitum ante diluculum armatum ad pugnam educerent.

ῶπλισμένην ἐπὶ μάχῃ τὴν δύναμιν. Βρούτος δ' ἐκ παρατάξιως μαχέσασθαι οὐκ ἐβούλετο, θοροβεῖν δὲ καὶ ταράττειν νύκτωρ ἐπειράτο τοὺς πολεμίους. καὶ ποτε καὶ τὸν ποταμὸν παρατρέψας πολὺ τοῦ ἔρῦματος αὐτῶν κατέκλυσεν. ἐπεὶ δ' ἔγνω τινὰς αὐτομολοῦντας τῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐναντίους, δείσας μὴ καὶ πλεόν τι νεωτερισθῆ, συμμίξει αἰγῶν αὐτοῖς. πολλῶν δ' αἰχμαλώτων ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ὄντων, μὴ ἔχων ὅπως αὐτοὺς διάθῃται κατὰ τὸν τῆς μάχης καιρὸν, τὸ μὲν δουλικὸν πλῆθος ἀναιρεθῆναι B κκέλευκε, τῶν δ' ἑλευθέρων τοὺς μὲν φανερώς ἀπέλυσε, τοὺς 10 δὲ κρύπτων καὶ συνεκπέμπων ἔσωξεν, ὄρων τοὺς ἡγεμόνας ἀδιαλλάκτως ἔχοντας, καίτοι τῶν ἐναντίων τοὺς ζωηροθέντας τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν ἀποκτεινάντων.

20. Κατὰ δὲ τὴν ἐσπέραν, ὅτε τῇ ἐπιούσῃ ἔμελλον μαχέσασθαι, τὸ φάσμα ἐφάνη τῷ Βρούτῳ δ' καὶ πρῶν ἐξ Ἀσίας 15 διαβαίνων νυκτὸς ἐθείασατο· ἦν δὲ τοιοῦτον. νῆξ ἦν βαθεῖα καὶ φῶς οὐ πᾶν λαμπρὸν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ὑπανῆπτο· ὁ δ' ἠγρόννι σκοπῶν τι καὶ λογιζόμενος. ἔδοξεν οὖν εἰσιέναι τινὰ τὴν σκηνήν, καὶ ἀπιδῶν πρὸς τὴν ἔξοδον ὄρα δεινὴν καὶ ἀλλόκοτον ὄψιν ἐκ C φύλου σώματος σιωπῇ παρεστῶτος αὐτῷ. ἐρόμενος δὲ “τίς ποτ' 20 ὦν ἢ τί βουλόμενος ἦκεις;” ἤκουσεν ἐξ ἐκείνου “ὁ σὸς εἰμι, Βρούτε, daίμων κακός, ἔθει δὲ με περὶ Φιλίππους.” καὶ ὁ Βρούτος ἀπτοήτως “ὄψομαι” εἶπε. τοῦτο οὖν αὐθις τὸ φάσμα

4 κατέκλυσεν C.
22 φάντασμα A.

13 τὴν om C.

μαχέσασθαι ἔμελλον AB.

FOURTES. Cap. 20. *Plutarchi Brutus, c. 13 36 48—53. Dionis Historiae Romanae lib. 47 c. 48 et 49.*

sed Brutus acie decernere nolens, hostes turbare noctu instituit, et aliquando fluvio averso magnam partem valli eorum demersit. sed quia nonnullos transfugisse cognorat, veritus ne id malum latius serperet, pugnare statuit. et quia multos captivos in castris habebat, neque sciebat quo pacto cum eis pugnae tempore ageret, servilem turbam occidi iussit, ex ingenuis vero alios aperte dimisit, alios occultando et deducendo ob implacabilem ducum iracundiam conservavit, quamvis hostes ipsius milites quos ceperant occidissent.

20. Pridie eius diei quo pugnatum est, spectrum illud Bruto vesperi apparuit quod prius etiam ex Asia tralicens noctu viderat. id erat huiusmodi. alta nocte cum ad obscurum ignem lucubraret cogitans atque meditans aliquid, putavit aliquem tabernaculum ingredi. cum ad ingressum respexisset, vidit ignotum hominem horrendo et miro aspectu tacite sibi adstare, qui percontanti quis esset et quid vellet, respondit se malum eius esse genium, quem Philippis visurum esset. cui Brutus intrepide respondit, se eum visurum esse. id spectrum eodem vultu

εἶδρακε τὴν αὐτὴν ἐπιδειξάμενον ὄψιν, οὐδὲν μέντοι φθρεγξάμενον ἄλλ' οἰχόμενον. καὶ ἀετοὺς δύο φασὶν ἐν μεταίχμιῳ τῶν στρατοπέδων συμπεσόντας ἀλλήλοισι μάχεσθαι τότε, εἶξαι δὲ καὶ φυγεῖν τὸν κατὰ Βροῦτον.

D Συμβαλὼν ὄν τοῖς ἐναντιοῖς καὶ αὐτὸς ἠτήθη. τὸ τε γὰρ 5
W Π 146 ὀπλιτικὸν αὐτοῦ ἀγχώματα ἐπιπλεῖστον ἀγωνισάμενον ἐνέκλινε, καὶ τοῦτου καὶ τὸ ἵππικὸν κυττοι γενναίως μαχόμενον ἐνέδωκεν. ἐνταῦθα καὶ Μάρκος ὁ Κάτωτος υἱὸς ἐν τοῖς ἀρίστοις καὶ γενναιοτάτοις τῶν νέων ταττόμενος οὐκ εἶξε καταπονοῦμενος οὐδὲ ἔφυγεν, ἀλλὰ χρώμενος τῇ χειρὶ καὶ φράζων ὅστις εἶη καὶ πατρόςθεν ἑαυτὸν ὀνομάζων ἔπεσεν ἐπὶ πολλοῖς τῶν πολεμίων νεκροῖς. ἔπιπτον δὲ καὶ τῶν ἄλλων οἱ κράτιστοι τοῦ Βροῦτου προκινδυνεύοντες.

Λουκίλλιος δὲ τις ἀνὴρ ἀγαθὸς ὄρων βαρβάρους τινὰς ἱππέας βλαύοντας ῥύθην ἐπὶ τὸν Βροῦτον, αὐτὸς ἔφη Βροῦτος εἶναι 15
P I 508 καὶ ἄγειν ἰδεῖτο ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον, ὡς τάχα τὸν Κίσαρα δεδοικώς. οἱ δὲ ἦγον τὸν ἄνδρα, ἀγγέλους προπέμψαντες. ἐπεὶ δ' ἔγγυς ἦσαν, ὁ μὲν Ἀντώνιος διηπόρει ὅπως χρῆ δέξασθαι τὸν Βροῦτον, ὁ δὲ Λουκίλλιος προσαχθεὶς "Μάρκον μὲν Βροῦτον" εἶπεν, "Ἀντώνιε, οὐδεὶς ἤρηκεν οὐδ' ἂν ἔλοι πολέμιος. μὴ 20 τοσοῦτον κρατήσειεν ἢ τύχη τῆς ἀρετῆς. εὐρεθῆσεται δὲ ζῶν ἐκεῖνος ἦπου καὶ νεκρὸς ἀξίως κείμενος ἑαυτοῦ." θαυμάσας δὲ ὁ Ἀντώνιος τοῖς αὐτὸν ἄγουσι στρατιώταις ἔφη "χαλεπὸς, ἂ

8 μάρκων AB. 14 λουκίλλιος ABC, Λουκίλλιος PW. 19 λουκίλλιος AC, Λουκίλλιος PW. εἶπε βροῦτον A. 22 ἀξίως κείμενος AB Plutarchus, κείμενος ἀξίως PW. 23 αὐτὸν] αὐτοῦ B.

denno illi conspectum est, sed nihil locutum ablit. ferunt etiam duas aquilas in eo spatio, quod erat inter utramque aciem, inter se pugnasse, et eam quae versus Brutum erat cessisse ac fugisse.

Cum adversariis congressus et ipse succubuit. nam legiones cum diutissime restitissent, cesserunt: unde equitatus quoque fortiter dimicans inclinavit. ibi et Marcus Catonis filius, inter optimos et fortissimos adolescentes collocatus, cum urgeretur, non cessit neque fugit, sed manu rem gerens, patrio suo nomine edito, super magno hostium acervo cecidit. ex caeteris etiam optimi quique Brutum propugnantes ceciderunt.

Lucillus vero vir fortis, conspectus barbaris equitibus qui impetu in Brutum ferebantur, seipsum Brutum esse dixit, eosque rogavit ut ad Antonium duceretur, quasi Caesarem timeret, qui cum praemisissis nuntiis ab eis abductus prope castra venisset, Antonius dubitabat quo pacto Brutus excipiendus esset. ille vero "M. Brutum" inquit "Antoni, cepit nemo neque capiet ullus hostis. absit enim ut tantum fortunae in virtutem liceat, verum ille aut vivens aut etiam mortuus ut ipso dignum est invenietur." hanc orationem miratus Antonius ductoribus illius ait

συστρατιώται, φέρετε τὴν ἀπάτην ἴσως· ἀλλ' ἴστε κρείττονα τῆς ζητουμένης ἄγρας ἤρηκότες· πολέμιον γὰρ ζητούντες φίλον ἡμῖν Β κομίζετε."

Βροῦτος δὲ πρὸς τι χωρίον ὑλῶδες κατητηκῶς ἤδη σκόδτους ὄντος, ὀλλῶν περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων ὄντων, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψας ἀνεφθέρξατο

Ζεῦ, μὴ λάθῃ σε τῶνδ' ὄς αἴτιος κακῶν.

τοῦτον τὸν στίχον εἰπεῖν αὐτὸν ὁ Πλούταρχος ἀναγράφει· ὁ δὲ γε Δίων ταῦθ' ἰστορεῖ τότε τὸν Βροῦτον εἰπεῖν "ὦ τλάμων ἀρετά, 10 ἄλλως ἄρ' ἦσθα λόγος, ἐγὼ δὲ σε ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' αὖ ἐδούλευες τύχῃ." εἰπόντος δὲ τινος ὡς δεῖ φεύγειν, "πάνυ μὲν οὖν" ἔφη "φευκτέον, ἀλλὰ διὰ τῶν χειρῶν, οὐ διὰ τῶν ποδῶν." καὶ τοῦτο εἰπὼν καὶ γυμνῷ τῷ ἔξφει ἐπιπεσὼν ἐτελεύτησε. τὸν δὲ τοῦτον νεκρὸν Ἀντωνίος ἀνευρὼν τῇ πολυτελεστάτῃ τῶν ἑαυτοῦ 15 φοινικίδων περιέβρισε.

Πορκία δὲ ἡ τοῦ Βρούτου γυνή, ἡ Κάτωνος ἦν θυγάτηρ, φυλαττομένη καὶ μὴ ἐωμένη ἑαυτὴν ἀνελεῖν, ἀνδρακας ἐκ τοῦ πυρὸς ἀρπύσασα καὶ καταπιῶσα ἀπέθανε. περὶ ἧς ἰστέρησε Πλούταρχος ὡς πρὸ τῆς τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου σφαγῆς 20 ὄρωσα τὸν ἄνδρα σύννον καὶ μεστὸν τυραχῆς ἀήθους, καὶ τι

7 Ζεῦ] Euripidis Medea, v. 332. λάθοι Plutarchus. 8 Πλούταρχος] in Bruto, c. 51. 9 Δίων] Hist. Rom. lib. 47 c. 49 ita

ὦ τλάμων ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθ', ἐγὼ δὲ σε ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ.

10 ἄλλως etiam Xiphellinus et aliquot Dionis codices habent. 13 τῷ ἔξφει γυμνῷ A. 14 ποδῶν A. 16 ἡ Κάτωνος ἦν] κάτωνος δὲ A. 18 περὶ δὲ ἧς B. ἰστέρησε Πλούταρχος] ὁ πλούταρχος ἔγραψεν A. 19 Πλούταρχος] in Bruto, c. 13.

"fortasse, commilitones, imposturam iniquis fertis animis. sed scitote vos praedam ea quam quaeritis meliorem cepisse: nam cum hostem persequeremini, amicam nobis adduxistis."

Brutus vero cum iam tenebris obortis ad locum quendam saltuosum cum paucis tribunis pervenisset, oculis in caelum sublati hunc verbum, ut Plutarchus scribit, pronuntiavit

o dii, ne fallat vos tanti mali caput.

Dio vero haec eum verba protulisse refert "o virtus misera, in verbis sita inanibus, culta mihi vice numinis, iniquae sortis servula," cum quidam dixisset fugiendum esse, omnino fugiendum esse respondit, verum manibus, non pedibus. hoc dicto, stricto gladio incubuit. Antonius cadaver eius inventum pretiosissima purpura involvit.

Porcia vero Bruti uxor, Catonis filia, cum ne se occideret custodiretur, prunis de foco devoratis interit. de qua Plutarchus scribit, cum ante prioris Caesaris caedem maritum tristem et perturbatiorem solito consilium aliquod inexplicabile animo agitare vidisset, non prius

D βούλευμα κατανόησασα παρ' ἐαυτῷ θάλλοντα δυσέξιλικτον, οὐ πρότερον αὐτὸν περὶ τῶν ἀπορρήτων ἀνήρετο πρὶν ἢ λαβεῖν δια-
πειραν ἐαυτῆς. λαβοῦσα γάρ, φησί, μαχαίριον, τομὴν βαθεῖαν
λάθρα ἐπήνεγκε τῷ μηρῷ, ὡς μετὰ μικρὸν ὀδύνας ἐπυγενέσθαι
νεανικὰς καὶ φρικώδεις ἀναφθῆναι πυρετοῦς ἐκ τοῦ τραύματος. 5
ἀγωνιώωντος δὲ τοῦ Βρούτου ἐν ἀκμῇ τῆς ἀλγηδόνος οὕσα ἔφη
αὐτῷ "ἐγώ, Βρούτε, σὺχ ὡς αἱ παλλακεύμεναι κοίτης μεθεξοῦσα
καὶ τραπέζης μόνον ἐδόθην σοι, ἀλλὰ κοινωνὸς εἶναι καὶ ἀγαθῶν
καὶ ἀνιαρῶν. τὰ μὲν οὖν σὰ πάντα περὶ τὸν γάμον ἄμιμπα,
τῶν δὲ παρ' ἐμοῦ τίς ἀπόδειξις ἢ χάρις εἰ μήτε πάθος ἀπόρρητον 10
συνδοιοῦ σοι μήτε φροντίδα πίστεως δεομένη; οἷδ' ὅτι γυναι-
P I 509 κεία φύσις ἀσθενὴς δοκεῖ λόγον ἐνεγκεῖν ἀπόρρητον· ἀλλ' ἔστι τις
καὶ τροφῆς ἀγαθῆς καὶ ὁμιλίας χρηστῆς εἰς ἧθος ἰσχύς. ἐμοὶ δὲ
τὸ Κάτωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τὸ Βρούτου γυναικίκα πρόσεστιν.
οἷς πρότερον μὲν ἤττον ἐπεποιθεῖν, νῦν δ' ἐμυνητὴν ἔγνωκα καὶ 15
πρὸς πόνον ἀήτητον εἶναι." ταῦτ' εἰποῦσα δεικνυσιν αὐτῷ τὸ
τραῦμα καὶ διηγείται τὴν πείραν. ὁ δ' ἐκπλαγείς ἐπυῆζατο δοῦ-
ναι τοὺς θεοὺς κατορθοῦντα τὴν προῆξιν ἄνδρα Πορκίαν ἄξιον
φανῆναι.

W Π 146 21. Τῷ μὲν οὖν Βρούτῳ δὲ εἴρηται τρόπον ἐπέλιπε τὸ 20
βιώσιμον, τῶν δὲ μετ' αὐτοῦ γενομένων ἐπισήμων ἀνδρῶν οἱ μὲν
B πλείους ἐαυτοὺς ἀτίκα ἀπέκτειναν ἢ ἀλόντες ἐφθάρησαν, οἱ δὲ

3 φησί BC, φασί PW.
20 Τῷ] καὶ τῷ A.

14 τὸ πρὶν] τῷ C: Plutarchus καὶ τὸ.

Fontes. Cap. 21. *Dionis Hist. Rom lib. 47 c. 49 — lib. 48 c. 20.*

eum de arcanis percontatam esse, quam sui ipsius periculum fecisset; sumptoque cultello clam profundum vulnus intulisse femori, quod paulo post graves dolores et periculosae febres consecutae sint. Brutoque sollicito, in summo dolore dixisse "ego tibi, Brute, data sum, non ut pellicis instar victum et lectum duntaxat communem tecum haberem, sed ut fortunae secundae adversaeque socia tibi essem. ac tu quidem talem te maritum praebes de quo nihil queri possim: ego vero quo pacto gratum animum declarabo, si neque occultum dolorem neque sollicitudinem, quae fidem postulat, tecum una tulero? equidem scio quam imbecilla sit natura muliebris ad celanda arcana. sed recte educationis et honestae consuetudinis aliquae vires sunt. mihi vero contigit ut et Catonis filia et Bruti uxor essem: quibus rebus dudum minus freta nunc me a labore invictam esse cognovi." his dictis ei vulnus, causa illius exposita, ostendit. is vero obstupefactus deos precatus est ut re bene gesta dignum Porcia maritum se praerberet.

21. Bruto ad hunc modum defuncto viri clari qui eum secuti fuerant plerique statim aut ipsi se occiderunt aut capti perierunt: cae-

λοιποὶ τότε διαφυγόντες ἐπὶ τὴν Θάλασσαν μετὰ τοῦτο τῷ Σέξτῳ προσέθεντο.

Καὶ ὁ μὲν Βρούτος καὶ ὁ Κάσσιος οὕτως ἀπώλοντο τοῖς
 ξίφεσι σφαγέντες οἷς τὸν Κάισαρα διεχρήσαντο, Καῖσαρ δὲ καὶ
 5 Ἀντώνιος αὐτίκα τὴν ἀρχὴν ἀνεδάσαντο· καὶ τῷ μὲν ἢ τε Ἰβηρία
 καὶ ἡ Νομηδία προσεικελήρωτο, Ἀντωνίῳ δὲ ἡ Γαλατία τε καὶ
 ἡ Ἀφρική, συνθεμένοις, εἰ ἐπὶ τούτοις ἀγανακτοῖ ὁ Λέπιδος,
 ἐκστῆναί οἱ τῆς Ἀφρικής. ταῦτα δὲ μόνᾳ ἐδάσαντο, ὅτι Σαρδῶ
 μὲν καὶ Σικελίαν Σέξτος κατεῖχε, τὰ δ' ἔξω τῆς Ἰταλίας ἐν ταραχῇ
 10 ἔτι ἦν. καὶ ἐπὶ τούτοις Ἀντώνιος μὲν εἰς τὴν Ἀσίαν, καταστήσων
 τοὺς αὐτοῖς ἀντιπολεμήσοντας καὶ ἀργυρολογήσων, ἀπήει· Καί- C
 σαρ δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὤρμηθη, τὸν Λέπιδον κωλύσων ἄν τι
 παρακινή, καὶ τῷ Σέξτῳ ἀντιταξόμενος. νοσῶν δὲ καὶ διὰ τοῦτο
 βραδύτερον ἰὼν εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, καὶ τὰ νεομισμένα ἐπὶ
 15 τῇ νίκῃ τελέσας πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων ἐτραπή διοικησιν. ὁ γὰρ
 Λέπιδος καὶ φόβῳ καὶ νουθεσίᾳ ἠσύχασεν, ἣ δὲ τοῦ Ἀντωνίου γυνὴ
 Φουλβία καὶ ὁ Λούκιος Ἀντώνιος ὑπατεῶν τῶν πραγμάτων ἀντι-
 ελαμβάνοντο καὶ τῷ Καίσαρι διηρέχθησαν, ὥστε τὸν Κάισαρα τὴν
 τῆς Φουλβίας θυγατέρα πέμψαι αὐτῇ, τὴν ἐκ τῆς ἐπιγαμίας
 20 συγγένειαν λύσαντα.

Καὶ διὰ ταῦτα οὖν καὶ διὰ τὸν λιμὸν, ὃς τότε τοὺς Ῥω-

3 Καὶ — Κάσσιος] βρούτος μὲν οὖν καὶ κάσσιος A. 5 ἀνεδά-
 σαντο BCW Dio, ἀνεδήσαντο A, ἀνεδύσαντο P. 6 νομηδία
 AB, Νομηδία PW. 7 ἀγανακτοῖ AB, ἀγανακτῆσει PW.
 10 ἔτι add A Dio. 12 δ' εἰς ἰταλίαν B. 16 καὶ prius
 om AB. 17 φουβία A.

teri periculo tum fuga ad mare evitatio, post ad Sextum se con-
 tulerant.

Cum Brutus et Cassius iisdem ensibus quibus Caesarem trucidarant perissent, Caesar et Antonius statim diviserunt imperium, illi Hispania et Numidia attributa, huic Gallia et Africa, pacti inter sese, si Lepidus eam partitionem iniquo ferret animo, se illi Africa ceasuros. solas autem has provincias diviserunt, quod Sardiniam et Siciliam Sextus obtinebat, caeterae praeter Italiam adhuc in tumultu erant. proinde Antonius in Asiam ad pacandos eos qui arma contra tulerant et ad pecuniam exigendam abiit: Caesar in Italiam properavit, ut Lepidum, si quid movisset, coerceret, et cum Sexto bellum gereret. sed ex morbo tardius progrediens Romam venit, peractisque victoriae sollennibus rerum administrationem capessit. Lepidus enim prae metu et socordia quiescebat: Antonii vero uxor Fulvia et L. Antonius consul suscepta rerum cura Caesari adversabantur. itaque is affinitate repudiata filiam remisit Fulviae.

Ea igitur de causa et propter famem Romanos prementem animo

D μαλους ἐπέλεξεν, ὁ Καῖσαρ ἐν ἀμηχανίᾳ ἐγένετο. ἡ μὲν γὰρ κατὰ Σικελίαν θάλασσα ὑπὸ τοῦ Σέξτου κατεῖχετο, ὁ δ' Ἴόνιος κόλπος ὑπὸ Δομιτίου Γραίου, ὃς τῶν μὲν σφαγῶν τοῦ Καίσαρος ἦν, ἐκ δὲ τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης διαφυγῶν ναυτικῶν συνεκρότησε, καὶ τοῦ τε κόλπου χρόνον τινα ἐκράτησε καὶ τὰ τῶν ἐναντίων⁵ ἔφθειρε. διὰ γοῦν τὸν λιμὸν τοῦτον καὶ δι' αἰτίας ἑτέρας καὶ ἐστασίασαν πρὸς ἀλλήλους ὃ τε δῆμος καὶ τὸ στρατιωτικόν, καὶ εἰς μάχας ἢ στάσις περιέστη, ὥστε καὶ τιτρώσκεσθαι καὶ θνήσκειν ἐξ ἀμφοτέρων καὶ οἰκίας καταπρησθῆναι συγχάς. ἐντεῦθεν δείσας ὁ Καῖσαρ καταλλαγῆναι τῇ τε Φουλβίᾳ καὶ τῷ ὑπάτῳ τῷ Λου-¹⁰ κίῳ ἤθλησεν. ἐπεὶ δὲ διὰ πολλῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐστρατευμένων **P I 510** πρεσβευσάμενος πρὸς αὐτοὺς οὐδὲν ἤνυσεν, βουλευτὰς ἔστειλε, τὰς τε συνθήκας τὰς πρὸς τὸν Ἀντώνιον αὐτῷ γενομένας ἐκφήνας σφίσι, καὶ δικαστὰς τῶν διαφορῶν αὐτοὺς ποιήσας. ὡς δ' οὐδὲν οὐδ' οὔτοι πρᾶξαι ἴσχυσαν, πρὸς τὸ στρατιωτικόν αὐθις ἀπέκλινε.¹⁵ καὶ εἰς τὴν Ῥώμην οἱ στρατιῶται, ὡς καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ κοινωσόμενοι τι, συνελθόντες, τούτων μὲν οὐκ ἐφρόντισαν, ἐς δὲ τὸ Καπιτώλιον ἀθροισθέντες τὰς τε συνθήκας ἃς ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Καῖσαρ ἔθεντο ἀναγνωσθῆναι σφίσι ἐκέλευσαν, καὶ ἐκείνας τε ἐπεκύρωσαν, καὶ περὶ ὧν διεφέροντο ἑαυτοὺς ἐκάθισαν δικαστὰς.²⁰ καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Καῖσαρ ἔτοιμος δικαιοσθῆναι κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν ἐγένετο, ἡ Φουλβία δὲ καὶ ὁ ὑπάτος οὐ παρῆν, ὡς ἀδ-
B κούτων ἐκείνων κατεψηφίσαντο, καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐπρεσβευ-
σαν. καὶ μάχῃ μεταξὺ αὐτῶν συγκεκρότητο, καθ' ἣν ὑπερέσχεν

⁴ συνεκράτησε, om καὶ τοῦ τε κόλπου χρόνον τινα ἐκράτησε, B.
⁵ τὰ τῶν ἐναντίων AB Dio, τοὺς ἐναντίους PW. 12 ἦρσε B.
¹³ τὸν om B. ἐκφήνας om C.

Caesar aestuabat, nam mare Siculum a Sexto tenebatur, sinus Ionius a Cn. Domitio, qui ex Caesaris percussoribus unus, e pugna Philippica elapsus classe comparata adversarios infestabat. ob eam igitur famem et aliis de causis seditione orta inter plebem et milites ad manus ventum est: utrinque aliquot vulnerati et caesi, et complures aedes incensae. his rebus territus Caesar cum Fulvia et Lucio consule in gratiam redire studuit, sed reconciliatione per multos alios et milites frustra tentata senatores misit, eosque, pactis quae cum Antonio fecerat expositis, controversiarum iudices sumpsit. qui cum nec ipsi quicquam impetrassent, rursus ad milites inclinavit. hi vero Romam ingressi, ut cum senatu populoque acturi aliquid, iis neglectis in Capitolio convenerunt, et pactis quae recitari sibi iusserant confirmatis, semetipsos controversiarum iudices constituerunt. ac Caesare ad diem statum causam dicere parato, Fulviam et consulem absentes ut iniurios condemnarunt, Caesaris causa probata. inde pugna inter dissentientes orta, in qua multi

ὁ Καῖσαρ, ὥστε πολλοὺς τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἰππέων φθάρῃναι, καὶ τὸν ἑπατον ἀλῶναι τὸν Λούκιον, ἀπολυθῆναι δέ. ἡ δὲ Φουλβία μετὰ τῶν τέκνων ἀπέδρα πρὸς τὸν Ἀντώνιον.

Καῖσαρ δὲ τὰ τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κατεργασάμενος, καὶ τοῦ 5 Ἰονίου κόλπου ἠλευθερωμένον (ὃ γὰρ Δομίτιος ἀπογόνους ἀπέπλευσε πρὸς Ἀντώνιον), παρεσκευάζετο ὡς πρὸς τὸν Σέξτον ὁρμήσων. διὰ δὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ὅτι τῷ Ἀντωνίῳ διὰ τῆς μητρὸς ἐκοινολογήσαιο, ἔδεισε μὴ καὶ ἀμφοῖν ἅμα πολεμήσῃ· καὶ τὸν Σέξτον προτιμήσας, ἅτε τοῦ Ἀντωνίου πιστότερόν τε καὶ ἰσχυρό- 10 τερόν, τὴν τε μητέρα Μουκίαν αὐτῷ ἔπεμψε, καὶ τὴν τοῦ πεν-
W II 147
C
 θεροῦ αὐτοῦ Λουκίου Σκριβωνίου Αἰβωνος ἀδελφὴν ἔγημεν, εἰ πως ἐκ τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς συγγενείας φίλον αὐτὸν ποιήσαιο. ὃ γὰρ Σέξτος τῆς ἀρχῆς ἧς ἔχεν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πρῶην παρα-
 λυθείς, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἀντιχόμενος, ἅτε μὴ τοῦ φόβου τοῦ 15 Καίσαρος ἐκείνου μετεσχηκῶς ἠλπίζε καὶ καταχθῆσεται πρὸς τοῦ νέου Καίσαρος. ὡς δ' ἔγνω καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸν ἐκείνου φόβον ἐπικεκηρυγμένον, ἀπέγνω καὶ πρὸς πόλεμον ἠτοιμάζετο, ναυπηγῶν τρηήρεις καὶ τοὺς αὐτομολοῦντας δεχόμενος καὶ τοὺς καταποντι-
 στὰς προσεταιριζόμενος. καὶ ἐν ὀλίγῳ ἐγένετο ἰσχυρὸς καὶ τῆς 20 πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ θαλάσσης ἐκράτησε. προχωροῦντων δ' αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐς Σικελίαν ἐπλευσε, καὶ ταύτην κατέσχε, καὶ ὁ στρατιώτας ἐκείθεν πλείους καὶ ναυτικὸν ἰσχυρότατον συνέγαγε.

3 πρὸς τὸν ἀντόνιον μετὰ τῶν τέκνων ἀπέδρα A. 8 καὶ prius om A.
 22 στρατιώτας ἐκείθεν πλείους A cum Dione, στρατιῶν ἐκείθεν
 πλείω PW. ἰσχυρότερον συνέγαγε A, ἰσχυρότατον συνέγαγε
 Dio, συνέγαγεν ἰσχυρότατον PW.

senatores atque equites caesi sunt: victoria penes Caesarem fuit, Lucio consule capto sed dimisso. Fulvia vero cum liberis ad Antonium profugit.

Caesar Italia subacta et Ionio sinu liberato (nam Domitius desperatis rebus ad Antonium se contulerat) contra Sextum se parabat. sed eius potentiam metuens et, quoniam is per matrem cum Antonio de pacificatione egerat, ne cum utroque pugnandum esset Veritus, Sextum ut et potentioerem et fideliorem Antonio praetulit, missa ei matre Mucia, et soceri eius L. Scribonii Libonis filia ducta, eo beneficio et affinitate in amicitiam illius se insinuare studens. Sextus enim, adempto sibi pridem a Caesare imperio quod tenerat, classe nitebatur; et quia caedis Caesaris particeps non fuerat, spem fovebat fore ut a iuniora Caesare revocaretur. ut vero cognovit se quoque ob caedem illius proscriptum esse, desperato reditu, triremibus aedificandis et transfugis recipiendis ad bellum se parabat. piratis etiam adscitis exiguoque tempore magnis viribus nitens, Italico mari potitus, prospero fortunae flatu Siciliam occupavit, ibique aucto exercitu classem firmissimam comparavit. his igi-

διὰ ταῦτά τε καὶ ἵνα μὴ τῷ Ἀντωνίῳ φιλιωθῆ, καταλλαγήναι οἱ ὁ Καῖσαρ ἰμέριετο. διαμαρτῶν δὲ τούτου, ἐκείνῳ μὲν Μάρκον Ἀγρίππαν πολεμήσοντα ἐπέμψεν, αὐτὸς δ' ἐς Γαλατίαν ἀπήρε. μαθὼν οὖν ὁ Σέξτος ταῦτα ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀνέπλευσε καὶ ἐνέμεινε αὐτὴν ληϊζόμενος. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τὴν Γαλατίαν κατέσχε, τὸν μέντοι Λέπιδον ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἐπέμψεν, ἵν' ὡς παρ' αὐτοῦ ταύτην λαβῶν, καὶ οὐχὶ καὶ παρὰ τοῦ Ἀντωνίου, αὐτῷ μόνῳ τὴν χάριν ὁμολογῆ.

P I 111

22. Ἀντώνιος δὲ Μάρκος εἰς τὴν Ἀσίαν ἐλθὼν, τὰ μὲν αὐτὸς περιεὼν, ἐς δὲ τινα στέλλων ἑτέρους, τὰς τε πόλεις ἤργου-
ρολόγει καὶ τὰς δυναστείας ἐπίπρασκε. τῆς δὲ γε Κλεοπάτρας ἐν
Κιλικίᾳ ὀφθεισῆς αὐτῷ, ἔρωτι τῆς γυναικὸς οὐκέτ' οὐδεμίαν
φροντίδα τοῦ κυλοῦ ἐποίησατο, ἀλλὰ τῇ Αἴγυπτῳ ἰδοῦλεν· καὶ
ἄλλα τε διὰ τοῦτο ἔπραξεν ἄτοπα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς ἀ-
έκτεινε· καὶ τέλος ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον. ὅθεν οἱ Πάρθοι, καὶ 15
πρὶν κινούμενοι, τότε δὴ καὶ μᾶλλον τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέθεντο,
τοῦ Λαβιηνοῦ πρὸς τοῦτο σφᾶς ἐρεθίσαντος· ὃς τῷ Βρούτῳ μὲν
B καὶ τῷ Κισσῳ συνιστρατεύετο, πεμφθεῖς δὲ παρ' ἐκείνων εἰς
Πάρθους συμμαχίαν αἰτουμένων, ὡς τὴν ἐκείνων ἦτταν ἔγνω,
κατέμεινε παρὰ τοῖς βυρβάροις, καὶ τότε τοῦ πολέμου τε ἡγεμῶν 20
γενέσθαι ἐπέσχετο, καὶ πολλὰ μεταστήσειν τῶν ἐθνῶν ἐπηγγελ-
ματο. ὅθεν καὶ δύναμιν πολλὴν πρὸς τοῦ τῶν Πάρθων βασιλέως

7 καὶ alteram add A Dio. 11 γε om A. 14 τε A Dio, δὲ PW.
18 καὶ add ABC. 20 τε ABCW, om P.

FONTES. Cap. 22. *Dionis Historiae Romanae* lib. 48 c. 24 —
c. 38. *Plutarchi Antonius*, c. 32.

tur de causis, et ne cum Antonio iniret amicitiam, cum eo redire in gratiam Caesar desideravit. sed impos voti factus, M. Agrippa contra illum missus ipse in Gallias abiit. quo Sextus cognito in Italiam appulit, ex eaque praedas egit. Caesar Gallias potitus Lepidum in Africam ablegavit, ut sibi uni, non etiam Antonio gratiam illam deberet.

22. M. vero Antonius in Asia partim ipse partim per alios pecuniam a civitatibus exigebat et praefecturas vendebat. ut autem Cleopatra in Cilicia visa mulieris amore captus est, omnis honestatis abiectam cura Aegyptiae servivit, in eius gratiam praeter alia indecora fratribus illius occisis; ac denique in Aegyptum discessit, unde factum est ut Parthi, qui iam ante in motu erant, tum magis etiam Romanos vexarent, a Labieno irritati. qui cum a Bruto et Cassio ad Parthos petendū auxilii causa missus esset, audito eorum interitu apud barbaros remansit, seque belli dncem professus, et multas gentes ad defectionem impulsurum pollicitus, magnis copiis ab Orode Parthorum rege acceptis,

Ἐράδου λαβε, καὶ τῷ νιῷ αὐτοῦ τῷ Πακόρῳ συναπεστάλη. καὶ ὁ μὲν Πάκορος τὴν Συρίαν χειρώσατο πλὴν Τύρου, καὶ εἰς Παλαιστίνην εἰσέβαλεν, ὁ δὲ Λαβιηνὸς τὴν τε Κιλικίαν κατέσχε καὶ τῆς Ἀσίας τὰς ἠπειρώτιδας πόλεις.

- 5 Ἀντώνιος δὲ ἐπνυθάνετο μὲν καὶ ταῦτα, ὥσπερ δὴ καὶ
 τᾶλλα τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δρώμενα, ὑπὸ δὲ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς
 μέθης οὔτε τῶν πολιτῶν οὔτε τῶν συμμάχων ἐφρόντιζε, τῇ Κλεο- C
 πάτρᾳ δὲ καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις συνετρόφα, μέχρις οὗ παντελῶς
 κατελύθη. ὅπῃ δ' οὐκ ποτε ἔξανασιὰς ἐπλευσεν εἰς Τύρον· τὸν
 10 δὲ τοῦ Σέξτου προφασισιάμενος πόλεμον ἀπέλειπεν αὐτοῦς, καὶ
 παρὰ τὴν ἠπειρον μέχρι τῆς Ἀσίας παρακομισθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα
 διῆλθεν. ἐνθα τῇ τε μητρὶ καὶ τῇ γυναικὶ ἐντυχῶν, τὸν τε Καί-
 σαρα πολέμιον ἐποίησατο καὶ τῷ Σέξτῳ ἰσπέσατο. εἶτα εἰς τὴν
 Ἰταλίαν περαιοθεὶς, τινὰ μὲν ταύτης κατέσχε, τινὰ δ' ἐπολιόρκει.
 15 καὶ ὁ Καῖσαρ τὰς δυνάμεις ἤθροϊζε. συνερωγώτων οὐκ αὐτῶν
 ἐς τὸν πόλεμον ἢ τε ἄλλη Ἰταλία ἐταρώσατο καὶ ἡ Ῥώμη δὲ
 μάλιστα. ἐν τοῦτοις ἡ Φουλβία ἐν Σικυῶνι διάγουσα ἐτελεύτησεν.
 ὡς δὲ τοῦτο ἠγγέλθη, τὰ τε ὄπλα κατέθετο ἄμφω καὶ συνηλλά- D
 γησαν. καὶ Καῖσαρ μὲν Σαρδῶ τε καὶ Δαλματίαν τὴν τε Ἰβηρίαν
 20 καὶ τὴν Γαλατίαν ἐκλήρωσατο, Ἀντωνίῳ δὲ πάντα τὰ ἄλλα τὰ
 ὑπὲρ τὸν Ἴόνιον τὰ τε ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ῥωμαῖοις
 ὄντα ἐπέλαχε· τὰ δ' ἐν τῇ Λιβύῃ ἔσθη ὁ Λέπιδος καὶ τὴν Σικι-
 λίαν ὁ Σέξτος εἶχον.

5 δὲ om A.

συνήθροϊζε PW.

18 τε add A Dio.

22 δ add AB.

6 ἐν add ABC.

15 ἤθροϊζε A cum Dione,

16 ἐταρώσατο A Dio, τετάρατο PW.

20 ἀντώνιος A; Dio Ἀντώνιος — ἀπέλαχε.

cum eius filio Pacoro est ablegatus. qui Syriam, Tyro excepta, subegit, et in Palaestinam impressionem fecit: Labiennus vero Ciliciam occupavit et urbes Asiae mediterraneas.

Enimvero Antonius, quamvis et haec et caetera quae in Italia gerebantur audiret, tamen amore et ebrietate praepeditus neque civis neque socios curabat, sed cum Cleopatra et Aegyptiis genio indulgebat, donec funditus everteretur. ac vix tandem exprorectus Tyrum navigavit; sed ea per causam belli cum Sexto gerendi relicta, per continentem in Asiam usque profectus in Graeciam transiit. ubi cum matre et uxore congressus, Caesare hoste declarato, cum Sexto pacem fecit. deinde in Italiam traiecit, ubi quasdam urbes occupavit, quasdam oppugnavit, coegit et Caesar suas copias. bello inter eos orto, cum tota Italia tum Roma turbata fuit. interea Fulviae morte Sicyone nuntiata ambo armis positus in gratiam redierunt; ac Caesar Sardiniam Dalmatiam Hispaniam et Galliam est sortitus: Antonio caetera omnia, quae ultra sinum Ionium in Europa et Asia Romanis patebant, obtulerunt. Libycas gentes Lepidus, Siciliam Sextus tenuit.

W Π 148

Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν οὕτως αὐθις ἐδάσαντο, τὸν δὲ πρὸς τὸν Σέξτον πόλεμον ἐκοινώσαντο· καὶ ἐπὶ ταῖς καταλλαγαῖς εἰστίσαν ἀλλήλους ἐν τοῖς περὶ τὸ Βρεντέσιον στρατοπέδοις, Καῖσαρ

P I 512

μὲν Ῥωμικῶς τε καὶ στρατιωτικῶς, Ἀντώνιος δὲ Ἀσιανῶς τε καὶ Αἰγυπτίως. κατηλλαγμένων δ' αὐτῶν ὡς ἐδόκουν, περιστά- 5
τες τὸν Ἀντώνιον οἱ τότε συνόντες τῷ Καίσαρι, ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ τὰ χρήματα ἃ ἀπὸ τῆς μάχης τῆς ἐν Φιλίπποις ὑπέσχοντο σφίσι, δι' ἃ καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν, ὅπως πλείστα ἀθροίσειν, ἔσταλτο. καὶ ἐξεργάσαντό τι αὐτὸν μηδὲν δίδοντα, εἰ μὴ σφῶς ὁ Καῖσαρ κατέσχευ, ἐλπίζοι μετεωρίσας αὐτούς. καὶ μετὰ τοῦτο τοῦ πρὸς 10
τὸν Σέξτον πόλεμον ἤπτοντο. λιμοῦ δὲ τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ τοῦ Σέξτου θαλασσοκρατοῦντος πιέζοντος, τελῶν τε πολλῶν καὶ παντοίων ἐπιτασσομένων αὐτοῖς, δεινῶς ἥσυχλλον, καὶ οὐδέθ' ἠσύχαζον, ἀλλὰ παρεκάλουν σφῶς σπείσασθαι τῷ Σέξτῳ. ὡς δ' οὐκ 15
B ἐπειθον, πρὸς τὸν Σέξτον ἀπέκλιναν, καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς 15
ὄντας λήθοις ἐξήλασαν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, τὰς τε τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου εἰκόνας κατέβαλον, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ὡς ἀποκτενοῦν-
τες σφῶς ὤρμησαν. ὄθεν ἠναγκάσθησαν τῷ Σέξτῳ καὶ ἄκοντες ἐπικηρυκείσασθαι. καὶ πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἑταίρων αὐτῷ διει-
λέχθησαν, ἔπειτα καὶ αὐτοὶ ἐς λόγους ἦλθον. καὶ ἐπέσεισαντο 20
ἐπὶ συνθήκαις, ὥστε τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν δούλων ἐλευθέρους εἶναι, καὶ τοὺς ἐκπεσόντας πλὴν τῶν σφαγέων κατελθεῖν, καὶ τισιν αὐτῶν δημαρχίας τε καὶ στρατηγίας καὶ ἱερωσύνας εἰ-

2 κοινολογήσαντο C.
λοῦν B.

8 ἀθροίσειν C.
19 πρῶτα A.
αὐτῶν C.

14 ἀλλ' ἐπαρεκά-

Imperium sic de integro partiti bellum cum Sexto communibus opibus gerendum decreverunt. reconciliata gratia se mutuo in castris Brundusinis convivii exceperunt, Caesar Romano et militari more sine lauticiis, Antonius Asiano et Aegyptiaco luxu. cum inter sese reconciliati viderentur, Caesariani circumsteterunt Antonium, ab eo pecuniam in pugna Philippica promissam flagitantes, quam ut affatum afferret, in Asiam profectus esset. sed cum nihil daret, male ab eis tractatus esset, nisi eos Caesar amplissime pollicendo compescuisset. deinde bellum adversus Sextum gerendum susceperunt. sed populus Romanus, cum ob illum mari dominantem fame et multiplicibus tributis premeretur, indignabatur neque se continere poterat quin, ut pacem cum eo facerent, postularret. quo non impetrato ad Sextum defecit, et magistratus lapidibus foro exegit, et Caesaris atque Antonii statuis eversis ad ipsos occidendos concitatus est. quare vel invitū de pace cum Sexto agere sunt coacti. ac primum per amicos cum eo tractarunt: deinde ipsi in colloquium convenerunt. et his condicionibus pacem fecerunt: servos transfugas libertate donandos, exules percussoribus exceptis revocandos esse, et quibusdam eorum tribunatus praeturas et sacerdotia statim tri-

θὺς δοθῆναι, αὐτὸν δὲ τὸν Σέξτον ὑπατὸν τε αἰρεθῆναι καὶ C
οἰωνιστὴν ἀποδειχθῆναι καὶ τῆς πατρῴους οὐσίας χίλλας πεντακο-
σίας πενήκοντα μυριάδας δραχμῶν κομισοσθαι, καὶ Σικελίας
καὶ Σαρδοῦς τῆς τε Ἀχαΐας ἐπὶ πέντε ἔτη ἄρξαι, μὴ αὐτομόλους
5 δεχόμενον, μὴ ναῦς ἐπικτώμενον, μὴ τινα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔχοντα
φρούρια, ἀλλὰ τὴν τε εἰρηγὴν τὴν ἐν τῇ θαλάσῃ αὐτῇ πρυτα-
νεύοντα καὶ οἷτον τοῖς ἐν τῇ πόλει τακτὸν πέμποντα.

Τὰς γοῦν συνθήκας ταύτας συγγραφάμενοι, καὶ τὰ γραμ-
ματεῖα ταῖς ἱεραῖς ταῖς ἀεπαρθένοις παραθέμενοι, δεξιὰς τε
10 σφίσι ἐδοσαν καὶ ἀλλήλους ἐφιλήσαν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἄπλετος
ἠγέρθη βοή καὶ τῆς ἠπείρου καὶ τῶν νεῶν, ὥστε καὶ τὰ ὄρη D
συνηχῆσαι. μετὰ ταῦτα μέντοι οἱ τε ἄλλοι ὑπέδεχοντο ἀλλήλους
καὶ ἀνθιστίων καὶ αὐτοὶ ἐκείνοι, πρότερος μὲν ὁ Σέξτος ἐν τῇ
νηί, ἔπειτα καὶ ὁ Καῖσαρ ὃ τε Ἀντώνιος ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὐνηθεῖς
15 δὲ ὁ Σέξτος ἄμφω ἐν τῷ σκάφῃ σὺν ἄλλοις ὄντας κτανεῖν, ὥς
καὶ ὁ ἐξελεύθερος αὐτῷ Μηνῦς συνεβούλευσε, τεμεῖν εἰπὼν εἰ
βούλοιο τὸ πρυμνήσιον καὶ ἀποπλεῦσαι, οὐκ ἤθελησεν, ἀλλὰ
καὶ τὴν θυγατέρα Μάρκῳ Μαρκέλλῳ τῷ τοῦ Καίσαρος ἀδελφιδῷ
ἐνηγγύησε.

20 Καὶ οὗτος μὲν ὁ πόλεμος ἀνεβέβλητο· (23) ἐς τὴν Ἑλλάδα
δὲ ὁ Ἀντώνιος ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐπανελθὼν ἐπὶ πλείστον ἐν ταύτῃ
διέτριψε, τὰς τε ἐπιθυμίας ἀποπέμπλας καὶ τὰς πόλεις κακῶν ὡς P I 513

2 πεντακοσίας] ἑξακοσίας Dio. 3 δραχμῶν B. 15 σὺν
ἄλλοις ἐν τῷ σκάφῃ A. 16 τεμεῖν — 17 ἀποπλεῦσαι Plutar-
chi Antonius, c. 32. 18 ἀδελφῷ C. 20 οὗτος AB Dio,
ὄτως C, ὅτω PW.

FONTES. Cap. 23. *Dionis Historiae Romanae lib. 48 c. 39 — c. 52.*

buenda; ipsum Sextum consulem designandum et augurem creandum esse; de paternis opibus mille quingentas quinquaginta myriadas drachmarum restituendas esse; Siciliam Sardiniam Achaïam quinquennium tenendas, transfugas nullos suscipiendos, classi nullas naves adiungendas, nulla in Italia praesidia habenda, sed et mare pacandum et certum frumenti numerum in urbem mittendum esse.

Has condiciones tabulis inscriptas apud Vestales virgines deposuerunt, porrectisque dexteris inter se osculati sunt, inde clamor ingens tam in continente quam in navibus est sublatus, ut et montes resonarent, postea cum alii convivia inter se agitare, tam illi ipsi, ac primum Sextus in navi, postea Caesar et Antonius in litore. ubi cum utrumque Sextus cum paucis Menas liberti suasu occidere potuisset, qui, si vellet, se rodentibus resectis navigaturum dicebat, noluit; sed etiam filiam suam M. Marcello Caesaris consobrino despondit.

23. Eo bello dilato Antonius ex Italia in Graeciam reversus longissimo tempore ibi et genio indulisit et civitates affixit, ut quam

ἀσθενέσταται τῷ Σέξτῳ παραδοθῆσι, καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἐξεδη-
τῆθη παρὰ τὰ πάτρια, καὶ Διόνυσον νέον ἑαυτὸν ἐκάλει καὶ παρὰ
τῶν ἄλλων ὀνομάζεσθαι ἤθελε. καὶ τῶν Ἀθηναίων διὰ ταῦτα
τὴν Ἀθηναῖν αὐτῷ κατεγγυωμένων, δέχεσθαι τε τὸν γάμον ἔφη,
καὶ προῖκα μυριάδας ἑκατὸν ἐπαράξατο παρ' αὐτῶν. 5

Καίκεῖνος μὲν περὶ ταῦτα εἶχε, τὸν δὲ Βεντιδίον τὸν Πού-
πλιον εἰς τὴν Ἀσίαν προέπεμψεν. ὃς τῷ Λαβηνῷ συμμίζας
μετὰ τε τῶν περὶ αὐτὸν Ῥωμαίων καὶ τῶν Πάρθων παραταξά-
B μένω τρέπεται τούτους· καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Πάρθων παρὰ τῶν
πολεμίων ἐσφάγησαν, πλείους δὲ ὑπ' ἀλλήλων ἐφθάρησαν ἐν τῇ 10
φυγῇ συμπατούμενοι, οἳ τε περιλειφθέντες εἰς Κιλικίαν ἔφυγον.

W II 149 ὁ Λαβηνὸς δὲ αὐθις ἠτοιμάζετο ἤξειν ἐς χεῖρας αὐτῷ. οἳ δὲ
στρατιώται ἀδυσμοῦντες διὰ τὴν τῶν βαρβάρων φυγὴν, ἀποδρά-
ναι νυκτὸς ἐπεχείρησαν. καὶ τοῦτο ἔξ αὐτομόλου προγνοὺς ὁ
Βεντιδίος, πολλοὺς μὲν ἐν τῇ ἀποχωρήσει λοχίους ἀπέκτεινε, 15
τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς ἑαυτὸν ἐπεσπύασατο. ἐκεῖνος δὲ τότε μὲν δι-
έφυγεν, ὕστερον δὲ ὑπὸ Δημητρίου ἐάλω, ὃς τοῦ προτέρου Καί-
C σαρος ἐξελεύθερος ἦν, τότε παρὰ τοῦ Ἀντωνίου εἰς Κύπρον
ἀπέσταλτο. Βεντιδίος δὲ τὴν Κιλικίαν ἐκομίσατο καὶ Σίωνα
μεθ' ἡπείων εἰς τὸν Ἀμανὸν προέπεμψεν (ὄρος δὲ τοῦτό ἐστιν ἐν 20
μεθορίῳ κείμενον Συρίας καὶ Κιλικίας, κομιδῇ στενὴν ἔχον τὴν
διόδον)· ἐνθα καὶ ἐκινδύνευσεν ἂν ὑπὸ τῶν παρὰ τοῦ Πακέρου

3 τῶν add A.
γρῶς PW.
ὅπῳ τοῦ PW.
Dio μεθορίῳ.

8 παραταξάμενον B.
15 ἀποχωρήσει λοχίους C.
21 μεθορίοις κιλίκας καὶ συρίας κείμενον A.
22 ἐκινδύνευσαν ἂν A.

14 προγνοὺς A Dio,
17 ὑπὸ ABC,

infirmisimas Sexto traderentur; et praeter alia multa a patris moribus
abhorrentia, se Bacchum iuniorum nominabat et ab aliis appellari iube-
bat. qua de causa cum ei Athenienses Minervam desponderent, acci-
pere se condicionem illam dixit, et ab eis dotis nomine decies centena
milia drachmarum exegit.

His rebus occupatus P. Ventidius in Asiam praemisit: qui Labienus
Romanas et Parthicas copias acie vicit, ac Parthi multi ab hostibus
caesi sunt, plures a se invicem in fuga conculcati, reliqui in Ciliciam
fugerunt. Labienus praelium redintegraturus, cum Ventidius milites eius
ob fugam barbarorum minus alacres noctu aufugere velle ex transfuga
cognovisset, multos in discessu per insidias exceptos occidit, caeteros
ad se attraxit. ac tum quidem Labienus evasit, sed post a Demetrio
Caesaris patris liberto, quem tam Antonius in Cyprum miserat, captus
est. Ventidius Cilicia recepta Sionem cum equitibus ad Amanum praemi-
sisit, montem in confinio Ciliciae et Syriae situm, cuius perangusti
sunt aditus. ubi discrimen adisset a Parthis, quos Pacorus praesidi

τεταγμένων φυλάττειν αὐτό, εἰ μὴ κατὰ τύχην ὁ Βεντίδιος μαχο-
μένην αὐτῷ ἐπιστάς ἐβοήθησε. καὶ οὕτω τὴν τε Συρίαν, πλὴν
τῶν Ἀραδίων, παρέλαβεν, ἔκτα καὶ τὴν Παλαιστίνην κατέσχευεν.

Ἀππίου δὲ Κλαυδίου καὶ Γαίου Νορβανοῦ ὑπατευόντων τὸ
5 πλῆθος πρὸς τοὺς τελώνας βαρυνόμενον ταῖς εἰσπράξεσιν ἰστα-
σίαισι, κἀκείνοις καὶ τοῖς ὑπηρέταις τοῖς τε στρατιώταις τοῖς
συνεισπράττουσι σφίσι τὰ χρήματα ἐς χεῖρας ἤεσαν.

Ὁ δὲ Καῖσαρ τὴν Λιβίαν ἔγημεν. ἦν δὲ θυγάτηρ μὲν D
Λιβίου Δροῦσον ὃς ἑαυτὸν μετὰ τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἦτταν διεχει-
10 ρίσατο, γυνὴ δὲ τοῦ Νέριωνος, καὶ ἔγκυος ἦν ἐξ ἐκείνου μῆνα
ἔκτον. διστάζοντος δὲ διὰ τοῦτο τοῦ Καίσαρος ἀγαγέσθαι αὐτὴν
ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, οἱ ἱερεῖς οἱ ποντίφικες εἰ μὴ ἀνόσιον εἶη τοῦτο
ἐρωτηθέντες εἶπον ὡς εἰ μὲν ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ κήμημα ἦν, ὑπερε-
15 αῦτὸν γενέσθαι· τάχα μὲν οὕτως καὶ ἐν τοῖς πατρίοις τοῦτο εὐ-
ρόντες, εἰ δὲ καὶ μὴ εἶδρον, οὕτως αὐτὸ εἰπόντες διὰ τὸν Καί-
σαρα. ἔξεδωκε δὲ αὐτὴν αὐτὸς ὁ ἀνὴρ ὡσπερ τις πατήρ. συνοι-
κοῦσα δὲ ἤδη ἢ γυνὴ τῷ Καίσαρι τίκει Κλαύδιον Δροῦσον
20 πολλῶ ὑστερον τούτῳ τε καὶ τῷ Τιβερίῳ ἐπιτροπον αὐτὸν τὸν
Καίσαρα καταλείπειν.

Ἐν δὲ τούτῳ ὁ Καῖσαρ τε καὶ ὁ Σέξτος ἐπολέμησαν· οὐ
γὰρ ἐθέλονται ἄλλ' ἀναγκαστοὶ τὴν ὁμολογίαν πεποιημένοι οὐδ'

7 εἰσπράττουσι A. 8 ἦν δὲ A Dio, ἦν δ' αὐτῆ PW. 13 ἐν
om A. 20 τῷ om A.

causa ibi reliquerat, nisi ei pugnanti Ventidius fortuito superventu opem
tulisset. sic etiam Syriam recepit, praeter Aradios. deinde Palaestina
quoque potitus est.

Appio Claudio et C. Norbano consulibus multitudo, publicanorum
exactionibus onerata, per seditionem cum eis, ministris et militibus
eorum, vectigalium exigendorum adiutoribus dimicavit.

Caesar Liviam, Livii Drusi filiam, qui post adversam in Mace-
donia pugnam sibi manus attulerat, Neroni nuptam, uxorem duxit. quae
cum ex priore marito sextum iam mensem ferret uterum, dubitans an
rite nuptiae fierent, a pontificibus hoc responsi tulit: si conceptus am-
biguus esset, eas fuisse differendas, sed cum de eo constet, nihil ob-
stare quo minus fiant. quod haud scio an sic in libris suis scriptam
invenerint, an in Caesaris gratiam sic pronuntiarint. elocavit autem
eam ipse maritus tanquam pater. iam Caesaris materfamilias Cl. Dru-
sum Neronem parit mulier, quem Caesar patri misit. is longo tempore
post moriens et huic et Tiberio ipsum Caesarem tutorem reliquit.

Interea Caesar et Sextus, qui non sponte sed coacti inter sese

ἐνέμειναν ταύτη. ἔμιλλον μὲν γάρ, εἰ καὶ μὴ σκῆψις αὐτοῖς ἐγένετο, μαχέσασθαι. τέως δ' οὖν καὶ τινες αὐτοῖς αἰτίαι λαβῆς τῆς μάχης δεδώκασιν. Μηνῶς γὰρ ἐξιλεύθερος ὢν τοῦ Σέξτου καὶ ἐν τῇ Σαρδοί τῇ νήσῳ τυγχάνων ὑπωπεύθη δι' ἄλλα τε καὶ διὰ τῷ Καίσαρι ἐκεκοινολόγητο, καὶ μεταπεμφθεὶς ὑπὸ Σέξτου ὡς λόγους δάσων περὶ ὧν διωκῆκει, τοὺς μὲν πεμφθέντας ἀπέκτεινε, τὴν δὲ νήσον τῷ Καίσαρι καὶ τὸ ναυτικὸν καὶ τὸ λοιπὸν **B** στρατεύματα καὶ ἑαυτὸν παραδέδωκεν. ὁ δὲ αὐτὸν μεγάλως τετίμηκε· δακτυλίοις τε γὰρ χρυσοῖς ἐκόσμησε καὶ τοῖς ἵππευσι συγκατηρίθμησε. τὸ δὲ τῶν δακτυλίων τοιοῦτον ἐστίν. οὐδενὶ τῶν **10** πάλαι Ῥωμαίων, οὐχ ὅτι τῶν ἀπελευθέρων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐλευθέρων, πλὴν τῶν βουλευτῶν καὶ ἱππέων, δακτυλίοις χρυσοῖς κεχρησθαι ἐξῆν, εἰ μὴ ὁ τὸ κράτος ἔχων τοῦτο ἐπέτρεψε. τοῦτον οὖν τοῦ Σέξτου ἐκδοθῆναι οἱ αἰτήσαντος ὁ Καῖσαρ οὐκ ἐξέδωκεν, ἀντεγκαλῶν τῷ Σέξτῳ τὸ τοὺς αὐτομόλους τε ὑποδέχεσθαι καὶ **15** ναυπηγεῖν τριήρεις παρὰ τὰ συγκείμενα καὶ ἕτερα. ὁ δὲ δὴ Σέξτος διὰ τε τὸν Μηνῶν καὶ δι' ἄλλα τὸν Καίσαρα αἰτιώμενος, πέμψας πολλὰ τῆς Καμπανίας ἐπόρθησε. καὶ ὁ Καῖσαρ τοῦτο **C** μαθὼν τὸν τε Λέπιδον καὶ τὸν Ἀντώνιον μετεπέμψατο. καὶ ὁ μὲν Λέπιδος οὐκ εὐθὺς ὑπήκουσεν, Ἀντώνιος δὲ ἦλθε μὲν ἐκ τῆς **20** Ἑλλάδος εἰς τὸ Βρεντέσιον, πρὶν δὲ τῷ Καίσαρι συνελθεῖν, δεισας ὅτι λύκος εἰς τὸ στρατήγιον αὐτοῦ εἰσῆλθε καὶ στρατιώτας ἔφθει-

B παραδέδωκεν A, παραδεδοῦκε PW. 15 τε post τὸ A. καὶ ναυπηγεῖν τριήρεις] τριήρεις τε ναυπηγεῖν A. 16 συγκείμενα A, συγκείμενα Dio, ὁμολογημένα PW. ἕτεραττα A. 19 τε add A.

perigerant, rupto foedere bellum gesserunt: ad quod ultro propensi, praebita occasione facile inclinarunt. Menas enim Sexti libertus in Sardinia agens cum ob alia tum ob habitos cum Caesare sermones suspectus, cum a Sexto quasi ad reddendam gestae provinciae rationem arcesseretur, legatis occisis insulam legiones classem semetipsum Caesari tradidit. a quo magnis honoribus ornatus aureos anulos accepit: quos olim Romae nec libertis nec liberis, nisi is apud quem summa potestas erat permisisset, gestare licebat, sed senatoribus et equitibus duntaxat. hunc igitur cum dedi sibi Sextus postulasset, Caesar autem non dedit, vicissim quostus illum et transfugas recipere et triremes aedificare et alia praeter pacta et conventa facere, tum propter Menam tum ob alia crimina missis militibus Campaniam longe lateque vastavit. quo Caesar cognito Lepidum et Antonium arcessivit, ac Lepidus quidem non statim obtemperavit: Antonius etsi e Graecia Brundisium venit, tamen priusquam cum Caesare congredetur, lupi in praetorium suum ingressi,

ρεν, εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν ἀνέπλευσε, προφασισάμενος τὰ τῶν Πάρθων ὡς κατεπεύγοντα.

- Ὁ δὲ Σέξτος προθυμότερον εἶχετο τῶν πραγμάτων, καὶ τῆ W Π 150 Ἰταλία ἐπέπλει, καὶ πολλὰ μὲν ἐκάκου, οὐ μείω δὲ καὶ ἀντίπασχε. 5 καὶ ναυμαχιῶν δὲ γεροντιῶν οἱ τοῦ Σέξτου μᾶλλον ἐκράτουν, πολλῶν μὲν νηῶν τοῦ Καίσαρος καὶ ἐν ταῖς ναυμαχίαις φθαρεισῶν, πολλῶν δὲ καὶ ὑπὸ βιαίων πνευμάτων κινδυνευσασῶν, ὥστε τὸν Καίσαρα βουλόμενον εἰς Σικελίαν ἐμβαλεῖν τοῦτο μὲν ἀπογνῶναι, τῆς δὲ παραθαλασσίας ἡπείρου τὴν φυλακὴν ποιεῖσθαι D 10 ἀγαπητῶς. ὁ Σέξτος δ' ἔτι μᾶλλον ἤρθη, καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Ἰταλίαν ἐκάκου, εἰς δὲ τὴν Λιβύην τὸν Ἀπολλοφάνην ἀπέστειλε. Καῖσαρ μέντοι πλοῖά τε πολλὰ ἐναυπήγει καὶ ἐρέτας παρὰ τε τῶν 15 βουλευτῶν καὶ τῶν ἰππέων καὶ τῶν δημοτιῶν συνέλεγε, ὀπλίτας τε κατελέγετο καὶ χρήματα πανταχόθεν συνήθροισε· καὶ αὐτὸς μὲν 15 τὰ τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ Γαλατίᾳ διέταπτε, τῷ δὲ Ἀγρίππᾳ τὴν τοῦ ναυτικοῦ παρασκευὴν ἐγχειρίσας ἐκπονήσαι καὶ ἐξασκῆσαι τοῦτο ἐκέλευσε. καὶ ὅς τις τε ναῦς καὶ τοὺς ἐρέτας ἤθροισε, καὶ τὰς μὲν κατέφραττε, τοὺς δ' ἐπ' ἰκρίων ἐρέττειν ἤσκει.
- 20 Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἱταράττιοντο μὲν καὶ ταῖς τῶν ἀρχόντων πρὸς ἀλλήλους στάσεσιν, ἔθραττον δὲ αὐτοὺς καὶ σημεῖα ἄλλα τε P I 515 καὶ ὅτι λευκὴν ὄρνιν κλώνιον δάφνης ἐγκάρπου φέρουσαν αἰετὸς ἀρπιάσας εἰς τὸν κόλπον τῆς Λιβίας ἐνέβυλεν· ὁ οὐ μικρὸν ση-

1 ἀνέπλευσε A Dio, ἀνέστρεψε PW. 3 εἶχετο A Dio, ἤκατο PW. 5 δὲ add A. 10 ἀγαπητικῶς A. 11 ἀπολλοφάνη AC. 12 μέντοι] δὲ A. 15 τὰ ἐν τῇ A Dio, τῆ PW, om C. 16 ἐγχειρήσας A.

qui milites aliquot ibi interfecerat, territus, per causam belli Parthid quo urgeretur in Graeciam rediit.

Sextus factus alacrior classe Italiam aggressus multas clades et inferebat et accipiebat, in navalibus tamen pugnis superior: ut Caesar navibus compluribus tam bello quam vi tempestatum amissis, desperata Sicilia, bene secum agi putaret si oram maritimam tueretur. qua re Sextus elatior Italiam vexabat, Apollophane in Africam misso. Caesar et navibus multis fabricatis, et remigibus a senatoribus equitibus et plebeis corrogatis, et militibus scriptis et pecunia undique coacta, ordinanda Italia et Gallia occupatus, Agrippae navalem instructionem exercendam et exornandam tradidit. is et navibus et remigibus in unum conductis illas refecit, hos ut in tabulatis remigaret exercuit.

Quae dum fiunt, Romani et principum discordiis et prodigiis terrebantur, eo potissimum quod albam gallinam ramum lauri cum baccis ferentem aquila correptam in Liviae gremium deiecit: id quod signum haud exiguum

μείον ἐδόκει. ἡ δὲ τῆς τε θρονίδος ἐπεμελήθη καὶ τὴν δάφνην ἐφύτευσε, καὶ ἡ μὲν ῥιζωθεῖσα ἠϋξήσεν, ἡ δὲ Λιβία ἐγκολπωσασθαι τὴν τοῦ Καίσαρος ἰσχὺν καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ κρατήσεν ἔμελλεν.

24. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθε μὲν ὁ Ἀντώνιος ἐκ τῆς 5 Συρίας εἰς Ἰταλίαν, ὡς τῷ Καίσαρι διὰ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ τοῦ πρὸς τὸν Σέξτον μεθέξων πόλεμον, οὐ μέντοι παρέμεινεν, B ἄλλὰ νυκτὸς δούς αὐτῷ καὶ ἑτέρας πέμψειν ἐπαγγεϊλάμενος ὀπλίτας ἀντείληφεν, αὐτὸς δὲ ὡς ἐπὶ Πάρθους στρατεύσων ἀπῆρε. πρὶν δὲ ἀπιέναι αὐτὸν ἠτιάσαντο ἀλλήλους· εἶτα καὶ διηλλάγησαν, τῆς 10 Ὀκταβίας τὰς διαλλαγὰς πραιτούσης. ἡ δὲ Ὀκταβία τοῦ Καίσαρος ἦν ἀδελφή, ἡ μετὰ θάνατον τῆς Φουβίας τῷ Ἀντωνίῳ συνήφθη παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ᾧ συνώκει πρότερον τελευτήσαντος. καὶ ἐπειδὴ οὐπω παρῆκεν ὁ πένθιμος χρόνος, ψήφῳ τῆς συγκλήτου ἐλύθη τὸ ἐπιτίμιον. καὶ τότε δέ, ἵνα 15 πλείων αὐτοῖς ἐκ συγγενείας σύνδεσμος γένοιτο, Ἀντύῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου υἱῷ τὴν θυγατέρα ὁ Καῖσαρ τὴν ἑαυτοῦ κατηγγύησεν. C ἐπλάττοντο δὲ ταῦτα καὶ ὑπεκρίνοντο διὰ τὰ τότε σφίσις ὑπάρχοντα πράγματα. τὸν δὲ Σέξτον τῆς τε ἱερωσύνης ἐπαύσαν καὶ τῆς υπατείας, ἑαυτοῖς δὲ τὴν ἡγεμονίαν εἰς ἄλλην πενταετίαν 20 ἐπέτεραν· ἡ γὰρ προτέρα ἐκμεμέρητο ἤδη.

1 τς om B.   7 συμμεθέξων A.   8 ὀπλίτας ABC Dio, στρατιώτας PW.   9 ἀπειλήσεν C.   16 γένηται A.   17 οἰεῖ A Dio.   21 ἦδη ἐξεμετρήθη A.

FONTES. Cap. 24. Dionis Historiae Romanae lib. 48 c. 54 — lib. 49 c. 7.

videbatur. enimvero Livia gallina curanda et lauro plantanda, quae radicibus actis crevit, utique Caesaris potentiam gremio complectebatur omnibus in rebus eius domina futura.

24. Interea temporis Antonius ex Syria in Italiam profectus, ut Caesari parum feliciter cum Sexto belligeranti opem ferret, non permansit; sed navibus partim ei datis partim promissis milites vicissim accepit. priusquam autem ad bellum Parthicum reverteretur, controversia inter eos orta per Octaviam Caesaris sororem composita est. quae cum Antonio post Fulviae obitum luctu ob priorem maritum nondum finito nupsisset, senatusconsulto multa illa sublata est. tum etiam, ut per affinitatem artiore necessitudinis vinculo adstringerentur, Antyllo Caesar Antonii filio suam filiam despondit. haec temporum causa uterque fingebat et simulabat omnia. Sexto autem et consulatum et auguratum eripuerunt, sibi que principatum in aliud quinqueannium vindicarunt, priore quinqueennio iam elapso.

Καὶ Ἀντώνιος μὲν εἰς Συρίαν ἠπείγετο, Καῖσαρ δὲ εἰς τὸν πρὸς Σέξτον πόλεμον ἠτοιμάζετο. ὁ δὲ Μηνᾶς πρὸς τὸν Σέξτον αὐθις ἀπηντομόλησεν, ἄπιστος ὢν καὶ θεραπεύων αἰ τὰ τοῦ κρείττονος. Καῖσαρ δ' ἐπιστάτος τοῦ ἔαρος ὤρησε κατὰ τῆς Σικελίας, περισηεῖν ἐλπίσας τῷ στόλῳ αὐτῆν, καὶ τῷ τε πλήθει τεθαρρηκῶς τῶν σκαφῶν καὶ τῷ μεγέθει καὶ τοῖς πύργοις οἷς ἔφερον ἴν' ἐξ αὐτῶν ὡς ἀπὸ τείχους ἐξ ὑπερδεξίων ἀνταγωνίζονται. ἀπίοντι δὲ χειμῶν συνέβη βαρύτατος καὶ πολλὰς ναῦς D ἔφθειρε, καὶ ὁ Μηνᾶς ταῖς λοιπαῖς τετυραγμέναις ἐπενεχθεῖς 10 συχνὰς μὲν ἔκανσε, τὰς δ' ἀνεδήσατο. εἰ δὲ μὴ αὐθις τῷ Καίσαρι προσεχώρησε καὶ τὸ ναυτικὸν οὗ ἤρχε προέδωκεν, εἰς κενὸν ἂν καὶ τότε τῷ Καίσαρι ὁ ἐπίπλους ἰγένετο. ἠδοτομόλησε δ' ὁ Μηνᾶς πρὸς ἄπυαν παρὰ τοῦ Σέξτου ὑποπτευόμενος· ἀλλ' οὐδ' ὁ Καῖσαρ ἔτι αὐτῷ ἐπίστευεν. ἐπεὶ δὲ τὸν στόλον αὐθις ὁ Καῖσαρ 15 ἀνεκτίσαιο, εἰς τὴν ἠπειρον ἀνεκομίσθη, ὡς τὸ πῆξον τοῦ στρατεύματος εἰς τὴν Σικελίαν, ὅτε καιρὸς, περαιώσων. ὁ δὲ Σέξτος ἐν Μεσσήνῃ τὸν αὐτοῦ διάπλουον ἐτήρει. τῷ δ' Ἀγρίππῃ εἰς P I 516 Αἰπάραν σὺν ταῖς ναυσὶ καταλειφθέντι παρὰ τοῦ Καίσαρος Δημόχουρον ἀνθορμεῖν ἐν Μύλαις ἐκέλευσε. καὶ διέτριψαν ἐκείσε 20 χρόνον ὑπόσυχον, τέλος δὲ ὁ Ἀγρίππας σὺν ταῖς ἀρίσταις τῶν W II 151 νεῶν ἐπὶ κατιυσοπήν τῶν ἐναντίων ἀπελήλυθε. καὶ ὡς οὔτε πάντα καταῖδεν οὔτ' ἀνυχθῆναί τις ἠθέλησεν, ἐπατήληθε, καὶ πυρ-

3 τὰ om A. 4 δὲ τοῦ ἔαρος ἐπιστάτος A. 6 οἷς A, οἷς PW. 8 ναῦς ἐφθειρε A Dio, ἐφθειρε τῶν νεῶν PW. 10 εἰ δὲ A Dio, Καὶ εἰ PW. 11 προέδωκεν A Dio, παρέδωκεν PW. 14 ὁ καῖσαρ αὐθις A. 15 ἐκομίσθη A. 17 Μεσσήνη PW, et sic infra. 18 ταῖς add A. 19 Δημόχουρον Dio. ἀνθ' ὀρμεῖν A, ἀνθορμεῖν Dio, ἀνθορμεῖσαι PW. 20 χρόνον om A.

Antonio in Syriam properante Caesar bello cum Sexto gerendo, ad quem Menas homo perfidus semperque potentiores colere solitus deno transfugerat, intentus primo vere in Siciliam traiecit; et multitudine ac magnitudine navium fretus, turribus praesertim quas gerebant, unde tanquam de muro ex superiore loco pugnarent, spem conceperat insulae classe occupandae. sed inter eundem gravissima tempestate complures naves amisit; et Menas in reliquis turbatas invectus multas cremavit, nonnullas attraxit; ac nisi rursus ad Caesarem defecisset et classem illi suam tradidisset, tum etiam irrita fuisset illius expeditio. Menae transfugii causa fuit, quia in omnibus suspectum se esse videbat Sexto. sed ne Caesar quidem amplius ei fidem habuit, et classe recepta in continentem rediit, peditatum per occasionem transportaturus. Sextus vero eius traiectum Messanae observans Democharem in Mylis contra Agrippam, a Caesare cum navibus Liparae relictum, in prociuncto esse iussit. ubi cum diutius commorati essent, tandem Agrippa cum optimis navibus ad speculandam hostilem classem profectus, cum nec omnem conspexisset

εσκευάζετο ὡς πολεμήσων τῇ ἐπιούσῃ. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τῷ Δημο-
 χάρει συμβέβηκε, καὶ ἡτοιμάζετο κάκεινος ὡς τοῖς πολεμίοις
 ἐπελευσόμενος, καὶ τὸν Σέξτον δὲ μετεπέμψατο. ἡμέρα τε ἤδη
 ὑπέλαμπε, καὶ ἄμφω τὰ ναυτικά ἐπ' ἄλληλα ἔπλεον καὶ τῆς ναυ-
 B μαχίας ἀπήρξαντο. καὶ ἐπὶ πλείστον μὲν ἀγχωμάλως ἠγωνίσαντο, δ
 ὅπῃ δ' οὖν ποτε καὶ πρὸς νύκτα ἤδη οἱ τοῦ Καίσαρος ἐκράτησαν,
 οὐ μέντοι καὶ ἐπεδίωξαν.

Καῖσαρ δὲ τοῦ Σέξτου ἐκ τῆς Μεσσήνης διὰ τὴν ναυμαχίαν
 ἀπάραντος ἀκινδύνως ἐπεναιώθη πρὸς Ταυρομένιον. ἤδη δὲ τῆς
 ναυμαχίας κινδύσεως σπουδῇ πρὸς τὴν Μεσσήνην ὁ Σέξτος ἀφί- 10
 κετο, καὶ μαθὼν περαιωθέντα τὸν Καίσαρα, προσέμιξεν αὐτῷ
 κατὰ γῆν. καὶ ὁ Καῖσαρ τοῦ τε ναυτικοῦ τὸ πλεῖον ἀπέβαλε καὶ
 αὐτὸς ὀλίγον προσδιεφθάρη· τίως δ' οὖν εἰς τὴν ἡπειρον διασέ-
 σωστο. ἤχθετο δὲ τοῦ στρατεύματος ἐν τῇ νήσῳ ἀπειλημένου,
 καὶ οὐ πρὶν ἀνεθάρσησεν ἕως ἰχθῦς ἀναθορῶν ἐκ τῆς θυλάσεως 15
 C αὐτόματος πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔπεσε· τοῦτο γὰρ οἱ μάντις
 δηλοῦν ἐξηγήσαντο ὅτι δουλώσεται τὴν θάλασσαν. ἡ δὲ τοῦ Καί-
 σαρος στρατιὰ ἐπολιορκεῖτο, καὶ ἐπεὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπον σφᾶς
 καὶ ὁ βοηθήσων οὐκ ἦν, ὁ ταύτης ἄρχων Κορνοφίκιος τὰ τε
 σκάφη ὄσα ἐκ τῆς ναυμαχίας περισέσωστο ἔκλυσε, καὶ αὐτὸς 20
 πρὸς τὰς Μύλας ἀπήγε τὴν στρατιάν. καὶ πολλὰ ἐκακώθησαν
 παρὰ τῶν ἐναντίων ἐφεπομένων αὐτοῖς ἐν τε τῇ ἄλλῃ πορείᾳ καὶ
 μᾶλλον ἐν ταῖς τῶν ποτιμῶν διαβάσεσι. καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας

5 ἀπέρξαντο A.
 Κορνοφίκιος PW.

17 δηλοῦντες A.

19 κορνοφίκιος AB,
 20 περισέσωστο A, περιέσωστο PW.

et nemo contra iret, reversus se ut postridie dimicaturus paravit. idem
 et Demochari occidit, qui et ipse ut in hostem pugnaturus Sextum ar-
 cessivit. diluculo ambae classes productae longissimo tempore aequo
 Marte dimicant: tandem sub noctem Caesariani vicerunt, sed victos
 non persecuti sunt.

Caesar, cum Sextus propter navalem pugnam Messana decessisset,
 citra periculum Taurominium traiecit. peracto praelio Sextus Messanam
 celeriter reversus, cognito Caesaris traiectu, terra eum aggressus est:
 qui classis maxima parte amissa propemodum ipse quoque periisset, sed
 tum terra evasit. aegreque ferens exercitum in insula circumventum
 esse non prius recepit animum quam piscis salta e mari in terram facto
 sponte ante pedes eius concidit. id enim vates interpretabantur, fore
 ut mari potiretur. eius vero exercitus cum et obsideretur et alimenta
 non haberet et opem ferret nemo, Cornuficius dux eius navibus e pugna
 reliquis exustis ipse quoque ad Mylas abduxit copias; atque in itinere
 multas clades accepit, in fluminum transitu potissimum, hostibus tergo

ἔπασχον οὕτως, τῇ δὲ γε τελευταία πάντα αὐτοὺς ἐκάκωσαν, προσγενομένου αὐτοῖς καὶ τοῦ Σέξτου. καὶ πάντες ἂν διεφθάρησαν, εἰ μὴ σφῶν καὶ ἄκοντες ἀπέσχοντο οἱ πολλοί. ὁ γὰρ Ἀγρίππας νικήσας τὴν ναυμαχίαν ἐς Σικελίαν ἐπειρώθη καὶ D
 5 σίτον τε τῷ στρατῷ καὶ βοήθειαν ἔπεμψε. καὶ ὁ Σέξτος αὐτὸν τὸν Ἀγρίππαν ἤξεν ἐκεῖ προσδοκήσας καὶ φοβηθεὶς, σπουδῇ ἀνεχώρησεν, ὥστε σκευὴ τινὰ καὶ ἐπιτήδεια καταλείψαι ἐν τῷ ἱερίματι, ἔξ ὧν τραφέντες οἱ περὶ τὸν Κορνούφιον πρὸς τὸν Ἀγρίππαν ἀπήεσαν· οὗς ὁ Καῖσαρ ἐπαίνοισι καὶ δωρεαῖς ἀνεκτήσατο.

10 25. Μετὰ τοῦτο δ' ἐς τὴν Σικελίαν ἰθὺς τῷ Καίσαρι περὶ τὸ Ἀρτεμισίον ὁ Σέξτος ἀντιστρατοπεδεύσατο. ἀντικαθημένων δ' ἀλλήλοις καὶ ἀκροβολιζομένων τῷ μὲν Σέξτῳ ὁ Γάλλος, τῷ δὲ Καίσαρι ὁ Λέπιδος σὺν ταῖς δυνάμεσι προσήνωντο. καὶ ὁ μὲν Γάλλος ἐπέρρωσε τὸν Σέξτον, ὁ δὲ Λέπιδος διηγήθη τῷ P I 517
 15 Καίσαρι, αὐτὸς μὲν ἐκ τοῦ ἴσου συνδιοικεῖν αὐτῷ τὰ πάντα βουλόμενος, ἐκείνου δὲ ὡς ὑποστρατήγῳ αὐτῷ χρωμένον ἐν ἤπιασι διὰ καὶ πρὸς τὸν Σέξτον ἀπέκλινε, καὶ ἐκοινολογεῖτο δι' ἀπορρήτων αὐτῷ. ὁ ὑπονοήσας ὁ Καῖσαρ ἔσπευσε πρὶν νεοχωθῆναι τε διὰ μάχης τῷ Σέξτῳ χωρῆσαι. καὶ ναυμαχίας τε κατὰ θάλασσαν
 20 συρραγείσης, καὶ κατὰ γῆν τῶν πεζῶν ἀμφοῖν παρατεταγμένων, ἐπὶ πολλὰ μὲν τῆς ναυμαχίας γινομένης ἰσορροποῦ τε καὶ ἰσοπαλοῦς

8 κορνούφιον ABC, Κορνούφιον PW. 10 τοῦτο] τοῦ A.
 τῆς add C Dio. 18 πρὶν νεοχωθῆναι τι A, πρὶν νεοχωθῆ-
 ναί τι Dio, πρὶν τι νεοχωθῆναι PW. 19 θάλατταν B.
 20 συρραγείσης — 21 ναυμαχίας om C. 21 μὲν add A.

FOENTES. Cap. 25. *Dionis Historiae Romanae* lib. 49 c. 8 — c. 18.

inherentibus; idque per triduum duravit. extremo vero die cum Sextus etiam advenisset, undique vexati omnes periissent, nisi Pompeiani coacti essent retrocedere. Agrippa enim navali pugna victor, Siciliam ingressus exercitui frumentum et auxilia misit. cuius adventum metuens Sextus tanta festinatione recessit, ut impedimenta quaedam et commeatum in munitione relinqueret; quo sustentati Cornificiani, ubi ad Agrippam pervenerunt, a Caesare laudibus et muneribus recreati sunt.

25. Post haec cum Sextus in Siciliam venisset, ad Artemisium castra posuit. ubi cum inter se velitarentur, Gallus suas copias cum Sexto, Lepidus cum Caesare coniunxit. atque ille quidem Sextum confirmavit, hic autem cum Caesare contendit. nam ex aequo cum eo administrare voluit omnia, Caesar vero eo pro legato in omnibus uti voluit. quare ad Sextum inclinavit et clam cum eo verba contulit. quo Caesar animadverso, primo quoque tempore, priusquam aliquid novaretur, discernere cum Sexto instituit. cum praelium in mari commissum longissimo tempore, victoria neutram in partem inclinante, duraret, utrique

τὰ πεζὰ καὶ ἄμφω στρατεύματα ἐθειῶντο καὶ ἡγωνίων· ἐπεὶ δ' οἱ τοῦ Σέξτου ἐτράποντο, οἱ μὲν ἐπαιάνισαν οἱ δ' ἄλοφύροντο. καὶ
 B οἱ μὲν τοῦ Σέξτου πεζοὶ πρὸς τὴν Μεσσήνην ἐχώρουν ἅτε καὶ αὐτοὶ συνητηθέντες τῷ ναυτικῷ, ὃ δὲ Καῖσαρ τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν ἠττωμένων εἰς τὴν γῆν ἐξεδέχετο καὶ τῶν σκαφῶν ὅσα προσ-6 ὤκειλον ἐνεπίμπρα. κὰν τούτῳ ὃ μὲν Δημόχαρις ἐαυτὸν ἀπέσφαξεν, ὃ δ' Ἀπολλόδωρος τῷ Καίσαρι προσεχώρησε. τοῦτο δὲ ἄλλοι τε καὶ ὁ Γάλλος καὶ οἱ ἰππεῖς οἱ σὺν αὐτῷ πάντες καὶ τινες τῶν πεζῶν πεποιήκασιν.

Ἄλλοι δ' ἐντεῦθεν ἀπογνοῦς καὶ τὴν θυγατέρα καὶ ἄλ-10 λους παραλαβὼν τὰ τε χρήματα καὶ τῶν ἄλλων τὰ τιμιώτερα εἰς τὰς ναῦς τὰς κρείττους τῶν σωθεισῶν ἐνθήμενος ἀπῆρε νυκτός·
 C οὐδ' ἐπεδιώξέ τις αὐτόν, ὅτι τε λάθρα ἐξέπλευσε καὶ ὁ Καῖσαρ
 W II 152 ἐν μεγάλῃ γέγονε ταραχῇ. ὃ γὰρ Λέπιδος τῇ Μεσσήνῃ ἐπελθὼν καὶ εἰσδεχθεὶς εἰς αὐτὴν τὰ μὲν ἐνεπίμπρα τὰ δ' ἤρπαξεν· εἶτα 15 φοβηθεὶς ἐπελθόντα τὸν Καίσαρα, ἐπὶ λόφον καρτερόν στρατοπεδευσάμενος, πάντα τε ὅσα ἐλαττοῦσθαι ἐνόμιζεν ἐπενεκάλει αὐτῷ, καὶ ἀπῆρει ὅσα αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην συνωμοσίαν ἐδέδοτο, καὶ τῆς Σικελίας ἀντεποιεῖτο ὡς αὐτὴν καταστρεψάμενος, καὶ ταῦτα πέμπων τινὰς ὠμίλει τῷ Καίσαρι, ἔχων ἄς τ' ἐκ τῆς 20 Λιβύης ἐπῆκτο δυνάμεις καὶ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ πάντας. ὃ δὲ Καῖσαρ τοῖς ὄπλοις θαρρῶν εὐθὺς ἐπ' αὐτόν

6 Δημοχάρης Dio. 7 Ἀπολλοφάνης Dio. 12 ἀπῆρε AB, ἀπείρε PW. 15 ἐς C. 21 ἐγκαταλειφθέντας ἐν τῇ μεσσηνίᾳ A cum Dione, ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ ἐγκαταλειφθέντας PW.

pedestres exercitus in procinctu terra stantes eventum solliciti speculabantur. Sexto tandem profligato alteri pacantes canebant, alteri lamentabantur. ac Sexti pedites, quasi et ipsi una cum classe victi essent, Messanam tendebant: Caesar vero victos qui in terram enatabant excipiebat, et naves quae terrae allidebantur incendebat. interea Demochares sibi ipse manus attulit, Apollodorus [Apollophanes] ad Caesarem defectit. idem praeter alios et Gallus et eius equites omnes et quidam pedites imitati sunt.

Itaque Sextus desperatis rebus filia cum aliis et pecunia et pretiosissimis quibusque rebus firmissimis navibus impositis nocta abiit, persequente nemine, tum quod clam solverat tum quod Caesar pertimuerat. Lepidus enim Messanam aggressus et moenibus receptus alia incendebat alia rapiebat. deinde Caesaris adventu territus, castris in munitissimum tumulum translatis, cum eo de rebus omnibus in quibus iniuriam sibi fieri putabat expostulavit, et ea omnia quae in prima consuetudine sibi concessa essent flagitavit, et Siciliam quod eam subegisset sibi vindicavit. quae cum per legatos ageret, copiis quas ex Africa adduxerat munitus et iis qui Messanae relicti erant adscitis omnibus, Cae-

μετ' ἄλλων τινῶν ὤρμησι. δόξας δὲ διὰ τὴν τῶν συνεπομένων ὀλιγανδρίαν εἰρηνικόν τι πράξειν, ἕς τὸ στρατόπεδον εἰσεδέχθη. ὡς δ' οὐδὲν πρὸς τὴν καταλλαγὴν ἔλεγε, παρωξύνθησαν οἱ τοῦ Λεπίδου καὶ τινὰς τῶν ἐκείνου ἀπέκτειναν, αὐτὸς δὲ βοηθείας δ' τυχῶν ἐσώθη. καὶ μετὰ τοῦτο αὐτῶν ἐπῆλθεν αὐτοῖς ὄν παντὶ τῷ στρατῷ καὶ ἐπολιόρκει κατακλείσας σφᾶς εἰς τὸ τάφρουμα. φοβηθέντες ὄν τὴν ἄλωσιν ἀθρόοι μὲν αἰδοῦμενοι τὸν Λεπίδον οὐ μετέστησαν πρὸς τὸν Καίσαρα, κατ' ἄλλους δὲ προσεχώρουν αὐτῷ. καὶ οὕτω κἀκείνος ἐθειλοντὴς δῆθεν ἐν ἐσθῆτι φαλακρῆς P I 518
 10 αὐτῷ προσελήλυθε. καὶ ὁ μὲν τῆς ἔξουσίας τε παρελύθη καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δλαιοῦν ἐπεποίητο ἔμφρουρον. τῶν δὲ τὰ τοῦ Σέξτου πρᾶξάντων τινὰς μὲν ἐκόλασεν, ἐνόους δ' ἀφῆκε· καὶ τῶν πόλεων τὰς μὲν ἐκουσίως προσχωρησάσους αὐτῷ συγγνώμης ἤξιωσε, τὰς δ' ἀντιστάσους αὐτῷ ἐδικαίωσεν.

15 Οἱ στρατιῶται δὲ ἐστασιασάν τε καὶ ἐθρασύνοντο καὶ συλλεγόμενοι ἦτον ἕκαστος ὃ ἐπόθει. τοῦ δὲ Καίσαρος ἐν ὀλιγωρίᾳ σφᾶς ποιουμένου, ὡς μὴ τινος πολεμίου παρόντος, ἐπηελκον. ὡς δ' οὐδὲν ἦνον, τῆς στρατείας ἀφεθῆναι ἤξιον θυμῷ καὶ B βοῆ· λήψομαι γὰρ ἤλιπσαν ἃ ἀπῆτουν διὰ τὴν ἀπειλὴν τῆς
 20 ἐγκαταλείψεως. ὁ δὲ Καίσαρ μὴ δεῖν νομίζων τὸν ἄρχοντα ἔξ ἀνάγκης τοῖς ὑπηκόοις ὑπέκειν, εὐλογά τε αὐτοῖς ἀξιοῦν ἔφη, καὶ διῆκε πρῶτον μὲν τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀντωνίων αὐτῷ συστρατι-

2 ἕς om A. 3 τὴν om A. 4 δὲ βοηθείας τυχῶν ἐσώθη A
 cum Dione, δ' ἐσώθη βοηθείας τυχῶν PW. 6 στρατῷ A cum
 Dione, στρατεῦματι PW. 20 ἐξανάγκης τὸν ἄρχοντα A.

sar armis fretus cum paucis ad eum ivit: et quia propter paucitatem comitantium de pace acturus putabatur, in castra est receptus. sed cum nihil ad reconciliationem loqueretur, Lepidi milites irritati quosdam ex eius comitatu occiderunt: ipse protectus a quibusdam evasit. deinde toto exercitu rursus adducto eos in vallo obsedit: cuius expugnationem veriti, Lepidi verecundia universi ad Caesarem non defecerunt, sed paulatim alii post alios ad eum transierunt. demum et ipse Lepidus ultro scilicet pulla veste supplex eum adiit; ademptaque potestate in Italia sub custodia vivere iussus est. eos qui a Sexto steterant Caesar partim supplicio affecit partim dimisit. urbibus quae sponte deditionem fecerunt veniam dedit: eas quae restiterunt multavit.

Milites vero per seditionem et tumultum congressi quod cuique visum est postularunt. cum autem a Caesare negligenter, quasi nullus hostis superesset, minisque nihil proficerent, cum indignatione et clamoribus missionem flagitarunt, eo pacto se quae peterent impetraturos sperantes. Caesar non decere ratus ut princeps necessitate coactus subditis cedere videretur, aequum eos postulare dixit. ac primum eos dimisit qui secum contra Antonium militabant: caeteris quoque urgenti-

σαντας, ὡς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἐνέκειντο, καὶ τοὺς δέκατον ἔτος στρατευσαμένους διαφῆκεν, εἰπὼν ὡς οὐδενὶ ἐτ' αὐτῶν οὐδ' ἂν τὰ μάλιστα θελήσῃσι χρῆσται. ὁ ἀκούσαντες οὐδὲν ἔτι ἐφθέγγαντο, ἀλλὰ προσέχεν αὐτῷ ἤρξαντο.

Καὶ τότε μὲν τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ διώκησε καὶ τὴν Λιβύην 5
 C ἐκατέραν πέμψας ἀμαχὴν παρεστήσατο, καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ πολ-
 λὰς αὐτῷ τιμὰς ἐψηφίσαντο. Σέξτος δὲ ἐκ τῆς Μεσσήνης ἀνα-
 χθής, ὑποτοπήσας δὲ διωχθῆναι ἢ καὶ προδοθῆναι ὑπὸ τῶν
 συνόντων, προεῖπε μὲν διὰ τοῦ πελάγους πλεύσειν, ἀποσβέσας δὲ
 τὸν πυρσὸν ὃν αἱ στρατηγίδες τριήρεις ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ αὐταῖς 10
 ἐφέπωνται φαινόνσιν, εἰς Κεφαλληνίαν κατέπλευσεν· ἔνθα καὶ οἱ
 λοιποὶ κατὰ τύχην ὑπὸ χειμῶνος ἐκπεσόντες αὐθις αὐτῷ συνιέ-
 νοντο. συγκαλέσας οὖν αὐτοὺς καὶ τὸ στρατηγικὸν ἀποδυσάμενος
 ἐνδύμα ἄλλα τε εἶπε καὶ ὅτι ἀθρόοι μὲν ὄντες οὐ λήσουσι, σκε-
 D δασθέντες δὲ ῥᾶω ποιήσονται τὴν διάφευξιν. κἀντιεῦθεν ἄλλων 15
 ἄλλοσε ἀποχωρησάντων αὐτὸς ἐς τὴν Ἀσίαν ἐπεραιώθη, γνώμης
 ὦν ὁρμησάμενος πρὸς τὸν Ἀντωνίου. ἐν Λέσβῳ δὲ μαθὼν ἐκείνον
 μὲν ἐς Μήδους στρατεῦσαι, πεπολεμῶσθαι δὲ τὸν Καίσαρα καὶ
 τὸν Λέπιδον, καὶ ἐλπίσας τὴν τοῦ Ἀντωνίου ἀρχὴν διαδέξασθαι,
 τό τε στρατηγικὸν ἀνέλαβε σχῆμα καὶ περισκευάζετο ὡς καὶ τὴν 20
 περαιῶν καταληφόμενος. κἀντιεῦθεν τοῦ Ἀντωνίου τὰ πραττό-
 μενα ὑπ' αὐτοῦ γνόντος, ἄδειάν τε αὐτῷ καὶ εὐνοίαν, ἂν τὰ

2 εἰκῶν om B.

12 ἐκπεσόντες A Dio, εἰσπεσόντες PW.

13 στρατιωτικὸν A cum Dione.

15 ποιήσουσι A.

21 κἀντιεῦθεν] καὶ τούτου A.

bus, eos etiam dimisit qui annum decimum militabant; seque illo eorum, ut maxime vellent, usurum esse negavit. quo audito nihil amplius locuti ei parere coeperunt.

Postea Siciliae rebus compositis et utraque Libya per legatos contra pugnam recepta Romani multos Caesari honores decreverunt: Sextus vero cum Messana solvisset, hostem inaequi aut a suis proditum iri se metuens, pelagus traiecturum esse dixit; extinctoque igni quo praetoriae triremes sequentibus navibus praelucent, in Cephaleniam appulit. quo reliquae quoque forte fortuna tempestate compulsae ad eum redierunt. iis igitur convocatis, imperatoria veste posita, cum alia dixit tum illud: si una manerent, se latere non posse; sin dispergerentur, facilius effugituros. inde aliis alio digressis ipse in Asiam traiecit, eo consilio ut ad Antonium se conferret. sed cum Lesbi didicisset illum contra Medos profectum esse, Caesarem vero et Lepidum inter sese pugnare, spe concepta principatum Antonii obtinendi habitum imperatorum reumpisit et ita se paravit quasi transmarinas provincias occupaturus. quo conatu Antonius cognito cum ei et impunitatem et benevolentiam

δπλα κατάθῃται, ὑποσχομένου, κατένευσε μὲν, οὐκ ἐποίησε δὲ γε
 ὡς ἐπηγγέλματο, ἀλλὰ καὶ τῶν πραγμάτων ὡς πρῶην εἶχετο καὶ
 πρὸς τοὺς Πάρθους διεκηρυκτέυστο. ταῦτα δὲ μαθὼν ὁ Ἀντώνιος τὸ ναυτικὸν μετὰ Μάρκου Τιτίου ἐπ' αὐτὸν ἐπεμψε. καὶ δς
 5 φροβηθεὶς διεπρεσβεύσατο πρὸς Ἀντώνιον. ὡς δ' ἐκείνος οὐκ ἔφη
 σπείσασθαι, εἰ μὴ τὰς τε ναῦς καὶ τὴν λοιπὴν αὐτοῦ παραλήψοιτο
 δύναμιν, τὰ βαρύτερα τῶν σκευῶν εἰς τὰς ναῦς ἐμβαλὼν αὐτὰς
 τε κατέκαυσε καὶ εἰς τὴν μεσόγειαν ὤρμησε. καὶ οἱ τοῦ Ἀντωνίου
 10 ἐπιδιώξαντες αὐτὸν κατέλαβον καὶ ἐζώγησαν. ὁ μαθὼν ὁ Ἀν-
 τώνιος εὐθὺς μὲν ὑπ' ὀργῆς ἐπέστειλε κτανθῆναι αὐτόν, ὕστερον
 δὲ μεταμεληθεὶς ἔγραψε σωθῆναι αὐτόν. τοῦ οὖν δευτέρου γραμ-
 ματοφόρου τὸν πρῶτον προφθάσαντός, ὕστερον τὰ περὶ τοῦ
 15 θανεῖν ὁ κατέχων αὐτὸν κομισάμενος, καὶ ἡ νομισσας ὄντως δεύ-
 τερα εἶναι ἢ ἄγνοιαν τοῦ ὄντος ὑποκρινάμενος, τὸν Σέξτον τὸν
 Πομπηϊὸν ἐδυνάτωσε.

Καὶ τῷ μὲν τοιοῦτον τὸ τέλος ἐγένετο, (26) Ἀντώνιος δὲ
 διὰ τοῦ Βεντιδίου τοὺς Πάρθους ἐνίκησεν. ὁ τε γὰρ βασιλεὺς
 ἐκείνων ὁ Πάκορος ἐν τῷ πολέμῳ ἔπεσε, καὶ οἱ βάρβαροι οἱ μὲν
 20 ἐκτάνθησαν ἐν τῇ μάχῃ οἱ δὲ ἔφυγον, καὶ τὰς τῆς Συρίας πόλεις
 Βεντιδίους ὑπηγάγετο. εἶτα κατὰ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ τῆς Κομα-
 γηνῆς βασιλεύοντος ἐπιστρέψασεν. ἐνταῦθα δὲ ὄντι ἀθρόον ὁ
 Ἀντώνιος ἐπιστὰς οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν οὐχ ἦσθη,

3 δὲ add A. 4 μετὰ] μετὰ τοῦ A. 8 μεσόγειαν AB Dio,
 μεσόγειον PW. 10 ἀπέστειλε A. 13 θανεῖν] θανεῖν αὐ-
 τὸν A. ἠ add A. 16 Καὶ τῷ — ἐγένετο om A.

Fontes. Cap. 26. *Dionis Historiae Romanae* lib. 49 c. 19 —
 c. 33.

suam promississet si arma poneret, annuit ille quidem, sed nec ea quae
 promiserat praestitit, et rebus gerendis aequae ut prius intentus per-
 duccatores Parthorum amicitiam petiit. sed cum Antonius M. Titium
 cum classe contra eum misisset, territus per legatos ab Antonio veniam
 oravit. qui cum pacem detrectasset nisi naves eius caeterasque copias
 accepisset, impedimentis gravioribus in naves coniectis et ipsis navibus
 crematis in mediterranea se contulit. caeterum Antonianis persecutis
 vivus in potestatem eorum venit. eum Antonius ira percitus statim per
 litteras occidi, post mutata sententia conservari iussit. sed cum alter
 tabellarius priori antevertisset, is qui eum ceperat, litteras de eo occi-
 dendo posterius acceptas seu vere posteriores esse ratus seu veritatis
 ignorantia simulata, Sextum Pompeium necavit.

26. Eo hunc exitum sortito Antonius per Ventidium Parthos vicit.
 nam et rex eorum Pacorus in bello cecidit, et barbaris partim in praelio
 caesis partim fugatis Ventidius Syriacas urbes recepit. deinde Antiocho
 Comagenes regi arma intulit. ubi Antonius ex improvviso cum eo con-

ἀλλὰ καὶ ἐφθόνησε καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἔπαυσεν, αὐτὸς δὲ τῷ
 C Ἀντιόχῳ προσέβαλε καὶ κατέκλεισεν αὐτὸν εἰς Σαμόσατα. ὡς δ'
 οὐδὲν ἤνυε πολιορκῶν αὐτόν, συνθήκας σπονδῶν ἐποιήσατο καὶ
 εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀφώρμησεν.

Ὁρώδης μέντοι ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς ὑπέργηρος γεγο- 5
 νός, καὶ τῷ τοῦ Πακόρου πένθει τὴν βασιλείαν ἀπαγορεύσας,
 Φραάτῃ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ παιδῶν τὴν ἀρχὴν
 ἐνεχείρισεν. ὁ δὲ ἀνοσιώτατος γεγονώς τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ
 ἐδολοφόνησε, καὶ αὐτὸν τὸν πατέρα δυσανασχετοῦντα δι' ἐκεί-
 νους ἀπέκτεινε, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἀρίστους διέφθειρεν. 10

Ἀντωνίος δὲ πρέσβεις μὲν πρὸς τοὺς Πάρθους περὶ εἰρήνης
 ἐκπέπομφε, πρὸς δὲ πόλεμον ἠτοιμάζετο, ἵνα ἀπαρασκεύοις αὐ-
 τοῖς ἐντύχῃ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς συμβάσεως. καὶ μαθὼν τὸν
 D Μῆδον ἐπὶ συμμαχίαν τοῦ Πάρθου χωρήσαντα, τὰ μὲν σκευο-
 φόρα καὶ πολλὰ τῆς στρατιᾶς ὑπελείπετο μετὰ τοῦ Στατιανοῦ ἵν' 15
 ἔποιετο, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἰππεῦσι καὶ τῶν πεζῶν τοῖς εὐζώνοις
 ἠπείγετο ὡς αὐτίκα τὰ τῶν Μῆδων καταστρεφόμενος. ὁ μέντοι
 Πάρθος καὶ ὁ Μῆδος τῷ Στατιανῷ ἀπροσδοκῆτως ἐπιπεσόντες
 καὶ τῇ μετ' αὐτοῦ στρατιᾷ, πάντας ἐφόνευσαν, τοῦ Ἀντωνίου
 σπεύσαντος μὲν βοηθῆσαι αὐτοῖς, πλὴν ὑστερίσαντος καὶ μόνους 20
 τοὺς νεκροὺς εὐρηκότος. ὃς οὐ πολλῷ ὕστερον συμβαλὼν τοῖς
 βαρβάροις ἐτρέψατο μὲν αὐτούς, οὐ μέντοι μέγα τι ἔβλαψε.

5 τῶν add A. 12 δὲ ABCW, τὸν P. 13 ἐντύχοι A. τῆς]
 τὴν τῆς B. συμβιβάσεως A. 15 ὑπέλειπετο A. στα-
 τιανοῦ AC Dio, Στρατιανοῦ PW. 18 στατιανῷ ABC Dio,
 Στρατιανῷ PW.

gressus non modo successibus eius gratulatus non est, sed etiam ex in-
 vidia magistratu ei abrogato ipse cum Antiocho congressus Samosata
 regem compulsi. sed cum obsidione nihil proficeret, pace facta in Ita-
 liam est profectus.

Orodes vero Parthorum rex grandis admodum natu, ob luctum
 Pacori abdicatione imperio, Phraati e caeteris filiis natu maximo regnum
 tradidit. qui per summum scelus fratres dolo sustulit, ipsumque patrem
 ob caedem illorum indignantem et ex caeteris optimos quosque tru-
 cidavit.

Antonius legatis ad Parthos de pace missis interim bello se para-
 vit, ut eos ob spem transactionis imparatos aggrederetur. sed cum
 Medum auxilio venire Partho didicisset, impedimentis et magna exerci-
 tus parte Statiano relictis ut sequeretur, ipse cum equitibus et expedito
 peditatu properavit, quasi Medos statim superaturus esset. caeterum
 Parthus et Medus Statianum subito adorti cum omni exercitu ceciderunt.
 nam Antonius suppetias eis laturus serius venit, neque quicquam praeter
 cadavera suorum invenit. nec multo post barbaros profugavit; sed non

πολιορκῶν δὲ τὰ τοῦ Μήδου βασιλεια ἐπολιορκεῖτο μᾶλλον αὐτὸς P I 520
ἐπιλαπόντων τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ ἐπὶ συναγω-
γὴν αὐτῶν ἐξιόντων σφόδρα παρὰ τῶν βαρβάρων κακουμένων,
ἐνεδρευόντων αὐτοῖς.

5 Ἐν τούτοις ὄντος τοῦ Ἀντωνίου ὁ Φραάτης ὑποβαλὼν τινὰς
ἔπεισε δι' ἐκείνων αὐτὸν ἐπικηρυκεύσασθαι συμβάσεων ἕνεκεν· καὶ
ὁ Πάρθος τοὺς πεμφθέντας ἐξονειδίσας πολλὰ μὴ ἄλλως σπείσα-
σθαι εἶπεν εἰ μὴ αὐτίκα ἀποστρατοπεδεύονται. καὶ ὁ Ἀντώνιος
ἀπανέστη. προσδεχομένου δ' αὐτοῦ τὰς σπονδὰς οἱ Μῆδοι τὰς
10 τε πολιορκητικὰς κατέκασαν μηχανὰς καὶ τὰ χρώματα διεσκέδα-
σαν. οἱ δὲ γε Πάρθοι πολλὰ καὶ δεινὰ υἱφνίδιον προσπεσόντες
εἰργάσαντο. ὡς οὖν ἔγνω ὅτι ἠπάτηται, ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἀπέλ-
θειν ἐπεχείρησε. καὶ διὰ χωρίων ἀπιῶν ἀγνώστων, πολλαῖς B
δυσχερεῖαις ἐνέτυχε. καὶ κἄν ἀπώλοντο οἱ μετ' αὐτοῦ ζύμπαντες
15 εἰς ἐνέδραν ἐμπесόντες καὶ πυκνοῖς βαλλόμενοι τοῖς τοξέμασιν,
εἰ μὴ τὴν χελώνην ἐποίησαν συνασπίσαντες.

Ἡ δὲ χελώνη γίνεται οὕτως. τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ οἱ
ψιλοὶ ἐν μέσῳ τοῦ στρατεύματος τέτακται, τῶν δ' ὀπλιτῶν οἱ W II 154
μὲν ταῖς προμήχεσιν ἀσπίσι ταῖς κολίαις χρώμενοι περὶ τὰ ἔσχατα
20 τάσσονται καὶ τοὺς ἄλλους τὰ ὄπλα περιβεβλημένοι ἕξω τε βλε-
πόντες περιέχουσιν, οἱ δὲ τὰς πλατείας ἀσπίδας φέροντες ἐν τῷ
μέσῳ συσπειρῶνται, κάκεινας ἄνω ἑαυτῶν τε καὶ τῶν λοιπῶν
ὑπεραίρουσιν, ὥστε μηδὲν ἕτερον ἢ ἀσπίδας ὄρασθαι διὰ πάσης C

8 ἀποστρατοπεδεύονται BC, στρατοπεδεύονται A, ἀποστρατοπε-
δεύονται PW. 9 δὲ B, om C. 15 πυκνοῖς] πολλοῖς C.

multum eis nocuit. dumque regiam Medorum obsidet, magis ipse obsi-
detur, exercita penuria comعات laborante: quem cum ex agris pete-
ret, a Parthis ex insidiis erumpentibus male accipiebatur.

Hoc Antonii statu Parthus per subornatos quosdam ei persuasit
ut pacem peteret; ac legatis post multa opprobria respondit, se alia
condicione pacem non facturum, nisi statim castra moverent. Antonio
digresso et pacis condiciones exspectante, obsidionalibus machinis cre-
matis et aggeribus disiectis a Medis, Parthi repentina impressione facta
Romanos graviter affixerunt. Antonius igitur se deceptum esse videns
in Armeniam abire statuit; et per loca ignota iter faciens in tantas dif-
ficultates incidit, ut exercitus eius interneccione deletus esset, in insidias
praecipitatus ubi crebris sagittis obruebatur, nisi conglobati testudiam
fecissent.

Testudo autem fit hoc modo. impedimenta et velites in medium
agmen compelluntur. armati, qui oblongos et cavos clipeos gerunt, in
extrema acie collocati et hosti obversi armis caeteros tegunt. qui vere
latis clipeis ntuntur, in medio conglobati eos supra semetipsos et cae-

τῆς φάλαγγος, καὶ ἐν σκέπη ἐκ τῶν βελῶν πάντας εἶναι αὐτοὺς ἐκ τῆς πυκνότητος τῆς συντάξεως. οὕτω γὰρ τοι πεπύκνωται, ὡς καὶ βαδίζειν τινὰς ἐπάνω αὐτῆς δύνασθαι. τὸ μὲν οὖν σχῆμα τῆς τάξεως ταύτης τοιοῦτόν ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν χελώνης ἔλαχε κλῆσιν, διὰ τε τὸ ἰσχυρὸν αὐτῆς καὶ τὸ εὐσκεπές· χρωῖνται δὲ αὐτῇ διχῆ· ἥ γὰρ πρὸς φρουρίον τι προσμιγόντες προσπορεύονται καὶ τειχομαχοῦσιν, ἢ ὑπὸ τοξοτῶν περιστοιχισθέντες ποτὲ κυπτάζουσιν οὕτω πάντες, ὡς δοκεῖν ὅτι κεκμήκασιν, πελασάντων δὲ τῶν ἐναντιῶν ἔξαιφνης ἐγείρονται, κἀντεῦθεν σφᾶς D ἐκπλήττουσιν καὶ ταράττουσιν. ὃ καὶ τότε συμβέβηκε. πολλοῖς 10 γὰρ, ὡς εἴρηται, βυλλόμενοι βέλεσι, τὸν τε συνασπισμὸν τῆς χελώνης ἐποίησαν καὶ τὰ γόνατα πρὸς τὴν γῆν ἤρρισαν τὰ εὐόνυμα. νομισάντες οὖν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι ὑπὸ τῶν τραυμάτων καταπεσεῖν, τὰ μὲν τόξα ἀπέθεντο, τὰ δὲ ἔϊφη σπασάμενοι ὡς συγκόψοντες ἐπῆλθον αὐτοῖς. ἔξανασιάντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ αὐτοῖς 15 προσπεσόντες, οἷα γυμνοὺς ὤπλισμένοι, ἀπροσδοκῆτους παρεσκευασμένοι, τοξότας ὀπλίται, βαρβάρους Ῥωμαῖοι κατέκοψαν.

Ἀντώνιος μὲν οὖν ὑπὸ τῶν πολεμίων οὐκέτι δεῖνόν οὐδὲν ἔπαθεν, ὑπὸ δὲ ψύχους τεταλαιπώρητο. χεμῶν γὰρ ἦν, καὶ τῆς Ἀρμενίας τὰ πρόσορα, δι' ὧν ἐπορεύετο, κρυσταλλώδη αἶε εἰσιν· 20 P I 521 ὄθεν συγχοὶ τῶν αὐτοῦ διεφθειρόντο. διὸ ὑπῆλθε τὸν Ἀρμένιον καὶ ἐθώπευσε, καίτοι δι' ὀργῆς ἐκείνον ποιούμενος. χρήματα δὲ τοῖς περιλειφθεῖσι διανείμας τῆς στρατιᾶς ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον

4 χελώνης A Dio, Χελώνη PW. · 8 κυπτάζουσιν C. 15 αυτοῖς prius] αὐτοῖς A. 21 διὸ] διὸ καὶ A.

teros sustinent, ut in tota phalange nihil praeter clipeos cernatur, et omnes propter aciei densitatem a telis defendantur: quae quidem ita condensata est ut super ea ingredi possis. acies igitur, et ob hanc formam et ob robur et ob protectionem, testudinis nomen accepit. eaque bifariam atantur, sive castella et moenia oppugnaturi, sive a sagittariis circumventi. et aliquando ita se inclinant ut fatigati esse videantur; sed hostem appropinquantem subito exurgendo percollant et turbant. id quod tum quoque accidit. cum enim, ut dictum est, crebris sagittis ferirentur, testudinem fecerunt sinistro genu humi nitentes: unde barbari eos prae vulneribus concidisse rati, positis arcubus strictis gladiis ad eos occidendos irruerunt. verum milites erecti impetu in illos factos nudos clipeis tecti, inopinantes parati, sagittarios armati, Romani barbaros deleverunt.

Hostili metu liberatus Antonius a frigore est afflictus. nam hiems erat, et Armeniae montana semper congelata sunt: unde complures suorum amittebat. qua re Armenio fucum fecit atque adulatus est, quamvis ei infensus esset; et reliquiis exercitus pecunia data in Aegyptum

πρὸς τὴν Κλεοπάτραν. δι' ἣν μεγάλως ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν διεβέβλητο, ὅτι τε παῖδας ἐξ αὐτῆς ἔσχε καὶ ὅτι χώρας αὐτῇ πολλὰς ἐχαρίσατο. οὕτως γὰρ τῷ ἔρωτι αὐτῆς καὶ ταῖς γοητείαις ἐδοῦλευσεν, ἄς καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν Ὀκταβίαν πρὸς αὐτὸν ἐκ 5 Ῥώμης ἀφικνουμένην ἐπανελθεῖν κελεύσαι καὶ μὴ αὐτῷ προσελθεῖν.

27. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἦλθε μὲν εἰς τὴν Σικελίαν, χρονίσας δ' ἐν αὐτῇ διὰ τὸν χειμῶνα, καὶ μισθὸν ὡς τινα τῶν ἐθνῶν τῶν Β Ῥωμαίοις ὑποκειμένων διὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ ἐπανάστησαν, 10 ἐπανῆλθε καὶ ἐπ' ἐκείνους παρεσκευάζετο, καὶ τοὺς μὲν δι' ἑαυτοῦ, τοὺς δὲ δι' ἐτέρων προσηγάγετο καὶ ὑπέταξεν. εἶτα καὶ ἐπὶ Παννονίους ἐστράτευσεν, οἳ νέμονται μὲν πρὸς τῇ Δαλματίᾳ παρ' αὐτὸν τὸν Ἰστρὸν ἀπὸ Νωρικού μέχρι τῆς ἐν τῇ Εἰρώπῃ Μυσίας, κακοβίωτοι μὲν ὄντες, αἶτε μὴ γῆς μηδ' ἀέρων εὐ ἤκοντες, οὐκ ὄνον 15 γεωργοῦντες, οὐκ ἔλαιον, τὰς δὲ κριθὰς καὶ τὰς κέγχρους ἐσθλόντες ὁμοίως καὶ πίνοντες, νομίζονται δ' οὖν ἀνδρειότατοι. οὐς καὶ τινες τῶν Ἑλλήνων Παίονας προσηγόρευσαν, τὸ ἀληθές ἀγνοήσαντες· πρὸς γὰρ τῇ Ῥοδόπῃ καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ Μυκεδονίᾳ τὸ τῶν Παιόνων C ἔθνος ἐστὶ, τούτους δὲ Παννονίους καὶ οἱ ἄλλοι καλοῦσι καὶ ἀ- 20 τοὶ ἑαυτοῦς. ἐπὶ τούτους ὁ Καῖσαρ τότε στρατεύσας, καὶ διὰ μάχης αὐτοῖς πολλὰς χωρήσας, ὁμολογῆσαι προσηγάγετο ὕστερον.

2 πολλάς αὐτῇ A. 8 τῶν alterum] τοῖς A. 10 ἑαυτοῦ AC, αὐτοῦ PW. 13 νοσίου C. 14 κακοβιώτατοι Dio. 16 καὶ em AC.

FOUNTAIN. Cap. 27. *Dionis Historiae Romanae lib. 49 c. 34 — lib. 50 c. 1.*

ad Cleopatram abiit. ob quam a civibus pessime audiebat, quod et liberos ex ea suscepisset et multas ei provincias donasset. cuius amoribus et praestigiis ita irretitus fuit, ut Octaviam uxorem Roma ad se venientem in conspectum suum non admissam domum redire iuberet.

27. Caesar vero cum propter hiemem in Sicilia diutius moratus quasdam Romanae ditionis gentes per absentiam suam defecisse cognovisset, reversus contra illas se paravit, atque alias per se alias per alios ad officium reduxit et subegit. deinde contra Pannonios est profectus. hi iuxta Dalmatiam ad ipsum Istrum incolentes a Norico usque ad Europaeam Mysiam [Moesiam] pertinent, homines asperae vitae, ut qui nec terram fertilem nec aërem clementem habeant, non vinum non oleum colant, sed bordeo et millo tam in potu quam cibo utantur. habentur tamen bellicosissimi. a Graecis nonnullis ignorance veri Paeones appellantur. Paeones enim ad Rhodopen et ipsam Macedoniam habitant: hos autem tum alii tum ipsi sese Pannonios appellant. quos Caesar crebris praeliis tandem ad deditionem compulit.

Ἀντώνιος δὲ τὸν Ἀρμένιον τιμωρήσασθαι μηχανώμενος οὐκ ἐνέλιπε πάντα λίθον κινῶν, τὸ τῆς παροιμίας, ἕως αὐτὸν ἀπηγάγετο εἰς τὸ στρατόπεδον εἰσελθεῖν. εἰσελθόντα δὲ κατέσχε καὶ ἐν ἀδέσμῳ εἶχε φρουρᾷ, καὶ περιήγεν αὐτὸν κατὰ τὰ φρούρια ἔνθα ἐκείνῳ οἱ Θησαυροὶ ἐναπέκειντο, σπεύδων αὐτοὺς λαβεῖν. ὡς δ' ὁ οὐδὲν ἦνεν (οἱ γὰρ Ἀρμένιοι τῶν παίδων αὐτοῦ τὸν πρεσβύτατον D τὸν Ἀρτάξην βασιλέα ἀνθέιλοντο), ἔδησεν αὐτὸν ἀλύσειν ἀργυ- W II 155 ραῖς, οἰοεὶ τιμὴν αὐτῷ ταύτην νέμων ὡς βασιλεῖ· καὶ πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν κατέσχε, τοῦ Ἀρτάξου πρὸς τοὺς Πάρθους ἀποχωρήσαντος, ἐπέπερ ἥτιτάτο μαχόμενος. 10

Ἀντώνιος δὲ τὰ μὲν στρατεύματα εἰς Ἀρμενίαν κατέλιπεν, αὐτὸς δ' ἀνεκομίσθη πρὸς Αἴγυπτον, μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παίδων ἄγων ἐκεῖ τὸν Ἀρμένιον· καὶ τὴν τε λείαν τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐχαρίσατο, καὶ τὸν Ἀρμένιον μετὰ τῶν οἰκείων περιβαλὼν χρυσίοις δεσμοῖς ἐκείνη προσήγαγεν. οἱ δὲ οὐδ' ἰκέτευσαν αὐτὴν 15 οὔτε μὴν προσεκύνησαν, ἀλλ' ὄνομαστί προσηγόρευσαν.

Μετὰ δὲ τοῦτο τὴν Κλεοπάτραν Ἀντώνιος βασιλίδι βασι- P I 522 λέων καλεῖσθαι ἐκέλευσε, καὶ τοῦ προτέρου Καίσαρος αὐτὴν μὲν γυναικῆ ἀνόμαζε, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῆς παῖδα ἐκείνου ὡς ἀληθῶς, ἵνα τὸν Καίσαρα τὸν Ὀκτάβιον ὡς ποιητὸν ἐκείνου παῖδα καὶ μὴ 20 γνήσιον διαβάλλῃ, καὶ χώρας αὐτοῖς ἔνειμε. τοῖς δ' οἰκείοις παισὶ τοῖς ἐκ τῆς Κλεοπάτρας, κεκλημένοις Πτολεμαῖον καὶ Ἀλεξάνδρον,

2 ἐνέλιπε] ἐνέμεινε C. 7 βασιλέα ἀνθέιλοντο τὸν ἀρτάξην A. ἀργυραῖς] σιδηραῖς ἢ ἀληθέστερον ἀργυραῖς alter Wolfii codex Fuggeranus: Dio ἔδησεν αὐτὸν ἀργυραῖς ἀλύσειν· ἀσχερὸν γὰρ ὡς εἶπεν ἦν βασιλέα αὐτὸν γεγονότα σιδηραῖς δεθῆναι. cf. pag. 569 D. 14 μετὰ τῶν οἰκείων om C. 17 δὲ add AB.

Antonius vero Armenii ulciscendi cupidus omnem lapidem, ut pro-
verbio dicitur, movit, donec in castra pollectum comprehendit. et in
libera custodia ad ea castella circumduxit ubi thesauri eius repositi
erant, quibus potiri studebat. sed cum nihil proficeret (nam Armenii
filium eius nata maximum Artaxem regem eius loco fecerant), eum com-
pedibus argenteis regii honoris causa vinxit; ac totam Armeniam sub-
egit. Artaxes vero acie victus ad Parthos confugit.

Antonius legionibus in Armenia relictiis ipse in Aegyptum reversus
est, Armenium cum uxore et liberis eo abducens; praedaeque donata Cleo-
patrae, Armenium cum suis, aureis catenis vinctum, ad eam adduxit.
illi vero nec supplices mulieri facti sunt neque eam adorarunt, sed suo
nomine compellarunt.

Post haec Cleopatram Antonius reginam regum appellari iussit; et
prioris Caesaris uxorem, filium ipsius germanum Caesaris filium nominavit,
ut Caesarem tanquam adoptivum et alienum criminaretur; eisque provincias
assignavit. suis vero ex Cleopatra filiis Ptolemaeo et Alexandro multa

ετέρας πολλὰς προσκεκλήρωκε. τοιαῦτα δὲ πρᾶντων ἐπέστειλε τῇ
βουλῇ ὅτι τῆς ἀρχῆς τε παύσεται καὶ τὰ πράγματα ἐν' αὐτῇ καὶ
τῷ δήμῳ ποιήσεται, οὐχ οὕτω φρονῶν, ἀλλ' ὅπως ταῖς παρ'
αὐτοῦ ἐλπίσιν ἢ ἀναγκάσῃσι παρόντα τὸν Καίσαρα καταθέσθαι
5 τὰ ὄπλα, ἢ μισήσῃσιν ἀπειθήσαντα.

Ἄχρι δὲ τοῦ Ἀράξου ἐλθὼν, ὡς ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρα- B
τεύων, ἠρκέσθη τῇ πρὸς τὸν Μῆδον ὁμολογίᾳ. συμμαχήσειν γὰρ
ἀλλήλοις συνέθεντο, ὃ μὲν κατὰ τῶν Πάρθων, ὃ δὲ γε κατὰ τοῦ
Καίσαρος, καὶ στρατιώτας ἀλλήλοις ἀντέδωσαν. καὶ ὃ μὲν Μῆδος
10 τῆς Ἀρμενίας τῆς νεοκτῆτου ἐξ Ἀντωνίου εἰλήφει τινά, Ἀντώνιος
δὲ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἰωτάπην, ὡς τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ υἱῷ αὐ-
τοῦ συνοικήσουσαν. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐς τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐς τὴν
Ἑλλάδα ἐπὶ τῷ πολέμῳ τοῦ Καίσαρος ὤρμησεν. ὃ δὲ γε Μῆδος
συμμαχοῦμενος τοῖς Ῥωμαίοις, ἐπελθόντας αὐτῷ τοὺς Πάρθους
15 καὶ τὸν Ἀρτάξην ἐνίκησε. τοῦ δ' Ἀντωνίου τοὺς οἰκείους στρα-
τιώτας μετακαλεσαμένου, τοὺς δ' ἐκείνου κατεσχηκότος, ἀνθ- C
ήτητο καὶ ἐάλω. καὶ οὕτως ἡ Ἀρμενία μετὰ τῆς Μηδίας
ἀπώλετο.

Οἱ μέντοι Ῥωμαῖοι τὴν μὲν δημοκρατίαν ἀφήρητο, οὐ μὴν
20 καὶ εἰς φανεράν μοναρχίαν κατάλιθον, ἕως ὃ τε Σέξτος ἀπώλετο
καὶ τὰ ἐπαναστάντα ἔσθην δεδοίλωτο, καὶ ὁ Πάρθος οὐδὲν παρ-
εκίνει. τότε γὰρ φανερώς ἐπ' ἀλλήλους ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Καῖσαρ
ἐτράποντο, καὶ ὁ δῆμος ἀκριβῶς ἐδουλώθη. αἰτίαι δὲ τοῦ πολέ-

6 ἀρτάξου CW.
om B Dio.

9 Μῆδος] δῆμος B.

10 ἐξ Ἀντωνίου

regna attribuit. quae dum agit, ad senatum scripsit se imperio abitu-
rum et summam rerum ipsi et populo restitutum: non quod ita sentiret,
sed ut ea spe Caesarem vel ab armis discedere cogerent vel non ob-
temperantem odissent.

Usque ad Araxem progressus, ut Parthos oppugnaturus, pactis
cum Medo factis acquievit. ita enim convenerat ut Medus Antonio con-
tra Caesarem, Antonius Medo contra Parthos praesto esset: et milites
inter se commutarunt. ac Medus Armeniae recens partae nonnulla ac-
cepit, Antonius Iotapen Medii filiam, quam Alexandro filio desponderet.
post haec in Ioniam et Graeciam ad Caesarianum bellum est profectus.
Medus Romanorum auxiliis munitus Parthos et Artaxen arma inferentes
vicit. sed cum Antonius suos milites revocasset, illius vero retinisset,
vicissim victus et captus est. sic et Armenia et Media perierunt.

Romani vero etsi libertatem amisserant, non tamen apertae monar-
chiae subiecti sunt prius quam Sexto interfecto et seditiosis gentibus
subactis a Partho quoque otium fuit. tum vero Antonio et Caesare
manifeste inter se bellam gerentibus populus haud dubia servitute est

μον αἰδε σφίσιν ἐσκήπτοντο. Ἀντώνιος μὲν Καίσαρι ἐνεκάλει ὅτι τὴν τοῦ Λεπίδου χώραν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν τοῦ Σέξτου D Ἰσοπετερίσαστο, καὶ τούτων ἀπήτει τὰ ἡμίση καὶ τῶν στρατιωτῶν οὓς ἐκ τῆς ἀνηκούσης αὐτῷ Ἰταλίας ἐστράτευσεν· ὁ δὲ Καίσαρ ἐκείνῳ ὅτι τὴν Αἴγυπτον καὶ ἄλλα μὴ λαχῶν εἶχε, καὶ ὅτι τὸν 5 Σέξτον ἀπέκτεινεν (αὐτὸς γὰρ ἐκὼν ἐκείνου φελοσάσθαι ἔλεγε), καὶ ὅτι τὸν Ἀρμένιον ἀπάτη συνειληφῶς ἔδωκε καὶ τούτου Ῥωμαίοις κακοδοξίαν προσέτριψε, καὶ τὰ ἡμίση τῶν λαφύρων καὶ αὐτὸς ἀπήτει, καὶ τὴν Κλεοπάτραν αὐτῷ καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς καὶ τὰ δωρηθέντα σφίσι πρὸς πάντας ἐπέφερεν, ἐν τοῖς μύ-10 λιστα δ' ἠτιᾶτο ὅτι τὸν Καισαρίωνα ἐς τὸ γένος εἰσήγε τοῦ Καίσαρος.

P I 523

28. Ταῦτ' οὖν ἐπενεκάλουν ἀλλήλοις. καὶ τέως οὐκ ἀναφανδὸν κατ' ἀλλήλων ὠπλίζοντο, ἕως Δομίτιος Γναῖος καὶ Σόσσιος Γάϊος, τῆς τοῦ Ἀντωνίου μερίδος ὄντες, ὑπάτευσαν. τότε 15 δὲ προδῆλως ἐπολεμώθησαν. ὁ γὰρ Σόσσιος πολλὰ μὲν ἐν τῇ νομηγνία ἐπήνεσε τὸν Ἀντώνιον, πολλὰ δὲ κατεῖπε τοῦ Καίσαρος. καὶ τότε μὲν ὁ Καίσαρ τῆς πόλεως ἐξεχώρησεν, αἰτίαν ἄλλην πλάσάμενος· μετὰ ταῦτα δ' ἐπανελθὼν, καὶ φρουρὰν ἐαυτῷ περισιτήσας στρατιωτῶν, μέτρια μὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ διειλέχθη, τοῦ 20

B δὲ Ἀντωνίου καὶ τοῦ Σοσσίου πολλὰ κατηγορήσασε, καὶ ἀδικούντα W II 156 τὸν Ἀντώνιον διὰ γραμμάτων ἐξελέγχειν ὑπέσχετο. οἱ οὖν ὕπατοι

18 ἐξεχώρησεν om C. 19 μετὰ δὲ ταῦτα A. 20 μὲν om C.

FOENTES. Cap. 28. *Dionis Historiae Romanae* lib. 50 c. 2 — c. 11. *addita sunt* Τούτῳ μὲν p. 394 v. 7 — ἐσθῆτι βαρβαρικῇ v. 11.

oppressus. belli autem causae hae praetendebantur. Antonius Caesarem accusabat quod Lepidi et Sexti provincias et copias sibi vindicasset, earumque semissem postulabat, nec non eorum militum quos ex Italia ad illum pertinente in exercitu haberet: Caesar illum vicissim quod Aegyptum privata auctoritate sibi vindicasset et Sextum occidisset, cui ipse ultro pepercisset, et quod Armenio per fraudem capto et victo nomini Romano ignominiae maculam adpersisset; ac manubiarum semissem et ipse postulavit. Cleopatram vero et susceptos ex ea liberos et donationes eis factas ante omnia ei obiciebat, illud tamen in primis querebatur quod Caesariorem in familiam Caesaris induceret.

28. Dum ad hunc modum invicem expostulant, arma dissimulanter parabant, donec Cn. Domitius et C. Sossius Antonianae factionis consules sunt designati. tum vero aperte hostes facti sunt. cum enim Sossius Kalendis multa in Antonii laudem cum Caesaris criminatione disseruisset, Caesar per aliam causam urbe excessit. deinde reversus, praesidio militum adhibito, modeste de se ipso locutus Sossium et Antonium acriter accusavit, seque Antonium litteris prolatis iniuriarum.

μήτ' ἀντειπεῖν θαρροῦντες μήτε σιωπῶν ὑπομένοντες, τῆς πόλεως ἐκχωρήσαντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν Ἀντώνιον, καὶ τῶν ἄλλων βουλευτῶν οὐκ ὀλίγοι αὐτοῖς συναπεληλύθασιν· καὶ αὐθις ἕτεροι τὸν Ἀντώνιον λιπόντες τῷ Καίσαρι προσεχώρησαν, ὅτι τὴν τε τῆς 5 Ὀκταβίας συνοίκησιν ἀπέπατο καὶ ὅτι τῇ Κλεοπάτρᾳ ἤχθοντο. ἔξ ὧν μαθὼν ὁ Καίσαρ τά τε ἄλλα τοῦ Ἀντωνίου καὶ τὰς διαθήκας αὐτοῦ καὶ παρὰ τίνι ἐτύγχανον, ἔλαβέ τε αὐτὰς καὶ δημοσίᾳ ἀνέγνω, πρῶγμα ποιήσας παρανομώτατον. τοσαύτην δὲ διὰ τὰ γεγραμμένα ὀργὴν καὶ οἱ πάντῃ ἐκείνῳ προσκειμένοι ἐνεδείξαντο, C 10 ὥστε τὴν τε ὑπατείαν καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἔξουσίαν ἀφείλοντο, καὶ τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ ἄδειαν καὶ ἐπαύους, ἐὰν ἐγκαταλιπῶσιν αὐτόν, ἐψηφίσαντο· καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ πόλεμον ἐπήγγειλαν ἀντικρως, ὃς μᾶλλον πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἔτεινεν· ἤδισαν γὰρ αὐτὸν ἐπὲρ ἐκείνης πάντα ὑπόλοισα. οὕτω γὰρ αὐτὸν ἐδουλώσατο ὥστε 15 βασιλεὺς τε καὶ δέσποινα ὑπ' ἐκείνου καλεῖσθαι, στρατιώτας τε Ῥωμαίους ἐν τῷ δορυφορικῷ αὐτῆς ἔχειν, καὶ ταῖς ἀσπίσι πάντων τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐπιγράφεσθαι. καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν δὲ μετ' αὐτοῦ εἰσφοῖτα καὶ τὰς πανηγύρεις συνδιέτιθετο τὴν τε δίκας συνέξήταξε, καὶ συνίπνευε, καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκείνη μὲν ἐν δίφρῳ D 20 ἐφέρετο, ὃ δ' Ἀντώνιος πεζῇ μετὰ τῶν εὐνοῦχων αὐτῆς ἠκολούθει· συνεγράφετό τε αὐτῇ καὶ συνεπλάττετο, αὐτὸς Ὅσιρις καὶ Λιόνυσος λεγόμενος, ἐκείνη δὲ Σελήνη καὶ Ἴσις. ὅθεν ἔκφρων

10 καὶ om C.
 ἠγγειλαν C.
 17 δὲ om C.
 διαθήκας C.
 διαγράφετό B.

τὴν add AB.
 13 ἤδισαν A.
 18 τε δίκας A Dio, δίκας τε PW.
 συνεξήταξε C.

11 ἐπαύους om C.
 ἤδισαν — 14 ὑπόλοισα om C.
 δίκας]
 21 συνεγράφετό] καὶ συν-

convicturum esse affirmavit. consules igitur, qui nec contradicere audent et tacere non possent, urbe relicta non paucis senatoribus comitantibus ad Antonium se contulerunt. ac vicissim alii Antonio relicto ad Caesarem abierunt, infensi ob Octaviam repudiatam et Cleopatrae odio. e quibus Caesar cum aliis Antonii arcanis cognitis tum quale et ubi testamentum eius esset, id acceptam publice recitavit, facinus iniquissimum ausus; eaque recitatione etiam addictissimos Antonio sic commovit ut et consulatum et omnem potestatem ei adimerent, et eius familiaribus impunitatem et laudationes decernerent si illum reliquissent, et Cleopatrae bellum aperte indicerent: quod ad Antonium potius spectabat, quem propter illam nihil non subitum norant. cui ita serviebat, ut eam et reginam et dominam appellaret, et milites Romanos in custodia habere pateretur, quorum clipeis Cleopatrae nomen inscriptum erat. praeterea mulier una cum eo forum ingrediebatur, lodos una carabat, ius una dicebat, una equitabat. in urbibus lectica ferebatur: ipse pedes cum eunuchis sequebatur. una et pingebatur et fingebatur: atque ipse quidem Bacchus et Osiris, illa Isis et Luna vocabatur. quam

ὅπ' αὐτῆς ἐκ μαγανείας ἔδοξε γεγονέναι. καὶ οὐκ ἐκείνον μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς παρ' αὐτῷ δυναμένους καὶ ἐγοήτευσε καὶ κατέδησεν, ὡς ἐλπίζαι καὶ τῶν Ῥωμαίων ἄρξαι, εὐχὴν τε ποιῆσθαι μεγίστην καὶ ὄρκον τὸ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ δικάσαι. ὁ δὲ Ἀντώνιος ἀκινάκην τε ἐνόητε παρεζώννυτο καὶ ἐσθῆτι ἐχρηῆτο παρὰ τὰ 5 πάτρια.

Τούτῳ μὲν οὖν ὑπάρτω ὄντι καὶ στρατηγῷ Ῥωμαίων εἰς
P I 524 αἰτίαμα ἐλογίσθη ἢ ἔξω τῶν πατρῶν στολή, τοὺς δὲ νῦν βασι-
λεῖς Ῥωμαίων πῶς ἂν τις ἐξαιρήσαιτο μύμων καὶ αἰτιάσεως,
μεταμφιενημένους παρὰ τὰ πάτρια, καὶ οὐκ ἐνόητε αἰεὶ δὲ κερρη-10
μένους ἐσθῆτι βαρβαρικῇ;

Οὕτω μὲν οὖν τῷ τε Καίσαρι καὶ τῷ Ἀντωνίῳ συνήχθη
τὰ πράγματα· οἱ δὲ παρεσκευάζοντο πρὸς τὸν πόλεμον, ἕκαστος
πολλοὺς συμμάχους προσειληφώς. καὶ πολλὰ παρὰ τῶν ἀνθρώ-
πων ἐθρολλεῖτο, πολλὰ δὲ καὶ σημεῖα γέγονασι. πύθης τε γὰρ 15
ἐς τὸ Δημήτριον ἐν ἱερουργίᾳ τιμὴ εἰσελθὼν πάντα τὰ ἔνδον συν-
έχεε, καὶ παῖδες ἐν τῇ Ῥώμῃ πολλοὶ ἀθροισθέντες κελεύσαντος
μηδενὸς συνέμιξαν ἀλλήλοις, οἱ μὲν ὡς Καισάρειοι οἱ δὲ ὡς τοῦ
B Ἀντωνίου μαχόμενοι, καὶ ἠττήθησαν οἱ τὸ τοῦ Ἀντωνίου ὄνομα
φέροντες· ἐκὼν τε αὐτοῦ λιθίνῃ αἵμα ἀνήκε, καὶ πῦρ τό τε Δη-20
μήτριον καὶ ἄνδρ' ἕτερον Ἑλλίδος διέφθειρε, καὶ ἄλλα τοιαῦτα
συμβέβηκεν. οὐδὲν δὲ τούτων αὐτοὺς ἐφάθησεν, ἀλλ' ὁ μὲν
Ἀντώνιος ὤρμησεν ὡς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀδοκῆτως αὐτοῖς τὸν πόλεμον

2 καὶ ἐγοήτευσεν ABC Dio, κατεγοήτευσεν PW. 7 οὖν om C.
8 αἰτίαμα AB, αἰτίωμα PW. δὲ νῦν βασιλεῖς] δὲ γε ἀρχοντας A.
18 καισάρειοι BCW, καισαρῆιοι A, Καισάρειοι P. 23 ὡς om C.

ob rem artibus illius mente captus putabatur. neque véro eum solum sed et proceres eius quasi quadam incantatione ita constrinxerat, ut Romanis se imperatorem esse speraret, et in Capitolio ius dicere votum et iusiurandum maximum duceret. Antonius vero aliquando acinacem accingebat et peregrina veste utebatur.

Quod si illi Romanorum consuli et duci crimini dabatur peregrina vestis, nostri temporis imperatores quis reprehensione eximat, qui a patrio vestitu recedunt, et non interdum sed subinde barbarica veste utuntur?

Hoc rerum statu Caesar et Antonius ad bellum se parabant, uterque multis sociis munitus, ac multa vulgo iactabantur, et signa fiebant. nam in sacrificio quodam simius fanum Cereris ingressus conturbavit omnia. multi pueri Romae congregati et in factionem Antonianam et Caesarianam divisi nemine iubente inter sese decertarunt; et qui Antonii nomen praeferebant, victi sunt. eiusdem statua marmorea sanguine manavit, ignis fanum Cereris et Spei absumpsit. acciderunt et alia huius generis. quorum nihil eos terruit. Antonius enim festinavit ut eos inopinantes

ποιησόμενος, ἐλθὼν δὲ εἰς Κέρκυραν κάκειθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀναπλεύσας αὐτὸς μὲν ἐν Πάτραις πυρεχέμασε, τοὺς δὲ στρατιώτας πανταχόσε διέπεμψεν· ὁ δὲ Καῖσαρ ἀνήχθη μὲν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου, χειμῶνι δὲ περιπεσὼν καὶ πονηθεὶς ἀνεχώρησεν.

5 29. Ἡγομένου δὲ ἕαρος ὁ μὲν Ἀντώνιος οὐδαμῆ ἐκινήθη· σύμμικτοι γὰρ ἐκ πολλῶν ἐθνῶν ὄντες οἱ τριηριῖται αὐτοῦ καὶ πόρρω χειμιάζοντες ἀπ' αὐτοῦ οὔτ' ἐγυμνάζοντο καὶ νόσῳ καὶ C αὐτομολαῖς ἠλάττωντο, καὶ ὁ Ἀγρίππας τὴν Μεθώνην ἐξ ἐφόδου κατασχὼν καὶ τὰς κατάρσεις τῶν ὀκλάθων ἐπιτηρῶν καὶ ἀπο-
10 βάσεις ἄλλοτε ἄλλη τῆς Ἑλλάδος ποιούμενος ἰσχυρῶς αὐτὸν ἐθου-
ρῦβει· ὁ δὲ Καῖσαρ πάντας μὲν τοὺς στρατιώτας πάντας δὲ τοὺς
δυναμένους τι τῶν βουλευτῶν καὶ ἰππέων εἰς τὸ Βρεντέσιον συν-
ἤγαγε, τοὺς μὲν ὅπως αὐτῷ τι συμπράξωσι, τοὺς δ' ὅπως μὴ W Π 157
μονωθέντες τι νεοχμώσωσι, καὶ ἴν' ἐνδελεξῆται ὅτι τὸ πλείστον καὶ
15 κρατιστεῦον τῶν Ῥωμαίων ὑμῶν γινωμον κέκτηται. καὶ σὺν αὐτοῖς D
τὸν Ἰόνιον διαβέβηκε, καὶ τὴν Κέρκυραν ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν
φρουρούντων λαβὼν εἰς τὸν λιμένα τὸν Γλυκὴν κατήγε (καλεῖται
δὲ οὕτως ὅτι ἐκ τοῦ ποταμοῦ τοῦ εἰς αὐτὸν ἐμβάλλοντος γλυκαί-
νεται), κάκειθεν εἰς τὸ Ἄχτιον ἔπλει. ὡς δ' οὐδεὶς οὔτε ἀντέπλει
20 οὔτε ἐς λόγους ἦει αὐτῷ ἢ πρὸς μάχην ἢ πρὸς ὁμολογίαν ἐκκα-
λουμένῳ τοὺς ἐναντίους, κατέλαβε τὸ χωρίον τοῦτο ἐν ᾧ νῦν ἐστίν

1 Πελοπόννησον PW. 6 αὐτῷ BC. 8 ἐξ ἐφόδου κατα-
σχὼν A, κατασχὼν ἐξ ἐφόδου PW. 12 εἰσήγαγε C. 19 ὡς —
ἀντέπλει om A. 20 ἐκκαλουμένους A.

Fontes. Cap. 29. Dionis Historiae Romanae lib. 50 c. 11 —
c. 35. Plutarchi Antonius, c. 66—68.

in Italia opprimeret. sed cum Corcyram appulisset atque inde in Peloponnesum navigasset, Patris hibernavit et milites passim distribuit. Caesar vero cum Brundisio solvisset, tempestate fatigatus recessit.

29. Vere incipiente Antonius se non commovit: nam eius classarii ex diversis gentibus collecti cum procul ab eo hibernarent, neque sese exercebant et morbo ac transfugiis diminuti erant. Agrippa quoque Methone impetu capta, navium onerariarum appulsus observando et in aliis atque aliis Graeciae locis excensus faciendo admodum eum perturbabat. Caesar vero omnes milites, omnes senatores, omnes equites quorum aliqua erat auctoritas, Brundisii convenire iussit, alios ut aliquid adiutarent, alios ne seorsim rebus novis studerent, utque ostenderet se maximae praestantissimaeque partis Romanorum consensu niti. cum iisque Ionio transmissis et Corcyra, quam praesidiarii reliquerant, capta in portu Glyce appulit (qui a dulcedine fluvii in eum influentis nomen habet): inde Actium navigavit. cum nemo contra classem educeret, neque quicquam vel ad pugnam vel ad deditionem hostes provocanti responderent,

ἡ Νικόπολις, καὶ τούτου ἐφήδρευε τῷ Ἀκτίῳ κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν. τὸ δὲ Ἀκτιον οἱ τοῦ Ἀντωνίου προκατελάβοντο καὶ πύργοις ἀχύρωσαν ἐκατέρωθεν.

Ἐπεὶ δὲ τὴν τοῦ Καίσαρος ἄφιξιν ἐπίθετο ὁ Ἀντώνιος, P 1 525 ἠπειχθή μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὸ Ἀκτιον· οὐκ εὐθὺς μέντοι 5 καὶ ἠγωνίσαστο, καίτοι τοῦ Καίσαρος παντὶ τρόπῳ εἰς ἀγῶνα τοῦτον ἐνάγοντος, ἀκροβολισμοῖς δ' ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐχορήσαστο, μέχρι συνήθροισε τὰ στρατεύματα. ὁ δὲ Καίσαρ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν τε Μακεδονίαν ἐπεμψε στρατιάν, ὅπως πρὸς ἐκεῖνα μετενέγκη καὶ ἄκοντα τὸν Ἀντώνιον. καὶ ὁ Ἀγρίππας τῆς τε Λευκάδος καὶ 10 τῶν ἐν ταύτῃ σκαφῶν αἰφνιδίως ἐπιπλεύσας ἐκράτησε, καὶ Πάτρας εἶλε καὶ τὴν Κόρινθον παρεστήσαστο. καὶ ὁ Τίτιος ὁ Μάρκος Ταῦρος τε ὁ Στατίλιος τὸ ἱπικὸν τοῦ Ἀντωνίου ἀθρόον ἐκδραμόντες συνέσχον καὶ Φιλάδελφον βασιλέα Παφλαγονίας προσ- B ἐποίησαντο· καὶ ὁ Δομίτιος ὁ Γναῖος καὶ ἄλλοι τῷ Καίσαρι 15 προσεχώρησαν. φοβηθεὶς οὖν ὁ Ἀντώνιος μὴ ὅσοι ἐς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην ἐπέμφθησαν παρ' αὐτοῦ τῷ Καίσαρι πρόσθωνται, ἔωρησε πρὸς αὐτούς.

Κὰν τούτῳ ναυμαχία τις συνέστη, καὶ παρὰ μὲν τῇ πρώτῃ προσβολῇ ἐτρέψαντο οἱ τοῦ Ἀντωνίου τοὺς τοῦ Καίσαρος δόλγους 20 ὄντας, τοῦ δὲ Ἀγρίππου, ᾧ πᾶν ἀνείτο τὸ τοῦ Καίσαρος ναυτικόν, κατὰ τύχην ἐπιδημήσαντος, οὐ μόνον οὐδὲν τῆς νίκης οἱ τοῦ

4 τοῦ om A. 7 ante ἀκροβολισμοῖς A add καί. 12 Τίτος
PW, quae supra Τίτιος. ὁ alterum om A. 13 στρατίλιος B.
20 τοῦ alterum add A.

eum occupavit locum in quo nunc est Nicopolis, ibique circa Actium terra marique stationes habuit. nam ipsum Actium Antoniani praecoccupatam turribus utrinque munierant.

Antonius adventu Caesaris cognito cum suis Actium properavit: sed non statim pugnavit, quamvis a Caesare modis omnibus lacesseretur: tumultuariis tamen pugnis per dies complures certavit, donec conduxisset suos exercitus. at Caesar in Graeciam et Macedoniam misit copias, ut Antonium vel invitum illuc pertraheret. Agrippa subito accessu Leucade et navibus Ilius loci potitus est, Patras cepit, Corinthum ad deditionem compulit. Marcus Titius et Statilius Taurus equitatum Antonii subita excursione ceperunt, et Philadelphum Paphlagoniae regem in suas partes traduxerunt. Cn. item Domitius et alii ad Caesarem se contulerunt. veritus igitur Antonius ne ii quos in Macedoniam et Thraciam misisset idem facerent, ad eos properavit.

Interea conflictus quidam mari factus est; et Caesariani, pauci numero, ab Antonianis principio pulsati; sed fortuito Agrippae superventu, qui toti Caesarianae classi praecerat, factum est ut illi non modo nullam victoriae fructum caperent sed etiam interirent. qua de causa reversus

Ἀντωνίου ἀπώναντο ἀλλὰ καὶ ἀπόλοντο. καὶ διὰ τοῦτο ἐπανελ-
θὼν ὁ Ἀντώνιος ἵππομαχίᾳ τιμὴν πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος προφυ-
λακὴν ἤτετήθη. καὶ ἐπεὶ τὰ ἐπιτήδεια αὐτὸν ἤρξαντο ἐπιλείπειν, C
βουλὴν ἐποίησατο πότερον κατὰ χώραν μείναντες διακινδυνεύσου-
5 σιν ἢ μεταστάντες χρόνῳ τὸν πόλεμον διενέγκωσι. καὶ ἄλλοι μὲν
ἄλλα συνεβούλευσαν, ἢ δὲ γε Κλεοπάτρα τὰ ἐπικαιρότατα τῶν
χωρίων φρουραῖς παραδοθῆναι καὶ τοὺς λοιποὺς συναπῦραι αὐ-
τοῖς εἰς τὴν Αἴγυπτον συμβουλεύσασα ἐνίκησε. εἰς δὲ ταύτην
10 τεύματος ἀθυμίας καὶ ἀρρωστίας δίδασσα. καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐξ-
εφόβησεν. οὐ μέντοι λάθρα οὐδὲ μὴν φανερῶς ἐκπλεῦσαι ὡς φεύ-
γοντες ἐβουλεύσαντο, ἵνα μὴ εἰς θένος συμμάχους ἐμβάλωσιν, D
ἀλλ' ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν παρυσκευαζόμενοι· κἀντεῦθεν τὰ ἄριστα
τῶν σκαφῶν ἐκλιξάμενοι, ὅτι ἐκ τῆς φθορᾶς τε καὶ τῆς αὐτομο-
15 λίας οἱ ἕρεται ἡλάττωντο, κατέπρησαν τὰ λοιπά, καὶ νύκτωρ
πάντα τὰ τιμιώτατα λαθραίως ἐμβαλόντες αὐτοῖς ἔτοιμα εἰς ἔκ-
πλον ἐποίησαν. καὶ τοὺς στρατιώτας παρεθάρρυνε πρὸς τὴν ναυ-
μαχίαν διαλεχθεὶς αὐτοῖς ὁ Ἀντώνιος. καὶ οὕτως πάντας μὲν τοὺς
πρώτους τῶν συνόντων αὐτῷ εἰς τὰς ναῦς ἐνεβίβασεν, ἵνα μὴ τι
20 νεωτερίσωσιν ὡς ὁ Ἀέλλιος καὶ ἄλλοι τινὲς αὐτομολήσαντες, παμ-
πληθεῖς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ὀπλίτας ἐνεβίβάσατο.
τρῆρεις μὲν γὰρ ὀλίγας εἶχεν, αἱ δὲ λοιπαὶ τετρήρεις καὶ δεκῆρεις P I 526
ἦσαν αὐτῷ.

2 ναυμαχία C. 3 καὶ ἐπεὶ] ἐπειδὴ A, καὶ ἐπειδὴ Dio. τὰ]
καὶ τὰ AC Dio. 8 τὴν om C. 12 ἐς B. 16 τιμιώτατα A.
18 αὐτοῖς om B. 21 ἐνεβίβάσατο A Dio, ἐνεβίβασε PW.

Antonius equestri certamine cum primis Caesaris excubiis congressus succubuit. et quia commeatus penuria laborare incipiebat, concilio indito deliberavit an manendum et Martis alea periclitanda, an vero alio abeundum et bellum ducendum esset. aliis aliud censentibus Cleopatrae sententia vicit, ut opportunissimis locis praesidia imponderent, caeteri secum in Aegyptum navigarent. id autem consilii cepit tum quod prodigiis quibusdam terrebat, tum quia exercitus desperationem et morbum timebat. Antonio quoque terrorem incussit. sed quia neque clam neque etiam aperte tanquam fugientes abire volebant, ne sociis terrorem incuterent, sed tanquam ad pugnam parati navibus optimis delectis, et quia morbo et transfugis remigum imminutus erat numerus, reliquis crematis et noctu pretiosissimis quibusque rebus clam illatis ad navigandum se instruxerunt. Antonius milites pro contione ad pugnam incitavit, atque ita primores omnes familiarium suorum in naves imposuit, ne quid novi molirentur, ut Dellius et alii transfugae fecerant. quam plurimos etiam funditores, sagittarios et armatos imposuit. triremes enim paucas habebat: caeterae quadrirèmes et decirèmes erant.

Καῖσαρ δὲ καθιέρωρα μὲν καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν καὶ
 W II 158 ἠδ' ἔπειθετο, μαθὼν δὲ καὶ τὴν διάνοιαν σφῶν ἕξ ἄλλων τε καὶ
 τοῦ Δελλίου, συνήγαγε τὸ στράτευμα καὶ εἰς μάχην δι' ὧν εἴρηκε
 παρεκάλεσε. κὰν τούτῳ ἕτεοῦ γενομένου λαύρου καὶ ζάλης πολ-
 λῆς εἰς τὸ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν ἐμπεσοῦσης ἀνεθάρσησεν ὁ β
 Καῖσαρ καὶ τὸν ἔκπλου αὐτῶν ἐπετήρει. ὡς δὲ παρετάξαντο
 μὲν οἱ τοῦ Ἀντωνίου, οὐ μέντοι προήεσαν, ὥρμησε μὲν ὡς καὶ
 ἐστῶσι σφίσι προσμῖξων ἢ καὶ ἀναχωρῆσαι ποιήσων, ὡς δ' οὐτ'
 ἐξώρμησαν οὐτ' ἀνέστρεψαν ἀλλὰ κατὰ χώραν ἕμενον τῇ συν-
 B τάξει τε ἐπεπύκνωτο, ἀνέσχε χρόνον τινά, εἶτα συμπεσόντες 10
 ἐνανμάχον.

Ἀγχιμαῖου δὲ τῆς ναυμαχίας οὔσης ἐπὶ πολὺ καὶ ἀκρίτου,
 αἱ Κλεοπάτρας ἐξήκοντα νῆες συνθήματος παρ' αὐτῆς δοθέντος
 πρὸς ἀπόπλου ἤρκασι τὰ ἰστία καὶ πρὸς τὸ πέλαγος ὥρμησαν.
 ὁ δ' Ἀντώνιος τὴν Κλεοπάτρας ναῦν ἰδὼν ἀποπλέουσαν, πάντων 15
 ἐπιλαθόμενος εἰς πενήτηρ μεταβῦς ἰδίῳκε τὴν ἀπολωλεκυῖαν αὐ-
 τὸν καὶ ἔτι προσαπολέεουσαν. ἐκείνη δὲ γνωρίσασα τὸ τῆς νεῶς
 σημεῖον, ἀνέσχε· καὶ ἀναληφθεῖς εἰς τὴν ἐκείνης ναῦν, μόνος
 παρελθὼν ἐς πρῶραν ἐκάθητο σιωπῶν. καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας
 C οὕτω διήγαγεν, ἐν δὲ Ταυνάρῳ γενομένους αἱ συνθήεις γυναῖκες 20
 καὶ συνήγαγον καὶ συνδειπνεῖν καὶ συγκαθεύδειν ἀνέπεισαν. τὸ δὲ
 τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν μετὰ τὴν αὐτοῦ ὑποχώρησιν ἀντισχὸν
 μέχρις ὥρας δεκάτης, πυρὸς ἐπενεχθέντος τοῖς σκάφεσι κελύ-

5 ἐς B. 7 προσήεσαν A. 9 ἀνέστρεψαν C. 14 πρὸς
 ἀπόπλου A Plutarchus, εἰς ἀπόπλου PW. 20 οὕτως AB.

Caesar eorum instructione visa contra se parabat; sed eorum consilio tum ex aliis tum ex Dellio cognito exercitum convocavit. quem dum ad pugnam cohortatur, ingenti imbri et turbine in classem Antonii illato, resumpta fiducia eorum abitum observavit. cumque Antoniani in procinctu starent nec tamen prodirent, in animo habuit eos vel stantes aggredi vel repellere. sed quia neque prodibant neque se convertebant, sed loco non mutato aciem condensabant, aliquantulum moratus est: deinde congressi pugnaverunt.

Cum die aequo Marte et ancipiti victoria dimicaretur, Cleopatrae sexaginta naves signo ab ea dato velis ad discessum elatis pelago se commiserunt. Antonius vero abeuntem Cleopatrae navem conspicatus in quinqueremem transcendit, oblitusque rerum omnium eam persequitur, quae ipsam perdiderat et amplius perditura erat. illa vero agnitis navis insignibus substitit, ita in illius navem receptus et solus in proram progressus sedit tacitus. triduoque sic exacto, cum Taenarum venisset, a familiarium mulierum coetu ad concenationem et ad concubitum est invitatus. eius vero classis post discessum ipsius cum ad horam usque

σαντος Καίσαρος τὸ μὲν κατεφλέχθη, τὸ δὲ ἐάλω· λέγεται γὰρ περὶ τριακοσίας νῆας ἐαλωκέναι.

30. Τοιοῦτον μὲν οὖν τῇ ναυμαχίᾳ τέλος ἐγένετο κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, καὶ τότε μόνῳ τῷ Καίσαρι 5 τὸ κράτος ἅπαν περιελήλυθεν, ὡς ἐκ τούτου δὴ τοῦ καιροῦ τὴν αὐτοῦ μοναρχίαν ψηφίζεσθαι. πόλιν δ' ἐγ τῷ τοῦ στρατοπέδου D τόπῳ συνώκισε, Νικόπολιν καλέσας αὐτήν. ἔστησε δὲ καὶ στήλας χαλκᾶς ἀνθρώπου καὶ ὄνου. λέγεται γὰρ νυκτὸς ἔτι οὕσης, καδ' ἦν ἡμέραν ἣ ναυμαχία συνέστη, ἀπὸ τῆς σκηπῆς αὐτῶ 10 προελθόντι καὶ περιόντι τὰς ναῦς ἄνθρωπος συναντῆσαι ὄνον ἐλαύνων, πυθομένῳ δὲ τοῦνομα εἰπεῖν "ἐμοὶ μὲν Εὐτυχος ὄνομα, τῷ δ' ὄνῳ Νίκων." αἱ στήλαι δ' αὐταὶ ὕστερον ἀνακομισθεῖσαι εἰς τὸ Βυζάντιον ἔστησαν ἐν τῷ τῆς ἰππηλασίας θεάτρῳ.

Ἡ δὲ περὶ τε καὶ ἰππικὴ δύναμις τοῦ Ἀντωνίου μετὰ τὴν 15 ἐκείνου φυγὴν ἡμέρας ἐπὶ συμμείνασα, τέλος τῷ κρατήσαντι P I 527 προσεχώρησεν. τινὲς δὲ καὶ μάλιστα τῶν Ῥωμαίων ἀπῆλθον πρὸς τὸν Ἀντώνιον, οἱ δὲ γε σύμμαχοι οἴκαδε. ὁ μὲντοι Καῖσαρ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἠπέλχθη, μὴ τι στασιώσῳσι φοβηθεῖς· ἐλθὼν δ' ἐς τὸ Βρεντέσιον, οὐκέτι πορρωτέρῳ προδύρησεν· ἣ τε γὰρ

3 οὖν add A. 4 μηνός om A Dio. 10 προελθόντι om A.
11 ὄνομα] τοῦνομα B. 12 αἱ στήλαι — 13 ἰππηλασίας θεά-
τρῳ habet etiam Michael Glycas Annalium p. 380 ed. Bonn. eas
statuas inter aera a Latinis Cpoli direpta memorat Nicetas Choniata
p. 860 ed. Bonn. cf. Suetonii Aug. c. 96. 14 τοῦ Ἀντωνίου
om C. 16 προσεχώρησε A, προσεχώρησαν FW.

FONTES. Cap. 30. *Dionis Historiae Romanae* lib. 51 c. 1—10.
Plutarchi Antonius, c. 65 68 69 74 76 — 78. *addita sunt quae
de statu Byzantium translatis narrantur v. 12 13.*

decimam restitisset, iussu Caesaris igni iniecto partim cremata est partim capta, dicuntur circiter trecentae naves esse captas.

30. Hic navalis pugnae fuit exitus, quarto nonas Septembris; ac tum Caesar solus rerum omnium potiri coepit, ut ab eo tempore imperium eius numerari incipiat, in castrorum loco urbem Nicopolim a victoria nomine indito condidit, et statuas aereas hominis et asini collocavit. fertur enim nocturno tempore pridie eius diei quo navale praelium commissum est tabernaculo ad naves contemplandas egressus in hominem agasonem incidisse, qui rogatus quis esset responderit, sibi Fortunati esse nomen, asino Victorini. eae statuae post Byzantium translatae in equestri theatro steterunt.

Pedestres autem et equestres Antonii copiae cum septem post illius fugam dies permansissent, denique ad victorem transiverunt. quidam vero ex Romanis potissimum ad Antonium, socii domum abierunt. Caesar in Italiam properans, veritus ne quis in ea motus existeret, Brundisium cum venisset, non amplius est progressus: nam ibi cum et

γεροσία καὶ ἡ ἰππὰς τοῦ τε δήμου τὸ πλεῖον καὶ ἕτεροι συνήλθον ἐκεῖ. ἔνθα τὰ αὐτῶ δοκοῦντα καταπραξάμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐθις ἀπῆρε. καὶ διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Πελοποννήσου τὰς ναῦς διὰ τὸν χειμῶνα διαγαγὼν ταχέως εἰς τὴν Ἀσίαν ἀνεκομίσθη.

5

B Κλεοπάτρα δὲ φυγοῦσα καταλαβεῖν τὴν Αἴγυπτον ἔσπευσε, δεδοικυῖα μὴ τι νεωτερώσῃ. καὶ γενομένη ἐν ταύτῃ πανταχόθεν συνέλεγε χρήματα ἤθροίζε τε δυνάμεις. Ἀντώνιος δὲ εἰς Λιβύην ἀπέπλευσεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὅπερ εἶχεν ἐκεῖ στρατεύμα ἀπέστη αὐτοῦ, ὤρμησε μὲν ἑαυτὸν ἀνελεῖν, ὑπὸ δὲ τῶν φίλων κεκάλυτο, καὶ ἀνεκομίσθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν. καὶ παρεσκευάζοντο μὲν ὡς καὶ πολυμήστοις, ἔστειλαν δὲ τινὰς καὶ πρὸς Καίσαρα λόγους ὑπὲρ εἰρήνης κομιζοντας, τοῖς δὲ συνοῦσιν αὐτῶ χρήματα. καὶ ἡ Κλεοπάτρα κρύφα τοῦ Ἀντωνίου σκῆπτρον αὐτῶ χρυσοῦν καὶ

C στέφανον ὁμοῖον καὶ δίφρον βασιλείον ἐπεμψεν, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν 15

W II 159 αὐτῶ δι' αὐτῶν διδοῦσα. ὃ δὲ τὰ μὲν δῶρα ἔλαβεν, οἰωνὸν αὐτὰ ποιησάμενος, ἀπεκρίνατο δὲ τῶ μὲν Ἀντωνίῳ οὐδέν, Κλεοπάτρῃ δὲ ὅτι ἀποκτεινάσῃ τὸν Ἀντώνιον ἢ ἐκβαλοῦσῃ ἄδειαν αὐτῇ δώσει καὶ τὴν ἀρχὴν ἑάσει ἀπαρχειλήρητον. ἐν τοσοῦτῳ δὲ τὰς ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ ναυπηγηθείσας τῇ Κλεοπάτρῃ τριήρεις κατέπρησαν οἱ Ἀράβιοι, καὶ τὰς ἐπικουρίας οἱ δῆμοι καὶ οἱ δυνάσται ξύμπαντες ἀπῆρνήσαντο. Ἀντώνιος δὲ καὶ ἡ Κλεοπάτρα ἀκού-

1 πλεῖον A Dio, πλείστον PW.

3 πελοποννήσου B, Πελοπο-

νήσου PW.

9 ἐπέπλευσεν C.

12 πολεμάστοις A.

16 δι'

αὐτῶν om B.

20 κατέπρησαν A Dio, κατέκασσαν PW.

senatus et ordo equester et plebis maxima pars convenerunt. ubi rebus quibusdam ex sententia confectis iterum in Graeciam discessit, et navibus per Isthmum Peloponnensem ob tempestatem traductis, celeriter in Asiam transit.

At Cleopatra Aegyptum occupare contendit, ne qui res novas molirentur metuens. quo cum venisset, undique pecuniam et copias coegit. Antonius in Libyam navigavit. cum autem is quoque exercitus quem ibi habebat defecisset, sibi manus afferre voluit: sed ab amicis prohibitus Alexandriam venit. ibi ad pugnam se instruens, tamen legatos de pacis condicionibus ad Caesarem miserunt, et familiaribus eius pecunias. Cleopatra vero clam Antonio ipsi Caesari aureum sceptrum, eiusdem materiae coronam et sellam regiam misit, tanquam una cum his imperium etiam ei traderet. Caesar numeribus boni ominis causa acceptis Antonio nihil respondit: Cleopatrae nuntiari iussit, si Antonium vel occidisset vel eiecisset, se impunitatem ei daturum et regnum inviolatum relicturnum. interea aedificatas Cleopatrae in sinu Arabico naves Arabes cremaverunt, auxilia populi dynastaeque omnes negaverunt. accepto Caesaris responso denuo legatos miserunt: Cleopatra magnam pecuniam pollicens, Antonius cognationis et amicitiae eum commonefaciens, seque

σαπτες τὰ παρὰ τοῦ Καίσαρος αἰ τοῖς ἐπεσταλμένα ἔπεμψαν αὐ-
 θεις, ἣ μὲν χρήματα αὐτῷ πολλὰ δώσειν ὑπισχυομένη, ὁ δὲ τῆς D
 τε φιλίας καὶ τῆς συγγενείας αὐτὸν ἀναμνησκῶν· καὶ ἑαυτὸν
 διαχειρίσασθαι ἐπηγγέλλετο, ἂν διὰ τοῦτο ἡ Κλεοπάτρα σωθῆ-
 5 οὐδὲν μέντοι οὐδὲ τότε Ἀντωνίῳ ἀπεκρίθη, τῇ δὲ Κλεοπάτρῃ
 πολλὰ καὶ τότε ἠπειλήσε καὶ ὑπέσχετο. φοβηθεῖς δὲ μὴ τὰ χρή-
 ματα παμπληθῆ ὄντα διαφθείρῃ ἡ Κλεοπάτρα, ἃ εἰς τὸ μνη-
 μεῖον, ὃ ἐν τοῖς βασιλείοις κατασκευάσεν, ἤθροισε (καὶ γὰρ πάντα
 κατακαύσειν ἠπίλει μεθ' ἑαυτῆς εἰ ὢν βούλοιο διαμάρτη),
 10 Θύροισιν οἰκείον ἔπεμψεν ἐξελεύθερον, πολλὰ ἑρῶντα αὐτῇ φι-
 λάνθρωπα καὶ ὅτι ἕρωτα τρέφει ὁ Καῖσαρ αὐτῆς. ὕθεν καὶ τὸ
 Πηλοῦσιον κατέσχεν ὁ Καῖσαρ, δυνάμει μὲν τὸ φαινόμενον, λά- P I 528
 θρα δὲ προδοθὲν ὑπὸ Κλεοπάτρας. ἕρᾶν γὰρ αὐτῆς ἐκείνον
 ἀκούσασα, καὶ τούτου ἐπιεμένη, εὐθὺς αὐτῷ προήκατο τὸ Πη-
 15 λούσιον. ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος ἀπὼν, καὶ τὴν τοῦ Πηλοσίου
 κατάληψιν γνούς, ἐπανελάθων πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας τῷ Καίσαρι
 προϋπήνησε, καὶ συμβουλῶν τοῖς ἵππεῦσι κεκμηκόσιν ἐκ τῆς ὁδοι-
 πορίας ἐνίκησε. καὶ τούτου ἀναθαρσήσας, καὶ ὅτι τοξέμασιν
 ἐς τὸ στρατόπεδον τοῦ Καίσαρος γραμμᾶτια ἔπεμψε, πολλὰ χρή-
 20 ματα τοῖς στρατιώταις ἐπαγγελλόμενος, προσέμιξε καὶ τῷ πεζῷ,
 καὶ ἠτιτήθη. καὶ ὁ μὲν ἑλαττωθεὶς ἀπέκλινε πρὸς τὸ ναυτικόν
 καὶ ὡς ναυμαχίῶν παρσκευάζετο ἢ πρὸς Ἰβηρίαν πλευσοῦμενος, B
 γνοῦσα δὲ τοῦτο ἡ Κλεοπάτρα τὰς μὲν ναῦς αὐτομολῆσαι ἐπολή-
 σεν, αὐτῇ δὲ εἰς τὸ ἤριον εἰσέδν αἰφνίδιον, ὡς τάχα τὸν Ἀντώ-

4 καταχρησασθαι ἐπηγγέλλετο Dio. 5 τῇ δὲ — 6 ὑπέσχετο om C.

sibi manus allaturum affirmans, si suus interitus Cleopatrae salutem al-
 laturus esset. Caesar vero ne tum quidem Antonio quicquam respondit,
 Cleopatrae vero multa et comminatus et pollicitus est: et quia metuebat
 ne mulier ingentem pecuniam, quam in monumentum in regia paratum
 intulerat, aboleret (minata enim erat, nisi votorum compos fieret, eam
 se una secum crematuram), Thyrsus libertum ad eam misit, qui prae-
 ter alia humanitatis plena illud etiam ei diceret, Caesarem amore illius
 esse captum. sic Pelusio potitus est, quasi urbem vi expugnasset, cum
 revera prodita esset a Cleopatra. nam cum se ab illo amari audisset
 atque eius desiderio teneretur, statim ei Pelusium dedit. Antonius
 igitur absens Pelusii occupatione cognita in reditu ante Alexandriam
 equitatum Caesaris itinere fatigatum vicit. inde receptis animis, et eo
 fretus quod litteras sagittis appensas in castra Caesaris eiaculatus esset
 quibus magnam pecuniam militibus pollicebatur, etiam pedites aggressus,
 et victus, spe in classem collata ita se paravit quasi aut mari pugnaturus
 aut in Hispaniam abiturus. eo Cleopatra cognito curavit ut naves
 ad Caesarem transirent, ipsa monumentum repente cum duabus ancillis

νιον φοβουμένη ἐπειληφότα προδίδουσαι παρ' αὐτῆς. δύο δὲ ἦσαν ἐκεῖ σὺν αὐτῇ θεράπαινοι καὶ εὐνοῦχος εἷς. εἰσελθούσα δὲ τὰς μὲν θύρας κατέκλεισεν ἀσφαλῶς, πρὸς δὲ τὸν Ἀντωνίου τοῦ ἀπαγγελουῦντας ἐπεμψεν ὅτι τέθνηκεν. πιστεύσας δ' ἐκείνος, τῶν παρόντων ἐπέτρεψεν ἀποκτεῖναι αὐτόν. ὡς δ' ἐκείνος σπα-6 σάμενος τὸ ξίφος ἐαυτὸν κατειργάσατο, "εὐγε" εἶπεν "ὦ Ἔρως" (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ ἀνθρώπῳ) "ὅτι με τί χρῆ ποιεῖν διδά- C σκεις," καὶ πληξας ἐαυτὸν διὰ τῆς κοιλίας εἰς τὴν κλίνην ἀφῆκεν. ἦν δὲ οὐκ εὐθυσθάνατος ἢ πληγῆ. θορύβου δὲ γενομένου ἤσθητο ἡ Κλεοπάτρα, καὶ τὰς μὲν θύρας οὐκ ἀνέψεν, ἄνωθεν δὲ προ-10 κύψασα (οὐπω γὰρ τὰ πρὸς τῇ ὀροσῇ ἐξέρχαστο) καὶ μαθοῦσα τὸ γεγονός, κομίζειν αὐτὸν ἐς τὸν τάφον ἐκέλευσε. γνοὺς δὲ κάκει- νος ἔτι ζῶσαν αὐτήν, παρικόλει κομισθῆναι ἐκεῖ, καὶ κομισθεὶς σειραῖς καὶ καλωδίοις ἀνελκετο παρ' αὐτῆς καὶ τῶν θεραπευνίδων ἀμφοῖν. δεξαμένη δὲ αὐτὸν αἵματι πεφυρμένον καὶ δυσθανα-15 τούτα, τοὺς πέπλους περιρρηξάτο ἐπ' αὐτῷ καὶ τὰ στέγνα ἔτυπτε καὶ κατεσπάραττε ταῖς χερσίν. ὁ δὲ οἶνον πιεῖν ἤτησε, D καὶ πιδὼν καὶ τινα ὀμιλήσας τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐξέλιπε. Καῖσαρ δὲ ἀγγελθέντος αὐτῷ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀντωνίου ἀπεδάκρυσε, καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἐκείνου τοῖς φίλοις ἀναγινώσκων κατεγνώσκων ἐαν-20 τοῦ, ὡς ἐγνώμονα αὐτοῦτος ἐκείνου καὶ δίκαια, αὐτοῦ δὲ φορ- τικῶς καὶ ὑπερηφάνως πρὸς τὰς ἀποκρίσεις διακειμένου.

2 σὺν αὐτῇ om C. 4 ὅτι τέθνηκεν — 5 ἐπέτρεψεν om B.
14 θεραπευνίδων ἀμφοῖν] δύο θεραπευνίδων αὐτῆς A. 20 ἐκεί-
νον] αὐτοῦ A.

et uno eunucho subit, quasi Antonium timeret qui se ab ipsa proflī putaret: et ianua diligenter clausa ad illum misit qui ei nuntiarent ipsam esse mortuam. quod cum crederet Antonius, se a quodam occidi iussit. ut vero ille stricto gladio semetipsum interfecit, "recte vero" inquit, "Eros" (id enim homini erat nomen) "quid sit agendum me doces": illa-
toque in ventrem ictu non statim letifero, lectulo iacubuit, tumultu orto Cleopatra fores non aperuit, sed superne prospectans (necdum enim lectum absolutum erat) eo facinore cognito illum in monumentum inferri iussit. qui cum eam vivere cognovisset, ut ad eam portaretur oravit. eum allatus esset, catenis et funibus ab ea et ambabus ancillis attrahebatur. quem ubi cruentatam et moribundam accepit, vestes suas scidit et pectus manibus planxit ac se laceravit. at ille vino postulato hausto-
que, nonnulla cum muliere colloctus exspiravit. Caesar Antonii morte nuntiata illacrimavit; et litteras eius amicis recitans seipsum damnavit, quod illi aequa et iusta postulanti arroganter et superbe responsum negasset.

31. Εἰς δὲ τὴν Κλεοπάτραν ἔπειψε τὸν Προκλήμιον, ζωῆς αὐτῆς κρατῆσαι θέλων, μέγα πρὸς δόξαν ἡγούμενος διαγαγεῖν αὐτὴν εἰς τὸν Θρίαμβον. ἣ δὲ ἐντὸς Θυρῶν κεκλεισμένων ἰσχυρῶς στήσασα διελέχθη αὐτῷ. ὥς δὲ καταμαθὼν τὸν τόπον ἀπήγγειλε W Π 160
 5 Καίσαρι, Γάλλος μὲν ἐπέμφθη αὐτῇ ἐντευξόμενος, ὃς ἐμήκνυε πρὸς ταῖς Θύραις τὸν λόγον ἐπίτηδες, Προκλήμιος δὲ κλίμακι διὰ P I 529
 Θυρίδος εἰσῆλθε λαθὼν μετὰ δύο ὑπηρετῶν. τῆς δὲ μιᾶς τῶν αὐτῇ συγκαθειργμένων γυναικῶν ἀνακραγούσης "τάλαινα Κλεοπάτρα, ζωῆς," ὤρμησε μὲν ἑαυτὴν πατάξαι (παρῆλυστο γὰρ τι
 10 ξιφίδιον), προσδραμῶν δὲ αὐτῇ ὁ Προκλήμιος συνέσχεεν αὐτῆν, καὶ ἀφειλετο τὸ ξιφίδιον, καὶ μὴ τι κρύπτη φάρμακον ἐξηρένησεν. ἔπειψε δὲ Καῖσαρ Ἐπαφρόδιτον ἀπελεύθερον, κεύσας ζωσαν τηρεῖν πᾶν ἐπιμελούμενον. αὐτὸς δὲ Καῖσαρ εἰσῆλασεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ ὁ Ἀντώνιος παρὰ τῆς Κλεοπάτρας ἐτάφη πολυτελεῶς
 15 καὶ βασιλικῶς. πυρετῶν δὲ αὐτῇ γεγομένων (ἐφλέγμηνε γὰρ αὐτῆς B τὰ στήθια καὶ ἡλκωτο) τροφῆς ἀπέχετο, ὥς ἐντεῦθεν λυθησομένη τοῦ ζῆν. ὁ ὑπονοήσας ὁ Καῖσαρ ἀπειλὰς αὐτῇ καὶ φόβους περὶ τῶν τέκνων προσέβαλεν, οἷς ἐκείνη καθάπερ μηχανήμασιν ὑπερείπετο, καὶ τροφὴν τε καὶ θεραπείαν προσέετο. ἦκε δὲ μετ' ὀλίγον
 20 καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῇ ἐντευξόμενος. ἣ δὲ λιτῶς ἐν στιβάδι κατακειμένη μονοχίτων ἀναπηδήσασα προσπίπτει αὐτῷ, ὑπότρομος τῇ

3 ἰσχυρῶς om C. 10 προσδραμῶν — 11 ξιφίδιον om AB.
 11 κρύπτοι Plutarchus. 18 ὑπηρείετο Plutarchus. 21 αὐτὸ
 μονοχίτων PW add ὡσπερ, om AC Plutarchus.

Fontes. Cap. 31. Plutarchi Antonius, c. 71 et 78—86. Dionis Historiae Romanae lib. 51 c. 6 et 14—22.

31. Proculeium autem ad Cleopatram capiendam et in vita retinendam misit: quod magnae sibi gloriae fore putabat, si eam in triumpho duceret. illa vero intra fores fortiter clausas stans, cum eo collocata est. Caesar cognito loco in quo esset, Gallum misit qui cum ea ageret. quo de industria sermonem ad fores trahente, Proculeius cum duobus ministris scala per fenestram clam scandit. cum vero altera ex una inclusis mulieribus exclamasset "misera Cleopatra, viva caperis," pugione quo accincta erat se ferire instituit. sed Proculeius celeriter accurrat eamque continuit, ereptoque pugione inquisivit ne quod venenum occultaret. Caesar Epaphrodito liberto mandavit ut eam omni diligentia viventem asservaret, atque ipse urbem ingressus est. Antonio a Cleopatra magnifico et regio apparatu tumulato, cum febre laboraret (nam pectus eius exulceratum erat et inflammatum), inedia sibi necem consciscere instituit. quo Caesar animadverso minis et terrore de liberis iniecto eam veluti machinis admotis expugnavit ut cibum et curatio-nem admitteret. ac paulo post ipse ad eam alloquendam venit. illa vero in tenui stragulo decumbens simplicem induta tunicam exsilii: et

φωγῆ καὶ συντετηκῦτα ταῖς ὄψεσι. κελεύσαντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἀνακλιθῆναι καὶ αὐτοῦ παρακαδισαμένου ἰδεῖτο αὐτοῦ ὡς μάλιστα τοῦ ζῆν περιχομένη· τέλος δὲ τῶν χρημάτων ἀναγραφὴν
 C αὐτῷ ἐνεχείρισεν. ὁ δὲ φιλοφρυγεῖν αὐτὴν οἰόμενος ἤδeto, καὶ εἰπὼν ὅτι πάσης ἐλπίδος αὐτῇ λαμπρότερον χρῆσεται, ἡπατηκέναι μὲν αὐτὴν ᾤετο, μᾶλλον δ' αὐτὸς ἐξηπάτητο. μαθοῦσα γὰρ ὡς ὁ Καῖσαρ μὲν περὶ διὰ Συρίας ἔγνωκεν ἀπιέναι, αὐτὴν δ' ἐς τὴν Ῥώμην στέλλει μετὰ τρίτην ἡμέραν, ἰδεθήθη Καῖσαρος ὅπως ἐπενέγκῃ τῷ Ἀντωνίῳ χόας. καὶ ἐπιτρέψαντος, ἐπὶ τὸν τάφον κομισθεῖσα πολλὰ ὠλοφύρατο, εἶτα στέψασα καὶ κατασπασαμένη 10 τὴν σοφόν, ἐκέλευσεν αὐτῇ λουτρὸν γενέσθαι. λουσαμένη δὲ καὶ κατακλιθεῖσα ἄριστον ἤριστα λαμπρόν. καὶ τις ἦκεν ἀπ' ἀγροῦ
 D κομιζῶν ἀγγεῖον οὐκὼν μεστόν. τῶν δὲ φυλάκων τι φέροι ἀνακρινόντων, ἐκεῖνος τὰ οὐκὰ ὑπέδειξεν· οἱ δὲ εἰσάγειν ἐκέλευον. μετὰ δὲ τὸ ἄριστον ἢ Κλεοπάτρα δέλτον κατασεσημασμένην τῷ 15 Καίσαρι ἔστειλε. Καῖσαρ δὲ ὡς ἐνέτυχε λιταῖς δεομένης αὐτῆς συνταφῆναι τῷ Ἀντωνίῳ, ταχὺ συνῆκε τὸ πεπραγμένον, καὶ κατὰ τάχος τοὺς σκευομένους τὸ γινόμενον ἐπεμψεν. οἱ δρόμῳ καταλαβόντες εἶρον αὐτὴν τεθνηκυῖαν ἐν χρυσῇ κλίνῃ κεκοσμημένην βασιλικῶς. τῶν δὲ γυναικῶν ἡ μὲν Εἰράς πρὸς τοῖς ποσὶν ἀπ- 20 ἔθνησκεν, ἡ δὲ Χαρμόνιον ἤδη καρῆβαροῦσα καὶ σφαλλομένη κατεκόσμηε τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν ἐκείνης διάδημα. εἰπόντος δὲ

3 τέλος] καὶ τέλος B. 6 αὐτῆς] αὐτῶ A. 9 ἐπενέγκῃ A
 cum Plutarcho, ἐνέγκῃ PW. 20 γυναικῶν A Plutarchus,
 θεραπειῶν PW. εἰράς A. 21 Χάρμιον Plutarchus.
 22 τὴν add A.

cum ad eius genua provoluta recumbere inssa esset, eum voce tremula et oculis fletu confectis assidentem perinde oravit ac si vitae cupidissima esset, postremo pecuniae descriptionem ei obtulit. Caesar eam vitae cupidam esse ratus, gravisus est: ac se omni spe illam splendidius tractaturum pollicendo decepisse putans, ipse magis est deceptus. cum enim illa cognovisset eum terra per Syriam iturum, ipsam vero post triduum Romam missurum, oravit ut Antonio parentare liceret. quo permissio ad monumentum perlata, magno luctu edito, loculoque coronis et inferiis ornato, balneum sibi parari iussit. dum lota accumbit splendideque prendet, quidam ex agro vas plenum ficibus portans, a custodibus quid ferret rogatus, ostensis ficibus ingredi iussus est. post prandium Cleopatra litteras obsignatas Caesari misit, quibus orabat ut cum Antonio sepeliretur. unde ille statim intellexit quid actum esset, ac rem explorari iussit. qui missi erant, cum prope accurrissent, mortuam eam in aureo lecto regaliter ornatam invenerunt, altera eius ancilla Irade ad pedes illius expirante, altera Charmonio ex gravidine capitis iam labescente, et diadema Cleopatrae exornante. cui cum quidam dixis-

τινος “καλὰ ταῦτα, Χαρμόνιον”, “κάλλιστα μὲν οὖν” ἔφη “καὶ P I 530
πρέποντα τῇ τοσοῦτων ἀπογόνῳ βασιλείῳ.” καὶ ταῦτα εἰπούσα
παρὰ τὴν κλίνην ἔπεσε καὶ αὐτῇ.

λέγεται δὲ ἀσπίδος δῆγματι θανεῖν κομισθείσης μετὰ τῶν
5 σύκων. οἱ δ' ἐν ὑδρία τηρεῖσθαι τὴν ἀσπίδα φασίν, ἡλακώτη
δὲ χρυσῇ τῆς Κλεοπάτρας ἐκκαλουμένης αὐτὴν καὶ ἀγραιοσύσης
ὀρμύσασαν ἐμφῶναι αὐτῆς τῷ βραχίονι. λέγεται δὲ καὶ φάρμακον
αὐτὴν ἔχειν ἐν κνηστίδι κολλη, καὶ τὴν κνηστίδα κρύπτειν τῇ κόμη.
ὁ δὲ Δίων βελόνην αὐτὴν εἶναι φησιν, ἥ τὰς τρίχας ἀνεῖρειν, ἰῶ
10 περικεχρισμένην, δύναμιν ἔχοντι, ἃν αἵματος ἄφηται, ὡς τάχι- B
στα καὶ ἀλυπότατα φθείρειν. ἡ μὲν οὖν ἀπώλετο, τὸ δ' ἀληθές
οὐκ ἐγνώσθη, ἥ ὅτι περὶ τὸν ἐκείνης βραχίονα δύο νυγμαὶ ᾤφθη-
σαν λεπταὶ τε καὶ ἀμυδροί, οὔτε δὲ φαρμάκου τι σημεῖον περὶ
τὸ σῶμα ἐκείνης ἐξήνθησεν οὔτε τὸ θηρίον ἐρέθη, εἰ μὴ τινος
15 συρμούδος αὐτοῦ παρὰ θάλασσαν, ἥ τὸ δωμάτιον ἀφείρα καὶ W II 161
θυρίδες ἦσαν, ἰδεῖν ἔφασκον. εἰκασταὶ δὲ ἐξ ἀσπίδος αὐτὴν
θανεῖν, ὅτι πολλὰ πρῶην συνῆγε θανάσιμα φάρμακα, καὶ ταῦτα
τοῖς κατεψηφισμένοις θάνατον προῦβαλλε· καὶ τὰ μὲν ὠκύμορα
κατελάμβανεν, ὀδονηρόν δ' ἐπάγοντα θάνατον, τὰ δὲ πρῶτερα C
20 μὲν, διὰ χρόνον δὲ γε κατεργαζόμενα· μόνον δ' εὔρισκε τὸ δῆγμα

1 καὶ πρέποντα om A. 4 τῶν om A. 7 ὀρμύσασαν om B.
9 Δίων] Hist. Rom. 51 14. 12 ἐκείνης om A. 13 οὔτα
ABC, οὐδὲ PW. 19 ἐπαγόντα B. 20 χρόνον ABC,
χρόνον PW.

set “pulchra vero ista sunt, Charmonium”, illa “pulcherrima” inquit “et
decora tot regibus oriundae.” his dictis et ipsa iuxta lectum exanimis
concidit.

Fertur autem Cleopatra morsu aspidis serpentis periisse, una
cum ficibus allatae: alii in hydria asservatam tradunt aspidem, et cola
aurea lacessitam et irritatam eius brachium mordicis arripuisse. dicitur
et venenum in cultello cavo habuisse, quem capillo occultaverit. Dion
autem refert acum qua capillum discriminaret veneno inunctam fuisse:
cuius veneni ea vis esset, ut cum sanguinem attigisset, celerrime et mi-
nima cum molestia exitium afferret, utcunque sit, illa periit: veritas
ignoratur, nisi quod in eius brachio duae vibices tenues et obscurae
apparuerunt, in corpore nulla veneni indicia sunt animadversa: neque
serpens ipse repertus est, nisi quod nonnulli dixerunt se tractus illius
quosdam iuxta mare, quo conclave adspectabat et fenestrae erant, con-
spexisse. caeterum coniectura fuit eam aspidis morsu periisse, quod
multa letalia venena pridem collegerat, eaque damnatis capitibus propene-
bat, quorum alia mortem celerrimam cum magno cruciatu afferrent, alia
mitiora tardiores. solum autem morsum aspidis observarat veterum

τῆς ἀσπίδος ἄνευ σπασμοῦ κάρων ὑπνώσθῃ ἐφελκόμενον ἰδρωτί μαλακῶ καὶ τῶν αἰσθητηρίων ἀμαυρώσει ῥαδίως ἀπονεκροῦν.

Ἀκούσας δὲ ὁ Καῖσαρ τὴν τελευτὴν αὐτῆς ἐξεπλάγη, καὶ φάρμακα τῷ σώματι καὶ ψύλλους ἐπήνεγκεν. οἱ δὲ ψύλλοι ἄνδρες εἰσὶ (γυνή γὰρ τὴν δύναμιν ταύτην ἔχειν οὐ πέφυκεν), δύναται δὲ πάντα ἰὸν παντὸς ἐρπετοῦ, πρὶν θανεῖν τὸν δεδηγμένον ἢ τετρωμένον, ἐκμυζᾶν, καὶ αὐτοὶ τε μὴ βλάπτεισθαι καὶ τὸν πε-
D φαρμαγμένον θεραπεύειν. φύονται δὲ ἐξ ἀλλήλων, καὶ δοκιμάζουσι τὰ γεννηθέντα ἢ μετὰ ὕφρων ἐμβληθέντα, ἢ καὶ τῶν σπαργάνων αὐτῶν ἐπιβληθέντων ἰοβόλοις τισίν· οὔτε γὰρ τῷ παιδί τι 10 λυμνίζονται, καὶ ὑπὸ τῆς ἐσθῆτος αὐτοῦ νυρκῶσιν.

Ὁ μὲν οὖν Καῖσαρ ἐπὶ τῇ τῆς γυναικὸς τελευτῇ καὶ ἠχθῆσθη καὶ τὴν εὐγένειαν αὐτῆς ἐθαύμαζε, καὶ συνταφῆναι τῷ Ἀντωνίῳ ἐκέλευσε πολυτελεῶς καὶ βασιλικῶς. ἐντίμου δὲ καὶ αἰθεράπαινα ταφῆς ἔτυχον ἐκείνου προστάζαντος. ἐτελεύτησε δὲ 15 Κλεοπάτρα μὲν τεσσαρακοντοῦτις ἐνδὸς δέοντος, τούτων δύο καὶ εἴκοσι βασιλεύσασα, πλείω δὲ τῶν δεκατεσσάρων Ἀντωνίῳ συνάρξασα· Ἀντώνιον δὲ οἱ μὲν ἕξ οἱ δὲ τρισὶν ὑπερβαλεῖν φασὶ τὰ
P I 531 πενήτηκοντα. τὸν δὲ τοῦ Ἀντωνίου υἱὸν Ἀντυλον τὸν ἐκ τῆς Φουλβίας καὶ τὸν τῆς Κλεοπάτρας τὸν Καισαρίωνα, ὁ Καῖσαρ 20 ἀπέκτεινεν.

10 τι add A Dio. 11 τῆς om C. 12 καὶ add A. 13 εὐγένειαν αὐτῆς A Plutarchus, εὐγένειαν ἐκείνης B, ἐκείνης εὐγένειαν PW. 18 Ἀντώνιον] καὶ ἀντώνιον B. 19 τὸν ἐκ τῆς Φουλβίας] Dio 51 6. 20 ἀπέκτεινεν ὁ καισαρ A.

soperiferum cum molli sudore citra convulsionem inducere et sensibus hebetatis leviter extingueret.

Caesar eius interitu audito obstupuit, et cadaveri remedia et Psyllos adhibuit. Psylli autem viri sunt (nulla enim mulier ea vi praedita est) qui quodvis venenum cuiusvis serpentis, priusquam is qui morsus aut vulneratus est moritur, exsugendo nec ipsi laeduntur et venenis infecto salutem afferunt, propagantur alii ex aliis, et foetus explorant vel in serpentes coniectos, vel eorum fasciis serpentibus iniectis: qui nec puerum laedunt et vestibus illius tecti torpescunt.

Caesar igitur Cleopatrae obitu doluit, generosam eius indolem admiratus, eamque magnifice regaliterque cum Antonio sepeliri iussit, sunt et ancillae iussu illius honorificam sepulturam assecutae. obiit Cleopatra annos undequadragesima nata, e quibus duos et viginti regnavit, amplius quattuordecim cum Antonio imperavit. Antonium vero alii tres alii sex et quinquagesima vixisse annos tradunt, eius ex Fulvia filium Antyllum et Cleopatrae filium Caesarionem Caesar interfecit.

Ἀντώνιος μὲν οὖν καὶ Κλεοπάτρα οὕτως ἀπῆλλαξαν· Καίσαρ δὲ τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως νεκρὸν εἶδε καὶ προσήγατο αὐτοῦ. τὰ δὲ τῶν Πτολεμαίων σώματα, καίτοι τῶν Ἀλεξανδρέων δεῖξαι οἱ καὶ ταῦτα βουλευθέντων, ἰδεῖν οὐκ ἤθελησεν, 6 εἰπὼν ὅτι “βασιλεῖα ἄλλ’ οὐ νεκροῦς ἰδεῖν ἐπεθύμησα.” οὐδὲ τῷ Ἄπιδι ἐντυχεῖν ἐπέσθη, λέγων ὅτι “θεοὺς ἄλλ’ οὐχὶ βοῦς προσκυνεῖν εἰθισμαι.” τὴν δ’ Αἴγυπτον ὑποτελή ἐποίησε, χρήματά τε πάμπολλα εἶρε καὶ πάντα ἀφείλετο. καὶ τὰ ἐκεῖ ὡς αὐτῷ B ἐδόκει διοικησάμενος εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς Συρίας ἀπῆλθε καὶ 10 ἐκεῖ παρεχέμασεν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καὶ τότε καὶ πρότερον, ὅτε τὴν ναυμαχίαν ἐνίκησε, πολλὰ ἐς τιμὴν αὐτῷ ἐψηφίσαντο. κατὰ δὲ τὸν τοῦ Θέρους καιρὸν ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπεραιώθη. καὶ αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν εἰσελθόντος ἔθυσαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὁ ὕπατος ἐβουθύτησεν, ὃ μῆνω πρότερον ἐπ’ ἄλλῃ 15 ἐγένετο. ἐώρτασε δὲ καὶ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις τὰ νικητήρια. καὶ ἐπιφανεῖς αἱ πομπαὶ πᾶσαι γεγόνασι· τοσαῦτα γὰρ ἤθροισθησαν λάφυρα ὥστε πάσαις ἐπαρκεῖσαι. παρεκομίσθη δὲ καὶ στήλη τῆς C Κλεοπάτρας ἐπὶ κληνης, ἀσπίδα ἐμπεφυκυῖαν ἔχουσα τῷ βραχίονι, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἀγχιμαλώτων καὶ οἱ ἐκείνης παῖδες, ὃ τε 20 Ἀλέξανδρος ὁ καὶ Ἥλιος, καὶ Κλεοπάτρα ἡ καὶ Σελήνη. ἐφ’ ἅσασι δ’ ὁ Καίσαρ ἐσήλασε. καὶ Θεωρίαι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐγένοντο.

6 προσκυνεῖν] ἰδεῖν A. 8 τῶ] δὲ A. 12 τὴν alterum om A.
 16 πᾶσαι] πᾶσι A. 20 ὃ καὶ A Dio, ὃ PW. 21 δ’ ὃ]
 δὲ καὶ A.

Cleopatra atque Antonio ad hunc modum sublati Caesar Alexandri regis corpus vidit et attrectavit. Ptolemaeorum etiam Alexandria ostendere volentibus recusavit: se enim regem videre cupivisse, non cadavera. neque Apidem adire voluit: quod deos, non boves adorare consuevisset. Aegyptum tributariam fecit, et pecuniam omnem quam ibi maximam reperit secum avexit. rebus in Aegypto suo arbitratu ordinatis per Syriam in Asiam abiit, ibique hibernavit. Romani vero et tum et prius etiam Actiacam victoriam adepto plurimos honores decreverunt. sub aetatem in Graeciam et Italiam traiecit. eo Romam ingresso populus sacrificavit et consul bovem immolavit: quod nulli prius acciderat. triumphum per triduum egit. pompae omnes illustres fuerunt: nam tantum manubiarum adfuit, ut iis omnibus sufficerent. est et Cleopatrae statua in lecto tracta, eius brachio aspidē inhaerente. inter alios captivos etiam liberi eius, Alexander qui et Sol, et Cleopatra quae et Luna dicebatur, in triumpho ducti sunt. post omnia Caesar in octas spectacula per multos dies edidit.

32. Καὶ ὁ Κράσσος ὁ Μάρκος κατὰ τούτους τοὺς χρό-
 νους εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν Θράκην καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα
 πεμφθεὶς πολλοῖς ἐπολέμησεν ἔθνεσι, καὶ τὰ μὲν ἐνίκησε τὰ δὲ
 προσηγάγετο. τὰ δ' ἔθνη ταῦτα πάσαι μὲν Μυσοὶ τε καὶ Γέται
 ἐκέκληντο, πᾶσαν τὴν μεταξὺ τοῦ τε Αἰμου καὶ τοῦ Ἰστρου οὖσαν
 D νεμόμενοι, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τινὲς αὐτῶν καὶ ἄλλοις ὀνό-
 μασι ἐπεκλήθησαν. καὶ μετὰ ταῦτα πάνθ' ὅσα ὁ ποταμὸς ὁ
 Σαῦος εἰς τὸν Ἰστρον ἐμβάλλων ὑπὲρ τῆς Δαλματίας καὶ τῆς
 Μακεδονίας τῆς τε Θράκης ἀπὸ τῆς Παννονίας ἀφουρξίζει, εἰς τὸ
 τῆς Μυσίας προεκχώρηκεν ὄνομα. καὶ ἐν αὐτοῖς ἄλλα τε πολλὰ
 εἰσι ἔθνη καὶ οἱ Τριβαλλοὶ προσαγορευθέντες οἳ τε κεκλημένοι
 W II 162 Δαρδάνιοι.

Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τε τῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ δημοκρατίᾳ ταῖς
 τε δυναστείαις πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσιν ἐπραξάν τε
 Ῥωμαῖοι καὶ ἔπαθον, ἐκ δὲ τούτου μοναρχεῖσθαι αὐδὲς ἀκριβῶς 15
 ἤρξαντο, καίτοι τοῦ Καίσαρος τὰ τε δπλα καταθέσθαι βουλευο-
 μένου καὶ τῇ γερονσίᾳ καὶ τῷ δήμῳ ἐπιτρέψαι τὰ πράγματα. τὴν
 P I 532 μέντοι γνώμην τῷ Ἀγρίππᾳ καὶ τῷ Μαικῆνᾳ, οἷς ἐπίστευε τὰ
 ἀπόρρητα, κοινωσάμενος, τὴν μὲν Ἀγρίππου γνώμην ἀποτρέπου-
 σαν αὐτὸν τῆς μοναρχίας εὔρηκεν· ὁ δὲ Μαικῆνας τούναντιον 20
 συνεβούλευεν ἅπαν, εἰπὼν ἤδη τὴν μοναρχίαν ἐπὶ πολὺ διοικῆσαι
 αὐτόν, καὶ ἀναγκαῖον εἶναι δεῦν θάτερον, ἢ μείναι ἐπὶ τῶν αὐ-

5 τὴν ABC, γὰρ PW. 8 Σαῦος Dio. 9 πανονίας B.
 14 τε prius om P sola. 18 ἐπίστευε A, ἐπίστευσε PW. 22 δυοῖν A.

FOUNTES. Csp. 32. Dionis Historiae Romanae lib. 51 c. 22 —
 lib. 53 c. 18.

32. Sub haec tempora M. Crassus in Macedoniam Thraciam et
 Graeciam missus et cum multis gentibus bella gerens alias vicit, alias
 in deditionem accepit. eae gentes olim Moesi et Getae vocabantur,
 omnem eum tractam qui intra Haemum et Istrum est incolentes: pro-
 gressu temporis autem quaedam earum aliis nominibus sunt appellatae:
 deinde omnia ea quae Savus fluvius in Istrum influens supra Dalmatiam
 Macedoniam et Thraciam a Pannonia disternat, Moesiae appellationem
 subierunt. inter eos praeter alias multas gentes sunt Triballi et
 Dardanii.

Haec igitur Romani sub regibus ac in libera re publica, et a po-
 tentibus oppressa annis 725 et gesserunt et pertulerunt: deinceps haud
 dubie sub unius potestatem reciderunt. nam cum Caesar in animo ha-
 beret armis positus imperium senatui populoque restituere, idque consi-
 lium Agrippae et Maecenati, quibus arcana sua credebatur, aperuisset,
 Agrippa deponendae potestatis auctor ei fuit, Maecenas contrarium
 omnino suasit. nam cum longo iam tempore rerum potitus esset, aut
 potestatem ei retinendam aut ea posita pereundam esse affirmabat:

τῶν ἢ ἀπολέσθαι ταῦτα προέμενον. τοῖς γὰρ ἕπαξ μοναρχήσασιν ἀσφαλῶς ἰδιωτεύουσι εἶναι ἀδύνατον. ὑπέθετο δὲ καὶ ὅπως ἀσφαλῶς τε καὶ δικαίως ἄρξῃ, πρὸς δὲ καὶ ἀνεπάχθως, πολὺν κατατείνας λόγον περὶ τῆς ὑποθέσεως. καὶ ἐπὶ πῶσι ταῦτα ἐπήγαγεν
 5 "εἰ ὅσα ἑτερόν τινα ἄρξαντά σου ποιεῖν βούλῃ, ταῦτα αὐτὸς Β
 αὐτεπάγγελτος πράττεις, οὔτε τι ἁμαρτήσεις καὶ πάντα κατορθώσεις, ἥδιστα τε καὶ ἀκινδυνότατα ζήσεις."

Οἱ μὲν οὖν ταῦτα τῷ Καίσαρι συνεβούλευσαν, ὃ δὲ ἄμφω μὲν καὶ ἐθαύμασε καὶ ἐπήνεσεν, εἴλετο δὲ τοῦ Μαικήρου τὴν
 10 συμβουλὴν· καὶ οὔτε τὴν μοναρχίαν ἀπέθετο καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος προσειλήφει ἐπίκλησιν, οὐ τὴν ἐπὶ νίκαις κατὰ τὸ ἀρχαῖον διδομένην τισὶ (ταύτην γὰρ πολλάκις ἐπεκλήθη), ἀλλὰ τὴν τὸ κράτος σημαίνουσαν τὸ βουσιλεῖον. τῷ δ' ἐξῆς ἔτει ἕκτον ὑπάτευσεν, Ἀγρίππῃ οἱ συνάρχοντος, ὃν ὑπερβαλλόντως ἐτίμα, καὶ τὴν
 15 ἀδελφὴν αὐτῷ τὴν Ὀκταβίαν συνῴκισε. καὶ τῆς γερουσίας πρό- C
 κριτος ἐπεκλήθη ὁ Καῖσαρ, ὡς ἐν τῇ ἀκριβεῖ δημοκρατίᾳ νενόμιστο, ἀλλὰ τε πολλὰ πεποίηκεν εἰς τιμὴν τῆς Ῥώμης καὶ τῶν πολιτῶν, καὶ χρήματα πολλοῖς τῶν βουλευτῶν ἐχαρίσατο λαμπρῶς πενητέουσιν, τὰ τε παλαιὰ συμβόλαια τῶν εἰς τὸ κοινὸν ὀφειλόν-
 20 των κατέκαυσε· καὶ ὅσα ἐπὶ Λεπίδου καὶ Ἀντωνίου ἀδίκως ἐγένοντο, δι' ἐνὸς προγράμματος κατέλυσεν ἅπαντα. καὶ ἐπὶ τούτοις ὑμνούμενος, ἵνα μᾶλλον τιμηθεῖ, καὶ παρ' ἐκόντων τῶν

3 τε add AB. ἄρξει A. 4 καὶ ἐπὶ πᾶσι] ἐπὶ πᾶσι δὲ A.
 15 ἀδελφὴν — τὴν Ὀκταβίαν] ἀδελφὴν τὴν ἰδίαν Xiphilinus: Dio ἀδελφιδῆν, Marcellam. 17 πολλὰ om A. εἰς τὴν Ῥώμης τιμὴν A. 18 βουλευτῶν] πολιτῶν PW, πολιτῶν βουλευτῶν A: Dio βουλευταῖς τισι.

quod, qui semel imperarint, tuto vitam privatam agere nullo modo possent. longaque oratione monuit, quibus rationibus tuto et iuste atque etiam citra civium molestiam imperare posset, hac addita clausula "si ea quae alio imperante tibi fieri velles, ipse ultro feceris aliis, neque peccabis quicquam et omnia feliciter administrabis et suavissime nulloque cum periculo aetatem deges."

His consiliis auditis, utroque probato et collaudato, Maecenas sententiam est secutus; et monarchia non deposita cognomentum imperatoris sibi adscivit, non illud quod antiquitus ob victoriam tribui solebat, sed id quo regia potestas significabatur. anno sequenti sextum consul factus, Agrippa collega, quem insigni honore prosequabatur de sponsa etiam sorore Octavia, et princeps senatus cognominatus est, ut in liberrima civitate receptum fuerat. in honorem Romae et civium tum alia fecit, tum multos patrum ad egestatem redactos liberaliter donavit, tum veteres tabulas eorum qui in aerarios relati fuerant exussit, tum quae sub Antonio et Lepido per iniuriam acta fuerant uno decreto abolevit omnia. quas ob res cum laudibus in caelum efferretur, maioris etiam

μοναρχίαν λαβεῖν ἐπεθύμησεν, ὡς μὴ δοκοῖη ἀκόντων ἄρχειν. καὶ
 D τοὺς αὐτῷ μάλιστα ἐπιτηδείους παρασκευάσας εἰς τὴν γερούσιαν
 εἰσῆλθεν ἔβρομον ὑπατεύων· καὶ παραιτεῖσθαι λέγων τὴν μοναρχίαν
 καὶ πάντα ὑπὸ τοῖς ἀρίστοις ποιεῖν, ἐδέετο τούτων δέξασθαι
 αὐτοῦ τὴν τῆς μοναρχίας ἀπόθεσιν. οἱ δὲ τῆς βουλῆς, οἱ μὲν 5
 εἰδότες τὴν γνώμην αὐτοῦ οἱ δ' ὑποπτεύοντες, οἱ μὲν ἐλέγξαι
 αὐτὸν οὐκ ἐβούλοντο οἱ δ' ἐδεδοίκεσαν. ὅθεν καὶ πιστεύειν αὐτῷ
 οἱ μὲν ἐπλάττοντο οἱ δὲ ἠναγκάζοντο· καὶ ἐβίωσαν δῆθεν αὐτὸν
 αὐταρχεῖν. καὶ τὴν μὲν ἡγεμονίαν οὕτως παρὰ τε τῆς γερούσιας
 καὶ τοῦ δήμου ἐβεβαιώσατο, καὶ τὴν φροντίδα τῶν κοινῶν πᾶσαν 10
 ὑπεδέξατο. τῶν δ' ἐθνῶν τὰ μὲν ἀσθενέστερα ὡς εἰρηναῖά τε
 καὶ ἀπόλεμα ἀπέδωκε τῇ βουλῇ, τὰ δ' ἰσχυρότερα ὡς ἐπικίνδυνα
 P I 533 τάχα καὶ σφυλερὰ κατέσχευεν αὐτός, δοκῆσει μὲν ὅπως ἡ γερούσια
 τὰ κάλλιστα τῆς ἀρχῆς καρπῶτο, αὐτῷ δ' οἱ πόνοι ἐπίκεινται,
 τῇ δ' ἀληθεία ἵνα ἐκείνοι μὲν καὶ ἄοπλοι καὶ ἄμαχοι ᾧσιν, αὐτός 15
 δὲ καὶ ὄπλα ἔχη καὶ στρατιώτας τρέφῃ. ἵνα δὲ μὴ τι μοναρχικὸν
 δοκοῖη φρονεῖν, ἐς δέκα ἔτη τὴν ἀρχὴν τῶν ἀπονημηθέντων αὐτῷ
 κατεδέξατο. τοσοῦτω γὰρ χρόνῳ αὐτὰ καταστήσειν ὑπέλαξετο,
 λόγῳ ταῦτα ἐπαγγελλόμενος. τῆς γὰρ δεκαετίας περανθείσης
 ἕτερα πέντε ἔτη, εἰτ' αὐθις πέντε καὶ μετὰ τοῦτο δέκα καὶ ἕτερα 20
 πάλιν, πεντάκις αὐτῷ ἐψηφίσθη, ὥστε τῇ τῶν δεκαετηρίδων δια-
 B δοχῇ διὰ βίου μοναρχῆσαι αὐτόν. κἀντεῦθεν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν

10 τῶν κοινῶν πᾶσαν A Dio, πᾶσαν τῶν κοινῶν PW. 12 ἀ-
 ἰδῶκε A Dio, προσένευε PW. 21 πεντάκις] πέντε W contra
 codicum auctoritatem. "πεντάκις duo Regii et Colbertens: alter
 Regius καὶ πεντάκις" DUCANGIUS. 22 μετ' αὐτῶν AC.

honoris desiderio imperium a volentibus accipere desideravit, ac ne in-
 vitis imperare videretur, subornatis intimis suis septimum consul in curia
 deprecatus est imperium, et summa rerum optimatibus demandata eos
 rogavit ut aequo animo se privatam vitam agere paterentur. at sena-
 tores eius sententiam partim scientes partim suspicantes, alii arguere
 volebant, alii timebant. cum igitur ei credere alii fingerent, alii necesse
 haberent, imperium retinere coactus est scilicet. quo ad hunc modum
 a senatu populoque firmato, omnem rei publicae curam in se suscepit.
 provincias infirmiores ut pacatas et imbelles attribuit senatui, firmiores
 ut periculosas et parum tutas ipse retinuit. id eo pertinebat, ut senatus
 pulcherrimis imperii partibus frui, ipse labores sustinere videretur: cum
 id eius consilium esset, ut illi inermes et imbelles essent, ipse arma te-
 neret et milites aleret. ac ne quid regium prae se ferret, in provincias
 sibi attributas imperium ad decennium accepit, quanto tempore se illas
 pacaturum pollicebatur. sed ea nimirum verba erant: finito enim decen-
 nio quinquennium ei decretum est, deinde alterum quinquennium, post
 decennium, et aliud iterum, quinta vice: ita ut decenniorum successione
 per omnem aetatem solus rerum potiretur. unde factum est ut impera-

αὐτοκράτορες, καίτοι διὰ βίου ἀποδεικνύμενοι, ὅμως διὰ τῶν W II 163 δέκα ἐτῶν αἰεὶ ἐώρταζον, ὡς αὐδὺς τότε τὴν ἡγεμονίαν ἀνανοούμενοι.

Πολλὰ δὲ καὶ τότε εἰς τιμὴν ἐψηφίσθη τῷ Καίσαρι, καὶ 5 Αὐγουστος ἐπεκλήθη. ἐφίετο μὲν γὰρ Ῥωμύλος ὀνομασθῆναι, αἰσθόμενος δὲ ὑποπτεύεσθαι ἐκ τούτου τῆς βασιλείας ἐπιθυμεῖν (οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι πράγματι μὲν τὰ τῶν βασιλευμένων ὑπέμενον, τῷ δ' ὀνόματι ἤχθοντο) ἀπέσχετο τοῦ Ῥωμύλος ἐπικληθῆναι, καὶ Αὐγουστος καλεῖσθαι ἠθέλησεν, ὡς καὶ πλείον τι ἢ κατὰ ἀνθρώ- 10 πους ὑπάρχων. πάντα γὰρ τὰ ἱερώτατα καὶ σεβάσματα αὐγουστικὰ προσαγορεύεται. ἔξ ὅσπερ καὶ σεβαστῶν προσεῖπον αὐτόν, ἀπὸ τοῦ σεβάξασθαι, ἐξελληνίζοντές πως, ὡσπερ τινα σεπτόν. ἡ δὲ τῶν αὐτοκρατόρων κατοικία παλάτιον ὀνομάσθη, ὅτι ἐν τε τῷ Παλατίῳ λεγομένῳ ὕρει, ἐν ᾧ Φανστοῦλος ᾤκει ὁ τὸν Ῥωμύλον 15 θρηνάμενος, ὡς ἤδη ἰστέθηται, ὁ Καῖσαρ ᾤκει καὶ ἐκεῖ τὸ στρατήγιον εἶχε. καὶ διὰ τοῦτο κῦν ἄλλοθί που ὁ αὐτοκράτωρ καταλύη, τὴν τοῦ παλατίου κλησιν ἢ καταγωγή αὐτοῦ ἔχει. πῦσα δὲ ἔξουσία, ἢ τε τοῖς ὑπάτοις τὸ παλαιὸν διδομένη καὶ ἢ τοῖς δημάρχοις καὶ ἢ τοῖς τιμηταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπασι, τοῖς αὐτο- 20 κράτοσι δέδοται· καὶ προσέτι καὶ λελεύσθαι τῶν νόμων ἐδόθη αὐτοῖς, τουτέστιν ἐλευθέρους ἀπὸ πάσης τῶν νόμων ἀνάγκης εἶναι D καὶ μηδενὶ τούτων ἐνέχεσθαι.

6 ἐκ τούτου om C. 8 Ῥωμύλος ἐπικληθῆναι] ὀνόματος A. 14 ὁ τὸν — 15 ᾤκει add BC: eadem sed omissis ὡς ἤδη ἰστέθηται habent A et Michael Glycas Annalium p. 266 ed. Bonn. breviora sunt apud Dionem. 15 ἰστέθηται] p. 10 v. 10. 19 τοῖς] καὶ τοῖς A. 21 ἀνάγκης τῶν νόμων B.

tores qui illum secuti sunt, cum in omnem aetatem crearentur, tamen decimum quemque annum festum agerent, imperium quasi renovantes.

Tum praeter multos alios honores etiam Augustus est cognominatus. nam cum Romulus dici cuperet, et tamen suspicionem regni concipiti vitaret (Romani enim cum ipsum regnum paterentur, nomen regni adversabantur), ea quidem appellatione abstinuit, Augustum autem se appellari voluit ut humana conditione maiorem, sic enim sanctissima quaeque et summae venerationis dicuntur. imperatorum domicilium palatium vocatur, quod in monte Palatino Caesar, ut et Faustulus Romuli nutricius, sicut supra dictum est, habitabat ibique praetorium habebat. quamobrem etsi imperator alibi diverterit, tamen eius hospitium id nomen obtinet. omnis autem potestas quae consulum, tribunorum plebis, censorum, caeterorum denique omnium olim fuerat, in imperatores est translata: atque illud etiam eis datum ut legibus soluti essent nec ullo praescripto tenerentur.

33. Ὅτε δὲ Αὐγούστος ἐπεκλήθη ὁ Καῖσαρ, σημεῖον οὐ μικρὸν τότε κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐγένετο· ὁ γὰρ Τίβερις πελαγίους πᾶσαν τὴν πεδιάδα τῆς Ῥώμης κατέλαβεν ὥστε πλείοσθαι. καὶ οἱ μάντις ὅτι τε ἐπὶ μέγυ αὐξήσει καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν πόλιν ὑποχειρίαν ἔξει ἐκ τούτου προεῖπον. ὁ δὲ τὰ τε ἄλλα τὰ τῆ ἀρχῆ⁵ προσήκοντα προθυμότερον ἔπραττεν, ὡς ἐθελόντων ἄρχων, καὶ ἔνομοθέτει. οὐ μέντοι πάντα ἐθελοντων ἔνομοθέτει, ἀλλ' ἔστιν ἂ καὶ ἐς τὸ δημόσιον προετίθει, ὅπως, ἂν τι μὴ ἀρέσῃ, P I 534 ἐπανορθώσῃ· καὶ προετρέπετο πάντα συμβουλεύειν αὐτῷ εἴ τις τι ἄμεινον γνοίῃ αὐτοῦ. καὶ τοῖς ὑπάτοις, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἀρχόντων ἓνα παρ' ἐκάστων, καὶ ἐκ τοῦ τῶν βουλευτῶν πλῆθους πεντεκαίδεκα συμβούλους ἐς ἐξάμηνον παρελάμβανεν, ὥστε δι' αὐτῶν καὶ πᾶσι κοινοῦσθαι τὰ βουλευόμενα. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐδίκαζε μετ' αὐτῶν. ἔκρινε μὲν γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἢ βουλή, καὶ πρεσβείαις καὶ κηρυκταῖς ἐχρημάτιζεν. ὁ τε δῆμος εἰς τὰς ἀρχαι- 15 ρείας συνελέγετο, οὐ μέντοι ἐπράττετο τι ὃ μὴ ἐκείνῳ ἤρεσκε. καὶ τοὺς ἄρχοντας τοὺς μὲν αὐτὸς προεβάλλετο, τοὺς δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐποιεῖτο, ἐπιμελούμενος ὥστε μήτ' ἀνεπιτήδευτοι μήτ' ἐκ B παρακελεύσεως ἢ καὶ ἐκ δεκασμοῦ ἀποδείκνυνται. καὶ ἔθνη τὰ μὲν δι' ἑαυτοῦ τὰ δὲ δι' ἑτέρων τῆ Ῥωμαίων ἡγεμονία ὑπέταξεν. 20

7 ἰδιονομωνῶν Dio. 9 αὐτῶ] αὐτοῦ C. 12 παρελάμβανεν om A. 18 ὥστε — 19 ἀποδείκνυνται: Dio ὅπως — ἀποδεικνύονται.

FOUNTES. Cap. 33. *Dionis Historiae Romanae lib. 53 c. 20 — lib. 54 c. 3.*

33. Quo die Caesar Augustus cognominatus est, noctu magnum prodigium exstitit. Tiberis enim omnia Romanae urbis plana loca sic inundavit ut navigarentur. quo vates portendi affirmarunt, fore ut urbem amplificaret et totam in potestate sua haberet. is vero cum alia ad imperium pertinentia, ut qui volentibus imperaret, alacrius administravit, tum leges sanxit; nec tamen suapte auctoritate omnes, sed quasdam ad populum tulit, ut quae displicerent, ea corrigeret: hortans omnes ut si quid melius scirent monerent. consules item et e caeteris magistratibus singulos, et e senatorum numero quindecim ad semestre in consilium adhibuit, ut per eos omnibus ea communicaret quae deliberanda essent: interdum etiam ius cum eis dixit. nam senatus etiam per se suffragia ferebat, legatisque et caduceatoribus respondebat. populus quamvis ad comitia conveniret, nihil tamen gerebatur quod illi displiceret. magistratus partim ipse designavit, partim arbitrio populi designandos permisit: in id intentus, ne inepti neve per ambitum et largitiones aliqui crearentur. gentes quasdam per semetipsum, partim per alios Romano imperio subiecit.

Ὁ δὲ τῆς Αἰγύπτου ἄρχων Αἴλιος Γάλλος ἐπὶ Ἀραβίαν τὴν εὐδαίμονα καλουμένην, ἧς Σάβος βασιλευεν, ἐστράτευσε τότε. καὶ οὐδείς μὲν ἐνώπιον αὐτοῦ ἔστη τῶν πολεμίων, οὐ μὴν ἀπόνως προὔχωρει. ἦ τε γὰρ ἐρημία καὶ ὁ ἥλιος τὰ τε ὕδατα φύσιν 5 ἄτοπον ἔχοντα σφόδρα αὐτοὺς ἐταλαιπώρησεν, ὥστε τὸ πλεῖον φθαρῆναι τῆς στρατιᾶς. τὸ δὲ νόσημα τῇ κεφαλῇ ἐνοσχῆτον ἐξήραινεν αὐτήν, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτίκα ἀπώλλυε, τῶν δὲ περιγενομένων ἐς τὰ σκέλη κυτῆει, ἅπαν τὸ μεταξὺ τοῦ σώματος C ὑπερβαῖνον, καὶ αὐτοῖς ἐλυμναίετο. ἴαμά τε οὐδὲν ἦν ἢ εἴ τις 10 ἔλαιον οἴνω μεμιγμένον ἠλείψατο· τὰ δὲ πάντῃ ὀλλοίσις ἦν ἢ τε γὰρ χώρα οὐδέτερον αὐτῶν φέρει, κἀκείνοις οὐκ ἄφθονα ταῦτα προπαρεσκεύαστο. κὰν τῷ πόνῳ τούτῳ καὶ οἱ βάρβαροι σφίσι ἐπιτιθέμενοι τὰ τε χωρία ἢ πρὶν ἀφήρητο ἐκομίσαντο, καὶ τοὺς περιλειφθέντας ἐκ τῆς χώρας ἐξήλασαν.

- 15 Ὁ δ' Αὐγουστος ἐνδέκατον ὑπατεύσας ἐνόσησεν ὥστε μῆδ' ἐλπίδα σχεῖν σωτηρίας, καὶ ὡς τελευτήσων διέθετο, καὶ διάδοχον μὲν οὐδένα ἀπέδειξε, τῷ Πείσωνι δὲ τὴν τε δυνάμει καὶ τὰς D κοινὰς προσόδους εἰς βιβλίον γράψας ἔδωκε, τῷ δ' Ἀγρίππῃ τὸν δακτύλιον ἐνεχείρισεν. Ἀντώνιος δὲ τις Μούσας οὕτω κακῶς 20 αὐτὸν διακείμενον ψυχρολουσίαις καὶ ψυχροποσίαις ἀνέρωσε. W II 164 διὸ καὶ χρήματα παρ' αὐτοῦ τε καὶ παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβε, καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς, ἀπελεύθερος ὢν, ἐπετράπη κεχρησθαι, ἀτέ-

2 καλουμένην add AB Dio. Σαβῶς Dio, Σαμῶς Xiphilinus:
 Strabo Σάβος. 3 αὐτοῦ ἐνώπιον A. 14 περιληφθέντας A.
 18 ἐγγράψας A, ἐσγράψας Dio. 20 ἀνέσσω Dio.

At Aegypti praetor Aelius Gallus expeditione in Arabiam felicem, cui Sabos imperabat, suscepta, etsi ei resistebat nemo, non tamen citra aerumnam est progressus. nam et solitudine et solis ardore et aqua insalubri milites graviter sunt afflicti, ut maxima pars exercitus ex morbo quo capita exsiccabantur interiret. is multos statim perimebat: si qui vero evadabant, in eorum pedes toto reliquo corpore incolumi desidebat eosque vexabat: nec ullum erat remedium aliud, nisi ut oleo vino temperato inungerentur. id vero perpaucis suppetebat: nam ea regio neutrum gignit, neque illi magnam copiam praepararant. in ea lue barbari quoque, receptis locis quae amiserant, eorum reliquias regione expulerunt.

Augustus vero undecimo consulatu sine ulla spe salutis aegrotans ut moriturus testamentum fecit, nec imperii successore ullo relicto libellum in quo legiones et publicos redditus perscripserat Pisoni tradidit, Agrippae anulum porrexit. sed ab Antonio Musa lotionibus et potionibus frigidis est recreatus, qua de causa medicus et ab illo et a senatu pecuniam et ius aurei anuli, quamvis libertinus, accepit, impunitate et

λείαν τε αὐτῷ καὶ τοῖς δημοτέργοις τοῖς οὐσί τε καὶ τοῖς ἐσομένοις παρέσχοντο. οὕτω δὲ σωθεὶς εἰς τὸ συνέδριον τὰς διαθήκας εἰσήνεγκε, καὶ ἀναγνωσθῆναι ἐπέτρεπεν, ἐνδεικνύμενος ὅτι οὐδένα τῆς ἀρχῆς διάδοχον καταλέλοιπεν· οὐ μέντοι καὶ ἀνέγνω αὐτάς τις. 5

Λιμοῦ δὲ τῷ ἐξῆς ἔτει καὶ λοιμοῦ γενομένου ἐν πάσῃ τῇ
 P I 535 Ἰταλίᾳ, νομίσαντες οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἄλλως ταῦτα συμβεβηκέναι ἢ ὅτι μὴ καὶ τότε ὑπατεύοντα τὸν Αὐγουστον ἔσχον, δικτάτορα αὐτὸν ἠθέλησαν προχειρίσασθαι, καὶ τὴν βουλήν εἰς τὸ συνέδριον κατακλείσαντες ἠνάγκασαν τοῦτο ψηφισασθαι. καὶ αὐτῷ προσ-
 10 ἦλθον δεόμενοι λεχθῆναι δικτάτορα καὶ τῆς τοῦ σίτου συναγωγῆς ἐπιμελητὴν. καὶ ὅς τὴν μὲν τοῦ σίτου φροντίδα ἐδέξατο, τὴν δικτατορίαν δὲ οὐ προσήκατο, ἀλλ' ἐπεὶ μῆτε διαλεγόμενος αὐτοῖς μῆτε δεόμενος ἔπειθε, τὴν ἐσθῆτα διέρρηξεν· ὁρθῶς γὰρ καὶ συνετῶς τὸ μισητὸν τῆς ἐπικλήσεως ἐφυλάξατο καὶ ἐπίφθορον,
 B ὑπὲρ τοῦ δικτάτορος ἔχων τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν τιμὴν. ἐπιβουλήν δὲ κατ' αὐτοῦ συστησαμένων τινῶν, αὐτοῖ τε καὶ οἱ συνωμόται ἐρήμην ἤλωσαν ὡς φευξόμενοι, οὐ πολλῷ δ' ὕστερον ἀπεσφάγησαν.

34. Μετὰ ταῦτα δ' εἰς Σικελίαν ἦλθε. καὶ ἐὶς ὄντος ὁ δῆμος τῶν Ῥωμαίων τοὺς ὑπάτους χειροτανῶν ἐστασίασιν, ὡς κἀπεῦθεν δειχθῆναι ὅτι ἀδύνατον ἦν δημοκρατομένους αὐτοὺς σωθῆναι. οὕτω γὰρ ἐθροῦβησαν καὶ ἅπαντα συνετάραξαν, ὥστε

1 te alterum add A.

FOUNTES. Cap. 34. *Dionis Historiae Romanae lib. 54 c. 6* — c. 35.

ipsi et medicis omnibus et tum et in posterum data. ita conservatus testamentum in concilium illatum recitari iussit, ut ostenderet se nullam successorem scripsisse: sed id a nemine lectum est.

Anno sequenti cum peste et fame per totam Italiam laboraretur, Romani opinantes non aliam eorum malorum esse causam quam quod Augustus tum quoque consul non creatus esset, dictatorem eum dicere voluerunt, et senatum in curia conclusum hoc decernere coegerunt, eumque orarunt ut et dictatorem et rei frumentariae procuratorem se dici pateretur. is vero annonae curationem suscepit, dictaturam repudiavit; et cum neque dissuadendo neque rogando quicquam proficeret, vestem suam laceravit, recte prudenterque vitato in viso et odioso nomine, cum dignitatem et potestatem dictatura superiorem obtineret. quidam, qui insidias ei comparant, indicta causa exsilio multati nec multo post unam coniurationis interfecti sunt.

34. Deinde cum in Sicilia abesset, in comitiis consularibus seditio orta est: ut vel ex eo perspicuum esset Romanos libera re publica incolumes esse non posse. ita enim tumultuati sunt, ita turbaverunt omnia,

καὶ τὸν Αὐγουστον ὑπὸ τῶν ἐμφρόνων ἀνακληθῆναι. ἀγανακτή-
 σας δ' ἐπὶ τούτῳ ὁ Αὐγουστος, καὶ μήτε αἰεὶ τῇ Ῥώμῃ σχολάζειν
 δυνάμενος μήτ' αὐτὸν ἀναρχὸν αὐτὴν καταλείπειν τολμῶν, ζήτησε C
 αὐτῇ ἐπιστῆσαι τινά. καὶ ἔκρινε μὲν τὸν Ἀγρίππαν πρὸς αὐτὸ
 5 ἐπιτηδειότατον, βουλευθεὶς δὲ καὶ μείζον αὐτῷ περιθεῖναι ἀξίω-
 μα, ἵνα ἐκ τούτου ῥῆον αὐτῶν ἔρχῃ, κατηγάκασεν αὐτὸν τὴν
 γυναικᾶ ἀφέντα τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ συνοικῆσαι τῇ Ἰουλίᾳ, καὶ
 ἐς τὴν Ῥώμην αὐτίκα ἐπὶ τε τῷ γάμῳ καὶ ἐπὶ τῇ μεταχειρ-
 σει τῆς πόλεως ἔπεμψε, διὰ τε τὰλλα καὶ ὅτι Μαικῆνας εἶπε
 10 τῷ Καίσαρι ὡς "τηλικοῦτον αὐτὸν πεπονηκας ὥστε ἢ γαμβρόν
 σου γενέσθαι χρῆναι ἢ φονευθῆναι." Ἀγρίππας οὖν οἰδοῦντα
 εὐρῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ πράγματα κατεστήσατο. ὁ δ' Αὐγουστος D
 τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ διοικήσας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπεριωδήθη, καὶ τὸ
 Ἑλληνικὸν διαγαγὼν εἰς τὴν Σάμον ἔπλευσε, κἀκεῖ χειμάσας εἰς
 15 τὴν Ἀσίαν ἐν τῷ ἔαρι ἐκομίσθη, καὶ τὰ τε ἐκεῖ καὶ τὰ ἐν τῇ
 Βιθυνίᾳ διέταξε, καὶ τοὺς Κυζικηνοὺς ἐδουλώσατο, ὅτι Ῥωμαίους
 τινὰς μαστιγῶσαντες ἔκτειναν· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοῖς Τυρίοις καὶ
 τοῖς Σιδωνίοις ἐποίησεν, ἐν τῇ Συρίᾳ γενόμενος. ἡ Ἰουλία δὲ
 τὸν Γάϊον ἔτεκε. καὶ ὁ Αὐγουστος ἐθῶν ἡγεμονίας τισὶ δέδω-
 20 κως ἐπανῆλθεν εἰς Σάμον, κἀκεῖ καὶ αὐθις ἐχέμασε καὶ πολλὰ
 διώκησεν· ἀφίκοντο γὰρ ἐνταῦθα πρесоβῆται πλείοσται· καὶ οἱ
 Ἴνδοι τότε φιλλαν ἐποίησαντο, δῶρα πέμψαντες ἄλλα τε καὶ
 ἐλύγεις, πρῶτον τότε Ῥωμαίους ὀφθείσας. αὐθις τε στάσις ἐν P I 536

1 ἀγανακτήσας δ'] καὶ ἀγανακτήσας A.

15 τε add A Dio.

ut Augustus a prudentioribus arcesseretur. id iniquo forens animo, cum neque Romae semper vacari posset neque urbem sine magistratu relinquere auderet, de aliquo cui summam rerum mandaret deliberravit. quam ad rem cum aptissimus Agrippa videretur, et quo maiori esset auctoritate, dignitatem illius augere vellet, eum coegit relicta uxore Iuliam filiam ducere; ac statim Romam et ad nuptias contrahendas et ad magistratum ineundum cum aliis de causis, tum quod Maecenas dixerat eum tantum esse factum ab ipso Caesare ut aut generum deligi aut occidi oporteret, ablegavit. Agrippa igitur rem Romanam fluctuantem composuit: Augustus Sicilia ordinata in Graeciam traiecit: qua constituta Samum navigavit, ibique hieme exacta verno tempore in Asiam profectus cum eam provinciam et Bithyniam ordinasset, Cyzicenos in servitutem redegit, quod Romanos cives flagris caesos occiderant. eodem modo Tyrios et Sidonios, cum in Syriam venisset, tractavit. interea Julia Gaium peperit. Augustus ubi certos homines provinciis praefecit, denno Sami hibernavit, ibique multis negotiis et plurimis legationibus audiendis occupatus fuit. tum Indi amicitiam cum eo fecerunt, tigridibus dono datis: quas Romani tum primum viderunt. Romae autem denno

τῇ Ῥώμῃ συνέβη καὶ σφαγαὶ γέγονασι διὰ τὰς τῶν ὑπάτων ἀρχαι-
 ρείας. μαθὼν οὖν ταῦθ' ὁ Καῖσαρ, καὶ συνιδὼν ὅτι οὐδὲν
 πέρασ γενήσεται τοῦ κακοῦ, εἰς τὴν Ῥώμην ἠπέλθῃ καὶ αὐτὸς
 ἀπέδειξεν ὕπατον. ἐπεὶ δὲ ὑπαντήσῃ αὐτῷ πάντες παρεσκευά-
 ζοντο, νύκτωρ εἰς τὴν πόλιν ἀνεκομίσθη· ὃ καὶ πολλὰκις ἐποίησε,⁵
 καὶ ἔξιὼν τοῦ ἄστεος καὶ ἐπανιών, ἵνα μηδενὶ δὴληρὸς εἴη. εἶτα
 τῶν τρόπων ἐπιμελητῆς καὶ τιμητῆς εἰς πενταετίαν παρακληθεῖς

B ἔχειροτονηθῆ, τὴν δὲ τῶν ὑπάτων τιμὴν διὰ βίου ἔλαβε. τινῶν

W Π 165 δ' αἰτίας σχόντων ἐπιβουλεύειν αὐτῷ καὶ τῷ Ἀγρίππῃ, ἄλλους
 μὲν τινὰς ἐδικαίωσε, τὸν δὲ Λέπιδον ἐμίσει μὲν καὶ δι' ἄλλα καὶ¹⁰
 ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐπεβούλευσεν αὐτῷ, οὐ μόντοι καὶ ἀποκτεῖναι
 ἠθέλησεν, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως προεπηλάκιζε καὶ ἐχλεύαζεν. ἔθετό
 τε καὶ ἄλλους νόμους, καὶ τὸ τοὺς δεκάσαντάς τινὰς ἐπὶ ταῖς
 ἀρχαῖς ἕς πέντε ἔτη αὐτῶν εἶργεσθαι· τοῖς τε ἀγύμοις καὶ ταῖς
 ἀνάνδροις ἐπιτίμια ἔταξε, τοῦ δὲ γάμου καὶ τῆς παιδοποιίας ἄθλα¹⁵
 ἔθηκε. κἀπειδὴ πολὺ πλεῖον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλειος τοῦ εὐγενοῦς ἦν,
C ἐπέτρεψε καὶ ἀπελευθέρους τοῖς ἐθέλουσι πλὴν τῶν βουλευτῶν ἄγε-
 σθαι, ἔννομον τὴν τεκνοποιίαν αὐτῶν εἶναι κελεύσας. ἐπεὶ δὲ
 βρέφη τινὲς μνηστευόμενοι τὰς μὲν τῶν γεγαμηκότων ἔκαρποῦντο
 τιμάς, τὸ δ' ἔργον αὐτῶν οὐ παρέχοντο, προσέταξε μηδεμίαν²⁰
 ἰσχυεῖν μνηστείαν μεθ' ἣν οὐ δύο διελθόντων ἐτῶν εὐθὺς γαμή-
 σει τις, τουτέστι δεκέτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι· δώδεκα δὲ ταῖς κό-

3 ὁπέλθῃ A. 5 δ καὶ πολλὰκις — 6 ὄκληρὸς εἶη Dio alio loco
 narrat, Xiphilinus hic. 14 ταῖς] τοῖς A. 16 πλεῖον πολὺ C.
 21 εὐθὺς om A Dio. 22 δεκέτην B. δὲ] γὰρ Dio.

tumultuatum est ob comitia consularia, et caedes factae. quo cognito
 Caesar, quia nullum mali finem fore providebat, Romam prope-
 tendit et ipse consulem designavit. et quia se omnes ut procederent ob-
 viam parabant, noctu ingressus est; atque id tam in egressu quam ingressu
 urbis saepius fecit, ne cuiquam esset gravis. deinde precibus ab eo im-
 petratum est ut morum magistrum et censorem in quinquennium se creari
 pateretur: consularem vero dignitatem in omnem aetatem accepit. cum
 quidam ob insidias, quas et ipsi et Agrippae fecissent, accusati essent,
 alios quosdam supplicio affecit, Lepidum autem cum aliis de causis tum
 ob insidias a filio illius sibi factas invisum non occidit sed alias aliter
 ludibrio et contemptui habuit. praeter leges alias illam quoque tulit ut,
 qui in comitiis suffragia corrupissent, magistratibus quinquennium ex-
 cluderentur. vitae caelibis tam virorum quam mulierum poenas, coniugio
 et procreationali liberorum praemia proposuit; et quia plures erant patri-
 cit mares quam femellae, permisit etiam libertinas ducere si qui vellent,
 senatoribus exceptis, eorumque progeniem legitimam esse iussit. iam
 quia nonnulli infantibus sibi desponsis, cum fraudem legi facerent, prae-
 miiis coniugum fruebantur, sanxit ne qua sponsalia rata essent nisi post
 biennium nuptiae celebrarentur, hoc est, ut puellae non minores decem

ραῖς ἔτη εἰς τὴν τοῦ γάμου ὥραν πλήρη νομίζεται. ὁ δὲ Ἀγρίππας
 καὶ ἕτερον υἱὸν ἐκ τῆς Ἰουλίας ἐγένετο, Λούκιον ὀνομασθέντα·
 5 δὲ Ἀύγουστος καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Γάϊον εἰσεποίησατο, D
 καὶ διαδόχους τῆς ἀρχῆς αὐτόθεν ἀπέδειξεν, ἵν' ἦττον ἐπιβου-
 δλεύηται. ἐστιώμενος δὲ ποτε παρὰ Πωλίῳ, ἀνδρὶ πλουσίῳ μὲν
 σφόδρα ὠμῶ δὲ λίαν καὶ ἀπηνεῖ, ἐπεὶ ὁ οἰνοχόος ἐκείνου κύλικα
 κρυσταλλίνην κατέαξε καὶ ἐς τὰς μυραίνας ὠρίσθη παρὰ τοῦ
 δεσπότου ἐμβληθῆναι (ἔτρεφε γὰρ ἐν δεξαμεναῖς τοιαύτας, ἀν-
 θρώπους δεδιδαγμένας ἐσθλεῖν, καὶ τοὺς δούλους αὐταῖς οὖς
 10 ἐθανάτου παρέβαλλε), παρηγεῖτο τὴν τιμωρίαν ὁ Καῖσαρ τοῦ
 οἰνοχόου· ὡς δ' οὐκ ἔπειθε τὸν Πωλίωνα, "φέρε" φησὶν "ὅσα
 τοιαῦτα ἔχεις ἐκπώματα ἢ καὶ ἕτερα ἐντιμα, ἵν' αὐτοῖς χρῆσω- P I 537
 μαί." κομισθέντα δὲ συνέτριψεν, εἰπὼν ἵνα μὴ διὰ ταύτας κολά-
 ζοιντο ἄνθρωποι. ὁ δὲ Πωλίων πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων
 15 τῆς μιᾶς ἐπελάθετο κύλικος, καὶ τὸν οἰνοχόον τιμωρήσασθαι μὴ
 δυνάμενος, ὅτι ἐπὶ πολλοῖς τὸ αὐτὸ ἐπεποιήκει ὁ Ἀύγουστος, καὶ
 ἄκων ἠσύχασεν.

Ἀγρίππας δὲ νοσήσας ἐν Καμπανίᾳ ἀπέθανεν· οὗ ὁ Καῖσαρ
 παραγενόμενος τὸ τε σῶμα αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην ἐκόμισε καὶ ἐν
 20 τῇ ἀγορᾷ προθέμενος λόγον ἐπ' αὐτῷ ἀλέγνω καὶ τὴν ἐκφορὰν
 αὐτοῦ πολυτελεῖ ἐποίησατο καὶ ἐν τῷ ἑαυτοῦ μνημείῳ ἔθαψεν.
 ὁ δὲ τοῦ Ἀγρίππου θάνατος κοινὸν τι τοῖς Ῥωμαίοις πένθος ἐγένε-
 νετο. τὰ τε γὰρ ἄλλα ἄριστος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων ἐγένε-

7 κρυσταλλίνην PW.
codices.

13 εἰπὼν — 14 ἄνθρωποι om Dionis
22 πένθος] ταῦτα οὕτως A. 22 πένθος] Dio πάθος.

annis desponderentur: quarum annus aetatis duodecimus maturus coniu-
 gio habetur. Agrippa filium alterum ex Julia suscepit Lucium, quem una
 cum Gaio Augustus adoptatos statim imperii successores designavit, ut
 minus insidiis appeteretur. cum aliquando Pollionis hominis locupletis
 sed saevi et crudelis conviva esset, et is pincernam ob calicem crystal-
 linum fractum muraenis quas in piscinis alebat ad devorandos homines
 assuefactas obiici iussisset (id enim supplicium servis quos occidebat
 constituerat), poenam pincernae Caesar deprecatus est: cum nihil impe-
 trasset, Pollionem etiam alia eiusdem materiae pocula et si qua praeterea
 pretiosa haberet ut eis uteretur afferre iussit, allata confregit "ne pro-
 pterea" inquit "homines occidant." sic Pollio propter multitudinem con-
 fractorum ab Augusto calicem unius oblitis cum pincernam punire non
 posset, vel invitus homini pepercit.

Agrippa in Campania ex morbo defuncto Caesar eo profectus
 corpus eius Romam advexit, eoque in forum allato orationem recitavit,
 factoque magnifico funere ossa in suum monumentum intulit. Agrippae
 mors publicum Romanis luctum attulit. nam cum caetera vir suae aeta-

B νετο, και τῇ τοῦ Ἀυγούστου φίλῃ πρὸς τὸ ἐκείνου και πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον ἐκέχρητο, και πᾶσαν τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν και ἀνδρείαν εἰς τὰ λυσιτελέστατου παρέχων τῷ Καίσαρι πᾶσαν τὴν παρ' ἐκείνου και δύναμιν και τιμὴν εἰς τὸ τοὺς ἄλλους εὐεργετικῶν ἀνήλκεν· ὄθεν οὐτ' αὐτῷ ἐπαχθῆς οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπιφθονος ἔχησεν· μάτισε. τούτου μεταλλάξαντος, ἐπεὶ συνεργοῦ πρὸς τὰ πράγματα ἐδεῖτο, τὸν Τιβέριον και ἄκων προσεῖλετο· οἱ γὰρ τοῦ Ἀγρίππου υἱοί, ἔγγονοι δ' αὐτοῦ, ἐν παισὶν ἔτι ἐτέλουν. και ἀποσπάσας ἐκείνου τὴν γυναικα, θυγατέρα οὖσαν Ἀγρίππου ἐξ ἄλλης γαμετῆς, τὴν Ἰουλίαν αὐτῷ ἐνηγγύησεν. εἶτα διὰ τε τούτου και διὰ 10

C τοῦ Δρούσου και διὰ Πείσωνος Λουκίου πολλὰ τῶν ἐθνῶν ἐπηγάγετο. ἀργύριον δὲ τῆς τε βουλῆς και τοῦ δήμου εἰς εἰκόνας αὐτοῦ συνενεγκόντων, ἑαυτοῦ μὲν οὐδεμίαν ἔστησεν, Ὑγίαιας δὲ δημοσίας και Ὀμονοίας και Εἰρήνης εἰκόνας εἰργάσατο. και ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτῷ ἐκείνῳ προσιόντες οἱ μὲν 15 πλεῖον οἱ δ' ἤτιον ἐδίδοσαν, και ὃς προστιθεὶς ἕτερον τοσοῦτον ἢ και πλεον ἀντιδίδου, οὐ μόνοις τοῖς βουλευταῖς ἀλλὰ και τοῖς ἄλλοις. τέθνηκε δὲ τότε και ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Ὀκταβία, και αὐ-

W Π 166 τός τε ἐπ' αὐτῇ δημοσίᾳ προτεθείσῃ ἐπιτάφιον εἶπε και ὁ Δρούσος· και οἱ βουλευταὶ πενθήρεις χιτῶνας ἔλαβον, δημοσίᾳ τὸ 20 πένθος ποιήσαντες.

D 35. Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει ὁ Δρούσος ὑπατεύσας κατ' ἐθνῶν

2 ἀνδρίαν Α. 4 και prius add A Dio.
13 αὐτοῦ] sic A, αὐτῷ PW: Dio ἑαυτοῦ.
PW. 22 ἐχομένῳ Α.

10 ἐνεγγύησεν Α.
θυγίαιας Α, Τυγίαιας

FONTES. Cap. 35. *Dionis Hist. Rom. lib. 55 c. 1—10.* nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

tis optimus fuit, tum Augusti amicitia ad ipsius et rei publicae utilitatem usus est, suamque prudentiam et fortitudinem omnem in res Caesari utilissimas contulit, omnipotentia et honore, quibus ab illo ornatus erat, ad beneficentiam conversa: quare nec Augusto gravis nec caeteris invidiosus fuit. eo defuncto cum rerum gerendarum socio carere non posset, Tiberium vel invitus adscivit (nam Agrippae filii, nepotes ipsius, pueri adhuc erant); ereptaque uxore, Agrippae ex alia coniuge filia, Iuliam ei despondit. deinde per eum et Drusum et Lucium Pisonem multas nationes subegit. pecunia a senatu et populo ad eius imagines faciendas collata, sui nullam imaginem erexit, sed publicae Salutis, Concordiae et Pacis status fecit. primo anni die eum alia adibant homines, atque alii plus alii minus offerebant: quibus ipse duplum aut amplius reddebat, non senatoribus duntaxat sed aliis etiam. Octaviam sororem tunc mortuam publice proposuit: funebres de ea orationes ipse et Drusus habuerunt: senatus vestes lugubres induit ut in luctu publico.

35. Anno sequenti Drusus consul factus gentibus quibusdam bel-

τινων ἐξεστράτευσε. καὶ τινα χειρωσάμενος προσωτέρω χωρεῖν ἐπεχείρησε. καὶ τινι γυναικὶ μείζονι ἢ κατὰ ἀνδρώπου γόσει ἀπήντησεν ἀπιών, ἢ "ποῖ δῆτα ἐπέληγ' Ἀρουσε ἀκρόεστε" λέγειν αὐτῷ ἔδοξεν. "οὐ πάντα σοι ταῦτα ἰδεῖν πέρωται. ἀλλ' ἄπιθι· ἢ δῆ γάρ σοι καὶ ἡ τοῦ βίου καὶ ἡ τῶν ἔργων πάρεστι τελευτή." ὑποστρέφοντι δ' ἐκείθεν αὐτῷ νόσος ἐπέσκηψεν, ἐξ ἧς ἐτελεύτησε. πυθόμενος δ' ὁ αὐτοκράτωρ ὅτι νοσεῖ, τὸν Τιβέριον κατὰ τάχος ἐπεμψεν· ὃς ἔμπνουν τε αὐτὸν εὐρὴ καὶ θανάοντα ἐς τὴν Ῥώμην ἐκόμισε. καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ προτεθέντα ὁ τε Ἀύγουστος καὶ ὁ
 10 Τιβέριος ἐπιταφίους ἐπήνεσαν.

P I 538

Νόμους δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Κεῖσαρ εἰσήνεγκε, καὶ τοῖς βουλευταῖς αὐτοὺς ἀναγνώωνι ἐπέτρεψεν, ὅπως, εἰ μὴ τι ἀρέσκει ἢ ἄμετόν τι νοήσουσι, εἴπωσιν. οὕτω γὰρ δημοκρατικὸς ἦξιόν εἶναι, ὥστε τινὸς τῶν συστρατευσάμενων αὐτῷ συνηγορήματος
 15 παρ' αὐτοῦ δεηθέντος, τῶν φίλων τινὰ συνειπεῖν αὐτῷ ἔπεμψεν, ὡς αὐτὸς οὐκ ἄγων σχολήν, ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς συνηγορίας δεόμενος ἀχθεσθεὶς ἔφη "ἐγὼ δ' ὀσάκεις ἐπικουρίας ἐδεήθης οὐκ ἄλλον ἀντ' ἐμαυτοῦ ἐπέμψα ἀλλ' αὐτός σου προεκινδύνευσα", εἰς τὸ δικαστήριόν τε ἐφοίτησε καὶ αὐτῷ συνηγόρησεν. αἰτιαθέντων δὲ
 20 τινων ἀρχόντων ὡς ἐκ δεκασμοῦ τὰς ἀρχὰς λαβόντων, οὗτ' ἐξ- ἠλέγξε καὶ προσεποιήσατο μηδὲ γνῶναι τοῦτο· οὕτε γὰρ κολάσαι τινὰς διὰ τοῦτο οὕτε συγγνώμῃ ἐλεγχθεῖσιν ἤθελήσει. τὴν δ'

2 καὶ γυναικὶ τινι A. 6 ὑποστρέφοντι δ'] ὑποστρέφοντος B.
 13 οὕτω] οὕτω A. 14 συστρατευσάμενων A. 15 τινὰ συν-
 ειπεῖν αὐτῷ AB Dio, αὐτῷ συνειπεῖν τινα PW. ἐπεμψεν A.
 19 δέ om A. 20 ἐκ om A.

lum intulit; et cum nonnullis subactis ulterius progredi statuisset, mulier ei natura humana maior obvia dicere visa est "quonam properas Druse insatiabilis? non in fatis est ut ista omnia videas. verum abito: iam enim et vitae et operum tibi finis instat." inde rediens in morbum incidit, ex quo decessit. eius morbo imperator audito Tiberium festinanter ad eum misit: qui et aegrotantem illum vidit, et mortuum Romam advectum in foro proposuit. atque in defuncti laudem et Augustus et Tiberius orationes habuerunt.

Inde ad leges ferendas conversus eas senatoribus legendas dedit, ut si quid vel improbarent vel melius nossent, dicerent. adeo enim popularem se praebat ut, cum ex commilitonibus quidam eum advocatum orasset, ipse vero propter occupationes amicum suo loco misisset, idque ille moleste forens dixisset "at ego quoties tibi auxilio fuit opus non alium pro me misi sed ipse pro te discrimen adii", in forum veniret et ipse ei patrocinaretur. cum quidam ut per ambitum et corruptelas magistratus adepti arguerentur, rem neque exploravit et dissimulavit, quod ea de causa neque multare quenquam neque convictis veniam dare vo-

ἡγεμονίαν καίπερ, ὡς ἔλεγεν, ἀφίεις, ἐπειδὴ καὶ τὰ δεύτερα δέκα ἔτη παρῆλθον, ἄκων δῆθεν αὐθις ἐδέξατο, ὡς ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς στρατεύσων. καὶ αὐτὸς μὲν οἴκοι κατέμεινεν, ἐπ' ἐκείνους δὲ τὸν Τιβέριον ἐπεμψεν. ὃν ἐπανελθόντα αὐτοκράτορα ἀνείπε καὶ ὑπατον αὐθις ἀπέδειξε καὶ τοῖς ἐπινικίοις ἐσέμνυνεν. αὐτὸς δὲ τὸν 5
C Σέξιλιον καλούμενον μῆνα Αὔγουστον ἀνωνόμασε.

Τοῦ δὲ Μαικήνου τελευτήσαντος ἤλγησε· πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα ἐπ' αὐτοῦ ὦντο, μάλιστα δὲ τῆς ὀργῆς, ὅτε ἀκρατέτερον αὐτῇ ἐκέχρητο, παρελύετο καὶ μετήνεκτο πρὸς τὸ ἡπιώτερον. τεκμήριον δέ, δικάζοντός ποτε καὶ πολλὰς ἀποφηναμένου ψήφους 10 θανατικὰς, ἐπεχείρησε μὲν ὁ Μαικήνας διώσασθαι τοὺς περιεσιῶτις καὶ ἔγγυς αὐτῷ προσελθεῖν, μὴ δυνθῆεις δὲ ἔγραψεν ἐν χάφτῃ μικρῷ "ἀνάστα δῆμιε", καὶ αὐτὸ εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ ἔραρην· ὃ ἐπελθὼν ἐκείνος εὐθὺς ἀνέστη καὶ τὰς ψήφους ἠκύρωσεν ἕς τῆνικαῦτα ἦν ψηφισόμενος. οὐ γὰρ ἡγανάκτει διορθού- 15
D μενος ὑπὸ τῶν φίλων ἀλλὰ ἔχειρε. μέγιστον δὲ τῆς ἀρετῆς τοῦ Μαικήνου δεῖγμα, ὅτι τῷ τε Αὔγουστῳ πρὸς τὰς ὀρμὰς αὐτοῦ ἀνθιατάμενος ᾤκειώτο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἕπασιν ἤρρασε, καὶ ὅτι πλείστον πυρ' αὐτῷ δυνθῆεις, ὥστε πολλοῖς καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς δοῦναι, αὐτὸς ἐν τῷ τῶν ἱππέων τέλει κατεβίω καὶ οὐχ ὑπερ- 20 ἐφρόνησεν.

4 αὐτοκράτορα ἀνείπε B, αὐτοκράτορά τε ἀνείπε A, ἀνείπεν αὐτοκράτορα PW. 5 ἀνέδειξε A: Dio ἀπέδειξε. 6 κατωνόμασε A: Dio ἀνωνόμασε. 13 ἀπὸ ἀδ γραμματεῖον refertur apud Dionem. 19 ὥστε πολλοῖς καὶ τιμὰς A Dio, ὡς καὶ τιμὰς πολλοῖς PW. 20 ἐν om AC Dio.

lebat. principatum etsi depositurum prae se ferebat altero decennio elapso, invitus scilicet denuo suscepit ut Gallis bellum inferret. caeterum ipse domi mansit et Tiberium contra illos misit: reversum imperatorem declaravit et consulem fecit et triumpho ornavit. mensem Sextilem de suo nomine Augustum appellavit.

Maecenatis obitum aegre tulit: qui cum aliis in rebus ei fuit utilis, tum ira effervescentem placare solitus et ad moderationem traducere. cuius illud argumentum est. cum aliquando pro tribunali multos capitibus condemnasset, Maecenas per turbam populi ad eum penetrare frustra conatus chartulae inscripsit "surge carnifex", eamque in gremium eius coniecit: qua lecta surrexit Caesar et sententias abrogavit quas tum pronuntiarat. nam se ab amicis castigari adeo non aegre ferebat, ut gauderet. Maecenatis porro virtutem illud declarat maxime, quod cum cupiditatibus Augusti refragaretur, nihilominus ei carus erat, et caeteris omnibus placebat; et quamvis tanta eius esset auctoritas ut multis honores et magistratus largiretur, ipse in ordine equestri omnem aetatem aequo animo exegit.

Ὅρων δὲ ὁ Αὐγουστος τὸν τε Γάιον καὶ τὸν Λούκιον τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ, οὓς καὶ υἰοθετήσατο, μὴ τὰ ἥθη ζηλοῦντας αὐτοῦ (οὐ γὰρ ἀβρότερον διήγον μόνον ἀλλὰ καὶ ἐθρασύνοντο), καὶ βουλευθεῖς αὐτοὺς σωφρονεστέρους θάσθαι ὡς ἰδιώτας, τῷ Τιβερίῳ εἰς πέντε ἔτη τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν ἀπέτιμε καὶ τὴν Ἀρμενίαν ἀλλοτριωμένην μετὰ τὸν τοῦ Τιγράνου θάνατον προσ- P I 539
 ἐκλήρωσεν. οὐδὲν δ' ἐκ τούτου ἀπώνατο. οἱ μὲν γὰρ παῖδες παρορᾶσθαι δόξαντες ἤχθοντο, ὁ δὲ Τιβέριος τὴν ὁργὴν αὐτῶν ἐφοβήθη· διὸ οὗτ' εἰς Ἀρμενίαν ἀπεληλύθει, ἀλλ' εἰς Ῥόδον 10 ἀφίκετο. τῷ δ' ἐφεξῆς ἔτι δωδέκατον ὑπατεύων ὁ Αὐγουστος εἰς τοὺς ἐφήβους τὸν Γάιον ἔταξε καὶ εἰς τὸ βουλευτήριον ἅμα εἰσήγαγε καὶ πρόκριτον ἀπέφηνε τῆς νεότητος ἱλαρχόν τε φυλῆς W II 167
 γενέσθαι ἐπέτρεψε. καὶ μετ' ἐνιαυτὸν καὶ ὁ Λούκιος τὰς τιμὰς ὄσαι τῷ Γαίῳ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐδέδοντο ἔλαβεν. ἀθροισθέντος 15 δὲ τοῦ δήμου καὶ ἐπανορθωθῆναι τινα ἀξιούστος καὶ τοὺς δημάρχους διὰ τοῦτο πρὸς τὸν Αὐγουστον πέμψωντος, ἦλθεν ἐκεῖνος καὶ περὶ ὧν ἐδέοντο σφίσι συνδυσκέψατο· καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦσθησαν ἅπαντες. τὴν δὲ θυγατέρα Ἰουλίαν ἀσελγαίνουσαν φωρούσας ὑπερωργίσθη· καὶ ἐκείτην μὲν εἰς νῆσον ἀπήγαγεν ὑπερβόριον, ἧ 20 καὶ ἡ μήτηρ ἡ Σκριβωνία ἐκοῦσα συνεξέπλευσε, τῶν δὲ δὴ χρησαμένων αὐτῇ τὸν μὲν Ἰούλιον Ἀντώνιον ἔκτεινεν ἄλλους τε τινὰς ἐπιφανεῖς ἄνδρας ὡς τῆς μοναρχίας ἐφιμεμένους, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς νήσους τινὰς ὑπερώρισε.

6 μετὰ τὸν τοῦ Τιγράνου θάνατον om Dionis exemplaria. 10 τῷ δ' ἐφεξῆς — 18 ἦσθησαν ἅπαντες om Dionis exemplaria. 10 post δωδέκατον C add ἔτι. 14 ἐδέδοντο AB, ἐδίδοντο PW. 19 ἀπήγαγεν om B. 20 δὴ add AB Dio. 21 Ἰούλιον Reimarus.

Augustus cum Gaium et Lucium nepotes eosdemque filios adoptivos non suos imitari mores videret (nec enim luxuriosius duntaxat sed ferocius etiam se gerebant), eosque ut privatos modestiores reddere statuisset, tribuniciam potestatem in quinquennium Tiberio decrevit et Armeniam post Tigranis obitum alienatam attribuit. verum ea re nihil profecit. nam et pueri cum se negligi putarent, ei succensebant; et Tiberius illorum iram veritus in Armeniam non abiit, sed Rhodum est profectus. Augustus vero anno sequenti duodecimum consul Gaium toga virili data in curiam adductum principem iuventutis designavit et severum turmae equitum esse iussit, annoque post Lucio eius fratri eosdem honores dedit. populo congregato et quaedam corrigi postulante, ea de causa tribunis ad Augustum missis, ipse venit, et quae petebant una cum eis consideravit: qua re omnes sunt delectati. Iuliam filiam, lasciviam eius aegerrime ferens, in insulam relegavit: cum eaque mater Scribonia ultro in exilium abiit. ex amatoribus eius Iulium Antonium et alios claros viros ut regnum affectantes interfecit, caeteros in insulas relegavit.

36. Τῶν Ἀρμενίων δὲ νεωτερισάντων καὶ τῶν Πάρθων C αὐτοῖς συνεργούντων ἀλγῶν ἐπὶ τούτοις ὁ Αὐγουστος ἠπόρει τὴν ἄν πράξει. οὔτε γὰρ αὐτὸς στρατεῦσαι οἶός τε ἦν διὰ γῆρας, ὁ τε Τιβέριος, ὡς εἴρηται, μετέστη ἤδη, ἄλλον δὲ τινα πέμψαι τῶν δυνατῶν οὐκ ἐτόλμα· ὁ Γάιος δὲ καὶ ὁ Λούκιος νέοι καὶ ἔπραγμάτων ἐτύγχανον ἄπειροι. ἀνάγκης δ' ἐπικειμένης τὸν Γάιον εἴλετο, καὶ τὴν τε ἑξουσίαν αὐτῷ τὴν ἀνδύπατον καὶ γυναῖκα ἔδωκεν, ἵνα καὶ τούτου τι προσλάβῃ ἀξίωμα, καὶ οἱ καὶ συμβούλους προσέταξε. καὶ ὁ μὲν ἀφωρηθήσῃ ἐντίμως παρὰ πάντων ὑποδεχόμενος οἶα τοῦ αὐτοκράτορος ἔγγονος ἢ καὶ παῖς νομιζόμε- D νος, καὶ ὁ Τιβέριος δ' ἐς Χίον ἐλθὼν αὐτὸν ἐθεράπευσε, τὰς ὑποψίας ἀποτριβόμενος, ὑποκίπτων τε διὰ τοῦτο καὶ ταπεινού- μενος· ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν Συρίαν καὶ μηδὲν μέγα κατωρθωκῶς ἐτρόσθη. Ἄδδων γάρ τις τὰ Ἀρτάγειρα κατέχων ὑπηγάγετο παρὰ τὸ τεῖχος τὸν Γάιον ὡς τι φράσεων ἀπόρρητον, καὶ αὐτὸν ἔτρωσεν. 15 ὁ μὲν οὖν πολιορκηθεὶς ἤλω, ὁ δὲ Γάιος ἐνόσησεν ἐκ τοῦ τραύ- ματος, καὶ ἄλλως μέντοι μὴ ὦν ὑγιεινός. διὸ καὶ τὴν διάνοιαν ἐξελέλυτο καὶ πολλῷ μᾶλλον ἀπημβλύνθη, καὶ ἰδιωτεύειν ἤξιο· ὥστε τὸν Αὐγουστον περιαλγήσαντα προτρέψασθαι αὐτῷ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐλθόντα πράττειν ὁ βούλοιο. ὁ δὲ ἐς Λυκίαν ἐν Ὀλκάδι 20 P I 540 παρέπλευσεν, ἔνθα δὴ καὶ μετήλλαξεν. ὁ δὲ Λούκιος ὁ ἀδελφός

1 Τῶν Ἀρμενίων — 14 κατωρθωκῶς ἐτρόσθη] horum plurima omit-
tunt Dionis codices. 8 καὶ post of add A. 14 κατέσχω W.
παρὰ] περι AB: Dio ὑπό. 17 ἄλλως μέντοι] ἄλλος δὲ A.
18 καὶ prius om A Dio. 20 ἐλθόντι A: Dio ἐλθόντα.

ΦΟΝΤΗΣ. Cap. 36. Dionis Historiae Romanae lib. 55 c. 11 — 22.
nonnulla Zonaras habet quas in Dionis codicibus desiderantur.

36. Cum Armenii defecissent et a Parthis luvarentur, ea re dolens, quid ageret ambigebat. nec enim ipse propter senectutem bellum gerere poterat, et Tiberius, ut dictum est, iam secesserat, nec alium ex potentioribus mittere audebat. Gaius vero et Lucius adolescentes et rerum imperiti erant. verum urgente necessitate Gaium delegit, potestate proconsulari et uxore data, ut ea quoque re dignitas eius augetetur, et consiliariis adiunctis. is iter ingressus ab omnibus ut imperatoris nepos ac potius filius honorifice exceptus est. Tiberius etiam Chium traiecit et adolescentem coluit, purgando suspiciones et summiase humiliterque se gerendo, cum in Syriam venisset et nihil praecleari gessisset, vulnus accepit. Addo enim, qui Artagira tenebat, eum ad moenia plectulum tanquam arcani aliquid dicturus vulneravit. ac is quidem urbe expugnata captus est, Gaius autem, et iam alioqui parum firma valetudine, et dissolutiore ingenio, ex vulnere aegrotavit; et multo hebetior factus postulavit ut privatam sibi vitam liceret agere. id Augustus aegerrime ferens eum hortatus est ut in Italiam reversus quod vellet ageret. ille vero nave oneraria in Lyciam advectus obiit, Lucio

αὐτοῦ προαίεσθη, ἐξαίφνης νόσῳ ἀποθανών. ἢ τε οὖν Λιβία ἐπὶ τῷ θανάτῳ τούτων ὑπωπτεύθη καὶ ὁ Τιβέριος, οὐ πολλῶ πρότερον ἐκ τῆς Ῥόδου πρὸς τὴν Ῥώμην ὑπονοστήσας. αὐτὸς τε γὰρ τῆς διὰ τῶν ἀστρῶν μαντικῆς ἐμπειρότατος ἦν, καὶ Θράσυλον εἶχεν ἄνδρα τὴν ἀστρολογίαν ἀκρότατον· ὤθεν καὶ τὰ ἐαντιῶ καὶ τὰ ἐκείνοις μέλλοντα συμβαίνειν ἠπίστατο. λέγεται γοῦν ὅτι βουλευθεὶς ποτε ὁ Τιβέριος ἐν τῇ Ῥόδῳ τὸν Θράσυλον ἀπὸ τοῦ τείχους ὤσειν, ὡς μόνον συνειδόμενα ὅσαπερ ἐνεβεί, σκυθρωπῶσαντά τε ἰδὼν αὐτόν, ἤρετο δι' ὃ τι συνένηψε· τοῦ δὲ κίνδυνόν 10 **τινα προορᾶν ἐρηγημένον αὐτῷ φήσαςτος ἰθαύμασεν ὁ Τιβέριος, B** καὶ φυλάξει αὐτὸν ἐαντιῶ διὰ τὰς ἐλπίδας ἠθέλησεν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω· ὁ δὲ Αὔγουστος δεσπότης ὑπὸ τοῦ δήμου ὀνομασθεὶς, καὶ ἀπειπόμενος μηδένα πρὸς αὐτὸν κεχηρῶσθαι τούτῳ δὴ τῷ προσρήματι, χιλίας τε καὶ πεντακοσίας μυ- 15 **ριάδας δραχμῶν ἀτόκους τοῖς δεομένοις δανείσους ἐπ' ἔτη τρία,** ἐρηγεῖτο παρὰ πάντων καὶ ἐσεμνύνετο. δύνανται δὲ παρὰ Ῥωμαίοις αἱ εἴκοσι καὶ πέντε δραχμαὶ χρυσοῦν νόμισμα ἔν, παρὰ δὲ τοῖς Ἑλλησιν εἴκοσι δραχμῶν ὁ Δίων φησὶ τὸ χρυσοῦν ἀλλάσσει- C **σθαι νόμισμα.**

20 **Μετὰ δὲ ταῦτα Κελτικῷ πολέμῳ κεκηνημένου, αὐτὸς ἐπὶ** τε γήρους καὶ νόσου κεκημηκὸς ἔχων τὸ σῶμα καὶ ἐκστρατεῦσαι

4 διὰ om A. Θράσυλλον Dio. 8 εἰδόμενα C. 9 συν-
 νένοφεν Dio. 14 χιλίας τε — 16 ἐσεμνύνετο om Dionis codices.
 18 Δίων] haec παρὰ δὲ τοῖς Ἑλλησιν — 19 νόμισμα non leguntur
 apud Dionem. 20 Μετὰ δὲ — p. 424 v. 4 ἐπέτερεφεν partim
 desiderantur apud Dionem. αὐτὸς AB, καὶ αὐτὸς PW.

fratre eius repentino morbo prius extincto, unde Livia et Tiberius non multo ante Rhode reversus suspicione non caruerunt. nam cum et ipse divinationis ex sideribus peritissimus esset, et Thrasyllum virum in astrologia summum secum haberet, quid et sibi et illis eventurum esset praesciebat, illud certe quidem fertur: cum aliquando Rhodi Thrasyllum de muro praecipitare in animo haberet ut solum cogitationum suarum conscius, et eum tristem vidisset, tristitiae causam rogasse: qui cum respondisset magnum sibi periculum imminere, Tiberium admiratione scientiae et propter spem principatus apud se retinuisse.

Sed haec haecenus. Augustus vero cum domini appellationem a populo Romano sibi tributam repudiasset, vetuissetque ne a quoquam ita compellaretur, et indigentibus decies quinquies centena milia drachmarum sine usura in triennium mutuasset, ab omnibus laudabatur et celebrabatur. valent autem apud Romanos quinae et vicenae drachmae unum aureum nummum: apud Graecos autem vicenis drachmis aureum nummum permutari scribit Dio.

Post haec Gallico bello orto cum ob corpus et senio et morbo

μη οἶός τε ἂν, τὸν Τιβέριον πῆ μὲν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἀν-
 υγκασθεὶς πῆ δ' ὑπὸ τῆς Ἰουλίας ἀνυπεισθεὶς (ἤδη γὰρ αὕτη ἐκ
 τῆς ὑπεροχίας κατήχθη) υἰοθετήσατο, καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς
 ἐκστρατειαν ἐπέτερεν. ὑποπτεύσας δὲ μὴ τι νεοχωμῶσιν ὁ Τιβε-
 W Π 168 ριος ὑπερφρονήσας, καὶ τὸν Γερμανικὸν τὸν Ἀρούσου παῖδα 5
 εἰσποιήσατο. πρᾶσσοντι δὲ ταῦτα ἄλλοι τε καὶ Γναῖος Κορνή-
 λιος τοῦ μεγάλου Πομπηίου θυγατρίδους ἐπεβούλευσαν. μήτ'
 D οὖν ἀποκτεῖναι σφᾶς ἐθέλων (οὐδὲν γὰρ ἐκ τῶν ἀπολλυμένων
 ἑώρα πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῶ κατορθούμενον) μήτ' ἀπολῶσαι θαρ-
 ρῶν, ἵνα μὴ καὶ ἄλλους ἐκ τούτου ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπάσῃται, οὐδ' 10
 ἡμέρας ἀφροντιστεῖν οὔτε νυκτὸς ἡδύνατο ἡρεμεῖν. ταῦθ' ἢ
 Λιβία ὁρῶσα ἤρετο αὐτὸν τί διτι οὐ καθύδει. ὁ δὲ "τίς ἂν"
 εἶπεν "ὦ γύναι, κἄν ἐλάχιστον ἀτρεμήσειε, τοσοῦτους ἔχων
 ἐχθροὺς καὶ οὕτω συνεχῶς ἐπιβουλεύμενος;" ἢ δὲ πολλὰ μὲν
 περὶ τούτου διειλίχθη αὐτῶ, τελευταῖον δὲ γνώμην ἔδωκε, θανά- 15
 τω μὲν μηδένα τῶν τοιοῦτων τιμωρεῖσθαι, ἕτερος δὲ πῶς αὐτοὺς
 P I 541 σωφρονίσειν, ὥστε μηκέτι τοιοῦτόν τι ἔξαμαρτεῖν, καὶ μάλιστα
 συγγνώμη καὶ εὐποιίας. "οὐ γὰρ πείθειν ἢ ἀναγκάζειν" ἔφη
 "φιλεῖν τινα τὸ ξίφος δεδύνηται, ἀλλὰ τὸν μὲν κολαζόμενον ἀπόλ-
 λυσι, τὰς δὲ δὴ τῶν ἄλλων ψυχὰς ἄλλοτριοὶ τοῦ κολάζοντος, 20
 ἐπεὶ μηδὲ φιλοῦσιν ὅτι ἐδικαιώθησαν ἕτεροι, ἀλλ' ἀπεχθάνονται
 μᾶλλον ὅτι φόβος καὶ αὐτοῖς ἐντεῦθεν ἐπήρηται." τοιαῦτα πολλὰ

2 αὐτῆ] καὶ αὕτη A. ἐκ] ὑπὸ C. 7 ἐπεβούλευσε A.
 16 μὲν om A. τιμωρεῖσθαι A Xiphilinus, κολάζειν PW.
 19 τινα τὸ ξίφος A, τὸ ξίφος τινὰ PW.

fessum ipse ducere exercitum non posset, Tiberium partim ipsis rebus
 urgentibus partim Iuliae impulsu (iam enim ab exsilio revocata erat)
 adoptatum contra Gallos misit. veritus autem ne is per superbiam novi
 aliquid moliretur, etiam Germanicum Drusi filium adoptavit. haec agenti
 cum alii tum Cn. Cornelius Pompeii Magni ex filia nepos sunt insidiati.
 quos cum nec occidere vellet (neque enim securitati suae interitu illo-
 rum quicquam consuli videbat) nec absolvere auderet, ne plurium ea
 lenitate contra se audacia confirmaretur, neque interdiu securus neque
 noctu quietus esse poterat. quae cum Livia videret, rogabat qua de
 causa noctu non dormiret. cui ille "quisnam" inquit, "mulier, inter tot
 hostes vel minimam capiat quietem, et in tam frequentibus insidiis?"
 tum illa multis ea de re verbis factis denique consuluit ne quem insidia-
 torem occideret, sed alio quovis modo eos castigaret, ne quid eiusmodi
 deinceps conarentur, venia in primis et benefaciendo. "nunquam enim"
 inquit "gladius cuiquam sui amore persuadere aut extorquere potuit,
 sed eum qui punitur perdit, caeterorum animos ab eo qui poenas sumit
 alienat. neque enim profecto ob aliorum supplicia amare incipiunt, sed
 oderunt magis ob metum sibi quoque impendentem." haec et id genus

τῆς Διβίας εἰπούσης ὁ Αὐγουστος ἐπέσθη αὐτῇ, καὶ πάντας ἀφῆκε τοὺς ὑπαιτίους, λόγοις νουθετήσας αὐτούς· τὸν δὲ γε Κορνήλιον καὶ ὑπατον προσπέδειξε. καὶ ὁ λοιπὸς δὲ τοῦ Αὐγουσίου θυγατριδοῦς ὁ ἐκ τῆς Τουλίας τῷ Ἀγρίππᾳ τεχθεὶς, ὃν B
5 καὶ Ἀγρίππαν ἐκάλεσεν, εἰς ἐπιθῆκον ἐγράφη.

37. Ὁ δὲ γε Τιβέριος τὰ τε τῶν πολέμων διώκει καὶ εἰς τὴν Ῥώμην συνεχῶς εἰσεφοῖτα, φοβούμενος μὴ ὁ Αὐγουστος ἄλλον τινὰ ἀπόντος αὐτοῦ προτιμήσῃ. κινήθεντων δὲ τῶν Δακῶν καὶ Σαυροματῶν καὶ ἄλλων Παννονικῶν ἐθνῶν, ὁ Τιβέριος πρὸς 10 αὐτούς ἀνέστρεψεν ἐκ τῆς Κελτικῆς. καὶ τὸν Γερμανικὸν δὲ ὁ Αὐγουστος ἐκεῖ ἐπέμψεν, ὡς τάχα τοῦ Τιβερίου ταχέως αὐτῶν κρατῆσαι δεδνημένον, ἐκουσίως δὲ τὸν καιρὸν τρίβοντος, ἴν' ἐν τοῖς ὅπλοις εἴη διὰ τὸν πόλεμον. ἐπέμψε δὲ τὸν Γερμανικόν, ὅτι C
ὁ Ἀγρίππας ἀπεκηρύχθη ὡς μὴ σωφρονιζόμενος· καὶ ἦ τε οὐσία 15 αὐτοῦ τῷ στρατιωτικῷ ταμείῳ ἀπενεμήθη, κάκεινος εἰς νῆσον περιωρόσθη. πολλὰ μέντοι καὶ ποιήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τοῖς τῶν ἐθνῶν τοῦτων πολέμοις, οὐ μείω δὲ καὶ παθόντες, τέλος τὰ μὲν ὁμολογία ὑπηγάγοντο τὰ δὲ μάχαις ἐνίκησαν. ὁ δὲ Τιβέριος ἐς τὴν Ῥώμην ἐπανελήλυθε, καὶ αὐθις παρὰ τοῦ Αὐγουσίου εἰς 20 Δαλματίαν ἐστάλη ἀνταιρόντων ἐκεῖ τινῶν· οὗς μόλις μὲν καὶ σὺν κινδύνοις, τέως δ' οὖν ἐχειρώσατο, καὶ ὁ Γερμανικὸς ὁμοίως ἐτέρους.

3 καὶ ὁ λοιπὸς — 5 ἐγράφη] breviora sunt apud Dionem. 5 ἐκάλεσαν A.

FONTES. Cap. 37. *Dionis Historiae Romanae lib. 55 c. 27 — lib. 56 c. 25. nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.*

alia disserenti Liviae obtemperavit Augustus, et reos omnes verbis castigatos dimisit: Cornelium etiam consulem designavit. superstiti ex Iulia filia et Agrippa nepoti, quem Agrippam nominavit, togam virilem dedit.

37. Tiberius rem bellicam administrans Romam crebro venit, metuens ne sibi Augustus per absentiam suam alium antefereat. sed Dacia, Sauromatibus aliisque Pannonicis gentibus concitatis ex Gallia ad eas rediit. eodem Augustus Germanicum misit, cum fortasse Tiberius eas celeriter vincere posset, ac tempus de industria tereret, ut propter bellum in armis esset. misit autem Germanicum, quod Agrippa propter pertinacem morum improbitatem abdicato, eius pecunia in aerarium relata militare erat, ipse in insulam relegatus erat. eas gentes Romani post multas clades illatas nec pauciores acceptas tandem partim ad deditio-nem compulerunt partim acie vicerunt. Tiberius Romam reversus ab Augusto in Dalmatiam contra quosdam tumultuantes missus est: quos aegre ille quidem et cum periculo, sed vicit tamen. vicit et Germanicus alios.

- Καὶ ὁ μὲν πόλεμος οὗτος τοῦτο ἔσχηκε τέλος, ἐκ δὲ Γερμανίας ἀγγελία κομισθεῖσα ἐορτάσαι τὰ νικητήρια τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐκώλυσεν. ἐν γὰρ τῇ Κέλτικῇ εἶχον αὐτῆς τινα οἱ Ῥωμαῖοι, οὐχ ὁμοῦ συγκείμενα ἀλλὰ σποράδην ὡς ἔτυχε χειρωθέντα. καὶ στρατιῶται ἦσαν ἐκεῖ, καὶ πόλεις συνωκίζοντο, καὶ οἱ βάρβυροὶς πρὸς ἔθνη Ῥωμαϊκὰ καὶ ἐνκοσμίων μετερροθμίζοντο. ἕως μὲν οὖν κατὰ βραχὺ καὶ ὁδοῦ τι ἐκ τῶν πατρίων μετήγοντο, οὐκ ἤχθοντο τῇ τοῦ βίου μεταβολῇ· ἐπεὶ δ' ὁ Οὐάρου ὁ Κυντίλιος τὴν ἡγεμονίαν τῆς Γερμανίας λαβὼν ἔσπευσεν αὐτοὺς ἀθρόον μεταστῆσαι, καὶ ὡς δουλεύουσι σφίσι ἐπέταττε καὶ χρήματα ἔπραττεν, 10
- P I 542 οὐκ ἠρέσχοντο, ἀλλὰ δεξιόμενοι τὸν Οὐάρου, ὡς τὰ προσταττόμενα ποιήσονται, πόρρω τοῦ Ῥήνου προήγαγον, καὶ πίστιν αὐτῶν παρέσχον ὡς καὶ ἄνευ στρατιωτῶν δουλεύουσας. ὁ δὲ πιστεύσας οὔτε τὰ στρατεύματα ὡς ἐν πολεμῇ συνέχε καὶ ἄλλους ἀλλαχοῦ
- W II 169 ἔπεμπε. θαρροῦντος οὖν αὐτοῦ καὶ μὴ τι δεινὸν ὑποπτεύοντος 15 ἐπανίστανται, καὶ ἀποκτείναντες τοὺς παρὰ σφίσι στρατιώτας ἐπῆλθον αὐτῶ ἐν ὕλαις δυσσεβάτοις ὄντι μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν στρατιῆς, καὶ ἐξάκινα σφῶς διὰ τῶν λοχμωδεστάτων, ἔμπειροι τούτων ὄντες, περιμοίχισαν. καὶ πλεῖστα μὲν καὶ πλειστάκις
- B ἐκάκωσαν, τέλος δὲ τῶν μὲν Ῥωμαίων ἀποβαλόντων πολλούς, τοῖς 20 δὲ βαρβάροις αἰεὶ προστιθεμένων ἐτέρων ὁμογενῶν, ἤμῃ οἱ Ῥωμαῖοι κυκλούμενοι ἐφονεύοντο, ὥστε καὶ τὸν Οὐάρου καὶ τοὺς

6 ἤδη A. 11 προσταττόμενα AB cum Dione, πραττόμενα PW.
15 οὖν A Dio, δ' PW, om C. 21 ὁμογενῶν ἐτέρων A.

Bello sic confecto nuntius ex Germania allatus obstitit quo minus triumpharetur. nam in Gallia nonnullas eius partes Romani occuparant, non eodem sitas loco, sed sparsim pro tempore subactas. erant in ea legiones, et urbes condebantur, et barbari ad Romanos mores et civilitatem traducebantur. qui dum paulatim et ratione quadam a patriis institutis avocabantur, vitae mutationem haud iniquis animis patiebantur. sed cum Quintilius Varus Germaniae praepositus eos subito ac penitus ab inveterata consuetudine avellere aggrediretur, superbeque et avare ut mancipiis imperitaret, ferre non potuerunt, sed eum receptum, tanquam imperata facturi, data fide se citra milites ultro servituros, longe a Rheno abduxerunt. qui cum eis crederet, neque milites, ut in hostili agro, coniunctos haberet, et alios alio dimisisset, securo illo nec ullum periculum metuente consurgunt, et occisis qui apud ipsos erant militibus illum cum suis legionibus in densis et impeditis silvis versantem ex improviso pro noticia locorum, qua minime patebat exitus, circumvenerunt, ac saepissime Romanos plurimum afflixerunt. qui cum tandem multos suorum amisissent, barbaris vero subinde ex popularibus novae vires accederent, facilius circumdati caedebantur. itaque Varus et praecipui

λοιποὺς τοὺς λογιμωτάτους τριωθῆναι· οἱ φοβηθέντες μὴ ζωγρηθῶσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀνείλον. τοῦτο δὲ γνόντες καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ μὲν τὸν ἄρχοντα ἐμιμήσαντο, οἱ δὲ τὰ ὄπλα τιθέντες ἐπέτρεπον τῷ βουλομένῳ φρονεῖν αὐτούς. ἐκόπτοντο οὖν ἀδειῶς, καὶ τὰ ἐρύματα πάντα κατέσχον οἱ βάρβαροι, ἄτερ ἑνός, περὶ δ' ἀσχυλθέντες οὔτε τὸν Ἔρνον διέβησαν οὔτ' ἐς τὴν Γαλατίαν εἰσέβαλον. ἀλλ' οὐδ' ἐκείνο χειρώσασθαι ἠδυνήθησαν, ἐπεὶ μήτε πολιορκεῖν ἠπίσταντο καὶ τοξόταις οἱ Ῥωμαῖοι συχνοῦς ἐχρῶντο, ἐξ ὧν καὶ ἀνεκόπτοντο καὶ πλείστοι ἀπώλλυντο. μετὰ δὲ τοῦτο 10 πυθόμενοι φυλακὴν τοῦ Ἔρνον τοὺς Ῥωμαίους ποιήσασθαι καὶ τὸν Τιβέριον οὖν βαρεῖ προσελαιύνειν στρατεύματι, οἱ μὲν πολλοὶ ἀπανεστήσαν τὸ ἐρύματος, οἱ δ' ὑπολειφθέντες ἀποστάντες αὐτοῦ, ὥστε μὴ αἰφνιδίως ἐπεξελεύσει τῶν ἐντὸς κακοῦσθαι, τὰς ὁδοὺς ἐτήρουν, σπάνει σιτίων αἰρήσειν ἠλπικότες αὐτούς. οἱ δ' 15 ἐντὸς ὄντες Ῥωμαῖοι, ἕως μὲν ἐπόρουσαν τροφῆς, κατὰ χώραν ἕμενον, βοήθειαν προσδεχόμενοι· ὡς δ' οὔτε τις ἐπεκουρεῖ αὐταῖς D καὶ λιμῶ συνέχοντο, ἐξῆλθον νύκτα τηρήσαντες χειμέριον (ἦσαν δὲ στρατιῶται μὲν ὀλίγοι, ἄοπλοι δὲ πολλοὶ), καὶ τὸ μὲν πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον φυλακῆριον τῶν βαρβάρων παρήλθον, πρὸς δὲ 20 τῷ τρίτῳ γενόμενοι ἐφωράθησαν. καὶ πάντες ἂν ἀπώλοντο ἢ καὶ ἐάλωσαν, εἰ μὴ οἱ βάρβαροι περὶ τὴν ἀρπαγὴν τῆς λείας ἐτρέποντο, καὶ οἱ σαλπινγκταὶ τροχαιῶν τι συμβοήσαντες δόξαν παρ-

4 καὶ τὰ ἐρύματα — 18 ἄοπλοι δὲ πολλοὶ om Dionis codices. 9 ἀπώλλοντο A. 13 αἰφνιδίως ABC, αἰφνιδίως PW. 19 τὸ add AB. 21 οἱ βάρβαροι — τῆς λείας] περὶ τὴν τῆς λείας ἀρπαγὴν οἱ βάρβαροι A.

quique vulnerati, metuentes ne vivi in hostium potestatem venirent, ultro sibi necem consciverunt. quo caeteri cognito partim ducem imitati sunt, partim abiectis armis cuius se iugulandos praebuerunt. eos igitur barbari impune occiderunt; et munitionibus omnibus, una excepta, sunt potiti. quam dum oppugnant, neque Rhenum traiecerunt neque in Galliam impressionem fecerunt. ac ne castellum quidem illud expugnare potuerunt ex obsidionum imperitia, et sagittariorum quibus Romani utebantur multitudine, a quibus repellebantur et plurimi occidebantur. deinde cum praesidiis Rhenum teneri et Tiberium cum magnis copiis adventare audivissent, plerique a castello recesserunt: reliqui, ne subitis hostium excursionsibus infestarentur, longius digressi vias obsederunt, ut penuria commeatus eos expugnarent. Romani vero dum cibaria suppetebant expectatione auxilii obsidionem tolerabant: sed cum nemo opem ferret, et fame urgerentur, tempestuosa nocte captata egressi (erant autem pauci milites, multi inermes) primas ac secundas barbarorum excubias fefellerunt: apud tertias demum deprehensi omnes aut caesi aut capti essent, nisi barbari ad direptionem praedae conversi essent, et

έσχον ὡς ἐπικουρίῳ τοῖς πολιορκουμένοις ἐλήλυθεν· ἔτα καὶ ὡς ἀληθῶς ἐπεκουρήθησαν. ὁ δὲ Τιβέριος διαβῆναι τὸν Ῥῆνον οὐκ
 P I 543 ἔκρινεν, ἀλλ' ἠτρέμιζεν ἐπιτηρῶν μὴ οἱ βάρβαροι τοῦτο ποιήσω-
 σιν. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνοι διαβῆναι ἐτόλμησαν, γνόντες αὐτὸν παρόντα.
 μετὰ ταῦτα δὲ αὐτὸς καὶ ὁ Γερμανικὸς εἰσέβαλον εἰς τὴν Κελτι-5
 κὴν καὶ τινα ταύτης κατέδραμον, οὐ μέντοι καὶ μάχῃ ἐνίκησαν
 οὔτε ἔθνος τι ὑπηγάγοντο, ὅτι μηδ' ἦει τις εἰς χεῖρας αὐτοῖς, καὶ
 οὐδ' αὐτοὶ τοῦ Ῥῆνου πόρρω προήλθοσαν, δεδιότες μὴ καὶ αὐθις
 σφαλῶσιν, ἀλλ' αὐτοῦ που μέχρι τοῦ μετοπώρου διατρέψαντες
 ἐπανήλθον.

10

38. Ὁ Αὐγουστος δὲ τὰ τῆς μοναρχίας διοικῶν καὶ ὑπέρ-
 γηρος ἤδη γενόμενος τὸν μὲν Γερμανικὸν ὑπατεύσαντα πρὸ τοῦ
 στρατηγῆσαι παρακατέθετο τῇ βουλῇ, τὴν δὲ τῷ Τιβερίῳ. ἱπ-
 B ποδρομίας δὲ τελουμένης ἐν τοῖς γενεθλοῖς αὐτοῦ ἐμμανῆς τις
 ἀνὴρ ἐκάθισεν ἐς τὴν δίφρον τὸν τῷ Ἰουλῷ Καίσαρι ἀνακειμένον 15
 καὶ τὸν ἐκείνου στέφανον περιέθετο· ὁ πάντας ἐτάραξεν ὡς εἰς
 τὸν Αὐγουστόν τι σημαῖνον. ἀλλὰ καὶ τέρατα πρὸς τοῦτο φέροντα
 προσέπεισε πλείονα. ὁ τε γὰρ ἥλιος ἅπας ἐξέλιπε καὶ τοῦ οὐρανοῦ
 πολλὰ πυρῶδες φαινόμενον καλεσθαι ἔδοξε καὶ ἀστέρες κομῆται
 καὶ αἱματώδεις ὤφθησαν· βουλῆς τε ἐπὶ τῇ νόσῳ αὐτοῦ ἐπαγ- 20
 γελθείσης ἔν' εὐχὰς ποιήσωνται, κεκλεισμένον εὐρητο τὸ συν-
 ἔδριον· καὶ κερωνὸς εἰς εἰκόνα αὐτοῦ ἐμπροσθὸν τὸ πρῶτον γράμμα

13 παρακατέθετο AC Dio, παρεκάθετο PW.

FOUNTES. Cap. 38. *Dionis Historiae Romanae lib. 56 c. 26—45.*
nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

tubicines incitato clangore opinionem illis attulissent quasi auxilia venissent obsessis; quae tandem revera advenerunt. Tiberius autem Rhenum sibi transeundum non censuit, sed quietus se continuit, observans an id barbari facturi essent. verum nec illi, praesentia eius cognita, transire ausi fuerunt. post haec ipse et Germanicus in Celticam impressione facta quasdam eius partes incursarunt; neque tamen vel praelio vicerunt vel gentem aliquam subegerunt, propterea quod nemo ad manus veniebat; nec ipsi a Rheno longe processerunt, veriti ne denuo cladem acciperent, sed ibi usque in autumnum commorati domum redierunt.

38. Augustus vero cum in imperio admodum senuisset, Germanicum ante praetoram consulatu functum senatui, senatum Tiberio commendavit. ludis circensibus, natali eius, homo quidam insanus sellam Iulio Caesari dedicatam occupavit, illiusque coronam suo capiti imposuit. id turbavit omnes, Augusto sinistri aliquid portendi existimantes. eodem prodigia complura accesserunt. nam et sol totus defecit, et caelum late ardere visum, et stellae crinitae sanguineo colore apparuerunt. indictoque propter morbum eius senatu, ut pro salute eius vota nuncuparentur, curia clausa est inventa; et fulmen in statuam eius delatum primam

τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρος ἠφάνισι. ταῦτα μὲν ὄν ζῶντος ἔτι
 αὐτοῦ προεφάνη· ὁ δὲ νοσήσας ἐν Νώλῃ μετέλλαξε τῇ ἐννεακαι- C
 δεκάτῃ τοῦ Αὐγουστοῦ μηνός, ζήσας ἕξ ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα, W II 170
 τριάκοντα καὶ τεσσαράων ἐνδειουσῶν ἡμερῶν, μοναρχήσας δὲ ἄφ'
 5 οὗ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ ἐνίκησεν ἐνιαυτοὺς πρὸς τέσσαρασι τεσσαράκοντα.
 ὑπωπιεῦθη μέντοι ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἡ Λιβία, ὅτι πρὸς τὸν
 Ἀγρίππῳ ὁ Αὐγουστος λάθρα ἐς τὴν νῆσον διέπλευσεν, ἔνθα
 μετὰ τῆς Ἰουλίας τῆς μητρὸς πεφυγάδευτο. δεισασα γὰρ μὴ
 καταλλαγείς ἐπὶ τῇ μονιρχίᾳ αὐτὸν καταγάγῃ, σῆκά τινα ἐπὶ
 10 δένδροις ἔτι ὄντα, ἕξ ὧν ὁ Αὐγουστος αὐτοχειρία συκάζειν εἰώ-
 θει, φαρμάξαι λέγεται, καὶ αὐτὴ μὲν τὰ ἀφάρμακτα ἦσθιεν, D
 ἐκεῖνῳ δὲ τὰ πεφαρμαγμένα προσέβυλεν. εἰτ' ὄν οὕτως εἴτ'
 ἄλλως ἀρρωσθήσας τότε τοὺς ἐταίρους συνήθροισε καὶ ἃ ἠβούλετο
 τοῦτοις διαλεχθεὶς τέλος ἔφη ὅτι "τὴν Ῥώμην πηλὴν πυραλα-
 15 βῶν λιθίνην ὑμῖν καταλείπω", τὸ τῆς ἀρχῆς ἰσχυρὸν τοῦ λόγου
 ἐνδείκνυμένου. οὐ μέντοι τὸν θάνατον αὐτοῦ αὐτίκα ἡ Λιβία
 ἔξέφηγε, φοβηθεῖσα μὴ τι νεωτερισθῆ, ἐν Δαλματία τοῦ Τιβε-
 ρίου διάγοντος, ἀλλὰ συνέκρυπεν αὐτὸν μέχρις ἐκεῖνος ἀφίκετο.
 ἀνακομισθέντος δὲ τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰς τὴν Ῥώμην, τὰς δια-
 20 θήκας αὐτοῦ ὁ Δροῦσος ἐκ τῶν ἀειπαρθένων τῶν τῆς Ἑστίας
 ἱερειῶν αἷς πυρετέθειντο εἰληφῶς εἰς τὸ συνέδριον εἰσήνεγκε, καὶ P I 544
 τὰς σφραγίδας οἱ κατασημνύμενοι ἐπισκέψαντο, καὶ ἀνεγνώσθη-

1 ἔτι om C. 7 ἔνθα μετὰ τῆς Ἰουλίας τῆς μητρὸς πεφυγά-
 δευτο non leguntur apud Dionem. 13 ἐτέρους A. 17 δαλ-
 ματία AC, Δαλματία PW. 19 τὰς διαθήκας — p. 430 v. 1
 τοῦ συνεδρίου] horum plurima omittuntur in Dionis exemplaribus.

litteram nominis Caesaris delevit. haec eo adhuc superstite acciderunt:
 ipse vero Nolaе ex morbo decessit decimo quarto Kalend. Septembres,
 septuagesimo et sexto aetatis anno, diebus quattuor et triginta misus:
 imperii post Actiacam victoriam quarto et quadragesimo. de eius morte
 suspecta fuit Livia, quod Augustus ad Agrippam in insulam, in qua
 cum matre Iulia exsulabat, clam traiecerat. verita enim ne reconciliata
 gratia eum ab exilio revocatum imperatorem designaret, ficus quasdam
 adhuc in arboribus pendentes, unde eas ipse decerpere solebat, infecisse
 dicitur, ac salubres ipsa edisse, venenatas illi reliquisse. sive igitur ea
 sive alia de causa morbo affectus amicos convocavit et quae voluerat
 collocutus denique dixit "urbem latericium repperi, marmoream vobis
 relinquo": quibus verbis stabilitum esse a se imperium innuebat. mor-
 tem eius Livia non statim aperuit, verita ne quid absente in Dalmatia
 Tiberio novaretur, sed in eius usque reditum celavit. cadavere Romam
 perlato Drusus testamentum eius a Vestalibus virginibus, quae id asser-
 vabant, acceptum in curiam attulit. id sigillis ab iis qui ea impresso-

σαν ἐν ἐπιπόρῳ τοῦ συνεδρίου. ἐκομίσθη δ' εἰς τὸ συνέδριον καὶ βιβλία αὐτοῦ τέσσαρα, ὧν τὸ μὲν ἐν τὰ περὶ τῆς ταφῆς διατάττετο, τὸ δ' ἕτερον τὰς πράξεις ὡς εἰργαστο διεξήκει, τῷ δὲ τρίτῳ τὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ τῶν προσόδων καὶ τῶν ἀναλωμάτων τῶν δημοσίων συντάξε καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τοῖς θησαυροῖς ἑ χρημάτων, τὸ δὲ τέταρτον ἐντολὰς περιεῖχε τῷ Τιβερίῳ καὶ τῷ κοινῷ ἐπισκήψεις. τούτων δ' ἀναγνωσθέντων ἡ ἐκφορὰ γέγονε
 B καὶ ἐπιτάφιοι ἐρρήθησαν παρὰ τε τοῦ Δρούσου καὶ παρὰ τοῦ Τιβερίου· εἶτα ἐκαύθη τὸ σῶμα αὐτοῦ. καὶ πένθος τότε μὲν σὺ πολλοί, ὕστερον δὲ πάντες ἔσχον, μεμνημένοι ὅτι τε πᾶσιν εὐ-10 πρόσσδος ἦν καὶ πολλοῖς ἐπήκει ἐς χρήματα, καὶ ὅτι λαν ἐτίμα τοὺς φίλους καὶ χάριτας ὡμολόγει τοῖς αὐτὸν διορθουμένοις ἐφ' οἷς ἐσφάλλετο· ὥσπερ καὶ τῷ Ἀθηνοδώρῳ ἀνδρὶ σοφῷ ἐπὶ τοιαῦδε αἰτία.

Εὐκατάφορος πρὸς τὰ ἀφροδίσια ἦν, καὶ οἱ γυναῖκες ἐκομι-16 ζοντο ὡς βρούλετο ἐν καταστέγοις φορείοις καὶ οὕτως εἰς τὸν αὐτοῦ εἰσήγοντο θάλαμον, ἐκεῖνος δὲ ταύτας ἐξηγγέ τε καὶ ἐκέχρητο. ἠρώσθη γοῦν ποτε γυναικὸς καὶ ἐπεμψε λαβεῖν αὐτήν. ἐν τούτῳ
 C δὲ ὁ Ἀθηνοδώρος, τῷ τῆς γυναικὸς ἐκείνης ἀνδρὶ συνήθης ὢν, ἔτυχεν ἀπελθὼν τὸν φίλον ὑπόμμενος, καὶ ἀσχάλλοντα εὐρῶν 20 κάκεινον καὶ τὴν γυναῖκα (οὐ γὰρ ἠδύναντο ἀντιστῆναι) τὴν αἰτίαν τῆς λύπης ἐπύθετο. καὶ μαθὼν ἠρμεῖν αὐτοὺς ἐκέλευσεν· αὐτοὺς

4 τῶν ἀναλωμάτων A, τὰ τῶν ἀναλωμάτων PW. 6 δὲ] δέ γε A. 8 τε add A. παρὰ (alterum) om B. 15 Εὐκατάφορος — p. 431 v. 9 σωφρονέστερος γέγονε] horum perpaucā habent Dionis codices. 16 ἐς B.

rant recognitis audiente senatu recitatum est. sunt et quattuor eius libelli in curiam allati: quorum unus sepulturae rationem praescribebat, alter acta eius continebat: in tertio milites, reditus et impensas publicas perscripserat et pecuniae numerum quae in thesauris esset: quartus mandata ad Tiberium et populum continebat. his lectis funus elatum est, orationes funebres a Druso et Tiberio habitae. deinde corpus eius crematum est. ac tum non multi, post omnes luxerunt, recordati eum omnibus accessu facilem, multis pecuniam suppeditasse, amicis summum honorem habuisse, gratias egisse iis a quibus ipsius errata corrigerentur: ut et Athenodoro viro sapienti, tali de causa.

Pronus erat in venerem, et mulieres ad eum quas volebat in tectis lecticis allatae in eius thalamum adducebantur, quibus ad libidinem abutebatur. igitur aliquando mulierem, cuius amore captus erat, arcessivit. cuius maritum Athenodorus pro familiaritate invisurus, cum et ipsum et uxorem indignantes invenisset (nec enim resistere poterant), maioris causa cognita eos tranquillo animo esse iussit: se enim ipsum

γὰρ ἀπελθεῖν ἔφη πρὸς τὸν Αὐγουστοῦν καὶ τὴν αὐτοῦ ἀποστρέψαι ὁρμήν. καὶ κομισθέντος τοῦ καταστέγου δίφρου ὡς τῆς γυναικὸς ἐν αὐτῷ εἰσελευσομένης, εἰσῆλθεν ὁ Ἀθηνόδωρος, καὶ ξίφος λαβὼν καὶ κατακαλυφθῆναι τὸν δίφρον ἀκριβῶς ἐπιτάξας οὕτως πρὸς τὸν τοῦ Αὐγουστοῦν κεκόμιστο θάλαμον. ἐκείνου δὲ τὸν δίφρον ἀποκαλύπτουτος ξυφήρης ἐκπεπήδηκεν εἰπὼν "εἴτα σὸ φοβῆ μή τις σε οὕτως εἰσελθὼν ἀποκτείνει;" ὁ δ' Αὐγουστος οὐ μόνον οὐκ ὠργίσθη οὐδ' ἐκάκισε τὸν Ἀθηνόδωρον, ἀλλὰ καὶ ὁ χάριν ἔγνω αὐτῷ καὶ σωφρονέστερος γέγονε. διὰ ταῦτα τοῖσιν 10 καὶ ἄλλα δὲ πλείω ἐπόθουν αὐτόν, καὶ ὅτι τοῦ Τιβερίου μετ' αὐτὸν μοναρχήσαντος οὐχ ὁμοίον ἐπειράθησαν.

39. Ἐν δὲ τῷ τεσσαρικοστῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς Αὐγουστοῦ W II 171 μοναρχίας ἐτέχθη ἐνανθρωπήσας ὁ κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὃς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ 15 ἱστορίᾳ καὶ πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη αὐτὸν ἱστορεῖ μοναρχήσῃ, τῶν ἄλλων τέσσαρα ἐπὶ τεσσαράκοντα τὰ τῆς μοναρχίας αὐτοῦ ἀριθμούντων ἔτη. γίνεται δὲ ἡ διαφωνία ἐντεῦθεν, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι τὴν μοναρχίαν τῷ Καίσαρι ἰλογίζοντο ἐξότου ναυμαχίᾳ ἐν Ἀκτίῳ ἐνίκησε τὸν Ἀντώνιον, ὅτε καὶ ὡς ἀληθῶς ἐμονάρχησε, P I 545 20 μόνος τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων γενόμενος κύριος, ὁ Εὐσέβιος δὲ

1 ἀποτρέψαι A. 15 καὶ 3 καὶ 5 ἔτη A. 16 τέσσαρα ἐπὶ
 τασ.] β καὶ δ A. cf. quae p. 429 v. 5 ex Dione narrata sunt.
 τὰ om B. αὐτῶν A. 18 μοναρχίαν ἰλογίζοντο καίσαρι
 ἐξότου ναυμαχίᾳ ἐνίκησε τὸν ἀντώνιον ἐν ἀκτίῳ A. 20 πρα-
 γμάτων AC, ταγμάτων PW.

Fontes. Cap. 39. Eusebii (Hist. eccl. 1 5) Dionis (Hist. Rom. 56 30) et Lucae (Evangel. 3 1 et 23) testimonia inter se comparantur.

Augustum accessurum et eius impetum repressurum. allata lectica Athenodorus gladio accepto pro muliere inscendit, eaque diligenter tegi iussa ad Augusti thalamum est perlatus. qui cum illam aperuisset, ille stricto gladio exilliens "itane" inquit "non times ne te aliquis sic ingressus occidat?" id factum Augustus non modo non aegre tulit nec Athenodorum obiurgavit, sed et gratias ei egit et modestior factus est. eum igitur cum ob haec tum ob alia plura, et quod Tiberium successorem eius alium sunt experti, desiderarunt.

39. Anno imperii Augusti quadragesimo secundo homo factus et natus est dominus noster et deus Iesus Christus, auctore Eusebio Pamphili, qui eum in Ecclesiastica historia 57 annos solum rerum potitum esse refert, cum reliqui 44 duntaxat numerent. verum dissensio inde existit, quod reliqui ab Actiaca demum victoria numerare incipiunt, quo tempore vere imperare coepit, Romanarum rerum solus factus dominus,

καὶ τὸν χρόνον ὃν συνῆρξε τῷ Ἀντωνίῳ τῇ μοναρχίᾳ προστίθῃσιν, ὡς καὶ τότε τοῦ Ἀγούστου ὅσα ἐβούλετο πράττειν, ἐκείνου τῇ Ἀγύπτῳ σχολάζοντος καὶ τῷ τῆς Κλεοπάτρας δουλεύοντος ἔρωτι, δι' ὃν καὶ ἀπώλετο. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς μοναρχίας τοῦ Καίσαρος ἰσθόρησεν ὁ Εὐσέβιος τὸν Χριστὸν γεννηθῆναι τὸ κατὰ σάρκα. εἰ γὰρ τεσσαράκοντα καὶ τσσαρας φαίμεν τοὺς τῆς μοναρχίας ἐνιαυτοὺς γενέσθαι τοῦ Καίσαρος, οὐ κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν δεύτερον ἔτος ἢ ἐπιφάνεια γέγονε τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἐνάτου ἔτος συμβαίνει τεχθῆναι τὸν κύριον. ὡς γὰρ ὁ Θεοπέσιος 10 B εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς ἰστορεῖ, ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος τὸν Χριστὸν ὁ Ἰωάννης ἐβάπτισε· τριάκοντα δ' ἦν ἐτῶν ὅτε ἐβαπτίσθη, κατὰ τὸν αὐτὸν εὐαγγελιστὴν ὥστε λοιπὸν τοὺς μὲν πεντεκαίδεκα τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν ἐκ τῶν τῆς αὐταρχίας τοῦ Τιβερίου χρόνων λαμβάνεσθαι, τοὺς δὲ 15 γε λοιποὺς πεντεκαίδεκα ἐκ τῶν τοῦ Ἀγούστου τεσσαράκοντα καὶ τεσσάρων καταλογίζεσθαι. συμβαίνει τοίνυν τοὺς ἕξ αὐτῶν περιλιμυνομένους ἐννεὶ εἶναι καὶ εἰκοσιν. ἐν γοῦν τῷ εἰκοστῷ ἐνάτῳ τῆς ἀκριβοῦς μοναρχίας τοῦ Καίσαρος Ἀγούστου καταλαμβάνεται τεχθῆναι τὸ κατὰ σάρκα ἐκ τῆς ἀειπαρθένου καὶ ἁγίας 20 Μαρίας τῆς Θεοτόκου τὸν κύριον.

1 συνῆρξε B.   4 ὃν] ὄν A.   τῷ μβ̄ ἔτει A.   11 λου-
κᾶς ἰστορεῖ AB, ἰστορεῖ Λουκᾶς PW.   19 τοῦ Καίσαρος om A.
21 τῆς add AB.

Eusebius vero id quoque tempus annumerat quo cum Antonio gessit imperium, quod tum quoque, illo in Aegypto otium agente et amoribus Cleopatrae serviente, quae illi causa interitus fuit, aequae fecerit quae voluerit. sic igitur anno quadragesimo secundo imperii Caesaris narravit Eusebius Christum secundum carnem esse natum. nam si imperii eius annos 44 statuamus, adventus et nativitas domini et servatoris nostri non in annum quadragesimum secundum sed in nonum et vigesimum cadit. ut enim S. Lucas evangelista narrat, Ioannes Christum anno decimo quinto imperii Tiberii baptissavit: quo tempore annos eodem auctore Christus triginta natus fuit; ut iam quindecim anni de triginta ex imperio Tiberii, quindecim reliqui de quadraginta quattuor annis Augusti sumantur. unde constat de iis restare annos viginti novem. proinde anno vigesimo nono confirmati imperii Caesaris Augusti secundum carnem ex semper virgine et sancta Maria deipara natum esse dominumprehenditur.

LIBER UNDECIMUS.

1. Ὁ μὲν οὖν Αὐγουστος ἀπεβίω ὡς εἴρηται, τὴν δὲ C
 μοναρχίαν ὁ Τιβέριος διεδέξατο. δς εὐπατριδῆς μὲν ἦν καὶ πεποι-
 δευτο, τὴν δὲ γνώμην ἦν ποικιλώτατος, ἐναντίους τῇ προαιρέσει
 5 τοὺς λόγους ποιούμενος. ὧν γὰρ ἐβούλετο τὰναντία ἔλεγεν, ἄλλα
 μὲν κεύθων ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα δὲ λέγων· καὶ ὀργίλλεσθαι προσποιού-
 μενος ἐν οἷς οὐκ ὠργίλλετο, καὶ ἐν οἷς ἐθυμοῦτο σχηματιζόμενος
 ἐπιείκειαν· καὶ ὡς οἰκειότατον ἑώρα τὸν ἔχθιστον, καὶ ὡς ἄλλο-
 τρωτάτῳ προσεφέρετο τῷ φιλάτῳ. καὶ οὐκ ἤξιον τοῖς ἄλλοις
 10 δῆλον εἶναι οἱ τὸ φρόνημα, τοῦτο προσήκειν τῷ αὐταρχοῦντι
 φρωῶν. καὶ εἴτε τις ἠναντιοῦτο οἷς ἔλεγεν, εἴτε μὴν καὶ συνῆνει, D
 μείλιχτο.

Τέως δ' οὖν εἰς τὰ στρατόπεδα καὶ εἰς τὰ ἔθνη πάντα ὡς
 αὐτοκράτωρ αὐτίκα ἐπέστειλε, μὴ λέγων αὐτοκράτωρ εἶναι· ψη-
 15 φισθὲν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ὀνομάτων οὐκ ἐδέ-
 ξατο. καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς διοικῶν ἅπαντα, μηδὲν αὐτῆς δεῖσθαι
 ἔλεγε, καὶ ταύτης ἐξιστασθαι ἐκομψεύετο καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν (ἔξ
 γὰρ καὶ πενήτηκοντα ἐτῶν ἦν) καὶ δι' ἀμβλυωπίαν· πλεῖστον γὰρ
 ἐν σκότει βλέπων ἐλάχιστα τὴν ἡμέραν ἑώρα. εἶτα κοινωνοὺς ἦπει
 20 τῆς ἀρχῆς καὶ συνάρχοντας, οὐδὲν τούτων ποιῆσαι μέλλων, ἀλλ' P I 546

6 ὠργίλλετο A: Dio ὠργίλλετό τε ἐν οἷς ἦμισα ἐθυμοῦτο. 9 καὶ
 om B. 13 Τέως δ' οὖν] τοιοῦτος οὖν δὴ τις ὧν Dio. 15 ἀ-
 τῷ om B. 16 αὐτῆς A Dio, αὐτοῖς PW. 19 τὴν om A.

FOUNTES. Cap. 1. Dionis Historiae Romanae lib. 57 c. 1 —
 c. 13.

1. Augusto ad hunc modum quo expositum est defuncto impe-
 rium Tiberius suscepit, ex gente patricia, litteris eruditus, sed ingenio
 perquam vario, aliud loqui aliud sentire solitus, pectore a lingua dissen-
 tente, cum non irascebatur iram simulans, cum commotus erat lenitatem
 praese ferens, inimicissimum ita intuens ut amicissimum, et amicissi-
 mum ut alienissimum, neque enim principis animum aliis esse cognitum
 oportere arbitrabatur. proinde sive adversarere sive assentire illius
 orationi, odium incurreres.

Ad legiones et omnes gentes statim ut imperator legatos misit,
 dissimulato imperatoris nomine, quod una cum caeteris sibi decretum
 repudiavit. et cum totum imperium administraret, nihil sibi opus esse
 dixit imperio; eoque se cessurum esse tum propter aetatem (annos enim
 sex et quinquaginta natus erat) tum propter aciem oculorum obtusiorum
 iactavit: nam in tenebris plurimum, in luce minimum carnebat. deinde
 socios et collegas imperii postulavit. haec, quamvis neutrum in animo

ὅτι τε ὕπουλον εἶχεν ἤθος, καὶ ὅτι καὶ τὰ στρατεύματα τὰ τε ἐν
 W Π 172 Παννονία καὶ ἐν Γερμανία ὑπάπτευε, καὶ τὸν Γερμανικὸν ἐδεῖε
 τῆς Γερμανίας ἀρχοντα τότε καὶ τοῖς στρατιώταις φιλοῦμενον.
 καὶ διὰ ταῦτα οὐδὲν ὡς αὐτοκράτωρ ἔπραττε φανερώς, ἀλλὰ καὶ
 νοσῆν προσκοινοῦμενος οἰκουρῶν ἦν καὶ διέμελλεν, ἔν' ἐλπίδι τοῦ 5
 ἐκόντα τὴν ἀρχὴν ἀφήσειν αὐτὸν μὴ τί τινες νεοχμῶσσοι, μέχρως
 οὐ τῆς ἡγεμονίας ἐγκρατῆς διὰ πάντων ἐγένετο. τὸν μὲν οὖν
 Ἀγρίππαν αὐτίκα πέμψας ἀπέκτεινε, τοῦ Ἀγνούστου, ὡς εἴρηται,
 B ὅντα θυνατριδοῦν ἐξ Ἰουλλας καὶ τοῦ Ἀγρίππου· τὸν δὲ Γερμα-
 νικὸν ἴλιαν ἐφοβεῖτο. 10

Ἐθορῶσθησε δὲ καὶ τὸ ἐν τῇ Παννονίᾳ στρατεύμα, ὡς καὶ
 κατὰ τοῦ ἀρχοντος αὐτῶν ὀρμησαί. εἶτα τῶν θρασυτέρων καὶ
 πρωταίτων κολασθέντων κατέστησαν οἱ λοιποί. οἱ δὲ ἐν τῇ Γερ-
 μανίᾳ τὸν τε Τιβερίον ἐκακηγόρησαν καὶ τὸν Γερμανικὸν ἐπεκά-
 λησαν αὐτοκράτορα. ἐκείνου δὲ τὸ ξίφος σπασαμένου ὡς ἑαυτὸν 15
 ἀναιρήσοντος, εἰς τις τῶν στρατιωτῶν τὸ ἑαυτοῦ ξίφος ἀνατίνας
 "τοῦτο" ἔφη "λάβε· ὀξύτερον γάρ ἐστιν." ὁ οὖν Γερμανικὸς
 τοῦ κτείνειν μὲν ἑαυτὸν ἀπέσχετο ἵνα μὴ μᾶλλον στασιάζωσι, γράμ-
 ματα δὲ ὡς ἐκ τοῦ Τιβερίου πεμφθέντα πλασάμενος δωρεὰς ἀ-
 C τοῖς δίδοντα καὶ ἄλλα τινὰ ὑπισχνούμενα τὴν στάσιν τότε κατ-20
 ἔπαυσεν. ὕστερον δὲ πρεσβυτέρων παρὰ τοῦ Τιβερίου πεμφθέντων
 γνόντες τὸ τοῦ Γερμανικοῦ στρατήγημα καὶ ὑποπεύσαντες τοῦς

5 ἐλπίδι A Dio, ἐν ἐλπίδι PW.

6 τισες om C.

8 ὡς

εἴρηται om A.

12 post εἶτα PW add καὶ, om AC.

14 ἐκα-

κηγόρησαν A Dio, κακηγόρησαν W, κατηγόρησαν P.

ἐκάλε-

σαν A.

haberet, partim propter occultum ingenium, partim ob Germanicas et Pannonicas legiones quas suspectas habebat, et Germanici metu faciebat, qui tum Germaniae praeses, carus erat militibus. his igitur de causis nihil aperte pro imperio faciebat, sed et morbum simulans domi se continebat, et moras necebat, ut novarum rerum cupidi, sperantes eum ultro deposituram imperium, quiescerent donec principatum ab omni parte firmasset. tum vero Agrippam Augusti ex Iulia nepotem, Agrippae filium, occidit iussit. Germanicum vero admodum timuit.

Sunt et Pannonicae legiones contra suum ducem tumultuatae. sed audacioribus et seditionis primis auctoribus supplicio affectis caeteri quieverunt. Germanicae vero legiones Tiberio maledixerunt et Germanicum imperatorem salutarant. qui eum gladium strinxisset quasi se ipse occisurus, miles quidam suo ense sublato "hunc" inquit "cape tuo ac-tiorem." itaque a sui caede abstinuit, ne magis tumultuarentur; sed confectis sub Tiberii nomine litteris, quibus illis munera et alia quaedam promittebantur, tum seditionem compescuit. deinde legatis a Tiberio missis, Germanici artificio cognito, suspicati illos adesse ut eius pro-

πρέσβεις ἀνατρέφοντες ἦκειν τὰ ὑπ' ἐκείνου ἐπηγγελμένα, ἐδο-
 ρόβησαν αὐδεις καὶ κατὰ τῶν πρέσβειων ὤρμησαν. καὶ τὴν τοῦ
 Γερμανικοῦ γυναῖκα τὴν Ἀγριππίαν, τῆς τοῦ Καίσαρος θυγα-
 τρὸς τῆς Ἰουλίας καὶ τοῦ Ἀγρίππου παιδα γεγονυῖαν, συνέλαβον,
 5 καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γάϊον· καὶ τὴν μὲν Ἀγριππίαν ἐγκύμου οὖ-
 σαν ἀφῆκαν αὐτῷ, κατεῖχον δὲ τὸν υἱόν. ὡς δ' οἰδὲν ἦννον,
 ἠσύχασαν καὶ αὐτοί. καὶ ὁ μὲν δυνάμενος τὴν αὐτοκράτορα D
 λαβεῖν ἀρχὴν οὐκ ἠθέλησεν, ὁ δὲ Τιβέριος κατὰ μὲν τὸ φαινόμε-
 νον ἐπήγει αὐτὸν παρὰ τῇ βουλῇ, παρ' ἐαυτῷ δὲ καὶ λίαν ὑπ-
 10 ὥπτευε καὶ ἐδέδιε αὐτὸν ὡς ἐγχεχειρισμένον στρατεύματα.

Ὡς δ' οὐδὲν ἔτι νεώτερον ἡγγέλλετο, τὴν ἀρχὴν οὐκέτι
 εἰρωνευόμενος ὑπέδξετο. καὶ μέχρις ὁ Γερμανικὸς περιῆν, οὐδὲν
 καθ' ἐαυτὸν ἐπραττειν, ἀλλὰ πάντα εἰς τὴν γερούσιαν εἰσέφερε,
 καὶ οὐδὲ αὐτοκράτωρ καλεῖσθαι παρὰ τοῦ ἢ μόνων τῶν στρατιω-
 15 τῶν ἤξιον, Καῖσαρ δὲ καὶ Γερμανικὸς καὶ πρόκριτος τῆς γερου-
 σίας ἠνομάζετο, ἤχητό τε τοσοῦτον καὶ ζῆσαι καὶ ἄρξαι χρόνον
 ὅσον ἂν τῷ δημοσίῳ συμφέρη, καὶ διὰ πάντων δημοτικὸς δοκαῖν P I 547
 ἔπευθε, καὶ ἐλάχιστα εἰς ἐαυτὸν δαπανῶν πλείεστα εἰς τὸ κοινὸν
 20 ἀρχῆθεν οἰκοδομησάντων αὐτὰ κλήσεις σφίσι ἐπέγραφε, καὶ
 πόλεσι καὶ ἰδιώταις ἐπήκει, καὶ τῶν βουλευτῶν συγχρόως πενομέ-
 νους ἐπλούτισε, καὶ τὰ δωρούμενα εὐθὺς ὀρῶντος αὐτοῦ ἤρωθμετο,

1 ἀνατρέφοντας B. 5 μὲν om A. 9 καὶ om C. 14 μό-
 νον A. 16 ζῆσαι καὶ ἄρξαι AB Dio, ἀρξαι καὶ ζῆσαι PW.
 17 ὅσον A Dio, ὅσος PW. 20 σφίσι ἐπέγραψε AB, ἐπέγραψε
 σφίσι PW.

missa tollerent, deinde tumultuati sunt et contra legatos concitati. et
 Germani uxorem Agrippinam, Agrippae et Iuliae (Augusti filiae) filiam,
 et filium eius Galum comprehenderunt; atque uxorem praegnantem ei
 remisissent, filio retento. verum cum nihil proficerent, et ipsi quie-
 runt. sic ille imperium cum occupare posset, aspernatus est. qua de
 causa palam cum Tiberius apud senatum laudabat; sed apud sese ad-
 modum suspectum habebat, et ut munitionem legionibus metuebat.

Caeterum cum nullae amplius turbae nuntiarentur, omnia dissi-
 mulatione principatum admisit. ac quamdiu Germanicus superstes fuit,
 nihil sumptu auctoritate egit, sed ad senatum rettulit omnia, neque ab
 ullo nisi a militibus imperatorem se appellari voluit: Caesar tantum et
 Germanicus et princeps senatus nominabatur; et ut tantisper et viveret
 et imperaret optabat, dum prodesset rei publicae. in rebus omnibus
 popularis esse studebat; et paucissima in semetipsum insumens, magnos
 sumptus publice faciebat. ruinosae aedificia instaurabat et adornabat,
 primum conditorum nominibus inscriptis; civitatibus et privatis homi-
 nibus eorum forebat, et multos ordinis senatorii ad egestatem redactos

ἵνα μὴ οἱ δοτῆρες νοσφίζωνται τι αὐτῶν, εἰδὼς τοῦτο ἐπὶ τοῦ
Αὐγούστου γινόμενον. καὶ οὔτε ἀπέκτεινέ τινα διὰ χρήματα οὐτ'
 οὐσίαν τότε ἐδήμειυσεν οὐδενός, οὐδ' ἔξω τι τῶν νενομισμένων
 B ἠγογγυρολόγησεν. Αἰμιλίω γοῦν χρήματα πλείω παρὰ τὸ διατε-
 ταγμένον πέμψαντι ἀντεπέστειλεν ὅτι "κέλευσθαί μου τὰ πρόβατα 5
 ἀλλ' οὐκ ἀποξυρᾶσθαι βούλομαι." καὶ εὐπρόσδοτος καὶ εὐπρο-
 ἡγορος ἦν, τοὺς τε ἄρχοντας ὡς ἐν δημοκρατίᾳ εἶμα καὶ τοῖς
 ὑπάτοις ὑπανίστατο, καὶ τοῖς ἑταίροις ὡς ἐν ἰδιωτείᾳ συνῆν,
 νοσοῦντίας τε ἐπισκέπτετο, μηδεμίαν φρουρὰν ἐπιγόμενος· καὶ
 ἐπὶ τινι αὐτῶν τελευτήσαντι αὐτὸς ἀνέγνω τὸν ἐπιτάφιον. καὶ τὴν 10
 μητέρα τὴν *Λιβίαν* ὁμοίως προσφέρουσαι πᾶσιν ἐκλέμεν. ἡ δὲ
 W Π 173 πᾶν ὄγκωτο, καὶ αἱ τοῦ *Τιβερίου* ἐπιστολαὶ χρόνον τινὰ καὶ τὸ
 C ἐκείνης ὄνομα εἶχον, τὰ τε ἄλλα πάντα ὡς αὐταρχοῦσα διοικεῖν
 ἐπεχείρει, καὶ οὐκ ἐξ ἴσου ἄρχειν ἀλλὰ καὶ προσβεύειν αὐτοῦ ἤθε-
 λεν, αὐτὴ ποιῆσαι ἀρχοῦσα αὐτὸν αὐτοκράτορα. ὁ δὲ ἤχθετο 15
 πρῶτον αὐτῇ· εἶτα τῶν μὲν δημοσίων αὐτὴν ἔπανσε, τὰ δ' οἴκοι
 διοικεῖν ἀφῆκεν· ὡς δὲ κὰν τούτοις ἦν ἐπαχθής, ἀπεδήμει καὶ
 αὐτῆς ἐξίστατο. σωφρονέστατά τε χρόνον τινὰ διῆγε, καὶ ἄλλους
 δ' ἐκόλαζεν ἀσελαφόντας, καὶ τῷ *Δρούσῳ* δὲ τῷ νιῷ, ὃν ἐξ
Ἀγριππίνης τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς ἔσχικε, καὶ ἀσελεγεῖ 20
 D τυγχάνοντι καὶ ὠμῷ, ἐπέτιμα καὶ ἤχθετο. καὶ ποτε αὐτῷ εἶπεν

9 νοσοῦντίας AC Dio, Νοσοῦντος PW.
 20 ἀγριππίνης A.

18 αὐτῆν Dio.

locupletabat: eaeque largitiones statim ipso vidente numerabantur, ne
 quid inde, ut sub Augusto factum meminerat, per dispensatores subtra-
 heretur. pecuniae causa neminem occidebat, neque bona tum cuiusquam
 publicabat, neque ultra constitutum quicquam exigebat. Aemilio certe,
 qui plus pecuniae quam ordinatum erat miserat, rescipit se oves suas
 tonderi velle, non deglubi. erat et aditu facilis et affabilis: magistratus
 tanquam in libera civitate colebat, consulibus assurgebat: amicorum con-
 suetudine aequae ut privatus fecerat utebatur: aegrotantes invisibat,
 nullo satellitum comitatu; et quodam ex eis defuncto funebrem oratio-
 nem ipse recitavit. matrem Liviam erga omnes eodem se gerere modo
 iussit. illa vero magnum fastum prae se ferens in Tiberii epistolis ad
 tempus adscribebatur, atque adeo pro imperio se gerebat ut non ex ae-
 quo cum illo imperare sed meliorem conditione esse vellet, se illum fecisse
 imperatorem glorians. quod Tiberius principio aegre tulit, deinde eam
 a rei publicae administrationibus remotam domestica negotia curare sivit:
 ut vero in iis etiam molesta erat, peregre abiit, ut ab ea abesset. ad
 tempus modestissime vixit, et aliorum immodestiam poenis coërcuit:
 Drusum quoque filium ex priorē uxore Agrippina susceptum ob crudeli-
 tatem et lasciviam obiurgavit et odio habuit. cui aliquando dixit "me

διε “ζώντος μοῦ οὔτε βίβιον οὔθ’ ὑβριστικόν τι πράξεις· ἂν δέ τι καὶ τολμήσης, οὐδὲ τελευτήσωντος.”

2. Οὕτω ταῦτα καὶ τὰλλα μέχρις ὃ Γερμανικὸς ἔξη ἐποίησεν· μετὰ δὲ τοῦτο συγνὰ τούτων μετήλλαξε. μήπω γὰρ τῶν παρὰ τοῦ Ἀγούστου τῷ δήμῳ καταλελειμμένων δοθέντων, ἐπεὶ νεκρὸς διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐξεφέρετο, καὶ προσελθὼν τις εἰς τὸ οὗς αὐτῷ ἐψιδύρισε, καὶ ἐρωτηθεὶς ὃ τι εἶρηκεν, ἐντετάλθαι ἔφη τῷ Ἀγούστῳ εἰπεῖν ὅτι οὐδέπω οὐδὲν ἐχομίσαντο, τὸν μὲν αὐτίκα ἀπέκτεινε, καὶ εἶπεν ὡς ἐπισκώπτων, ἴν’ αὐτάγγελος αὐτῷ γένηται, τοῖς δ’ ἄλλοις τὰ καταλελειμμένα διένειμε. τοῦ δ’ ἐγγόνου αἰτοῦ, ὃν ἐκ τοῦ Δρούσου εἶχε, θανόντος, οὐδεμιᾶς τῶν συνήθων ἀπέσχετο πράξεως, μὴ δεῖν διὰ τοὺς οἰχομένους τὰ τῶν ζώντων λέγων προσεσθαι.

Κλήμης δὲ τις τοῦ Ἀγρίππου γεγωνὸς δοῦλος καὶ προσεικὼς αὐτῷ ἐπλάσαστο αὐτὸς ὃ Ἀγρίππας εἶναι· καὶ εἰς τὴν Γαλιαν ἐλθὼν πολλοὺς μὲν ἐκεῖ, πολλοὺς δὲ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ προσποιήσαστο, καὶ τέλος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὤρμησεν ὡς τὴν παππιῶν μοναρχίαν ἀποληψόμενος. χειρωσόμενος δ’ ὅμως αὐτὸν ὁ Τιβέριος διὰ τινῶν τὰ ἐκείνου προσποιησαμένων φρονεῖν, καὶ βυσαντίσας ἵνα περὶ συνιστόρων τι μάθῃ, ἐπεὶ μηδὲν ἐξελάλησεν, ἤρετο αὐτὸν “πῶς Ἀγρίππας ἐγένου;” καὶ ὅς ἀπεκρίνατο ὅτι “οὕτως ὡς καὶ σὺ Καίσαρ.”

12 πράξεων AB.

15 ὃ add A.

20 μάθοι A.

FONTES. Cap. 2. *Dionis Historiae Romanae* lib. 57 c. 13 — lib. 58 c. 15. *nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.*

vivo neque per vim neque per contumeliam quicquam feceris: sin feceris, ne defuncto quidem me facturus es.”

2. Haec et his similia, quamdiu Germanicus in vivis fuit, egit: post illius obitum multa ex his immutavit. nam cum populo Augusti legata nondum data essent, et quidam mortuo qui per forum ferebatur in aurem aliquid insurrasset, ac rogatus quid dixisset, respondisset se ei mandasse ut Augusto diceret, populum Romanum nondum quicquam accepisse, occidit hominem, hoc addito ioco, ut id ipse illi nuntiaret: caeteris vero legata distribuit. nepote ex Druso filio mortuo nulla re consueta abstinuit, negans propter mortuos viventium officia esse deserenda.

Clemens quidam, qui Agrippae servus fuerat, hero similis, se Agrippam esse simulans, in Gallia et Italia multos sibi adscivit, ac tandem Romam contendit ad avitum imperium recipiendum. quem cum per quosdam se illius esse factionis simulantes subegisset, ac quaestiones de eo habuisset ut consocio proderet, illo neminem nominante rogavit quo pacto Agrippa factus esset. respondit homo “eodem plane modo quo tu Caesar.”

Τὴν δὲ γυναῖκα Ἰουλίαν οὔτε ἐπανήγαγεν ἐκ τῆς ὑπερορίας ἦν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς τοῦ Ἀδριανούστου κατεδικάσθη δι' ἀσελγείαν, ἀλλὰ καὶ κατέκλεισεν αὐτὴν ὡσθ' ὑπὸ κακοτυχίας καὶ λιμοῦ φθαρῆναι. πολλῶν τε αὐτὸν ἀξιοῦντων τὸν Νοέμβριον
 • μῆνα, οὗ τῆ ἕκτη ἐπὶ δεκάτῃ γενένητο, Τιβέριον ἐξ αὐτοῦ κα- 5
 λείσθαι, "καὶ τί" ἔφη "ποιήσετε ἂν δεκυτρεῖς Καίσαρες γέ-
 νωνται;"

C Ἐν τούτοις ὁ Γερμανικὸς ἐτελεύτησεν ἐν Ἀντιοχείᾳ, κατα-
 γοητευθεὶς τε καὶ φαρμαχθεὶς ὑπὸ Πείσωνος. δοτᾶ τε γὰρ εὐρέθῃ
 ἀνθρώπεια κατορωρογμένα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ἧ κατῆκει, καὶ μολλίβδι- 10
 νοι ἐλασμοὶ ἀράς τινας μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχοντες. ὅτι
 δὲ καὶ φαρμάκῳ ἐφθάρη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐξέφηγεν εἰς τὴν ἀγορὰν
 κομισθὲν καὶ τοῖς παροῦσι δειχθέν. θανόντος δὲ ὁ μὲν Τιβέριος
 καὶ ἡ Λιβία ἠσθησαν, οἱ δ' ἄλλοι σφοδρότατα ἤλγησαν. κάλ-
 λιστος μὲν γὰρ τὸ σῶμα ἄριστος δὲ τὴν ψυχὴν ἔφθ, παιδείᾳ τε 15
 ἅμα καὶ ἀνδρείᾳ ἐν πολέμοις εὐδοκιμῶν ἡμερώτατα τοῖς ἑπ' ἀθ-
 τὸν προσεφέρετο, καὶ μέγα δυνάμενος ἅτε Καῖσαρ ἐξ ἴσου τοῖς
 D ἀσθενιστάτοις ἰσωφρόνει, καὶ οὔτε τι πρὸς τὸν Δροῦσὸν ἐπίφθο-
 νον οὔτε πρὸς τὸν Τιβέριον ἐποίη ἐπίβουλον, καὶ δυνάμενος παρὰ
 τε τῶν στρατιωτῶν ἐκόντων καὶ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῆν 20
 ἀρχὴν τὴν αὐτοκράτορα λήψασθαι εὐκ ἤθελησεν. ὁ δὲ Πείσων

1 Τὴν δὲ γυναῖκα — 4 λιμοῦ φθαρῆναι om Dionis codices. 2 τοῦ
 alterum om C. 4 αὐτὸν] αὐτῶν PW. 8 δ] καὶ ὁ A.
 11 ὅτι δὲ — 13 δειχθέν om Dionis codices. 12 δὲ om C.
 14 σφοδρότατα ἤλγησαν] σφοδρῶς ἐλυπήθησαν A. 16 καὶ ἀν-
 δρεία — 20 τοῦ δήμου] horum plurima, in Dionis codicibus ommissa,
 habent Exc. Peiresc.

Uxorem Iuliam a patre Augusto ob lasciviam in exsilium missam adeo non revocavit, ut etiam incluserit, ut prae aerumna et fame interiret. quibusdam postulantibus ut venem Novembrem, cuius die decimo sexto natus esset, a se Tiberium appellaret, "et quid" inquit "facietis si tredecim Caesares fuerint?"

Interea Germanicus obiit Antiochiae, incantamentis et veneficio Pisonis. nam et ossa mortuorum in quibus habitabat aedibus defossa reperta sunt, et plumbeae laminae in quibus devotiones cum nomine eius inscriptae erant. veneno autem sublatam esse corpus eius ostendit in forum perlatum et populo ostensum. eius obitu Tiberius et Livia gavisii sunt, alii vehementissime doluerunt. nam et corpore pulcherrimo et animo optimo praeditus fuit, et eruditione et militari fortitudine insignis: humanissimum subditis suis se praebuit. et cum eius, ut Caesaris, magnae opes essent, temperantia infimos aequavit. neque contra Drusum invidiosae neque contra Tiberium insidiosae quicquam fecit. imperium a militibus et senatu populoque ultro delatum non accepit. Piso

χρόνῳ ὕστερον εἰς τὴν Ῥώμην ἀνακομισθεὶς, καὶ ἐπὶ τῷ φόνῳ
 τοῦ Γερμανικοῦ εἰς τὸ βουλευτήριον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τιβερίου
 εἰσαχθεὶς διακρουομένου τὴν ὑποψίαν τὴν ἐπὶ τῇ φθορᾷ τοῦ
 Γερμανικοῦ, καὶ ἀναβολὴν αἰτήσας, ἑατῶν κατεχρήσατο. ἐπὶ
 5 τρισὶ δ' ὑέσιν ὁ Γερμανικὸς ἐτελεύτησεν, οὓς ὁ Αὐγουστος ἐν
 ταῖς διαθήκαις αὐτοῦ ὠνόμασε Καίσαρας. τούτων ὁ πρεσβύτατος
 Νέρων κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνῳ τοῖς ἐφήβοις κατηριθμήθη. μέχρι
 μὲν οὖν τοῦ χρόνου τούτου πλεῖστα χρηστὰ ὁ Τιβέριος ἔπραξε καὶ
 βραχέα ἐξήμαρτεν, ἐπεὶ δ' ὁ Γερμανικὸς ἐκποδῶν οἱ ἐγένετο, κατ'
 10 ἄλλῳ ἠλλόλωτο. τὰ τε γὰρ ἄλλα ἀγρίως ἤρχε, καὶ τοῖς εἰς
 αὐτὸν ἢ τὴν μητέρα ἢ τὸν Αὐγουστον πρῆξασί τι ἢ εἰποῦσιν ἀν-
 επιτήδειον ἀπηνῶς ὡς ἀσεβήσασι προσεφέρετο, καὶ εἰς τοὺς ὑπο-
 νοηθέντας ἐπιβουλεύειν αὐτῷ ἀπαραίτητος ἦν. ἤδη δὲ καὶ ἐν-
 δεκνύμενός τισιν ὅτι βούλεται τεθνάναι τινάς, δι' ἐκείνων σφᾶς
 15 ἀπεκίρηνε, καὶ οὐκ ἐλάνθανε ταῦτα ποιῶν. ἐξήταξέ τε τῶν
 δυνατῶν ἐκάστου τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν ἐν ᾗ γεγέννητο, καὶ Β
 οὔτω τὸ πεπρωμένον ἐκάστῳ ἐξηρέυνα· ὥστε καὶ τῷ Γάλβῳ τῷ
 μετὰ ταῦτα ἀνταρχήσαντι ἀπαντήσας ἔφη "καὶ σύ ποτε τῆς ἡγε-
 μονίας γέωσῃ." ἐφέλατο δὲ αὐτοῦ, λέγων ὅτι ἐν γῆρᾳ καὶ μετὰ
 20 πολὺ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἄρξει. εἶτα μετὰ τοῦ Δρούσου ὑπάτη-
 σεν ὁ Τιβέριος, ὅθεν πολλοὶ τὸν ὄλεθρον ἐκ τούτου τοῦ Δρούσου

W II 174
 P I 549

1 χρόνῳ — ἀνακομισθεὶς om Dionis codices. 3 διακρουομέ-
 νου — 4 Γερμανικοῦ om Dionis codices. 4 ἐπὶ τρισὶ — 7
 κατηριθμήθη om Dionis codices. 5 δὲ υλοῖς A. 6 καίσα-
 ρας ὠνόμασε A. πρεσβύτερος A. 7 ἐγκατηριθμήθη? cf.
 Alciophr. 3 61 τοῖς διαίξουσι καταριθμείται. 12 καὶ εἰς τοὺς —
 15 ταῦτα ποιῶν om Dionis codices. 16 δυναστῶν C. τὴν
 alterum om A. ἐγγεγέννητο A. 19 ἐφέιδετο B.

vere aliquanto post Romam reversus et ab ipso Tiberio suspicionem
 necis Germanici abolere cupiente in senatum adductus mora petita se
 ipse interfecit. Germanicus tres reliquit filios, quos Augustus in testa-
 mento suo Caesares appellavit. eorum natu maximus Nero tum virilem
 togam sumpsit. atque ad hoc usque tempus Tiberius plurima recte fecit,
 in paucis deliquit: Germanico vero e medio sublato paulatim mores im-
 mutavit. nam cum caetera aspero imperavit, tum eos a quibus vel ipse
 vel Livia vel Augustus sive dicto sive facto violati essent tanquam impie-
 tatis reos crudeliter tractavit, contra insidiarum suspectos inexorabilis,
 tandem ostendens aliquibus se velle mori aliquos, illorum opera hos oc-
 cidebat; idque non dissimulante faciebat. potentiam omnium diem et
 horam natalem inquirebat, itaque fata cuiusque indagabat. proinde
 Galbae, qui post imperavit, obviam factus dixit "et tu aliquando prin-
 cipatam degustabis." pepercit autem ei, quia dicebat eum in senectute
 et longe post suum obitum imperaturum. deinde cum Druso consulatum
 gessit. unde multi Drusi interitum divinarunt: nemo enim Tiberii in

προεμαντεύσαντο· οὐ γὰρ ἔστιν ὅστις τῶν συνυπατευομένων αὐ-
 τῷ οὐ βιάως ἀπέθανε. μετὰ ταῦτα γὰρ φαρμάκῳ διώλετο.
 Σεϊανὸς γὰρ τις μέγα παρὰ τῷ Τιβερίῳ δυνήθεις καὶ ὑπέρογκος
 γεγονώς, πῦξ αὐτῷ ποτε ἐντείνας καὶ τούτου δέσας κάκεινον καὶ
 C τὸν Τιβέριον, ἅμα καὶ προσδοκήσας ἂν τὸν Δροῦσον κατεργάσῃ-5
 ται ῥῆον μεταχειρίσασθαι τὸν Τιβέριον, φάρμακόν τι αὐτῷ διὰ
 τινων θεραπόντων αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς γυναικός, ἣν Ἰουλίαν ἕτεροι
 δὲ Λιβίαν γράφουσι, (καὶ γὰρ ἐμοιχευεν αὐτήν) ἔδωκεν. ὁ μὲν
 οὖν οὕτως ἀπώλετο, ὁ δὲ γε Τιβέριος εἰς τὸ συνέδριον ἀφικόμε-
 νος ἐκείνῳ τε ἀπωδύρατο, καὶ τὸν Νέρωνα τὸν τε Δροῦσον τοὺς 10
 τοῦ Γερμανικοῦ παῖδας τῇ γεροσιᾷ πυρακατέθετο, καὶ τὸ σῶμα
 τοῦ Δρούσου προδότηθη ἐπὶ τοῦ βήματος· καὶ ὁ Νέρων γαμβρὸς
 αὐτοῦ ὦν ἐπαίνους ἐπ' αὐτῷ εἶπεν. ὁ δὲ δὴ θάνατος αὐτοῦ πολ-
 D λοῖς αἰτίας θανάτου ἐγένετο ὡς ἐφησθεῖσι τῇ ἀπωλείᾳ αὐτοῦ.
 πολλοὶ τε γὰρ καὶ ἄλλοι διώλοντο καὶ ἡ Ἀγριππῖνα μετὰ τῶν 15
 παίδων αὐτῆς, τοῦ νεωτάτου χωρὶς. πολλὰ γὰρ κατ' αὐτῆς ὁ
 Σεϊανὸς παρώξυνε τὸν Τιβέριον, προσδοκήσας ἐκείνης μετὰ τῶν
 τέκνων ἀπολομένης τῇ τε Λιβίᾳ συνοικήσειν τῇ τοῦ Δρούσου
 γυναικί, ἣς ἦρα, καὶ τὸ κράτος ἔξειν, μηδεὶνὸς τῷ Τιβερίῳ τυγχά-
 νοντος διαδόχου· τὸν γὰρ υἱοῦν ἐμίσει ὡς καὶ μοιχίδιον. καὶ 20
 ἄλλους δὲ πολλοὺς ἐπὶ ἄλλαις καὶ ἄλλαις αἰτίαις, ταῖς δὲ γε

1 συνυπατευόντων A. 3 σεϊανὸς ABC, Σεϊανὸς PW: Dio
 Σεϊανὸς. τῷ om A. 5 ἅμα καὶ — 6 Τιβέριον om A.
 7 αὐτοῦ add A. ἣν — 8 γράφουσι] Dio ἦν τινες Λιουτίλλαν
 ὀνομάζουσι. 9 διώλετο A. ὁ δὲ γε Τιβέριος — p. 441
 v. 1 διέφθειρε] horum plurima om Dionis codices. 15 ἡ om P sola.
 17 σεϊανὸς A, σεϊανὸς B, Σεϊανὸς PW. 19 διαδόχου τυγχάνον-
 τος AB. 21 δὲ prius om A.

consulatu collega violentam mortem evitavit. post enim veneno periit.
 nam Seianus quidam homo apud Tiberium potens et superbus cum
 Druso aliquando aliam dedisset, eaque de causa et ipsum et Tiberium
 metueret, simulque speraret Druso sublato Tiberium sibi magis oppor-
 tunum fore, per quosdam ministros et uxorem sive Iuliam sive Liviam
 (nam scriptores in nomine variant) stupro sibi cognitam venenum ei
 propinavit. eius sic necati mortem Tiberius in curia deploravit, et
 Neronem ac Drusum Germanici liberos senatui commendavit. Drusum,
 cadavere eius pro rostris proposito Nero gener laudavit. caeterum eius
 interitus multis causa fuit interitus, quod eius nece laetati esse videren-
 tur. nam praeter alios multos etiam Agrippina cum liberis, filio natu
 minimo excepto, interiit, Tiberio contra ipsam vehementer irritato a
 Seiano, qui illa cum liberis sublata spem coniugii Liviae, viduae Drusi,
 quam adamabat, et imperii alebat, cum Tiberius nullum successorem
 haberet: nam nepotem ex filio ut adulterinum oderat. et alios multos
 aliis atque aliis de causis, sed plerisque confictis, vel in exilium mitte-

πλείοσι πεπλάσμεναις, καὶ ἐφ' ἑαυτὰς καὶ διέφθειρε, καὶ τινὰ
 ὅτι τὰ τοῦ Καίσαρος καὶ τὰ τοῦ Ἀγούστου ἰστορήσει, καίτοι
 μὴ τι κατ' ἐκείνων συγγεγραφότα, ἐκόλασε, καὶ τὸ σύγγραμμα P I 550
 ὅπου δὴ καὶ εὐρέθῃ κατέκαυσε, ὅτι μὴ ἐκείνους ἰσέμνυε. πλειό-
 νους δὲ ὡς αὐτὸν βλασφημοῦντας διέφθειρε. καὶ τις Σαβίνος ἐπι-
 τοιαύτῃ κατηγορηθεὶς αἰτία εἰς τὸ δεσμοτήριον καθείροχθη, εἶτα
 καὶ ἐφρονέυθη, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς τὸν ποταμὸν ἐρρίφη. καὶ
 δεινὸν μὲν τοῦτο καὶ κατ' ἑαυτὸ ἅπασιν ἦν, ἐδεινώσε δ' αὐτὸ
 ἐπὶ πλείον κών τις τοῦ Σαβίνου, συνεισελθὼν τε αὐτῷ εἰς τὸ
 10 δεσμοτήριον καὶ ἀποθανόντι πυρμυείνας καὶ εἰς τὸν ποταμὸν
 ῥιφέντι συνεισπεσῶν. ταῦτα ταύτῃ ἐγένετο, καὶ ἐκ τῶν πολλῶν
 ὄλγα ἰστορήται.

Ἡ δὲ Λιβία ὑπέρηγρος γεγονυῖα μετήλλαξεν, ἔξ Ἰησοῦ
 ἔτη καὶ ὀγδοήκοντα. καὶ οὔτε νοσοῦσαν αὐτὴν ὁ Τιβέριος ἐ- B
 15 εσκέφατο, οὔτ' ἀποθανοῦσαν ἐτίμησε, πλὴν μόνῃς ἐκφορᾷς καὶ
 εἰκότων τινῶν. ἀλλὰ πρὸς διαβολὴν τοῦ Τιβερίου πένθος ταῖς
 γυναιξίν ἢ βουλή παρ' ὄλον ἐνιαυτὸν ἐπ' αὐτῇ ἐψηφίστατο· καὶ
 ὅτι δὲ πολλοὺς αὐτῶν ἑσώσκει καὶ παῖδας πολλῶν ἑτερόφει κό-
 ρας τε πλείοσιν ἐξεδεδώκει, καὶ ἄλλας τιμὰς ἐκείνῃ ἀπένειμιεν.
 20 οὐδὲν δὲ τῶν τισι καταλειφθέντων ὑπ' ἐκείνης δέδωκεν ὁ Τιβέριος.
 ἀπομνημονευτέον δὲ καὶ τῶν παρ' ἐκείνης εἰρημένων ἐνίων. λέγε-
 ται ὅτι γυμνούς ποτε ἄνδρας αὐτῇ ἀπαιτήσαντας, καὶ μέλλοντας

3 μὴ τι A, μὴ PW. 9 συνεισπεσῶν AC. 11 τῶν om AB.
 17 αὐτῷ C. 18 δὲ om AB. 20 οὐδὲν δὲ — Τιβέριος om
 Dionis codices.

bat vel occidebat. quendam qui Caesaris et Augusti res gestas, neque
 quicquam tamen contra eos scripserat, supplicio affecit; et ipsum scrip-
 ptum ubicunque reperire potuit exussit, quod illos non ornasset. pleros-
 que quasi sibi maledixissent interfecit; et Sabinus quidam ob huiusmodi
 crimen in carcerem coniectus et occisus est, et cadaver eius in Tiberim
 abiectum. id facinus cum per se atrox visum, tum per Sabini canem
 atrocius factum. is enim cum hero suo carcerem ingressus est et inter-
 fectus assedit et eo in profluentem abiecto ipse quoque se praecipitem
 dedit. haec pauca de multis commemorata sunt.

Livia autem anno aetatis 86 decessit: quam Tiberius nec aegro-
 tantem invisit nec mortuam honoravit, nisi funera et statuis quibusdam.
 senatus autem traducendi Tiberii causa luctum totius anni matronis iu-
 dixit; et quod et multos ex eo ordine conservasset et liberos multorum
 aluiasset et filias multorum elocasset, alios etiam honores ei habuit. sed
 Tiberius nemini quicquam dedit quod illa legarat. enimvero dicta quo-
 que Liviae nonnulla referenda sunt. cum aliquando viri aliquot pro-
 pterea quod nudi ei occurrissent occidendi essent, servavit eos et dixit

W II 175

διὰ τοῦτο θανατωθῆναι, ζῶσεν εἰποῦσα ὅτι “οὐδὲν ἀνδριάντων
 ταῖς σωφρονοῦσαις οἱ τοιοῦτοι διαφέρουσιν.” ἐρομένου δέ τινος
 αὐτῆν “πῶς καὶ τί δρώσα τοῦ Ἀγούστου κατεκράτησας;” ἀ-
 πεκρίνατο ὅτι “αὐτῆ τε ἀκριβῶς σωφρονοῦσα, καὶ πάντα τὰ δο-
 κοῦντα αὐτῷ ἡδέως ποιοῦσα, καὶ μηδὲν τῶν ἐκείνου πολυπραγμο-
 νοῦσα, καὶ τὰ ἀφροδίσια αὐτοῦ ἀθῦρατα μὴτ’ ἀκούειν μὴτ’
 αἰσθάνεσθαι προσποιουμένη.”

Τὸν δὲ Σίανόν ὁ Τιβέριος ἐπὶ μέγα δόξης ἐπάρας, καὶ
 κηδεστὴν ἐπὶ Ἰουλίᾳ τῇ τοῦ Ἀρούσου θυγατρὶ ποιησάμενος, ὕστε-
 ρον ἔκτεινε, τῆς γερούσιας θάνατον αὐτοῦ καταψηφισαμένης σπου-
 δῆ αὐτοῦ. καὶ τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐρρομένην
 D τὸ πλῆθος ἐνέβρισεν, εἶτα εἰς τὸν ποταμὸν ἐπέβαλε. τὰ τε παιδία
 αὐτοῦ κατὰ δόγμα ἀπέθανε, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἑαυτὴν διεχρή-
 σατο. καὶ ἄλλοι δι’ ἐκείνον ἀπώλοντο, οἱ μὲν ἑαυτοὺς ἀνελόντες,
 οἱ δὲ ὕψ’ ἐτέρων ἀναιρεθέντες. 15

3. Τιβέριος δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τοὺς ἔρωτας, οἷς
 ἀσελγῶς τε καὶ ἀναιδῶς ἐχρήτο τῶν εὐγενεστάτων καὶ ἀρρένων
 καὶ θηλειῶν, διεβάλλετο, καὶ διὰ τὸν τῆς Ἀγριππίνης τοῦ τε
 Ἀρούσου θάνατον ἐς ὠμύτητα ἐλοιδορεῖτο. δοκοῦντες γὰρ οἱ
 ἄνθρωποι ἐπὶ τοῦ Σίανου πάντα τὰ κατ’ ἐκείνων πρότερον γίνε-
 σθαι, ὡς κἀκείνους κτανθῆναι ζῆαθον μετὰ τὴν ἐκείνου φθοράν,

8 σιανὸν ABC. καὶ κηδεστὴν — 9 ποιησάμενος non leguntur
 apud Dionem. 10 αὐτοῦ καταψηφισαμένης θάνατον A. 12 ἐ-
 ὄβριζεν A. 18 τὸν om C. 20 σιανοῦ AB, ἀσιανοῦ C.

FONTES. Cap. 3. Dionis Historiae Romanae lib. 58 c. 22 —
 e. 23. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 1 c. 10 et lib. 2 c. 2.

tales nihil differre a stultis ei quae pudica sit. a quodam interrogata
 qua ratione Augustum vicisset, respondit “castitate accurate tenenda, et
 quicquid ille voluit alacriter faciendo, et nullas res eius curiose vesti-
 gando, et lusus eius venereos perinde ac si caeca et surda essem dissi-
 mulando.”

Seianum Tiberius ad magnam auctoritatem euectum, desponsaque
 Iulia Drusi filia, curavit a senatu capitis condemnandum; eiusque cada-
 veri per triduum proiecto vulgus insultavit, deinde id in Tiberim pro-
 iecit. sunt et eius liberi senatusconsulto interfecti: uxor eius ipsa manus
 sibi attulit. etiam alii eius causa perierunt, partim a sese, partim ab
 aliis occisi.

3. Tiberio praeter alia flagitia etiam supra nobilissimis utrius-
 que sexus intemperanter et impudenter illata probro data sunt; et pro-
 pter Agrippinae et Drusi necem crudelitatis nomine male audivit. nam
 cum prius putarent homines a Seiano contra illos omnia fieri, cum eos
 etiam post Seiani interitum occisos esse cognovissent, vehementer do-

ἐπερήλησαν. τὸν δὲ δὴ Γάϊον τὸν νεώτερον τῶν τοῦ Γερμανικοῦ P I 561
 παίδων ταμίαν ἀπέδειξε, τὸν γὰρ ἔγγονον τὸν Τιβέριον, ὅτι τε
 παίδιον ἦν καὶ ὅτι μὴ εἶναι τοῦ Δρούσου παῖς ὑπωπιέτο, παρ-
 εῶρα, τῷ Γαίῳ δὲ ὡς καὶ μοναρχήσουσι προσείχεν. ἤγνοιε γὰρ
 6 οὐδὲν τῶν κατὰ τὸν Γάϊον, ἀλλὰ καὶ ἔφη ποτὲ αὐτῷ διαφερομένη
 πρὸς τὸν Τιβέριον εἶναι "σὺ τε τοῦτον ἀποκτενεῖς, καὶ σὲ ἄλλοι."
 οὔτε δὲ ἕτερόν τινα ὁμοίως προσήκοντα ἑαυτῷ ἔχων, καὶ ἐκείνον
 εἰδῶς ἐσόμενον κάκιστον, ἀσμένως τὴν ἀρχήν, ὡς φασι, δέδωκεν
 αὐτῷ, ὅπως τῇ τοῦ Γαίου τῆς κακίας ὑπερβολῇ τὰ ἑαυτοῦ κρυ-
 10 φθείη, καὶ τὸ πλεῖστον καὶ εὐγενέστατον τῆς βουλῆς φθαρῆ παρ-
 ελθόντος αὐτοῦ. λέγεται δὲ καὶ πολλάκις ἀναφθέγγασθαι τοῦτο B
 δὴ τὸ ἀρχαῖον

ἔμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί,
 καὶ τὸν Πριάμον μακαρίζειν ὅτι ἄρδην μετὰ τῆς πατρίδος καὶ τῆς
 15 βασιλείας ἀπέλυτο. τοσοῦτον δὲ πλῆθος τῶν τε βουλευτῶν καὶ
 τῶν ἄλλων διέφθαρτο, ὥστε τὰς τὰς ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν ἔχον-
 τας ἀπορίᾳ τῶν αὐτοῦ διαδεξαμένων ἀδιαδόχους εἶναι. οἱ μὲν
 οὖν ἄλλοι δι' ἄλλας αἰτίας καὶ ψευδεῖς καὶ ἀληθεῖς ἐκτιννόντο,
 Αἰμίλιος δὲ Σκαῦρος διὰ τραγωδίας ἀπέθανεν. Ἄτριος μὲν γὰρ
 20 τὸ πρόημα ἦν, παρήνει δὲ τῶν ἀρχομένων τινὲ τὴν τοῦ κρατοῦν-
 τος ἀβουλίαν φέρειν. μαθῶν οὖν ταῦτα ὁ Τιβέριος ἐπ' αὐτὸν C

6 σὲ ἄλλοι A Dio, ἕτεροι σὲ PW. 7 αὐτῷ A. 11 καὶ om A.
 20 ἐν τῷ εἰρηγαγί τινι λέγοντα κατὰ τὸν Εὐροκίδην ὅτι "τὰς τῶν
 κρατούντων ἀμαθίας φέρειν χρῆσιν" Exc. Vatic. 82. (Eurip. Phoen.
 v. 393.) δὲ] δὲ δὴ A.

luerunt. Gaium ex Germanici filiiis natu minimum quaestorem designa-
 vit, nam Tiberium nepotem tum ob pueritiam tum quia suspicio erat
 e Druso non esse natum despexit: erga Gaium vero ita se gessit, quasi
 is imperaturus esset. nihil enim rerum eius ignorans, semel ei cum
 Tiberio nepote rixanti dixit "et tu istum occides, et alii te," et quam-
 vis sciret eum fore pessimum, tamen imperium libenter ei dedit, tum
 quod neminem aequae propinquum habebat, tum ut eius insigni improbi-
 tate sua vitia occultarentur, et maxima et nobilissima senatus pars in-
 teriret. veterem illum versiculum

deflagret omnis terra memet mortuo

subinde in ore habuisse et Priami fortunas laudasse fertur, quod fundi-
 tus cum patria et regno interlisset. senatorum certe quidem et aliorum
 tanta multitudo interfecta est, ut non essent qui provinciarum praesidi-
 bus successores dari possent, atque alii alias ob causas tam falsas quam
 veras occidebantur, Aemilius vero Scaurus ob Atrium tragoediam, in
 qua monebat quendam ut principis tameritatem ferret, interfectus est.
 nam Tiberius illa contra se conficta existimans dixit "ego vero illum

πεποιθῆσθαι τὸ ἔπος ἐνόμισε, καὶ εἶπε "κἀγὼ οὖν Αἴαντα αὐτὸν ποιήσω", καὶ αὐτοεντίμῃ ἀπολίσσθαι αὐτὸν ἠνάγκασεν. ἐν τούτοις νεανίσκος τις Δροῦσος εἶναι λέγων περὶ τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰωνίαν ᾤφθη. καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν ἀσμένως αἱ πόλεις, καὶ κἂν ἐς τὴν Συρίαν προχωρήσας κατέσχε τὰ στρατόπεδα, εἰ μὴ ἐπιγνοῦς τις αὐτὸν συνέλαβε καὶ πρὸς τὸν Τιβέριον ἤγαγεν· ὁ δὲ ἐν Ἀντίῳ τοὺς τοῦ Γαίου γάμους ἐώρταζεν.

Ὁ Τιβέρις δὲ τότε πολλὰ τῆς Ῥώμης ἐπέκλυσεν ὥστε πλεοσθῆναι, καὶ πυρὶ μυρία ἐφθάρη. εἰ δέ τι καὶ τὰ Αἰγύπτια πρὸς τοὺς Ῥωμαίους προσήκει, ὃ φοινῖξ ἐκείνῳ τῷ ἔτει ᾤφθη. καὶ 10
D ἔδοξε ταῦτα τὸν θάνατον τῷ Τιβερίῳ προσημῖναι· ὃς ἐνόησε μὲν πρὸ πλείονος χρόνου, οὔτε δὲ τὴν δαιταν παρήλλαξεν οὔτε τοῖς λατοῖς ἐκέχρητο, διὰ τὸν τοῦ Θρασύλου λόγον, ὃς πάνυ μὲν ἀκριβῶς ἤδει καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν καδ' ἦν τεθνήξασθαι ἔμελλεν ὁ Τιβέριος, ἐκείνῳ δὲ δέκα ἐνιαυτούς ἔτι βιώσεσθαι ἔλε- 15
γεν, ἔν' ὡς ἐπὶ μακρότερον ζήσων μὴ ἐπειχθῆ πολλοὺς ἀποκτεῖναι. οἷα δ' ἐν γῆρα καὶ νόσῳ μὴ ὀξείῳ τότε μὲν κατεπονείτο, τότε δὲ ἀνερωώνυτο. κἀντεῦθεν ἐνίοτε μὲν ἤδοντο οἱ τε λοιποὶ καὶ ὁ Γαῖος ὡς τελευτήσαντος, ἐνίοτε δὲ ὡς καὶ ζησομένου περὶβήντο.

P I 552 δεισας οὖν ὁ Γαῖος μὴ καὶ ἀνασωθῆ, οὔτε φαγεῖν αἰτήσαντι ἔδω- 20
W II 176 κεν, ὡς τάχα βλαβησομένῳ, καὶ ἱμάτια πολλὰ καὶ παχέα ὡς θερ-
μασίως δεομένῳ προσέβαλε, καὶ οὕτως ἀπέπνιξεν αὐτόν, ζήσαντα

2 αὐτοεντίμῃ AB, αὐτοεναντίμῃ C, ἀθθεντίμῃ PW: Dio αὐτοεντει.
5 ἐπιγνοῦς τις A, τις ἐπιγνοῦς PW: Dio γνωρίσας τις. 6 κατέ-
έλαβε C. 16 ἐπιχθῆ C, ἐπειχθη P sola. 19 τελευτήσαν-
τος A. δὲ om B.

Aiacem faciam", eumque sibi manus afferre coegit. inter haec adolescens quidam in Graecia et Ionia se Drusum esse iactans cupide a civitatibus est susceptus; atque in Syriam usque progressus legiones etiam accipisset, nisi agnitus a quodam et captus ad Tiberium Gaii nuptias Antii celebrantem perductus esset.

Et anno Tiberis multa urbis loca sic inundavit ut navigarentur, et igni plurima aedificia sunt absumpta. quod si quid Aegyptiaca ad Romanos pertinent, phoenix eo anno conspectus est. quae res Tiberii mortem portendere videbantur. qui cum multo ante aegrotaret, neque victus rationem mutabat neque medicis utebatur, propter Thrasylli verba; qui cum et diem et horam mortis eius exquisitus nosset, ei dixerat, decennium adhuc victuram, ut spe diuturnioris vitae minus multos occideret. ut autem fit in senio et morbo non acuto, alias decumbebat, alias convalescebat. unde Gaius et alii nunc ut eo morituro laetabantur, nunc ut evasuro maerebant. ac veritus Gaius ne valetudinem reciperaret, nec cibum petenti dabat, quasi is incommodaturus ei esset, et multis ac densis stragulis iniectis, quasi calefactione opus esset, eum

ἔτη ἐπὶ πρὸς τοῖς ἑβδομήκοντα καὶ μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας ἑννέα, ἀφ' ὧν δύο καὶ εἴκοσιν ἐνιαυτοὺς ἑμονάρχησε καὶ μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἑπτὰ. μετέλλαξε δὲ τῇ εἰκοστῇ τοῦ Μαρτίου ἡμέρα.

5 Τούτου τῷ πεντεκαιδεκάτῳ ἔτει βαπτίσθη ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐν δὲ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ παρεδόθη καὶ ἑσταυρώθη καὶ ἀνέστη. ἱστορεῖ δὲ ὁ Εὐσέβιος τὸν Πιλάτον τῆς Ἰουδαίας τῆνικαῦτα ἐπιτροπεύοντα γράψαι τὰ περὶ τοῦ κυρίου τῷ Τιβερίῳ, ἔθους ὄντος τοῖς τῶν ἔθνῶν ἄρχουσι τὰ παρὰ σφίσι
10 καινοτομούμενα δηλοῦν τῷ τῆν μοναρχίαν ἰθύνοντι, ἵν' αὐτῷ μὴδὲν ἀγνοῆται τῶν παρ' ἑκάστοις τῶν ἔθνῶν γινομένων. ἤδη γάρ φησι τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰς ἀπαιτίας ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ διαβεβοημένης, τὰ περὶ αὐτῆς ὁ Πιλάτος ἑκοινώσατο Τιβερίῳ τῷ αὐτοκράτορι, ὃς τὰς τε ἄλλας ἀ-
15 τοῦ πυθόμενος τερατείας καὶ ὡς μετὰ θάνατον ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς Θεὸς εἶναι παρὰ πλείστοις ἤδη πεπίστευται, ἀνήνεγκε μὲν τῇ συγκλήτῳ ταῦτα· ἐκέλευε δὲ τὸν λόγον ἀπώσατο, ὅτι μὴ πρότερον
C αὐτῇ τοῦτο δοκιμάσασα ἦν, παλαιοῦ νόμου κεκρατηχότος μὴ ἄλλως τινὰ παρὰ Ῥωμαίοις θεοποιεῖσθαι μὴ οὐκ ἰψήφῳ τῆς συγκ-
20 κλήτου καὶ δόγματι. ταύτης δ' οὖν ἀπωσαμένης τὸν περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν λόγον, τὸν Τιβέριον, ἦν καὶ πρόην εἶχε γνώμην

1 πρὸς τοῖς] καὶ A. 3 εἰκοστῇ] ἕκτη καὶ εἰκοστῇ Dio.
5 Τούτου τῷ — 7 καὶ ἀνέστη] Eusebii Hist. eccl. 1 10. 7 ἱστορεῖ δὲ ὁ Εὐσέβιος] Hist. eccl. 2 2. 14 τὰς τε ἄλλας αὐτοῦ πυθόμενος τερατείας A Eusebius, τὰ λοιπὰ τε αὐτοῦ ἠνωτισμένως θαυμάσια PW. 16 μὲν add A. 18 κεκρατηχότος A Eusebii, κειμένον PW.

suffocavit, annos septem et septuaginta natum, menses quattuor et dies novem; quorum viginti duos annos ac septem menses et totidem dies imperavit. obiit decimo tertio Kal. Apriles.

Anno eius imperii decimo quinto dominus noster Iesus Christus baptissatus est: decimo octavo traditus et crucifixus resurrexit. narrat Eusebius Pilatum Iudaeae tum praesidem domini acta ad Tiberium scripsisse, cum moris esset ut provinciarum praefecti, si quid novi accidisset, id principi significarent, ne ullius rei quae apud exteros gereretur ignarus esset. cum enim, inquit, servatoris nostri e mortuis resurrectio per totam Palaestinam celebrata esset, Pilatus eam rem Tiberio imperatori communicavit: qui cum caeteris eius miraculis auditis, tum quod post resurrectionem e mortuis a plurimis deus esse crederetur, ad senatum de eo rettulit. is vero refragatus est, quod ipse id non prius probasset, nam veteri lege sancitum erat ne quis aliter apud Romanos in deorum numerum referretur, ni senatus iussisset ac decrevisset. cum autem Romani rogationem de servatore nostro improbassent, Tiberium

τηρήσαντα, μηδὲν ἄτοπον κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐπινοῆσαι. μάρτυρα δ' ἐπὶ τούτοις παράγει Τερτυλιανὸν ὁ Εὐσέβιος, ἄνδρα Ῥωμαίων καὶ ἕνα τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ λαμπρῶν, ἐν συγγραφῇ τινι παρ' αὐτοῦ ἐκτεθείσῃ Ῥωμαϊκῇ διαλέκτῳ, μεταβληθείσῃ δ' εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν, λέγοντα ταῦτα "παλαιὸν ἦν δόγμα μηδένα θεὸν ὑπὸ του καθιμεροῦσθαι πρὶν ὑπὸ τῆς συγκλήτου δοκιμασθῆ. ὁ Τιβέριος οὖν, ἐφ' οὗ τὸ τῶν Χριστιανῶν ὄνομα εἰς τὸν κόσμον εἰσεληλύθει, ἀγγελθέντος αὐτῷ ἐκ Παλαιστίνης τοῦ δόγματος τούτου ἔνθα πρῶτον ἤρξατο, τῇ συγκλήτῳ ἀνεκοινώσατο, δῆλος ὢν ἐκείνοις ὡς τῷ δόγματι ἀρξέσκειται. ἡ δὲ σὺγκλητος ἐπεὶ οὐκ αὐτῇ δεδοκιμάκει τούτο ἀπώσατο. ὁ δὲ ἐν τῇ αὐτοῦ γνώμῃ ἔμεινεν, ἀπειλήσας θάνατον τοῖς τῶν Χριστιανῶν κατηγοροῖς." ταῦτα ὁ Εὐσέβιος ποιῆσαι τὸν Τιβέριον ἱστορεῖ μαθόντα περὶ τῆς θεότητος τοῦ σωτήρος ἡμῶν καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀναστάσεως, ἐκ τῆς τοῦ Τερτυλιανοῦ συγγραφῆς αὐτὰ 15 ἐκλεξάμενος.

4. Καὶ ὁ μὲν Τιβέριος οὕτως ἀπεβίω, διεδέξατο δὲ αὐτὸν ὁ Γάιος ὁ τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τῆς Ἀγριππίνης παῖς, ὃν καὶ Γερμανικὸν καὶ Καλλυγὸλαν ἐπωνόμαζον. εἰ γὰρ καὶ ὁ Τιβέριος καὶ τῷ ἰδίῳ ἐγγόνῳ τῷ Τιβερίῳ τὴν αὐταρχίαν κατέλιπεν, ἀλλ' ὁ 20

1 τοῦ add A Eusebius.

4 συγγραφῇ τινι] Tertulliani Apolog.

5, cuius verba infra posuimus.

ἐκτεθείσῃ Ῥωμαϊκῇ διαλέκτῳ]

συγγραφείσῃ A.

10 τῷ δόγματι ἀρξέσκειται A Eusebius, ἀρξέσκειται τῷ κηρύγματι PW.

12 αὐτοῦ AB Eusebius, αὐτῇ PW.

13 ἱστορεῖ τὸν τιβέριον ποιῆσαι A.

17 δὲ om C.

Fontes. Cap. 4. Dionis Historias Romanae lib. 59 c. 1 — c. 6.

in pristina de eo sententia permanentem nihil gravius in doctrinam Christianam constituisse. ac testem laudat Tertullianum, Romanum scriptorem et clarum virum, cuius in libro quodam latine scripto et in graecum converso haec ea de re verba exstant: "vetus erat decretam ne qui deus ab imperatore consecraretur nisi a senatu probatus. Tiberius ergo, cuius tempore nomen Christianum in saeculum introivit, annuntiatum sibi ex Syria Palaestinae, quod illic veritatem illius divinitatis revelaverat, detulit ad senatum cum praerogativa suffragii sui. senatus, quia non ipse probaverat, respuit. Caesar in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum." haec Tiberium fecisse Eusebius, divinitate servatoris nostri et resurrectione ex mortuis cognita, e Tertulliani scriptis commemorat.

4. Tiberio ad hunc modum defuncto Gaius Germanici et Agrippinae filius, qui et Germanicus et Caligula cognominabatur, successit, etsi enim Tiberius etiam Tiberio nepoti reliquerat imperium, tamen

Γάιος τὰς διαθήκας αὐτοῦ εἰς τὸ συνέδριον πέμψας ἀκύρους
 παρεσκεύασε γενέσθαι, ὡς παραφρονήσαντος, οὐα παιδί, ᾧ μηδ'
 εἰσελθεῖν ἔξῃ εἰς τὸ βουλευτήριον, ἄρχειν τῶν Ῥωμαίων ἐπιτρέ-
 ψαντος. τῆς μὲν οὖν ἀρχῆς αὐτὸν οὕτως αὐτίκα παρέλυσε καὶ
 5 μετὰ τοῦτο εἰσποιησάμενος ἀπέκτεινεν ὡς τελευτήσῃα αὐτὸν εὐθά-
 μενον, χρήματι δὲ πολλὰ τοῖς στρατιώταις καὶ τῷ δήμῳ διένειμε,
 τὰ μὲν ἐκ τῶν Τιβερίου διαθηκῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν τῆς Λιβίας, ἃ
 ὁ Τιβέριος οὐ παρέσχε. καὶ εἶπερ καὶ τὰ λοιπὰ δεόντως ἀνήλωσε, B
 μεγαλόνοτος ἂν καὶ μεγαλοπρεπῆς ἔδοξε· νῦν δὲ καὶ εἰς ὀρηχιστὰς
 10 καὶ ἵππους καὶ μονομάχους καὶ τοιοῦτότροπα ἕτεροι ἀπλήστως
 δαπανῶν, καὶ τοὺς θησαυροὺς μεγάλους γεγονότας διὰ βραχείας
 ἔξεκένωσε, καὶ ἑαυτὸν προσεξήλεγξεν ὅτι εὐχερέα καὶ ἀκρισίᾳ
 κάκεινα πεποίηκε. καὶ οὐδ' ἐς τρίτον ἔτος μέρος αὐτῶν τι διέσω- W II 177
 σεν, ἀλλ' εὐθὺς παμπόλλων προσεδείθη.

15 Τῷ δ' αὐτῷ τούτῳ τρόπῳ καὶ ἐς τὰ ἄλλα ἐκέχρητο. μοιχι-
 κώτατός τε γὰρ ἀνδρῶν γεγενημένος, καὶ γυναῖκα μίαν μὲν ἄρ-
 πάσας ἐκδιδομένην ἀνδρὶ, ἄλλος δὲ ἤδη ἐκδεδομένος καὶ συνοι-
 κούσας τισὶν ἀποσπάσας, πλὴν μιᾶς τὰς ἄλλας ἐμίσησε· πάντως C
 δ' ἂν κάκεινην ἐμίσησεν εἰ ἐπὶ πλέον ἐβεβίωκε. καὶ ἐς τὴν μητέρα
 20 καὶ τὰς ἀδελφὰς τὴν τε τήθην τὴν Ἀντωνίαν πολλὰ εὐσεβῶς ἐν-
 δειξάμενος, μετὰ ταῦτα τὴν μὲν τήθην ἐπιτιμῆσασάν τι αὐτῷ εἰς
 ἀνάγκην ἑκουσίου θανάτου κατέστησε, τὰς ἀδελφὰς δὲ διαφθεί-
 ρει.

13 ἔτος etiam Dionis exemplaria, pro ἔτους. 15 τούτῳ add A
 Dio. 16 γεγενημένος A Dio, γενόμενος PW. 18 ἐμίσησε —
 19 κάκεινην om A. 18 πάντας W. 22 διαφθείρας A Dio,
 φθείρας PW.

Gaius testamento eius ut deliri in curiam misso effecit ut aboleretur,
 quod puero, cui per aetatem necdum ingredi curiam liceret, Romanum
 imperium reliquisset. atque ita principatum ei statim ademit. post ad-
 optatum interfecit, ut qui ipsum mori optasset. magnam pecuniam et
 militibus et populo partim ex Tiberii partim ex Liviae testamento non-
 dum a Tiberio numeratam distribuit. quod si reliquam etiam, ita ut
 decebat, insumpsisset, magnanimus et magnificus easset habitus: nunc in-
 finitis impensis in saltatores equos gladiatores et id genus alia factis et
 thesauros maximos exhaustis, et illa quoque se temeritate et levitate
 quadam faciese declaravit. nam publicae pecuniae nec in tertium annum
 partem ullam [in tertiam anni partem quicquam] retinuit, sed statim
 multis egere coepit.

Isdem moribus etiam aliis in rebus, et maximus adulter fuit; et
 cum mulierem quandam viresponsam rapuisset, alias iam elocatas et
 in coniugio viventes a maritis abstraxisset, caeteras omnes edio prose-
 cutus est, una excepta; quam et ipsam utique oculus fuit, si diutius
 vixisset. erga matrem sorores et aviam Antoniam multa pie fecit;
 postea aviam a qua obiurgatus erat ad necem voluntariam compulsi,

ρας ἀπάσας εἰς νῆσον τὰς δύο κατέκλεισεν· ἡ γὰρ τρίτη προετι-
 θνήκει. καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἐποίησε. καὶ τὸν Τιβέριον ὡς
 ἀσελγῆ καὶ μαιφρόνον διέβαλλεν, ὥστε καὶ ἄλλους ἐκ τούτου χα-
 ρεῖσθαι οἱ νομίσαντας προπετεσιτέρα παρηρησίᾳ χρῆσασθαι· εἶτα
 D ἐπῆγει τε καὶ ἐσέμνυνεν, ὥστε καὶ κολάσαι τινὰς ἐφ' οἷς κατ' 8
 ἐκείνου εἰρήκεισαν· καὶ τοὺς βλασφημοῦντας ἐκείνου ἐκάκιζεν, καὶ
 τοὺς ἐπαινοῦντας ὡς φίλους ἐκείνου ἐμίσει· καὶ παμπληθεῖς ἀπ-
 ἔκτεινε τῶν κατὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν
 αὐτοῦ τὸν Τιβέριον ἐρεθισάντων, καίτοι τὴν δργὴν αὐτοῖς ἀφεῖ-
 ναι λέγων καὶ τὰ γράμματα καταφλέξαι αὐτῶν. καὶ ναοὺς δὲ 10
 ἑαυτοῦ καὶ θυσίας ὡς θεῶ γίνεσθαι ἐκέλευσεν. αἰτούμενός τε τι
 ὠργίζετο, καὶ αὐθις ἐμηνία ὡς μὴ αἰτούμενος· ὄξυς τ' ἐπὶ τινὰς
 πράξεις ἐφέρετο, καὶ νωθέστατον ἐνίας μεταχειριστο· τὰ τε
 χρήματα καὶ ἀφειδέστατα ἀνήλισκε, καὶ ῥυπαρώτατα ἠργυρο-
 P I 554 λόγει· τοῖς τε θωπεύουσιν αὐτὸν καὶ τοῖς παρηρησιαζομένοις καὶ 15
 ἤχθετο ὁμοίως καὶ ἤθετο. καὶ πολλοὺς μὲν μεγάλα ἀδικήσαντας
 ἐκόλασε, πολλοὺς δὲ μηδὲν ἠδικηκότας ἀπέκτεινε. καὶ τῶν ἐταί-
 ρων τοὺς μὲν ὑπερεκολάκευε, τοὺς δὲ ὑπερύβριζε. τοιοῦτῳ δὲ τὸ
 σύμπαν οἱ Ῥωμαῖοι τότε παρέδόθησαν αὐτοκράτορι, ὥστε τὰ τοῦ
 Τιβερίου ἔργα, καίτοι δοκοῦντα παγχάλεπα, τοσοῦτον τὰ τοῦ 20
 Γαίου παρενεγκεῖν, ὅσον κρείττω ἐκείνων τὰ τοῦ Ἀυγούστου εἶναι
 ἰδόκουν. Τιβέριος μὲν γὰρ ἤρχε καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπηρέταις πρὸς

9 ἀφείλε B.
om B.

13 μεταχειριστο P sola.

15 τοῖς alterum

sorores omnes corrupit et duas in insulam relegavit: nam tertia prius
 oblierat. ac multa id genus fecit. cum Tiberium ut luxuriosum et ho-
 micidam criminaretur, alii quoque se illi gratum facturos rati liberius in
 eum sunt inveci. deinde eundem laudavit et celebravit et poenas de
 iis sumpsit qui illi maledixerant. male de eo loquentes vituperabat,
 laudantes oderat ut amicos illius. magnam turbam eorum qui Tiberium
 contra patrem matrem et fratres eius irritarant occidit, quamvis se pla-
 catum eis easse eorumque litteras cremasse diceret. templa sibi et sacri-
 ficia ut deo fieri iussit. si quid petebatur, irascebatur, si nihil peteba-
 tur, rursus succensebat. res quasdam celerrime aggrediebatur, nonnullas
 tardissime suscipiebat. pecuniam ut per summam temeritatem effunde-
 bat, ita sordidissime comparabat. tam adulatoribus quam monitoribus
 ex aequo et delectabatur et offendebar. multos gravissimis facinori-
 bus constrictos puniebat, multos plane insontes occidebat. amicorum
 aliis immodice assentabatur, alios extremis contumeliis afficiebat. tali
 denique imperatori tum Romani sunt traditi, ut Tiberii facinora quan-
 tumvis atrocita a Gaii sceleribus tanto intervallo vincerentur quanto Au-
 gustus princeps utroque melior habebatur. nam Tiberius imperabat et

τὸ αὐτοῦ ἐκέχρητο βούλημα, Γάιος δὲ ἤρξατο μὲν ὑπὸ τῶν ἀρ-
ματηλατούντων καὶ ὑπὸ τῶν ὀπλομαχοούντων, ἐδοῦλευε δὲ καὶ τοῖς B
δρχηστῆσι καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς περὶ τὴν σκητὴν· τὸν γοῦν Ἀπελ-
λῆν τῶν τότε τραγωιδῶν τὸν εὐδοκιμώτατον καὶ δημοσιεύων συν-
5 ὄντα αὐτῷ εἶχε ἀεί, καὶ χωρὶς μὲν ἐκεῖνος, χωρὶς δ' οἱ λοιποὶ
πάνθ' ὅσα ἂν τοιοῦτοι δυνηθέντες τολμήσειαν, ἐπ' ἐξουσίας
ἐποιοῦν. καὶ αὐτῶν τὰ μὲν πρῶτα θεατῆς καὶ ἀκροατῆς ἐγένετο,
συσπυδάζων καὶ ἀντιστασιάζων τισίν· εἶτα καὶ ἄρματα ἤλασε
καὶ ἐμονομάχησεν, δρχήσει τε ἐκέχρητο καὶ τραγωιδίαν ὑπεκρίνετο.
10 ἅπασι δὲ τοὺς πρῶτους τῆς γερουσίας νυκτὸς ὡς ἐπὶ τι ἀναγκαῖον
μεταπεμφόμενος ὤρχησατο.

Ἐν μὲν οὖν τῷ ἔτει ἐν ᾧ ὁ Τιβέριος ἐτελεύτησε τοὺς τε C
βουλευτὰς καὶ τοὺς ἰππέας καὶ τὸν δῆμον ἐκολάκευε, πέμπτον καὶ
εἰκοστὸν ἀνῶν ἐνιαυτὸν, καὶ τοὺς ἐν δεσμοτηροῖσι ἀπέλυσε τὰ τε
15 ἐγκλήματα τῆς ἀσεβείας κατέλυσε καὶ τὰ περὶ αὐτῶν τοῦ Τιβε-
ρίου γράμματα, ὡς ἔλεγεν, ἔκασεν, ἐπηγεῖτό τε ἐπὶ τούτοις·
(5) εἶτα καὶ ὑπάτευσε, τὸν Θεῖον τὸν Κλυδίδιον προσλαβών. οὐ-
τος γὰρ ἰππέυς ὢν τότε πρῶτον καὶ ὑπάτευσε καὶ ἐβούλευσεν, ἕξ
καὶ τεσσαράκοντα ἔτων γεγονώς. ὁ δὲ δὴ πενθερὸς αὐτοῦ Μάρκος
20 Σιλανός, ἐπειδὴ βαρὺς αὐτῷ ὑπὸ τε τῆς ἀρετῆς καὶ ὑπὸ τῆς
συνγγενείας ἦν, προπηλακίζόμενός τε καὶ περιωριζόμενος, διεχι-

I ante Γάιος PW add ὁ, om ABC Dio. 3 ἀπελλῆ B. 9 ἀ-
περίετο Dio. 17 οὐτως ABCW, Οὕτως P.

FONTES. Cap. 5. *Dionis Historiae Romanae lib. 59 c. 6* —
c. 19.

aliorum ministerio ad explendam libidinem suam utebatur, at Gaius aurigis et gladiatoribus parebat et saltatoribus caeterisque sceniciis serviebat. Apellem quidem tragoedorum eius aetatis principem etiam in publico semper habebat secum; ac privatim et ille et caeteri pro auctoritate faciebant ea quae id genus hominum data licentia audere solet. ac principio quidem se illis et spectatorem et auditorem praebat, et aliquibus vel favebat vel adversabatur: deinde autem et carrus agitavit et cum gladiatoribus in arenam descendit et saltavit et tragoedias egit. semel primoribus senatus ut in re admodum seria noctu arcessitis saltavit.

Eo anno quo Tiberius obiit, senatui, equestri ordini et plebi assentatus est, annum agens quintum et vigesimum, et victos carcere eduxit, et crimina laesae maiestatis sustulit, litteris Tiberii ea de re crematis, ut aiebat; quas ob res laudabatur: (5) deinde consulatum gessit, adscito collega Claudio patruo. is enim cum eques esset, tum primum et consul et senator factus est, annos sex et quadraginta natus. at socer eius M. Silanus, a Tiberio in summo honore habitus, Gaius tum

ρίσατο ἑαυτὸν, καίτοι παρὰ τοῦ Τιβερίου σφόδρα τιμώμενος. ὁ
 W Π 178 δὲ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐμβαλὼν ἐγγυε Κορηθίαν Ὀρεστίναν,
 ἣν ἐν αὐτοῖς τοῖς γάμοις ἀφῆρασεν οὐδ' συνειώραζε τῷ ἐγγυη-
 μένῳ αὐτὴν Γαῖῳ Καλπουρήῳ Πείσωνι. καίτοι δὲ τοιοῦτος ὢν
 ἔπραξε τίνα καὶ ἐπαύου ἄξια. ἐμπρησμὸν γὰρ μετὰ τῶν στρα-δ
 τωτῶν κατασβέσας ἐπήρακεσι τοῖς ζημιωθεῖσι, τοῦ τε τῶν ἱππέων
 τέλους ὀλιγανδρουόντος ἐξ ἀπάσης ἀρχῆς τοὺς πρώτους μεταπεμ-
 ψάμενος κατελέξατο, καὶ τὰς ἀρχαιρείας τῷ δήμῳ ἀπέδωκε, καὶ
 P I 555 ἄλλα τινὰ τοιαῦτα ἐποίησεν. ὑπάτια δὲ εἰργάσατο πολλαπλάσια.
 καὶ πολλοὺς ἀπέκτεινεν· ἦν δὲ οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων 10
 οὕτω δεινόν, καίτοι δεινὸν ὄν, ἀλλ' ὅτι τοῖς τε φόνοις αὐτῶν
 ὑπερέχαιρε καὶ ἀπλήστως εἶχε τῆς θέας τοῦ αἵματος. ὑπὸ γοῦν
 ἀμόνητος ἐπιλιπόντων ποτὲ τῶν τοῖς θηρίοις ἐκ καταδικῆς δίδο-
 μένων, ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ ὄχλου τοῖς τοῖς ἰκρίοις προστετηκῆτος
 συναρπασθῆναι τινὰς καὶ παραβληθῆναι αὐτοῖς. καὶ ὅπως μῆτε 15
 ἐπιβοήσασθαι μῆτε τι υἰτιάσασθαι δυνήθῳσι, τὰς γλώσσας αὐ-
 τῶν προαπέτεμον. πολλοὺς δὲ καὶ διὰ τὰς οὐσίας ἐφόρευεν, ἕτερο
 B ἅττα σφίσι ἐπεγαλῶν. καὶ ὁ τῆς Δρουσίλλης τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ
 θάνατος οὐ μείους δίκῃ θείρεν, ἢ συνώκει μὲν Μάρκος Λέπιθος
 παιδιὰ ἕμα αὐτοῦ καὶ ἑραστῆς ὢν, συνῆν δὲ καὶ ὁ Γαῖος. ἀπο- 20
 θανούσαν οὖν πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἤξίωσεν, εἶτα καὶ ἀπεδέσσα.

2 Κορηθίαν Ὀρεστίναν. etiam Dio: Suetonius Liviam Orestillam.
 3 ἦν] ἦν καὶ A. 4 καλπουρήῳ B, καλπουρήῳ AC. 12 ἐπε-
 χαιρε] οὕχ' ὑπερέχαιρε C. 14 ἰκρίοις] θηρίοις C. 16 τι
 add A Dio. 18 ἀπέτε add A Dio.

ob virtutem tum ob affinitatem gravis, cum iniuriis et contumeliis agi-
 taretur, se ipse interfecit. Gaius vero filia eius eiecta Corneliam Ore-
 stinam duxit, in ipsius nuptiis, quas una celebrabat, C. Calpurnio Pisconi
 sponso ereptam. quamvis autem talis esset, tamen nonnulla laude digna
 fecit. nam incendio cum militibus extincto sublevavit eos quibus ignis
 nocuerat, et equestri ordine ad paucitatem redacto praecipuos ex uni-
 verso imperio accessit in eum allegit, et suffragia comitorum populo
 restituit, et alia id genus egit. quae cum delictis comparata nullo in
 numero erunt. nam cum multos occideret, acerbum id quidem erat tan-
 tam perire multitudinem, sed illud multo acerbius, quod caedibus usque
 adeo delectabatur et spectaculo sanguinis satiari non poterat. nam ea
 saevitia fuit ut, cum aliquando condemnati non satis multi essent qui
 bestiis obficerentur, iuberet e turba quae tabulatis inhaerebat aliquot
 illis obfici; quibus, ne vociferari et quiritari possent, linguas in primis
 praecidit, multos alia causa simulata propter bona occidit. mors quo-
 que Drusillae sororis eius non paucis exitio fuit; quae M. Lepido eius
 amasio simul et amatori nupta fratri quoque sui copiam faciebat. eam
 mortuam praeter alios honores in numeram deorum retulit. paulo post

μπε' ἄλλῃον δὲ ἔγημε Λολλίαν Παυλίαν, αὐτὸν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἔγγυῆσαι αὐτῇ τὴν γυναῖκα βιάσας, ἵνα μὴ ἀνέγγυον αὐτὴν λαβῶν παρανομήσῃ.

Ἐν στενωπῷ δὲ ποτε πηλὸν παλὸν θρασυάμενος, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὰ τοῦ ἀγορανομοῦντος τότε καὶ τῆς τῶν ὁδῶν καθάρσεως ἐπιμελουμένου ἱμάτια ἐμβληθῆναι. Οὐδεσπασιανὸς δὲ τότε ἦν ἀγορανομῶν· ὥστε ὕστερον ἐκείνου τὰ πράγματα τεταραγμένα C καὶ πεφυρμένα παραλαβόντος καὶ καταστήσαντος ἔδοξεν οὐκ ἄδειν τὸ τότε συμβῶν γεγονέναι, ἀλλ' ἀντικρὺς αὐτῷ τὴν πόλιν πρὸς 10 ἐπανόρθωσιν παρὰ Γαίου ἐγχειρισθῆναι.

Λιπνεκῶς δὲ πολλοὺς ὁ Γάιος ἐφόνευε, καὶ ἦν ἔξω τῶν φόνων οὐδέν. καὶ οὐδὲ τῷ πλήθει τι ἐχυρῆσται. κάκεινοι πάντῃ αὐτῷ ἀπηχθάνοντο· πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα αὐτῷ μὴ ἀρέσκοντα ἔλεγόν τε καὶ ἔπραττον, πρὸς δὲ τοῖς ἡγανάκτει δεινῶς ὅτι μεγα- 15 λύνοντες αὐτὸν "νεανίσκῃ Ἀγροῦστῃ" ἐπεβίωον. οὐ γὰρ μακαρίζεσθαι ἤγαστο ὅτι νέος ὢν ἐμονάρχει, ἀλλ' ἐγκαλιεῖσθαι ὅτι ἐν ἡλικίᾳ B τῆσδε τῆς τῆς αὐτῆς εἶχεν ἀρχήν. ἐχρημάτιζε δὲ ἐκ τρόπου πάντός, ἀργυρισμοῦ ἄλλοτε ἄλλας ἐφουρίσκων λαβῆς· καὶ ἀζήμιος τῶν γέ τι ἐχόντων οὐδεὶς οὐκ ἀνὴρ οὐ γυνὴ καταλέλειπτο. κἄν 20 τινὰς δὲ τῶν ἀφηλικιστέρων ζῆν εἶα, ἀλλὰ πατέρας τε καὶ πάππους μητέρας τε ἀνομάζων καὶ τήθρας, καὶ ζῶντας ἐξαιμαρπάζων καὶ τελευτῶντων τὰς γυναῖκας ἐκληρονόμει.

7 τὰ AC, καὶ τὰ PW.

11 ἐφόνευσε A.

14 μεγαλύνον-

τες A Dio, δοκοῦντες μεγαλύνειν PW.

17 δὲ AB, δ' PW,

om C.

20 δὲ] καὶ A.

ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ B.

Lolliam Paulinam duxit, coacto marito eius ut eam sibi desponderet: ne in leges committeret scilicet, si eam sine sponsalibus duxisset.

Cum aliquando in angipertu multum caesi vidisset, id in aedilis, qui vis purgandis praecerat, vestimenta conlici iussit. tum autem aedilis erat Vespasianus. qui cum postea imperium quoque turbatum et confusum tranquillitati restitutum adornasset, illud non sine numine factum, sed plane civitas ei ad corrigenda vitia tradita esse a Gaio putabatur.

Caedium nullum Gaius faciebat modum, nec eius dominatus aliud quam carnificina erat. et ut plebi nulla in re gratificabatur, sic illi admodum invidus erat. ac praeter alia multa diota et facta minime grata illud aegerrime ferebat, quod populus per speciem haecoria acclamabat "adolescens Auguste": nec enim se felicem praedicari credebat quod adolescens imperaret, sed accensari quod tantilla aetate tantum imperium obtineret. pecuniam quovis modo parabat, alias atque alias quaestus occasiones captans; neque quisquam vel vir vel mulier multam offugiebat, quod si quos provectoris aetatis vivere patiebatur, eos patres et avos et matres et avias appellando tam viventium adhuc bonis fruebatur, tum defunctorum haereditatem cernebat.

- Ἐλάσαι δὲ διὰ τῆς θαλάσσης τρόπον τινὰ καὶ διηπνεῦσαι ἐπεθύμησε, καὶ ἐγεφύρωσε τὸ μεταξὺ τῶν Ποτιόλων καὶ τῶν
P I 556 Βαύλων. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο καταντιπέραν τῆς πόλεως ἔστι, διέχον αὐτῆς σταδίους ἕξ καὶ εἴκοσι. πλοῖα δὲ εἰς τὴν γέφυραν τὰ μὲν κατεσκευάσθη τὰ δὲ ἠθροίσθη. ἀφ' οὗπερ καὶ λιμὸς ἐν 5
 τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ μάλιστα ἰσχυρὸς ἐγένετο. ὁ δὲ τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς ἔλεγε, θώρακα ἐνδυσάμενος καὶ ἐπ' αὐτῷ γλαμύδα σφρικὴν ἀλουργῆ πολὺ μὲν χρυσίον πολλοὺς δὲ λίθους Ἰνδικοὺς ἔχουσαν, καὶ ξίφος περιζωσάμενος καὶ ἀσπίδα λαβὼν δρῦν τε στιφανωσάμενος, σπουδῆ καθύπερ ἐπὶ πολεμίαν εἰς τὴν 10
 πόλιν εἰσῆλασε, παμπληθεῖς ἰππεῖς τε καὶ πεζοὺς ὀπλισμένους **B** ἐπαγόμενος· καὶ ἄλλα δὲ τινα τοιαῦτα ποιήσας καὶ ἑαυτὸν ἀποσεμνύνας ἐν δημηγορίᾳ διὰ ταῦτα ἐς τὸν Δαρεῖον καὶ τὸν Ξέρξην ἀπέσκωπτεν, ὡς πολλαπλάσιον ἢ ἐκείνοι τῆς θαλάσσης μέτρον ζεύξας αὐτόν. 15
- W II 179** Αἰτία δὲ θανάτου πολλοῖς καὶ αὕτη ἡ γέφυρα γέγονε. χρήματα γὰρ εἰς αὐτὴν ἀναλώσας ἀμύθητα πολλῶν πλείοσι διὰ τὰς οὐσίας ἐπεβούλευσεν. ὥστε Ἰούνιος τις Πρίσκοσ στρατηγὸς ἠτιάθη μὲν ἐπ' ἄλλοις τισίν, ἀπέθανε δὲ ὡς πλούσιος· μαθὼν δὲ ὁ Γάιος ὅτι οὐδὲν ἄξιον τοῦ θανάτου ἐκέκτητο, εἶπεν ὅτι “ἠπάτησέ 20
 με καὶ μάτην ἀπώλετο, ζῆν γὰρ ἠδύνατο.” Ἄφροσ δὲ Δομίτιος **C** παρὰ μικρὸν κινδυνεύσας παραδόξως ἐσώθη. ἐπὶ τινὶ γὰρ αἰτίᾳ ἐς τὸ συνέδριον ἀγαγὼν αὐτόν, λόγον κατ' αὐτοῦ ἀνέγνω μακρόν

2 ποτιόλων B, Ποντιόλων Dio.

5 τὰ δὲ ἠθροίσθη om B.

• 11 τε ἰππεῖς B.

Cum ei libido incessisset in mari aliquo modo aurigandi et equitandi, fretum quod inter Puteolos et Baulos et ponte iunxit. is vero locus e regione urbis est, sex et viginti stadiis ab ea distans. ad eum pontem cum navigia partim aedificata partim convecta essent, ingens fames in tota Italia et Romae in primis fuit. ipse vero Alexandri, ut aiebat, thoraceum indutus, et super eo chlamydem sericam purpurei coloris multo auro multis Indiciis gemmis ornata, gladio accinctus sumptoque clipeo et querna corona redimitus festinanter in urbem quasi contra hostes cum maximo equitum et peditum armatorum numero introivit; et aliis id genus rebus pro contione gloriando Darium et Xerxem derisit, quod ipse longe maius quam illi spatium maris ponte occupasset.

Is quoque pons multis causa mortis exstitit. nam pecunia in eum insumpta innumerabili longe pluribus propter divitias est insidiatus. itaque Junio Prisco praetore aliis quidem criminibus accusato sed pro divite interfecto Gaius, ubi didicit nihil eum morte dignum possidere, “decepit me” inquit “frustraue periit, cum vivere potuisset.” Domitius vero Afer periculo proximus mirabiliter evasit: nam cum Gaius in

(νικᾶν γὰρ ἤξιον πάντας τοὺς ῥήτορας, καὶ τὸν Δομίτιον δεινότατον ὄντα εἰπεῖν ὑπερβαλεῖν ἐσπούδασεν), ὁ δὲ οὔτε τι ἀντεῖπεν οὔτ' ἀνταπελογήσατο, θαναμύζειν δὲ τὴν τοῦ Γάτου δεινότητα προσηποιοῖτο καὶ καταπλήττεσθαι, καὶ ἠντιβόλει τε καὶ ἰκέτενε, 5 τὸν ῥήτορα μᾶλλον ἢ τὸν Καίσορα φοβεῖσθαι λέγων. καὶ ἐπὶ τοῦτοις ἡσθεὶς ἐκεῖνος, καὶ πιστεύσας τῇ τῶν λόγων δεινότητι κρατῆσαι αὐτοῦ, ἐπαύσατο τῆς ὁργῆς.

6. Ἐἴτα εἰς τὴν Γαλατίαν ἀφώρμησεν ὡς τάχα τῶν Κελ- D τῶν τι παρακινούντων, καὶ τοὺς μὲν πολεμίους οὐδέν τι ἔβλαψε, 10 τοὺς δ' ὑπήκοους καὶ τοὺς συμμάχους καὶ τοὺς πολίτας πλείεστα ἐκάκωσε. κυβέτων δὲ ποτε, καὶ γνοὶς ὡς οὐκ ἔχει ἀργύριον, ἤτησε τὰς τῶν Γαλατῶν ἀπογραφάς. καὶ κελύσας θανατωθῆναι τοὺς πλουσιωτάτους αὐτῶν, ἐπανῆλθε πρὸς τοὺς συγκυβεντὰς καὶ εἶπεν ὡς "περὶ ὀλίγων δραχμῶν ὑμεῖς ἀγωνίζεσθε, ἐγὼ δὲ μυριάς 15 καὶ πεντακισχιλίας ἤθροισα μυριάδους." οὕτως ἀκρίτως πάντα ἐγένετο. καὶ τὸν Λέπιδον δ' ἐκεῖνον τὸν ἑραστήν, τὸν ἐρώμενον, τὸν τῆς Δρουσίλλης ἄνδρα, ὃν ὑπερετίμησε καὶ διάδοχον ἔξεν τῆς ἀρχῆς ἐπηγγέλλετο, ἔκτεινε· καὶ τὰς ἀδελφὰς τὰς οἰκείας ὡς ἐκεῖνῳ συμφεραρέσας εἰς τὰς Ποντίους νήσους ἀπήγαγε· καὶ ἄλλα P I 557 20 πολλὰ τοιαῦτα πεποίηκεν. εἴτα τὴν Παυλίαν ἐκβαλὼν, προσάσει

1 δεινὸν C.
19 Ποντίας Dio.

10 δ' ABCW, om P.

14 δραγμῶν B.

FONTES. Cap. 6. Dionis Historiae Romanae lib. 59 c. 21 — c. 26. nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

curia longam contra eum orationem recitaret (omnes enim oratores se vincere putabat, et Domitium virum eloquentissimum superare conabatur), neque quicquam contra dixit neque se defendit, sed eloquentiam hominis se mirari eaque obstupescere simulans orabat et supplicabat, seque oratorem magis timere quam Caesarem profitebatur. quibus rebus ille delectatus et Domitium a se dicendi vi superatum credens irasci desiit.

6. Deinde in Galliam ad motus Celtarum suppressandos profectus hostibus quidem nihil nocuit, sed subditos et socios et cives plurimum affixit. et cum aliquando in lusu aleae sibi deesse pecuniam sensisset, Gallorum descriptiones postulavit, ac ditissimis interfici iussis ad collatores reversus "vos" inquit "de paucis drachmis laboratis: ego vero interea centies quinquagies milies mille coegi." adeo temere faciebat omnia. et Lepidum illum amatorem, amasium, Drusillae maritum, quem summis affectit honoribus, quem se imperii successorem relictorum promisit, interfecit; et sorores suas ut ab illo corruptas in Pontias insulas relegavit; et alia huiusmodi fecit. deinde Paulina, cum eum satietas

μὲν ὡς μὴ τίκτουσαν, τὸ δ' ἀληθές ἐστι διακορῆς ἐκείνης ἐγένετο, Μιλωνίαν Καισιωνίαν ἔφημεν, ἣν πρότερον μὲν ἐμοίχευσε, τότε δὲ καὶ γαμετῆν ἐσχηκέναι ἠθέλησεν, ἐπειδὴ ἐν γαστρὶ ἔσχεν, ἐν αὐτῷ παιδίον τέκη τριακονθήμερον.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράττοντο μὲν ἐκ τούτων, ἐταράττοντο δὲ καὶ ὅτι δίκαι σφίσι πλείσται ἐπήγοντο ἐπὶ τῇ πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῇ πρὸς τοὺς πεφονευμένους φιλίᾳ, προσεδόκων τε καὶ ἐπὶ πλεον τῆν τε ὠμότητα τοῦ Γαίου καὶ τὴν ἀσέλγειαν αὐξήσιν, εἰ ὁ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνος πλείων γένηται. καὶ οἱ μὲν οὕτω δέκκετο πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ καὶ τὸν Πτολεμαῖον τὸν τοῦ Ἰόβα παῖδα μεταστειλάμενος ὡς πλουτοδόντα κἀκείνον ἀπέκτεινε.

Τούτων δὲ τὸν τρόπον βίους πάντως ἐπιβουλεύθησεθαι ἔμελλε. καὶ ἐφάρσαε τὴν ἐπίθεσιν, καὶ συλλαβῶν Νίκιον Κερεάλιον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σέξτον Παπίνιον ἐβυσάνισε· καὶ ἐπεὶ 13 μὴδὲν ἐξελάλησεν, ἀνέπεισε τὸν Παπίνιον, σωτηρίαν αὐτῷ καὶ ἄδειαν ὑποσχόμενος, κατεπειθεῖν τινῶν ἢ ἀληθῶς ἢ ψευδῶς, καὶ ἐκείνον αὐτίκα καὶ τοὺς ἄλλους ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀπέκτεινε. 14
 Ἐνδὸς δὲ τῶν κτεινομένων καὶ τὸν πατέρα παρεῖναι κατηνάγκασε τοῦ υἱοῦ φονευομένου· πυθόμενόν τε εἰ μύσαι αὐτῷ ἐπιτρέψει, καὶ 20 ἐκείνον σφραγῆναι προσέταξεν. ὁ δὲ κινδυνεύων προσειπήσατο ἐκ

13 Τούτων δὲ — p. 455 v. 17 περιφόβων ὄντων] horum plurima om Dionis codices: nonnulla habent Exc. Vatic. 14 καὶ συλλαβῶν — p. 455 v. 6 καὶ ὁ μὲν ἀπέθανεν Dionis Exc. Vatic. 86, 14 scr. Νίκιον: κερεάλιον B. 15 et 16 παπίνιον AB, Παπῆριον PW. 15 καὶ ἐπεὶ μὴδὲν ἐξελάλησεν] καὶ ὁ μὲν Κερεάλιος παντελῶς οὐδὲν εἶπεν Dionis Exc. Vat.

mulleris cepisset, per causam sterilitatis eiecta Miloniam Caesoniam duxit, quam prius stupro cognitam tum vero quia uterum ferebat uxorem habere voluit, ut sibi puer triginta dierum nasceretur.

Romani igitur tum his rebus, tum crebris ob amicitiam cum sororibus eius et interfectis accusationibus turbati, saevitiam eius et libidines auctum Irī expectabant, si diutius imperaret. quibus sic affectis, ille Ptolemaeum etiam Iubae filium arcessitam ut divitem interfecit.

In hac vitae ratione fieri non poterat quin appeteretur insidiis: easque deprehendit. Nicium [Anicium] Cerealem et filium eius S. Papinium comprehensos torsit. cum ille nihil effaretur, Papinio salute et impunitate promissa persuasit ut aliquos seu vere seu falso nominaret: utraque statim, et caeteros in conspectu eius interfecit. et cuiusdam occidendi patrem caedi filii interesse coegit: qui cum rogaret an oculos claudere liceret, ipsam quoque mactari iussit. is vero in periculo con-

τῶν ἐπιβεβουλευκῶτων εἶναι, καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἐκφῆσαι ὑπέσχετο, καὶ ἄνόμασι τοὺς τε ἑταίρους τοὺς τοῦ Γαίω καὶ τοὺς συνεργοὺς τῆς ἀσελγείας καὶ τῆς ἀμόνητος. καὶ πολλοὺς ἂν ἀπώλεσεν, εἰ μὴ καὶ τοὺς ὑπάρχουσ καὶ τὸν Κάλλιστον καὶ τὴν
 5 *Καισωνίαν* προσδιαβαλὼν ἠπιστήθη.

Καὶ ὁ μὲν ἀπέθανεν, τῷ δὲ Γαίω τὸν ὄλεθρον αὐτὸ τοῦτο παρεσκεύασεν. ἰδίᾳ γὰρ τοὺς ὑπάρχουσ τε καὶ τὸν Κάλλιστον προσκαλεσάμενος “εἷς εἰμι” ἔφη, “τρῆς δὲ ὑμεῖς· καὶ γυμνὸς D
 10 μὲν ἐγώ, ὀπλισμένοι δ’ ὑμεῖς. εἰ οὖν μισεῖτέ με καὶ ἀποκτείνεν
 10 *Θέλετε, φονεύσατε.*” ἔξ ἐκείνου δὲ μισεῖσθαι νομίσας καὶ ἄχθε- W II 180
 σθαι τοῖς πραττομένοις ἐκείνους, ὑπώπτευσεν σφᾶς, καὶ ξίφος κἂν
 τῇ πόλει παρεζέμνυτο, καὶ συνέβαλλεν αὐτοὺς ἀλλήλοις ὅπως μὴ
 συμφωνῶσι κατὰ μόνους ἐκάστω ὡς πιστοτάτῳ διαλεγόμενος περὶ
 τῶν λοιπῶν, μέχρις οὗ συνέντες τὸ λειχέρισμα προήκυντο αὐτὸν
 15 τοῖς ἐπιβουλεύουσι.

Τῶν δὲ βουλευτῶν, ὅτι μὴ κατεψηφίσαντό τινων, περιφώ-
 βων ὄντων, Πρωτογένης τις πρὸς τὰ χαλεπώτατα τῷ Γαίω ὑπηρε-
 τῶν, ὥστε καὶ βιβλία δύο περιφέρειν ὧν τὸ μὲν ξίφος τὸ δ’ ἄνό-
 μαζεν ἐγχειρίδιον, εἰσῆλθεν εἰς τὸ συνέδριον, καὶ πάντων δεξιου-
 20 μένων αὐτόν, οἷα εἰκός, δριμύ τι προσέβλεψεν ἐνὶ Σκριβωνίῳ P I 558
 Πρόκλῳ, εἰπὼν “καὶ σύ με ἀσπάζῃ, μισῶν οὕτω τὸν αὐτοκρά-

1 *βεβουλευκῶτων* A. 2 *τοὺς ante τοῦ om* A. 3 *ἂν om* A.
 5 *προσβαλὼν* C. 7 *ἰδίᾳ etc.* Dionis Exc. Vatic. 87. *τε om* A.
 καὶ τὸν Κάλλιστον om C. 8 *ὀπλισμένοι μὲν ὑμεῖς, ἐγὼ δὲ*
γυμνός B. 11 *σφᾶς ὑπώπτευσεν* BC. 13 *συμφρονῶσι* A.

stitutus se ex insidiatoribus unum esse simulavit, et caeteros omnes indicaturum pollicitus amicos Gaii ministrosque libidinum eius et saevitiae nominavit: ac multis exitio fuisset, nisi et praefectos et Callistum et Caesoniam quoque criminato fides abrogata esset.

Ac is quidem periit, sed illud ipsum factum Gaius quoque perniciam attulit. nam praefectis et Callisto seorsim accessit “unus” inquit “ego sum, vos tres estis: ego nudus, vos armati. quod si me odistis et occidere vultis, occidite.” ab eo tempore se invisum illis facta sua aegre ferentibus esse ratus, gladium etiam in urbe gestavit; et homines suspectos inter se commisit, ne consentirent, cum unoquoque tanquam fidissimo de caeteris colloquens; donec eius consilio perspecto eum insidiatoribus condonarunt.

Cum senatores ob quosdam non condemnatos in meta essent, Protogenes quidam saevissimorum Gaii mandatorum minister, duos circumferre libellos solitus, quorum alterum onsem alterum pugionem vocabat, curiam ingressus, cum omnes ei dexteris porrigerent scilicet, terrore vultu Scribonium Proclum intatus “et tu me” inquit “salutare audes,

τορα;” ἀκούσαντες δὲ τοῦτο οἱ παρόντες περιέσχον τὸν συμβουλευτὴν καὶ δίδασσαν· ἐφ’ ᾧπερ ἦσθη ὁ Γάιος καὶ ἔφη κατηλάχθαι αὐτοῖς.

7. Ὁρωπύωντων δ’ αὐτὸν καὶ τῶν μὲν ἥρωα τῶν δὲ θεὸν ἀποκαλούντων δεινῶς ἐξεφρόνησεν. ἤξιον μὲν γὰρ καὶ πρότερον 5 ὑπὲρ ἄνθρωπον νομιζεσθαι, καὶ τῇ Σελήνῃ συγγίνεσθαι καὶ Ζεὺς εἶναι ἐπλάττετο, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ταῖς ἄδελφαῖς προεφασίζετο μίγνυσθαι, καὶ πάντας θεοὺς ὑπεκρίνετο, καὶ τὰς θηλείας B αὐτάς, καὶ Ἥρα καὶ Ἄρτεμις καὶ Ἀφροδίτη ἐγίνετο, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὀνομάτων μετάθεσιν καὶ πᾶν τὸ σχῆμα μετήμειβεν, ὡς 10 ποτὲ μὲν θηλυδρίαν ὀρᾶσθαι αὐτὸν καὶ κρατῆρα καὶ θύρσον φέρειν, ποτὲ δὲ ἄρρενωπὸν καὶ ῥόπαλον καὶ λεοντῆν ἐνημμένον, καὶ αὐθις λειογένειον ἢ πωγωνίαν δεικνυσθαι. τριαινάν τε ἐκράτει καὶ ἀνέτεινε κεραυνόν, παρθένῳ τε κυνηγετικῇ ὁμοιοῦτο, καὶ ἐγυμναίεζεν αὐθις, καὶ τῇ στολῇ καὶ τοῖς προσθέτοις καὶ περιθέ- 15 τοις ἀκριβῶς ἐποικίλλετο, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος δοκεῖν αὐτοκράτωρ ἐβούλετο. καὶ ποτὲ ἰδὼν τις αὐτὸν ἀνὴρ Γαλάτης C ἐπὶ δίφρον ὑψηλοῦ ἐν εἶδει Διὸς χρηματίζοντα, ἐγέλασε. μαθὼν οὖν τοῦτο ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ ἤρετο “τί σοι δοκῶ εἶναι;” κακῆ- νος “μέγα παραλήρημα” ἔφη. καὶ οὐδὲν ἔπαθε δεινόν· παρελο- 20

1 τοῦτο A Dio, ταῦτα PW.
εἰλογοῦσθαι γὰρ om A.

7 προεφασίζετο A.

20 παρ-

FONTES. Cap. 7. *Dionis Historiae Romanae* lib. 59 c. 26 — c. 30, ex quibus nonnulla Zonaras transcripsit quae nunc in *Dionis exemplaribus desiderantur*. *Eusebii Historiae eccles.* lib. 2 c. 6 et 7.

imperatori tam infensus?” quo caeteri audito senatorem illum discerpserunt. ea re delectatus Gaius se reconciliatum esse senatui dixit.

7. Omnibus ei assentantibus, et aliis heroem aliis deum appellantis, in magnam incidit insaniam. nam prius etiam humana conditione maior haberi volebat, et se Iovem esse et cum Luna rem habere iactabat, eaque de causa potissimum se consuetudine sororum uti profitebatur, et deorum dearumque omnium personas agebat: fiebat Iuno Diana Venus, et pro nominum mutatione habitum quoque mutabat. proinde alias effeminatus cernebatur, craterem et thyrsum gestans; alias virillis, clava et leonina pelle ornatus; alias imberbis, alias barbatus. et tridentem sustinebat, et fulmen vibrabat, et virginem venatricem referebat, atque iterum muliebrem habitum omnibus adsciticiis et appositiciis rebus exquisite repraesentabat, ac quidvis potius quam homo imperator videri malebat. cum igitur aliquando Iovis habitu in sublimi sella ius diceret, Gallus quidam eo viso risit; et a Gaio rogatus quis ei esse videretur, respondit: “magnum deliramentum”, nihil grave passus: nam cum

γλοθῆ γὰρ σκυτοτόμος ὤν. ἠσπάζετό τε βραχεῖς, τοῖς δ' ἄλλοις
καὶ τῶν βουλευτῶν ἢ τὴν χεῖρα ἢ τὸν πόδα προσκυνεῖν ὄρεγε.
πάντες δὲ αὐτὸν ἐκολάκευον. καὶ ποτε τὸν Λούκιον τὸν Οὐτέλ-
λιον ἄνδρα ἐγγεῆ καὶ φρονήσεως εὖ ἔχοντα ἤρετο, τῇ Σελήνῃ
5 μίγνυσθαι λέγων, εἰ ὀρώψῃ τὴν θειὸν συνοῦσαν αὐτῷ. ὁ δὲ κάτω
νεύων, οἷα δὴ τεθηπῶς, καὶ μικρὸν τι φθρυξάμενος καὶ ὑπότρο-
μον "ὕμῖν" ἔφη "τοῖς θεοῖς, δέσποτα, μόνοις ἀλλήλους ὄραν D
ἔξεστιν."

Οὕτω δ' ἐξεμάνη ὁ Γάϊος ὡς καὶ τοῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔτιμενος
10 ἑαυτῷ ἀνεγείραι κελυῦσαι κατὰ τὴν Μίλητον. καὶ ἐν τῇ Ρώμῃ
δύο ναοὶ αὐτῷ ἰδρύθησαν· τὸν μὲν γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ ἐν τῷ παλα-
τίῳ ἐτεκτήνατο, ὁ δ' ὑπὸ τῆς βουλῆς αὐτῷ ἐψηφίσθη καὶ ἔδο-
μήθη. ἐπενεκάλει δὲ καὶ τῷ Διὶ ὅτι τὸ Καπιτώλιον προκατέλαβε.
καὶ ἀγάλματα δ' ἑαυτοῦ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀπέστειλε,
15 προσκυνεῖσθαι ταῦτα κελεύσας. τὸν δ' ἐν ἱεροσολύμοις ναὸν εἰς
οἰκεῖον ἱερὸν μεθρημόζετο, ἵνα Διὸς ἐπιφανοῦς νέου χρηματίζῃ
Γάϊου, εἰ καὶ ὁ Ἰώσηπος τοῦτο παρεσιώπησεν ἀρχαιολογῶν. ἔθεν P I 559
καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων ἀποστασία ἔσχηκε τὴν ἀρχήν. ἱερέας τε
πολλοὺς ἑαυτῷ κατεστήσατο, καὶ αὐτὸς δ' ἑαυτῷ ἱερεῦτο. ταῖς
20 τε βρονταῖς ἐκ μηχανῆς ἀντεβρόντου, ἀντήστραπτέ τε ταῖς ἀστρα-

2 προσκυνεῖν ὄρεγε A, ὄρεγε προσκυνεῖν PW. 3 τὸν alterum
add AB. οὐτέλιον AB. 6 μικρὸν A cum Dione, βραχὺ
PW. 9 Οὕτω — 13 ἐδομήθη om Dionis codices, habent Exc.
Peirese. 13 προκατέλαβε om C. 15 τὸν δ' — 17 Γαίου]
Euseb. Hist. eccl. 2 6, ex Philonis Legat. ad Gaium T. 2 p. 596
ed. Mangey.

sutor esset, negligebatur. salutavit paucos: caeteris, etiam senatoribus, manum aut pedem porroxit adorandum. cum omnes ei adularentur, aliquando ad L. Vitellium, virum nobilem et cordatum, dixit se cum Luna rem habere, eumque rogavit an deae congressum vidisset. is vero humum intuens instar admirantis exigua et tremula voce "vobis" inquit "divis duntaxat, domine, invicem intueri fas est."

In eam porro insaniam Gaius venit, ut ab Asianis Miletī templum sibi inberet exstrui. sunt et Romae duo ei templa condita: quorum alterum ipse in palatio sibi exstruxit, alterum a senatu ei et decretum est et aedificatum. cum Iove expostulabat quod Capitolium praeoccupasset. imagines suas quovis terrarum missas adorari iussit. templum Hierosolymitanum in suam aedem commutavit, ut Gaii novi illustris Iovis appellaretur: quamvis hoc Iosephus in suis Antiquitatibus dissimularit. eaque res Iudaicae defectionis initium fuit. sacerdotes sibi multos legit, et ipse sibi immolavit. machinis quibusdam tonitribus tonitrua, fulguri-

καίς. καὶ ὅποτε κατήκετο κεραυνός, λίθους ἀντηκόντιζεν, ἐπιλέγων ἐφ' ἑκάστῳ τὸ τοῦ Ὀμήρου "ἦ μ' ἀνάειρ" ἢ ἐγὼ σέ."

Ἐπὶ τούτου, ὡς Εὐσέβιος ἱστορεῖ, ἐκ τῶν τῆς Ὀλυμπιάδας ἀναγραφάντων ἀναλῆσθαι ταῦτα λέγων, τοσαύταις περιέπεσε συμφοραῖς ὁ Πιλάτος, ὥστε ἀναγκασθῆναι ἑαυτοῦ γενέσθαι ἀδ-5
W II 181 τόχειρ, τῆς θείας δικῆς μετελθούσης αὐτόν.

B Ὡς οὖν πάντα τρόπον ἐξεμαίνετο (ἀπαριθμεῖν γὰρ τὸ καθ' ἕκαστον πολλῆς ἂν εἴη λέσχης καὶ ἀηδίας) ἐπεβούλευσαν αὐτῷ Κάσσιός τε Χαιρέας καὶ Κορνήλιος Σαβίνος. συνώμοσαν μὲν γὰρ πλείονες καὶ συνήδρισαν τὸ πραττόμενον καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες· 10 καὶ ὅσοι δὲ οὐ συνώμοσαν, γρόντες οὐτ' ἐξέφηναν καὶ ἄσμενοι εἶδον αὐτὸν ἐπιβουλεύομενον. ἐπεβουλεύθη δὲ θεῶν ἐπιτελῶν. ὁ γὰρ Χαιρέας καὶ ὁ Σαβίνος ἐπὶ τοῖς γενομένοις αἰσχροῖς ἀλγοῦντες, ὁμῶς ἐκαρτέρουν ἐπὶ πέντε ἡμέρας. ὡς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Γάϊος καὶ δεχθήσασθαι καὶ τραγωδίην ἠθελήσεν ὑποκρίνασθαι, καὶ διὰ 15
C τοῦτο ἑτέρας τρεῖς ἡμέρας προήγγειλε, τηρήσαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ θεάτρου ἐξερχόμενον ἐν στενωπῷ τινι περιστάντες ἀπέκτειναν. καὶ πεσότος οὐδεὶς τῶν παρόντων ἀπέσχετο, ἀλλὰ καὶ νεκρὸν αὐτὸν κατετίτρωσκον. καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτίκα ἀπέσφαξαν. 20

3 ὡς ABC, ὁ PW. Εὐσέβιος] Hist. eccles. 2 7. 5 ὡς A.
7 ἐξεμαίνετο om C. 9 καὶ] καὶ ὁ A. 12 ὁ γὰρ Χαιρέας —
16 προήγγειλε pleniora sunt quam in Dionis codicibus. 20 ἐπ-
έσφαξαν A.

bus fulgura regressit. contra fulmina lapides est ei aculatus, illud Home-ricum subinde usurpans "tollito me, vel ego te."

Sub hoc Caesare Pilatus, ut Eusebius ex Olympiadum scriptori-bus refert, in tantas calamitates incidit ut divina vindicta urgente manus sibi afferre cogeretur.

Postquam igitur omni furoris genere fuit percitus (nam enumerari singula sine magnis nugis magnaue molestia nōn queunt) insidiati ei sunt Cassius Chaerea et Cornelius Sabinus. plures vero in eum coniu-rarunt, et quid ageretur etiam familiares eius non ignorabant; et qui non coniu-rarant, rem intellectam nec prodiderunt, et cum insidiis appeti haud moleste tulerunt. est autem, dum spectaculum oderet, appetitus. nam Chaerea et Sabinus, quamvis flagitia illa aegre ferrent, tamen quin-que adhuc dies se continuerunt. ut vērō ipse Gaius et saltare et tra-goediam agere voluit, eaque de causa alterum triduum denantiavit, ob-servarunt dum theatro egrederetur, et in angiportu quodam circumven-tum occiderunt. cum cecidisset, nemo qui aderat sibi temperavit quo-minus etiam mortuum convulneret. etiam uxor eius et filia statim sunt occisae.

Γάϊος μὲν δὴ ταῦτα ἐν τε τρισὶν ἔτεσι καὶ μηνὶ ἐννέα καὶ ἡμέραις ὀκτώ καὶ εἴκοσι πράξας ἔργοις αὐτοῖς ὡς οὐκ ἦν θεὸς ἔγνωκεν, ὡς δὲ ὁ θάνατος αὐτοῦ διηγγελῆθη, πλὴν ὀλίγων τῶν συνησληγμένων αὐτῷ, πάντες ἔχαιρον, μεμνημένοι καὶ τοῦ λεχθέντος ποτὲ ὑπ' αὐτοῦ, ὅτε ὀργισθεὶς τῷ δήμῳ ἔφη "εἶθε ἕνα ἀχένα εἴχετε", καὶ ἐπιλέγοντες ὅτι "σὺ μὲν ἕνα ἔχεις ἀχένα, ἡμεῖς δὲ χεῖρας πολλὰς." διαδεόντων δὲ τινῶν ὀλίγων καὶ θορυβούντων βούωντων τε "τίς Γάϊον ἀπέσφαξεν;" Οὐαλλέριος Ἀσιατικός, ἀνὴρ ὑπατευκώς, ἀνῆλθεν εἰς ἄποπτόν τι χωρίον, καὶ ἐκβοήσας 10 ἔφη "εἶθε ἐγὼ αὐτὸν ἤμην ἀπεκτονίω." καὶ οὕτω καταπλαγέντες οἱ θορυβούντες ἠσύχασαν.

8. Ἄλλ' οὕτω μὲν διέφθαρτο Γάϊος· τῆς δὲ βουλῆς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ συναθροισθείσης τοῖς μὲν δημοκρατεῖσθαι ἐδόκει, οἱ δὲ μοναρχεῖσθαι καὶ αὖθις ἔκρινον· καὶ τούτων οἱ μὲν τόνδε, οἱ 15 δὲ τόνδε ἤροῦντο. πᾶν τοῦτω στρατιῶται τινες εἰς τὸ παλάτιον, Π I 560 ἵνα τι διαρκύσωσιν, εἰσπηδήσαντες εἶρον ἐν σκοτεινῇ γωνίᾳ κατακρυπτόμενόν που τὸν Κλαύδιον (συνῆν γὰρ τῷ Γάϊῳ τοῦ θεάτρον ἐξερχομένῳ, καὶ τὴν ταραχὴν φοβηθεὶς κατεκρίβη), καὶ ἐξείλεον αὐτὸν μὴ εἰδότες ὅστις ἦν· γνόντες δὲ αὐτοκράτορά τε προσηγό- 20 ρευσαν καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον ἤγαγον, καὶ μὴ τινος ἐνδοιάσαντος ἔπαιτες αὐτῷ τὸ κράτος δεδώκασιν, ὡς ἐκ γένους ὄντα βασιλικῷ

3 ὡς δὲ — 4 ἔχαιρον om Dionis codices. 6 ὅτι om A. 10 ἀδ-
τὸν om A. 12 Ἄλλ' — Γάϊος] Γάϊος μὲν ὅπως ἐφθάρη A.
17 τῷ θεάτρον ἐξερχομένῳ om Dionis codices. 19 τε om C Dio.

Fontes. Cap. 8. Dionis Historiae Romanae lib. 60 c. 1—12.
nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

Haec cum tribus annis, mensibus novem et diebus octo egisset, re ipsa cognovit se non esse deum. mors eius nuntiata paucis luctum, omnibus laetitiam attulit, dicti eius recordantibus quod aliquando iratus protulerat "utinam populus Romanus unam cervicem haberet." tam igitur populus Romanus dixit "at tu unam cervicem habes, nos vero manus multas." paucis autem discursantibus et per tumultum vociferantibus quis Gaium occidisset, Valerius Asiaticus vir consularis tumulto conscenso exclamavit "utinam ego eum occidissem." qua voce illi perculsi tumultuari destiterunt.

8. Gaio interfecto senatque in Capitolio coacto, dum alii popularem rem publicam, alii regum imperium laudant, et ex his alii alium praeferunt, interea milites aliquot impetu in palatium facto, ut aliquid raperent, Claudium in obscuro angulo latitantem reppererunt. nam cum Gaio theatro exierat, tumultusque territus se occultarat. cum igitur protraxerunt, ignari quis esset: agnitum imperatorem salutarunt. in castra perducto citra ullam dubitationem omnes detulerunt imperium, quod et

καὶ νομιζομένην ἐπεικεῖ. εἰ γὰρ καὶ ἀνεδύετο καὶ ἀντέλεγεν, ἀλλ' ὅσον ἐξίστατο καὶ ἀντέκειτο, τοσοῦτον μᾶλλον ἀντεφιλονεῖκον οἱ
B στρατιῶται μὴ παρ' ἐτέρων λαβεῖν αὐτοκράτορα ἀλλ' αὐτοὶ δοῦ-
 ναι πᾶσι. διὸ καὶ ἄκων, ὡς ἐδόκει, ὑπέκλυσε. μαθόντες δὲ καὶ
 οἱ ὑπατοὶ καὶ οἱ βουλευταὶ ἤδη προκατελιήφθαι τὴν ἀρχήν, καὶ 5
 αὐτοὶ ὠμολόγησαν.

Καὶ οὕτω Τιβέριος Κλαύδιος Νέρων Γερμανικὸς ὁ τοῦ
 Δρούσου τοῦ τῆς Λιβίας υἱοῦ παῖς τῆς αὐτοκρατοῦς ἀρχῆς ἔτυ-
 χεν, ἄγων ἔτος πεντηκοστόν. ἐγένετο δὲ τὴν μὲν ψυχὴν οὐ φαῦ-
 λος, ἀλλὰ καὶ ἐν παιδείᾳ ἤσκητο, ὥστε καὶ συγγράψαι τινά· τὸ 10
 δὲ σῶμα νοσώδης. πάνυ δὲ ἐγυναικοκρατήθη ἅμια καὶ ἐδουλο-
C κρατήθη. αἶτε καὶ ἐκ παιδῶν ἐν τε νοσηλείᾳ καὶ ἐν φόβῳ πολλῶ
 τραφεῖς, κἀντεῦθεν ἐθήθειαν καὶ ἐπὶ πλείον τῆς ἀληθείας προσ-
W II 182 ποιησάμενος καὶ ἤθους χαννότητι (ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ βουλῇ
 ὠμολόγησε), καὶ πολὺν μὲν χρόνον τῇ τήθῃ Λιβίᾳ πολὺν δὲ τῇ 15
 μητρὶ Ἀντωνίᾳ τοῖς τ' ἀπέλευθέροις συνδιατηθεῖς, οὐδὲν ἐλευ-
 θεροπρεπὲς ἐπιδείκνυτο. ἐπετίθεντο δ' αὐτῷ αἱ γυναικῆς τε καὶ
 οἱ ἀπέλευθεροὶ ἐν τοῖς πότοις καὶ ἐν ταῖς μέξεσι· πάνυ γὰρ ἀπλή-
 στως ἀμφοτέροις προσέκειτο. πρὸς δὲ καὶ δειλίαν εἶχε. τοιοῦτος
 δὲ πεφυκώς, ὡς συνελόντι εἰπεῖν, ὅμως οὐκ ὄλγυα καὶ δέοντως 20
D ἔπραττεν ὁσάκις τῶν εἰρημένων παθῶν ἕξω ἐγένετο καὶ ἑαυτοῦ

1 εἰ γὰρ καὶ — 4 ὑπέκλυσε om Dionis codices. 9 μὲν add A
 Dio. 13 ἐθήθειαν post προσποιησάμενος A. 18 τοῖς πότοις
 καὶ ἐν ταῖς μέξεσι A cum Dione, ταῖς μέξεσι κἄν τοῖς πότοις PW.
 21 παθῶν om A.

Caesarei generis esset, et clemens haberetur. et si enim recusabat et refragabatur, tamen quantum ille renitebatur seque opponebat, tantum milites contendeabant, ne ab aliis imperatorem acciperent sed ipsi omnibus darent. itaque invitus tandem, ut prae se ferebat, illis cessit. consules vero et senatores ubi iam praesoccupatum esse imperium didicerunt, ipsi quoque renuntiationi eius sunt assensi.

Ita Tiberius Claudius Nero Germanicus, Liviae ex Druso nepos, imperium est adeptus, anno aetatis quinquagesimo. ingenio quidem fuit non contemnendo, et disciplinis ita eruditus ut quaedam conscripserit, valetudine autem parum firma: mulieribus et servis parere solitus, quippe iam inde a pueritia in morbis et magno metu educatus, unde simpliciorum et dissolutioribus moribus se esse fingebat quam re vera erat (quod et ipse in senatu confessus est), cum vitam longo tempore cum avia Livia et Antonia matre ac libertis egisset, nihil ingenuo dignum prae se ferebat. sunt ei et mulieres et liberti in computationibus et re Venerae insidiati, quibus utrisque satiari non poterat. ad haec timidus fuit. quamvis autem (ut rem paucis complectar) talis esset, tamen multa opportune fecit, quoties vitis istis evitatis sui iuris fuit. in

ἐκράτει. οὐκ εὐθὺς μέντοι εἰς τὴν βουλὴν εἰσῆλθεν, ἀλλὰ μετὰ τριακοστὴν ἡμέραν, διὰ τε τὸν Γάϊον οὕτως ἀπολωλότα δεδιώς, καὶ ὅτι τινὲς ἑαυτοῦ βελτίους εἰς τὴν ἀρχὴν παρὰ τῆς βουλῆς ὠνομάσθησαν. ἀλλὰ τὰ τε ἄλλα ἀκριβῶς ἐφνύλασσετο καὶ πάντας 5 τοὺς αὐτῷ προσιόντας ἔρηνυσθαι ἐποίει μὴ τι ξιφίδιον ἔχουσι, καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις στρατιώτας εἶχεν αὐτῷ συνόντας. ὃ καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένετο· ἢ δὲ τῶν ξιφιδίων ἔρηνυα διὰ Οὐδσπασιανοῦ ἐπαύσατο.

Τὸν μὲν οὖν Χαιρέαν καὶ τινὰς ἄλλους ἀπέκτεινεν, οὐ διὰ 10 τὸν Γάϊον, ἀλλ' ἑαυτῷ ἀσφάλειαν προμηθεύμενος· καὶ ὁ Σαβίνος δὲ ἐκὼν ἀπέθανε, μὴ ἀξιῶσας κολασθέντος τοῦ Χαιρέου αὐτὸς περιεῖναι· τὰς δὲ τοῦ Γάϊου ἀδελφὰς τὴν τε Ἀγριππίναν καὶ 15 τὴν Ἰουλίαν καταγαγὼν ἐκ τῆς ἑπερορίας, καὶ τὰς οὐσίας αὐταῖς ἀπέδωκε, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐκπιεσόντας ὁμοίως κατήγαγε. καὶ 20 τοὺς ἐν εἰρκταῖς δεδεδεμένους ἀκριβῶς ἐξετάσας, τοὺς μὲν συκοφαντουμένους ἀφῆκε, τοὺς δὲ κακορρήσαντιὰς τι ἐκόλασε. καὶ τὰ φάρμακα ἃ πολλὰ ἐν τοῖς τοῦ Γάϊου εὐρέθη, καὶ τὰ βιβλία τοῦ Πρωτογένους, ὃν καὶ ἀπέκτεινεν, ἔκασε. τὰ τε γράμματα 25 ἃ ἔλεγε μὲν κατακαῦσαι ὁ Γάϊος, εὐρέθησαν δὲ ὄντα, τοῖς βουλευταις τε ἐπέδειξε, καὶ ἔδωκεν ἀναγνῶναι τοῖς τε γράψασιν αὐτὰ καὶ τοῖς καθ' ὧν ἐγέγραπτο, καὶ μετὰ τοῦτο κατέφλεξε. τῆς τε γερουσίας ἀτιμῶσαι βουλευθείσης τὸν Γάϊον, ψηφισθῆναι μὲν 30 τοῦτο αὐτὸς ἐκώλυσε, νυκτὸς δὲ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ πάσας ἠφάνισε, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Γάϊου καὶ ὑφ' ἐτέρων δι' ἐκείνων οὐκ ὀρθῶς

3 ἀπὸ τοῦ C.

20 ἀπέδειξε A.

τε alterum om A.

curiam non statim sed trigesimo die post venit, tum Gaii interitu territus, tum quod aliqui ipso ad imperium aptiores a senatu nominati erant. cum caeteris in rebus accurate se custodiit, tum omnes a quibus adiretur excuti iussit ne sicas ferrent, et milites ad convivia secum adduxit. quod deinceps quoque factum: sicarum vero inquisitio per Vespasianum sublata est.

Chaeream et aliquot alios occidit, non ut Gaii necem ulcisceretur, sed ut securitati suae consultum esset. Sabinus ultro sibi manus attulit, indignum ratus si Chaerea interfecto superstes esset. Gaii sorores Agrippinam et Iuliam revocavit, bonis restituitis. eodem modo caeteros quoque exules tractavit. eos qui in carcere vincti erant accurate exploravit: per calumniam delatos dimisit, sones supplicio affecit. venena, quorum magna copia in Gaii scriniis est reperta, et libellos Protogenis, quem etiam occidit, cremavit. scripta, quae Gaius se cremasse affirmarat, reperta senatui ostendit, legendaque tam iis a quibus quam iis contra scripta erant exhibuit, postea exussit. senatui Gaium ignominia notaturo restitit quo minus id decretum fieret. ipse vero noctu statuas eius omnes sustulit, et quae vel ab ipso vel ab aliis pro-

γεγονότα ἀνέτρεψεν. ἀνδριάντων δὲ αὐτῶ ᾤψισθέντων παρητή-
 σατο· καὶ θύειν ἢ προσκυνεῖν ἐν ἀγάλμασι αὐτῶ ἀπηγόρευσε.
 καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα πολλὰ ἐποίησεν, μετριοφρονῶν καὶ κρίσει ταῦτα
 πράττων, ἀλλ' οὐκ ἐπιτηδεύσει. τὰς γοῦν θυγατέρας κατηγγήσατο
 τὴν μὲν Λουκίην Ἰουλιῶν Σιλανῶ, τὴν δὲ Γνωίην Πομπηίῳ Μάγνῳ. 5
 καὶ οὐδὲν ὑπέρογκον ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἡμέραις
 ἐκείναις ἐδίκασεν καὶ ἡ βουλὴ ἠθροίσθη. ταῦτά τε οὖν ἐπιεικῶς
 C ἔπραττε, καὶ τῶν ἐπάτιων ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβάντων ἀπὸ τῶν
 δίφρων ἵνα διαλεχθῶσιν αὐτῶ, προσεξάνεστη τε καὶ ἀντιπροσῆλθε
 σφίσι. ἰδιωτικῶς τε ἔζη ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἑλληνικῶς αὐτὸς τε 10
 καὶ οἱ περὶ αὐτὸν δεητῶντο.

Περὶ τὰ χρήματα δὲ θανυμαστὸς ἐγένετο. ἀπηγόρευσε γὰρ
 ἀργύριον αὐτῶ προσαφέρεσθαι, ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ Λύγουστου ἐγένετο.
 ἀπίστε δὲ μηδὲ κληρονόμος παρὰ τινος συγγενεῖς ἔχοντος κατα-
 λιμπάνεσθαι. καὶ τῶν προδημευθέντων ἐπὶ τε τοῦ Τιβερίου καὶ 15
 τοῦ Γαίου τὰ μὲν αὐτοῖς ἔτι περιούσι τὰ δὲ τοῖς τέκνοις αὐτῶν
 ἀπίδωκε· καὶ πολλοῖς παρὰ τοῦ Γαίου τὰς σφετέρας ἀρχὰς καὶ
 D χώρους ἀφαιρεθεῖσιν αὐτὸς αἰδῶς ἐπανεσώσατο. καὶ ἄλλα τοιαῦτα
 ἔργα εἰργάσατο, δι' ἃ ἐπηρεῖτο. ὑπὸ δὲ τῶν ἐξελευθέρων αὐτοῦ
 καὶ τῆς γυναικὸς Βαλλερίας Μεσσαλίνης ἕτερα ἐπράχθη οὐχ 20
 ὁμοίωτροπα. λιμοῦ μέντοι ἰσχυροῦ γενομένου οὐ μόνον τῆς τότε
 W II 188 ἀφθονίας ἐφρόντισεν, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰσέλευστος. ἐπεισάκτου γὰρ

2 αὐτῶ ἐν ἀγάλμασι A. 8 ἀπὸ τῶν δίφρων om C. 12 δὲ
 om A. ἐγένετο — 13 Λύγουστος om A. 12 ἀπηγόρευσε
 BC Dio, ἀπηγόρευσε PW. 19 αὐτοῦ om C. 21 γενομένου
 add ABC.

pter ipsam perperam acta erant abolevit. statuas decretas recusavit,
 sibique sacrificari aut effigiem suam adorari vetuit. fecit et alia multa
 id genus moderate, iudicio, non simulatione. fillam certe quidam unam
 L. Iunio Silano, alteram Cn. Pompeio Magno despondit, nullo immedico
 apparatu: nam et ipse diebus illis lus dixit et senatus convenit. prae-
 terea cum consules in curia consurrexissent ut eum alloquerentur, assur-
 rexit et ipse et vicissim eis obvium ivit. privato et graeco more ple-
 rumque eum suis vixit.

In pecunia mirabilem se praebuit. vetuit enim efferrī sibi argen-
 tum, quod et sub Augusto fiebat: vetuit ne ab ullo qui cognatos habe-
 ret haeres institueretur. bona quae sub Tiberio et Gaio publicata fue-
 rant aut ipsis possessoribus, si superstites erant, aut eorum liberis red-
 didit, multis magistratus et provincias a Gaio ereptas restituit; et hoc
 genus alia fecit ob quae laudatus est. verum ab eius libertis et uxore
 Valeria Messalina alia acta sunt his minime consentanea. cum ingenti
 annonae penuria laboraretur, non illi duntaxat tempore, sed in futurum

παντός σχεδὸν τοῦ ὅσιου τοῖς Ῥωμαίοις ὄντος, ἡ χάρη ἢ πρὸς
 ταῖς ἐκβυλαῖς τοῦ Τιβερίου οὔτε κατέρραις ἀσφαλεῖς οὔτε λιμέ-
 νας ἐπιτηδείους ἔχουσα ἀνωφελὲς σφίσι τὸ κράτος τῆς θαλάσσης
 ἐποίει· οὐδὲν γὰρ κατὰ τὴν χειμερινὴν ὥραν ἠδύνατο εἰσφοιτᾶν.
 5 τοῦτο οὖν συνιδῶν λιμένας τε κατεσκεύασε καὶ ἀπετέλεσε πρᾶγμα
 καὶ τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ μεγέθους τῆς Ῥώμης ἕξιον. ἐν πᾶσι P I 562
 δὲ μετριάζων, οὔτε γεννηθέντος αὐτῷ υἱός (ὃς τότε μὲν Κλαύ-
 διος Τιβέριος Γερμανικός, ὕστερον δὲ καὶ Βρεττανικός ἐπωνομά-
 σθη) ἄλλο τι ἐπιφανὲς ἐπραξεν, οὔτ' Αὐγουστον αὐτὸν ἢ τὴν
 10 Μισσαλίαν Αἰγούσταν ἐπικληθῆναι ἐφῆκε.

9. Συνεχῶς δὲ μονομαχίας ἀγῶνας ἐπέθει, πάνυ χαίρων
 αὐτοῖς, κἀντεῦθεν πολλοὶ ἀπώλλυντο ἄνθρωποι, ἐπ' αἰτίαις τισὶ
 καταψηφισθέντες. ἐθισθεὶς οὖν οὕτως αἵματος καὶ φόνων ἀνα-
 πίμπλασθαι, προπετίστερον καὶ ταῖς ἄλλαις σφαγαῖς ἐχρήσατο.
 15 αἵτιοι δὲ τούτου οἱ τε καισάρειοι καὶ ἡ Μισσαλίνα ἐγίνοντο. εἰ
 γὰρ ἀποκτεῖναι τινα ἐθελήσειαν, ἑξεφόβουν αὐτόν, καὶ πάνθ' ὅσα B
 ἐβούλοντο ποιεῖν ἐπετρέποντο. καὶ πολλάκις ἐξαπναιῶς ἐκπλαγαῖς
 καὶ κελύσας τινὰ ἐκ τοῦ παραχρῆμα περιδοῦς ἀπολέσθαι, ἔπειτα
 ἐνενεγκῶν καὶ ἀναφρονήσας, μαθὼν τὸ γεγονός ἐλυπεῖτο καὶ
 20 μετεγίνωσκε.

Τοιαῦτα δὲ ποιῶντος αὐτοῦ οὐκέτι χρηστὴν ἐλπίδα ἐπὶ
 Κλαυδίῳ οἱ Ῥωμαῖοι ἐσχῆκασιν. διὸ καὶ ἐπεβουλεύθη ὑφ' ἐτέρων

9 αὐτὸν A, αὐτὸν PW. 21 οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ κλαυδίῳ B.

Fontes. Cap. 9. Dionis Historias Romanae lib. 60 c. 13 — c. 29.
 nonnulla Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.

etiam prospexit. nam cum Romani frumento fere tantum aliunde im-
 portato utantur, regio quae ad ostia Tiberis est, cum eiusmodi esset ut
 neque tuto appellari posset, neque portus commodos haberet, efficiebat ut
 eis maris imperium parum prodesset: hiberno enim tempore nihil impor-
 tati poterat. ea re considerata portus aedificavit, opusque perfecit
 magnitudine et animi et imperii Romani dignum. ac modestus in rebus
 omnibus, nato sibi filio (qui tum Claudius Tiberius Germanicus, post
 etiam Britannicus est cognominatus) nec ullo alio splendore usus est,
 nec eum Augustum aut Messalinam Augustam appellari sivit.

9. Ludis gladiatoriiis impense delectabatur: quos cum crebro
 ederet, multi mortales variis criminibus condemnati peribant. ad hunc
 modum sanguini et caedibus assuefactus facilius etiam ad alios occiden-
 dos est impulsus. in causa autem fuerunt caesarei liberti et Messalina:
 qui si quem sublatam volebant, terrore ei incusso potestatem accipie-
 bant faciendi quod vellent. saepe ex improviso consternatus cum in
 subito terrore aliquos occidi iussisset, postea sibi redditus et sanitae
 mentis recuperata facti paenitens doluit.

Quae cum faceret, Romanique spem de eo parum bonam habe-

τε καὶ ὑπ' Ἄννιου Βινικιανοῦ, ὃς πρὸς Φούριον Κάμιλλον Σκριβωνιανὸν τῆς Δαλματίας ἄρχοντα ἐπεμψε καὶ ἀνέπεισεν αὐτὸν ἐπαναστῆναι. τῶν δὲ στρατιωτῶν μὴ πεισθέντων αὐτῷ, αὐτὸς μὲν ἀπέκτεινεν ἑαυτὸν, Κλαύδιος δὲ καίτοι πάνυ καταδείσας ὡς
 C ἑτοιμῶς ἔχειν ἐκστῆναι αὐτῷ τοῦ κράτους ἐθελοντῆς, ὅμως τὸν 5 θάνατον αὐτοῦ μαθὼν ἀνεθάρσυνε, καὶ τοὺς μὲν στρατιωτῶν ἄλλοις τε τισι καὶ χρήμασι ἀντημέλητο, τοὺς δὲ συνεπιβουλεύσαντας ἀνεζήτησε καὶ πλείστους ἐκόλασε. συγχροὶ δὲ ἄλλοι τε καὶ ὁ Βινικιανὸς διεχειρίσαντο ἑαυτούς. ἡ γὰρ Μεσσαλίνα καὶ ὁ τοῦ Κλαυδίου ἀπελεύθερος Νάρκισσος οἱ τε συναπελεύθεροι αὐτοῦ, 10 τῆς ἀφορμῆς ταύτης λαβόμενοι, οὐδενὸς τῶν δεινοτάτων ἀπέσχοντο. ἄνδρες τε οὖν πολλοὶ καὶ γυναῖκες ἐκολάσθησαν· τινὲς δὲ καὶ τῶν πάνυ ὑπαίτιων ἐσώθησαν, οἱ μὲν χρήμασι ἐνιοὶ δὲ γὰρ καὶ χάρισι. Γαλαῖσος δὲ τις ἀπελεύθερος τοῦ Καμίλλου ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τοῦ Ναρκίσσου παρελθόντος εἰς τὸ μέσον καὶ εἰπὼν—
 D τος αὐτῷ “τί ἂν ἐποίησας Γαλαῖε εἰ Κάμιλλος ἐμονάρχησεν;” ἀπεκρίνατο ὅτι “εἰσθήκειν ἂν ὄπισθεν αὐτοῦ καὶ ἐσιώπων.” Ἄρρηθρα δὲ γυνὴ Καικίνου ὑπάτου οὖσα, εἰ καὶ τῇ Μεσσαλίῃ σφόδρα ὤκειλτο, οὐκ ἤνεγκε ζῆν τοῦ ἀνδρὸς θνήσκοντος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνδρα ἀποδειλιῶντα ἐπέρρωσε. τὸ γὰρ ξίφος λαβοῦσα ἐαν—
 20 τὴν ἐπληξε κάκηνω ἐπέδωκεν εἰπούσα “ἰδοὺ παῖε, οὐκ ἀλγῶ.”

1 “legendum videtur *μινουκιανῶ*” WOLFIIUS. “*Βινικιανοῦ* codices mss.” DUCANCIUS. *φρούριον* ABC. 11 *ταύτην* A. 14 *γαλαῖσος* A. *Καμίλλου* etiam Dio, *Σαβλῖνου* Dionis Exc. Vatic. 89. 17 *Ἀρρία* Dio, *Ἀριάμη* Dionis Exc. Vatic. 89. 18 *καικίνου* B, *Καικίνου* PW. *ὑπάτου* etiam Dionis codices: scr. *Παῖτε*. 21 *καὶ* A, *καὶ* Dionis codices: scr. *Παῖτε*.

rent, cum ab aliis tum ab Annio Viniciano insidiae ei comparatae sunt: qui Furio Camillo Scriboniano Dalmatiae praefecto auctor defectionis fuit, sed is cum milites dicto audientes non haberet, se ipse interfecit: Claudius vero quanquam ita territus ut ultro illi cedere imperio in animo haberet, illius interitu cognito recepit animum, et milites tum aliis rebus tum pecunia remuneratus, insidiatores quam plurimos indagatos supplicii affectit. Vinicianus et alii complures ipsi manus sibi attulerunt. nam Messalina et Narcissus una cum aliis eius libertis eam nacti occasionem nullo summae crudelitatis genere abstinerunt. itaque et viri et mulieres multi caesi, quidam etiam ex nocentissimis vel pecunia vel gratia absoluti. Galaesus vero Camilli libertus a Narcisso in curia rogatus quid factururus fuisset si Camillus factus esset imperator, respondit se tacitum a tergo eius staturum fuisse. Arria Caecinae consulis [Paeti] uxor, Messalinae admodum familiaris, marito superstes esse recusavit, eumque mortem reformidantem confirmavit, eodem gladio quo se ipsam percusserat illi porrecto, dixitque “ecce feri [Paete], ego non doleo.”

καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοῦτοις ἐπηροῦντο, Κλαύδιος δὲ οὕτως πρὸς τὰς κολάσεις ἔσχεν ὥστε καὶ σύνδημα τοῖς στρατιώταις τὸ ἔπος τοῦτο συνεχῶς διδόναι, χρῆ

ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήγη.

- 6 ἡ δὲ Μεσσαλίνα καὶ οἱ ἀπελεύθεροι αὐτοῦ οὕτως τὴν πολιτείαν P I 563
καὶ τὰς στρατείας καὶ τὰς ἐπιτροπὰς τὰς τε ἡγεμονίας καὶ τὰ
ἄλλα πάντα ἐπώλουν καὶ ἐκαπήλευον, ὥστε σπανίσαι πάντα τὰ
ῥῆματα, κἀντεῦθεν βιασθῆναι τὸν Κλαύδιον ἀπὸ βήματος τὰς τι-
μὰς αὐτῶν διατάξαι. Αὔλου δὲ Πλαντίου ἐς τὴν Βρεττανίαν
10 στρατεύσαντος, καὶ τὰ μὲν παθόντος τὰ δὲ δρᾶσαντος, εἶτα τῷ W II 184
Κλαυδίῳ τὰ συμβάντα γνωρίσαντος, ἐκεῖνος τὰ οἴκοι Οὐδέτελλῳ
Λουκίῳ τῷ συνυπατευκότι ἐγχειρίσας ἐξεστράτευσε. καὶ πρὸς τὸν
Ῥωμαίων ἀφικόμενος εἰς τὴν Βρεττανίαν περαιωθεὶς μετὰ πλειο-
νος παρασκευῆς καὶ ἐλεφάντων συνέμιξε τοῖς στρατεύμασι. καὶ B
15 μετ' αὐτῶν τοῖς βαρβάροις συμβαλὼν ἐνίκησε καὶ τὸ βασιλεῖον
αὐτῶν εἴλε. καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανῆλθε, τὴν ἀγγελίαν τῆς
νίκης διὰ τῶν γαμβρῶν τοῦ τε Μάγνου καὶ τοῦ Σιλανοῦ προπέμ-
ψας. μαθοῦσα δὲ ταῦτα ἡ γερουσία Βρεττανικὸν καὶ αὐτὸν καὶ
τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπεκάλεσε, καὶ πολλὰ αὐτοῖς ἐψήφισατο ἕτερα.
20 Ἡ δὲ Μεσσαλίνα δρχηστοῦ ἐρουσθεΐσά τινος Μνηστήρος
ἄνομασμένον, ἐπεὶ μὴδ' ὑποσχέσειν αὐτὸν μῆτ' ἐκφοβήσειν

4 ἄνδρα A. Π. Ω 369. Od. II 72 Φ 133. χαλεπήγη AC,
χαλεπαίνη PW. 9 πλατίου A, Πλαντίου PW. Πλαντίος Dio
cum Tacito. 10 καὶ τὰ — δρᾶσαντος om B. 11 Οὐδέ-
τελλῳ PW. 17 σιλουανοῦ A. 18 βρεττανικὸν τε αὐτὸν A.
καὶ τὸν add ABC.

ob quod factum hi laudati sunt. Claudius vero ad supplicia tam propensus evasit, ut militibus istum versum subinde pro tessera daret

poena luenda viro, si quis prior intulit arma.

porro Messalina et liberti eius ita rem publicam expeditiones praefecturas magistratus caeteraque omnia vendebant et auctionabantur, ut in omnium rerum venalium penuria Claudius ipse pro tribunali pretia constituere cogeretur. cum Aulus Plautius cum exercitu in Britanniam profectus clades alias accepisset, alias intulisset, ac statum rerum Claudio significasset, Lucio Vitellio collegae in consulatu suo summa rerum mandata per Oceanum cum maioribus copiis et elephantis in insulam vectus cum caeteris legionibus barbaros aggressus est, iisque victis regiaeque illorum capta Romam rediit, Magno et Silano generis victoriae nuntiis praemissis. qua cognita senatus et ipsi et filio eius Britannici cognomentum et alios multos honores decrevit.

Messalina saltatorem quendam Mnesterem nomine, cuius amore capta erat, cum nec pollicitationibus nec minis ad concubitum percellere

ἀνέπειθε συγγενέσθαι αὐτῇ, τὸν Κλαύδιον παρεσκευάσεν ἐπιτάξαι αὐτῷ πειθαρχεῖν αὐτῇ, ὡς ἐπ' ἄλλο τι θεομένη αὐτοῦ· καὶ εἰ-
 C πόντος αὐτῷ τοῦ Κλαυδίου ὅσα προστάττεται πῦρὰ τῆς Μεσσα-
 λίνης ποιεῖν, συνῆν αὐτῇ, ὡς καὶ τοῦτο ὑπ' ἐκείνου κεκελευσμέ-
 νος. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς συγχροὺς ἐτέρους ἐποίησε. ὡς γὰρ εἰδότες 5
 τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὰ γινόμενα καὶ συγχωροῦντος ἀκολασταίνειν
 αὐτῇ ἐμοιχεύετο. Βινίκιος δὲ ὅτι μὴ ἤθελησεν αὐτῇ συγγενέσθαι,
 φαρμάκῳ ὑπ' αὐτῆς διεφθάρη. ἤσαλλον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι δου-
 λεύοντα αὐτὸν τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς ἀπελευθέροις ὄρωντες.

Τῷ δ' ἐξῆς ἐνιαυτῷ ὀκτακοσιοστῷ ἔτει τῇ Ῥώμῃ ὅτι τὸ 10
 τέταρτον ὑπάτευσεν Κλαύδιος. ὅτε Γάλλον τινα, βουλευσάμενον
 μὲνον εἰς δὲ τὴν Καρχηδόνα ἐξοικήσαντα, σπουδῇ μετεπέμψατο,
 D εἰπὼν ὅτι "χρυσαῖς σε πέδιβις δῆσω." καὶ οὕτω τῷ ἀξιώματι
 πεδηθεὶς κατὰ χώραν ἔμεινεν. ἐπιβουλῆς δὲ τινος τῷ Κλαυδίῳ
 μηνυθείσης κατεφρόνησε τοῦ μηνυθέντος καὶ ἐν οὐδενὶ λόγῳ αὐ- 15
 τὸν ἐποίησατο, εἰπὼν ὅτι "οὐχ ὁμοίως δεῖ ψύλλαν καὶ θηρίον
 ἀμόνεσθαι." ἄλλους δὲ πολλοὺς διαβληθέντας ὑπὸ τῆς Μεσσα-
 λίνης καὶ τὸν Ἀσιατικὸν καὶ τὸν γαμβρὸν τὸν Μάγνον ἀπέκτεινε·
 τὸν μὲν Ἀσιατικὸν διὰ τὴν οὐσίαν, τὸν δὲ Μάγνον διὰ τὸ γένος
 καὶ τὸ κῆδος. ἐάλωσαν μέντοι ὡς ἐπ' ἄλλοις τισίν. ἐπεὶ δὲ 20
 πολλοὺς δούλους νοσοῦντας οὐδεμιᾷ θεραπείᾳ οἱ δεσπότηαι

2 αὐτῇ om B. 3 αὐτῷ A Dio, αὐτοῦ PW. προστάττεται A.
 6 τὰ γινόμενα add A cum Dione. 7 συγγενέσθαι] συμπαραστῆ-
 ναι A. 11 Γάλλον τινα] Dioni Σουρδινίῳ τις Γάλλος. 12 ἐς C.
 17 ἄλλους — 20 ἄλλοις τισίν partim om Dionis codices. 20 κῆ-
 θος ABC et Ducangii codices, κῆδος PW. "legendum videtur διὰ
 τὸ κῆδος, ob gloriam" WOLFIIUS.

potuisset, curavit ut is a Claudio ipsi parere in omnibus iuberetur, quasi ad alias res eius opera usura esset. sic ille cum ea rem habuit, quasi id quoque ab imperatore iussus esset, idem cum aliis quoque mul-
 tis ausa, adulteris sui copiam fecit, quasi conscio marito et ad lasciviam ipsius connivente. Vinicium vero ob stuprum recusatum veneno sustulit. eam illius sub muliere et libertis servitutum Romani indigne ferebant.

Anno sequenti, qui fuit ab urbe condita octingentesimus, quar-
 tum consul factus Claudius Gallum quendam senatoriae dignitatis virum, qui Carthaginiam migrarat, prope arcessivit, eumque se aureis compe-
 ditibus alligatarum professus, dignitate tributa effecit ne loco se movē-
 ret. cum aliquando insidiae ei detectae essent, eum qui delatus erat contempnit, nec ulla eius ratione habita dixit pulicem non eodem modo
 quo belluam esse ulciscendum. alios vero multos ob Messalinae crimina-
 tiones, Asiaticum item et generum Magnum interfecit: illum propter fue-
 vitias, hunc ob genus et affinitatem, licet ob alia crimina damnati fue-
 rint. cum multi servi aegrotantes plane a dominis neglecti aedibus

ἤξιον, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκιῶν ἐξώθουν, ἐνομοθέτησε πάντας τοὺς ἐκ τοῦ τοιοῦτου περιγενομένους ἑλευθέρους εἶναι. γεννηθέντος δὲ οἱ ἐγγόνου ἐκ τῆς Ἀντωνίας τῆς θυγατρὸς, ἦν Κορηλιῶ Φαύ- P I 564
 στῶ Σύλλα ἀδελφῷ τῆς Μεσσαλίνης ὄντι μετὰ τὸν τοῦ Μάγνου
 5 συνῆκισε θάνατον, οὐδὲν ἀφῆκε ψηφισθῆναι, μετριοφρονῶν. ἡ
 δὲ Μεσσαλίνα καὶ οἱ ἐξελεύθεροι αὐτοῦ ἐξώγκωντο. ἦσαν δὲ
 τρεῖς οἱ μάλιστα τὸ κράτος διειληφότες· ὁ τε Κάλλιστος, ὃς ἐπὶ
 ταῖς βίβλοις τῶν ἀξιώσεων ἐτέτακτο· καὶ ὁ Νάρκισσος, ὃς τῶν
 ἐπιστολῶν ἐπεστάται, διὸ καὶ ἐγχειρίδιον παρεζώννυτο· καὶ ὁ
 10 Πάλλας, ᾧ ἡ τῶν χρημάτων διοικήσις ἐμπειστέτετο.

10. Ἡ δὲ Μεσσαλίνα μὴ ἀρκουμένη ὅτι ἐμοιχεύετο, ἐπ-
 εθύμησε καὶ ἄνδρας πολλοὺς ἔχειν· καὶ συνῆκισεν ἄν πᾶσι τοῖς B
 αὐτῇ χρωμένους μετὰ συμβολαίων, εἰ μὴ ἐν τῷ πρώτῳ φωρα-
 θεῖσα ἀπώλετο. ἕως μὲν γὰρ οἱ καισάρειοι πάντες ὁμονοοῦν
 15 αὐτῇ, οὐδὲν ἦν ὃ οὐκ ἀπὸ κοινῆς γνώμης ἐποιοῦν· ἐπεὶ δὲ τὸν
 Πολύβιον, καίτοι κἀκείνῳ πλησιάζουσα, διέβαλε καὶ ἀπέκτεινε,
 οὐκέτ' αὐτῇ ἐπίστευον, καὶ ἐρημωθεῖσα τῆς παρ' αὐτῶν εὐνοίας
 ἐφθάρη. τὸν γὰρ Σίλιον τὸν Γάιον τὸν τοῦ Σιλίου τοῦ ἐπὶ
 Τιβερίου σφαγέντος υἱὸν ἄνδρα ἐπεγράψατο, καὶ τοὺς τε γάμους
 20 πολυτελεῶς εἰστίασε καὶ οἰκίαν αὐτῷ βασιλικὴν ἐχαρίσατο, πάντα

1 οἰκίαν C. 2 τοῦ τοιοῦτου A Dio, τοιοῦτων PW. γεννη-
 θέντος — 10 ἐμπειστέτετο om Dionis codices. 4 σὺλα B.
 τοῦ add A. 5 συνῆκισε ABC, συνῆκισε PW. 9 ad παρεζών-
 νυτο in margine A ὁ καὶ νῦν ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου περιζώννυ-
 ται. 11 μεσσαλίνη A. 12 καὶ συνῆκισεν — 18 ἐφθάρη
 om Dionis codices, habent Exc. Peiresc.

FOENTES. Cap. 10. *Dionis Historiae Romanae lib. 60 c. 31 — c. 33. multa Zonaras habet quae in Dionis codicibus desiderantur.*

elicentur, eos omnes qui sanitatem recuperassent liberos esse lege lata iussit. nepoti ex Antonia filia et Cornelio Fausto Sylla nato, cui post Magni caedem nupserrat, nihil decerni passus est. verum quo ipse moderatius, eo se Messalina et liberti eius insolentius gesserunt: quorum tres potissimum potestatem inter sese partiti erant, Callistus sup-
 plicum libellorum magister, Narcissus ab epistolis, qua de causa pugione accinctus erat, et Pallas fisci praefectus.

10. Messalina vero adulteriis non contenta maritos quoque mul-
 tos habere concupivit: atque omnibus suis amatoribus nupsisset tabulis conscriptis, nisi in primis nuptiis deprehensa periisset. nam dum caesariani omnes cum ea consentiebant, nihil non de communi sententia gerebatur: postquam vero Polybium, quamvis eius etiam consuetudine ute-
 retur, per calumniam interfecerat, nemine iam ei fidem habente, ab eorum benevolentia deserta periiit. nam cum C. Silium, Siliii a Tiberio interfecti filium, maritum sibi adscripsisset, nuptias magnificis epulis celebravit et aedes illi regias donavit, in quas pretiosissima quaeque

C τὰ τιμώτατα τῶν τοῦ Κλαυδίου κειμηλίων συμφορήσασα εἰς αὐ-
 τήν· καὶ τέλος ὑπατον αὐτὸν ἀπέφηγε. ταῦτα δὴλα τοῖς ἄλλοις
 ὄντα τὸν Κλαύδιον ἐλάνθανεν. ἀποδημοῦντι δέ ποτε αὐτῷ καὶ
 W Π 185 μονωθέντι ὁ Νάρκισσος μηνύει πάντα διὰ τῶν παλλακῶν τὰ γινόμενα.
 ὅθεν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανήλθε, καὶ ἄλλους τε πολλοὺς καὶ 5
 τὸν ὄρχηστὴν τὸν Μνηστῆρα ἐφόνευσε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὴν
 τὴν Μεσσαλίαν ἀπέσφαξεν.

Ἐκείνης δ' οὕτω διαφθορείσης τὴν Ἀγριππίναν τὴν ἀδελ-
 φιδῆν ἔγχευε σπουδῇ τῶν ἀπελευθέρων, ὅτι τὸν Δομίτιον ἐς
 προσήβους ἤδη τελούντα εἶχεν· νιόν, ὅπως ἐφεδρὸν αὐτὸν ἐπὶ τῇ 10
 ἀρχῇ τρέφοντες μηδὲν ὑπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ δεῖνδν πάθωσιν, ὡς
 τὴν αὐτοῦ μητέρα τὴν Μεσσαλίαν ἀναιρεθῆναι ποιήσαντες. δε-
 D δογμένου δέ ἤδη τοῦ γάμου, δέισαντες τὸν Σιλανὸν ὑπὸ τοῦ
 Κλαυδίου τιμώμενον ὡς ἄνδρα ἀγαθόν, ἅμα δέ καὶ τὴν Ὀκτα-
 βλίαν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ τῆς Ἀγριππίνης νύμφῃ τῷ Δομίτιῳ 15
 προμυώμενοι, ἐγγυγημένην τῷ Σιλανῷ, πείθουσι τὸν Κλαύδιον
 ὡς ἐπιβουλεύοντά οἱ τὸν Σιλανὸν ἀποκτεῖναι. γενομένου δέ τού-
 του λόγους ἐν τῇ βουλῇ ὁ Οὐτίελλιος ἐποίησατο ὅτι συμφέροι τῷ
 κοινῷ γῆμαι τὸν Κλαύδιον. καὶ τὴν Ἀγριππίναν ἐπιτήδειαν εἰς
 τοῦτο ἀπέφαινε, καὶ βιάσασθαι σφισιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν γάμον 20
 συνιβούλευεν. ἐντεῦθεν ὀρμηθέντες οἱ βουλευταὶ πρὸς τὸν Κλαύ-

1 ἐς C. 3 ἀποδημήσαντι δέ ποτ αὐτῷ A. 5 ἐς BC.
 Ῥώμην] ῥώμην τε AB. 6 τὸν alterum add A. 8 Ἐκείνης —
 p. 469 v. 3 ἐκκαίωστο] horum plurima desiderantur apud Dionem.
 10 ἐπὶ add A. 16 ἐγγυγημένην B. 18 Οὐτίελλιος PW.
 21 συνιβούλευεν B.

Claudii ornamenta congresserat: tandem etiam consulem illam designavit. quae cum nota essent caeteris, Claudium latebant. sed Narcissus aliquando peregre absenti ab eaque remoto per concubinas omnia significavit. itaque Romam reversus et alios multos et Mnesterem saltatorem interfecit, ac deinde ipsam quoque Messalinam.

Qua sic interfecta Agrippinam fratris filiam libertorum impulsu duxit, quod filium Domitium iam paene puberem haberet, quem in spem regni alerent, ne Britannico necem matris ipsorum opera interfectae ultro poenas darent. decreto iam coniugio, Silanum timentes, qui a Claudio ut vir bonus honorabatur, nec non Octaviam filiam eius Silane desponsam Agrippinae filio Domitio iam ante destinantes, Claudio persuadent ut Silanum pro insidiatore occidat. quo facto Vitellius in senatu proposuit esse e re publica ut Claudius uxorem ducat, et Agrippinam ei fore idoneam pronuntiavit, utque ad eas nuptias adigeretur auctor fuit. ita senatores propere ad Claudium abierunt, eumque coegerunt

διον ἦλθον καὶ ἠνάγκασαν δῆθεν αὐτὸν γῆμαι, καὶ ψήφισμα ἐποίησαντο ἐξεῖναι Ῥωμαίοις ἀδελφιδᾶς ἄγεισθαι· πρότερον γὰρ P I 565 ἐκεκώλυτο.

Ὡς δ' ὁ γάμος ἐτελέσθη, τὸν τε Κλαύδιον ἐσφετερίσατο, 5 δεινότητι οὔσα πράγμασι χρῆσθαι, καὶ πρὸς οὓς εὐνοικῶς ἐκείνος εἶχε, τοὺς μὲν φόβῳ τοὺς δὲ εὐεργεσίαις ᾤκειώσατο. καὶ τέλος τὸν μὲν Βρετανικὸν τὸν παῖδα αὐτοῦ ὡς τῶν τυχόντων τινὰ τρέφεισθαι ἐποιεῖ (ὁ γὰρ ἕτερος ἔθανε), τὸν δὲ Δομίτιον τότε μὲν γαμβρὸν τῷ Κλαυδίῳ ἀπέδειξεν, ὕστερον δὲ καὶ εἰσεποίησε, 10 καὶ εἰσποίησατο τῷ Κλαυδίῳ αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ κράτος ἐξήσκει καὶ παρὰ τῷ Σενέκᾳ ἐξεπαιδεύειν. ἀμύθητόν τε πλοῦτον συνέλεγεν, οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν λαβὴν ἐπ' ἀργυρισμῷ παραλείπουσα, πολλοὺς δὲ καὶ φονεύουσα διὰ χρήματα. ἤδη δὲ τινὰς καὶ γυναῖκας ζηλο- B τυπήσατο ἔκτεινε. τὴν γοῦν Παυλίαν τὴν Λολλίαν ἀποκτείνασα 15 καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς κομισθεῖσαν μὴ γνωρίσασα, τὸ τε στόμα αὐτῆς αὐτὴ ταῖς χερσὶν ἀνέωξε καὶ τοὺς ὀδόντας ἐπισκέπατο ἰδίως πῶς ἔχοντας.

Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ Ἀγούστου τὴν Ἀγριππίαν ὁ Κλαύδιος ἐπεκάλεσε, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς εἰσποιησάμενος μετωνόμασε 20 Τιβερίον Κλαύδιον Νέρωνα Δροῦσον Γερμανικὸν Καίσαρα, μηδὲν φροντίσας ὅτι καλεσθαι ὁ οὐρανὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔδοξε. καὶ μετὰ τοῦτο τὴν θυγατέρα τὴν Ὀκταβίαν εἰς ἕτερόν τι γένος εἰ-

6 καὶ τέλος — 10 τῷ Κλαυδίῳ, partim omitta in Dionis codicibus, habent Exc. Peiresc. 9 καὶ εἰσποίησε] ἐκποίησε A. 11 σενέκα A, σεννέκα B. 13 καὶ γυναῖκας om C. 14 λολλίαν A. 18 Μετὰ ταῦτα — p. 470 v. 7 ἐνέβαλε desiderantar apud Dionem.

scilicet ut matrimonium contraheret, facto genatus consulto ut fratrum et sororum filias ducere liceret, quod ante vetitum erat.

Peractis nuptiis mulier ingenii callidissimi Claudium plane in sua quasi verba iurare coegit: amicos eius partim metu partim beneficiis sibi conciliavit. denique Britannicum privignum plebeio more educari fecit (nam alter obierat), Domitium autem tum generum Claudii designavit, post etiam adoptandum curavit: quo facto eundem ad imperium sub praecoptore Seneca erudiit. divitias coegit ineffabiles, ne levissima quidem pecuniae faciendae occasione praetermissa, multis etiam pecuniae causa occisis. interfecit etiam mulieres nonnullas ex zelotypia, ut Lolliam Paulinam. cuius caput ad se allatum cum non agnosceret, suis manibus os aperuit, ut dentes adspiceret, quorum peculiaris erat series.

Posthaec Augustam appellavit Agrippinam Claudius, et filium eius adoptatum Tiberium Claudium Neronem Drusum Germanicum Caesarem nominavit, nihil turbatus quod eo die caelum ardere visum est. deinde filiam Octaviam in aliam familiam adoptatam, ne fratrem et sororem

C αγαγών, ἵνα μὴ ἀδελφοὺς συνοικίσειν δοκῆ, ἐνεγγήσεν αὐτῷ. Ἀγριππίνα δὲ καὶ Καλπουρνιαν γυναῖκα τῶν πρώτων ἐφυγάδευ-
 σεν, ἢ ὡς λέγεται καὶ ἀπέκτεινεν, ἐπειδὴ τὸ κάλλος αὐτῆς ὁ
 Κλαύδιος ἐθαύμασε καὶ ἐπῆρσε. τοῦ δὲ Νέρωνος (τοῦτο γὰρ
 τὸ ὄνομα ἐπ' αὐτῷ ἐξενέκτισεν) ἐς τοὺς ἐφήβους ἐγγραφέντος, 5
 κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν ἣ ἐνεγράφη τὸ δαιμόνιον τὴν τε γῆν ἐπὶ πολλὰ
 ἔσεισε καὶ φόβον νυκτὸς πᾶσιν ὁμοίως ἐπέβαλε. Νέρων μὲν οὖν
 ἤρξετο, Βρεττανικὸς δὲ οὔτε τινα τιμὴν οὔτε ἐπιμέλειαν εἶχεν· ἡ
 γὰρ Ἀγριππίνα τοὺς περιέποντας αὐτὸν τοὺς μὲν ἐξήλασε τοὺς δὲ
 D καὶ ἀπέκτεινε· καὶ τὸν Σωσίβιον, ᾧ ἡ τροφή αὐτοῦ καὶ ἡ παι- 10
 δεῖα προσετέτακτο, κατέσφαξεν ὡς τῷ Νέρωνι ἐπιβουλεύοντα. καὶ
 παραδοῦσα αὐτὸν οἷς ἤθελεν, οὔτε τῷ πατρὶ συνεῖναι οὔτε δημο-
 σιεύειν εἶα. ἡδύνατο δὲ πάντα, τοῦ Κλαυδίου κρατοῦσα καὶ τὸν
 Νάρκισσον καὶ τὸν Πάλλαντα οἰκειωσαμένη· ὁ γὰρ Κάλλιστος
 ἐπὶ πολλὰ προχωρήσας δυνάμειος ἐτελεύτησεν. 15

Οἱ ἀστρολόγοι δὲ ἐξ ἀπάσης τῆς Ἰταλλας ἠλάθησαν, καὶ οἱ
 αὐτοῖς συγγινόμενοι ἐκολάσθησαν. Κυράτακος δὲ τις βαρβάρων
 W II 186 ἀρχηγὸς αἰλοῦς καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἀχθεῖς, καὶ συγγνώμης παρὰ
 τοῦ Κλαυδίου τυχών, εἶτα περιουστῆσας τὴν πόλιν μετὰ τὴν
 P I 566 ἄφεισιν, καὶ ἰδὼν αὐτῆς τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ μέγεθος "εἶτα" 20

2 καὶ om A. καλπουρνιαν AB, καλπερνιαν C. 5 τὸ om B.
 7 Νέρων — 13 δημοσιεύειν εἶα, omīssa in Dionis codicibus, habent
 Exc. Peiresc. 10 καὶ primum om A. σωσίβιον C, Σωσίβιον P quae
 in notis Σωσίβιον, σωσίκιον BW. 13 ἡδύνατο — p. 471 v. 2
 ἐπιθυσίτε om Dionis codices. 14 Πάλλαντα PW, quae supra
 Πάλλας. 17 Κυράτακος — p. 471 v. 2 ἐπιθυσίτε] Dionis Exc.
 Vat. 90, ubi τῶν Βρεττανῶν ἀρχων Κυράτακος.

cupulare videretur, ei despondit. Agrippina Calpurniam quoque princi-
 pem matronam vel in exsilium egit vel, ut fertur, etiam occidit, quod
 Claudius eius formam admiratus esset ac laudasset. quo die Nero (hoc
 enim nomen fere usurpat) virilem togam sumpsit, terra late concussa
 est, et noctu omnibus ex aequo terror incussus. crescentibus Neronis
 opibus Britannicus sine ullo honore penitus negligebatur, ministris eius
 ab Agrippina partim fugatis partim occisis. Sosibius autem, cui educa-
 tio et institutio illius mandata erat, quasi Neroni insidiatus esset, inter-
 fectus est. Britannicam vero iis commissum quos ipse probabat, nec
 cum patre vivere nec prodire in publicum passa est. poterat autem
 omnia, cum Claudio dominaretur et Narcissum ac Pallantem amicos ha-
 beret: nam Callistus potentiam maximam adeptus obierat.

Astrologi tum tota Italia pulsati sunt, et qui eos consulebant mul-
 tati. Caratacus quidam barbarorum princeps captus et Romae ductus
 veniam a Claudio impetravit. qui cum dimissus esset et Romae splen-
 dorem atque amplitudinem perstrasset, "itane" inquit "cum haec et

ἔφη “ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κεκτημένοι τῶν σκηριδίων ἡμῶν ἐπι-
 θυμεῖτε;” Τουλίου- δέ τινι Γαλικῷ δίκην λέγοντι ἀχθεσθεὶς ὁ
 Κλαύδιος ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὸν Τίβεριον ἐμβληθῆναι. ἐφ’ ᾧ
 δὴ Δομίτιος Ἄφρος, πλείστον τῶν καὶ αὐτὸν ἐν τῷ συνηγορεῖν
 5 ἰσχύσους, κάλλιστα ἀπέσκαψε· δεηθέντος γάρ τινος τῆς παρ’
 αὐτοῦ βοηθείας ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ Γαλικοῦ ἐγκατελείφθη, ἔφη πρὸς
 αὐτόν “καὶ τίς σοι εἶπεν ὅτι κρεῖσσον ἐκείνου νύχομαι;”

11. Νοσήσαντος δὲ μετὰ ταῦτα τοῦ Κλαυδίου εἰσηλθὲν ὁ
 Νέρων εἰς τὸ συνέδριον καὶ, εἰ ἀναρρωσθεὶς ὁ Κλαύδιος, ἵππο-
 10 δρομίαν ὑπέσχετο. πάντα γὰρ τρόπον ἢ Ἀγριππῖνα ἐκίνει ἵνα Β
 τῷ τε πλήθει χαρίζοιτο καὶ μόνος ἕσεισθαι νομίζοιτο τῆς αὐταρ-
 χίας διάδοχος. διὸ τὸν τε ἵππικὸν ἀγῶνα, ᾧ προσέκειντο μάλι-
 στα, ἐποίησε τὸν Νέρωνα ὑποσχέσθαι ἐπὶ τῇ τοῦ Κλαυδίου ὑγείᾳ,
 ἣν καὶ πάνυ ἀπύχεται· καὶ πρὸς τὴν πρῶσιν τῶν ἄρτων θόρυβόν
 15 τίνα γενέσθαι παρασκευάσασα, ἀνέπεισε τὸν Κλαύδιον τῷ τε δῆμῳ
 ἐκ προγραφῆς δηλώσαι καὶ τῇ γερούσια ἐπιστεῖλαι ὅτι, κἄν αὐτὸς
 ἀποθάνοι, ὁ Νέρων τὰ κοινὰ ἱκανὸς ἤδη ἐστὶ διοικεῖν. καὶ ὁ μὲν
 πολὺς τε ἔκτοτε ἦν καὶ διὰ στόματος ἤγετο ἅπασι, τὸν δὲ Βρετ-
 τανικὸν συχρὸι μὲν οὐδ’ εἰ ἔζη ἐγίνωσκον, οἱ λοιποὶ δὲ παραπλήγη C

1 καὶ τὰ τοιαῦτα om A. 2 Dio Γαλλίῳ: quem Γαλλικόν
 Dionis Exc. Vatic. 90, cum Frontone. 3 ἔς BC. 8 Νοσήσαν-
 τος — p. 472 v. 13 παρασκευάζετο om Diones codices. 11 καὶ
 μόνος ἕσεισθαι νομίζοιτο om A. 18 τε om B. ἔκτοτε] ἐκ
 τούτου A.

FONTES. Cap. 11. *Dionis Historiae Romanae lib. 60 c. 34 et*
 35, ex quibus multa Zonaras transcripsit quae nunc in *Dionis*
codicibus desiderantur. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 2 c. 11
et c. 13—15, unde petita sunt Iosephi Lucae et Iustini Martyris
testimonia.

huiusmodi habeatis, nostra tuguriola concupiscitis?” Iulium Gallicum
 Claudius causam dicentem in Tiberim iratus praecipitari iussit. in quem
 Domitius Afer, optimus illius aetatis patronus, facete admodum iocatas
 est: nam cum quidam a Gallico destitutus eius auxilium implorasset,
 “quis tibi” inquit “narravit me natatorem illo meliorem esse?”

11. Post haec Claudio aegrotante Nero curiam ingressus ludos
 circenses nuncupavit, si convaluisset. Agrippina enim quidvis tentabat
 ut Nero populi gratiam colligeret et unus imperii successor fore putaretur.
 itaque et ludos circenses, quibus maxime Romani studebant, a
 Nerone ob salutem Claudii, quam maxime deprecabatur, promittendos
 curavit; et tumultu ob panis venditionem sabornato, Claudio persuasit
 ut populo per publicum edictum, senatui per litteras significaret, etsi
 ipse moreretur, Neronem iam ad rem publicam adminstrandam esse
 idoneum. is igitur ex eo magnus fuit et celebris: Britannicum vero vi-
 vere plerique ignorabant, caeteri ex rumoribus a noverca sparsis vae-

καὶ ἐπίληπτον, ταῦτα κηρυττούσης τῆς Ἀγριππίνης, ὄντο. ῥατ-
σαντος δὲ τοῦ Κλαυδίου τὴν ἵπποδρομίαν ὁ Νέρων μεγαλοπρεπῶς
ἐπετέλεισε, καὶ τὴν Ὀκταβίαν δὲ τότε ἔγγημεν, ὥστε καὶ ἐκ τούτου
ἀνὴρ ἦδη δοκεῖν. οὐδὲν δὲ ἀρκοῦν τῇ Ἀγριππίνῃ ἐδόκει· καίτοι
ἄσα τε ἡ Λιβία ἔσχε κάκεινῃ ἐδέδοτο, καὶ ἄλλ' ἄττα πλείω
ἐψήφιστο. ἡ δὲ καὶ Ἰσοκράτης τῷ Κλαυδίῳ ἄντικρυς ὀνομάζεσθαι
ἤθελε. καὶ ποτε πολλοῦ τὴν πόλιν ἐπινεμομένου πυρός, πρὸς τὴν
ἐπικουρίαν ἐκείνῳ συμπαρεγένετο.

Ὁ γοῦν Κλαύδιος ἀχθόμενος τοῖς δρωμένοις τοῖς τέως εἰς γυνῶν
D ἰαῦσιν αὐτῷ, καὶ τῷ Βρεττανικῷ ὀπότε ἐντόχοι φιλοφρόνως συγγενό- 10
μενος, οὐκ ἤνεγκε τὰ γινόμενα, ἀλλ' ἐκείνῃν τε καταλῦσαι καὶ τὸν
νόον ἐς τοὺς ἐφήβους εἰσαγαγεῖν καὶ διάδοχον ἀποδείξειαι παρεσκευά-
ζετο. γνοῦσα δὲ ταῦτα ἡ Ἀγριππίνα προκαταλαβεῖν αὐτὸν φαρ-
μάκῃ πρὶν τι τοιοῦτον προχθῆναι ἰσπούδασεν. ὡς δ' ἐκείνο
οὐδὲν ὑπὸ τε τοῦ οἴνου, ὃν πολὺν αἶε ὁ Κλαύδιος ἔπινεν, ἐξειργά- 15
σατο, καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης διαίτης, ἧ πάντες ἐπίπαν οἱ τὸ κράτος
ἔχοντες χρῶνται πρὸς φυλακὴν ἐαυτῶν, Λουκούστιαν φαρμακίδα
τινὰ περιβόητον ἐπ' αὐτῷ τούτῳ νέον ἐαλωκυῖαν μετεπέμψατο·
καὶ τι φάρμακον ἕτερον ἄφροντον σκενάσσασα δι' αὐτῆς, εἰς ἔνια
P I 567 τῶν καλουμένων μυκῆτων ἐνέβαλε, καὶ αὐτὴ μὲν ἐκ τῶν ἄλλων 20
ἤσθιεν, ἐκείνον δὲ ἐκ τοῦ τὸ φάρμακον ἔχοντος, ὄντος μεγίστου
τε καὶ καλλίστου, φαγεῖν παρεσκεύασε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐπιβου-

4 ἦδη AB, εἶναι C, εἶναι ἦδη PW. 5 ἀλλάττα A, ἄλλα τε BC, ἄλλα τε PW. 7 καὶ ποτε om A. 10 τῷ add ABC.
20 μυκῶτων C.

cordem et lunaticum esse putabant. cum Claudius convalescisset, Nero ludos magnifice fecit, et sub idem tempus Octavianam duxit, ut ex eo quoque iam vir esse videretur. quamvis autem Agrippinae et ea quae Liviam habuerat, omnia concessa et plura etiam decreta essent, nihil tamen ei satis erat, ni manifeste ex aequo cum Claudio imperatrix nominaretur. et magno incendio urbem pervagante una cum eo ad opem ferendam in publicum prodiit.

Claudius igitur offensus iis quae hactenus acta esse cognoverat, nec ferenda illa et mulierem coercendam esse ratus, Britannicum et humaniter quoties conveniebat tractavit, et data virili toga imperii successorem designare in animo habuit. quo Agrippina cognito, veneno eum antevertere, priusquam ea perficeret, instituit. quod cum ob merum affatim semper a Claudio hauriri solitum et victus rationem qua omnes principes tuendae salutis ergo uti solent fuisset inefficax, Lucustam veneficam celebrem et ob id ipsum crimen nuper deprehensam accessit: cuius opera boletos aliquot veneno letifero infecit; atque ipsa quidem de caeteris edit, illum autem ut venenato qui maximus et pulcherrimus vesceretur impulit. ad hunc modum fraude circumventus, tanquam cra-

λευθείς, ὡς ὑπερκορῆς σφόδρα τῇ μέθῃ γενόμενος, ὅπερ καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἐγένετο, ἐκ τοῦ συμποσίου ἐξεκομίσθη· κατεργασθεὶς δὲ τῷ φαρμάκῳ μετήλλαξε διὰ τῆς νυκτὸς μήτ' εἰπεῖν μήτ' ἀκοῦσαι τι δυνηθεὶς, ζήσας ἔτη ἐπὶ τρισὶν ἐξήκοντα καὶ 5 μῆνας δύο καὶ ἡμέρας τρισκαίδεκα, αὐταρχήσας δ' ἐνιαυτοῦς δεκατριῶς μῆνῶν τε ἡμέρας εἴκοσι.

Ταῦτα δὲ ἡ Ἀγριππῖνα πεποίηκε τὸν Νάρκισσον εἰς Καμπανίαν προπέμψασα, ὡς τοῖς ὕδασιν ἐκεῖ πρὸς τὴν ποδάγραν Β χρησόμενον· οὐ γάρ ποτε παρόντος ἐκείνου τοιούτων τι δεδρακέναι 10 ἴσχυεν ἄν' τοιούτος τοῦ διοπότου φύλαξ ἐτύγχανε. Θανόντος W II 187 δὲ τοῦ Κλαυδίου καὶ αὐτὸς εὐθὺς διεφθάρη, μέγιστον δυνηθεὶς. πρὸ δὲ τοῦ σφαγῆναι ἔργον λαμπρὸν διεπραξάτο. τὰ γὰρ γράμματα τοῦ Κλαυδίου ὅσα ἀπόρρητα κατὰ τε τῆς Ἀγριππίνης καὶ καθ' ἑτέρων τινῶν ἔχων, ὅλα τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ διοικῶν, ἅπαντα 15 προκατέκαυσεν. ἰσφάγη δὲ παρὰ τῷ τῆς Μεσσαλίνης μνημίῳ, ὅπερ ἐκ συντυχίας συννεχθέν, ἔδοξεν εἰς τὴν ἐκείνης τιμωρίαν γενέσθαι. ὤφθη μέντοι κομήτης ἀστήρ ἐπὶ πλείστον, καὶ περὶ αἱματώδης καὶ σκηπετὸς ἐς τὸ δορυφορικὸν σημεῖον ἐπέπεσε, καὶ C ἔτιρ' ἅττα συνέπεσεν ἃ σημεῖα τῆς Κλαυδίου τελευτῆς ἐλογί- 20 σθησαν.

Τούτου γοῦν μοναρχοῦντος καὶ Θεοδῶς ἐγένετο, ὃ καὶ δ

3 διὰ om C.

Dionis codices.

17 πλείστον C.

ἑτέροις] Eusebii Hist. eccl. 2 11.

τος A.

4 καὶ μῆνας δύο καὶ ἡμέρας τρισκαίδεκα om

6 δεκατριῶς AB, τρισκαίδεκα PW. 13 ἀπόρ-

ρηται B. 15 ἰσφάγη — 17 γενέσθαι om Dionis codices.

21 Τούτου γοῦν — p. 474 v. 5 κάραν ἀ-

μοναρχοῦντος] βασιλευσ-

pula et ebrietate, ut alias saepius factum erat, oppressus esset, e convivio elatus et a veneno per noctem confectus interiit, et linguae et aurium usu statim adempto. vixit annos 63 menses 2 dies 13: imperavit annos 13 menses 8 dies 20.

Haec Agrippina fecit Narcisso in Campaniam ad calidas aquas podagrae leniendae causa ablegato. nam illo praesente nihil huiusmodi conficere potuisset: tam accuratus erat domini custos. sed Claudio defuncto et ipse statim interiit, cum summam potentiam tenuisset. antequam autem occideretur, egregium facinus edidit. nam litteras Claudii arcanas contra Agrippinam et alios scriptas cremavit, quas, ut qui illi esset ab epistolis, omnes habebat. est autem iuxta Messalinae sepulcrum interfectus: quod fortuito factum, in illius ultionem accidisse visum est. cometa longissimo tempore apparuit, et vexillum satellitum guttis sanguineis infectum est et de caelo tactum. contigerunt et id genus alia quae signa interitus Claudii putabantur.

Sub hoc principe Theudas exstitit, cuius D. Lucas in Actis me-

θεῖος Λουκάς ἐν ταῖς Πράξεσι μέμνηται, καὶ ὁ Ἰώσηπος ἐν τῷ ἑννεακαιδεκάτῳ λόγῳ τῆς Ἀρχαιολογίας ἰστορεῖ γόητα αὐτὸν ὄντα πολλοὺς ἀπατήσαι, ἕως Φάδος ὁ τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπος ἤλπν ἐπέων πέμψας πολλοὺς τῶν περὶ αὐτὸν ἀνεῖλε, πολλοὺς δ' ἐξώγησε, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Θεοῦ ζωοργηθέντος τὴν κάραν ἀπέτεμε. 6

Καὶ Σίμων δ' ὁ μάγος ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως τῇ Ῥώμῃ ἐπιδημήσας πολλοὺς τῶν αὐτὴν οἰκούντων γοητείας ἠπάτησε καὶ ἐσφετερίσατο. **D** δηλοῖ δὲ τοῦτο Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος τε καὶ **D** μάργου ἐν τῇ πρὸς Ἀντωνῖνον ὑπὲρ τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος ἀπολογία γραφῶν ταῦτα “καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου εἰς 10 οὐρανὸν προσβάλλοντο οἱ δαίμονες ἀνθρώπους τινὰς λέγοντας ἑαυτοὺς εἶναι θεοὺς, οἳ οὐ μόνον οὐκ ἐδιώχθησαν ὑφ' ἡμῶν ἀλλὰ καὶ τιμῆς ἠξιώθησαν· ὧν εἷς καὶ Σίμων ὁ Σαμαρεὺς ὁ ἀπὸ κόμης Γιττῶν, ὃς ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος διὰ τῆς τῶν δαιμόνων ἐνεργείας δυνάμεις μαγικὰς ποιήσας ἐν τῇ πόλει ἡμῶν τῇ βασι- 15 λίδι Ῥώμῃ θεὸς ἐνομοσθη καὶ ἀνδριάντι παρ' ἡμῖν τετίμηται ἐν τῷ Τιβέριδι ποταμῷ μεταξὺ τῶν δύο γεφυρῶν ἰσταμένῳ, γράμμασιν ἐπυγεγραμμένῳ Ῥωμαϊκοῖς Σίμωνι δέω σάγκτω”· ὅπερ ἐξ-ελληνιζόμενον Σίμωνι θεῷ ἄγιω δηλοῖ.

P I 568 Καὶ ὁ Πέτρος δὲ ἐπὶ Κλαυδίῳ πρῶτον ἐπεδήμησε τῇ Ῥώμῃ, **20**

1 Πράξεσι] 5 36. 2 ἑννεακαιδεκάτῳ] Immo Antiquit. lib. 20 c. 5 § 1. erravit Zonaras in exscribendo Eusebio, qui undevigesimum Iosephi librum paulo ante citaverat, ceterum de Theuda Zonaras eadem habet t. 1 p. 512 v. 13. 6 Καὶ Σίμων — p. 475 v. 8 εὐαγγελίου συγγραφῆς] Eusebii Hist. eccl. 2 13—15. 7 ἀότην] τὴν δόμην A. 8 Iustini Martyris Apolog. I (cap. 26, t. 1 p. 190 ed. Otton.) apud Eusebium. 11 προσβάλλοντο et προσβάλλοντο Eusebii codices. 14 κόμης τιτῶν B.

minit: et Iosephus Antiquitatum libro 19 refert eum fuisse impostorem, qui multos seduxerit, donec Fadus Iudaeae procurator missis equitibus multos eius sectatores occiderit, multos ceperit, atque ipsi Theudae caput amputarit.

Simon quoque magus hoc imperante Romae versatus multos praestigiiis deceptos in suam sectam pertraxit: id quod Iustinus philosophus et martyr in defensione religionis nostrae ad Antoninum declarat his verbis “post domini in caelum assumptionem daemones quosdam homines subornarunt qui se deos esse dicerent: qui adeo a vobis pulsati non sunt, ut eis honorem habueritis, quorum e numero fuit Simon Samaritanus e pago Gittano: qui cum sub Claudio Caesare daemonum opera miracula edidisset in urbe vestra imperatrice Roma dens est habitus et statua a vobis honoratus in Tiberi flavio posita inter duos pontes, cui Romanis litteris inscriptum est Simoni deo sancto.”

Petrus quoque sub Claudio Romae salutaris praeconii semina

τὸ σωτήριον κήρυγμα ἐγκατασπείρων αὐτῇ καὶ τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας καταργῶν τὰς διανοίας τῶν ἐν αὐτῇ, ὡς καὶ πολλοὺς πιστεῦσαι τῶν Ῥωμαίων καὶ οὕτως ἀλῶναι τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων ὡς μηδὲ τοῖς λόγοις αὐτοῦ ἀρκεσθῆναι μόνοις, παρακλήσει δὲ πρὸς Μάρκον χρῆσασθαι τὸν ἀπόστολον ὁπαδὸν ὄντα Πέτρου, ἔγγραφον αὐτοῖς τῆς τοῦ κορυφαίου διδασκαλίας ἐκδέσθαι ὑπόμνημα, καὶ αὐτοὺς αἰτίους γινέσθαι τῆς τοῦ κατὰ Μάρκον εὐαγγελίου συγγραφῆς. οὕτω ταῦθ' ἰσθόρησεν ὁ Εὐσέβιος.

10 12. Καὶ Κλαύδιος μὲν ὃν εἴρηται τρόπον ἕξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τὴν δ' ἡγεμονίαν ὁ Νέρων ἐσφετερίσατο τῆς Ἀγριππίνης Β σπουδῆ, υἱὸς αὐτῆς ὢν καὶ εἰσοποιητὸς παῖς τῷ Κλαυδίῳ γενόμενος, τῶν τε διαθηκῶν τοῦ Κλαυδίου ἀφανισθεῖσάν καὶ τοῦ Βρετανικοῦ παρηγκωτισμένου, ὃς γνήσιος ἦν τοῦ τεθνεῶτος υἱός, ἐν 15 παιδικῇ ἔτι τυγχάνων τῇ ἡλικίᾳ. τοῦ Νέρωνος δὲ αὐτοκράτορος καὶ Ἀγούστου ὑπὸ τε τῆς βουλῆς καὶ τῆς στρατιᾶς ἀναγορευθέντος ἡ Ἀγριππία πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα διώκει τῷ ἐκείνου ὀνόματι καπηλεύουσα πάντα. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ὁ 20 Σενέκας ἔπαρχος ὢν τοῦ δορυφορικῆ καὶ ὁ Βοῦρρος διδάσκαλος τοῦ Νέρωνος τὴν μὲν ἔπαυσαν, αὐτοὶ δὲ τὴν ἀρχὴν ἤρυσαν ἄριστα ἐφ' ὅσον περ ἤδυνήθησαν. ὁ γὰρ Νέρων νεότατος τυγχά- C

1 καὶ τῷ — 2 ἐν αὐτῇ om B. 5 δὲ] δὲ καὶ A. 8 ταῦτα ἱστορεῖ A. 11 ὁ add AB. 19 σεννέκας BC, σεννέας A. ἔπαρχος ὢν etc.] Xiphilinus ὁ τε Σενέκας καὶ ὁ Βοῦρρος· ὁ μὲν γὰρ ἔπαρχος τοῦ δορυφορικῆ ἦν, ὁ δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ.

FONTES. Cap. 12. Dionis Historias Romanae lib. 61 c. 1 — lib. 63 c. 16. nonnulla Zonaras habet a Xiphilino praetermissa. sunt quae in collectaneis Constantinianis reperiantur.

sparsit. cui multi ex Romanis fidem habuerunt, itaque doctrina principis apostolorum capti sunt, ut solis eius verbis non contenti Marcum apostolum Petri comitem exorarent ut contiones summi viri scriptis mandaret, atque in causa essent ut Marci evangelium conscriberetur, quem admodum refert Eusebius.

12. Claudio ad hunc modum, ut expositum est, rebus humanis exempto, Nero adoptivus eius filius Agrippinae matris opera sibi vindicavit imperium, Claudii testamento abolito et Britannico amoto, qui germanus defuncti filius pueritiae annos nondum excesserat. Nerone a senatu et militibus imperatore et Augusto declarato Agrippina imperium sub illius nomine administrans venalia habuit omnia. sed tempore procedente Seneca praefectus satellitum et Burrus magister Neronis illa submota imperium quam diu licuit optime gesserunt. Nero enim cum

ων δι' ἐμονάρχησεν (ἐπτακαιδέκατον γὰρ ἔτος ἦγε τότε τῆς ἡλι-
 W II 188 κίας αὐτοῦ), καὶ μήτε φιλοπραγματίας ὦν, ἐτρόφα καὶ ἤρα καὶ
 ἐκώμαζε καὶ ἐμέθυε, καὶ μονομαχίαις καὶ ἵπποδρομίαις ἐσχόλαζε.
 πολυδάπανος δὲ καὶ οὐ μικρόφρων ἦν, ἀλλὰ μᾶλλον ἄστυτεύμενος.
 τεκμήριον δέ, τιμὴ τῶν περὶ αὐτὸν πεντήκοντα ἄμια καὶ διακοσίας 5
 μυριάδας ἀργυρίου δοθῆναι κελεύσας, ἐπειδὴ ἡ Ἀγριππίνα ἀθροί-
 σασα τὸ ἀργύριον ἐνώπιον αὐτοῦ τεθῆναι πεποίηκεν, ἵν' ἀθρόον
 D ἰδὼν αὐτὸ μεταβάλῃται, συνεὶς ἐκεῖνος ἤρετο πόσον εἴη τὸ κείμε-
 νον, καὶ μαθὼν "ἡγνόησα" εἶπεν "ὄλιγον οὕτω κεχαρισμένος",
 καὶ διπλασιασθῆναι ἐκέλευσεν. οὕτω δὲ ταχὺ τοὺς βασιλικοὺς 10
 ἐξήντησε θησαυρούς, ταχὺ δὲ πόρων ἐδεήθη καινῶν, καὶ τέλη
 οὐκ εἰθισμένα πάντοθεν ἐξελέγετο.

Τῆς δ' Ἀγριππίνης, ὅτι μὴ ἀργυρολογεῖν ἠδύνατο φιλαρ-
 γυρωτάτη οὖσα, περιθύμως ὀργισθείσης, καὶ ἀπειλησαμένης τὸν
 Βρεττανικὸν αὐτοκράτορα καταστήσειν, φοβηθεὶς ὁ Νέρων ἀπ- 15
 ἔκεινε φαρμάκῳ αὐτόν. καὶ ὁ μὲν παραχορῆμα ἀπέψυξε καὶ
 φοράδην ὡς ἐπιληπτιος ἐκκεκόμιστο· ἐν δὲ γε τῇ ἐκφορᾷ, ἐπεὶ
 πελιδὸς ὑπὸ τοῦ φαρμάκου γέγονε, γύψῳ χρισθεὶς διὰ τῆς ἀγο-
 ρᾶς ἤγετο· ὑετὸς δὲ πολὺς ἵγρᾶς ἔτι τῆς γύψου οὐσης ἐπιπεσὼν
 P I 569 ἄπασαν αὐτὴν ἀπέκλυσεν, ὥστε τὸ δεινὸν μὴ μόνον ἀκούεσθαι 20
 ἀλλὰ καὶ ὁρᾶσθαι.

γαρ om C. 2 μήτε etc.] ἄλλως φιλοπραγματίας ἦν,
 καὶ ἔγαιρεν ἐν θασσῶνι διάγων Xiphilinus. 13 μὴ] μηδὲ A.
 14 περιθύμων A. καὶ om A. 18 ψύψῳ et mox ψύγου C.
 20 αὐτὴν A Xiphilinus, ἐκείνην PW.

rerum potiretur, admodum adolescens (annos enim tum septendecim ha-
 bebatur) et otii quam negotii amantior, indulgebat genio, amabat, comis-
 sabatur, potabat, ludis gladiatorii et circensibus vacabat, non angusti
 animi homo sed sumptuosus ac potius prodigus. cuius vel illud argu-
 mentum est, quod uni ex sodalibus bis milies et quingenties mille drach-
 mas argenti simul dari iussit: cum vero Agrippina pecuniam coactam ei
 proponendam curasset, ut tanta summa visa mutaret consilium, ille re-
 intellecta rogavit quantum esset id: cum didicisset, "ignorabam" inquit
 "me tam parum donasse", ac summam duplicari iussit. eo pacto fisco
 celeriter exhausto celeriter novis faciendae pecuniae rationibus fuit opus.
 itaque insolita vectigalia ubivis exegit.

Agrippina vero, ut erat avarissima, vehementer indignante corra-
 dendae sibi pecuniae adeptam occasionem, et comminata se Britanni-
 cum imperatorem facturam, Nero territus illum veneno sustulit. qui cum
 statim diriguisset et pro epileptico efferretur, cum livores ex veneno in
 corpore apparent, gypso inunctus per forum gestabatur. id adhuc li-
 quidum ingens pluvia prorsus detersit, ut facinus non tantum audiretur
 sed etiam oculis cerneretur.

Ἵστερον δὲ καὶ τὴν μητέρα τὴν Ἀγριππίαν, τὸν ἀπελεύθερον Ἀνίκητον πέμψας, διεχειρίσατο. ἢ τὸν πεμφθέντα ἰδοῦσα, καὶ γνοῦσα ἐφ' ὅτῳ ἦκει, τὴν ἐσθῆτα περιεροήσατο, καὶ τὴν γαστέρα ἀπογυμνώσασα "παῖε ταύτην" ἔφη "Ἀνίκητε, παῖε, ὅτι 5 Νέρωνα ἔτεκε." καὶ ἡ μὲν ἐσφάγη, ὁ δὲ Νέρων καὶ αὐτόπτης τοῦ τολμήματος γέγονε καὶ πᾶσαν εἶδε γυμνώσας καὶ τὰ τραύματα ἐξηρίθμησε. ταῖς δὲ νῦξιν ἕξεταιράττετο ὥστε καὶ ἐκ τῆς εὐγῆς ἀνυπηδᾶν καὶ ἐκδειματοῦσθαι. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ πολλαχόθι ἐγράφετο παρὰ τινων ἀφανῶς

10 Νέρων Ὁμέστης Ἀλκμαίων μητροκτόνοι.

Καὶ τὴν Ἀγούσταν Ὀκταβίαν τὴν τοῦ Κλαυδίου θυγατέρα, B τὴν ἑαυτοῦ γυναικα, ἀπεπέμψατο. τῆς γὰρ Σαβίνης ἐρίων, ἥθελεν αὐτῇ συνεῖναι ὡς γυμετῇ. δεισασα δὲ ἡ Σαβίνα μὴ ποτε ἡ Ὀκταβία μετακληθῆ, κατηγόρους ἐπ' αὐτῇ καὶ μοιχείας καὶ γοη- 15 τείας ψευδοῦς παρισκευάσατο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον φρυγαδεύθηται αὐτὴν, ἔπειτα καὶ σφαιγῆναι ἐπόθησεν. εἶτα καὶ αὐτῇ ἡ Σαβίνα ἐκράνθη ὑπὸ τοῦ Νέρωνος· κνουσῆ γὰρ αὐτῇ λὰξ ἐνέθορον. ἐπὶ πολλὸ δὲ θανοῦσαν ἐπέδησεν. οὕτως δ' αὐτὴν ἐπόθησεν ὥστε τὰ μὲν πρῶτα γυναικά τινα προσφερῆ ἐκείνη μετεπέμψατο καὶ ἔσχεν,

20 ἔπειτα παῖδα ἀπελεύθερον, ὃν Σπόρον ὠνόμαζεν, ἐκτεμῶν ἔγημεν, C

3 περιεροήσατο A Xiphilinus, περιέβδηξ PW: ἔροηξ Dionis Exc. Vatic. 92. 6 τὰ add AC Xiphilinus. 10 Ἀλκμαίων Xiphilinus Rob. Stephani. 11 ὀκταούλιαν AC, et sic infra. 13 δελ- 14 μετακληθῆ ABC, 15 παρεσκουάσατο om Dio exc. 14 μετακληθῆ ABC, 16 μοιχείας om C. 17 μοιχείας A, μοι- 18 τείας PW. 18 τὰ μὲν πρῶτα — 19 ἔσχεν, a Xiphilino omitta, habent Exc. Peiresc.

Post etiam matrem Agrippinam per libertum Anicetum sustulit. quae cum caedis ministrum adesse intellexisset, lacerata veste nudatoque ventre "hunc hunc" inquit "Anicete feri, quod Neronem peperit." ea interfecta Nero ipse intueri facinus voluit, eamque omnem nudatam perlustravit et vulnera numeravit. noctu autem ita turbabatur ut ex lecto exsiliret prae terroribus. et Romae multis in locis a quibusdam clam scribebatur "Nero Orestes Alcmaeon matricidae."

Octaviam Augustam Claudii filiam, uxorem suam, repudiavit: nam Sabinam adamatam uxoris loco habere voluit. quae verita ne illa revocaretur, calumniatores subornavit a quibus et adulterii et veneficii accusaretur; ac primo relegendam, deinde occidendam curavit. post ipsa etiam Sabina a Nerone interfecta est, cum in eam praegnantem calcibus insillisset. quam quidem longo tempore luxit ac tantopere desideravit ut principio mulierem illi similem eius loco teneret, deinde puerum libertinum nomine Sporum exsectis virilibus uxorem duceret, quod is quoque

ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς τῇ Σαβίνῃ ἔφκει, καίπερ Πυθαγόρα τιμὴ ἐξ-
 ελευθέρῳ γεγαμημένος. καὶ συνεινόντο ἅμα τῷ Νέρωνι Πυθα-
 γόρας μὲν ὡς ἀνὴρ, Σπόρος δὲ ὡς γυνή. καὶ ἐκιδραψάθησε δὲ
 δημοσίᾳ, καίτοι βραχὺ καὶ μέλαν φωνήμα ἔχων, καὶ ἐν τῷ ἰπ-
 ποδρομίῳ ἤρματιηλάτησεν. ἐπειραιώθη δὲ καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, 5
 οὗτοι γὰρ ὡς οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ δοχῆσει καὶ ἐπὶ κίθα-
 ρωδῆσει κηρύξει τε καὶ τραγωδίας ὑποκρίσει. οὐ γὰρ ἤρκει αὐτῷ
 D ἢ Ῥώμῃ, ἀλλ' ἐδεήθη καὶ ἐκστρατείας, ἵνα καὶ περιοδονίης,
 ὡς ἔλεγε, γένηται.

Ἄλλὰ τί ἂν τις καθ' ἕκαστον λέγοι τῶν παρ' ἐκείνου πρατ- 10
 τομένων; πάντα γὰρ ἀπλῶς ὅσα οἱ τυχόντες ὑποκρίνονται, κάκει-
 νος ἔλεγε τε καὶ ἔπραττε καὶ ἔπασχε, πλην καθ' ὅσον χρυσαῖς
 ἐδεῖτο ἀλύσειν· οὐ γὰρ ἔπρεπε Ῥωμαίων ἀυτοκράτορα σιδηραῖς
 δεῖσθαι. στρατιώτης δὲ τις ἰδὼν αὐτὸν ποτε δεδεμένον ἠγανάκτησε
 W II 189 καὶ προσδραμῶν ἔλυσεν. ἕτερος δὲ, ἐρομένον τινὸς τί ποιεῖ ὁ 15
 αὐτοκράτωρ, ἀπεκρίνατο ὅτι "τίκει". τοιοῦτον γὰρ τι ὑπεκρίνετο
 τότε. ἤρξατο δὲ καὶ τὸν Ἴσθμὸν τῆς Πελοποννήσου διορύξει,
 P I 570 καίπερ τῶν ἀνθρώπων ὀκνοῦντων. λαβὼν οὖν αὐτὸς δίκελλαν,
 καὶ τι καὶ ἀνασκάψας, ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους ἀνάγκῃ αὐτὸν
 μιμησασθαι. αἷμα δὲ τοῖς πρώτοις ἀψαμένους τῆς γῆς λέγεται 20
 ἀναβλύσαι καὶ οἰμωγὰς καὶ μυκηθμούς ἐξακούεσθαι καὶ εἰδῶλων
 γενέσθαι φαντασίαν πολλῶν.

11 πάντα — 12 ἔπασχε, a Xiphilino omissa, habent Exc. Peiresc.
 14 ποτε om A Xiphilinus. 17 Πελοποννήσου PW.

Sabinae esset similis, quanquam ipse Nero Pythagorae liberto nupsisset. hi duo igitur una rem habebant cum Nerone, Pythagoras ut vir, Sporus ut mulier. publice cithara cecinit, quamvis exigua et obscura voce praeditus. in circo aurigavit. traiecit in Graeciam, non ut maiores sui, sed saltandi, citharae pulsandae, praeconii faciendi agendaque tragoediae causa. nec enim ei Roma satis ampla erat, sed expeditione erat opus, ut periodonices, ut aiebat, evaderet.

Sed quis singula eius facta enumeret? nam uno verbo, quicquid viles histriones repraesentant, ea omnia ipse et dicebat et faciebat et tolerabat, nisi quod aureis catenis vinciebatur: nam ferreae Romanorum imperatorem haud decuissent. aliquando igitur miles vincum conspicatus prae indignatione accurrat eumque solvit. alius interrogatus quid ageret imperator, respondit eum parturire: partum enim tum repraesentabat. coepit etiam Isthmum Peloponnesi perfodere: a quo cum homines abhorrent, sumpto ligone ipse fodere coepit, idemque suo exemplo facere caeteros coegit. fertur autem sanguis ebullisse cum terra primum tangeretur, et gemitus et mugitus exauditus esse et spectra multa apparuisse.

13. Οὗτος πρῶτος καὶ τοῦ κατὰ Χριστιανῶν ἤρξατο διωγμοῦ, καὶ Πέτρον καὶ Παῦλον τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων ἀπέκτεινε κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὡς ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ, ἐκ πωλειοτέρων συγγραφέων μαρτυρίας πιράγων. Ἔτεροι δὲ κατὰ 5 τὴν αὐτὴν μὲν ἡμέραν φασὶ τελειωθῆναι καὶ ἄμφω τοὺς ἀποστόλους, ἐν ἄλλῳ δὲ ἔτει καὶ ἄλλῳ. μετὰ δὲ Πέτρον πρῶτος ἀρχιερεὺς τῆς Ράμης ὁ Λίνος ἐγένετο.

Ἔτι δ' ἐν τῇ Ἑλλάδι ὄντος τοῦ Νέρωνος Ἰουδαῖοι εἰς Β προὔπτον ἀπέστησαν· καὶ ἐπ' αὐτοὺς τὸν Οὐδеспισιανὸν ἐπεμφε. 10 καὶ οἱ ἐν τῇ Βρεττανίᾳ δὲ καὶ οἱ Γαλάται βαρυνόμενοι ταῖς ἐσφοραῖς ἤσχαλλον ἐκ πλείονος καὶ ἐφλέγμανον. Γάιος δὲ Ἰούλιος Οὐδινδῆξ, ἀνὴρ κατὰ τὸν πατέρα βουλευτῆς τῶν Ῥωμαίων, ὁρῶν τοὺς ὁμοφύλους Γαλάτας ὑργῶντας πρὸς ἀποστασίαν, δι' ὧν ἐδημηγόρησεν ἠρέθισεν αὐτούς, καὶ ὤρκωσε πάντα ὑπὲρ τῆς βου- 15 λῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων ποιήσειν, καὶ ἑαυτὸν ἂν τι παρὰ ταῦτα πράξῃ φονεύσειν. αὐτοκράτορα δὲ Γάλβαν τὸν Σερούϊον τὸν Σουλπίκιον προχειρίσατο, γενόμενον ἕξ εὐπατριδῶν, καὶ τότε C τῆς Ἰβηρίας ἄρχοντα. καὶ ὃς τὴν ἡγεμονίαν ἐδέξατο, οὐκ ἠθέλησε

3 ὁ om AB. Εὐσέβιος] Hist. eccl. lib. 2 c. 25. ἐκ πωλειοτέρων συγγραφέων] ex epistolis Dionysii Corinthiorum episcopi. 4 ἔτεροι] ex. gr. Prudentius et Augustinus. haec unde Zonaras hauserit, incertum. 6 ἐν ἄλλῳ δ' ἔτι ἄλλῳ A. "καὶ ἄλλῳ] fortasse μηλί: aut καὶ ἄλλῳ redundat" WOLFIVS. 8 Ἔτι δ' — 11 ἐφλέγμανον om Dio exc. 14 καὶ ὤρκωσε — 16 φονεύσειν om Dio exc. 16 πράξειν A. σερούϊον AC, Σερούϊον PW. 17 γενόμενον ἕξ εὐπατριδῶν et 18 οὐκ ἠθέλησε — p. 480 v. 1 προσλαβεῖν τότε om Dio exc.

Fontes. Cap. 13. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 2 c. 24 25, et lib. 3 c. 2. Dionis Historiae Romanae lib. 63 c. 22 — c. 29, unde multa Zonaras excerpit quae apud Xiphilinum et in collectione Constantinianis desiderantur.

13. Hic persecutionis Christianorum princeps Petrum et Paulum principes apostolorum interfecit eodem tempore, ut Eusebins ex antiquiorum testimoniis asserit. nam alii eodem quidem die utrumque consummatum esse tradunt, sed anno diverso. post Petrum primus Romae pontifex Linus fuit.

Nero adhuc in Graecia degens Vespasianum contra Iudaeos, qui iam aperte defecerant, misit. Britanni quoque et Galli exactionibus gravari se iniquis et exulceratis animis patiebantur. itaque C. Iulius Vin-dex senatorii ordinis, ut et pater fuerat, populares suos iam ante ad defectionem propensos magis etiam contionibus instigavit, iurjurando adactos, se pro senatu populoque Romano facturos esse omnia, et ipsum, si quid secus fecisset, occisuros. imperatorem vero Servium Sulpicium Galbam designavit, virum patricium, tum Hispaniae praetorem. atque

δὲ τὰς τῆς αὐταρχίας ἐπικλήσεις προσλαβεῖν τότε. τῆς δ' ἀποστασίας παρατεινομένης ὁ Οὐδίνδιξ ἑαυτὸν ἀπέσφαξε, τῶν μετ' αὐτοῦ στρατιωτῶν κινδυνευσάντων ὑπεραλγῆσας, καὶ πρὸς τὸ δαυμόνιον ἀγανακτῆσας ὅτι τοιοῦτου πράγματος ὀργισθεῖς, τοῦ τὸν Νέρωνα καθελεῖν καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐλευθερώσαι, οὐκ ἔξ-
 6 ετέλεσεν αὐτό. τσσαύτη γὰρ προθυμίᾳ πρὸς τοῦτο ἔχρησάτο, ὥστε τοῦ Νέρωνος διακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας ἐπικηρύ-
 ξαντος τῷ τὴν κεφαλὴν αὐτῷ κομίσονται τοῦ Οὐδίνδικος, ἐκεῖνος
 D ἔφη ὅτι "ὁ Νέρωνα ἀποκτεῖνας καὶ τὴν ἐκείνου κομίσεις μοι κεφα-
 λὴν, τὴν ἐμὴν ἀντιλήψεται." 10

Ἄλλο δὲ Νέρων μαθὼν καὶ τὸν Πιερρώνιον, ὃν κατὰ τῶν ἐπ-
 αναστάτων μετὰ τοῦ πλείονος προεπεπόμφει στρατεύματος, τὰ
 τοῦ Γάλβα φρονήσαντα, οὐκέτι οὐδεμίαν ἐλπίδα τῶν δειλῶν ἔσχεν,
 ἀλλ' ἐβουλεύσατο τοὺς τε βουλευτὰς ἀποκτεῖναι καὶ τὴν πόλιν
 καταπρῆσαι καὶ πλεῦσαι εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὑπειπὼν ὅτι "ἂν καὶ 15
 τῆς ἀρχῆς ἐκπέσωμεν, ἀλλὰ τό γε τέχνιον ἡμᾶς ἐκεῖ διαθρέψει."
 μέλλοντος δὲ ταῦτα πράσσειν ἢ βουλή τὴν περὶ τὸν Νέρωνα φρο-
 ρὰν ἀποκαλέσασα εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τὸν μὲν πολέ-
 μιον ἀπέφηνε, τὸν δὲ Γάλβαν ἀνθελετο αὐτοκράτορα. Νέρων
 P I 571 δὲ ὡς ᾔσθετο ὅτι ὑπὸ τῶν φυλάκων ἐγκαταλείπεται, ἐσθῆτά τε 20

1 λαβεῖν C. 2 τῶν μετ' αὐτοῦ — 6 ἐχρησάτο om Dio exc.
 5 καθελεῖν] καταλύσαι A. 8 τοῦ οὐδίνδικος κομίσονται αὐτῷ A.
 10 post ἀντιλήψεται PW add κεφαλὴν, om AB Xiphilinus et Exc. Vatic. 98.
 11 Ὁ δὲ — 13 δειλῶν ἔσχεν om Dio exc. 13 γάλ-
 βον AB. 16 ἐκεῖ διαθρέψει AB Xiphilinus et Exc. Vatic.,
 διαθρέψει ἐκεῖ PW. 17 μέλλοντος — 19 αὐτοκράτορα om
 Dio exc. 17 πράσσειν] δράσειν A. 20 τῶν om A.

is principatum quidem suscepit, sed imperii cognomenta tum assumere noluit. cum autem defectio lente procederet, Viudex prae dolore propter militum suorum periculum sibi ipse manus attulit, fortunae iratas quod tam praeclarum facinus occidendi Neronis et populi Romani liberandi ad exitum perducere non potuisset. quod tanta alacritate ab eo susceptum fuit, ut cum Nero bis milies et quingentes mille drachmas ei promitteret qui sibi Vindicis caput attulisset, dixerit se ei qui Neronis interfecti sibi caput attulisset suum caput vicissim daturum esse.

Nero vero cum Petronium quoque, contra seditiosos cum maiori parte copiarum praemisum, ad Galbam defecisse cognovisset, spe armorum abiecta, in animo habuit, senatu occiso et urbe incensa navigare Alexandriam; atque adiecit "etsi imperio exciderimus, tamen illic ars nos alet." quae dum agigaret, senatus eius praesidie avvocato stationem militum ingressus Neronem hostem indicavit et Galbam eius loco imperatorem creavit. Nero ubi se a satellitibus destitutum esse vidit, villi

φασίην ἐνέδου καὶ ἐπὶ ἵππον οὐδὲν βελτίονα ἀνέβη, καὶ κατακεκα-
λυμμένος, ὅπως διαλάθῃ, μετὰ Ἐπαφροδίτου καὶ τοῦ Σπόρου
νικτὸς ἔφυγε. γνωρισθεῖς δὲ ὡς καὶ παρά του τῶν ἀπαντησάν-
των αὐτοκράτωρ προσαγορευθῆναι, τῆς ὁδοῦ ἀπετράπητο καὶ εἰς
5 καλαμῶδη τόπον τινὰ κατεκρύφθη.

Ἐκεῖ δὲ ὁ δῆμος ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ὑπερέχαιρον
καὶ τὴν πόλιν στεφανωμάτων ἐπλήρωσαν, καὶ τινες καὶ πῖλα ὡς
ἠλευθερωμένοι ἔφερον, καὶ ἡ βουλή τῷ Γάλβῳ τὰ τῇ ἀρχῇ προσ-
ῆκοντα ἐψηφίσατο. ὁ δὲ δμίλος εἰς τε τὸν Νέρωνα ἀπέσκαπτον,
10 καὶ συγνοὺς τῶν παρ' αὐτῷ δυνηθέντων φονεύοντες εἴλκον. ἐκεῖ B
νονοῦ δὲ ζήτησιν οἱ στρατιῶται καὶ ἄλλοι πεποιήντο, καὶ γρόντες
δοιοι ποτὲ ἦν, ἐπεμψαν ἐπ' αὐτὸν ἰππέας. ὁ δὲ προσίοντας ἀ- W II 190
τοὺς αἰσθόμενος προσέταξε τοῖς παροῦσι καὶ ἑαυτὸν καὶ σφᾶς
ἀποκτεῖναι. ὡς δ' οὐχ ὑπήκουον, μέγα ἐστέναξεν. εἶτα τὸν
15 Σπόρον ἀνελεῖν θελήσας καὶ μὴ δυνηθεῖς, "ἐγὼ μόνος" ἔφη
"οὔτε φίλον οὔτε ἐχθρὸν ἔχω." καὶ ἤδη πελασάντων τῶν ἰππέων
αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπάταξεν, εἰπὼν "ὦ Ζεῦ, οἷος τεχνίτης ἀπόλλυμαι."
δυσθανατοῦντα δ' αὐτὸν ὁ Ἐπαφρόδιτος προσκατεργάσατο.

Ἐκεῖ μὲν οὖν οὕτω κατὰ τὸν Ἰούλιον ἐτελεύτησε μῆνα, βιοῦς

1 κατακεκαλυμμένος A Xiphilinus, κατακαλυφάμενος PW. 4 εἰς C.
5 κατεκρύφθη B: Xiphilinus κατεκρύφθη. 6 ἐκεῖ ἡμέρα ἐγένετο
et 7 τὴν πόλιν στεφανωμάτων ἐπλήρωσαν om Dio exc. 8 καὶ
ἡ βουλή .. ἐψηφίσατο] Xiphilinus καὶ .. ἐψηφίσαντο. 9 ὁ δὲ
δμίλος — 10 εἴλκον om Dio exc. 10 ἀπὸ B, ἀπὸ τῶν A, ἀπὸ
τοῦ PW. 12 ὅποι ποτὲ A, ὅτι ποῖοι ποτὲ C. 13 καὶ ἑαυτὸν
καὶ σφᾶς] Xiphilinus tantum αὐτὸν. 14 εἶτα — 15 δυνηθεῖς
om Dio exc. 19 Ὁ μὲν — μῆνα om Dio exc. Ἰουῖον
legendum arbitratu Reimarus.

veste induta et simili equo conscenso, tecta facie ne agnosceretur, noctu
cum Epaphrodito et Sporo fugit. agnitus et ab obvio quodam impera-
tor salutatus, via declinata in culmis se occultavit.

Populus Romanus, cum diluxisset, gaudio exsultans urbem coro-
nis implevit: quidam etiam, ut in libertatem asserti, pileati in publicam
prodierunt. senatus ea quae imperatorem decent Galbae decrevit. plebs
Neronem et salibus incessit et multos qui apud eum potentes fuerant
interemptos per viam traxit. milites et alii Neronem quaeritantes cum
latebras indagassent, equites contra eum miserunt, quos cum adventare
sensisset, comites iussit et ipsum et semetipsos occidere. quibus non
obsecutis ingemuit, deinde Sporum irrito conatu occidere aggressus
"ego solus" inquit "nec amicum habeo nec inimicum." cum iam in pro-
ximo essent equites, ictu sibi illato "proh Iuppiter" inquit, "qualis arti-
fex pereo." moribundum et aegre spiritum trahentem Epaphroditus plane
confecit.

Sic ille periit, mense Iulio, cum vixisset annos triginta, menses
Zonarae Annales II.

Ϟ ἔτη τριάκοντα πρὸς μῆσιν πέντε καὶ ἡμέραις εἴκοσιν, ἀφ' ὧν ἤρξεν ἔτη τριςκαίδεκα καὶ μῆνας ὀκτώ θυοῖν ἡμέραιν δέοντας. ἐν δὲ τῷ ὀγδόῳ τῆς τούτου μοναρχίας ἔτει πρῶτος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας μετὰ τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Μάρκον Ἀνιανὸς γέγονεν. 5

14. Γάλβας δ', ἐπεὶ ὁ Νέρων διεφθάρτο καὶ ἡ βουλὴ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἐψηφίσατο καὶ ὁ Ροῦφος αὐτῷ προσεχώρησεν, ἀνεδάρασεν, οὐ μέντοι καὶ τὸ Καίσαρος ἀνέλαβεν ὄνομα πρὶν τοὺς τῆς βουλῆς πρεσβυτάς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν· ἀλλ' οὐδὲ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος πρότερον εἰς αὐδὲν γράμμα ἐνεγεγράφη. τοὺς δὲ συκοφαντήσαντάς τινας ἐπὶ τοῦ Νέρωνος ἢ ψευδομαρτυρήσαντας ἐκόλυσε. καὶ οἱ δοῦλοι οἱ κατὰ τῶν δεσποτῶν πράξαντές τι ἢ ἐπιόντες αὐτοῖς ἐκείνοις ἐπὶ τιμωρίᾳ παρεδόθησαν. καὶ τὰ χρήματα δὲ καὶ τὰ κτήματα ὅσα τινὲς παρὰ τοῦ Νέρωνος εἰλήφισαν ἀπῆρτετο. τοὺς γε μὴν ὑπ' ἐκείνου φρυγαδευθέντας ὡς ἡσθεβηκότας τι εἰς αὐτὸν κατήγαγε, καὶ τὰ ὀστέα τῶν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους σφραγίστων εἰς τὸ τοῦ Ἀυγούστου μνημείων μετεκόμισε, καὶ τὰς αὐτῶν εἰκόνας ἀποκατέστησεν. 10 15

1 πρὸς μῆσιν πέντε καὶ ἡμέραις εἴκοσιν] καὶ μῆνας ἑνὴν Xiphilini A. 2 θυοῖν ἡμέραιν δέοντας om Xiphilinus. ἡμέραιν A. 3 μοναρχίας] βασιλείας A. 4 Ἀνιανὸς Eusebii codices Mazar. ac Medic., Hist. eccl. 2 24. 6 Γάλβας — 18 ἀποκατέστησεν om Dio exc. 6 ὁ] ὁ τε A. 7 αὐτῷ] οἱ A. 12 καὶ οἱ δοῦλοι] hic pertinere videtur Exc. Vatic. 99, Scriptorum vet. novae collect. vol. 2 p. 216, ὅτι τινὲς τῶν ἰδίων δοῦλων etc. 16 σφραγίστους A. 17 εἰκόνας αὐτῶν A.

ΦΟΝΤΕΣ. Cap. 14. Dionis Historiae Romanae lib. 64 c. 4 — c. 6. non pauca pleniora sunt quam apud Xiphilinum et in Constantini Porphyrogeniti collectanis.

quinque, dies viginti: ex quibus imperavit annos tredecim, menses octo, biduo minus. octavo eius imperii anno primus post Marcum apostolum et evangelistam Alexandriae episcopus factus est Anianus.

14. Galba post Neronis interitum decreto sibi a senatu principatu, etiam Rufi copias auctas, recepit animum; sed Caesaris appellationem non admisit nec imperatoris nomen in ullis litteris usurpavit prius quam legati a senatu advenissent. eos qui sub Nerone alicis calumniati erant aut falsis testimoniis opprimerant, supplicio affecit. servi qui dominos dictis factive laeserant, eis ad poenam dediti. pecuniae et possessiones quas Nero demarat repetitae sunt. ab eodem ob crimen laesae maiestatis in exilium missos revocavit. ossa eorum qui ex imperatorio genere occisi erant in Augusti monumentum intulit, eorumque statuas reposuit.

Οἱ δὲ ἐν ταῖς Γερμανίαις στρατιῶται προστησάμενοι Ἀδλον
 Οὐτίλλιον ἐπανάστησαν. ὁ οὖν Γάλβας τὴν ἐπανάστασιν πυθό-
 μενος, Λούκιον Πείσωνα, νεανίσκον ἐγγενῆ ἐπιεικῆ φρόνιμον,
 υἰοθετήσατο καὶ ἀπέδειξε Καίσαρα. ὁ δὲ Ὀθίων ὁ Μάρκος ὁ P I 572
 5 Σαλοῦϊος, ἀγανακτήσας ὅτι μὴ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Γάλβου υἰοθετή-
 θῆ, ἐπανάστη αὐτῷ, τριάκοντα μόνους στρατιώτας ἐτοιμασάμε-
 νος. ἐπεὶ γὰρ θύοντι τῷ Γάλβῳ μόνος τῶν βουλευτῶν αὐτῷ
 παρέστη, καὶ τοῦ ἱερότου ἐπιβουλευθήσεσθαι αὐτὸν εἰπόντος
 ἤκουσε καὶ παραινοῦντος οἴκοι μείναι καὶ μηδαμῆ προελθεῖν,
 10 κατέδραμέ τε εὐθύς ὡς ἐπ' ἄλλο τι εἰς τὸ στρατοπέδον ἀπιῶν,
 καὶ ὑπὸ τῶν συνομομακότων αὐτῷ στρατιωτῶν εἰς τὸ τείχος εἰσ-
 ῆχθη, καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας προσαναπέισας, ἢ μᾶλλον
 εἰπεῖν, ἐκπριάμενος πολλαῖς ὑποσχέσεσι, παρ' ἐκείνων τε παρα-
 χρῆμα καὶ τῶν ἄλλων ἔλαβε τὴν ἀρχήν. B
 15 Ὁ Γάλβας δὲ μαθὼν τὰ πρᾶσσόμενα ἔπεμψεν εἰς τὸ στρα-
 τόπεδόν τινας ὡς μεταπέισαι τοὺς ἐν αὐτῷ δυνατούμενος. κἂν
 τοῦτ' στρατιώτης τις γυμνὸν τὸ ξίφος καὶ ἡμαχμένον ἀνατείνων
 προσῆλθεν αὐτῷ, φάσκων "θάρσει αὐτόκρατορ· Ὀθίωνα γὰρ ἀπ-
 ἔκτεινα." πιστεύσας οὖν ὁ Γάλβας εἰς τὸ Καπιτώλιον ὡς θύσων
 20 ἔωρμησε. καὶ ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἀπαντήσαντες αὐτῷ ἱππεῖς καὶ
 πεζοὶ ἐκεῖ τὸν γέροντα τὸν ὑπατον τὸν ἀρχιερέα τὸν Καίσαρα τὸν
 αὐτοκράτορα πολλῶν ὁρώντων κατέκομαν· καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπο-

2 Οὐτίλλιον PW passim. 6 τριάκοντα — ἐτοιμασάμενος om
 Dio exc. 13 πολλαῖς ὑποσχέσεσι om Dio exc. 18 αὐτό-
 κρατορ C, αὐτοκράτωρ PW. 20 post αὐτῷ PW add καὶ, om
 A Xiphilinus. 21 τὸν ὑπατον et τὸν Καίσαρα om Dio exc.

Caeterum cum A. Vitellium a Germanicis legionibus imperatorem salutatum esse audivisset, L. Pisónem, adolescentem nobilem modestum prudentem, adoptatum Caesarem dixit. id M. Salvius Otho aegre ferens, quod ipse adoptatus non esset, seditionem movit, triginta duntaxat militibus fretus, nam cum Galbae immolanti solus ex senatoribus adstans haruspicum insidias ei portendi dicere audisset, ac monere ut domi maneret nec usquam progrediretur, statim quasi per aliam causam in castra decurrit, et a coniuratis militibus in munitionem receptus, caeteris quoque persuasis aut, ut rectius dicam, magnis pollicitationibus emptis, imperator statim salutatus est.

Quo Galba cognito quosdam in castra misit qui milites a sententia dimoverent. interea vero miles quidam cum gladio cruento eum accessit ac "bono animo es" inquit, "imperator: Othionem enim occidi," quod Galba credens cum in Capitolium ad rem divinam faciendam properaret, in medio foro, peditum et equitum concursu, senex consul pontifex Caesar imperator multis inspectantibus est trucidatus: caput eius

κόψαντες κοντῶ ἐπέπειραν. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐφονεύθη, τοῦτο
 C μόνον εἰπὼν "καὶ τί κακὸν ἐποίησα;" ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Πείσιων
 καὶ ἄλλοι συγχοί. καὶ πράξαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται, τὰς τε
 κεφαλὰς ἐκείνων ἀποτεμόντες, πρὸς τὸν Ὀθωνα αὐτὰς ἐν τῷ
 στρατοπέδῳ καὶ εἰς τὸ συνέδριον ἐκόμισαν, ὥστε τοὺς βουλευτὰς 5
 καταπλαγέντας χαίρειν τε προσποιεῖσθαι καὶ τῷ Ὀθωνι πάντῃ τὰ
 W Π 191 πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντι ψηφίσασθαι. οὐκ ἐλάνθανε δὲ ὅτι αὐ-
 τὸς τὴν βουλὴν ἐβιάζετο καὶ ὡς ἀσελγέστερον καὶ πικρότερον τοῦ
 Νέρωνος ἄρξειν ἐμελλε.

Γάλβα μὲν οὖν ζήσαντι ἔτη δύο καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἡμέ- 10
 ρας τρεῖς καὶ εἴκοσι, ἄρξαντι δὲ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας τρισ-
 καίδεκα, τοῦτο τέλος ἐγένετο. (15) ὁ δὲ Ὀθων μετέγνω μὲν ἐπὶ
 D τοῖς πεπραγμένοις, τῶν ἱερῶν αὐτῷ θύοντι ποτηρῶν ὑφθέντων
 καὶ ἄλλων σημείων αὐτῷ γενομένων, ἀλλ' οὐκ εἶχεν εἰς τὴν ἀρχὴν
 ἤδη εἰσελθῶν ἀναδύναι. καὶ ἐνέμεινε αὐτῇ καὶ δίκην δέδωκεν. 15

Ἐν τούτοις δὲ τις πλάσάμενος Νέρων εἶναι ἐκ τῆς πρὸς τὸν
 Νέρωνα οὔσης ἐμφερείας αὐτῷ, τὴν Ἑλλάδα ὀλίγου πᾶσαν ἐτά-
 ραξε, καὶ χεῖρα κακούργων ἀνδρῶν ἀθροίσας πρὸς τὰ ἐν τῇ Συ-

3 συγχοί] πολλοί B. καὶ πράξαντες — 6 προσποιεῖσθαι om
 Dio exc. 3 καὶ πράξαντες] πράξαντες δὲ A. τὰς τε] καὶ
 τὰς A. 4 πρὸς] πρὸς τε A. τῷ om B. 7 ὅτι αὐτὸς
 τὴν βουλὴν ἐβιάζετο om Dio exc. 10 καὶ ἡμέρας τρεῖς καὶ
 εἴκοσι om Dio exc. 11 μῆνας om B. 12 τοῦτο τὸ τέλος
 Xiphilianus. 15 ἤδη om A: Xiphilius ἀπαξ. 16 Ἐν τού-
 τοις — p. 485 v. 13 ἀνεμύθησαν σοφίαι] horum plurimum om
 Dio exc.

Fontes. Cap. 15. Dionis Historiae Romanae lib. 64 c. 7 —
 c. 15. nonnulla Zonaras habet quae apud Xiphilinum in Constan-
 tini Porphyrogeniti collectaneis desiderantur.

conto praefixum. cum occideretur nihil aliud locutus est nisi "ecquid
 mali feci?" periit etiam Piso et alii multi. his peractis milites capita
 illorum in castra ad Othonem et in curiam attulerunt. quibus conster-
 nati patres laetitia simulata Othoni omnia quae ad imperium pertinent
 decreverant. neque vero obscurum erat eum senatus vim fecisse et
 potulanti atque acerbius Nerone imperaturum esse.

Galba annos septuaginta duos, dies tres et viginti natus, imperii
 mense nono et die decimo tertio, hunc exitum habuit: (15) Othonem
 vero, cum exta sacrificanti parum fausta essent, aliaque signa apparuis-
 sent, perpetrati facinoris poenituit. sed imperio, quod semel susceptum
 deponere non licebat, retento poenas dedit.

Interea quidam ob lineamentorum corporis similitudinem se Nero-
 nam esse professus totam pacem Graeciam conturbavit, et manu sicario-

ρία στρατόπεδα ὤρησεν. ἐν Κύνῳ δὲ περαιούμενον αὐτὸν ὁ Καλοπούριος συνέλαβε καὶ ἀπέκτεινεν.

Ὁ δὲ Ὄθων λάθρα πολλοὺς πρὸς τὸν Οὐτίελλιον ἐπὶ καταλλαγῇ ἐπεμψεν. ὡς δ' οὐκ ἐπέθετο, πρῆσβευτὰς ἀπέστειλε β φανερώς. οὔτε δὲ ἀπεκρίνατό τι αὐτοῖς Οὐτίελλιος, οὔτε ἀντέπεμψεν αὐτούς. εἶτα ἐπεμψεν Ὄθων ἰσχὸν κατὰ γῆν τε καὶ κατὰ θάλασσαν, ἠτήθη δὲ διὰ πολυουρχίαν, οὐ δι' ἀσθένειαν. P I 573
καὶ τῆς Ῥώμης δὲ ἐξωρηθήθη καὶ τοὺς πρώτους ἐξήγαγε. μέρος δὲ τι τῆς δυνάμεως τῷ Πρόκλῳ δούς, αὐτὸς ἀνεχώρησε, λέγων 10 μὴ φέρειν μάχην ἀνδρῶν ὁμοφύλων ἰδεῖν. ὄθεν μαλακίαν αὐτοῦ καταγνόντες οἱ στρατιῶται καὶ οἱ στρατάρχαι οὐδὲν τῶν δεόντων ἐπραΰσαν, ἀλλ' ἠτήθησαν καὶ τοῖς τοῦ Οὐτίελλίου ἐπεκηρυκῶσαντο καὶ ἀνελκυσθησαν σφίσι. τῷ δὲ Ὄθωνι ἤγγειλε ταῦτα ἱππέυς, καὶ ἀπιστούμενος "εἶθε" ἔφη "ταῦτα ψευδῆ, Καῖσαρ, ἦν". 15 καὶ εἰπὼν ἑαυτὸν διεχρήσατο. πιστευσάντων δ' ἐκ τούτου πάντων καὶ ἐτοίμως ἐχόντων ἀναμαχέσασθαι (οἱ τε γὰρ δορυφόροι συχλοὶ ἦσαν, καὶ ἔτεροι οὐκ ὀλλοὶ παρήσαν) καὶ ἱκετευόντων αὐτὸν μῆθ' ἑαυτὸν μῆτε σφᾶς προδοῦναι ("πάντες γάρ" ἔλεγον "ὑπὲρ σοῦ ἡδέως ἀποθανούμεθα"), ὁ Ὄθων "πολὺ δικαιότερόν 20 ἔστιν" εἶπεν "ἕνα ὑπὲρ πάντων ἢ πολλοὺς ὑπὲρ ἐνὸς ἀπολέσθαι", καὶ μὴ βούλεσθαι δι' ἕνα ἄνδρα τὸν δῆμιον τῶν Ῥωμαίων στασιάζειν καὶ τοσοῦτον ὄχλον ἀνθρώπων φθειρῆσθαι. ταῦτ' εἰπὼν

2 καλοπούριος ABC.

7 κατὰ om AB.

9 ἀνεχώρησε —

10 ἰδεῖν] Excerpta Peiresc. p. 697 ed. Vales. 15 κατεχρήσατο A. τούτου] τούτων A. 16 οὐ τε — 17 παρήσαν] Xiphilinus αὐτοῖς τε γὰρ συχλοὶ ἦσαν καὶ ἔτεροι ἐκ τῆς Ἰαννονίας παρήσαν. 17 καὶ ἱκετευόντων — 19 ἀποθανούμεθα om Dio exc.

rum comparata ad Syriacas legiones properavit. sed eum Calpurnius in traiecta Cydni amnis comprehensum interfecit.

At Otho clam multos ad Vitellium reconciliandum, cum nihil impetrasset, aperte legatos misit. quos cum Vitellius nullo responso dignatus esset atque etiam retinisset, copiis terra marique missis non ex imbecillitate sed propter ducum multitudinem victus ipse Roma cum primoribus egressus est. et parte militum Proclo data recessit, se pugnam civium inter se videre posse negans. itaque milites et duces ignaviam eius pertaesi, re male gesta ad Vitellianos defecerunt. quod cum eques quidam Othoni nuntiasset, atque is non crederet, "utinam" inquit, "Caesar, haec falsa essent", seque statim interfecit. deinde cum omnes de pugnae eventu non amplius dubitantes denuo Martis aleam experiri parati essent (nam et satellites multi et alii non pauci aderam), eumque rogarent ne semetipsum et ipsos destitueret, se enim omnes libenter pro eo morturos, Otho multo aequius esse dixit unum pro omnibus quam multos pro uno perire, neque se commissurum ut ob unum viram populi Romani seditio oriretur et tanta hominum multitudo interiret. his dictis

αἷς τὸ δωματίον ἀνεχώρησε, καὶ τινα τοῖς τε οἰκείοις καὶ τῷ Οὐ-
 τελλίῳ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιστείλας, τὰ τε γράμματα ὅσα τινὲς αὐτῷ
 κατ' ἐκείνου ἐγγράφεισιν ἔκαυσεν, ὥστε μηδένα ἐξ αὐτῶν φωρα-
 θέντα κινδυνεῦσαι, καὶ καλῶν ἕνα ἕκαστον τῶν παρόντων ἡσπά-
 ζετο αὐτοὺς καὶ εἰδίδου σφίσι χρήματα. κὰν τούτῳ ταραχῆς γενο-
 C μένης στρατιωτῶν ἐξῆλθε, καὶ καταστήσας αὐτοὺς οὐ πρότερον
 ἀνεχώρησε πρὶν ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἄλλους ἀλλαγῶν πέμψαι. καὶ
 οὕτως ἐπεὶ μηδὲν ἔτι ταραχῶδες ἐγένετο, ἑαυτὸν διερχήσατο. καὶ
 οἱ στρατιῶται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔθαψαν, καὶ τινες αὐτῷ ἐπέσφραξαν
 ἑαυτοῦς. 10

Τοῦτο τὸ τέλος τῷ Ὄθωνι γέγονε, ζήσαντι μὲν ἐπὶ καὶ
 τριάκοντα ἔτη, ἄρξαντι δὲ ἡμέρας ἐνεήκοντα· ὄθιν καὶ τὴν
 ἀσέβειαν καὶ τὴν πονηρίαν τοῦ βίου συνεικίασε· κάκιστα γὰρ ἀν-
 θρώπων ζήσας, κάλλιστα ἀπέθανεν. οἱ δὲ στρατιῶται εὐθὺς μὲν
 ἐταράχθησαν, καὶ ὑπ' ἀλλήλων πολλοὶ ἀνηρέθησαν· ἔπειτα ὡμο-
 15 νόησαν καὶ προσειχωρήκεσαν τοῖς κεκρατηκόσιν.

W II 192
D

16. Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸ πάθος μαθόντες τοῦ Ὄθωνος
 (ἀπεδήμει γὰρ τοῦ ἄστειος ὡς προεῖρηται) αὐτοκράτορα τὸν Οὐί-
 τέλλιον ἀνηγόρευον. ὄντι δ' ἐν τῇ Γαλατία ὁ θάνατος ἠγγέλθη

1 καὶ τινα — 8 ταραχῶδες ἐγένετο om Dio exc. 3 ἐγγρά-
 φεσαν A. 8 διερχήσατο A Xiphillinus, καταρχήσαντο PW.
 12 ὄθιν — 13 συνεικίασε et 14 οἱ δὲ στρατιῶται — 16 κεκρατη-
 κόσιν om Dio exc. 18 ἄστειος A. 19 ὄντι — p. 487 v. 4
 ἀνευ αὐτῶν om Dio exc. 19 ὁ τοῦ ὄθωνος θάνατος ἀνηγ-
 γέλθη A.

Fontes. Cap. 16. *Dionis Historiae Romanae lib. 65 c. 1—22, ex quibus multa Zonaras excerpit quae apud Xiphilinum et in eclogis Constantinianis desiderantur. Iosephi de bello Iudaico lib. 4 c. 10 11. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 3 c. 8; cuius verbis et alia addita sunt et Appiani testimonium, Hist. Rom. lib. 22.*

in conclave ingressus, cum nonnulla ad suos et ad Vitellium de suis scripissset, litteris ad se contra illam scriptis crematis ne cui periculum inde crearetur, singulos salutavit et pecunia donavit. interea militum tumultu orto exiit, eoque sopito non prius discessit quam alios alio in loca tuta misisset, atque ita demum, cum tranquilla essent omnia, se ipse interfecit. milites cadaver eius sepeliverunt, nonnulli quoque super eo se iugularunt.

Hic Othonis fuit exitus, cum annos septem et triginta vixisset, dies nonaginta imperasset: quo aetatem superiorem impie et scelerate actam obumbravit, et vitam omnium flagitiosissimam morte honestissima decoravit. post eius obitum milites statim tumultuati sunt; et multis invicem caesis, gratia reconciliata se ad victores contulerunt.

16. Romani cognito Othonis interitu (nam, ut ante dictum est, urbe aberat) Vitellium imperatorem designarunt, cui mors Othonis in

τοῦ Ὀθωνος. ἦλθε δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ ἡ γυνή καὶ τὰ παιδίον, ὃ καὶ ἐπὶ βήματος Γερμανικόν τε καὶ αὐτοκράτορα ἐπωνόμασεν, ἐξάτεες ὄν. φιλόμαντις δὲ ὑπάρχων καὶ μηδὲ τὸ βραχὺ πρᾶσσων ἄνευ αὐτῶν, τότε μὲν τοὺς ἀστρονόμους, ὕστερον δὲ καὶ τοὺς βγόντας ἐξήλασε, προειπὼν σφίσι ἐντὸς τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐξ ἀπάσης ἐκχωρῆσαι τῆς Ἰταλίας. κάκεινοι νυκτὸς ἀντιπροθέντες προγοράμματα, ἀντιπαρήγγειλαν αὐτῷ ἀπαλλαγῆναι τοῦ βίου ἐντὸς P I 574 τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ ἐτελεύτησεν.

Ἦν δὲ τρυφῇ τε καὶ ἀσελείᾳ προσκείμενος. καὶ ἀπ' ἀρχῆς
10 τοιοῦτος ὢν οἶος περὶ τὰ καπηλεῖα καὶ τὰ κυβερνήτρια καὶ τοὺς δοχη-
στάς καὶ τοὺς ἀρματηλάτας ἐσπονδακναίαι, καὶ ἀμύθητα ἐς τὰ τοιαῦ-
τα ἀνήλισκε καὶ διὰ τοῦτο καὶ δανειστάς πολλοὺς εἶχε· τότε δὲ καὶ
μᾶλλον ὕβριζε, καὶ τῆς τε ἡμέρας τὸ πλεῖστον τῆς τε νυκτὸς ἐδαπάναι
ἀπλήστως ἐμφορούμενος καὶ συνεχῶς ἐξεμῶν, ὡς μόνῃ τῇ παρῶν
15 τῶν σιῶν τρέφεσθαι. ἀφ' οὗπερ καὶ ἀνταρκεῖν ἠδύνατο· οἱ δὲ
συνδειπνοῦντες αὐτῷ πάνν κακῶς ἀπηλλάσσοντο. ὄθεν εἰς τις
αὐτῶν νοσήσας καὶ διὰ τοῦτο ἡμέρας τινὰς τοῦ συσσιτίου ἀπο- B
λειφθεὶς εἶπεν ὅτι "εἰ μὴ ἐνόσησα, πάντως ἂν ἀπολάλειν." καὶ
ἐγένετο ὁ χρόνος ὁ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ σύμπαρ οὐδὲν ἄλλο ἢ μέθαι
20 τε καὶ κῶμοι. καὶ τί ἂν τις καθ' ἕκαστον αὐτῶν καταλέγοι,

4 ἀστρολόγους Dionis Exc. Vatic. 100 et Xiphilinus. ὄστερον
δὲ καὶ τοὺς βγόντας om Xiphilinus: Exc. Vatic. ἐξέβαλε τοὺς γόν-
τας καὶ τοὺς ἀστρ. 6 ἀντιπροθέντες A. 7 γοράμματα A
Xiphilinus: Dionis Exc. Vatic. πρόγραμμα. 15 ἀνταρκεῖν PW
et Xiphilinus vulgo. 18 ἂν om A. 19 ἀρχῆς] ἀνταρκεῖας A.

Galliis versanti nuntiata est: ubi eum uxor cum filiolo sex annos nato convenit, quem pro suggestu Germanicum et Caesarem designavit. iam cum divinationibus deditus esset nec sine iis vel minima susciperet, tum astronomos, post etiam hariolos pepulit, certo die praefinito intra quem tota Italia excederent. qui noctu vicissim schedis propositis ei denuntiarent ut intra eum diem e vita excederet quo excessit.

Cum autem luxui et lasciviae deditus, et a prima aetate in cauponis, foro aleatorio, saltationibus et aurigationibus versatus esset, et infinita in eas res pecunia insumpta maltum aeris alieni focisset, tum aucto luxu insolentias se gessit maioresque sumptus fecit, maximam diel partem et noctu quoque se citra ullam satietatem ingurgitando, et subinde quae ingesserat revomendo, ut sole cibarium transitu ali videretur. quae res efficiebat ut perpetuam crapulam tolerare posset, cum eius compoteres pessime haberent. e quo numero eum quidam propter morbum per aliquot dies a sodalitate abfuisse, se omnino peritum fuisse dixit, nisi aegrotasset. nec totum tempus imperii eius quicquam aliud fuit nisi ebrietas et comissationes. quis autem singula comme-

ὅποτε πρὸς πάντων ὠμολόγηται δύο μυριάδας μυριάδων καὶ χίλλας πεντακοσίας ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνῳ ἐς τὰ δεῖπνα αὐτὸν δεδαιτυνημένοι. πολλάκις δὲ καὶ παρ' ἄλλοις εἰσιτάτο, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἄλλοι μὲν ἀκρατίσασθαι παρεῖχον αὐτῷ, ἄλλοι δὲ ἀριστῆσαι, ἕτεροι δὲ δεῖπνον, καὶ ἕτεροι μεταδόρπιά τινα πλη-6 σμονῆς παραμύθια.

Ὅττω δὲ βιοδὸς οὐκ ἄμοιρος ἦν παντάπασι καὶ καλῶν ἔργων. τό τε γὰρ ἐπὶ Νέρωνος καὶ τό ἐπὶ Γάλβου τοῦ τε Ὄθωνος κοπὲν νόμισμα ἐτήρησεν, οὐκ ἀγανακτῶν ταῖς εἰκόσιν αὐτῶν· καὶ ὅσα τισὶν ἐδεδώρητο ἐφύλαξε, μηδένα μηδὲν ἀφελόμενος· καὶ οὔτε 10 τὰ ἐκ τῶν συντελειῶν ἐποφληθέντα ἀπήτησεν οὔτε οὐσίας τινὸς ἐδήμειυσεν, ὀλλγους μὲν πάνν τῶν τὰ Ὄθωνος πρυζάντων ἀποκτείνυς, μηδὲ τὰς ἐκείνων μέντοι οὐσίας τοὺς προσήκοντας σφῶν D ἀποστειρήσας. καὶ τοῖς οἰκειοῖς δὲ τῶν πρότερόν ποτε θανατωθέντων ἔδωρῆσατο πάντα ὅσα ἔτι ἐν τῷ δημοσίῳ εὔρητο. ἀλλ' 15 οὐδὲ τὰς διαθήκας τῶν ἀντιπολεμησάντων αὐτῷ καὶ ἐν ταῖς μάχαις πεσόντων ἠτιάσατο. ἀπηγόρευσε δὲ καὶ τοῖς βουλευταῖς καὶ τοῖς ἱππεῦσι μονομαχεῖν ἢ ἐν ὀρχήστρῳ θέαν τιὰ παρέχειν. καὶ διὰ ταῦτα ἐπηνεῖτο.

Ἐπὶ τούτοις ἠγγέλθη αὐτῷ ἢ ἐν Ἰουδαίᾳ κατ' αὐτοῦ ἐπ- 20 ἀνάστασις. καὶ δεινῶς κατέδεισε δι' αὐτήν, ἄλλων τε συμβάν-

1 χίλλας] δισχίλλας Xiphilinus, recte: nam Tacitus (Historiarum lib. 2 cap. 95) novies milies sestertium. cf. annot. 5 καὶ ἕτεροι] ἕτεροι δὲ A. 7 Ὅττω δὲ — 19 ἐπηνεῖτο om Dio exc. 15 ἔτι add AB. 20 Ἐπὶ τούτοις — 21 δι' αὐτήν om Dio exc.

moret, cum inter omnes constet eum imperii sui tempore bis milies centies quinquagies centena milia drachmarum in cenas insumpisse. saepe etiam apud alios convivatus est: eodemque die alius ei ientaculum, alius prandium, alius cenam, alius bellaria post cenam ad leniendam crapulam praebuerunt.

Inter haec vitia virtutes ei non defuerunt. monetam enim sub Nerone Galba Othone percussam retinuit, imaginibus eorum nihil offensus; et quae aliquibus donata fuerant, omnia rata habuit, neque cuiquam quicquam eripuit; neque ea quae ex contributionibus debebantur exegit, neque cuiusquam bona publicavit, paucis duntaxat Othonianae factionis occisis: neque tamen eorum bona cognatis eripuit. eorum item cognatis qui prius occisi fuerant ea restituit omnia quae adhuc in publico reperiebantur. neque testamenta adversariorum, qui in bello ceciderant, reprehendit, vetuit ne senatores et equites in arena pugnarent aut in orchestra se spectandos praebarent. atque ob haec laudabatur.

Nuntiato motu Iudaico in magno terrore fuit, cum ob alia prodi-

των σημείων, καὶ τῆς σιλήνης παρὰ τὸ καθεστηκὸς δις ἐκλειο-
πέναι δοξάσης· καὶ γὰρ τεταρταία καὶ ἑβδομαία ἑκοσιόση. ἡλίους
τε δύο ἅμα τότε εἶδον ἔκ τε τῶν ἀνατολῶν καὶ ἔκ τῶν δυσμῶν,
τὸν μὲν ἀσθενῆ καὶ ὠχρόν, τὸν δ' ἔξ ἀνατολῶν ἰσχυρόν.

P I 575

- 5 Ἐπράχθη δὲ τὰ τῆς ἐπαναστάσεως ὧδε. Οὐεσπασιανὸς ἐν
Ἰουδαίᾳ διατρίβων (ὡς γὰρ ἤδη ἰσθόρηται, παρὰ Νέρωνος ἦν
ἐκεῖσε σταλεις διὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀποστασίαν) τῷ μὲν Γάλβᾳ
αὐταρχήσαντι τὸν υἱὸν ἐπεμψε Τίτον προσειροῦντα αὐτόν· ἐπ- W II 193
ανέλθόντος δὲ τοῦ Τίτου, ἐπεὶ καθ' ὅδον ἐμεμαθήκει τὴν τοῦ
10 Οὐϊτέλλου καὶ τοῦ Ὀθωνος ἐπανάστασιν, πρὸς μοναρχίαν καὶ
αὐτὸς ὠρμήθη, κατὰ τὸν Δίωνα. ὡς δ' ὁ Ἰώσηπος ἐν τῇ τῆς
ἀλώσεως ἱστορίᾳ φησὶν, οἱ μετ' αὐτοῦ στρατιῶται μαθόντες τοὺς
μὲν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Γαλάτας στασιάσαντας Γάλβαν προχειρίσα-
σθαι αὐτοκράτορα, τοὺς δ' ἐν Γερμανίᾳ στρατευομένους ἀνθ-
15 ἐλέσθαι τὸν Οὐϊτέλλον, τοὺς δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ προχειρίσασθαι B
Ὀθωνα, καὶ αὐτοὶ τὴν μοναρχίαν τῷ σφετέρῳ στρατηγῷ ἐψηφί-
σαντο, καὶ παρακροτήσαντες ἀλλήλους ἀνηγόρευσαν τὸν Οὐεσπα-
σιανὸν αὐτοκράτορα καὶ σώζειν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν κιν-
δυνεύουσαν παρεκάλουν. ἀρνούμενον δ' ἐκείνου οἱ μὲν ἡγεμόνες
20 προσέεικντο, οἱ δὲ στρατιῶται περιχυθέντες ξιφῆρεις ἀνελεῖν
ἤπειλουν αὐτόν. πείθεται οὖν, καὶ πρῶτον τῷ τὴν ἀρχὴν τῆς
Αἰγύπτου ἰθύνοντι ἐπιστέλλει περὶ τῶν κατ' αὐτόν· καὶ ὃς εὐθὺς

1 τὸ ABCW Xiphilinus, om P. 3 δύο add AB Xiphilinus.
ἀνατολικῶν A. 6 [ισθόρηται] p. 479 v. 9. 7 τῷ μὲν Γάλβᾳ
— 9 ἐμεμαθήκει om Dio exc. 9 τοῦ om ABC. 11 Δίωνα]
Historiae Romanae lib. 65 cap. 8. ὡς δ' ὁ Ἰώσηπος — p. 490
v. 1 αὐτὸν αὐτοκράτορα] Iosephi de bello Iudaico lib. 4 cap. 10
§ 3—6. 16 ἐψηφίσαντο στρατηγῷ A. 17 παρακροτή-
σαντες C.

gia, tum quod luna bis defecisse praeter solitum videbatur, et quarto
et septimo die obscurata. simul etiam duo soles visi, alter ab occasu
alter ab oriente: ille infirmus et pallidus, hic robustus.

Motus illius haec ratio fuit. Vespasianus in Iudaea degens, quo
cum a Nerone propter Iudaeorum defectionem missum fuisse iam dixi-
mus, filium Titum ad Galbam salutandum misit. Tito autem reverso
(nam in via seditionem Othonis et Vitellii didicerat), et ipse, et Dio
refert, regnum affectavit. Iosepho vero auctore in excidio Iudaico, mi-
lites eius cum audissent a Gallis Galbam per seditionem imperatorem
esse creatum, a Germanicis legionibus Vitellium, a Romanis Othonem,
ipsi quoque suo duci imperium decreverunt, atque aliis alios concitantibus
Vespasianum imperatorem salutarunt, hortati ut periclitanti rei pu-
blicae subveniret. refraganti tribuni institerunt et milites strictis ensi-
bus circumstantes mortem sunt minati. paret igitur; et primum ad
Aegypti praetorem scribit quo loco res suae sint: a quo statim saluta-

ἀνηγόρευσεν αὐτὸν αὐτοκράτορα. Οὐδισπασιανὸς δὲ τοῦτο μαθὼν τὸν μὲν τῆς Συρίας ἡγούμενον Μουκιανὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ τὸν C Οὐιτέλλιον ἐπεμψεν. ὅτε καὶ τὸν Ἑβραῖον Ἰωσήπον, ὃς αὐτὸν ἔτι ζῶντος τοῦ Νέρωνος αὐτοκράτορα προσεπεινὴν ἐθάρρησε, δεσμώτην ὄντα ἔτι παρ' αὐτῷ καὶ αἰχμάλωτον, καλέσας πρὸς ἑαυ-5 τόν, ὅσα προμαντευσάμενον αὐτῷ τὴν ἀρχήν, λυθῆναι κελεύει. τοῦ δὲ Τίτου τῷ πατρὶ Οὐδισπασιανῷ δίκαιον εἰπόντος εἶναι καὶ τὸ ὄνειδος ἐξ Ἰωσήπου ἀφαιρεθῆναι σὺν τῷ σιδήρῳ, τοῦτο δ' ἔσθαι εἰ μὴ λυθῶσι τὰ δεσμὰ ἀλλὰ διακοπῶσιν, ὃ ἐπὶ τῶν μὴ δέοντως δεθέντων πράττεται, συνενδοκεῖ καὶ ὁ Οὐδισπασιανός, 10 καὶ παρελθὼν τις δέκοψε πελέκει τὴν ἄλυσιν.

Ὁ γὰρ Ἰωσήπος, ὡς αὐτὸς ἐκείνος ἰστόρησε, χρησμόν τινα ἐν γράμμασιν ἱεροῖς εὐρηκὼς δηλοῦντα ὡς ἄρξει τις ἀπὸ τῆς χώρας αὐτῶν τῆς αἰκουμένης, διὰ τὰς ἐν τῇ Ῥώμῃ στάσεις καὶ τῶν ἐκεῖ βουσιλέων τὰς συνεχεῖς ἀλλαγὰς εἰς τὸν Οὐδισπασιανόν 15 D τείνειν ὑπέληψε τὸν χρησμόν, καὶ οἱ τὸ κράτος προμαντεύσατο. τούτου δὲ τοῦ χρησμοῦ μίμνηται καὶ Ἀππιανὸς ἐν τῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ λόγῳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας αὐτοῦ. δικαιότερον δ' ἂν ἢ ἀληθὲς μάλιστα νομισθίη τὸ ἐπὶ τὸν σωτήρα τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν χρησμόν ἐκληφθῆναι. 20

1 αὐτὸν ἀνηγόρευσεν B. 2 τῆς Συρίας ἡγούμενον ex Iosepho, ut videtur. 3 ὅτε καὶ — 11 τὴν ἄλυσιν] Iosephi de bello Iudaico lib. 4 cap. 10 § 7. 5 ἔτι ὄντα AB. καλέσας πρὸς ἑαυτὸν post τὴν ἀρχήν A. 10 ὁ om A. 11 Ὁ γὰρ Ἰωσήπος — p. 491 v. 6 πέρατα τῆς γῆς] horum plurima ex Eusebii Hist. eccl. lib. 3 cap. 8. 16 προμαντεύσατο BC. 17 τοῦ ABCW, om P. εἰκοστῷ δευτέρῳ] is enim liber ἐκατονταετία inscriptus res sub imperatoribus gestas usque ad Traiani fere tempora continebat. 18 Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας αὐτοῦ AB, ἱστορίας αὐτοῦ Ῥωμαϊκῆς PW. 19 τὸ] τοῦ A.

tus est imperator. deinde Mucianum Syriae praetorem in Italiam contra Vitellium mittit, quo tempore Iosephum Hebraeum, quem vivente adhuc Nerone imperatorem se appellare ausum, captivum adhuc in vinculis tenebat, ob eam divinationem solvi iussit. Tito vero hortante ut ei una cum ferro etiam ignominia demeretur (quod fiebat cum vincula non solvebantur sed dissecabantur, atque in eos usurpabatur qui per iniuriam vincti essent), approbante Vespasiano quidam securi catenam dissecuit.

Iosephus enim, ut ipse narrat, cum in sacris litteris oraculum reperisset, fore ut quidam ex Iudaea orbi terrarum imperaret, id oraculum ob Romanorum seditiones et imperatorum frequentes mutationes ad Vespasianum rettulit, eique vaticinatus est imperium. eius oraculi meminit etiam Appianus Historiae Romanae libro 22. rectius autem ac verissime id oraculum de servatore humani generis domino Iesu Christo

οὐ γὰρ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης Οὐσιπασιανὸς ἐβασίλευσε, κατὰ τὸν χρησμὸν, ἀλλὰ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους μόνης· πολὺ δὲ τῆς οἰκουμένης ἦν ὃ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἦν ἐκτός· ὁ δὲ κύριος συμπύσης τῆς οἰκουμένης ἐβασίλευσέ τε καὶ βασιλεύει, ᾧ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐῤρηθήη "αἰτῆσαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς."

Οὐσιπασιανὸς δὲ πρὸς Ἀλεξάνδρειαν ὤρμησεν, ἔνθα καὶ P I 576 ἀπὸ τῆς Ῥώμης εὐαγγέλια ἤκεν αὐτῷ, ὡς Οὐτέλλιος μὲν ἀπεσφάγη, αὐτὸς δὲ αὐτοκράτωρ τῷ τε δήμῳ καὶ τῇ συγκλήτῳ 10 ἀνηγορεύθη, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δομετιανὸς εἰς ἡγεμονίαν προήχθη μέχρι τῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ῥώμην ἀφίξεως.

Ὁ δὲ τοῦ Οὐτέλλιου θάνατος τοῦτον τὸν τρόπον ἐγένετο. ἤδη οἱ Οὐσιπασιάνειοι στρατιῶται πεπλησιακότες ἦσαν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἐς αὐτὴν ἐσβαλόντες οὐδὲν ὃ τι τῶν δεινῶν οὐκ ἐποίησαν. 15 τῆς δὲ πόλεως πορθουμένης ὁ Οὐτέλλιος φοβηθεὶς, χιτωνίσκον τε ρυκώδη περιβαλλόμενος, ἐς οἶκημα σκοτεινόν, ἐν ᾧ κύτες ἐτρέφοnton, κατεκρύφθη, διανοούμενος νυκτὸς ἐς τὴν Ταρακίαν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀποδρᾶναι. ἀναζητήσαντες δὲ οἱ στρατιῶται B αὐτὸν συνέλαβον φορτυῶ πεπλησμένον καὶ αἱματός (ὑπὸ γὰρ τῶν 20 κυνῶν ἐλελύμαντο), καὶ τὴν ἐσθῆτα περιρρήξαντες αὐτοῦ καὶ εἰς τοῦπίσω τῷ χεῖρι δεσμήσαντες, σχοῖνόν τε περιθέντες αὐτῷ περιαιχένιον, οἱ μὲν ἐρράπιζον, οἱ δὲ τοῦ γενείου ἐτίλλον, πάντες δὲ

1 πάσης AB. 7 Οὐσιπασιανὸς — 11 ἀφίξεως] Iosephi de bello Iudaico lib. 4 c. 11 § 4 5. 8 μὲν om C. 9 καὶ τῇ συγκλήτῳ non habet Iosephus. 14 ἐσβαλόντες B. 16 περιβαλλόμενος A, περιβαλλόμενος PW. 17 ἐτρέφοnton A Xiphilinus, ἐδέδεnton PW. 20 ἐλελύμαντο Xiphilinus. αὐτόν A. 21 αὐτῷ περιθέντες A.

intelligetur, neque enim toti terrarum orbi Vespasianus imperavit sed Romanis provinciis duntaxat, extra quas multa alia regna fuerunt: at dominus toti orbi dominatus est et dominatur. cui a patre dictum est "petito a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam, et possessionem tuam fines terrae."

Vespasiano Alexandriam profecto Roma nuntii venerunt de caede Vitellii, et ut ipse a senata populoque Romano imperator declaratus, et filius Domitiani principatum in eius adventum tenere inusus esset.

Vitellius autem hoc modo periit. Vespasiani milites cum prope Romam atque in ipsam urbem venissent, nullo violentiae genere abstinerunt, cum autem urbs vastaretur, Vitellius sibi metuens induta pannoσα tunicula in obscuram domunculam, ubi canes aiebantur, se abdedit, noctu Tarracinas ad fratrem confugere cogitans. milites vero eum repperunt illuvie et sanguinis plenum (nam a canibus morsus fuerat), lacerosata veste, manibus post tergum revinctis et laqueo collo iniecto, partim colaphis ceciderunt partim barbam evellerant, omnes vero luxum ei

ἔσχωπτον τὰ τε ἄλλα καὶ τὴν ἀσωτίαν αὐτοῦ. αἰσχνομένου δὲ
 W Π 194 ἐπὶ τοῦτοις καὶ κάτω βλέποντος, οἱ στρατιῶται ξιφιδίοις αὐτὸν
 ὑπὸ τὸ γένειον ὑπεκέντουν, ἵνα καὶ ἄκων ἄνω βλέπῃ. Κελτὸς δὲ
 τις ἐλεήσας αὐτὸν “ἐγὼ σοι” ἔφη “βοηθήσω ὡς μόνος δύναμαι.”
 καὶ ὁ μὲν ἐκείνον ἔτρωσε καὶ ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν· οὐ μέντοι καὶ ὁ 5
 C Οὐτέλλιος ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος, ἀλλ’ ἐσύρετο εἰς τὸ
 δεσμοκτήριον. περιαλήσας δὲ οἷς τε ἔπασχε καὶ οἷς ἤκουεν “ἀλλ’
 ἔγωγε” ἔφη “αὐτοκράτωρ ὑμῶν ἐγενόμην.” ὀργισθέντες οὖν οἱ
 στρατιῶται κατέκοψαν αὐτὸν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες αὐ-
 τοῦ κατὰ πῦσιν τὴν πόλιν περιήγαγον, ζήσαντος ἔτη τέσσαρα καὶ 10
 πενήκοντα καὶ ἡμέρας ἐννέα καὶ ὀγδοήκοντα, ἄρξαντος δὲ ἐνιαυ-
 τὸν δέκα ἡμερῶν ἐπιδέοντα.

17. Πειραγμένων δὲ τούτων ὁ Μουκιανὸς ἐπῆλθε καὶ τῷ
 Δομετιανῷ συνδιώκει· αὐτοκράτωρ τε ὁ Οὐεσπασιανὸς καὶ πρὸς
 τῆς βουλῆς ἐφρημήθη, καὶ Καίσαρες ὁ τε Τίτος καὶ ὁ Δομετία-15
 D ρὸς ἐπεκλήθησαν. ὁ δὲ Μουκιανὸς ἀδελφὸς παρὰ τοῦ Οὐεσπα-
 σιανοῦ ὠνομάζετο, καὶ ἔξουσίαν εἴληφε πάνθ’ ὅσα ἐβούλετο
 πράττειν καὶ γράφειν, τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος μόνον ἐπι-
 γραφόμενος· καὶ διὰ τοῦτο καὶ δακτύλιον πεμφθέντα οἱ ἐφόρει,
 ἵνα τὸ αὐτοκρατορικὸν σφράγισμα λαμβάνῃ τὰ σημαίνόμενα. 20

2 αὐτὸν om A. 3 ὑπεκέντων A. κελτὸς B. 4 μόνος
 etiam Xiphilius: “rectius μόνως” SYLVESTER. 8 ἔφη om C.
 11 καὶ ἡμέρας ἐννέα καὶ ὀγδοήκοντα om Dio exc. ἄρξαντος
 A cum Xiphilino, μοναρχήσαντος PW. 14 ὁ om A. καὶ
 om B. 18 γράφειν καὶ πράττειν B. 19 καὶ alterum om B.
 20 σημαίνόμενα A Xiphilius, συμβαινόμενα PW.

FONTES. Cap. 17. Dionis Historias Romanae lib. 65 c. 22 et
 lib. 66 c. 1 — c. 17. multa Zonaras habet quae apud Xiphili-
 num et in eclogis Constantinianis desiderantur.

opprobriarunt. ob quae verecundantem et humum intuentem cultellis sub
 mento pupugerunt, ut vel invitum vultum attolleret. verum Germanus
 quidam misertus “ego tibi” inquit “quantum unus possum opem
 feram”, eoque vulnerato seipsum iugulavit. sed Vitellius ex eo vulnere
 non mortuus cum in carcerem traheretur, ex verberum et contumeliarum
 impatientia “at ego” inquit “vester imperator fui.” quo dicto irritati
 milites eo dissecto caput amputatum per totam urbem circumtulerunt.
 vixit annos quinquaginta quattuor et dies octoginta novem; imperavit
 annum unum, decem diebus demptis.

17. His peractis Mucianus advenit, unaque cum Domitiano rem
 publicam capessit. Vespasianus a senatu imperator salutatus, duo eius
 filii Caesares cognominati sunt. Mucianus vero frater a Vespasiano
 vocabatur, accepta potestate quidvis et agendi et decernendi, tantum
 imperatoris nomine praescripto: eaque de causa missum sibi anulum
 gestabat, ut mandata imperatorio annulo signarentur. igitur ipse et Do-

πολλοῖς γοῦν ἀρχάς τε καὶ ἐπιτροπείας αὐτὸς καὶ ὁ Δομετιανὸς
 ἔδοσαν, καὶ ἐπάρχους ἄλλους ἐπ' ἄλλοις καὶ ὑπάτους ἀπέδειξαν,
 ὡς αὐτοὶ αὐταρχεῦντες. ἄσπε τὸν Οὐέσπασιανὸν ἐπιστεῖλαι τῷ
 Δομετιανῷ ὅτι "χάριν ἔχω σοι τέκνον, ὅτι με εἰς ἀρχεὶν καὶ
 6 οὐδέπω με καταλέλυκας."

Ἐς δὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ Οὐέσπασιανὸς ἀφικόμενος χρή-
 ματα πολλὰ ἐκείθεν ἡγυρολόγησε, χρηματιζόμενος πάντοθεν, καὶ P I 577
 τέλη πολλὰ τὰ μὲν ἐκλειμμένα ἀνενώσατο, τὰ δὲ καὶ νομιζό-
 μενα προσεπηξήσει, καινά τε προσέειπε ἕτερα. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο
 10 καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ὑπηκόῳ τῇ τε Ἰταλίᾳ καὶ αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ μετὰ
 ταῦτα ἐποίησε. τὴν μὲν οὖν Αἴγυπτον δι' ὀλίγον κατεστήσατο,
 καὶ οἶτον πολὺν εἰς τὴν Ῥώμην ἔπεμψεν ἀπ' αὐτῆς· τὸν δὲ υἱὸν
 αὐτοῦ Τίτον εἰς Ἱεροσόλυμα καταλειοιπῶς πορῆσαι αὐτά, τὴν
 ἐκείνων ἀνέμενεν ἄλωσιν, ἵνα μετὰ τοῦ υἱέος ἐπανέλθῃ πρὸς τὴν
 15 Ῥώμην. τριβομένου δὲ χρόνου ἐν τῇ πολιορκίᾳ, τὸν μὲν Τίτον
 ἐν τῇ Παλαιστίνῃ κατέλιπε, αὐτὸς δὲ ὀκάδος ἐπιβάς εἰς Λυκίαν
 ἔπλευσε, κἀκεῖθεν τὰ μὲν περὶ τὰ δὲ πλοιζόμενος εἰς τὸ Βρεντέ-
 σιον ἐκομίσθη.

Ἐλθὼν δ' εἰς τὴν Ῥώμην καὶ τοῖς στρατιώταις καὶ τῷ δήμῳ B
 20 παρέσχηκε δωρεάς, καὶ τὰ τεμένη καὶ τὰ δημόσια ἔργα τὰ πεπο-
 νηκότα ἀνελάμβανε, καὶ τὰ ἤδη ἐφθαρμένα ἐπανεσκεύαζε, καὶ
 συντελουμένοις αὐτοῖς οὐ τὸ ἑαυτοῦ ἐπέγραψεν ὄνομα, ἀλλὰ τὸ

1 πολλοῖς — 2 ἀπέδειξαν om Dio exc. 9 καινά τε ἕτερα
 προσκατεστήσατο Exc. Peir., om Xiph. 10 ἐν om C. τῇ τε
 Ἰταλίᾳ om Dio exc. 11 τὴν μὲν οὖν — p. 494 v. 4 προσ-
 διέφθειρε om Dio exc. 13 εἰς] εἰς τὰ A. 14 ἐπανέλθοι A.
 17 πλοιζόμενος] ναυτιλλόμενος A. 21 ἐφθαρμένα] ἐσκαμμένα B.
 ἐπανεσκεύαζε B, ἐπανεσκεύαζε PW, ἀνεσκεύαζετο A.

mitianus magistratus et praefecturas multis dederunt, et alios atque alios
 praesides et consules designarunt, non secus ac si ipsi rerum potirentur.
 unde Vespasianus Domitiano scripsit, se illi habere gratiam quod se im-
 perare pateretur necdum imperio pepulisset.

Alexandriam autem cum venisset, magnam pecuniam coegit, nullo
 quaestu praetermissis, vectigalibus quibusdam obsoletis restitutis, usitatis
 exaggeratis et novis excogitatis. quod deinde in aliis quoque provin-
 ciis, in Italia et Romae fecit. Aegypto parvo tempore constituta, ma-
 gnam inde frumenti copiam Romam misit. filium Titum ad oppugnanda
 Hierosolyma reliquit, ut una cum eo in urbem reverteretur. sed cum
 obsidio diu staberetur, sine illo nave oneraria in Lyciam venit. inde
 partim terra partim mari Brundisium appulit.

Romam ingressus militibus et populo munera dedit. templa publi-
 caeque opera ruinosa refecit. aedificia quorum fundamenta iacta erant
 perfecit, non suo sed eorum qui inchoarant nominibus inscriptis. bona

τῶν πρώτως δομησαμένων. τὰς τε ἡδύσιας τῶν ἐναντιωθέντων αὐτῷ καὶ ἐν ταῖς μάχαις πεσόντων τοῖς καισὶν ἐκείνων ἢ τοῖς ἄλλως οὐκείοις ἀφῆκε, καὶ τὰ συμβόλαια τὰ τῶ δημοσίων προσήκοιτα προσδιέφθειρε. μεγαλοπρεπῶς δὲ εἰς τὸ κοινὸν ἀναλίσκων, εὐτελέστατα διητᾶτο, καὶ οὐδὲν ἔξω τῶν ἀναγκαίων ἔδωκεν. ἦν δὲ οὔτε ἐξ εὐγενῶν οὔτε πλούσιος. πάντας δὲ τοὺς προσιόντας αὐτῷ προσεδέχετο. τοῖς δὲ φίλοις καὶ πρὸ τῆς ζωῆς καὶ ἐπὶ τῆς ἐσθῆς κατακείμενος συνεγίνετο· καὶ αἱ θύραι τῶν βασιλείων C ἤνευγμέναι διὰ πάσης τῆς ἡμέρας ἦσαν, καὶ φρουρὸς οὐκ ἦν ἐν αὐταῖς. τὸ τε σύμπαν, τῇ μὲν προνοίᾳ τῶν κοινῶν αὐτοκράτωρ νεμόμιστο, εἰς τᾶλλα δὲ πάντα κοινὸς καὶ ἰσοδίατος ἦν τοῖς λοιποῖς.

Τῶν δ' Ἱεροσολύμων ἀλόντων ὁ Τίτος εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπανελθὼν τὰ ἐπινίκια αὐτὸς τε καὶ ὁ πατήρ ἐφ' ἕρματος ἔπεμψαν· συνέπεμπε δὲ σφίσι καὶ ὁ Λομετιανὸς ὑπατεύων ἐπὶ κέλητος. 15 μετὰ τοῦτο διδασκάλους ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τῆς Λατίνων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας κατέστησε, μισθὸν ἐκ τοῦ δημοσίου φέροντας. κατηγορίαν δὲ ὁ Μουκιανὸς τῶν φιλοσόφων πολλὴν ποιησάμενος ἔπεισε τὸν Οὐδessaσιανὸν ἔξελάσαι αὐτοὺς τῆς Ῥώμης· καὶ πλὴν W II 195 D τοῦ Μουσωνίου ἅπαντες ἀπηλάθθησαν. χρηματιστῆς δ' ἐνομλῆτετο, 20 ὅτι ἀνδράντα στῆσαι αὐτῷ ψηφισαμένων τινῶν, οὗ τὸ ἀνάλωμα μυριάδες ἦσαν πέντε καὶ εἴκοσι, προέτεινε τὴν χεῖρα "ὄτε μοι

2 post μάχαις PW add τε, om ABC. 3 ἄλλως A, ἄλλοις PW.
post συμβόλαια A add τὰ παλαιά. 5 ἦν δὲ — 6 πλούσιος om
Dio exc. 13 Τῶν δ' Ἱεροσολύμων — 17 φέροντας om Dio
exc. triumphum descripsit Iosephus de bello Iudaico lib. 7 cap. 5.
15 δὲ om A. 16 μετὰ] μετὰ δὲ A. 22 post χεῖρα A add
καὶ ἔφη.

adversariorum qui in praeliis ceciderant eorum liberis aut cognatis reliquit, publicis etiam aeris alieni tabulis abolitis. publice magnificus, privatim tenuissime vivebat, neque ullos sumptus nisi necessarios faciebat, genere ortus neque nobill neque locuplete, ab omnibus adiri se patiebatur. cum amicis ante auroram in lectulo recubans colloquebatur. palatii fores per totum diem patebant sine ullo custode. ut paucis absolvam, curatione rei publicae princeps agnoscebatur: comitate victa cultuque a caeteris nihil differebat.

Hierosolymis expugnatis Titus in Italiam reversus simul cum patre curru vectus triumphum egit: cui Domitianus quoque consul equo singulari interfuit, postea Vespasianus magistros et Latinatum et Graecarum disciplinarum Romae constituit, decretis ex aerario stipendiis. sed Mucianus philosophis acriter accusatis effecit ut uno Musonio excepto eosdem urbe pelleret. avaritiae crimen ex eo subiit, quod decreta sibi a quibusdam statua pretio 250000 drachmarum, manu extenta "pe-

τὸ ἀργύριον” εἰπὼν· “ἡ γὰρ βᾶσις αὐτοῦ αὕτη ἐστὶ.” καὶ πρὸς τὸν Τίτον ἀγανακτοῦντα τέλει τινὶ ᾧ αὐτὸς καταδεικνύει, εἶπεν, χρυσοῦς ἐξ αὐτοῦ πεπορισμένους λαβῶν, “ἰδοῦ, τέκνον, εἴ τι ὄξουσιν.” ἐπεβουλεύθη δὲ ὑπὸ Ἀλιηνοῦ καὶ ὑπὸ Μαρκέλλου. 6 φωραθέντες δέ, ὁ μὲν Ἀλιηνὸς ἐν τοῖς βασιλείοις ἐσφάγη, τοῦ Τίτου κελεύσαντος, Μάρκελλος δὲ κριθεῖς ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ καταδικασθεὶς αὐτὸς ἐαυτὸν ἀνείλε ξυρῶν τεμῶν τὸν λαίμῳν.

Οἰεσπασιανὸς δὲ νοσήσας πυρετοῖς μετήλλαξεν· ὡς δὲ τινας ἔφασαν, τοῦ Τίτου καταμεινόμενοι, φάρμακον ἐν συμποσίῳ τινὶ 10 πεπωκώς. ἐπιτιμῶντων δὲ αὐτῷ νοσοῦντι τῶν λατρῶν ὅτι νοσῶν P I 578 πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα ἔπραττε, “τὸν αὐτοκράτορα” ἔφη “ἐστῶτα δεῖ ἀποθνήσκειν.” ἀπεβίω δὲ ζήσας ἔτη ἑννέα καὶ ἐξήκοντα καὶ μῆνας ὀκτώ καὶ ἡμέρας ὀκτώ, μοναρχήσας δὲ ἔτη δέκα, ἔξ δέοντα ἡμερῶν.

15 18. Τούτου δὲ τελευτήσαντος ὁ Τίτος τὴν ἀρχὴν διεδέξατο. ὃς μοναρχήσας οὔτε φονικὸν τι οὔτε ἐρωτικὸν ἔπραξεν, ἢ ὅτι μετεβάλετο, ἢ ὅτι ἐπὶ βραχύτατον, ὡς γε ἐς ἡγεμονίαν εἰπεῖν, ἐπεβίω. δύο γὰρ ἔτη μετὰ τὴν αὐταρχίαν καὶ μῆνας δύο ἡμέρας 20 καὶ ἡμέραις πέντε καὶ εἴκοσι. διὸ καὶ ἐξ ἴσου αὐτὸν ἄγουσι τῇ

1 εἰπὼν om A. 2 καταδεικνύει A, καταδέδειχεν PW. 4 ἀλιηνοῦ et mox ἀλιηνός A cum Xiphilino, Ἀλιηνοῦ et Ἀλιηνός PW. 12 ἑννέα καὶ A Xiphilinus, πρὸς ἑννέα PW. 13 καὶ ἡμέρας ὀκτώ om Dio exc. 18 ἐπεβίω etiam Xiph. cod. Pal.

FOUNTAIN. Cap. 18. *Dionis Historiæ Romanæ lib. 66 c. 18 — e. 26, unde nonnulla Zonaras hausit quæ apud Xiphilinum et in eclogis Constantinianis desiderantur. Eusebii Historiæ ecclesiasticæ lib. 3 c. 13.*

cuniam mihi date” inquit: “nam hæc eius est basis.” Tito filio ob institutum vectigal quoddam succensenti aureos inde comparatos ostendit ac periculum facere iussit an olerent. Alienus et Marcellus insidiatores eius deprehensi sunt, et Alienus Titi inssu in palatio interfectus: Marcellus iudicio damnatus novacula sibi gulam præcidit.

Vespasianus ex febre decessit, vel ut alii de Tito mentiantur, veneno in convivio hausto. obiurgatus a medicis quod in morbo omnia munia obiret, imperatorem respondit stantem mori oportere. extinctus est anno ætatis nono et sexagesimo, mense et die octavo, imperii anno decimo, sex diebus minus.

18. Huic defuncto Titus successit, qui tempore imperii neque crudeliter neque libidinosè quicquam fecit, sive ob mutatos mores sive ob exiguum tempus que imperavit, nam rerum potitus biennium duntaxat, menses duos et dies viginti, vixit: vitæ autem eius spatium fuit annorum triginta novem, mensium quinque, dierum viginti quinque.

B τοῦ Ἀγούστου πολυετία, ὅτι οὗτ' ἐκεῖνος ἐφιλήθη ἂν εἰ ἐλάττω χρόνον ἐξήκει, οὗτ' ἂν οὗτος εἰ πλείονα· ὁ μὲν ὅτι τραχύτερος κατ' ἀρχὰς διὰ τοὺς πολέμους καὶ τὰς στάσεις γενόμενος ἠδυνήθη μετὰ ταῦτα εὐεργεσίαις ἐν τῷ πολυχρονίῳ λαμπρύνεσθαι, ὁ δ' ὅτι ἐπιεικῶς ἄρξας ἐν ἀκμῇ τῆς δόξης ἀπέθανε, τάχ' ἂν ἐλεγ-6
 χθεις, εἴ γε ἐβίω ἐπὶ μακρόν, ὅτι εὐτυχία πλείονι ἐχρήσατο ἢ ἀρετῇ. οὗτε δέ τινα τῶν βουλευτῶν ἐν τῇ αὐτοῦ ἡγεμονίᾳ ἀπέκτεινε, καὶ γράμματα ἐξέδθηκε βεβαιῶν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν πρό-
 τερον αὐτοκρατόρων δοθέντα τισίν. ἦν δὲ περὶ χρήματα ἀκρι-
 βῆς καὶ οὐ μάτην ἀνήλισκεν· οὐδένα μέντοι ποτὲ διὰ ταῦτα 10
 ἐκόλασεν.

C Ἐπὶ τούτου καὶ ὁ Ψευδονέρων ἐφάνη, ὃς Ἀσιανὸς ἦν, ἐκα-
 λεῖτο δὲ Τερέντιος Μάξιμος, προσεικῶς δὲ τῷ Νέρωνι καὶ τὸ
 εἶδος καὶ τὴν φωνήν· καὶ γὰρ καὶ ἐκιδαρσίδει. ἔκ τε τῆς Ἀσίας
 τινὰς προσεποιήσατο, καὶ ἐπὶ τὸν Εὐφρόατην προχωρῶν πολλῶ 15
 πλείους ἀνηγήσατο, καὶ τέλος πρὸς Ἀρτάβανον τὸν τῶν Πάρθων
 κατέφυγεν ἀρχηγόν· ὃς καὶ δι' ὀργῆς τὸν Τίτον ποιούμενος ἐδέ-
 ξατο τοῦτον καὶ καταγαγεῖν εἰς Ῥώμην παρεσκευάζετο.

Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Τίτου ἔτει πῦρ ἐν
 Καμπανίᾳ πολλὸν κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀθρόον ἐξήνθησε. τὸ γὰρ 20

D ὄρος τὸ Βέσβιον, κατὰ Νέαν ὄν πόλιν, ἔχει πρὸς ἀφθόους

3 διὰ τὰς στάσεις καὶ τοὺς πολέμους A. 4 εὐεργεσίαις om A.
 8 προτέρων Xiphilius. 9 ἦν δὲ — 11 ἐκόλασεν om Dio exc.
 10 ποτὲ διὰ ταῦτα ἐκόλασεν AB, διὰ ταῦτα ἐκόλασε ποτὲ PW.
 12 Ἐπὶ τούτου — 18 παρεσκευάζετο om Dio exc. 14 καὶ
 ante ἐκιδαρ. om AC. 17 ἐδέξατο] καὶ ἐδέξατο A. 19 Ἐν δὲ
 τῷ πρώτῳ — ἔται om Dio exc. τοῦ Τίτου] αὐτοῦ A.

quare cum longaeuitate Augusti comparatur, quod nec is admatuſ esset si pauciores annos vixisset, nec hic si plures: quod ille principio propter bella et seditioſes asperior longo illo spatio beneficentia inclauit, hic moderate gesto imperio in ipso gloriae fastigio decessit: quod si diu vixisset, crimini dari forte potuisset eum maiori fortuna quam virtute usum fuisse. in principatu suo nullum senatorem occidit: privilegia a superioribus imperatoribus concessa litteris publice propositis confirmavit. pecuniam accurate conservavit nec temere consumpsit; neque tamen quaequam ex avaricia supplicio affecit.

Sub eo Pseudonero exstitit, homo Asianus, nomine Terentius Maximus, Neroni et facie et voce similis: nam ad citharam quoque canebat. is comparata in Asia factione, et ad Euphratem progressus, manu longe maiore facta, denique ad Artabanum Parthorum regem confugit. qui Tito iratus illum receptum Romam reducere instituit.

Primo anno principatus Titi sub autumnum subito ingens in Campania incendium exstitit. Vesuvius enim mons iuxta Neapolin situs

πηγὰς· μέσον δὲ γε μόνον πεπόρωται, τὰ δ' ἔξω τούτου εἶπιν ἄπυρα. τῶν οὖν ἐν τῷ μέσῳ κραυρουμένων καὶ τεφρουμένων, αἱ μὲν περίεξ κορυφαὶ τὸ ἀρχαῖον σώζουσι ἐνυος, τὸ δὲ μέσον διαπαρηθὲν τῷ πυρὶ κοῖλον ἐκ τοῦ συναίανειν ἐγένετο. καὶ ἀναδύδοται ἐξ αὐτοῦ τῆς μὲν νυκτὸς φλόξ, τῆς δ' ἡμέρας καπνός, καὶ ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δὲ ἥττον· ἐνίοτε δὲ καὶ τέφραν ἀναβάλλει δταν ἀθρόον ἐπιζήση, καὶ λίθους ἀναπέμπει δταν ὑπὸ πνεύματος ἐκβιασθῇ· ἤχει τε καὶ βοῶ, μὴ συμπεπιλημένας ἀλλ' ἀραιὰς καὶ ἐλευθέρως τὰς ἀναπνοὰς ἔχον. τοιοῦτον μὲν ἐστὶ τὸ Βέσβιον· P I 579

10 τότε δὲ κτύπος ἐξαίσιος ἐξαπίνης ὡς τῶν ὀρῶν συμπεπιτότων ἐξηκούσθη, καὶ ἀνέθορον πρῶτον μὲν λίθοι ὑπερμεγέθεις, ἔπειτα W II 196

πῦρ πολὺ καὶ καπνός ἄπλετος, ὡς καὶ τὸν ἥλιον συγκροφθῆναι καὶ σκότος ἐκ φωτὸς γενέσθαι. καὶ τέφρα δὲ ἀνεφυσήθη ἀμύθητος, ὡς τῆς τε γῆς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀέρος κατασκευ-

15 δισθῆναι παντός, καὶ τοὺς ἰχθύας τὰ τε ὄρνεα διαφραθῆναι, καὶ δύο πόλεις, τὸ τε Ἐρκουλάνεον καὶ τοὺς Πομπήτους, ἐν θεατρῷ τοῦ δήμου αὐτῶν καθημένοι, καταχωσθῆναι. τοσαύτη δ' ἦν ἡ τέφρα, ὥστε τι αὐτῆς καὶ ἐς Ἀφρικὴν ἔλθειν καὶ εἰς Συρίαν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ῥώμην· ἔξ ἧς B

20 ὕστερον λοιμῶδης νόσος ἐπέσκηπεν.

Ὁ δ' οὖν Τίτος τοῖς Καμπανοῖς καὶ οἰκιστὰς ἐπέμψε καὶ

1 ἔξω τούτου] ἐξῶθεν A, ἐξῶθεν αὐτοῦ Xiphilinus. 2 γοῶν B. κραυρουμένων C Xiphilinus, κραυνουμένων PW. 6 ποτὲ δὲ ἥττον A, ποτὲ δὲ ἐπὶ ἥττον Xiphilinus, ἐνίοτε δ' ἐλάττων PW. ἐνίοτε A, Ἄλλοτε PW. 8 ἐκβιασθῇ A Xiphilinus, ἀροθῇ PW. 9 ἐλευθέρως] λαθραίας Xiphilinus. 16 Ἐρκουλάνεον Xiphilinus. κομπήτους AB. 17 αὐτῆς Xiphilinus. 21 οἰκιστὰς] Xiphilinus δύο ἄνδρας ἐκ τῶν ὑπατευκότων οἰκιστὰς.

uberrimos habet ignis fontes. sed in medio duntaxat ardet, extrinsecus caret igni. interiore igitur parte exusta et in cineres conversa, circumiacentia quidem cacumina veterem servant altitudinem, medius vero mons igni consumptus, dum magis magisque subsedit, concavus est redditus. unde noctu flamma, interdum fumus, alias maior alias minor erumpit: aliquando etiam subito dehiscens cineres et saxa vi ventorum impulsae eiaculatur; et cum marmure resonat, ob spiracula non densa sed rara et libera. ac talis est Vesuvius. tum autem immani tumultu, quasi montes inter se colliderentur, subito exandito, primum ingentia saxa exsilierunt, deinde magnus ignis et fumus immensus, ut sol occultaretur et lux in tenebras converteretur. est et cineris vis ineffabilis effusa, quo in aëre terra et mari dissipato pisces et volucres perierunt; et duo oppida Herculaneum et Pompeii, populo in theatro consistente, sunt oppressa. tantum porro cineris fuit, ut aliquantum etiam in Africam, in Aegyptum et Syriam ipsamque Romam perferretur: unde pestilentia consecuta est.

Titus vero Campanis curatores restituendae regioni misit et pe-
Zonarae Annales II.

χρήματα ἐδώρησατο ἄλλα τε καὶ τὰ τῶν ἀκληρονομήτων. αὐτὸς δὲ οὐδὲν παρ' οὐδενός, καίτοι πολλῶν διδόντων, ἰδέξαιτο· πολλὰ δὲ τῶν δημοσίων ἔργων ἀνέστησεν οἰκοθεῖν. καὶ ἀγῶνας ἐποίησε θανμαστούς, ἐν οἷς σφαιρία ξύλινα μικρὰ ἔνωθεν ἐρρίπτει, σύμβολον ἔχοντα τὸ μὲν ἰσθμίου τινός, τὸ δὲ ἰσθμίου, ἄλλο χρυσοῦ ἵππων ὑποζυγίων βοσκημάτων ἀνδραπόδων· ἃ οἱ ἄρπάζοντες πρὸς τοὺς δοτήρας αὐτῶν ἀπάγοντες τὸ ἐπιγεγραμμένον ἐλάμβανον.

C Τούτου ἐστὶ καὶ ἡ αἰδέμιος ἐκείνη φωνὴ εἰπόντος “σήμερον οὐκ ἐβασίλευσα ἐπεὶ οὐδένα ἐτήρησα.” 10

Τούτου τῷ δευτέρῳ ἔτει Λίνος ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τελευτῶν Ἀνεγκλήτω τὴν ἀρχιερωσύνην παρέδωκε.

Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ ἔτει μετήλλαξεν ὁ Τίτος, ὡς μὲν φήμη κρατῆ, πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ ἐπιβουλευθεὶς, ὡς δ' ἔνιοι γράφουσι, 15 νοσήσας. ἔμπνουν μὲντοι αὐτὸν ἔτι ὄντα καὶ τάχα περιγενέσθαι δυνάμενον ἐς λάρνακα πλήρη χιόνος ὁ Δομετιανὸς ἐτέβαλεν, ὡς δεομένης τῆς νόσου τάχα τινὸς περιψύξεως. ἀποψύχων δὲ εἰπεῖν λέγεται ὅτι “ἐν μόνον ἐπλημμέλησα”· τί δὲ τοῦτο ἦν οὐ διεσά-

D φησι. τινὲς μὲν οὖν λέγουσιν ὅτι τὴν Δομετιανὸν ἔσχε τὴν γυναῖκα 20 τοῦ ἀδελφοῦ, ἕτεροι δὲ ὅτι τὸν Δομετιανὸν οὐκ ἀπέκτεινεν ἐπι-

3 τῶν δημοσίων ἔργων om Dio exc. 9 Τούτου — 10 ἐτήρη-
 τησα om Dio exc., similia tamen habet Maximus Planudes apud A.
 Maium Script. vet. novae collect. vol. 2 p. 555. 11 δευτέρῳ
 A Eusebius, πρῶτῳ PW. 12 ἱερωσύνην B. 16 post τάχα
 PW add καὶ, om B Xiphilinus. 17 ὡς δεομένης — 18 περι-
 ψύξεως om Dio exc. 18 ψύξεως B. 20 δομετιαν AB,
 Δομετιαν PW, quae infra Δομετιαν.

cunias donavit, eorum praesertim qui sine haeredibus decesserant. ipse a nemine quicquam, etiam multi offerrent, accepit: multa publica aedificia de suo exstruxit. ludos mirabiles fecit, in quibus globulos ligneos deiebat, in quorum aliis esculenti aliquid, aliis vestis, aliis aurum equi iumenta pecudes mancipia inscripta erant; quae qui rapuerant, cum ad dispensatores pertulissent, ea accipiebant quae inscripta erant.

Huius est etiam celebrata illa vox, cum dixit “hodie non imperavi, quia nemini benefeci.”

Secundo eius anno Linus, primus Romanorum episcopus, moriens thronum Anacleto reliquit.

Anno sequenti decessit Titus, vel insidiis fratris vel ex morbo. a Domitiano certe quidem spirans adhuc, cum diutius forsitan vivere posset, in cistam nive plenam est coniectus, quasi morbus refrigerationem postulare. moritarius se unum quiddam peccasse dixit: quod quale esset non explicavit, quidam id ad Domitiam fratris uxorem, quacum consuetudinem habuerit, referunt, alii ad Domitianum, quem aperte sibi

βουλεύοντά οἱ σαφῶς, ἀλλ' αὐτός τε ὑπ' ἐκείνου ἐφθάρη καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνδρὶ τοιοῦτῳ ἐξέδωκεν.

19. Ἐτι γοῦν τοῦ Τίτου ἐμπνέοντος ὁ Δομιτιανὸς εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίπτευσεν καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον εἰσελήλυθε καὶ τὴν ἐπέκλησιν καὶ τὴν ἔξουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος ἔλαβεν. ἦν δὲ θρασὺς καὶ ὀργίλος καὶ ἐπίβουλος καὶ κρυψίνους· ἄνθρωπον δὲ ἐφίλησε μὲν ἀληθῶς οὐδένα πλὴν τινῶν γυναικῶν, ἐπλάττετο δὲ ἀγαπᾶν ὃν μάλιστα κτεῖναι ἤθελεν. ἄπιστος γοῦν καὶ πρὸς τοὺς χαριζομένους αὐτῷ καὶ ὑπηρετοῦντας εἰς τὰ δεινότετα ἦν. καὶ P I 530
10 ὁπότε τινὲς αὐτῷ ἢ πλεῖστα πορίσειαν χρήματα ἢ πολλοὺς συκοφαντήσειαν, τούτους ἐκτείνωνεν, ἢν' ὑπ' αὐτῶν μόνων δοκῆ προβαίνειν τὰ ἀδικήματα. κάκιστος δὲ ὦν καὶ τοὺς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ φίλους ἀτίμως εἶχε, τοὺς δὲ καὶ διώλυσε. καὶ τὴν γυναικᾶ αὐτοῦ Δομιτίαν ὡς ἐπὶ μοιχείᾳ ἀπεπέμψατο, τὸν Πάριον
15 τὸν ὀρχηστὴν ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ δι' αὐτὴν φονεύσας, καὶ τῇ ἀδελφιδῇ Ἰουλίᾳ συντὴν ἀπαρακαλύπτως ὡς γαμετῆ. εἶτα δεηθέντος τοῦ δήμου κατηλλάγη μὲν τῇ Δομιτίᾳ, ἔχρητο δ' οὐδὲν ἦττον τῇ B
Ἰουλίᾳ.

2 τῶν add A Xiphilinus. ἀνδρὶ om A. ἐξέδωκεν ἀνδρὶ τοιοῦτῳ B. 3 ὁ δομιτιανὸς add A. τς add A Xiphilinus.
11 ἢν' ὑπ' αὐτῶν — 12 ἀδικήματα, a Xiphilino ommissa, habent Exc. Peiresc. 15 τῇ ante ἀδελφ. om B. ἀδελφῆ AC.
16 εἶτα — p. 500 v. 9 μεγαλομέθεους ποιήσας om Dio exc.

FONTES. Cap. 19. Dionis Historiae Romanae lib. 66 c. 26 — lib. 67 c. 18, ex quibus multa Zonaras excerpit quae apud Xiphilinum et in eclogis Constantinianis desiderantur: a Dione etiam Philostratum auctorem citatum fuisse credibile est. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 3 c. 14 — c. 21.

insidiantem non peremisset; a quo et ipse interiret et cui tali viro Romanum imperium traderet.

19. Tito adhuc spirante Domitianus Romam equitavit, castraque ingressus et cognomentum et potestatem imperatoris accepit: homo audax, iracundus, insidiator, occultus ingenii, mortalium neminem ex animo diligens praeter mulieres quasdam, summum erga eos quos maxime perditos cupiebat amorem simulans, infidus iis qui ipsi gratificabantur et in rebus atrocissimis operam navabant. nam qui maximam ei pecuniam procurabant aut multos calumniabantur, eos occidebat, ut ab illis duntaxat iniuriae proficiisci viderentur. patris et fratris amicos, ut homo pessimus, partim ignominiose tractabat partim occidebat. uxorem Domitiam per causam adulterii repudiavit, Paride saltatore in media via illius causa occiso. cum filia fratris Iulia tanquam uxore haud dissimulante rem habebat. deinde a populo exoratus in gratiam cum Domitia rediit, sed Iuliae consuetudine nihilominus socius usus est.

Και μετὰ ταῦτα εἰς Γαλατίαν ἔξορμήσας, καὶ λεηλατήσας τινὰ τῶν πέριξ Ῥήνου τῶν ἐσπόνδων, ἀγκοῦτο ὡς τε μέγα καταρθωκῶς, καὶ τοῖς στρατιώταις ἐπηύξησε τὴν μισθοφορὰν, τάχα διὰ τὴν νίκην. πέντε γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα δραχμὰς ἑκάστου λαμβάνοντας, ἑκατὸν ἐκλείψει δίδοσθαι. μεταμειληθεὶς δὲ τὴν 5 μὲν ποσότητα οὐκ ἐμίωσε, τὸ δὲ πλῆθος τῶν στρατευομένων συνέστειλε. καὶ ἐκατέρωθεν μεγάλα τὸ δημόσιον ἔβλαψε, μήθ' W H 197 ἱκανοὺς τοὺς ἀμύνοντας αὐτῶ, καὶ τούτους μεγαλομίσθους ποιή- C σας. καὶ τοῖς θεραπεύουσι δὲ καὶ τοῖς μή, ἀμφοτέροις ὁμοίως ἤχθητο, τοῖς μὲν ὡς θωπεύουσι, τοῖς δὲ ὡς καταφρονοῦσι. νίκας 10 δὲ ψευδεῖς προσποιούμενος, ὑπατος μὲν ἐπ' ἔτη δέκα, τιμητῆς δὲ διὰ βίον κεχειροτόνητο.

Πολλοὶ δὲ τῶν ὑποτελῶν Ῥωμαίοις ἀφίσταντο, χρήματα βιαίως πρὸςσόμενοι, ὡς καὶ οἱ Νασουαῖνες. τούς τε γὰρ τῶν χρημάτων πρᾶκτορας ἐφθειραν, καὶ τὸν Νουμιδίας ἄρχοντα 15 Φλάκκον ἐπελθόντα σφίσιν ἤτησαν οὕτως ὡς πορθῆσαι καὶ τὸ στρατόπεδον. εὐρόντες δὲ ἐν αὐτῶ τὰλλά τε ἐπιτήδεια καὶ οἶνον, D ἐμπλησθέντες ὑπνωσαν. καὶ γνοὺς ὁ Φλάκκος τοῦτο ἐπέθετο αὐτοῖς καὶ πάντας ἀπώλεσε καὶ τοὺς ἀπομάχους διέφθειρεν ἅπαντας. ἐφ' ᾧ ὁ Δομετιανὸς ἐπαρθεὶς εἶπε πρὸς τὴν βουλήν δι: 20 "Νασουαῖνας ἐκώλυσα εἶναι." ἤδη γὰρ καὶ θεὸς ἤξιον νομίζεσθαι, καὶ δεσπότης καλούμενος καὶ θεὸς ὑπερηγᾶλλετο. ταῦτα

5 λαμβάνοντας AB, λαμβάνοντας PW. 13 Πολλοὶ δὲ — 21 ἐκώλυσα εἶναι om Dio exc. 19 ἀπομάχους C. "ἀπομάχους mss. Reg. et Colb." DUCANGIUS. 21 ἤδη γὰρ — p. 501 v. 1 ἐγράφετο partim om Dio exc.

In Galliam profectus et trans Rhenum agros eorum cum quibus pax intercedebat populatus, quasi re.praeclare gesta superbiebat, aucto militibus stipendio ob victoriam scilicet. nam cum eis septuagenariae quinae drachmae solverentur, centenas dari iussit, cuius largitionis cum paenituisset, stipendiis non imminutis sed numero militum contracto, utraque re rei publicae multum incommodavit, quod nec satis erant qui eam defenderent, et magna stipendia accipiebant. eos a quibus observabatur et a quibus negligebatur ex aequo oderat, alteros ut adulatores, alteros ut contemptores. falsis victoriis iactandis consulatum in decennium, censuram per omnem aetatem accepit.

Multi provinciales ob violentas exactiones defecerunt, ut Nasamones: qui et quaestores occiderunt, et Numidiae praetorem Flaccum ita vicerunt ut castris eius potirentur. in quibus cum praeter alia cibaria vini quoque copiam reperissent, inebriati obdormiverunt. quo Flaccus cognito eos aggressus internecione delevit, ac ne imbelli quidem aetati pepercit. quo successu elatus Domitianus ad senatum dixit, se Nasamonibus vita interdixisse. iam enim deum se perhiberi volebat, et deum

οὐ μόνον ἐλέγετο ἀλλὰ καὶ ἐγράφετο. ἐν δὲ θάτῃ ἕτεοῦ πολλοῦ καὶ χειμῶνος σφοδροῦ ἐξαίφνης γενομένου οὐδένα εἴασεν ἐκ τῆς θείας ἀπαλλαγῆναι, ἀλλ' αὐτὸς μανθῦς ἀλασσόμενος ἐκείνους οὐδὲν μεταμφιάσασθαι παρεχώρησε· κἀντεῦθεν πολλοὶ νοσήσαντες ἐτελεύτησαν. τοὺς δ' ὑπ' αὐτοῦ κολασθέντας οὐκ ἂν τις ἐξαριθμήσασθαι δύναιτο. συχνοὶ δὲ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες τῶν πλουσίων ἐπὶ μοιχείᾳ ἐκολάσθησαν· ὧν ἔνιαι καὶ ὑπ' αὐτοῦ P I 581 ἐμοιχεύθησαν. καὶ ἄλλαις δ' αἰτίαις πολλοὶ καὶ ἐζημιώθησαν καὶ ἀπέθανον. γυνὴ γάρ τις ὅτι ἐναντίον εἰκόνας αὐτοῦ ἀπεδύ-
 10 σατο ἐφρονεύθη, καὶ ἕτερος ὡς ἀστρολόγοις ὠμίληκώς. Μένιον δὲ τινα, ὃν ἡ φήμη μοναρχῆσαι μέλλειν ἐκήρυττεν, ἐξορίας ἐφρόνουσεν, ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι ἐν τοῖς τοῦ κοιτῶνος τοίχοις εἶχε γεγραμμένην τὴν οἰκουμένην. καὶ σοφιστὴν τινα, ὅτι ὀσκάων μελέτην κατὰ τυράννων συνεγράψατο, θανάτῳ ἐκόλασε. πολλοὶ
 15 δὲ καὶ ὡς φιλοσοφοῦντες διώλοντο, καὶ οἱ λοιποὶ ἐξηλάθησαν. B

Τοιαῦτα δὲ πράττων ἐπεβουλεύθη παρὰ τε Παρθενίου καὶ Σιγήρου τῶν προκοίτων αὐτοῦ, καὶ Ἐντέλλου τοῦ τὰ τῆς ἀρχῆς βιβλία διέποντος, καὶ Στεφάνου ἀπελευθέρου. τὴν δ' ἐπιβουλήν οὕτε ἡ γυνὴ αὐτοῦ Δομιτία ἠγνόησεν, οὕτε ὁ ἑπαρχος Νορ-
 20 βανός, οὕτε ὁ συνάρχων Πετρώνιος. ἡ τε γὰρ Δομιτία ὑπ'

5 ἐξαριθμήσασθαι οὐκ ἂν τις δυνήσαιο A. 6 συχνοὶ δὲ —
 9 ἀπέθανον om Dio exc. 6 καὶ prius om A. 10 καὶ
 ἕτερος — ὠμίληκώς om Dio exc. ἀστρολόγος C. 14 κατὰ
 τυράννων μελέτην τινα συνεγράψατο A: Xiphillinus κατὰ τυράννων
 εἰπέ τι. 16 παρὰ] διὰ B. 19 νορβανός A Xiphillinus,
 Νορβανός PW.

ac dominum nominari summopere laetabatur. atque haec non tantum dicebantur, sed etiam pingebantur. cum in spectaculo magna pluvia et tempestas subito erupisset, neminem discedere aut alias vestes induere passus, ipse penulas subinde mutavit: unde multi laesa valetudine perierunt. eos quos suppliciiis affecit nemo numerare queat: ac inter caeteros ob adulterii crimen multi locupletes et viri et mulieres, quarum aliquas ipse constupravit, poenas dederunt. sunt et aliis de causis multi et multati et interfecti, nam mulier quaedam quod se ante illius statuam exuisset occisa est, alius ut cum astrologis collocutus, Metium quendam, quem rerum potiturum esse fama erat, relegatum occidit, per eam causam, quod orbem terrarum in cubiculi sui parietibus pictum haberet. rhetorem quendam, quod exercendi ingenii causa contra tyrannos declamasset, capite multavit. multi ob philosophiae studium perierunt, pulsus reliquis.

Ad hunc modum grassanti insidiae structae sunt a Parthenio et Sigero cubiculi custodibus, et ab Entello qui a libellis erat rei publicae, et a Stephano liberto. earum insidiarum et Domitia uxor, et Norbanus praefectus, et collega Petronius consilii fuerunt. nam Domitia, quae se

αὐτοῦ μισουμένη ἐδεδίει μὴ ἀποθάνῃ, καὶ οἱ ἄλλοι οὐκέτ' αὐτὸν ἐφίλων. λέγεται δὲ ὅτι πάντας ἅμα αὐτοῦς ὁ Δομετιανὸς ὑποκτείνων ἀποκτείνει μισητά, καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀπογραφάμενος ἐν τῇ κλίῃ ἐπέθετο ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον· καὶ τι παιδίον τὴν ἀπογραφὴν ἀφελόμενον ἔφερε, μὴ εἰδὸς τί φέρει. ἐντυχοῦσα δὲ ἡ Δομιτία αὐτῷ, καὶ ἀναγνοῦσα τὰ γεγραμμένα, κἀκείνοις ἐμήρυσε· καὶ τούτου συνετάχυναν τὴν ἐπιβουλήν.

Καὶ πολλὰ δὲ σημεῖα ἐγένοντό οἱ οὐκ αἴσια. Λαργίνος δὲ τις Πρόκλος, ἐν Γερμανίᾳ προειπὼν ὅτι κατὰ τήνδε τὴν ἡμέραν τελευτήσει ὁ Δομετιανός, ἐπέμφθη διὰ τοῦτο συσχεθεὶς εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ ἐρωτηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔφη καὶ τότε οὕτω γενήσεσθαι. καταδικασθεὶς δὲ θανεῖν ἀνεβλήθη, ὅπως μετὰ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἔφη ἀποθανεῖσθαι μέλλειν τὸν Δομετιανὸν φονεῦσθαι· σφαγέντος δὲ τοῦ Δομετιανοῦ κατ' ἐκείνην, ἰσώθη. ἕτερος δὲ τις εἰπὼν αὐτῷ ὅποτε καὶ ὅπως φθαρήσεται, ἠρωτήθη ὅποῦ καὶ αὐτὸς 15 τρέψει θανεῖται· καὶ φήσας ὡς ὑπὸ κυνῶν ἀναλωθήσεται, ζῶν κατεκρίθη κυνῶν, καὶ τῷ πυρὶ προσερόφη. ἑτεροῦ δὲ καταραγέντος πολλοῦ ἡ μὲν πυρὰ ἐσβέσθη, ἐκείνον δὲ ὀπίσω τῷ χεῖρε δεδεμένον καὶ ἐπικείμενον αὐτῇ κύνας εὐρόντες διεσπάραξαν.

Τῷ δὲ Δομετιανῷ τὸ μεσημβρινὸν ἀναπαυομένῳ τὸν Στέφανον ὡς τῶν ἄλλων ἔρωμενέστερον εἰσέπεμψεν ὁ Παρθένιος.

10 τελευτήση Α.

19 χέρε BC.

invisam illi esse sciret, caedem metuebat, caeteris non amplius eum diligentibus. fertur autem eos omnes ob suspicionem occidere in anime habuisse, eorumque nomina pugillaribus inscripta sub cervicali suo posuisse. eam descriptionem pugio quidam abstulit, quid ferret ignarus: qua Domitia forte fortuna lecta et caeteris indicata effocit ut insidiae maturarentur.

Interitus ei multis signis est praenuntiatus. nam Proclus quidam Larginus, quod in Germania praedixerat certo die Domitianum obituum esse, comprehensus, eaque de causa Romam missus et ab ipso rogatus, idem affirmavit: et capitis damnatus, et asservatus ut post eum diem quo Domitianum perituum esse dixerat occideretur, eo die illo interfecto evasit. alius, qui ei tempus et modum interitus praedixerat, interrogatus ab eo quo ipse mortis genere obituum esset, respondit se a canibus esse lacerandum. damnatus igitur ut vivus cremaretur et in ignem coniectus est. sed ingenti pluvia rogo exstincto ille revinctis post tergum manibus a canibus est discerptus.

Caeterum Parthenius Stephanum ut robustiorem contra Domitianum meridianam misit; qui iotu, sed non letali, prostrato inebuit,

καὶ ἐπλήγη μὲν ὁ Δομετιανός, οὐ μὴν καιρίαν, ἀλλὰ καταβλη-
 θείς ὑπ' αὐτοῦ ἔκειτο· εἶτ' αὐθις ὑπ' ἐκείνου καὶ ἑτέρων προσ- W II 198
 κατειργάσθη. καὶ ὁ μὲν οὕτω κατεσφάγη, καὶ ὁ Στέφανος δὲ
 προσσιπώλετο, συνδραμόντων ἐπ' αὐτὸν τῶν οὐ μετεσχηκότων P I 582
 5 τῆς συννομοσίας. Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Τυανεύς (φιλόσοφος δὲ οὗτος
 ἦν Πυθαγορικός, γόης δὲ μάλιστα) ἐν Ἐφέσῳ τότε διάγων καὶ
 τῷ πλήθει διαλεγόμενος κατὰ τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ Δομετιανός
 ἀγγρεῖτο, ὡς ὕστερον ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν γενομένων ἠκριβώθη,
 ἐπὶ τινι ὥραν ἐνεδὸς ἔστη, εἶτα ἐξεβόησεν "εὐγε Στέφανε, καλῶς
 10 Στέφανε, παῖε τὸν ἀλιτήριον· ἐπληξας, ἔτρωσας, ἀπέκτεινας."
 τοῦτο δὲ καὶ ὁ Φιλόστρατος τὸν τοῦ Ἀπολλωνίου βίον συγγεγρα-
 φῶς οὕτως ἀνέγραψεν.

Ἐξῆσε δὲ Δομετιανός ἔτη πρὸς τέσσαρσι τεσσαράκοντα καὶ
 μῆνας δέκα καὶ ἡμέρας ἕξ καὶ εἴκοσιν, ἡμιονάρχῃσε δ' ἑνιαυτοῦς B
 15 πεντεκαίδεκα καὶ ἡμέρας πέντε.

Τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ μοναρχίας ὁ τῆς Ἀλεξαν-
 δρέων ἐκκλησίας πρῶτος μετὰ Μάρκον τὸν ἀπόστολον ἀρχιερεὺς
 γενοὺς ἐτελεύτησε, καὶ Ἀβίλιος αὐτὸν διεδέξατο, δεύτερος ἐπί-
 σκοπος Ἀλεξανδρείας γενόμενος. τῷ δωδεκάτῳ δ' ἔτει τῆς ἡγε-
 20 μονίας αὐτοῦ τελευτήσαντος Ἀνεγκλήτου Κλήμης τὴν ἀρχιερωσύ-
 νην τῆς Ῥώμης παρέλαβε, τρίτος ταύτης χρηματίσας ἐπίσκοπος,
 κατὰ τὸν Εὐσέβιον.

2 προσκατειργάσθη ABCW, προσκατειργάσθη P. 5 ἦν οὗτος A.
 9 ἐπὶ τινι — ἔστη et 11 τοῦτο δὲ — 12 ἀνέγραψεν om Dio exc.
 9 ἐνεδὸς A. 11 Φιλόστρατος] de vita Apollonii Tyanei lib. 8
 c. 10. 13 τετράσι A. 14 δὲ A. ἑνιαυτοῦς om A.
 16 μοναρχίας] βασιλείας A. 17 ὁ πρῶτος Ἀντιανός, omissis
 μετὰ Μάρκον τὸν ἀπόστολον, Eusebius. 19 δ' om AC. 22 Εὐ-
 σέβιον] Hist. eccl. lib. 3 cap. 15 (et 21).

donec aliis adiutantibus tyrannum plane confecit. occiso Domitiano Ste-
 phanus etiam concursu eorum qui coniurationis expertes erant perit.
 Apollonius vero Tyaneus, Pythagoricus philosophus et magus insignis,
 tum Ephesi ad populum verba faciens ea hora qua Domitianus caedeba-
 tur, ut post ex iis quae utrobique acciderunt certo compertum est, cum
 aliquamdiu stonitus stetisset, tandem exclamavit "euge Stephane, recte
 Stephane, feri sceleratum: percussisti, vulnerasti, occidisti." hoc et Phi-
 lostratus in Apollonii vita refert.

Vixit Domitianus annos quadraginta quattuor, menses decem, dies
 sex et viginti: imperavit annos quindecim et dies quinq̄ue.

Quarto anno imperii eius Alexandrinae ecclesiae primo post Mar-
 cum apostolum pontifici defuncto Avilius successit, secundus Alexan-
 driae pontifex. duodecimo anno principatus eius defuncto Anacleto Cle-
 mens pontificatum Romanum suscepit, tertius, Eusebio auctore, urbis
 episcopus.

Ὁὗτος ὁ ἔχθιστος ἀδιοκράτωρ μετὰ τὸν Νέρωνα ἀδίδας τὸν
κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμὸν ἀνεκίνησε, τῆς ἐκείνου Θεομαχίας
διάδοχος γεγονώς· ὃς καὶ τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάν-
C νην ἐν Πάτμῳ τῇ νήσῳ διὰ τὸ κήρυγμα περιώρισε, καὶ τοὺς
ἀπογόνους Δαβὶδ ἀναιρεῖσθαι προσέταξε. ταῦθ' ἱστορῶν ὁ Εὐ- 5
σέβιος τὸν Ἠγήσιππον παράγει λέγοντα οὕτως. “ἔτι δὲ περῆσαν
νύκτιν οἱ Ἰούδα τοῦ κατὰ σάρκα λεγομένου ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου,
οὓς τινες προσήγγειλαν ὡς ἐκ γένους ὄντας Δαβὶδ. τούτους πρὸς
αὐτὸν ἀχθέντας ὁ Δομετιανὸς ἤρετο εἰ ἐκ Δαβὶδ εἰσι· καὶ κατ-
έθεντο. προσεπῆρετο οὖν πόσας κέκτηνται κτήσεις καὶ πόσων 10
εὐποροῦσι χρημάτων· οἱ δ' ἔφασαν ἐννακισχίλια δηνάρια ὑπάρ-
χειν αὐτοῖς μόνα, καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ἀργυροῖς ἔχειν ἀλλ' ἐν δια-
D τιμῆσι γῆς, ἐξ ἧς αὐτοὺς τε διατρέφεσθαι αὐτοσυγούντας καὶ
τοὺς φόρους εἰσφέρειν· καὶ τὴν τῶν χειρῶν δὲ τραχύτητα ἐπ-
εδείκνον τῆς αὐτοσυγίας μαρτύριον. ἐρωτηθέντες δὲ καὶ περὶ 15
τῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας, ὅποια τις εἴη καὶ ποῖ καὶ πότε φα-
νησομένη, οὐ κοσμικὴν αὐτὴν εἶναι οὐδ' ἐπιγίνοιον ἀπεκρίναντο,
ἀλλ' ἐπουράνιον, ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος φανησομένην. ἐφ' οἷς
ὡς εὐτελῶν αὐτῶν καταφρονήσας ὁ Δομετιανὸς ἐλευθέρους ἀφῆκε,
καὶ τὸν διωγμὸν προστάγματι ἔπαυσεν.” 20

Ὁ μὲν οὖν κάκιστος γεγονώς βιαίως ἀπέρρηξε τὴν ζωὴν, ὡς

1 τὸν prius om A. 2 τῶν Χριστιανῶν] χριστιανὸν A. ἀνεκίνησε
A: Eusebius ἀνεκίνησε. 5 Εὐσέβιος] Hist. eccl. lib. 3 cap. 19. 20.
18 τοῦ αἰῶνος A Eusebius, τῶν αἰῶνων PW. 20 ἔπαυσεν]
ἀφῆκεν A. 21 ὡς εἶπε καὶ πρὸ τῆς μοναρχίας om A.

Hic odiosissimus imperator persecutionem Christianorum post Ne-
ronem redintegravit, illius in oppugnando numine audaciam imitatus; et
Ioannem apostolum eundemque evangelistam ob praeconium in insulam
Patmon relegavit, Davidisque posteros tolli iussit. quam rem Eusebius
Hegesippi verbis ad hunc exponit modum. “adhuc superstitēs erant
nepotes Iudae, qui frater domini secundum carnem dicitur: quos ut
Davidis posteros quidam detulerunt. eos Domitianus ad se adductos
percontatus est an Davidici essent. illis affirmantibus interrogare per-
rexit quot fundos possiderent et quantum pecuniae haberent. cui illi
responderunt, novem milia denariorum tantum se habere, eaque non in
pecunia sed in aestimatione fundorum, unde et ipsi labore suarum ma-
nuum victitarent et tributa penderent: et manuum callos pro laboris
argumento ostenderunt. interrogati etiam de Christi regno, cuiusmodi
id esset et ubi et quando revelandum, id non esse mundanum dixerunt
neque terrenum, sed caeleste et in consummatione saeculorum revelan-
dum. his auditis Domitianus eos ob vilitatem contempsit et liberos dimi-
sit, et persecutionem edicto inhibuit.”

Hic igitur ut pessimus fuit, ita vitam violententer abruptit: quod

εἶθε καὶ πρὸ τῆς μοναρχίας, (20) ἢ δ' ἡγεμονία εἰς Νερούαν μετήνεκτο, ἄνδρα καὶ εὐγενέστατον καὶ ἐπιεικέστατον. οἱ γὰρ τῷ Δομετιανῷ ἐπιβουλεύοντες οὐ πρότερον ἔργου ἤσαντο πρὶν P I 583 τὸν διαδεχόμενον τὴν αὐταρχίαν ἐβεβαιώσαντο. ἦλθον οὖν ἐπὶ τὸν Νερούαν· ὃς ἀστρολόγων ὅτι μοναρχήσει φησάντων μικροῦ διώλετο ἄν. ὁ γὰρ Δομετιανὸς πάντων τῶν πρώτων τὰς τε ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας ἐν αἷς ἐγεγέννητο διασκοπιῶν, οὐκ ὀλίγους κακὰ τοῦτου τῶν ἐπιζομένων ἐν τινι δυνάμει ἔσεσθαι προανήλισκε. καὶ τοῦτον ἀπέκτεινεν ἄν, εἰ μὴ τις τῶν ἀστρολόγων αὐτῷ ἐνοῶν 10 ἔφη ὅτι δι' ὀλίγων ἡμερῶν τελευτήσει· πιστεύσας γὰρ ὄντως τοῦτ' ἔσεσθαι, οὐκ ἠθέλησε κάκεινον πεφονεῦναι, ὡς πάντως μετὰ μικρὸν τεθνηξόμενον. διὰ ταῦτα γοῦν ῥᾶον ἔπεισαν αὐτὸν συν- B θέσθαι τῇ τῆς ἡγεμονίας καταδοχῇ. καὶ φθαρέντος τοῦ Δομετιανοῦ εὐθὺς αὐτὸς τὴν αὐταρχίαν ἐδέξατο. καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνου W II 199 15 ἐξέλαθεῖσι δόγματι ἐπανελθεῖν ἐφῆκε καὶ τὰς οὐσίας ἀπολαβεῖν. ἢ δέ γε σύγκλητος καθαιρεθῆναι τὰς Δομετιανοῦ τιμὰς ἐψηφίσατο.

Τότε τοίνυν καὶ τὸν μέγαν ἀπόστολον Ἰωάννην ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Πάτμῳ ὑπερορίας λόγος ἔχει ἐπανελθεῖν πρὸς τὴν Ἐφεσον.

2 καὶ prius om A. 5 ὅτι μοναρχήσει φησάντων om Dio exc.
8 ἐπιζομένων om A. 10 πιστεύσας — 12 τεθνηξόμενον om Dio exc.
13 καὶ φθαρέντος — 17 ἐψηφίσατο] horum plurima om Dio exc. 14 τοῖς ἐξ ἐκείνου ἐλαθεῖσι A. 19 τῇ om C.

FONTES. Cap. 20. *Dionis Historiae Romanae lib. 67 c. 15 et lib. 68 c. 1 — c. 4, quorum nonnulla Xiphilinus praetermisit. indidem fortasse petita sunt quae ex Philostrati *Vitis sophistarum* (II 1, pag. 547 548 ed. Olear.) Zonaras attulit. Eusebii *Historiae ecclesiasticae lib. 3 c. 21 — c. 23.**

utinam ante susceptum imperium factum esset: (20) regnum autem ad Nervam transit, virum et nobilissimum et moderatissimum, qui enim Domitiano insidiabantur, id facinus non prius aggressi quam certum successorem nacti essent, principatum Nervae detulerunt: qui ob praedictum ab astrologis imperium paene periisset. Domitianus enim omnium principum natalicium diebus et horis indagatis, ea quoque de causa non paucos, qui potentes fore putabantur, sustulit. occidisset et hunc, nisi astrologus quidam illi bene cupiens eum intra paucos dies decessurum dixisset, quod cum verum esse crederet, caede eius ut iamiam morituri abstinuit. Nerva autem ob eam praedictionem facilius persuaderi sibi passus est ut Domitiano interfecto statim susciperet imperium, cuius prima cura fuit ut ab illo actos in exsilium decreto revocaret, bonis etiam restitutis, patres vero conscripti honores Domitiano decretos senatusconsulto abrogarunt.

Tum etiam magnus apostolus Ioannes e Patmico exsilio Ephesum rediisse fertur.

Ἦν δὲ ὁ Νερούας φιλοδίκαιος καὶ χρημάτων οὐκ ἤτητο. ἐκείνου γὰρ μοναρχοῦντος Ἀττικὸς ὁ τοῦ σοφιστοῦ Ἡρώδου πατήρ, ὡς ὁ Φιλόστρατος ἐν τοῖς βίοις τῶν σοφιστῶν ἀνεγράψατο, θησαυροῦ τι εἶδεν ἐπὶ τῆς οἰκίας χρῆμα ἀμύθητον. καὶ φοβηθεὶς ἔγραψε τῷ Νερούᾳ ὡς “θησαυρὸς ἐπὶ τῆς οἰκίας εὐρέθη μοι· τίς οὖν κελεύεις περὶ αὐτοῦ;” καὶ ὁ ἀντέγραψε “χρῶ τῷ εὐρήματι.” ὁ δ’ ἔτι εὐλαβηθεὶς ἔγραψεν αὐθις “ἀλλ’ ὑπὲρ ἐμὲ τυγχάνει τὸ εὔρεθέν.” καὶ ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τοῦτο “καὶ καταχρῶ” ἀντέπειτα.

Τούτου βασιλευσάντος ὁ δεύτερος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας 10 Ἀββίλιος μετέλλαξε τὴν ζωὴν, καὶ Κέρδων τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας προέστη. τῆς δ’ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας Ἰγνάτιος τότε ὁ θεοφόρος προέστατο, δεύτερος καὶ οὗτος ἐπίσκοπος ἐκεῖ μετὰ Εὐδόδιον 15 Ἰακώβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου λεγόμενον τὴν ἐπισκοπὴν λελογχώς.

Παρὰ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος αἱ μονομαχίαι καὶ ἡ τούτων θέα ἀπηγορεύθησαν. ἔπραττε δὲ οὐδὲν γνώμης ἄτερ τῶν ἐξόχων τῶν τῆς βουλῆς. οὗτος ἐνομοθέτησε καὶ τὸ μὴ τινα τὰ 20 παιδογόνα μόρια παρὰ Ῥωμαίοις ἐκτέμνεσθαι, μήτε μὴν ἄγεσθαι πρὸς γάμον ἀδελφιδῆν. φωράσας δὲ τὸν Καλπούρنيον Κρύσσον

3 Φιλόστρατος] in *Vitis sophistarum* II 1, pag. 547 548 ed. Olear. 6 εὐρήματι A. 10 Ἀλεξανδρείας] τῆς ἀλεξανδρείας B. 22 καταχρῶντος κρᾶσον ABC.

Nerva et iustitiae amans et alienus ab avaritia fuit. nam cum Atticus Herodis rhetoris pater, ut Philostratus in *Vitis sophistarum* refert, domi suae ingentem thesaurum repperisset, ne quid ex eo periculi sibi crearetur timens Nervae scripsit “thesaurus a me inventus est: quid ergo iubes?” ei rescripsit Nerva “utere invento.” cum ille nondum securus denuo scripsisset “at condicionem meam inventum superat”, respondit imperator “etiam abutere.”

Hoc imperante secundus Alexandrinus episcopus Avilius diem suum obiit et Cerdo eius ecclesiae gubernationem suscepit. Antiochenae ecclesiae Ignatius tum praefuit, vir deo plenus, secundus et ipse eius loci episcopus post Euodium. similiter Hierosolymitanae quoque fidelium ecclesiae Symeon praefuit, alter et hic a cognato Iacobo, qui frater domini dicitur, episcopatum sortitus.

Hic imperator ludos gladiatorios horumque spectacula interdixit. nihil egit nisi de sententia principum senatorum. legem tulit ne quis in Romano imperio castretur, neve fratrum aut sororum filias ducere liceat. cum a Calpurnio Crasso et aliis insidias sibi fieri deprehendisset, eis in

καὶ ἄλλους ἐπιβουλευόντας οἱ, ἐν τινι θέρῃ πλησίον αὐτοῦ καθίσας P I 584
 αὐτοὺς μήπω γνόντας ὅτι παρώρονται, ἔειπε αὐτοῖς ἐνεχείρισεν,
 ἵνα τόχα ἴδουεν αὐτὰ εἰ εὖ ἐξελογασταί τε καὶ τέθηκται· τῇ δ'
 ἀληθείᾳ, ἵνα γνοῖεν ὡς καταπεφρόνηται οἱ ὁ θάνατος. ἔλεγε δὲ
 5 ὅτι "οὕτως ἤρξα ὥστε δύνασθαι καὶ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι καὶ
 ἀσφαλῶς ἰδιωτεῦσαι." διὰ δὲ τρόπων χρησιότητα καὶ γῆρας
 βαθὺ καταφρονούμενος, ἀναβὰς εἰς τὸ Καπιτώλιον ἐξεβήσεν
 "ἀγαθῇ τύχῃ τῆς τε βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, Μάρκον Οὐλίπιον
 Νεροῦσαν Τραιανὸν εἰσποιοῦμαι." εἶτα καὶ Καίσαρα ἀνείπεν
 10 αὐτόν, καὶ αὐτοχείρως ἐπέστειλε τῷ ἀνδρὶ τῆς Γερμανίας ἀρ-
 χοντι τότε

"τίσειαν Λαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσιν."

ἄρξας οὖν ὁ Νεροῦσας ἐφ' ἓνα ἐνιαυτὸν καὶ μηνῶν τετρακτὺν, B
 μετήλλαξε τὴν ζωὴν νοσήσας, καὶ αὐτοκράτορα τὸν Τραιανὸν
 15 προβαλλόμενος.

21. Τραιανὸς δὲ τὸ γένος εἶλκεν ἐξ Ἰβηρίας, δεύτερον
 ἐπὶ τεσσαρακοστῷ ἔτος ἄγων ἀπὸ γενέσεως ὅτε τῆς αὐταρχίας
 τετύχηκεν, ὥστ' ἐν ἀκμῇ αὐτὸν εἶναι καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ
 σώματος, καὶ μήτε θράσους ὑπὸ νεότητος πλεμπλασθῆναι μήθ' ὑπὸ
 20 γῆρας ἀμβλύνεσθαι. ἐτίμα δὲ τοὺς ἀγαθοῦς, καὶ εὖ πρὸς πάν-

6 τρόπων χρησιότητα om Dio exc. 9 εἰσποιοῦμαι τραϊανόν C.
 καὶ om A. 12 τίσειαν] Iliadis A 42. 13 ὁ add A. dies
 novem add Xiphilinus. 15 προβαλλόμενος PW. 17 ἐπὶ
 τεσσαρακοστῷ ἔτος ἄγων AB, ἔτος ἄγων ἐπὶ τεσσαρακοστῷ PW.
 19 μήτε' ὑπὸ PW. 20 γῆρας Xiphilinus.

FOUNTES. Cap. 21. Dionis Historias Romanae lib. 68 c. 4 —
 c. 23, unde sumpta videntur etiam Arriani verba, quamvis apud
 Xiphilinum non legantur.

spectaculo quaedam proxime se collocatis enses in manus tradidit, ignaris
 adhuc iudicii, ut viderent scilicet an affabre facti atque acuti essent;
 cum revera innueret mortem a se contemni. aiebat autem se ita impe-
 rasse, ut etiam deposito imperio vitam privatam tuto posset agere. sed
 cum ob morum lenitatem et aetatem contemneretur, Capitolio conscenso
 exclamavit "quod felix faustumque sit senatui populoque, M. Ulpium
 Nervam Traianum adopto." deina Caesarem quoque cum appellavit, ei-
 que Germaniam tum obtinenti sua manu scripsit

"sentiat ob lacrimas nostras tua spicula Graius."

oblit ex morbo, cum imperavisset annum unum et menses quattuor, Trai-
 ano imperatore designato.

21. Traianus genus ex Hispania ducens anno aetatis secundo et
 quadragesimo imperium adeptus est, in ipso animi corporisque vigore,
 et a juvenili audacia et a senili saecordia alienus. bonis honorem habe-
 bat: bene affectus erga omnes neminem timebat, neminem oderat: dela-

τας διατιθέμενος οὐτ' ἐδειοίκει τινὰς οὔτε μὴν ἀπηχθάνετο, οὔτε προσεῖχε τοῖς διαβάλλουσιν, οὐτ' ἦν δέξερροπος πρὸς ὀργήν, τῶν
 C τε χρημάτων τῶν ἀλλοτριῶν ἴσα καὶ φόνων τῶν ἀδίκων ἀπέχετο. καίτοι μεγαλόφρων καὶ μεγαλογνώμων γενόμενος καὶ ἐν ὁδοῖς καὶ ἐν λιμέσι καὶ ἐν δημοσίοις οἰκοδομήμασιν ἐδαπάνησεν πολλά. καὶ 5
 ἐπειδὴ τὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπιπόδρομον φθαρέντα ἀνήγειρε μετῴω τε καὶ περικαλλέστερον, ἐπέγραψεν αὐτῷ ὅτι ἐξυρκοῦντα τῷ τῶν Ῥωμαίων δῆμῳ ἐποίησε. καὶ μᾶλλον ἔχαιρε φιλούμενος ἢ τιμώμενος, καὶ ἀγαπητὸς ἤθελεν εἶναι τοῖς ὑπηκόοις, τοῖς πολεμίοις δὲ φοβερός. τῆς μὲν οὖν ἐν λόγοις παιδείας οὐ μετέσχηκε, τὸ 10
 δ' ἔργον αὐτῆς καὶ ἥπιστατο καὶ εἰργάζετο. οἶνον δ' ἠτιώμενος
 W Π 200 νήφων ἦν, καὶ ἐπισημνόμενος περὶ μειράκια οὐδένα ἐλύπησε. φιλο-
 D πόλεμος δὲ γεγονὼς καὶ πλείστα κατωρθωκῶς οὐκ εἶα τοὺς στρατιώτας ὑπερφρονεῖν, οὕτως ἐγκρατῶς αὐτῶν ἤρχεν. ἦν δ' αὐτῷ γυνὴ Πλωτίνα. 15

Ἐστράτευσε μέντοι ἐπὶ Δάκας, ἢ Δακὸς κατὰ Ἰωνας, ὡς δ' Ἀππιανὸς ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ λόγῳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας φησί, μήτε χρήματα ἢ ἐπετείως ἐλάμβανον διδόναι αὐτοῖς ἀνεχόμενος, καὶ δίκας εἰσπράξασθαι τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς ἱμερόμενος. πυθόμενος οὖν ὁ Δεκέβαλος, ὃς Δακῶν ἤρχε, τὴν τοῦ 20 Τραϊανοῦ κατὰ τοῦ ἔθνους ὀργήν, ἔδεισεν, εἰδὼς τὸν ἄνδρα στρατηγικώτατον. καὶ πολέμου συρραγέντος σφίσι πολλοὺς μὲν

2 οὐτ' ἦν δέξερροπος πρὸς ὀργήν] καὶ ὀργῇ ἤματα ἐδουλοῦτο Dio in Bekkeri Anecd. 134, 20: et sic Xiphilinus. 4 ἐν om B. 6 τε om A. 17 εἰκοστῷ τρίτῳ] inscripto Δακική. cf. Photii Biblioth. p. 16 a 22 ed. Bekkeri. 20 ἤρχε δακῶν AB. τοῦ om A.

tores contemnebat, non proclivis erat ad iracundiam: aliena pecunia aeque ac caedibus iniustus abstinebat: quamvis magno animo magnoque ingenio praeditus in vias portus operaque publica magnos sumptus faceret. cum circum equestrem collapsam instaurasset, maioremque et pulchriorem fecisset, inscripsit se fecisse tantum ut populus Romanus satis spatii haberet. magis gavius est se amari quam honorari: subditis carus, hostibus terribilis esse voluit. quamvis disciplina litterarum eruditus non esset, rem ipsam tamen et novit et exercuit. vini fuit avidior, sed citra ebrietatem: puerorum magnus amator, sed citra cuiusquam molestiam. cum vir bellicosus esset et res magnas gessisset, ea disciplina milites continebat, ut eos efferrī animis non pateretur. uxorem Plotinam habuit.

Bello aggressus est Dacas, seu Dacos secundum Iones, ut Appianus ait vigesimo tertio Romanae historiae libro; quod et annua tributa pendere recusabat, et eorum facta ulcisci cupiebat. cuius adventum Decebalus gentis eius princeps timuit, non ignarus Traianum virum esse

τῶν πολεμίων ἀπέκτειναν οἱ Ῥωμαῖοι, οὐ μίλους δὲ καὶ αὐτῶν P I 585
 ἐτραυματίσθησαν. τοσοῦτοι δ' ἦσαν οἱ τραυματίαι, ὡς ἐπιλι-
 πόντων τῶν ἐπιδέσιμων μηδὲ τῆς ἑαυτοῦ ἐσθῆτος φείσασθαι τὸν
 Τραϊανόν. ἐπεὶ δὲ τὰ τε ἄκρα, δυσχερῶς μὲν, κατέλαβε δέ, καὶ
 5 πύλας τῶν βασιλείων ἦλθεν αὐτῶν, πρέσβεις δὲ Δεκέβαλος πέ-
 πομφε, συντιθέμενος τὰ τε ὄπλα καὶ τὰ μηχανήματα καὶ τοὺς
 μηχανοποιούς παραδοῦναι, καὶ ἅπαν ἕτερον δ' ἂν ἀπαιτοῖτο ποιῆ-
 σαι· καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἔλθων ἐς οὐδας κατακλιθεὶς αὐ-
 τῷ προσεκύνησεν. εἶτα εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ Τραϊανὸς ἀναζεύξας
 10 καὶ τοὺς τοῦ Δεκεβάλου πρέσβεις ἐπήγετο. οἵπερ εἰσαχθέντες εἰς
 τὸ συνέδριον, τὰ ὄπλα ἀποθέμενοι καὶ τὰς χεῖρας συνάψαντες ἐν B
 αἰχμυλώτων σχήματι, πολλὰ τε εἶπον καὶ ἰκέτευσαν· καὶ οὕτω
 σπονδῶν τυχόντες αὐθις τὰ ὄπλα ἀπέλαβον. Τραϊανὸς δὲ καὶ
 ἐθριάμβευσε καὶ Λακικὸς ὠνομάσθη. οὐχ ὡς ἀρχιεὶς δὲ τῶν
 15 ἄλλων ἡμέλει ἢ ἦττον ἐδίκαζεν, ἀλλὰ καὶ πολλαχοῦ καὶ πολλακίς
 ἐπὶ βήματος ἔκρινεν.

Ὡς δὲ ἀπηγγέλλετο αὐτῷ ὁ Δεκέβαλος αὐθις νεωτερίζων
 καὶ ταῖς συνθήκαις οὐκ ἐμμένων, αὐτὸς καὶ πάλιν πρὸς ἐκείνον
 ἐστράτευσε. καὶ ὁ Δεκέβαλος ἠττώμενος ἰσχυρῶς, δόλῳ αὐτοῦ περι-
 20 γενέσθαι διμελέτησε. καὶ εἰδὼς ἐπρόσιτον ὄντα Τραϊανόν, καὶ
 τὸν βουλόμενον εἰς διμίλιαν δεχόμενον, ψευδαντομόλους ἀπέστει-
 λεν, ἵν' εἰ δυνηθεῖεν αὐτὸν διαχρήσαιοτο. εἷς δ' ἐκείνων ὑπ- C

1 αὐτῶν καὶ A. 2 ἐτραυματίσαν C. 6 τὰ τε ὄπλα om C.
 11 τὰ ὄπλα] καὶ τὰ ὄπλα τς A. 12 οὕτως PW. 15 ηττων PW.
 17 αὐτῷ add AB. αὐθις om C.

rei bellicae peritissimum. pugna commissa Romani multos hostes occi-
 derunt, nec pauciores ex ipsis vulnerati sunt: quorum tanta multitudo
 fuit, ut cum fasciae decessent, Traianus ne suae quidem vesti pepercerit.
 cum summis cacuminibus magno labore occupatis ipsi regiae appropin-
 quaret, Decebalus per legatos pollicitus se arma machinas et fabros tra-
 diturum, et quicquid praeterea a se postularetur facturum, ipse ad im-
 peratorem venit eumque humi prostratus adoravit. deinde Traianus in
 Italiam reversus legatos Decebali secum adduxit: qui in senatum intro-
 ducti, positis armis, manibusque captivorum instar coniunctis, multis
 verbis supplicarunt, et pace impetrata arma receperunt. Traianus trium-
 pho acto Dacicus cognominatus est, neque vero propter rei militaris
 studium caetera neglexit, sed multis in locis et saepe ius pro tribu-
 nali dixit.

Cum Decebalus pactis et conventis violatis res novas moliri nun-
 tiaretur, ipse denique contra illum duxit exercitum: qui quia viribus im-
 par erat, dolo imperatorem vincere studebat, quem cum accessu esse
 facilem et quemvis ad colloquium admittere sciret, transfugas subornavit
 qui eum, si possent, occiderent, sed unus eorum ob suspicionem com-

οπτευθεὶς συνελήφθη, καὶ ἐτασθεὶς ἐξέφηγε τὸ ἀπόρητον. γεφυρώσας δὲ τὸν Ἴστρον ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ ἔργον τοῦτο διαπραξάμενος μῆτε θάυμασθῆναι ἀξίως μῆτ' ἐξηγηθῆναι δυνάμενον, διὰ τῆς γεφύρας τε ταύτης τὸν ποταμὸν παρωκθεὶς, μόλις μὲν καὶ κινδυνωδῶς ἐκράτησε τῶν Λακῶν, ἐκράτησε δ' οὖν. καὶ ὁ Δεκβάλος ἀπογνοὺς διεχειρίσατο ἑαυτόν. κἀντεῦθεν τὸ ἔθνος τὸ τῶν Λακῶν καὶ ἡ χώρα σφῶν Ῥωμαίοις ὑπήκοος γέγονε. καὶ τοὺς θησαυροὺς δ' εὔρε τοὺς Δεκεβάλου, καίτοι δυσχεροῦς οὐσίας τῆς τούτων εὐρέσεως. ποταμὸν γάρ, ὃς τοῖς βασιλείοις αὐτοῦ παρέρρει, μετοχετεύσας ὁ βάρβαρος, τὴν γῆν ἐφ' ἧς διήει τὸ ὕδωρ ἠώρυξεν εἰς βάθος πολὺ, καὶ πλείστον μὲν χρυσόν, πλείω δὲ ἄργυρον, καὶ ἄλλα τῶν τιμίων ὅσα μὴ πέφυκεν ἐξ ὑγρότητος φθείρεσθαι, καταθέμενος τῷ δρύγματι, πλαξί τε κατέστρωσε τὴν ἐκείνῃ γῆν καὶ χοῦν ταύταις ἐπήνευξε, καὶ οὕτως αὐθις τὸ ὕδωρ εἰς τὴν πρώτην μετέστρεψε δίοδον· καὶ ἐς σπήλαιον δὲ πολλὰ ἐναπέθετο. 15 ταῦτα δ' ἐποίηε μὴ τινος ἄλλου παρόντος ἢ αἰχμαλώτων οἱ περὶ ταῦτα ἐπόνουν· καὶ μετὰ τὴν κατάκρυψιν τοὺς αἰχμαλώτους ἐκτίοννεν, ἵνα μὴ ἔκφορα τὰ παρ' αὐτῶν γεγονότα ποιήσωσιν. εἰς δὲ τις ἐταῖρος τοῦ Δεκεβάλου συνειδὼς τὰ τεθησαυρωμένα, ὑπέδειξε τὰ.

20

P I 586

Τὸν δὲ Λικίνιον Σούραν πλούσιον ἄνδρα φιλιῶν, καὶ ὑπ' ἐκείνου φιλούμενος, διαβαλόντων τινῶν τὸν ἄνθρωπον ὡς ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ, ἄκλητος πρὸς ἐκείνον ἐπὶ δεῖπνον ἀπῆλθε, καὶ

8 τῆς τούτων οὐσίας B. 10 ἐφ' οἷς B. 12 τῶν om B.
καταφθείρεσθαι C. 15 πρώτην ABCW, πρώτῃ P. 17 ἐπ-
ήνου C. 18 ἐκτίοννεν] ἀπέκτεινεν A. 21 λικίνιον B.
σοῦραν A, Σούρῶν P, σοῦρῶν BCW.

prehensus in quaestionibus arcanum effatus est. imperator autem ponte per Istrum facto, quod opus omnem admirationem et commemorationem superat, traductoque exercitu, vix ille quidem et cum periculo, sed vicit tamen Dacos. Decebalus prae desperatione se ipse interfecit. ex eoque gens Dacorum eorumque provincia Romanis parere coepit. repperit et thesauros Deceballi, quamvis difficilis eorum esset inventio. barbarus enim fluvio, qui regiam praeterfluebat, alio traducto, in alveo foream praecalum excavarat, quam magna auri, maiore argenti aliarumque rerum quibus humiditas non nocet copia iniecta, lapideis tabulis obstruxerat; aggestaque terra fluvium in veterem alveum reduxerat: multa etiam in speluncis abdiderat. haec nemine praesente nisi captivis faciebat: quos absoluto opere et rebus occultatis interficiendos curabat, ne arcanum proderent. unus tamen familiaris eius, gnarus ubi thesauri essent, indicium fecit.

Cum Licinium Suram, virum divitem, quem mutuo amabat, quidam ut insidiatorem criminati essent, invocatus cenatum ad eum abiit,

τοὺς δορυφόρους ἀποπέμψας, τὸν λατρὸν τοῦ Σούρα ἐκάλεσε, καὶ δι' ἐκείνου τοὺς ὀφθαλμοὺς, διὰ δὲ τοῦ κουρέως ἐκείνου τὴν ὑπήνην ἐξύρατο· εἶτα καὶ ἐλούσατο καὶ ἐδείπνησε. καὶ τοῖς τὸν Σούραν διαβάλλουσιν ἔφη τῇ ὑστεραῖα "εἰ ἤθελέ με Σούρας ἀπο-
5 κτείνειν, οὐδὲν ἐκώλυε τὸν ἄνδρα χθές τοῦτο ποιῆσαι."

"Ἐπαρχον μέντοι τῶν δορυφόρων προχειριζόμενος, καὶ ὀρέ-
γων αὐτῷ τὸ ξίφος ὃ παραζώννοσθαι αὐτὸν ἐχρῆν, "λάβε τοῦτο"
ἔφη, "καὶ εἰ μὲν ἄρχω καλῶς, ὑπὲρ ἐμοῦ ταύτῳ χρῆσαι, εἰ δὲ Β
κακῶς, κατ' ἐμοῦ." ἐποίησε δὲ καὶ βιβλίων ἀποθήκας. καὶ
10 μετὰ ταῦτα κατὰ Πάρθων καὶ Ἀρμενίων ἐστράτευσεν, ὅτι τὸ
διάδημα ὃ Ἀρμένιος οὐχ ἔπ' αὐτοῦ ἔλαβεν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Πάρ-
θων βασιλέως. ἦν δὲ σκῆψις τοῦτο, τὸ δ' ὄλον φιλοτιμία καὶ
δόξης ἔρωσ. ἐχειρώσατο οὖν τὴν Ἀρμενίαν. καὶ αὐτῷ ἡ βουλή
πολλὰ ἐψηφίσατο, πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ Ὀπτιμον ἐπινόμεσεν
15 (ἄριστον δὲ τοῦτο δηλοῖ ἐξελληνιζόμενον), εἶτα καὶ Παρθικὸν αὐ-
τῷ ἐπέκλησιν ἔθετο. ὃ δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων τῇ τοῦ Ὀπτιμου
προσηγορίᾳ ἦν σεμννόμενος, ὅτι τοὺς τρόπους ὑπέδηλον αὐτοῦ.

22. Σεισμοῦ δὲ ἐπὶ τῆς ἀνταρχίας αὐτοῦ σφοδροτάτου
συμβάντος, καὶ ἄλλαι μὲν ἔπαθον πόλεις, μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων C
20 ἢ πρὸς τῷ Ὀρόντῃ πέπονθεν Ἀντιόχεια. ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ Τραϊά-
νὸς ἐκεῖ διατρίβων μικροῦ κεινδύνουκεν ἄν· ἐπλήγη δὲ τέως ἐκ

1 σούρα CW, Σούρα P.
ρας ABCW, Σούρα P.

4 σούραν BW, Σούραν P.
7 περιζώννοσθαι B.

σούρα
20 ὀρ-
ρόντη A.

FONTES. Cap. 22. Dionis Historiae Romanae lib. 68 c. 24 —
c. 33. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 3 c. 32 — lib. 4 c. 2.

et satellitibus ablegatis Surae medico oculos curandos, eius tonsori bar-
bam radendam praebuit. deinde lavit et cenavit. postridie calumnia-
toribus dixit "si me occidere Sura voluisset, nihil ei obstitisset quo mi-
nus id heri fecisset."

Cum praefectum praetorio designaret, eique ensen porrigeret quo
is accingi debebat, "cape hunc" inquit, "et si bene impero, pro me,
sin male, contra me illo utitor." instruxit etiam bibliothecas. post con-
tra Parthos et Armenios duxit exercitum, quod Armenius diadema non
a se sed a Parthorum rege accepisset. ea causa praeterebatur bello,
cum tota res ab ambitione et gloriae cupiditate proficisceretur. Armenia
subacta multa ei a senatu decreta sunt; et praeter caetera Optimi, post
etiam Parthici cognomentum tributum. sed Optimi appellatione, quod
mores suos exprimeret, magis est delectatus.

22. Maximo terrae motu sub eius imperio cum aliae urbes quas-
satae sunt, tam praeter caeteras Antiochia ad Orontem, ubi Traianus
quoque paene periisset, ruina aedificii in quo degebat ictus. in iis rui-

τοῦ τῆς οἰκίας, ἐν ἣ διήγε, συμπτώματος. ἀριθμοῦ δὲ κρεῖττον πληθος συγκέχαστο τοῖς συμπτώμασι. καὶ οἱ μὲν συντριβόμενοι τῷ βάρει τῶν καταπιπτόντων ἀπώλλυντο, οἱ δὲ ἐν διακένοις τισὶ τυχαίως συμβαλουσιν, οὕτω τῶν ὑλῶν συμπιπτοσῶν, διασωζόμενοι, ἐξελεθεῖν δ' ἐκεῖθεν οὐκ ἰσχύαντες, λιμῷ διεφθείροντο· 5 ἐπεκράτει γὰρ ὁ κλόνος τῆς γῆς ἐφ' ἡμέρας πολλάς. ἤδη δὲ παυσασμένης τῆς συμφορᾶς ἐπέβη τις ἀναθαρσῆσας τῶν ἑρεσιῶν, D καὶ ἤκουσε βοώσης κάτωθεν γυναικός. ἀγορεύσαντες οἱ τὴν ἀνδρωπον ἀνεσώσαντο, καὶ παιδίον φέρουσαν ὑπομύζιον, ὃ τῷ γάλακτι ἔτρεφεν, ἀλλὰ μέντοι καὶ ἑαυτήν. ἐκ τούτου καὶ τὰ 10 λοιπὰ ἀνεχώρησαν· ἀλλ' οὐχ εὔρον ζῶνάς τινας πλὴν παιδίου ἐνός, τῷ λιμῷ δὲ φθαρέντας πολλούς.

Ἐαρος δ' ἐπιστάντος κατὰ τῶν Πάρθων αὐθις ἐχώρησεν ὁ Τραϊανός· καὶ τῆς τε Ἀδιαβητῆς ἀπάσης ἐκράτησεν, ἣ μέρος ἐστὶ τῆς Ἀσσυρίας τῆς περὶ Νίνον, καὶ τῶν Γαυγαμήλων καὶ τῶν 15 Ἀρβήλων, παρ' οἷς Ἀλέξανδρος τὸν Λαρεῖον ἐνίκησε· καὶ μέχρι τῆς Βαβυλώνος προῆλθεν αὐτῆς. περικραίωθη δὲ καὶ τὸν Τίγριν καὶ εἰς τὴν Κτησιφῶντα εἰσῆλθεν. ἰμείρετο μέντοι καὶ τὴν Ἐρυθρὰν εἰσπλευσαι θάλασσαν, ἣ μοῖρα μὲν τοῦ Ὠκεανοῦ λέγεται, P I 587 κέκληται δ' οὕτως ἀπὸ τινος ἐν αὐτῇ δυναστεύσαντος. ἐνενοίε δὲ 20 καὶ Ἰνδοῦς, καὶ ἔλεγεν ὡς "εἰ νέος ἔτι ἦν, καὶ ἐπ' αὐτοῦς ἂν ἐπεκραιώθην." ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ἐπὶ τὸν Ὠκεανὸν κατέλειπε καὶ αὐθις ἀνήγετο, ὅσα εἰλώσαν πρότερον ἀποστασίαν ἐνόησαν.

5 οὐχ PW. ἐπισχόντες A. 14 πάσης A. 15 τῆς Ἀσσυρίας om C. ἀσσυρίας A Xiphilinus, Συρίας PW. γαυγαμήλων A. haec aliter apud Xiphilinum. 17 τίγριν ABC. 21 νέος ἔτι A Xiphilinus, ἔτι νέος PW. 22 ἐπεκραιώθη A.

nis innumera multitudo periit; alii gravitate molis oppressi, alii, qui fortuito aedificiorum casu in cavis locis inclusi perfringere non poterant, illa concussione per dies complures durante, fame perierunt. tandem sedata calamitate quidam ruinas conscendere ausus mulierem infra vociferantem audivit: quam remota materia eduxerunt. ferebat autem illa puerum in ulnis; quem, ut et semetipsam, uberibus suis aluerat. deinde ruinis etiam caeteris remotis nullos viventes praeter unum puerum repererunt; qui autem fame perierant, multos.

Sub vernum tempus Traianus denuo contra Parthos profectus tota Adiabene potitus est (ea pars est Assyriae iuxta Ninum) et Gavgamelis et Arbellis, ubi Darium Alexander vicit. et ad ipsam usque Babylonem progressus, Tigri trajecto Ctesiphontem est ingressus. cupiebat etiam Erythraeum mare lustrare, quae Oceani pars est, a rege eius loci quodam nomen adepta. etiam Indos animo agitabat; dicebatque, si iunior esset, se illos quoque petiturum. dum vero ad Oceanum tendit, atque inde revertitur, ii quos dudum subegerat, ad defectionem specta-

ὁ δὲ δεισὺς μὴ καὶ οἱ Πάρθοι τὸ αὐτὸ δράσωσιν, ὁμογενῆ σφίσι βασιλεῖα προεχειρίσατο, αὐτὸς αὐτῷ τὸ διάδημα ἐπιθέμενος. εἶτα καὶ τῶν Ἀράβων ἀφειστηκότων ὤρμησε κατ' αὐτῶν· καὶ μηδὲν ἀνίσχας ὀλίγου δεῖν ἐτρώθη ἄν· κἀκεῖθεν ἀπῆλθε νοσῶν.

- 5 Καὶ οἱ κατὰ Κυρήνην δὲ Ἰουδαῖοι ἀπέστησαν καὶ ἔκτεινον καὶ Ῥωμαίους καὶ Ἕλληνας, καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ οἱ ἐν Κύπρῳ οὐχ ἦττους ὁμοίως διέφθειραν. κατεστρέψατο δὲ τούτους Τραιῖα- B
νός, στρατεύμα κατ' αὐτῶν πεπομφώς. μέμνηται τῆς τῶν Ἰου-
δαίων ταύτης ἀποστασίας καὶ ὁ Εὐσέβιος ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ
10 τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. ἐκείνῳ δ' ἦν πρὸς Μεσοποταμίαν τὸ δρομημα, τῇ δὲ νόσῳ καταπονούμενος ἤρξατο τοῦ πρὸς Ἰταλίαν πλοός, Πόπλιον Αἴλιον Ἀδριανὸν ἄρχην ἐπιστήσας τῶν στρατευ-
μάτων ἐν τῇ Συρίᾳ. ἐλθὼν δ' εἰς Σελινούντι τῆς Κιλικίας, ἣ
καὶ Τραιανούπολις κέκληται, τὸν βίον κατέλυσεν, ὡς μὲν ἐκεῖνος W II 202
15 ὤψθη φαρμάκῳ διαφθαρείς, ὡς δὲ τινες λέγουσι δι' ἐπισχέσειν αἵματος ἐτησίως αὐτῷ ἐκκρινομένου διὰ γαστρούς. συνέβη δέ οἱ C
καὶ ἀποπληξία, ἣ πάρεσις τοῦ σώματος ἐκ μέρους ἐπηκολούθησεν. ὕδρεος δ' ἦν ὡς ἐπίπαιν αὐτῷ τοῦ θανάτου τὸ αἷτιον. ἤρξε δ' ἔτη ἑννεακαίδεκα πρὸς μηνῶν ἕξ.

- 20 Τούτου κραυοῦντος Συμεὼν ὁ τοῦ Κλοπᾶ, δεῦτερος ἀρχι-
ρεὺς γεγονὼς Ἱεροσολέμων μετὰ τὸν θεῖον Ἰάκωβον, ἐμαρτύρησεν,
αἰκισθεὶς μὲν πρότερον ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις, εἶτα σταυρὸν κατα-
δικασθεὶς, ἐτῶν ὧν ἑκατὸν τε καὶ εἴκοσι. μεθ' ὃν τρίτος Ἱερο-

5 δὲ om A. 9 τετάρτῳ λόγῳ] capite 2. 19 §ξ] Xiphilinus
addit ἡμέρας τε πέντε καὶ δέκα. 20 Κλοπᾶ Eusebius.

bant. veritus igitur ne Parthi quoque idem facerent, regem eis suae gentis praefecit, eique ipse diadema imposuit. deinde Arabes etiam sub iugum reducturus, re infecta paene vulneratus esset, atque aegrotans inde discessit.

Defecerunt etiam Cyrenenses Iudaei, et Romanis et Graecis tradidatis. idem et Aegyptiaci et Cyprii imitati sunt. sed hos misso exercitu domuit. huius Iudaicae defectionis etiam Eusebius meminit, Ecclesiasticae historiae libro quarto. cum in Mesopotamiam ire cuperet, morbo oppressus cursum Italiam versus intendit, P. Aelio Hadriano Syriacis legionibus praeposito. sed cum Selinunte Ciliciae urbem, quae etiam Traianopolis dicitur, venisset, vita functus est, ut ipse putabat, veneno hausto; ut alii dicunt, ob suppressum sanguinem quem quotannis per alvum excernere solebat. accessit apoplexia, consecuta resolutione corporis ex parte. verum aqua intercus omnino mortis ei causa fuit. imperavit annos 19 cum semestri.

Et imperante Symeon Clopae filius, secundus Hierosolymorum post S. Iacobum pontifex, martyrium subiit, post dierum complurium cruciatus ad crucem damnatus, anno aetatis vigesimo et centesimo.

σολύμων ἀρχιερεὺς Ἰουδαίος ἐκ περιτομῆς καὶ αὐτὸς ἐξημερεύσει· καὶ ἄλλους δὲ τότε πολλοὺς ἐν τόποις πλείοσι μαρτυρικῶς τέλους ἀξιοθῆναι ἰστέρησεν ὁ Εὐσέβιος· εἶτα τὸ πλῆθος τῶν κτενομέ-
Dνων μαθόντα τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ὡς οὐδὲν ἀνόσιον πράττουσιν ἀλλ' ἢ πρῶτον ἐξεγειρόμενοι τὸν Χριστὸν ἕμουσιν ἴσα θεῶ, 5
μόνον δ' εἰδώλους θθεῖν οὐ πείθονται, θεοπίσαι μὴ ἐκζητῆσθαι τοὺς κειλημένους ἐκ τοῦ Χριστοῦ, ἐμπεισθέντας δὲ γε κολάζεσθαι· καὶ οὕτως γενέσθαι τὸν διωγμὸν μετριώτερον. τότε καὶ ὁ θεοφό-
ρος Ἰγνάτιος, δεῦτερος τῆς κατὰ Κολλην Συρίαν Ἀντιοχείας τυγχά-
των ἀρχιερεὺς, συλληφθεὶς εἰς Ῥώμην ἐπέμφθη δέσμιος, ἔνθα 10
Θηροῖς παραδοθεὶς διήνησε τὸ μαρτύριον. καὶ μετ' αὐτὸν τὴν ἱεραρχίαν διεδέξατο Ἡρώς. τῷ τρίτῳ δ' ἔτει τῆς αὐταρχίας Τραϊανοῦ Κλήμεντος ἐκλειοιπότος, ὃς τρίτος ἦν ἐν Ῥώμῃ ἀρχι-
P I 588ρερὺς καὶ ἔτισιν ἐντέτα τὴν ἐκκλησίαν ἵδρνε τῶν πιστῶν, τέταρτος ἀντισηχθη Ἐδάρετος· ὃς ὄδοον ἀρχιερευτεύσας ἐνιαυτὸν μετ- 15
ἔθετο τὴν ζωὴν, ὑπ' Ἀλεξάνδρον διαδεχθεὶς πέμπτου γεγονότος τῆς Ῥωμαίων ἀρχιερέως. καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας κατὰ τρίτην τάξιν ἐπίσκοπος γεγωνὺς Κέρδων μεταστὰς τῶν ἐνθένδε διάδοχον ἔσχηκε Πρίμων.

23. Ἄπαιδος δὲ Τραϊανοῦ τελευτήσαντος Κουσουρά τε καὶ 20
αὐτοκράτορα τὸν Ἀδριανὸν ἦ τε τοῦ Τραϊανοῦ σύζυγος Πλωτίνου

1 καὶ om A. 2 τότε] τόπος C. 3 Εὐσέβιος] Hist. eccles.
3 33. 8 θεοφόρος] μέγας A. 9 Ἀντιοχείας om A. 11 Θη-
ροῖς παραδοθεὶς] θηριομαχίας A. τὴν ἱεραρχίαν] τὸν
ἱερέα A. 17 τῆς πρώτης A, τῶν PW. 19 ἔσχε A.

FOUNTES. Cap. 23. Dionis Historiae Romanae lib. 69 c. 1 —
c. 15.

post eum Iustus ex circumcissione tertius Hierosolymorum pontifex est delectus. alios quoque multos tum pluribus in locis martyrium obisse refert Eusebius. deinde imperatorem cognita eorum qui occiderentur multitudine, qui nihil impium agerent nisi quod matutino tempore Christum pro deo celebrarent et tantum simulacris immolare recusarent, edixisse ne inquirerentur Christiani, sed oblato punirentur: ita persecutionem factam esse mitiorem, tum etiam S. Ignatius alter Antiochiae Coelestriae pontifex vincitus Romam missus est; ubi cum bestiis decertando martyrium absolvit. ei successit Heros in pontificatu, tertio anno imperii Traiani, Clemente tertio Romano pontifice defuncto, post ecclesiam fidelium novem annis gubernatam, quartus in eius locum successit est Evarestus: qui annis octo sacerdotio functus decessit Alexandro successore, qui Romanorum quintus fuit pontifex, Alexandrinus quoque episcopus ordine tertius Cerdo hac vita relicta Primum habuit succes-
sorem.

23. Traiano sine liberis defuncto Hadrianum Plotina Traiani

ἔξ ἑρωτικῆς φιλίας καὶ ὁ Τατιανὸς ἐπίτροπος αὐτοῦ γεγονὰς ἀπέδειξαν, ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας διάγοντα ἐπεὶ καὶ ἤρχεν αὐτῆς, B προσγενῆ τε ὄντα Τραϊανοῦ καὶ συνοικοῦντα ἐκείνου ἀδελφιδῆ. ἦν δ' οὗτος υἱὸς Ἄφρου Ἀδριανοῦ, φιλόλογος ἀνὴρ, ὃς καὶ 6 ποηήματά τινα περὶ τε καὶ ἐν ἔπεσι καταέλοιπεν· ἀπλήστως δέ γε πρὸς φιλοτιμίαν ἔχων πάντα τε ἐπετήδευε καὶ ἤρχει μὴδὲν ἀγνοεῖν. ὄθεν καὶ τῶν ἐν τισιν εὐδοκιμούντων καθεῖλε συγχρόνους καὶ οὐ μείους ἀπώλειεν, ἢν' αὐτὸς κρατεῖν ἐν πῦσι δοκῆ. ἐκακίετο μὲν οὖν διὰ τε ταῦτα καὶ τὸ πᾶν ἀκριβές καὶ τὸ περιεργον καὶ 10 πολύτροπον, ἀνελάμβανε δὲ ταῦτα καὶ ἐθεράπευε τό τε προνοητικὸν αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπιμέλεια καὶ τὸ μεγαλοπρεπές καὶ ἡ δεξιότης, καὶ τὸ μῆτ' ἄρξει πολέμου καὶ τοὺς ἡργμένους καταπαῦσαι, καὶ ὅτι οὐδενὸς ἀδίκως ἀφείλετο χρήματα, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς παρέσχτο μάλιστα αὐθορμητῶς καὶ μὴδ' αἰτούμενος, καὶ πόλεσι 15 συμμαχίαι τε καὶ ὑποφόροις πάσαις ὡς εἰπεῖν ἐπεκούρησε, ταῖς μὲν ἔδωκε καταγωγῶν, ταῖς δὲ λιμένας οἰκοδομήσας, ταῖς δὲ σῆτον καὶ ἔργα καὶ χρήματα καὶ τιμὰς δούς. τῷ τε δήμῳ τῶν Ῥωμαίων οὐ θωπευτικῶς ἀλλ' ἐμβριθῶς προσεφέρετο· καὶ ποτὲ τι D αἰτοῦντι θρασύτερον οὐκ ἔνειμεν, ἀλλ' εἰπεῖν ἐκάλεισε τῷ κήρυκι 20 "σιωπήσατε". ὡς δ' οὐδὲν εἰπόντος ἐκείνου, τὴν χεῖρα δὲ ἀνατείναντος, ἐσιώπησαν, οὐ μόνον κατὰ τοῦ κήρυκος οὐκ ἐξώργιστο ὡς μὴ πεποιθότος τὸ κελουσθέν, ἀλλὰ καὶ τιμῆς τὸν ἄνδρα

1 Ἀττιανὸς Xiphilinus.

6 ἐπετήδευε ABCW, ἐπετήδευσε P.

15 συμμαχίαι ABC, συμμαχίονσι P, συμμαχίαι W. 17 διδοῦς

A Xiphilinus.

19 ἐνέμιενεν B.

20 δὲ om A.

conionx ex amorum illecebris et Tatianus eius procurator Caesarem et imperatorem designarunt, Antiochiae Syriae, cui praeerat, tum agentem, et Traianum affinitate contingentem illiusque e fratre nepti tum matrimonio iunctum. fuit ille filius Afri Hadriani, vir admodum eruditus: libros et versu et soluta oratione conscriptos reliquit: caeterum tam immensae ambitionis, ut omnia affectaret seque nihil ignorare profiteretur. itaque multos aliqua arte celebres dignitate privavit, multos perdidit, ut ipse in omnibus excellere videretur. quare in eo nimia subtilitas, curiositas et morum varietas reprehendebantur. sed haec vitia providentia, diligentia, magnificentia et dexteritas ingenii pensabant. ad haec nullum bellum incipiebat, coepta sedabat; opes nemini per iniuriam eripiebat, sed potius multis ultro praesertim non rogatus donabat. urbibus omnibus sive sociis sive vectigalibus opem ferebat, aliis aqua introducenda, aliis portubus exstruendis, aliis frumento operibus pecunia honoribus dandis, adversus populum Romanum non submitte sed pro auctoritate se gerebat. cui aliquid aliquando audacius postulanti non cessit, sed praecone m edicere iussit "tacete." qui cum nihil locutus extenta tantum manu silentium fecisset, non modo non succensusit homini, quasi dicto minus audiens fuisset, sed et honorem habuit, quod id effecisset quod voluerat,

ἤξιωσεν ὅτι δ ἦν αὐτῷ βουλόμενον ἦνυσε, μὴ ἐκφῆνας τὸ τραγῷ
 W II 203 τοῦ κελύσματος. οὐ γὰρ ἠγανάκτει εἴ τι καὶ παρὰ γνώμην αὐ-
 τοῦ πρὸς τιος ἐγένετο, τὸ δ' ἀφώρα πρὸς τὴν αὐτοῦ λυσιτέλειαν.
 παριόντος δ' αὐτοῦ ποτε γυνή τις ἐδέετο, καὶ εἰπόντος ὡς "οὐ
 σχολάζω", ἀνέκραξεν ἡ γυνή "καὶ μὴ βασιλευε." ὁ δὲ αὐτίκα 5
 P I 589 τε ἐπιστράφη καὶ προσέσχε τῇ δεομένῃ. καὶ πάντα δὲ τὰ μεγάλα
 καὶ ἀναγκαῖα οὐκ ἴδια ἀλλὰ μετὰ τῶν βουλευτῶν ἐπραττε, καὶ
 μετὰ τῶν πρώτων ἐδίκαζεν ἀπὸ βήματος, ὥστε δημοσιεύεσθαι τὰ
 γινόμενα, καὶ τοῖς ὑπάτοις συνδικάζουσι παρεγγέτο· αἶε τε περὶ
 αὐτὸν τοὺς ἀρίστους εἶχε καὶ μετὰ τῶν πρώτων καὶ τῶν ἀρίστων 10
 συνεδείπνει, καὶ ἦν αὐτῷ πλήρης λόγων παντοδαπῶν τὸ νοσοσί-
 τιον· τοὺς τε πάνν νοσοῦντας τῶν φίλων ἐπεσκέπτετο, καὶ συν-
 διητῆτο τῶν συνήθων τοῖς ἐορτάζουσιν.

Ἐπει δ' ἐς τὴν Ῥώμην ἦκε, χρισοκοπίαν ἐκήρυξε τοῖς ὄφλουσι
 τῷ βασιλικῷ ταμίῳ καὶ τῷ δημοσίῳ τῷ τῶν Ῥωμαίων. εἶτα εἰς 15
 ἄλλην ἐξ ἄλλης φοιτῶν ἐπαρχίαν, καὶ τὰς χάρις ἐπεσκέπτετο καὶ
 B τὰς πόλεις, καὶ μετεσκέυαζεν ἕκαστον πρὸς τὸ βέλτιον. καὶ οὐ
 τὰ κοινὰ τῶν στρατοπέδων μόνον ἐφώρα δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐξήταξε,
 ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ καθ' ἕκαστον. καὶ ὄσους πρὸς τὸ ἀβρότερον
 εὗρισκεν ἐκδειητημένους, πρὸς τὸ στρατιωτικώτερον μετῆγε καὶ 20
 μετερρῦθμιζε, καὶ πρὸς παντοῖαν μάχην τοὺς στρατιώτας ἐγύμναζε

3 ἀφώρα ABC, ἀφώρα PW. τὴν add A. 6 ἐπιστράφη A Xiphilinus, ἐστράφη PW. δὲ add A. 7 καὶ μετὰ — 10 εἰς om C. 10 μετὰ τῶν πρώτων καὶ τῶν ἀρίστων συνεδείπνει ABC, τοῖς ἀρίστοις συνεδείπνει PW: Xiphilinus μετὰ πάντων τῶν πρώτων καὶ ἀρίστων ἐδείπνει. 14 τοῖς ὄφλουσι om C. 18 μόνον hoc loco A, post ἐξήταξε PW. 19 τὰ om A. 21 μετερρῦθμιζε A, μετερρῦθμιζε PW. καὶ πρὸς παντοῖαν μάχην τοὺς στρατιώτας ἐγύμναζε add A cum Xiphilino.

disimulata imperii asperitate. neque enim aegre ferebat si quid ab aliquo contra suam sententiam fiebat, modo ad utilitatem suam spectaret. praeteriens aliquando cum mulieri interpellanti sibi non esse otium dixisset, atque illa exclamaret "ergo imperare noli", statim conversus eam audivit. omnes res magnas et necessarias non privato consilio sed senatoribus adhibitis egit. cum primoribus ius pro tribunali dixit, ut acta publicarentur. consulibus in concilio affuit. semper optimates apud se habuit et cum principibus atque optimis concenavit. convivia eius plena erant sermonum omnis generis. amicos graviter aegrotantes invisabat, familiarum suorum festivitibus interesse solebat.

Romam ubi venit, quicquid fisco imperatorio et aerario Romano debebatur, abolevit. provincias et urbes invisit, et omnia in melius provexit. non exercitus duntaxat sed etiam singulorum militum negotia per se lustrabat atque excutiebat; et quos ad molliem declinasse videbat, eos ad militarem frugalitatem reducebat; et ad omne genus pugnae

καὶ ἐδίδασκειν ἄπερ ἔδει ποιεῖν. καὶ τοὺς μὲν ἔτιμα, τοὺς δὲ ἐνουθέτει, καὶ δεητῆτο σκληρότερον, ἢν ὄρωγῃ τὸ στρατιωτικὸν αὐτόν, καὶ οὕτω διαιωταῖσθαι κάκεινο ἐθλοῖτο. ἐντεῦθεν τοὺς στρατιώτας τοιοῦτους ἐποίησεν ὡς καὶ ἵπποτῶν ἴλην σὺν γε τοῖς 5 ὄπλοις τὸν Ἰστρον εὐμυρῶς διανήξασθαι, καὶ τοὺς βαρβάρους ταῖθ' ὄρωγντας ἐκπλήττεισθαι, ὥστε καὶ χρᾶσθαι διαλλακτῆ τούτῳ τῷ αὐτοκράτορι ἐφ' οἷς ἀλλήλοις ἐκπεπολέμωτο. ἐσπούδαζε δὲ καὶ περὶ θήρας, ὡς ἐν ταύταις καὶ τινὰ οἱ μέλη κατεαγῆναι· C καὶ ἐν Μυσία πόλιν ὤκισεν Ἀδριανοῦ θήρας καλέσας αὐτήν. εἰς 10 Αἴγυπτον δὲ ἀπιὼν καὶ τῷ τάφῳ Πομπηίου Μάγνου διεφθαρμένην περιτυχῶν, καὶ ἐνήγισε τῷ κειμένῳ καὶ τοῦτ' εἶπε τὸ ἔπος τῷ ναοῖς βροῖθοντι πόση σπάνις ἐπλετο τύμβου καὶ τὸ μνημα ἀνφοδόμησεν.

Ἐν δὲ Παλαιστίνῃ πόλιν οἰκοδομήσας ἀντὶ τῆς κατασκαφεί- 15 σης Ἱερουσαλήμ, Αἰλιαν Καπιτωλίαν ὠνόμασε· καὶ ἐνθα πρώην ὁ τοῦ Θεοῦ νεὸς ἴδρυτο, τῷ Αἰλί τεμένεος ἀνθιδρύσατο ἕτερον. Ἰουδαῖοι δὲ μὴ φέροντες τῆς σφῶν παραπολαύοντος μητροπόλεως D ἄλλους ὄρωγν (Ἕλληνας γὰρ ἐν αὐτῇ κατωκίσθησαν) μὴδὲ ξενικοὺς τιμᾶσθαι Θεοῦς ἐν αὐτῇ ἀνεχόμενοι, ἕως μὲν Ἀδριανὸς παρὰ τε 20 τῇ Αἰγύπτῳ καὶ τῇ Συρίᾳ διέτριβεν, ἡρέμουν διευλαβούμενοι, ἐπεὶ δ' ἐκεῖθεν ἀπῆλθε, τὰ τε τῆς χώρας ἐπίκαιρα κατελάμβανον ἢν ἔχοιεν αὐτὰ ὀρημητήρια, καὶ πολλὰ τοὺς Ῥωμαίους ἐκάκωσαν

3 τοιοῦτους τοὺς στρατιώτας A. 7 post ἀλλήλοις A add ἕως.
 11 καὶ prius et τῷ κειμένῳ add AC. ἐνήγισ AB, ἐνήγγισ C,
 ἐνήγγισ PW. 19 τιμωμένους A. ἐν αὐτῇ A Xiphilinus,
 ἐκεῖ PW.

militēs exercebat et quid agendum esset edocebat. alios honorabat, alios castigabat. asperius et ipse vivebat, ut suo exemplo milites ad eandem victus rationem assuefaceret. eo pacto milites tales effecit, ut turma equitum Istrum in armis facile tranaret. quo spectaculo attoniti barbari ei arbitrium deferebant controversiarum ob quas bella inter se gerebant. fuit etiam venationi deditus: in qua membra aliquot fregit: et in Mysia urbem condidit quam Hadriani venationes appellavit. cum in Aegypto Pompeii Magni sepulcrum collapsum vidisset, defuncto ut heroi immolavit, et hoc versu pronuntiato
 paene caret tumulo cui tot modo templa fuerunt
 monumentum instauravit.

Urbem in Palaestina pro eversis Hierosolymis conditam Aeliam Capitolinam nominavit; et quo in loco dei templum olim fuerat, eo in loco post Iovis delubrum condidit. Iudaei vero cum suam metropolim a Graecis alienigenis incolī et peregrinos in ea deos colī ferre non possent, dum Hadrianus circa Aegyptum et Syriam versabatur, metu quiescebant: sed cum inde discessisset, opportunis regionis locis occupatis quo se in tutum recipere, multa Romanis detrimenta et clam et

λάθρα τε καὶ ἀναφανδόν, τῶν τε ἀπανταχοῦ γῆς Ἰουδαίων συνιόντων ἐκεῖ, καὶ πολλῶν ἄλλοφύλων ἔρωτι κέρδους συνεπικουρούτων αὐτοῖς. ὁ μέντοι Ἀδριανὸς τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν στρατηγῶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐπήγαγεν, ὧν ἐπῆρχε Σιτυῆρος Ἰούλιος. ὃς κατὰ συστάδην συμβουλευῖν τοῖς ἐναγτίοις οὐκ ἔκρινε σύμφορον, τὸ 5 πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν εὐλαβούμενος, τροφῆς δὲ σφᾶς ἀπεργων καὶ κατακλείων, ἔστι δ' οὗ καὶ ὄπη παρήκοι τοὺς στρατιώτας μοίραις αὐτῶν ἐπάγων, χρονιώτερον μὲν, ἀκινδυνότερον δὲ τὸ ἔθνος αὐτῶν ἐξέτριψέ τε καὶ ἐξετρώχωσεν, ὡς κομωδῆ βραχιστοὺς περιγενέσθαι. φρούρια μὲν γὰρ αὐτῶν τὰ κρείττω περ- 10 τήκοντα κατεστράφησαν, κῶμαι δὲ πέντε καὶ ὄγδοήκοντα ἐπ' ἐνακοσίαις ὀνομαστίσθαι κατεσκάφησαν· ἀνδρῶν δὲ μυριάδες ὀκτὼ καὶ πενήκοντα ἐν ταῖς καταδρομαῖς καὶ ταῖς μάχαις ἐσφά- B γησαν. τὸ δὲ πλῆθος τῶν λιμῶν καὶ νόσοις καὶ πυρὶ φθάρειντων ἀνεξερένητον τυγχάνον οὐκ ἔγνωσται, ὥστε πᾶσαν σχεδὸν τὴν 15 Ἰουδαίαν ἐρημωθῆναι. ὃ καὶ πρὸ τοῦ πολέμου αὐτοῖς συμβόλοις W II 204 τισὶ τὸ θεῖον ἐνέφηγε. τό τε γὰρ μνημεῖον τοῦ Σολομῶντος ἐξ οὐδεμιᾶς δῆλης αἰτίας διελύθη τε καὶ συνέπεσε, καὶ λύκοι καὶ ὕαινοι πλείσται εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν εἰσέπιπτον ὠρόμεναι. πολλοὶ μέντοι καὶ Ῥωμαῖοι τότε ἀπώλοντο, ὥστε καὶ Ἀδριανὸς γρά- 20 φων πρὸς τὴν βουλὴν οὐ τῶ συνήθει προοιμίῳ ἐχρήσατο. τὸ δ' ἦν "εἰ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ παῖδες ὑμῶν ὑγιαίνετε, εὖ ἂν ἔχοι· καὶ ἐγὼ δὲ καὶ τὰ στρατεύματα ὑγιαίνομεν."

7 ὅποι A. 9 ἐξέτριψέ ABCW, ἐνέτριψέ P. 12 ἄνδρες A
Xiphillinus. δὲ om C. 22 καὶ ante αὐτοὶ om A.

aperte intulerunt. nam et Iudaei ex omnibus provinciis eo confluebant, et alienigenae multi spe lucri eis opitulabantur. Hadrianus igitur dncea clarissimos contra illos misit, quibus Severus Iulius praefuit: qui cum hostibus ob multitudinem eorum et desperationem non decernendum esse ratus, prohibendo commeatu, obsidendo et contra partes illorum pugnando gentem eam tardius ille quidem sed maiori cum periculo attrivit et afflixit, ut paucissimi superessent. nam castella eorum quinquaginta firmissima sunt expugnata, pagi eorum 985 celeberrimi eversi, virorum 580 milia in incursionibus et praeliis interfecta. eorum vero multitudo qui morbo fame incendio perierunt nec inquisita nec comperta est. tota quidem Iudaea fere vastata est. quam calamitatem deus prodigiis denuntiavit. nam Salomonis sepulcrum nulla evidenti de causa dissiilit et concidit: lupi et hyaenae multas urbes eorum cum ululatu intrarunt. caeterum Romani quoque multi perierunt. itaque Hadrianus cum ad senatum scriberet, usitato exordio non est usus: quod erat huiusmodi "si vos liberique vestri valetis, bene est: ego et exercitus valetus."

Ὁ μὲν δὴ πρὸς Ἰουδαίους πόλεμος οὕτως ἤνυστο, (24) ὁ C δὲ πρὸς Ἀλβανούς (εἰσὶ δὲ Μασσαγῆται κατὰ τὸν Δίωνα) ὑπὸ Φαρασμάνου κεινῆτο· καὶ τὴν μὲν Μηδίαν λίαν ἐλόπησε, τῆς δ' Ἀρμενίας καὶ τῆς Καππαδοκίας ἤφατο μὲν, τῶν δ' Ἀλβανῶν 5 πῆ μὲν δώροις πεισθέντων πῆ δὲ δεισιάντων ἐπαύσατο.

Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Ῥώμην Ἀδριανὸς αἰτοῦντι τῷ δῆμῳ ἀρ-
ματηλάτην δοῦλον ἐλευθερίας τυχεῖν, ἀντεῖπεν ὡς “οὐ προσήκει
οὔτ' ἐμοὶ ἀλλότριον ἐλευθερῶσαι δοῦλον, οὔθ' ὑμῖν τὸν δεσπότην
αὐτοῦ ποιῆσαι τοῦτο βιάζεσθαι.” νοσήσας δέ, αἵματος αὐτῷ
10 διὰ τῆς ῥινὸς κενουμένου, καὶ ἀπογνωσθεὶς, Κόμοδον Λούκιον D
Καίσαρα Ῥωμαίοις ἀνέειπε. Σευηριανὸν δὲ καὶ Φοῦσκον τὸν ἔγ-
γονον ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τούτῳ ἐφόνησεν· ἦν δὲ Σευηριανὸς
ἐνενηκοντούτης. Ἐς ἀποσφαγῆναι μέλλων πῦρ ἤτησε καὶ θυμιῶν
ἔφη “ὕμεις, ὦ θεοί, ἴστε ὅτι οὐδὲν ἀδικῶ· εὐχόμενοι δὲ τὸν
15 Ἀδριανὸν ἐπιθυμῆσαι ἀποθανεῖν, μὴ δύνασθαι δέ.” ὄθεν καὶ
χρονίως νοσήσας Ἀδριανὸς ἠῤῥατο πολλάκις ἀποσβῆναι, ὥστε
καὶ ἑαυτὸν θρῆλῆσαι διαχειρίσασθαι. ὁ μὲντοι Σευηριανὸς καὶ
αὐτῷ τῷ Ἀδριανῷ ἄξιός τῆς αὐταρχίας νενομίστο. εἰπὼν γὰρ
τοῖς φίλοις ποτὲ ἵνα δέκα ἄνδρας δοκίμους εἰς αὐταρχίαν ἔξονομύ- P I 591

2 ἀλανούς et mox ἀλανῶν A et Xiphilinus vulgo. Μασσαγῆται PW.
τὸν om A. 9 ποιῆσαι τοῦτο AB, τοῦτο ποιῆσαι PW. 11 sq.
Σευηριανόν] Σερουλιανόν potius. Exc. Vat. 104 male ὅτι ὁ Σιλονα-
νὸς καὶ Φοῦσκος ὑπὸ Ἀδριανοῦ ἀνηρέθθησαν· ὅπερ μαθὼν Σιρβί-
λιος λιβανωτὸν καὶ πῦρ ἤτησε etc. 16 ὁ ἀδριανός B.

FONTES. Cap. 24. Dionis Historiae Romanae lib. 69 c. 15 —
c. 23. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 4 c. 4 — c. 8.

Et hic belli Iudaici fuit exitus: (24) Albanicum vero bellum (Alhani Dione auctore Massagetae sunt) a Pharasmane est commotum. quod Mediam admodum afflixit, Armeniam vero et Cappadociam attigit quidem, sed Albanis partim muneribus delinitis partim metu aversis exstinctum est.

Romam reversus Hadrianus populo servum aurigantem, ut in libertatem assereretur, flagitanti restitit his verbis “neque me alienum servum libertate donare neque vos domino eius vim asferre decet.” cum ex profluvio sanguinis per nares sine spe salutis aegrotaret, Lucium Commodum Caesarem Romanorum designavit, Severiano et Fusco nepote, qui id aegre ferebant, occisis: erat autem Severianus annos nonaginta natus, qui cum occidendus esset, igni postulato suffitumque factus dixit “vos, o dii immortales, nostis me insontem esse. illud autem precor, ut Hadrianus mori cupiat, nec possit.” ac Hadrianus diuturnitatem morbi pertaesus saepe mortem optavit, saepe manus sibi ipse asferre voluit. ac Severianum Hadrianus ipse imperio dignum iudicaverat, nam cum amicos aliquando sibi decem viros imperio dignos nominare iussis-

σωσι, μικρόν τι διαλιπὼν ἔφη ὡς “ἐντέα θέλω μαθεῖν· τὸν γὰρ ἔνα γινώσκω τὸν Σεθηριανόν.”

Ἦσαν δὲ καὶ Τούρβων καὶ Σμίλις τῶν ἀριστῶν ἐπιφανέ-
στατοι. καὶ ὁ μὲν Τούρβων, ὄνα στρατηγικώτατος, ἔπαρχος
γεγονὼς εἴτ’ ὄν ἄρχων τοῦ δορυφορικοῦ, ὡς εἰς τῶν πολλῶν 5
διεβίω· ὃς οὐ ποτε ἡμέρας οἴκοι ὤπτο, οὐδὲ νοσήσας, ἀλλὰ πρὸς
τὸν βασιλεῦα διέτριβε. καὶ ποτὲ νοσοῦντι ἀτρεμήσειν αὐτῷ τοῦ
αὐτοκράτορος συμβουλευόντος, εἶπεν ὅτι τὸν ἔπαρχον ἐσιτῶτα δεῖ
τελευτᾶν. ὁ δὲ Σμίλις ἡλικία καὶ τάξει προήκων αὐτοῦ, καὶ
B ἑκατονταρχῶν ἐπὶ Τραιανοῦ, καὶ κληθεὶς παρ’ αὐτοῦ πρὸ τῶν 10
ἐπάρχων, ἔφη αὐτῷ εἰσελθὼν “ἀσχυρόν ἐστι, Καῖσαρ, τῶν ἐπ-
άρχων ἐσιτῶτων ἔξω, ἑκατοντάρχη σὶ ὀμιλεῖν.” εἶτα καὶ τῆς τῶν
δορυφόρων ἀρχῆς ἄκων ἀξιοθεις ἔλαβε μὲν, ἐξέστη δ’ ἐκὼν καὶ
ἐν ἀγρῷ διεβίω. ἔνθα καὶ τέθνηκεν, ἐνιαυτοδς ἐκεῖ διατρήσας
ἐπτὰ, ἐπιγράψας τῷ μνήματι ὅτι Σμίλις ἐνταῦθα κεῖται, βιοδς 15
μὲν ἔτη τόσα, ζήσας δ’ ἐπτὰ.

Ἀδριανὸς δὲ φθόῃ τ’ ἐλήφθη ἐκ τῆς πολλῆς τοῦ αἵματος
ῥύσει· καὶ ὑδέρῳ. ὡς δὲ ὁ Καῖσαρ ὁ Λούκιος Κόμοδος αἷμα
ἐμῶν ἐκ πλειονος ἐξαίφνης ἐξέλιπεν ἀθρόον πλειστοῦ αἵματος
ἐκχυθέντος, συνεκάλεσε τοὺς πρώτους τῶν βουλευτῶν καὶ εἶπεν 20

2 Σεθηριανόν] σεθηριανόν δηλαδή A. 7 ἀτρεμήσειν etiam
Xiphilinus. 8 εἶπεν ABCW, εἶπεν P. 9 καὶ τάξει om alter
Wolfii codex Fuggeranus. 14 διατρήσας] ζήσας A. 16 τόσα]
os Cedreni codices: cf. Leunclavius ad Dionem, Hanoviae 1606 fol.,
pag. 1042 (2044): πενήτημοντα Dionis Exc. Vatic. 104. 17 τῆς
add A Xiphilinus. 18 ὁ λούκιος κόμοδος ὁ καῖσαρ A. 20 ἐκ-
χυθέντος A, ἡμεθέντος PW: Xiphilinus ἐκπεσόντος. εἶπε B.

set, paulo post se novem duntaxat nosse velle dixit: unum enim Seve-
rianum sibi notum esse.

Fuerunt et Turbo et Similis inter optimos clarissimi, ac Turbo, ut rei militaris peritissimus, cum praefectus praetorio factus esset, ut unus e populo vitam exegit; nec unquam ob perpetuam cum imperatore consuetudinem domi, licet aegrotans, interdiu visus est. a quo aliquando adversa valetudine admonitus ut quieti se daret, respondit praefectum praetorio stantem mori oportere. Similis ante nullo natu grandior et ordine prior, cum sub Traiano centurio ante praefectos ab illo vocatus esset, ingressus dixit “turpe est, Caesar, praefectis foris stantibus te cum centurione colloqui.” deinde praetorio praefectus dignitatem illam et invitatus accepit, et ultro ea repudiata, ruri septem annis exactis mortuus est, cum sepulcro suo inscribi iussisset “Similis hic situs est, qui in vita fuit tot annis, vixit annos septem.”

Hadrianus vero ex vehementi sanguinis fluxu et tabe et aqua intercute laborans, cum Caesar L. Commodus longo tempore sanguinem vomere solitus immodica egestione subito extinctus esset, principibus

“τὸν Λούκιον τὸ δαιμόνιον ἀφείλετο ἡμῶν, εὖρον δὲ αὐτοκράτορα C
 ἡμῖν ἐγένεθ' ἄριστον εὖεικτον φρόνιμον, μὴθ' ὑπὸ νεότητος προπε-
 τὲς μὴθ' ὑπὸ γῆρας ἀμελὲς τι ποιήσονται, τὸν Ἀντωνῖνον Ἀνρή-
 λιον.” καὶ ὁ μὲν οὕτως προκεχειριστο αὐτοκράτωρ· φροντιστῶν
 5 δὲ καὶ περὶ τῶν μετὰ ταῦτα αὐταρχησόντων Ἀδριανός, ἐπεὶ ἄρ-
 ρενος ὁ Ἀντωνῖνος ἡμοίρει γονῆς, τὸν Κομόδου υἱὸν Κόμοδον
 αὐτῷ εἰσεποίησε, καὶ Μάρκον Ἀννῖνον Βῆρον, ὃς Κατίλιος ὠνό-
 μαστο πρότερον, Ἀννῖνου Βῆμου τοῦ τρις ὑπατεύσαντος καὶ
 χιλιαρχήσαντος ἔγγονος ὦν.

10 Ὑδῶν δὲ περιπεσῶν ὁ Ἀδριανός μαγγανείαις μὲν τισὶ καὶ W II 205
 D γοητείαις ἐκένου ποτὲ τὸ ὑγρόν, δι' ὄλλυον δ' αὖθις ἠθροίζετο
 ἕτερον· καὶ ὡς ἐπεδίδου πρὸς τὸ χεῖρον αἶμα, ἀποθανεῖν ἐπιθύμει,
 οὐκ ἠδύνατο δέ, μηθενὸς αὐτῷ διδόντος μὴ ξίφος μὴ φάρμακον.
 καὶ τέλος, μὴ οἷός τε ὦν ἑαυτὸν διαχρήσασθαι, τῆς κατὰ τὴν
 15 δόξαιαν ἀκριβείας μεθῆκε, καὶ μὴ προσήκουσιν ἐδωδίοις καὶ
 ποτοῖς χρώμενος κατέλυσε τὴν ζωὴν, ζήσας ἔτη δύο καὶ ἐξήκοντα
 πρὸς μῆσιν πέντε καὶ ἡμέραις ἐννεακαίδεκα, μοναρχήσας δὲ ἐπὶ
 εἴκοσι καὶ ἕνα ἑνιαυτὸν μηνὸς ἑνὸς λείποντος.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ Ἀλέξανδρος ἀρχιερατεύσας ἐν
 20 Ῥώμῃ δέκατον ἔτος εἰς τὴν ἀγήρω μετέβη ζωὴν· ὃν διεδέξατο P I 592
 ἔστος. καὶ Πρίμος δὲ Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπήσας δωδέκατον
 ἑνιαυτὸν καὶ μεταλλάξας τὴν βιοτήν, Ἰούστον ἔσχε διάδοχον. τῶν

2 εἰκοτὸν Xiphilinus. 4 καὶ περὶ τῶν μετὰ ταῦτα δὲ αὐταρ-
 χησόντων φροντιστῶν A. 7 post Βῆρον PW add ὠνόμασεν,
 om ABC. 8 τοῦ add AB Xiphilinus. 9 χιλιαρχήσαντος]
 πολιαρχήσαντος Casaubonus ad Capitolini Marcum 1. ἔγγονος
 ὦν] ἔγγονον A.

senatoribus convocatis dixit “Lucium nobis fortuna eripuit: verum rep-
 peri vobis imperatorem nobilem clementem facilem prudentem, qui ne-
 que prae adolescentia temere neque prae senio quicquam segniter est
 facturus, Aurelium Antoninum.” quo sic imperatore creato, quia is quo-
 que filio carebat, de secuturis imperatoribus sollicitus, Commodum Com-
 modi filium ei adoptandum dedit, et M. Anninum Verum, qui ante Catil-
 ius dicebatur, Annini Veri ter consulis et tribuni nepotem.

Hadrianus vero cum per magiam et praestigias quasdam aliquando
 noxios humores exhausisset, nec multo post aliis affluentibus in dies
 peius haberet, mortem optavit: sed voti compos fieri non potuit, cum
 nemo ei ensem aut venenum praeberet. denique cum se ipse occidere
 non posset, ommissa curiosiore victus ratione, cibis et potionibus ei morbo
 alienis utendo mortem arcessivit. vixit annos 62 menses 5 dies 19:
 imperavit annos 21 mense uno dempto.

Sub eius principatu Alexander pontificatu urbis Romae decem
 annis functus in vitam senectutis expertem migravit: cui successit Xystus,
 Primus Alexandrinus duodecimo episcopatus anno defunctus Iustum ha-

δ' ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων τὸν ἀριθμὸν εἰς πεντεκαίδεκα περι-
 στήναι μέχρι τῆς κατὰ Ἀδριανὸν Ἰουδαίων ἀποστασίας, βραχυ-
 βίων ὡς εἶαι γεγονότων, ὃ Εὐσέβιος ἱστορεῖ, πάντας δ' ἐξ Ἰου-
 δαίων πιστεύσαντας εἶναι. ὢν πρῶτος ἦν Ἰάκωβος ὁ τοῦ κυρίου
 λεγόμενος ἀδελφός, καὶ δεύτερος Συμεών, τρίτος Ἰούστος, Ζαχ-5
 χαῖος τέταρτος, Τωβίας πέμπτος, ἕκτος Βενιαμίν, ἑβδομος
 Β Ἰωάννης, ὄγδοος Ματθίας, ἔνατος Φίλιππος, δέκατος Σενακᾶς,
 Ἰούστος ἄλλος ἐνδέκατος, Λεῦϊς δωδέκατος, Ἐφρῆς τρισκαιδέ-
 κατος, τεσσαρεσκαίδεκατος Ἰωσήφ, καὶ Ἰούδας πεντεκαίδεκατος.
 Ἔστων δὲ μετὰ χρόνον δεκαετη τελευτήσαντα ἑβδομος ἐν Ῥώμῃ 10
 διεδέξατο Τελεσφόρος. τῆς δὲ τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τὴν
 προστασίαν ἕκτος Εὐμένης ἐκληρώσατο, Ἰούστον μετὰ ἐνδέκατον
 θανάτου ἐνιαυτῶν.

Οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ διὰ τὰς ἤδη ῥηθείσας στάσεις μετὰ
 τὸν πολὺν τῶν Ἰουδαίων ὄλεθρον καὶ δόγμα ἐξέτετο κωλύον τὸ 15
 ἔθνος αὐτῶν ἐπιβαίνειν τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς χώρας αὐτῶν
 C ἀπάσης. καὶ λοιπὸν ἐξ ἔθνῶν τῆς πόλεως οἰκισθείσης καὶ Ἀλλίας
 κληθείσης ὡς ὁ Ἀδριανὸς ἐ χρημάτιζε, πρῶτος ταύτης ἀρχιερεὺς
 μετὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς κατέστη Μάρκος. τότε καὶ Σατορνῖνος
 Ἀντιοχεὺς καὶ Βασιλείδης Ἀλεξανδρεὺς καὶ Κυρποκράτης αἰρέ- 20
 σεων διαφόρων πατέρες καὶ ἀρχηγοὶ ἐγνωρίζοντο. καὶ Ἠγήσιπ-

3 Εὐσέβιος] Hist. eccles. lib. 4 c. 5. 5 τρίτος AB Eusebius,
 καὶ τρίτος PW. 6 τωβίας C Eusebius, Τοβίας PW. 7 σε-
 νακᾶς B Eusebius, σενακᾶς A. 8 Λεῦϊς δωδέκατος om C.
 post Λεῦϊς PW add δὲ, om A Eusebius. Ἐφρῆς τρισκαιδέ-
 κατος om A. 12 Εὐμένης supra pag. 255 v. 6 seqq. ex Dione.
 14 οὗτος AC, Οὗτος οὖν PW. 17 καὶ Ἀλλίας κληθείσης om W.

huit successorem. Hierosolymitanos episcopus usque ad Iudaicam sub
 Hadriano defectionem fuisse quindecim, omnes ex Iudaismo Christiani-
 smum amplexos, commemorat Eusebius: quos non diu vixisse apparet.
 eorum primus fuit Iacobus qui frater domini dicitur, alter Symeon, ter-
 tius Iustus, quartus Zachaeus, quintus Tobias, sextus Benjamin, septi-
 mus Ioannes, octavus Matthias, nonus Philippus, decimus Seneca, alter
 Iustus undecimus, Levis duodecimus, Ephres tertius decimus, Iosephus
 quartus decimus, Iudas quintus decimus. Xysto post decennium defuncto
 Romae successit Telesphorus, ordine septimus. Alexandrinae ecclesiae
 gubernationem Eumenes numero sextus est sortitus, Iusto post annum
 undecimum defuncto.

Hic imperator propter seditiones iam commemoratas post insignem
 illum populi interitum Iudaeis ingressu Hierosolymorum et totius pro-
 vinciae interdixit. deinde cum urbs a gentilibus incoleretur, et de no-
 mine Hadriani Aelia vocaretur, primus eius pontifex post circumcisios
 fuit Marcus, tum etiam Saturninus Antiochenus, Basilides Alexandrinus
 et Carpocrates diversarum sectarum auctores nascebantur; et Hegesip-

πος δὲ τότε τὴν τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος παράδοσιν ἐν πέντε λόγοις συγγράφασθαι ἀναγράφεται. καὶ Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος, δὲ μετέπειτα καὶ μάρτυς ἐγένετο, τότε πρὸς Θεοσέβειον ἐξ Ἑλληνικῶν σπουδασμάτων μετέθετο. δὲ ἱστορεῖ Ἡρέννιον Γρανιανὸν 5 τῆς Ἀσίας ἀνθυπατεύοντα ἐπιστεῖλαι Ἀδριανῷ, μὴ δίκαιον εἶναι ἐπ' ἐγκλήματι μηδεὶ κολάζεσθαι τοὺς χριστιανούς· καὶ τὸν D Θεσπίου μηδένα εἰ μὴ ἐπ' ἐγκλήματι ἐκ κατηγορίας ἀλλ' κτείνεσθαι.

LIBER DUODECIMUS.

10 1. Αὐταρχήσαντος δὲ Ἀντωνίνου, δὲ εἰσποιηθεὶς παρα τοῦ Ἀδριανοῦ Καῖσάρ τε καὶ αὐτοκράτωρ ἐγένετο, ἡ γεροσία οὐκ ἤθελε τὰς ἡρωϊκὰς τιμὰς ψηφίσασθαι τῷ Ἀδριανῷ, διὰ φόβους ἀνδρῶν ἐπιφανεσιῶτων οὓς ἐκεῖνος εἰργάσατο. διὸ καὶ 15 διμείληθη αὐτοῖς ὁ Ἀντωνίνος ἄλλα τε πλείω σὺν δάκρυσι, καὶ ὅτι “οὐδὲ ἐγὼ ἄρα ἄρξω ὑμῶν· πάντα γὰρ τὰ ὑπ' ἐκείνου γενόμενα, ὧν ἐν καὶ ἡ ἀνάρρησις ἡ ἐμὴ, ὡς ἐχθίστου ὑμῖν καὶ κα- P I 593 κίστου ἀδειηθήσεται.” ταῦτα δ' ἡ γεροσία αἰδεσθεῖσα, οὐ

4 ἐρρέσιον A, ἐρρέσιον B: Eusebius παρὰ Σερεντίου Γρανιανοῦ. 7 ἐπ' ABCW, om P. 11 ἡ γεροσία etc.] eadem, sed aliis verbis, Dionis Exc. Vatic. 105. 14 ὁ Ἀντωνίνος om C. 16 ὑμῖν A cum Xiphilino, vs PW.

FONTES. Cap. 1. *Dionis Historias Romanas liber 70 mutilus et a Xiphilino Quadrati et Eusebii ope suppletus. quae sequuntur ex Dionis libro 71 excerpta, ad Marcum Aurelium potius quam ad Antoninum Pium pertinent. Eusebii Historias ecclesiasticae lib. 4 c. 10 — c. 13.*

pus apostollici praeconii traditionem quinque libris conscripsisse fertur; et Iustinus philosophus, post etiam martyr, a Graecis disciplinis ad dei cultum transiit. is narrat Herennium Granium Asiae proconsulem scripsisse Hadriano, non esse aequum Christianos ob nullum facinus plecti: cum vero respondisse, neminem nisi criminis alicuius iudicio damnatum occidendum esse.

1. Antonino rerum potito, quem Hadrianus adoptatum et Caesarem et imperatorem designarat, senatus Hadriano divinos honores ob clarissimos viros interfectos decernere noluit, qua de causa Antoninus alia plura cum lacrimis disseruit, et se illis imperaturum esse negavit, sic enim omnia eius acta, inter quae et sua designatio esset, ut hominis inimicissimi et pessimi, abrogatum iri. senatus igitur cum ex verecandia

μείον μέντοι καὶ τοὺς στρατιώτας εὐλαβηθεῖσα, τῷ κειμένῳ τὰς
 τιμὰς ἐψηφίσαιτο. Εὐσεβῆς δ' ἐπεκλήθη οὗτος ὁ Ἀντωνῖνος, ὅτι
 ἄρτι τῆς αὐταρχίας ἡμμένου αὐτοῦ πολλοὶ γεγονάσιν ὑπ' αἰτία-
 W Π 206 σιν, καὶ τινες ἐξ ὀνόματος εἰς σφαγὰς ἐξητήθησαν, ὃ δὲ οὐδένα
 ἐκόλουσε, φάμενος ὡς "οὐ δεῖ με ἐκ τοιούτων ἔργων τῆς προστα- 5
 σίας ὑμῶν ἄρξασθαι." γέγονε δὲ καὶ δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς
 δίκαιός τε καὶ χρηστός καὶ πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις ἀνεπαχθής, καὶ
 αὐτοῖς δὲ χριστιανοῖς. οὐ μόνον γὰρ οὐκ ἐκάκου αὐτοῦς, ἀλλὰ
 B μέντοι καὶ αἰδοῦς ἤξίου. λέγεται δὲ ζητητικὸς γενέσθαι καὶ περὶ
 μικρῶν ἀκριβολογούμενος· ὅθεν αὐτὸν κυμνοπρίστην ἐκάλουσιν οἱ 10
 σκώπτοντες. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ὑπηκόων ἐχρηματίζετο,
 ἀλλ' ἐν ἀπορίᾳ ποτὲ γεγονῶς ἀργυρίων, πολέμων ἐπικειμένων οὕτε
 τέλος καινὸν ἐπενόησεν οὕτ' αἰτήσασθαι παρὰ του ἠέσχετο χρήματα,
 ἀλλ' ἐν τῇ ἀγορᾷ πάντα τὰ ἐν τοῖς βασιλείοις κειμήλια θέμενος,
 καὶ εἴ τι πρὸς κόσμον ἦν τῇ αὐτοῦ γαμετῇ, ὠνεῖσθαι ταῦτα τὸν 15
 βουλόμενον προετρέπετο· ὅθεν ἀθροίσας ἀργύρια τοῖς στρατιώ-
 ταις δέδωκε. καὶ νικήσας τὸν πόλεμον ἐκτήσατο πολυπλάσια.
 C καὶ κήρυγμα ἔθετο τὸν βουλόμενον ἐκ τῶν ὠνησαμένων τὰ κτή-
 ματα τὰ βασιλικὰ ἀναδιδόναι τὸ ὠνηθὲν καὶ λαμβάνειν τὸ τίμημα.
 καὶ τινες μὲν τοῦτο ἐποίησαν, οἱ δὲ πλείους ἀνένευσαν· καὶ οὐδένα 20
 ἀναδοῦναι τὸ κτηθὲν αὐτῷ ἐβιάσατο.

2 οὗτος ὁ Ἀντωνῖνος om A. 3 αὐτοῦ om A. 4 ἐξητήθησαν AC cum
 Xiphilino, ἐξητήθησαν PW. 5 ἐκόλουσε A Xiphilinus, ἐκόλασε PW.
 7 δίκαιός τε A, καὶ δίκαιος PW. 11 οὐ μὴν διὰ — p. 525
 v. 4 γονεῖσι καταλιπάνειν non leguntur apud Xiphilinum. 12 ἀρ-
 γυρίων W: ἀργυρίων ex codicibus reposuit Ducangius. 15 ἦν]
 προσῆν AB. 18 κτήματα] χρήματα A.

Antonini tum militum meta honores defuncto decrevit. Pius autem hic Antoninus appellatus est, quod recens suscepto imperio, multis accusatis, nonnullis etiam nominatim ad caedem postulatis, de nullo poenas sumpsit. negavit enim a talibus operibus imperium sibi esse auspican- dum. et per omne tempus iustus et clemens permansit, et subditis omni- bus atque adeo Christianis etiam minime gravis: quos adeo non male tractabat, ut etiam veneraretur. fertur autem ad rem attentus fuisse ac ne minima quidem neglexisse: qua de causa ut sordidus est derisus, nec tamen a subditis pecuniam exegit: nam cum aliquando bellis urgen- tibus pecunia egeret, nec vectigal novum excogitavit nec a quoquam postulare pecuniam voluit, sed omnibus regiae ornamentis et uxoris suae mundo muliebri in foro venum expositis, pecuniam coactam militibus dedit. victis autem hostibus longe maiore parta, per praeconem edici iussit, qui imperatoria instrumenta restituere vellent, iis pretium reddi- tum iri. ac nonnulli id fecerunt: sed eorum qui recusarunt, qui plures fuerunt, neminem coegit.

Τούτου λέγεται νομοθέτημα εἶναι τὸ τῶν τέκνων ἀδιαθέτων τελευτῶντων κληρονόμους ἀναφαίνεσθαι τοὺς γονεῖς, καὶ διατιθέ-
 μένοις τοῖς παισὶν ἐν ἀπαιδίᾳ ἀνάγκην εἶναι τὸ νόμιμον μέρος τοῖς
 γονεῦσι καταλιμπάνειν.

6 Ἐπὶ τούτου κλόνος τῆς γῆς συνέβη φοβικῶδης περὶ τὴν Βι-
 θυνίαν καὶ τὸν Ἑλλάσποντον, ἔξ ὧν πλείους πόλεις κατέπεσον,
 μάλιστα δ' ἡ Κύζικος ἔπαθεν. ὅτε καὶ ὁ ἐν αὐτῇ περιβόητος
 κατεπτῶθη ναὸς, ὃς λέγονται τετράοργοι τὸ πάχος εἶναι οἱ κίο- D
 νες, τὸ δ' ἕψος αἰρεσθαι μέχρι πενήτην πηχέων, ἐκ λίθου
 10 συνεστῶτες ἐνός (εἰ τῷ ταῦτα μὴ ἄπιστα δόξαιεν), καὶ τᾶλλα δὲ
 τοῦ ἔργου ἐκείνου θαναμάσια ξύμπυρα.

Περὶ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος ἄδεται ὅτι καὶ τὸ τῆς συγ-
 κλήτου κατέκασε ψήφισμα, ὃ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Ἰουλίου γέγονε
 Καίσαρος, θεσιπζον μηδενὶ ἐφεῖσθαι διαθήκην ποιεῖν, εἰ μὴ μέ-
 15 ρος ὠρισμένον τῷ κοινῷ καταλείψει ταμείω. ὃθεν νομιζέται καὶ
 μέχρι τοῦδε ταῖς διαθήκαις ἐγγράφεισθαι ὅτι "καὶ τῷ βασιλικῷ
 ταμείω καταλιμπάνω τόδε." ἀπεβίω δὲ ὁ Εὐσεβῆς Ἀντωνίνος
 γηραιός, θανάτῳ ἕνω ἰοικότι μαλακωτάτῳ, μοναρχήσας ἐνιαυ-
 τὸς σὺν τέσσαρσιν εἴκοσι.

20 Τούτου τῷ πρώτῳ ζεῖ Τελεσφόρος ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος ἐν- P I 594
 δέκατον ἔτος ἀνύσας ἐπὶ τῇ λειτουργίᾳ καὶ μαρτυρίᾳ ταινιωθεῖς,

1 τὸ] καὶ τὸ A. 8 τετράοργοι et τετραόργιοι Xiphilini codices.
 10 δόξαιεν] ὃ δόξει A. 12 Περὶ τούτου — 17 καταλιμπάνω
 τόδε non leguntur apud Xiphilinum. 12 τοῦ αὐτοκράτορος
 om A. 14 θεσιπζων A. 15 ὠρισμένῳ κοινῷ ταμείῳ κατα-
 λείψει A.

Huius lex esse fertur, ut parentes liberorum, qui intestati decedant, haeredes sint; et qui testamento facto orbi decedant, necessario legitimam partem parentibus relinquunt.

Eo imperante horribili terrae motu complures Bithyniae et Helle-sponti urbes conciderunt, sed Cyzicus in primis est afflicta: in qua etiam celebre illud templum corruit, cuius columnae ex unico saxo quattuor orgyas crassae in altitudinem quinquaginta cubitorum assurrexissent perhibentur: quod si cui incredibile videbitur, is caetera etiam eius operis omnia mirabilia fuisse cogitet.

In hoc imperatore illud etiam celebratur, quod senatus consultum Iulii Caesaris iussu factum cremavit, quo edicebatur ne cui testamenti factio esset nisi certam partem aenario legaret. unde moris est ad hoc usque tempus inscribi testamentis, "hoc imperatorio fisco relinquo." decessit Antonianus Pius senex, morte somno lenissimo haud absimili, anno imperii 24.

Huius primo anno Telesphorus Romae episcopus undecimo anno ministerii sui martyrii corona insignitus, ut Irenaeus uarrat, felicem

ὡς Εἰρηναῖος ἰστόρησε, τέλος μακάριον εὐρατο· καὶ ἀνθιδρόβη εἰς τὸν τῆς Ῥώμης θρόνον Ὑγίνος. ἐφ' οὗ Οὐαλεντίνος αἰρέσι-
 ἀρχῆς ἐγένετο, καὶ Κέρδων τῆς κατὰ Μαρκίωνα αἰρέσεως ἀρχη-
 γός. Ὑγίνου δὲ μετὰ τὸ τέταρτον ἔτος τοῦ Ῥώμης ἀρχιερατεῦσαι
 ἐκλιπόντος τὸν βίον, Πίος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προέστη. τῆς 5
 δ' Ἀλεξανδρέων Μάρκος ἠγήσατο μετὰ Εὐμενῆ τρισκαιδέκατον
 ἔτος ἀνύσαντα ἐν τῇ ἀρχιερωσύνῃ. καὶ τοῦ Μάρκου μετὰ δε-
 Β κατίαν μεταχωρήσαντος πρὸς ἑτέραν ζωὴν, Κελαδῶν τὴν λει-
 τουργίαν παρέλαβε. καὶ τῇ Ῥώμῃ τοῦ Πίου ἐκλειοίπτος πεντε-
 καιδεκάτῳ ἐνιαυτῷ τῆς ἐπισκοπῆς, ἀντικατέστη Ἀνίκητος. ὅτε 10
 καὶ ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς ἤκμυζεν Ἰουστίνος, τοῦ ὁρθοῦ λόγου
 ὑπεραγωνιζόμενος, ὃς καὶ κατὰ Μαρκίωνα ἐξέθετο σύγγραμμα,
 καὶ πρὸς τὸν εὐσιβῆ Ἀντωνῖνον ἀπολογίαν ὑπὲρ χριστιανῶν συν-
 εγράφατο. ὅθεν ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ὀρηκθεὶς δόγμα τῷ κοινῷ
 τῆς Ἀσίας ἐπέστειλε, μηδένα χριστιανὸν διὰ τὴν θρησκείαν κολά- 15
 ζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τισὶ ὑπὸ του διὰ ταύτην κατηγοροῦτο, τὸν μὲν
 κατηγορούμενον ἀπολύεσθαι, τὸν δὲ κατήγορον δίκης ἔνοχον γίνε-
 C σθαι. ταῦτα συνέβη ἐπὶ τοῦ Εὐσεβοῦς.

W II 207

2. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ Μάρκος Ἀυρήλιος Ἀν-
 τωνῖνος εἰσποιητὸς αὐτῷ γεγονώς, ὡς ἰστόρηται, τὴν αὐταρχίαν 20

1 Εἰρηναῖος] lib. 3 cap. 4.	μακαριώτατον Α.	2 οὐαλεν-
τίνος Β Eusebius, οὐαλεντιανός C,	Οὐαλεντιανός PW.	4 τὸ
om Α. τοῦ Α, τῆς PW.	7 ἔτος — ἀρχιερωσύνη] ἐνιαυ-	
τὸν ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεῦσαντα Α.	16 του] τινος Α.	17 ἔνοχον
ABC, εὐνοχον W, εὐνοχον P.	19 τῆν om Α.	20 ὡς
[ιστόρηται] p. 521 v. 7.		

FONTES. Cap. 2. Xiphilini epitome Historiarum Dionis (lib. 71 c. 1 — c. 10) cum eiusdem Xiphilini additamentis. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 5 c. 5.

exitum sortitus est, Hygino in Romanam sedem collocato. sub quo Valentinus haereticus exstitit, et Cerdo sectae Marcionis auctor. Hygino post quartum pontificatus annum defuncto Pius Romanae ecclesiae, Alexandrinae Marcus est praefectus post Eumenem pontificatu annis tredecim functum. Marco etiam post decennium mortuo Celadio ministerium suscepit. Pio Romae post annos quindecim episcopatus defuncto successit Anicetus. quo tempore Iustinus etiam martyr et philosophus verae doctrinae assertor floruit. is et librum contra Marcionem edidit, et ad Antoninum Pium defensionem Christianorum scripsit, qua imperator impulsus decreto ad civitates Asianas misso cavuit ne quis Christianos propter religionem supplicio afficeret: quod si quis eo nomine accusaretur, reum absolvendum, accusatorem multandum esse. haec sub Pio gesta sunt.

2. Post eius obitum M. Aurelius Antoninus, a Pio, ut dictum

ἰδέξαστο· καὶ αὐτίκα κοινωὸν τοῦ κράτους πεποιήται Λούκιον Βῆρον Κομόδον, Λουκίου τοῦ Κομόδου υἱόν. ἦν μὲν γὰρ ὁ Μάρκος καὶ ἀσθενὴς τὸ σαρκίον, ἰσχύλαζε δὲ καὶ λόγοις οὕτως ὥστε καὶ αὐτοκράτωρ γενόμενος οὐκ ἤδειτο ἐς διδασκάλου φοιτᾶν, 5 ἀλλὰ καὶ Σέξτω συνεφιλοσόφει τῷ Βοιωτῷ καὶ Ἑρμογένει τῷ ῥήτορι προσωμίλησε· μᾶλλον δ' ἀντεποιεῖτο τῶν Στοικῶν. ὁ δὲ γε Λούκιος νεώτερος ὢν καὶ πρὸς πόρους ἔρωτο καὶ ἐπιφύκει πρὸς στρατιωτικῶν μεταχειρίσιν. ὄθεν τῇ θυγατρὶ Λουκίᾳ τοῦ- D
τον ὁ Μάρκος συνάψας, αὐτῷ τὸν πρὸς Πάρθους ἀνέθετο πόλε-
10 μιον, τοῦ Οὐδολογαίου πολλοὺς Ῥωμαίων κατατοξέσσοντας καὶ ἄλλοις τὸ στρατόπεδον διαφθείραντος καὶ πολέμιον Ῥωμαίοις ἐαν-
τὸν ἀποφήναντος καὶ φοβερὸν ἐπιόντα τῆς Συρίας ταῖς πόλεσιν.
εἰς γοῦν Ἀντιόχειαν ὁ Λούκιος γεγονὼς Κασσίω τὰ στρατεύματα
ἐνεμεν· ὃς τῷ Οὐδολογαίῳ συμβαλὼν ἤτησέ τε καὶ μέχρι Σε-
15 λευκείας ἰδίωξε, καὶ ταύτην ἐνέπηρσε καὶ τὰ βουσιλεια αὐτοῦ τὰ
ἐν Κτησιφῶντι κατέσκαψε. τῷ δὲ Λουκίῳ ταῦτα ὄγκον περιποιεῖ
καὶ φρόνημα, ὥστε μετὰ ταῦτα καὶ ἐπιβουλεύσαι τῷ κηδεστῇ τε
καὶ αὐτοκράτορι. πρὶν δὲ τι δοῦσαι φερμάκω διώλετο.

Ἐντεῦθεν ὁ Κάσιος τῆς Ἀσίας ἀπύσης ἐπίτροπος προκεχί- P I 595
20 ριστο. ὁ δ' αὐτοκράτωρ τοῖς περὶ τὸν Ἰστρὸν βουβάρους, Τάζωξι
τε καὶ Μαρκομάννοις καὶ ἄλλοτε ἄλλοις χρόνον συχνὸν ἐπολέμησε,
τῇ Παιονίᾳ κεχορημένος ὀρημητηρίῳ. καὶ οἱ ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον Κελ-

2 Λουκίον] τὸν λουκίον A. 3 ἰσχύλαζε A Xiphilinus, ἰσχύλασε
PW. 4 διδασκάλου B. 8 στρατιωτῶν C. Λουκίλλα
Xiphilinus. 21 μαρκομάννοις C Xiphilinus.

est, adoptatus, imperio suscepto statim L. Commodum Verum, L. Com-
modi filium, collegam sumpsit. erat enim Marcus et imbecilli corpore,
et disciplinis ita deditus, ut etiam imperatorem factum scholas frequen-
tare non puderet. cum Sexto igitur Boeotio philosophabatur, et Hermo-
geni rhetori operam dabat; sed Stoicis magis addictus erat. Lucius
vero utpote iunior et laborum tolerans et ad rem militarem natus erat.
itaque Marcus ei Lucia filia desponsa bellum Parthicum mandavit, cum
Vologesus multos Romanos sagittis confecisset ac totum exercitum per-
emisisset seque Romanorum hostem declarasset et Syriacas urbes magno
cum terrore invaderet. Lucius igitur Antiochiam profectus Cassio legio-
nes dedit: qui Vologesum victum Seleuciam usque persecutus urbem
cremavit et eius regiam Ctesiphontem evertit. quo successu Lucius elat-
us socero et imperatori deinde struxit insidias. sed eae priusquam ad
rem conferrentur, veneno periit.

Inde Cassius universae Asiae procurator est designatus. impera-
tor vero cum barbaris qui circa Istrum incolunt, Iazygibus, Marcoman-
nis et alias aliis longo tempore in Pannonia bellum gessit. Galli Trans-

τοὶ ἕως Ἰταλίας ἐπήλασαν· ὧν ἐν τοῖς νεκροῖς καὶ γυναικῶν σώματα ὠπλισμένα εὗρέθη. οὕτω δὲ καὶ σωφρόνως καὶ ἔγκρατῶς ἦρχεν, ὥστε ἐν τηλικούτοις πολέμοις μῆτε τι θωπευτικὸν πρὸς τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν μῆτε τι φόβῳ ποιῆσαι. ὅτε δὲ μὴ πολλοῖς ἦν σχολάζων, ἐδίκαζε, καὶ τοῖς ῥήτορσι πρὸς ὕδωρ λέγουσι 5
 B ἀκριβοῦν. ἦν δὲ καὶ φιλόπονος, ὡς καὶ νυκτὸς δικάζειν. καὶ οὐδὲν ἐν παρέργῳ οὐτ' ἐποίει οὐτ' ἔγραφεν οὐτ' ἔλεγε, μὴ δεῖν νομίζων τὸν αὐτοκράτορα ἐν παρέργῳ τι πράττειν μηδὲ τοῦδ' ἀχιστον, καὶ ταῦτα σώματος τυχῶν ἀσθινοῦς. 10

Μαρκομάννους μὲν οὖν καὶ Ἰάζυγος πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἀγῶσι καὶ κινδύνοις ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἐπέταξε· πρὸς δὲ τοὺς Κουάδους καὶ πόλεμος αὐτῷ βαρὺς συγκεκρότητο, καὶ νίκην παράδοξον αὐτῷ τὸ θεῖον παρέσχετο. κύκλῳ γὰρ τῶν Κουάδων τοὺς Ῥωμαίους περισχόντων συνασπίσαντες οἱ Ῥωμαῖοι κυρτερῶς 15
 C δὲ περίξ ἀπέφραζαν, ὥστε μὴποθεν αὐτοὺς ὑδρεῦσασθαι δύνασθαι, οἴομενοι ῥῶον αὐτῶν περιγενέσθαι, μὴ οἶων τε ἰσομένων πρὸς δέψαν ἀντίχειν καὶ καίσωνα. τῶν οὖν Ῥωμαίων καὶ καμάτων κακουμένων καὶ καύματι καὶ δίψει καὶ τραύμασιν, νέφη ἀθρόον 20
 τὸν αἶρα περιέσχον ἐκείνον, καὶ ὅσε γε πλεῖστα, οὐχ ὡς ὁ Δίων ἱστόρησεν, Αἰγυπτίου μάγου τὸν Ἑρμῆν ἐπικαλεσμένου καὶ γοητείας δι' αὐτοῦ τὸν ἕτερον δυνηθέντος ἐπαγαγεῖν, ἀλλὰ τοῦ θείου

5 ἦν σχολάζων] ἐσχόλαζεν A. 9 τι] τινα A. 11 μαρκομάννους
 C Χιπυλίνους. 22 γοητείας A, γοητείας PW.

rhenani usque ad Italiam sunt progressi: inter quorum cadavera etiam muliebria corpora armata sunt inventa. in tantis autem bellis ea prudentia et gravitate imperavit, ut militibus neque ullo verbo adularetur neque metu eorum quicquam faceret. cum a bellis otium erat, ius dicebat; et oratoribus ad aquam verba facientibus plus infundi iubebat, ut ab omni parte aequitatem indagare posset. adeo laboriosus, idque in tenui valetudine, ut noctu etiam pro tribunali sederet, atque obiter nihil neque diceret neque scriberet neque faceret: neque enim decere putabat ut imperator vel minimum perfunctoria opera administraret.

Marcomannos igitur et Iazygas multis magnisque praeliis et periculis subegit: contra Quados autem gravissimo bello suscepto admirabilem victoriam divinitus est adeptus. qui cum Romanos undique circumdedissent, hi vero testudine facta fortiter se defenderent, barbari omnia pugna circumiecta loca omnia obseperunt, necubi aquari possent, rati se eos siti et aestu afflictos facilius superaturos. Romanis autem labore aestu siti vulneribus confectis, aere subitis nubibus densato vehementer pluit, non ut Dion scribit, propter Aegyptii magi praestigias Mercurium

χριστιανῶν παρακληθέντος ἐντείξεισι καὶ ῥυσαμένοι οὗτοι κάκει-
 νους παραδοξοποιῶν καὶ ἅπαν τὸ στράτευμα. ἦν γάρ τις ἐν τῇ
 τότε Ῥωμαϊκῇ στρατιᾷ λεγιών, οἷ πάντες ἦσαν χριστιανοί. ἀμη-
 χανούντι δὲ τῷ αὐτοκράτορι καὶ διδοικότε περὶ παντὶ τῷ στρα- D
 5 τεύματι, λόγος ἔστι φάναι τὸν ἔπαρχον τοῦ δορυφορικοῦ ὡς οὐκ
 ἔστιν ὃ μὴ δύναται τὸ γένος τῶν καλουμένων χριστιανῶν· εἶναι
 δὲ παρὰ τῇ στρατιᾷ ἀνδρῶν τοιούτων τάγμα δλόκληρον. τὸν δὲ W II 208
 ἀκούσαντα δεηθῆναι τούτων ἐπικαλέσασθαι τὸν οἰκεῖον θεόν.
 κάκεινων εὐξαμένων κεραννῶ μὲν βληθῆναι τοὺς ἐναντίους, ὀμ-
 10 βρον δὲ Ῥωμαίους καταραγῆναι. οἷς ἐκπλαγέντα τὸν Μάρκον
 τιμῆσαι μὲν τοὺς χριστιανούς δόγματι, κεραννοβόλον δ' ἐκεῖνο
 καλέσαι τὸ σύνταγμα. καὶ ὅτι μὲν οὕτως ὃ λεγῶν ἐκεῖνος ἐκλήθη,
 καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσι καὶ παρὰ τῷ Ἰωνί ὠμολόγηται,
 τὴν δὲ αἰτίαν οὐ προστιθέασι. μέμνηται δὲ τῆς παραδοξοποιίας
 15 ταύτης ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ καὶ ὁ Εὐσέβιος. ὃ γε μὴν P I 596
 Ἰωνί φησὶν ὅτι τοῦ ὄμβρου γινομένου οἱ Ῥωμαῖοι περὶ τὸ πίνειν
 ἀσχοληθέντες ὀλίγον δεῖν ἀπολώλεισαν ἄν, τῶν βαρβάρων ἐπιτι-
 θεμένων τότε αὐτοῖς, εἰ μὴ χάλαζα κατερράγη σφοδρὰ καὶ κερυ-
 νοῖς πολλοῖς ἐβάλλοντο οἱ πολέμιοι.
 20 3. Ὁ δὲ Κάσσιος ἐν τῇ Συρίᾳ διτόγων ἐνεωτέρισεν· ὃς
 Σύρος ἦν, ἀνὴρ δὲ ἄριστος καὶ οἶον ἄν τις ἐξεν εὐξαινο αὐτο-
 κράτορα. ἐκινήθη δὲ πρὸς ἀποστασίαν, ἀγγέλλας αὐτῷ ψευδοῦς

12 καὶ om AC. 15 Εὐσέβιος] Hist. eccles. 5 5. 16 γινο-
 μένου AC, γενομένου PW. 18 τότε add AB. 19 πολλοῖς
 add AB: Xiphilinus κεραννοὶ οὐκ ὀλίγοι.

FONTES. Cap. 3. *Dionis Historiae Romanae lib. 71 c. 22* —
c. 36. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 4 c. 15 — *lib. 5 prooem.*

obtestati, sed deo Christianorum precibus exorato et ipsos omnemque
 exercitum per miraculum conservante. nam cum in Romanis castris
 Christiana legio esset, praetorio praefectus imperatori aestuanti et de
 toto exercitu sollicito dixisse fertur, populum Christianorum nihil non
 posse, esse autem in exercitu integram ex eo hominum genere legionem.
 quo ille audito eos rogarit ut suum deum implorarent. quo facto ful-
 mina in hostes sint illata, imber in Romanos. quare obstupefactus Mar-
 cus Christianos decreto honoravit et fulminatricem legionem illam appel-
 lavit. ac sic fuisse appellatam Dion et caeteri consentiunt, sed causam
 non addunt. miraculi huius etiam Eusebius in Ecclesiastica historia
 meminit. caeterum Dion ait imbre facto Romanos bibendo occupatos
 subita incursione barbarorum paene perisse, nisi vehementi grandinae et
 mukis fulminibus hostes petiti essent.

3. At Cassius in Syria agens novas res molitus est: homo Sy-
 rus, sed vir optimus et qualis imperator exoptari queat. est autem

κομισθείσης ὡς ὁ Μάρκος ἀπέθανεν. ἀπαξ δὲ πρὸς τὸ ἔργον
 B ὀρμήσας οὐκ ἀπέστη, μετ' ὀλίγον μαθὼν τὴν ἀγγελίαν εἶναι
 ψευδῆ· ἠτοιμάζετο δὲ πολέμῳ τὴν ἔξουσίαν ἔξειν. ὁ δὲ Μάρκος
 τοὺς στρατιώτας συγκαλεσάμενος ἐδημηγόρησε καὶ παρεδάρρνε
 σφᾶς πρὸς τὸν πόλεμον. παρασκευαζομένῳ δὲ νῆκαί τε πλείσταις 5
 κατὰ βαρβάρων διαφόρων ἠγγέλθησαν, καὶ ἡ Κασσίου σφαγῆ,
 ὃν ἐκατόνταρχός τις βαδίζοντι προσελθὼν ἔτρωσεν αἰφνιδιον, οὐ
 μέντοι καιρῶς, προσκατειργάσατο δὲ τὸν φόνον ὁ δέκαρχος. καὶ
 ὁ μὲν οὕτως ἀπώλετο μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας ἕξ τὴν ἀρχὴν ὀνει-
 ρώξας, καὶ ὁ υἱὸς δὲ αὐτοῦ ἐφρονεύθη τυγχάνων ἐτέρωθι· ὁ δ' 10
 αὐτοκράτωρ οὐδένα τῶν ἐκείνῳ συναποστάντων διεχρήσατο, ἀλλ'
 C ἐπιεικῶς ἐχρήσατο ζύμπασιν. καὶ τῇ βουλῇ δὲ ἐπέστειλε μηδένα
 τῶν Κασσίου συναραμένων τεθνάναι· “μὴ γὰρ γένοιτο” ἔφη
 “μηδένα ὑμῶν δι' ἐμὲ μῆτε τῇ ἐμῇ μῆτε τῇ ὑμετέρῳ ψήφῳ σφυ-
 γῆναι. ἂν δὲ μὴ τοῦτου τύχῳ, σπεύσω θανεῖν.” οὕτω διὰ 15
 πάντων καὶ εὐσεβῆς ἐγένετο καὶ χρηστός. ἐνομοθετήθη δὲ τότε
 μηδένα τοῦ ἔθνους ἀρχεῖν ὄθεν ἐγένετο, ὅτι ὁ Κάσσιος ἐν τῇ
 Συρίᾳ ἡγεμονεύων, ὅπου καὶ ἡ πατρίς αὐτοῦ ἦν, ἐνεόχμωσεν.
 Ἐλθὼν δ' εἰς Ἀθήνας ὁ Μάρκος τιμᾶς τε τοῖς Ἀθηναίοις
 ἔνειμε καὶ διδασκάλους ἐπὶ πάσης παιδείας ἔταξε, μισθὸν ἐτήσιον 20
 ἐκ τοῦ ταμείου κομιζομένους. ἐς δὲ τὴν Ῥώμην ἐλθὼν τοῖς

5 παρασκευαζομένων C.

11 συναποστάντων A.

πέλου om Xiphilinus.

8 ὁ add A.

14 ὑμῶν om C.

9 ἕξ] τρεῖς A.

21 ἐκ τοῦ τα-

nuntio de Marci interitu ad defectionem impulsus: quem cum paulo post falsum esse comperisset, a re semel coepta desistere noluit, ita se parans ut qui imperium vi occupare vellet. Marco vero milites pro conitione ad rem strenue gerendam cohortato et ad bellum se paranti victoriarum plurimae contra diversos barbaros nuntiatae sunt, et Cassii caedes, quem centurio quidam in itinere aggressus subito vulneravit, non tamen letaliter; sed caedem eius decurio absolvit. sic ille per tres menses et dies sex imperio somniato periit. est et filius eius alibi occisus. imperator vero nullum qui cum eo defecerat occidit, sed clementer tractavit omnes. ad senatum etiam scripsit neminem ex Cassii adiutoribus esse occidendum. “absit enim” inquit “ne quisquam vestrum propter me vel meo vel vestro suffragio perimatur. quod nisi impetro, quamprimum moriar.” adeo in rebus omnibus et pius et clemens fuit. postea lex lata est ne quis ei provinciae praecesset e qua natus esset, propterea quod Cassius Syriae praetor, in qua patriam habebat, regnum affe-

Athenas profectus Marcus civibus honorem habuit, et omnium disciplinarum magistros ordinavit, annuis stipendiis e publico decretis.

ὄφλουσι τῷ βασιλικῷ ταμείῳ καὶ τῷ δημοσίῳ πᾶσιν ἀφῆκε τὰς D
 ὀφειλάς. πόλει τε χρήματα δέδωκε, καὶ τὴν Σμύρναν ὑπὸ σει-
 σμοῦ παθοῦσαν ἀνοικοδομηθῆναι προσέταξεν. ὡς δ' αὖτις τὰ
 Σκυθικὰ κεικῆτο, γυναῖκα τῷ υἱῷ θάπτον ἢ ἰβούλετο Κρισπίαν
 5 συνήκισε, καὶ κατ' αὐτῶν ἐξεστράτευσεν. καὶ χρήματα ἐκ τοῦ
 δημοσίου ᾗτησε· πάντα γὰρ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἔλεγεν
 εἶναι. καταπολεμηθέντων δὲ τῶν βαρβάρων αὐτοκράτωρ προσ-
 ηγορέθη τὸ δέκατον. καὶ εἰ ἔτι ἐζήκει, τὰ ἐκεῖ πάντα ὑπὸ
 'Ρωμαίους ἂν ἐποιήσατο· ἀλλὰ μετήλλαξε, τῶν λατρῶν αὐτὸν
 10 κατεργασαμένων, ὡς λέγεται, τῷ Κομόδῳ χαριζομένων. ἄρτι δὲ P I 597
 θνήσκων τοῦτόν τε τοῖς στρατιώταις παρακατέθετο, ἵνα μὴ δοκῆ
 ὑπ' αὐτοῦ θνήσκειν, καὶ τῷ χιλιάρχῳ τὸ σύνθημα αἰτοῦντι "πρὸς
 τὸν ἀνατέλλοντα" εἶπεν· "ἄπιθι· ἐγὼ γὰρ δύομαι ἤδη." ἄριστα
 οὖν ἄρξας μετήλλαξε, ζήσας μὲν ἔτη πενήτηκοντα καὶ ἑννέα, τριά-
 15 κοντα καὶ ὀκτὼ ἐνδέοντα ἡμερῶν, αὐταρχήσας δὲ ἔτη ἑννεακαὶ-
 δεκα καὶ ἡμέρας ἑνδεκα. ἦν γὰρ καὶ φύσει ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλεῖ-
 στα δὲ καὶ ὑπὸ παιδείας βελτίων ἐγένετο. οὐ μέντοι ἀξίως τῆς
 ἀρετῆς εὐδαιμόνησεν. ἐντεῦθεν δὲ μᾶλλον θανατώσειεν ἂν τις
 αὐτόν, ὅτι καὶ ἀλλοκότοις καὶ ἔξαισίοις χρησάμενος πρόγμασιν,
 20 αὐτός τε περιεγένετο καὶ τὴν ἀρχὴν διεσώσατο.

Τούτου κρατοῦντος ὁ ἱερός Πολύκαρπος ὁ Σμύρνης ἀρχιε- B
 ρεὺς τὸν μαρτυρικὸν ἀνεδήσατο στέφανον· καὶ ὁ μέγας ἐπὶ λόγοις W II 209

9 αὐτῶν A. 11 τοῦτόν — 12 θνήσκων om A. 14 ἔτη ἢ
 καὶ θ' A. τριάκοντα καὶ ὀκτὼ (1 καὶ ἡ A) ἐνδέοντα ἡμερῶν
 add AB. Xiphilinus ἔτη γὰρ ὀκτὼ καὶ πενήτηκοντα καὶ μῆνας δεκα
 ἡμέρας τε εἴκοσι καὶ δύο ζήσας. 22 ἀνεδώσατο A.

cum Romam venisset, omnibus qui aerario aut fisco debebant, aes alie-
 num condonavit. civitatibus pecuniam dedit, et Smyrnam terrae motu
 afflictam instaurari iussit. Scythicis gentibus denuo tumultuantibus, filio
 maturius quam statuerat Crispina uxore data, expeditionem suscepit,
 pecunia ex aerario petita: omnia enim senatus populique esse dicebat.
 barbaris debellatis decimum imperator est appellatus. quod si vixisset
 diutius, loca illa omnia subegisset: sed obiit, a medicis, ut aiunt, in
 Commodi gratiam confectus. quem tamen iam moriturus militibus com-
 mendavit, ne ab eo interfici videretur. tribuno tesseram postulanti "ad
 orientem" inquit "ito: ego enim iam occido." obiit annos 59 natus,
 diebus 38 minus. imperio annos 19 et dies 11 optime praefuit. nam
 cum natura vir bonus esset, doctrina longe melior evasit. neque tamen
 felicitas virtuti eius respondit. quo magis admirandus est, quod in
 asperrimis et difficillimis rebus et semetipsum et imperium conservavit.

Eo imperante S. Polycarpus Smyrnaeus pontifex martyrii corona
 redimitus est; et eloquentia magnus, confessione maior, Iustinus certamen

καὶ μείζων ἐν ὁμολογίᾳ Ἰουστίνος ἐνήθλησεν, ὃ πολλὰ μέχρι τοῦδε συγγράμματα σώζονται. τῷ δὲ ὀγδόῳ ἔτει τῆς Μάρκου Οὐδήρου τοῦ Ἀντωνίνου τούτου ἀρχῆς Ἀνίκητος τελευτᾷ, ἔτη δέκα ἐπὶ ἐνὶ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προστάς· καὶ τοῦτον Σωτῆρ διαδέχεται. καὶ Κελαδώνος μετὰ δέκα καὶ τέσσαρα ἔτη τὴν ζωὴν ὁ ἐκμετρήσαντος Ἀγριππίνος τὴν Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπὴν ἐγκειρίστο. καὶ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας μετὰ Ἡρώνα Κορνηλίου προστάντος τετάρτου, πέμπτος Ἔρωσ αὐτὸν διεδέξατο, κακείνον

C ἔκτος Θεόφιλος, ὃς καὶ κατὰ Μαρκίωνος ἐγγράφως ὠπλοῦσται· ὃν ἑβδομος διεδέξατο Μυξίμινος. τοῦ Ῥωμαίων δὲ ἀρχιερατεύ- 10 σαντος Σωτῆρος μεταστάντος τῶν γητῶν, ἀντιστήκτω Ἐλεύθερος.

4. Κόμοδος δὲ ὁ υἱὸς Ἀντωνίνου Μάρκου ἄριστα παρὰ τοῦ πατρὸς τραφεῖς τε καὶ ἀναχθεῖς οὐ κατὰ τὴν παιδείαν ἀποβέβηκε ἤνεργος πεπαιδευτο. ἀλλ' ἄκακος μὲν ἦν καὶ πρὸς πανουργίαν ἀποπεφύκει, δειλὸς δὲ ὢν καὶ τοῖς συνοῦσι πειθόμενος δι' 15 ἀπλότητα τὰ ἤθη τε διεφθάρη καὶ εἰς ἀσελγείαν καὶ μαιφρονίαν προήχθη, ἐννεακαιδέκτης τυγχάνων ὅτε τῆς ἑξουσίας ἐκράτησεν. ὄθεν τὰς συμβουλίας τῶν ἀρίστων τῆς βουλῆς παρωσάμενος, οὕτως

D ἐπιτρόπους αὐτῷ ἐπέστησεν ὁ πατήρ, σπένδεται τοῖς βαρβάροις καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ὑπονοστεῖ, οὕτε νοεῖν ἐθέλων καὶ ἐρραστο- 20 νευμένης ἐρῶν βιοτήσ. ὄθεν καὶ πλειστάκις ἐπεβουλεύθη, καὶ

2 δ' B. 3 δέκα ἐπὶ ἐν] ἔν ἐπὶ δέκα A. 5 τὴν ζωὴν — 7 ἐγκειρίστο] τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν Ἀγριππίνος ἐγκειρίστο codex Colbertinus cum uno Regio. 6 ἐπισκοπὴν] ἀρχὴν C. 17 ἐννεακαιδέκατος A. 19 αὐτῷ ἐπέστησεν ABC, ἐπέστησεν αὐτῷ PW.

FONTES. Cap. 4. *Dionis Historiae Romanae* lib. 71 c. 36 — lib. 72 c. 13.

obit, cuius multa scripta etiamnum exstant. octavo anno imperii huius M. Antonini Veri Anicetus obit, ecclesia Romana per annos 11 gubernata. ei successit Soter. Celadione post annos 14 vita functo Alexandrinus episcopatus Agrippino est traditus. Cornelio Heronio successori, ordine quarto, successit quintus Eros: illi Theophilus sextus, qui scriptis contra Marcionem pugnavit. ei successit Maximinus septimus. Sotere Romanorum pontifice rebus terrenis exempto in eius throno collocatus est Eleutherus.

4. Commodus vero M. Antonini filius, optime a patre educatus et institutus, disciplinae qua eruditus erat non respondit. sed cum simplex esset ac minime callidus et timidus, paruit familiaribus suis, corruptisque moribus ab iis ad luxum et caedes est impulsus. 19 annos natus cum imperio potiretur, principum senatorum quos ei pater curatores dederat consiliis repudiatis, pace facta cum barbaris taedio laborum et dissolutae vitae amore Romam revertitur. quibus de causis crebris insidiis appetitus plurimos non viros tantum sed etiam mulieres et

συχροὺς ἀπέκτεινεν οὐκ ἄνδρας μόνον ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς τότε ἀνθήσαντας, ἄτερ Πομπηϊανοῦ καὶ Περτινάκιος καὶ Βικτωρίνου, ὥστ' ἔπορον λογιζέσθαι τοῖς ταῦτα συγγραφεμένοις ὅπως ἐκείνοι τὸν φόνον τότε διέφυγον. εἰσόντι 5 δὲ αὐτῷ εἰς τὸ θέατρον τὸ κυνηγετικὸν ἐπεβούλευσε Κλαύδιος Πομπηϊανός. ξίφος γὰρ ἐν τῇ τῆς εἰσόδου ἀνυψείνας στενοχωρία ἔφη "τοῦτό σοι πέπομφεν ἡ βουλή." ᾧ κατηγγύητο μὲν ἡ θυγάτηρ Λουκίλλης τῆς τοῦ Κομόδου ὁμαίμυρος, συνεφθείρετο δὲ καὶ αὐτῇ ἡ Λουκίλλα οὗτ' ἐπιεικτέρα οὔτε σωφρονεσττέρα οὔσα τοῦ P I 598 10 ἀδελφοῦ. διὸ καὶ τὸν Πομπηϊανὸν ἀνέπεισεν ἐπιθέσθαι τῷ Κομόδῳ, καὶ ἐκείνον καὶ ἑαυτὴν προσιπύλλεσεν. ἀνέϊλε δὲ καὶ τὴν γυναῖκα Κρισπίαν ὁ Κόμοδος, μοιχεύων ἐπεγκυλίσας αὐτῇ. καὶ εἴ τις ἔκαστον τῶν ὑπ' ἐκείνου κτανθέντων ἢ διὰ συκοφαντίας ψευδεῖς ἢ δι' ὑποψίας εἰκάσας ἢ διὰ πλοῦτον βυθὸν ἢ διὰ γένους 15 λαμπρότητα ἢ διὰ παιδείας ὑπεροχὴν ἢ δι' ἀρετῆς εὐδοκίμησιν ἀκριβῶσασθαι τῇ συγγραφῇ βουληθῆ, ὄχλον ἂν παρέξει τοῖς ἐπιέναι τὸ σύγγραμμα μέλλουσιν.

Ἐγένοντο δὲ καὶ πόλεμοι ἀνταρχοῦντος αὐτοῦ πρὸς τε τοὺς B ὑπὲρ τὴν Λακίαν βαρβάρους καὶ μέγιστος ὁ Βρεττανικός, ἐφ' ὃν 20 Μάρκελλον Οὐλίπιον ἐπέμψεν, ἄνδρα ἰγκρατῶς τε ζῶντα καὶ στρατιωτικῶς, ἀδωρότατόν τε καὶ φέσει ἀππνότατον καὶ ἔτι μῆλλον ἐξ ἰγκρατείας. ἴνα γὰρ μηδὲ ἄρτου κορέννται, πολὴήμερόν

4 συγγραφεμένοις] Dioni lib. 72 c. 4. εἰσόντι AB, εἰσελθόντι PW: Xiphilinus εἰσόντι. 7 φ] τούτῳ A. 16 παρέξει A, παρέξει PW. 21 ἀππνότατον φέσει A. καὶ ἐπιμᾶλλον C.

fero omnes illius aetatis claros homines, Pompeiano Pertinace et Victorino exceptis, interfecit, ut qui res illas scripserunt dubitent quo pacto illi caedem effugerint. theatrum venatorium ingredienti insidiatus est Claudius Pompeianus, et in aditus angustiis stricto ense dixit "hunc tibi senatus misit." ei Pompeiano filia Lucillae sororis Commodi nupta erat, sed et ipsa Lucilla eius consuetudine utebatur, fratre nibilo humanior aut modestior. eaque de causa Pompeiano persuaso ut Commodum aggrediretur, et ipsum et semetipsam perdidit. sustulit et Crispinam uxorem Commodus ob adulterii crimen. quod si quis eos omnes, quos vel ob falsas criminationes vel propter inanes suspensiones vel propter magnas divitias vel generis splendorem vel eruditionem excellentem vel gloriam virtutis interfecit, exquirere studeret, nae is magnam lectoribus molestiam pareret.

Bella quoque sub eius imperio gesta sunt adversus barbaros qui supra Daciam incolunt, et Britannicum omnium maximum: ad quod Ulpium Marcellum misit, virum et continentis et militaris vitae, abstinentissimum, nec tam natura quam ex sobrietate vigilantissimum. nam ut

τε καὶ παλαιότατον αὐτὸν ἤσθιεν, ὥστε μὴδὲ δύνασθαι τι φαγεῖν τοῦ ἀναγκαίου πάνν ἐπέκεινα. οὗτος τοῦς ἐν Βρεττανία βαρβάρους σφόδρα ἐκάκωσεν. ὄθεν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ἄλλου ἀπέκτεινεν ἂν τὸν ἄνδρα ὁ Κόμοδος.

C Περέννιος δὲ ὁ τοῦ δορυφορικοῦ ἄρχων, τοῦ Κομόδου ἀρ-5
ματῆλασίαις καὶ ἀσελγείαις ἐσχολακότος, ἠναγκάζετο τὰ τε στρα-
τιωτικὰ καὶ τὰ τοῦ κοινού διοικεῖν. εἴ τι γούν τοῖς στρατιωταῖς
ἀπὴντα που δυσχερές, ἐπ' ἐκεῖνον τοῦτο ἀνέφερον καὶ ἐμνηίων
αὐτῷ. οἱ ἐν Βρεττανία τοῖνον στρατιῶται στασιάζοντες καὶ διὰ

W II 210 τοῦτο ἐπιτιμηθέντες χιλίους ἐπὶ πεντακοσίοις ἕξ ἐνυτῶν εἰς τὴν 10
Ἰταλίαν ἐπεμψαν· οἷς τῇ Ῥώμῃ πλησιάσασιν ὁ Κόμοδος προὔπη-
τησε καὶ εἶπεν ὡ συστρατιῶται, τί βουλόμηντοι πάρεστε; οἱ δὲ
“ἤκομεν” ἔφρασαν ἐπεὶ σοὶ ἐπιβουλεύει Περέννιος.” καὶ δε ἐπέ-

D σθη καὶ τὸν ἄνδρα ἐξέδωκεν· καὶ οἱ στρατιῶται αὐτὸν καὶ ἠκί-
σαντο καὶ κατέκοψαν, διαγαγόντι τὴν ἀρχὴν ἀδωρότατά τε καὶ 15
σωφρονέστατα. οὐπερ ἀπαλλαγέντες οἱ καισάρειοι, ὧν ὁ Κλέαν-
δρος κορυφαίοτατος ἐτύγγυεν ὧν, ἅπαν ἔδρων χεῖριστον ἀδεῶς·
πάντα γὰρ ἐπώλων καὶ ἔβριζον καὶ ἠσέλγυινον.

Ὁ δὲ Κλέανδρος μέγα ὑπὸ τῆς τύχης ἀρθεῖς καὶ ἐχαρίστατο
καὶ ἐπώλησε βουλείας στρατείας ἐπιτροπείας ἡγεμονίας καὶ ἀπλῶς 20
ξύμπαντα. καὶ τινες πάντων ὧν εἶχον τὸ βουλευταὶ γενέσθαι

1 μῆδὲ] μῆ Α. 3 σφόδρα ἐκάκωσεν Α, σφόδρα ἐκάκωσαν Β,
ἐκάκωσεν σφόδρα ΡW. 5 περρένιος ΑΒC. 6 ἀσελγείαις
ΑΒ, ἀσελγείας ΡW. 9 στρατιῶται] στρατευόμενοι Α. 13 περ-
ρένιος Β.

nec pane satiaretur, eo minime recenti sed ante multos dies cocto vescatur, ut nihil ultra posset edere quam summa necessitas postularet. qui cum Britannos graviter afflisset, parum abfuit quin ob virtutem a Commodo necaretur.

Perennius vero praetorio praefectus, imperatore aurigationibus et luxui vacante, et rem publicam et rem militarem administrare cogebatur. ac si quid militibus adversi accidebat, id illi iracunde imputabant. qui igitur in Britannia militabant, ob motam seditionem obiurgati, mille quingentos sui ordinis in Italiam miserunt: quibus Romae appropinquantibus Commodus obviam profectus “qua de causa venitis” inquit “commilitones?” qui cum respondissent eo se adesse quod Perennius ei insidiaretur, credidit ille virumque illis dedit. a quibus exorciatus interit, cum magistratum modestissime et integerrime gessisset. quo amoto caesariani, quorum dux et auctor erat Cleander, nullo facinore abstinuerunt, impune omnia vendentes et nihil non audentes quod superbia et libido suavisset.

Cleander vero a fortuna in altum sublatus et donavit et vendidit senatorias dignitates, expeditiones, praefecturas, provincias, omnia denique. ac nonnulli omnibus suis bonis ordinem senatorium redemerant:

ἐπράντο, ὥστε καὶ λεχθῆναι ἐπὶ Ἰουλίῳ Σόλωνι ἀφανεστάτῳ ἀν-
 δρῇ ὅτι τὴν οὐσίαν ἀφαιρέθεις ἐξῴρισθη εἰς τὸ συνέδριον. καὶ P. I 599
 ὑπάτους εἰς ἓνα ἐνιαυτὸν εἴκοσι καὶ πέντε ἀπέδειξεν, ὃ μῆτε πρό-
 τερον μῆτε ποτὲ ὕστερον ἐγένετο. πάντοθεν οὖν ἀργυρολογῶν
 5 ἐκτίησατο ἀμύπολλα, ἀφ' ὧν πλεῖστα τῷ τε Κομόδῳ ἐδίδου καὶ
 ταῖς αὐτοῦ παλλακαῖς. καίτοι δ' οὕτως ὑπὸ τῆς τύχης ἀρθεῖς
 ἀτίμως ἀπώλετο. σιτοδείας γὰρ ἐν Ῥώμῃ συμβάσης πλέον αὐτὴν
 Παπίριος Διονύσιος ἐπὶ τοῦ σίτου τεταγμένος ἐπέτεινεν, ὡς ἂν
 τὸν Κλεάνδρον οἱ Ῥωμαῖοι μισήσωσι τε καὶ διαφθείρωσιν ὡς
 10 αἷτιον τοῦ κακοῦ διὰ κλέμματα. ἤγετο τοίνυν ἵπποδρομίᾳ· καὶ B
 μελλόντων τῶν ἵππων ἀγωνιεῖσθαι εἰσέδραμε παιδῶν πλήθος εἰς
 τὸν ἵπποδρομον· καὶ τῶν παρθένος τις ἤγειτο μεγάλη καὶ βλο-
 συρά, ἣ δαίμων ἐς ὕστερον ἐνομίσθη. καὶ συνεβόησαν μὲν τὰ
 παιδία, καὶ ὃ δῆμος ἐκ τούτου ἐξέκραγε καὶ ὤρμησε πρὸς τὸν
 15 Κόμοδον ἐν προαστείῳ ὄντα, ἐκείνου μὲν ὑπερευχόμενος, τοῦ
 Κλεάνδρου δὲ κατευχόμενος· ὃ δὲ στρατιώτας ἐπεμψεν ἐπ' αὐ-
 τούς, οἳ καὶ ἔτρωσάν τινας καὶ ἀπέκτειναν, ἀνείρξαι δὲ τὸν δῆμον
 οὐκ ἴσχυσαν· ἀλλὰ τῷ πλήθει θαρρῶν ἢ τῇ τῶν δορυφόρων ἰσχύϊ
 ἐκείνος ἠπέλιχθη. πλησιαζόντων δὲ οὕτως ὁ Κόμοδος ἔδεισε, δει- C
 20 λότατος ὢν, ὡς αὐτίκα τὸν τε Κλεάνδρον καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ

4 ποτὲ om A. 5 τῷ AC, τό PW. 6 ἀρθεῖς καὶ ἀτίμως A.
 8 παπίριος A. Xiphilinus, Παπίριος PW. 9 κλέαρχον A.
 διαφθείρωσιν ABC, διαφθείρασιν PW. 10 καὶ μελλόντων τῶν
 ἵππων ἀγωνιεῖσθαι AB, τῶν ἵππων ἀγωνιεῖσθαι reliquis omisiss C,
 τῶν δ' ἵππων ἀγωνιεῖσθαι μελλόντων PW. 12 καὶ alterum om B.
 13 ἢ δαίμων ἐς] ἢ δαίμων ὡς alter Wolfii codex Fuggeranus.
 18 ἰσχυρῶν AC. ἢ ABC, καὶ PW. 19 ἠπέλιχθη ἐκείνος B.

ut de Julio Solone homine obscurissimo diceretur, eum bonis ademptis in curiam relegatum esse. consules in unum annum 25 designavit, quod nec ante nec post unquam factum est. itaque pecunia undique colligenda magnas opes est adeptus, de quibus plurima Commodus et eius concubinis donabat. nihilo secius tamen in tanto fortunae fastigio ignominiose periit. nam cum annonae penuria Romae laboraretur, Dionysius Papi- rius rei frumentariae praefectus eam magis coartavit, at Cleander tanquam ob furta malorum auctor et invisus populo facilius interiret. ludis igitur circensibus cum equi iam excursuri essent, multitudo puerorum in circum accurrit, quos magna quaedam virgo torvo vultu ducebat, quae dea postmodum credita est: ortoque a pueris clamore populus etiam vociferans ad Commodum in suburbio agentem contendit, et illi bene precatus, Cleandro diras est imprecatus. is milites contra eos misit: qui nonnullos vulneraverunt et occiderunt, populum tamen repellere non potuerunt; sed multitudine fretus vel praetorianorum robore ille instabat. sic turba appropinquante Commodus, homo ignavissimus, ita pertimuit ut Cleandrum et filium eius statim occidi iuberet. puer igitur limini

σφαγήναι κελεύσαι. τὸ μὲν οὖν παιδίον προσουδισθὲν διεφθάρη, τὸ δὲ τοῦ Κλεάνδρου σῶμα λαβόντες οἱ Ῥωμαῖοι ἔσυραν καὶ ἠκίσαντο, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ δόρατος περιήνεκτο. καὶ τινες ἐτέρους τῶν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι δυναμένων διεφθειραν.

5. Κόμοδος δὲ ἐφόνα καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας διεχειρί- 5
 ζετο καὶ ἦν Ῥωμαίοις ἅπασι χαλεπώτατος, ἀνυγκάζων αὐτῷ ἔξ
 ἀνάγκης ψηφίσθαι ὄσα τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐκόντες δι' εὐνοίαν
 ἐψηφίζοντο. ἄλλα τε οὖν αὐτῷ πάμπολλα ἐψηφίσθησαν καὶ χρυ-
 D σοῦς ἀνδριάς σταθμοῦ χιλίων λιτρῶν. καὶ τοὺς μῆνας πάντας
 ἀπ' αὐτοῦ κεκληθῆναι τεθέσπισκε· καὶ κατηρίθμητο οὕτως, Ἄμα- 10
 ζόνιος Ἀνίκητος Εὐτυχῆς Εὐσεβῆς Λούκιος Αἴλιος Αὐρήλιος
 Κόμοδος Ἀἰγούστος Ἡράκλειος Ῥωμαῖος Ὑπεραίρων. πάντα
 γὰρ ταῦτα ἑαυτῷ ἐπέγραφε τὰ δνόμια, καὶ τῇ βουλῇ οὕτως
 ἐπίστελλεν “αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Λούκιος Αἴλιος Αὐρήλιος Κό-
 μοδος Αἰγούστος εὐσεβῆς εὐτυχῆς ἀνίκητος Ῥωμαῖος Ἡρακλῆς 15
 ἀρχιερεὺς δημαρχικῆς ἔξουσίας τὸ δικτωκαίδεκατον αὐτοκράτωρ τὸ
 ὄγδοον ἕπατος τὸ ἕβδομον πατὴρ πατριδὸς ὑπάταις στρατηγοῖς
 P I 600 δημαρχικοῖς γερουσίᾳ Κομοδιανῆ εὐτυχεῖ χαίρειν.” καὶ πολλοὺς
 ἔστησαν αὐτῷ ἀνδριάντας ἐν Ἡρακλέους σχήματι. καὶ τὸν αἰῶνα
 τὸν κατ' αὐτὸν ἀπ' αὐτοῦ χρυσοῦν ὀνομάζεσθαι καὶ γράφεσθαι 20

9 χιλίων λιτρῶν AB Xiphilius, λιτρῶν χιλίων PW. πάντας A
 Xiphilius, ἅπαντας PW. 10 οὕτως] ὡς A. 15 εὐσεβῆς
 εὐτυχῆς A Xiphilius ut nummi, Εὐτυχῆς Εὐσεβῆς PW. 19 Ἡρα-
 κλέους A, Ηρακλῆος PW.

Fontes. Cap. 5. Dionis Historiae Romanae lib. 72 c. 14 —
 c. 22. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 5 c. 9 — c. 21.

illius perit: Cleandri vero corpus Romani excarnificatum traxerunt, et caput eius hastae affixum circumtulerunt. sunt et aliquot alii palatini proceres interfecti.

5. Commodus vero ad caedes incitatus viros illustres occidebat, et in omnes Romanos saevissimus ea sibi tribui coegit quae patri eius ultro ex benevolentia delata fuerant. igitur praeter alia plurima statua aurea mille pondo librarum ei decreta est. et omnes menses de se nominari iussit: qui hoc ordine numerabantur, Amazonius Invictus Felix Pius Lucius Aelius Aurelius Commodus Augustus Hercules Romanus Exsuperatorius. nam haec sibi nomina omnia vindicabat, itaque ad senatum scribebat “imperator Caesar Lucius Aelius Aurelius Commodus Augustus pius felix invictus Romanus Hercules pontifex tribunicia potestate XVIII imperator VIII consul VII pater patriae consulibus praetoribus tribunis senatui Commodiano felici salutem.” multas ei quoque statuas Herculis habitu erexerunt. est et decretum ut eius seculum ab eo au-

ἐψηφίσθη· ἐκαλεῖτο γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὀνόμασι καὶ χρυσοῦς καὶ θρόος. πολλὰ δὲ διαπυνῶντι αὐτῷ ἐπέλιπε τὰ χρήματα· ὅθεν W II 211 ἐγκλήματα καὶ ἀνδράσιον ἐπιφέρων καὶ γυναιξίν, οὓς μὲν ἐφρόνευεν οἷς δὲ τὴν σωτηρίαν τῆς αὐτῶν οδοσίας ἐπίπρασκεν.

- 5 Ἡρματηλάται δὲ οἴκοι (δημοσίᾳ γὰρ ἡδέετο τοῦτο ποιῆσαι) καὶ ἐμονομάχει, οἴκοι μὲν μέχρι φόνου, ἐν δὲ γε τῷ θεάτρῳ ἀσιδήρως καὶ αἵματος ἀνθρωπίνου χωρὶς. οἴκοι δὲ τινων τὰς τρίχας ξυρῶν τῶν μὲν τὰς ῥίνας παρέτεμνε τῶν δὲ τὰ ὦτα, ἐνίων δ' B ἕτερόν τι. εἰσιῶν δ' ἐς τὸ θεάτρον τῷ τοῦ Ἐρμού ἐκέκρητο 10 σχήματι, χρυσοῦν κηρόκιον μεταχειριζόμενος. ἐφρόνει δὲ μέγα καὶ ὅτι ἦν ἐπαρίστερος. Κάμωνν δ' ἐν τῷ ἀγωνίζεσθαι ἔπιπε, καὶ οἱ τῆς βουλῆς καὶ οἱ τῶν ἰππέων παρόντες "ζήσειας" ἔξεβῶν· καὶ "κύριος εἶ" καὶ "πρῶτος εἶ" καὶ "πάντων εὐτυχεστάτας νίκας νικήσεις" καὶ "Ἀμαζόνιε νικᾷς" κράζειν συνεχῶς ἐκελεύοντο. 15 τοὺς δὲ ποδῶν ἑσπερημένους ἢ τούτους πεπρωμένους ἐκ νόσου ἢ συμφορῆς ἀθροίσας ποτέ, καὶ δρακόντων εἶδη αὐτοῖς περιπλέξας περὶ τὰ γόνατα, οἷα γίγαντας ὡς Ἡρακλῆς ῥοπάλω παίων ἀπέκτεινε.

Μέλλων δ' αὐθις μονομαχῆσαι ἐνετείλατο τοῖς ἰππέσσι καὶ C 20 τῇ βουλῇ ἐν τῇ στολῇ τῇ ἰπνάδι καὶ τοῖς μανδύαις εἰς τὸ θεάτρον εἰσελθεῖν, ὃ οὐκ εἰδίστο γίνεσθαι εἰ μὴ τις αὐτοκράτωρ

2 ἀσπίδ add A.

4 δὲ] δὲ καὶ B.

5 ἡρματηλάται AC, ἡρ-

ματηλάτου PW.

8 παρέτεμνε A Xiphilinus, ἀπέτεμνε P, ἀ-

έταμνε W.

δέ τι ἕτερον A.

9 εἰς B.

12 οἱ alteram

om B.

13 Xiphilinus πάντων εὐτυχεστάτος, νικᾷς, νικήσεις.

15 τούτους] τοὺς B.

20 ταῖς μανδύαις et τοῖς μανδύοις Xi-

phillini codices.

rem seculum diceretur: nam praeter alia nomina etiam aureus et deus vocabatur. cum autem sumptibus immodicis fiscum exhausisset, viros et mulieres criminando alios occidit, alios salutem suam omnibus bonis redimere passus est.

Aurigabat domi: nam id in publico facere verebatur. pugnabat domi usque ad caedes, in theatro vero sine ferro et sanguine humano. domi quoque capillis quorundam radendis aliis nasos praecidebat, aliis aures, aliis aliud membrum. theatrum Mercurii habitu ingrediebatur aureum caduceum manu versans. magnae sibi laudi ducebat quod scaeva esset. certando fessus potabat, senatu et equestri ordine acclamantibus "vivas." item "dominus es, primus es, victoribus omnium faustissimis potieris, Amazonie vincis" subinde clamare iuebantur. aliquando pedibus mutilatos aut ex morbo aliove casu claudos coegit, et draconum formis ad eorum genua annexis miseros tanquam Hercules pro gigantibus clava occidit.

Denuo cum gladiatoribus pugnaturus equitibus et senatui mandavit ut habita equestri et penulati theatrum ingrederentur, quod non nisi

ἔτυχε τεθνηκώς· καὶ τὸ κράνος δ' αὐτοῦ τῇ τελευταίᾳ τῶν ἀγώνων ἡμέρᾳ διὰ τῶν πυλῶν ἐξεκομίσθη δι' ὧν οἱ τελευταῖοι ἐξ-εφέροντο· καὶ ταῦτα τεκμήρια τοῦ μέλλειν ἤδη ἀπαλλαγῆσθαι τῆς αὐτοῦ τυραννίδος ἅπασιν ἔδοξε. καὶ τοῦτο μετ' ὀλίγον ἐγένετο· Αἰμίλιος γὰρ Λαίτος ὁ ἑπαρχος καὶ ὁ πρόκοιτος Ἐκλεκτος, 5 τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γινομένοις ἀγθόμενοι, μὴ ταῦτα ποιεῖν παρήνουν αὐτῷ· ὁ δὲ ἠπέλει σφίσι καὶ ἐμνηνία· κἀκεῖνοι δεισαντες ἐπεβού-
D λυσαν αὐτῷ, δόντες ἐν βοείοις κρέασι φάρμακον. μὴ ταχέως δὲ τῷ φαρμάκῳ κατεργασθέντα ἀλλὰ καὶ ἐξημεκότα ὑποτοπήσαντά τε τὸ γεγονός καὶ ἀπειλοῦντι ἀπέπνιξαν αὐτὸν διὰ τινος Ναρ- 10 κίσσου λουόμενον, ἔτη δώδεκα καὶ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας τσσαρεσκαίδεκα μοναρχήσαντα, βεβιωκότα δὲ τριάκοντα ἔνιαυτοῦς ἔφ' ἐνὶ καὶ μῆνας τέσσαρας. εἰς δὴ οἰκία τῶν ὡς ἀληθῶς Ἀσθηλίων τῆς αὐταρχίας ἐπαύσατο.

Ἐν δὲ γε τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς μοναρχίας Κομόδου Ἰουλιανὸς 15 τὴν ἐπισκοπὴν Ἀλεξανδρείας ἐνεχειρίσθη, Ἀγριππίνου ἐπὶ δώδεκα ἔτη ταύτην οἰκονομήσαντος καὶ μεταστάντος τῶν τῆδε. τότε καὶ Κλήμης ὁ στρώματεὺς ἐγνωρίζετο, καὶ Πάνταινος ὁ φιλόσοφος
P I 601 σπουδαστῆς τε καὶ κῆρυξ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου. ἀνωτέρω δὲ τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας ὁ λόγος ἰστόρησε Μάρκον μετὰ 20 τοῦς ἐκ περιτομῆς καθηγῆσασθαι, τῆς πόλεως παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνοικοδομηθείσης Ἀδριανοῦ, συνοικισθείσης τε ἐξ ἐθνῶν.

5 ὁ alterum add ABC. 10 ἀπειλοῦντα AB, ἀπειλοῦντι PW. αὐτῷ A. 13 ὡς] εἰς C. 17 καὶ ὁ κλήμης ὁ A. 19 ἀνωτέρω] p. 522 v. 19. 21 τοῦ αὐτοκράτορος ἀνοικοδομηθείσης Ἀδριανοῦ] ἀδριανοῦ ἀνοικοδομηθείσης A.

mortuo imperatore fieri solebat: et galea eius in extremo die ludorum per eam portam est elata qua mortui efferebantur: quae omnibus liberationem ab eius tyrannide brevi portendere videbantur. idque paulo post accidit: nam Aemilius Laetus praefectus et Electus cubicularius cum eum factis illis offensis monuissent ut desisteret, iracundiam et minas illius metuentes in bubulis carnibus venenum ei praeberunt. quod cum ut parum efficax evomisset, ac quid actum esset suspicatus minas spiraret, lavantem a Narcisso quodam occidentum curaverunt, annos 12 menses 9 dies 14 rerum potitum, natum annos 31 et menses 4. in quo germana Aurellorum familia imperare desiit.

Primo anno eius imperii Iuliano Alexandrinus episcopatus est traditus, Agrippino duodecimo gubernationis anno defuncto. tum quoque Clemens contextor floruit, et Pantaenus philosophus arcanorum nostrorum sectator et praeco, de Hierosolymis supra narravimus, illam ecclesiam post circumcisos a Marco esse gubernatam, urbe ab Hadriano in-

ὃν Κασσιανὸς διεδέξατο, καὶ τοῦτον Πούπλιος, καὶ Ποῦπλιον
 Ἰουλιανὸς, κάκεινον Γάϊος, καὶ Γάϊον Σύμμαχος. ὁ δ' ἐφ' ἑτέρῳ
 Γαίῳ μετέλλαξε τὴν ζωὴν. εἰθ' ἕτερος Ἰουλιανὸς τὴν ἐπισκοπὴν
 διεδέξατο, καὶ τούτου διάδοχος Καπίτων γίνετο, καὶ Οὐάλης
 5 Καπίτωνος, Οὐάλεντος δὲ Δολιχιανός, καὶ ἐπὶ πᾶσι Νάρκισσος
 τριακοστὸς ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐγ-
 νετο. δεκάτῳ δ' ἔτι τῆς Κομόδου ἀρχῆς Ἐλεύθερος ὁ τῆς Ῥω-
 μαίων ἐκκλησίας ἐπισκοπήσας ἐπ' ἔτη τρισκαίδεκα τῶν τῆδε B
 μετέστη, καὶ Βίκτωρ τῶν ἐκεῖ προέστη πιστῶν. καὶ Ἰουλιανὸς
 10 ἐπὶ δέκατον ἔτος τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν ἰθύναντος, καὶ τὸ
 χρεὼν λειτουργήσας, Δημήτριος τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἐνεχειρολόγη
 λειτουργήμα. ἐν δὲ τῇ Ἀντιοχείῳ ἐκκλησίᾳ μετὰ Μαξιμίον
 Σαραπίων ἐπισκόπει τοὺς χριστιανώμους, ὄγδοος ἀρχιερεὺς ἀπὸ
 τῶν ἀποστόλων γενόμενος. τότε καὶ Ἀπολλώνιος, ἀνὴρ ἐπὶ παι-
 15 δεῖα καὶ φιλοσοφίᾳ βεβοημένος, μαρτυρικῶς τέλει ἐν Ῥώμῃ δό-
 γματι τῆς συγκλήτου πρὸς τὰς αἰωνίους μετέστη σκηνάς.

6. Ὁ μὲν οὖν Κόμοδος τὰ τῆς ἀρχῆς διαφθείρας, ὡς W II 212
 εἴρηται, κάκεινος διέφθαρτο· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐκλεκτον καὶ τὸν C
 Λαίτων τὸν Περτινακα εἰς τὴν αὐταρχίαν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ
 20 ἀξίωμα αὐτοῦ ἐπέλεξαν. ὁ δέ, ὅτι τέθνηκε Κόμοδος ἀκριβω-

1 inter Publum et Iulianum excidit Maximus. 4 post Capito-
 nem Eusebins in Chronico recenset Maximum et Antoninum, quos
 omittunt Historiae ecclesiasticae codices. 5 δὲ ABC, δὲ καὶ PW.
 6 ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τῶν Ἱεροσολύμων A. 7 ὁ τῆς ABCW,
 ὁ τῶν P. 10 τὸ] τῷ C: cf. p. 639 D ed. P. 11 τῆς add AB.
 12 τῆ] τῇ τῶν A. 13 σεραπίων B. 16 σκηνάς] μονάς A.

FONTES. Cap. 6. *Dionis Historiae Romanae lib. 73 c. 1 — c. 10.*

staurata et a gentilibus habitata. ei successit Cassianus, huic Publius, Publio Iulianus, Iuliano Gaius, Gaio Symmachus, Symmacho alter Gaius, Gaio alter Iulianus, Iuliano Capito, Capitoni Valens, Valenti Dolichianus: post quos omnes Narcissus trigessimus ab apostolis Hierosolymorum episcopus fuit. decimo anno imperii Commodi Eleuthero Romani episcopatus anno decimo tertio defuncto Victor coetui fidelium praefuit. Iuliano post decimum annum episcopatus Alexandriae mortuo id manus Demetrio est commissum. in Antiochena ecclesia Serapio post Maximinum Christianorum pastor fuit, octavus ab apostolis pontifex. tunc Apollonius philosophus inclita doctrinae fama, senatus Romani decreto condemnatus, per martyrium in aeterna tabernacula migravit.

6. Commodus imperio ad hunc modum perdit, ut expositum est, ipse quoque perit: Electus vero et Laetus ad Pertinacem, ob virtutem et dignitatem viri, principatum detulerunt. qui explorata Commedi

σάμενος, ἐδέξατο τὴν ἀρχήν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τῇ τε παρουσίᾳ τοῦ Λαίτου καὶ ἀδραΐς ὑποσχέσει τοὺς στρατιώτας προσποιήσατο. εἶτα εἰς τὸ συνέδριον ἀφικόμενος εἶπεν ὅτι "ὠνόμασμαι ὑπὸ τῆς στρατιᾶς αὐτοκράτωρ, ἐξίσταμαι δὲ τῆς ἀρχῆς διὰ τε τὴν ἡλικίαν καὶ ἀρρωστίαν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων δυσχέρειαν." ὡς δὲ καὶ παρὰ τῆς βουλῆς καὶ ἐψηφί-
D σθη πολέμιος. καὶ ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος εἰς ἐκεῖνον ἐξῆβριζον καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ κατέσπων. ἤθελον δὲ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ διασῶραι καὶ διασπάσαι· εἰπόντος δὲ τοῦ Περτινάκος ἤδη τῇ γῆ **10** κερκίφθαι αὐτό, τοῦ μὲν ἀπέσχοντο, ἀλιτήριον δὲ καὶ τύραννον ἀπεκάλουν αὐτὸν καὶ ἀρματηλάτην καὶ μονομάχον καὶ πλείω ἕτερα. Αἰβυς δ' ἦν ὁ Περτιναῆξ ἐξ Ἄλβης Πομπητίας, πατρὸς οὐκ εὐγενοῦς, ἐν τοῖς ἱππεῦσι χιλιωρχήσας. ἦν δ' εὐπροσήγορος, ἤκουέ τε ἐτοίμως καὶ ἀπεκρίνατο ὅσα οἱ ἐδόκει. **15**

Οὕτω μὲν ὁ Περτιναῆξ τῆς ἀρχῆς ἐπελάβετο, καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἐπικλήσει καὶ πρόκριτος τῆς γερονσίας κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπωνομάσθη. ὅσα γοῦν δέικετο πλημμελῶς πρὸς τὸ κόσμιον
P I 602 μετεσκευάστο οἰκονομίᾳ καὶ προνοίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἡ ἀτιμία τῶν ἀδικῶς πεφονευμένων ἐλύθη παρ' αὐτοῦ. τοσαύτη **20** δὲ χρημάτων ἔνδειμα κατὰ τὸ βουσιλεῖον ἦν, ὡς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας δραχμῶν εὐρεθῆναι μόνας. μόλις δ' οὖν ὁ Περτιναῆξ ἐξ ἀνδριάντων καὶ ὄπλων καὶ ἐπίπλων καὶ τῶν τοῦ Κομόδου παι-

6 καὶ prius om A.

10 κατασῶραι AB, σῶραι Xiphilinus.

13 immo Αἰγυς.

19 διασκευάστο C.

morte, suscepto imperio in castra venit, militumque favore et Laeti praesentia et magnis pollicitationibus conciliato, curiam ingressus, se a legionibus appellatum esse imperatorem, sed propter aetatem et imbecillitatem et rerum difficultatem cedere imperio dixit. cum vero a senatu quoque laudaretur et probaretur, imperator declaratus est: Commodus vero hostis indicatus et a senatu populoque contumeliis affectus est. ac revulsis eius statutis in animo habebant cadaver etiam per vicus raptare: sed cum id Pertinax iam sepultam esse dixisset, ea re omissa Commodum nefarium, tyrannum, aurigam, gladiatorem, et pluribus aliis nominibus appellarunt. Pertinax Afer [Ligur] ex Alba Pompeia, patre haud nobili natus, tribunus equitum fuit: aditu facilis, haud gravatim audiebat, et respondebat quae videbantur.

Potius imperio Pertinax praeter alios titulos etiam princeps senatus veteri more dictus est. prava instituta sua cura et providentia correxerat atque in melius mutavit: per iniuriam caesos ignominia exemit. cum autem pecuniae tanta inopia in palatio esset, ut in fisco non amplius 250 milia drachmarum inveirentur, aegre ex statutis, armis, domestico instrumento et deliciis Commodi tantum coegit; ut militi solveret

δικῶν ἀθροίσους ἀργύριον τοῖς τε δορυφόροις ἃ ὑπέσχετο ἔδωκε καὶ τῷ δήμῳ καθ' ἑκατὸν δραχμῆς. ὅσοις γὰρ ὁ Κόμοδος ἐς τρυφήν καὶ ἐς ὀπλομαχίαν καὶ ἄρματηλασίαν ἐκέχρητο, ξύμπαντα προὔτεθειτο εἰς τὸ πωλητήριον.

5 Ὁ δὲ Λαῖτος ἐδήμει μὲν τὸν Περτίναξα, τὸν δὲ Κόμοδον Β ὕβριζε. καὶ τινὰς βαρβάρους, χρυσοῖον παρ' ἐκείνου κομισαμένους ἐπ' εἰρήνῃ πολὺ, ἔτι τυγχάνοντας ἐν ὁδῷ μετεπέμψατο καὶ τὸ χρυσοῖον ἀφείλετο, "φράσατε τοῖς οἴκοι" φήσας "ὅτι Περτίναξ ἄρχει". ἤδεσαν γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς ἐξ ὧν ἐπιπόνθεισαν. 10 καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα ἐπὶ διαβολῇ τοῦ Κομόδου ὁ Λαῖτος ἐποίησεν. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ μακρὸν οὗτος ἔμεινε πιστὸς τῷ Περτίνακι. ὧν γὰρ ἰμείρετο μὴ τυγχάνων, τοὺς στρατιώτας παρέθηξε κατ' αὐτοῦ. οἱ δὲ ἄρπαγῶν ἐργόμενοι παρ' αὐτοῦ, ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ζεβροῦλεον σὺν τῷ Λαίτῳ. διὰ τὸν ὑπατοῦ Φάλκωνα, γένει C 15 καὶ πλούτῳ λαμπρυνόμενον, αὐτοκράτορα ποιῆσαι συνέθεντο. ὁ μαθὼν ὁ Περτίναξ ἐς θάλασσαν διατρίβων διὰ τὴν τοῦ σίτου παρασκευήν, εἰς τὴν πόλιν ἠπειχθη καὶ εἰς τὴν βουλὴν παρελθὼν διεiléχθη. μελλόντων δὲ τῶν βουλευτῶν καταψηφιεῖσθαι τοῦ Φάλκωνος ὁ Περτίναξ ἀνακραγῶν "μὴ γένοιτο" ἔφη "τινὰ βου- 20 λευτὴν ἐμοῦ ἄρχοντος μηδὲ δικαίως θανατωθῆναι."

Ὁ δὲ Λαῖτός τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὡς ἐκείνου κτελεύοντος ἔφθειρε· φοβηθέντες δὲ οἱ λοιποὶ ἐθροῦβησαν. δικόσιοι δὲ οἱ

1 δέδωκεν A.
εἰχθη A.

8 φράσαι τε PW, φράσας τὸ C.
22 ἐθορυβήθησαν A.

17 ὑπ-

quae promiserat, et populo centenas drachmas distribueret. ea enim omnia quibus Commodus ad delicias, compositiones gladiatorum et aurigatōnes usus fuerat, Pertinax in foro vendidit.

Laetus vero et Pertinacem laudabat et Commodum proscindebat; et barbaros aliquot ex via revocatos, qui magnam pecuniam a Commodo servandae pacis ergo acceperant, erepto auro suis popularibus nuntiare iussit Pertinacem imperare: cuius illi nomen suis cladibus didicerant. haec et alia traducendi Commodi causa Laetus fecit. sed Pertinaci fidem non diu servavit. cum enim votorum non compos fieret, milites rapinis assuetos, et Pertinaci quod iis prohiberentur infensos, ad insidias ei faciendas impulit. itaque Falconem consulem, virum et genere et opibus illustrem, imperatorem designare statuerunt. quo Pertinax cognito, quod annonae parandae causa ad mare agebat, prope in urbem profectus et curiam ingressus orationem habuit; senatque Falconem damnaturo exclamavit "absit ut me imperante ullus senator vel iure condemnetur."

Laetus vero militibus aliquot, quasi ab imperatore iussus, occisis, effecit ut caeteri sibi metuentes tumultuarentur, et 200 audacissimi stri-

θρασύτεροι ἠρόκότες τὰ ξίφη πρὸς τὸ παλάτιον ὤρμησαν. ὡς δ' ἐντὸς ἐγένοντο, ἡ γυνὴ αὐτῷ τὴν τούτων παρουσίαν ἐμήνυσεν· ὁ δέ, καίτοι δυνάμενος ἀντιστήναι καὶ διαφθεῖραι αὐτοὺς τῇ τε φυλακῇ τῇ νυκτερινῇ καὶ τοῖς ἵππευσιν, οὔτε τοῦτ' ἐποίησεν οὔτε κρυβῆναι καὶ διαφυγεῖν ἠρετίσατο, ἀλλ' ἐλπίας ἴσως καταπλή-
 W II 213 ξειν αὐτοὺς ὀφθεῖς καὶ πείσειν διαλεχθεῖς, ἀπήντησε προσιούσιν. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον αἰδοῖ ὑπιστάλησαν καὶ τοῖς κουλεοῖς τὰ ξίφη ἐνέθεντο, ὡς δ' εἰς αὐτῶν προφηθήσας "τοῦτό σοι" ἔφη τὸ ξίφος δελξας "οἱ στρατιῶται πεπόμφασιν", καὶ αὐτὸν ἐπληξε, καὶ οἱ ἄλλοι συνεκινήθησαν καὶ κατέκοψαν αὐτὸν τε τὸν αὐτοκράτορα 10 καὶ τὸν Ἐκλεκτον. εἶτα τὴν τοῦ Περτινακος κεφαλὴν οἱ στρα-
 P I 603 τιῶται δόρατι περιπέραντες περιῆγον, τῷ ἔργῳ ἐλλαμπρυνόμενοι. ἐβίω δὲ ὁ ἀνὴρ ἔτη ἑπτὰ καὶ ἐξήκοντα δέοντα τεσσάρων μηνῶν, ἄρξας μόνας ἡμέρας ὀδοήκοντα καὶ ἑπτὰ.

7. Διαγγελθείσης δὲ τῆς σφαγῆς τοῦ Περτινακος Σουλπι-
 κιανός, σιαιεῖς εἰς τὸ στρατόπεδον παρ' ἐκείνου ἵνα τὰ ἐκεῖ καταστήσῃται, ἔμεινεν ἐν αὐτῷ καὶ ἔπραττεν ὄπως ἂν αὐτοκρά-
 τω ἀποδειχθῇ· κὰν τούτῳ Ἰουλιανὸς ὁ Αἰδιος, χρηματιστὴς τε καὶ ἄπληστος, νεωτέρων αἰε πραγμάτων ἐπιθυμῶν καὶ πρὸς τοῦ Κομοδόου διὰ τοῦτο εἰς Μεδιόλανα τὴν ἐαυτοῦ πατρίδα ἐξελθεῖς, 20
 B μαθὼν τὴν τελευτὴν τοῦ Περτινακος, σπεύσας εἰς τὸ στρατόπε-
 δον παρεγένετο. καὶ πρὸς ταῖς πύλαις ἐστῶς ὁ μὲν ἔξωθεν, ὁ δὲ

11 οἱ στρατιῶται add A Xiphilinus. 20 ἐς B.

FOUNTES. Cap. 7. Dionis Historiae Romanae lib. 73 c. 11 — c. 17.

ctis ensibus ad palatium contenderent. quos cum uxor adesse Pertinacii nuntiasset, ille quamvis resistere eosque per nocturnas excubias et equites occidere posset, tamen nec hoc fecit nec se occultare aut effugere voluit. sed spe forsitan concepta, se conspectu suo illos territorium et oratione sedaturum, accedentibus obviam ivit. illi vero primum verecundia ducti gladios vaginis condiderunt: deinde cum unus stricto gladio prosilivisset eumque percussisset, cum gladium illi a militibus missum esse dicens, etiam caeteri concitati et ipsum imperatorem et Electum occiderunt. deinde Pertinacis caput milites hastae affixum quasi re bene gesta circumtulērunt. vixit hic vir annos 67, quattuor mensibus demptis. dies non amplius 87 imperavit.

7. Nuntiata Pertinacis caede Sulpicianus, ab illo in castra tumultus sedandi causa missus, ibi mansit operamque dedit ut imperator crearetur. interea Didius Iulianus, homo inexplebilis avaritiae, novis rebus subinde studens eaque de causa Mediolanum in patriam suam a Commodo relegatus, Pertinacis obitu cognito festinanter in castra venit.

Σουλπικιανὸς ἔσωθεν, τὴν Ῥώμην καὶ τὴν ταύτης ἀρχὴν ὀνητίων ἐκ τῶν στρατιωτῶν, διαγγελλόντων τινῶν καὶ λεγόντων ἐκατέρω ὅτι “τόσον οὗτος” καὶ “τόσον ἐκείνος δίδωσι, τί οὖν σὺ προστίθης;” ὁμῶς πολλῶν ὑπεσχημένων τοῖς στρατιωταῖς παρὰ τοῦ 5 Ἰουλιανοῦ, ἐκείνον προειτιμήσαντο, - φοβηθέντες μάλιστα τὸν Σουλπικιανὸν ὡς τιμωρήσοντα τῷ Περτίνακι οἷα δὴ κηδεστῆ.

Εἰσοδεχθεῖς δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον Ἰουλιανὸς καὶ αὐτοκράτωρ ἀποδειχθεῖς ἐκείθεν πρὸς τὴν ἀγορὰν ἐφοίτησε καὶ τὸ βουλευτήριον, δορυφόρους παμπληθεῖς ἐπαγόμενος, ἵνα δι’ ἐκείνων 10 καὶ τὴν γερουσίαν καὶ τὸν δῆμον δεδξῆται. καὶ εἶπε πρὸς τὴν βουλὴν ὅτι “καὶ ὑμεῖς ἄρχοντος δέεσθε, καὶ αὐτός, εἰ καὶ τις ἄλλος, ἀξιώτατός εἰμι ἡγεμονεῦσαι ὑμῶν.” εἰ οὖν καὶ ἐμισοῖτο διὰ τὴν μεγαλαυχίαν καὶ διὰ τοὺς τὸ βουλευτήριον κυκλωσαμένους ὀπίστας, ἀλλὰ διὰ τὸ δέος καὶ τῆς βουλῆς τὴν ἀνταρχίαν ἐβ- 15 βαιώσατο· καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον.

Τῇ δ’ ὑστεραία οἱ μὲν τῆς βουλῆς προσῆλθον αὐτῷ, ἵνα μὴ φωραθεῖεν ἀχθόμενοι ἐπ’ αὐτῷ, ὁ δὲ δῆμος φανερώς ἐκυθρώπαζε· καὶ ἐς τὸ συνέδριον ἐλθόντος τοῦ αὐτοκράτορος ἐξ- 20 κτραγον ὡς ἐκ συνθήματος ἄπαντες, πατροφόρον αὐτὸν καλοῦν- μένου καὶ ἀργυρίων τι σφίσιν ὑπισχνουμένου ἡγανάκτησαν ὡς δεκαζόμενοι, καὶ ζύμπαντες ἐξεβόησαν “οὐ θάλομεν, οὐ λαμβά-

1 Σουλπίκιος PW, et sic hoc loco tres Ducangii codices. ὀνη-
τίων AC Xiphilinus, ὀνητίων PW. 8 καὶ τὸ βουλευτήριον
om C.

ibi ad portam stantes, hic extra, Sulpicianus intra, Romam et imperium a militibus mercabantur, quibusdam renuntiantibus et dicentibus utrique “hic tantum dat, ille tantum: quantum tu addis?” Iulianus tamen cum multam pecuniam promississet, est praelatus, timentibus militibus ne Sulpicianus Pertinacis soceri necem ulcisceretur.

Iulianus vero in castra receptus et imperator salutatus inde ad forum et curiam maximo satellitum comitatu contendit, ut per illos senatui populoque Romano terrorem incuteret; ac senatui dixit “vobis principis opus est: et ego prae caeteris omnibus sum principatu dignissimus.” quamvis igitur et ob orationis insolentiam et circumdatos curiae milites invisus esset, tamen ex metu a senatu etiam imperio confirmato in palatium ascendit.

Postridie senatores eum convenerunt, ne suum in illum odium animadverteretur. sed populus universus maestitia haud dissimulata imperatorem curiam ingressurum quasi ex composito cum magnis clamoribus parricidam et raptorem imperii appellavit. illo vero iram dissimulante et pecuniam pollicente indignati, quasi largitionibus corrumpere-
tur, universi exclamarunt “nolumus, non accipimus.” cum Iulianus eos

νομεν." ὁ δὲ Ἰουλιανὸς τοὺς ταῦτα λέγοντας ἐκέλευσε κτείνεσθαι. καὶ ὁ δῆμος ἔτι παρῶζοντο, καὶ τοῦ τε Περτινάκος ἐμμένητο καὶ ἐς τὸν Ἰουλιανὸν ἀπέσκωπτον. καὶ πολλοὶ πολλαχοῦ τῆς πόλεως τιτρωσκόμενοι καὶ κτεινόμενοι ἀντεῖχον, καὶ ὄπλα λαβόντες συνέδραμον εἰς τὸν ἵππόδρομον, ἔνθα νύκτα τε καὶ ἡμέραν 5 διήγαγον ἄσιτοι ἐπιβουόμενοι τοὺς λοιποὺς στρατιώτας, καὶ μᾶλλον τὸν Νίγρον τὸν Πεσκένηιον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ Συρίᾳ P I 604 ὄντας. εἶτα τῷ λιμῷ καὶ τῇ ἀγροπνίᾳ κακωθέντες διελύθησαν καὶ ἠσούχασον. Ἰουλιανὸς δὲ οὕτως τὴν ἀρχὴν ἀρπάσας ἀνελευθέρως αὐτῇ ἐχρήτο, θωπεύων τὴν βουλὴν καὶ τοὺς τι δυναμέ- 10 νους, καὶ τὰ μὲν χαριζόμενος τὰ δ' ἐπαγγελλόμενος· καὶ πάντα ἐπὶ θεραπείᾳ ἐποίει τῶν δυνατῶν, οὐ μέντοι καὶ ἐπιστεύετο.

Ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὴν Ῥώμην ἐπράττετο· οἱ δὲ τῶν στρατοπέδων ἡγεμόνες τρεῖς ὄντες, ὁ τε Σευῆρος τῆς Παννονίας ἀρχων, τῆς Συρίας δ' ὁ Νίγρος, τῆς Βρεττανίας δὲ ὁ Ἀλβίνος, 15 W II 214 εἰς καθάρσειν τοῦ Ἰουλιανοῦ τὰ περὶ αὐτοῦ μαθόντες κέκνητο. τῶν ἄλλων δὲ ὁ Σευῆρος δεινότερος ὢν ἐλογίσατο ὡς, εἰ τὸν Ἰουλιανὸν καταλύσουσι, σφίσιν αὐτοῖς οἱ τρεῖς ἀμφισβητήσουσι περὶ B τῆς ἀρχῆς. ἔγνω τοίνυν τὸν ἕνα προσοικειώσασθαι. ὅτι δὲ πορωτέρω αὐτοῦ ὁ Νίγρος ἐτύγγανεν ὢν, καὶ μέγα φρονεῖν αὐτὸν 20 εἵκαζεν ἐπικεκλημένον ὑπὸ τοῦ δήμου ὡς εἴρηται, πρὸς τὸν Ἀλβίνον ἀπένευσε, καὶ δι' ἀπορρήτων αὐτῷ ἔγραψε Καίσαρα ποιήσειν

2 ἐμμένητο B.   5 ἀνέδραμον A.   9 δὲ om C.   ουτος A.
13 καὶ ταῦτα μὲν κατὰ A.   14 πανοικίας B.   19 δὲ] δὲ
καὶ A.

qui ista dicerent occidi iussisset, populus magis etiam concitatus mentione Pertinacis facta Iulianum derisit; et quamvis multi passim per urbem et vulnerarentur et occiderentur, tamen non cedebant. ac sumptis armis in curiam equestrem concursu facto noctem et diem ibi sine cibo durarunt, reliquos milites inclamantes, Pescennium Nigrum in primis et Syriacas eius legiones. deinde fame et vigiliis fatigati domum quisque se receperant. Iulianus vero ut imperium rapuerat, sic illiberaliter eo usus est, senatui et iis qui aliquid poterant assentando, ac partim donando partim pollicendo. quamvis autem nihil non ad cultum potentiorum faceret, tamen nemini fidem faciebat.

Quae dum Romae aguntur, tres exercituum duces, Severus Pannoniae, Niger Syriae, Albinus Britanniae, cognitis Iuliani rebus ad eum opprimendum properarunt. caeterum Severus caeteris callidior cum prospiceret everso Iuliano reliquos tres inter se de principatu dimicatuos esse, unum sibi conciliandum esse statuit. sed quia Niger longius aberat elatoque animo esse videbatur propterea quod populus, ut dictum est, eum nominatim implorasset, ad Albinum inclinavit, eique clam scripsit

αὐτόν. καὶ δε κατὰ χώραν ἔμεινεν, ὡς κοινωνήσῃ τῆς ἀρχῆς τῷ Σευῆρῳ τεταραρῆκός. ὁ δὲ Σευῆρος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἠπέλεγτο.

Καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ταῦτα μαθὼν πολέμιόν τε ψηφίσασθαι τὸν Σευῆρον τὴν βουλὴν παρεσκεύασε, καὶ πρὸς πόλεμον ἠτοιμάζετο, 5 καὶ τὸ παλάτιον κιγκλίσαι καὶ θύραις ἰσχυραῖς ἐκρατύνετο· ὅτι γὰρ ἐνόμιζε μὴ ἂν ποτε ῥαδίως τοὺς στρατιώτας κτανεῖν τὸν Περτίνικον εἴ γε δὴ συνεκέκλειστο, ὥστε ὡς δυνήσεται κατακλει- C σθεῖς ἐν αὐτῷ περιγελέσθαι ἂν ἤττηθῆ. ἐφόβησε δὲ καὶ τὸν Λαί- τον, καὶ ἐπὶ τὸν Σευῆρον καθῆκε σκηνὸς ὡς τὸν ἄνδρα δολοφο- 10 νήσοντας. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰσέβαλε καὶ τὴν Ῥό- βενναν ὤκειώσατο, καὶ οἱ πεμπόμενοι προσεχώρουν αὐτῷ, καὶ οἱ δορυφόροι διὰ τὴν παρουσίαν Σευῆρου ἐδεικνύοντο, συγκαλέσας τοὺς τῆς βουλῆς ἐκέλευε κοινωνῶν αὐτῷ τῆς ἀρχῆς τὸν Σευῆρον ψηφίσασθαι. τοῦ δὲ Σευῆρου τοῖς στρατιώταις μηδὲν κακὸν 15 πείσεσθαι γράψαντος, ἐκδοῦσι τοὺς σφαγεῖς τοῦ Περτίνικου, πε- σθέντες ἐκείνους τε συνέλαβον καὶ τῷ Σιλίῳ Μεσσάλλᾳ ὑπατεύοντι ταῦτα ἐμήνησαν. ὁ δὲ τὴν βουλὴν ἀθροίσας εἰς τὸ Ἀθήναιον, οὕτω D καλούμενον ὡς ἐν αὐτῷ τῶν παιδευομένων ποιουμένων τὴν ἄσκησιν, τὰ παρὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτῇ ἐκοινώσατο. καὶ ἡ βουλὴ τοῦ μὲν 20 Ἰουλιανοῦ κατεψηφίσαστο θάνατον, τὸν δὲ Σευῆρον ἀνέειπεν εὐθὺς αὐτοκράτορα. κἀντεῦθεν ἐν τῷ παλατίῳ ὁ Ἰουλιανὸς ἐφρονεῦθη, εἰπὼν "τί γὰρ δεινὸν ἐποίησα, καὶ τίνα ἀπέκτεινα;" ἐβίω δὲ ἕτη ἐξήκοντα πρὸς μῆσιν τέσσαρσι καὶ ἰσυρίθμοις ἡμέραις, ἄρξας ἡμέρας ἐξήκοντα.

3 ὁ om C. 16 μεσάλλ BC, μετάλα A.

24 ἐξήκοντα] ξ

A: Xiphilinus ξξ καὶ ἐξήκοντα.

se eum Caesarem facturum esse. eo autem Severi collegam se fore spe-
rante eodemque loco manente, Romam contendit.

Quo cognito Iulianus Severum a senatu hostem iudicandum cura-
vit, seque ad bellum paravit, palatio carceribus et robustis portis munito.
nam quia putabat milites Pertinacem non facile occisuros fuisse si se
inclusisset, se incolumem evasurum credebat si victus intra claustra se
contineret. Laetum quoque occidit, et complures emisit qui Severum
dolo occiderent. qui cum in Italiam irrupisset et Ravennam occupasset,
et qui contra eum mittebantur ad eum se conferrent, et satellites ob
illius adventum trepidarent, convocato senatu Severum collegam imperii
decerni iussit. sed cum is militibus impunitatem promississet si Pertina-
cis percussores dederent, obtemperarunt, iisque comprehensis Silio Mes-
sallae consuli rem indicarunt. is vero senatu in Athenaeum convocato,
quod ab institutione adolescentiae ita vocabatur, quae a militibus acce-
pisset exposuit. senatus igitur Iuliano capitis damnato Severum statim
imperatorem dixit. Iulianus vero cum occideretur "quid" inquit "mali
feci? aut quem occidi?" vixit annos 60, menses quattuor et dies toti-
dem: imperavit dies 60.

Zonaras Annales II.

8. Σεῦρος μέντοι τὴν ἀταρχίαν λαβὼν τοὺς μὲν αὐτόχειρας τοῦ Περτινακὸς τῶν στρατιωτῶν θανάτῳ ἐδικαίωσε, τοὺς
 P I 605 δ' ἄλλους ὀνειδίσας πικρότατα τῶν τε ὄπλων ἀπέριξε καὶ τοὺς ἵππους ἀφέλετο καὶ τῆς Ῥώμης ἀπήλασε. καὶ οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην εἰσήλασε βαδίζων· καὶ οἱ καὶ ὁ στρατὸς ὀπλίτης παρεί-5
 πετο, καὶ ἡ πόλις ἄνθροι τε καὶ δάρφναις ἅπανα ἐστεφάνωτο, καὶ οἱ ἄνθρωποι λευχειμονοῦντες εὐφήμιον αὐτὸν καὶ ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ θεάσασθαι λίαν ἐσφάδαζον. εἰσελθὼν δὲ ἐνεανιεύσατο, οἷα καὶ οἱ πρῶην ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες, ὡς οὐδένα τῶν βουλευτῶν ἀποκτενεῖ, καὶ ὤμοσε περὶ τούτου, καὶ ψηφίσματι κοινῶ τοῦτο 10
 κυρωθῆναι προσετιτάχει. ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν τὸν νόμον τοῦτον παρέβη. αὐτὸν γὰρ τὸν Ἰούλιον Σόλωνα τὸν καὶ τὸ δόγμα τοῦτο
 B αὐτοῦ κελεύσαντος συγγραφάμενον οὐ πολλῶ ὕστερον ἔκτεινε, καὶ ἄλλους ἀνεῖλε πολλοὺς· καὶ τῇ βουλῇ οὐ καταθύμια ἔπραττε. καὶ εἰθισμένον τοὺς σωματοφύλακας ἐκ τῆς Ἰταλίας εἶναι καὶ 15
 ἄλλων ἔθνων ἐπιεικεστέρων τοῖς εἶθεσι καὶ ἀπλουστέρων τοῖς ἡθροισι, ἐκεῖνος παρὰ τὸ ἔθος στρατιωτῶν τὴν πόλιν ἐνέπλησε καὶ ἰδεῖν ἀγριωτάτων καὶ ἀκοῦσαι φοβερωτάτων καὶ ὀμιλῆσαι ἀγροκοτάτων.

Ἐγένετο δὲ αὐτῷ σημειῖά τινα τὴν ἡγεμονίαν προμαντευό- 20
 μενα. ἔδοξέ ποτε ὄναρ λύκαιναν θηλάζειν, ὡς περὶ Ῥωμύλου

5 καὶ alterum add A Xiphilius. 15 εἰθισμένον ABCW, ἐθισ-
 μένου P. 20 τινα σημεία τὴν ἡγεμονίαν A. 21 ἔδοξέ] καὶ ἔδοξέ B.

FOUNTES. Cap. 8. Dionis Historiae Romanae lib. 74 c. 1 — c. 14.

8. Severus rerum potitus Pertinacis percussores supplicio affectit: caeteros milites acerrime insectatus et armis equisque privatos Roma expulit. hoc peracto pedes urbem ingressus, armato exercitu sequente, plateis floribus et laureis passim exornatis, a populo candidato laetis vocibus exceptus est, properantibus omnibus eum et videre et audire. ille vero statim veterum bonorum imperatorum more se neminem senatorem occisurum esse iureiurando affirmavit, idque communi decreto confirmari iussit. sed id iusiurandum non diu servavit, ipso Iulio Solone, qui id decretum de illius sententia scripserat, non multo post occiso, atque aliis multis sublati; eaque fecit quae senatui minime cordi essent. iam cum moris esset satellites ex Italia caeterisque gentibus quarum et vultus humaniores et mores simpliciores essent deligi, ille praeter solitum urbem militibus et adspectu saevissimis et auditu horrendis et a civilitate morum alienissimis implevit.

Imperium ei signis quibusdam praesignificatum est, nam aliquando se lupam sugere, ut de Romulo proditum est, somniavit; ex eoque dor-

ιστόρηται· καὶ ὕδωρ καθέδοντος ὡσπερ ἐκ πηγῆς ἀνεδόθη· καὶ
καθ' ὕπνου αὐτῷ ἢ τῶν Ῥωμαίων σύμπασα βουλή καὶ ὁ δῆμος W Π 215
προσῆι τε καὶ ἡσπάζετο. καὶ αὐθις ἐδόκει ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥω- C
μαίᾳ ἱππεύοντα τὸν Περτίνακα τοῦ ἵππου ἀπορριφθῆναι, αὐτὸς δὲ
5 τούτου ἐκόντος ἐπιλαβέσθαι. ἔφηβος δὲ ὢν ἐς τὸν βασιλικὸν
δίσκρον ἀγνοῶν ἀλλ' οὐκ ἐκ προνοίας ὕπυρ ἐκάθισεν.

Ἀνταρχήσας δὲ διὰ πλείστων τρόπων ἐτίμησε τὸν Περτί-
νακα, καὶ ταγὴν αὐτοῦ καίτοι πάλοι θανόντος πολυτελεστάτην
ἐποίησεν. εἶτα κατὰ τοῦ Νίγρου ἐστράτευσεν· ὃς Ἰταλὸς ἦν ἐξ
10 ἱππέων, οὗ τῶν πάντων δ' ἐπισήμων. καὶ διαφόρων πολέμων συγ-
κροτηθέντων τέλος ἐν Ἰσσοῦ τῆς Κιλικίας περὶ τὰς καλουμένας
Πύλας, αἱ διὰ τὴν τοῦ τόπου στενότητα οὕτω κέκληνται (ἔνθεν D
μὲν γὰρ ὄρη ἀνατείνει ἀπότομα, κρημνοὶ δ' ἐκείθεν βαθεῖς καθ-
ήκουσιν εἰς τὴν θάλασσαν), μάχης καρτερῶς γενομένης ἠττήθη ὁ
15 Νίγρος· καὶ τὸ πλεόν μὲν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἐκίσε διώλετο,
ἐκεῖνος δὲ φεύγων κατελήφθη καὶ ἀνῆρέθη. οὗ τμηθεῖσαν τὴν
κεφαλὴν ὁ Σευήρος πέμψας εἰς τὸ Βυζάντιον ἀνεσταύρωσεν, ἵν'
ἰδόντες αὐτὴν οἱ Βυζάντιοι προσχωρήσωσι.

Τούτῳ δὲ τὰ Νίγρου φρονήσαντίας δικαιοῦντος Σευήρου, βου-
20 λευτῆς τις Κάσσιος Κλήμης κρινόμενος παρ' αὐτῷ ἐπαρηρησιάσατο
φήσας ὡς "ἐγὼ οὔτε σὲ οὔτε Νίγρον ἠπιστάμην, καταληφθεὶς δὲ

2 βουλή καὶ ὁ δῆμος om AC, non male: Xiphilinus πᾶσα αὐτῷ ἢ
τῶν Ῥωμαίων δύναμις προσῆλθε τε καὶ ἡσπάσατο. 4 ἀπορ-
ριφθῆναι ABC, ἀπορρίφθῆναι PW. 6 ὕπυρ ἐκάθισεν AC cum
Xiphilino, ὑπερεκάθησεν PW. 8 πολυτελεστάτην] καὶ πολυ-
τελεστάτην A. 21 καταλειφθεὶς A.

miente aqua tanquam e fonte scaturit; et in somnis a senatu populoque Romano salutari sibi visus est. accessit aliud quoque somnium: putabat Pertinacem per forum equitantem ab equo excuti, qui sibi tergum ultro conscendendum praeberet. adolescens in sella imperatoria non de industria sed ignorans re vera consedit.

Imperium adeptus Pertinaci plurimos honores habuit et sumptuosissimum funus quamvis pridem defuncto fecit. deinde contra Nigrum est profectus, hominem Italum ex equestri ordine non admodum clarum. qui variis praeliis commissis denique Issi Ciliciae ad Portas, quae ab angustia loci hoc nomen accepere (hinc enim praerupti montes assurgunt, inde ingentia praecipitia ad mare descendunt), acri pugna superatus, maxima copiarum parte caesa, captus in fuga et interfectus est: caput eius Byzantium missum et cruci affixum, ut eo Byzantii conspecto deditionem facerent.

Cum Severus de Nigri studiosis poenas sumeret, senator quidam Cassius Clemens reus actus dicere non dubitavit "ego neque te neque Nigrum noveram, sed in illius partibus deprehensus non te oppugnare

P 1 606 ἐν τῇ ἐκείνου μερίδι οὐ σοὶ πολεμήσειν ἤθελον ἀλλ' Ἰουλιανὸν καταλύσειν· καὶ τὰ αὐτὰ σοὶ σπουδάσας οὐκ ἠδίκησα. ἀλλ' οὐδ' ὅτι μὴ πρὸς σέ ὕστερον μετέστην· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σὺ ἂν ἠθέλησας οὐδένα τῶν σῶν ἑταίρων πρὸς ἐκείνον αὐτομολῆσαι. ἔξεταζε οὖν μὴ τὰ σώματα ἡμῶν μηδὲ τὰ ὀνόματα, αὐτὰ δὲ τὰ πρά- 5 γματα· πᾶν γὰρ ὃ τι ἂν ἡμῶν καταγνῶς, τοῦτο καὶ σεαυτοῦ καὶ τῶν σῶν ἑταίρων καταγνηφιῖ." τοῦτον ὁ Σευῆρος τῆς παρρησίας θαναμάσας ἀφῆκεν ἔχειν τῆς οὐσίας τὸ ἥμισυ.

Οἱ δὲ Βυζάντιοι καὶ ζῶντος τοῦ Νίγρου καὶ θανόντος πολλὰ καὶ θαναμαστὰ ἔδρασαν, ἐπὶ χρόνον πολιορκούμενοι τριετῆ. ἦρουν 10 B μὲν γὰρ καὶ πλοῖα τινα παραπλέοντα, ἦρουν δὲ καὶ τριήρεις τῶν ἐν τῷ ὄρωι τῶν ἐναντίων οὐσῶν. τὰς γὰρ ἀγκύρας αὐτῶν ἐφύδροις κολυμβηταῖς ἀποτέμνοντες καὶ ἤλους ἐς τοὺς ταρσοὺς σφῶν πηγνύντες καὶ τούτων καλώδια ἐξάπτοντες ἐπεσπῶντο αὐτάς, αὐτομάτας προσπλέειν δοκούσας. ἐπεὶ δὲ πάντα αὐτοῖς 15 ἔξεδυπανήθησαν, ὁμῶς ἀντείχον, καὶ ξύλοις ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐς τὰς ναῦς ἐχρῶντο καὶ σχολίοις ὡς ἔπλεον κείροντες τὰς τρίχας τῶν γυναικῶν. καὶ ὅτε τοῖς τεύχεσι προσέβαλλον οἱ πολέμιοι, λεθίνους τε καὶ ἐκ χαλκοῦ πεπονημένους καὶ ἀνδριάντας καὶ ἵππους ἠκόντιζον εἰς αὐτούς. ὡς δὲ καὶ πᾶν αὐτούς ἐπέλειπε νεο- 20 C μισμένον ἐδώδιμον, βύρσας διαβρέχοντες ἡσθιον. καὶ τούτων δὲ ἀναλωθεισῶν καὶ ἐπ' ἀλλήλους ἐτράποντο καὶ σαρκῶν ἀνθρω-

3 οὐδὲ alterum om A. 7 καταγνηφιῖ A, καταγνηφιῖ BCW, καταγνηφιῖ P. 13 ἐφύδροις A. 20 καὶ om B. 22 καὶ τῶν σαρκῶν B.

sed Iulianum expugnare studui. cum igitur idem mihi quod tibi propositum fuerit, non peccavi. ac ne in eo quidem quod postea non ad te transit: nam tu quoque noluisses quemquam ex amicis tuis ad illum deficere. inquirito igitur non in personas nostras aut nomina, sed in res ipsas. nam utcumque nos damnaris, tu amicique tui in eodem crimine futuri estis." Severus hominis libertatem admiratus semissem bonorum ei reliquit.

Byzantii et vivente et mortuo Nigro multa fecerunt admiratione digna, cum triennium obsiderentur. naves enim aliquot praetercuntes et triremes in hostium stationibus ceperunt, ancoris earum per urinatos resectis: quas clavis in fundos earum impactis annexisque funibus ita attrahebant ut ultra accedere viderentur. rebus omnibus consumptis nihilo minus perseverantes, tignis aedium ad naves, detonsis mulierum capillis ad funes plectendos utebantur. cum moenia oppugnabantur, et marmoreas et aeneas statuas tam eorum quam hominum in hostes iaculabantur. cibariis omnibus usitatis destituti coria macerata comederunt: iis quoque absumptis, carnibus humanis gustatis, alii alios devo-

πείων γέγοντο. εἶτα καὶ ἄκοντες τὴν πόλιν παρέδωσαν, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἐν τέλει σύμπατας διεκρήσαντο. ὁ δὲ Σευῆρος ἦσθη λίαν ἐπὶ τῇ ἀλώσει τοῦ Βυζαντίου. ἀφελίετο δὲ τὴν τε ἐλευθερίαν τῆς πόλεως καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ 5 πολιτικόν, καὶ δασμοφόρον ἀποφήνας, δημεύσας τε τὰς οὐσίας τῶν πολιτῶν, Περινηθίους αὐτὴν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῆς ἐχαρίσατο. τὰ δὲ τεῖχη τῆς πόλεως καθελὼν λείκνους μὲν οὐδὲν πλέον ἐλύπησεν ἢ τῆς δόξης αὐτοῦ ἐστέρησεν ἣν ἐκαρποῦντο ἐκ τῆς αὐτῶν ἐπιδείξεως, τῶν δὲ Ῥωμαίων μέγα καθεῖλεν ὀρηκτήριον D 10 πρὸς τοὺς ἐκ Πόντου καὶ τῆς Ἀσίας βυρβάρους, ἀλλὰ μὴν καὶ κρησφύγετον ἦν γὰρ τὰ τεῖχη τοῦ Βυζαντίου καρτερώτατα.

9. Σευῆρος δὲ δοξομανῶν κατὰ τῶν Ὀσροηνῶν βαρβάρων καὶ τῶν Ἀδιαβηνῶν καὶ τῶν Ἀραβίων ἐστράτευσεν, καὶ εἰς τὴν Νισιβιν ἀφικόμενος ἐκεῖθεν ἐπεμψε στρατηγούς τε καὶ τάγματα 15 κατὰ τῶν εἰρημένων ἐθνῶν, οἳ τὴν τε χώραν αὐτῶν ἐδῆρουν καὶ W II 216 τὰς πόλεις ἐλάμβανον.

Αὐτῶν δὲ πόλεμος συνηχέσθη τῷ Σευῆρῳ ἐμφύλιος. ὁ μὲν γὰρ τῷ Ἀλβίνῳ οὐδὲ τὴν τοῦ Καίσαρος ἐδίδου τιμὴν, ὁ δ' ἦται καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος. συγκινουμένης δὲ διὰ ταῦτα τῆς 20 οἰκουμένης, ὁ δῆμος ἐν ἵπποδρομίᾳ συνειλεγμένος πολὺς ἐκφανέστατα κατωδύρατο, "μέχρι τότε τοιαῦτα πάσχομεν" κρᾶζοντες P I 607 καὶ "μέχρι ποῦ πολεμοῦμεθα;" καὶ ἄλλα δὲ τινα τοιαῦτα ὡς ἐκ

8 ἢ ABC, ἢ δεῖ PW.

15 τε om B.

19 ταύτης A.

FOUNT. Cap. 9. Dionis Historiae Romanae lib. 75 c. 1 — c. 13.

rarunt. sed cum tandem vel inviti deditionem fecissent, Romani et milites et magistratus omnes occiderunt. et Severus ea expugnatione mirifice laetatus urbem libertate et dignitate civili adempta tributariam fecit, et publicatis civium bonis ipsam et agros eorum Perinthiis donavit. moenibus autem robustissimis eversis non illos maiore molestia affecit quam quod gloriae materia eos privavit, at Romanorum arcem munitissimam contra barbaros Ponticos et Asianos ac tutissimum asylum destruxit.

9. Iam cum insano gloriae studio teneretur, barbaris Osroenis, Adiabenis et Arabibus bellum intulit; ac Nisibim profectus, missis ducibus et legionibus, illarum gentium agros vastavit et urbes expugnavit.

Sed cum Albino Caesaris honorem negaret, isque imperatoriam iam ambiret dignitatem, iterum civile bellum cum totius orbis motu est exortum. et magna populi Romani multitudo in circo equestri apertissime fortunas suas est miserata "quousque tandem ista foremus? quamdiu oppugnabimur?" et alia id genus quasi numinis afflatu vociferans.

θειότερας τινός επιπνοίας ενθουσιῶντες ἐβόησαν. πῶς γὰρ τοσαῦ-
ται μυριάδες ὡς ὑπὸ χορολέκτη ὁμοφώνως εἶπον καὶ ἀπταίστως
ἂ εἶπον; τέως μέντοι μάχης συγκροτηθείσης καὶ πολλὰς ἰδέας τε
καὶ τροπὰς καὶ μετακλίσεις τοῦ πολέμου ἐσχηκότος ὁ Ἀλβίνος
ἠτήθη, πεσόντων μὲν ἀμφοτέρωθεν Ῥωμαίων σχεδὸν ὑπερβαί-
νόντων καὶ ἀριθμὸν, τοῦ δὲ Ἀλβίνου ἑαυτὸν ἀνελόντος. ᾧ κει-
μένῳ ἐπεντροφήσας ὁ Σευῆρος καὶ γλωσσαλγήσας τὸ μὲν ἄλλο
σῶμα ῥιφῆναι ἐκέλευσε, τὴν κεφαλὴν δ' ἐς τὴν Ῥώμην στείλας
B ἀνεσταύρωσε. καὶ πολλοὺς τῶν τῆς γερουσίας ἀπέκτεινε, τινὰς
δὲ καὶ ἀπέλυσε. 10

Μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τῶν Πάρθων ἐστράτευσε τὴν Μεσο-
ποταμίαν ἐλόντων. καὶ πλοῖα κατισκευάσας ἐν τῷ Εὐφράτῃ,
τὴν τε Σελεύκειαν καὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐκλειφθεῖσαν ἔλαβε. καὶ
τὴν Κτησιφῶντα ἐλὼν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκε, πολ-
λοὺς τε ἀνείλε καὶ ζῶντας πλείονας εἶλεν. οὔτε δὲ τὸν Οὐολό-
15 γαισον ἐπεδίωξε τὸν τῶν Πάρθων ἡγεμονεύοντα ἀναχωρήσанта
οἴκαδε, οὔτε τὴν Κτησιφῶντι κατέσχευε, ἀλλ' ᾗχετο ὥσπερ ἵνα
διαρπάσῃ ταύτην μόνον ἐστρατευκώς.

Ἐν ᾧ δὲ ἐπολέμει, ἄνδρας δύο ἀπέκτεινε τῶν ἐπιφανῶν,
C τὸν μὲν Κρίσπον Ἰούλιον χιλιαρχοῦντα τῶν δορυφόρων, ὅτι ἤχετο 20
τῇ τοῦ πολέμου κακώσει καὶ τι καὶ παρεφθίγγατο, καὶ τὸν κατ-
ηγορήσαντα αὐτοῦ στρατιώτην χιλιαρχὸν ἀπέδειξεν ἀντ' αὐτοῦ.

2 ὁμοφώνως et καὶ add A.
2 ἐκελευσας Xiphilius.
16 ἀπεδίωξε B.

5 Ῥωμαίων add AB. 13 ἐκλει-
φθεῖσας A Xiphilius, ἀφῆκε PW.

nam alioqui fieri qui potuisset ut tot hominum milla ea quae dicebant
tanquam chori magistro praeunte una voce et citra errorem pronuntia-
rent? id bellum magna varietate et accipiti Marte gestum; sed Albinus
tandem victus, Romanis utrinque paene innumerabilibus caesis, sibi ipse
manus attulit. cuius cadaveri Severus insolentibus et atrocibus verbis
insultavit, truncoque abiecto caput Romam missum cruci affigi iussit.
senatores multos occidit, nonnullos etiam dimisit.

Post haec contra Parthos est profectus, qui Mesopotamiam occu-
parant; et navibus in Euphrate aedificatis Seleuciam et Babylonem des-
ertas cepit. Ctesiphontem expugnatam militibus diripiendam dedit; ac
multis interfectis plures vivos cepit. sed neque Vologesum Parthorum
principem domum reversum fugavit, neque Ctesiphontem retinuit, ita
inde profectus quasi expeditionem direptionis causa duntaxat susce-
pisset.

Huius belli tempore duos claros viros interfecti, Iulium Crispum
tribunum praetorianorum, belli vexationes aegre ferentem et nescio quid
locutum, milite a quo accusatus fuerat in eius locum suffecto; Laetum

τὸν δὲ Λαῖτον, ὅτι φρόνημα εἶχε καὶ ὅτι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἠγαπᾶτο, καὶ οὐκ ἄλλως στρατεῖσιν ἔλεγον εἰ μὴ Λαῖτος αὐτῶν ἠγοῖτο. καὶ τὸν φόνον αὐτοῦ τοῖς στρατιώταις προσῆπτεν, ὅτι φρόνῳ αὐτὸν ἀνελὼν οὐκ εἶχε λέγειν αἰτίαν.

5 Ἔτα ἐπὶ τὰ Ἄτρα ἐστράτευσεν. πόλις δὲ ταῦτα Ἀράβιος, ἐν ἣ πολλὰ τε ἄλλα ἀπέκειντο χρήματα, καὶ τὰ τοῦ Ἥλιου δὲ ἀναθήματα, ᾧ ἡ πόλις ἀνεῖτο. οὐδὲν δὲ ἀνύσας, καίτοι τὸ ἐκτός τεῖχος καθηρηκῶς, καὶ πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλῶν, ἀνεχώρησε· D καὶ εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀφίκετο, καὶ ἐς Αἴγυπτον, καὶ πᾶσαν 10 εἶδε, καὶ τὰ κεκρυμμένα ἐπολυπραγμώνησεν. ἦν γὰρ οἶος μήτε θεῖον μήτε τι ἀνθρώπινον καταλιπεῖν ἀνερεύνητον. καὶ τὰ βιβλία ἃ τι εἶχον ἀπόρρητον ἐκ πάντων τῶν ἀδύτων ἀνείλετο ὅσα τέως εὐρεῖν δεδύνητο.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως· εἰρήσθω δ' ὡς ἐν παρόδῳ καὶ ὅσα 15 τὸν Αἰῶνα περὶ τοῦ Νεῖλου λέγοντα εὔρομεν, ὅθεν τε ἀναδίδοται καὶ διὰ τί κατὰ τὸ θέρος πεποιήται τὴν ἀνάβασιν. λέγει τοίνυν ὡς ἐκ τοῦ Ἄτλαντος ἀναδίδοται, τὸν δὲ Ἄτλαντα ὄρος εἶναι ἐν τῇ Μακενίτιδι παρ' αὐτῷ τῷ Ὠκεανῷ πρὸς ἐσπέραν, καὶ ὁρῶν P I 608 ἀπάντων ὑπερυνίστασθαι, ὥστε διὰ τὸ ὕψος καὶ κίονα αὐτὸν 20 παρὰ τῶν ποιητῶν κληθῆναι τοῦ οὐρανοῦ. μήτε γὰρ ἀναβῆναι τινά ποτε εἰς ἄκρον αὐτοῦ, μήτ' ἰδέσθαι τὰς αὐτοῦ κορυφὰς χιόνος ἀεὶ πληθούσας, ἐξ ἧς πολὺ καταρρεῖν τὸ ὕδωρ ὑπὸ τὸ

5 ταύτης CW.

6 ἐναπέκειντο A.

7 ἀνεῖτο] ἀπέκειντο A.

10 οἶος γὰρ ἦν B.

11 τι add AB.

14 Ἀλλὰ om A.

16 λέ-

γεται τοίνυν ὅτι ἐκ A.

19 ὑπερυνίσταται A.

καὶ κίονα

αὐτῶν διὰ τὸ ὕψος A.

21 τινὰ ἐς τὸ ἄκρον αὐτοῦ ποτὲ B.

ob animi magnitudinem et gratiam apud milites, qui se non nisi illo duce militaturos affirmabant. et crimen caedis eius in milites transtulit, quod eo ex invidia interfecto causam dicere non poterat.

Deinde Atra urbem Arabiae Soli dicatam oppugnavit, in qua praeter alias magnas opes etiam Solis donaria reposita erant. sed quamvis exteriori muro capto, re infecta multis militibus amissis in Palaestinam discessit atque in Aegyptum, quam totam perlustravit, arcana quoque rebus indagatis. eo enim erat ingenio, ut neque divinum neque humanum quicquam impervestigatum relinqueret. libros arcanarum rerum, quos quidem invenire poterat, ex omnibus adytis sustulit.

Atque haec hactenus: nunc obiter illa quoque referam quae apud Dionem de Nilo memoriae prodita sunt, unde is oriatur, cur aestivo tempore adscendat. narrat autem eum ex Atlante oriri, monte Macenitidis, ad ipsum occidentalem Oceanum, omnium montium altissimo: qua de causa caeli columna a poetis appelletur. neque enim quemquam eius cacumen adscendisse, neque fastigia vidisse, semper oppleta niv-

θέρως, και διὰ τοῦτο τότε τὸν Νεῖλον πληθύνεσθαι. λέγει δὲ ταῦτα Ῥωμαίοις ἀκριβωθῆναι ἐκ τῶν τῆς κάτω Μαυριτανίας ἀνθρώπων, προσοίκων ὄντων τῇ Μακεννίτιδι, και πολλοὺς τῶν ἐκεῖ στρατευομένων Ῥωμαίων ἀφικέσθαι και πρὸς τὸν Ἄτλαντα. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ Νεῖλου τῷ Δίωνι, εἰ και ἄλλοις οὐχ⁵ οὕτω τὰ περὶ τούτου ιστόρηται.

B 10. Πλαυτιανὸς δὲ παραδυναστεύων τῷ Σεύηρῳ και τὴν ἐπαρχικὴν ἔχων Ἰξουσίαν και μέγιστα δυνηθεὶς πολλοὺς τῶν ἄλλο-
W II 217 γίμων ἀνδρῶν και ὁμοτίμων αὐτῷ ἐθανάτωσεν. ἀπληστος δὲ ὢν παρὰ πάντων ἤτει, και οὔτε ἔθνος οὔτε πόλιν ἀφῆκεν ἀσύλητον, **10** και πλείονα αὐτῷ πάντες ἢ τῷ Σεύηρῳ ἐδίδουν. ἐξέτεμε δὲ και ἀνδράπους Ῥωμαίους και εὐγενεῖς ἑκατόν, οὐ παῖδας μόνον οὐδὲ μέντοι μειράκια, ἀλλὰ και ἄνδρας γυναῖκας ἔχοντας, ὡσθ' ὄρασθαι τοὺς αὐτοὺς και εὐνούχους και ἄνδρας και πατέρας ἀόρχεις και ἐκτομίας και πωγωνίας. πρὸ δὲ τούτου κῆτος ὑπέρογκον εἰς **15** τὸν Αἰγούστου κεκλημένον λιμένα ἐξώκειλε και ἑάλω, και μίμημα **C** αὐτοῦ γεγονὸς και εἰς τὸ κυνηγέσιον εἰσαχθὲν πεντήκοντα ἄρκτους εἶσω λέγεται δέξασθαι. τὴν δὲ τοῦ Πλαυτιανοῦ θυγατέρα Πλαυτίλλαν τοῦ Σεύηρου τῷ νύῳ Ἀντωνίνῳ συζεύξαντος, τοσαῦτα τῇ θυγατρὶ ὁ Πλαυτιανὸς ἔδωκεν ὅσα πολλαῖς βασιλίσσαις ἤρκεσεν **20** ἄν. οὗτος ὑπέρμεγας γεγονὼς και πλείστον δυνηθεὶς, ἢ και ὑπὲρ

1 δὲ AC, και PW. 5 οὖν] οὖν και AB. 6 τοῦτον ιστόρηται] αὐτοῦ δεδιήγηται A. 15 πρὸ δὲ τούτου apud Xiphillinum est ante Plautiani necem. 17 και om A. 20 ἤρκεσεν B.

FONTES. Cap. 10. *Dionis Historiae Romanae* lib. 75 c. 14 — lib. 76 c. 17.

bus. unde aestivo tempore magna aquarum copia defluente Nilus exundet. et haec Romanos ex inferioris Mauritaniae hominibus Macennitidi finitimis comperisse, ac multos Romanos exercitus ad ipsum Atlantem pervenisse. haec de Nilo Dion refert, etsi alii diversa eadem de re tradiderunt.

10. Caeterum Plautianus praefectus, imperii paene cum Severo particeps et summa potestate subnixus, multos claros viros et pari dignitate praeditos interfecit, et prae insatiabili avaritia ab omnibus aliquid flagitans neque provinciam neque urbem ullam praetermisit quam non spoliaret: unde omnes ei plura quam ipsi Severo dabant, idem centum nobiles Romanos, non pueros duntaxat et adolescentes, sed maritos etiam castravit, ut iidem et viri et eunuchi, et patres intestabiles et castrati barbatique conspicerentur. ante id facinus ingens cetus in Augusti portum delatus est et captus, cuius simulacrum in amphitheatrum perlatum ursos quinquaginta abscondisse fertur. Plautianus vero filiae Plautillae a Severo Antonino filio desponsae tantum dedit quantum reginis pluribus satis fuisset. qui cum amplissimus evasisset,

τὸν Σευήρον αὐτόν, ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ Ἀντωνίνου ἐπιβουλευθεὶς ἐσφάγη καὶ ἄνωθεν εἰς ὄδόν τινα ἐρρίφη. οἱ δὲ τοῦ Σευήρου παῖδες Ἀντωνίνος καὶ Γέτας ὥσπερ τινὰ παιδαγωγὸν τὸν Πλυταιανὸν ἀποσεισάμενοι ἤπαν μετήσαν χεῖριστον.

5 Τότε καὶ Βούλλας Φήλιξ Ἴταλὸς ἀνὴρ ληστήμιον συστησάμενος ἐξακοσίων ἀνδρῶν ἐληΐζετο τὴν Ἴταλίαν ἐπ' ἔτη δύο. D πολλῶν δὲ φιλοτιμουμένων κατασχεῖν αὐτὸν ὁ δὲ οὐχ ἠλόσκετο, εὐμεθόδως διὰ τρόπων πολλῶν τοὺς αὐτὸν διώκοντας κατασφίζόμενος· ὧν ἓνα εἰς ἔνδειγμα τῶν ἄλλων ἐροῦμεν. ἑκατοντάρχου

10 παρὰ Σευήρου κελευσθέντος λοχηῖσαι αὐτόν, αὐτὸς ἐκείνῳ προσῆλθε δι' ἑαυτοῦ ὡς ἄλλος τις, καὶ διεβεβαίωσατο, εἰ ἔνοιτο, παραδοῦναι αὐτῷ τὸν ληστήν. τοῦ δὲ πεισθέντος εἰς λογγώδη τόπον ἀπαγωγῶν αὐτὸν ῥαδίως συνέλαβεν. εἴτα ἐπὶ βήματος καθίσας, ὡς δῆθεν ἄρχων τοῦ ληστήρου, μεταστειλόμενος τὸν

15 ἑκατόνταρχον, τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀπέξυρῆσε καὶ ἀφῆκεν αὐτόν, εἰπὼν, ἄγγελλε τῷ δεσπότῃ σου ὅτι "τοὺς δούλους P I 609 ὑμῶν τρέφετε, ἵνα μὴ ληστεύωσι." πολλοὺς γὰρ τῶν καιουρείων εἶχεν αὐτῷ προσχωρήσαντας. ὕστερον μέντοι ἐλήφθη καὶ θηροῖς ἐδόθη.

20 Σευήρος δὲ εἰς τὴν Βρεττανίαν ἐστράτευσεν, ἵνα μήθ' οἱ παῖδες ἐκδιαιτῶνται αὐτοῦ, μήτε τὰ στρατεύματα ὑπ' ἀργίας ἐκλείωνται. δύο δὲ γένη τῶν Βρεττανῶν εἰσι μέγιστα, Καληδό-

5 φάηξ ABC. 10 λοχηῖσαι C. 12 λογγώδη ABC Xiphilinus, λογώδη PW. 16 αὐτόν om AC. 17 ληστεύωσι A. 22 καληδόνοι AC Xiphilinus, Κάλυδόνοι PW.

adeoque Severum ipsum potentia superaret, insidiis Antonini generi occisus et ex superiore loco in viam proiectus est. quo tanquam pedagogo amoto Severi filii Antoninus et Geta nullo flagitio abstinerunt.

Eo tempore Bulla Felix homo Italus sexcentis latronibus coactis Italiam per biennium infestavit. et quamvis multi eum comprehendere studerent, tamen variis subinde rationibus magnaue solertia persequentes eludens non capiebatur: cuius hoc specimen esto. centurionem Severi iussu sibi insidiantem ipse quasi alius esset accessit, latronem ei se traditurum, si sequeretur, pollicens; et hominem verum id esse putantem in angustias perductum facile cepit. deinde pro tribunali sedens ut dux latronum centurionem capite raso cum his verbis dimisit "nuntia domino tuo ut servos suos alat, ne latrocinentur." multi enim caesariani liberti se ad eum contulerant. post tamen captus et bestiis oblectus est.

Severus autem expeditionem in Britanniam suscepit, ne et filii luxu corrumpentur, et legiones otio remollescerent. sunt autem duae gentes Britannicae maximae, Caledonii et Maeatae. utriusque asperos

νοιοι καὶ Μαῖαιται· καὶ νέμονται ἐκάτεροι ἄγρια ὄρη καὶ πεδία
 ἔρημα καὶ ἐλώδη, μήτε πόλεις ἔχοντες μήτε γεωργοῦντες τὴν γῆν,
 ἀλλ' ἐκ νομῆς καὶ θήρας καὶ ἀκροδρόμων τὰ πρὸς τὸ ζῆν πορίζο-
 B μνοι· ἰχθῦς γὰρ καὶ τοὶ παμπληθεῖς παρὰ τῆ νήσῳ τυγχάνοντας
 οὐ σιτοῦνται. σκηρῆται δ' εἰσὶ, γυμνοὶ τε ζῶσι καὶ ἀνυπόδετοι, 5
 κοιναῖς κεκρημένοι ταῖς γυναίξει, καὶ τὰ γεννώμενα πάντα ἐκτρέ-
 φοντες. δημοκρατοῦνται τε καὶ ληστεύουσι· καὶ στρατεύονται
 ἐπὶ ἀρμάτων, ἵππους ἔχοντες μικροὺς καὶ ταχεῖς, καὶ πεζοὶ τρέ-
 χουσί τε δξύτατα. ὄπλοις δὲ κέρηται ἀσπίδι καὶ βραχεῖ τινι
 δόρατι καὶ ἐγχειριδίῳ. λιμῶ δὲ καὶ ψύχει τάλαιπωροῦμενοι καὶ 10
 ἄλλαις κακώσεσι φέρουσι, καὶ εἰς τὰ ἔλη καταδύμενοι καρτε-
 ροῦσιν ἐπὶ πλείους ἡμέρας μόνην τὴν κεφαλὴν ἔξω τοῦ ὕδατος
 ἔχοντες, καὶ ἐν ταῖς ὕλαις τρέφονται ταῖς ῥίζαις καὶ τῷ φλοιῷ.
 C σκευάζουσι δὲ καὶ τι βρῶμα ἐξ οὗ ὅσον κνύμου μέγεθος ἐμφαγόν-
 τες οὔτε πεινώσιν οὔτε διψῶσιν. 15

Ἡ μὲν οὖν Βρεττανία τοιαύτη τίς ἐστι νῆσος, καὶ ὑπὸ
 τοιούτων ἢ μὴ Ῥωμαίοις ὑποκειμένη τότε ὤκειτο. εἶχον γὰρ ταύ-
 της μοῖραν Ῥωμαῖοι οὐκ ἐλαττωμένην πολλῶ τοῦ ἡμίσεος. καὶ
 τὸ μὲν μῆκος τῆς ὅλης νήσου ἐς στάδια ἐπτακισχίλια καὶ ἑκατὸν
 τριάκοντα δύο ἐκτείνεσθαι λέγεται, τὸ δὲ πλάτος ὡς ἐπίπαι ἐς 20
 W II 218 διασχιλιά πον καὶ τριακόσια, ἐστὶ δ' οὗ καὶ ἐλάττονα. ὁ δ' οὖν
 Σεῦηρος πάσης κρατῆσαι τῆς νήσου διανοοῦμενος εἰς τὴν Καλη-

4 περὶ AC. 8 παχεῖς C. 9 post ἀσπίδι PW add τινι,
 om AB. 17 τότε ὑποκειμένη AB. 18 ἡμίσεως A. 19 καὶ
 om A. 20 δύο om A. 21 τριακόσια] Xiphilinus add δέκα.
 22 καληθονίαν AC, Καλυθονίαν PW.

montes et campos incultos ac palustres incolentes neque urbes habent
 neque terram colunt, sed ex pastu, venatione, fructibus arborum victi-
 tant: piscibus enim, quamvis abundet insula, non vescuntur. in taber-
 naculis habitant, nudi et sine calceis degunt, mulieribus promiscue utun-
 tur, infantes omnes educant. re publica populari utuntur, et latrocian-
 tur: militant cum in curribus, equos habentes parvos et celeres, tum
 pedites; ac celerrime cursitant. arma sunt clipeus, brevis hasta et pugio.
 aerumnas famis frigoris aliasque vexationes tolerant. paludes subeunt,
 et in iis per dies complures morantur, solis capitibus ex aquis eminentes,
 et in silvis radicibus et corticibus se sustentant. parant etiam quod-
 dam edulii genus, de quo si fabae magnitudine gustarint, neque sitiunt
 neque esuriunt.

Talis igitur insula Britannia erat, et quatenus eam Romani non
 tenebant, a talibus hominibus incolebatur. nam partem eius Romani
 semisse haud multo minorem obtinebant. longitudo eius ad 7132 extendi,
 in latitudinem 2300 fere stadia patere dicitur: alicubi etiam angustior.
 Severus igitur totius insulae potiri cupiens, in Caledoniam impressione

δονίαν εισέβαλε, καὶ πράγματα ἔσχε μῆτε μαχησάμενος μῆτ' ἐν παρατάξει πολέμιον θρασάμενος, ἀλλ' ὕλοτομῶν καὶ τὰ μετέωρα D κατασκάπτων. οἱ δὲ αὐτοῦ στρατιῶται σκιδνάμενοι ἐκτιννύοντο ἐπιβουλεύμενοι, καὶ πολλαὶ χιλιάδες ἀπώλοντο. τῶς μέντοι ἐς 6 ὁμολογίαν τοὺς Βρεττανοὺς ἐλθεῖν κατηνάγκασε.

Φροντίσι δὲ αὐτὸν ὁ Ἀντωνῖνος ὁ υἱὸς περιέβαλεν ἀκολάστως βιοῦς καὶ δῆλος ὢν εἰ δυνήθει τὸν ἀδελφὸν διαχειρισόμενος. καὶ αὐτῷ δὲ τῷ πατρὶ ἐπεβούλευε, καὶ ἐπεφώρατο δις. ἀλλ' οὐδὲν δεινὸν ἔπαθεν ὁ Ἀντωνῖνος πρὸς τοῦ πατρὸς· καλέσας 10 δὲ αὐτὸν καὶ τὸν Παπιανὸν καὶ τὸν Κάστορα (δοῦλος δ' ἦν ὁ Κάστωρ αὐτοῦ, ἄριστος ἀνὴρ καὶ πιστότατος), καὶ ξίφος εἰς τὸ P I 610 μέσον θέμενος, ἔφη πρὸς τὸν υἱὸν “εἰ ἀποκτεῖναι με θέλεις, ἐνταυθά με κατάχρησαι, καὶ μὴ πάντων δρώντων” εἰ δ' αὐτόχειρ μου γενέσθαι ὀκνεῖς, κέλευσον παρόντι Παπιανῷ τῷ ἐπάρχῳ 15 ἵνα με ἐξεργάσθαι· οὐ γὰρ ἀπειθήσει σοὶ αὐτοκράτορι ὄντι.”

Ἀποστάντων δ' αὐθις τῶν Βρεττανῶν ἠτοιμάζετο ὡς πολεμήσων αὐτοῖς. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ κατὰ τὴν νῆσον διάγων ἀπήλλαξε νοσῶν, καὶ τοῦ Ἀντωνίνου ὡς λέγεται συννεργασαμένου πρὸς τοῦτο. πρὶν οὖν ἐκπενεῦσαι, λόγος αὐτὸν τοῖς παισὶν εἰπεῖν “ὁμο- 20 νοεῖτε, τοὺς στρατιώτας πλουτίζετε, τῶν ἄλλων μὴ ἀμελεῖτε.” B ἤρξε δὲ ἐπτακαίδεκα ἔτη καὶ μῆνας ὀκτὼ ἔφ' ἡμέραις τρισί, βι-

4 ἐς ὁμολογίαν om A. 7 διαχειρισάμενος A. 8 πεφώρατο AC. 10 παπιανόν B, Παπιανόν Xiphilinus. “Παπιανόν tres mss” DUSCANEIUS. Παπιανόν etiam Exc. Vatic. 13 καὶ μὴ πάντων δρώντων om Xiphilinus. 16 ἀποστάντι A. 20 τῶν ἄλλων μὴ ἀμελεῖτε] Xiphilinus τῶν ἄλλων πάντων καταφρονεῖτε.

facta occupatus fuit non pugnando (neque enim hostilem aciem vidit), sed succidendis silvis et montibus complanandis. eius vero milites palantes per insidias occidebantur, eoque pacto multa milia perierunt tamen Britannos ad deditiōnem compulit.

Antonini autem filii luxus et immodestia, se fratrem, si posset, occisurum haud dissimulantis, sollicitudinem ei attulit. quin patri etiam insidians, bis deprehensus, graviores poenas non dedit. nam pater ei Papiano et Castore praesentibus (erat autem Castor servus eius, vir optimus et integerrimus) ense in medium posito illud duntaxat dixit “si me cupis interficere, hic me conficito, non inspectantibus omnibus: sin tuis manibus me occidere dubitas, Papianum praefectum praetorio id facere iubeto: neque enim tibi, cum sis imperator, non parebit.”

Cum Britanni defecissent, in ipso belli apparatu ex morbo in insula decessit, morte, ut aiunt, ab Antonino accelerata. sed priusquam exspiraret, filiis mandasse fertur ut concordessent, milites ditarent,

σας τὸ σύμπαν ἕτη ἐξήκοντα καὶ πέντε καὶ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας ἑννέα καὶ εἴκοσι.

Τοιαύτη δ' ἦν αὐτῷ ἡ διαγωγή ἐν εἰρήνης καιρῷ. ἔπραττέ τι νυκτὸς ὑπὸ τὸν ὄρθρον, εἶτα ἐβιάδιζε λέγων καὶ ἀκούων τὰ τῆ ἀρχῆ πρόσφορα, καὶ οὕτως ἐδίκαζεν ἕως μεσημβρίας, εἰ μὴ τις 5 μεγάλη ἦν ἑορτή, καὶ τοῖς συνδικάζουσι παρηγοίαν ἐδίδου· καὶ ἐπὶ τούτοις ἵππευεν, εἰτ' ἐλούετο, ἤριστα τε καὶ ἐκάθευδε, καὶ ἀναστὰς τὰ λοιπὰ προσδιώκει, καὶ λόγοις ὠμίλει ἐν περιπάτῳ Λατίνοις τε καὶ Ἑλληνικοῖς, καὶ πρὸς ἐσπέραν ἐλούετο αὐδῆς καὶ C ἐδέλφνει· καὶ ἐν ταῖς πάνυ ἀναγκαίαις ἡμέραις τὰ πολυτελῆ δεῖ- 10 πνα συνεκρότει.

11. Ἐπὶ τούτου διωγμοῦ κινήθέντος κατὰ τῶν εὐσεβῶν πολλοὶ μὲν ἠνδρίσαντο καὶ μαρτυρίου στεφάνους ἤραστο, τότε δὲ καὶ Λεωνίδης ὁ πατὴρ Ὀριγένους κατασχεθεὶς καὶ ἐφ' ἑτέρας τιμωρίαις τέλος τὴν κεφαλὴν ἐκτεμηθεὶς νέον κομιδῆ καταλείπει 15 τὸν παῖδα. ὃς ἔτι παῖς ὢν ὄργῳ πρὸς τὸ μαρτύριον λέγεται· ἡ δὲ γέ μῆτηρ αὐτοῦ λόγοις πρότερον ἐπειρᾶτο τὸν υἱὸν ἀπάγειν τῆς ἐγκλησίσεως, ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, τὴν ἐσθῆτα πᾶσαν ἀφαιλετο καὶ οὕτως οἴκοι μένειν καὶ ἄκοντα παρισκεύασεν. ὁ δὲ ἀπρότιος

2 ἑννέα καὶ εἴκοσι] εἴκοσι B, πέντε καὶ εἴκοσι Xiphilinus. 5 μεσημβρίας A Xiphilinus, τῆς μεσημβρίας PW. 8 προσδιώκει AC Xiphilinus, προσδιώκει PW. 14 ὄριγένους ABCW, Οριγένους P, et sic ubique. 16 ὄργα, omisso λέγεται, A.

Fontes. Cap. 11. Eusebii *Historiæ ecclesiasticæ* lib. 6 c. 1 — c. 26. addita sunt ἄλλοι δὲ φασὶ — νεκροῖς εὐκίναται p. 558 v. 8 — c. 10.

caeteros non negligerent. imperavit annos 17, menses 8, dies 3: vixit annos 65, menses 9, dies 29.

Eius vitæ ratio huiusmodi fuit in pace. noctu agebat aliquid sub diluculum, deinde ambulando ea mandabat et audiebat quæ ad imperium pertinebant, atque ita ius dicebat usque ad meridiem, nisi magnum festum esset, assessoribus sententiæ libere dicendæ potestate data. post hæc equitabat, deinde lavabat, prandebat, meridiabat. experrectus reliqua negotia peragebat, et inter deambulandum Graecis et Latinis disciplinis vacabat. vesperi denuo lavabat et cenabat. diebus summe necessariis sumptuosa convivia comparabat.

11. Mota sub eius imperio persecutione contra pios, multi fortiter obito certamine martyrii coronam meruerunt. tum etiam Leonides, Origenis pater, captus et post alia supplicia obruncatus filium admodum parvum reliquit, qui puer adhuc martyrii cupidus fuisse perhibetur. mater igitur cum eum verbis frustra a sententiâ deducere conaretur, vestibus omnibus occultatis effecit ut vel invitus maneret domi. cum

ὧν ἐπιστέλλει τῷ πατρὶ καθειργμένῳ, ὑπαλείφων ἐκεῖνον πρὸς τὸ μαρτύριον, πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα γράψας “ἐπεχε μὴ δι’ ἡμῶς ἄλλο τι φρονήσῃς.” παῖς δ’ ἔτι τυγχάνων καὶ τὴν ἐγκύκλιον μετιῶν παιδείαν καὶ ταῖς θείαις γραφαῖς ἐνησχόλητο, τοῦτο δ’ οἱ τοῦ πατρὸς ἐπιτάσσοντος. ὁ δὲ οὐχ ὡς παῖς τοῖς λόγοις τοῖς ἱεροῖς ἐξ ἐπιπολῆς ἐνετύγχανεν, ἀλλὰ καὶ βυθυτέρας ἤπιετο θεωρίας, καὶ ἐρωτῶν συνεχῶς τὸν πατέρα πράγματα παρῆχεν αὐτῷ. ἐκεῖνος δὲ λόγῳ μὲν ἐπέπλητε τὸν παῖδα τῆς πολυπραγμοσύνης, τῇ δ’ ἀληθείᾳ τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἐξεπλήττετο· καὶ ὑπνοῦντι τῷ υἱῷ 10 ἐφιστάμενος ἐγύμνου τὰ στέφρα τούτου πολλάκις καὶ κατησπάζετο ὡς θείου πνεύματος οἰκητήρια, καὶ τῆς εὐτεκνίας ἑαυτὸν ἐμακάριζε. τοῦ δὲ πατρὸς αὐτοῦ μαρτυρίῳ τελειωθέντος ἐσπάνιζε τῶν P I 611 ἀναγκαίων ὁ Ὠριγένης. προσληφθεὶς δὲ παρὰ τινος γυναικὸς τῶν W II 219 ἐπιφανεστάτων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἧ καὶ πλοῦτος ἦν δαυιληῆς, καὶ 16 τις ἀνὴρ Ἀντιοχεὺς εἰς θεοῦ τάξιν υἱοῦ αὐτῆ εἰσπεποιήτο Παῦλος τὸ ὄνομα, εἰς τις τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ αἰρεσιωτῶν, ἐφ’ ὃν πλήθους καθ’ ἑκάστην ἀθροιζομένου (ἰδοῦναι γὰρ ἱκανὸς ἐν λόγοις), ἐξ ἀνάγκης συνῶν αὐτῷ ὁ Ὠριγένης οὐδέ ποτε αὐτῷ συνίστατο κατὰ τὴν εὐχὴν, ὡς ἰστόρηται, βδελυττόμενος τὸν ἄνδρα ὡς μὴ 20 ὀρθόδοξον. ὀκτωκαιδέκα δ’ ἔτων γεγονῶς τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατηχητικοῦ προέστη διδασκάλειον, καὶ τοὺς τότε ἀθλοῦντας ἐπιώτρυνε πρὸς τὴν ἄθλησιν, καὶ ἀπιούσι τὴν ἐπὶ θάνατον

1 ἐκεῖνον] τὸν ἄνδρα A. 2 post γράψας A add πρὸς ἄμα.
 6 ἐτύγχανεν A. 9 αὐτοῦ om A. 10 τούτου πολλάκις AB,
 πολλάκις τούτου PW. 11 ὡς τοῦ θείου A. 15 υἱοῦ add
 AB Eusebius. 17 πλήθος C.

autem egredi non posset, patrem per litteras ad martyrium est cohortatus, inter caetera his etiam verbis positis “perseverato, neque nostri causa mutaris sententiam.” in pueritia sacrarum litterarum studium patris iussu cum liberalibus disciplinis coniunxit: neque divina oracula obiter legit, sed ad reconditam doctrinam penetrare studuit, patri frequentibus interrogationibus molestus. qui cum eius curiositatem verbis obiurgaret, se vera ingenium mirabatur; et pueri dormientis pectus nudatum ut sancti spiritus habitationem saepe deosculabatur, sibi que talem filium gratulabatur. post martyrium patris inopia laborans a clarissima et locuplete quadam Alexandrina matrona susceptus est, quae Antiocheum Paulum ex haereticis Alexandrinis unum sibi adoptarat. ad quem cum ob eloquentiae opinionem in dies turba confueret, Origenes necessario illi familiaris nunquam precanti adstitisse fertur, perversam hominis opinionem abominatus. annos 18 natus instituentis Christianae religionis tironibus praefuit; et martyres cum ad mortem raperentur comitans atque ad certamen fortiter obeundum cohortans, multitudinem

- B** παρωμάσσει και ἐπεθάρρουνεν, ὡς και πολλὰκις αὐτῷ. τοὺς δὴ-
 μους ἐπιμανῆσαι· οὐδ' ἐκ θείας ἀρωγῆς διεδίδρασκεν. οὐ λόγῳ
 δὲ μόνῳ μέγας ἦν ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ και βίον διέβλω φιλόσοφον και
 τῷ λόγῳ συνάδοντα. οὔτε γὰρ δεύτερον ἔχειν χιτῶνα ἰστόρηται
 οὐδ' ὑποδεῖσθαι τοὺς πόδας ἐπ' ἔτεσι πλείοσιν οὔτ' οἶνω κεχοῆ- 5
 σθαι οὔτε τροφήν παρὰ τὴν ἀναγκαίαν προσεῖσθαι. ὡς δὲ ὁ
 Εὐσέβιος ἰστορεῖ ὅτι ἔρωτι σωφροσύνης και ἀπέκοψε τὰ παιδο-
 γόνα μόρια αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ φασὶ μὴ ἐκτεμεῖν αὐτὸν ταῦτα,
 πόαν δὲ τινα τούτοις ἐπενεγκεῖν, ἐξ ἧς ναρκωθῆναι ταῦτα συνέβη
 τοσοῦτον ὡς και νεκροῖς λαικέναι. ἀφίκετο δὲ και εἰς Ῥώμην Ζεφυρί- 10
 νου τῆς ἐν αὐτῇ ἐκκλησίας προῖσταμένου· εἶτ' αὐθις ἐπανῆλθεν εἰς
C Ἀλεξάνδρειαν. ἐξηγεῖτο δὲ τὰ Ἑβραϊκά, και τὴν Ἑβραϊδα διάλεκτον
 ἐκμαθὼν και τὰς παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις οὐσας γραφὰς Ἑβραϊκοῖς
 στοιχείοις κτησάμενός τε και ἐπιὼν, και τῶν ταύτας ἡρμηνευκό-
 των συαγαγὼν τὰ συγγράμματα, τῶν ἑβδομηκονταδύο δηλαδὴ, 15
 τοῦ τε Ἀκύλα και τοῦ Συμμάχου και τοῦ Θεοδοτίωνος και δύο
 ἄλλων ἀνωνόμων ἐρμηνέων (ἡγνόηται γὰρ τὰ κελίων ὀνόματα),
 ἐφιλοπόνησε τὰ τῶν ἐξαπλῶν λεγομένων συγγράμματα. ἐν δὲ τοῖς
 ψαλμοῖς και ἐβδόμης μέμνηται ἐρμηνεύας ὡς ἐν Ἰερικοῦ εὐρημέ-
 νης. ἰδιαιτάτα δὲ τὴν Ἀκύλα και Συμμάχου και Θεοδοτίωνος 20
D ἔκδοσιν μετὰ γε τῆς τῶν ἑβδομήκοντα και δύο παρατιθεῖς, τὰ
 λεγόμενα τετραπλῶ παραδέδωκε.

1 συμπαρωμάσσει A. δῆμονος C, δημόιος PW: Eusebius πολ-
 λάκις ἐπιμανεῖς ὁ ἐν κέλῳ τῶν ἔθνων δῆμος μικροῦ θεῖν κατέλε-
 σεν. 6 ὡς ἰστορεῖ δὲ ὁ εὐσέβιος ὅτι A. 7 Εὐσέβιος]
 Historiae ecclesiasticae lib. 6 cap. 8. 8 ἄλλοι] iam Eriphanus
 Haeres. 64 3 T. 1 p. 527 ed. Petav. οἱ μὲν λέγουσι νεύρον ἀπο-
 τετμημέναι —, ἄλλοι δὲ οὐχὶ φασιν, ἀλλὰ ἐπενόησέ τι φάρμακον
 ἐπιθεῖναι τοῖς μορίοις και ἀποξηρᾶναι. 16 ἀκόλα A. 17 ἡγνόη-
 ται AC, ἀγνόηται B, ἡγνόηται PW. 22 παρέδωκε, ut videtur, B.

saepius contra se concitatam divina ope effugit. neque vero doctrina
 dantaxat excelluit, sed et vitam philosopho dignam doctrinaeque con-
 sentaneam egit. neque enim duas habuisse tunicas neque calceis pluri-
 bus annis usus esse et vino abstinuisse neque cibum nisi necessarium
 cepisse fertur. ac, ut narrat Eusebius, castitatis amore genitales sibi
 partes ipse praecidit. verum alii non praecisas illas sed adhibita herba
 ita emarcuisse ferunt ut mortuae esse viderentur. Zephyrino pontifice
 Romam profectus est. inde Alexandriam reversus Hebraico sermone
 cognito scripta Hebraeorum enarravit; eaque litteris Hebraicis exarata,
 adiunctis interpretationibus, videlicet septuagintaduorum, Aquilae, Sym-
 machi, Theodotionis et duorum aliorum interpretum, quorum nomina
 ignorantur, ea quae dicuntur Hexapla elaboravit. in Psalmis etiam
 septimae interpretationis meminit Hierichunte repertae. separatim vero
 Aquilae, Symmachi et Theodotionis editione cum septuagintaduorum
 interpretatione composita, Tetrapla quae dicuntur edidit.

Δημητρίον μέντοι, ὃν ἄνω παραδέδωκεν ὁ λόγος τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίας προστῆναι, Θανόντος, Ἑρακλᾶς τῆς ἐπισκοπῆς ἀξιούται, φοιτητῆς Ὠριγένους γενόμενος. τῆς δ' ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας προΐστατο Νάρκισσος, ἀνὴρ θαυματοποιός, 5 ὃς ψευδῶς παρὰ τινων κατηγορηθεὶς, ἐραστής δὲ βλου ὢν ἀναχωρητικοῦ, διέδρα λαθῶν καὶ ἐν ἐρημίαις ἠδύλιζετο ἀγνοούμενος. τοῦ δὲ ἀνακεχωρηκός ἀντεισάγεται Δίος, μεθ' ὃν προχειρίζεται Γερμανίων, εἶτα Γόρδιος· ἐφ' οὗ ἐπανελθὼν αὐθις ὁ Νάρκισσος ὑπὸ τῶν πιστῶν ἐπὶ τὴν προστασίαν παρακαλεῖται. μὴ δυναμένου P I 612

10 δὲ τοῦ Ναρκίσσου διὰ γῆρας βαθῶν λειτουργεῖν, Ἀλέξανδρος διαπρέψας πρότερον τῇ διὰ Χριστὸν ὁμολογίᾳ, τότε δὲ ἐπισκοπῆς ἐν τῇ τῶν Καππαδοκῶν χώρα ἤξιωμένος, ἐξ ἀποκαλύψεως προσελήφθη παρὰ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πιστῶν ἕμα τῷ Ναρκίσσῳ διέπειν τὰ τῆς ἐκκλησίας. ἐν δὲ τῇ Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίᾳ Σαρα- 15 πλῶνος ἀναπαυσαμένου Ἀσκληπιάδης τὴν ἐπισκοπὴν παρελήφει· οὗ καὶ ὑπομνήματα σώζεσθαι φησὶν ὁ Εὐσέβιος.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως· (12) Ἀντωνίνος δὲ ἐδόκει μὲν κοινῶν ποιεῖσθαι τῆς ἀρχῆς Γέταν τὸν ἀδελφόν, τῇ δ' ἀληθείᾳ μόναρχος ἦν. καὶ τοῖς μὲν πολεμίοις τῶν Βρεττανῶν αὐτίκα B

20 ἐσπέισατο τῆς τε χώρας αὐτοῖς καὶ τῶν φρουρῶν ἐκστάς, τὸν δὲ

1 ὃν ἄνω παραδέδωκεν ὁ λόγος A, οὗ ἄνω ὁ λόγος ἐμνήσθη PW. 5 ψευδῶς ABCW, ψεύδος P. 9 ante παρακαλεῖται A add αὐθις. 11 ἐπίσκοπος AB. 16 Serapionis commentarios exstare narrat Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 6 c. 12. 18 τῆς ἀρχῆς ποιεῖσθαι B. 20 αὐτῆς A.

FOENTES. Cap. 12. Dionis Historiae Romanae lib. 77 c. 1 — lib. 78 c. 8.

Demetrio, quem supra ecclesiae Alexandrinae praefuisse memini, defuncto, Heraclius Origenis auditor pontifex est delectus. Hierosolymitanae ecclesiae praefuit Narcissus, vir miraculis clarus et vitae solitariae amans. qui cum ob falsam criminationem clam profugisset atque in desertis lateret, in eius locum Dius introducitur. post eum designatur Germanio: inde Gordius. sub quo Narcissus in urbem reversus cum ecclesiae ministeria, ad quam gubernandam a fidelibus vocabatur, obire prae senio non posset, Alexander pridem confessione Christi inclitus, tum vero in Cappadocia episcopus, ex revelatione a fidelibus Hierosolymitanis accessitus est, ut una cum Narcisso ecclesiam administraret. Serapione defuncto Antiochenae ecclesiae factus est Asclepiades episcopus: cuius commentarios exstare narrat Eusebius.

Atque haec bactenus: (12) Antoninus autem etsi potestatem cum fratre Geta communicare videbatur, tamen re vera solus dominabatur. et cum Britannis hostibus statim pace facta, agris et castellis cedens,

W II 220 Ἐπαρχὸν τὸν Παπιανὸν μετέστησε τῆς ἀρχῆς· ἑτέροισ δ' ἀπέκτεινε, καὶ τὸν τροφέα αὐτοῦ Εὐδοκὸν τὸν καὶ Κάστορα καὶ τὴν ἰδίαν γυναῖκα τὴν Πλαυτίλλαν καὶ τὸν αὐτῆς ἀδελφὸν τὸν Πλαύτιον καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν. ἐπεβούλευε μὲν γὰρ αὐτῷ πρὸ μακροῦ, οὐκ ἠδύνατο δὲ κτεῖναι αὐτὸν φρουρούμενον ὑπὸ 5 στρατιωτῶν καὶ ἐτέρων συγχῶν. εἶτα ἔπεισε τὴν μητέρα μόνους σφῶς ἐπὶ καταλλαγῇ μεταπέμψασθαι. καὶ ὁ Γέτας πιστεύσας εἰσῆλθε μετὰ τοῦ Ἀντωνίνου εἰς τὸ δωμάτιον· καὶ ὁπίσω σφῶν C ἑκατοντάρχαί τε πρὸς τοῦτο ἡτοιμασμένοι παρὰ τοῦ Ἀντωνίνου εἰσωθῆσαντες ἐκείνους ἐκεί τὸν Γέταν κατέκοψαν, τῷ τραχήλῳ 10 τῆς μητρὸς προσφύντα καὶ τοῖς μαστοῖς καὶ τοῖς στήθεσιν, ὥστε τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀναπλησθῆναι αὐτήν, πληγῆναι δὲ καὶ τὴν χεῖρα. ἡ δ' ἐκ τοῦ φόβου οὐδὲ τοῦ τραύματος ἤσθετο. καὶ οὐδὲ πενθῆσαι αὐτῇ τὸν υἱὸν ἐξιγένετο οὕτως οὐκ ἐκρῶς καὶ ἀώρως ἀπολωλότα (δύο γὰρ καὶ εἴκοσι ἐτῶν ἦν καὶ ἑννέα μηνῶν), δεδοικυῖα 15 μὴ καὶ αὐτὴ συναπόληται.

Ἐπιπλοῦντος δ' αὐτίκα καταλαβὼν τὸ στρατόπεδον "χαίρετε" εἶπεν "ὦ ἄνδρες συστρατιῶται· καὶ γὰρ ἤδη ἔξεστί μοι ἐργετέιν ὑμᾶς, ἐπεὶ εἷς ἐξ ὑμῶν εἰμι, μεθ' ὑμῶν δὲ καὶ δι' ὑμᾶς ζῆν ἐθέλω, ἵν' ὑμῖν πολλὰ χαρίζωμαι· εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ μεθ' 20

1 Παπιανὸν pro Παπιανῶν, ut supra p. 555 v. 10.

2 Εὐδοκὸν τὸν καὶ Κάστορα]

Xiphillinus ὃν ἦν καὶ Εὐδοκὸς ὁ τροφεὸς αὐτοῦ, ὁ Κάστωρ, ἡ τε γυνὴ αὐτοῦ ἡ Πλαυτίλλα.

4 ἑαυτοῦ] οἰκεῖον A. 5 πρὸ] ἀπὸ C. πρὸ μακροῦ] Xiphillinus ἐν τοῖς Κρονίοις.

φρουρούμενον ὑπὸ στρατιωτῶν A, ὑπὸ στρατιωτῶν φυλαττούμενον PW: Xiphillinus στρατιῶται τὸν Γέταν ἐφροσφρον.

6 ἐτέρων] ἄλλων A. 13 καὶ add A. 15 δεδοικυῖα PW.

19 δὲ] τε A.

Papiano praefecto praetorio magistratum abrogavit. alios occidit: atque inter caeteros Evodum, qui et Castor dicebatur, nutricium suum; et uxorem Plantillam, eiusque fratrem Plantium; denique fratrem quoque Getam, quem cum iam pridem insidiis appetitum propter custodiam militum et plurium aliorum occidere non potuisset, tandem matri persuasit ut ipsos solos reconciliandae gratiae causa arcesseret. quod Geta verum esse ratus, cum Antonino conclave ingressus est. tum centuriones ab Antonino subornati per vim subsecuti Getam collo mamillis et pectori matris inhaerentem occiderunt, ut sanguine sinus illius impleretur, manu quoque vulnerata: sed ea prae timore vulnus non sensit. nec lagere filium ausa est, adeo miserabiliter et immatura aetate interfectum (natus enim tam erat annos 22 et 9 menses), verita ne et ipsa occideretur.

Antoninus autem propere castra ingressus "gaudete" inquit "com-militones: nunc enim mihi vobis benefacere licet; quoniam unus e vobis sum, et vobiscum et per vos vivere volo, ut multa in vos beneficia

ὁμῶν γε θανάτιν εὐχομαι.” πρὸς δὲ τὴν σύγκλητον τῇ ὑστεραίᾳ
 πλεῖστα διαλεχθεῖς, τέλος εἶπεν “ἀκούσατέ μου· ἵνα πᾶσα ἡ
 οἰκουμένη χαρῆ, πάντες οἱ φρυγάδες κατελθέτωσαν.” τῶν δὲ
 5 καισαρείων καὶ τῶν μετὰ τοῦ Γέτι στρατιωτῶν ἐς δύο μυριάδας
 ἀπέκτεινε, καὶ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν παμπόλλους διέφθειρε,
 καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τὴν Γῶμην ἐστέρησε. τὸ δὲ ξίφος
 δι’ οὗ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπεσφάγη ἀνάθημα ἐποιήσατο. ἐκ δὲ
 τῶν φόνων εἰς παιδιὰς μετιῶν καὶ ἐν ταύταις ἐφόνα. καὶ εἰς μὲν
 τοὺς στρατιώτας φιλοδωρότατος ἦν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀνθρώπους
 10 περιδύειν ἀποσυλῶν ἐκτρέχειν ἐτίθειτο σποῖδασμα, καὶ οὐχ ἤκιστα
 τοὺς συγκλητικούς. οὕτω δὲ παρὰ πάντα τὸν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ P I 613
 χρόνον ἡ ἐπήκοος αὐτῷ γῆ ἐπορθήθη, ὥστε ποτὲ τῆς Ἰουλίας
 εἰπούσης ὅτι “οὐκέθ’ ἡμῖν οὔτε δίκαιος οὔτ’ ἄδικος πόρος ἐπο-
 λίπεται” ἀπεκρίνατο τὸ ξίφος ἠρκῶς “θάψει μητὲρ· ἕως γὰρ
 15 ἂν τοῦτ’ ἔχωμεν, οὐδὲν ἡμῶς ἐπιλείψει.” ἦν δ’ ἐπὶ πᾶσι καὶ
 ἄπιστος. καλέσας γὰρ τὸν τῆς Ὀσροηνῆς βασιλέα Ἀβγαρον ἤκειν
 παρ’ αὐτὸν ὡς φίλον, ἔδθησεν ἐλθόντα καὶ οὕτω τὴν Ὀσροηνὴν
 ἐχειρώσατο. καὶ τὸν τῶν Ἀρμενίων βασιλέα πρὸς τοὺς ἰδίους
 παιδᾶς διαφερόμενον γράμμασι φιλικοῖς ὡς εἰρηνέωσαν αὐτοὺς
 20 μετεπέμψατο, καὶ τὰ αὐτὰ τῷ Ἀβγάρῳ καὶ εἰς ἐκείνους ἐποίησεν. B
 ἄλλ’ οὐχὶ καὶ τῶν Ἀρμενίων ἐκράτησεν, εἰς ὅπλα δ’ ἐχώρησαν·
 καὶ οὐδεὶς ἔτι ἐκείνῳ ἐπίστευεν. ἐν μέντοι ταῖς ἀνάγκαις καὶ ταῖς

3 φρυγαδεύοντες B. 5 καὶ ἐκ — διέφθειρε om B. 7 δὲ
 add AB. 10 σποῖδασμα om C. 11 ἀρχῆς] ζωῆς A.
 13 ἡμῶν C. 15 ἔχωμεν C Xiphilinus, ἔχομεν PW. 17 ἐλθόντα
 ἔδθησε AB. 20 καὶ τὰ] τὰ δ’ A.

conferam. quod si non potero, mori vobiscum opto.” postridie post
 longam orationem apud senatum habitam dixit “audite me: ut totus orbis
 terrarum gaudeat, omnes exsules redeunt.” ex caesianis armis et
 Getae militibus ad viginti milia occidit, Roma multis viris fortibus spo-
 liata. ense quo frater occisus est consecravit. a caeditibus ad ludos
 descendit, ac ne eos quidem incruentos. in milites liberalissimus, cae-
 teros mortales senatorii praesertim ordinis vexare, spoliare, deglu-
 bere studio habuit. sic autem per omne tempus imperii illius omnes
 populi Romani provinciae vastatae sunt, ut cum aliquando Iulia dixisset
 “nullus nobis neque iustus neque iniustus quaestus relinquatur”,
 stricto ense responderit “bono animo es, o mater: dum enim hunc
 tenuerimus, nihil nobis deerit.” ad omnia caetera flagitia etiam per-
 fidus fuit. nam Osroënes regem Abgarum per amicitiae speciem ad
 se vocatum in vincula coniecit, itaque regno illius potitus est. Ar-
 meniorum quoque regem cum filiis suis rixantem amicis litteris tan-
 quam compositurus controversiam arcessitum eodem modo quo Abgarum
 tractavit. sed Armenios non subegit: hi enim ad arma descenderunt.

κατεπειγούσαις στρατείαις λιτὸς ἦν καὶ ἀπέριττος, καὶ συνεβιάδιζε τοῖς στρατιώταις καὶ συνέτρεχε, μὴ λουόμενος, μὴ μεταμφιεσμένοις, ἀλλὰ πᾶν ἔργον συνεργαζόμενος καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις σιτοῦμενος. καὶ τοὺς προέχοντας δὲ τῶν πολεμίων εἰς μονομαχίαν προεκυλεῖτο ἐνίοτε. τὰ μέντοι στρατηγικὰ οὐκ εὖ ἐκείνῳ μετεχει- 5 ρίζετο. πάντα δ' ἦν αὐτῷ κίβδηλα, καὶ αὐτὸ τὸ νόμισμα. ἐνόσει C δὲ καὶ ἐμφανέσι καὶ ἀρρήτοις ἀρρωστήμασι. καὶ πολλάκις καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὸν ἀδελφὸν ξιφίτρις ἐδόκει ἐλαύνειν αὐτόν. διὸ λέγεται καὶ τὰς ψυχὰς ἐπωδαῖς ἀναγυγεῖν τοῦ τε πατρὸς καὶ τοῦ Κομόδου καὶ ἄλλων, μόνον δὲ τὸν Κόμοδον αὐτῷ φάναι 10 "στεῖχε δίκης ἄσπον", καὶ ἐπὶ τελευτῆς "κρυφίῳσι τόποις ἔχων δυσαλθέα νοῦσον." εἶχε δὲ καὶ ὠτακουστὰς καὶ διοπτρεύοντας, W II 221 καὶ πάντα αὐτῷ καὶ τὰ βραχυτάτα ἀνηγγέλλετο. καὶ ἐπήγγαλλε μὲν ὡς προωιάτερον δικάσων ἢ ἄλλο τι δημόσιον πράξων, παρέτεινε δὲ καὶ ὑπὲρ τὴν μεσημβρίαν ἢ καὶ εἰς ἐσπέραν αὐτήν, μηδὲ εἰς 15 D τὰ πρόθυρα εἰσδεχόμενος τοὺς συνειλεγμένους τῆς γερουσίας. ἀλλὰ καὶ ἐμιαίφονει καὶ πυρηνόμει καὶ τὰ χρήματα κατανήλισκον, οὐδ' ἐπειθετο τῇ μητρὶ καὶ περὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων παραινούση πολλὰ καὶ χρηστά. ἔχειρε δὲ καὶ μάγοις καὶ γόησι. κατὰ Πάφ- 20 θων δὲ στρατεύσας, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος καὶ τρυφῶν καὶ 20 ἀγῶνας μονομαχίας συνιστᾷς, ὡς ἐν μεγάλοις πόνοις ἐγκινδυνεύων

4 δὲ om A. 5 μέντοι] μὲν C. 11 στεῖχε etiam Xiphilinus, βαινε Dionis exc. Peir. τοποῖσιν Xiphilinus. 12 καὶ alterum om B. 17 ἀλλὰ] ὁ δὲ AC. κατανήλισκον B. 19 καὶ prius om B. μάγοις] τοῖς μάγοις A cum Xiphilino. 20 ἐν] ἐν τῇ B Xiphilinus. 21 συνιστᾷς A.

neque quisquam ei amplius fidem habuit. verum in necessitatibus et expeditionibus quae moram non ferebant tenuis et frugalis fuit. cum militibus una et ambulavit et cursavit; non lavit, non vestem mutavit, sed quodvis opus una aggressus est, eodemque cum illis victu usus. hostes insigniores aliquando ad singulare certamen provocavit. sed ducis munia parum commode obiit. omnesque res eius adulterinae fuerunt, atque adeo ipsum nomisma. laboravit et manifestis et occultis morbis, ac saepe et patrem et fratrem strictis ensibus in se irruere putavit. quare patris, Commodi et aliorum manes elucisae fertur, sed solus ei Commodus respondisse "perge ad supplicium", et ad extremum "letale tegens obscenis partibus ulcus." delatores et speculatores aluit, per quos etiam minutissima quaeque ad eum referebantur. iudicia et alias publicas actiones mane denuntiabat, sed ultra meridiem aut in ipsam vesperam differebat, senatorum coeta nec in vestibulum admisso; spre-tisq; multis salubribus matris suae monitis, caedibus, iniuriis, pecuniae profusionibus se oblectavit. fuit et magorum et praestigatorum amator. bello Parthis illato cum Antiochiae luxui et ludis gladiatoriiis vacaret,

καὶ καρτερῶν ἀπωδύρετο, καὶ τὴν γερούσιαν ὡς ἐν ῥυστιῶνῃ ζῶσαν ὠνειδίξει, καὶ τέλος ἔγραψεν αὐτῇ ὡς "οἶδα ὅτι οὐκ ἀρέσκει ἡμῖν τὰ ἐμὰ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ὄπλα καὶ στρατιώτας ἔχω, ἵνα μὴ τῶν λογοποιουμένων ἐπιστρέφωμαι."

5 Ἀδθις δὲ εἰς τοὺς Πάρθους στρατεύσας ὅτι ὁ Ἀρτάβανος P I 614 τὴν θυγατέρα ἑαυτοῦ αὐτῷ μνηστευσάμενος οὐ παρέσχε ταύτην αὐτῷ (ἥπίστατο γὰρ ὅτι πρόφασιν τὸν γάμον τοῦ τὴν Πάρθων σφετερισθῆναι βασιλείαν πεποίητο), πολλὰ μὲν τῆς χώρας αὐτῶν ἐκάκωσε καὶ τὰ Ἄρβηλα παρεστήσατο καὶ τὰ μνημεῖα τῶν βασι-
10 λῶν τῶν Πάρθων ἀναρρήξας διέρριψε τὰ ὄσα, πόλεμος δὲ αὐτῷ πρὸς τὸ ἔθνος οὐ συγκεκρότητο. τὰλλὰ τε οὖν παρηγνόμεν ἐν ταῖς στρατείαις, καὶ τινα ἰδίαν ἔνδυσιν βαρβαρικῶς πως συγκόπιων καὶ συρράπτων ἐς μανδύα τρόπον προσεξεῦρε, καὶ συνεχῶς αὐτὸν ἐνεδύετο, ὅθεν καὶ Καράκαλλος ἐπεκλήθη. καὶ τοὺς στρα-
15 τιωτάς δὲ οὕτως ἐστολίσθαι ἐκέλευεν. ἀνηρέθη μάλιστα ὑπὸ στρα- B τιωτῶν. ὁ γὰρ Μακρίνος ὁ ἑπιρχος ἐκ μάντεώς τις προειρημένον ἔχων αὐτῷ ὡς ἀνταρχήσει, καὶ φοβηθεὶς μὴ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου διαφθαρεῖ, οὐκ ἀνεβύλετο, ἀλλὰ δύο τινὰς χιλι-
20 αρχοῦντας ἐν τῷ δορυφορικῷ πυρασκευάσας ἐπεβούλευσεν αὐτῷ. καὶ ἐξ Ἐδέσης ἐς Κάρρας ἀπὸντι καὶ ἀποβάντι τοῦ ἵππου δι' ἀπόπαιτον προσῆλθέ τις στρατιώτης, τῶν χιλιάρχων ὑποπεμφάν-

4 λογοποιούντων A: idem legisse videtur interpres. 5 ἔξεστρά-
τευσεν A. 6 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ A. μνηστευσάμενος Xiphilinus.
8 μὲν] δὲ A. 10 ἀνορῆξας Xiphilinus. 13 καὶ συρρά-
πτων add B Xiphilinus. μανδύης Xiphilinus. προσεξεῦρε]
συνίραπτε A. 14 καράκαλος ABC. 15 ὑπὸ] ὑπὸ τῶν B.
20 Ἐδέσης ἐς Κάρρας Dionis exc. 21 ὑποπεμφάντων B Xi-
philinus, ἀποπεμφάντων PW.

non secus querebatur ac si magnis in laboribus et periculis versaretur, et senatui ignaviam opprobrabat. denique ad eum scripsit, scire se acta sua illi non placere; sed hac de causa milites et arma habere, ne curaret nugatores.

Denuo expeditione contra Parthos suscepta, quod Artabanus filiam ei desponsam non dedisset (norat enim eum per speciem nuptiarum de vindicando sibi regno cogitare), agros passim vastavit, Arbela subegit, revulsisque Parthorum regum sepulcris ossa disiecit: cum ipsa autem gente acie non depugnavit. in re militari multa contra morem maiorum egit, et peculiarem quandam vestem barbarico more in penulae modum incisam et confectam crebro induit, eademque milites uti iussit: unde Caracalla cognominatus est. tamen a militibus est occisus. nam Macrinus praetorio praefectus, cui vates quidam imperium praedixerat, veritus ne ea de causa ab Antonino tolleretur, nihil cunctatus, per duos tribunos militum insidias ei struxit. nam cum Edessa Carras profi-

των αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν τι δεόμενος, καὶ προσελθὼν ἐπάταξεν αὐτὸν
ξυφιδίῳ μικρῷ.

Καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐβίω καὶ οὕτως ἀπώλετο, ζήσας ἔτη ἐννέα
καὶ εἴκοσιν, αὐταρχήσας δ' ἐκ τούτων ἐνιαυτοὺς ἕξ ἐπὶ δύο μηνί
C καὶ ἡμέραις τισί. λέγεται δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ τὸ τελευταῖον ὄντι 5
αὐτῷ δόξαι κατ' ὄναρ τὸν πατέρα ξιφήρη ἐπιστῆναι λέγοντα ὡς
"σὺ τὸν ἀδελφὸν ἔκτεινας, καὶ ἐγὼ σέ κτενῶ." καὶ μάντις δὲ
εἶπον αὐτῷ τὴν ἡμέραν ἐκείνην φυλάσσεσθαι, καὶ ἄλλα δὲ φασὶ
τοῦ ὀλέθρου αὐτῷ συμβῆναι τεκμήρια.

13. Τοῦ δ' Ἀντωνίνου διαφθαρέντος, ὃν καὶ Καράκαλλον 10
ἐκάλουν, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ μέντοι καὶ Τάραντα ἐκ μονομάχου
τινὸς εἰδεχθεστάτου καὶ μαιφονωτάτου, ὁ Μικρῖνος μετὰ τε-
τάρτην ἡμέραν τὴν ἡγεμονίαν ἐλλήφει παρὰ τῆς στρατιᾶς, τὸ μὲν
γένος Μαῦρος τυγχάνων ἐκ Σικελίας καὶ γονέων ἀσημοτάτων
D (ὅθεν κατὰ τὸ τῶν Μαύρων ἔθος τῶν ὠτων τὸ ἔτερον διετέρητο), 15
ἐπιεικῆς δὲ καὶ τῶν νόμων φίλαξ πιστότατος. ὃς καὶ ἔπαρχος
γεγονὼς ἄριστον τὰ τῆς ἀρχῆς διωκόμενος, αὐταρχήσας δὲ οὐ
πάντα καλῶς ἐπραξεν. ἀναξίους γὰρ ἐφίστα ταῖς ἀρχαῖς, ὃ τὸ
μέγιστόν ἐστι μέρος τῆς βασιλικῆς διοικήσεως, καὶ τρυφερωτέρῃ
ἐχρήσατο βιοτῇ, ἀλλὰ μέντοι καὶ σοβαρότητι. 20

7 δ' B. 10 καράκαλον AC. 11 Ταράνταν Dionis exc. Ura.
12 μαιφόνου A. 13 ἡμέραν τὴν om B. 14 ἐκ Σικελίας]
ἀπὸ Καισαρείας Dio (Ursin. et Falc.), ἀπὸ Σικελίας Καισαρείας
Xiphillinus. 18 ἀναξίοις A.

FOURTS. Cap. 13. Dionis *Historias Romanas* lib. 78 c. 9 —
c. 41.

ciscens exonerandi ventris causa equo descendisset, miles quidam a tri-
banis submissus tanquam dicturus aliquid eum pugione percussit.

Sic ille vixit et periit, anno aetatis 29, imperii 6, cum duobus
mensibus et diebus aliquot. fertur, cum postremo Antiochiaes esset,
somniaisse, patrem stricto ense adstantem sibi dicere "in fratrem occi-
disti, et ego te occidam." est et a vatibus monitus ut diem illum cave-
ret. memorantur alia quoque signa eius interitum praecessisse.

13. Antonino, qui et Caracalla, ut dictum est, et Taras de gla-
diatoris cuiusdam turpissimi et crudelissimi nomine vocabatur, inter-
empto, Macrinus quarto die post a militibus accepit imperium, natione
Maurus Siciliensis, parentibus ortus obscurissimis (unde Maurorum more
alteram aurem perforatam habuit), sed vir moderatus et legum custos
fidelissimus. qui praefectus praetorio magistratum eum optime admini-
strarat; sed imperium non per omnia recte gessit. nam magistratus in-
dignis largiebatur, quae maxima pars est imperatorii muneris; et ratione
victus delicatior utebatur, et fastum quandam praese ferebat.

Ἰουλίᾳ δὲ ἡ μήτηρ τοῦ Ἀντωνίνου ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγουσα καὶ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ μαθούσα ἑαυτὴν διαχρησάσθαι ἄρμησεν, οὐ διὰ τὸν υἱόν, ἀλλὰ δεδοικυῖα περὶ ἑαυτῆς μὴ ἰδιωτεύσειν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἠλλοίωτο τῶν περὶ αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν Θερραλίαν **W II 222** 5 καὶ τοὺς δορυφόρους εἶχεν, ἐφιλοψύχησεν. εἶτα τοῦ Μακρίνου **P I 615** λαιδορεῖσθαι παρ' ἐκείνης ἀκούσαντος καὶ τῆς αὐταρχίας αἰσθημένου ἐπιχειροῦσης, ἐκελεύσθη ἐκλειοπέναι τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ὅλην βούλοιο ἀπελθεῖν. ἡ δὲ τότε διέφθειρεν ἑαυτήν.

Τοῦ δ' Ἀρταβάνου δυνάμεσι μεγάλας φερομένου κατὰ **10** Ῥωμαίων, συμβαλὼν αὐτῷ περὶ τὴν Νίσιβιν ὁ Μακρίνος δις ἠτήθη καὶ ἠνυγκάσθη πολλῶν χρημάτων τὴν εἰρήνην ἐκπράσσειν. ὁ μὲν οὖν πρὸς Ἀρτάβανον κατηύναστο πόλεμος, ἀνεργάγῃ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἐμφύλιος ἔτερος. Εὐτυχιανὸς γάρ τις τῶν καισαρῶν, τὴν τῶν στρατιωτῶν εἰς τὸν Μακρίνον ἀπέχθειαν συνιδὼν **15** ὅτι μὴ ἄπλετα ὡς ὁ Ἀντωνῖνος αὐτοῖς ἐχαρίζετο, καὶ ὑπὸ μαντείων ἀναπεισθεὶς, ἐπαναστάσει κατὰ τοῦ Μακρίνου ἐπικεχείρηκε. **B** Μαίσις οὖν τῆς ὁμαιμόνος τῆς Ἰουλίας τῆς βυσιλλίδος θυγατέρας ἐχούσης δύο, Σοαμίδα καὶ Μαμαίαν, καὶ δύο ἐγγόνους ἄρσενας ἕξ αὐτῶν, τὸν ἐνὶ τούτων λαβὼν ὁ Εὐτυχιανός, καὶ υἱὸν εἶναι **20** μοιχίδιον τοῦ Καρικάλλου πλασάμενος, εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπὸ νύκτα εἰσήγαγε, καὶ τοὺς στρατιώτας λαβὴν ζητοῦντις ἐπαναστάσεως νειωτέρησαι ἀνέπεισεν. οἱ καὶ Ἀντωνῖνον αὐτὸν ὀνομάσαντες αὐτοκράτορα αὐτίκα ἀνείπον, καίτοι παῖδιον τυγχάνοντα. καὶ

19 τὸν ἕνα om B. 20 μοιχίδιον. αὐτὸν τοῦ B. παρα-
κάλου A. 23 καὶ τούτων — p. 566 v. 2 διάγοντα om C.

Julia vero Antonini mater, Antiochiae degens, caede Antonini cognita sibi ipsa manus afferre statuit, non propter filium, sed privatae vitae metu. sed cum res eius non immutarentur, ministerilis et satellitibus retentis, in vita manere maluit. post cum Macrinus audivisset eam sibi maledicere et imperium affectare, relicta Antiochia quo vellet abire iussa, tum demum sibi necem conscivit.

Macrinus vero ab Artabano magnis copiis Romanos invadente circa Nisibim bis acie victus pacem magna pecunia redimere coactus est. Parthico bello sedato civile bellum inter Romanos exarsit. nam Eutybianus quidam caesarianus, militum odiis in Macrinum perspectis, quod ad largiendum Antonino restrictior esset, vatumque praedictionibus incitatus, contra Macrinum insurrexit. cum autem Maesa Iuliae imperatricis soror duas haberet filias Soaemidem et Mamaeam, totidemque nepotes ex eis, horum alterum Eutychianus adulterinum esse Caracallae filium mentitus noctu in castra perduxit, ac milites iam ante seditionis occasionem captantes ad studium novarum rerum impulit. qui cum nomine Antonini facto statim imperatorem consalutarunt, quamvis puerum;

τοῦτον παραλαβόντες ἐπὶ τὸν Μακρόνον ἤλασαν ἐν Ἀντιοχείᾳ
 διαύγοντα· καὶ συμβαλόντες αὐτῷ ἐν τινι χωρίῳ πολὺ τῆς Ἀντιο-
 χείας δέχοντι, ἠτήθησαν μὲν· εἰτ' αὐθις ἐπισυστάοντας αὐτοὺς
 ὁ Μακρόνος ἰδὼν εἰς φυγὴν ἐτρέπη, καὶ ἀπήει εἰς Ἀντιόχειαν ὡς
 δῆθεν νενικηκώς, ἵνα μὴ ἀποκλεισθῆι τῆς πόλεως. τὸν δὲ υἱὸν 5
 πρὸς τὸν Ἀρτάβανον ἐπέμψεν. ἀγγελθείσης δὲ τῆς ἡττης αὐτοῦ,
 καὶ φόνων γινομένων πολλῶν, ἀπέδρα νυκτός, τὴν κεφαλὴν ξυρά-
 μενος καὶ τὸ γένειον, καὶ φαιὰν ἐσθῆτα λαβὼν, ὡς ἂν μὴ ἐπιγι-
 νώσκοιτο· καὶ μετ' ὀλίγων εἰς Αἰγὺς τῆς Κιλικίας περαγεύόμενος,
 καὶ διὰ Καππαδοκίας Γαλατίας τε καὶ Βιθυνίας ἔλθων μέχρις 10
 Ἐριβόλου τοῦ ἐπινείου καταντικρῶ κειμένου Νικομηδείας, διέπλευ-
 σεν εἰς Χυλκηδόνα. καὶ πρὸς τινὰ στελλας τῶν ἐπιτρόπων ἄρ-
 D γύριον ἤτησεν. ὄθεν γνωσθεὶς συνελήφθη παρὰ τῶν τὰ Ψευδαν-
 τωνίου φρονούντων, καὶ ἤχθη μέχρι Καππαδοκίας. ἔνθα μαθὼν
 ὡς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐυλόκει, ἐκ τοῦ δαχτύλου ἑαυτὸν ἔρριψε καὶ 15
 τὰν ὤμιον συντέτριπτο. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἐσφάγη, ζήσας μὲν
 ἔτη τέσσαρα καὶ πενήκοντα, ἀταρχήσας δὲ Ῥωμαίων ἓνα ἐνιαυ-
 τὸν καὶ μῆνας δύο τριῶν δέοντος ἡμερῶν, καὶ καταλυθεὶς ὑπὸ
 παιδαρίου. λέγεται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ἐν τῷ χρησμῷ ῥηθῆ-
 ναι αὐτῷ

20

ὦ γέρον, ἧ μάλα δὴ σε νέοι τείρουσι μαχηταί,
 σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δὲ σε γῆρας ἰκάνει.

2 διαύγοντα A, τινχάνοντα PW. 4 ἐς C. 7 γινομένων
 AC cum Xiphilino, γενομένων PW. 8 βαλὼν A. 9 ὀλίγον A.
 ἐς B. 10 Γαλατίας] καὶ γαλατίας B. 12 χυλκηδόνα ACW,
 καλχηδόνα B, Χαλχηδόνα P. 15 ὁ om C. 18 καὶ κατα-
 λυθεὶς ὑπὸ παιδαρίου om A. 22 [ικάνει] ὀπάξει Iliadis Θ 103.

eoque assumpto contra Macrinum Antiochia agentem sunt profecti: ab eoque in loco quodam procul ab Antiochia dissito victi sunt. sed Macrinus, cum eos reparare aciem videret, in fugam versus Antiochiam pro victore se contulit, ne urbe excluderetur, filio ad Artabanum misso. eius autem clade nuntiata cum multae caedes fierent, raso capite et barba pullam vestem indutus, ne agnosceretur, noctu aufugit. nec multo post Aegae Ciliciae, atque inde per Cappadociam, Galatiam et Bithyniam usque ad Eribolum navale e regione Nicomediae situm profectus Chalcedonem traiecit; ac per ministros petita a procuratore quodam pecunia agnitus, ab iis qui cum Pseudantonino faciebant comprehensus et ad Cappadociam usque reductus est: ubi captivitate filii cognita e vehiculo se deiecit, confractoque humero non multo post occisus est, anno aetatis quarto et quinquagesimo, imperii primo cum duobus mensibus triduo dempto, a puerulo evorsus. id quod his ei versibus praedictum fuerat

heu tua vis resoluta, senex, cadit, aegra senectus
 te domat, et iuvenis carpit tua robora miles.

14. Ἄβιτος δὲ ὁ Ψευδαντωνῖνος ἢ Ἀσσύριός τε καὶ Σαρ- P I 616
 δανάπαλος εἰς τὴν Ῥώμην ἐλθὼν ἐν τι χρηστοῦ αὐτοκράτορος
 ἔργον ἐποίησε. πολλὰ γὰρ καὶ ἰδία καὶ κοινῇ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ
 ὑβρισθεὶς παρὰ τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ, τοῦ Μακρίνου περὶ αὐτοῦ αὐ-
 5 τοῖς ἐπιστελλαντος, οὐδένα ἐκόλασεν. εἰς τὰλλα δὲ καὶ αἰσχροτά-
 τος καὶ παρανομώτατος καὶ μιαιφονώτατος ἦν. ὁ μὲν οὖν Εὐτυ-
 χιανὸς τῶν τε δορυφόρων ἤρξε καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὑπάτευσεν καὶ
 δις καὶ τρίς, οἱ δὲ ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἢ προφύσεων
 πλαττομένων ἢ καὶ δίχῃ προφύσεως ἐθρονεύοντο, ὅτι τοῖς πραττο-
 10 μένοις παρ' αὐτοῦ οὐκ ἠρέσκοντο· οὐδὲ γὰρ ἠσχύνθη τοῦτο τῇ B
 βουλῇ γράψαι. ἐκεῖνος δὲ ἠνδρίζετό τε καὶ ἐθιγλύνετο, καὶ ἔδρα W II 223
 καὶ ἐπυσχεν ἐκάτερα ἀστεγίστατα. καὶ οὐ τοὺς ἄλλους ἔκτινε
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πάντων φιλότατων τινάς, οἳ σωφρόνως αὐτὸν
 παρήγγουν βιοῦν. καὶ θεὸν δὲ τινα ξενικὸν εἰς τὴν Ῥώμην εἰσ-
 15 ἤνεγκεν Ἐλεαγάβαλον καλούμενον, καὶ τοῦ Διὸς αὐτὸν προειμί-
 σεν· ὄθεν κάκεινος ἐπωνομάσθη Ἐλεαγάβαλος. περιετιμῆθη τε
 τὸ αἰδοῖον καὶ κρεῶν χοιρείων ἀπέλγετο καὶ ἐσθῆτα βαρβαρικὴν
 δημοσιεύων ἠμίπλοχετο, οἷα οἱ τῶν Σύρων κέχρηται ἱερεῖς· ὄθεν
 καὶ ἐπεκλήθη Ἀσσύριος. ἔγγημε δὲ πρὸς ταῖς ἄλλαις καὶ ἱερωμέ- C
 20 νην τῇ Ἐστίᾳ παρθένον, ἀσεβήσας περὶ τὰ πάτρια ἀναιδέστατα.

3 λόγῳ] καὶ λόγῳ A. 4 τῇ add A. 7 τε add A Xiphilinus.
 ἤρξε A Xiphilinus, ἐπῆρξε PW. post ὑπάτευσεν Dio add καὶ
 ἐπολιάρχησε. καὶ ante δις om A. 13 τῶν] τῶν ἄλλων A.
 15 καλούμενον — 16 Ἐλεαγάβαλος om C.

FONTES. Cap. 14. *Dionis Historiae Romanae lib. 79 c. 1* —
c. 21. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 6 c. 21.

14. Avitus vero Pseudantoninus, sive Assyrius et Sardanapalus, ubi Romam venit, unam rem fecit bono imperatore dignam. nam cum multis contumeliis privatim et publice a Romanis affectus esset ob Marcrini litteras contra se scriptas, de nemine poenas sumpsit: caetera flagitiosissimus, iniustissimus et saevissimus carnifex. Eutychianus quidem praetorinis militibus praefectus, bis ac tertium consulatum gessit, reliqui vero illustres viri qua causis confictis qua sine causis occidebantur, quod eius facinora non probarent: neque enim ad senatum id scribere eum puduit. agebat autem et virum et mulierem, et utraque et faciebat et patiebatur impudicissime: nec alios duntaxat sed ex amicissimis nonnullos ad vitae modestiam adhortantes occidebat. peregrinum quendam deum Eleagabalum Romam introductum Iovi optimo maximo praetulit: unde ipsi quoque cognomentum Eleagabali factum. pudenda sua circumcidit, suillis carnibus abstinuit. veste barbarica in publicam prodiit, quali Syriaci sacerdotes utuntur: unde Assygius appellatus est. praeter caeteras virginem vestalem uxorem duxit, patria

καὶ ἔλεγε διὰ τοῦτο γῆμαι τὴν τῆς Ἑστίας ἱέρειαν, ἵν' ἔξ ἐκείνου ἀρχιερέως ὄντος τοῦ Ἐλεαγαβάλου καὶ τῆς ἱερείας γένωνται παῖδες θεοπρεπεῖς. καὶ οὐ μόνον βαρβαρικὰς ᾠδὰς ἅμα τῇ μητρὶ καὶ τῇ τήθῃ τῷ ξένῳ θεῷ αὐτοῦ ᾗδε, καὶ ἀπορρήτους προσηγγεθυσίας, παῖδας σφαγιάζων καὶ γοητεύμασι χρώμενος καὶ περι- 5 ἀπτοῖς μυθίοις ἐκάστοτε, ἀλλὰ καὶ γυναῖκα τῷ θεῷ αὐτοῦ ἐκείνῳ ἐμνήστευσεν ὡς καὶ παίδων δεομένῳ, καὶ τὴν γυναῖκα ἐς τὸ πα-
D λάτιον καθιδρύσατο, καὶ ἔδνα αὐτῇ ἐκ τῶν ὑπηκόων ἐπράξατο. αὐτὸς δὲ ἀσελγέστατα διεβίω. ἀλλ' ἕκαστον τῶν ἐκείνου κατα-
10 ριθμῆν καὶ τοῖς λέγουσι καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἀηδέστατον· εἰρήσθω δ' ὀλίγα τινά. ἐς καπηλεῖα νυκτὸς εἰσῆι, κόμας περιθέτους περιάπτων τῇ κεφαλῇ, καὶ ταῖς καπηλῖσι συνεξητάζετό τε καὶ συνειργάζετο. καὶ εἰς τὰ περιβόητα τῶν πορνείων ἐφοῖτα καὶ τὰς ἐταῖρας ἐξελαύνων ἐπόρνευε. καὶ ἐν τῷ παλατίῳ οἰκημά τι ἀποτάξας, γυμνὸς τε ἐπὶ τὰς θύρας τούτου ἐσιῶς ὡς αἱ πόρνοι 15 καὶ τὸ σινδόνιον διασειῶν, γυναικῶδει καὶ ἄβρᾳ καὶ κεκλασμένῃ
P I 617 φωνῇ τοὺς παριόντας προσηγγιζέτο, χρήματά τε συνέλεγε παρ' αὐτῶν. καὶ πρὸς τοὺς συνασχημονοῦντας αὐτῷ διεφέρετο, πλείους αὐτῶν ἔραστας ἔχειν αὐχῶν καὶ μᾶλλον αὐτῶν ἀργυρίζεσθαι. καὶ οὐχ οὕτω μόνον ἡσέλγαιεν, ἡρματηλάτει τε καὶ ὠρχεῖτο, ἀλλὰ 20 καὶ ἄνδρα σχεῖν ἤθελεν ἕνα ὥσπερ γαμέτην δῆ τινα νόμιμον, καὶ

2 Ἐλεαγαβάλου BC, Ἐλεαγαβάλου PW. παῖδες γένωνται A.
 3 καὶ οὐ μόνον] οὐ μόνον δὲ A. 16 γυναικῶδει AC, γυναι-
 κῶδη PW. καὶ alterum om A. 19 αὐτὸν ἀργυρ. A. 21 ἡθέλῃ-
 σεν A, ἐθέλησεν B.

religione per summam impudentiam violata: quam ideo se accepisse ferebat, ut ex sacrificula et se sacrificulo Eleagabali, pueri divini gignerentur. neque vero barbaricas duntaxat cantilenas cum matre et avia peregrino deo cantabat, et nefandas hostias immolabat, pueros sacrificando et praestigiiis utendo et sexcenta amuleta subinde appendendo, sed uxorem etiam illi suo tanquam liberis egentis despondit, quam in palatio collocavit, dote a subditis exacta. ipsius vero tam corrupta fuit vita, ut singula neque commemorari neque audiri sine molestia summa possint. pauca tamen delibabimus. noctu cauponas ingrediebatur, capite apposititia coma redimito, et inter cauponias mulierculas operas faciebat, famosaeque prostibula frequentabat et meretriculis expulsis pro meretricioe quibusvis sui copiam faciebat. in palatio quoque peculiare conclave habuit, cuius pro foribus instar meretricularum nudus stans et flammam vibrans, effeminata, molli fractaque voce praetereuntes ad coitum invitabat, et pecuniam ab eis exigebat. cum eiusdem vero quaestus aemulis rixabatur, et se plures quam illos amatores habere maioremque pecuniam colligere gloriabatur. neque his flagitiis contentus aurigabat, saltabat, nubere etiam volebat, ut unum legitimum

Καίσαρα αὐτὸν ἐβούλετο προχειρίσασθαι, καὶ δέσποινα καὶ βασι-
 λης ὠνομάζετο, καὶ ἐφόρει κεκρύφαλον καὶ ἐριούργει καὶ τοὺς
 ὀφθαλμοὺς ὑπεγράφετο. ἅπασι τε τὸ γένειον ἀποκείρας μετέπειτα
 ἐψιλίετο, ἵνα δοκοῖη γυνή. ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς Καρικὸν ἦν ἀνδρά-
 5 ποδον, ἐκαλεῖτο δ' Ἰεροκλῆς. ἤθελε δὲ καὶ μοιχεύεσθαι δοκεῖν, B
 ἵνα τὰς ἀσελγεστάτας μιμῆται τῶν γυναικῶν. καὶ ἐπ' αὐτοφώρῳ
 ἐκουσίως ἤλασκετο, καὶ ἐλοιδορεῖτο πρὸς τοῦ ἀνδρός, ἐπλήττετό
 τε ὑπώπια. καὶ τις δ' Ἀυρήλιος καλὸς μὲν καὶ πᾶν τὸ σῶμα,
 τὰ δ' αἰδοῖα φέρων ὑπερμεγέθη, ἐμηγύθη αὐτῷ, καὶ αὐτίκα ὑπὸ
 10 πομπῇ μεγαλοπρεπεῖ προσήχθη. ᾧ προσεπόντι "χαῖρε κύριε
 αὐτόκρατορ" ἐκείνος θρήψει γυναικῶδει τὸν ἀγένην παρεγκλίνας
 καὶ ἐπιμύσας βραχὺ τι τὰ ὄμματα "μή με λέγε κέρριον" ἔφη·
 "ἐγὼ γὰρ κυρία εἰμι." ἐπεὶ δὲ συλλοσάμενος αὐτῷ εὖρε τὴν
 φήμην οὐ ψευσαμένην, ἔν τε τοῖς στέροισι αὐτοῦ κατεκλήθη καὶ C
 15 ἐν τοῖς κόλποις ὡς ἐρωμένη ἐδειπνησε. δεισας οὖν ὁ Ἰεροκλῆς
 μὴ ὑπὸ τοῦ Ἀυρηλίου παρενδοκιμηθῆ, γοητείαις ἢ καὶ φαρμάκῳ
 τινὶ ἐξεθῆλυνεν αὐτὸν καὶ ἐνάρκωσεν, ὡς ἐπὶ πᾶσαν τὴν νύκτα
 μείναι πρὸς μῆζιν ἀκίνητον· διὸ καὶ ἐκ τοῦ παλατίου ἐξηλάθη
 καὶ ἐκ τῆς Ῥώμης καὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας αὐτῆς. ἐς τοσαύτην δέ
 20 συνηλάθη ἀσέλγειαν, ὡς καὶ τοὺς ἰατροὺς ἀξιοῦν αἰδῶ γυναικείαν W II 224

5 δὲ καὶ μοιχεύεσθαι δοκεῖν A, δὲ δοκεῖν καὶ μοιχεύεσθαι BCW,
 δοκεῖν καὶ μοιχεύεσθαι P. 11 αὐτοκράτορ C, Αὐτοκράτορ PW.
 παρεγκλίνας B. 16 καὶ om A. φαρμάκῳ AC Xiphilinus,
 φαρμακεία PW. 17 αὐτὸν] αὐτῷ A. 20 ὡς καὶ τοὺς
 ἰατροὺς ἀξιοῦν] haec etsi a Xiphilino omitta, Dionis esse testatur
 Cedrenus T. I p. 449 v. 22 ed. Bonn.

maritum haberet, quem Caesarem designaret: ac dominae et imperatricis nomine gaudebat, calanticam gestans et lanam tractans et genas pingens. barbam semel abrasam postea psilothro curabat, ut muliercula videretur. cuius mulierculae maritus erat Caricum mancipium, nomine Hierocles. voluit et adulterii suspectus esse, ut nequissimas feminas imitaretur; et in ipso stupro de industria deprehensus a marito obiurgabatur et vapulabat, ut livore oculi suffunderentur. Aurelium quandam, cum toto corpore elegantem tum pudendis ingentibus praeditum, comitatu magnifico statim adducendum ad se curavit. qui cum ei dixisset "salve domine imperator", ille muliebri mollitie collo inclinato et oculis nonnihil conniventibus "ne me dominum" inquit "dixeris: domina enim sum." cum autem una cum eo lotus famam non mentiri comperisset, in pectore eius recubuit et in sinu eius cenavit instar amicae. veritus igitur Hierocles ne prae Aurelio negligeret, eum praestigiiis aut veneficiis quibusdam effeminavit et stupefecit, ut per totam noctem ignavus ad coitum iaceret: qua de causa et palatio et Roma et tota

δι' ἀνατομῆς αὐτῷ μηχανήσασθαι, μεγάλους ὑπὲρ τούτου μισθοὺς αὐτοῖς προϊσχύμενος.

D - Διὰ ταῦτα ἐμισήθη ὑπὸ πάντων ὁ Σαρδανάπαλος, μὴ στεγόντων τὰς μιαιρίας καὶ ἀισχροπαθείας αὐτοῦ. εἶτα Βασιανὸν τὸν υἱὸν Μαμαίας τῆς ἀδελφῆς τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰς τὸ συνέδριον 5 ἀγαγὼν παῖδα ἔθετο, καὶ Ἀλέξανδρον αὐτὸν καλεῖσθαι ἐκέλευσεν. μετ' οὐ πολὺ μέντοι πάντας ὑποπτύων, μανθάνων δὲ καὶ εὐνοεῖν ἐκείνῳ τοὺς πλείονας, μετέγνω, καὶ τέλος ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπεχειρεῖ. ὁ δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐπιμελῶς ἐφυλάσσετο, καὶ οἱ δορυφόροι διὰ τοῦτο δεινῶς ἐθορήθησαν. ἐκείνος δὲ σὺν τῷ Ἀλεξάνδρῳ 10 εἰς τὸ στρατόπεδον εἰσελθὼν ἐπειρᾶτο καταπαῦσαι τὸν Θόρυβον. ὡς δ' ἤσθητο παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἐπιβουλεύμενος, ὤρμησε P I 618 μὲν ἐκδρῶναι, φωραθεὶς δὲ ἀνηρέθη, καὶ ἡ μήτηρ περιπλακεῖσα αὐτῷ συναπέλετο. ὧν ἀμφοῖν γυμνωθέντα τὰ σώματα ἐσώρησαν διὰ μέσης τῆς πόλεως· εἶτα τὸ τοῦ Σαρδαναπάλου εἰς τὸν Τίβη- 15 ριν ἐνεβλήθη· διὸ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Τιβερίῳς ἐπωνομάσθη. συγκατεσφάγη δ' αὐτῷ καὶ ὁ Ἱεροκλῆς καὶ ἄλλοι πολλοί, ἄρξαντι ἔτη τρία ἐπὶ μηνὶ ἐννέα ἡμέραις τε τέσσαρσιν, ἐξότου τὸν Μακρίνον ρικῆσας ἐν τῇ μάχῃ τῆς αὐταρχίας τεύχῃ.

Τούτου κρατούντος Ζεφυρίνος ὁ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας 20 ἐπίσκοπος μεταλλάττει τὸν βίον, ἰθύνουσ ταύτην ἔτισιν ὀκτωκαί-

4 καὶ ἀισχροπαθείας add A. ἄσιανὸν A, Βασιανὸν Xiphili-
nus. 7 μετ' οὐ] οὐ μετ' οὐ ABC. 10 διὰ τοῦτο om C.
ἐθορηθήσαν A. 15 ἐς C. 20 τῆς Ῥωμαίων A, Ῥω-
μαίων τῆς PW.

Italia pulsus est. tandem eo lasciviae venit ut ingentibus praemiis propositis a medicis postulare ut per incisiones vulvam sibi facerent.

His de causis omnibus invisus fuit iste Sardanapalus, flagitia et molliem eius non ferentibus. postea Bassianum Mamaeae materterae filium in curiam adductum adoptavit et Alexandrum appellari iussit. nec multo post omnes suspectos habere coepit: cumque illi plerosque bene cupere didicisset, facti paenitens de eo perimendo cogitavit. sed cum is a militibus diligenter custodiretur, eaque de causa magnus tumultus satellitum ortus esset, eius sedandi causa cum Alexandro castra ingressus, animadversis insidiis quae a militibus sibi parabantur, effugere studuit. sed deprehensus in amplexu matris suae cum ipsa iugulatus est, amborumque corpora nuda per mediam urbem tracta sunt. deinde Sardanapali cadaver in Tiberim abiectum, cognomentum ei praeter reliqua Tiberini fecit. occisus est cum eo Hierocles quoque et alii multi. imperavit annos tres, menses novem et dies quattuor, ex quo Macriso acie victo rerum potitus fuit.

Et imperante Zephyrino ecclesiae Romanae episcopus decimo octavo suae gubernationis anno vitam cum morte commutavit. post

δεκα· μεθ' ὃν Κάλλιστος προέστη τῶν ἐκείσε πιστῶν ἐπὶ πέντε ἐνιαυτούς· καὶ τοῦτον Οὐρβανὸς διαδέχεται.

B

15. Τοῦ δὲ Ψευδαντωνίνου ἀναιρεθέντος Ἀλέξανδρος ὁ Μαμαίας ὁ ἐκείνου ἀνεψιὸς (οὕτω γὰρ οἱ παλαιοὶ τοὺς ἐξαδέλ-
5 φους ὠνόμαζον) τὴν ἀνταρχίαν ἀπεκληρώσατο. ὃς αὐτίκα τὴν οἰκίαν μητέρα Μαμαίαν Ἀδούστιαν ἀνείπεν, ἢ τὴν τῶν πραγμά-
των οἰκονομίαν μεταχειρίσασθαι, καὶ περὶ τὸν υἱὸν σοφοὺς ἄνδρας
συνήγαγεν, ἵνα δι' ἐκείνων αὐτῷ τὰ ἥθη ῥυθμιζοίτο, καὶ τῆς
γερονσίας τοὺς ἀμείνονας συμβούλους προσείλετο, ἅπαν πρακτίον
10 κοινουμένη αὐτοῖς. Δομιτίῳ δὲ γε Οὐλπιανῷ τῆς τῶν δορυφόρων
ἀνατεθείσης ἀρχῆς καὶ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως, πολλὰ τῶν
ὑπὸ Σαρδαναπάλου πραχθέντων παρ' ἐκείνου ἐπηρωρῶσθη. ὃς
τὸν Φλαβιανὸν καὶ τὸν Χρηστον ἀποκτείνας, ἴν' αὐτοὺς διαδέξη-
C ται, καὶ αὐτὸς οὐ πολλῷ ἕστερον ὑπὸ τῶν δορυφόρων νυκτὸς
15 ἐπιθεμένων αὐτῷ κατεσφάγη. ζῶντος δ' ἔτι τοῦ Οὐλπιανοῦ
στάσις ἔκ τινος βραχείας λαβῆς μέσον τοῦ δήμου καὶ τῶν δορυ-
φόρων ἐγένετο, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀλλήλοις ἐμάχοντο. ἤττω-
μένων δὲ τῶν στρατιωτῶν καὶ πῦρ ταῖς οἰκίαις ὑποβαλλόντων,
δείσας ὁ δῆμος περὶ τῆς πόλεως κατηλλάγη καὶ ἄκων αὐτοῖς. καὶ
20 ἄλλαι δ' ἐπαναστάσεις γενόμεναι κατεπαίθθησαν.

7 μεταχειρίσασθαι A.

9 προσείλετο A.

10 δομητῶ A.

16 στάσις] ἢ στάσις A.

Fontes Cap. 15. Dionis Historiae Romanae lib. 80, cuius nonnulli lacinae supersunt. quae sequuntur, ex eo libro petita videntur cuius particulas inscriptas μετὰ Δίωνα ἐκλογαὶ ἕως Κωνσταντίνου edidit A. Maius Scriptorum veterum novae collectionis vol. 2 p. 231: auctorem Niebuhrus suspicatus est Petrum Magistrum (Corporis Byzantini Part. 1 Praefat. p. XXIV). non pauca is auctor ex Herodiano videtur hausisse. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 6 c. 20 — c. 22.

quem coetui fidelium praefuit Callistus per quinquennium. ei successit Urbanus.

15. Pseudantonino interfecto Alexander Mamaeae filius, consobrinnus illius, imperium adeptus statim matrem Mamaeam Augustam declaravit. quae rerum administratione suscepta viros eruditos ad filium arcessivit, per quos mores eius formarentur, et optimum quemque ex senatu accivit, cum quibus omnium actionum consilia communicaret. Domitius Ulpianus praetorio praefectus rei publicae gerendae cura suscepta multa Sardanapali acta rescidit. qui Flaviano et Chresto occisis, ut eis succederet, non multo post et ipse a militibus noctu occisus est. quo adhuc superstite levi de causa inter milites et populum orta seditione per triduum est dimicatum. sed cum milites victi ignem aedibus iniicerent, populus vel ingratum cum eis in gratiam rediit. sunt et alii motus sedati.

Ἦτιων δ' οὖσα χρημάτων ἢ Ἀλεξάνδρου μήτηρ ἐχρηματί-
 ζετο πάντοθεν. ἠγάγετο δὲ καὶ τῷ νιῷ γαμετήν, ἣν οὐ συνεχώρη-
 D σεν ἀναρρηθῆναι Αὐγούστου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τινα χρόνον τοῦ
 νιοῦ αὐτὴν ἀποσπάσασα εἰς Λιβύην ἀπήλασε, καίτοι στεργομέ-
 νην παρ' ἐκείνου. ὁ δὲ ἀντειπεῖν τῇ μητρὶ οὐκ ἠδύνατο, καταρ- 5
 χούση αὐτοῦ.

Ἀρταξέρξης μέντοι ὁ Πέρσης, ὃς ἐξ ἀφανῶν καὶ ἀδόξων
 ἦν, τὴν τῶν Πάρθων βασιλείαν Πέρσαις περιεποιήσατο καὶ αὐ-
 τῶν ἐβασίλευσεν. ἀφ' οὗ λέγεται καὶ τὸ Χοσρόου κατάγεσθαι
 γένος. μετὰ γὰρ τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης τελευτὴν οἱ 10
 ἐκείνου διάδοχοι Μακεδόνες ἐπὶ πλείστον μὲν Περσῶν τε καὶ
 Παρθυαίων ἤρχον καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, κατ' ἀλλήλων δὲ γε
 W II 225 χωρήσαντες ἀλλήλους κατέλυσαν. ἐκείνων δ' οὕτως ἠσθενηκότων
 πρῶτος Ἀρσακίδης Παρθυαῖος τῇ ἐξ αὐτῶν ἀποστasia ἐπικεχει-
 ρηκε, καὶ Παρθυαίων ἐκράτησε, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἀπογόνους κατ- 15
 P I 619 ἔλιπε τὴν ἀρχήν· ὧν τελευταῖος γέγονεν ὁ Ἀρτάβανος. τὸν δὲ ὁ
 ἠθρῆεις Ἀρταξέρξης μάχαις νικήσας τρισὶ συνέλαβε καὶ ἀπέκτεινεν.
 εἶτα καὶ ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν ἐλάσας ἠτιτήθη τῶν Ἀρμενίων καὶ
 Μήδων μετὰ τῶν παίδων τοῦ Ἀρταβάνου προσβαλόντων αὐτῷ.
 ὁ δὲ αὐθις ἀνακτισάμενος ἑαυτὸν μετὰ δυνάμειως μείζονος τῇ 20
 Μεσοποταμίᾳ καὶ τῇ Συρίᾳ ἐφῆδρευε, καὶ ἠπέλει ἀνακτῆσασθαι
 πάντα ὡς Πέρσαις ἐκ προγόνων προσήκοντα. εἶτα Καππυδοκίαν

9 καταλέγεσθαι B.

11 Μακεδόνες om A.

πλείστον A.

τε om A.
 βάνης B.

14 Ἀρσακῆς Herodianus Histor. 6 2.

16 ἀρτα-

Caeterum Alexandri mater, avara mulier, undique pecuniam cogit. uxorem filio despondit, quam nec Augustam appellari passa est, et aliquanto post ab eo avulsam in Africam relegavit: quam etsi Alexander diligebat, tamen matri, in cuius potestate erat, refragari non audebat.

Interim Artaxerxes Persa, homo obscuro et inglorio genere ortus, Parthorum regnum ad Persas translatum sibi vindicavit: a quo Choaroeae genus deduci fertur. nam post Alexandri Macedonis obitum successores illius Macedones longissimo tempore Persis et Parthis imperarunt, sed tandem intestinis bellis alii alios everterunt, quorum fractis viribus primus Arsacides Parthus ab eis deficere et Parthis dominari coepit, regno in successores prorogato: quorum postremus fuit Artabanus, quem hic Artaxerxes tribus praeliis victum et comprehensum interfecit. deinde bello Armeniae illato, ab Armeniis et Medis atque Artabani filiis superatus, et reparatis viribus Mesopotamiae Syriaeque occupandae cum maioribus copiis intentus, omnia se, ut quae antiquitus ad regnum Persicum pertinerent, recuperaturum esse minabatur. sed Cappadocia in-

ὁ Ἀρταξέρξης οὗτος σὸν τοῖς Πέρσαις κατέτριχε, καὶ ἐπολιόρκει τὴν Νίσιβιν. ὁ μὲντοι Ἀλέξανδρος οὗτος πρέσβεις ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν εἰρήνην αἰτῶν. ὁ δὲ βάρβαρος τὴν πρεσβειαν μὲν οὐδὲ B προσήκατο, ἄνδρας δὲ μεγίστους τετρακοσίους πολυτελείῃσιν ἀμ-
 5 φείσας στολαῖς καὶ ἵπποις τῶν ἐκκρίτων ἐπιβιβύσας καὶ ὄπλοις κοσμήσας λαμποῖς ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, οὕτω κατα-
 πλήξιν αὐτὸν τε καὶ τοὺς Ῥωμαίους οἰόμενος. οἳ ἀφικόμενοι καὶ εἰς ὄψιν ἐλθόντες τῷ Ἀλεξάνδρῳ “κελεύει ὁ μέγας βασιλεὺς Ἀρ-
 ταξέρξης” εἶπον “ἀφίστασθαι Ῥωμαίους Συρίας καὶ τῆς ἀντικει-
 10 μένης τῇ Εὐρώπῃ Ἀσίας πάσης, καὶ παραχωρήσαι Πέρσαις ἄρχην μέχρι θαλάσσης.” τούτους συλλαβῶν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ περι-
 δύσας τὰ ὄπλα καὶ τὰς στολάς, ἀφελόμενός τε τοὺς ἵππους, εἰς κώμας πλείστας διέσπειρε καὶ ἠνάγκαζε γεωργεῖν· κτεῖναι γὰρ C αὐτούς οὐκ ἔκρινεν ὄσιον. αὐτὸς δὲ τὰ οἰκτεῖα στρατεύματα εἰς
 15 τρεῖς διελὼν μοῖρας τριχῇ τοῖς Πέρσαις προσέβαλε. καὶ πολὺς μὲν τῶν Περσῶν συμβέβηκεν ὄλεθρος, πλείστοι δὲ καὶ τῶν Ῥω-
 μαίων ἐφθάρησαν, οὐ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν πολεμίων ὄσον ἐν τῷ ἐπανιέναι διὰ τῶν τῆς Ἀρμενίας ὄρων. δυσχειμέρων γὰρ ὄντων τούτων οἱ τῶν ὕδοιοροούντων πόδες, ἐνίων δὲ καὶ αἱ χεῖρες ἐκ
 20 τοῦ ψύχους ἠκρωτηριάσθησαν μελανθεῖσαι καὶ νεκρωθεῖσαι. διὸ καὶ ἐν αἰτίᾳ Ῥωμαίοις γέγονεν ὁ Ἀλέξανδρος. ὄθεν ἕξ ἀθυμίας ἢ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἄερων ἐναλλαγῆς σφόδρα ἐνόσησεν. ἀναρρω-
 σθεῖς δὲ καὶ εἰς Γερμανοὺς ἐμβαλὼν δι’ ἀκοντιστῶν καὶ τοξοτῶν D ἐλύπει αὐτούς. στέλλει δὲ καὶ πρὸς αὐτούς πρέσβεις περὶ συμ-

B ἐς B.

19 αἰ add A.

cursata cum Nisibim obsideret, Alexander per legatos pacem ab eo petiit. barbarus vero legatione repudiata quadringentos procerissimos viros pretiosis vestibus amictos et splendidis armis exornatos in equis eximiis ad Alexandrum misit, ea ratione se Alexandro et Romanis terrorem incussurum putans. qui cum in imperatoris conspectum venissent, dixerunt “iubet magnus rex Artaxerxes Romanos cedere Syria et universa Asia quae Europam spectat, et Persis imperium usque ad mare concedere.” hos Alexander comprehensos et vestibus atque armis exutos, ademptisque equis in plurimos pagos distributos, agros colere iussit: nam eos occidere nefas esse putabat. ac suis legionibus in tres partes distributis trifariam Persas est adortus: quorum multi sunt occisi. perierunt Romani quoque plurimi, non tam ab hostibus quam in reditu per Armeniae montes: qui cum gelu rigeant, euntium pedes et quorundam manus sunt mutilatae, frigore adustae atque emortuae. qua de causa Romanis conquerentibus Alexander sive ex maerore sive ex aëris mutatione graviter aegrotavit. recuperata valetudine contra Germanos est profectus, eosque per ferentarios et sagittarios vexavit: deinde pe-

βάσεων ἐπὶ χρήμασι. διὸ χαλεπήναντες οἱ στρατιῶται πρὸς ἀποστασίαν ἀπέιδον. καὶ τινὰ Μαξιμίον Θρακὰ τὸ γένος, ἐκ παίδων δὲ ποιμαίνειν λαχόντα καὶ μετὰ ταῦτα στρατιωτῆν γενόμενον, ἄκοντα δῆθεν λαβόντες ὠνόμασαν αὐτοκράτορα. ὁ δὲ τοὺς ἀνειπόντας αὐτὸν παραλαβὼν ἀπῆει εὐθὺς ὅπου διέτριβεν ὁ Ἀλέξανδρος. ταῦτα δ' ἐκείνος πυθόμενος τοὺς μετ' αὐτοῦ στρατιώτας εἰς ἀντίληψιν αὐτοῦ παρεκάλει· οἱ δὲ ἐπηγγέλλοντο· καὶ ἐπιστάντος τοῦ Μαξιμίου συνήγαγε τὴν στρατιάν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ συμβυλεῖν τοῖς τοῦ Μαξιμίου ἐπέτρεπεν. οἱ δὲ τὴν τε μητέρα

P I 620 αὐτοῦ ἑλοιδόρου καὶ ἐπὶ φιλοχρηματίᾳ δέουσρον, καὶ εἰς ἐκείνον 10
ἐξυβρίζον ὡς δειλόν· καὶ καταλιπόντες αὐτὸν ἀνεχώρουν. ὁ δὲ ἔρημον βοηθείας ὄρων ἑαυτόν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν σκηνήν, καὶ τῇ μητρὶ περιπλακίς ὠλοφύρετο. καὶ ὁ Μαξιμῖνος ἑκατόνταρχον στέλλας καὶ αὐτὸν ἀνεῖλε καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς οἱ συνῆσαν αὐτοῖς, καὶ τῆς βασιλείας γέγονεν ἐγκρατής. 15

Μαμαία δὲ ἡ Ἀλεξάνδρου μήτηρ ἀρετῆς ἦν ἀντιποιοιμένη καὶ βίου σεμνοῦ. ἦ ἐν Ἀντιοχείᾳ συνδιάγουσα τῷ νιῷ, καὶ περὶ Ὁριγένους πυθομένη, μετεπέμψατο ἐξ Ἀλεξανδρείας αὐτόν· καὶ ὑπ' αὐτοῦ τὸν λόγον κατηχηθεῖσα τῆς πίστεως, Θεοσεβειστάτη

B γέγονεν, ὡς ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ καὶ ἄλλοι δὲ τινες τῶν συγγρω- 20
φῶν φασίν. ὅθεν οὐ μόνον ὁ κατὰ χριστιανῶν ἠρέμισε διω-
W II 226 γμὸς τότε, ἀλλὰ καὶ τιμῆς ἤξιωντο μάλιστα οἱ σεβόμενοι τὸν Χριστόν.

20 Εὐσέβιος] Hist. eccl. 6 21. 21 ἠρέμισε A. 22 καὶ τιμῆς —
p. 571 v. 1 Οὐρβανοῦ om C.

cupnia oblata ad pacem invitavit. quamobrem milites ei irati defecerunt: et Maximinum quendam natione Thracem, qui a puero armentarius fuerat, postea miles factus est, invitum scilicet, ad imperium pertraxerunt. qui iis militibus assumptis, a quibus imperator appellatus fuerat, statim ad Alexandri tentorium contendit. quo is audito, milites quos secum habebat ad sui defensionem hortatus est: qui cum operam suam pollicerentur, exercitum coegit et cum Maximino decertare iussit. caeterum illi matri eius maledicentes, et eius avaritiam criminantes, ipsi quoque ut timido insultantes, eo relicto abierunt. cum igitur se omni ope destitutum cerneret, in tentorium regressus et matrem amplexus fortunam suam deploravit. Maximinus vero per centurionem et ipso et matre et familiaribus eorum occisis rerum potitus est.

Mamaea Alexandri mater virtutis honestaeque vitae studiosa, dum Antiochiae cum filio degeret, Origene, fama hominis permota, Alexandria recessito, ab eoque doctrina fidei erudita, deum sanctissime coluit, ut Eusebius et alii memoriae prodiderunt. quo factum est ut persecutio Christianorum eo tempore non modo conquiesceret, sed et honos maximus Christi cultoribus haberetur.

Τότε Οὐρβανοῦ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ῥωμαίων πόλεως προ-
ιστώτος καὶ Ἰππόλυτος ἦνθει, ἀνὴρ ἱερώτατος καὶ σοφώτατος,
ἐπίσκοπος τοῦ κατὰ Ῥώμην πόρτου γενόμενος, ὃς καὶ πολλὰ συγ-
γράμματα συνεγράψατο, διάφορα τῆς θείας γραφῆς ἐξηγησάμε-
5 νος. Ἀντιοχείας δὲ ἦν τηρικαῦτα προεστηκώς καὶ τὴν ἐκεῖ τῶν
πιστῶν ἐκκλησίαν ἰθύνων Ἀσκληπιῦδης· καὶ Σαρδιανὸς Ἱερο-
σολύμων.

16. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἔτη Ῥωμαίων ἡγεμονεύσας C
δέκα, ὃν εἴρηται τρόπον ἀνήρητο· ὁ δὲ Μαξιμῖνος τὴν ἀρχὴν
10 διεδέξατο. ὃς αὐτίκα καὶ διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν
ἐπήγειρε, καὶ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας ἀναιρεῖσθαι κε-
κλευκεν ὡς διδασκάλους τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου καὶ κήρυ-
κας. λέγεται δὲ κατὰ μῆνιν τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον κινήσαι τὸν
15 μῆνι γὰρ κατ' ἐκείνον τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτι στρατηγὸς ὑπ'
ἐκείνον προχειρισθεὶς καὶ κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύσας καὶ αἰσχί-
στα ἤττηθεὶς ὀργῆς ἐπειράθη βασιλικῆς. ἦν δὲ τοῦ διωγμοῦ καὶ
δεύτερον αἴτιον, ὅτι πολλοὶ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον οἶκον ἦσαν τὸν
Χριστὸν ἐπεγνωκότες θεῖον. ὅτε καὶ Ἀμβρόσιος φιλόλογος ἀνήρ, D
20 ὃς τὸν Ὠριγένην ἠρέθισεν εἰς ἐξήγησιν τῆς θείας γραφῆς καὶ
δαιφιλῆ αὐτῷ ἐχορήγει τὰ ἀναλώματα καὶ ταχυγράφους ἐπὶ αὐ-

6 καὶ Σαρδιανὸς Ἱεροσολύμων] haec per errorem addita videntur.
Sardianum Georgius Syncellus (T. 1 p. 674 ed. Bonn.) appellat
quem Eusebius et Zonaras (p. 559 v. 8) Gordium. Gordianus est
in Eusebii canone armeniace edito a Maio et Zohrabo p. 387.
9 δέκα] Eusebius τρισὶν ἔτεσιν ἐπὶ δέκα. 10 τῶν om A.
11 διήγειρε A. 20 Ὠριγένην πρὸς ἐξήγησιν ἠρέθισε τῆς A.

FONTES. Cap. 16. Eusebii *Historiae ecclesiasticae* lib. 6 c. 23
et 28, ac fortasse Dio continuatus.

Sub Urbano Romano episcopo etiam Hippolytus, vir sanctissimus
et doctissimus, Romani portus episcopus floruit, qui in multa sacrae
scripturae opera commentarios conscripsit. tum Antiochiae praefuit et
coetum eius loci fidelium rexit Asclepiades: Hierosolymis Sardianus.

16. Alexandro, cum decennium Romanis imperasset, ad hunc
modum interfecto, Maximinus statim suscepto imperio persecutionem
contra Christianos movit, et ecclesiarum gubernatores, ut doctores Chri-
stianorum arcanorum ac praecones, tolli iussit: idque indignatione con-
tra Alexandrum, qui Christum coluisset, fecisse perhibetur. eius enim
imperatoris insano odio flagrabat: a quo dux delectus, et a Persis tur-
pissime superatus, iram illius expertus fuerat. erat et altera persecutio-
nis causa, quod in Alexandri familia multi Christum deum agnoscebant,
quo tempore Ambrosius etiam, vir eruditionis amans, qui Originem ad
sacrarum litterarum enarrationem impulit sumptibus abunde suppeditatis

τῷ παρετήσατο ἀμοιβὰδὸν τῇ γραφῇ χρωμένους κατὰ τεταγμένους καιροὺς καὶ βιβλιογράφους οὐχ ἥτους κόρας τε καλλιγραφεῖν ἡσχημένας, τῷ τοῦ μαρτυρίου λέγεται κοσμηθῆναι στεφάνῳ, ἅμα Πρωτοκλήτῳ πρεσβυτέρῳ.

Ἀυταρχήσας δ' οὗτος ὁ Μαξιμῖνος εὐθὺς ἐπέστειλε τῇ 5
 συγκλήτῳ, τὴν ἐκ τῶν στρατευμάτων ἀνάρορσιν ταύτῃ δηλῶν
 ἑαυτοῦ. οὐ μόνους δὲ χριστιανοὺς βαρὺς ὑπέρχε καὶ ἀπηγῆς,
 ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις. ὕβριστὴς τε γὰρ ἦν καὶ ἐρυσιχρή-
 P I 621 μτος, κἀντεῦθεν καὶ ἀδικώτατος καὶ φόνων ἐργάτης καὶ τύραν-
 νος ἀντικρυσ, χωρήσας εἰς ἀρπαγὰς καὶ ἀναιρέσεις ἀνθρώπων ἔξ 10
 οὐδεμιᾶς εὐλόγου λαβῆς. τοσοῦτον δ' εἰς μαιφονίους ἐξώκειλεν,
 ὡς μηδὲ τῆς ἰδίας φείσασθαι γυναῖκός· κἀκείνην γὰρ ἀνείλε. τὴν
 οἰκείων δ' ὅλον ἐπικαλύπτων δυσγένειαν, τοὺς μὲν εὐπατρίδας
 ἠτίμου, προσφκειοῦτο δὲ τοὺς ἔξ ἀφανῶν. διὰ ταῦτα τοῖνον ὑπὸ
 πάντων μεμίσητο. ἐκστρατεύσας δὲ κατὰ Γερμανῶν τὴν χώραν 15
 αὐτῶν ἐλήσαστο, τῶν βαρβάρων μηδενὸς ὑποφαινομένου. εἶτα
 περὶ τὰ ἔλη καὶ τὰς συνεχεῖς ἀνεφάνησαν ὕλας· κἀκεῖ δὲ τῶν
 Ῥωμαίων εἰσελασάντων πλήθη πολλὰ ἀηρέθησαν. καὶ οὕτω
 B νικήσας ἐπανῆλθεν ὁ Μαξιμῖνος, αἰχμαλώτων πληθὺν ἐπαγόμε-
 νος. πάντα δὲ τὰ τῶν ὑπηκῶν σφετεριζόμενος καὶ χρηματιζόμε- 20
 νος πάντοθεν οὐδὲ τῶν ἱερῶν ἀπέσχετο. αἰτιωμένων οὖν ξυμ-
 πάντων τοὺς στρατώτας τοὺς αὐτὸν βασιλεύσαντας, οἱ ἐν Λιβύῃ

4 πρωτεκλήτῳ A.

12 ἰδίας] οἰκείας AB.

et septem expeditis notariis adhibitis qui per vices scriberent ac librariis non paucioribus et virginibus eleganter scribere edoctis, martyrii corona cum Protocteto presbytero redimitus esse perhibetur.

Maximinus rerum potitus senatui statim, ut a militibus imperator appellatus esset, significavit. nec in Christianos duntaxat saevus atque immanis exstitit, sed in subditos aequae omnes. nam et superbus erat et pecuniae avidus, eaque de causa iniustissimus et sanguinarius, denique plane tyrannus, ad rapinas et caedes hominum sine ulla probabili causa ruens: ad quas adeo propensus fuit, ut nec uxoris suae vitae parceret. occultandae porro ignobilitatis suae studio, patriciis despectis, hominum obscurorum familiaritate utebatur. quibus de causis omnium odia suscepit. bello Germanis illato praedas ex agris egit, barbarorum nemine in conspectum veniente. deinde circa paludes et perpetuas silvas apparuerunt. quo cum Romani irruissent, magnam eorum multitudinem occiderunt. ita victor Maximinus cum maxima captivorum turba reversus est. sed quia sibi omnia subditorum bona vindicabat, nec ullam pecuniae rapiendae occasionem negligebat, ac ne sacris quidem ipsis abstinebat, omnibus eos milites, et quibus imperator creatus esset, culpantibus, Africanas legiones tum ea de causa tum alia quadam re irri-

στρατευόμενοι ταῦτα μαθόντες πρὸς ἀποστασίαν ἀπειθόν, καὶ πινος ἐτέρας αἰτίας ἐρεθισίας αὐτούς. οἱ γὰρ τῶν τῆς Λιβύης πραγμάτων ἐπίτροποι τῶν ἐν αὐτῇ εὐπορούντων τὰς οὐσίας ἐξ οὐδεμιᾶς εὐλόγου ἀφηροῦντο λαβῆς καὶ τοὺς κεκτημένους αὐτὰς προσαιπώλλον. ἐντεῦθεν ἀγανακτήσαντες οἱ ἐκεῖ ἐπανέστησαν, καὶ τινα τῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἄνδρα πρεσβύτερον κεκλημένον Γορδιανὸν καὶ ἄκοντα κατωσχόντες, διάδημά τε τούτῳ περιτιθείασιν καὶ πορφύραν ἐνδύουσι καὶ ἀναγορεύουσιν αὐτοκράτορά τε καὶ Ἀύγουστον. ὁ δὲ ἐν Καρθαγένῃ παραγίνεται· καὶ αὐτὸν ἀσμένως τῷ πρὸς τὸν Μαξιμίον μίσει ἐδέξαντο σύμπαντες. ἐπιστέλλει οὖν τῇ βουλῇ, καὶ τοὺς ἀγγελοῦντας τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀπέστειλε. τῶν δὲ σταλέντων χρονισάντων κατὰ τὸν πλοῦν, καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ μὴ φέροντες τὴν τυραννίδα τοῦ Μαξιμίου πρὸς ἀποστασίαν κέκνηντο καὶ τὰς ἐκείνου εἰκόνας καθήρουν καὶ τῷ τυράνῳ ἔλοιδοροῦντο. εἶτα γνωσιμαχήσαντες, ὡς εἰ σώζοιτο Μαξιμίος οὐκ ἔσται σφίσι σωτηρίας ἕλις, δύο προβάλλονται στρατηγὸς Μάξιμόν τε καὶ Ἀλβίνον, καὶ ἄμφω τῇ βουλῇ συναριθμουμένοις. τινὲς δὲ Καίσαρας αὐτοὺς πρὸς τῆς συγκλήτου ἰστύρησαν ἀναγορευθῆναι, μήπω μαθούσης τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Γορδιανοῦ.

Ὁ δὲ γε Μαξιμίος ταῦτα μαθὼν ὤρμησεν ἐπὶ Ἰταλίαν, πολλὰ τῇ συγκλήτῳ ἀπειλησάμενος. γινὼς δὲ τὸν Μάξιμον χωρήσαντα κατ' αὐτοῦ (ὁ γὰρ Ἀλβίνος εἰς φυλακὴν τῆς Ῥώμης ἔμει-

14 καθήρουν εἰκόνας A. 15 ἐλοιδοροῦν C. 18 συγκλήτου] βουλῆς A. 19 τοῦ om A.

tatae defecerunt. nam Africanarum provinciarum procuratores bona locupletum sine ulla probabili specie invadebant, nec iis contenti ipsos quoque possessores trucidabant. quarum rerum indignitate ad seditionem concitati milites virum senatorii ordinis Gordianum, hominem proVectae aetatis, vel invitum rapiunt; impositoque diademate dataque purpura imperatorem et Augustum salutant. qui Carthaginem profectus, et Maximini odio ab omnibus benigne susceptus, litteras legatosque de sua designatione ad senatum mittit. qui cum in navigatione morati essent, Romani tyrannidis Maximini pertaesi defecerunt; et status eius everais convicia in tyrannum iecerunt. deinde cum temeritatis paeniteret, quod Maximino incolumi nulla eis salutis spes relinqueretur, duos ex senatu Maximum et Albinum duces crearunt. quidam etiam Caesares a senatu appellatos esse ferunt, designationem Gordiani adhuc ignorante.

Quibus rebus Maximinus cognitis, minas contra senatum spirans in Italiam contendit. sed ubi Maximum, Albino ad urbis custodiam re-

νεν ἐν αὐτῇ) ἐπὶ Ἀκυλητῶν ἀπέλευσε, Μαυροσίλους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, ταύτην σπεύδων προκατασχεῖν. Ἀκυλητὰ δὲ ἡ νῦν Βενετία λέγεται εἶναι. ἀλλ' ἀπεκρούσθη, τῶν ἐν αὐτῇ ἀντιταξαμένων αὐτῷ γενναίωτερον. ἀποκρούσθεις δὲ τῆς Ἀκυλητίας ὁ Μαξιμίος καὶ προσβαλὼν τοῖς περὶ τὸν Μάξιμον ἠτήθη. καὶ ἕως τὴν οἰκίαν σκηρὴν ἀνεχώρησε· στασιασάντων δὲ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ προῆλθε τῆς σκηρῆς μετὰ τοῦ οἰκείου παιδός, ὡς σφίσι διαλεξόμενος. οἱ δὲ αὐτίκα ἐπελθόντες ἀμφοῖν ἀνείλον αὐτούς. ἦν δὲ ὁ Μαξιμῖος ἑτῶν πέντε καὶ ἑξήκοντα, ἀφ' ὧν ἐβασίλευσεν ἕξ. αἱ κεφαλαι δὲ τῶν ἀνααιρεθέντων τούτων ἐκτιμηθεῖσαι τοῖς τε ἐν Ἀκυλητῶν ἐπεδείχθησαν καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπέμφθησαν. οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὴν ἀγορὰν τὴν κεφαλὴν τοῦ Μαξιμίου ἀνεσκόλοπισαν, ἵν' εἴη πᾶσι περιόπος.

B 17. Ἐντεῦθεν ὁ Μάξιμος εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανελήλυθε, καὶ ὁ Ἀλβῖνος ὑπηγήθη αὐτῷ, καὶ ὁ δῆμος δὲ καὶ ἡ σύγκλητος σὺν εὐφημίαις καὶ κρότοις αὐτὸν ὑπεδέξαντο· καὶ συνήρχον ἀμφω, καὶ ἤρχον καλῶς. οἱ δὲ γε στρατιῶται ἐδάκνοντο ὅτι οὐκ αὐτοὶ ἀλλ' ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τοὺς αὐτοκράτορας προεβάλλοντο. εἶτα καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς πρὸς ἀλλήλους ἔσχον διαφοράς, καὶ τοῦτ' αἴτιον αὐτοῖς ἀπωλείας ἐγένετο. γνόντες γὰρ οἱ στρατιῶται ὡς 20 διαφέρονται, ἐπῆλθον αὐτοῖς, καὶ ἀμφοτέρους δεαμήσαντες διὰ

3 εἶναι add AC. post αὐτῇ A add δὲ. 4 ὁ Μαξιμῖος om A. 7 αὐτοῦ δορυφόρων AB. 11 τε om A. ἀπεδείχθησαν A. 15 δὲ om A. 19 τοῦτο BC. 20 ante ἀπωλείας PW add τῆς, om ABC.

FONTES. Cap. 17. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 6 c. 23 — c. 31.

lictō, contra se adventare didicit, Aquileiam, qua potiri in primis studebat, cum exercitu Maurorum declinavit. Aquileia vero dicitur eadem esse quae nunc Venetia. sed civibus fortiter se defendentibus ab urbe repulsus et a Maximo acie victus in suum tabernaculum rediit; ortoque inter ipsius satellites et milites tumultu egressus, ut eos alloqueretur, impetu illorum una cum filio, quem secum adduxerat, est occisus: natus annos quinque et sexaginta, quorum sex imperavit. ambeum capita amputata Aquileiensibus ostentata Romamque missa sunt. Romani vero Maximini caput in foro pale affixerunt, ut omnibus conspicuum esset.

17. Post haec Maximus Romam reversus, Albino obviam egresso, a senatu populoque cum laetis acclamationibus et plausu est susceptus. inde ambo una, et quidem bene imperarunt. sed milites aegre ferebant eos non a se sed a senatu populoque declaratos esse. post ipsi etiam imperatores inter se dissentientes exitio suo causam praebuerunt. nam ea dissensione milites cognita, ambos vinculis constrictos per totam ur-

πάσης τῆς πόλεως αὐτοὺς περιήγαγον ἐμπαροινουμένους τε καὶ ἐμπαιζομένους ἀλλὰ μὴν καὶ αἰκίζομένους. εἶτω πυθόμενοι ὡς οἱ Γερμανοὶ ἀφελῆσθαι αὐτοὺς καὶ περῶσαι βουλευόμενοι, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται ἀπέκτειναν αὐτούς. ὧν δ' ἔμην Μάξιμος ἐτῶν ἦν 5 ἑβδομήκοντα καὶ τεσσαράων, ὁ δὲ Ἀλβίνος ἐξήκοντα καὶ ἑβασίλευσαν κατὰ τινὰς μὲν ἡμέρας δύο καὶ εἴκοσι, καθ' ἑτέροισι δὲ σὺν ἄλλοις μῆνας τρεῖς.

Μετὰ δὲ τούτους οἱ μὲν Πομπηϊανὸν τινα συγγεγρόφασιν τὴν Ῥωμαίων ἰσχυρῆν ἀρχὴν, ταχέως δ' ἐκπεπρωμένην ἀσπίδος, 10 ὡς ἐν ὄνειρον τῆς ἑξουσίας ἀπολαύσαντα (οὐκὼ γὰρ δύο παρεληλυθέναι μῆνας, καὶ στερηθῆναι αὐτὸν πρὸς τῇ μοναρχίᾳ καὶ τῆς ζωῆς ἀναριθύνετα· παρὰ τίνων δὲ καὶ διὰ τίνα αἰτίας, μὴ εὐρηκῶς, παρεσιώπησα καὶ αὐτός), οἱ δ' ἕτερόν τινα. μεθ' ὃν Πούπλιον ἀντεσασθῆναι Βαλβίνον ἰσθόρησαν· καὶ μικρὸν τι κάκεινον 15 τῆς ἀστυχίας ἀπογευσάμενον (ἐπὶ τρισὶ γὰρ μηνσὶν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν περιγράφουσι) ἀναριθύνετα κάκεινον, ἅρτα καταλαβόντος ἐκ Ἀβύθης Γορδιανῶ, ὃς ἐκεῖ, ὡς ἤδη μοι ἐρρήθη, προαηγήθηντο. τὸν δὲ Γορδιανὸν τῆς Ῥώμης ἐπιβεβηκότα νοσήσαι, τὸ μὲν ὅτι ὑπέρηγρος ἦν (ἑβδομήκοντα γὰρ καὶ ἐννέα ἡμέρας ἐννοσσοίς), τὸ δ' ὅτι χρονοτριβήσας ἐν τῇ θαλάσῃ κατὰ τὸν πλοῦν 20 πᾶν τεταλαιπωρήτο, καὶ ἐκ τῆς νόσου ταύτης ἐκλειομένην, μόναν εἴκοσι καὶ δύο ἡμέρας ἐν ταύτῃ διαγαγόντα· καὶ σχεῖν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ διάδοχον τὸν οἰκεῖον υἱόν, Γορδιανὸν κάκεινον καλούμενον καὶ ὀμωνυμοῦντα τῷ οἰκείῳ πατρὶ. W II 228

2 ἐμπαιζομένους] ἑβριζομένους B. 8 δὲ A. πομπηϊανόν BC: Cedrenus I 451 5 ed. Bonn. Πούπλιανόν pro Πομπηϊανόν. cf. annot. 13 οἱ δ' ἕτερόν τινα add AC.

bon per ludibrium et contumeliam nec sine verberibus circumduxerunt, deinde cum audivissent Germanos eripere et conservare illos velle, utrumque occiderunt, quorum Maximus annos 74, Albinus 60 natus erat. imperarunt vel, ut nonnulli auctores sunt, dies 22, vel, ut alii tradunt, non tres menses integros.

Post hos quidam Pompeianum rerum potitum esse tradunt, sed imperio vix per somnium degustato celerrime excidisse. priusquam enim duo menses elaborarentur, una cum imperio vita etiam privatum esse: a quibus autem et quibus de causis, cum scriptum non invenimus, silentio et ipse praeterii. sunt et qui alium eius loco nominant. et P. Balbinum successisse tradunt: qui, cum per tres menses imperii fructum brevem perciperet, in Gordiani designati imperatoris (ut dictum est) ex Africa adventu occisus fuerit. Gordianum vero, cum Romam venisset, aegrotasse, partim ob extremam aetatem (annos enim 79 habebat), partim quod ex longiore navigationis vexatione afflictus esset; et obiisse 22 duntaxat diebus in imperio exactis, filiumque Gordianum successorem reliquisse.

Οἱ μὲν οὖν οὕτω παρηκολουθηκέναι ταῦθ' ἱστορήκασιν, οἱ δὲ τῷ πρεσβύτῃ Γορδιανῷ ἀναρρηθέντι κατὰ Λιβύην φασὶν αὐτοκράτορι ἐπαναστήναι τινας, καὶ μάχης συγκροτηθείσης ἤτη-
P I 623 θῆναι τοὺς τοῦ Γορδιανοῦ, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀναιρεθῆναι· τὸν δὲ ὑπεραλγίσαντα ἀπάγξασθαι 5 καὶ οὕτως ἑαυτὸν τῆς ζωῆς ὑπεξαγαγεῖν.

Οἱ δὲ τῷ υἱῷ κείνου τῷ νέῳ Γορδιανῷ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν μετὰ τὸν ἐκ νόσου θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου Γορδιανοῦ προσκληροῦντες, κατὰ Περσῶν αὐτὸν γεγράφασιν ἐκστρατεύσαντα καὶ συμβυλόντα αὐτοῖς κἂν τῇ μάχῃ τὸν ἵππον ἐλαύνοντα 10 καὶ τοὺς οἰκείους παραδαρρύνοντα καὶ πρὸς ἀλκὴν ἐπαλείφοντα, ὀλισθήσαντος δὲ τοῦ ἵππου καὶ συμπεσόντος αὐτῷ, τὸν μηρὸν κατευγῆναι, καὶ οὕτως ἀνακομισθῆναι εἰς Ῥώμην, καὶ ἐκ τοῦ κατάγματος τελευτῆσαι, ἐπὶ ἕξ ἐνιαυτοὺς αὐταρχήσαντα.

B Οὐρβανὸς δὲ ὁ τῆς Ῥώμης ἀρχιερεὺς ἔτισιν ἀρχιερατεύσας 16 ὀκτώ τοῦ Μαξιμίνου βουσιλεύοντος ἀπεβίω· ὃν Ποντιανὸς δευδένεξο. τῆς δ' Ἀντιοχέων ἐκκλησίας μετὰ Φιλητὸν προέστη Ζεβίνος. ἐπὶ δὲ γε Γορδιανοῦ τοῦ νέου ὁ τῶν ἐν Ῥώμῃ πιστῶν προεστηκὼς Ποντιανὸς μεταλλάξας τὸν βίον ἔσχε διάδοχον τὸν Ἀντέρωτα, ἐν ἕξ ἔτισι τῇ λειτουργίᾳ ἰσχυροτάτως. ὁ δὲ γε Ἀντέρως 20 ἐπὶ βράχιστον πᾶν καιρὸν τὴν ἐκκλησίαν ἰθύνας πρὸς ἄλλην ζωὴν μετετέλλυθε. μεθ' ὃν Φλαβιανὸς θεία ψήφῳ τῆς ἀρχιερωσύνης τετύχηκεν, ὡς ἱστορήσεν ὁ Εὐσέβιος. λέγεται γὰρ τῶν

2 αὐτοκράτορι φασὶν A. 4 αὐτῶν] αὐτοῦ A. 5 post ἀπε-
 αλγίσαντα A add διὰ τοῦτο. ἀπάγξασθαι AC, ἀπάγξε-
 σθαι PW. 8 μετὰ τὸν — Γορδιανοῦ om A. 9 πρε-
 σβύτου C. 22 sq. Φαβιανὸς Eusebius. 23 ἱστορεῖ A.
 Εὐσέβιος] Hist. eccl. 6 29.

Atque alii haec ita consecuta esse tradunt: alii scribunt, quosdam Gordiano in Africa imperatori appellato seditionem movisse, et Gordiani milites succubuisse; multisque caesis, atque ipso Gordiani filio, senem prae doloris impatientia laqueo vitam finivisse.

Alii, qui iuniori Gordiano post patris obitum ex morbo imperium attribuunt, eum Persis intulisse bellum ferunt; dumque in pugna equo incitato aciem circumvolitans suos ad rem strenue gerendam cohortatur, ex equi lapsu femore fracto Romam perlatum decessisse, cum sex annos imperasset.

Urbanus Romano pontificatu annis octo functus Maximino imperante obiit, Pontiano successore. Antiochenae ecclesiae post Philetum Zebinus praefuit, sub Gordiano filio, Pontiano Romano pontifici sexto ministerii anno defuncto successit Anteros, ac paulo post in aliam vitam migravit. post quem Flavianus divino suffragio, ut narrat Eusebius,

πιστῶν ἀθροισθέντων, ὥστε τὸν μέλλοντα τῆς ἐπισκοπῆς προστή-
 ναι παρ' αὐτῶν ἐκλεγῆναι, παρῆναι καὶ τὸν Φλαβιανὸν ἄρτι
 ἦκοντα ἐξ ἀγροῦ· μὴ μέντοι παρὰ τοῦ λόγον γενέσθαι περὶ αὐτοῦ C
 ὡς προστησομένου τῆς ἐκκλησίας,· ἀλλ' ἐτέρους εἶναι περὶ ὧν ἦν
 5 τοῖς συνειλεγμένοις φροντίς τίς ἂν προκριθεῖη αὐτῶν. ἐν τοσοῦτῳ
 δὲ περιστεράν καταπτῆναι καὶ ἐφιζῆσαι τῇ τοῦ Φλαβιανοῦ κεφα-
 λῇ· κἀντεῦθεν ἅπαντας τοὺς ἠθροισμένους ἐκεῖ μὲν χρῆσασθαι
 φωνῇ ὡσπερ ἀπὸ συνδήματος, καὶ "ἄξιος" ἐπιβοῆσαι αὐτῷ, καὶ
 τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνῳ τὸν ἄνδρα προσενεγκεῖν μηδὲν τι
 10 μελλήσαντας. τότε καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῶν πιστῶν ἐκκλησίας
 προεστηκὼς Ζεβίνος τὸν βίον λιπῶν ὑπὸ Βαβύλα διαδέχεται.
 Ὠριγένης δὲ κατὰ τὴν ἐν Παλαιστίνῃ διατρίβων τηρικαῦτα Και-
 σάρειαν πολλοὺς μὲν καὶ πολλαχόθεν ἐκέκτητο φοιτητάς, εἶχε δὲ D
 καὶ τὸν μέγαν Γρηγόριον τὸν θυματουργὸν καὶ τὸν τούτου ὁμοῦ·
 15 μονα Ἀθηνόδωρον τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἀκροατάς. τότε δὲ καὶ
 Ἀφρικανὸς ὁ συγγραφεὺς ἐγνωρίζετο.

18. Μετὰ δὲ τὸν νέον Γορδιανὸν ἕτερος αὖθις Γορδιανὸς
 τῆς ἀρχῆς ἐπελάβετο, κατὰ γένος, ὡς λόγος, προσήκων τοῖς ἀπ-
 ελθούσι Γορδιανοῖς. ὅς ἐκστρατεύσας εἰς Πέρους καὶ πολεμήσας
 20 αὐτοῖς, Σαπώρου τοῦ υἱοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ ἔθρους ἡγεμονεύον-
 τος, ἤττησέ τε τοὺς ἐναντίους, καὶ Νίσιβιν καὶ Κάρας Ῥωμαίους
 αὖθις ἐπανεώσατο, ὑπὸ Περσῶν ἐπὶ Μαξιμίνου ὑφαρπασθείσας.

7 τοὺς om A. χρῆσασθαι φωνῇ A, φ. γ. PW. 22 ἐπι]
 ὑπὸ A.

FONTES. Cap. 18. Fortasse Dio continuatus.

episcopatum est adeptus. fertur enim fidelibus deligendi pontificis causa congregatis Flavianum quoque recens ex agro advenisse, neque ab ullo mentionem esse factam quasi is ecclesiae praefuturus esset, sed concilium curasse quemnam ex aliis anteferret. interea columbam advolantem capiti illius insedissee. atque inde omnes veluti signo dato una voce exclamasse, eum dignum pontificatu: ac citra ullam cunctationem in throno collocatum esse. tum Zebino quoque Antiochiae defuncto successit Babyla. Origenes vero sub id tempus Caesareae Palaestinae degens, praeter alios qui undique confluerant, etiam magnum Gregorium, mirificum illum, auditorem habuit, et fratrem eius Athenodorum. tum quoque Africanus historicus noscebatur.

18. Post Gordianum iuniorum alius Gordianus, defunctis, ut fertur, genere coniunctus, imperium suscepit. is contra Persas profectus, Sapore Artaxerxis filio regnante, hostibus acie superatis Nisibim et Carras recuperavit, a Persis Maximino imperante Romanis ereptas. de-

εἶτα πρὸς Κτησιφῶντα γενόμενος ἐξ ἐπιβουλῆς Φιλίππου τοῦ ἐπι-
 ἀρχου τοῦ δορυφορικοῦ ἀντιθέτη. οὗτος γὰρ ὁ Γορδιανὸς ἄρξας
 ἐπαρχον τὸν οἰκίον προχειρίσαστο πενθερὸν Τιμησοκλέα καλού-
 P I 624 μενον. μέχρι μὲν οὖν περιῆν οὗτος, καλῶς ἔχε τὰ τῆς ἑξουσίας
 τῷ αὐτοκράτορι καὶ κατὰ ῥοὴν ἐφέρετό οἱ τὰ πράγματα, Τιμη-
 σοκλέως δὲ τελευτήσαντος Φίλιππος προχειρίσαστο ἐπαρχος. καὶ
 στασιάζουσι τοὺς στρατιώτας βουλόμενος τὰς αὐτῶν σιτήσεις ἡλάτ-
 τωσεν, ὡς τάχα τοῦτο κεκελευμένος τοῦ αὐτοκράτορος. οἱ δὲ φα-
 σιν ὅτι τὸν οἶτον ἐπέσχε τὸν εἰς τὸ στρατόπεδον κομιζόμενον,
 ὥστε τοὺς στρατιώτας ἐνδοεῖα πιέζεσθαι, κἀντεῦθεν αὐτοὺς πρὸς 10
 W II 229 στάσιν ἐρεθισθῆναι. στασιάζουσαντες δὲ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος
 ἐπανέστησαν ὡς αἰτίου αὐτοῖς γεγονότος λιμοῦ, καὶ ἐπελθόντες
 αὐτῷ ἀπέκτειναν αὐτόν, ἐπὶ ἐνιαυτοῦς ἡγεμονεύσαντα ἔξ. καὶ
 αὐτίκα ὁ Φίλιππος ἐπεκήδησε τῇ ἀρχῇ. ὡς δ' ἀπηγγέλη τῇ
 B γερονσίᾳ ἢ τοῦ Γορδιανοῦ σφαγῇ, ἕτερον αὐτοκράτορα δῆγειρον 15
 αὐτὴν προχειρίσασθαι. καὶ ἀνείπεν αὐτίκα Καίσαρα Μάρκον
 τινὰ φιλόσοφον. ὁ δὲ πρὶν ἐρεῖσαι τὸν πῆδα τῇ ἀταρχίᾳ
 θνήσκει ἀφνίδιον ἐν τῷ παλατίῳ διάγων. τοῦ δὲ θανόντος
 κρατεῖ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας Σεῦρος Ὀστυλιανός. ἀλλὰ καὶ
 οὗτος οὐπω σχεδὸν ταύτης ἐπιλημμένος ἀπέτισε τὸ χρεῶν· 20
 νοσήσας γὰρ καὶ φλεβοτομηθεὶς ἐτελεύτησεν.

3 Τιμησοκλέα] qui Zosimo Τιμησοκλής, Julio Capitolino Misitheus.
 4 οὗτος] ἐκείνος A. πὰ om B. 7 σιτήσεις B. 8 τοῦτο
 τάχα AB. 9 νομιζόμενον A. 13 αὐτῷ om A. 14 ὁ
 Φίλιππος αὐτίκα AB. 19 ὀστυλιανός C, ὁ στυλιανός B, ὁ
 Στυλιανός PW, om A. 20 οὐπω A, οὕτω PW.

inde Ctesiphontem prefectus insidiis Philippi praefecti praetorie perit.
 nam cum rerum potitus esset, Timesociam socerum praefectum praetorie
 designavit. eoque superstitie res imperii bene se habuerunt prospereque
 accesserunt: eo vero defuncto Philippus praefectus designatus, ut sedi-
 tionem concitaret, stipendia militum minuebat, quasi id iussisset impera-
 tor. alii frumentum, quod in castra perferendum esset, eum inhibuisse
 ferunt: itaque milites commeatus penuria laborantes contra imperatorem
 tanquam famis causam insurrexissent. quem sexto imperii anno occide-
 runt. Philippus vero statim summam rerum arripere studebat. nun-
 tiata Gordiani caede a senatu Marcus quidam philosophus statim
 Caesar renuntiat: est: qui ante firmatum imperium in palatio repente
 obiit. eo mortuo rerum potitus Severus Hostilianus, et ipse fere prius-
 quam habenas imperii capesseret, vena propter morbum incisa, naturae
 debitum persolvit.

19. Ἐπανελθὼν οὖν ὁ Φίλιππος ἐγκρατῆς ἐγένετο τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς. ἐν δὲ τῷ ἐπανίεναι τὸν υἱὸν Φίλιππον κοινωσὼν τῆς βασιλείας προσείλετο. σπονδὰς δὲ πρὸς Σαπάρην θύμενος τὸν τῶν Περσῶν βασιλεύοντα, τὸν πρὸς Πέρσας κατέλυσε πόλεμον, παραχωρήσας αὐτοῖς Μισσοποταμίας καὶ Ἀρμενίας. γυνὸς δὲ Ῥωμαίους ἀχθομένους διὰ τὴν τῶν χωρῶν τούτων παραχώρησιν, μετ' ὀλίγον ἠθέτησε τὰς συνθήκας καὶ τῶν χωρῶν ἐπελάβετο. ἦν δὲ ὁ Σαπώρης, ὡς περ ἱστορήται, ὑπερμεγέθης τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, καὶ οἶος οὐπω τότε ὤφθη ἀνὴρ.
- 10 Ἐπιναξεύξας δὲ ὁ Φίλιππος εὐμενῆς ἦν τοῖς χριστιανοῖς, μάλιστα δὲ κατὰ ἐπίους καὶ προσετέθη τῇ πίστει Χριστοῦ, ὥστε καὶ εὐχῶν ἐπ' ἐκκλησίας κοινωῆσαι χριστιανοῖς καὶ ἀσμένως ἔξαγορεύσαι ὅσα οἱ ἡμάρτητο. οὐ γὰρ ἄλλως εἰς κοινωλίαν παρὰ τοῦ προεσιῶτος τῆς ἐκκλησίας ἐδέχετο, εἰ μὴ ἔξομολογήσεται καὶ τοῖς αἰτοῦσι μετάνοιαν ἑαυτὸν καταλέξει· κακείνον λέγεται πειθ-
15 αρχῆσαι. φασὶ μέντοι τινὲς τοῦτον εἶναι τὸν πωτέρου τῆς μάρτυρος Εὐγενίας· ἀλλὰ περὶ τὴν δόξαν ταύτην πεπλάνηται. ἐπαρχος μὲν γὰρ κακείνος γενέσθαι ἱστορήται, ἀλλ' Αἰγύπτου, καὶ οὐ τοῦ δορυφορικοῦ· καὶ μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐκείνος παραιτη-
20 σάμενος τὴν ἀρχήν, ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας ἠνδρῆσατο καὶ μαρτυρίῳ κεκόσμηται.

1 Φίλιππος] "alter codex addit ἐκ τῆς στρατείας" WOLFIIUS. "at desunt in Reg. et Colbert." DUCANCIUS. τῶν om A. 8 ὡς περ] ὡς A. 11 μάλιστα δὲ — 12 χριστιανοῖς om A. 18 γὰρ om A.

FONTES. Cap. 19. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 6 c. 34.

19. Philippus reversus imperium Romanum occupavit, Philippo filio in via collega adscito. cum Sapore Persarum rege pacem fecit, Mesopotamia et Armenia concessis. sed cum Romanos earum provinciarum iacturam graviter ferre intellexisset, paulo post pace abrogata eas defendendas suscepit. fuit autem Sapores, ut ferunt, tanta mole corporis, quanta eo tempore visa nondum fuit.

Philippus a bello Persico reversus erga Christianos bene affectus fuit; ac potius auctores quidam sunt, eum Christianam fidem amplexum in ecclesia communia cum Christianis vota fecisse, et peccata sua non gravatim confessum esse. nam cum a praeposito ecclesiae ad communionem non admitteretur, nisi confiteri vellet et nomen suum inter paenitentes profiteri, haud recusasse. qui vero eum martyris Eugeniae patrem esse tradunt, errant. nam is quidem et ipse praefectus fuisse narratur, sed Aegypti, non praetorio; ac post Christianam fidem posito magistratu Christum fortiter professus ac martyrii corona ornatus est.

Οὗτος δ' ὁ αὐτοκράτωρ Φίλιππος πρὸς Σκύθας ἀράμενος
 πόλεμον εἰς Ῥώμην ἐπανήλθεν. ἐν δὲ Μυσοῖς Μαρτίνος τις ταξι-
 ἀρχης ὢν παρὰ τῶν στρατιωτῶν βασιλεύειν ἤρθε. καὶ διὰ τοῦτο
 ὁ Φίλιππος τεθοροβητο, καὶ τῇ συγκλήτῳ διειλέχθη περὶ τῆς
 P I 625 στάσεως. τῶν ἄλλων δὲ σιωπῶντων ὁ Δέκιος μὴ δεῖν φροντίζειν
 εἶπεν αὐτῷ περὶ τοῦ Μαρτίνου, ὡς παρ' αὐτῶν ἀναιρεθησομένου
 τῶν στρατιωτῶν, οἷα ἀναξίον τῆς βασιλείας τυγχάνοντος. ὁ μετ'
 ὀλίγον κατὰ τὴν ἐκείνου γέγονε πρόρρησιν. θαυμάσας οὖν ὁ Φί-
 λιππος διὰ τοῦτο τὸν Δέκιον, ἀπελθεῖν προειρέμετο εἰς Μυσίαν
 καὶ κολάσαι τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως. ὁ δὲ τὴν ἀποστολὴν 10
 παρηγεῖτο, λέγων μήθ' ἑαυτῷ μήτε τῷ στέλλοντι συμφέρειν αὐ-
 τὸν ἐκεῖ ἀπελθεῖν. ὁ δὲ Φίλιππος καὶ ἔτι ἐνέκειτο. κακίνοις καὶ
 ἄκων ἀπῆει· καὶ ἀπελθόντα εὐθὺς αὐτὸν οἱ στρατιῶται βασιλεία
 ἐσφάμησαν. τοῦ δὲ ἀπαναινομένου, τὰ ξίφη σπασάμενοι δέξα-
 σθαι αὐτὸν ἠνάγκασαν τὴν ἀρχήν. γράφει οὖν ἐκεῖθεν τῷ Φι-
 λίππῳ μὴ ταραχθῆναι· εἰ γὰρ ἐπιστάτῃ τῇ Ῥώμῃ, ἀποθήσεται
 B τὰ τῆς βασιλείας παράσημα. ἀλλ' ἀπιστήσας τούτῳ ὁ Φίλιππος
 ἔξεστράτευσεν κατ' αὐτοῦ· καὶ συμβαλὼν τοῖς τοῦ Δεκίου ἔπεισεν
 ἐν τοῖς πρώτοις ἀγωνιζόμενος· σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ
 ἀνήρητο Φίλιππος. ὢν θανόντων τῷ Δεκίῳ ἑξήμπαυτες προσ- 20
 ἐχώρησαν. ἐβασίλευσε δὲ κατὰ μὲν τινὰς πέντε ἔνιαυτούς, καθ'
 ἑτέρους δὲ ἕξ ἐπὶ τοσοῦτοις μηνσίν. ὤρητο δ' ἐκ Βόστρων, ὅπου
 καὶ πόλιν βασιλεύσας ἐπώνυμον ἑαυτῷ ἔδομήσατο, Φιλιππούπολιν
 ὀνομάσας αὐτήν.

1 οὗτος BCW, Οὗτος P.

19 τοῖς om A.
 20 τοὺς μηνῶν PW.

φίλιππος ABC, ὁ Φίλιππος PW.

καὶ om A.

22 τοσοῦτοις μηνσίν A, τοσοῦ-

Hic autem Philippus imperator cum suscepto adversus Scythas
 bello Romam rediisset, Marinus quidam ordinum ductor a militibus in
 Moesia imperator est delectus. qua seditione turbatus cum apud sena-
 tum verba faceret; caeteris tacentibus, de Marino ei non laborandum
 esse dixit Decius, quod, ut homo regno indignus, ultro a militibus occi-
 dendus esset: idque ut ille praedixerat, paulo post accidit. qua de causa
 Philippus Decium admiratus in Moesiam abire et seditionis auctores
 punire iussit. is vero eam legationem, quod nec sibi neque mittenti
 futura esset utilis, deprecatus, tamen urgente Philippo abiit invitatus, et
 a militibus statim strictis ensibus accipere imperium, quantumvis recu-
 saret, coactus, Philippo scribit ne turbetur: se enim, ubi Romam vene-
 rit, positurum esse insignia imperii. quod Philippus non credens bellum
 ei intulit: commissoque praelio in prima acie dimicans una cum filio
 Philippo cecidit. quibus sublati universi se ad Decium contulerunt.
 regnavit autem, ut quidam tradunt, annos quinque, ut alii, sex et toti-
 dem menses. fuit Bostris oriundus: ubi, regno potitus, Philippopolim
 de suo nomine condidit.

20. Ὁ γε μὴν Δέκιος πάντων, ὡς εἴρηται, τῶν στρατευ- W Π 230
 μάτων προσχωρησάντων αὐτῷ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανελήλυθε καὶ τῆς
 ἡγεμονίας γέγονεν ἐγκρατῆς. ἀποσκοπήσας δὲ πρὸς τὸν τῆς ἔξ-
 ουσίας ὄγκον καὶ τὴν τῶν πραγμάτων οἰκονομίαν, ὡς ἔνιοι λέ- C
 5 γουσι, τὸν Βαλεριανὸν ἐπὶ τῇ τῶν πραγμάτων διοικήσει προσεἰλετο.
 καὶ αὐτίκα ἀλλήλους εἰς Θεομαχίαν παρακροτήσαντες, διωγμὸν
 ἐπήγειραν κατὰ τῶν χριστιανῶν σφοδρότατον. εἰσι δ' οἱ καὶ
 δι' ἕχθος τὸ πρὸς τὸν Ὀλιμπόν φησι τοῖς χριστιανοῖς ἐπιθέσθαι
 τὸν Δέκιον, οἷα παρ' ἐκείνου σεβαζομένοις. ζιμιμῆνι γοῦν κατὰ
 10 τῶν πιστῶν. ὅτε καὶ Φλαβιανὸς ὁ τῆς ἐν Ῥώμῃ προϊστάμενος
 ἐκκλησίας ἔτυχε τέλους μαρτυρικῶς, καὶ Βαβύλος ὁ τῶν ἐν Ἀν-
 τιοχείᾳ πιστῶν τὴν ἐκκλησίαν διέπων, καὶ Ἀλεξάνδρος ὁ τῶν Ἱε-
 ροσολύμων ἐπίσκοπος, ὃς οὐ τότε πρῶτως ὑπερήθλησε τῆς εἰς
 τὸν σωτήρα κύριον πίστεως, ἀλλὰ καὶ πρῶτην, ὡς ἦδη προειρη-
 15 ται, καὶ τότε δὲ καθειρχθεὶς κατὰ τὸ δεσμωτήριον τελευτᾷ. ἀλλὰ D
 καὶ ὁ μέγας Κυπριανὸς τῆς Καρθαγένης ἐπίσκοπος ὦν τηλικαῦτα
 τῆς εἰς Χριστὸν ὑπερήθλησε πίστεως. τῶν οὖν εἰρημένων ἀρχιε-
 ρῶν μετῆλλαχότων τὸν βίον, ἐν μὲν Ῥώμῃ ἀντὶ Φλαβιανοῦ Κορ-
 νήλιος ἐπεσκόπησεν, ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ ἀντὶ Βαβύλου Φλαβιανός,
 20 καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Διονύσιος, ἐν δ' Ἱεροσολύμοις ἀντὶ Ἀλεξάν-
 δρον Μαζαβάνης· καὶ ἄλλοι δὲ πλείστοι μαρτυροῦν τότε κατ-
 ηξιώθησαν.

7 εἰσι δ' οἱ] ex. gr. Eusebius Hist. eccl. lib. 6 cap. 39. 10 Φλα-
 βιανός] qui Φαβιανός Eusebio. 14 κύριον] χριστὸν per com-
 pendium B. προεἴρηται] p. 559 v. 10. 18 μεταλλαγῶν C.
 Φαβιανοῦ Eusebius. 19 ἐν] καὶ ἐν A. Φλαβιανός] Φάβιος
 Eusebius. 21 τότε μαρτυροῦν AB.

FOURTE espitis 20 certo indicari nequeunt, praeter Eusebii Hist.
 eccles. lib. 6 c. 39 43 44.

20. Enimvero Decius omnibus legionibus acceptis Romam pro-
 fectus imperium firmavit. atque eius amplitudine ac negotiorum multi-
 tudine considerata, ut quidam aiunt, Valerianum collegam adscivit. et
 uterque alterum cohortatus persecutionem atrocissimam contra Christia-
 nos instituerunt. sunt qui dicant, Philippi odio, Christianorum cultoris,
 Decium nostrum persecutum esse. ut ut est, contra fideles profecto in-
 saniit. eo tempore Flavianus ecclesiae Romanae episcopus martyrio
 vitam finit. item Babylas Antiochenus et Alexander Hierosolymitanus
 episcopus, qui non tum primum pro Christiana fide decertavit, sed prius
 etiam, ut iam expositum est: tum vero in carcere oblit. sed et magnus
 Cyprianus, Carthaginiensis episcopus, pro Christiana fide certavit. his
 igitur pontificibus defunctis, Romae Flaviano Cornelius, Antiocheno
 Babylae Flavianus, Alexandriae Dionysius, Hierosolymis Alexandro Ma-
 zabanes successit. sed et alii plurimi martyrii dignitate sunt ornat.

Τότε καὶ Ὁριγένης παρήχθη μὲν εἰς βῆμα τυραννικὸν ὡς
σεβόμενος τὸν Χριστόν, οὐκ ἔτυχε δὲ τέλους μαρτυρικοῦ, οἷμαι
τοῦ Θεοῦ ταύτης αὐτὸν μὴ κρίναντος ἄξιον διὰ τὸ περὶ τὰ ὀρθό-
δοξα δόγματα τοῦ ἀθλοῦ ἐκείνου διάστροφον. λειποτακτεῖ γάρ,
P I 626 καὶ ταῦτα μετὰ πείραν βασάνων. οὐτος, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, 5
μέγας ἐν λόγοις γενόμενος κἀντεῦθεν ὑπερφρονήσας καὶ ἀλαζονευ-
σάμενος, οὐ τοῖς τῶν πρὸ αὐτοῦ πατέρων ἱερῶν ἠκολούθησε δό-
γμασιν, ἀλλ' ἐαυτῷ θαυρήσας καινῶν δογματίων εἰσαγωγεὺς ἔχρη-
μάτισε, καὶ βλασφημίας εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα καὶ εἰς τὴν θείαν
ἐνανθρώπησιν ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐξ- 10
ηρεῦξάτο, καὶ πάσης σχεδὸν αἰρέσεως ἐγένετο ἀρχηγός. τὸν τε
γὰρ μονογενῆ τοῦ Θεοῦ υἴὸν κτιστὸν ἰδογμάτισε, καὶ τῆς δόξης
B αὐτὸν ἡλλοτριῶν καὶ τῆς οὐσίας τῆς πατρικῆς· καὶ τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον ὑπεβίβαζε τῆς τοῦ πατρὸς ἀξίας καὶ τῆς τοῦ υἱοῦ, λέγων
ὡς οὔτε τὸν πατέρα δύναται ὄραν ὁ υἱὸς οὔτε μὴν τὸν υἴον τὸ 15
πνεῦμα, ὡσπερ οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τὸ πνεῦμα οὔτε τοὺς ἀγγέλους οἱ
ἄνθρωποι. αὐταὶ μὲν αἱ περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος
βλασφημίαι τοῦ Ὁριγένους· περὶ δὲ γε τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ
υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐβλασφήμει, δυσσεβῶς εἰσάγων μὴ σάρκα ἐψυχω-
μένην ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου λαβεῖν τὸν Χριστόν. ἠνώσθαι γὰρ 20
ἐμψεύετο τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ υἴον πρὸ καταβολῆς κόσμου τῷ
νῷ, ὃν ἀνέπλαττεν ἐκείνος ἐκλελεγμένον καὶ κλόνον οὐχ ὑπο-
C στάνα, καὶ σὺν τούτῳ ἐπ' ἐσχάτων ἐνανθρωπήσῃ καὶ σάρκα

3 ὀρθὸς A. 9 εἰς ante τὴν θ. add AB. 14 τῆς alterum add AB.
18 τοῦ prius add AB. 19 ἐμψυχωμένην B. 20 τῆς παρθένου
τῆς ἁγίας A.

Tunc etiam Origenes ad tyrannicum tribunal ut Christi cultor adductus est: sed honore martyrii caruit miser, ei negato, ut opinor, a deo, ob perversas opiniones. nam tormenta iam expertus, tamen ordinem deseruit. hic, ut ante dictum est, cum doctrina et eloquentia excelleret, superbia et arrogantia elatus, veterum ss. patrum decretis neglectis, novarum opinionum auctor esse non dubitavit: et blasphemias in sanctam trinitatem divinamque inhumanationem ex improbo cordis sui thesauro eructavit; nec ulla fere secta est cui non initium praeberit. nam et unigenitum dei filium conditum esse docuit, a paterna gloria et essentia alienum; et spiritum sanctum infra patris et filii dignitatem collocavit, affirmans neque patrem a filio neque filium a spiritu sancto posse cerni, ut nec spiritum ab angelis nec angelos ab hominibus. hae sunt Origenis in sanctam et consubstantialiorem trinitatem blasphemiae: circa Christi vero inhumanationem, Christum animatam carnem ex sancta virgine assumpsisse impie negat; sed unigenitum dei filium ante mundum conditum mentium unitum fuisse fabulatur, et electum esse fingit, et ramum qui aliquando non fuerit, cum eoque extremis temporibus in-

προσειληφέναι ὄλγα ψυχῆς νοεράς τε καὶ λογικῆς. καὶ ἀποθέσθαι δὲ τὴν σάρκα πάλιν τὸν κῆριον, καὶ τέλος ἔξειν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἔδογματίτζε. καὶ τῶν δαιμόνων εἰσηγήτο ἔσεσθαι μέλλειν ἀποκατάσσειν, καὶ τὴν κόλασιν χρονικὴν ἀλλ' οὐκ αἰωνίζουσαν· ὁπρὸς κάθαρσιν δὲ τῶν ἁμαρτημάτων γενήσεσθαι, μετὰ τὸ καθαρθῆναι δὲ πάντας εἰς τὴν ἐνάδα ἀποκαταστῆναι καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς δαίμονας. τὰ δὲ περὶ τῆς ἐνάδος ταύτης, πολλῆς μακρογορίας δεόμενα ἵν' ὁ ταύτης ἕθλος σαφηνησθῆι, παρείδησαν, ὡσπερ καὶ ἄλλαι τῶν ἐκείνου βλασφημιῶν. D

10 Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Ὠριγένην, ὃν ἐκάλουν καὶ Ἀδαμάντιον, ἐν τούτοις· τότε δὲ καὶ Ναυάτος τῆς κατὰ Ῥώμην ἐκκλησίας πρεσβύτερος αἰρεσιάρχης ἐγένετο καὶ τῶν καλούντων ἑαυτοὺς Καθαροὺς ἀρχηγός, ἀρνούμενος τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ ὑποκύνουσι καὶ θυσίαν τοῖς εἰδώλοις προσαγαγοῦσιν, εἰτ' ἐπιστρέφουσι καὶ 15 ἔξομολογουμένοις, τὴν μετάνοιαν, καὶ προσπίπτοντας αὐτοὺς καὶ θεραπείαν ζητοῦντας τοῦ σφάλματος ἐν μεταμελείᾳ καὶ συντριβῇ καρδίας μὴ προσιέμενος. καθ' οὗ καὶ σύνοδος ἐν Ῥώμῃ συνέστη, Κορηηλίου ταύτης προϊσταμένου. ἐν ἧ προοδέχεσθαι μὲν τοὺς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ παραπεπτωκότας δεῖν ἔδοξεν, ἐπιστρέ- 20 φοντας, καὶ μετανόιας φαρμάκοις θεραπεύειν αὐτοῖς· τὸν δὲ P I 627 Ναυάτον τοῖς τῇ συνόδῳ δόξασι μὴ πειθόμενον οἱ θεοὶ πατέρες ἐκείνοι τῆς ἐκκλησίας ἀπηλλοτριώσαν καὶ ἀπεκήρυξαν ὡς μω-ἀδελφον.

1 λογικῆς τε καὶ νοεράς A. 2 δὲ om A. 8 ἵν' ὁ — 9 ἐκείνον om C. 9 ἄλλαι A, ἄλλα PW.

humanatum esse, assumpta carne absque anima intelligente et ratione praedita; ac rursus deposuisse carnem dominum, et finem habiturum esse eius regnum statuit. et daemones in integrum restituendos esse tradit; et supplicium finiti, non aeterni fore temporis, purgationi delictorum omnium destinatum: qua peracta omnes ad unitatem redituros esse, tam homines quam daemones. unitatis autem illius rationem, seu negas potius, cum sine multis verbis declarari haud possint, praetermissimus, ut et alias eius blasphemias.

Atque haec de Origene, qui etiam Adamantius dicebatur. tum Novatus quoque, Romanae ecclesiae presbyter, haeresiarches exstitit, eorumque qui se Catharos seu Puros dicunt princeps; iis qui persecutione territi simulacris immolarunt, et post agnito peccato se convertunt, paenitentiam negans, et supplices ac delicti medicinam dolenter afflictoque animo requirentes non admitteas. contra hunc Romae concilium est indictum, cui Cornelius praefuit: in quo decretum est, tempore persecutionis lapsos recipiendos, si se converterint, et paenitentiae medicina curandos esse. Novatum vero sancti illi patres, concilii decreto non acquiescentem, ecclesia pulsum, ut fratrum hostem, abdicarunt.

Μέμνηται δὲ τινος ὁ Εὐσέβιος ἱστορίας ἐξ ἐπιστολῆς Διονυσίου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκοπήσαντος τοιαύτης. φησὶ γὰρ ταῦτ' ἐπιστεῖλαι πρὸς ῥῆμα τὸν Διονύσιον "Σαραπίων τις ἦν παρ' ἡμῖν πιστὸς γέρον, ἀμέμπτως μὲν βιούς, ἐν δὲ τῷ πειρασμῷ πεσών. οὗτος πολλάκις ἐδεῖτο, καὶ οὐδεὶς προσεῖχεν ὡς αὐτῷ· καὶ γὰρ ἐτεθύκει. νοσήσας δὲ τριῶν ἐξῆς ἡμερῶν ἄφωνος διετέλεσε καὶ ἀναλόθητος· ἀνασφήλας δὲ τῇ τετάρτῃ βραχῷ,

B προσεκαλέσατο τὸν Θυγατριδοῦν, καὶ 'σπεῦσον' εἶπε, 'κάλισόν μοι τῶν πρεσβυτέρων τινά·' καὶ πάλιν ἦν ἄφωνος. ἔδραμεν ὁ παῖς ἐπὶ τὸν πρεσβύτερον· ὁ δὲ ἀφικέσθαι μὲν οὐκ ἠδυνήθη (καὶ 10 γὰρ ἠσθένει), ἐντολῆς δὲ παρ' ἐμοῦ δεδομένης, τοὺς ἀπαλλαττομένους τοῦ βίου, εἰ δέοιντο, καὶ μάλιστα εἰ πρότερον ἰκετεύσαντες τύχοιεν, ἀφίεσθαι, ἢν' εὐέλπιδες ἀπαλλάττοιτο, βραχῷ τῆς εὐχαριστίας δέδωκε τῷ παιδιῷ, ἀποβρέξαι κελύσας καὶ τῷ πρεσβύτῃ κατὰ τοῦ στόματος ἐπιστάξαι. ἐπανῆκεν ὁ παῖς φέρων. 15 ἔγγυς δὲ γενομένου, πρὶν εἰσελθεῖν, ἀνελέγκας πάλιν ὁ Σαραπίων 'ἦκες' ἔφη 'τέκνον; καὶ ὁ μὲν πρεσβύτερος ἐλθεῖν οὐκ ἠδυνήθη,

C σὺ δὲ ποιήσον ταχέως τὸ προσταχθὲν καὶ ἀπάλατιέ με.' ἀπέβρεξεν ὁ παῖς, καὶ ἅμα τε ἐνέχεε τῷ στόματι τοῦ πρεσβύτου, καὶ μικρὸν ἐκείνος καταβροχθίσας εὐθέως ἀπέδωκε τὸ πνεῦμα. 20 ἄρ' οὐκ ἐναργῶς διετηρήθη καὶ παρέμεινε ἕως λυθῆ καὶ τῆς ἁμαρτίας λυθείσης ἐπὶ πολλοῖς οἷς ἔπραξε καλοῖς ὁμολογηθῆναι δυνήθη;" ταῦτα ἡ τοῦ Διονυσίου διέξισιν ἐπιστολή.

1 Εὐσέβιος] Hist. eccl. 6 44.

2 τοῦ add A.

16 σαραπίων B.

21 καὶ τῆς—23 δυνήθη om A.

22 λυθείσης] ἐξαλειφθείσης Eusebius.

Eusebius quoque historiam quandam ex epistola Dionysii Alexandrini episcopi huiusmodi, iis verbis ab ipso descripta quae sequuntur, refert. "fuit apud nos fidelis quidam senex Serapio, vita inculpate acta, sed in persecutione lapsus; qui cum saepe opem imploraret, ac ob sacrificium simulacris factam a nemine audiretur, aegrotus per integrum triduum mutus et sensus expers iacuit. die quarta morbo nonnihil remisso per nepotem sibi festinanter presbyterum aliquem accersi iussit, ac rursus mutus iacuit. accurrit puer ad presbyterum: qui cum ob morbum venire non posset, ego autem eos qui e vita discederent, si peterent, praesertim si prius etiam supplicasset, absolvi iussissem, ut cum spe bona morerentur, parum de eucharistia dedit puero, ac iussit ut madefaceret ac seni in os instillaret. quam cum puer afferens appropinquasset, priusquam ingrederetur denuo recreatus Serapio 'ades inquit fili? etsi autem presbyter venire non potuit, tu tamen quod mandatum est exsequere, meque absolvito.' instillavit puer eucharistiam in os senis: qui cum parum deglutisset, statim exspiravit. nonne vero evidenter conservatus eo usque exspectavit, dum solveretur, peccatoque soluto propter multa bona quae fecerat pro fidei agnoscere posset?" haec in epistola Dionysii referuntur.

Δέκιος δὲ οὕτω διατεθεὶς εἰς τοὺς τὸν Χριστὸν σεβομένους, οὐδὲ δύο ὄλους ἐνιαυτοὺς ἐπὶ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀνύσας ἀρχῇ αἰσχίστα διεφθάρη. βαρβάρων γὰρ ληϊζομένων τὸν Βόσπορον ὁ Δέκιος αὐτοῖς συνεπλέκετο καὶ πολλοὺς ἀνήρει· τῶν δὲ στενοχω-
 5 ρηθέντων καὶ αἰτουμένων ἀφεῖναι τὴν λείαν πᾶσαν εἰ παραχωρη-
 θεῖεν ἀναχωρῆσαι, ὁ Δέκιος οὐκ ἐπέδωκεν, ἀλλὰ Γάλλον ἓνα τῶν
 τῆς συγκλήτου τῇ διόδῳ τῶν βαρβάρων ἐπέστησε, μὴ συγχωρη- D
 σαι κελεύσας αὐτοῖς παρελθεῖν. ὁ δὲ Γάλλος ἐπέθετο τοῖς βαρ-
 βάροις, ἐπιβουλεύων Δεκίῳ, πλησιον τέλματος βαθεὸς ὄντος,
 10 ἐκεῖ παρατάξασθαι. οὕτω δὲ παραταξαμένων τῶν βαρβάρων καὶ
 τὰ νῶτα τρεψάντων ὁ Δέκιος ἐπέδωκε· καὶ αὐτὸς τε σὺν τῷ νιῷ
 καὶ πληθὸς τῶν Ῥωμαίων ἐνπεπτώκει τῷ τέλματι, καὶ πάντες
 ἐκίσε ἀπώλοντο, ὡς μὴδὲ τὰ σώματα αὐτῶν εὐρεθῆναι, κατα- W Π 232
 χωσθέντα τῇ ἰλύϊ τοῦ τέλματος.

21. Κρατεῖ οὖν ὁ Γάλλος, ὃν τινὲς μὲν τῶν συγγραφέων
 καὶ Βολουσιανὸν κεκλησθῆναι φασιν ὡς διώνυμον, ἄλλοι δὲ τὸν
 Βολουσιανὸν εἶναι γεγράφασιν καὶ συνάρχειν αὐτῷ. P I 628
 κρατήσας τοίνυν τῆς τῶν Ῥωμαίων ὁ Γάλλος ἀρχῆς, σπένδεται
 τοῖς βαρβάροις ἐπὶ συνθήκαις τοῦ λαμβάνειν ἐκείνους παρὰ Ῥω-
 20 μαίων δασμὸν ἐνιαύσιον καὶ μὴ τὰ Ῥωμαίων ληΐξασθαι. καὶ σπει-
 σάμενος οὕτως ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ τὸν εἶδὼν αὐτοῦ τὸν
 Βολουσιανὸν ἀνηγόρευσε Καίσαρα. βαρὺς δὲ καὶ οὕτως γέγονε
 τοῖς χριστιανοῖς, καὶ οὐχ ἦττον Δεκίου, διωγμὸν κατ' αὐτῶν
 ἐγείρας καὶ πολλοὺς ἀνελεύων. ἤρξατο δ' αὖθις ἐπὶ τούτου ἡ

21 οὗτος A.

23 ἦττον AB, ἦττων C, ἦττονα PW.

FONTES. Cap. 21. Fortasse Dio continuatus.

Decius vero sic erga Christi cultores affectus, nondum integro biennio in imperio exacto turpissime periit. nam cum barbarorum Bosporum populantium multos occidisset, hique in angustias redacti se omnem praedam reddituros promitterent si discedere sinerentur, Decius negavit, et Gallum senatorem transitu eos prohibere iussit. at Gallus Decio insidians monuit barbaros ut iuxta profundam paludem aciem instruerent: quo illi facto cum terga dedissent, Decius eos persequens cum filio et magna multitudine Romanorum in paludem incidit, ubi omnes perierunt, ut nec corpora eorum invenirentur, coeno obruta.

21. Gallus rerum potitus (quem scriptores quidam etiam Volusianum vocant ut binominem, aliis asserentibus filium eundemque collegam eius Volusianum appellatum esse) pactus cum barbaris ut annuo tributo accepto Romanis provinciis abstinerent, Romam abiit, ac filium Volusianum Caesarem declaravit. fuit et hic Christianis gravis, non minus quam Decius, persecutione inchoata multisque interfectis. sub

κίνησις τῶν Περσῶν, καὶ κατεσχέθη παρ' αὐτῶν ἡ Ἀρμενία, τοῦ ταύτης βασιλέως Τηριδάτου φυγόντος, τῶν δὲ παίδων ἐκείνου προσφρέντων τοῖς Πέρσιν. καὶ Σκύθαι δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰσέβαλον, πληθὸς ὄντες σχεδὸν ὑπερβαῖνον καὶ ἀριθμῶν, καὶ Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Ἑλλάδα κατέδραμον. λέγεται δὲ 5 τούτων μοῖρᾶν τινα διὰ Βοσπόρου παρελθούσαν καὶ τὴν Μακεδονίαν ὑπερβῶσαν ἐπὶ τὸν Εὐξείνιον γενέσθαι πότον καὶ χώρας πορθησαί πολλαί. καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ τῶν ἐθνῶν τότε κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ὠρμήκεσαν. ἀλλὰ καὶ λοιμοὶ τότε ταῖς χώραις ἐνέσκηψεν, ἐξ Αἰθιοπίας ἀρξάμενος καὶ πᾶσαν 10 σχεδὸν ἐπινεμηθεὶς χώραν ἑῶν τε καὶ ἐσπέριον, καὶ πολλὰς τῶν πόλεων τῶν οἰκητόρων ἐκένωσεν, ἐπὶ πεντεκαίδεκα διαρκέσας ἐνιαυτούς. οἳ γε μὴν Σκύθαι τεταγμένα παρὰ Ῥωμαίων κατὰ συνθήκας λαμβάνοντες ἐπετείως, ἤκασιν ταῦτα ληψόμενοι, καὶ ἦτονα λέγοντες εἶναι τῶν ὑπεσχημένων τὰ σφίσι διδόμενα, 15 ὁ ἀπήσεν ἀπειλούμενοι. Αἰμιλιανὸς δὲ τις Ἀβυῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐν Μυσίᾳ στρατεύματος, τοῖς στρατιώταις δώσειν πάντα τὰ τοῖς Σκύθαις διδόμενα ἐπηγγελάτο, εἰ τοῖς βαρβάροις συνάψαι πόλεμον. οἳ δὲ ἀπροόπτως ἐπιελθόντες τοῖς Σκύθαις, ἄτερ ὀλγῶν ἀπέκτειναν ἅπαντας, καὶ λάφυρα ἐξ ἐκείνων πλεῖστα συνήγαγον, τὴν χώραν καταδραμόντες αὐτῶν. ἐντεῦθεν ὁ Αἰμιλιανὸς ὑπερφρονήσας τῷ κατορθώματι, μέτεισι τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας· καὶ Ῥωμαίων αὐτὸν ἀναγορεύουσιν αὐτοκράτορα. 20

2 τηριδάτου AC, Τηριδάτου PW.
τηρικαῦτα A.

8 δὲ om A.

10 τότε]

hoc motus Persarum recruduit, qui Armeniam occuparunt, Teridate rege fuga elapso, cuius filii se ad hostes contulerant. Scytharum quoque multitudo paene innumerabilis in Italiam impressionem fecit; eademque Macedoniam, Thessaliam et Graeciam incursarunt. eorum quoque pars Maecotide palude superata per Bosporum in Pontum Euxinum irrupisset fertur ac multas vastasse provincias. sunt et aliae plures gentes contra ditiones Romanorum concitatae. pestis quoque tum provincias invasit: quae ab Aethiopia orta, totumque paene orientem et occidentem pervagata, multas urbes civibus desolavit, duravitque per annos quindecim. Scythae vero annuo tributo ex pacto a Romanis petito, pauciora sibi quam promissa essent dari questi, minitabundi abierunt. caeterum Aemilianus homo Afer, Moesiis legionibus praefectus, militibus ea omnia promisit quae Scythiis penderentur, si cum illis pugnarent. qui barbaros ex improviso aggressi, paucis exceptis omnes occiderunt; et opimis spoliis partis regionem eorum incursarunt. eo successu elatus Aemilianus a suis legionibus impetravit ut imperator salutareretur; coactisque in

αὐτίκα τὰς δυνάμεις ἀγέρας ἔσπευδε τὴν Ἰταλίαν καταλαβεῖν. ὡς γοῦν εἰς γνῶσιν ἤλθον ταῦτα τῷ Γάλλῳ, κἀκείνος ἐτίρωθεν παρασκευασάμενος τῷ Αἰμιλιανῷ ἀντιπαρετάξαστο. καὶ συρραγέτων ἀλλήλοις τῶν στρατευμάτων ἤτηντο οἱ τοῦ Γάλλου, ἤτῳ- 5 μνοι δὲ ἐπέθεντο τῷ σφῶν αὐτοκράτορι· καὶ ἀνελόντες κἀκείνον D καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ, βασιλεύσαντας ἔτη δύο καὶ μῆνας ὀκτώ, προστίθενται τῷ Αἰμιλιανῷ, καὶ αὐτοὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ ψηφισάμενοι.

22. Ἀναρρηθεῖς δὲ οὕτως αὐτοκράτωρ ὁ Αἰμιλιανὸς ἐπ- W II 233
10 ἔστειλε τῇ συγκλήτῳ, ἐπαγγελλόμενος ὡς καὶ τὴν Θράκην ἀπαυ-
λάξει βαρβάρων καὶ κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύσεται καὶ πάντα
πράξει καὶ ἀγωνίσει αἰς στρατηγὸς αὐτῶν, τὴν βασιλείαν τῇ
γεροσῆα καταλιπών. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔφθη πεποιηκώς, Οὐα-
λεριανοῦ ἐπινασιάντος αὐτῷ· δς τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἄρχων
15 δυνάμειων, τὰ κατὰ τὸν Αἰμιλιανὸν μαθὼν, καὶ αὐτὸς τυραννῆ.
καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις συναγαγὼν πρὸς τὴν Ῥώμην ἤπειλετο. P I 629
οἱ γοῦν τῷ Αἰμιλιανῷ συστρατευόμενοι, οὐκ ἀξιωμαχοῦς ἐαυτοῦς
ἐγνωκότες πρὸς τὴν τοῦ Οὐαλεριανοῦ στρατιάν, μηδὲ φθείρειν
καὶ φθείρεσθαι Ῥωμαίους ὑπ' ἀλλήλων ὄσιον κρῶντες καὶ πα-
20 λέμους συγκροτεῖσθαι ὁμογενῶν, καὶ ἄλλως δὲ τὸν μὲν Αἰμιλια-
νὸν ἀνάξιον λογιζόμενοι βασιλείας ὡς ἄδοξόν τε καὶ χαμερπῆ, τὸν

2 ὡς δ' οὖν A. ἐτίρωθε A. 8 ἐπιψηφισάμενοι AC.
9 Ἀναρρηθεῖς — 13 καταλιπών] cf. Dionis continuati exc. Vatic. 118
p. 234. 16 ὑπ' αὐτὸν] ἐπ' αὐτῶν A.

Fontes. Cap. 22. Dio continuatus, ut videtur: cf. Exc. Vatic.
118 p. 234. Eusebii Hist. eccl. lib. 6 c. 39 et lib. 7 c. 2—6.

unum copiis ad Italiam occupandam properavit. quo Gallus cognito et ipse contra se paravit; commissoque praedio victus a suis militibus una cum filio occisus est, cum biennium et menses octo imperasset. eius vero milites et ipsi Aemiliano coniuncti imperium confirmarunt.

22. Appellatus imperator Aemilianus senatui per litteras promisit se barbaros etiam Thracia pulsorum et Persis bellum illaturum, omniaque facturum et dimicaturum ut duces eorum, imperio ipsis relicto. sed priusquam horum aliquid faceret, Valerianus transalpinarum legionum dux, rebus Aemiliani cognitis, et ipse regnum affectavit, conductisque in unum suis copiis Romam properavit. quare ii qui sub Aemiliano stipendia merebant, quia se Valeriano impares esse norant, et Romanos mutuis perire caedibus ac intestina bella conflagri nefas putabant, et quod Aemilianum ut inglorium et humilem regno indignum iudicabant,

Ουαλεριανὸν δὲ οἰκειότερον ἡγούμενοι τῇ ἀρχῇ οἷα δῆτα καὶ τῶν
 πρῶτων ἐπιληψόμενον ἀρχικώτερον, κτείνουσι τὸν Αἰμιλιανὸν
 οὐπω τέσσαρας μῆνας ἡγεμονεύσαντα, ἄγοντα δὲ τῆς ἡλικίας.
 ἔνιαυτὸν τεσσαρακοστὸν· καὶ προσίσαισι Οὐαλεριανῷ καὶ ἀμάχως
 αὐτῷ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἔχειρῶσιν. 5

B Φλαβιανοῦ δὲ ἐπὶ Δεκίου, ὡς εἴρηται, μαρτυρήσαντος,
 Κορνῆλιος τὴν τῆς Ῥώμης ποιμαντικὴν διεδέξατο, καὶ ἐπὶ τρισὶν
 ἐμπρέμας ταύτῃ ἔνιαυτοῖς τῆν ζωὴν ἐξεμέτρησε. καὶ Λούκιος
 ἐπὶ τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀνήχθη θρόνον, ὃς οὐδ' ὄγδοον ἐκ-
 πλήσας ἔνιαυτὸν ἐν τῇ τῆς Ῥώμης ἐπισκοπῇ τελευτᾷ. καὶ Στέφα- 10
 νος τὸ τῆς ποιμαντικῆς λειτουργίαν διεδέξατο· οὐπιρ τυγχάνει
 διάταγμα, τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας χριστιανὸς μὴ
 βαπτίζειν, ἀλλὰ τῇ διὰ χειρῶν ἐπιθέσεως εὐχῇ καθαίρειν αὐτούς.
 οὗ καὶ ἐπιστολὴ περὶ τούτου πρὸς Κυπριανὸν τὸν ἱερομάρτυρα
 ἀναγράφεται. Στεφάνου δὲ κοιμηθέντος μετὰ δύο ἔνιαυτοῦς, 15
 Ἐύστος εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς Ῥώμης θρόνον ἐκάθισε. τότε
C καὶ ἡ κατὰ Σαβέλλιον κελίνητο αἵρεσις ἐν Πτολεμαίδι τῆς Πεν-
 ταπόλεως.

Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τοὺς τῆς Ῥώμης ἀρχιερεῖς ἔσχον οὕτως·
 (23) Οὐαλεριανὸς δὲ σὺν Γαλιήνῳ τῷ υἱῷ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμο- 20
 νίας δραξάμενος, καὶ οὗτος σφοδρότατον ἐκίνησε κατὰ χριστιαν-

5 Ῥωμαίων om A.
 6 Φαβιανῷ Eusebius.
 11 ποιμαντι-
 κῆς] ἐπισκοπῆς A.
 20 γαλιήνῳ ABC, et in sequentibus γαλιή-
 νος, γαλιήνου.

6 Φαβιανῷ Eusebius. 11 ποιμαντι-
 20 γαλιήνῳ ABC, et in sequentibus γαλιή-
 νος, γαλιήνου.

FOUNT. Cap. 23. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Histo-
 riae ecclesiasticae lib. 7 c. 10—14.

Valerianum vero ad principatum aptiorem, ut qui maiori cum auctoritate
 res administraturus esset, Aemiliano nondum quattuor menses imperio
 potito, annos vero quadraginta nato, interfecto, ad Valerianum transeunt,
 eique citra dimicationem Romanorum imperium tradunt.

Flaviano sub Decio martyrii corona ornato Cornelius Romanus
 pastor factus, munere suo per triennium praeclare obito decessit. Lucio
 in pontificatus solium erecto et ante expletum in eo octavum annum
 mortuo Stephanus est surrogatus. huius sanctio est ne Christiani ab
 haereticis ad ecclesiam revertentes rebaptissentur, sed precatione per
 manuum impositionem lustrentur: eaque de re epistola eius ad Cyprianum
 martyrem exstat. cum Stephanus post duos annos obdormisset,
 Xystus in pontificio Romae solio consedit. tum etiam Sabelliana hae-
 resis Ptolemaide Pentapoleos urbe mota est.

Atque haec de Romanis pontificibus: (23) Valerianus autem cum
 Gallieno filio rerum potitus et ipse Christianos vehementissime persecu-

νῶν διωγμόν· καὶ πολλοὶ κατὰ διαφόρους χώρας μάρτυρες γεγό-
 νασιν, ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως πολυειδῶς ἐναθλήσαντες.
 ἐθνῶν οὖν καὶ ἐπὶ τοῦτου γενομένης ἐπαναστάσεως, κακῶς εἶχον
 Ῥωμαῖοι τὰ πράγματα. οἱ τε γὰρ Σκύθαι τὸν Ἴσθρον διαβάντες
 5 καὶ αὐθις τὴν Θρακίαν χώραν ἠδραποδίσαντο, καὶ πόλιν περι-
 φανῆ τὴν Θεσσαλονίκην ἐπολιόρχησαν μὲν, οὐ μόντοι καὶ εἶλον.
 εἰς δέος δὲ τοσοῦτον ἅπαντας περιέστησαν, ὡς Ἀθηναίους μὲν W II 234
 ἀνοικοδομῆσαι τὸ τεῖχος τῆς ἐαυτῶν πόλεως, καθηρημένον ἐκ D
 τῶν τοῦ Σύλλα χρόνων, Πελοποννησίους δὲ διατειχίσαι τὸν
 10 Ἴσθμόν ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν. ἀλλὰ μὴν καὶ Πέρσαι,
 Σαπύρου σφῶν βυσιλεύοντος, τὴν Συρίαν κατέδραμον καὶ τὴν
 Καππαδοκίαν ἐδήλωσαν καὶ τὴν Ἔδεσαν ἐπολιόρχουν. Οὐαλερια-
 νὸς δὲ ἄκνει προσμύξαι τοῖς πολεμίοις. μαθῶν δὲ ὡς οἱ ἐν Ἐδέσῃ
 στρατιῶται ἐξιόντες τῆς πόλεως καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς βαρβά-
 15 ροις πολλοὺς ἀναιροῦσι καὶ πλείστα σκῦλα λαμβάνουσιν, ἀνεθάρ-
 σησε, καὶ ἀπελθὼν μετὰ τῆς συνούσης αὐτῷ στρατιᾶς συνεπλάκη
 τοῖς Πέρσαις. οἱ δὲ πολυπλασίους ὄντες τοὺς Ῥωμαίους ἐκύκλω- P I 630
 σαν, καὶ οἱ πλείους μὲν ἔπεσον, ἔνιοι δὲ καὶ διέφυγον, Οὐαλερια-
 νὸς δὲ σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν συνελήφθη τοῖς πολεμίοις καὶ πρὸς
 20 τὸν Σαπύρην ἀπήχθη. ὁ δὲ τοῦ βασιλέως κρατήσας πάντων
 ἤδη κρατεῖν ᾤετο· καὶ ὠμὸς ὢν πρὶν, πολλῶ χείρων εἰσέπειτα
 γέγονεν.

Οἱ μὲν οὖν οὕτως ἀλχμάλωτον ἐαλωκέναι τὸν Οὐαλεριανὸν

I γεγόνασι μάρτυρες A. 5 τὴν ἀνθρακίαν C. 6 μέντοι]
 μὴν AB. 11 καὶ τὴν K. ἐδήλωσαν om B. 12 οὐαλλέριος B.
 17 ἐκύκλωσαν om C.

tus est; ac multi diversis in locis martyres facti sunt, variis pro Christi
 fide certaminibus defuncti. sub hoc quoque propter exterarum gentium
 motus male se res Romana habuit. nam Scythae Istrum transgressi,
 Thraciam denuo populati, urbem illustrem Thessalonicam obsederunt illi
 quidem sed non expugnarunt; ac terrorem tantum intulerunt omnibus,
 ut Athenienses sua moenia iam inde a Syllae temporibus prostrata in-
 staurarent, Peloponnenses vero Isthmum a mari ad mare ducto muro
 intercluderent. Persae quoque Sapore rege Syriam incursarunt et Edes-
 sam obsederunt: quos Valerianus prius aggredi non ausus, cum Edesse-
 nos milites eruptionibus faciendis multos barbaros caedere et plurimis
 potiri spoliis didicisset, recepto animo adortus est. qui, ut longe plu-
 res, Romanos circumdederunt; quibus maxima ex parte occisis, nonnullis
 etiam elapsis, Valerianus cum suis satellitibus ab hostibus captus atque
 ad Saporem abductus est. is vero cum imperatorem teneret, omnia se
 iam vicisse ratus, homo per se crudelis, multo deterior evasit.

Nonnulli ad hunc modum a Persis Valerianum esse captum tra-
Zonarae Annales II.

τοῖς Πέρσαις ἰστόρησαν· εἰσι δ' οὐκ ἐκόντα φασὶ τὸν Οὐαλεριανὸν προσχωρῆσαι τοῖς Πέρσαις, ὅτι ἐν Ἐδέσῃ διάγοντος αὐτοῦ λιμὸς ἐπῆκτο τοῖς στρατιώταις, κἀντεῦθεν εἰς στάσιν κεκίνητο καὶ ἀνελεῖν ἐζήτηον τὸν αὐτοκράτορα. ὁ δὲ τὴν τῶν στρατιωτῶν δεδοικῶς ἐπανάστασιν πρὸς τὸν Σαπώρην κατέφυγεν, ἵνα μὴ ὑπὸ 5
 Β τῶν οἰκείων ἀπόληται, τῷ πολεμίῳ προδεδωκῶς ἑαυτὸν, ἀλλὰ μέντοι, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, καὶ τὰ Ῥωμαίων στρατεύματα. οὐ μὴν οἱ στρατιῶται ἀπώλοντο, ἀλλὰ γνόντες τὴν προδοσίαν διέφυγον, ὀλίγων ἀναιρεθέντων. εἴτε δὲ δορυάλωτος ἐλήφθη τοῖς Πέρσαις ὁ βασιλεὺς, εἴθ' ἐκὼν ἑαυτὸν αὐτοῖς ἐνεχείρισεν, ἀτίμως 10 ἦγετο παρὰ τοῦ Σαπώρου.

Οἱ Πέρσαι δὲ κατὰ πᾶσαν ἄδειαν ταῖς πόλεις ἐπιόντες, τὴν τε πρὸς τῷ Ὀρόντῃ αἰροῦσιν Ἀντιόχειαν καὶ τὴν περιφανέστεραν τῶν τῆς Κιλικίας πόλεων τὴν Ταρσὸν καὶ τὴν ἐν Καππαδοκίᾳ Καισάρειαν. καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων συναγαγόντες, οὐδὲ 15 τροφῆς αὐτοῖς μετεδίδουν εἰ μὴ βραχυστίχης ὥστ' ἀποζῆν, οὔτε μὴ ὕδατος μετέχιν εἰς χρόνον εἴων αὐτούς, ἀλλ' ὑπαξ τῆς ἡμέρας οἱ τούτων φρουροὶ ἔλαυνον αὐτούς ἐφ' ὕδωρ ὥσπερ βοσκήματα. τὴν Καισάρειαν δὲ πολυάνθρωπον οὔσαν (περὶ τεσσαράκοντα γὰρ μυριάδας ἀνθρώπων ἐν αὐτῇ λέγεται κατοικεῖν) οὐδὲ 20 πρότερον εἶλον, γενναίως τῶν ἐν αὐτῇ τοῖς πολεμίοις ἀντικαθισταμένων, καὶ στρατηγουμένων ὑπὸ τινος Ἀημοσθένους, ἀνδρὸς καὶ ἀνδρείου καὶ συνετοῦ, πρηνῆ τις δορυάλωτος κατασχεθεῖς

1 τοὺς πέρσας ἰστόρησαν Α.
 2 cellus I p. 715 ed. Bonn.

εἰσι δ' οὐ] ex. gr. Georgius Syn-
 5 τὸν om Α. 23 καὶ ante
 ἀνδρείου om Β.

dunt. sunt et qui eum ultro deditioem fecisse narrent, quod, cum Edessae ageret, milites fame laborantes seditione mota de interficiendo ipso cogitarint: eum vero, ne a suis occideretur, ad Saporem profugum hosti et se et, quantum ad ipsum attineret, legiones etiam tradidisse. milites tamen non perierunt, sed proditione cognita, paucis occisis effugerunt. enimvero imperator, sive in acie captus sive ultro profugus, ignominiose a Sapore tractabatur.

Persae vero sine ullo motu urbes adorti Antiochiam ad Orontem et clarissimam Ciliciae civitatem Tarsum et Cappadociae Caesaream ceperunt, nec captivorum multitudini cibi plus dederunt quam quantam ad tuendam vitam satis esset, immo nec aquam affatim bibere siti sunt, sed a custodibus in die semel instar pecudum aquatum acti. Caesaream vero Cappadociae frequentissimam urbem (nam ad quadringenta hominum milia eam incoluisse traduntur) non prius hostes ceperunt, obscensis strenue se defendentibus, Demosthene viro fortis et cordato duce, quam

ιατρός, καὶ τὰς ἐπαγομένας ἀετῶ μὴ φέρων αἰκίας, ἐπέδειξέ τινα τόπον, ὅθεν νυκτὸς εἰσῆλθον οἱ Πέρσαι καὶ πάντας ἀνείλον. ὁ δὲ γε τούτων στρατηγὸς Δημοσθένης ὑπὸ πολλῶν κνυλωθεὶς Περσῶν κελουσθέντων ζῶν ἀπὸν συλλαβεῖν, τὸν ἵππον ἀναβάς καὶ γρυμὸν 5 τὸ ξίφος ἤρκως, εἰσώθησεν ἑαυτὸν μέσον τῶν πολεμίων· καὶ πλεί- D στους καταβαλὼν διεξέπεσε τῆς πόλεως καὶ διαίφυγε ἴσχυσει.

Ὅτι δὲ τῶν πραγμάτων τοῖς Πέρσαις συνεχεχθέντων, κατὰ πᾶσαν τὴν ὑποκειμένην Ῥωμαίοις ἐφάν δισκοεδύσθησαν 10 ἡρώων καὶ ἐπόρθουν αὐτὴν ἀδεῶς. οἱ μέντοι Ῥωμαῖοι φηγόντες, ὡς εἴρηται, στρατηγὸν ἑαυτοῖς ἐπέστησαν Κάλλιστον τινα· ὃς σκεδαννυμένους τοὺς Πέρσας ὄρων καὶ ἀπερισκέπτως ἐπιόντας W II 235 ταῖς χώραις τῶ μὴ τινα οἰεσθαι αὐτοῖς ἀντιτάξασθαι, ἐπιτίθειται ἀθρόον αὐτοῖς, καὶ φόνον τῶν βυρβάρων πλείστον εἰργάσατο, καὶ παλλακὰς εἶλε Σαπώρου σὺν πλούτῳ πολλῷ. οἷς ἐκεῖνος 15 περιαλγῆσας οἶκαδε σπουδαίως ὑπέστρεψε, καὶ τὸν Ὀυάλεριανόν P I 631 ἐπαγόμενος· ὃς καὶ ἐν Περσίδι κατέστρεψε τὴν ζωὴν, ὡς ἀλχημά- λωτος ὀνειδιζόμενός τε καὶ ἐμπαιζόμενος.

Ὁ μόνος δ' ὁ Κάλλιστος ἤριστευσε τότε κατὰ Περσῶν, ἀλλὰ καὶ τις Παλμυρηνὸς ἀνὴρ κεκλημένος Ὀδέναθος συμμαχῶν 20 Ῥωμαίοις πολλοὺς διέφθειρε τῶν Περσῶν, ἀναστρέφουσι αὐτοῖς κατὰ τὴν Ἐδφρατησίαν ἐπιθέμενος χῶραν· ὃν Γαλιῆνος τοῦ στρα- τηγήματος ἀμειβόμενος, τῆς ἐφῶς προεχειρίσατο στρατηγόν.

6 τῆς πόλεως διεξέπεσε A.

15 ἀνίσταρε AB.

captivus quidam medicus, excarnificationem hostilium impatiens, locum eis quandam demonstravit, per quem Persae noctu ingressi omnes interfecerunt. civium vero dux Demosthenes, a multis Persis circumdatus qui eum viventem capere iussi erant, consensu equo et stricto ense sublato in medios hostes se immisit, et plurimis prostratis urbe elapsus effugit.

Hoc rerum statu Persae omnes Romanas in oriente provincias pervagati sine ullo metu vastarunt. at Romani fuga, ut dictum est, elapsi, Callistum quandam ducem crearunt; qui cum Persas palantes ac omnis hostilis metus expertes temere provincias incursare videret, aggressionem repentina maximam barbarorum caedem edidit, et Saporis concubinas cum magnis opibus cepit. qua clade ille dolens festinanter domum abiit, abducto etiam Valeriano secum: qui in Persia vitam inter captivitatis opprobria et ludibria exegit.

Neque vero Callistus duntaxat rem contra Persas tum bene gessit, sed et Odenathus Palmyrenus Romanorum socius multos occidit, redeuntes iuxta Euphratem adortus, eaque de causa a Gallieno imperatore grati animi ergo dux orientis est creatus.

Ἐν μέντοι τοῖς πεσοῦσιν ἐκ τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος σκυλευομένοις λέγονται καὶ γυναικες εὐρέθῃναι κατ' ἄνδρας ἐσταλμένοι καὶ ὀπλισμένοι, ἀλλὰ καὶ ζῶσαι τοιαῦται κατυσχε-
B θῆναι ὑπὸ Ῥωμαίων. ἐν δὲ τῇ ἐπινόδῳ φάραγγι βαθεῖα περι-
 τυχῶν ὁ Σαπώρης, ἦν διελθεῖν τοῖς ὑποζυγίοις ἄπορον ἦν, ἀχμα-5
 λώτους ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι καὶ ριφῆναι κατὰ τῆς φάραγγος,
 ἔν' οὕτως τοῦ βάρθους αὐτῆς πληρωθέντος διὰ τῶν νεκρῶν σωμα-
 των τὰ σφῶν διέλθωσιν ὑποζύγια· καὶ οὕτω διελθεῖν ἱστορεῖται
 τὴν φάραγγα.

Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Οὐαλεριανὸν ἐν τούτοις· τῆς δὲ τῶν 10
 Ῥωμαίων ἐκκλησίας καθηγεῖτο Ξύστος, τῆς δὲ τῶν Ἀντιοχείων
 Δημητριάδος διωδεξάμενος Φλαβιανόν, τῆς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων
 Ὑμέναιος Μαζαβόνου θανόντος, τῆς δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ προ-
 λιστατο Διονύσιος.

C 24. Μετὰ δὲ τὸν Οὐαλεριανὸν Γαλιῆνος ὁ ἐκείνου υἱὸς 15
 τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας γέγονεν ἐγκρατῆς, ἐν ὃ πατὴρ κατὰ
 Περσῶν στρατευόμενος εἰς τὰ ἰσπερία εἴυσε τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ
 ἐφεδρεύουσι καὶ τοῖς τὴν Θράκην ληϊζομένοις ἀντικαθίστασθαι.
 ὃς Ἀλαμαννοῖς περὶ τριάκοντα μυριάδας οὖσι περὶ τὰ Μεδιόλανα
 συμβαλὼν μετὰ μυρίων ἐνίκησεν· εἶτα καὶ Αἰρούλοις, Σκυθικῶν 20
 γένει καὶ Γοτθικῶν, ἐπεξελθὼν ἐκράτησεν. ἐπολέμησε δὲ καὶ
 Φράγγους.

12 Φλαβιανόν] Φάβιον Eusebius. 16 τῶν om A. 19 ἀλε-
 μανοῖς B. 20 αἰρούλοις AC et codices Ducangii, Αἰρούλοις PW.
 21 ἐπεκράτησεν AB.

FOUNTAIN. Cap. 24. Dio continuatus, ut videtur: Exe. Vatic.
 118 p. 235, et 122 p. 239 extr.

Inter spoliandum cadavera Persarum dicuntur etiam mulieres habitu et armis virorum ornatae repertae, et tales aliquot vivae a Romanis captae esse. Sapores vero cum in reditu in profundam vallem incidisset, per quam iumentis transitus non patebat, captivos interfici et in vallem ablicii iussisse, itaque complanata valle per cadavera iumenta traduxisse fertur.

Ac cum Valeriano sic actum est: Romanam autem ecclesiam gubernavit Xystus, Antiochenam Demetrianus Flavianii successor, Hierosolymitanam Mazabano mortuo Hymenaeus, Alexandrinam Dionysius.

24. Post Valerianum Gallienus illius filius imperii Romani potitus est, a patre contra Persas abeunte in occidente relictus, ut iis qui Italiae male cogitarent et Thraciam vastarent resisteret. qui cum non amplius decem milia haberet, trecenta milia Alemannorum iuxta Medianum vicit: deinde Herulos etiam, gentem Scythicam et Gotthicam, profligavit. gessit et cum Francis bellum.

Ἀρόλιος δὲ ἐκ χώρας ὢν Γετικῆς τῆς ὑστερον Δακίας ἐπι-
 κληθείσης, καὶ γένους ἀσήμου (ποιμὴν γὰρ ἐτύγγανε πρότερον),
 τῆς τύχης δὲ αὐτὸν εἰς μέγα βουληθείσης ἐπαῖραι, ἱστρατεύσατο,
 καὶ περιδέξιος γεγονώς, τῶν βασιλικῶν ἵππων φρονιστῆς προ-
 5 κεχειριστο. καὶ περὶ τούτους εὐδοκιμῶν, κεχαρισμένος ἔδοξε τῷ D
 κρατοῦντι. τῶν δὲ ἐν τῇ Μυσίᾳ στρατιωτῶν στασιασάντων καὶ
 Ἰγγενοῦν αὐτοκράτορα ἀνειπόντων, καὶ τοῦ Γαλιήνου αὐτῷ ἀντι-
 ταξαμένου περὶ τὸ Σίρμιον μετὰ τῶν ἄλλων καὶ Μανρουσίους
 ἐπαγομένον, οἱ ἀπὸ Μήδων κατάγεσθαι λέγονται, ὁ Ἀρόλιος
 10 ἵππαρχῶν γενναίως μετὰ τῶν ἵππέων ἀγωνισάμενος πολλοὺς τῶν
 τὰ Ἰγγενοῦς φρονούντων διώλεσε καὶ τοὺς λοιποὺς ἐτρέφατο εἰς
 φυγὴν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν Ἰγγενοῦν φεύγειν ἀπεγνωκότῃ καὶ ἐν W II 236
 τῷ φεύγειν ἀναίρειθῆναι παρὰ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ.

Ἀῦθις οὖν Ποστοῦμος τῷ Γαλιήνῳ ἐπανίσταται. παῖδα γὰρ
 15 ἔχων ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ὁμώνυμον, δεξιὸν τε καὶ εὐπρόσωπον, P I 632
 ὃν καὶ τῆς βασιλείας εἶχε διάδοχον, ἐν Ἀγριππίνῃ τῇ πόλει κατ-
 ἔλιπε, τοῖς Γάλλοις ὑπὸ Σκυθῶν πορθουμένοις ἐπικουρήσοντα.
 ᾧ καὶ τινα Ἀλβανὸν κεκλημένον ἐπέστησε διὰ τὴν νεότητα αὐτοῦ
 τοῦ νόου. Ποστοῦμος δὲ εἰς φυλακὴν τοῦ Ῥήνου ποταμοῦ ἐαθεῖς,
 20 ὥστε κωλύειν τοῖς πέραν οἰκοῦσιν βαρβάροις τὴν εἰς τὴν Ῥωμαῖδα
 χώραν διάβασιν, λαθοῦσι τισὶ καὶ διαβᾶσι τὸν ποταμὸν καὶ λείαν
 ἐπαγομένοις πολλὴν ἐν τῷ ἐπανιέναι ἐπέθετο, καὶ πολλοὺς μὲν

2 post γένους A add ἐκφῶς.
 σοντα AC, ἐπικουρήσαντα PW.
 μους I 38. αὐτοῦ om AC.

γὰρ om BC. 17 ἐπικουρή-
 18 Ἀλβανόν] Σιλβανόν Zosi-
 mus I 38.

Aureolus vero ex provincia Getica (sic enim Dacia quondam vocabatur) obscuro genere ortus (pastor enim fuit) cum a fortuna eve-
 hendus esset, militavit, atque industria consecutus est ut equi impera-
 torii suae fidei mandarentur. quos quia praeclare tractabat, carus habe-
 batur imperatori. deinde cum Moesiae legiones Ingenuum per seditionem
 imperatorem dixissent, et Gallienus praeter caeteros etiam Mauros (hos
 a Medis propagatos esse aiunt) contra eum ad Sirmium adduxisset,
 Aureolus magister equitum strenue dimicando, multis hostibus caesis,
 reliquos ipsumque Ingenuum rebus desperatis in fugam coniecit; in qua
 a suis satellitibus est occisus.

Hoc domito Postumus contra imperatorem insurgit tali de causa.
 Gallienus filium Gallienum, adolescentem sollertem et formosum, quem
 imperii successorem destinabat, in urbe Agrippina reliquerat, ut Gallia,
 quos Scythae premebant, opem ferret, Albano cuidam propter aetatem
 commissum. Postumus vero ad custodiam Rheni fluminis relictus, ut
 transrhenanos barbaros Romanarum provinciarum incursione prohiberet,
 transitu eorum non animadverso, in reditu praeda onustos adortus, mul-

ἀνείλε, τὴν δὲ λείαν ἀφειλετο ξύμπασαν, καὶ ταύτην αὐτίκα τοῖς στρατιώταις δίδειμεν. ὁ μὲν δὲ Ἀλβανός, πέμψας ἀποκομισθῆναι αὐτῷ καὶ τῷ νέῳ Γαλιῆνῳ τὴν λείαν ἀπήγει. καὶ ὁ Ποστοῦμος συγκυλλέσας τοὺς στρατιώτας, εἰσέπρατιεν ἕξ αὐτῶν τὰ τῆς λείας, εἰς ἀποστασίαν αὐτοὺς παρακινήσαι μηχανώμενος· ὃ δὲ καὶ γέγονε· καὶ μετ' αὐτῶν τῇ πόλει τῇ Ἀγριππίνῃ προσέβαλε, καὶ οἱ τῆς πόλεως τὸν τε παῖδα τοῦ βασιλέως καὶ τὸν Ἀλβανὸν αὐτῷ ἐκδιδώκασιν, οὓς καὶ ἄμφω ἀπέκτεινε.

Ταῦτα γινούσ' ὁ Γαλιῆνος πρὸς τὸν Ποστοῦμον ἀπήγει, καὶ συμμίζας αὐτῷ πρότερον μὲν ἠτήθη, εἶτα καὶ ἐπεκράτησεν, ἄς 19 καὶ τὸν Ποστοῦμον φεύγειν. στέλλεται ὅν ὁ Ἀύριολος καταδιώξαι αὐτόν. ὁ δὲ, καίτοι δυνάμενος καταλαβεῖν αὐτόν, οὐκ ἠθέλησεν ἐπιδιώξαι ἐπὶ πολὺ, ἀλλ' ἐπανελθὼν εἶπε μὴ δυνηθῆναι αὐτὸν καταλήψεσθαι. Ποστοῦμος δ' οὕτω διαφρυγὼν αὐθις συνίστα στρατόν. καὶ πάλιν ὁ Γαλιῆνος ἤλανεν ἐπ' αὐτόν, καὶ 15 ἐν πόλει τινὶ τῆς Γαλλίας κατακλείσας ἐπολιόρκει τὸν τύραννον. ἐν δὲ τῇ πολιορκίᾳ πλήττεται βέλει ὁ βασιλεὺς τὰ μετὰφρυνα, καὶ νοσήσας ἐκ τούτου τὴν πολιορκίαν διέλυσε.

Καὶ ἄλλος δὲ τῷ Γαλιῆνῳ κεινῆτο πόλεμος παρὰ Μακρίνον, ὃς δύο ἔχων υἱοὺς Μακριανὸν καὶ Κύντον, τυραννίδι ἐπε- 20 κεχέρηκε. καὶ αὐτὸς μὲν, ὅτι θάτερον πεπῆρωτο τῶν σκελῶν, οὐκ ἐνέδν τὴν στολὴν τὴν βασιλείου, τοῖς δ' υἱοῖς αὐτὴν περι-

1 αὐτίκα ταύτην AB. 16 πόλει τῆς γαλλίας τινὶ A. 20 Κύντος etiam in Dionis continuati-excerptis (p. 239) appellatur, qui in nummis romanis QUIETVS, in Alexandrinis ΚΟΥΗΤΟC, in Nicaeensis KYHTOC (non KYNTOC, ut est apud Mionnetum Suppl. 7 p. 165). 21 ὅτι θάτερον πεπῆρωτο τῶν σκελῶν] ἐπειδὴ καὶ τὸν ἕνα πόδα ἐπεπῆρωτο Dionis continuati exc. 118 p. 235. 22 περιέβαλλε A.

tis occisis, praedam omnem receptam inter milites statim divisit. cum autem Albanus postulare ut ea ad se et iuniorem Gallienum afferretur, milites ea repetita ad seditionem impulsos ad Agrippinae moenia adduxit, Albanumque et iuniorem Gallienum a civibus sibi deditos occidit.

Gallienus igitur bello contra Postumum suscepto primo congressu victus est: deinde tyrannum in fugam coniectum, Aureolum persequi iubet, qui cum eum assequi posset, diutius persequi nolens, causatus est se eum adipisci non posse, quare Postumum sic elapsum et copias reparantem Gallienus denuo adortus in quoddam Galliae oppidum compulsum obsedit, sagittaque in dorso ictus ob vulneris dolorem obsidionem solvit.

Sed aliud quoque bellum a Macrino est exortum: qui cum duos filios haberet, Macrianum et Quintum, regnum affectavit. ac ipse quidem ob alterum pedem mutilatum vestem imperatoriam non induit, sed

έβαλε. και οί εν τῇ Ἀσίᾳ ἀσμένως αὐτὸν προσεδέξαντο· ὁ δὲ ὄλλγα πρὸς Πέρσας ἐνδιατρήσας, ἐπὶ Γαλιῆνον παρεσκευάζετο, και τοῖς Πέρσαις Βυλλίσταν ἀντικατέστησεν, ὃν αὐτὸς προχει- D
 ρισατο ἵππαρχον, και σὺν τούτῳ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καταλλόσιπε
 5 Κύντον. πέμπει σὺν ὁ βασιλεὺς κατὰ Μακρίνου και Μακριανοῦ
 τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τὸν Ἀθρίολον μετὰ και στρατηγῶν ἑτέρων. και
 προσμίζαντες αὐτοῖς ἐκύκλωσαν σφῶς και τινας ἀνεῖλον· ἐφείδοντο
 γὰρ αὐτῶν ὡς ὁμογενῶν, και ἤλπιζον προσρῦῆναι αὐτοὺς τῷ βα-
 10 σιλεῖ. ἐκεῖνοι δ' οὐκ ἐνεδίδουν. ἐκ δὲ τινος τυχαίου συμβάματος
 ἄπαντες τῷ βασιλεῖ προσεχώρησαν. βαδίζοντες γὰρ οἱ περὶ τοὺς
 τυρυννοῦντας ὀρθίαι τὰς σημαίας ἀνεῖχον, εἰς δὲ τῶν σημαίας
 φερόντων ἐν τῷ βαδίζειν συμποδιωθεὶς πέπτωκε, και ἡ σημαία
 ἐκείνου πεσόντος κατήνεκτο. ἰδόντες σὺν οἱ λοιποὶ ὄσοι τὰς ση- P I 633
 15 μαίας ἔφερον τὴν κλιθεῦσαν σημαίαν, και ἀγνοήσαντες ὅπως ἐκείνη
 ἐκέκλιτο, ὑπέλαβον ἐκόντι τὸν ταύτην κατέχοντα ἐπικλῖναι αὐτὴν
 τῷ βασιλεῖ μεταθέμενον. και αὐτίκα κἀκεῖνοι πάσας κεκλίκασι
 και προσοῦδισαν και τὸν Γαλιῆνον εὐφρήμησαν, μόνων τῶν Παιό-
 20 ῶνων περιλειφθέντων τοῖς περὶ τὸν Μακρίνον. εἶτα κἀκεῖνων
 μεταθέσθαι βουλομένων, ὁ Μακρίνος σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ μὴ ἐκ-
 ὄσῳναι αὐτοὺς αὐτῶν ἰδεήθησαν, ἀλλ' ἀνελεῖν πρότερον σφῶς W II 237
 και οὕτω προσχωρήσαι τῷ βασιλεῖ· ὁ πεποιηκότες οἱ Παίονες
 παρέδωκαν ἑαυτούς.

Κύντιός γε μὴν ὁ νεώτερος τοῦ Μακρίνου υἱὸς ἐν τῇ ἑφῶ

4 ante τὸν υἱὸν A add και. 10 προσεχώρησαν] προσεφρή-
 σαν A. 14 κλιθεῖσαν A, κλιθθεῖσαν PW. 18 περιλη-
 φθέντων A.

filios induere iussit: atque ab Asianis cupide susceptus, cum ad breve tempus adversus Persas commoratus esset, contra Gallienum se parabat, Babista, quem magistrum equitum crearat, contra Persas refecto, adiuncto etiam Quinto filio. quare imperator Aureolum cum aliis ducibus contra Macrinum et Macrianum misit. qui hoste circumvento nonnullos occiderunt: parebant enim eis ut popularibus suis, sperantes eos ultro ad imperatorem transituros. sed cum non cederent, fortuito accidit ut omnes ad officium redirent. nam dum tyrannorum milites erectis signis incedunt, quidam ex signiferis impeditus concidit; signoque una inclinato, reliqui signiferi causae ignari, putantes illum ultro se imperatori submisisse, humi prestrati omnes idem fecerunt, Gallienum faustis omnibus prosequentes: neque ulli praeter Pannonios apud Macrinum manserunt. qui cum et ipsi transituri essent, Macrino et filio ipsorum rogata ne in hostium potestatem venirent interfectis, imperatori se dederunt.

Gallienus vero contra Quintum, iuniorum Macrini filium, qui to-

ἦν σὺν Βαλλίστῃ, πᾶσαν αὐτὴν σχεδὸν πεποιημένος ὑφ' ἑαυτόν. ἐφ' οὗς ὁ Γαλιῆνος Ὡδέναθον ἐπεμψεν, ἡγεμονεύοντι τῶν Παλ-
B μυρηῶν. τῆς ἡττης δὲ τῶν Μακρινῶν τῆς κατὰ Παιονίαν συμ-
 βάσεως ἀγγελθείσης τῷ Κύντῳ καὶ τῷ Βαλλίστῃ, πολλοὶ τῶν ὑπ'
 αὐτοὺς ἀπέστησαν πόλεων. οἱ δ' ἐν Ἐμέσῃ διῆγον. ἔνθα γενό-
 5 μενος ὁ Ὡδέναθος καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς νικᾷ, καὶ τὸν μὲν Βαλ-
 λίσταν αὐτὸς ἀναιρεῖ, τὸν δὲ Κύντον οἱ τῆς πόλεως. Ὡδέναθον
 δὲ τῆς ἀνδραγαθίας ὁ βασιλεὺς ἀμειβόμενος, πάσης ἀνατολῆς
 αὐτὸν προχειρίσατο στρατηγόν.

Οὗτος ὁ Ὡδέναθος μέγας γενόμενος, καὶ Ῥωμαίοις πιστός, **10**
 καὶ ἐν πολλοῖς πολέμοις διαφόρων ἐθνῶν καὶ κατ' αὐτῶν τῶν
 Περσῶν ἀριστεύσας, τελευταῖον ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἀδελφοπούιδος
 ἀνῆρέθη. ἐν γὰρ θῆρα τῷ θείῳ συνὼν ἐκείνος, ἐπεὶ θηρίον
C ἐξέθορε, προεπεχείρησε καὶ τὸν θῆρα βαλὼν ἀνείλεν· ὁ δὲ Ὡδέ-
 ναθος ἡγανάκτησε καὶ ἠπέλησε τῷ ἀνεψιῷ. ὁ δὲ οὐκ ἐπαίσατο, **15**
 ἀλλὰ καὶ δις καὶ τρις τοῦτο ἐποίησε. καὶ δογισθεὶς ὁ Ὡδέναθος
 ἀφείλετο τὸν ἵππον αὐτοῦ· τοῦτο δὲ εἰς μεγάλην ὕβριν τοῖς βαρ-
 βάροις λογίζεται. ἀχθόμενος τοίνυν ὁ νεανίας ἠπέλειε τῷ θείῳ·
 ὁ δὲ διὰ τοῦτο τοῦτον ἐδέσμησεν. εἶτα ὁ πρεσβύτερος τῶν Ὡδενάθου
 υἱῶν λυθῆναι τὸν δέσμιον τὸν πατέρα ἠτήσατο· κάκεινος λυθεὶς **20**
 συμποσιύζοντι τῷ Ὡδενάθῳ ἐπελθὼν μετὰ ξίφους κάκεινον ἀνείλε
 καὶ τὸν κείνου υἱόν, δι' οὗπερ ἐλλέλυτο. ἀνῆρέθη δὲ κάκεινος,
 τινῶν ἐπιθεμένων αὐτῷ.

5 οἱ δ' ἐν Ἐμέσῃ διῆγον] huc pertinet Dionis continuati exc. 122
 p. 239 extr. 8 post βασιλεὺς A add αὐτόν. 14 προσεπ-
 χείρησε A. 16 καὶ ante δογισθεὶς ABCW, om P.

tum paene orientem subegerat, Odenathum Palmyrenorum ducem misit. verum Macrini et Macriani clade Pannonica nuntiata, multae urbes a Quinto et Balista defecerunt. quos Odenathus Emesae aggressus vicit; ac Balistam ipse occidit, Quintum cives. qua de causa in rei fortiter gestae praemium dux totius orientis ab imperatore designatus est.

Hic magna gloria parta, cum fidelem se erga Romanos praebeisset ac varias gentes multis bellis devicisset, contra Persas etiam re bene gesta, tandem a fratris sui filio est occisus. qui cum in venatione beluam surgentem prior emissio iaculo devicisset, eaque de causa a patris oburgatus iterum ac tertio idem fecisset, Odenathus iratus equum ei ademittit, quae magna ignominia habetur apud barbaros, et hominem ea de causa minas spirantem in vincula coniecit, sed postea rogatu filii Odenathi nata maioris solutus, stricto gladio ipsum Odenathum et eius filium liberatorem suum in convivio interfecit, atque ipse etiam ab aliis est occisus.

25. *Αἰθίς δὲ ἑτέρα κατὰ τοῦ Γαλιήνου ἐπανάστασις γέγονεν, ἣν Αὐρίολος συνεστήσατο, πάσης ἄρχων τῆς ἵππου καὶ δ μέγα δυνάμενος. ὃς τὴν πόλιν τὰ Μεδιόλανα κατασχών, ἐτοιμάζετο συμμῖξαι τῷ βασιλεῖ. ἐλθὼν δὲ κάκεινος μετὰ δυνάμειος, 5 καὶ τῷ τυραννοῦντι ἀντιταξάμενος, πολλοὺς τῶν αὐτῷ συνόντων διέφθειρεν. ὅτε καὶ ὁ Αὐρίολος ἐτρώθη καὶ εἰς Μεδιόλανα κατεκλείσθη, παρὰ τοῦ βασιλέως ἐκείσε πολιορκούμενος. τοῦ δὲ Γαλιήνου ἐπεκδρομὰς ποιουμένου κατὰ τινος τῶν πολεμίων, ἐν κινδύνῳ ποτὲ γέγονεν ἢ βασιλίσσῃ· συνῆν γὰρ αὐτῷ. ὡς γὰρ ὁ 10 βασιλεὺς ἐπεξέδραμε μετὰ τῶν πλειόνων στρατιωτῶν, ὀλίγοι πάνυ περιελείφθησαν περὶ τὸ χωράκιον. ὅπερ οἱ πολέμοι Θεασάμενοι ἐπῆλθον τῇ τοῦ βασιλέως σκηπῇ, ἀρπάσαι διανοοῦμενοι τὴν βασιλίσσῃ. εἰς δὲ τις τῶν ἡμελημένων στρατιωτῶν πρὸς τῆς σκηπῆς καθήμενος καὶ τὸ οἰκεῖον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς ἐκβαλὼν συνέρρα- P I 634*
- 15 πτεν αὐτό. ὡς οὖν εἶδε τοὺς πολεμίους ἐπερχομένους, ἀρπάσας ἀσπίδα καὶ ἔγχυρῖδιον περιθύμως ὤρμησε κατ' αὐτῶν. καὶ πληξας ἓνα καὶ δεῦτερον, ἀνέκοψε τοὺς λοιποὺς ἀποδεδειλιακῶτας πρὸς τὴν ἐκείνου ὁρμήν. καὶ οὕτω πλειόνων συνδραμόντων στρατιωτῶν ἢ τοῦ βασιλέως διασέσωστο γαμειτή.
- 20 Ἐτι δὲ πολιορκοῦντος τοῦ βασιλέως τὰ Μεδιόλανα, Αὐρηλιανὸς σὺν ἱππέεσι προσῆλθεν αὐτῷ· μεθ' οὗ ἀνελεῖν αὐτὸν οἱ μεγιστᾶνες προεβουλεύσαντο, ὑπερετίθεντο δὲ τὸ σκῆμμα ἕως ἄλφειν τὰ Μεδιόλανα. μαθόντες δ' ἐγνώσθαι τὸ σφῶν διαβού-

8 τινος] τινων ABC.
om C.

10 τῶν om A.

21 ἀνελεῖν αὐτὸν

FONTES. Cap. 25. Fortasse Dio continuatus. Eusebii *Historiae ecclesiasticae* lib. 7 c. 27 — 30.

25. Deinde Aureolus toti equitatu praefectus, homo potens, contra Gallienum insurrexit, et Mediolano occupato se ad invadendum imperatorem paravit. sed ab eo, multis suorum amissis et vulnere accepto, Mediolanum compulsus ibique obsessus est. dum autem Gallienus contra hostes excursiones facit, imperatrix, quam secum adduxerat, in periculo fuit. nam cum hostes vallum a paucis admodum militibus custodiri animadvertissent, imperatoris tabernaculum invaserunt, imperatricis rapiendae causa. sed miles quidam gregarius, qui ante tabernaculum sedens calceum pede detractum consuebat, arrepto clipeo et pugione in eos ferociter irruit, et uno atque altero percusso caeteros illius audacia territos repulit, dum plurium concursu coniunx imperatoris erepta est.

Gallieno Mediolanum adhuc obsidente Aurelianus cum equitibus ad eum venit: cuius occidendi consilium proceres cum Aureliano initum, dum Mediolanum caperetur, differre habebant in animo. sed cum

- B** λιον, ἐπετάχυναν τὴν ἐπιβουλήν. καὶ στέλλουσι τινὰς, πολεμίους ἐπιέναι τῷ Γαλιῆνῳ ἀγγέλλοντας· ὁ δὲ αὐτίκα ἐξώρμησε κατ' ἀφ' ἑαυτῶν, ὡρὰς ἤδη ἔφροσίνης ἀρίστου, καὶ ὀλίγων συνειφεπομένων αὐτῷ. ἀπιόντι δὲ συναντῶσιν ἵππεις· ὧν οὐ πόρρω που ἀφιστάτων αὐτοῦ, καὶ μῆτε τῶν ἵππων ἀποβάντων μῆτε τι ἕτερον ποιούντων ἂν πρὸς βασιλεῖς νερόμισται γίνεσθαι, ἤφροτο τοὺς παρόντας
- W Π 238** ἐκεῖνος "τί οὗτοι βούλονται;" οἱ δὲ "παῦσαι σε τῆς ἀρχῆς" ἀπεκρίθησαν. καὶ ὃς αὐτίκα τὸν χαλινὸν τῷ ἵππῳ ἐνδοῦς εἰς φωνὴν ἐτράπη. καὶ κἂν διέφυγε τοὺς ἐπιβουλεύοντας τῇ ταχυτῆτι τοῦ ἵππου, εἰ μὴ ὕδατος ἐνέτευχεν ὄχετῷ· παρελθεῖν γὰρ τοῦτον ὁ 10
- C** ἵππος ἀποδεδειλιακῶς ἔστη, καὶ οὕτω κατέλαβον οἱ διώκοντες. καὶ τις κατ' αὐτοῦ τὸ δόρυ ἠκόντισεν. ὁ δὲ πληγείς τοῦ ἵππου κατήνεκτο, καὶ ἐπὶ μικρὸν διαρκέσας ἐκ τῆς τοῦ αἵματος ἐτελεύτησε ῥύσεως, βασιλεύσας ἐνιαυτοὺς πεντεκαίδεκα σὺν τοῖς τοῦ πατρὸς. ἦν δὲ τὴν γνώμην φιλότιμος καὶ πᾶσι θέλων χαρίζεσθαι, 15 καὶ οὐδεὶς αἰτούμενος αὐτὸν διημάρτανεν. οὔτε μὴν τοὺς ἐναντιωθέντας αὐτῷ ἢ προστεθέντας τοῖς τυραννήσουσιν ἐτιμωρῆσαι.
- Οἱ μὲν οὖν οὕτως ἰστόρησαν ἀναιρεθῆναι τὸν Γαλιῆνον, οἱ δὲ παρὰ Ἡρακλείου τοῦ ἐπύρχου σφραγῆναι τοῦτον φασί. τοῦ 20 γὰρ Ἀυρίολου ἐν Κελτοῖς στρατηγούντος καὶ ἐπανουστάντος αὐτῷ
- D** ἤκοντός τε ἐπὶ Ἰταλίαν σὺν ταῖς δυνάμεσι, καὶ ὁ Γαλιῆνος κατ'

5 τι om A, post ἕτερον repetit C.   6 νερόμισσο A.   8 τῷ
 Ἐκπῶ τὸν χαλινὸν AB.   16 αὐτὸν] αὐτῷ B.   20 τοῦ
 ἐπύρχου om A.

id esse proditum intellexissent, maturatis insidiis, Gallieno hostium adventum nuntiant. contra quos illi statim sub prandii tempus paucis comitantibus egredienti occurrunt equites, qui cum non procul ab eo distantes nec ex equis descenderent nec ullum alium honorem imperatori debitum haberent, comites suos rogat quid illi sibi vellent. qui cum respondissent, eos imperium illi abrogaturos, statim laxatis habenis in fugam conversus insidiatores equi celeritate effugisset, nisi is ad fossam quandam territus substitisset; ubi persequentibus eum assecutis, a quodam hasta ictus decidit equo: nec multo post ex sanguinis profluvio decessit. imperavit solus et cum patre annos quindecim. animo liberali fuit, atque omnibus gratificari studuit, neque quemquam voti impotem dimisit, ne adversariis quidem suis, aut iis qui tyrannos secuti fuerant, supplicio affectis.

Atque alii sic periisse Gallienum, alii ab Heracliano praefecto caesum esse tradunt. nam cum Aureolus, qui Gallicis legionibus praeeerat, mota seditione cum exercitu in Italiam contenderet, Gallienum

ἐκείνου ἐξώρμησε. νυκτὸς δὲ πρόσκεισιν αὐτῷ ἐν τῇ σκηνῇ καθεύδοντι ὁ Ἡρακλειανὸς, κεκοινωνηκὸς τῆς ἐπιβουλῆς καὶ Κλαυδίῳ ἀνδρὶ στρατηγικωτάτῳ, ἀπαγγέλλων ὡς Αὐρίολος ἤδη ἔπεισι μετὰ βουρίας δυνάμειος. ὁ δὲ πρὸς τὸ τῆς ἀγγελίας αἰφνίδιον τεθορυβημένος, τῆς κλήσης ἀναθορῶν καὶ ἡμίγυμνος ἤτει τὰ ὄπλα. καὶ ὁ Ἡρακλειανὸς πλήττει τοῦτον καιρίαν καὶ ἀποκτείνουσιν.

Ἐν τοῖς τούτου χρόνοις Ἐύστος ὁ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπ' ἔτη προστάς ἕνδεκα τελευτᾷ, καὶ Διονύσιος αὐτὸν διαδέχεται. ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ τὴν τοῦ Χριστοῦ ποιμαίνοντος 10 ποιμνῆν Δημητρίου τὴν ζῶνῃ ἐκμετρήσαντος Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς παραλαμβάνει τὴν ἐκκλησίαν, ὃς ταπεινὰ περὶ Χριστοῦ ἔδογματίσεν, ὡς ἀνθρώπου κοινῷ τὴν φύσιν γενομένον καὶ οὐ θεοῦ. καθ' οὗ σίνουδον οἱ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν ποιμένες συν- P I 635 ἤθροικότες, ἐν ᾗ παρῆν καὶ Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς καὶ ὁ 15 τούτου αὐτάδελφος Ἀθηνόδωρος, ἤλεγξαν αὐτὸν κακῶς περὶ Χριστοῦ φρονούντα, καὶ ἀπεκήρυξαν. μὴ πειθομένον δ' ἐκείνου ἀποστήναι τῆς ἐκκλησίας, Ἀδρηλιανὸς τότε κρατῶν, καὶ ἐντεῦθεν περὶ τούτου δεξιόμενος πυρὰ τῶν ὀρθοδόξων, διάταγμα ἔθετο, ἐκείνοις νειμηθῆναι τὴν ἐκκλησίαν οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ῥώμην καὶ 20 τὴν Ἰταλίαν ἐπίσκοποι πρόσθοιτο. ἐντεῦθεν ἀτίμως ἐξηλάθη τῆς ἐκκλησίας ὁ Παῦλος, καὶ ἀντεισῆχθη Δόμνος.

26. Τοῦ μέντοι Γαλιήνου ἀνηρημένου Κλαύδιος ἀνερχθήθη

2 κεκοινωνηκὸς A. 7 τούτων A. 8 προστάς ἐπ' ἔτη A.
10 Σαμοσατεὺς PW. 15 φρονούντα περὶ χριστοῦ A. 17 τῆς
ἐκκλησίας ἐκστήναι A.

Fontes. Cap. 26. Dio continuatus, ut videtur: Exc. Vatic. 123 p. 240. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 7 c. 26.

contra eum abeuntem, dum noctu in tabernaculo dormit, ab Heracliano Aureoli coniurato excitatum esse. qui cum ei et Claudio viro bellicosissimo Aureolum iam cum magnis copiis adventare nuntiasset, Gallienum subito nuntio perterritum, ac seminudum lecto exsurgentem armaque petentem, ab illo caesum esse.

Huius temporibus Xystus undecimo Romani episcopatus anno defunctus Dionysium successorem habuit. Demetrianus Antiocheno mortuo Paulus Samosatensis successit: qui de Christo humiliter docuit, eum hominem esse natura communi praeditum, et non deum. contra hunc aliarum ecclesiarum pastores concilium indixerunt, cui etiam Gregorius Thaumaturgus et frater eius Athenodorus interfuerunt, eumque ut perperam de Christo sentientem convictum ecclesia cedere iusserunt. recusantem apud Aurelianum, qui tam imperabat, detulerunt orthodoxi: qui cum decreto iis ecclesiam attribui iussisset quibus Romani et Italici episcopi suffragarentur, Paulo per ignominiam pulso Dominus successit.

26. Gallieno interfecto Claudius Caesar est designatus. cui

B Καίσαρ. καὶ ὁ Ἀγρόλος τὰ ὄπλα καταθέμενος αὐτῷ ὑπετάγη·
 δς αἰθῆς τυραννῆσαι ἐπιχειρῶν, ὑπὸ στρατιωτῶν διεφθάρη. Κλαύ-
 διος δὲ χρηστὸς τυγχάνων ἀνὴρ καὶ δικαιοσύνη στοιχῶν, ἀπηγό-
 ρεῦσε πᾶσι ζητεῖν ἐκ βασιλείως ἀλλότρια πράγματα. τινὸς μιστο
 γὰρ τοὺς βασιλεῖς δύνασθαι δωρεῖσθαι καὶ τὰ ἀλλότρια· ὅθεν
 καὶ οἱ ἔτι κείμενοι νόμοι παρὰ τῇ πολιτεῖα ἐσχῆμασι τὴν ἀρχήν.
 προσῆλθεν οὖν γυνή τις, ἧς χωρίον αὐτὸς πρὸ τῆς βασιλείας
 εἰλήφει ἐκ βασιλικῆς δωρεᾶς, λέγουσα “Κλαύδιος ὁ ἱππαρχος
 W II 239 ἠδίκησέ με.” ὁ δὲ “ὅπερ ὁ Κλαύδιος ἰδιώτης ὢν ἀφείλετο”
 εἶπεν “ἦνίκα μὴ τι αὐτῷ τῶν νόμων ἔμελε, τοῦτο βασιλείας 10
 ἀποκαθίστησιν.”

C Ἐν Ῥώμῃ δὲ γε ἡ σύγκλητος μισθοῦσα τὴν τοῦ Γαλιήνου
 ἀναίρεσιν, τὸν ἀδελφὸν ἐκείνου καὶ τὸν υἱὸν ἐθανάτωσαν. τοῦ
 μέντοι Ποστούμου τυραννοῦντος ἔτι, καὶ βαρβάρων διὰ τῆς
 Μαιώτιδος διαβάντων λίμνης εἰς Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην καὶ ληϊ- 15
 ζομένων αὐτάς, βουλῆς τε προτεθείσης τίνι πρότερον ἐπιχειρητέον
 πολέμῳ, ὁ Κλαύδιος ἔφη ὡς “ὁ πρὸς τὸν τύραννον πόλεμος ἐμοὶ
 διαφέρει, ὁ δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πολιτεῖα, καὶ χρῆ προ-
 τιμηθῆναι τὸν τῆς πολιτείας.”

Οἱ βάρβυροι δὲ πολλὰς μὲν κατέδραμον χώρας, τὴν δὲ γε 20
 Θεσσαλονικὴν ἐπολιόρχουν· ἡ πάλαι μὲν Ἡμαθία καλεῖσθαι λέγε-
 ται, Θεσσαλονικὴ δὲ μετονομασθῆναι ἐκ τῆς Φιλίππου μὲν θυγα-
 D τρὸς Κασάνδρου δὲ γυναικὸς Θεσσαλονικῆς. ἀλλ’ ἐκείνης μὲν

2 στρατιωτῶν ABC, τῶν στρατιωτῶν PW.
 16 προστεθείσης B.
 21 ἀμαθία ABC.

4 νερόμιστο A,
 18 τὸν τῆς πολιτείας

Aureolus armis positus se submitit: sed cum denuo regnum affectaret, a militibus occisus est. Claudius vero cum vir bonus iustitiaeque sectator esset, interdixit ne quis bona aliena ab imperatore peteret: receptum id enim moribus erat, ut imperatores etiam aliena donare possent: unde etiam leges, quae adhuc in re publica obtinent, originem duxerunt. itaque mulier quaedam, cuius praedium ipse ante imperium ex dono imperatoris acceperat, accessit, a Claudio magistro equitum iniuriam sibi esse factam conquerens. tum ille “quod” inquit “Claudius dum privatus erat nec leges curabat abstulit, hoc factus imperator restituit.”

Senatus Romanus, Gallieni caede cognita, fratrem illius et filiam etiam occidit. cum autem Postumus adhuc tyrannidem obtineret, et barbari Maeotide palude superata Asiam Europamque vastarent, ac utrum bellum prius conficiendum esset deliberaretur, Claudius dixit “bellum Postumicum mea interest, barbaricum rei publicae, cuius in primis habenda est ratio.”

Caeterum barbari multas provincias incursantes, Thessalonicam, quae cum olim Emathia diceretur, a Philippi filia Cassandro nupta hoc

τῆς πόλεως ἀπεκρούσθησαν, ἐπιλθόντες δὲ ταῖς Ἀθήναις εἶλον αὐτάς. καὶ συναγαγόντες πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει βιβλία, καθῶσι ταῦτα ἠβούλοντο. εἷς δὲ τις τῶν συνετιῶν παρ' αὐτοῖς δοκούντων ἀπεῖρε τοὺς ὁμοφύλους τοῦ ἐγχειρήματος, φάμενος ὡς περὶ ταῦτα 5 οἱ Ἕλληνες ἀσχολούμενοι πολεμικῶν ἀμελοῦσιν ἔργων καὶ οὕτως εὐχέλρωτοι γίνονται. Κλεόδημος δὲ Ἀθηναῖος ἀνὴρ διαδρῶναι ἰσχύσας, καὶ πλήθος συναγαγὼν, μετὰ πλοίων ἐκ θαλάσσης ἐπῆλθεν αὐτοῖς, καὶ πολλοὺς ἀνείλεν, ὡς καὶ τοὺς περιλειφθέντας ἐκέῖθεν φυγεῖν. Κλαύδιος δὲ κατὰ τούτων ὁρμήσας ἐν πολλαῖς 10 σκεδυσθέντων χώραις, ποτὲ μὲν ναυμαχίαις ποτὲ δὲ κατὰ γῆν P I 636 συνισταμέναις μάχαις ἐνίκησε. καὶ χεimiάνες δὲ αὐτοὺς ἐκάκωσαν καὶ λιμὸς ἐπέσει καὶ διέφθειρεν. ἐν δὲ τῷ Σιριμίῳ διατρέβων ὁ Κλαύδιος ἐνόσησε, καὶ συγκαλέσας τὸ λογιμώτατον τοῦ στρατεύματος περὶ βασιλέως διειλέχθη αὐτοῖς, καὶ τὸν Ἀύρηλιανὸν ἄξιον 15 τῆς βασιλείας εἶπε τυγχάνειν. εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ αὐτίκῃ βασιλέα ἀνείπεν αὐτόν. ἔτι οἱ δὲ λέγουσι τὴν σύγκλητον ἐν Ῥώμῃ μυθοῦσαν τοῦ Κλαυδίου τὸν θάνατον, Κυντιλιανὸν τὸν ἀδελφὸν ἐκείνου διὰ τὸν πρὸς Κλαύδιον πόθον ἀξιώσαι τῆς βασιλείας, τὸ δὲ στρατιωτικὸν ἀναγορευῆσαι τὸν Αἰρηλιανόν. ἀφελῆς δὲ ὢν ὁ 20 Κυντιλιανὸς καὶ πρὸς πραγμάτων ἀποπεφυκὼς μεταχείρισιν, μαθὼν τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Ἀύρηλιανοῦ, ἑαυτὸν ἀνείλε, τεμὼν τὴν B φλέβα τῆς οικείας χειρὸς καὶ τῇ ἐκεῖθεν τοῦ αἵματος ἐναυποῦντις

1 ἐπιλθόντες δὲ ταῖς Ἀθήναις — 5 πολεμικῶν ἀμελοῦσιν ἔργων Dionis continuati exc. Vatic. 123 p. 240. 5 Ἕλληνες] Ῥωμαῖοι Dionis continuati excerpta. 6 Κλεόδημος] "sic tres mss" Ducanusius: "alius codex κλεομήδης" Wolfius: κλεομήδος B. διαδρῶσαι B. 13 λογιμώτατον A, λογιμώτερον PW. 16 τὴν σύγκλητον λέγουσιν AB. 17 Κυντιλιανόν] immo Κύντιλλον: qui in nummis M. AVR. CL. QVINTILLVS.

nomen accepisse fertur, obsederunt; ab eaque repulsi Athenas ceperunt. ubi cum omnes libros in unum acervum congestos crematuri essent, unus ex cordatioribus populares suos a proposito revocavit, quod Graeci, dum iis rebus occupati rem militarem negligenter, facile superari possent. enimvero Cleodemus vir Atheniensis, fuga elapsus, coactaque multitudine, navibus ex mari hostes adortus tantam caedem edidit, ut reliqui etiam inde aufugerent. Claudius vero cum eos in variis provinciis dispersos partim navalibus partim terrestribus praeliis superasset, multis etiam tempestatum vexationibus et fame consumptis, Sirmii aegrotans cum primoribus exercitus convocatis de imperatore creando disserteret, Aurelianum imperio dignum esse dixit. sunt qui eum statim imperatorem salutatum esse dicant: alii asserunt senatum Claudii morte audita Quintiliano fratri eius ob ipsius desiderium detulisse imperium; qui ut homo simplex et ad res gerendas parum idoneus cum Aurelianum a militibus imperatorem salutatum esse audivisset, incisa manus vena ex pro-

ῥοῆ, ἐπτακαίδεκα μόνας ἡμέρας ὑνειρώξας ὡσπερ τὴν αὐταρχίαν. ἀλλ' οὐδὲ περὶ τοῦ χρόνου τῆς τοῦ Κλαυδίου ἀρχῆς ἀλλήλοις συμφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς. οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἓνα ἄρξαι τοῦτον ἱστοροῦσιν ἐνιαυτόν, οἱ δὲ ἐπὶ δύο, ὧν ἔστι καὶ Εὐσέβιος.

Τούτου τοῦ βασιλέως Κλαυδίου θνηταριδοῦς ἦν Κώνστας ὁ Χλωρός ὁ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πατήρ.

27. Ἀθρηλιανὸς δὲ τῆς ἡγεμονίας ἐπιβεβηκῶς Ῥωμαίων ἤρτετο τοὺς ἐν τέλει ὅπως βασιλεύειν χρεῖν. ὧν εἷς εἶπεν αὐτῷ ὡς "ἐὰν βούλη βασιλεύσαι καλῶς, χρυσῶ σε δεῖ καὶ σιδήρῳ περι-
C φράξαι σαυτόν, κατὰ μὲν τῶν λυπούντων κερχημένον σιδήρῳ, 10
τούς δὲ γε θεραπεύοντας χρυσῶ ἀμειβόμενον." δς πρῶτος, ὡς λέγεται, τῆς οἰκείας ταύτης ἀπάνατο συμβουλής, μετ' οὐ πολὺ τοῦ σιδήρου πειραθεῖς.

W II 240

Οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ πρότερον μὲν τοῖς τὸν Χριστὸν σεβο-
μένοις ἐπιεκῶς προσεφέρετο, προΐοντος δὲ οἱ τοῦ χρόνου τῆς 15
αὐταρχίας ἠλλοίωτο, καὶ διωγμὸν ἐγεῖραι κατὰ τῶν πιστῶν καὶ
αὐτὸς ἐβουλεύσατο, καὶ ἤδη καὶ διατάγματα συνεγράφετο. ἀλλ'
ἐπέσχεν ἡ θεία δίκη τὴν κατὰ τῶν σεβομένων Ἰησοῦν τὸν Χρι-
στὸν ὀρμηὴν τῆς κακίας αὐτοῦ, ὑποτεμοῦσα τὴν ἐκείνου ζωὴν.

1 ὡσπερ τὴν αὐταρχίαν] τὴν βασιλείαν A. 4 Εὐσέβιος] *Historiae ecclesiasticae lib. 7 c. 28.* 5 θνηταριδοῦς ὡν C. Κών-
στας pro Κωνσταντίος hic et infra. 7 Ἀθρηλιανός — 13 σιδή-
ρου πειραθεῖς Dionis continuati exc. 125. 9 βούλη A, βούλει
PW. 14 Οὗτος — 19 ἐκείνου ζωὴν Eusebii Hist. eccl. lib. 7
c. 30.

FONTES. Cap. 27. *Dio continuatus, ut videtur: Exc. Vatic. 125 p. 241 242. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 7 c. 30.*

fluvio sanguinis ultro necem sibi consciverit, per septemdecim duntaxat dies quasi somniato imperio. de spatio imperii Claudii scriptores non consentiunt: quorum alii eum unum annum, alii, ut et Eusebius, biennium imperasse ferunt.

Huius imperatoris Claudii ex filia nepos fuit Constans [Constantinus] Chlorus, magni Constantini pater.

27. Aurelianus principatu Romanorum potitus magnates rogavit quo pacto imperandum esset. quorum unus ei respondit "si rem publicam rite administrare volueris, auro et ferro te munitum esse oportebit; ac ferro quidem contra hostes uti, tui vero observantes auro remunerari." atque is primus sui consilii tulisse fructum fertur, non multo post Aureliani ferrum expertus.

Qui principio imperii Christianis clementem se praebuit, sed progressu temporis mutatus persecutionem et ipse contra eos meditatus est. verum cum iam decreta contra Christi cultores scriberentur, divina vindicta improbitatem eius vita adempta coërcuit.

Ἄλλὰ μήπω περὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ, τὰ δ' ἐν τῇ αὐταρχίᾳ αὐτῷπραχθέντα διηγητέον. στρατηγικώτατος γὰρ ὢν πολλοὺς πολέμους ἐνίκησε. τοὺς τε γὰρ Παλμυρηνοὺς ἐχειρώσατο, καὶ **D** τὴν αὐτῶν βουλιόσαν Ζηνοβίαν κρητήσασαν καὶ Αἰγύπτου καὶ **6** τὸν ἐκεῖ τότε στρατηγοῦντα Πρόβον ἐλοῦσαν αὐτὸς κατ' αὐτῆς στρατεύσας κατεπολέμησε καὶ ὑπέταξεν. ἦν ἔνιοι μὲν εἰς Ῥώμην ἀπαχθῆναι φασὶ καὶ ἀνδρὶ συναφθῆναι τῶν ἐπιφανιστέρων ἐνί, οἱ δὲ καθ' ὁδὸν αὐτὴν θαν ἔν λέγουσι, περιελγήσασαν διὰ τὴν τῆς τύχης μεταβολήν· μίαν δὲ τῶν θυγατέρων αὐτῆς εἰς γυναῖκα **10** λαβεῖν τὸν Ἀδρηλιανόν, τὰς δὲ λοιπὰς ἐπισήμοις τῶν Ῥωμαίων συζεύξαι.

Ὅστος καὶ τὰς Γαλλίας ἐπὶ πλείστοις ἔτεσι παρὰ τινωκ τυραννούντων κατεχομένους τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ αὐδὶς ἐπανεώσατο, καὶ ἄρχοντας ταύταις ἐγκαταστήσας αὐτὸς ἐπὶ Ῥώμην **15** ἀνελήλυθε, καὶ ἐθριάμβευσεν ἐπὶ ὀχλήματος ἐλεφάντων τεσσάρων. **P I 637** ἀλλὰ καὶ Γάλλους τότε κινήθοντας κατηγωνίσαστο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐπὶ Σκύθας τὴν στρατείαν ἔθετο, ἀηρέθη, γενόμενος κατὰ τὴν Θρακίαν Ἡράκλειαν. Ἔρως γάρ τις καλούμενος καὶ τῶν ἔξωθεν φερομένων ἀποκρισίων ὢν μηνυτής, ὡς δὲ τινες ἱστοροῦσιν, ὄτα- **20** κουστῆς καὶ προσαγγέλλων τῷ βασιλεῖ τὰ παρὰ τινων περὶ αὐτοῦ λεγόμενα, ὀργισθέντος αὐτῷ τοῦ Ἀδρηλιανοῦ, ἐπεβούλευσεν αὐτῷ. καὶ μιμησάμενος τὰ ἐκείνου γράμματα, γραφῆν τινα συνέταξεν ὀνόματι περιέχουσάν τινων δυνατῶν, κελύουσαν τὴν ἐπὶ θάνατον ἐκείνους ἀχθήσεσθαι· ἦν ἐκείνοις ὑποδείξας παρέθηκε τοὺς

2 αὐτῷ] αὐτοῦ Α.
λαβεῖν εἰς γυναῖκα Α.

8 θανεῖν αὐτὴν Α.
21 αὐτῷ prius Α, αὐτὸν PW.

9 τῆς om C.

Sed nondum de eius obitu, donec res sub eo gestas exposuerimus. nam cum rei militaris peritissimus esset, multa bella prospere confecit. Palmyrenos subegit, eorumque reginam Zenobiam, Probo praetore capto Aegypto potitam, debellavit et subegit. hanc alii Romam perductam viro claro nupsisse ferunt, alii in itinere prae animi aegritudine obmutatam fortunam obiisse: defunctae filiam unam uxorem duxisse Aurelianium, caeteras nobilibus Romanis despondisse.

Hic Gallias etiam plurimis annis a tyrannibus occupatas imperio Romano recuperavit, et magistratibus ibi ordinatis Romam reversus quadrigis elephantorum triumphavit. Gallos quoque tum res novas molites devicit. sed cum expeditionem contra Scythas suscepisset, iuxta Thraciae Heracleam est occisus. nam Eros quidam a responsis externis, aut, ut alii tradunt, delator, imperatori ea quae in eum dicerentur referre solitas, insidias Aureliano, a quo per iracundiam obiurgatus erat, comparavit; et manum eius imitatus litteras composuit quibus potentes qui-

ἄνδρας πρὸς φόνον τοῦ αὐτοκράτορος. δεισαντες γὰρ ἐκεῖνοι περὶ τῆ σφετέρᾳ ζωῇ ἐπιτίθενται τῷ Ἀδρηλιανῷ καὶ ἀναιροῦσιν αὐτόν, ἕξ ἐνιαυτοὺς ἡνυκότα παρὰ τῆ βασιλείᾳ μηνῶν ὀλλῶν ἐνδόντας.

28. Ὅν διεδέξατο Τάκιτος, πρεσβύτης ἀνὴρ· πέντε γὰρ 5 ἐτῶν εἶναι καὶ ἑβδομήκοντα ἀναγράφεται ὅτε ἤρθε εἰς μοναρχίαν. τὸ στρατιωτικὸν δὲ αὐτὸν ἀνηγόμεινε καὶ ἀπόντα· ἐν Καμπανίᾳ γὰρ τότε διέτριβεν. ἐνθα δεδεγμένος τὸ ψήφισμα, εἰς Ῥώμην εἰσήλασε μετὰ σχήματος ἰδιωτικοῦ, καὶ γνώμῃ τῆς συγκλήτου τε καὶ τοῦ δήμου τὴν σιολὴν περιεβάλετο τὴν βασιλειον. Σκύθαι 10 δὲ τὴν Μαιώτιδα λίμνην καὶ τὸν Φᾶσιν ποταμὸν περαιωθέντες Πόντῳ καὶ Καππαδοκίᾳ ἐπῆλθον καὶ Γαλατίᾳ καὶ Κιλικίᾳ. τούτοις ὁ Τάκιτος συμμίσξας καὶ ὁ Φλωριανὸς ἕπαρχος ὢν πολλοὺς C ἀνείλον, οἱ δὲ λοιποὶ φυγῆ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο. Μαξιμίον δὲ τινα συγγενῆ ἑαυτοῦ ἡγεμόνα τῆς Συρίας προεχει- 15 ρίσειτο Τάκιτος· ὁ δὲ κακῶς τῆ ἀρχῇ χρώμενος ἀηροῦθη παρὰ στρατιωτῶν. καὶ θέσαντες οἱ τοῦτον ἀνελόντες ὡς οὐκ ἀτιμωρήτους αὐτοὺς ὁ αὐτοκράτωρ παρόψεται, ἐπιδιώξαντες κἀκείνον ἀνείλον, οὐπῶ ἕβδομον μῆνα παρὰ τῆ βασιλείᾳ ἀνύσαντα, κατὰ δὲ τινας μὴ ὄλους δύο ἐνιαυτούς. 20

W II 241

29. Καὶ τούτου σφαγέντος δύο κατὰ ταῦτὸν ἀνερρήθησαν βασιλεῖς, Πρὸβος μὲν ἐν τῇ ἐψῶ παρὰ στρατιωτῶν, ἐν δὲ Ῥώμῃ παρὰ τῆς συγκλήτου Φλωριανός. καὶ ἤρχον ἄμφω, Πρὸβος μὲν

8 εἰς] εἰς τὴν B. 11 δὲ] γὰρ B. 18 ἐπιδιώξαντες om C.
22 ἐψῶ] ἀσία A. στρατιωτῶν ABC, τῶν στρατιωτῶν PW.
23 παρὰ τῆ συγκλήτῳ A.

FOURTES. Cap. 28 29. Fortasse Dio continuatus.

dam viri capitis damnarentur, iisque ostensis eisdem ad caedem imperatoris incitavit: qui vitae suae metuentes Aurelianum sustulerunt, sex annis imperio potitum, paucis mensibus demptis.

28. Ei successit Tacitus, homo senex, qui annos quinque et septuaginta natus imperium suscepisse dicitur, et absens in Campania declaratus esse a militibus. ubi decreto accepto, privato habitu Romam ingressus, de sententia senatus populiq; imperatoria insignia sumpsit. cum autem Scythae, Maeotide palude et Phaside amne superato, Pontum Cappadociam Galatiam et Ciliciam invasissent, Tacitus et Florianus praefectus multos occiderunt: reliqui fuga salutem quaesiverunt. cum vero Maximinum quendam, a Tacito cognato Syriae ducem creatum, milites potestate abutentem occidissent, supplicium eius facinoris metuentes, imperatorem quoque persecuti, nondum vel septimo mense vel iuxta quosdam necdum integro biennio in imperio exacto, trucidarunt.

29. Tacito sublato duo imperatores eodem tempore sunt declarati, Probus in oriente a militibus, Romae a senatu Florianus. ac uter-

- ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Παλαιστίνῃ, ὃ δὲ γε D
 Φλωριανὸς ἐκ Κιλικίας μέχρις Ἰταλίας καὶ τῶν Ἑσπερίων. ἀλλ'
 οὗτος οὐδ' ὄλον τριμήνον ἀνύσας ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τῆς ζωῆς ἅμα
 καὶ τῆς ἔξουσίας ἐκπέπτωκεν ἀναιρεθεὶς ὑπὸ στρατιωτῶν παρὰ
 5 Πρόβου λεγομένων σταλῆναι. τοῦ δὲ θανάτου ὡς εἴρηται, ὃ
 Πρόβος τὴν ὄλην ἔξουσίαν περιεζώσατο. ὃς ἔλλογιμώτατος εἶναι
 ἰστόρηται, καὶ κατὰ πολλῶν ἔθνων τρόπιμα στήσασθαι, καὶ τοδὸς
 στρατιώτας, οἳ τὸν Ἀδρηλιανὸν καὶ τὸν Τάκιον ἀηρηθήκασιν, συν-
 αγωγεῖν καὶ πολλὰ δνειδίσαι καὶ ἀποκτεῖναι.
- 10 Σατορνίνου δὲ Μαυρουσίου τυραννίδι ἐπιχειρήσαντος, ὃς
 ἦν αὐτῷ φίλατος, τὸν τοῦτο μεμνηνκότα ἐτιμωρήσατο, τῇ ἀγ- P I 638
 γέλῳ διαπιστῶν· ὃ δὲ Σατορνίνος ὑπὸ στρατιωτῶν ἀηρηθή-
 ξερος δὲ τις ἐν Βρεττανίαις ἀπροστασίῳ διεμελέτησεν, ὃν ἐπὶ τῆς
 ἀρχῆς ὁ βασιλεὺς ἐποίησατο, Βικτωρίνου Μαυρουσίου ὠκειωμένον
 15 αὐτῷ τοῦτο αἰτησαμένον. καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ Πρόβος ἤτιατο
 τὸν Βικτωρίνον. καὶ ὃς πεμφθῆναι πρὸς ἐκείνον ἤτησατο, καὶ
 ἀπήει ὡς δῆθεν φεύγων τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ἀσπασίως παρὰ
 τοῦ τυραννήσαντος ὑπεδέδεκτο. ὃ δὲ διὰ τῆς νυκτὸς ἀνελαὼν αὐτὸν
 ἐπανῆλθε πρὸς Πρόβον. ἐφιλείτο δὲ παρὰ πάντων ὁ Πρόβος ὡς
 20 πρῶτος καὶ εὐμενῆς καὶ φιλόδωρος.

Ὁὗτος τῷ ἔθνῳ τῶν Γερμανῶν ἐπιτιθεμένων ταῖς ὑπὸ Ῥω- B
 μαίους πόλεις ἀντιταττόμενος, τοῦ πολέμου πλείονα χρόνον ἐπι-
 κρατήσαντος, ἐν περιστάσει ἐγένετο, λιμοῦ συμβεβηκότος ἐπὶ τῇ

17 παρα] ὑπὸ Α.
 21 ἐπιτιθεμένων Α.

18 ἐποδέδεκτο Α.

19 δὲ] γὰρ Β.

que imperavit, Probus in Aegypto Syria Phoenicia et Palaestina, Florianus a Cilicia usque ad Italiam et Occidentem. caeterum hic nondum tertio mense exacto et vitam et imperium amisit, a militibus, quos Probus subornasse ferebatur, interfectus. quo sic mortuo Probus totius imperii habenas accepit. qui eruditissimus fuisse et de multis populis triumphasse fertur, et milites Aureliani et Taciti percussores convocatos cum multis opprobriis occidisse.

Saturnino Mauro, qui erat ipsi carissimus, regnum affectante, eius facinoris indicem mentiri putans supplicio affecit: Saturninum vero milites occiderunt. cum alius quidam in Britannii defectionem meditaretur, quem ipse Probus, Victorini Mauri familiaris sui commendatione adductus, ad magistratum evexerat, cum Victorino exposulavit. qui impetrata ad illum abeundi potestate, se imperatorem fugere simulans, amanter a tyranno susceptus, noctu occiso homine ad Probum rediit, ob mansuetudinem, placabilitatem et munificentiam carum omnibus.

Cum Germanis Romanas civitates vexantibus resisteret, bello diutius durante, ex penuria comعات periclitatus est. fertur autem maximo

αὐτοῦ στρατιῆς. ὅτι λαῦρος λέγεται καταφραγῆναι ὄμβρος ἐν τῷ αὐτοῦ στρατοπέδῳ, τῷ δ' ὑπέφ' καὶ σίτον συγκατενεχθῆναι πολύν, εἴ τισι τοῦτο πιστεύοιτο· καὶ τὴν στρατιάν συναγαγοῦσαν αὐτὸν δε' αὐτοῦ τραφῆναι καὶ διαπεφευγῆναι τὸν κίνδυνον, καὶ τοὺς ἐναντίους κατατροπώσασθαι.

Γέγονε δὲ κατ' αὐτοῦ καὶ ἄλλη τις ἐπανάστασις. μέρους γὰρ τῆς Εὐρώπης ὁ Κάρος ἄρχων ἔγνω τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας βουλευομένους ἀνεπιεῖν αὐτὸν αὐτοκράτορα, καὶ τοῦτο τῷ Πρόβῳ ἐδήλωσε, δεόμενος ἐκείθεν ἀνακληθῆναι. ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν ἀφελῆσθαι αὐτὸν τὴν ἀρχήν. περιστάντες οὖν οἱ στρατιῶται τὸν 10
C Κάρον καὶ ἄκοντα καταδέξασθαι τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐβιάσαντο, καὶ αὐτίκα σὺν αὐτῷ ἐπὶ Ἰταλίαν ὠρμήκισαν. καὶ ὁ Πρόβος τοῦτο μαδῶν σιφάτευμα ἔπεμψε σὺν ἄρχοντι ἀντιστῆναι αὐτῷ. ἤδη δὲ πλησιάσαντες οἱ πεμφθέντες τῷ Κάρῳ, δεσμῆσαντες τὸν ἄρχοντα ἐαυτῶν, κάκεινον καὶ ἐαυτοὺς τῷ Κάρῳ 15 παραδιδώκασιν. ὁ δὲ Πρόβος ὑπὸ τῶν οἰκείων δορυφόρων ἀνήρητο, μαδόντων τὴν τῶν στρατιωτῶν πρὸς Κάρον προσχώρησιν. ὁ δὲ χρόνος τῆς αὐταρχίας τοῦ Πρόβου οὐχ ὀλόκληροι γέγονασιν ἐνιαυτοὶ ἕξ.

30. Κάρος δὲ τῆς βασιλείας γενόμενος ἐγκρατῆς τοὺς 20 οὐκίλους υἱοὺς Καρίνον καὶ Νουμεριανὸν ἐταιρίωσι βασιλικῶν διαδήματι. καὶ αὐτίκα κατὰ Περσῶν ἐξιστράτευσεν ἅμα τῷ ἐπὶ D τῶν καίδων τῷ Νουμεριανῷ, καὶ κατέσχε Κτησιφώντ' αὖτε καὶ

1 αὐτῶν B. 3 τισι] τι σοι A. 10 οἱ οἱ C. 12 ὁ
add AB. 16 ἀνήρητο δορυφόρων AB. 18 Πρόβου] κάρου C.
23 τῷ οἱ A.

Fontes. Cap. 30. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 7 c. 30 — 32.

imbri in castra eius delato multum quoque frumenti (si cui credere libet) depluisse, quo milites collecto et famis periculum effugerint et hostes profugerint.

Est et alia seditio contra Probum mota. nam Carus, qui parti Europae praecerat, animadvertit suos milites de se imperatore creando agitare: qua re Probō significata petiit ut inde revocaretur. sed cum is ei successorem dare nollet, milites corona facta Carum vel invitum suscipere imperium coegerunt, statimque cum eo in Italiam properarunt, quo Probus cognito exercitum et ducem, qui illi resisterent, misit. cum autem a Caro prope abessent, ducem suum in vincula coniectum seque una illi dederunt. Probus vero ea militum transiione cognita a suis satellitibus est interfectus, non integris sex annis imperio functus.

30. Carus rerum potitus, filiis suis Carino et Numeriano imperatorie diademate ornatis, statim contra Persas profectus, Numeriano

- Σελείκιαν. μικροῦ δ' ἂν ἐκινδύνουσι τὸ σθένος τῶν Ῥωμαίων. ἐν κοίλῳ γὰρ ἰστροτοπεύσαντο τόπῳ· ὃ οἱ Πέρσαι θεασάμενοι τὸν ἐκεῖ παραρρέοντα ποταμὸν εἰς τὸν κοίλον ἐκείνον τόπον διὰ διώρυγος ἐπαρήκασιν. τοῖς Πέρσαις δὲ προσβαλὼν δ W II 242
- 5 Κάρος εὐτύχησε καὶ κατετροπώσατο αὐτούς· καὶ ἐπανέλεξεν εἰς Ῥώμην ἄγων ἀλχημαλιῶτων πληθὺν καὶ λείαν πολλήν. εἶτα τοῖς ἔθνοις ἐπαναστάτους τῶν Σαρματῶν, κάκεινοις προσημύξας νικήσας καὶ τὸ ἔθνος ὑπέταξεν. ὃς τὸ μὲν γένος Γαλάτης ἦν, ἀνδρείος δὲ καὶ τὰ πολέμια δεξιός. ὃ δὲ περὶ τῆς τελευταίας αὐτοῦ λόγος
- 10 οὐχ ὁμοίως τοῖς ἰστορήσασιν συγγεγράφεται. οἱ μὲν γὰρ φασὶ κατὰ Οὐννων ἰστροτευκῶτα ἐκείσε ἀναρεθῆναι, οἱ δὲ παρὰ τῆ P I 639 ποταμῷ Τίγριτι λέγουσιν αὐτὸν ἐσκηνώσθαι, ἐκεῖ καὶ τῆς αὐτοῦ στρατιῆς βυλομένης τὸν χάρακα, ἔνθα κεραιῶν τὴν ἐκείνου σκηνὴν βληθῆναι, καὶ συνδιωφθῆναι αὐτῇ κάκεινον ἰστροσηαν.
- 15 Ὡς ἐπεὶ τὸ βίωσιμον εἶδ' οὕτως εἶτ' ἄλλως ἐπιλελοιπεί, Νουμεριανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ μόνος βασιλεὺς ἐν τῇ στρατοπέδῳ περιεμέλειπτο. καὶ αὐτίκα κατὰ Περσῶν ἰστροτεύσατο· καὶ συρραγέντος πολέμου, ἐπικρατεστέρων τε τῶν Περσῶν γεγονότων καὶ κλινάντων νῦτα Ῥωμαίων, οἱ μὲν αὐτὸν ἐν τῇ φυγῇ συλλεφθῆ-
- 20 ναι ἰστροσηαν καὶ ὄλον τοῦ σώματος τὴν δορὰν ἀποσυρῆναι δίκην ἄσχοῦ καὶ οὕτω διαφθαρῆναι, οἱ δὲ ἐκ Περσίδος αὐτὸν ἐπανιόντα ὀφθαλμῶν περιπεσεῖν συνεγράψαντο, καὶ παρὰ τοῦ οἰκείου πενθεροῦ ἐπάρχοντος τοῦ στρατοπέδου ἀναρεθῆναι, τῇ αὐταρχίᾳ ἐποφθαλμίσαντος, μὴ μέντοι καὶ τυχόντος αὐτῆς. ἡ γὰρ στρατιὰ

10 συγγεγράφεται] sic PW consentientibus, ut videtur, BC; συγγεγράφεται A. nolim of λόγοι. 24 ἐποφθαλμίσαντος ABC, ἐποφθαλμίσαντος PW.

filio comitante, Ctesiphontem et Seleuciam occupavit. sed Romani cum in cavo quodam loco castra haberent, paene undis essent oppressi, fluvio praeterfluente per fossam a Persis in eos emisso. verum Carus profugatis hostibus re bene gesta cum magna captivorum multitudinem opimaque praeda Romam rediit. deinde Sarmatas tumultuantes acie vicit et gentem subegit. fuit natione Gallus, ac vir fortis reique militaris peritus. de morte eius non eadem historici prodiderunt. nam alii in expeditione Hunnica occisum ferunt, alii, cum ad Tigridis fluvium castra haberet, una cum tabernaculo suo fulmine conflagrasse.

Quo sive hoc sive illo modo sublato, Numerianus filius eius, solus in exercitu relictus imperator, statim Persis bellum intulit; commissoque praelio cum Romani a Persis superati terga dedissent, alii eam in fuga comprehensum pelle toto corpore utris instar detracta perisse memorant, alii, cum in reditu ex Persia ex oculis laboraret, a socero suo praetorio praefecto oppiditate imperii interfectum esse: quod tamen non sit asse-

τὸν Διοκλητιανὸν αὐτοκράτορα εἴλετο, ἐκεῖ τότε παρόντα καὶ ἀνδρείας ἔργα πολλὰ ἐν τῷ κατὰ Περσῶν πολέμῳ ἐπιδειξάμενον.

Θάτερος μέντοι τῶν Κάρου υἱῶν ὁ Καρίνος εἰς Ῥώμην διάγων χαλεπὸς τοῖς Ῥωμαίοις ἐτύγγαθεν, ἀσελγῆς γενόμενος καὶ ὤμδος καὶ μνησίκακος· ὃς ὑπὸ Διοκλητιανοῦ εἰς Ῥώμην ἐπιδημήσαςτος διεφθάρη. ὁ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς χρόνος οὐ γέγονε καθ' ὀλόκληρον τριετής.

Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις Μάνης ὁ τρισκατάρτος ἐκ τῶν Περσῶν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην παρισφραγίς, ἐν ταύτῃ τὸν οἰκίον ἰὸν ἐξήμεσεν· ἀφ' οὗ τὸ τῶν Μανιχαίων ὄνομα μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ἐπέλιπεν. ὃς ποτὲ μὲν παράκλητον ἑαυτὸν καὶ πνεῦμα ἀνόμαζεν ἄγιον, ᾧ τὸ τῆς ποτηρίας πνεῦμα προφανῶς ἐγκατέκτιστο, ποτὲ δὲ Χρῆστων ἑαυτὸν ἐκάλει, ὁ ὑπὸ τῶν δαιμόνων εἰς λειτουργίαν ἐκείνοις χρῆσθεῖς, καὶ μαθητὰς ἐπήγετο δώδεκα, τῆς αὐτοῦ φλυαρίας κοινωνοὺς τε καὶ κήρυκας, ἦν ἐκ πολλῶν ἀθέων 15 δογμάτων τῶν ἡδὴ ἀπεισθηκνυῶν αἰρέσεων συναφῆρησε.

Διονυσίου μέντοι τοῦ τοῦδ' ἐν Ῥώμῃ πιστοῦς ποιμαίνοντος ἔτη ἑννέα ἐν ταύτῃ τῇ λειτουργίᾳ ἠνυκότος καὶ μεταστάτος, Φηλιξ τὸν τῆς Ῥώμης ἱερατικὸν διεδέξατο θρόνον. τούτου δὲ μετὰ χρόνον θανόντος πενταετῆ, Εὐτυχιανὸς ἡξιώθη τῆς τῶν 20 Ῥωμαίων ἐπισκοπῆς. οὗτω δὲ μῆσι δέκα καὶ οὗτος ἐπισκοπήσας μετέλλαξε τὴν ζωὴν, καὶ ἀντεισῆχθη εἰς τὸ τῆς ποιμαντικῆς λειτουργίᾳ Γαίως. οὗτω ἀμφὶ τὰ πεντεκαίδεκα ἔτη προστάτος

6 διεφθάρη] huc pertinere videtur Dionis continuati exc. 128 p. 244. 19 sq. Φηλιξ PW. θρόνον διεδέξατο B. 20 τῶν om AC.

cutus, Diocletiano a militibus delatum, eo bello Persico multis fortibus facinoribus nobilitato.

Caeterum alter Cari filius Carinus, cum Romanis gravis esset, luxuriosus crudelis et ultor iniuriarum, a Diocletiano Romam ingresso occisus est. tempus imperii horum trium triennium non explevit.

His temporibus Manes, homo detestandus, ex Persia in nostrum orbem delatus, suum venenum evomuit: unde Manichaeorum nomen in hunc usque diem durat. is alias paracletum et spiritum sanctum se esse profitebatur, cum spiritus improbitatis evidenter in eo habitaret; alias Christum se nominans, cum a daemionibus ad ipsorum ministerium unctus esset, duodecim discipulos sui delirii ex multis sectis iam deactis coacervati socios et praecones circumducebat.

Dionysius cum Romae fideles novem annis pavisset, defunctus Felicem successorem habuit. cui post quinquennium mortuo Eutychiana successit. quo intra decem menses illum consecuto, pastoris manus Gaio est mandatum: qui cum annos circiter quindecim ecclesiae praefuisset,

τῆς ἐκκλησίας Μαρκελίνος διάδοχος γέγονεν. οὗτοι δ' ἦσαν ἐν τοῖς χρόνοις τῶν διωγμῶν. ἐν δέ γε τῇ Ἀντιοχείῳ ἐκκλησία μετὰ Δόμνον ἐπισκόπησε Τιμαῖος, τὸν δὲ Τιμαῖον διεδέξατο Κύριλλος, καὶ μετὰ Κύριλλον Τύραννον ὁ Θρόνος ἐδέξατο, καθ' ὃν ἡ τῶν ἐκκλησιῶν πολιορκία τὴν ἀκμὴν ἔσχηκε καὶ ἡ τυραννὶς ἀφόρητος γέγονε. τῆς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας μετὰ τὸν Ὑμέναιον προέστη Ζάβδας, οὗ μετ' οὐ πολὺ κεκοιμημένου Ἐρμων τὸν Θρόνον τοῦτον ἐκόσμησεν. ἐν δὲ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, Μαξιμου, τοῦ μετὰ Διονύσιον ἔτεσις δεκτωκαίδεκα τὴν ἱερουργίαν ἀνύσαντος, τὸ 10 χρεῶν λειτουργήσαντος, Θεωνῆς ἐπισκόπησεν. ὃν διεδέξατο Πέτρος, ὃς καὶ τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἤρατο, τὴν κεφαλὴν ἐκμηθεῖς. P I 640

Αἱ μὲν οὖν τῶν ἀρχιερέων τούτων διαδοχαὶ ἔσχον οὕτως·
 (31) Διοκλητιανὸς δὲ τὴν ἡγεμονίαν λαχὼν, ὃς Δαλιμάτης μὲν ἦν W II 243
 15 τὸ γένος, πατέρων δ' ἀσήμεων (τινὲς δὲ καὶ ἀπελεύθερον αὐτὸν φασὶν Ἀνουλίνου συγκλητικῶ), ἐξ εὐτελῶν στρατιωτῶν δοῦξ Μυσίας ἐγένετο. ἄλλοι δὲ κόμητα δομειστικῶν αὐτὸν γενέσθαι φασί· δομειστικούς δὲ τινες τοὺς ἱππέας νομίζουσι. διαλεγόμενος δὲ τοῖς στρατιώταις διεβεβαίον μὴ κοινωνῆσαι τῷ φόβῳ τοῦ Νου-
 20 μεριανοῦ· καὶ ἐν τῷ ταῦτα λέγειν στραφεῖς πρὸς τὸν Ἄπρον ἑπαρχον ὄντα τοῦ στρατεύματος "οὗτος" ἔφη "ὃ ἐκείνου φονεὺς", B

1 Μαρκελίνος Eusebius. 7 ζάβδας BC: "dua codices Regii et Colberteus Ζάβδαν, alter Regius Ζώδαν praeferunt" DUCALAEIUS. cf. p. 625 v. 20. κεκοιμημένου μετ' οὐ πολὺ AB. 8 ἐκόσμησεν ABC, ἐκόσμησεν P, ἐκόσμησεν W. 9 τὸ] τῷ A: cf. p. 539 v. 10. 15 καὶ add A. 17 κόμητα A. 21 ὁ om A.

FONTES. Cap. 31. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 8.

Marcellinum habuit successorem. hi temporibus persecutionum fuerunt. in Antiochena ecclesia post Domnum episcopus fuit Timaeus, Timaeo successit Cyrillus, Cyrillo Tyrannus: sub quo ecclesiarum oppugnatio viguit ac tyrannus facta est intolerabilis. Hierosolymitanam ecclesiam post Hymenaeum gubernavit Zabdas: quo paulo post defuncto thronum eum Hermon ornavit. Alexandriae Maximo, qui post Dionysium duodeviginti annis ecclesiam moderatus est, mortuo, Theonas factus est episcopus: cui successit Petrus, qui obruncatus martyrii coronam suscepit.

Ac pontificum successiones hae fuerunt. (31) imperium autem Diocletianus est adeptus, qui natione Dalmata, obscuris ortus parentibus et, ut quidam tradunt, Anulini senatoris libertus, ex milite gregario Moesiae dux evaserat. alii vero comitem domesticorum fuisse tradunt, quos nonnulli equites esse putant. apud milites pro contione affirmavit se caedis Numeriani non fuisse conscium; simulque ad Aprum praefectum militum conversus "hic" inquit "illius percussor est", cumque ense ar-

καὶ ἀπὸ τῶ μετὰ χεῖρας ἔλαβε αὐτὸν ἀνέειλεν. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ γενόμενος τῶν τῆς ἀρχῆς πραγμάτων ἀντεποιήσατο καὶ τῆς τούτων ἡψυτο διοικήσεως. ἀπιδὼν δὲ πρὸς τὸ τῆς βασιλείας ὑπέρογκον, κοινῶν αὐτῆς προσλαμβάνεται κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ, ἢ καθ' ἑτέρους κατὰ τὸ δευτέρον, Μαξιμμιανὸν τὸν Ἐρκούλιον, μὴ ἑαυτὸν μόνον ἀρκοῦντα πρὸς τοσαύτης ἀρχῆς διοίκησιν λογισάμενος.

Ἄμφω τοίνυν συμπνεύσαντες διωγμὸν ἐγείρουσι κατὰ χριστιανῶν, τῶν πρὶν γεγονότων ἀπάντων σφοδρότερόν τε καὶ ἀγριώτερον. ἐκθύμως γάρ, μᾶλλον δὲ περιμανῶς τὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν 10 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔσπευδον ἐκ πάσης γῆς ἐξαλεῖψαι σωτήριον ὄνομα. ὅτε κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοσοῦτοι ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας ἠνδράσαντο, ὡς μῆδ' ἀριθμῶ σχεδὸν αὐτοὺς ὑπαχθῆναι ῥᾶδιον εἶναι· ἔργον γὰρ τοῦτο τῶν ἄλλων ὑπάντων ἐτίθειτο σπουδαιότερον. 15

Βουσίριως δὲ καὶ Κοπτοῦ πόλειων Αἰγυπτιακῶν περὶ τὰς ἐκεῖ Θήβας οἰκουμένων εἰς ἀποστασίαν ἐκλινασῶν, ὁ Διοκλητιανὸς ἐστρατεύσας κατ' αὐτῶν εἰλέ τε αὐτὰς καὶ κατέσκαψεν. εἶτ' αὐθις Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Αἴγυπτος ἀντήραν χεῖρα Ῥωμαίοις, Ἀχιλλέως τινὸς εἰς τοῦτο τοὺς Αἰγυπτίους ὑπαγαγόντος· ἀλλὰ 20 ὁ Ῥωμαίων αὐτοῖς ἐπελθόντων σὺν Διοκλητιανῷ, οὐκ ἀντέσχον ἐπὶ πολὺ, καὶ πολλοὶ τῶν αἰτίων τῆς στάσεως ἀνηρέθησαν, καὶ αὐτὸς Ἀχιλλεύς.

Διοκλητιανὸς δὲ καὶ Μαξιμμιανὸς Καισαρὰς ἐχειροτόνησαν

2 ἀντεκοιῖτο A. 9 ἀπάντων om C. σφοδρότατος B.
10 μᾶλλον δὲ] ἢ μᾶλλον A, μᾶλλον C. 18 τε A, τε καὶ PW.

repto interfecit. Romam cum venisset, rerum administrationem suscepit; considerataque principatus amplitudine, sive quarto sive, ut alii docent, secundo imperii anno collegam Maximianum Hierocliam adsciscit, tantae molis rerum se unum imparē esse ratus.

Ambo igitur consentientibus animis persecutionem contra Christianos instituerunt, superioribus omnibus vehementiorem et immaniorem. summo enim studio ac potius furore dei nostri Iesu Christi salutarem nomen in omnibus delere terris sunt conati. quo tempore tanta eorum, qui pro Christi confessione in omnibus civitatibus et provinciis fortiter occumberent, multitudo fuit, ut eorum iniri numerus aegre possit. hanc enim carnificinam caeteris rebus omnibus anteverendam esse putabant.

Busiridem vero et Ceptum urbes Thebis Aegyptiacis vicinas, cum defecissent, Diocletianus cepit atque evertit. post Alexandria quoque et Aegyptus Achille quodam auctore arma contra Romanos sumpserunt: sed Diocletiano haud diu restiterant, multique seditionis concitatores nam cum Achille poenas dederunt.

Diocletianus porro et Maximianus suum uterque generum Caesa-

τοὺς ἑαυτῶν κηδεστάς, ὁ μὲν Διοκλητιανὸς Μαξιμίονον τὸν Γαλλέριον, τὴν οἰκίαν θυγατέρα συζεύξας ἀπὸ Βαλλερίαν· ὁ δ' Ἐρικούλιος Μαξιμιανὸς Κώνσταντα ὃς ἐπεκλήθη Χλωρὸς διὰ τὴν ἀχρότητα, θυγατρίδων ὄντι Κλαυδίῳ τοῦ πρὸ μικροῦ βασιλεύσαντος, ὡς ἤδη μοι εἴρηται, καὶ αὐτὸς τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Θεοδώραν κατεγγνήσας. καὶ ἄμφω δὲ τῷ Καίσαρι τούτῳ γαμετὰς εἰχέτην, ἀλλὰ διὰ τὸ πρὸς τοὺς βασιλεῖς κῆδος τὰς μὲν ἀπώσαντο, ταῖς δὲ τῶν βασιλέων θυγατράσι συνώκησαν.

Ἀμάνδου δὲ τινος κωτεριστοῦ ἐν Γαλλίαις, Μαξιμιανὸς P I 641
10 ἐκέισε γενόμενος τὸν νεωτερισμὸν κατέστειλε. Κράσσον τε Βρετανίαν κατεσχηκότα ἐπὶ ἐνιαυτοὺς τρεῖς ὁ ἔπαρχος ἀνείλεν Ἀσκληπιόδωτος· καὶ Πέντε τινῶν Γεντιανῶν τὴν Ἀφρικὴν κατασχόντων, ὁ Ἐρικούλιος τούτους κατηγωνίσαιτο.

Ὁ δὲ γε Καῖσαρ Κώνστας ἐν ταῖς Γαλλίαις πρὸς Ἀλαμαν-
15 νοὺς μαχόμενος, τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἦτητο καὶ νενίκηκε. πρότερον μὲν γὰρ τῶν Ἀλαμανῶν τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ μετὰ ἔθμης ἐφορησάντων σφοδρᾶς, εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν ἅπαντες. οἷς καὶ αὐτὸς ὁ Κώνστας συναποδιδράσκων ἰάλω ἂν παρὰ βραχύ. ὀπίσω γὰρ ἐρχόμενος κεκλισμένας εὔρει τὰς πύλας τῆς πόλεως· οἱ δὲ
20 διώκοντες ἐγγίζοντες ἤδη ἔτοιμοι ἦσαν ἐκείνον συλλήψασθαι, καὶ B
καὶ ἀπήχθη δέσμιος, εἰ μὴ σχολίους ἐκ τοῦ τείχους ἄνωθεν καθιμήσαντες ταύταις αὐτὸν ἀνιμήσαντο. οὕτω δὲ περισωθεὶς καὶ τῆς πόλεως ἐντὸς γεγονώς, καὶ τὴν στρατιὰν ἀθροίσας αὐτίκα

1 Μαξιμίονον] immo Μαξιμιανόν, hic et infra. 2 τῆν] καὶ τῆν B.
4 θυγατρίδην C, θυγατρίδην B. 5 εἴρηται] p. 606 v. 5.
7 ἐχέτην A. 12 ἀλαμανοὺς AB. 16 ἀλαμανῶν B.

res declararunt: Diocletianus Galerium Maximinum [Maximianum], cui filiam Valeriam desponderat; Maximianus Herculius Constantem [Constantium], qui a pallore Chlorus vocabatur, nepotem Claudii qui paulo ante imperarat, ut iam exposui, desponsa filia Theodora. quamvis autem ambo Caesares uxores haberent, tamen repudiatis illis imperatorum affinitatem praetulerunt.

Maximianus in Gallias profectus, Amandi cuiusdam motum represit. Crassus, qui Britanniam per triennium occuparat, Asclepiodotus praefectus sustulit. Quinquegentianos, qui Africam occuparant, Herculius debellavit.

Constans [Constantius] Caesar in Galliis adversus Alemannos bellum gerens eodem die et victus est et vicit. nam primum cum Alemanni magno impetu in eius exercitum irruerent, terga omnes dederunt: quos dum Constans [Constantius] fuga postremus consequitur, parum abfuit quin portis iam clausis caperetur. ac plane ab hostibus comprehensus esset, in eum capiendum intentis, nisi funibus ex muro demissis attractus esset. ita conservatus atque in urbem receptus, convocato statim exercitu, oratione habita qua militum animis alacritatem ad rem strenue

W II 244 και λόγοις αὐτὴν παρακλητικοῖς εἰς ἄλκην διεγείρας· και θάρσος οἷον ἐμπνεύσας αὐτῇ, ἔξεισιν εὐθὺς και συμμιζας τοῖς πολεμίοις νικᾷ νίκηρ περιφανῇ, ὥστε περι ἐξήκοντα χιλιάδας ἐκείνων πεσεῖν.

Περσῶν δὲ Ναρσοῦ βασιλευόντος, δς ἔβδομος ἀναγράφεται βασιλευσαι Περσῶν ἀπὸ Ἀρταξέρξου, οὗ πρόθεν ἡ τῆς ἱστορίας δ συγγραφῇ ἐμνημόνευσεν ὡς αὐθις Πέρσαις ἀνανεωσαμένον τὴν C βασιλείαν (μετὰ γὰρ τὸν Ἀρταξέρξου τοῦτον ἡ Ἀρταξάρην, διώ- τυμον ὄντα, Σαπώρης ἤρξε Περσῶν, και μετ' ἐκείνον Ὅρμισδας, εἶτα Οὐαραράνης, και μετὰ τοῦτον Οὐαραράκης, και αὐθις ἄλ- λος Οὐαραράνης, και ἐπὶ τούτοις Ναρσῆς), τοῦ Ναρσοῦ τοῖνον 10 τούτου τότε τὴν Συρίαν ληϊζόμενον, τὸν ἴδιον γαμβρὸν τὸν Γαλ- λέριον Μαξιμίον ὁ Διοκλητιανός, διὰ τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας ἀπιών, συμβαλεῖν αὐτῷ μετὰ δυνάμειω ἀξιωμαχου ἐξέπεμψεν. δς και συμμιζας τοῖς Πέρσαις ἠτήθη και ἔφυγεν. αὐθις δὲ μετὰ πλειονοσ αὐτὸν ὁ Διοκλητιανὸς ἐξέπεμψε στρατιῶσ. 15 συμβαλὼν οὖν αὐτοῖς πάλιν, οὕτωσ ἐνίκησεν ὡσ και τὴν προτέραν D ἦταν ἀνακαλέσασθαι. τούσ τε γὰρ πλειονοσ ἀπέκτεινε τῶν Περ- σῶν, και τὸν Ναρσῆν τρωθέντᾶ μέχρι τῆς ἐνδοτέρας Περσίδοσ ἐδίωκε, και τὰσ τούτου γυναῖκασ και τοὺσ παῖδασ και ἀδελφὰσ αἰχμαλώτωσ ἀπήγαγε, και χρήματᾶ ὅσα ἐπήγετο Ναρσῆσ στρα- 20 τευόμενοσ χειρώσαστο, και πολλοὺσ τῶν ἐν Πέρσαισ περιφανῶν. ἀναρρωσθεῖσ δ' ἐκ τοῦ τραύματοσ ὁ Ναρσῆσ πρεσβείασ πρὸσ

δ τῆσ ἱστορίας συγγραφῇ] ἱστορία A. 6 ἀνανεωσαμένον AB, ἀνανεωμένον PW. 7 ἡ AB, ἡ τὸν PW. 8 ὀρμίδασ BC. 9 Οὐαραράνης — ἄλλοσ om A. 14 ἐπεμψεν A. 17 τε γὰρ] γσ B. 21 ἐπιφανῶν A. 22 πρεσβείαν A.

gerendam attulit ac fiduciam quandam quasi inspiravit, statim duxit contra hostem, atque illustri victoria potitus est, circiter sexaginta milibus Alemannorum caesis.

Apud Persas autem regnavit Narses, qui septimus ab Artaxerxe numeratur, cuius supra facta est mentio ut regni Persici instauratoris. nam post hunc sive Artaxerxem sive Artaxarem (utroque enim nomine appellatur) Sapore Persis imperavit: hunc Hormisdas, Hormisdam Vararanes, Vararanem Vararaces secutus est: huic alius Vararanes successit, et post hos Narses regnavit. contra hunc igitur Narsen Syriam vastantem Diocletianus, per Aegyptum in Aethiopia profectus, generum Galerium Maximinum [Maximianum] cum iustis copiis misit: a Persis victum et profligatum cum maiore exercitu ablegavit. denno igitur hostes adertus tam illustrem victoriam adeptus est, ut acceptae cladis ignominiam aboleret. Persarum enim partem maiorem occidit, Narsen vulneratum usque ad interiorem Persiam persecutus eius uxores liberos et sorores ac multos illustres Persas cepit, omni que pecunia a Narse in militiam advecta potitus est. Narses vero ex vulnere recreatus per

Διοκλητιανὸν καὶ Γαλλέριον ἐποίησατο, τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας ἀποδοθῆναι αὐτῷ ἀξιών καὶ σπονδὰς θέσθαι εἰρηνικάς. καὶ ἔτυχε τῆς αἰτήσεως, ἕκαστὸς τοῖς Ῥωμαίοις ὕσων ἐβούλοντο.

5 Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς πολέμους κατέρρωσαν Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανός, τοὺς μὲν δι' αὐτῶν ἢ τῶν Καισάρων, τοὺς P I 642 δὲ διὰ στρατηγῶν, καὶ τοὺς ὄρους τῆς βασιλείας ἐπλάτυναν. οἷς ἐπαρθεὶς ὁ Διοκλητιανὸς καὶ μέγα φρονήσας οὐκέτι προσαγορεύεσθαι παρὰ τῆς γεροσύνης ὡς πρόωγὴν ἠείχετο, ἀλλὰ προσκυ-
10 νεῖσθαι ἐθέσπισε, καὶ τὰς ἐσθῆτας αὐτοῦ καὶ τὰ ὑποδήματα χρυσοῦ καὶ λίθους καὶ μαργάρους ἐκόσμησε, καὶ πλείονα πολυτέλειαν τοῖς βασιλικῶς παρασήμοις ἐνέθετο. οἱ πρόωγὴν γὰρ βασιλεῖς κατὰ τοὺς ὑπάτους τειμήθητο, καὶ τῆς βασιλείας παράσημον μόνον εἶχον πορφυροῦν περιβόλιον.

15 32. Τοῦ διωγμοῦ δ' ἐπιταθέντος, καὶ ἀναριθμῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας θνησκόντων, B καὶ τῶν πιστῶν ἔτι πλεοναζόντων, ἐκμανέντες οἱ τύραννοι οὗτοι περὶ τὸ ἐννεακαίδέκατον ἔτος τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας θεσπί-
20 σματα πανταχοῦ διεπέμψαντο, καθαιρεῖσθαι καὶ κατυσχάπτεισθαι τὰς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίας κελεύοντα, καὶ τὰς βίβλους αὐτῶν κατακαίεισθαι, καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ὡς διδασκάλους καὶ κήρυκας τῆς πίστεως ἀσυνπαθῶς προσαπόλλυσθαι, τῶν δ' ἄλλων

3 ὕσον A. 19 καθαρῆσθαι BW. 20 τὰς βίβλους] τοὺς διδασκάλους B. 22 τῶν δ' ABC, τοὺς δ' PW.

Fontes. Cap. 32. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Historiae ecclesiasticae lib. 8.

legatos a Diocletiano et Galerio, ut sibi mulieres et liberi redderentur et pacis foedus feriretur, impetravit, cum Romanis rebus omnibus quas volebant cessisset.

Aliis quoque multis bellis Diocletianus et Maximianus partim per se partim per Caesares et duces prospere confectis imperii fines amplificarunt. quibus victoriis elatus Diocletianus se non amplius ut prius a senatu salutari sed adorari voluit: vestes suas et calceos auro gemmis margaritis exornavit, et imperatoria insignia maioribus sumptibus decoravit. superiores enim imperatores consulari duntaxat honore afficiebantur, et imperii insigne purpuram tantum gestabant.

32. Persecutione gliscente, virisque et mulieribus innumeris pro Christi confessione morientibus, cum nihilominus magna fidelium multitudo superesset, tyranni furore correpti sub annum undevigesimum imperii Diocletiani edicta quovis terrarum miserunt, quibus ecclesiae Christianorum dirui, libri cremari iuebantur, et sacerdotes eorum, et doctores et praecoones fidei, crudeliter interfici, caeteri qui aut dignitatibus praes-

τοὺς ἀξίαις ἢ στρατείαις κατειλεγμένους ἀτίμως ἔξελαύνεσθαι καὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς στρατείας, τοὺς δὲ τύχης ἰδιώτιδος ὄντας δουλοῦσθαι.

Ἦδη δὲ εἰκοστὸν ἀνύσαντος ἐνιαυτὸν Διοκλητιανοῦ παρὰ τῇ ἀρχῇ, ἐκ συμφώνου ἄμφω τὸ αὐτοκράτορε τὴν βασιλείαν **5**
O ἀπέδειντο, δημοσίᾳ μὲν τὸν ὄχλον τῶν πραγμάτων ἀποσκευάζε-
 σθαι λέγοντες· οἷς δὲ τὰ τῆς καρδίας ἔξεκάλυπτον κρόφια, ἐξ
 ἀπονοίας ὠμολόγουν ἀπατίθεσθαι τὴν ἀρχήν, ὅτι μὴ περιγενέ-
 σθαι χριστιανῶν ἡδυνήθησαν μὴδ' ἀποσβέσαι τὸ χριστιανικὸν
 κήρυγμα, μὴδὲ τῆς βασιλείας ἀπολαύειν αἰρούμενοι. ἀποθήμενοι **10**
 δὲ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐκ συνθήματος ὁ μὲν ἐν
 Νικομηδείᾳ ὁ δὲ Μαξιμιανὸς ἐν Μεδιολάνῳ, καὶ ἰδιωτεύσαντες,
 Διοκλητιανὸς μὲν ἐν Σάλωνι πόλει τῆς Δαλματίας διῆγεν, ἥτις
 ἦν αὐτοῦ καὶ πατρίς, ὁ δ' Ἐρκούλιος ἐν Λουκανίᾳ. πρὸ δὲ τῆς
 ἀποθέσεως τῆς ἀρχῆς τὸν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῶν Περσῶν ἐπανιθόντες **15**
 ἐν Ῥώμῃ κατήγαγον θρόμβον, ἐν ᾧ τὰς τε τοῦ Ναρσοῦ γαμετὰς
D καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς ὀμάλιμονας ἐθριάμβευσαν, καὶ ἀρχηγὸς ἐτέ-
 ρων ἐθνῶν, καὶ τὸν πλοῦτον ὅσον ἐκ Περσῶν ἐλήσαντο.

W II 245

Ἄλλ' ἐνταῦθα δηλωθῆναι καλόν, ὅθεν τὸ τοῦ θριάμβου
 ἐξεληγεται ὄνομα. φασὶν οὖν κληθῆναι τοῦτον ἐκ τῶν θρίων, ἃ **20**
 ἔστι τὰ τῆς συκῆς φύλλα. πρὸ γὰρ τοῦ τὰ προσωπιᾶ ἐπινοηθῆ-
 ναι τοῖς σκηنيκοῖς, συκῆς φύλλοις τὰ ἐυτιῶν καλύπτοντες πρόσ-

4 διανύσαντος A. ἐνιαυτὸν om A. 10 ἀπολάβειν τῆς βασι-
 λείας B. 15 τὸν ἐπὶ C, τῶν ἐπὶ PW. 18 ὅσον AC, ὅσον PW.
 19 Ἄλλ' ἐνταῦθα] cf. de triumpho p. 76 v. 19. ὅθεν A,
 ὅθεν καὶ PW. 20 ἐκ τῶν θρίων] eadem habet Suidas in
 θρίαμβος, usque ad ἀπέσκωπτον p. 619 v. 3. cf. Cedreni T. 1
 p. 470 ed. Bonn. 22 τῆς σκηνηκῆς A.

ditū aut in militiam adscripti essent, ignominiose eiici atque exauctorari, privatae vero conditionis homines in servitūtem rapi.

Vigesimo anno imperii Diocletiani exacto ambo imperatores consentientibus animis imperio se abdicarunt, publice profitentes se molī negotiorum succumbere. sed apud eos, quibus arcana sui pectoris credebant, id ex desperatione facere se fatebantur: quia enim nec Christianos superare nec praefonium Christiani nominis extingui possent, se nec imperio velle frui. cum autem ambo eodem die imperio se ex composito abdicassent, Diocletianus Nicomediae, Maximianus Mediolani, ille Salonis in Dalmatia, quas patriam habebat, hic in Lucania vitam egit. prius tamen de Persis Romae triumpharunt: quo in triumpho Narsis uxores liberos et sorores aliarumque gentium duces duxerunt, omnesque divitias ex Persia apportatas.

Hoc loco haud abs re fuerit explicare unde triumphī nomen sumptam sit. ac id quidem a thriis, quae ficulna folia sunt, factum putant. priusquam enim personas scenici excogitassent, ficulnis foliis facies velati

ωπα, δι' ἰάμβων ἐποιῶντο τὰ σκώμματα· καὶ οἱ στρατιῶται δὲ ἐν ταῖς ἐπινίκιοις πομπαῖς φέλλα σκῆς ταῖς ἑαυτῶν ἐπάγοντες ὄψεσιν, εἰς τοὺς τὰς πομπὰς ποιοῦντας ἀπέσκωπτον· κἀντεῦθεν ὀνομασθῆναι νομίζεται θριάμβους τὰς ἐπινίκιους πομπάς. ἕτεροι δὲ φασιν ὀνομασθῆναι τὸν θρίαμβον, ὅτι ἐκ τριῶν οἱ τὴν πομπὴν πληροῦντες συνίσταντο τάξιον, τῆς συγκλήτου, τοῦ δήμου, καὶ P I 643 τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἐκ τοῦ βαίνειν ὁμοῦ τὰς τάξεις τὰς τρεῖς τρίαμβόν τινα κληθῆναι, ἀντὶ δὲ τοῦ ἰ τὸ θ παραληφθῆναι διὰ τὸ εὐφρονότερον.

10 Μετὰ δὲ τὴν ἐπινίκιον ταύτην πομπὴν ἐκείνοι μὲν τῆς ἕξουσίας ἀπέστησαν, τοὺς Καίσαρας δ' ἀνέδειξαν αὐτοκράτορας, μερίσαντες αὐτοῖς τὴν ἀρχήν, καὶ τὴν μὲν ἑῶν μοῖραν τῷ Γαλλερῷ προσκληρώσαντες Μαξιμίνῳ σὺν τῷ Ἰλλυρικῷ, τῷ Χλωρῷ δὲ Κώνσταντι προσνείμαντες τὰ ἑσπέρια σὺν τῇ Ἀφρικῇ. τούτων 16 δὲ οὕτω γεγονότων οἱ στρατιῶται, οἱ πριτωριανοὶ ἐκαλοῦντο, τὸν υἱὸν τοῦ Ἐρκουλλίου Μαξιμιανοῦ τὸν Μαξέντιον βασιλεῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀνέϊπον.

Ἐκ τούτων τῶν τριῶν τούτων ὁ μὲν Κώνστας, ἐν Βρεττανίαις καὶ ταῖς Κοτταῖς Ἀλπεσι καὶ ταῖς Γαλλίαις κριτῶν, τοῖς 20 τὸν Χριστὸν σεβομένοις μάλα ἐπιεικῶς προσεφέρετο, ἀλλὰ μέντοι καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτῶν, καὶ ὑπερόπτης χρημάτων ἐτύγχανε. Μαξιμίνος δὲ τῆς ἑῶς ἄρχων, καὶ κατὰ χριστιανῶν διωγμὸν κενήκεν ἐπαχθέστατον, καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ὑπηκόων βιρρότητα

1 σκώμματα AC, σκώμματα PW. 3 ἀπέσκωπτον A, ἀπέσκοπτον PW. 4 θριάμβους om A. 6 τῆς συγκλήτου, τοῦ δήμου AB: τοῦ δήμου, τῆς συγκλήτου PW. 8 τοῦ τὰς τὸ θῆτα C. 12 μερίσαντες] καὶ μερίσαντες B. 19 κοτταῖς AB. καὶ ταῖς Γαλλίαις om C. 22 μαξιμιανός A.

dictoria versibus iambicis proferebant: eandem et milites in victoriae festivitate licentiam eodem ornatu in victores usurpabant: atque hinc triumpho nomen esse factum autumant. alii vero ex eo quod tribus constat ordinibus, senatu populo et militibus, una incedentibus, litterarum in Graeco vocabulo θρίαμβος nonnulla mutatione facta.

Ea igitur victoriae festivitate peracta imperatoriam potestatem in Caesares transtulerunt, et partiti imperium, orientalem partem una cum Illyrico Galerio Maximino [Maximiano] assignarunt, Constanti [Constantio] Chlora provincias occidentales una cum Africa attribuerunt. his ita gestis milites praetoriani filium Herculii Maximiani Maxentium Romae imperatorem declararunt.

Ex his tribus igitur Constans [Constantius] in Britannis, Cottis Alpibus et Gallis dominans, Christi cultores admodum clementer tractavit, atque adeo subditos suos omnes; et pecuniae contemptor fuit. sed Maximinus [Maximianus] Orientis imperator tum Christianos acerrime persecutus est tum caeteris subditis gravissimus fuit. nam cum libidine

προσφερέτο. γυναιομανέστατος γὰρ καὶ μοιχικώτατος ὢν οὐκ
ιδιώτιδας μόνον γυναῖκας ἀκούσας ἐλάμβανε καὶ ταύτας ἐμοίχευεν,
ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν περιφανῶν ἀνδρῶν γαμετὰς βία τῶν ἀνδρῶν
ἀποσπῶν καὶ ἐνυβρίζων αὐταῖς οὕτως πρὸς τοὺς ἰδίους ταύτας
C συνένοντας ἀνέπεμπε. μαντείαις δ' ἦν προσεσχηκῶς τοσοῦτον, ὡς 5
μηδὲ τοῦλάχιστον ποιεῖν ἄνευ μαντειῶν, καὶ διὰ τιμῆς πῶτῳ οἱ
ποιούντες τὰ ἀπόρρητα ἤγοντο. οὗτος τῶν εὐσεβῶν πανολιθρίαν
κατεψηφίστατο, καὶ τὰς ὑπάρξεις αὐτῶν δημεύεσθαι ἀπεφῆναιτο,
ὡδὲν ἕτερον τοῖς ἀναίτιοις προσάπτων αἰτίαμα ἢ τὴν Θεογνωσίαν
καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς Χριστόν. 10

33. Μαξέντιος δ' ἐν Ῥώμῃ οὐδέν τι μετριώτερος τύραννος
τοῖς ὑπηκόοις ἐτύγγανεν ὢν, ἀλλ' ἐπίσης πῶ Μαξιμίῳ διεῖπε τὰ
τῆς ἀρχῆς, λυιτῶν κάκεινος κατὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα χριστιανῶν, καὶ
πάσαις αὐτοὺς ὑπύγων κακώσεις, καὶ πρὸς πάντας δὲ τοὺς ὑπ'
D αὐτὸν πικρότατα διακείμενος. σφαγὰς τε γὰρ πολλῶν περιφανῶν 15
ἀνδρῶν ἐξ οὐδεμιᾶς ἐνόδικον δίκης ἐτίθετο, καὶ μοιχείας ὀσημέραι
εὐγενῶν ἐτόλμα γυναικῶν καὶ παρθένων φθοράς, ἐνυβρίζων αὐ-
ταῖς ἀναιδέστατα, καὶ οὐσιῶν ἀφαιρέσεις ἀδικῶς τοῖς εὐποροῦσιν
ἐπῆγε, καὶ καιναῖς εἰσπράξεσι καὶ βαρελαῖς ἐπέλεξε τὸ ὑπήκοον.

Οὗτος ἐν Ῥώμῃ εὐγενιστάτης τινὸς γυναικὸς ἀλλὰ μέντοι 20
καὶ σῶφρονος ἀνδρὶ συζώσης τῶν ἐν Ῥώμῃ ἐπιφανῶν ἑρμοσθεῖς

5 ἦν] αὐτὸ A. προσεσχηκῶς AB, προσεσχηκῶς PW. 6 ἄνευ
ποιεῖν AB. μαντειῶν B. 12 Μαξιμίῳ etiam Eusebius Hist.
eccles. lib. 8 c. 14. 15 ὅπ' αὐτῶν C. ὅπ' αὐτοῦς ἀπιστό-
τατα διακείμενος B. 19 τὸ add AC.

FOURTES. Cap. 33. Fortasse Dio continuatus. Eusebii Histo-
riae ecclesiasticae lib. 8.

arderet ac summus adulter esset, non privatae condicionis solum mulie-
res ad stupra rapiebat, sed etiam illustrium virorum coniuges a maritis
per vim avulsas expleta libidine sua domum remittebat: divinationibus
adeo deditus, ut nullam rem minimam iis inconsultis susciperet, et ar-
canorum illorum patratioribus honorem haberet. hic pios homines ad in-
ternecionem condemnavit, eorumque facultates publicavit, nullo alio cri-
mine insontibus obiecto praeterquam dei cognitione et fide in Christum.

33. Maxentius vero Romae nihilo clementior tyrannus fuit, sed
aeque ut Maximinus [Maximianus] imperium administravit, in proximos
quosque Christianos insaniendo, et omnibus eos aerumnis exagitando,
summaque perfidia in omnes suos subditos grassando. nam et multos
claros viros nullo iusto iudicio occidebat, et nobiles matronas ac virgi-
nes in dies per summam contumeliam constuprabat, et locupletibus bona
per iniuriam eripiebat, et subditos novis lisque gravibus exactionibus
atterebat.

Hic aliquando Romae nobilissimae castaeque matronae, quae viro
illustri nupta erat, immodesto amore correptus, talium operum ministros

ἀκόλαστον ἔρωτα, ἔστειλε τοὺς τὰ τοιαῦτα διακονουμένους αὐτῷ τὸ γύναιον ἄξοντας. ὡς δ' ἐκεῖνο ἐπιστάντας τῷ οἴκῳ τοὺς προαγωγούς ἔγνω, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς αὐτῶν ἐπιδημίας μεμαθήκει, καὶ ἀπαραίτητον τὴν πρὸς τὸν τύραννον ἀπέλευσιν ἤσθετο (ὃ γὰρ P I 644
 5 ἀνὴρ αὐτῆς φόβῳ τοῦ θανεῖν ὑποπτήσων λαβεῖν τὴν γυναῖκα καὶ ἄγειν ἐπέτρεπε), ἐτέρωθεν δ' οὐκ ἦν αὐτῇ ἐπικουρήματα, ὡραν αὐτῇ βραχεῖαν ἐνδοθῆναι ἠτήσατο, ἵν' ἐπικοσμηθεῖται καὶ οὕτω σὺν αὐτοῖς ἀπελεύσοιτο. ἦν δὲ καὶ τὸν Χριστὸν ἡ γυνὴ σεβομένη καὶ τὸ θεῖον μεμνημένη μυστήριον. εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸν ἑαυτῆς
 10 κοιτωνίσκον, καὶ μονωθεῖσα διεχειρίσατο ἑαυτήν, ἵν' ἀνύβριστος μείνῃ καὶ τὴν σωφροσύνην μὴ πρόβοιτο, ἐλομένη τὸν ἐκούσιον θάνατον, καὶ τὸ σῶμα νεκρὸν τοῖς προαγωγοῖς καὶ τῷ ἐνυγεῖ ἔραστῇ καταλείψασα.

Οἱ μὲν οὖν οὕτως ἤρχον, Διοκλητιανὸς δὲ καὶ Μαξιμιανὸς W II 246
 15 ἰδιωτεύοντες ἔθανον. περὶ δὲ τῆς σφῶν τελευτῆς διαφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς. ὁ μὲν γὰρ Εὐσέβιος ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἔκστασιν τὸν Διοκλητιανὸν ὑποστῆναι λέγει φρενῶν καὶ νόσῳ χρονίᾳ τὸ σῶμα κατασκελετευσθέντα βιαίως τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπερεύξασθαι, τὸν δὲ γε Μαξιμιανὸν τὸν
 20 Ἐρμούλιον ἀγχόνῃ ἑαυτὸν τῆς ζωῆς ἐπέξαγαγεῖν. ἕτεροι δ' οὐκ οὕτως ἰστοροῦσι τούτους θανεῖν, ἀλλὰ μεταμεληθέντις καὶ τῆς ἀρχῆς αὐθις ἐπιλαβέσθαι βουλευομένους φωρυθῆναι καὶ δόγματι τῆς συγκλήτου ἀνααιρεθῆναι.

Ἐἰσι δὲ καὶ οἱ τὸν Ἐρμούλιον λέγουσι τῆς βασιλείας αὐθις

3 ἐμαυθήκει AB.

7 ἐνδοθῆναι A.

οὕτως B.

16 ὀγδόῳ

λόγῳ] lib. 8 cap. 13.

19 τὸν Ἐρμούλιον om A.

ad eam adducendam misit. quae cum lenones aedibus suis adstare videret, adventusque causa cognita citra ullam deprecationem ad tyrannum abeundum esse intelligeret (nam maritus mortis metu attonitus ab illis abduci mulierem patiebatur), neque ullum aliunde auxilium exspectaret, exiguam moram postulavit ut se exornaret prius quam abiret. colebat autem Christum et divino mysterio initiata erat. ingressa igitur cubiculum, remotis arbitris sibi necem conscivit; ut contumelliae expertus modestiam conservaret, voluntariam mortem amplexa, cadavere lenonibus et nefario amatori relicto.

His ita imperantibus Diocletianus et Maximianus in vita privata obierunt: etsi de illorum obitu scriptores non consentiunt. nam Eusebius Ecclesiasticae historiae libro octavo Diocletianum mentis errore affectum et diuturno morbo tabescentem miseram animam violenter eructasse scribit, Maximianum vero Herculium laqueo sibi necem conscivisse. alii vero tradunt eos, cum depositae potestatis paeniteret, in conatu recuperandi imperii deprehensus et senatusconsulto interfectos esse.

Sunt etiam qui dicant Herculium rursus imperium desiderantem

ἐφιέμενον τῷ Διοκλητιανῷ κοινῶσασθαι τὸ αὐτῆς πικραθῆναι τὴν βασιλείαν ἀναλαβεῖν· τὸν δὲ παρατήσασθαι. ἐκείνον δὲ πρὸς
 C τὸ τῶν Ῥωμαίων παρελθόντα συνέδριον φάναι μὴ ἀρκεῖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν. κινήθεντων δὲ τῶν στρατιωτῶν πρὸς θυμὸν ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ ὡς σφετερισμῶ-
 νου τὴν ἀρχὴν, τὸν Ἐρκοῦλιον τὸν κίνδυνον δεισάμενα μὴ οὕτω γνώμης ἔχειν εἰπεῖν, ἀλλὰ διάπειραν τῶν στρατευομένων ποιού-
 μενον, ὅπως ἔχουσι πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ διαθήσεως, ταῦτα εἰπεῖν· καὶ οὕτω καταστῆλαι τὸν θόρυβον τῶν στρατιωτῶν. εἶτα εἰς Γαλλίας ἔλθειν πρὸς τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, κηδεστὴν αὐτοῦ 10 καὶ αὐτὸν ὄντα ἐπὶ Φαύστα τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, κάκεινῳ ἐπιβουλεύοντα καὶ πειρώμενον τὴν ἐκείνου βασιλείαν λαβεῖν· γνωσθῆναι δὲ κάκεισι καὶ ἀποκρουσθῆναι τοῦ ἐγχειρήματος, καὶ οὕτως ἀ-
 ἀγῆσθαι.

D Ἄλλ' οὗτοι μὲν ἐνὶ γέ τῳ τρόπῳ τῶν εἰρημένων τὴν ζωὴν 15 ἐξεμέτρησαν, Κώνστας δὲ ἐνδέκατον ἡνυκῶς ἐνιαυτὸν παρὰ τῇ ἀρχῇ ἔξοτου Καίσαρ ἀνηγορεύθη, καὶ ἡλίως ἄρξας καὶ προσηνῶς, ἐν Βρεττανίαις διώγων κατέλυσε τὴν ζωὴν, πένθος ἑαυτοῦ τοῖς ὑπ' αὐτὸν καταλελοιπῶς διὰ τὴν χρηστότητα, πρότερον τὸν πρεσβύτερον τῶν οικείων υἱῶν τῆς ἀρχῆς καταστήσας διάδοχον, τὸν 20 μέγαν δηλαδὴ Κωνσταντῖνον, ὃν ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἐγένετο γαμετῆς. εἶχε δὲ καὶ τῆς δευτέρας τῆς τοῦ Ἐρκοῦλιου θυγατρὸς Θεοδώρας καὶ ἑτέρους υἱούς, Κωνσταντῖνον, Ἀναβαλλιανὸν καὶ

3 συνέδριον φάναι AB, φᾶναι Συνέδριον PW. 5 πρὸς] εἰς B. 12 βασιλείαν om C. 15 γε τῷ PW. 23 καὶ prius om A. Κωνσταντῖνον] κόνσταντα A: cf. Ducangii Famil. Byzant. p. 44 et Tillemontii not. 2 ad Constantianum M. Ἀναβαλλιανόν] Hanniballianum.

consilium cum Diocletiano de eo recuperando communicasse, eoque conatum illum recusante, curiam ingressum dixisse, filium suum rei publicae gerendae esse imparē. militibus autem iis verbis ad iram concitatis, quasi imperium sibi vindicaret, periculo territum negasse id se in animo habuisse, sed militum animos ut erga filium suum affecti essent periclitari voluisse; itaque sedasse tumultum, deinde in Gallias ad Constantinum magnum, qui Faustam filiam eius et ipse in matrimonio haberet, abiisse, ac in regno eius per insidias sibi vindicando ibi quoque deprehensum, eoque conatu deiectum, tum demum vitam laqueo finivisse.

Isti igitur uno quopiam modo ex his naturae debitam persolverunt. Constans [Constantius] autem undecimo anno in imperio exacte, ex quo Caesar appellatus fuerat, potestate clementer et humaniter usus, in Britannia extremum diem clausit, cum luctu subditorum, bonitatem eius desiderantium: filio natu maiore, magno videlicet Constantino, ex priore coniuge, imperii successore declarato. habuit enim ex secunda quoque Herculi filia Theodora alios filios, Constantinum, Anaballianum

Κωνσταντιον. προτετιμητο δὲ τούτων ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, P I 645
 ὅτι ἐκεῖνοι τῷ πατρὶ ἀνεπιτήδευοι πρὸς τὴν βασιλείαν ἐκρίθησαν.
 τὸ δ' ἔλον ἦν ἐκ θεοῦ οἰκονομηθὲν ὑπὲρ τοῦ θείου κληρονομίου,
 ἢ μᾶλλον καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν τῆ Ῥωμαίων ὑποκειμένων ἀρχῆ,
 5 ἵνα δι' αὐτοῦ καταλυθεῖεν αἱ τυραννίδες. λέγεται γὰρ ὅτι νοσοῦντι
 τῷ Κωνσταντι καὶ ἀθυμοῦντι διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις παισὶν
 ἀποτυχίαν ἄγγελος ἐπέστη, τῷ Κωνσταντίνῳ κελύων τὴν ἐξου-
 σίαν καταλαπεῖν.

Τούτον δὴ τὸν Κωνσταντῖνον ὁ πατὴρ μειράκιον ὄντα τῷ
 10 Γαλλερῷ εἰς ὄμηρειαν παρέσχετο, ἵν' ὄμηρειῶν ἄμα καὶ πρὸς
 ἄσκησιν γυμνάζοιτο τῆς τέχνης τῆς στρατιωτικῆς. ὁ δὲ περι-
 δέξιον τοῦτον ὄρων καὶ φθονῶν αὐτῷ ἐπεβούλευε. καὶ πρῶτον B
 μὲν τοῖς Σαρμάταις μαχόμενος τῷ ἐκείνων ἀρχηγῷ ἐκ τῆς παν-
 οπλίης ἐπισήμῳ τυχάνοντι προσέταξεν ἐπαλεῖν. ὁ δὲ καὶ ἐπῆλθε
 15 καὶ ἀρπάσας αὐτὸν ζῶντα τῷ Γαλλερῷ ἐκόμισεν. εἶτα λίοντα
 φορικτὸν τενα θῆρα καὶ παλαμναῖον ἐκέλευσε δέξασθαι. ὁ δὲ καὶ
 τοῦτον τὸν ἄδλον ἤνυσεν ἐπικινδύνως μὲν, τῆς θείας δὲ γε χάρι-
 τος συντηρήσεως αὐτόν. γνοὺς δ' ἐντεῦθεν φθονούμενος παρὰ
 τοῦ Γαλλερίου καὶ ἐπιβουλεύόμενος, νυκτὸς μετὰ τινων οἷς ἐθάφ-
 20 ρει ἀπέθρα καὶ πρὸς τὸν πατέρα ἐπανελήλυθε.

Καὶ ὁ μὲν οὕτως τὸν τε κίνδυνον διαπέφυγε καὶ τῆς πα-

4 τῶν τῆ A, τῆ τῶν PW. 11 γυμνάζοιτο A, γυμνάζεται PW.
 17 ἄδλον AB. 20 ἀπέθρα om A.

et Constantium. sed magnus Constantinus praelatus est, quod hi patri
 ad imperium inepti esse videbantur. immo totum negotium divinae pro-
 videntiae fuit, saltari praefonio ac potius omnibus Romani imperii sub-
 ditis consulentis, ut per eum tyrannides destruerentur. fertur enim
 Constanti [Constantio] aegrotanti et ob caeterorum filiorum ineptam in-
 dolem maesto angelus adstitisse, qui iuberet ut Constantino relinqueret
 imperium.

Hunc igitur Constantinum pater, adolescentem etiamnum, Galerio
 dedisse obidem memoratur, ut interim etiam in re militari exerceretur,
 quem Constantino ob ingenii dexteritatem ex invidia insidias struentem,
 in pugna Sarmatica mandasse ut barbarorum ducem armis insignem ag-
 grederetur. Constantinum vero paruisse, eumque correptum, viventem
 ad Galerium portasse. deinde leonem immanem et cruentam bellum in-
 sisse subsistere: illum vero id quoque certamen, quamvis non sine peri-
 culo, divina tamen gratia incolumem obiisse. unde cum Galerium invi-
 dere sibi atque insidiari intellexisset, noctu cum iis quibus fidebat fuga
 elapsam ad patrem rediisse.

Eo pacto Constantinus et periculum evasit et paterno imperio

W II 247 ^C τρῆς βασιλείας ἤξιωτο· (34) Μαξιμίνοσ δὲ κοινωτῶν τῆσ ἀρχῆσ τὸν Λικίνιον προσελήφει, ἐκ Λακῶν ἔλκοντα τὴν τοῦ γένουσ σείραν, καὶ γαμβρὸν ὄντα ἐπ' ἀδελφῆ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. κοινωτῶν δὲ τῆσ βασιλείασ αὐτὸν ποιησάμενοσ τὸν μὲν ἐν τῷ Πλ-
 λυρικῷ καταλέλοιπεν ἔν' ἀμύνη τοῖσ Θραξίν ὑπὸ βαρβάρων ληϊ-5
 ζομένοισ, ἐκεῖνοσ δ' εἰσ Ῥώμην ἀφίκετο μαχόμενοσ πρὸσ Μαξέν-
 τιον. εἴτα τοὺσ οικειοὺσ ὑπόπτουσ σχῶν στρατιώτασ, καὶ φοβη-
 θεῖσ μὴ πρόσθοιντο τῷ ἐχθρῷ, ἀπέστη τῆσ μάχησ καὶ ἀνεχώρησε.
 μεταμειληθεῖσ δ' ἐπὶ τῇ προσλήφει τοῦ Λικίνιου, πρότερον μὲν
 D λαθραίωσ αὐτῷ ἐπεβούλευεν, εἴτα καὶ μάχην κατ' αὐτοῦ εἰσ 10
 τοῦμφανέσ συνιστήσατο. καὶ συμβαλὼν αὐτῷ τρέπεται, καὶ ἡτ-
 τώμενοσ ἔφυγε, καὶ ἐν τῇ φυγῇ ἑαυτὸν διεχρήσατο.

Οἱ μὲν οὖν τοιοῦτω τέλει καταλῶσαι τὴν ζωὴν ἰστόρησαν
 τὸν Μαξιμῖνον, οἱ δὲ κατὰ χριστιανῶν αὐτὸν ἐκμανέντι μετελθεῖν
 τὴν θείαν δίκην παραδεδώκασιν. ἔλκοσ γὰρ ἐνοκῆψαν αὐτοῦ περὶ 15
 τὸν βουβῶνα καὶ τὴν αἰδῶ χαλεπώτατοσ τὰ τῆσ ἀκολασίασ αὐτοῦ
 ἐπιβόσκεισθαι ὄργανα. ἐκ δὲ γε τῆσ σήφωσ τούτων καὶ σκύλληκασ
 ἀναβράσσεσθαι, καὶ εἶναι τὸ πάθοσ ἀνίατοσ. Ιατρῶν δὲ τοὺσ μὲν
 αὐτόθεν ἀπαγορεύοντασ τὴν ἐγγέλρησιν ὡμῶσ ἀποσπάττεισθαι, τοὺσ
 P I 646 δ' ἐπιχειροῦντασ μὲν, μὴ δυναμένουσ δ' ἀκίσεσθαι, κτείνεσθαι 20
 ἀπρηέστατα, ὅτι μὴ κατῶρθον ἀδύνατα. ὅψε δ' οὖν ὑποτοπῆ-

1 Μαξιμῖνοσ etc.] haec apud Eusebium, Zosimum, alios, partim ad Gale-
 rium Maximianum, partim ad Maximinum referuntur. 4 δὲ om B.
 5 ἔνα μείνη A. 9 Λικίνιον B. 13 τὸν μαξιμῖνον ἰστόρη-
 σαν A. 14 οἱ δὲ — p. 625 v. 4 ὅπερ αὐτοῦ] eadem fere habet
 Eusebius Hist. eccles. lib. 8 c. 16 17. 14 ἐκμανέντι μετελθεῖν
 αὐτὸν τὴν θείαν παραδεδώκασιν δίκην A. 18 δὲ om A.

Fontes capitulis 34 incerti.

potitus est: (34) Maximinus vero Licinium natione Dacum, qui Con-
 stantini magni sororem in matrimonio habebat, imperii collegam adsci-
 tum in Illyrico reliquit, ut Thracibus, qui a barbaris vexabantur, opem
 ferret: ipse Romam profectus est ut cum Maxentio pugnaret. deinde
 cum suis militibus diffideret, metuens ne ad hostem transirent, omisso
 bello recessit. ac Licinium, quia collegam eum adscivisse paenituerat,
 primum clam per insidias, deinde aperto Marte adortus, in fugam verti-
 tur, in qua se ipse interemit.

Hoc modo Maximinum perisse quidam tradunt: alii auctores sunt,
 eum furore quodam contra Christianos grassantem divinae vindictae
 poenas dedisse, ulcere gravissimo circa bubonem et pudenda orto, quod
 instrumenta libidinis eius consumpserit: nam ex ea putrefactione etiam
 vermes erupisse, et malum fuisse immedicabile. medicos autem, qui
 conatum faciendae medicinae statim vetuerint, crudeliter esse ingulatos:
 qui vero curatione suscepta nihil profecerint, immanissime trucidatos,
 quod ea praestare non possent quae artis facultatem superarent. sero

σαι τὸν τύραννον διὰ τοὺς ἀδίκους φόνους τῶν τὸν Χριστὸν σε-
βομένων τινόναι δίκην, καὶ ἐκθρόθαι θεσιόματα πανταχοῦ
κλεύοντι παυθῆναι τὸν κατὰ χριστιανῶν διωγμὸν, καὶ ζῆν ἐκεί-
νους καὶ θρησκείειν ὡς βούλοιντο, εὐχεσθαι τε ὑπὲρ αὐτοῦ.
5 κἀνταῦθα δὲ διττοὶ λέγονται λόγοι. ὁ μὲν γὰρ ἀπαλλαγῆναι αὐ-
τὸν τοῦ πάθους παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα φησίν, εἰτ' αὐθις ἐπεγεῖραι
τὸν διωγμὸν, καὶ ἀδιόρθωτον μεῖναι, ἕως οὗ τοῦ ἐν χειρὶ κυρίου
ποτηρίου τὸν τρυγίαν ἐξέπιεν· ὁ δ' ἕτερος ἀρνεῖται τῷ ἀσεβεῖ
τὴν ἀνάγκωσιν, ὡς ἐκ τῆς εἰρημένης τελευτήσαντι νόσου καὶ ἀν- B
10 ενεγκόντι ἐκ τοῦ στόματος σκώληκας.

Ὁ μὲν οὖν καθ' ἓνα τρόπον τῶν ἱστορηθέντων βιαίως ἀ-
έρρηξε τὴν ζωὴν. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ τῆς τῶν πιστῶν ἐκκλησίας
προέστη μετὰ Μαρκελίνον ἐν ἔτεσι δυοῖ τὴν λειτουργίαν ἐκλή-
σαντα Εὐσέβιος, ὃν μετὰ ἐνιαυτὸν θανόντα διεδέξατο Μιλτιάδης.
15 καὶ ἐπὶ τέσσαρσι προστάντος ἐνιαυτοῖς τῶν ἐν Ῥώμῃ πιστῶν τοῦ
Μιλτιάδου Σιλβέστρος διάδοχος γέγονεν. ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ μετὰ
Τύραννον ἔτος ἐπισκοπήσαντα τρισκαιδέκατον προχειρίσθη Βι-
τάλιος, καὶ τοῦτον ἕκτον ἔτος ἀνύσαντα διεδέξατο Φιλογένης,
κάκεινῳ πέντε ἀνυσθέντων ἐνιαυτῶν γέγονε Παυλῖνος διάδοχος. C
20 τῶν δ' Ἱεροσολύμων μετὰ Ζάβδαν ἐπὶ δέκατον λειτουργηγῶτα
ἐνιαυτὸν Ἐρμιον ἐκληρώσατο τὸν θρόνον τὸν ἀρχιερατικόν. τῆς
δ' Ἀλεξανδρείας μετὰ τὸν ἱερομάρτυρα Πέτρον δέκα ἔτεσιν ἐφ'

5 τοῦ πάθους αὐτὸν ABC. 10 ἐκ τοῦ] διὰ A. 11 τρόπον
ABCW, τρόπων P. ἀπέρρηξε BW. 12 "Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ]
quae deinceps adduntur, absunt ab uno e codicibus Regiis et Col-
berteo, describuntur vero in tribus aliis Regiis: atque haec quidem
supposititia nec Zonarae esse videntur." DUCANGIUS. 18 ἔτος
om C. 20 ζάβδαν AB.

tandem suspicatum tyrannum, se iniustarum caedium cultorum Christi dare poenas, ubique edictis propositis persecutionem Christianorum inhiberi atque illos vivere ac deum suo arbitratu colere et pro ipsius salute vota facere iussisse. atque hic etiam duplex rumor ortus est. nam alii tradunt, praeter omnem spem eo morbo liberatum renovasse persecutionem non mutatis moribus, donec poculi, quod dominus manu tenet, faecem exhausserit: alii valetudinem recuperatam negantes, ex eo malo impium decessisse tradunt, ac vermes etiam per os reiecisisse.

Ille igitur uno certe ex his modis vitam abruptit. Romae vero coetui fidelium post Marcellinum duobus annis sacerdotio functum Eusebius praefuit: cui post annum mortuo successit Miltiades: qui cum fidelibus quadriennium praefuisset, Silvestrum successorem reliquit. Antiochiae post Tyrannum tredecim annis episcopatu functum delectus est Vitalis. huic post sexennium successit Philogenes. atque is quoque annis quinque exactis Paulinum habuit successorem. Hierosolymis post Zabdam, qui ministerium ad decimum annum obiit, Hermon pontificiam sedem est sortitus. Alexandriae post s. martyrem Petrum, qui pontifi-

ἐνὶ τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον κοσμήσαντα Ἀλέξανδρος τὴν ἀρχιερωσύνην ἔσχηκεν. ἐν δὲ Ῥώμῃ μετὰ Ἀλβέστρον ἐπ' ἔτεσι λελειτοουργηκότα εἴκοσι καὶ ὀκτὰ Ἰούλιος προέστη τῆς ἐκκλησίας ἔτη πεντεκαίδεκα. μεθ' ὃν Λιβέριος ἕκτον ἤνυσεν ἐνιαυτὸν, κακῶν διεδέξατο Δάμασος, ὀκτῶ καὶ εἴκοσιν ἐνιαυτοὺς ποιμάντας
 D τούτους πιστούς, καὶ τοῦτον Σιρίκιος, ἔτη λειτουργήσας ἑξακαίδεκα. εἶτα προχειρίστο Ἰννοκέντιος, ἐν πεντεκαίδεκα ἐνιαυτοῖς διδάξας τὸν τοῦ κυρίου λαόν. καὶ Ζώσιμος τῷ θρόνῳ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐνίδρυτο, θανόντος Ἰννοκεντίου. ὃν δωδέκατον ἤνυκότα ἐνιαυτὸν Κελεστίνος διεδέξατο, ἐπ' ἔτη τῇ ἀρχιερωσύνῃ δέκα ἐν-
 W II 248 διαρκέσας. εἶτα Ἄλιων ἀντεισῆχθη, τῶν ὁρθῶν δογμάτων ἀντιποιησάμενος ἐπ' ἔτεσιν εἴκοσι πρὸς τοῖς τέσσαρσι. καὶ ἐκλιπόντος τοῦ Ἄλιου Ἰακώβου εἰς τὸν θρόνον ἀνθίδρυτο, ἕκτον ἐκπλήσας ἐνιαυτὸν. ἀνθ' οὗπερ Συμπλίκιος χειροτόνητο, καὶ ἐπὶ 15 ἐννεακαίδεκατον ἔτος τὸ τῆς ποιμαντικῆς καὶ οὗτος λειτουργήμα
 P I 647 διανύσας ἐξέλιπε, καὶ ἀντεισῆκτο Φῆλιξ. ἐννάτῳ δ' ἐνιαυτῷ καὶ οὗτος ἐκλελοιπῶς Γελασίῳ τὴν τιμὴν καταλλοιπε, πέντε ταύτης ἀπολαύσαντι ἔτη. μεθ' ὃν Ἀναστάσιος ἐπελέγη. μετὰ τέταρτον δὲ καὶ οὗτος ἐνιαυτὸν ὑπὸ Συμμάχου διεδέχθη. οὗ δυοκαίδεκα 20 ἐνιαυτοὺς ἐπὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ διαγαγόντος Ὁρμισδάς ἐξέλεκτο. δεκάτῳ δὲ καὶ οὗτος ἐνιαυτῷ τὸ λειτουργήμα διανύσας κατέλυσε

5 δάμασος A. 7 Ἰννοκέντιος et mox Ἰννοκεντίου AC. "Reg. Ἰννοκέντιος" DUCANGIUS. 11 τούτου A. διαρκέσας ἐνιαυτὸν A. 15 ἀνθ' ἀφ' B. "Reg. Συμπλίκιος" DUCANGIUS. sic etiam B. 16 διανύσας λειτουργήμα A. 21 ἐνιαυτοὺς post διαγαγόντος AB.

ciam sedem per annos undecim ornat, Alexander pontificatum obtinuit. Romae Sylvestro per annos 28 episcopatu functo Iulius ecclesiae 15 annis praefuit. post quem Liberius sextum absolvit annum: eique successit Damasus, qui 28 annos fideles pavit. hunc Siricius secutus annis 16 ministerium obiit. deinde Innocentius est electus, qui populum domini per annos 15 erudit. quo mortuo Zosimus in ecclesiae Romanae solio est collocatus. cui duodecimo anno exacto successit Coelestinus, qui annis decem in pontificatu claruit. huius successor fuit Xystus, qui 8 annos duravit. deinde Leo in eius locum suffectus est, qui veram doctrinam per annos 24 defendit. Leone defuncto, Hilario in sede collocatus est: qui sex annis expletis electioni Simplicii locum fecit; qui et ipse anno 19 ministerii decessit. in eius locum introductus est Felix: qui nono anno defunctus Gelasio honorem reliquit per quinquennium fruentium. post eum Anastasius est electus: qui anno quarto elapso Symmachum successorem habuit: qui cum annos duodecim in pontificatu exisset, Hormisdas est electus. sed hic quoque decimo anno ministerii mor-

- τὴν ζωὴν, καὶ Ἰωάννην ὁ θρόνος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας διεδέξατο ἐπὶ τριετίαν. μεθ' ὃν Φηλιξ τῶν ἐν Ῥώμῃ προέστη πιστῶν, τετραετίαν τῆς τιμῆς ἀπολαύσας. εἶτα Βονιφάτιος ἐπὶ διετίαν τῆς προστασίας ἤξιλαιτο, καὶ ἐπὶ τούτῳ Ἀγαπητὸς προχειρίσθη. δύο B
- 5 δὲ καὶ οὗτος ἐνιαυτοὺς ποιμένας τὸ ἐν Ῥώμῃ τοῦ ἀρχιποιμένος Χριστοῦ ποιμνιον, ἀπέτισε τὸ χρεῖον, καὶ ἐχειροτονήθη Ῥώμης ἀρχιερεὺς Σιλβήριος. ἕνα δὲ καὶ οὗτος ἀρχιερατεύσας ἐνιαυτὸν τὴν ζωὴν ἐξεμέτρησε. καὶ τούτῳ διάδοχος Βιγίλιος γέγονεν. δεκάκαιδέκατον δὲ τούτου ἔτος δημηκότος ἐν τῇ ἀρχῇ, ἀνθρῆθη
- 10 Πελάγιος. ὃς πέμπτον ἐνιαυτὸν τῇ λειτουργίᾳ ἐσχολακῶς ἀπῆλθε, καὶ Ἰωάννην ἡ ἀρχιερατικὴ καθέδρα τῶν Ῥωμαίων ἰδέξατο ἐπὶ χρόνοις ὀκτώ, καὶ μετὰ τούτου Γρηγόριον ἐπὶ πεντεκαίδεκα. μεθ' ὃν οὐκέτι κατὰ συνέθειαν οἱ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προστάντες εὔρηται. ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ τῇ κατὰ Κοίλην Συρίαν τὸν Παυλίον C
- 15 ἔτη πέντε τῇ λειτουργίᾳ σχολάσαντα Εὐστάθιος διεδέξατο, καὶ τοῦ Εὐσταθίου ἐπ' ἔτη ποιμάναντος τοὺς πιστοὺς δεκάκαιδέκα, Εὐφρόνιος ἐλειτούργησεν ἔτος ὄγδοον. μεθ' ὃν Φλάκιος δωδέκατον ἤρυσεν ἔτος· εἶτα Στέφανος αἰρεσιώτης Ἀρείου παρεισεφθάρη τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τρίτον ἐνιαυτὸν, καὶ μετὰ τούτου εἰσηκτο
- 20 Λεόντιος. ὄγδοον δὲ καὶ οὗτος ἔτος ἐπισκοπήσας κατέλυσε τὴν ζωὴν, καὶ ἐπὶ τούτῳ προέστη τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας Εὐδόξιος ἔτος δεύτερον, καὶ ἐπὶ τῷ Εὐδοξίῳ Ἀρριανὸς ἐπισκόπησεν ἔτος τέταρτον, καὶ μετὰ τούτου Μελέτιος ἐνιαυτοὺς εἴκοσιν ἐπὶ πέντε. D

1 ἰδέξατο AB. 2 προέστη — 3 ἀπολαύσας] πιστῶν προέστη τετραετίαν A. 4 ἀγαπητικός B. "Reg. Αγαπητικός: melius alii." DUCANGE. 5 ἐνιαυτοὺς AC. 8 αὐγίλιος A. 12 χρόνους AB.

tem obiit. Romanae vero ecclesiae sedes Ioannem in triennium suscepit. post quem Felix Romanis fidelibus praefuit, quattuor annos eo honore gavius. deinde Bonifacius per biennium episcopatum gubernavit. post hunc Agapetus designatus est, qui cum summi pastoris Christi gregem Romanum duobus annis et ipse pavisset, naturae debitum persolvit. Romae autem pontifex electus est Silverius; unoque anno pontificatu functus vitam exegit. huius successor Vigilius cum 18 annis ecclesiae praefuisset, in eius locum successit Pelagius: qui quinque annis obito ministerio decessit. Romana vero sedes Ioannem in octo annos suscepit, et post hunc Gregorium in annos quindecim. post hunc perpetua sedes eorum, qui Romanae ecclesiae praefuerunt, non reperitur. Antiochiae vero Coelesyriae Eustathius Paulino, qui ministerio quinquennium vacarat, successit. cum Eustathius fideles annos 18 pavisset, Euphronius per annos 8 ministravit. post quem Phlacidus 12 explevit annos. deinde Stephanus Arii sectator ecclesiae per triennium se ingressit. post hunc introductus est Leontius, qui octavo anno episcopatus mortem obiit. post hunc Antiochenae ecclesiae Eudoxius alterum annum praefuit. post Eudoxium Arrianus quartum annum fuit episcopus. post hunc Meletius

μεθ' ὃν Φλαβιανὸς πρόεστι τῶν χριστιανῶν ἐπ' ἔτεισι εἴκοσι πρὸς τοῖς ἕξ. εἶτα Θεόδοτος τὴν λειτουργίαν διεδέξατο, καὶ τετραετίαν ἤνυσεν ἐπ' αὐτῇ. καὶ ἀντὶ τούτου Ἰωάννης εἰσῆχθη, καὶ διήρκεσεν ἐπ' ἔτος δεκτικαιδέκατον. ἀντὶ δὲ Ἰωάννου Δόμιμος χειροτόνητο, ἐπιζήσας τῇ χειροτονίᾳ ὄγδοον ἔτος· καὶ ἀνθιδροῦθη τῷ θρόνῳ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας Μάξιμος, ἐπ' ἐνιαυτοὺς ἐπιμείνας τῇ προστασίᾳ τέσσαρας. ὃς ἔπειθ Μαρτυρίου διεδέχθη, ἔννατον καὶ τούτου τῇ ἀρχῇ διανύσαντος ἔτος. Ἰουλιανὸς δ' ἔπειτα εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν ταύτην καθέδραν ἐκάθισεν ἐπὶ ἔκτον
 I 648 ἐνιαυτόν, καὶ οὗτος ἔσχε Πέτρον διάδοχον. ὃν μετὰ τριετῆ χρόνον Στέφανος διεδέξατο, ἰσαριθμούς ἀρχιερατεύσας ἐνιαυτούς. τῷ δὲ Στεφάνῳ Καλανδίων ἐγένετο ἔφεδρος. καὶ τούτῳ μετὰ τετραετίαν Πέτρος ἄλλος ἐγήθρευσε, τριετῆ χρόνον τὴν ἐκκλησίαν κατεσχηκῶς. οὗ διάδοχος Παλλάδιος γέγονε, δεκαετίαν ἀνίσας ἐν τῇ ἀρχῇ. εἶτα Φλαβιανὸς ἤρθε, ἐπὶ δέκα καὶ τρεῖς ἀρχιερα-
 15 τέυσας ἐνιαυτούς. μεθ' ὃν Σευῆρος ἑβδομον λειτουργήσας ἐνιαυτὸν ἀφῆκεν Εὐφρασίῳ τὴν καθέδραν τὴν ἱεράν. ὃν μετὰ πέμπτον ἔτος Ἐφραῖμιος διεδέξατο· δεκά δ' ἐπὶ δέκα χρόνους ἐπεβίω οὗτος τῷ λειτουργήματι.

2 τὴν λειτ. Θεόδοτος Α.
 12 καλανδίων CW.

3 ἤνυσεν ἐπ' αὐτῇ AB, ἤνυσεν PW.
 18 οὗτος ἐπεβίω χρόνους AB.

annos 25. post hunc Flavianus Christianis annos 26 praefuit. deinde Theodotus ministerium suscepit, in eoque annos quattuor exegit. in huius locum Ioannes introductus per annos 18 duravit. pro Ioanne Domnus electus annos 8 postea vixit. post quem in Antiochenae ecclesiae thronum Maximus introductus, in eo munere quadriennium vixit, successore Martyrio, qui 9 explevit in magistratu annos. deinde Iulianus in ea pontificia sede annos sex consedit, et Petrus successorem habuit. cui triennio post Stephanus successit, totidem annos pontificatu functus. in Stephani locum Calandio suffectus est. et huic post quadriennium alius Petrus successit, qui ecclesiam per triennium gubernavit. huius successor exstitit Palladius, decem annis in magistratu exactis: deinde Flavianus creatus episcopus tredecim annis. post eum Severus septem annis gubernata ecclesia Euphrasio sacram sedem reliquit: cui post annum quintum Ephraimius successit, et in ministerio annos duodeviginti vixit.

N O T A E.

Usus sum [in T. 2] tribus codicibus: duobus D. Antonii Fuggeri Constantinopoli emptis, et uno Viennensi a D. Gaspare a Nydprug etc. ultro perhumaniter atque utiliter suppeditato. nam duo reliqui tantum a Constantino Magno ordiuntur. WOLFIUS. Viennensis est B, Fuggeranus alter C: de altero cf. T. 1 p. XXXIX.

Duobus Zonarae codicibus Nic. Carminius Falconius usus est in concinnandis libris quos Dioneos dixit ab se primum detectos, altero "membranaceo Vaticano 136, autographo paene et correctissimo", altero "Palatino-Vaticano chartaceo 275, posterioris aevi". excerptas inde lectiones ut minus certas a certis seiungendas esse duximus.

p. 5 v. 9. *πάστις* etiam Palat. et Vatic.

p. 10 v. 16. *ποπουλαρία κέκληται ἡ δημοτικὴ ἀγωγή*] *actio popularis*, vox iuriconsultorum. Glossae Basilic. *ποπουλαρία, δημοτικὴ πόπουλος, ὁ δῆμος*. sunt autem *actiones populares, quae sunt ius populo tuentur*, ut ait Paulus in l. 1 D. de populari act. Duc.

p. 10 v. 18. *βουλευτάς, πατρικίους ὀνομάσας αὐτούς*] Livius aliter: *patres certe ab honore, patriciūque progenies eorum appellati*. W.

p. 11 v. 10. *νομίζοντας πολλὰς αὐτούς* Vatic.

p. 12 v. 14. *τοῖς ἐν αὐτῇ* Vatic.

p. 12 v. 18. *στρατηγὸν τὸν τάτιον* etiam Vatic.

p. 14 v. 9. *ἐκ τῶν*] *καὶ ἐκ* Vatic.

p. 14 v. 15. *ἂ ἐπήγοντο χρήματα ἀφαιρεῖσθαι βία ἐπελέρουν* Vatic.

p. 14 v. 17. *κολάζεσθαι* etiam Vatic., et mox *ἐψηφίσαιτο*.

p. 15 v. 1. *τούς δὲ σαβίνους ὁ φόνος τοῦ σφῶν ἄρχοντος οὐκ ἐτάραξε* Vatic.

p. 15 v. 2. *πρὸς τὸν θωμόλον* Vatic.

p. 15 v. 13. *οὐῆροι* etiam Vatic.

p. 15 v. 15. *εἰς ὀμηρεῖαν*] *ὀμήρους* Vatic.

p. 15 v. 21. *ἡμπέσχετο*] *ἐφόρει* Vatic.

- p. 16 v. 2. *προσηγόρευον* Vatic. .
 p. 16 v. 4. *κελευσθῶσιν ἄν* Vatic.
 p. 16 v. 11. *ἦν ἐν αὐτοῖς* Vatic.
 p. 16 v. 12. *εἶτα σιγῇ βωμύλου προστάττοντος ἠκροῶντο*
 Vatic.
 p. 16 v. 14. *μαθεῖν* etiam Vatic.
 p. 16 v. 14. *τῶν λοιπῶν* om Vatic.
 p. 16 v. 16. *γενομένου τοῦ βωμύλου* Vatic.
 p. 17 v. 6. *ὡς* om Vatic.
 p. 17 v. 15. *ἡμᾶς μετ' ἀνθρώπων γενέσθαι χρόνον* etiam
 Vatic.
 p. 17 v. 19. *τὸν τρόπον τοῦ λέγοντος καὶ τὸν ὄρκον* Vatic.
 p. 20 v. 16. *τε* etiam Vatic.
 p. 20 v. 19. *κατέλυσε σύστημα, οὗς βωμύλος εἶχε ἀεὶ περὶ*
τὸ σῶμα Vatic.
 p. 21 v. 14. *ὥστε] ὥστε καὶ* Vatic.
 p. 21 v. 15. *θύοντι* om Vatic.
 p. 21 v. 20. *ποιεῖν* Vatic.
 p. 21 v. 21. *φερουάριον* Vatic.
 p. 22 v. 6. *ἀριθμὸν τιθέμενοι* Vatic.
 p. 22 v. 15. *ἔχθη τις ἢ φθόνος* etiam Vatic.
 p. 23 v. 12. *παρεχώρουν* etiam Vatic.
 p. 24 v. 7. *καὶ* om Vatic.
 p. 24 v. 9. *ἐς δὲ δῆμον ἔκκλιτον* Vatic.
 p. 25 v. 4. *μεταβάλλεσθαι* Vatic.
 p. 25 v. 12. *ἄν καὶ μίαν* Vatic.
 p. 25 v. 14. *ἑταίρους* Vatic.
 p. 26 v. 10. *ὁ Λούκιος* Vatic.
 p. 27 v. 13. *τῶν βουλευτῶν μετῆλθε τοὺς δυνατωτάτους,*
καὶ τοὺς ὀρφανοὺς πόρρω ποι ὡς εἰς θήρας προπέμφας Vatic.
 p. 27 v. 23. *τοὺς* etiam Vatic.
 p. 28 v. 1. *τοὺς* om Vatic.
 p. 28 v. 10. *τοῦτον ὁ Ταρκύνιος ὀργισθεὶς διὰ τὴν ἐναν-*
τίωσιν ὑβρίσαι καὶ τὴν τέχνην ἐξουθενῆσαι διμελέτησεν Vatic.
 p. 28 v. 15. *ὁ Ἄττος* Vatic.
 p. 28 v. 17. *ἀπόκριναί μοι* etiam Vatic.
 p. 28 v. 21. *εὐθύς αὐτήν* Vatic.
 p. 29 v. 2. *συμβούλω τῷ Ἄττι* etiam Vatic.
 p. 29 v. 4. *ὑπό] καὶ ὑπό* Vatic.
 p. 32 v. 11. *τὸ γράμμα δὲ βῶ etc.]* scribit Zonaras, ex
 P 16 Dione, patricios Romanos, quo a caetera plebe dignoscerentur,
 calceos corrigiarum implexione, et forma litterae βῶ insignitos in-
 duisse: quae quidem, inquit, centenarium numerum significaret:
 totidem enim erant patricii: vel quod sit prima littera Romani
 nominis. quae quidem minime hic cohaerent. nam patriciorum
 lunati erant, quos vocabant, calcei, quibus scilicet assuta erat

lunula, quod pridem docuere Rosinus, Dempsterus, Salmasius ad Pollionem et ad Inscriptionem Herodis, Benedictus Balduinus in Calceo antiquo, et alii criticorum filii. quae quidem lunula formam refert characteris Latini C, quo centenarius numerus effingi solet, ita ut patriciorum centenarium numerum in calceis adumbrare potuerit. at quod Zonaras de littera ρω hic commentatur, prorsus absurdum est, quod alii notarunt, cum nusquam ρ littera Graeca calceis patriciorum adfecta fuerit, neque primum vocis Romae elementum rettulerit. unde jure idem Balduinus cap. 9, quod hic de littera ρ habetur, superfluum glossema et a quodam graeculo in textum Zonarae immissum esse arbitratur: nisi ipsemet Zonaras, non intellecto quem exscribebat Dione, erraverit; quod licet existimare, cum id ipsum praeferant codices omnes mss. scripserat nempe Dio litteram C in patriciorum calceis centenarium effingere (quod scribit Isidorus lib. 19 cap. 14), addideratque idem valere quod ρω apud Graecos; quemadmodum Ioannes Gazensis in libro *Περὶ ἀρχαιολογίας* ait Numam regem ἐν τοῖς ὑποδήμασι Ῥωμαίων τῶν πατρικίων τυποῦσθαι τὸ Ῥωμαϊκὸν κάππα, ὃ παρὰ τοῖς Ἑλλησίν ἐστι ρω etc. nam Romanum κάππα est C Latinum, eundemque numerum refert quod ρ apud Graecos. cod. reg. 2431 fol. 212 περὶ τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ ἐπάρχου. ὁ ἑπαρχὸς παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἱερέυς ἦν καὶ πρῶτος τῆς βουλῆς. ἐπεὶ οὖν βουλευταὶ ἦσαν ἑκατὸν, οὗτος δὲ ὁ ἀριθμὸς διὰ τοῦ κάππα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ χαρακτηρίζεται, τούτου χάριν τὸ κάππα σχῆμα φέρει αὐτῶν ὑπόδημα· ἐξ οὗ ὀνομάζεται καππαγιον· ὅλον οὗτός ἐστιν ὁ πρῶτος τῶν ἑκατὸν τῆς βουλῆς. adde Suidam in v. *χλαμύς*. Duc.

p. 36 v. 17. *κωδύας*] vide Henric. Valesium ad *Harpocrat*ionem pag. 301, ubi de hac voce. Duc.

p. 48 v. 21. *Ποστούμιος Τούβετος*] ita duo codd. Reg. et Colb. Duc. Livius lib. 2 [c. 16] M. Valerio P. Posthumium adiungit. W.

p. 55 v. 9. *Ἦν' εἶεν αὐτοῖς κατὰ συμμορίαν βοηθοί*] ut singulae classes suos patronos haberent, sequitur numerum tribunorum ad decem esse auctum: classes autem a Servio Tullio institutae fuerunt sex. W.

p. 62 v. 10. *στρατηγὸν ἔτερον*] sic reposuimus ex duobus Regis mss, ubi Wolfius, alter Reg. et Colbert. *τὸ τρίτον τὸν Μάλιον εἴλετο*. ubi obiter observandum, apud Zonaram, cum de rebus Romanis agit, *consules* ut hoc loco *στρατηγούς* appellari, et *στρατηγῆσαι* pro *consulatum inire* usurpari. quod ex hisce verbis in hac sectione descriptis vel colligitur *ἄμφω τοὺς ὑπάτους ἢ στρατηγούς* [p. 61 v. 19]. consules enim postmodum dici coepere qui antea praetores vocabantur, ut ex Dione n. 19 [p. 69 v. 14] scribit Zonaras *τότε γὰρ λέγεται πρῶτον ὑπάτους αὐτοὺς προσαγορευθῆναι, στρατηγούς καλουμένους πρότερον*. Duc. idem Livius docet.

- p. 64 v. 11. εἰς τοῦτο ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν προήχθη ὁ ὄμιλος] suspecta lectio. W. — immo genuina sunt Dionis verba.
- P 17 p. 65 v. 2. οἶοι νῦν πολλοὶ περὶ τὰ βασιλεια] nobilium palatinorum suae aetatis mores hic carpit Zonaras, qui capillos nutriebant et cincinnati haberi volebant, cum caeteri e Graecis capillos raderent. Duc.
- p. 67 v. 16. Λούκιόν τινα Σίκιον] hinc emendandus Am-
 mianus Marcellinus lib. 25, qui *Sicinium* vocat: *Sicinium Den-
 tatum adiciat, ornatum militarium multitudinis coronarium. Sic-
 inium* etiam vocat Dionysius Halicarnasseus. Duc.
- p. 70 v. 9. τῷ δ' ἐξῆς ἔτει] epitomatoris hic oscitantiam
 nota Zonarae. dixerat equidem ista Dio, sed quos ipse praeterit
 duos annos, ille scripserat. FALCONIUS.
- p. 74 v. 4. μεγάλην πόλιν] quae Bolae Livio 4 49.
- p. 76 v. 19. Ἡ δὲ τῶν ἐπινικίων πομπή] cf. p. 618 v. 19.
- p. 76 v. 22. δημοκλήρου] *tabellariis*, qua voce rursus uti-
 tur infra lib. 9 sect. 8 [p. 222 v. 7]. vide Henricum Valesium ad
 Harpocrationem. 272. Duc. δημοκλήρουες οἱ ἀγγελιαφόροι παρὰ
 Δίωνι Suidas. eo minus dubium est, Dioneis verbis triumphum
 describi.
- p. 78 v. 7. παῖδας ἢ συγγενεῖς] Vide Henric. Valesium
 ad Nicolai Damasceni Excerpta pag. 71. Duc.
- p. 78 v. 16. καὶ κώδων] Vide Henricum Valesium ad Har-
 pocrationem. Duc.
- p. 98 v. 6. Τιβέριος] T. Veturius.
- p. 103 v. 14. πόλισμα quod hic scribit Zonaras, Aquilonia
 dicitur Livio. FALCONIUS.
- p. 105 v. 11 sq.] Dionis verba supplevit Niebuhrius, Kl.
 histor. und philol. Schriften II p. 251.
- p. 106 v. 12. κηλιδῶσαι] vide Gloss. med. Lat. in *Ceni-
 tus*. Duc.
- p. 113 v. 21. κατηλώων] ita Regii quattuor [?] et Col-
 berteus, alius apud Wolfium κατηλώφουν. vide Henricum Valesium
 ad Harpocrationem pag. 232, ubi de hac voce. Duc.
- p. 114 v. 4. πόλιν τινα]. Venusiam. Niebuhrii Hist. Rom.
 T. 3 p. 558.
- p. 123 v. 2. Κρανιτὰ] Cornetanos montes vel Corneos sine
 auctore non ausus fui dicere. W. — hos esse montes prope
 Tibur putat Ortelius, quos Dionysius Halicarnasseus lib. 1 *corniclos*
 seu *cornicubos* vocat; de quibus sat multa habet Cluverius lib 2
 Italiae antiquae p. 661, qui de *Cranitis* Zonarae siluit. Duc.
- p. 125 v. 2. δούς αὐτῷ [αὐτοῖς] δίφρον etc.] huc spectant
 ista Marcellini lib. 23 extr. *nam quod supersedere solio damnati
 ob iniquitatem iudicis alius cogebatur, aut finxit vetustas, aut
 olim consuetudo cessavit*. Duc.
- p. 127 v. 8. ὁμολογῆσαι προσεδήσαντο, pactione obstrinxerunt

vel ad *deditionem compulerunt*. alter codex [B] habet *ὁμολογία διεκρούσαντο*, *pactione eluserunt*. ego malim *προσεκλήσαντο*, ut et Polyb. lib. 1. W. — Regii et Colberteus *διεκρούσαντο*. Duc.

p. 129 v. 3. *ἐπὶ μείζον αἰρούμενοι*] sic ms: Dionis excerpta *διαιρούμενοι*. sed Valesius Zonarae lectionem magis probat. Duc.

p. 156 v. 17. *ἃ πυθόμενοι οἱ Ῥωμαῖοι*] vide Excerpta ex P 18 Diodoro Siculo p. 274 276. Duc.

p. 165 v. 5. *Σαρδῶν*] *Σαρδόνιοι* mss Reg. et Colberteus: at Wolfius legendum censebat *Σαρδῶν*. neque enim, inquit, Sardi a Carthaginensibus pecuniam extorserunt, sed Romani et pecuniam et ipsam Sardiniam. Duc.

p. 169 v. 19. *Σαρδιαίων*] ita mss Reg. et Colberteus. at Henricus Valesius ad Dionis Excerpta *Ἀρδιαίων* legendum observat, ex Strabone lib. 7, Appiano in Illyrico, et Stephano. Duc.

p. 171 v. 5. *Αἴμου ποταμοῦ*] sic tres mss Regii. asteriscum apposuit Wolfius, quod fluvius huiusce nominis non occurrat apud geographos. cum vero dicat Zonaras, Illyricum intra Haemum fluvium et Istrum usque ad Pontum Euxinum contineri, videtur intellexisse aut Dravum aut Savum fluvios. Duc. leg. *Αἴνου*.

p. 174 v. 13. *ἐπ' Ἰστρον*] ita mss codices: sed *ἐπ' Ἰστροῖς* reponendum ex Eutropio lib. 3 et aliis observat Henricus Valesius ad Ioannem Antiochenum, qui *Ἰστριανοῖς* habet. ita Dio lib. 38 p. 64 *ἡτήθη (πρὸς) τῇ τῶν Ἰστριανῶν πόλει πρὸς τῶν Σκυθῶν τῶν Βασταρῶν*: ubi interpretes *ad Istrorum urbem*. Duc.

p. 208 v. 6. *ᾗθεν ἡ γερονσία*] Ammianus lib. 14 "*et datur ex aerario filia Scipionis, cum nobilitas florem adullae virginis; diuturnam absentiam erubesceret patris.*" vide Valerium Maximum lib. 4 cap. 4. id hausit a Dione Zonaras quod siluit Titus Livius. Duc.

p. 230 v. 6. *τὸν Ἰνδὸβιλιν*] ita Livio, quem *Ἀνδοβαίλη* Polybius. Duc.

p. 238 v. 8. *Σοφωνίς*] ita mss, quam *Σοφόνβα* Excerpta Diodori Siculi p. 289, alii *Sophonisdam* vocant. Duc. *Σοφόνισβα* est apud Valesium p. 289, *Σοφόνβα* in eiusdem notis p. 46.

p. 245 v. 9. *Ἀφρικῇ γὰρ*] Eunapius in Maximo *καὶ τις τῶν ἐκ Λιβύης, ἣν Ἀφρικῆν καλοῦσι Ῥωμαῖοι κατὰ τὸ πάτριον τῆς γλώττης*. Duc.

p. 257 v. 14. *μέχρις οὗ*] deesse versus aliquot apparet, in quibus de Carthaginensium et Masinissae controversiis actum est. W. Sensus est integer; atque ita etiam mss omnes praeferunt. Duc.

p. 270 v. 13. *Πύδνης*] in ms Reg. scholii vice additur P 19 *Πύδνα, τὸ νῦν Κίτρος*. Duc.

p. 278 v. 9. *Ὁ δὲ τῆς Αἰγύπτου κρατῶν*] vide Henric. Valesium ad Diodori Siculi excerpta p. 50. Duc.

p. 285 v. 19. *Μαστανάβου*] ita reposuimus ex Reg. et Col-

bert., quomodo appellatur ab Appiano. Wolfius *Μαστανάμου* ediderat: quem errorem viderat Henricus Valesius ad Polybii excerpta. Duc.

p. 289 v. 9. [Ἰππῶνα] quam *Ἰππακρίτας* Polybius vocat. vide Hepr. Valesium ad Diodori Siculi excerpta p. 45. Duc.

p. 291 v. 6. malim *ὀλίγους ὄντας, καθ' ἐκάστους τρέπων*. W. — *ὀλίγους καθ' ἐκάστους ὄντας* mss. Duc.

p. 296 v. 12. *πατρὸς]* vide notata ab Henrico Valesio ad excerpta Polybii p. 32. Duc.

p. 297 v. 9. *Τὰ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε πεπραγμένα Ρωμαίοις]* omissa est historia belli Lusitanici contra Viriatum gesti; item Numantinam, Asiaticum contra Aristonicum, praeterea Allobrogicum, Thracicum; ad haec Iugurthinum in Africa, in Italia Galliaeque Cimbricum, Teutonicum Tigurinumque. deest etiam descriptio tumultuum intestinorum qui ab istis temporibus Romam labefactaverunt, ut seditio Tiberii Gracchi ac post eam Caii fratris, deinde Apaleii Saturnini; tum bellum Romanorum adversus socios qui defectionem per Italiam fecerant; bellum contra servos, contra Spartacum; ac postremo Marii et Syllae civilia bella, atque alia annis circiter sexaginta gesta. W.

p. 298 v. 8. *Ἐξ ἀρχῆς μὲν οὖν]* addit cod. Reg. 605 [nunc 1768] *ὡς ἐν τῇ προτέρῃ βίβλῳ μοι προϊστώρηται, βασιλεῦσιν etc.* alii *ὡς ἱστώρηται* tantum praeferunt, ut Wolfiana editio. hic porro initium ducit pars altera Annalium Zonaræ, ut in Praefatione monuimus. Duc.

p. 300 v. 9. *τὴν γαμετὴν]* Antistiam.

p. 303 v. 8. *δυσὶ στρατηγούσιν]* Herennio et Perpennæ.

p. 304 v. 8. *πυρητήσατο δὲ καὶ τὴν στρατηγίαν]* utrum consulatum an imperium? W. — Wolfius *imperium* verterat: reposuimus *consulatum*, ex iis quae observavimus ad lib. 7 n. 17. Duc. immo est imperatoria dignitas.

p. 311 v. 2. *τοὺς περὶ Ἀμανὸν Ἀραβίας]* ita mss Reg. et Colb., ubi Wolfius *"quid si Ἰβηρίας legendum: nam Arabes Amaniaci accolas ego nullos scio."* Duc. Plutarchus *Ἀραβίας*.

p. 312 v. 21. *κἀνοικίαι δὲ πόλεων]* sic mss codd, id est *urbium coloniae*: Wolfius *πολεμίων* legendum censebat. Duc.

p. 313 v. 1. *μῆς δέουσαι τεσσαράκοντα]* emendandus est numerus in Appiani Mithridat. c. 117, ubi fortasse *δέκα* pro *δέ* καὶ legendum.

p. 315 v. 16. *εἰπόντος δὲ τινος]* Considium appellat Plutarchus in vita Iulii Caesaris c. 14.

p. 318 v. 22. *ἔλλογίμους]* ita mss. Wolfius ediderat *ἔλλογισμούςς*, manifesto errore. Duc.

p. 322 v. 23. *κροτούμενον]* lacunam Coraës et Schaeferus indicarunt: sed patet integra esse Plutarchi verba.

p. 326 v. 9. *μολῆ]* ita mss omnes, quam vocem omiserat Wolfius, Duc.

p. 327 v. 17. *προσφέροντα]* Θεόδοτον.

p. 330 v. 5. *καὶ γὰρ σύ μοι τῆς σωτηρίας ἐφθόνησας]* plerique interpretantur *tu mihi salutem tuam invidisti*. sed cum Plutarchus scribat obscurum fuisse cur Caesar Catonis interitum doluerit, et *ἐφθόνησάς μοι τῆς σωτηρίας* etiam intelligi possit, P20
Catonem non dignitatem tantum sed salutem etiam Caesaris oppugnasse (neque enim additur *τῆς σωτηρίας σου*, et *ἔμμαντοῦ* aequae subintelligi potest, ne sententia quidem repugnante), malui particulam *tuam* omittere, ut in Latino etiam sermone ambigua esset sententia, utrum Caesar clementiae laudem ex conservatione Catonis captare, an vero suam in eo explere iracundiam voluerit, si eum in potestatem redegisset. W.

p. 332 v. 14. *καὶ τούτου δις γεγονότος ἡ πείρα ἐξηλέγχετο]* converti ita *his populi animos expertus surrexit*. sed τὸ τὴν πείραν ἐξελέγχεσθαι intelligi potest, vel animadversum esse, Caesarem periclitari voluisse populum, utrum aequis animis regium ornatum laturus esset; vel, Caesarem animadversitiae, conatum suum esse irritum, populo a regia pompa abhorrente. W.

p. 336 v. 1. *τὴν τύχην αὐτοῦ ὀμνύναι]* *per Fortunam* Caesaris, Wolfius vertit: melius forte *per genium*, de qua formula consulendus prae caeteris Io. Bapt. Hansenius in lib. de Iureiurando cap. 15. Duc.

p. 336 v. 2. *διὰ τε αὐτὸν Ἰούλιον]* sic mss: Wolfius legendum censet, *διὰ τε αὐτὸν τὸν Κοῦντιλίον τὸν μῆνα Ἰούλιον προσσηγόρευσαν*, atque ita vertit. Duc. leg. *Δία τε*.

p. 340 v. 8. *παρὰ τοῦ Διὸς μαστιζόμενον]* sic mss: ubi Wolfius "*Suetonius puerum facie liberali demissum caelo catena aurea ad fores Capitolii constitisse, eique Iovem flagellum tradidisse. hinc suspicor legendum non μαστιζόμενον, sed μάστιγα ἐγγειριζόμενον: nisi forte μαστιζέειν id ei significet.*" Duc.

p. 340 v. 23. pro *δημαρχῆσαι μὲν ἐπεχείρησεν* videtur legendum *δημηγορῆσαι*. sequitur enim *εἰς τὸν δῆμον εἰσαχθεὶς ἐδημηγόρησέ τε* etc. quare pro his verbis *tribunatum ambire non destitit*, "urbem ingressus concionem ad populum habere instituit, neque destitit quamvis ab Antonio prohiberetur, sed tribuno sibi conciliato" etc. reponas licet. W. — *δημαρχῆσαι* mss. Duc.

p. 353 v. 23. *καίτοι τῆς ἀρχῆς ὕστερον ὑπὸ τοῦ Καίσαρος στερηθεὶς]* *supra commemoravit Sextum Pompeium a Caesare consule proscriptum esse. aut igitur πρότερον legendum pro ὕστερον, aut scriptori danda venia τῆς ἀταξίας, quam aliquando varietatis et attentionis causa affectant.* W. — idem porro repetit infra n. 21 *ὁ γὰρ Σέξτος τῆς ἀρχῆς, ἧς εἶχεν, ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πρώην παραλυθεὶς* etc. Duc.

p. 354 v. 17. *χρηστὴν]* ita codd mss: non desunt tamen Zonaræ Annales II.

qui χρυσῆν reponendum putant. Zonaras ait Commodum praecipisse τὸν αἰῶνα τὸν κατ' αὐτὸν ἀπ' αὐτοῦ χρυσοῦν ὀνομάζεσθαι. Duc.

p. 358 v. 14. Ἐάνθον] vide praeter Dionem lib. 47 et alios Romanae historiae scriptores, Philonem in lib. ὅτι πᾶς σπουδαῖος etc. p. 605 edit. Turnebi. Duc.

P 21 p. 364 v. 10. καὶ πατρόθεν] ita apud nostros in clamore militari copiarum duces nomen suum inclamare solitos docuimus in Dissertat. ad Ioinvillam. Duc.

p. 365 v. 9. ὃ τῆμα] hos versus paulo aliter citat Dion editus lib. 47 extr. vide Plutarchum de Superstitione, sub initium. Duc.

p. 394 v. 8. τοὺς δὲ νῦν βασιλεῖς Ῥωμαίων] hic porro carpit Zonaras imperatores et Graecos sui aevi, qui dimisso patrio vestitu, barbarico seu extraneo uti amabant. scribit Nicephorus Gregoras lib. 2 Ioannem Vatatzem imp., cum videret Romanas divitias in peregrinas et sumptuosas vestes, Sericas Assyrias Babylonias atque Italicas, vario ac sollerti artificio confectas effundi, edicto sanxisse ne quis subditorum iis uteretur, sed iis contenti essent quas Romanae provinciae praebent. idem lib. 11 extr. eum etiam morem invaluisse tradit sub Andronico Palaeologo iunior, ut omnes simul et adolescentes et senes pileis uterentur, non minus in palatio quam in agris, iisque ad libitum multiformibus et peregrinis; cum Latinis alii, alii Mysiis et Triballicis, alii Syriis et Phoeniciis uterentur; atque id denique in vestibus observasse, adeo ut prudentiores novitatem aliquam et imperii destructionem, sed et institutorum finem ac morum inde male ominarentur. Duc.

p. 412 v. 7. ἐθιλογνωμονῶν] desideratur in lexicis.

p. 419 v. 12. ἀναγνώναι] huc referri potest qui apud nostros adhuc obtinet mos, quo regum edicta, priusquam vim habeant, ad senatum parlamentarium mitti solent, ut probentur ac deinde in acta referantur: quod si quidpiam in iis occurrat cui sententiam suam non accommodet, de eo princeps admonetur ac rogatur. Duc.

p. 421 v. 12. Ἐλαρχὸν τε φυλῆς] praefectum tribus vertit Wolfius: sevirum turmis equitum vertere debuisse contendit Valesius ad Excerpta Dionis, ex Capitolino in Marco: *consulem secum Pius Marcum designavit, et Caesaris appellatione donavit, et sevirum turmis equitum Romanorum iam consulem designatum creavit.* ubi, inquit, sevir nomen officii videtur fuisse, cui et ludorum seviralium cura competeabat, teste eodem Capitolino. Duc.

p. 435 v. 3. Ἀγριππίναν] accentus, qui auctoris saeculo conveniunt, immutare noluimus. *Μακκαλίνα Φανστίνα, Ανγούστα*

Λουκούστα, Τουρμουάτος Κικινάτος, Κάρος et id genus alia libri omnes habent Zonarae aetati suppare.

p. 441 v. 1. *καί τινα*] *Crematium Cordum*.

p. 454 v. 19. *ἐνός δὲ τῶν κτεινομένων*] Dio lib. 59 c. 25 *Βετιλλίωνος δὲ Κάσσιον ἀποσφαγγῆνας κλεψύσας καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Καπίωνα παρῆναι φρονουμένῳ αὐτῷ κατηγορήσας*. in Excerptis Vaticanis *Βάσσος* ille appellatur, ut apud Senecam.

p. 456 v. 11. *κρατῆρα καὶ θύρσον φέρειν*] cum Dionysium seu Bacchum se diceret. Eustathius II 1 *ἔτι δὲ καὶ τὴν (ἀπόνοισαν) τοῦ αὐτοκράτορος Γαίου τοῦ καὶ Καλλιγόλα φασὶ προσ-αγορευθέντος διὰ τὸ ἐν στρατοπέδῳ γεννηθῆναι* οὗτος μὲν γὰρ *ὑπερφρονήσας ὡς εἰκός ἐπι κάλλει νέος τε Διονύσιος ἐκαλεῖτο καὶ Διονυσιακὴν πᾶσαν ἰνδύων σολὴν ἰδίκαζεν*. Duc.

p. 457 v. 16. *εἰς οἰκίον ἱερὸν*] quod hausit Zonaras a Philone in Legat. ad Gaium p. 731 edit. Turnebi: *τὸν δὲ ἐν τῇ ἱεροπόλει νεών, ὃς λοιπὸς ἦν ἄφαστος, ἀσύλλας ἤξιαμένος τῆς πασης, μεθηρόζετο καὶ μετεσχημάτιζεν εἰς οἰκίον ἱερὸν, ἵνα Διὸς ἐπιφανοῦς νέον χρηματίξῃ Γαίου*. quippe *ἱερόπολιν Hierusalem* vocat in lib. contra Flaccum p. 667, et in lib. *περὶ ὀνείρων* ait *θεοῦ πόλιν* ab Hebraeis appellari. Duc. — immo Zonaras auctorem secutus est Eusebium (Hist. eccl. 2, 6), Eusebium Philonem.

p. 458 v. 3. *Εὐσέβιος*] vide quae de morte Pilati scribit Ioannes Antiochenus p. 809, et commentarium apocryphum qui de eiusdem morte inscribitur in codice Colberteo, in aliis S. Ioannis theologi falso nomen praefert. Duc.

p. 460 v. 8. *Λιβίας*] recte quidem: nam Tiberii Claudii Neronis uxor fuit Livia Drusilla. verum mas omnes Regii et Col- P 22 bertens ut et infra p. 185 et 190 *Ἰουλίαν* perperam praeferunt: nec scio an ex ingenio Wolfius *Λιβίας* reposuerit: certe eundem errorem errat Constantinus Manasses [v. 1788 1789]:

γυνὴ τις ἐπαφροδίτου συνέζευκτο γαμῆτῃ

Νέρων ἐκείνης ἦν ἀνήρ, ἐκείνη δὲ Ἰουλία. Duc.

nostri codices *λιβίας* habent.

p. 463 v. 15. *καισάρειοι*] caesariani etiam deinceps saepius appellantur aulici proceres sive liberti sive alii. W.

p. 466 v. 21. *δούλους νοσοῦντας*] vide Gloss. med. Lat. in v. *Manumissio*, sub finem. Duc.

p. 467 v. 9. *ἰγχειρίδιον παρῆζώννυτο*] ambiguum utrum pugillares an pugio sit intelligendus. W.

p. 470 v. 10. *καὶ τὸν Σωσίβιον*] ita reposuimus ex mas Reg. et Colb., ubi Wolfius *σωσίκιον* perperam: nam *Sosibium* vocant etiam Tacitus lib. 11 et Dio in Excerptis Valesianis p. 678. Duc.

p. 478 v. 8. *περιοδονίης*] perihodon vicisse dicitur qui Pythia Isthmia Nemea Olympia vicit. Festus.

p. 479 v. 12. *Οὐίνδιξ*] qui *Blindix* Dioni lib. 63 p. 725. Duc.

p. 480 v. 18. *στρατόπεδον*] *stationem militum* vocat Sue-

tonius, scilicet praetorianorum, qui circa palatium imperatoris excubabant. ita infra hanc vocem usurpat in Pertinace et alibi. vide Gloss. med. Graecit. in hac voce. Duc.

p. 481 v. 12. *προσιόντας αὐτοὺς αἰσθόμενος*] ita etiam Dio: Sylburgius apud utrumque *προιόντας* legendum censet. ibid. *καὶ σφᾶς* absunt a Dione. Duc.

p. 481 v. 17. *εἰπὼν ὃ Ζεῦ*] iambus erit, ait Sylburgius, si legamus *ὃ Ζεῦ θεοί θ' ὀλος τεχνίτης ἄλλυμαι*. sed apud Suetonium absque metro est. Duc.

p. 485 v. 13. *ἐκπεύς*] Dio seu Xiphilinus *ἐκπεύς τε*, ubi Sylburgius emendat *ἐκπεύς τις*. Duc.

p. 487 v. 16. *εἰς τις*] Vibius Crispus.

p. 488 v. 1. *χιλίας*] hoc loco me Vilhelmus Xylander, iuvenis ingenio et doctrina praestans, admonuit, in posterioribus numeris τὸ μυριάδας repetendum, et pro *χιλίας* legendum *διωχιλίας*, ut ea summa confletur quam Tacitus ponit. W. — *χιλίας* mss Regii et Colberteus. Duc.

p. 489 v. 22. *ἰθύνοντι*] *Τιβεριῶν Ἀλεξάνδρον* Josephus.

p. 492 v. 3. *Κελετός*] ita duo mss Regii et Colberteus. at interpres in altero ex iis quibus usus est codice [B] *Κελετός* legi monet, quasi esset nomen proprium non nationis sed viri. Duc.

p. 494 v. 19. *πλὴν τοῦ Μουσανίου*] vide Scaligerum ad Eusebium pag. 201, 2. edit. Duc.

p. 496 v. 9. *δοθέντα*] Xiphilinus seu Dio inde emendandus, qui *βεβαιωθέντα* habet, ex Suetonio: *beneficia a superioribus concessa principibus* etc. Duc.

p. 496 v. 21. *ὄρος τὸ Βέσβιον*] ita Dioni appellatur: Constantino lib. 2 de Themat. cap. 11 *Οὔρουβιος*. Duc.

p. 498 v. 12. *Ἀνεγκλήτω*] ita etiam tres mss: quem nostri vulgo Anacletum vocant, quasi istius pontificis Romani nomen affectatione quadam efferendum crediderit Zonaras. sic porro scriptos Eusebii codices praeferre monet Henr. Valesius ad lib. 3 cap. 13. Duc.

p. 499 v. 15. pro τῇ ἀδελφῇ Ἰουλίᾳ alter codex [B] *habet ἀδελφιδῆ, fratris filia: et sic legendum esse ex Suetonio constat*. W. — ita etiam legitur in Regii et Colberteio. Duc.

p. 500 v. 21. *Νασαμᾶνας*] vide Scaligerum ad Eusebium pag. 203, 2. edit. Duc.

p. 501 v. 13. *σοφιστήν τινα*] Curiatium Maternum.

p. 506 v. 22. *ἀδελφιδῆν*] vide Cujacium lib. 8 Observ. cap. 28. Duc.

p. 510 v. 7. *Ῥωμαίους ὑπήκοος γέγονε*] addit Lactantius in lib. de mortibus persecutorum n. 23, Trajanum *Dacis assidue rebellantibus censum poenas gratia victorem imposuisse*. Duc.

p. 510 v. 9. *ποταμόν*] Xiphilinus τὸν ποταμόν τὸν Σαγγετιαν.

p. 510 v. 19. *εἰς δὲ τις ἑταῖρος*] *Βικίλις* Xiphilinus.

p. 513 v. 13. Σελινοῦντα] vide Cujacium lib. 27 Observ. cap. 3. Duc.

p. 515 v. 1. Τατιανός] corrupte apud Xiphilinum Ἀττιανός. Tacianus apud Vopiscum, tametsi id nominis varie efferri in codd mss observet Casaubonus. Duc.

p. 515 v. 3. προσγενῆ] Adrianum consobrinum Traiani fuisse P 23 scribit Spartianus. Duc.

p. 515 v. 16. ταῖς δὲ εἶτον καὶ ἔργα καὶ χρήματα καὶ τιμὰς δούς] Wolfius ἔργα munera vertit: malim opera, ut publica intelligantur, quae civitatum utilitati construenda curabat Traianus. Duc.

p. 516 v. 9. συνδικάζουσι] ita mss codd: et recte: neque enim video cur vocem asterisco notarit interpres; quippe συνδικάζειν dicebantur duo consules qui una iudiciis praeerant, quibus intererat Adrianus. Duc.

p. 516 v. 14. τοῖς ὄφλοισι] Spartianus: *ad colligendam autem gratiam nihil praetermittens, infinitam pecuniam quae fisco debebatur privatis debitoribus — remisit.* id porro tum actum innuit Zonaras, cum Romam venit: quod hausit ex Dione. Duc.

p. 517 v. 9. Ἀδριανοῦ θήρας] Spartianus: *oppidum Adrianotheras in quodam loco, quod illic et feliciter esset venatus et ursam occidisset aliquando, constituit.* Duc.

p. 517 v. 10. Πομπηῖον] de Pompeii M. tumulo vide Salmasium ad Spartianum in Adriano. Duc.

p. 519 v. 11. Σευηριανόν] *Servianum sororis virum nonagesimum iam annum agentem, ne sibi superviveret, mori coegit. quasi scilicet affectatorem imperii, uti narrat Spartianus.* Duc.

p. 520 v. 3. Σιμιλις] Σιμιλος Symeoni Logothetae in Chronico ms et Cedreno, qui Latinis *Similis*. Duc.

p. 520 v. 9. καὶ τάξει] alter codex non habet. ordinem autem sive dignitatem militarem hic significari arbitror: quae cum in praefecto praetorio summa fuerit, redundare puto hoc additamentum. W. — ἡλικία καὶ τάξει: ita Reg. et Colb. Duc. — et Dio.

p. 520 v. 15. βιούς μὲν ἔτη τόσα] vide Gloss. med. Graecit. in τόσος. Duc.

p. 521 v. 7. Ἄννιον Βῆρον] ita etiam Xiphilinus; sed legendum Ἄννιον censet Sylburgius, quem consule p. 992. Duc.

p. 524 v. 12. ἐν ἀπορίᾳ . . . ἀργυρίων] ita reposuimus ex codd. Reg. et Colb., cum Wolfius ἀργυρίου edidisset, qui ita ex ingenio emendavit, ut et infra pro ἀθροίσεως ἀργύρια, ἀργύριον reponendum censet. certe infra in Didio Iuliano ἀργύριον numero singulari pro pecunia usurpat Zonaras. Duc.

p. 525 v. 8. ναός] eadem habet ex Dione Xiphilinus. de templo Cyziceno consulendus Leo Allatius ad Philonem de septem orbis miraculis. Duc.

p. 526 v. 19. *καὶ πρὸς τὸν εὐσεβῆ Ἀντωνίνου*] sic etiam Eusebius lib. 4 cap. 13, sed d. Marco reponendum contendit Valesius. hunc consule. Duc.

p. 526 v. 19. *φιλοσόφου*] [nam apud Wolfium titulus *ἀρχία Μάρκου Ἀντωνίνου τοῦ φιλοσόφου*] ita in Zonarae ms marginibus et in Capitolini libris veteribus scribitur, tametsi, inquit Casaubonus, *philosophi* appellatio inter M. Antonini titulos nullibi occurrat, seu in veteribus inscriptionibus, seu in nummis, adeo ut recentiorum scriptorum inventum sit: licet philosophiae potissimum studium impendisse tradant scriptores. Ioannes Antiochenus *ἐπῆνει δὲ τῶν φιλοσόφων τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς, καὶ ἦν ἄρα ἐκείνων μιμητής, οὐ μόνον κατὰ τὴν τῶν διαιτημάτων ἐπιτηδεύσειν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν μαθημάτων σύλληψιν.* Duc.

P 24 p. 529 v. 11. *κεραυνοβόλου*] ex Xiphilino. legionis 12 fulminatricis non semel habetur mentio in veteribus inscriptionibus apud Gruterum. Duc.

p. 531 v. 7. *ἀντοκράτωρ προσηγορεύθη τὸ δέκατον*] ita infra in Commodο *ἀντοκράτωρ τὸ ὄγδοον.* toties quippe imperatores acclamabantur, quoties hostes vicerant aut certe expeditiones bellicas susceperant. Duc.

p. 533 v. 1. *ἀπέκτεινεν*] domesticas Commodi caedes diversi generis, quas separatim exposuerat Dio, unde sua hausit Zonaras, Xiphilius in unam periodum conegessit. Duc.

p. 533 v. 5. *Κλαύδιος Πομπηϊανός*] hunc Quintianum vocat Ammianus lib. 29 de Commodο: *adeo ut post intestina pericula multa et varia, aliter in amphitheatrali cavea, cum adfuturus spectaculis introiret, a Quintiano senatore, inlicitae cupidinis homine, ad debilitatem paene pugione vulneraretur.* ita etiam hunc vocat Herodianus. at Lampridius et Xiphilius Pompeianum cum Zonara nominant. vide Henr. Valesium ad Marcellin. Duc.

p. 534 v. 20. *βουλεύας*] *senatum* vertit interpres: malum *senatorias dignitates*; atque ita reposui, quod et quae mox sequuntur satis suadent, *καὶ τινες πάντων ὧν εἶχον τὸ βουλευταὶ γενέσθαι ἐπρίναντο.* Duc.

p. 535 v. 13. *ἡ δαίμων ἐς ὕστερον ἐνομισθῆ*] ita etiam Reg. et Colb. mss: ubi alter Wolfianus codex *ἡ δαίμων, ὡς ὕστερον ἐνομισθῆ, sive dea, ut postmodum est creditum.* Duc.

p. 536 v. 10. *Ἀμαζόνιος*] ex Dione hausit Zonaras, cuius mensium Commodianorum ordinem et significationem pluribus expendit Salmasius ad Lampridium p. 119. Duc.

p. 542 v. 20. *Μεδιόλανα*] ita infra semel ac iterum, et Symeon Logotheta in Chron. ms. Dio et Xiphilius *Μεδιόλανον. Mediolanum* apud Marium Aventicensem. Balsamon ad Can. 61 concilii Carthag. *παρὰ τῶν Μεδιολάνων.* vide Scaliger. ad Eusebium p. 233. Duc.

p. 543 v. 4. *ὄμως πολλῶν ὑπεσχημένων τοῖς στρατιώταις*

παρὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐκείνον προστιμήσαντο] quae verba sic expressit interpres: *Iulianus, quamvis ab altero magna pecunia promissa, est praelatus.* immo horum sensus est, uti edi curavimus, multa pecunia a Iuliano militibus promissa, eundem praelatum; quod et diserte ait Dio, et ex eo Xiphilinus, a quo sua hausit Zonaras: qui scribit in hac imperii autione ducentis in singulos milites aureis a Sulpiciano promissis, alteros quinquaginta adiecisse Iulianum. Duc.

p. 549 v. 17. ὁ μὲν γὰρ etc.] in versione hic quaedam immutavimus: Wolfius scripserat, *sed quia Albino imperatoriam maiestatem flagitanti vel Caesaris honorem negabat* etc. alius enim est sensus ex Dione: quippe cum Albino promissam Caesaris dignitatem negaret, tum is imperatorem sese appellavit. Duc.

p. 550 v. 2. ὡς ὑπὸ χορολέκτῃ] Dio ὡςπερ τις ἀκριβοῦς χορὸς δεδιδαγμένος. occurrit haec vox apud Pollucem. Duc.

p. 552 v. 10. ἴθνος] Wolfius *gentem*: emendavimus *provinciae*. vide Gloss. med. Graecitat. Duc.

p. 555 v. 20. μὴ ἀμελεῖτε] ita tres mss: at omittitur negativa apud Dionem, ut sensus sit *caeteros omnes contemnite*. Duc.

p. 558 v. 18. τῶν ἐξακλῶν] vide Henric. Valesium ad Eusebii Hist. lib. 6 cap. 16, ubi observat praeterea quae sequuntur ex eodem Eusebio descripsisse Zonaram. Duc.

p. 562 v. 11. τὰς ψυχὰς ἐπὸ δαίς ἀναγασῶν] Dio unica voce ἐψυχαγώγησε. Duc.

p. 564 v. 14. Μαῦρος τυγάνων ἐκ Σικελίας] ita in quibusdam Dionis excerptis mss legi annotat Casaubonus. Xiphilinus ἀπὸ Σικελίας Καισαρείας habet. vide coniecturam eiusdem Casauboni ad Macrinum Capitolini. Duc.

p. 579 v. 8. Πομπηϊανόν] Maximo et Albino Publium successisse scribit auctor Chronici Aléxandrini, huicque Gordianum seniore. is autem Publius Maximus Balbinus Pupienus vocabatur, quem eundem esse cum Pompeianó Zonarae putat Casaubonus. is vero, Pompeianus Civica, consul fuit cum Gordiano secundum: cuius consulatus mentio est in veteri inscriptione nuper edita a Thoma Reinesio [Syntagm. p. 633]

Θ. Κ.

ΑΝΤΩΝΕΙΑ ΜΟΤΣΑ
ΚΑΙ Μ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC
ΑΛΚΜΑΝ ΦΙΛΑCΟΦ.
CΤΟΙΚΟC ΑΝΕΘ.

Π. Τ.
ΑΤΤ. ΚΑΙC. Μ. ΑΝΤΩΝΙΩ
ΓΟΡΔΙΑΝΩ ΤΕ (scrib. Β)
ΚΑΙ ΠΟΜΠΗΑΝΩ
ΚΙΟΤΙΚΑ ΚΟC.

huius Pompeiani gentilis fuit Sextus Vetulenus Civica Pompeianus consul cum L. Calonio Commodo anno u. c. 888 [889]. Duc. M. Clodius Pupienus Maximus, quem sic nominatum fuisse nummi docent, a Græcis scriptoribus *Maximus*, a Latinis *Pupienus* appellari solet. Maximum eundem esse quem Pupienum Iulius Capitolinus sero suspicatus est, cum in vita Maximini iunioris c. 7 scripserit "nisi forte idem est Pupienus qui et Maximus" (cf. eiusdem vita Maximi et Balbini c. 18). Zonaras igitur quos modo Maximum et Albinum nuncupavit, eosdem nunc Pompeianum (i. e. Pupienum) et Balbinum appellare videtur.

p. 579 v. 13. *παρεσιώπησα καὶ αὐτός· οἱ δ' ἕτερόν τινα μεθ' ὄν]* locus hic est mutilus in tribus codicibus: quare tria illa verba *οἱ δ' ἕτερόν τινα* omisi. W. — revera desunt in codd. Reg. et Colberteō. Duc.

p. 582 v. 17. *Μάρκον]* Marci et Severi Hostiliani imperii memoria uni Zonarae debetur, ut pridem observatum a viris doctis. posteriorem *Stylianum* perperam vertit Wolfius, divulso a voce *δ*. corrupte enim *Ἰουστιλιανός* appellatur apud Cedrenum, qui Marci pariter meminit, sed in annis utriusque imperii mirum in modum peccat [T. I p. 451 ed. Bonn.]. Duc. de Severo Hostiliano cf. Eckhelii *Doctrina numerorum* vol. VII pag. 351.

p. 583 v. 17. *Ἐγγενίας]* vide Casaubonum ad Hist. Augustam p. 201, 2 edit. Duc.

p. 584 v. 2. *Μαρίνος]* istius Marini praeter Zonaram meminit etiam Zosimus [p. 23 v. 4 ed. Bonn.]: cuius caeterum vix alibi mentio occurrit. Duc. de nummis Philippopoli Thraciae signatis, quibus inscriptum *ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ*, v. Eckhelii *Doctr. num.* vol. VII pag. 373.

p. 584 v. 23. *Φιλιππούπολιν ὀνομάσας]* vide observata a Scaligero ad Eusebium pag. 245, 2 edit. Duc.

p. 589 v. 13. *ὡς μηδὲ τὰ σώματα]* ita Victor in Epitome. Lactantius de mortibus persecut. n. 4 'de Decio "circumventus a barbaris et cum magna exercitus parte deletus, nec sepultura quidem potuit honorari, sed exutus ac nudus, ut hostem dei oportebat, pabulum feris ac volucribus jacuit." Duc.

p. 590 v. 12. *ἐπὶ πεντεκαίδεκα]* Nicephorus habet *πεντήκοντα*, errore librariorum, ut arbitror. W.

p. 593 v. 7. *ὡς Ἀθηναίους]* vide Scaligerum ad Eusebium p. 215. Duc.

p. 594 v. 13. *Ἀντιόχειαν]* id sub initium Gallieni Marcellinus libro 23, capto scilicet Valeriano, ante ipsam vero infelicem pugnam accidisse scribit Trebellius Pollio in triginta tyrannis. vide Henricum Valesium ad Ammiani lib. 23 p. 258. Duc.

p. 596 v. 20. *Ἀλοῦλοις]* ita mss codd, ut *Aeruli* in regio codice Ammiani, ut monet Henr. Valesius: quos alii *Ἐλούρους* vocant. lexicon ms *Ἀλλουρος* "Ἐλουρος δὲ ἔθνος, ψιλόν. Duc.

p. 597 v. 14. Ποστούμος] ita Zosimo appellatur, Victori et Eutropio *Postumus*, Trebellio et in nummis *Postumius*. Duc. immo *POSTUMVS* et in nummis et apud Trebellium in libris melioribus. Casauboni errorem editores Zosimi propagaverunt.

p. 598 v. 19. παρὰ Μακρίνου] quem, ut et filium, *Macrianium* appellat Trebellius Pollio. Duc. certe in editis: nam in *mss* est *Macrinus*: item in Dionis continuati excerptis, *Scriptorum veterum novae coll.* II p. 235 "Μακρίνος κόμης τῶν θησαυρῶν καὶ ἐφισταὸς τῇ ἀγορᾷ τοῦ σίτου ἐπειδὴ καὶ τὸν ἕνα πόδα ἐπεπῆρωτο" etc. et p. 239.

p. 599 v. 15. ὑπέλαβον] id enim signum erat defectionis et deditiois. Pacatus in Panegy. ad Theodosium "*aliquanto melius manus illa consuluit, quae submissis precabunda vexillis petiit veniam necessitatis*" etc. vide Lucanum lib. 6, Orosium lib. 7 cap. 36, Ammianum lib. 26 etc. Duc.

p. 604 v. 2. Κλαύδιος δὲ] haec de Claudii iustitia verbis Petri Fabri Sanioriani lib. 1 Semestr. cap. 25 reddidimus [Claudius vero cum vir bonus iustitiaeque sectator esset, interdixit ne ultra quisquam bona aliena ab imperatore peteret. receptum id enim moribus erat, imperatores etiam aliena donare; quandoquidem idem ius rei publicae stanti per leges fuerat, cum horum sensum vix ceperit interpretis, et quae salebrosa agnovit Henricus Valesius ad Dionis Excerpta p. 208. ea vero de optimo quodam auctore sumpta existimat idem Faber, et vocem ἀλλότρια sive *aliena* hoc loco intelligi non debere omnia quae privatus quisque iure domini pertinet. nam quis, inquit, fando unquam audivit, ea vel peti solita esse vel ab imperatore olim donari potuisse? nisi forte quod multo ante in Asia factitasse Antonium scribit Plutarchus, id imperatoribus usu venerit. quod quidem Fabro non placet, qui pertinere edictum istud putat ad titulum de Petitionibus bonorum sublatis: ita ut aliena intelligi debeant ea scilicet quae reorum quidem sed indemnatorum adhuc et viventium bona sunt, itemque caduca seu vacantia: immo vero etiam damnatorum et proscriptorum bona, quae tamen fisco nuntiata, nondum addita seu incorporata sunt, cum haec quoque aliena quodammodo esse videantur. Duc.

p. 605 v. 17. Κυντιλιανόν] quem *Quintillum* vocat Trebellius Pollio, ut et Vopiscus in Aureliano: Κύντιλλον Zosimus lib. 1 [c. 47, p. 42 ed. Bonn.]. Duc.

p. 606 v. 1. ἐπτακαιδέκα μόνας ἡμέρας] ita etiam Pollio: Victor paucis diebus imperium tenuisse Quintillum ait. Duc. Zosimus ὀλίγους μῆνας, quem ex Zonara correxit Casaubonus: sed numerorum varietas maior est quam pro paucis diebus.

p. 607 v. 6. ἦν ἔνιοι μὲν εἰς Ῥώμην] locum hunc Zonarae expendit Scaliger ad Eusebium p. 239, 2 edit. Duc.

p. 607 v. 18. καὶ τῶν ἔξωθεν φερομένων] quibus verbis *Zonarae Annales* II.

frumentarium describit, ut observat Casaubonus. vide Gloss. med. Lat. Duc.

p. 608 v. 3. *μηνῶν ὀλίγων*] sic mss. "minus paucis diebus" Vopiscus. Duc.

p. 608 v. 7. *τὸ στρατιωτικόν*] atqui Tacitus imperator a senatu electus, non a militibus, ut scribit Vopiscus: neque eorum sententia requisita, tametsi praefectus urbis Aelius Caesianus sic exercitum est allocutus in campo Martio "*vos sanctissimi milites, et sacratissimi vos Quirites, habetis principem quem de sententia omnium exercituum senatus elegit, Tacitum dico, augustissimum virum*" etc. Duc.

p. 610 v. 20. *τοὺς οἰκελοὺς υἱοῦς*] hinc in legum aliquot Cari inscriptionibus "*Imp. Carus Carinus et Numerianus AAA*": quod observatum a Casaubono, qui id Zonaram a probo quodam auctore accepisse existimat. Duc.

p. 611 v. 8. *Γαλάτης*] id est *Gallus*, inquit Casaubonus ad Vopiscum in Caro, qui illius patriam incertam fuisse ait, et P27 Romae natum videri vult. at uterque Victor et Sidonius Narbone genitum scribunt. Wolfius *Galata* verterat. Duc.

p. 615 v. 3. *Κωνσταντα*] ita Zonaras *Constantem* perpetuo vocat, quem alii *Constantium*: quemadmodum etiam *Constantinus* Porphyrogenitus lib. de adm. imp. cap. ult., et *Menaea XXI Maii*. Duc.

p. 615 v. 12. *τινῶν Γεντιανῶν*] vide Scaligerum ad Eusebium p. 243, 2 edit. Duc.

p. 617 v. 9. *ἀλλὰ προσκυνεῖσθαι*] id ipsum narrant Eutropius (cuius interpretem Paeanium hic excerpit, ut alibi saepe, Zonaras), Aurelius Victor et Eusebius in Chronico: atque adeo Ammianus lib. 15 "*omnium primus extero ritu et regio more instituit adorari, cum semper antea ad similitudinem iudicum salutatores principes legerimus.*" Duc. cf. T. I Praefat. pag. XV.

p. 618 v. 2. *τοὺς δὲ τύχης ιδιωτίδος*] Eusebius lib. 8 cap. 2 *τοὺς δὲ ἐν οἰκειαῖς ἐλευθερίας στερεῖσθαι*. Duc.

p. 618 v. 11. *ἐν Νικομηδείᾳ*] nbi palatia construxerant imperatores ante Diocletianum, ut indicat Socrates lib. 1 Hist. eccl. cap. 6. vide nostram Constantinopolim lib. 4 sect. 13 n. 4. aliud palatium praeterea Nicomediae aedificavit Constantinus Heraclii filius. Niceph. CP. Duc.

p. 621 v. 16. *ὁ μὲν γὰρ Εὐσέβιος*] Eusebius lib. 8 cap. 13 et in Oratione Constantini ad sanctorum coetum cap. 25, ubi consulendus Valesius. vide praeterea Lactantium de mortibus persecutorum cap. 42. Duc.

p. 624 v. 2. *τὸν Λικίνιον*] scribit Anonymus in vita s. Basilei archiepiscopi Amazeni n. 5 et 6 Licinium simulasse se esse Christianum, ut Constantiam Constantini M. sororem in uxorem obtineret, et adepto imperio in oriente ad vomitum rediisse. certe

Constantinus Christianismum amplexus fuerat ante initum inter Licinium et Constantiam matrimonium anno 313. verum scribit Lactantius in libro de mortibus persecutorum n. 46 47 et 48, aliquanto post initas cum sorore Constantini nuptias, ac cum Maximino congressurum, somno monitum Christum invocasse, dedissetque litteras ad provinciarum praesides de restituendis Christianis ecclesiis, Constantino et ipso III coss. Duc.

p. 628 v. 12. *Καλανδίων*] Wolfius *Καλανδίων* perperam ediderat: ita enim a scriptoribus passim appellatur. Duc.

CORRIGENDA.

p. 29 v. 4 *lege συμμαχομένοις.* p. 65 v. 5 *αύθμερόν.* p. 79
v. 27 Plutarchi. p. 123 v. 18 *ἀπαίρειν?* p. 123 v. 24 *ψευδαν-*
τομόλους. p. 183 v. 4 *οἰκία.* p. 203 v. 8 *προθυμόταρον.*